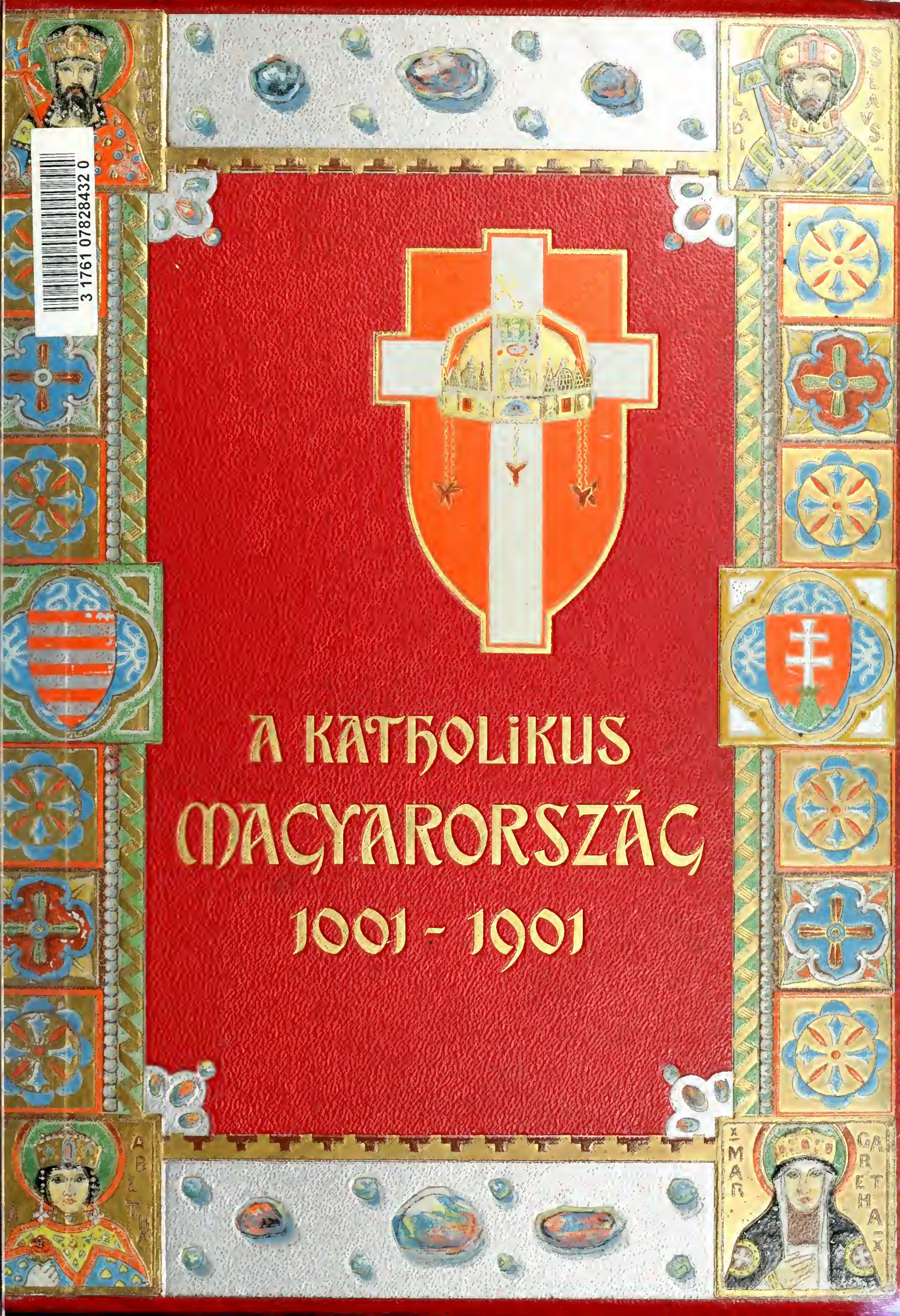
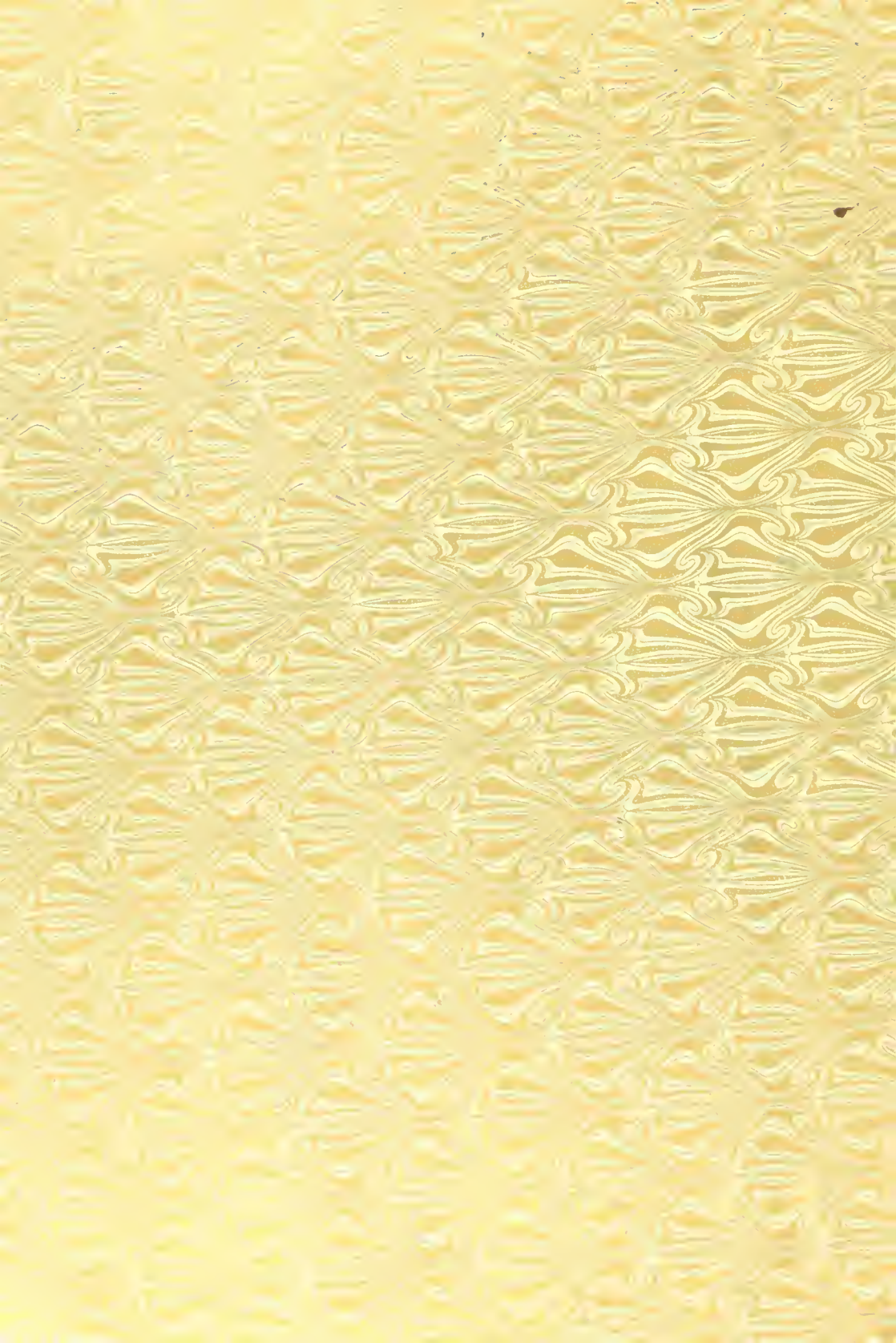

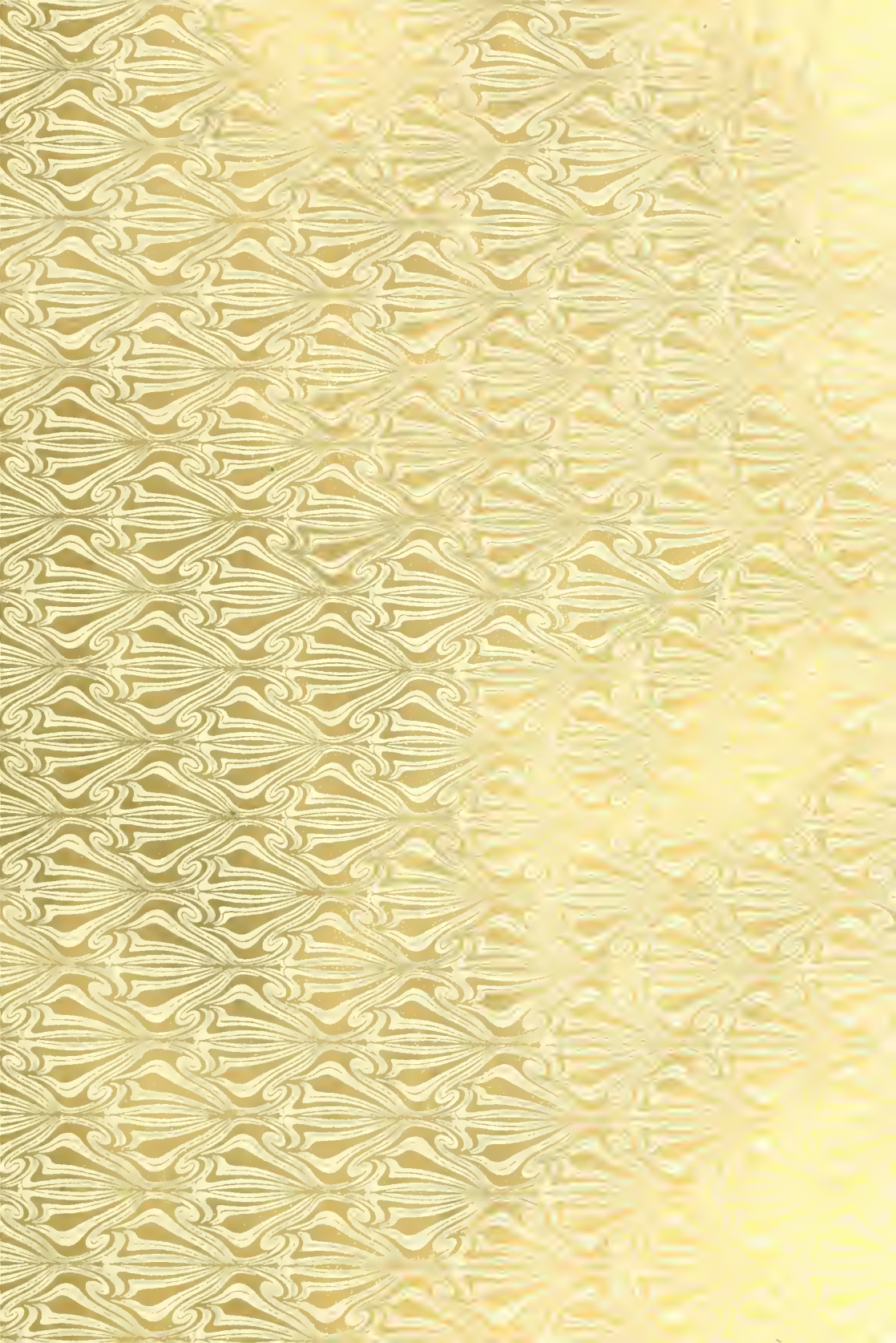
3 1761 07828432 0

A KATHOLIKUS
MAGYARORSZÁC
1001 - 1901

A KATHOLIKUS MAGYARORSZÁG

A MAGYAROK MEGTÉRÉSÉNEK

ES

A MAGYAR KIRÁLYSÁG MEGALAPÍTÁSÁNAK

KILENC SZÁZADOS ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL

SZERKESZTETTÉK

DR. KISS JÁNOS

A TÁPAI Szentegyházi Főlelkész,
Egyetemi Tanár

DR. SZIKLAY JÁNOS

A Magyar Királyság Főlelkészének
Szerkesztője

AZ ESZTERGOM-FŐEGYHÁZMEGYEI HATÓSÁG ENGEDLÉVEL

38 műlappal, 1300 szövegbe nyomott képpel és 2 térképpel

II. KÖTET

BUDAPEST

KÉSZÜLT A STEPHANEUM NYOMTATÓMŰVEZETÉSEN

1902.

A kiadó az összes kép sokszorosítási jogát fenntartja.

III. RÉSZ.

A KATHOLIKUS EGYHÁZ SZERVEZETE
MAGYARORSZÁGBAN.

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

A RÓMAI KATHOLIKUS EGYHÁZ KORMÁNYZÓJA,

JÉZUS KRISZTUS FÖLDI HELYTARTOJA, SZ. PÉTER APOSTOL 263. UTODA A PAPAI SZÉKEN.

XIII. LEÓ PÁPA,

A RÓMAI KATHOLIKUS EGYHÁZ FEJE, NYUGAT PATRIARKÁJA, OLASZORSZAG PRÍMÁSA, A RÓMAI EGYHÁZI TARTOMÁNY ÉRSEKE ÉS METROPOLITÁJA, RÓMA PUSPOKE,

PECCI JOÁKIM VINCE RÁFAEL ALAJOS GRÓF.

SZÜLETETT 1810 MÁRCIUS 2. CARPINI FÖBÁN.

PAPPÁ SZENTELTETETT 1837 DECEMBER 23., DAMIETTÍ CÍMZELT ÉRSEKKÉ LETT 1843 JANUÁR 17., BRUSSZLI NUNCIUSSÁ 1846 JANUÁR 19., PERUGIAI PÜSPÖKKÉ 1853 DECEMBER 19., SZ. KRYSOGONUSRÓL CÍMZELT ÁLDOZÓPAP-BÍBOROSSÁ 1877., A RÓMAI SZENT EGYHÁZ CAMERLINGÓJÁVÁ UGYANABBAZ AZ ÉVBEN, PÁPÁVÁ VÁLASZTATOTT 1878 FEBRUÁR 20., MEGKORONÁZTATOTT 1878 MÁRCIUS 3.

MARIA VALERIA FOHLRCEGNO.

I. FERENC JÓZSEF APOSTOLI KIRÁLY ÉS CSALÁDJA.

A SZENT KORONÁVAL nemzetünk fejévé avatott uralkodó, az apostoli király, noha ez a cím csak Mária Terézia óta lett a magyar király attribútuma, a pápától nyert s később egyezségileg kiterjesztett és megerősített jogainál fogva, mint azt az egyház történetéből tudjuk, legfőbb kegyura a katolikus egyháznak Magyarországon. Minket katolikusokat tehát a hazafiúi lojalitás mellett még a legfőbb kegyúrral szemben tartozó külön tisztelet érzése is fűz a szent korona viselőjéhez, aki jelenleg a dicsőségesen uralkodó, a közvélemény által «legalkotmányosabb» jelzővel földisztített I. Ferenc József.

Félszázadnál több ideje mult annak, hogy nagybátyját, V. Ferdinándot követte a trónon s negyedszázadnál jóval több ideje, hogy elenyésztetve a félreértéseket, a nemzettel egyetértve, 1867 június 8-án, Magyarország ősi jogait és 1848-as alkotmányát helyreállítva, magyar népének lángoló lelkesedése mellett, angyali lelkű nejevel, Erzsébet királyasszonynyal együtt megkoronázták.

Magyarország új élete, föllendülése ez időtől fogva számítható. Azóta szabadságunk és alkotmányunk fölött őrködve, a nemzet törekvéseit megértve, haladását támogatva, méltán szerezte meg annak hű szeretetét. A szabadságharcok, az 1859-iki és 1866-iki véres külföldi háborúk sebei begyógyulván, közel negyven évi zavartalan béke korszaka köszöntött be az ő jogára alatt. Ezt a békét alig sebezte meg Boszniának és Hercegovinának, az egykori magyar országrészeknek 1878-ban történt megszállása, mely tartományokban azonnal helyreállították a négy évszázadon át szünetelt katolikus hierarchiát s a katolikus vallás szabad gyakorlatát. Ismét megszólaltak a harangok, melyek négy évszázadon át némaságukkal gyászolták a kereszténység leigázását.

Ferenc József, amily alkotmányos uralkodó, amily jószívű, nemes érzésű ember, aki minden művelődési munkát, minden magasztos célt, művészetet, jótékonyági művet, a keresztény szeretet cselekvéseit a lehető legnagyobb mértékben, bőkezűen és szeretettel pártfogol: ép oly vallásos is. Mély vallásossága épen nem elégszik meg a vallásos eszelekményeknél való külső, dísz adó jelenléttel: ha egyedül van, akkor sem mulasztja el soha, hogy első legyen és példát adjon a vallás parancsolta kötelességek teljesítésében. Amilyen mintaszerűen pontos és szigorú első sorban önmagával szemben uralkodói föladatainak teljesítésében, többet dolgozva, mint bármely más tisztségviselő vagy katona: azonképen áll első helyen Isten szolgálatának végzésében is. Akárhol van, még vadászaton vagy táborozás közben, fővárosaiban vagy nyaralóiban, mindennap buz-

gón megjelen a szentmisén, miután kora reggel példaadó pontossággal elintézte az eléje terjesztett államügyeket. A Habsburgok vallásosságának hagyományossága megtestesül benne. S épen nem mondunk lehetetlent, midőn azt következtetjük, hogy ezzel a vallásos érzéssel áll szoros kapcsolatban jószívűsége is, mely sohasem rejtőzik el a tudomására jutott nyomorúság és az alattvalóit meglátogató szerencsétlenségek elől; sőt nem egy halálra ítélt bűnös köszönhette életét az ő könyörületeségének, melyre csak akkor nem hallgathat, ha a nagyobb erkölcsi veszedelem elhárítása végett az igazságszolgáltatás föltétlen szükségesnek ítéli az elriasztó példát. Könyörületes szívének gyümölcsei azok a bőven osztott adományok, nyilvánosságra nem kerülő kegydíjak, melyekkel egyeseket és intézeteket segít. A borzasztó szegedi árvíz áldozatainak fölsegítésére ő siet először fejedelmi adományával, majd csakhamar maga megy le, hogy tanúja legyen a pusztulásnak s kimondja az újjáteremtő szót: Szeged szebb lesz, mint valaha. A királyi szót való dologra váltja a törvényhozás és Szeged fényesen emelkedik ki romjaiból. Nézzünk végig Magyarországon s alig van új templom, mely, ha a hívek áldozatkészségéből épült, a nagyobb adakozók között ott ne találtnók Ferenc József ő felségét.

A vallásos érzés tartotta fenn lelki erejét, magas korában valóban bámulatraméltó frissességét, melyet nem tört meg, csak meg-megrázott a többször ismétlődő súlyos csapások vihara, az erős, Istenben bizó léleknek kemény próbaköve.

Alig hogy a király és nemzet közti örvendetes kibékülést a koronázás fényes ünnepe megpecsételte, az ország örömmámorának hullámai közt megdőbentő gyász ütött sebet szívében. 1867 június 8-án ment végbe a koronázás és tizenegyed napra királyunk öcscsének, Miksa mexikói császárnak a fölkelők által kiontott vére piroslott a queratarói mezőn. Ez volt az első nagy csapás, a természet rendje ellenére bekövetkezett katasztrófa, mely lelkét megrázta.

Még fájdalmasabb s az egész nemzetre közvetlenebbül ható gyászeset volt Rudolf trónörökösnek 1889 január 30-án történt végzetes halála. Rudolf 1858-ban született Laxenburgban, mint Ferenc József és Erzsébet harmadik gyermeke s egyetlen fia. Nagy tettekre hivatott, ritka tehetségű ifjú herceg volt ő, aki alapos tudományos munkálkodással, buzgalommal, sok tapasztalással és szeretettel készült uralkodói hivatására. Magyarország ösztönszerűleg Mátyás király mását látta benne. Szerette Magyarországot és népét, sok időt töltött közöttünk s tudományos munkái mellett egy nagy eszme foglalkoztatta, melynek megvalósítását már meg is kezdte: a monarchia két állama földrajzi és néprajzi viszonyainak egy nagyszabású könyvben való ismertetése. A két állam önállóságának kidomborítására szigorú közjogi tudással és érzéssel vigyázott; érdeklődött minden haladás, minden művelődési mozgalom iránt. A magyar történelem szeretetét Rónay Jácint püspök, a néhai pozsonyi nagyprépost oltotta beléje, aki történelemtanára volt. Korai tudományos munkásságának elismerésül a budapesti tudomány-egyetem, az egyetem Pestre való helyezésének százados jubileuma alkalmából diszdoktori oklevéllel tüntette ki. És erre nemcsak rászolgált, hanem igyekezett is rászolgálni s mint nem egyszer bizonyították nyilatkozatai, különösen büszke volt a magyar egyetem kitüntetésére. Mint katona is a humanizmus és a haladás követelte reformok szószólója volt. Sok felé utazott, az uralma alá kerülendő országok megismerésén kívül a nagyvilágot is közvetlen szemlélet alapján igyekezett megismerni, elzarándokolt a Szentföldre is s erről külön munkát írt, olyan munkát, mely méltán sorolható a számottevő művek közé.

Mily lelkesedéstől áthatott reménnyel fogadta őt Budapesten egész Magyarország, midőn 1881-ben ifjú nejével, Stefánia főhercegasszonynyal pár nappal esküvője után lejött! Az odaadó szeretetet szinte rajongásig fokozta az a magas szárnyalású beszéde, melylyel az 1885-iki országos kiállítást berekesztette s melyben szíve őszinte megnyilatkozásával, eltérve minden hivatalos formától, «imádott hazánk» boldogításának munkájára hívta föl a nemzetet.

S e nagy reményeket ígérő életet erőszakosan vágta ketté a halál angyala. Emberi képzelettel meg nem mérhető, mily fájdalom dúlhatta a lesújtott atya, az ősz uralkodó szívében. Gyászát, mint később az ország egyes nagyjai előtt nyilatkozott, talán nem viselhette volna oly önmeg-

tagadó erővel, ha nem áll mellette férfierőt meghaladó bátoritással az a szörnyűség, melyre nem lehetett volna gyöngé lenni: a csodás lelkű Erzsébet királyné, aki a rettenetes csapás súlyát hosszú föl tudta fogni mindaddig, amíg a király visszanyerhette némileg nyugalmat, melyre nemzeti kormányzásában olyannyira szüksége volt. De azután összeroskadt. A fájdalmas anya emesete leányával kereste és nem találta többé nyugalját. Eljárt azontúl is, bár ritkábban, Magyarországra, de mindig oly jól érezte magát; de az emberek társaságát, főképen a zajos udvari ünnepeket következetesen kerülte. A magányban kerestett gyógyulást, vagyis inkább vigasztalást. Mert tudta, hogy szíve ezen a földön nem gyógyul meg többé. Csak egyetlen egyszer tett kivételt, hogy szakított magányával: azt is miértünk cselekedte. Magyarország ezredéves ünnepekor ismét megjelent ünneplő udvara élén, de akkor is feketében, mely gyászszínt nem vetette le soha fia halála óta.

S alig egy esztendővel a nemzeti ünnep után – az egész ország fájdalmasan emlékszik erre a borzalmas napra – 1897 szeptember 10-én egészen ártatlanul, úgyszólván ismeretlenül, Genfben egy elvetemedett gonosztevő, az anarchista Luccheni gyilkának áldozataképen vérzett el. A magyarok legnemesebb barátja, szerető anyja, nem csupán felséges asszonya halt meg benne. Szíve gyökeréig vágott az a gyilk az egész nemzetnek, aprajának, öregének; nem volt magyar, aki könnyet ne ejtett volna érte. A nemzeti fájdalom, az elhunyt királyné iránt való mélységes szeretet megnyilvánult az önkéntes országos gyászbán. Mindenféle Erzsébet-fákat ültettek örök emlékezetére, melyek az ifjú nemzedéknek viruló lombjaikkal egy nemzet szíve hálájának el nem hervadó érzését sugják folyton-folyvást. Rövid idő múlva közadakozásból nagy összeg gyűlt egybe, hogy emléket állítsanak az ország fővárosában a feledhetetlen királynénak. Az emlék néhány év múlva fönséges nagyszerűségében fogja megörökíteni a nemzet szeretetét Erzsébet királyné iránt. A magyar főrangú hölgyek ugyanakkor mozgalmat indítottak a királyné emlékére fölállítandó Örökimádás templomának létesítése végett, mely engesztelő áldozatul nemsokára szintén ragyogni fog és áhitatra serkenteni a fővárosban.

Az elhunyt királyné védőangyala és jó szelleme volt nemcsak nemzetének, hanem, mint hűséges nő, férjének is. 1854-ben április 24-én ment végbe esküvőjük. A politikai ég borulását az ő szeretetének napfénye oszlatta el. A magyar nemzetet csakhamar megtanulta szeretni és becsülni. Megismerkedett történetünkkel, még pedig az akkor még száműzött Horváth Mihály püspök és történetíró műveiből s ez a sok könnyel, szenvedéssel, vérrel, de egyszersmind dicsőséggel, vitézséggel, költőiséggel telt történet tartós rokonérzést keltett mély érzelmekre s költői lelkesedésre mindig fogékony, áldott szívében. A magyar nyelvre Falk Miksa dr. tanította, aki már többször megírta, mily kitaró szorgalommal és kedvvel tanulta a magyar nyelvet felséges tanítványa. Megtörtént, hogy udvari fogadások végeztével nem tért addig nyugalomra, míg magyar nyelvi gyakorlatát meg nem írta, mert egy órát sem akart mulasztani.

Nagyon sokat köszönhetett neki Magyarország a kibékülés dolgában; szeretetreméltóságával szét tudta oszlatni a kétséges kérdések bonyodalmaát. Ő mondta az örökké emlékezetes szavakat: Ha Ausztria dolgai rosszul mennek, az engem elszomorít; de ha Magyarország elvész, az engem megöl!

Feledhetetlen a nemzet emlékezetében az is, hogy 1876-ban Deák Ferenc halálakor ő maga vitt koszorút a nagy hazafinak az Akadémia palotájában fölállított ravatalára s ott sokáig áttatosán imádkozott. Ezt a jelenetet Zichy Mihálynak a nemzeti képtárban látható jeles festménye örökítette meg.

A koronázást követő időben az ország Gödöllőt koronabirtokul megvásárolta s a királyné csakhamar kedvelt helyévé választotta. Sok időt töltött ott gyermekével együtt. Később is, egészen a legutóbbi évekig, mikor már elszakította a sors szeretett gyermekeitől, szívesen vonult vissza Gödöllőre, egyedül, kíséret nélkül bolyongván gyönyörű erdeiben. Amíg Rudolf trónorokos élt, a királyi család rendszeren Gödöllőn ülte meg a karácsonyt. Csak Mária Valéria főhercegnő eljegyzésekor állították föl megint a bécsi Burgban a karácsonyt, mely utolsó karácsonyja volt a gyászoló fejedelemasszonynak.

Amint Gödöllőt szerette a megboldogult királyné, azonképen kedvelte fővárosunkat is. Hogy több időt nem töltött benne az utóbbi években, annak csak az a magyarázata, hogy nem szerette az emberek sokaságának zaját. De ha nem is jött le gyakran a királyi palotából a városba, annál többet látogatta a regényes budai hegyeket. Mondhatni, hogy a budai hegyek szépségét a meg lehetőségen mozdulatlan, sőt a természetkedvelő bécsiekhez képest renyhe budapesti közönség előtt Erzsébet királyné fedezte föl. Emlékét a Jánoshegy orma kőbe vésvé őrzi maiglan.

A királyné emlékét Budapesten a róla nevezett városrész és utak őrzik meg külsőképen, hirdeti nemkülönben a ferencvárosi plébániai templom is, melyet a királyi pár ezüstmenyegzője napján, 1879 április 24-én szentelték föl. Ugyancsak ez ezüstmenyegző emlékére ültették be a szent Gellérthegyet is, melynek parkja immár kedvelt hegyi sétája a főváros lakosságának.

A királyi pár legidősebb gyermeke, Zsófia főhercegnő két éves korában Budán halt meg. Második gyermekük, *Gizella* főhercegasszony 1873-ban ment férjhez Luitpold bajor herceghez, akinek egyik leánya, *Augusta* főhercegnő ismét visszaszármazott Magyarországra, mint József Ágost főherceg, jelenleg m. kir. honvédörnagyt neje, Erzsébet királynénak Magyarország iránt való szeretetében ők is teljes szívvel osztoznak. Gizella főhercegnő ma sem feledheti azokat a boldog napokat, melyeket ifjú leánykorában Gödöllő költői környezetében élvezett át s az egyszerű, bájos kastély nem egyszer látja férjével együtt vendégeül.

De legjobban hozzáért Magyarországot virágos mezeihez legifjabb gyermekük, *Mária Valéria* főhercegasszony. Igazán magyar hercegnő, mert Budán született 1868 április 21-én s egészen magyar nevelésben részesült. Magyar volt a dajkája, az első szó, melyet megtanult, édes nyelvünk. Nevelője a tudós Rónay Jácint püspök, aki Rudolf trónörökösnek magyar történelmi tanára volt.

A királyné folytonos fölügyelete mellett gyönyörűen fejlődött az eleven eszű, nemesszívűségében már korán kitűnő királykisasszony. Irgalmas szívének gyermekded megnyilatkozásairól számos jöttete beszél. Megilletődve emlegeti azt sok szegény ember Gödöllőn és mindenütt, ahol megfordult. Az 1881 december 8-ikán leégett bécsi Ringszínház áldozatai egyikének árváját leányává fogadta s gazdagon gondoskodott jövőjéről. Szerető, hálás szívének legszebb virága volt az a nemes ragaszkodás, melyet nevelője, Rónay püspök iránt mindvégig érzett, akit minden alkalommal elhalmozott kedves figyelmességekkel. És ebből az érzelemből nőtt ki szülei iránt való forró ragaszkodása is. Gyöngédebb viszonyt anya és leánya között még polgári családban sem lehet képzelni. Ha a királyné utazott és nem vihette magával, Mária Valéria keservesen sírva bucsúzott el tőle; de annál nagyobb örömmel és ujjongással repült kebelére, ha viszontlátta őt.

Magyar érzését és felséges szülei iránt való mély szeretetét, melylyel szüntelen azon volt, hogy megörvendeztesse őket, semmi sem jellemzi jobban, mint az, hogy alig nyolc éves korában táncmesterét megkérte, tanítsa meg őt titokban a csárdásra, mert azzal örömet akar szerezni valakinek. Csak Rónay püspök volt beavatva a titokba. Minthogy a királyné gyakran ott volt, amikor tanult, egy ilyen alkalommal a királykisasszony kérte őt, hogy maradjon még egy kissé; azután intett a püspöknek, aki a zongorához ül, Mária Valéria pedig a szoba közepére lejt és kecsesen járja a magyar andalgót, azután a frisset. A királyné elragadtatással zárja karjaiba, de nyomban izen felséges urának is, aki megjelenve, maga is elragadtatva, együtt forog vele.

Költői hajlama szintén korán nyilatkozott meg a királykisasszonyban s mint költői lelkű nőről fölösleges megjegyeznünk, hogy nagy tehetséggel műveli a művészet különböző fajait, a festést és zenét. Az irodalom rá nézve nem holt kincs, nem divat; annak gyöngyeit meg tudja ismerni s válogatni, fölhasználni saját ítéllete szerint lelkének, elméjének képzésére.

Kevéssel Rudolf trónörökös borzasztó katasztrófája után 1889 karácsony estéjén határozott női hivatásának betöltéséről, szíve vágya szerint völegényül választván Ferenc Szalvátor főherceget. Esküvője 1890 július 31-én ment végbe Ischlben. Boldog családi életet biztosított e választásával. Férje, Ferenc Szalvátor főherceg szintén elsajátította nyelvünket s a magyar irodalmat Bergmann József dr., a Pázmáneum tanulmányi felügyelője ismertette meg vele. A magányba visszavonulva,

mint az Mária Valéria főhercegnőnek mindig vágya volt, élnek kedves gyermekek között, de nagyobb hivatalos ünnepeken nem mulasztja el a főhercegasszony szeretett szülőitől való meglátogatását s bizonyára az ő sugallatával találkozott felséges atyjának az a rendelete, hogy a magyar Vöröskereszt-egyesület fővédőjévé őt nevezte ki, ami hivatalosan is újra Magyarországra csatolja őt.

Az ősz uralkodó az ő családjának, kedves unokáinak körében találja meg igazi bekegyet, nyugalomát és vigasztalását. Ebbe a nyájas, vidám körbe menekül, ha az állam gondjainak ezer meg ezer zaklatása kifárasztja. Itt oszlik gondja, itt nyer új erőt uralkodói terheinek viselésére. Eppen abban az esztendőben, melyben a magyar kereszténység és a szent korona kilencszázados emlékünnepeit ültük, töltötte be életének hetvenedik esztendejét. De ezt a hetven esztendőt senki sem veheti észre munkakedvén, fáradhatatlan érdeklődésén, melylyel országainak minden ügyét intézi, mindenről tudomást szerez.

Nekünk magyaroknak lojalitásunk onkéntes tiszteletadása mellett még különös okunk is van, hogy királyságának éveit történetünk aranylapjaira jegyezzük. Első a Habsburg-királyok között, aki közvetlenül megismerkedett hazánkkal és nemzetünkkel, aki huzamosabb időt tölt évenként közöttünk. Hogy méltó fővárosa és királyi székhelye legyen Budapest Magyarországnak, fölépíttette óriási méretekben a királyi palotát, mely fényesebb lesz elkészülte után Mátyás király híres palotájánál. Pártfogója lett a magyar művészetnek, melynek alkotásaiból évenként tetemes összegért szerez kiválóbb műveket gyűjteményei számára; legutóbb pedig történetünk tíz nagy alakjának szobrát készítette el a magyar főváros díszítésére s a magyar történet dícsőítésére. Európai országgá csak az ő uralkodása alatt támadtunk föl újra, európai fővárossá az ő országglásának hatása alatt emelkedett fővárosunk. A falusias Pestből és Budából Európa egyik legszebb s legnagyobb városa lett, nem csupán külsejének ékessége, hanem kulturális intézményeinek fölemelkedése által. Ezért emlékezetes különösen az ő uralkodásának eredménye: a király és a nemzet egyetértésének tettekben megért gyümölcse.

A TRÓNÖRÖKÖS ÉS NEJE.

NEMZETÜNK királyhűsége közmondásos. - Ez az érzelem épen úgy, mint a magyar szív többi nemes tulajdonsága, nem külső máz, nem színpompában játszó, üres szappanbuborék, hanem valóságos, színarany érzelem. Másképp nem volna magyar.

Szent és sérthetetlen minden magyar előtt a «legelső magyar ember», a király, mint közéletünk legendás alakjának személye; mert hisz' a koronában, mely fölkent fejét ékesíti, összpontosul egész nemzeti létünk.

A magyar nép hagyományos királyhűsége, szeretete és ragaszkodása lelkes tisztelettel veszi körül a korona várományosának személyét is. Ihletett szeretettel szövö jövendő terveibe s odaállítja a trón lépcsőjére, ahonnan már csak egy lépés a korona. Féltekeny gonddal követi minden lépését s áldásával kíséri. Megosztja bűjút, örömét tetézi s mint jövendő királyát áhítattal nézi.

Jelenlegi trónörökösünknek, Ferenc Ferdinánd királyi hercegnek is a magyar néplélek már odaadott egy részt abból a szeretetből, amellyel öreg királyát körülveszi. Az ő felsége személye iránt való ragaszkodást és szeretetet már némi részben bírja és teljes mértékben örökölni fogja a koronával együtt.

És Ferenc Ferdinánd ő fensége a nemzetnek ezt az előlegezett szeretetét, bizalmát teljes mértékben meg is érdemli.

1863 december 18-án született Grácban, mint Károly Lajos főherceg és Mária Annunciata főhercegnő legidősebb fia. Fenséges atyja nyájás, szerény modorával mindenütt megkedveltette magát. Egyike volt az elsőnek, aki a magyar nemzet vonzalmát meg tudta szerezni, mert nemes, jó szívvel, okos politikával fogta pártját az újból éledő nemzetnek s ez az érzelem állandó lett családjában, Ferenc Ferdinándban pedig, aki most a legképzettebb, legrokonszenvesebb főhercegek egyike, hatványozott mértékben.

Az ifjú főherceg, noha kis korában sejtelve sem lehetett arról, hogy ő van hivatva a Habsburgok két trónját elfoglalni, uralkodóhoz méltó nevelésben részesült. Vasszorgalommal, gyorsan fölfogó észszel, lángemlékezettel tanult. Valósággal agyontanulta magát. Ez okozta súlyos betegségét, melyből azonban - - hála a Gondviselésnek - - teljesen fölépült, még pedig annyira, hogy most tényleg ő a legdaliásabb főherceg. 1878-ban lépett a katonai pályára s mint katona a kötelességtudó, pontos katonának mintaképe.

A trónörökös egyénisége mindazokkal a fejedelmi tulajdonokkal rendelkezik, melyek díszére válnak a trónnak, hasznára a népeknek. Nyájás, de azért komoly természetű. Megfontolva szól és szinte szűkszavúnak hihetné az, aki nem látta őt bizalmas körben. Szíve csupa jóság, csupa jóindulat. Egyik főjellemben az egyenes, nyílt, őszinte természetesség, amely idegenkedik minden mesterkéltiségtől, minden fölösleges cicomától. Nem kedveli a zajos társaséleti szórakozásokat, hanem inkább a csöndes, szelidebb természetűeket keresi. Mélyen vallásos katolikus nemcsak névleg, hanem szóval, tettel. Kedveli a csöndes elvonultságot s igen helyesen azt tartja, hogy a

FÉLÉSC FERDINÁND TRÓSCOROKOS ÉS NEJJE.

magány a nagy gondolatoknak és terveknek anyja. Teljes tudatában van annak, hogy egykor min uralkodónak forrongó és nagy politikai problémákkal terhes kornak válságain kell majd áthátnia s épen azért már korán reggel, rendszerint hat órakor, íróasztalánál s könyveinél található. Sokat olvas, gondolkodik és jegyez. Nincs a monarchiában a vallási, politikai, közgazdasági és nemzeti mozgalmaknak az a legkisebb mozzanata sem, melyet a legéberebb figyelemmel ne kísérne s a jóra törekvő elemeket nemcsak legmelegebb érdeklődésével, hanem, ahol kell, szóval és példájával is támogatja. Ezt tények bizonyítják, melyek közismeretűek.

Tudományos készültsége magas nivón áll. A jog- és államtudományokból annak idején kitűnő sikerrel vizsgázott. Jogi ismeretei oly kiválóak, hogy azokkal szemben minden jogi szofizma, minden ügyvédi furfang és fogás hajótörést szenved. Ő felsége épen ezért a legkényesebb jogi esetek elintézését a kabinet-irodából hozzá származtatja. Ő tényleg a király jogásza. Földkörüli útjáról írt nagyszabású művének két vastos kötete földrajzi, ethnografiai, geologiai, hidrografiai, anthropologiai, orografiai és statisztikai szempontból egyaránt kitűnő. A különböző népfajok, népszokások jellemzésében, a vidékek általános képének nagy ecsetvonásokkal való odavetésében, növényzeti sajátosságának festői részletezésében, az állatvilág érdekkeltő megfigyelésében ritka író állhatja ki vele a versenyt. Midőn utitársai mulattak, vagy nyugalomra tértek, ő kajütjében íróasztalánál dolgozott s amint nagy útjáról visszatért, azonnal nyomdába küldte ezt a nagyszabású munkáját, mely fenséges szerzőjének két tiszteletbeli doktorátust és két akadémiai tagságot hozott.

Ami bennünket magyarokat még közelebről érdekel, az az, hogy nemzetünk iránt benső vonzódással és szeretettel viseltetik. Édes hazánk nyelvét hangyaszorgalommal tanulja s ebben a tekintetben már is nagy előmenetelt tett. Naponta sokszor 2–3 órát is szentel nyelvünk teljes elsajátítására s még sokoldalú reprezentacionális kötelességei között is szakít időt a tanulásra. Szorgalmasan tanulmányozza a magyar közjogot és történelmet is. A legkiválóbb magyar lapok tartalmáról nap-nap után vesz tudomást s ugyanazt a dolgot különféle politikai pártszempontból látván megvilágítva, a magyar viszonyokat kitűnően ismeri s azokról igen helyes ítéletet alkot.

Általában mondva: eszményibb, mélyrehatóbb fölfogást annál, amely a trónörököszt jövő szerepét illetőleg eltölti, nem találhat az ember és nem létezhetik trónörökös, aki komolyabban tudná fölfogni egykori fontos föladatát. Ő mint «egész ember» fog annak idején megjelenni ország és világ előtt.

Nem sokat tudott róla a világ házassága előtt; de amit akkor egyszerre megtudott, az sok. Lelkesülten nézte mindenki a trónörököszt, aki ekkor nyilatkozott meg először a világ előtt s e megnyilatkozás oly megragadó volt, hogy megindult belé lelkünk.

Házassága nem egy rajongó ifjú meggondolatlan szeszélye, nem az érzéki follobbanás múltó lángja, hanem a meglelt férfiú szilárd elhatározásának, éveken át táplált, erős, olthatatlan érzelmeknek következetesen megérlelt gyümölcse. 1900 július elsején vezette oltárhoz a történelmi nevezetességű reichstadti vár kápolnájában mátkáját, Chotek Zsófia grófnőt, aki a nász napján ő felségétől a Hohenberg hercegnői nevet és rangot kapta. A trónörökös házassága nem a politikai érdekek sugallta és közmondásossá vált «Tu felix Austria nube»-féle Habsburg-írigy volt, hanem két egymást valóban forrón szerető szív egyesülése. Pozsonyban tanulta a trónörökös becsülni a hercegnő szépsége mellett azokat a kiváló női erényeket, melyekért képes volt harera kelni kétszázados házi törvényekkel, legyőzni a világ előítéletét és az óriási udvari intrikákat. Ez a férfias karakter a trónörökösben a hercegnő erényeinek legszebb bizonyítéka; ez biztosította számára az egész világ rokonszenvét, az alattvalók lojális tiszteletét pedig szokatlanul magas hatványban fokozta.

Zsófia hercegnő Stuttgartban született 1868 március elsején mint Chotek Bohuszláv gróf és Kinszky Vilma grófnő negyedik gyermeke. Ősei 1556-ban borbély, 1723-ban grófi rangot kaptak és díszes sorukból sok jeles katonát, diplomatát és államteremtőt kapott a monarchia. Aki a hercegnőt közelebről ismeri, az az ő szimpatikus lenyegétől el van ragadtatva. Termete magas, nyulánk és igen hajlékony. Megjelenése mindenütt föltűnést kelt és valóban fejedelmi. Szép bogárszeme

van, dús, hullámos barna haja, finom metszésű orra. Testi szépségéhez valami kimondhatatlan benső báj járul s e testi-lelki szépség a legünnepelebb hölgyek, a legbájosabb jelenségek egyikévé teszi. Emelkedett gondolkozással, nagyérzésű lelkülettel, nagy szellemmel és műveltséggel megáldott nő. A főhercegről és a hercegnőről valóban mondhatja az ember, hogy teljesen rokon lelkek találkoztak az élet útján. Egyik a másikán épül mint példás életű, hithű katolikus. Naponkint hallgatnak szentmisét, havonkint járulnak a szentségekhez. Sokszor, ha vendégeik a késő éjjeli órákig is veszik igénybe idejüket, azok távoztával egyszerre csak fényárban úszik a házi kápolna. Mindenki tudja a házbeliek közül, hogy a főhercegi pár ájtatosságát végzi az Oltáriszentség előtt. A szegények iránt való jótékonyságban mindketten kifogyhatatlanok. Mindketten az egyszerűség, természetesség kedvelői. Egy szóval: házasságuk egyike a képzelhető legharmónikusabb összeköttetéseknek.

Valamint Ferenc Ferdinánd kir. herceg ő fenségének, úgy a hercegasszonynak is nyugodt szívvel előlegezzük szeretetünket, ragaszkodásunkat. Akiért a magyar trón örököse annyi áldozatra volt képes, az méltó a mi szeretetünkre és ragaszkodásunkra, annyival is inkább, mert nagyon kedveli a magyarokat, szereti és szorgalmasan tanulja ő is a magyar nyelvet.

Trónörökösünk a lovagkor költői lelkületű vitézeként tudta szeretni ezt a hölgyet, aki nemes tulajdonaival elbájolta. A főherceg szerelme szellemének, lelkületének hű tükre. A trónörökös házasságával megmutatta, hogy van szive, mely szeretni és érezni tud; van türelme, mely várni kész; van erős akarata az akadályok legyőzésére. Akarateréje imponál, nyíltsága megnyer, példája fölemel. Követeli jogait mint trónörökös, de követeli jogát mint ember is s mint ilyen nem akarta vérző szívvel, boldogtalanul viselni a koronát. Házassága nagy áldozatába került a főhercegnek. 1900 június 28-án az uralkodóház házi törvényei értelmében esküvel erősített nyilatkozatot kellett tennie és elismernie, hogy ebből a házasságából származó gyermekeit és utódjait nem illetik meg azok a jogok, melyek a főhercegek egyenlőrangú nejeit s egyenlőrangú házasságból származó gyermekeit és utódait általában és különösen a trónöröklés tekintetében illetik. Ennek az áldozatnak nagyságát csak az ivadékok fogják tudni leginkább mérlegelni. A főhercegnek ez a ténye valóban hősi aktus volt. Tiszteletet követel, szeretetet ébreszt s mélyen enged belepillantanunk a trónörökös szívébe. Mert az ember legelső rangú kritériuma a szív. Aki ebben nagy, az nagy minden tekintetben. A szívnél kezdődik az ember, abból sugároznak ki többi minőségei. A verőfény, mely abból világít, minden cselekedetet megaranyoz; sőt a Szentírás szerint minden megbocsáttatik érte. Ha a szeretet a legnagyobb föloldozó a gyarló embereknél, bizonyára legékeesebb kerete a derék ember cselekedeteinek. Mély érzésű, fenkölt gondolkozású, széles látókörű, acél kitartással bíró férfúnak kell lennie annak, aki úgy tud cselekedni, mint a trónörökös. E cselekedete biztos reményt nyújt, hogy aki saját ügyében csak a szív szavára hallgat, akinek amellet erélyessége oly nagy, hogy érzelmét minden akadálnak ellenére is magasztos tetté tudja alakítani: érke léssen annak a népjog szava iránt, föl tudja majd fogni annak fájalmát és bánatát s miként hozzáforrott szívéhez népe, úgy ő maga is erős, tántorithatatlan kézzel segíteni fogja mindenben hű alattvalóit és lankadatlan erővel istápolni érdekeiket.

Monarchiánk e házasság folytán semmit sem veszített; sőt ellenkezőleg: sokat nyert. Csakis meglegedés töltheti el a nemzetet, hogy boldog uralkodó foglalja el trónját s a két ország érdeke is, főként Magyarország érdeke kívánja, hogy az uralkodó meglegedett legyen. Hozzá még mi úgy tudjuk, hogy a trónörökös neje nyomába lépett azoknak a királyasszonyoknak, akik varázsos erejükkel fogva megteremtik azokat az érzelmi kötelékeket, melyek nagyobb erősségei a trónnak, mint sok millió katona és egy közönbös nemzet. Ez a házasság erkölcsi tartalmánál fogva eredményesebb, mint bármely rokonság egy külföldi udvarral.

Bár a hercegnő a «Nyilatkozat» értelmében nem fog trónon ülni s azon lérsébet királyné helye üresen marad, de arra a helyre, melyet a magyar nép szívében elfoglalt a mi megdicsőült felséges nagyasszonyunk, jogosan tarthat számot a trónörökösne is. A magyar királyné drága-

kövekkel ékesített koronáját nem fogja ugyan viselni, de a drágakönel értékesebb, királyi koronánál ragyogóbb, királyi hatalomnál beesebb kincseket tartogat számára a magyar nép rejtőzéstől hajló, melegen érző szive: t. i. egy büszke, szabad nemzet önkéntes hódolatát, spontán szeretetét. Hűséges szívébe, meleg szeretetébe belefoglalja a magyar nép királyunk minden hozzátartozóját és elsősorban azt, aki legdrágább neki a világon. Nem közjog, nem házi törvény, nem spanyol etikett szabja meg ezt a sorrendet, hanem az a gyöngéd ösztön, amely nem okoskodik, nem toródik hajszálfínomságú jogi distinkciókkal, hanem meleg érzésével veszi körül a tront s azt, aki egykor majd helyet foglal rajta. A hercegnő mint leendő királyunk hitvese annyi szeretettel és rokonszenvvel találkozik majd a magyar földön, amennyi és amilyen őt, mint a király hitvesét megilleti.

A trónörökös párnak tartózkodási helyül remek kastélyok állanak rendelkezésére. Bécsben a gyönyörű Belvedere-palota; a esehországi kies fekvésű konopisti vár; a kisebb, de bájos chlumetzi kastély; a bizalmas, dunamenti eckartsau s a Krems közelében fekvő esodaszép amstetteni kastély, végül a tivoli Villa d'Este. A fenséges úr komolyan foglalkozik azzal a tervvel, hogy Magyarországon is vásároljon valami szép kastélyt és földbirtokot. Ezt mi magyarok is hön öhajtjuk.

A főhercegi pár családi boldogságát 1901 július 24-én az első gyermek, a kis Zsófia hercegnő születése tetézte be. Az áldás, melyet a népek milliói esdenek le a fenséges trónörökös számára a jó Istentől, rászáll az ő kised gyermekére is és a boldog anyára, akit jóságos szível, nagy lélekkel rendelt őrangyalnak egykor királyi férje mellé az emberek sorsát intéző isteni Gondviselés.

JÓZSEF FŐHERCEG ÉS CSALÁDJA.

AZ URALKODÓHÁZNAK a boldog emlékezetű József nádortól származó ága az egyetlen, mely egészen Magyarországon gyökeresedett meg. József nádor félszázados működése alatt nemcsak teljesen megnyerte a magyarok szívét, hanem magyarrá tette családját is. Iíia, József főherceg a magyar életet és magyar szellemű nevelést hagyományossá tette családjában; magyaros gondolkozásával, magyar tudományos irataival már régebben megszerezte a «legmagyarabb főherceg» jelzöt. Az ország rokonszenvét különösen fokozta azzal, hogy egész családjával állandóan magyarországi birtokain lakik, a nemzet minden jó és balsorsában, minden kulturális munkásságában résztvesz, egyes nemzeti intézményeknek pedig épen kezdeményezője és első pártfogója.

József (Károly Lajos) 1833 március 2-án született s a fejérmegyei Aicsuton nevelkedett, a nádori birtokon, melyet később nagyszerű mintagazdasággá fejlesztett. 1845-ben az uralkodócsalád hagyománya szerint katonai pályára lépett, hadapród lett a 12. huszárezredben. 1853-ban őrnagygyá, 1855-ben ezredessé neveztetvén ki, ugyanakkor a 37-ik (nagyváradi) gyalogezred tulajdonosa lett. Az 1866-iki hadjáratban az északi hadseregben a IV. Festetich-hadtest egyik dandárát vezette s Festetich Tasziló gróf megsebesülése után ő vette át a hadtest parancsnokságát s ügyes intézkedéseivel megmentette a nagyobb veszteségektől. Ugyanebben az évben altábornagygyá lépett elő. A magyar honvédség szervezésekor, 1868-ban, a nemzet osztatlan örömeire őt nevezte ki Ő Felsége az ifjú honvédsereg főparancsnokává s azt rövid idő múlva, noha a kiképzés körülményei hasonlíthatatlanul nehezebbek voltak, mint a közös hadseregnél, olyan magaslatra emelte, mely mind az uralkodó, mind az európai szakértők legteljesebb elismerését vívta ki. 1873-ban diszította föl érdemeinek kitüntetéseül a király a Szent-István-renddel; 1874-ben pedig lovassági tábornok lett. Honvédfőparancsnoki jubileumát 1893-ban ünnepelték nagy lelkesedés jeleivel Magyarországon.

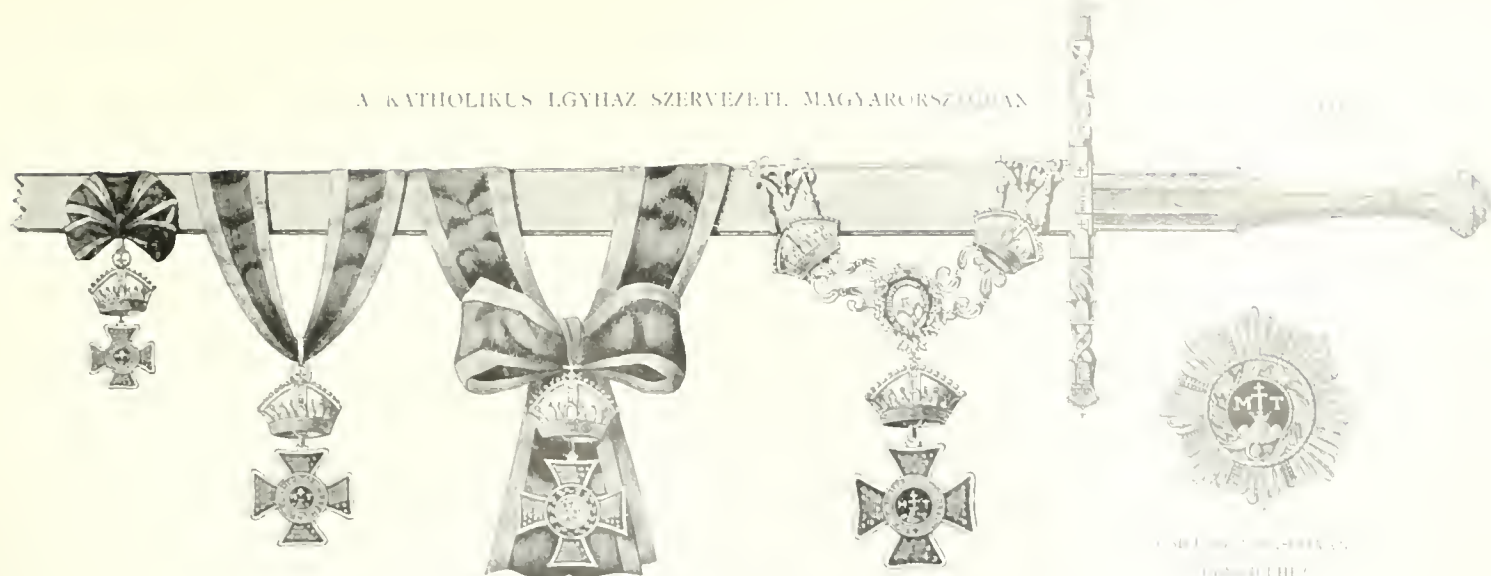
A főherceg jellemrajza azonban teljesen hézagos lenne katonai erényeinek méltatásával; mert jeles emberi jellemvonásai családi és magánéletében s magánéletéhez tartozó munkásságában tűnnek ki igazán. Mint főparancsnok, vizsgálati utazásai közben sűrűn bejárván az országot, igen sok emberrel volt alkalma érintkezni, a kikre szívessége, elméssége, természetessége és tudományos képzettsége mély benyomást tett. Népszerűségét mindenfelé tapasztalhatja a legnagyobb mértékben. S magas rangja és népszerűségének tudata mellett is keresetlen egyszerűség és barátságosság maradt magánéletében. Jól ismeri a népet s különösen azokat a községeket, melyekhez birtokai tartoznak, legkivált Aicsutot látta el fölvirágoztató intézményekkel. A tűzoltás intézményét falvaiban meghonosította s azt országSZerte figyelemmel kíséri s pártfogolja. Alaposan tanulmányozta a cigányok életét s humanizmustól indítva, kísérletet tett nagy áldozattal azok állandó megtelepítésére. Megírta a cigány nyelv tanút: Romane Sziklaribe Csibákero. A budapesti Szent-Margitszigetet világhírű édenre varázsolta. Növényteni kutatásai az első szakemberek közé emelik; növényhonosító kísérleteit, melyeket pompás fiúmei kertjében végzett, külön magyar munkában ismertette. Tudományos munkásságának elismeréseül a magyar tudományos Akadémia 1888-ban tagjául választotta.

JÓZSEF FŐHERCEG ÉS NEJLE, KLÓTILD FŐHERCEGNYŐ.

JÓZSEF, AGOSTA CS. ÉS K. FŐHURCIG ÉS SZÉK. AUGUSZTA FŐHURCIGNŐ.

KÖSSÉ-ISTVÁN-ÉRD JÜLVENYEL.

Boldog házasságából, melyet 1864 május 12-én kötött Klotild koburgi hercegnovel, hat gyermek származott. *Mária Dorottya* főhercegnő, Lülöp orleansi herceg neje, 1867 június hó 14-én született Acsuton. *Margit* főhercegnő született 1870-ben, 1890-ben Thurn-Taxis bajor herceghez ment nőül. *József Ágost* főherceg, jelenleg m. kir. honvédhuszár-örnagy, aki már is több magyar kulturegyesület védője, 1872 augusztus 9-én született s 1893 november 15-én Augusztia bajor hercegnőt, királyunk szeretett unokáját vette nőül, a ki nemesak tapolesányi birtokukon, hanem már megelőzőleg Pozsonyban hosszabb ideig való tartózkodása, nemkülönbön gyakoribb budapesti látogatásai alatt szeretetreméltó nyájasságával és kedvességével biztosította magának a magyar nemzet lelkes tiszteletét, mely csak fokozódhatik, ha állandóan a főváros lakosa lesz. Az 1873 július 16-án született *László* főherceg 1893-ben vadászat közben szerencsétlenül járt s pár napi kínos szenvedés után Budapesten halt meg. Az egész ország együtt gyászolt a mélyen sujtott főhercegi családdal, mely nagyreményű ifjú sarjának emlékért fogadalmi-kápolna építésével őrizte meg a szerencsétlenség színhelyén, az álgyai erdőben. Ennek oltárképét maga Margit főhercegnő, igazi művészlélek, festette. Ezt a két főherceget a szent Benedek-rend győri főgimnáziumába íratta be atyjuk és Vaszary Kolos hercegprimás, akkori igazgató vezetése alatt vizsgálta őket a tanári kar. E vizsgálatok, melyeken az egész főhercegi család jelen szokott lenni, mindig unneppnapjai voltak Acsutnak, annak bizonyosságául, hogy mennyire megbecsülik a tudományt a főhercegi udvarban. Nevelésük vallásos irányát olyan nevelők, mint a néhai Holdházy apát, győri kanonok biztosították. Még két leánya van az említettekén kívül a főhercegnék, *Ersebet Klotild* és *Klotild Mária* ifjú főhercegnők, a fenséges szülők örömei, akik idősebb testvéreik nemes szívében, magas értelmi képességében és művészi hajlamaiban szintén osztoznak.

SZEKI-IVAN-FINÉ ÉRDMÉRE.

FRIGYES FŐHERCEG.

AZ ALBRECHT főherceg magyarországi birtokait örökölt s ekkép számos plébánia és templom kegyurává lett *Frigyes* főherceget különben is már régebb idő óta tekinthetjük állandó magyarországi lakosnak, mert már körülbelül húsz év óta tartózkodik Pozsonyban, ahol palotát rendezett be és egész családjával élénk részt vesz a város társadalmi életében, míg a nyarat rendszerint Tatra-Püreden, részint valamelyik mosonmegyei vagy baranyamegyei uradalmában tölti a főhercegi család.

Frigyes főherceg 1856-ban június 4-én született Gross-Seelowitzban, Morvaországban. Károly Ferdinánd főhercegnek legidősebb fia s unokája József nádornak, akinek Erzsébet leánya volt az ő anyja. Unokaöccse Albrecht főhercegnek, testvére Mária Krisztinának, a most uralkodó spanyol király édes anyjának, aki a sok ellentétes áramlat és nemzeti csapás között, mint regenskirályné oly csodás bátorsággal és hőlesen vezette országa kormányát s nemcsak a maga tetteivel, de fiának nevelésével is az egyház hű leányának bizonyította magát.

Frigyes főherceget szintén katonának nevelték. 1875-ben lett százados, 1877-ben őrnagy, 1880-ban ezredes, 1882-ben ezredesi ranggal mint dandárparancsnokot, Pozsonyba helyezték át s azóta állandóan ott lakik, 1883-ban vezérőrnagy és hadosztályparancsnok, 1886-ban altábornagy, 1889-ben tábornagy és az 5. hadtest parancsnoka lett.

A franciaországi Hermitageban 1878 október 8-án lépett házasságra Croy-Dülmen Izabella hercegnővel, aki vérszerinti rokona az Arpád-háznak. Ebből a házasságból hét gyermek származott. A fenséges asszonynak igen sokat köszönhet nem csupán Pozsony, hanem a felvidék kulturális élete is: ő állott élére annak a nevezetes mozgalomnak, mely a felvidéki házi ipari cikkek fölkarolását tűzte ki célul s eredményes munkásságáról a budapesti ezredéves nemzeti kiállításon tett ékes tanúságot. Hogy a főhercegi pár a kegyurasága alá tartozó egyházakról is minden tekintetben vallásos buzgóságból eredő fenkölt kegyességgel gondoskodik, azt nem kell külön hangsúlyoznunk. A főherceg magyar udvari papja legjobban jellemzi azt, hogy a családban uralkodó mély vallásos érzület ápolása mellett mennyire át van hatva annak tudatától, hogy mint egyike a legnagyobb magyar birtokosoknak, akin ezrek és ezrek szeme csüng, a magyar nemzeti művelődés terén való példaadásban is minő feladat vár reá.

FERDINAND I. ȘI ELIZABETA

RAMPOLLA MÁRIÁN, SZÜL. TINDARÓI ÖRGRÓF,

Ő SZENTSÉGE BIBURCS ÁLLAMTITKÁRA.

Született Polizziben (Szicília) 1843. augusztus 17-ikén. 1882-ben heracleai c. érsekké és madridi nunciussá, 1887-ben bíborossá és pápai államtitkárrá nevezetett.

Magyarország diplomáciai érintkezése a Szentszékkel.

Tudjuk Magyarország történetéből, hogy az apostoli Szentszék gyakran fölkereste a magyar királyi udvart és Magyarországot követői, nunciusai útján. Rendes követséget még nem tartott a pápa a magyar királyi udvarban, de a követek útján való érintkezése néha éveken át mintegy állandóvá tette a nunciaturát. A Habsburg-királyok alatt azonban, más külföldi udvarok példájára, az apostoli Szentszék is szükségesnek tartotta, hogy az udvarnál nunciust tartson. Mint minden külföldi diplomáciai képviselő, a nuncius is Bécsben székel s a nunciatura innen intézi külön Magyarországnak és Ausztriának mindazokat az egyházi ügyeit, melyekben a Szentszékkel való hivatalos közvetítés szükséges.

A jelenlegi nuncius *Taliani Emil*, sebastei c. érsek. Szül. Montepelloban 1838 április 19-én. Bécsi nunciussá 1896 június 23-án nevezte ki a pápa, a mikor egyszersmind sebastei c. érsekké tette.

Ausztria-Magyarországot az apostoli Szentszéknel nagykövetsége képviseli. — A jelenlegi osztrák-magyar nagykövet magyar ember, nevezetesen temberini gróf Szécsen Miklós, az I. o. vaskoronarend lovagja, ő Felsőge belső titkos tanácsosa, a magyar történelmi tanulmányairól ismert néhai Szécsen Antal gróf fia.

Az apostoli Szentszéknel levő nagykövetségünk székhelye Rómában a Palazzo Venezia, a Piazza Veneziaán álló hatalmas várszerű palota, melylyel egybe van építve a sz. Márk-templom. Ez a hasonló nevű kis térre tekint.

EMIL TALIANI, a jelenlegi apostoli nunciusa

A Palazzo Venezia-t a velencei származású Barbo Péter bíboros, később II. Pál pápa építtette. Az építést 1455-ben kezdték meg. Mint egy följegyzésben olvassuk, Scarampo aquilejai pátriárka rosszalta, hogy Barbo bíboros oly sokat költ az építkezésre. Erre a bíboros azt felelte: Jobb egy pompás építőművészeti emlékre költeni, mint megvetendő játékokban négy-ötezer scudot egyszerre elveszíteni.

SZÉCHENYI MIKLÓS GRÓF,
nagylovastul. a Vatikánnál.

II. Pál pápa valóban nagyszerű műemléket hagyott az utókorra e palotában, melynek belseje a cinquecento egyik legszebb alkotása, míg külseje inkább tömegével, ma pedig ódonosságával hat. II. Pál pápa volt az első, aki Rómának legelső, 1454-ben alapított könyvnyomtató műhelyében Róma városának szabályrendeleteit ki nyomatta. A történelmi érzék abban az időben egyáltalában Európaszerte hiányzott: nem járt együtt a renaissance kifejlődésével. Mutatja legjobban az, hogy az elterjedt csúcsíves stílnak sok román stílű templom esett áldozatul. Rómában is derűre-borúra pusztították a régi Róma emlékeit: így történt, hogy a Forumot lassankint egészen elborította s elegyengette a törmelék; a régi paloták márványburkolatát pedig nemcsak hogy új épületekhez használták, amivel legalább sok érdekes részletet megőriztek volna, hanem meszet égettek belőle. Így bontották meg a nagyszerű Colosseumot is, mely ma csonkán és disztelenül áll előttünk romjaiban.

A Palazzo Venezia-hoz is a Colosseum köveit használták, mint közel fekvő jó anyagot. IV. Pius pápa 1560-ban a velencei köztársaság szolgálatait meghálálni akarván, a palotát, melynek építetője, II. Pál különben is velencei volt, odaajándékozta a köztársaságnak. Ezóta viseli a velencei palota nevet. Midőn Velence

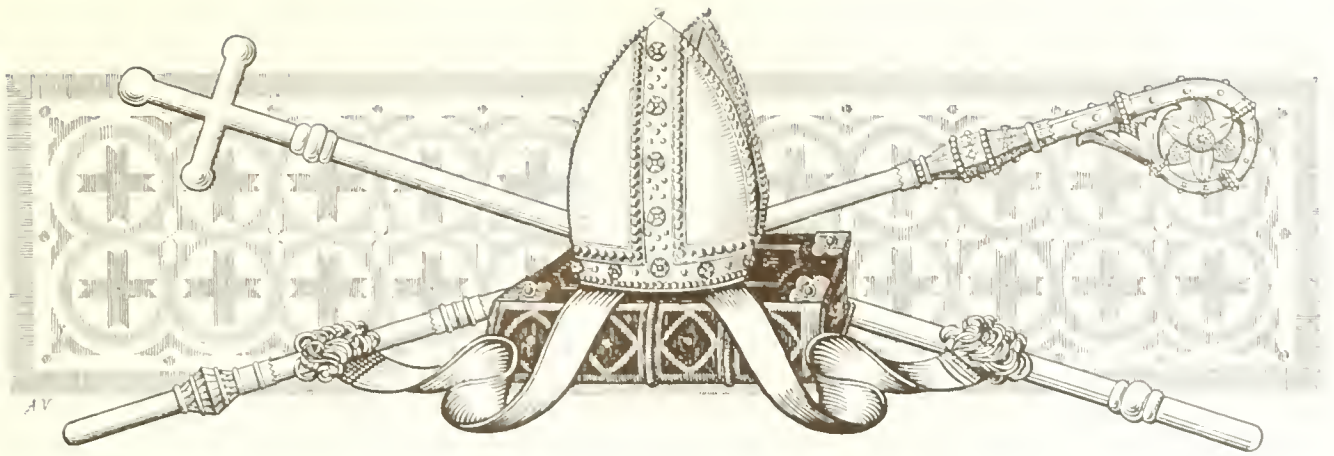
Ausztria birtokába jutott, a római palotát is az osztrák kormány foglalta le s a vatikáni nagykövetség székhelyéül rendezte be. A nép ezért Palazzo d'Austriának nevezi. Egy része, a kisebb palota, úgynevezett palazzetto, a Capitoliummal érintkező tér szabályozásának esik áldozatul, amennyiben e tér fölött építik Viktor Emmánuel emlékét, kihívó magasságban Róma nagyszerű egyházi építményeivel, fájdalmas emlékeztetőül arra, hogy a pápát Róma birtokától erőszakkal megfosztották.

A Viktor Emmánuel emléknak esett áldozatul a III. Pál pápa által az Aracoeli melletti palotájából a Palazzo Venezia-ig épített fedett folyosó is.

A Palazzo di Venezia fekvésénél fogva is legjelentékenyebb a római követségi paloták között, mert a korzó torokolatánál, Róma utcai életének gőcpontján van.

PALAZZO DI VENEZIA,
a vatikáni magyar-osztrák nagykövetség székhelye.

A magyar szent korona területén levő egyházmegyék.

ESZTERGOMI ÉRSEKSÉG.

SZENT ISTVAN király, akiben oly szerencsésen egyesült a hatalom ereje a szív alázatosságával, az államférfiú bölcsessége az apostol lángoló buzgóságával, keresztenynyé teven nemzetét, különös gonddal szervezte a magyar egyházat. Megalapította az egyes egyházmegyéket, püspökségeket, alkalmas egyéneket állított azok élére, gazdagon ellátta őket földbirtokkal s mindenféle jövedelmekkel.

A tíz egyházmegye közül egyet, az esztergomit, érsekségre emelte, a többi egyháznak fejévé, oktatójává, anyjává tette s kegyeletes emlékezéssel azokra az érdemekre, amelyeket Prága szentéletű püspöke a királyi ház tagjainak megkeresztelése s a magyarok megtérítése körül szerzett, az érsekséget a bold. Szűz és szent Adalbert tiszteletére szentelte.

Az esztergomi érseknek, kinek székhelyén Gejza fejedelem még 979 előtt várat létesített s szent István vértanú tiszteletére templomot emelt, melynek szomszédságában szent István király is született s ahol ugyanő 998-ban Boldogasszony és szent Adalbert tiszteletére egy nagyobb egyházat építtetett, joghatósága körülbelül 14 vármegyére terjedt ki. Az érsekek már 1198-ban ajándékba kapták az esztergomi királyi palotát azzal a kikötéssel, hogy szükség esetén tartoznak azt a királynak szállásul átengedni.

Attól az időtől kezdve, hogy szent István az esztergomi érsekséget betölte, az országos ügyek intézésében is mindig vezérszerepet játszik az ország első főpapja.

Már szent Istvánnak abban a nagyfőntosságú elhatározásában, amelylyel nemzetet az európai népek közé avatta, Asztrik esztergomi érsek volt a szent királynak segítő jobb keze. Ő megy el fejedelmének megbízásából Rómába, a pápa előtt ő tolmácsolja annak kívánságait, ő vizolja szent István apostoli működését s ő magasztalja föl a magyar nemzet kiváló tulajdonait a kereszténység feje előtt annyira, hogy magával hozhatta II. Szilveszter levelel, áldásával, felhatalmazással, lelkes üzenetével a királyi koronát és apostoli keresztet is.

Később is az esztergomi érsek mindig a király legelső tanácsadoja, a királyi trón legerősebb támasza és védője.

A külső ellenségtől való szorongattatások idején, az öld. t. n. testverharc, belviszály és pütködés válságai alatt, az esztergomi érsekek nem szüno huseggel, hi nem merithető onfelaldozassal, böles mérséklettel, példás kitartással örködnek a kiraly es a haza érdekei fölött.

Es a történelemírás nem egyszer az ő érdemüknek tudja be, hogy az egyház egysége és az ország szabadsága a századok viszontagságai alatt sértetlenül megóvatott.

Ez történt pl. a XII. század közepe táján, amikor Bánffy Lukács érsek «a próféták erejével és lelkesedésével tudott a hatalmaskodó, diadalmaskodó ellenséggel szembeszállani» s akinek egyedül köszönhető Isten után, hogy a magyar nemzet sem a német birodalommal, sem pedig a görög császársággal szemben nem jutott függésbe s ezzel egyidejűleg nem sodortatott a schizmatikus görög vallás karjaiba. A XIII. század közepén, 1239-ben pedig IV. Béla király indítatva érzi magát az ország-világ előtt kinyilatkoztatni, hogy «az esztergomi egyház minket és elődeinket mind a királyi, mind a királynéi szorongatások közepette, az ellenünk támadók és hitetlen zsarnokok

SZENT ADALBERT,

prágai püspök, vértanú, az esztergomi főegyházmegye védőszentje.

ellen hűségesen melengetett, táplált, ellátott tanácssal és egész erejéből tényleg is segített, alapíttatásának ideje óta és ami jogaink megvédelmezéseért kész volt magát és minden vagyonát a bizonytalanságnak és veszedelemnek kitenni». Majd később az Árpád-ház utolsó férfi sarját szintén Lodomér esztergomi érsek fáradhatatlan kitar-tása erősíti meg trónján, úgy hogy a hálás III. Endre király nem mulaszthatta el ünnepiesen beismerni, hogy Lodomér «úgy a koronázás előtt, mint után lángoló hévvel, lankadatlanul szolgálta királyát, úgy hogy nem gondolva hatalmas ellenséggel, üldözéssel, kárvallással, még életét is több száz veszélynek kitétte a királyi pár érdekében». Hasonló hálátelt szavakkal mondja Róbert Károly király is Tamás esztergomi érsekről, hogy «minden ügyének legfőbb gondozója, igazgatója és előmozdítója volt».

Azonban királyaink nem csupán ilyen és hasonló elismeréstől áradozó szavakban róják le hálájukat az esztergomi érsekek iránt, hanem mindenkor hirdetik, hangsúlyozzák az esztergomi érsekségnek az összes magyar egyházak fölött való elsőségét is és a legkülönfélébb jogokkal és kivált-

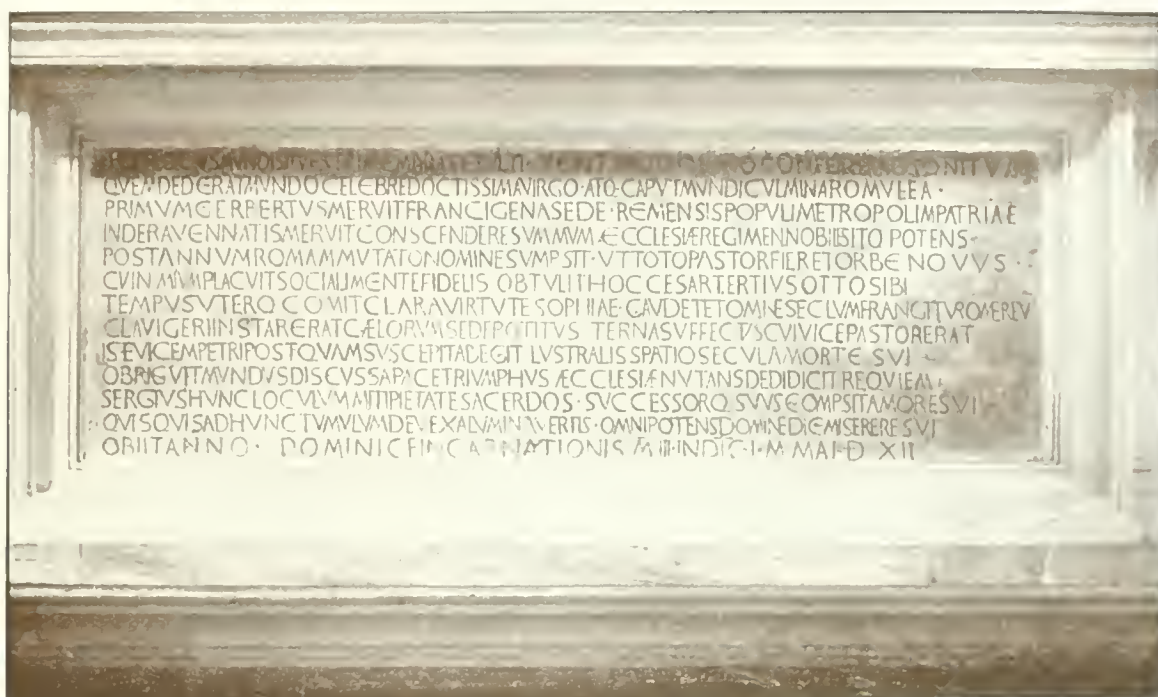
ságokkal is fölruházzák a magyar egyház fejét. Az esztergomi érseknek, aki méltósága és hatalma jeléül a pápától érseki palástot nyert és ezáltal a sz. atyával közelebbi viszonyba lépett, a következő püspökségek voltak alárendelve: a győri, egri, pécsi, váci, veszprémi, nyitrai és a kún püspökségek. A szentszék fölhatalmazásából és nevében ő erősítette meg és szentelte föl ezeket a püspököket. Az ország főpapjait ő hívta össze zsinatra s a tanácskozásokon ő elnökölt. Ő bíráskodott a főpapság vitás ügyeiben; s ha a püspököket betegség, fogság vagy más ily körülmény gátolta volna főpásztori teendőik végzésében, ő volt hivatva arra, hogy erre az időre helyettest rendeljen ki számukra. Jogában állott egyházának szertartását az ország többi részeiben is életbeléptetni. Sőt a főpapi székek betöltése is az ő megkérdezésével történt s az egyes püspökök ellen emelt panaszok eléje terjesztettek. Ugyancsak az ő joghatósága alá tartoztak az egész országban, még a kalocsai érsekség területén is, a királyi monostorok, apátok és prépostok, akiket ő erősített meg, valamint ő gyakorolta az egyházi főnhatóságot az erdélyi szászok, a szebeni exemptus prépostság fölött, nemkülönben az esztergomi egyházmegye

területén kívül eső számos plébánián, úgyszintén az újonnan betelepített helyeken is, ha ezek fölött esetleg külön püspökség nem alakult.

A királynak, királynénak és gyermekeiknek, csak az esztergomi érsek szolgáltatta a szentségeket úgyannyira, hogyha pl. a királyi család valamelyik tagja nem az érseki, hanem más valakinél kívánt győnni, ehhez külön pápai engedélyre volt szüksége.

Egyik legbecesebb és legfontosabb joga volt az érseknek a király megkoronázása. Ezeket a jogokat az esztergomi érsek már szent királyaink alatt gyakorolták, csak 1162-ben állott elő az az eset, hogy Bánffy Lukács érsek megtagadta II. Lászlónak, majd utána IV. Istvánnak megkoronázását, kiket törvényes uralkodókul elismerni nem akart. Ugyanez történt 1173-ban is, amikor az érseket még III. Sándor pápa közbenjárásának sem sikerült rávennie, hogy III. Béla megkoronázza.

A pápa tehát a magyar urak kérésére kénytelen volt a kalocsai érsekre bízni a koronázást; aminek megtörténte után Béla király egy okiratában ünnepiesen elismerte, hogy ez a tény az

II. SZILVESTER PÁPA SÍREMIKÉRE KÉSZÍTETT ÉRSEKI SÍRLEÍRÁS

esztergomi érsek jogait semmiképp sem csorbíthatja. Azonban dacára annak, hogy az érseknek ezt a kiváltságot úgy királyaink, mint a római pápák több ízben megerősítették, a kalocsai érsek mégis igényt támasztott a koronázási jog iránt és Berthold kalocsai érseknek, II. Endre sógorának már-már sikerült az esztergomi érsekségnek ezt a jogát megosztani, amikor a káptalan határozott tiltakozása folytán III. Ince pápa újból megerősítette az esztergomi érsekséget a király-koronázás jogának birtokában.

A királyné koronázását, különös kiváltság alapján, a veszprémi püspök végezte ugyan minden időben, de a fölkenés joga itt is az esztergomi érseket illette.

Az esztergomi érsek főnhatóságának jogai érintetlenül fennmaradtak a bácsi érseki szék megalapításakor is és ezután csakúgy, mint annaelőtte az összes magyar egyház fejének, primásának tekintették Romában és idchaza egyaránt. E jogok azonban szabatosan korvonalozva sohasem lettek és az újonnan alakult viszonyokhoz kepest időnkint változtak.

A magyar primás jogait 1152-ben V. Miklós pápa a következőkben erősítette meg. Az érsek, mint az ország primása és az apostoli szentszéki született követ, az apostoli keresztet az ország

bármely egyházmegyéjében maga előtt vitetheti. Oly porós ügyeket is elfogadhat elintézés céljából, amelyeket nem föllebezés, hanem a rendes bírósági úton közvetlenül terjesztenek eléje. Rendeletei az ország valamennyi egyházmegyéjében érvényesek és akár egyházi büntetésekkel is rászoríthatja az illetőket az engedelmességre.

Az esztergomi érsekek ősi időtől fogva az ország főkancellárjai voltak s ebben a minőségükben a királyi kettős pecsétet őrizték.

Jogukban állott az érsekeknek egyháznemesi jószágokat adományozni s ezáltal egyháznemeseket, úgynevezett predialistákat alkotni, akik azután mint az ország nemesei szintén föl voltak mentve a vámok és harmincadok fizetésétől.

Sohasem tartozott az érsek porós ügyekben a törvényszék előtt esküt tenni, hanem ily esetben valamelyik tisztje által helyettesítette magát.

Az érsek örökös főispánja volt Esztergom vármegyének és az országnak egyik rendes bírója.

PALAZZO DI VENEZIA.

A vatikáni magyar-osztrák nagykövetségi palota udvara.

A Mária Terézia királynő által 1764-ben alapított Szent-István-rendnek főpapja és kancellárja. Keresztély Ágost szász fejedelmi herceg és eszterg. érsek ideje óta pedig a római birodalom hercegének címét viseli.

Az esztergomi érsekek — legvalószínűbb, hogy még szent István intézkedése folytán — ellenőrzést gyakoroltak a királyi pénzverő műhelyek munkálatai fölött, egy erre kirendelt megbízottjuk által, akinek legfőbb teendője a veretminták őrzete volt. Hogy az érsekek ne legyenek kénytelenek embereiket egyházi jövedelmeikből fizetni, másrészt pedig, hogy szent István akaratának megfelelően az összes kincstári jövedelmekben részesedjenek, az úgynevezett pizetumot kapták,

vagyis minden a pénzverőkben földolgozott ezüst márka után egy nehezebb tiszta ezüstöt.

Mily tekintélyesen növelte ez az érsekség jövedelmét, kitétszik abból, hogy pl. III. Béla idejében az esztergomi érsek csak ezen a címen évi 6000 márkát élvezett, míg ugyanakkor a kalocsai érsek összes jövedelme nem volt több 2500 márkánál.

Az esztergomi érsek azonban nemcsak a király iránt való hűségben, a hazafias áldozatokban járt elől, nemcsak rendkívüli jogaival és kiváltságaival emelkedett a többi főpap fölé, hanem minden időben követendő példaképül szolgált a tudományok szeretetében, művelésében, valamint a művészetek iránt való meleg érdeklődésben is. Az érsekség sorsa össze volt mindig forrva az ország sorsával és hűségesen osztozott vele úgy a dicsőség örömeiben, mint a szenvedés keserveiben.

Midőn a mohácsi vész gyászba borította az egész országot, az általános nemzeti szerencsétlenség szinte elviselhetetlenül fájdalmas csapásokkal sújtotta az esztergomi érsekséget is. Így Szalkai László érsek elveszítette életét a mohácsi vérmezőn, azután a török hódítás okozott az érsekség területén helyrehozhatatlan pusztítást, majd a hitújítási mozgalmak bontották meg sajnálatraméltón a vallási egységet. Mindezt betetőzték az 1543. év eseményei, amidőn az érseki székhelyet, Esztergomot, a török sereg bevette.

Várdai Pál primás, aki csak nemrég költött megcsappant jövedelmeiből 25.000 forintot a

vár kijavítására, már megelőzőleg kivonult székhelyéről, magával vivén a foglyokat Pozsonyban keresett magának a szantizetés idejére lakást.

Az erre következő kor képezi az érsekség történetének leggyászosabb lapjait. Bármeire tekintünk az egyházmegye területén, csak romokat, csak pusztulást, csak megsíratni való földsízlást láthatunk.

Hasztalan szegült ellene a hitújítás terjedésének Oláh Miklós primás, hasztalan követett el minden tőle telhetőt az egyházi fegyelem helyreállítására, a visszaélések kiirtására s az egyház érdekeinek megvédelmezésére, szinte emberföltötti munka, amit éveken keresztül végzett, nem tudta a romlás terjedését megakasztani. Az alatt a 23 év alatt, amelyben az ő utódjának, Verancsics primásnak ha-

II. TÁBL. TÁJA EMLÉKREMFELJEBB-BŐL.
Vasárhegyi Palazz San Marco föreszenek befetezése emlékei.

lála után az érseki szék betöltetlen maradt, 900 egyházi javadalomból 800 a protestánsok kezébe jutott.

Csak a nagynevű Pázmány Péter Istentől megáldott küzdelme, páratlan sikerű fáradozása volt képes megmenteni a végveszélytől nemcsak egyházmegyéjét, hanem az egész katolikus magyar egyházat, azáltal, hogy elvonta a protestantizmustól egyrészt a főrangú családokat, másrészt pedig a hívek jelentékeny részét és újból kiküzdötte érsekségének azt a tekintélyt és hatalmat, amit a multban is egyedül a kultúrai és politikai túlsúly volt képes számára biztosítani.

Észtergom 140 éven keresztül volt kénytelen túrni a török iga nyomorúságait, de midőn ettől megszabadult is, még sok ideig nem láthatta falai közt érsekét. Csak az 1761-ben érsekké kinevezett Barkóczy Ferenc gróf volt abban a szerencsés helyzetben, hogy érseki székének visszahelyezésére az előkészületeket megtehesse. Alig fogtak azonban a várromok szétszedéséhez s az új székesegyház alapjainak megvetéséhez, a Gondviselés kiszólitotta őt az élők sorából.

Utóda Bathhány József gróf lett (1776-ban), akinek kormányzása alatt keresztülvitetett a nagykiterjedésű esztergomi egyházmegye széttagolásának terve, oly módon, hogy az érsekségből a besztercebányai, rozsnói és szepesi egyházmegyék kihasítottak.

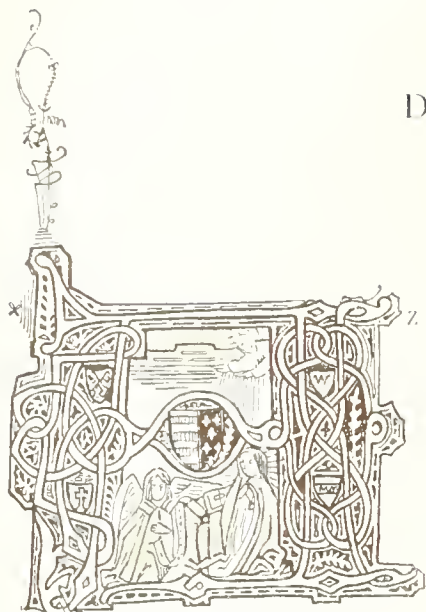
Végre 1822-ben, 227 esztendei távollét után, sikerült Rudnay Sándor primásnak a közhajnak megfelelően visszavinni székhelyét Esztergomba, ahol azután Simor János bíboros-érsek 1880-ban új, díszes érseki palotát építtetett az érsekségnek.

A Magyarországi Katolikus Egyház Szervezése
II. TÁBL. TÁJA EMLÉKREMFELJEBB-BŐL.

DR. VASZARY KOLOS FERENC

BIBOROS HERCEGPRIMÁS.

DISZES KEZDŐBETŰ AZ 1377-IKI
ESZTERGOMI MISERÖNYVBŐL.

AZ ELSŐ ÉRSEKET szent Benedek rendje adta Magyarországnak s az isteni Gondviselés rendelkezéséből ez a rend adott ismét érseket Esztergomnak akkor, midőn a magyar kereszténység kilencszázados ünnepét üljük.

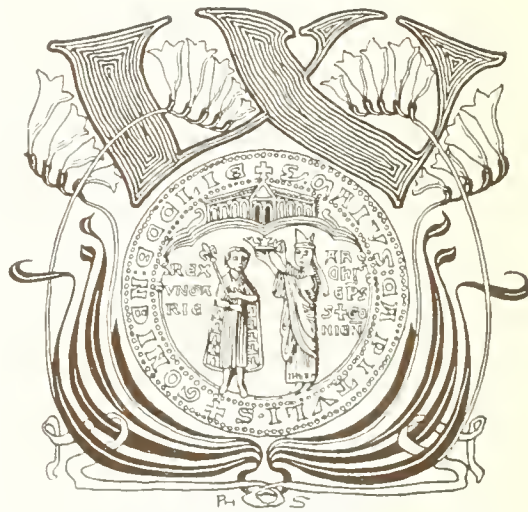
Vaszary Kolos biboros hercegprimás a balatonparti Keszthelyen született 1832 február 12-én. Nem véletlenségből választá a papi pályát: családjában volt már pap, bátyja, a paloznaki plébános, akinél szüneti idejét is rendesen töltötte.

A paloznaki plébánia légkörében, az ódon templom szomszéd-ságában, mely csöndesen áll a dombon, ahonnan beláthatni a Balaton fősíges síkját egészen Tihanyig, melynek ormáról a történelmileg oly nevezetes ősi templom tekint alá: ott érlelődött meg benne az a gondolat, hogy Isten szolgájává lesz, azt az utat választja, mely természetének leginkább megfelel. Hazafiúi tüze, mely oly korán fölbredt benne, melyet az 1848-at megelőző mozgalom már erősen táplált, talán a mult emlékei is, melyek a Balaton vidékén a várromokban és rombadőlt templomokban oly nagy számmal hirdetik a lezúgott véres zivatarokat: ez a hazafias szellem a magyar történelemre irányozta lelkét.

Gyöngye szervezetű fiú volt, nem katonának, de annál inkább az egyház hőségének való, mert lelkének ereje képessé tevé erre.

1847-ben a bencés rendbe lépett Pannonhalmán, 1855-ben szentelték áldozópappá. Már mint ifjú tanárnak alkalmá volt segíteni földijein, mikor Keszthely városát pusztító járvány látogatta meg. Dicsfényben ragyogott ekkor szívének végtelen jósága, mely átvonul egész életén. Valóban Isten szíve szerinti pap volt, ki szerényebb viszonyai közt is, tehetségéhez mérten, istápolta minden testi és lelki szűkölködőt.

Szónoki tehetségével Pápán tünt föl, ahol a hatvanas évek elején volt tanár a gimnáziumban. Abban a korban, midőn alkotmányunk visszaállításának reménye először kezdett fölgyullanni, mint a történelemnek lelkes tűzű tanára, ő bizonyult legmértöbbnek arra, hogy Pápa város hazafias érzelmének tolmácsa legyen. Az első alkalom erre Teleki László gróf üdvözlése volt, ki hazatérve számüzetéséből, a Pápához közel fekvő Dákára

AZ ESZTERGOMI SZÉKESKÁPTALAN PECSÉTJE.
Kezdi betűje: Die kath. ische Kirche című díszműből

DR. VASZARY KOLOS.

— F. JACZABER JAC. BERCEGŐS MASA, SZÉKES M. RÓ. —

ment, Batthyány Lajos gróf özvegyének látogatására. Szavai oly mélyen megjelentek a szívében, hogy visszabocsátott hazafűt, hogy sirásra fakadt s nyakába borult a szónok.

Tanári kötelezettsége azonban csakhamar eltávolította őt Pápáról. 1861-től Komlóz és Esztergomi főgimnáziumnak volt tanára. S itt a Veszprémmegyében nagy sikerrel megindult polgári szónoki pályája félbeszakadt. Hivatásának és az irodalomnak élt. Ebből a korból származnak történelmi tankönyvei, világtörténelme és magyar történelme, amelyből oly sokan merítették hűhajtó lelkesedést.

Esztergomból 1869-ben Győrbe helyezték át, melynek főgimnáziumát ez időtől fogva, mint igazgató, egészen 1885-ig, főapáttá történt megválasztásáig kormányozta. Ez a tekintélyes főgimnázium, mely egykoron tanítványai közé sorolhatta Deák Ferencet is, nemcsak megőrizte tekintélyét, hanem

A sz. Mártonról és szent Szilveszterről nevezett templom.

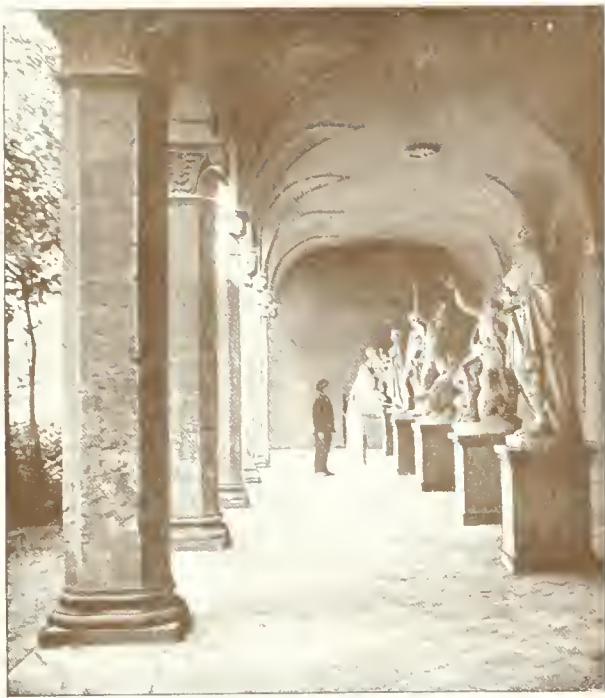
Chiesa dei SS. Martino e Silvestro ai Monti, Roma

Dr. Vaszary, Kolos Gyógyintézet, Győr, Magyarországon

növekedett is abban, úgy, hogy József főherceg ott iratta be magántanulónak mind a két fiát, József Ágost és László főhercegeket, kiknek vizsgálatain Alesuton az egész győri tanári kar hivatalos szokott lenni. Vaszary Kolos már mint főapat is meghallgatta Alesuton volt tanítványait s látogatása ünnep volt a főhercegi család körében.

Ezrek és ezrek emlékeznek most is elragadtatással azokra az órákra, melyeken Vaszary Kolos ékes és a szív melegétől áthatott előadását hallgatták. Egyéniségének varázsa, viszont a vele közelebb érintkezők szeretete abban a tiszteletben és odaadásban nyilvánult, melyet iránta Győrött az egész társaság viseltetett, jóllehet többször megtámadott egészsége nem engedte, hogy minden közügyben tevékeny részt vegyen. A győriek, noha maguknak szerették volna őt megtartani és sajnálkozva látták volna távozását, mégis egyhangulag ohajtották Kruesz Krizosztom főapat halála után, vajha őt jelölné rendtárs, mind szeretete első helyen főapátnak.

Így is történt, 1885. április hó 28-án ő felsége kinevezte pannonhalmi főapáttá. Királyi kegyét azonban már előbb érezte vele, Vaszary Kolos ugyanis 1884-ben Győrött ünnepelte tanárságának harminceves jubileumát s ez alkalommal ő felsége a Ferenc-József-rend lovagkeresztjével tüntette ki.

III. PALAZZO DI VENEZIA, A MAGYAR-OSZTRÁK NAGYKOVETSÉGSZÉKHELYE.
Oszlopcsarnok a vatikáni magyar-osztrák nagykövetség palotájában.

nevezte ki a király esztergomi érsekké, Magyarország hercegprimásává. Nehéz viszonyok között hivatott meg ő erre a felelősséggel terhes, nemcsak díszében elsőrendű fényességű méltóságra. Nehezebb viszonyok között, mint mikor az ellenség fegyverei csak otthonát és anyagi létét fenyegették az esztergomi érseknek. Mindenki ismeri ezeket a nehéz körülményeket, az egyházpolitikai küzdelmek korát, melyek sok méltatlan támadást vontak fejére, 1892 február 7-én szentelték püspökké s nemsokára rá a Szent-István-rend nagykeresztjével díszítette föl ő felsége, miután már primássá történt kinevezése előtt a Ferenc-József-rend nagykeresztjével tüntette ki.

Mint jeles egyházi és történelmi szónok, új fénynyel ragyogtatta ebbeli képességét akkor, midőn a koronázás jubileumakor, 1892 június 8-án, a hálaadó isteniszteleten a korona fenkölt viselőjéhez remek és mindenkor emlékezetes beszédet mondott, melyben a magyar hazaszeretet és királyhűség megragadó magyarozatával megindította a felséges apostoli király szívét.

Ugyanebben az évben nevezte ki őt a budapesti magy. kir. tud. egyetem tiszteletbeli hittudományi doktorrá. Ő szentsége 1893 január 16-án bíborossá nevezte ki, a római S. Silvestro e Martino ai Monti templom címével. Vaszary Kólos mint hercegprimás is ugyanaz a szelidség, jóság maradt, került az ünnepeltetést, a zajt. Titokban escelekedte jószívűségének legtöbb áldozatát; annál fájdalmasabb megdöbbenés-

Alig hat évre terjedő főpáti kormányzatát alkotásaival örökre emlékezetessé tette. Alatta épült föl a mintaszerű győri főgimnázium. Restauráltatta a kormányzata alá tartozó több plébánia templomát, mint a tényőit, péterdit, bársonyosit, szentivánit.

Az ő érdemeiről beszélnek a zala-apátii s a győr-szent-iváni kisdudóvó és elemi leányiskola. Restauráltatta a tihanyi apátsági templomot. Nagy-Radán új templomot építtetett s plébániát alapított. — Balaton-Füredet, ezt a kies fürdőhelyet, Magyarország egyik méltó büszkeségét újjá alkotta, régi fényét egyszerre helyreállította. A főpátság birtokait pedig új, a modern igényeknek megfelelő gazdasági épületekkel gyarapította.

Balaton-Füredet általában szereti; a nyarat évtizedek óta ott szokta tölteni s hercegprimássá történt kinevezése után díszes nyaralót is építtetett ott magának.

Simor János halála után, 1891 október 27-én

IV. PIUS PÁPA A PALAZZO DI SAN MARCOI A VELENÉI KOZTÁRSASÁGNAK ADJA.
(Azóta Palazzo di Venezia.)

BÍRÓSI PALLIUM.

sel kellett hallania a főváros közönségének. 1891. június 12-én adta a hírt, hogy gyilkos merényletet követett el az akkor kormányzó főpap ellen. A gyilkossági merénylettől Károly Medgyessy főpápai életének hosi kockáztatásával mentette meg, aki 1890-91-oly mély és őszinte részvét nyilatkozott meg országosztató pápai hivatalban ujjongva fejezték ki ezrek meg ezrek a hercegprímás megmenekülése fölött érzett örömeiket.

Egyházkormányzati intézkedések között elsősorban említtük a budapesti érseki vikariatus szervezést, mely a főváros régi ohajtása volt. Életének legnehezebb napjai az egyházpolitikai viták alatt következtek be. Az egyház és az állam kilencszázados viszonyát teljesen fölforgató törvényhozási háború menetét, a bíboros hercegprímás szerepét mind ebben, mind a kath. autonómiai mozgalom megindításában és vezetésében az egyháztörténet mondja el és méltatja. Ugyancsak a magyar katolikus egyház történetének keretébe iktattuk azt a hatalmas beszédet is, melyet 1896 május 3-án az ezredéves ünnep hálaadó isteni-tiszteletén a budavári koronázó-templomban mondott.

Tizedik évforduloja állt be 1901. okt. 27-én annak, hogy ő felsége hercegprímássá nevezte ki s mennyire értette meg és becsülte az ország nemes szándékait, mutatta az az általános tisztelet és hódoló üdvözlés, melylyel annak dacára, hogy visszavonultan akarta tolni az emlékezetes évfordulót, mindenfelől fölkeresték.

A MAGYAR KATHOLIKUS EGYZHÁZ JELE.

AZ ESZTERGOMI FŐSZÉKESEGYHÁZI KÁPTALAN.

AZ ESZTERGOMI érsek mellett a magyar katolikus egyház megalapításának ideje óta ott állott a főszékesegyházi káptalan, mint legóvatosabb tanácsadója és legbuzgóbb segítőtársa. — Tagjai különféle szerzetesházakból kerültek ki mindaddig, míg a papnevelés ügye szerveztetvén, az érsek a káptalani iskolák tanítványai közül választhatta ki az alkalmas egyéneket.

Az első kanonokok mint ilyenek is folytatták a szerzetesi életmódot s a főszékesegyház közelében közösen laktak, közösen étkeztek, zsolozsmáztak. Ebben az időben nem is volt a káptalannak külön birtoka, hanem a kanonokok teljes ellátásáról az érsek gondoskodott.

Ez az állapot mindaddig tartott, míg a közös élet megszűntével a kanonokok ki nem vonultak eddigi kolostorszerű lakásukból és kisebb házakat nem építettek maguknak. Ekkor az érsek is megszűnt róluk gondoskodni és e helyett saját jövedelmeinek egy részét engedte át káptalanának.

Hogy e jövedelmek nagyon is az előbbeni szerzetesélet szerény viszonyaihoz voltak mérve, mutatja az a körülmény, hogy a későbbi érsekek szükségesnek látták kanonokjaikról akként gondoskodni, hogy az egyik pl. 1156-ban 70 falu tizedét adományozta nekik, hogy teljék nekik vaesorára való is, egy másik pedig 1210-ben a nagyszombati egyház jövedelmét engedte át nekik, hogy ebből mindannyian kenyeret és esetleg húst szerezhessenek maguknak. Később azonban, körülbelül a XIV. század közepe táján, a jámbor királyok, főpapok és egyes buzgó hívek adományai annyira megnövesztették a káptalan birtokait, hogy ezeket egyes kisebb majorságokra lehetett osztani s ezeket a kanonokoknak haszonélvezetre átengedni.

A székeskáptalannak különösen két fontos joga volt: úgymint: az érsekválasztás és a hiteles helyi jog. Míg azonban az elsőtől már a XIV. század kezdetén elesett, azáltal, hogy királyaink maguk kezdték adományozni az érsekséget, addig a káptalan egészen a legújabb időkig írásba foglalhatta az előtte megjelent felek vallomásait, a bemutatott oklevelekről hiteles másolatokat adhatott, levéltárában okleveleket őrizhetett és kiküldhette a kanonokokat bizonyágtétel, hitelesítés, vagy valamely bírói ítélet végrehajtása céljából.

A káptalan tagjait kezdetben az érsek nevezte ki. Később a pápák, azután pedig királyaink gyakorolták a javadalmak adományozását.

A kinevezett kanonoknak fölszentelt papnak kellett

PALAZZO DI VENEZIA.

Oszlopcsarnok és kert a vatikáni magyar-osztrák nagykovetségi palotában.

lennie, bár ettől elég gyakran el is tekintettek; csakhogy a föl nem szentelt kanonok nem részesültek az összes jövedelmekben.

A kanonokok ruházata, mint általában a középkori magyar papoké, hosszú, bőkafta, bőve reverenda volt. A tonsura, régi nevén pilis, egyiknél sem hiányzott, úgyszintén a XVII. századig a szakáll és bajusz sem.

A kanonokok tartoztak állandóan Esztergomban tartózkodni és minden nap megjelenni a konventuális misén és vespérán. Azok a kanonokok, akiknek az érsek engedélyt adott arra, hogy székhelyüktől huzamosabb időn át távol maradjanak, kötelesek voltak legalább szent Adalbertnek, a főszékesegyház védőszentjének nyolcadán keresztül Esztergomban lenni és az istenítiszteleten résztvenni.

A káptalan tagjai minden pénteken délelőtt összejöttek a főszékesegyház sekrestyéjében, hogy megbeszéljék a káptalan ügyeit.

A káptalan első embere, feje a nagyprepost volt. Ő őrködött a káptalan jogai fölött, ő védelmezte a közös birtokot, ő vitte a pörös ügyeket, ő elnökölt a tanácskozásokon. Méltóságához, felelősségéhez mérten a többinél jóval több jövedelemben is részesült.

Őt követte rangban az olvasókanonok, ezt az éneklőkanonok, aki után az örkanonok következett. Mindezeknek külön meg voltak szabva jogaik és kötelességeik. Az olvasókanonok a káptalan jegyzője volt és a káptalani iskolák igazgatója; az éneklőkanonok ellenőrizte a karbeli áldozásokat, hogy az istenítiszteletet rendben végezzék; az örkanonok gondozta az összes egyházi szereket és ruhákat.

Az örkanonok után a rangsorban a szentgyörgymezei, a szentistváni és a szenttamási prépostok következtek.

Ugyanis a székeskáptalanon kívül még három társaskáptalan is volt Esztergomban. Ott, ahol ma Szent-Györgymező fekszik, állott a Telegdi Csanád érsek által 1336-ban újból szervezett és szent György vértanúról nevezett zöldmezei prépostság, mely nyolc tagot számlált.

FALAZZO DI VENEZIA.

Kút Barbini város címzetével a vatikáni magyarságnak a római szent György-kertjében.

ESZTERGOM-BELVÁROSI ELIZABETHA-TEMELŐM.

Avárban volt a hat tagból álló és sz. István első vértanúról nevezett prepostság, melyet Kanizsai János érsek alapított 1391-ben. Végre a sz. Tamásról nevezett várfok tetején volt a sz. Tamás vértanúról címzett hegyfői prepostság, mely szintén hat tagot számlált. Úgy a sz. György vértanúról nevezett prépost, aki egyúttal székesegyházi főesperes és Esztergom városának egyházi bírója volt, valamint a szent István és szent Tamás vértanúkról nevezett prépostok is, örök időkre egyesítve voltak a főszékesegyházi káptalannal, oly módon, hogy a prépostok egyúttal főszékesegyházi kanonokok voltak.

A társaskáptalanok prépostjai után a következő főesperesek következtek a rangsor

szerint a főszékesegyházi káptalanban: a nyitrai, nógrádi, honti, barsi, komáromi, sasvári, gömőri, zólyomi és tornai. Ezeknek kötelességük volt kerületeiket évenként bejárni és mindenütt vizsgálatot tartani, hogy a papok pontosan teljesítik-e lelkipásztori teendőiket és hivatásukhoz méltón, kifogástalanul élnek-e. — E mellett körüljuk alkalmával összeírták az egyházi pályára jelentkező ifjak neveit, úgyszintén elintézték a nyelveskedő asszony nép pörpatvaraiból származó viszálykodásokat. A főesperesek után az ifjabb kanonokok következtek, akik közt az első helyet a dékán foglalta el, mint a káptalani birtokok kezelésének fölügyelője.

Egyes buzgó püspökök és kanonokok mára XII. században részint kápolnákat, részint pedig oltárokat emeltek a főszékesegyházban, valamely szent tiszteletére, amelyeket azután gazdag alapítványokkal láttak el és szolgálatukra külön áldozópapokat rendeltek, akik kápolna- vagy oltárigazgatóknak nevezettek.

Ilyen kápolna- és oltárigazgatóság pl. a XIV. század vége felé összesen 12 volt az esztergomi főszékesegyházban, amelyeket legnagyobb részben szintén a kanonokok élveztek.

A főszékesegyházban alkalmazott 12 karbeli áldozópapot hasonlóképp a káptalanhoz tartozónak kell tekintenünk, bár nem voltak kanonokok, mert hisz munkásságukat a káptalan úgy a székesegyházi szolgálatban, mint a hiteles helyi teendők végzésében igénybe vette.

Zsigmond király idejében ezeken kívül még 12 áldozópapot találunk a főszékesegyházban, az úgynevezett királyi káplánokat, akiknek kötelességükben állott a karban jelen lenni és a királynak, valamint hozzátartozóinak lelki üdvéért hetenkint egy-egy énekes misét végezni.

A főszékesegyházi kanonokok száma régente 38 volt. Történt azonban, hogy Telegdi Csanád érsek idejében (1330—1350) ugyanarra a kanonoki javadalomra a szentszék is és az érsek is mást nevezett ki. Az ebből származható pörösködés elkerülése céljából mindkettőt meghagyták a káptalanban, úgy hogy ettől fogva a kanonokok száma 39 lett.

Midőn a mohácsi ütközet után a török álnokság Budát is hatalmába kerítette, előre lehetett látni, hogy Esztergom sem fogja elkerülni a veszedelmet. A káptalan tehát a primással előbb Pozsonyban, majd Esztergom elesésének hírére Nagy-Szombatban telepedett le.

A török hódoltság okozta szegénység megapasztotta az esztergomi kanonokok számát is, mely itt Nagyszombatban 24-re szállott le. Ebben az időtájban szüntek meg a szentgyörgymezei, szentistváni és szenttamási prépostságok is s emléküket csak prépostjaik tartották fenn, akik továbbra is megmaradtak a főkáptalan tagjainak. 1776-ban az új püspöki székek fölállításakor pedig megszűntek a főszékesegyházi káptalanban a zólyomi, gömőri és tornai főesperességek.

A XVIII. század második felében újabb viszontagságok neheztedek a székhelyétől távol élő káptalanra. Nem volt elég, hogy esztergomi javai a török dúlásoknak estek martalékul, hanem most még Thököly hadjárata is pusztította garam-szentbenedeki birtokait, valamint Nagy-Szombatot is. Ehhez járult, hogy midőn Thököly hadaival Nagyszombatot megközelítette, a káptalan két pátra szakadt s a kanonokok egyik része Bécsbe

BOLTIZÁR JÓZSEF,

mylasi felszentelt püspök, érseki helyettes, Esztergom.

PELLEI JÓZSEF,

bíróvá választott püspök, kanonok, Esztergom.

menekült, a másik ellenben Thökolyhöz csatlakozott. Ez a meghasonlás azonban nem ovtá meg őket a fosztogatástól és Thökoly biztosan azon a címen, hogy ők is ekkora összegben voltak kénytelenek predikátorait a gályarabságból kiváltani, most 30.000 aranyat követeltek a káptalantól. Sőt néhány nappal később, a városban kiütött tűzvész alkalmával, amely a kanonokok házaát is elhamvasztotta, Thökolynek néhány katonája a városba rontott és a káptalan három tagját magával hureolván, csak újabb 15.000 forint váltságdíj lefizetése után volt hajlandó őket szabadon bocsátani.

KITTENBERGER ISTVÁN,
kanonok, Esztergom.

Visszavéetvén Esztergom vára 1683-ban a pogány ellenség kezébe, Károly lotharingiai herceg a káptalant régi székhelyére bevezette. Mindazáltal a visszatérésről ekkor még szó sem lehetett, mert a vár megvétele után egy évre is csak egyetlen náddal földött háza volt a káptalannak Esztergomban.

Az országgyűlés már 1723-ban kimondotta, hogy a káptalan, minthogy a török veszedelem többé fönn nem forog, mennél előbb térjen vissza székhelyére. 1751-ben megismétlik a rendek ezt a határozatukat. Azonban csak 50 év leteltével, 1802-ben lett az országgyűlési intézkedésnek kellő fogantaja, amikor a rendnek egy újabb fölterjesztésére Ferenc király megígérte, hogy a káptalan visszahelyezéséről a legközelebbi érseki kinevezéskor gondoskodni fog. Míg végre 1820-ban a Gondviselés visszavitte a káptalant a századokra terjedő száműzetés után ősi székhelyére.

A magyar kereszténység 900-os jubileuma emlékére XIII. Leó pápa azzal tüntette ki az esztergomi főkáptalant, hogy tagjainak mindenkorra az apostoli protonotáriusi méltóságot adományozta.

Az esztergomi főkáptalan tagjai 1901-ben:

Nagyprépost: *Sujánszky Antal*, vovadriai vál. püspök, ő Szentsége házi főpapja, sz. Agostonról nev. szigeti prépost, a Szent-István-Társulat tud. és irod. osztályának tagja, aranymisés. Szül. 1815 aug. 4. Pesten. A theológiát a Pazmaneumban végezte. 1840—1854. budapesti káplán, ez esztendőben józsefvárosi pl., 1862. prépost, 1869. esztergomi kanonok, 1872. a Pazmaneum kormányzója, 1886. pápai prel., 1890. vovadriai vál. püspök, 1894-től nagyprépost, 1886-ban tartotta aranymiséjét. Szerk. 1855—1857-ig a «Kath. Néplap»-ot. Önálló munkája 22 jelent meg. Költői működését az irodalmat ismertető fejezetben méltányoljuk.

Olvasó kanonok: *Boltizár József*, érseki vikárius, mylasi fölsz. püspök, ő Szentsége házi főpapja, albeyi prépost, a hercegprimásnak in pontificalibus suffraganeusa, a zsinati vizsgálóbizottság elnöke, római gróf, a Ferenc-József-rend középkeresztese, Nagy-Szombat díszpolgára, aranymisés. Szül. 1821 február 3. Morva-Szent-Jánoson. A theológiát a Pazmaneumban végezte. 1844. érseki szertartó, 1851. levéltáros, 1852. érseki titkár, 1886. selmebányai plébános, 1858. albeyi prépost, 1874-ben esztergomi kanonok.

A Katholikus Magyarország.

A KATHOLIKUS EGYHÁZ ESZTERGOMBAN.

78

1873-ban Selmecebánya orsz. képviselővé választotta. Még 1874-ben mylasii fölsz püspök, nagyszombati vikárius, 1882. római gróf, 1894 július 15-én tartotta aranymiséjét.

Éneklő kanonok: *Dr. Blümlbuber Ferenc*, ő Szentsége házi főpapja, sz. Benedekről nevezett kaposfői prépost, aranymisés. Szül. 1824 jan. 12. Duna-Földvárrott. A theológiát a Pazmaneumban végezte. 1850. a központi szeminárium tanulm. felügyelője, 1855. esztergomi theologiai tanár, 1865. pápai kamarás, 1874. kanonok. Több cikket, értekezést és önálló művet írt, ezek közt egyházművészeti, műtörténeti Kalauzt.

Örkanonok: *Szilányi Ferenc*, ő Szentsége házi főpapja, széplaki apát. Szül. 1833 aug. 21-én Malackán. Egyideig nagyszombati főgimn. tanár, azután nagyszombati, majd primási szentszéki jegyző, 1875. hercegprimási titkár. 1880. pozsonyi, 1881. esztergomi kanonok, 1884. széplaki apát, 1893—1901. nagyszombati vikárius, 1894. pápai prelátus.

Székesegyházi főesperes: *Pellet József*, biduai vál. püspök, szentgyörgymezei prépost, sz. Mihályról nev. budai szigeti apát, a vaskorona-rend III. oszt. lovagja, aranymisés. Szül. 1823 máj. 2. Ó-Budán. 1851—1863. budapesti s. lelkész, 1863. pápai káplán és a központi papnevelő-intézet aligazgatója, 1882. december 23. valóságos esztergomi kanonok, 1897. biduai vál. püspök.

Honti főesperes: *Dr. Rajner Lajos*, ő Szentsége házi főpapja, sz. Istvánról nevezett esztergomi és sz. Péterről nev. sajószentpéteri prépost, az egyházmegyei cenzori hivatal elnöke, az esztergomi érseki papnevelő-intézet prodirektora, a budapesti egyetem hittudományi karának bekebelezett doktora, a Szent-István-Társulat tud. és irod. osztályának tagja. Szül. 1842 szept. 4-én Hont-Visken. A theológiát a Pazmaneumban végezte, 1869. gimn. tanár Nagy-Szombatban, azután érseki szertartó, 1874. pápai káplán, 1882. primási irodaigazgató, 1886. esztergomi kanonok, 1888. sajószentpéteri prépost. Irodalmi munkásságának koronája az 1901-ben megjelent nagy történelmi tanulmánya.

Sasvári főesperes: *Dr. Mully János*, pápai kamarás, esztergom-szenttamási és Ker. sz. Jánosról nev. zsámbéki prépost, a szász Ernő-rend lovagja. Szül. 1829 aug. 26.

Szakolcán. Mint fölszentelt pap 1886-ban az Augustineumba, Bécsbe ment. 1858. a Pazmaneum tanulmányi felügyelője, 1882-ben pápai kamarás és aligazgató, 1885. pozsonyi, 1888. esztergomi kanonok, 1889. zsámbéki prépost. 1864-ben alapította az «Erkölcösen Mulattató Könyvtár»-t, 1866-ban a «Gazdasági és Iparkönyvtár»-t.

Nógrádi főesperes: *Dr. Csernoch János*, pápai kamarás, savniki apát, székesegyházi plébános, a Nagybaldogasszony oltárának igazgatója, t. udvari káplán, a budapesti egyetem hittudományi karának bekebelezett doktora, a Szent-István-Társulat tud. és irod. oszt. tagja. Szül. 1852 jún. 18-án Szakolcán. A Pazmaneum, utóbb az Augustineum hallgatója volt s Bécsben nyert theol. doktorságot. 1880. hercegprimási szertartó, 1882. titkár, p. kamarás, 1887. udv. káplán, 1888. primási irodaigazgató, ugyanebben az évben esztergomi kanonok, 1890. savniki apát, 1893-tól főszékesegyházi plébános. Számos cikket írt a «Magyar Sion», «Religio», «Magyar Állam» stb. lapokba. Önálló művei is jelentek meg. 1901. orsz. képviselő.

Barsi főesperes: *Graeffel János*, zoborhegyi apát. Szül. 1833 aug. 6. Esztergomban. 1886-ban nagyszombati főgimn. tanár és igazgató, 1878. tb. kanonok, 1888. pozsonyi, 1889. esztergomi kanonok, 1891. zoborhegyi apát. Több önálló munkája jelent meg.

DR. KOHL MEDÁRD,
samosatai felszentelt püspök, esztergomi kanonok.

Komáromi főesperes: *Maszlaghy Ferenc*, pápai kamarás, szent Zsigmondról nev. budai prépost, a Szent-István-Társulat tud. és irod. osztályának tagja, a sz. Sir-rend és a római sz. korona-rend lovagja, a német lovagrend Mária-keresztjének tulajdonosa. Szül. 1839 november 24-én Budapesten 1871. esztergomi theol. tanár. Ekkor már ismeretes volt neve cikkei és szépirodalmi dolgozatai után. 1875. primási szertartó. 1878. pápai kamarás. 1881. budapesti várpalotai plébános. 1882-ben sz. Zsigmondról nev. prépost. 1889. esztergomi kanonok. Szépirodalmi munkásságát az irodalomról szóló fejezet méltatja.

Nyitrai főesperes: Dr. *Roszival István* pécsváradai apát. Szül. 1844 aug. 4. Kiszváradon (Nyitra). A theológiát Budapesten végezte. 1873. besztercei pléb., 1881—1892. a stomfai kerület orsz. képviselője, 1886. perbetei, 1888. tardoskeddi pléb., 1889. esztergomi kanonok. 1891. pécsváradai apát.

Pór Antal, pápai tb. káplán, sz. Imréről nev. apát, a magyar tud. Akadémia rendes, a történelmi-, heraldikai és genealogiai-társulatok választmányi tagja, a Szent-István-Társulat tud. és irod. osztályának tagja. Szül. 1853 okt. 14. Esztergomban. 1849-ben honvéd volt. 1850-ben, kiszabadulván a fogságból, papnövendék lett s a Pazmaneumban tanult. — Fölszentelése után 1857-ben tanár lett Nagy-Szombatban. Történelmi tanulmányaival már ekkor föltűnt s két díjat is nyert az Akadémiánál. 1871. esztergomi pléb., 1874. tb. pápai káplán, 1875—1881. orsz. képviselő, 1880-ban pozsonyi kanonok, 1886. apát, 1893. esztergomi kanonok. Számos történelmi értekezése jelent meg részint folyóiratokban («Századok»), részint önállóan. Legtöbb tanulmánya az Anjou-korra vonatkozik; megírta Károly Róbert, Nagy Lajos életrajzait, a «Magyar Nemzet Története» című munka számára az Anjou-kor kötetet. Önállóan megjelent munkáinak száma meghaladja a negyedszázat.

Dr. *Komlóssy Ferenc*, szebeni prépost. okl. tanár. Szül. 1853 ápr. 24. Nagy-Tapolcsányban. 1879. filoz. dr. a budapesti egyetemen, 1881. fölsz., azután tanár a nagyszombati főgimnáziumban, 1890. muzslai pléb., 1892. tb. pápai káplán, 1893. kanonok, 1896. prépost, 1884-től ismételtlen orsz. képviselő, 1883—1886-ig a «Népnevelő» szerkesztője. Tizenöt önálló munkája jelent meg.

Venczell Antal, pápai kamarás, triszkai apát, az esztergomi papnevelő-intézet rektora. Született 1844 jan. 10. 1868. karkáplán a főszékesegyházban, 1871. succentor, 1883. a budapesti központi papnevelő alkormányzója, 1884. szentszéki ülnök, tb. pápai kamarás, 1895. kanonok, 1898. apát.

Dr. *Walter Gyula*, szerfeli apát, a hereceprimási iroda-igazgatója, a Szent-István-Társulat tud. és irod. osztályának tagja, szentszéki ügyész, a budapesti egyetem hittudományi karának bekebl. doktora. Született 1855 febr. 17-én Selmecebányán. A theológiát a Pazmaneumban végezte, 1882. tanítóképző-int. tanár, 1884. papnevelő-int. tanár.

MOLNÁR JÁNOS,
pápai prelátus, országgyűlési képviselő, Budapest

KERSCH FERENC,
székesegyházi karnagy, Esztergom, a magyar országgyűlési képviselő,
írásánál munkatárs.

1889. főegyházm. könyvtáros. 1890. a tanítóképző igazgatója. 1896. kanonok. 1897. egyházm. főtanfelügyelő. primási irodaigazgató. 1898. apát. Tizennégy önálló irodalmi munkája jelent meg.

Bogisich Mihály, pristinai vál. püspök, herpályi prépost, a magyar tud. Akadémia levelező- s a Szent-István-Társulat tud. és irod. osztályának tagja, az orsz. magyar Cecília-egyesület elnöke. Született 1839 jan. 10. Budapesten. A theológiát Bécsben végezte. 1860—1882. budapesti segédlelkész. Egyházzenei történeti kutatásai és művei elismerésül 1880-ban az Akadémia levelező tagjává választotta. 1882. budavári plébános. 1883. prépost. 1890. esperes. 1896. vál. pristinai püspök. 1898. kanonok.

Schlick István, született 1840 augusztus 19. Budapesten. Főgimn. tanár. 1889. igazgató Nagy-Szombatban. kanonok 1898-tól.

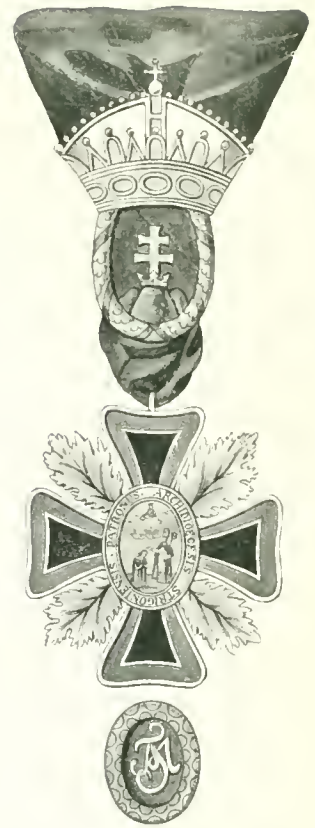
Lézinger Károly, madoesai apát. Szül. 1845 jan. 3 Budapesten. 1869—1876. segédlelkész u. o., 1877. az eszterg. papnevelő-intézet lelki igazgatója. 1890. budai várpalotai plébános. 1891. apát. 1889. kanonok.

Gr. *Széchenyi Miklós*, időközben győri püspök lett.

Kittlenberger István, szül. 1833 augusztus 3. Komjáton. 1864. alsó-rakoncai. 1874. szobi. 1879. nemesényi pléb., 1888. esp., 1899. kanonok.

Dr. *Kobl Medárd*, fölsz. püspök, a vaskoronarend III. o. lovagja, a budapesti egyetem hittudományi karának bekeb. doktora. Született 1859 nov. 5. Radafalván (Vas megye). A theológiát az innsbrucki egyetemen végezte. 1885. győri főgimn. 1886. pannonhalmi tanár. 1889. Vaszary Kólos főapát titkára, annak hercegprimássá történt kinevezése óta primási titkár. Önfeláldozó közbelépése, mely alkalommal súlyosan megsebesült. 1893. április 10-én megmentette a mérénylet késétől a bíboros hercegprimást. Ő felsége ez alkalommal a vaskorona-renddel tüntette ki. 1899. pápai prelátus és ap. protonotárius. 1900. esztergomi kanonok és fölsz. püspök.

Fischer-Colbrie Ágost dr., pápai kamarás, tb. udvari káplán, a Pázmáneum rektora, a Szent-István-Társulat tud. és irod. osztályának tagja. (L. Pazmaneum, II. r.)

AZ ESZTERGOMI KÁPTALAN
DISZJELVÉNYE.

SZENT ANNA-KÁPOLNA, ESZTERGOM.

AZ ÉRSEKSÉG KORMÁNYZATA.

AZ ESZTERGOMI érsekségben van három káptalan: az esztergomi székes főkáptalan, a pozsonyi és nagyszombati társaskáptalanok. Az érsekség föloszlik három vikáriusságra; ezek: az esztergomi, budapesti és nagyszombati. Főesperesség van 8, nevezetesen: a székesegyházi, barsi, honti, komáromi, nógrádi, nyitrai, pozsonyi sasvári. Esperesség 16, még pedig: az esztergomi vikariátusban 21, a budapestiben 1, a nagyszombatiban 24 esperesség. Apátság van 11, exemptus az érseki joghatóság alatt 30.

A plébániák száma 478. A főegyházmegye összes papjainak száma 901, ebből lelkész 691. A növendékpapok száma 202. Papnevelő-intézetek: a központi szeminárium Budapesten, az esztergomi szeminárium s a pozsonyi Emericanum. Az egyházmegye külön főgimnáziumot is tart fenn Nagy-Szombatban, tanító- és óvóképzőt Esztergomban. Szerzetes van a főegyházmegye területén 189, apáca 1405, nyolevankét kolostorban: közülök magában Budapesten 825.

A plébániák közül 163 tiszta magyar, 9 magyar-német, 25 magyar-tót, 10 magyar-német-tót, 3 magyar-tót-német, 1 magyar-német-horvát-tót, tiszta német 6, német-magyar 9, német-magyar-tót 7, német-tót-magyar 1, tiszta tót 178, tót-magyar 12, tót-német 9, tót-magyar-német 7, tót-német-magyar 8.

Kegyúr van 110. Főbb plébánia kegyurai:

A vallás-alap 54, a hercegprímás 18, az esztergomi főkáptalan 20, Pálffy Miklós herceg 17, id. gróf Pálffy János 16, a cs. és kir. család 15, Budapest székes-főváros 14, gr. Pálffy József 10, gr. Károlyi Lajos és a br. Springer-család 8—8, gróf Erdődy Ferenc, a nyitrai püspök, gróf Esterházy Mihály 6—6, Schoeller Pal lovag, báró Stummer Agost és a gróf Zichy-család 5—5, az egyetemi alap, Hennin Angelika hercegnő, Hohenlohe-Oehringen herceg, a földművelésügyi miniszter, gr. Pálffy István és János, a gróf Pálffy szeniorátus, Fülöp kőburgi herceg, a bozói prépostság, Nagy-Szombat városa 1—1, a besztercebányai káptalan, a berencsi uradalom birtokossága, a besztercebányai püspök, gr. Esterházy Erno, gr. Khuen-Héderváry Károly, özv. Sabran-Ponteves hercegné, Metternich Paulina hercegné, az esztergomi papnevelő, Pozsony városa 3—3, gróf Apponyi Albert, Breuner-Enkevoerth örökösei, a pozsonyi káptalan, a rozsnói káptalan, gr. Esterházy Károly, gróf Hunyadi Imre, gróf Hunyadi László, Huszár Béla, József Agost főhg, Vagyon István, Kuffner Károly, lovag Wiener-Welten, Windischgraetz Alfréd herceg 2—2 plébánján

AZ ESZTERGOMI KÁLVARIA.

A hívők száma a főegyházmegyében, az 1901-iki népszámlálás szerint, 1,366.708.

A római katolikus hívek eloszlását és számbeli viszonyát a más vallásúakhoz következő táblázat mutatja:

	Pléb. áma	R. kath.	G. kath.	G. kel.	Ág. ev.	Ev. ref.	Unit.	Izr.	Egyéb
Észtergom vármegyében	32	74.017	54	33	733	9.829	6	2.974	5
Hont vármegyében	61	89.512	105	60	25.455	8.416	13	3.209	1
Nógrád vármegyében	24	47.590	53	43	10.055	386	5	3.466	5
Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyében	6	15.217	17	618	297	526	8	285	—
Budapest székesfővárosban	17	445.023	5.806	4.422	38.811	67.319	1.058	168.985	898
Komárom vármegyében (Komárom várossal)	27	64.390	95	43	779	23.729	8	4.704	19
Bars vármegyében	45	76.131	35	7	1.324	17.494	4	3.888	2
Nyitra vármegyében	118	225.029	70	43	54.732	1.644	6	16.886	41
Pozsony (Pozsony várossal)	136	309.861	245	92	26.112	8.854	24	22.246	68
Győr vármegyében	9	15.313	—	8	629	1.456	—	310	—
Moson vármegyében	3	4.625	—	—	5	1	—	103	—
	478	1,366.708	6.484	5.369	158.932	139.654	1.132	197.056	1.039

Hercegprímási iroda. Iroda-igazgató: dr. *Walter Gyula* kanonok. Titkár: búrszentmiklósi *Klinda Teofil* tb. kanonok, a római Academia Liturg. tagja. Személyi titkár: dr. *Kobl Medárd* fölsz. püspök, kanonok. Szertartó: dr. *Andor György* pápai kamarás. Iktató: *Berger Márk*.

Az egyházmegye védőszentje sz. Adalbert.

Az egyes egyházakat esperességek szerint alább ismertetjük. A pusztákat, melyek az egyes községek kötelékébe tartoznak, nem soroljuk föl, csak abban az esetben, ha templomuk vagy kápolnájuk van.

Székesegyházi főesperesség.

Főesperes: *Pellet József*, választott püspök, kanonok.

A székesegyházi plébánia plébánosa dr. *Csernoch János* kanonok. Segédlelkészek dr. *Babura László* és *Skoda János*, egyúttal karkáplánok.

A székesegyház (Bazilika).

Az esztergomi várban álló, Magyarország Nagyasszonyának és sz. Adalbertnek tiszteletére emelt régi székesegyház a török hódoltság alatt elpusztult. Az esztergomi érseki székhelynek visszahelyezése után, 1820-ban, Rudnay Sándor hercegprímás azonnal hozzáfogott az új, az érsekség multjához illő fényességű székesegyház építésének előmunkálataihoz. Az alapkövet 1822-ben tették le sz. Adalbert ünnepén, József nádor jelenlétében. A munkálatok Kühnel Pál bécsi építőmester tervei szerint serényen folytak. Rudnay halálakor, 1831 szept. 13-án már készen állt a nagy sírtemplom s a főtemplom a koronapárkányzatig. Rudnay halála után nyolc évig üresen állt az érseki szék; ezalatt az építkezés is alig haladt valamivel. Kopácsy hercegprímás újra nagy erővel fogott hozzá, több mint fél millió forintot költvén rá. Kormányá alatt Hild József pesti építész vezette a munkálatokat. 1845-ben már készen állt a nagyszerű kupola s föltűzték rá a keresztet. Kopácsy utóda, Scitovszky hercegprímás mindenekelőtt a templom belsejét fejeztette be, úgy hogy 1856 aug. 31-én Ferenc József királyunk jelenlétében fölszentelhette. A bazilika teljes befejezése csak Simor János hercegprímás alatt történt, aki nagyszerű oszlopos előcsarnokát is építtette s a belső díszítést végeztette. Az előcsarnokot Széchy Dénes érseknek és Hunyadi Jánosnak, a régebbi esztergomi templom restaurátorainak szobrai díszítik. A templom befejezése és díszítése Lippert József lovag tervei szerint és vezetése alatt történt. A magyar kereszténység kilencszázados jubileuma alkalmából Vaszary Kolos hercegprímás sz. István és sz. László óriási méretű szobrát állíttatta föl a Dunára néző homlokzatra.

A bazilika a 66 méter magas várhegyen áll. Hossza 107 méter, legnagyobb szélessége 48 méter. A kupola magassága a kereszt csücsüg 100 méter. A két homlokzati toronyé 57 méter. A kupola 24 oszlopon nyugszik; az oszlopokon széles karzat vonul körül, ahonnan remek kilátás nyílik a Dunavidékre. Innen föl lehet jutni a kereszt gömbjébe, melybe 4-5 ember elfér. A bazilika falai szürke márvánnyal vannak burkolva; díszítésük fehér és arany, a peremdíszek vörös márványból valók. A kupola dobjának alsó peremén a következő fölirat áll: Assumpta est Maria in coelum, gaudent angeli. A főoltár képe már arányaival meglep bennünket. Mária mennybe-

menetele, Tizian remek velencei Assunta-jának mesteri utánzata Grigoletti Michel-Ange-től. A kőoltár cseréi a márvány, sz. Adalbert, sz. Gellért, sz. Marton és sz. Mór alakjaival.

A székesegyház földszéke a belefoglalt Bakócz-kápolna s főkínese a bold. Szűznek benne aranyozott képe. A kápolnát Bakócz Tamás bíboros 1507-ben építtette az angyal által üdvözölt bold. Szűz Mária tiszteletére. A kápolnát a híres frescoló képfarago, Ferrucci Andras építtette vörös márványból. A kápolna a székesegyház püsz-tulásakor is esodálatosan épségben maradt. 1683-ban a török kiűzetvén, a főkáptalan a kápolnát romba hozatta. Rudnay érsek gondosan szétszedette s az új bazilikába átvitette, melynek déli oldalába eredeti alakjában illesz-tették be. Simor János bíboros a kápolnát régi fényességében helyreállította s az oltárra új carrarai márvány szentségházat tétetett, az oltár fülkéibe sz. István és sz. László szobrai helyezettette, melyeket Della Vedova híres turini művész faragott carrarai márványból. Ugyanő készítette Pázmány Péternek a bazilikában elhelyezett gyö-nyörű márványszobrát is. Ennek ellenképeül s a bazilika befejezője emlékének megörökítéseképen a főkáptalan Simor János szobrát állította föl a bazilikában, a nagyérdemű hercegprimás elhúnyta után. A szobor Strobl Alajos jeles magyar szobrász műve.

Sekrestyleigazgató: *Eitner Elemér Akos.*

Az esztergomi papnevelő-intézet prodirektora *Rajner Lajos* prel.-kanonok. Igazgató *Venczell Antal* kanonok. Aligazgató *Brühl József*. Lelkiigazgató, egyúttal theol. tanár dr. *Prohászka Ottokár*. Tanulmányi fel-ügyelő dr. *Rott Nandor*, egyszersmind tanár. Ezenkívül tanárok: *Hörváth Ferenc*, dr. *Keresztv Viktor*, dr. *Csajka Ernő*, dr. *Krammer György*.

I. Esztergomi esperesi kerület.

Esperes: *Némethy Lajos*, esztergom-vizivárosi pl., érs. könyvtáros. Hely. esp.: *Pelczér Lipót*, doroghi pl.

1. **Esztergom-Viziváros.** Régi plébánia. Már a XIII. században létezett. 1239 körül keletkezett. Akkor sz. László tiszteletére volt rendelve. Megszűnt 1543-ban; közben 1595—1610-ig is létezett, de újra megszűnt. Helyreállították 1683-ban. Temploma loyolai sz. Ignác tiszteletére épült 1738-ban; 1778-ig a Jézus-társaságé volt. Ezenkívül egy másik templom áll a sz. Kereszt tiszteletére, mely a szatmári irgalmas nővéreké, akiknek itt kolos-toruk és leányiskolájuk van. A templom régi sz. Ferenc-rendi templom; újra építették 1685-ben. Szent-Tamás külvárosban szintén van templom. Nevezetessége Szent-Tamásnak a Kálvária. Plébános 1900-ban Némethi *Némethy Lajos* esperes, főegyházmegyei könyvtáros. Szül. 1840 febr. 29. Budapesten. 1865-ben szentelték áldozó-pappá. Káplán volt Szomoron, majd Budapesten a Vizivárosban és a Belvárosban. 1888-ban lett plébánosá. A történelmi monografia-irodalom terén buzgó munkásságot fejtett ki; különösen Budapest multjával foglalkozott. Főbb művei a felsővizivárosi templom és a pesti Nagyboldogasszony főtemplom története. Sl. *Haliczky Béla*. Született 1876 jun. 10.

2. **Esztergom-Belváros.** Régi plébánia, mely már a XIV. szá-zadban létezett. Visszaállított 1683-ban. Templomát szent Péter és Pál tiszteletére 1900-ban szentelték föl. Ugyanekak a plébánia területén van a szent Ferenc-rendiek temploma. Ezt Esztergom vissza-foglalása után Széchenyi György gr. érsek építtette sz. Anna tisz-teletére az 1700—1717. években. Továbbá itt van a Jó Pásztor, Sz. Rozália, a Bold. Szűz és Sz. Orbán kápolnája. Plébános 1900-ban dr. *Febér Gyula*, t. udvari káplán, érseki biztos. Született 1858 márc. 30. S. I. Id. *Pathy Gyula*. Született 1864 apr. 5. *Schreiber Adar*. Szül. 1869 jul. 15.

Ugyanitt a szent Anna- (kerek) templomban javadalmas *Számord Ignác*, tanítóképző-intézetü igazgató. Szül. 1857 aug. 25. A templomot Rudnay Sándor hercegprimás építtette 1831-ben. 1896-ban megújították.

3. **Esztergom-Szentgyörgymező.** Al. 1802. Temploma sz. György. Ezenkívül Ker. sz. János kápolna és egy kápolna a temetőben. A sz. István alapította prépostság a török hódoltság ide-jén szintén elpusztult. Pl. 1900-ban *Pelczér Lajos*. Szül. 1853 jan. 3.

4. **Csév.** Al. 1715. Temploma a Szűz Mária születésének tiszteletére. Pl. *Garay Istvan*, szent Benedek-rendi. Szül. 1856 jul. 25.

MÁRIA-NOSZTRA.

5. **Dorogh.** Régi plébánia. Temploma Sz. József. Fiókegyházai: Tokod és Táth, melyek mindegyikében van templom. Pl. *Pelczér Lipót* hely.-esperes. Szül. 1851 március 21. Sl. *Szylaba Emil*. Szül. 1876 nov. 12. *Marton László Pál*. Szül. 1875 jan. 1.

6. **Dömös.** Már 1107-ben létezett, helyreállított 1733. Temploma sz. István kir. Ezenkívül a Mindenszentek kápolnája van itt. Prépostsága a török hódoltság alatt elpusztult. Pl. *Petrás József*. Szül. 1865 márc. 13.

7. **Keszthely.** Al. 1787. Temploma sz. Kelemen. Adm. *Szobár József*. Szül. 1873 dec. 4.

8. **Kis Oroszi.** (Pest-Pilis-Solt vm.) Al. 1788. Temploma a szent Olvasó tiszteletére. Kivüle a Boldogságos Szűznek még egy kápolnája van itt. Pl. *Gombár György*. Szül. 1857 okt. 20.

9. **Leányvár.** Al. 1803. Temploma sz. Erzsébet özvegy. Ezenkívül a Fájdalmas Szűz kápolnája. Pl. *Májer Imre*. Szül. 1865 márc 12.

10. **Nyergesujfalu.** 1332-ben már létezett. Temploma sz. Mihály, fölsz. 1874. Ezenkívül a Szentháromság és sz. Katalin kápolnái. Fiókegyházai: Lábatlan. — *Piszké*. Temploma Sarlós Boldogasszony. 1900-ban szentelték föl. Pl. *Hajts János*. Segédlelkész 1898-tól *Székely József*. Született Pozsonyban 1873 okt. 1.

11. **Pilis-Maróth.** Al. 1810. Temploma sz. Lőrincről. Kivüle még a bold. Szűz kápolnája. Pl. *Karkecz Alajos Lajos*. Szül. 1851 aug. 25. Szerkesztője a «Hitszónoklati Folyóirat»-nak.

12. **Süttő.** Régi plébánia. Temploma sz. Lipót. Ezenkívül sz. Ilona kápolnája. Bikal pusztán kápolna. Pl. *Lováky Antal*. Számos cikket írt több hazai kath. és külföldi lapba.

13. **Szent-Lélek.** Al. 1816. Temploma Szentlélek. Hajdan pálos-kolostor volt. Adminisztrátor: *Leungyel Flaviannus*, esztergomi sz. Ferenc-rendi házfőnök.

14. **Visegrád (Pest vm.).** Már 1295-ben létezett. Helyreállított 1702-ben. Temploma Ker. sz. Jánosról. Ezenkívül még két kápolna van itt: a bold. Szűz és a Jézus sz. Szive. Pl. *Portelki Tivadar*. Szül. 1850 febr. 15.

II. Bajóthi esperesi kerület. (Esztergom vm.)

Esperes: dr. *Mikszó István*, szomori plébános. Hely. esperes: *Duszbek János*, tardosi plébános.

1. **Bajna.** Újjáal. 1688. Temploma sz. Adalbert. Fiókegyházai közül *Epölön* és *Nagysápon* templom van. *Pusztagyarmaton* kápolna. Pl. *Hermán József*. Szül. 1848 márc. 25. Ker. jegyző. Sl. *Szeleczky István*. Szül. 1866 aug. 17. Pápán. *Kristóf Á. József*. szül. 1877. jan. 13. Zelizen.

2. **Bajóth.** 1332. Újjáalapított 1771. Temploma sz. Simon és Judás. *Mogyorós* fiókegyházban templom van. Curatia *Pélföld*, másképen Sz.-Kereszt, a Sz. Keresztről nevezett templommal. Pl. 1878-tól *Leutz Simon*. Szül. 1843 okt. 6. Esztergomban. Szentkereszti kurátus *Zey Apollinus Antal*. Szül. 1844 máj. 13.

3. **Csolnok.** 1332-ben fennállt. Helyreállították 1738-ban. Temploma Nep. Sz. János. Pl. 1900-ban *Zabrádka Ignác Ferenc*. Szül. 1858 júl. 28.

4. **Dágh.** 1332-ben fennállt. Helyreállították 1805-ben. Temploma sz. Katalin (1826). Pl. *Zelinka Rudolf*. Szül. 1870. ápr. 4.

5. **Héregh.** 1397-ben fennállt. Újra al. 1723. Temploma sz. László (1825). Pl. *Kemenczi Mihály*. Szül. 1848 november 27.

6. **Kirva.** Al. 1805. Temploma Sz. János evangelista. Ezenkívül Sarlós Boldogasszony és sz. Vendel kápolna. Adminisztrátor *Preininger Emil György*. Szül. 1843 dec. 24-én. Szombathelyen. 1873-tól 1887-ig hittanár volt Pozsonyban, azután lelkész több helyen. 1899-től kirvai plébános.

7. **Sárisáp.** 1332-ben létezett. 1811-ben alapították újra. Temploma Szent Imre. Plébános 1900-ban *Schramek Károly*. Szül. Illván, 1855 okt. 15. Segédlelkész volt Vittencen, a hol ötödfél évig mint tanító

működött és megvetette az iskola alapját s egyszersmind behozta a magyar tannyelvet. Utvaonosi fiókegyházból költözött Alsó-Jattón. Innen Sárísapra jött, a hol szintén bevezette a magyar tannyelvet.

8. **Szomor.** (Komáromm.) Al. 1764. Temploma sz. Mihály. Ezenkívül Sárlos Boldogasszony, Károlyi Gyermel fiókegyházban templom van sz. István tiszteletére. Pl. dr. *Mikló István*, esperes. Szül. 1833. máj. 2. Sl. *Franciscs Nandor György*. Szül. 1858. ápr. 14.

9. **Tardos** (Komárom vm.). Régi plebánia. Újjal. 1764. Temploma 1775-ben épült sz. Margit tiszteletére. Pl. 1901-ben *Dushek János* esperes, ker. tanfelügyelő. Szül. Nyitra-Novákon 1838 dec. 10. Plebanos lett Szöllösön 1866-ban, innen Nagy-Lévárdra ment 1876-ban; 1878-tól tardosi plebános.

10. **Tarján** (Komárom vm.). Al. 1756. Temploma sz. György (1863). Ezenkívül kaplna a sz. Olvasó tiszteletére. Pl. *Tossek János*. Szül. 1829 nov. 1-én Vroblóvkán, Galiciában. 1879-től tarjáni plebános. Sl. *Bauer Antal Dezső*. Szül. 1873 jan. 17.

11. **Úny.** Al. 1787. Temploma sz. Mihály. Adminisztrátor: *Kassai Ugolin Pál*. Szül. 1868 jan. 23.

III. Párkányi esperesi kerület. (Észtergom vm.)

Esperes: *Mórász Antal*, kéméndi plebános.

1. **Bart.** Lét. 1397. Helyreállították 1718. Temploma sz. Kereszt földmagasztalása. Kéty fiókegyházban 1888-ban templom épült. Pl. *Szyler János*. Szül. Épölön 1836-ban. 1877—1882-ig bajóti, 1882—1889-ig dunamocsi plebános; ez időtől fogva Barton. Cikkeket írt különböző lapokba.

2. **Bátorkesz.** Al. 1562-ben. Temploma Sárlosboldogasszony. Pl. *Meizermann Ignac*, h. esperes. Meghalt 1901-ben. Utóda *Erdőssy István*. Sl. *Weber János*. Szül. 1862 nov. 7. Nagy-Kanizsán.

3. **Duna-Moes.** 1208 óta létezik. A reformáció alatt megszűnt, de 1764-ben helyreállították. Temploma Szentháromság. *Karva* fiókegyházban templom van. Pl. 1901-ben *Zibrinyi Gyula*. Szül. Helembán 1855 aug. 16. 1887—1899-ig kökeszi, ez időtől fogva dunamocsi plebános. Szorgalmas irodalmi munkásságot fejtett ki. Több fordított munkáján kívül számos cikke jelent meg különböző lapokban és folveriratokban.

4. **Ebed.** Al. 1810. Temploma sz. István. Pl. 1901-ben *Fehér Ferenc*. Szül. O-Kanizsán 1843 dec. 3. 1875-től ebedi plebános.

5. **Farnad.** Al. 1783. Temploma sz. Péter és Pál. Pl. *Sziláveczky János*. Szül. 1831 jun. 4. Kuralon. 1869-ben Jászfalura neveztetett ki plebánosnak. Farnadra 1877-ben helyezték át.

6. **Kéménd.** Al. 1295. Temploma a Megváltó mennybemenetele tiszteletére épült. Fiókegyházai közül *Kis-Bényen* régi nevezetes templom van. A bényi templom a II. Endre alatt Omode gróftól alapított premontréi prépostság temploma volt. Egyike legnevezetesebb román stílusú emlékeinknek. Két tornya van. Egy dombon áll, melyet ősi földvár gyűrűje övez. A premontréi prépostság helyén három kisebb templom volt, melyek a török uralom alatt elpusztultak. A bényi prépostságot, mely 1516-ban az ipolysági premontréi prépostság felügyelete alá rendeltetett s 1543-ban, miután a törökök elfoglalták Észtergomot, elnéptelenedett, 1561-ben I. Ferdinand a széplaki bencés apátsággal együtt a Jézus-társasága nagyszombati házának ajándékozta. Pl. *Mórász Antal* esperes. Szül. 1841 aug. 1-én Bajóthon. Fölszentelése után 1863—1865-ig a nagyszombati főgimnáziumban, 1865—1871-ig az észtergomi papnevelő-intézetben volt tanár; 1871-től kéméndi plebános, 1895-től a párkányi kerület esperese. Sl. *Gagyí György*. Született Parajdon (Udvarhelym.) 1876 ápr. 25.

7. **Köbölkút.** 1332 óta létezik. Temploma Borr. sz. Károly. Ezenkívül a Szentháromság és Jézus sz. Szíve kápolnája van itt. *Sárkány* fiókegyházban templom van. Pl. *Székesváry Imre*. Szül. 1851 júl. 17.

8. **Kőhidgyarmat.** Már 1332-ben létező plebánia. Temploma sz. Móríc tiszteletére 1746-ban épült. *Lilad* fiókegyházban templom van. Pléb. dr. Teveli *Fargha Dezső* Szül. 1863 május 22-én Győrött. 1892-ig segédlelkész volt, ezóta kőhidgyarmati plebános. Sl. *Hercath Tiborc Imre*. Szül. 1851 márc. 1.

FLÉBÁNIAI TEMPLOM, GARAM-VEZEKENY.

tély még az Árpádok korából való. Ezenkívül még egy kápolna van itt a bold. Szűz és egy más szent Mihály tiszteletére. Pl. 1900. *Ziskay Imre*. Született 1858 november 17-én Kuklón (Pozsonymegye). 1890 februártól 1901 május 31-ig nagyszelezsényi plébános volt; ekkor Szölgyénbe helyezték át. Sl. *Berényi István*. Született Baján 1864 szeptember 19-én.

9. **Muzsla.** Lét. 1332 óta. Templomát 1817-ben szentelték föl szűz Maria születése tiszteletére. *Béla* fiókegyházban templom van. Pl. *Zlattenyánszky János*, nagyszombati érseki szentszéki ülnök. Szül. Kis-Tapolcsányban 1841 okt. 1. Mint újbarsi plébánost helyezték át a muzslai plébániára. Több cikket írt. Megjelent két szentbeszéde az Öngyilkosságról és Párbajról. Sl. *Szabó Kristóf József*. Szül. Pápán 1870 júl. 18.

10. **Nagy-Ölved.** Már 1397-ben létezett plébánia. Temploma az Örangyalok tiszteletére épült. *Kural* fiókegyházban Urunk színváltozásáról nevezett templom van. Pl. dr. *Koperniczky Ferenc*. Szül. Zebegényben 1851 február 17-én. Esztergomban, Pozsonyban és Bécsben végezte a theológiát. Adminisztrátor volt Ürményben; 1879—1880-ig javadalmas az esztergomi sz. Antal-templomnál; ezután két évig szemináriumi tanár, hercegprímási levéltáros és szertartó. 1883 aug. 6-tól nagyölvedi plébános. Sl. *Jurik Jakab*. Szül. Ebedecen (Barsm.) 1875 júl. 15.

11. **Párkány.** Régi plébánia, melyet 1734-ben állítottak vissza. Temploma sz. Imre. *Nána* fiókegyházban kápolna van. Pl. *Jeszénák Gábor* br. Szül. 1865 május 3.

12. **Szölgyén.** Már 1291-ben létezett; 1716-ban állították helyre. Temploma a szűz Mária mennybemenetele tiszteletére, igen régi; a szent-

Nógrádi főesperesség.

Főesperes: *Csernoch János*, kanonok.

I. Szécsényi esperesi kerület. (Nógrád vm.)

Esperes: *Boda Gábor*, endrefalvai plébános. — Hely. esperes: *Erhardt Viktor*, karancssághi plébános.

1. **Endrefalva.** A megsemmisült régi plébániát 1705-ben állították vissza. Temploma a bold. Szűz születésének tiszteletére épült. *Följalu* és *Piliny* fiókegyházakban szintén van templom. Pl. *Boda Gábor* esperes. Szül. 1840 márc. 10.

2. **Karancsságh.** Már 1332-ben létezett. Új temploma 1892-ben épült sz. István király tiszteletére. Ezenkívül kápolna van itt Nep. sz. János tiszteletére. *Ettes* fiókegyházban templom van. Pl. *Erhardt Viktor* hely. esperes. Szül. 1823 szept. 9. Sl. *Jarabek József*. Szül. 1876 aug. 26.

3. **Loóc.** Ujjál. 1787. Temploma a sz. Kereszt fölmagasztalása. 1888-ban restaurálták. *Hollókő* fiókegyházban kápolna van. Pl. *Polák István*. Szül. 1855 dec. 20.

4. **Megyer.** Lét. 1332. Ujjál. 1771. Temploma szűz Mária születése. *Nagy-Géc* fiókegyházban templom van. Pl. *Perinay Pál*. Szül. 1843 jan. 24.

5. **Nagy-Bárkány.** Már 1332-ben létező plébánia. Új temploma 1883-ban épült sz. Márton tiszteletére. *Mútra-Verebély* fiókegyháznak temploma van. A *Szentkút* temploma keresett bucsújárárhely, nevezetes kegycépe van. Pl. *Neszméry Gáspár*. A Szentkútnál adm. *Mihályi Cézár*, sz. F. 1.

6. **Nógrád-Ludány.** Már 1301-ben létezett. Temploma sz. András. *Pöstyén* fiókegyházban templom van. Adm. *Radnai Viktor*. Szül. 1869 jún. 14. Sl. *Pongrácz József*. Szül. 1875 dec. 8.

7. **Rimóc.** Lét. 1332. Temploma sz. Miklós. *Sipek* fiókegyházban templom van, nemkülönben *Varsányban* is. Adm. dr. *Frank István*. Szül. 1865 jún. 5. Sl. *Kerekes Béla*. Szül. 1877 júl. 30.

8. **Soós-Hartyán.** Lét. 1332. Temploma sz. Kereszt fölmagasztalása. *Kis-Hartyánban* templom van. Pl. *Lőrincz János*. Szül. 1847 máj. 2.

9. **Szakal.** Régi pléb. 1697-ben állítottatott vissza. Temploma sz. Kereszt fölmagasztalása. Adm. *Lépsényi Mihály József*, v. orsz. képviselő. Szül. 1860 március 26. Szerkesztett több lapot és folyóiratot.

10. **Szécsény.** A már 1332-ben létezett plébániát 1787-ben alapították meg újra. Temploma Urunk

színeváltozása tiszteletére 1733-ban épült. Ezenkívül a szűz Mária születése es sz. Orbán tiszteletére em. t. kápolnák vannak itt. Adminisztrátor: *Árva Ferenc*, a Kap. sz. Jánosról nevezett tartománybeli sz. Ferenc-rendi káplánja. Sl. *Kubin Tibor* és *Csóri Gábor* sz. Ferenc-rendiek.

II. Kékkői esperesi kerület. (Hont- és Nógrád vm.)

Esperes: *Bakos János*, óvári plébános. Hely. esperes: *Morvay Lipót*, verbói plébános.

1. **Alsó-Palojta.** (Hont vm.) Lét. 1337 óta. Temploma sz. Márton. Van öt fiókegyháza. Pl. *Bognar Adám*. Szül. 1865 dec. 26.

2. **Bussa.** (Nógrád vm.) Lét. 1332. Temploma sz. Dömötör. Ezenkívül az Örangyalok kápolnája van itt. *Csalár* fiókegyházban templom van. Pl. *Matolay Gyula*. Szül. 1836 ápr. 12.

3. **Csáb** (Hont vm.). A régi plébánia 1754-ben állítottatott vissza. Temploma szűz Mária nevének van szentelve. *Dacsókeszi* fiókegyházban templom van. Pl. *Müllitzer Károly*. Szül. 1843 okt. 16.

4. **Házasnénye** (Hont vm.). Régi plébánia. Temploma Mindenszentek tiszteletére. Ezenkívül a Szentháromság kápolnája van itt. Fiókegyházai: Lukanénye, Apáti, *Bátorfalu*, (kápolnával), Haraszi, *Leszénye*. Temploma van. Ujfalu. Pl. *Drozsd Pál*. Szül. 1857 nov. 8.

5. **Kékkő** (Nógrád vm.). Al. 1767-ben. Templomát Pád. sz. Antal tiszteletére 1879-ben szentelték föl. A várban sz. Anna kápolnája van, mely 1759-ben épült. Fiókegyházai: *Alsó- és Felső-Esztergál*. Ez utóbbiban templom van. Száraz-Brézó, Szelőc. Pl. *Prohász Dénes*, a sz. Sír rendjének lovagja. Szül. 1840 szept. 25.

6. **Nagy-Zellő** (Nógrád vm.). A már 1265-ben létezett plébániát 1796-ban alapították újra. Temploma sz. Miklós tiszteletére. A temetőben sz. Erzsébet özvegy kápolnája. Fiókegyházai: Kis-Zellő, Kis-Sztracin, Szent-Péter, Tót-Kelecsény, Zsihlevnik. Adm. *Horváth Béla János*. Szül. 1855 aug. 27.

7. **Óvár** (Nógrádvm.). Al. 1810. Új temploma sz. Erzsébet özv. tiszteletére 1883. épült. Fiókegyházai: Galabocs, Zobor. Pl. *Bakos János* esp. Szül. 1863 jan. 18.

8. **Szklabonya** (Nógrád vm.). Már 1396-ban létező plébánia. Temploma sz. Miklós. Ezenkívül a sz. Olvasó kápolnája van itt. Fiókegyházai: Ebeck, Kisújfalu, Kiskürtös, Nagy-Sztracin. Pl. *Laczkó Lajos*. Szül. 1855. aug. 13.

9. **Varbó** (Nógrád vármegye). Már 1332-ben létezett plébánia. Temploma Szentháromság. Fiókegyházai: *Hugyag*. Temploma van. Szécsénykovácsi, *Trács*. Temploma van. Pl. id. *Morvay Lipót*, hely. esperes. Született 1843 május 14. Sl. *Kuchta Bálint János*. Született 1868 március 20.

10. **Zsély** (Nógrád vm.). Al. 1771-ben. Temploma sz. Imre. Fiókegyházai: Szelestény, Erdőmeg, Podluzsány. Pl. ifj. *Méhes Károly*. Szül. 1868 aug. 12.

III. Vadkerti esperesi kerület. (Nógrád vm.)

Esperes: *Farkas Mihály* c. kanonok, vadkerti pl. Hely. esperes: *Hottovinszky Károly* c. kanonok, b-gyarmati pl.

1. **Balassa-Gyarmat.** A már 1291-ben létezett plébániát 1711-ben állították helyre. Templomát a Szentháromság tiszteletére 1759-ben szentelték föl. A temetőben a fájdalmas Szűz kápolnája áll; ezenkívül a következő kápolnák: az irgalmas nők házában Jézus sz. Szíve, a fogházban sz. Mihály, a szegények házában a bold. Szűz szeplőtlen fogantatása tiszteletére. *Pat: ar: d: c:* fiókegyházában kápolna van. Pl. *Hottovinszky Károly* c. kanonok, h. esperes. Szül. 1841 okt. 21. Sl. *Lörök Béla*, főgimn. hittanár. Szül. 1870 dec. 29. Rozsnyón.

2. **Csesztve.** Al. 1792-ben. Temploma sz. Márton. Fiókegyházai: Bakó, Riba. Adminisztrátor: *Nyiryan: ty János*, sz. Benedek-rendi. Szül. 1843 júl. 5.

3. **Marcal.** Már 1332 óta létezik. Temploma Mindenszentek tiszteletére van szentelve. Fiókegyházai: *Cutar*, ahol templom van.

PLÉBÁNIAI TEMPLOM, NAGY-LEVÁRO

A MÁTRA-VERÉBELYI TEMPLOM.

Illy. *Garden* pusztán kápolna van. Pl. *Közma Miklós*. Szül. 1845 szept. 9. Sl. *Horváth Mária József*. Szül. 1866 okt. 23. Győrött.

4. **Mohora.** A már 1332-ben létezett plébániát 1772-ben állították helyre. Temploma a szűz Mária születése tiszteletére újonnan épült; a régi templom alatt több család sírboltja van. Fiókegyházai: *Nagyhaláp*. Temploma van *Kishaláp*. Adm. *Kanyó József*. Szül. 1862 márc. 8-án Szamos-Ujlakon. 1893-ban Wörishofenben, azután Olasz- és Franciaországban tartózkodott. 1895-ben Ekeesen lett káplán s több helyen mint segédlelkész működven, 1889-ben lett plébános-helyettes.

5. **Nagy-Csalomja** (Hont vm.). A már 1291-ben létezett plébánia 1775-ben alapított újra. Temploma, mely a Mindenszentek tiszteletére szentelve, romba dőlt; ideiglenesen a bold. Szűz szeplőtelen fogantatásáról nevezett kápolna szolgál templomul. Fiókegyházai: *Ipolykeszi*, templommal. *Kovács*, templommal. Kis-Csalomja. Pl. *Márton István*. Született Horvátiban 1861-ben. Plébános 1889-től fogva.

6. **Nagy-Oroszi.** Régi plébánia. Temploma sz. Miklós. Az uradalmi sírbolt fölött sz. Péterről nevezett kápolna van. Pl. 1900-ban *Gonda Béla*. kiérd. h. esperes. Szül. 1856 jan. 15.

7. **Patak.** Alapított 1397-ben; 1742-ben újjáalapították. Tekintélyes könyvtára van. Temploma a Szentháromság tiszteletére 1780-ban épült. Ugyanitt kápolna van Nep. sz. János tiszteletére. Fiókegyháza *Dejtár*, ahol templom van. Pl. *Neymon Károly*. Szül. Kis-Cellen (Vasm.) 1841 febr. 5. 1877 óta plébános Patakon. Dr. *Kürtössy József* ny. lelkész. Született 1855 december 26 Vadkerten. Budapesten hittanár volt, 1887-ben betegsége miatt nyugdíjazták.

8. **Vadkert.** Már 1223-ban létezett. Temploma sz. András ap. Ezenkívül két kápolna van itt: a fájdalmas Szűz és sz. Anna kápolnája. Fiókegyházai: *Göröc*, *Szent János*, ahol kápolna van. Sz.-Lőrinc. Pl. *Farkas Mihály* c. kanonok, esperes. Szül. 1816 szept. 28. Sl. *Paulovics Lajos*. Szül. 1869 máj. 4.

Honti főesperesség.

Főesperes: *Rajner Lajos* prel. kanonok.

I. Selmecbányai esperesi kerület. (Hont vm.)

Esperes: *Litassy János*, hegybányai plébános.

1. **Bélabánya.** (Selmecbányával egyesített törvényhatóság.) Al. 1468-ban. Temploma sz. János evangelista tiszteletére épült. 1564-ben a protestánsok elvették, de 1727-ben visszakerült a katolikusok kezébe. Ezenkívül egy más templom van itt a kármelhegyi bold. Szűz tiszteletére, továbbá Nep. sz. János kápolnája s a temetőben sz. Erzsébet kápolnája, az Oldinger-család sírboltja. Oldinger Antal plébános († 1897.) 33.000 frtot hagyott apácakolostorra és leányiskolára. Pl. 1900-ban *Hidvéghy Árpád*. Született 1872 január 22. Trencsénben. Pléb. 1898 óta.

2. **Hegybánya.** (Pjerg-Szélakna.) Al. 1870-ben. Temploma sz. József tiszteletére 1754-ben épült. Fiókegyházai: *Fuchsloch*, *Galison*, ahol Nep. sz. János kápolnája áll. *Rovna*. Ker. sz. János kápolnájával. Pl. *Litassy János* esperes. Szül. 1814 dec. 24. Sl. *Paulovics Géza*. Szül. 1877 febr. 2. Nagy-Szombatban.

3. **Hodrusbánya.** (Selmecbánya sz. kir. városhoz tartozik.) Al. 1387-ben. Temploma sz. Miklós tiszteletére épült. Ezenkívül van itt egy templom sz. Péter és Pál apostolok tiszteletére; továbbá kápolna Nep. sz. János, a bold. Szűz és sz. István király tiszteletére. Pl. *Paulovics József*. Szül. 1853 márc. 11.

4. **Lenge** (Bars vm.). Al. 1810-ben. Temploma a bold. Szűz születése tiszteletére épült. Fiókegyháza *Sekély*. Pl. *Oszwald Rihárd*. Szül. 1845 okt. 3. Hodrusbányán. 1880 óta lelkész Lengén. A katolikus tót irodalom művelője; egyházszonoklati folyóiratot szerkeszt «Kazatelna» címmel, melléklapja *Literarne Listy*. Eddig 76 kisebb-nagyobb művet adott ki.

5. **Magaslak.** Régi plébánia, melyet 1778-ban állítottak helyre. Temploma sz. Bertalan tiszteletére épült. Fiókegyházai: *Gyekés*; temploma van. Bacsófalva. Adminisztrátor: *Guerc József*. Szül. 1868 aug. 28. Selme-

bányán. Magaslakon 1896 óta működik. Ide tartozik még *Modertárna* (Bars vm.), ahol templom van a szentkereszt-föltalálásának tiszteletére. Adminisztrátor *Köpprik Gábor Ferenc* sz. Ferenc-rendi.

6. **Selmecbánya.** (Törvényhatóság.) A régi plébániát 1649-ben alapították újra. Temploma sz. Mária mennybemenetele tiszteletére épült. Ezenkívül sz. Katalin és Havi Boldogasszony temploma van itt; továbbá sz. Erzsébet kápolnája és Jézus sz. Szíve kápolnája az apácák kolostorában. A kálvárián, mely Magyarország legszebb kálváriája, május 3. és szept. 14-ét követő vasárnapokon tartott búcsúik országos jellegűek. A Kálvária-hegyet 1741-ben egy Fritz Lipót nevű vagyonos protestáns ajándékozta oda kálvária céljára Perger Terenc jezsuitának. Az alapkövet a szent kereszt felmagasztalása ünnepén 1744. szept. 14-én tették le. Három templomból áll: az alsóból, a középső templomból, a hozzátartozó szent lépcsővel, és a felső szent kereszt-templomból. A kápolnak összes száma 17. A Kálvária hét év alatt épült föl, 1901-ben nagy fényességgel ülték 150 éves jubileumát. Pl. *Podbragay Pál*, turóci prcpost. Szül. 1843 jan. 6. Sl. *Rozim József*. Szül. 1876 máj. 10. Garam-Hidvégen. *Illavathy József*, szül. 1867 aug. 17. Vág-Sellyén. *Halkó-Sujánszky Istvan*, szül. 1870 aug. 14. Rajecen.

7. **Banka v. Schüttersberg** (Selmecbánya sz. kir. városhoz tartozik). Al. 1710-ben. Temploma a Hét-fájdalmú Szűzről nevezett. A plébániát a selmecbányai plébánia látja el.

8. **Selmec-Steffoltó.** (Selmecbánya.) Al. 1784-ben. Temploma sz. Anna tiszteletére épült. A mellékoltáron szép régi sz. Mihály arkangyal kép van. Ezenkívül kápolnája van sz. András tiszteletére. Fiókegyház: Szitnyató, Fuchsloch. Adminisztrátor *Hojszík Imre*. Szül. 1868 márc. 5. Nagy-Surányban.

9. **Szent-Antal.** Régi plébánia, melyet 1699-ben állítottak helyre. Temploma Remete sz. Antal tiszteletére épült. Ezenkívül házikápolna van itt a bold. Szűz mennybemenetele és kápolna Nep. sz. János tiszteletére. Fiókegyházai: *Illés*, templommal. Zsibritó. Pl. *Wittmann József*. Szül. 1862 Szélaknán.

10. **Tópatak.** Al. 1810-ben. Temploma Urunk színeváltozása tiszteletére. Ezenkívül Nep. sz. János kápolnája van itt. Fiókegyháza Kisiblye. Pl. *Fabián Ferenc*. Szül. 1836 jún. 29.

II. Bozóki esperesi kerület. (Hont vm.)

Esperes: *Pebátsék Artur*, litvai plébános.

1. **Alsó-Bágyon.** Al. 1810-ben. Temploma sz. Mihály tiszteletére épült. Fiókegyházai: Felső-Bágyon, Hont-Somos, Szelenc. Pl. *Dedinszky János*, aranymisés áld. pap. Szül. 1817 dec. 29.

2. **Berencsfalu.** Régi plébánia. Temploma sz. Miklós. Ezenkívül a samariai asszonyról nevezett kápolnája van. Fiókegyházai: Bagyan, *Béld*, ahol templom van. Kalászi. Pl. *Kmet András*. Szül. 1841 nov. 19.

3. **Bozók.** Régi plébánia. Temploma sz. István tiszteletére épült, nemkülönben sz. Istvánnak van szentelve a várbeli kápolna is. Fiókegyházai: Felső- és Alsó-Alsók, Alsó-Legénd, *Csákóc*; temploma van. Kecskévarbók, *Unyad*; temploma van. Pl. *Novotny János*. Szül. 1862 aug. 3. Komjáton. A theológiát a bécsi egyetemen végezte. 1900 nov. 1. óta plébános Bozókon.

4. **Csábrág.** A plébániát 1823-ban helyezték át Csallról. Temploma sz. István király. Fiókegyházai: Apafalva, Csábrágvarbók. *Csall*; temploma van. Adminisztrátor: *Frastaczký Linus* sz. Ferenc-rendi.

5. **Felső-Sipék.** Al. 1712-ben. Temploma a bold. Szűz születésének tiszteletére épült. Fiókegyházai: Alsó-Sipék, Bácsfalu, Darázi, Lissó, Öcsöd, Teszér, Udvarnok. Adminisztrátor: *Matusik Mór* sz. Ferenc-rendi.

6. **Kormossó.** Régi plébánia. Temploma a bold. Szűz születése tiszteletére épült. Fiókegyházai: Deviese, Királyfalu, Szitnya-Lehotka. A plébániát a berencsfalusi plébánia kezeli.

7. **Litva.** Már 1397-ben létezett. Temploma sz. Margit vértanú tiszteletére épült. Fiókegyházai: Csery, Lászlód, Szuhány, *Terpény*, ahol kápolna van. Pl. *Pebátsék Artur*, h. esperes. Szül. 1850 júl. 4.

8. **Némethi.** Már 1332-ben létezett. Temploma sz. Marton tiszteletére épült. Fiókegyházai: Dömeháza, Rakóc. Pl. *Wéisz Zsigmond*. Szül. 1849 ápr. 15.

A NAGYSURÁNYI TEMPLOM

9. Szebeléb. A XIII. században létezett. Temploma sz. Mihály tiszteletére épült. Ezenkívül sz. Orbán-templom van itt, továbbá a Hétfájdalmú Szűz kápolnája. Fiókegyháza Ledény. Pl. *Vendégh Endre*. Szül. 1869 máj. 21. Garam-Szent-Benedeken. 1900 október végén neveztetett ki szebelébi plébánosnak.

10. Szénavár. (Szenográd.) Régi plébánia. Temploma sz. Imre. Ezenkívül Nep. sz. Jánosnak kápolnája van itt. Fiókegyházai: Dacsólam. *Felső-Legénd*; temploma van. — Nemesvarbók. Pl. *Csizmár Márton*. Szül. 1856 júl. 4.

A MÁTRA-VEREBÉLYI KEGYFLMKEP.

III. Drégelyi esperesi kerület. (Hont vm.)

Esperes: *Tretter Mátyás*, drégelypalánki plébános. Hely. esperes: *Tibanyi Endre*, alsó-ípolynyéki plébános.

1. Alsó-Ípolynyék. Már a XIV. században létezett. Templomát sz. István tiszteletére 1846-ban szentelték föl. Ezenkívül kápolna van itt a bold. Szűz tiszteletére. Fiókegyházai: Felső-Nyék, *Inám*, templommal. *Ipoly-Balog*; temploma van. Pl. *Tibanyi Endre*, hely. esperes. Szül. 1845 nov. 17. Sl. *Ozoray István*. Szül. 1876 dec. 23. Érsekújvárott.

2. Alsó-Rakonca. Régi plébániája 1787-ben alapítottott újra. Temploma a bold. Szűz szeplőtlen fogantatása tiszteletére épült. Ezenkívül a hegyen sz. János és Pál kápolnája van. Fiókegyházai: Felső-Rakonca, Méznevelő. Pléb. 1900-ban *Hinfner Béla*. Szül. 1863 dec. 30.

3. Drégelypalánk. Már 1332-ben létezett. Temploma sz. Erzsébet tiszteletére épült. Ezenkívül a Boldogasszony kápolnája van itt. Fiókegyházai: *Hidvég*; temploma van. *Hont*, templommal. *Ipolyvece*, templommal. Pl. *Tretter Mátyás* esperes. Szül. 1840 ápr. 19. Harasztiban (Pestmegye). Tizenhét évig plébános volt Kírván, 1895 óta Drégelypalánkon. Sl. *Bohnert M. András*. Született 1869 november 10. Csonoplyán. Önálló művei: Assisi sz. Ferenc élete, Pád. sz. Antal élete, népies kiadás; több eredeti elbeszélés, fordítás és szentbeszéd egyes szakfolyóiratokban. *Fodor Jenő*. Született 1867 máj. 8. Érsekújvárott.

4. Felső-Thur. Régi plébánia. Temploma sz. Jakab ap. tiszteletére épült. Fiókegyházai: Kis-Thur, *Középt-Thur*. Itt templom van. Pl. *Fludorovics Zsigmond*, főgimn. tanár. Szül. 1863 május 2.

5. Ipoly-Födemes. Al. 1805-ben. Temploma sz. Mihály tiszteletére épült. Fiókegyháza *Kelenye*. Temploma van. Pl. *Janovits Károly*. Szül. 1865 nov. 3. Esztergomban. 1896 júl. 1-től plébános Födemesen. Több cikke jelent meg a Bars, Esztergom és a Tanárképző hirlapokban.

6. Ipolyság. Régi plébánia. Temploma a bold. Szűz mennybemenetele tiszteletére épült. Ezenkívül a temetőben a Hétfájdalmas Szűz kápolnája. Fiókegyháza *Tesmag*. Temploma van. Pl. *Foltin János*. Szül. 1859 jún. 22. Léván. 1887—1893-ig Pereszlényben, azóta Ipolyságon plébános. Sl. dr. *Pécsi Gusztáv*. Szül. 1874 szept. 3. Brassóban. Tanulmányait Rómában fejezte be. Írt több cikket az Alkotmány, Esztergom, Néppárt lapokba.

7. Ipoly-Szécsényke. Már a XIV. században létezett. Temploma sz. Kozma és Dömjén tiszteletére épült, alkalmasint a XIII. századból ered. Fiókegyháza *Hont-Nagyfalu*. Temploma van. Pl. *Sankovits László*. Szül. 1869 jún. 15. Gyöngyösön.

8. Kőkeszi. Már a XIV. században létezett. Temploma sz. Márton tiszteletére épült. Fiókegyházai: Gyürki, Sirak, Alsó-Szelény, *Felső-Szelény*; kápolnája van. *Terbegec*; temploma van. Adminisztrátor *Bliesz Ádám*. Szül. 1870 jan. 20.

9. Magas-Majthény. Al. 1811-ben. Temploma a Mindenszentek tiszteletére épült. A Kálváriahegyen a sz. Kereszt fölhalálásának kápolnája áll. Pl. *Kauszék Kornél*. Szül. 1864 aug. 28. Besztercebányán. Nagy-Szombatban gimn. tanár volt 1886—1893-ig, azután Érsekújvárott segédlelkész, 1896 aug. 1-től majthényi plébános.

10. Palást. A XIV. században már létezett. Új templomát sz. György tiszteletére 1898-ban szentelték föl. Pl. *Varju Sándor*. Szül. Puszta-Kétyen (Esztergomm.). Plébános Paláston 1883 óta.

IV. Báthi esperesi kerület. (Hont vm.)

Esperes: *Némethy Rudolf*, nádasai plébános. Hely. esperes: *Kudora János*, viski plébános.

1. Alsó-Szemeréd. Al. 1787-ben. Temploma Ker. sz. János. Épült 1885-ben. Apácakolostor is van itt, mely a leányiskolán kívül betegek és szegények ápoló-intézetét is kezeli. A szegények házat Viszolaicszky Károly plébános alapította. Fiókegyháza *Felső-Szemeréd*. Temploma van. Pl. *Viszolaicszky Károly*. Szül. 1843 november 3.

Érsekujvárott. Irodalmi munkái: Isten uja. Egy zarándoklat élménye. (A Horvát-alaphol jutalmazott Jeruzsálemben föllállította kőtáblára vésvé a magyar Miatyánkot.

2. **Bakabánya.** Al. 1504-ben. Temploma sz. Miklós. Fiókegyházai: Bagonya, Alsó-Báka, Felső-Báka. Sz. Péter. Pl. *Hradil Ignác.* Szül. 1836 márc. 15. Sl. *Molnár János.* Szül. 1871 jún. 13.

3. **Báth.** Al. 1070-ben. Temploma sz. Márton. Fiókegyházai: Derzsenye, Élestatu. Pl. *Stibiá A. sz. m.* Szül. 1868 nov. 17. Rakoncán (Hontm.).

4. **Deménd.** Al. 1387. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: *Magyarád.* Kápolnája van. *S. m. d.* Temploma van. *Hébec,* magános templom. Pl. *Pokorny István.* Szül. 1859 dec. 24.

5. **Egegh.** A XIV. században már létezett. Temploma sz. Péter és Pál tiszteletére épült. Szentelve a XV. századból való. Ezenkívül kápolnája van sz. Orbán tiszteletére. Fiókegyházai: Alsó-Terény, Felső-Terény, Gyügy, Királyfia, Mere, *Szalánnya.* Utóbbinak temploma van. Pl. *Pohl János.* Szül. 1854 máj. 1. Geletneken (Bars megye). 1884 óta plébános Egeghen. Több cikket írt a Magyar Államba.

6. **Felső-Zsember.** Már a XIV. században létezett. Temploma sz. Mária tiszteletére épült. Fiókegyházai: Alsó-Zsember, Disznós, *Kálnaborfő.* Temploma van. Tegzesbortő. Pl. *Bittner Lázár.* Szül. 1841 jan. 26.

7. **Füzes-Gyarmat.** Al. 1769-ben. Temploma a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása. Fiókegyházai: Alsó-Fegyvernek, Felső-Fegyvernek, Kis-Peszék. Pl. *Simkó János.* Szül. 1869 jan. 12.

8. **Gyerk.** Már a XIV. században létezett. Temploma sz. Katalin tiszteletére épült 1770-ben. Ezenkívül a temetőben az Üdvözítő kápolnája áll. Fiókegyházai: *Horváthi.* Temploma van. Tompa. Pl. *Pollák Tamás.* Szül. 1841. Malackán. Plébános volt 1882—1883-ig Helembán, ettől fogva Gyerken.

9. **Hont-Bessenyöd.** Al. 1808-ban. Temploma a bold. Szűz születésének tiszteletére épült. Fiókegyházai: *Alsó-Almás.* Temploma van. Felső-Almás. Pl. *Ghimessy Zsigmond.* Szül. 1871 febr. 4. Léván. 1900-ban lett bessenyödi plébános. Több elbeszélést és tárcát írt a Nyitrai megyei Közlönybe és Fejérmegyei Naplóba.

10. **Nádas.** Al. 1430-ban. Temploma sz. Bertalan tiszteletére épült 1759-ben román stílusban. Fiókegyházai: Apát-Maróth, Bori, *Dalmad.* Templommal. Egyházmároth, *Szántó.* Templommal. Szüd. Pl. *Némethy Rudolf* esperes. Szül. Kis-Tapolcsányban 1838 ápr. 12. A theológiát a Pázmáneumban végezte. 1864—1867-ig plébános Bakabányán, 1867-től Nádason. Esperes 1879 óta. Sl. *Urbán Pál.* Szül. 1867 okt. 26. Szelepcsényben (Barsm.).

11. **Nagy-Kereskény.** Al. 1808-ban. Temploma sz. Anna tiszteletére épült. Fiókegyházai: Csank, Horhi, Kis-Kereskény, *Kiskér,* templommal. Varsány. Pl. *Lovecsék Kálmán Antal.* Szül. 1865 máj. 10.

12. **Visk.** Már a XIV. században létezett. Temploma sz. Margit vértanú. Fiókegyháza *Tésa.* Templommal. Pl. *Kudora János,* hely. esperes. Szül. 1849 máj. 14.

V. Kemencei esperesi kerület. (Hont várm.)

Ésperes: *Kovács József,* kisgyarmati plébános. Hely. esperes: *Fellermayer János,* kemencei plébános.

1. **Börzsöny.** Már a XIV. században létezett. Temploma sz. Miklós tiszteletére épült. Ezenkívül van egy kápolnája sz. István király tiszteletére. Adminisztrátor *Kántor Lajos.* Született 1851 március 1-én Budapesten. Börzsönyben 1892 óta működik. Megelőzőleg 1884-től budapest-vizivárosi s. lelkész volt. Több tudományos cikket írt a Magyar Államba és Magyar Sionba.

2. **Ipoly-Szakállos.** Már a XIV. században létezett. Temploma Jézus sz. neve. Kivüle még a Hétfájdalmú Szűz kápolnája van itt. Fiókegyházai: *Bél,* sz. Márton templomával. *Lontó,* sz. Anna templomával. Pl. *Braun Ferenc.* Szül. 1839 júl. 25.

3. **Kemence.** Régi plébánia. Templom: Borr. szent Károly. Ezenkívül a Hétfájdalmú Szűz kápolnája. Fiókegyházai: *Bernécé.* Temploma van sz. Mária mennybemenetele tiszteletére, ezenkívül a Fájdalmas Szűz kápolnája. Baráti, Perőcsény. Pl. *Fellermayer János,* helyettes esperes. Szül. 1838 május 13. Budapesten. A theológiát a Pázmáneumban végezte. Börzsönyben 1878—1892-ig, azóta Kemencén plébános. Két évig német helilapot szerkesztett Budapesten, ugyanitt 14 évig volt a katolikus legényegyesület elnöke.

A FELSŐ-ANNA-TEMPLOM KŐBÁNYÁN.
A k. m. Lechner Ödön-plébános-művész

4. Kisgyarmat. Már a XIV. században létezett. Temploma sz. Márton. Fiókegyházai: Kisölvéd, *Páld*. Temploma van sz. Lőrinc tiszteletére. Zalaba. Pl. *Kövács József* esperes. Szül. 1838 jan. 4.
5. Pereszlény. Al. 1777. Temploma a sz. Kereszt fölmagasztalása. Pl. *Nagy Géza*. Szül. 1865 jan. 15.
6. Szete. Al. 1787. Temploma sz. László. Pl. *Renda Ferenc*. Szül. 1848 dec. 7. Taksonyban (Pozsonym.). 1885 óta plébános Szetén.
7. Tölgyes. Régi plébánia. Temploma a Szentlélek tiszteletére. Fiókegyházai: *Letkés*. Temploma Urunk mennybemenetele. *Kis-Készé*, sz. Mihály templomával, mely régi román építmény. Pl. *Magasházy Károly*. Szül. 1834 máj. 21-én Veszprémben. 1870-ben Helembán lett plébános, 1882 óta Tölgyesen. Sl. *Ublárik István*.
8. Vámosmikola. Al. 1787. Temploma sz. Mária Magdolna. Fiókegyháza Ipolypásztó. Pl. *Gyürky Endre*. Szül. 1859 nov. 17.

VI. Nagymarosi esperesi kerület. (Hont vm.)

Esperes: *Ugornyai Robitsék Ferenc*, pápai t. káplán, nagymarosi plébános. Hely. esperes: *Zlattyánuszky Ernő*, kövesdi plébános.

1. Bajta. Al. 1785. Temploma szűz Mária születése tiszteletére épült. Fiókegyháza *Leléd*, templommal. Pl. *Simor László*. Szül. 1860 febr. 12.
2. Helemba. Al. 1795. Temploma sz. Imre. Pl. *Ozorai János*. Szül. 1863 jan. 5.
3. Kőspallag. Al. 1777. Temploma szűz Mária. Adminisztrátor *Pubán Ferenc*. Szül. 1867 szept. 10.
4. Kövesd. Már 1332-ben létezett Kicsinden, ahonnan 1711-ben helyezték át. Temploma sz. Mihály. Fiókegyháza *Kicsind*, ahol templom van. Pl. *Zlattyánuszky Ernő*, hely. esperes. Szül. 1849 jan. 13.
5. Mária-Nostra. Al. 1784. Templomát Nagyboldogasszony tiszteletére 1726-ban szentelték föl. Ezenkívül kápolna van a Kálvárián és a női fegyházban. Pl. *Steinhübl Ambrus*. Szül. 1863 dec. 7.
6. Nagy-Maros. Már 1324-ben létezett; 1724-ben újjáalapították. Temploma a sz. Kereszt fölmagasztalásának tiszteletére épült. Ezenkívül sz. Rókus kápolnája van itt, valamint a Kálvárián is kápolna. Fiókegyházai: *Kis-Maros*, templommal. *Zebegény*. Szintén van temploma. Pl. *Robitsék Ferenc* p. káplán, esperes. Szül. 1859 május 24.
7. Szalka. Már 1397-ben létezett; 1615-ben újjáalapították. Temploma Nagyboldogasszony. Pl. *Ferenczy György*. Szül. 1852 márc. 28.
8. Szob. Már 1332-ben létezett. Temploma sz. László. Az apácák kolostorában sz. Alajos kápolnája. Ezenkívül kápolna a Kálváriahegyen. Fiókegyháza: *Ipoly-Damásd*, ahol templom van. Pl. *Poliákovits Ignác*, garam-sz.-benedeki rt. Szül. 1842 dec. 28.

Barsi főesperesség.

Főesperes: *Graeffel János*, prel. kanonok.

I. Lévai esperesi kerület. (Bars vm.)

Esperes: *Kvassay István*, zsemléri plébános. Hely. esperes: *Báthy Gyula*, garamujfalui plébános.

1. Csejkő. Al. 1561. 1787-ben alapították újra. Temploma sz. Miklós. Pl. *Sármir János*. Szül. 1849 dec. 26. Nagy-Szombatban. 1878—1889-ig Zavadán plébános, 1892-től Csejkőn.
2. Garam-Szőllős. Már 1397-ben létezett. Temploma a Szentháromság. Ezenkívül két kápolna van itt, egyik sz. József, a másik sz. Orbán tiszteletére. Fiókegyháza Tolmács. Pl. *Spuller Gyula*. Szül. 1852 nov. 27-én Zsitva-Gyarmaton. A theológiát Budapesten végezte. 1881—1892-ig Csejkén, azóta G.-Szőllősön plébános.
3. Garam-Ujfalu. Már 1332-ben létezett. Temploma sz. Pál fordulása. Ezenkívül házi kápolna van itt a Hétfájdalmú Szűz tiszteletére. Fiókegyházai: *Garam-Apáti*, kápolnával. *Garamkeszi*. Temploma van. *Dobó-Berekalja* (Podluzsány). Temploma van. *Garam-Sólymos*, kápolnával. Plébános *Báthy Gyula*, helyettes esperes. Szül. 1842 máj. 19.
4. Léva. Al. 1156. Temploma sz. Mihály tiszteletére. Ezenkívül sz. József temploma van itt. A Kálvárián a sz. Kereszt fölmagasztalásának, az apácakolostorban a bold. Szűz szeplőtlen fogantatásának kápolnája van, a vármegyei kórházban pedig Jézus sz. Szíve kápolnája. Fiókegyháza Génye. Pl. *Báthy László* prépost. Született 1861 júl. 13. Sl. *Sipos Antal*, okl. főgimn. tanár, szül. 1870 márc. 7. Szegeden. 1897-ben lépett az esztergomi egyházmegyébe. Több folyóirat és hirlap munkatársa.

5. Ó-Bars. Már 1332-ben létezett. Temploma Nagyboldogasszony. Ezenkívül kápolna van itt a Mária és sz. József tiszteletére. Fiókegyházai: *Garam-Kelecsény*. Temploma van. *Nagy-Koszmály*, temploma van. *Turolukán*.
 6. Új-Bars. Al. 1811. Temploma Borr. sz. Károly. Egy 1654-iki román stíliu ezüst kelyhe van itt. Fiókegyháza Kis-Koszmály. Pl. *Székely Vilmos*. Szül. 1862 szept. 14. Dubnikon (Sáros m.)
 7. Vámosladány. Már 1332-ben létezett. Temploma Mindenszentek. Fiókegyházai: *Ovár*. Dolgozó. Pl. *Czobor Vilmos*. Szül. 1864 jún. 18.

BARANYAI MARIÁNY EGYHÁZ

8. **Zsemlér.** Újjáal. 1730-ben. Temploma sz. László. Fiókegyházai: Nagyod, *Garam-Szent-György*. Temploma van. Pl. *Kassay István* esperes. Szül. 1838. Viszolásban. A teológiát a bécsi egyetemen végezte. 1881 óta Zsemléren plébános, megelőzőleg a komárommegyei Némethiben volt plébános.

II. Lekéri esperesi kerület. (Bars vm.)

Esperes: *Rózsa József*, lekéri plébános. Hely. esperes: *Varga József*, nagysallói plébános.

1. **Alsópél.** Újjáal. 1724. Temploma Urunk mennybemenetele. Fiókegyháza *Felsőpél*, templommal. Pl. *Vibor Gábor*. Szül. 1868 márc. 24.

2. **Alsó-Várad.** A már 1359-ben létezett plébániát 1761-ben alapították újra. Temploma Szentháromság. Fiókegyházai: Felső-Várad, *Nagy- és Kis-Tőre*. Ez utóbbi helyen kápolna van. Nagy-Szecse. Pl. *Csény Antal*. Szül. 1869 dec. 4.

3. **Bars-Endréd.** Már 1332-ben létezett. Templomát sz. András tiszteletére építtette a XVIII. században Batthyány József gróf primás, miután a régi templom a reformáció alatt egészen elpusztult. Fiókegyháza Bajka. Pl. *Fába Simon*. Szül. 1843 jan. 23. Mező-Kis-Sallón. 1876 óta barsendrédi plébános.

4. **Cseke.** Al. 1559.; helyreállított 1773. Temploma Nep. sz. János. Fiókegyháza Fakóvezekény. Pl. dr. *Reindl Román* a garam-sz.-benedeki kony. tagja. Szül. 1852 febr. 26.

5. **Lekér.** Már 1397-ben létezett. Temploma az Üdvözítőnek van szentelve. Fiókegyházai: *Csata*. Templomát 1898-ban megnagyobbították. *Garam-Damásd*, kápolnával. *Oroszka*, kápolnával. Pl. *Rózsa József* esperes. Szül. 1842 febr. 19. Sárváron. 1895-től fogva lekéri plébános, megelőzőleg 1871—1876-ig Győr-Révfalun, azután 1883-ig Csallóköz-Várkonyban, majd Zselizén volt plébános, 1893-tól kerületi esperes. Cikkeket írt különböző lapokba; önállóan két röpiratot adott ki. Sl. *Tölgyesy Jenő*.

6. **Nagy-Fajkúrt.** Al. 1786. Temploma szűz Mária neve tiszteletére épült. Fiókegyháza Kis-Fajkúrt. Pl. *Tolnay Lajos*. Szül. 1849 jún. 2. Bátorkeszen. 1886 óta nagyfajkúrti plébános.

7. **Nagy-Kálna.** Már 1332-ben létezett. 1726-ban alapították újjá. Temploma sz. Péter és Pál. Fiókegyházai: Kis-Kálna, Kis-Szecse, *Garamlök*. Itt kápolna van. Pl. *Epölyi Ferenc*. Szül. 1854 okt. 1. Tatán. 1886 óta plébános. Rendes munkatársa több egyházi folyóiratnak; önálló munkája: Szűz Mária lelkének gyümölcsei. (1894. Esztergom.)

8. **Nagy-Salló.** Már 1397-ben létezett. Temploma sz. István király. Fiókegyházai: Kis-Salló, Hőlvény, Kis-Málas, Nagy-Málas. Pl. *Varga József*, hely. esperes. Szül. 1853 márc. 31.

9. **Nagy-Sáró.** Már 1332-ben létezett. Temploma Örangyalok. Fiókegyházai: Kis-Sáró, Szódó, Alsó- és Felső-Veszele. Pl. *Ziegler Lajos*. Szül. 1863 aug. 25. Budapesten. Plébános 1899 óta.

10. **Nemes-Oroszi.** Al. 1774. Temploma ugyanakkor épült Nagyboldogasszony tiszteletére. Fiókegyházai: Nagy-Peszek, Tergenye. Pl. *Lovász Kálmán*. Szül. 1860 okt. 24. Kis-Kún-Félegyházán. 1894-től plébános.

11. **Zeliz.** A már 1332-ben létezett plébániát 1730-ban alapították újra. Temploma sz. Jakab. A temetőben van sz. Anna kápolnája. Fiókegyházai: Ághó, Kerekudvard, Garam-Kissalló, Garam-Mikola, *Garam-Fezekény*. Kápolnája van. *Nyír*. Temploma van. Pl. *Vass Ede*. Szül. 1862 okt. 9. Duna-Szent-Pálon. 1894—1895-ben adm. Nyitra-Egerszegen és Ipoly-Födémesen; 1895—1896. jan. 1-éig kirvai pléb., azóta Zelizen. Sl. *Jankó Ernő*.

III. Szentbenedeki esperesi kerület. (Bars vm.)

Esperes: *Pintér Károly*, aranyosmaróti plébános. Hely. esperes: *Kormanovich Endre*, bars-thaszári plébános.

1. **Aranyos-Maróth.** Már 1332-ben létezett. Temploma sz. Mihály. A temetőben és az urasági kastélyban kápolna van. Fiókegyházai: *Fekete-Kelecsény*, kápolnával. *Hizér*, kápolnával. *Perlep*, kápolnával. Pl. *Pintér Károly* esperes. Szül. 1860 júl. 8. Sl. *Szamek Károly*. Szül. 1869 nov. 15. Mezőtúron. A teológiát a Pázmáneumban végezte.

2. **Bars-Taszár.** Régi plébánia. Temploma szűz Mária mennybemenetele tiszteletére épült. Fiókegyházai: *Malonya*, kápolnával. *Kisfalud*. Temploma van. *Szelepcsény*. Temploma van. *Zsitva-Ujfalú*. Temploma van. Pl. *Kormanovich Endre*, hely. esperes. Szül. 1849 nov. 29.

3. **Fenyő-Kosztolány.** Már 1332-ben létezett. Temploma Mindenszentek tiszteletére épült. Pl. *Hruska Béla*. Szül. 1861 júl. 27.

4. **Garam-Szent-Benedek.** Már a XIII. században létezett. Szent Benedekről nevezett régi apátsági templomát restaurálása után 1889-ben szentelték föl. A templom nevezetes több középkori szobráról; kincstárában egy Mátyás-korabeli szentségmutatót őriznek. A templomban van a Koháry-család sírboltja, Koháry István sír-

emlékével. Egykori hiteleshelyi leveletára az esztergomi bazilikában van. A plébánia-templom sz. Égvednek van szentelve. Van kápolnája is a sz. Kereszt tiszteletére. Fiókegyházai: *Kirács*, ahol templom van. Orovnica (Hegyhát), Peszér. Pl. *Hátról Kalman*. Szül. 1866 okt. 14. Selmecebányán. Esztergomban hercegprímási leveletáros és szertartó, majd szentszéki jegyző volt; 1893-ban budapesti szentszéki jegyző, 1894-től fogva Garam-Szent-Benedeken plebanos. Széleskörű irodalmi tevékenységet fejtett ki. Több munkája önállóan is megjelent. Sl. *Zlatos Endre József*. Szül. 1873 febr. 2.

5. **Kis-Apáthi.** Már 1332-ben létezett. Temploma szűz Mária születése tiszteletére épült. Fiókegyházai: *Zsitva-Kencz*, *Ebedec*, templommal. *Maholány*, templommal. Pl. *Karácsonyi Sándor*. Szül. Réthén (Pozsonym.) 1844 jan. 20. A theológiát a bécsi egyetemen végezte. Előbb Alsó-Rakonczán volt plebanos. Sl. *Jezsó János*. Szül. Csejten 1874 dec. 4.

6. **Kis-Tapolcsány.** Al. 1397. Temploma szent Katalin. A kastélyban a kármelhegyi Szűz temploma. — Fiókegyházai: *Keresztur*, templommal. *Lóce*, kápolnával. *Zsíkva*. Temploma van. Pl. *Martincsek János*. Szül. 1860 nov. 24. Sl. *Hoffmann Alajos*. 1867 jún. 20.

7. **Lédec.** Régi plébánia. Temploma Mindenszentek. Fiókegyházai (Nyitra vármegyében): *Ghymes*. Templommal. *Ghymes-Kosztolány*. Temploma van. *Nézer*. Szintén van temploma. Adm. *Borbás László*. Szül. 1864 szept. 24. Sl. *Sassinek Linus János*.

8. **Nagy-Herestény.** Már 1332-ben létezett. Temploma Nep. sz. János. Fiókegyházai: *Bélád*, *Heese*, *Kis-Herestény*. Itt kápolna van. Pl. *Csernák Alajos*. Szül. 1857 máj. 31.

9. **Nagy-Szelezsény.** Régi plébánia. Temploma Szentháromság. Fiókegyházai: *Kis-Szelezsény*, *Szent-Márton*. Itt templom van. Gesztőc. Pl. *Ziskay Imre*. Szül. 1858 nov. 17.

10. **Nagyülés.** Al. 1809. Temploma sz. Márton. Fiókegyháza *Kisülés*. Templommal. Pl. *Dejacy József*. Szül. 1868 nov. 17.

11. **Nemesény.** Már 1250-ben létezett. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: *Új-Petend*, *Kis-Fezekény*. Kápolnája van. *Nagy-Fezekény*, templommal. *Valkóc*. Temploma van. *Kis-Valkóc*. Pl. *Turcsányi Albert*. Szül. Nyitrán 1850 jun. 4. 1879-ben eszeszveji adminisztrátor, 1887-ben csiffári plebanos, 1899-ben nemesényi plebanos lett. Sl. *Orbán Konstantin*. Szül. 1874 jan. 21.

12. **Némethi.** 1397-ben már létezett. Temploma Mindenszentek. Fiókegyháza *Csárad*. Pl. *Dejacy Alajos*. Szül. 1866 febr. 14.

13. **Szkcicó.** Al. 1809. Temploma Nagyboldogasszony. Adm. *Réber György Adrián*. Szül. 1857 dec. 1.

14. **Velsic.** (Velsőc.) Régi plébánia. Temploma a Szentháromság tiszteletére épült. Fiókegyházai: *Mankóc*, *Kis-Aranyos*. Hely. pl. *Csambál Ferenc*. Szül. Vedradóm (Pozsonym.) 1874 május 2-án 1901-ben itt velsici hely. plebanos.

IV. Verebéli esperesi kerület. (Bars vm.)

Esperes: *Lulicsék Izidor*, verebéli plebanos. Hely. esperes: *Kovács József*, füssi plebanos.

1. **Alsó-Győröd.** Már 1332-ben létezett. Temploma sz. Márton. Fiókegyházai: *Felső-Győröd*, *Győröcsy*, *Töböl*. Pl. *Agárdy János*. Szül. Léván 1851 február 4. A theológiát Bécsben végezte, 1886–1890-ben budapest-lipótvárosi káplán volt, 1890 óta győrodi plebanos.

2. **Besse.** Régi plebania. Temploma sz. Anna. Fiókegyházai: *Baracska*, templommal. *Feriz*, kápolnával. *Pozha*. Szintén van kápolnája. Setcsút. Pl. dr. *Zecvály János* volt orsz. képviselő. Szül. 1860 júl. 16. Hírlapi cikkeken kívül több önálló munkát írt.

3. **Bessenyo.** Al. 1809. Temploma szűz Mária születése tiszteletére épült. Pl. *Breuer Robert*. Szül. 1852 okt. 26.

4. **Csiffár.** Már 1332-ben létezett. Temploma sz. János apostol. Fiókegyházai: *Mohi*, *Föld*. Kápolnája van. Pl. *Szűcs József*. Szül. Szabadkan 1845 marc. 12. 1888 óta csiffári plebanos.

5. **Füss.** Már 1332-ben létezett. Temploma a Szentháromság tiszteletére épült. Ezenkívül *Urta* mononybenmeneteléről nevezett kápolna van itt. Fiókegyházai: *Rétköz*, templommal. *Bellec*. Pl. új. *Kovács József*, hely. esperes. Szül. 1848 máj. 22. Sl. *Waldner Benigna* sz. Ferenc-rendi.

SZENT IMRE,
Magyarországi Keresztény Munkások Egyesülete,
Templom (Kisvárdán)

6. **Mellek.** Már 1332-ben létezett. Temploma sz. Márton. Fiókegyházai: *Nagy-Lüle, Zsitvagyarmat.* Templomuk van. Pl. *Lüley Tivadar.* Szül. Nagy-Lülén 1841 ápr. 20. 1877-ben esesztve, 1879-től melleki plébános.

7. **Nagy-Lóth.** Al. 1787. Temploma sz. Mária Magdolna. Fiókegyházai: *Kis-Lóth. Máriacsalád,* templommal. Pl. *Horánszky István.* Szül. 1857 dec. 16.

8. **Nagy-Mánya.** Régi plébánia. Temploma 1762-ben szenteltetett föl a Hétfájdalmú Szűz tiszteletére. Fiókegyházai: *Nagy-Falkbáz.* Templommal. *Szenese,* kápolnával. Pl. *Klimcsik Henrik János.* Szül. Medzabrogyon (Arvam.) 1846 jún. 21. 1865-ben sz. Ferenc-rendi szerzetes lett s Budapesten német hitszónok volt; 1898-ban vétetett föl az esztergomi főegyházmegegyébe s ugyanabban az évben lett mányai plébános.

9. **Néved.** Már 1332-ben létezett. 1809-ben újra alapították. Temploma sz. Pál fordulásától nevezett. Fiókegyházai: *Tajna-Sári,* ahol templom és kápolna van. Vörösvár. Pl. *Cslehorvits István.* Szül. 1860 máj. 21.

10. **Óhaj.** Már 1332-ben létezett. Új temploma 1873-ban épült sz. Imre tiszteletére. Fiókegyháza *Hull,* templommal. Pl. *Kraffszky József.* Szül. 1857 márc. 14.

11. **Verebély.** Már 1338-ban létezett. Temploma sz. Adalbert. Ezenkívül sz. Orbán kápolnája van itt. Fiókegyházai: *Aba,* templommal. *Dicske,* kápolnája van. *Kálta,* templommal. Pl. *Lulicsék Izidor,* esperes. Szül. 1835 febr. 27. Sl. *Filó Károly.* Szül. 1876 dec. 30.

Komáromi főesperesség.

Főesperes: *Maszlaghy Ferenc* kanonok.

I. Komáromi esperesi kerület. (Komárom vm.)

Esperes: *Palkovich Viktor,* gútai plébános. Hely. esperes: *Gaál István,* csicsói plébános.

1. **Csicsó.** A XIII. században már létezett. 1677-ben alapították újra. Temploma Nagyboldogasszony. A templom mellé Sabran-Pontevés hercegné 1890-ben apácakolostort építtetett óvóval és leányiskolával. Fiókegyháza *Kolosnéma.* Temploma van az Örangyalok tiszteletére. Pl. *Gaál István,* hely. esperes, ker. tanfelügyelő. Szül. Ballonyban (Gyórm.) 1848 aug. 16. A theológiát Bécsben végezte. 1882-ben szímóí, 1888-ban vámosi, 1891-ben csicsói plébános lett.

2. **Ekecs.** Al. 1790. Temploma sz. Vendel. Fiókegyházai közül *Thuri-Szakállason* kápolna van. Többi fiókegyháza: *Alsó-Gellér, Apácaszakállas, Felső-Gellér, Lakszakállas, Szilas.* Pl. várbogyai *Csepny Pál.* Szül. Pataházán (Gyórm.) 1862 ápr. 28. 1890-ben deméndi, 1896 óta ekecsi plébános. Írt és fordított több vallásos munkát és szentbeszédet.

3. **Ekel.** 1397-ben létezett. 1817-ben alapították újra. Temploma sz. Ágoston. Fiókegyházai: *Aranyos, Nagy-Tany, Nemes-Ocsa.* Pl. *Pápay Gyula.* Szül. Budapesten 1874 febr. 10. 1901-ben lett ekeli plébános.

4. **Érseklél.** 1332-ben létezett. 1787-ben alapították újra. Temploma Nep. sz. János. Fiókegyházai: *Kiskeszi, Nagykeszi, Nagylél.* Pl. *Erdősy István.*

5. **Gúta.** Már 1397-ben létezett. Temploma Nagyboldogasszony. Pl. *Palkovich Viktor* esperes.

6. **Izsa.** 1332-ben létezett. 1721-ben állították helyre. Temploma szent Mihály.

A BUDAPEST-ERZSÉBETVÁROSI TEMPLOM.

Fiókegyházai: Hetény, *Patb.* Itt kápolna van. Pl. *Czenczik János*. Szül. Léván 1857 júl. 3. A theologia Bécsben végezte. 1884-től 1888-ig Esztergomban mint vizivárosi káplán a tanítóképzőben hittanár volt, majd 1887-ig esztergomi karkáplán és tanár, 1897 nov. 6-tól izsai plébános. Dolgozott az Esztergom című lapba.

7. **Keszegfalva.** Al. 1763. Temploma sz. Vendel és Nep. sz. János. Pl. *Schuszter Alfréd*. Szül. 1864. november 23.

8. **Komárom.** (Törvényhatóság.) Al. 1268-ban. Sz. Andrásnak szentelt templomát 1860-ban restauráltak. Ezenkívül a sz. Rozália-templom, továbbá a következő kápolnák vannak itt: sz. Anna, sz. József, a temetőben Jézus sz. Szíve, a szigeten Nep. sz. János kápolnája. Fiókegyházai: Duna-Ujfalu, Duna-Órs, Cserhát, Godóc, Lándor. Pl. *Kutschera József*. Szül. Békés-Gyulán 1865 júl. 28. 1886-ban tanár volt az esztergomi tanítóképzőben, majd budapest-belvárosi káplán s az V. ker. főreáliskola hittanára. 1893—1900-ig szerkesztette az Egyházi Zene-közlönyt. Önálló munkája: *Castitas* (Aster néven), 3 kötet. Sl. *Ublárik István*. Szül. Léván 1873. Iradalmilag is működött.

9. **Nagy-Megyer.** Már 1332-ben létezett. Temploma sz. Miklós. Fiókegyháza Izsap. Pl. id. *Horváth József*.

II. Udvardi esperesi kerület. (Komárom vm.)

Esperes: *Ács Ferenc*, kúrthi plébános. Hely. esperes: *Glatz József*, udvardi adminisztrátor.

1. **Csúz.** Már 1397-ben létezett. Temploma sz. Erzsébet. Fiókegyháza: *Fűr*, ahol sz. Imrénék szentelt templom áll. Egy kelyhe van 1695-ből. Pl. *Horváth Vendel*. Szül. Felső-Jányokon (Pozsonym.) 1841 okt. 17. Mint pléb. előbb Ipoly-Szécsénkén működött.

2. **Jászfalu.** A XVI. században már létezett plébániát 1736-ban alapították újjá. Temploma sz. Lorinc. Pl. *Novák András*. Szül. Garam-Szent-Benedeken 1843 aug. 1. A theológiát Bécsben végezte. 1877 óta plébános.

3. **Kolta.** Al. 1780. Temploma a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása. Pl. *Tóth Márk*.

4. **Komárom-Szent-Péter.** Már 1332-ben létezett. Temploma sz. Márton. 1892-ben gyökeresen megújított és szép tornyot kapott. Fiókegyháza *Uj-Gyalla*, ahol sz. Lukácsról nevezett templom van. Pléb. *Szécsányi Gyula*. Szül. Cselhin (Nyitram.) 1851 márc. 27. Sl. *Juhász István*.

5. **Kurtakesz.** Al. 1754. Temploma Ker. szent János. Fiókegyházai: Marcalháza, *Virt*. Itt Szentháromság temploma. Pl. *Kardbordó István*.

6. **Kúrth.** Már 1397-ben létezett. Temploma Mindenszentek. Ezenkívül a Szentháromság kápolnája van itt. Pl. *Ács Ferenc* esp. Szül. Tatán 1846 dec. 10. Esztergomban tanár volt, 1875—1880-ig perbetei, azután 1894-ig nyitraegerszegi, ez időtől fogva kúrthi pléb.

7. **Ó-Gyalla.** Régi plébánia. Temploma szent László. Ezenkívül a Hétfájdalmú Szűz kápolnája van itt. Fiókegyházai: *Bagota*, ahol sz. Anna temploma áll. Alsó- és Felsővék. Pl. *Ocsvay Ágost*.

8. **Perbete.** Már 1499 előtt létezett. Temploma a Szentháromság. Oltárképe a XVII. századból való. Ezenkívül a bold. Szűz kápolnája van itt. Pl. *Moháry Gyula*, nagyszombati érseki szentszéki úlnok. Született

BUDAPESTI SZENT ELIZÁVÉSI TEMPLOM. (HOMLORZAT.)

A BUDAPESTI-ERZSÉBETVÁROSI TEMPLOM BELSEJE

2. Bánkeszi. (Nyitra vm.) Már 1332. létezett. Temploma sz. Mihály. Fiókegyh. Kiskesz. Pl. *Pinniger János*.

3. Érsekújvár. (Nyitra vm.) Al. 1546. A sz. Keresztről nevezett templomát 1877-ben bővítették és szentelték föl újra. Ezenkívül a Ferenc-rendieknek Szer. sz. Ferencről nevezett temploma van itt; nemkülönben a következő kápolnák: bold. Szűz, Szentháromság, sz. Anna és végül az apácakolostorban a sz. Szív kápolnája. Fiókegyháza *Andó*. Temploma van. Pl. *Fábián János*, t. kanonok. Sl. *Jaross Károly* hitoktató. Szül. Kis-Tapolcsányban 1873 márc. 3. *Demkovits Ágoston*, szül. 1876-ban Kis-Kapuson.

4. Imely. (Komárom vm.) A már 1332-ben létezett plébánia 1787-ben alapítottott újra. Temploma Ker. sz. János. Fiókegyháza *Martos*, ahol kápolna van. Pl. *Baeskády Ágoston*.

5. Komjáth. (Nyitra vm.) A már 1332-ben létezett plébániát 1705-ben állították helyre. Temploma sz. Erzsébet. Ezenkívül van sz. Péter és sz. Pál temploma. Fiókegyházai: *Csornok*, ahol templom van. Plébános *Turesányi Mátyás*.

6. Nagykér. (Nyitra vm.) Már 1332 óta létezik. Fiókegyházai: Kiskér, Alsó-Tarány, Jattó, Virágoshalom. Pl. *Farga János*.

7. Nagy-Surány. (Nyitra vm.) Már 1296-ban létezett. Temploma sz. István vértanú. Fiókegyházai: *Egyháznagyszeg*, templommal. *Kiscsárad*, templommal. Malomszeg. Pl. *Horváth Emmánuel*. Szül. 1840 szept. 25. Nagy-Surányban. 1872-ben Özdöghén lett plébános, 1900 dec. 4. óta Surányban. Sl. *Csulák Lajos*. Szül. 1865 jún. 15. Tíz esztendeig Mária-Cellben, egy évig Bécsben volt. - *Filkorn Antal*. Szül. 1873 november 27-én Kelön (Bars megye).

8. Naszvad. (Komárom vm.) Már 1285-ben létezett. Temploma sz. József. Pl. *Csemez Antal*.

9. Szímő. (Komárom vm.) Már 1397-ben létezett. Temploma sz. Márton. Fiókegyházai: *Kamocsa*, *Gúg* puszta. Itt kápolna van. Pl. *Szímelyi Gusztáv*.

1827 nov. 16. Budapesten; a theológiát a budapesti egyetemen végezte. Irodalmilag szorgalmas munkásságot fejtett ki.

9. Szemere. Már 1332-ben létező plébánia. Temploma Nagyboldogasszony. Házi kápolna is van ugyanannak tiszteletére. Fiókegyháza *Csebi*, sz. Péter és Pál apostolok templomával. Pl. *Adamovich Imre*. Szül. Moryachban, Horvát-Szlavonországban, 1843 március 5. 1874 óta szemerei plébános, megelőzőleg Budapesten volt káplán hét esztendeig.

10. Udvard. Már 1268-ban létezett. Temploma sz. Adalbert. Ezenkívül három kápolna van itt: sz. Anna, sz. Orbán és sz. Márton. Fiókegyháza *Baronlak*, sz. Annának szentelt templommal. — Adminisztrátor *Glatz József*, h. esperes. Sl. *Répas József*. Szül. 1874 nov. 5. Nagy-Sallón.

III. Érsekújvári esperesi kerület. (Nyitra- és Komárom vm.)

Esp.: *Folkusházy Sándor*, tótmegyeri plébános. Hely. esperes: *Seyler Károly*, bajesi plébános.

1. Bajes. (Komárom vm.) Mint curatia 1876-ban lett plébániává. Temploma Ker. sz. János. Pl. *Seyler Károly*, h. esperes, ker. tanfelügyelő.

10. Tardoskedd. (Nyitra vm.) Már 1332-ben létezett. Temploma sz. István király. Pl. dr. *Machovich Gyula*, pápai kamarás.

11. Tót-Megyer. (Nyitra vm.) Már 1332-ben létezett. — Temploma Nep. sz. János. Plébános *Folkusházy Sándor* esperes.

IV. Nagycétényi esperesi kerület. (Nyitra vm.)

Esperes: *Vincze Károly*, nagyhindi pl.

1. Özdöghe. Al. 1757. Temploma sz. András. Fiókegyháza *Zsitva-Földemes*, templommal. Adminisztrátor *Klacsánszky József*.

2. Felső-Szöllős. Al. 1503. Temploma a sz. Olvasó királynéjának tiszteletére épült. Fiókegyháza Alsó-Szöllős. Adminisztrátor *Sztopka Modest Mihály*.

3. Nagy-Cétény. Már 1332-ben létezett. Temploma Sarlósboldogasszony. Fiókegyházai: Kis-Cétény, *Nemes-Pann*, templommal. Adminisztrátor *Simor Mór*. Sl. *Druga László*. Sz. 1875 febr. 23. Érsekújvárott.

4. Nagy-Emőke. A már 1397-ben létezett plébániát 1700-ban alapították újra. Temploma sz. Péter és Pál. Fiókegyháza *Csehi*, ahol templom van. Pl. *Horváth Rudolf*.

5. Nagy-Hind. Az 1332-ben már létező plébániát 1688-ban állították helyre. Temploma szűz Mária születése tiszteletére épült. Fiókegyházai: *Bábindal*, *Család*, templommal, *Kis-Hind*, kápolnával. Pl. *Vincze Károly* esperes.

6. Nagy-Lapás. Al. 1767. Temploma a bold. Szűz szeplőtelen fogantatásának tiszteletére épült. Fiókegyházai: Kis-Lapás, Lapásgyarmat. Adm. *Pomikál János*.

7. Szent-Mihályúr. A már 1332-ben létezett plébániát 1727-ben állították helyre. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: *Gyarak*, templommal. Kismánva, Mártonfalva. Adm. *Ibáts Márton*.

8. Vajk. Al. 1809. Temploma Nep. sz. János. Pl. *Lis Ignác*.

BU-DAPESI-ERZSEMI KIRÁLYI FŐSZEKES-EGYHÁZ BELSEJE

V. Hédervári esperesi kerület. (Győr vm.)

Esperes: *Jekkel József*, püski plébános. Hely. esperes: *Fellner Ferenc*, vámosi plébános.

1. Ásvány. Régi plébánia. Temploma sz. András. Ezenkívül sz. Rókus kápolnája van itt. Fiókegyháza *Győr-Ráró*, kápolnával. Pl. *Láng Ernő*.

2. Bácsa. Al. 1848. Temploma a Hétfájdalmú Szűz tiszteletére épült. Ugyanennek tiszteletére kápolna is van itt. Pl. *Mihalovics Ferenc*. Szül. 1848 okt. 4. Esztergomban.

3. Darnó (Moson vm.). Al. 1787. Temploma sz. József. Ezenkívül kápolna van itt Jézus sz. neve és a bold. Szűz tiszteletére. Adm. *Makai János*. Szül. 1852. Esztergomban. Kegyesrendi tanár volt Vácott, 1881-ben vették föl az egyházmegyébe. Cikkeket írt különböző folyóiratokba. Szerkeszti az *Örzőangyal* naptárat.

4. Duna-Szent-Pál. Al. 1788. Temploma sz. Péter és Pál apostolok. Fiókegyháza *Dunaszentpál*, templommal. Pl. id. *Vida János*. Szül. Vámoson (Györm.) 1851 dec. 29. Plébános 1892 óta.

5. **Hédervár.** Már 1397-ben létező plébánia. Temploma sz. Mihály. Ezenkívül három kápolna van itt: a Nagyboldogasszony, az Angyali Üdvözlés és sz. Peregrin kápolnája. Fiókegyházai: *Lipót*, ahol templom van; *Novák*. Pl. *Cserbalmy Lajos*. Szül. 1852. Boldogasszonyban. Sl. *Gyuricska Péter*. Szül. 1873 Szentesen.

6. **Kiliti** (Moson vm.). Régi plébánia. Temploma a Mindenszentek. Adm. *Székesy János*.

7. **Nagy-Bajcs.** Már 1397-ben létezett. Temploma sz. György. Fiókegyházai: *Kis-Bajcs*, *Szögye*. Pléb. *Schneider András*.

8. **Püski.** Már 1397-ben létezett. Temploma sz. György. Ezenkívül sz. Rozália-kápolnája van itt, melyet 1775-ben szenteltek föl. Fiókegyházai: *Kis-Bodak*, *Remete*, templommal. Pl. *Jekkel József* esperes. Szül. Gyöngyösön 1845 ápr. 18.

9. **Révfülu-Pataháza.** Már a XVII. században létezett. Temploma a Szentháromság tiszteletére épült. Ezenkívül két kápolna van itt: *Nep*, sz. János és a Segítő szűz Mária. Pl. *Sankovics Bertalan*. Szül. 1863. Gyöngyösön. 1892-től plébános.

10. **Vámos.** Már 1332-ben létezett. Temploma a Mindenszentek tiszteletére épült. Fiókegyháza *Szabadi*. Pl. *Fellner Ferenc*, hely. esperes.

11. **Zámoly.** Régi plébánia. Temploma sz. László. Ezenkívül van sz. Vendel kápolnája. Fiókegyházai: *Ladamér*, *Ujfalu*. Pl. *Ecsely Gyula*. Szül. 1860 máj. 26. Pákozdon. 1889-ben zámolyi adminisztrátor, 1890 óta plébános ugyanitt.

Budapesti érseki helyettesi kerület.

VI. Budapesti esperesi kerület.

Esp.: *Kanovich Béla Mór*, apát, bpest-józsefvárosi plébános. Hely. esp.: *Kirner Károly*, apát, bpest-belv. plébános.

Budapest székesfőváros.

Budapest székesfőváros 17 plébániára oszlik.

1. **Budapest-Vár.** Al. 1245-ben, újjáal. 1687-ben. Temploma a Nagyboldogasszonyról nevezett koronázó-templom. Ezenkívül az Év. sz. Jánosról nevezett helyőrségi templom áll a plébánia területén. Pl. 1900-ban dr. *Nemes Antal*, sz. Benedekről nevezett pécsi apát. Szül. 1845 jan. 1. S. lelkészek: *Bozókgy Géza*. Szül. 1864 szept. 24. *Szép Lajos*. Szül. 1864 aug. 13.

A koronázó templom.

Nagyboldogasszony temploma. Köznyelven Mátyás-templom.

A XIII. századból ered. Mátyás királyról azért nevezte el a nép, mert Nagy Lajos és Zsigmond után, kik sok gondot fordítottak az egyházra, Mátyás király bővítette, s ő építette a délnyugoti tornyot is, melyen ma címere látható. A török uralom alatt ez a templom főmecset, eszki dsámiszi lett. A törökök kiűzetése után a jezsuitáknak adták át, akik helyreállították ugyan, de az épületet megfosztották eredeti jellegétől. Koronázó templomnak újabb időben azért nevezték el, mert itt koronázták meg I. Ferenc Józsefet és Erzsébet királynét s a jövőre koronázás helyéül is ez a szentegyház van kijelölve. A templom restaurálását 1873-ban rendelte el a király. A munkálatok miatt az istenítiszteleteket meg kellett szüntetni s az utolsó istenítisztelet 1876 október 15-én volt benne. Helyreállítása a XIV. században nem a megelőző, hanem a XIV. század szellemében történt; így jártak el később is, és a törökök kiűzése után radikális átalakítások történtek rajta, melyek a templomot egészen kivetkőztették eredeti voltából. A restaurálás úgyszólván egyet jelentett a teljes újjáépítéssel. Az új alapfalak lerakása 1878 őszén történt. Ekkor üritették ki a kriptát is, melyben a többi halottal együtt III. Bélának és hitvesének Székes-Féjerváron megtalált hamvai is nyugodtak. A templomot 1893 augusztus 15-én, miután helyreállítása jórészt befejezést nyert, Cselka Nándor budapesti érseki vikárius megáldotta s az első szent király koronáztatása és halála napján hangzott föl benne ismét újra a hálaadó ének. Az első misét Vaszary Kolos bíboros hereceprimás mondta benne. 1894-ben elkészült Mátyás király tornya is s a keresztet nagy ünnepiességgel ez év október 4-én tették föl. A torony teljes helyreállítása azonban csak 1895-ben nyert befejezést. A millenniumi hálaadó istenítiszteletet már az új templomban tarthatták meg, de mindeddig csak megáldva volt, nem fölszentelve. Az ünnepies fölszentelést 1896 augusztus 15-én végezte Boltizár József érseki vikárius. A helyreállítás összes költsége 1,665,640 frtra rug. Ehhez a vallásalap 496.000, a főváros 310.000 forinttal járult; de magánosok, főleg a főpapság is hozzájárult, az oltárok, ablakok és harangok föllállításával. A vezércépitő *Schulek Frigyes* volt. A templom a helyreállítás után az éjszaki oldalhoz csatlakozó szent Jobb-kápolna beszámítása mellett, hat kápolnával

DR. WLASSICS GYULA.

Ő FELSŐGE B. F. ANACSOSA, MAGYAR KIR. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTER.

és kilenc oltárral bír. A templom hosszúsága 60 méter, szélessége 24 méter; főhajójának magassága 30 méter, mellékhajójáé 15,70 méter. A főtorony magassága 76 méter. A templom festményei *Szekely Bertalan* és *Károly* festőművészek készítették; az üvegfestményeket *Kratzmann Ede* és *Forgó*; a szobrokat *Mikala* faragó szobrász. A főszentélybe, ennek északi falán, kettős ívezetben nyílik be a királyi oratórium. A bejáratnál jobbra, a Mátyás-torony földszintjét foglalja el a Lorettó-kápolna, melynek kincsei közt van a fából faragott régi Szűz Mária-szobor, melyet II. Ulászló király adott a templomnak 1511-ben hálája jeléül, hogy az orgvilkosok kezéből megmenekült, Erzsébet királyné menyegzői koszorúja, melynek közepét egy általa felajánlott, ezüstre testett Szűz Mária-kép díszíti, az Innsbruckban levő híres Cranach-féle Segítő Szűz Mária kegykép mása, melyet Erzsébet királynénak első gyermeke születésekor ajándékozott Innsbruck városa, a királyné viszont a templomnak adta. Külön kápolnában van III. Béla és neje Antiochiai Anna sírja, síremlékükkel.

2. Budapest-Vár. (Várpalotai plébánia.) Al. 1770-ben. A kir. várpalotában levő templomot, mely előbb sz. Zsigmondról nevezetett, jelenleg sz. István nevét viseli, átalakítva és megnagyobbítva, 1900 aug. 19-én szentelték föl újra. Pl. Kanter Károly, szűz Máriáról nevezett beheli apát, az Oltáregyesület igazgatója, az Örök-

A BUDAESTI SZ. RÓKUS KÓRHÁZ ES TEMPLOM A MÁRIA-SZOBORRAL.

imádás konfraternitásának magyarországi igazgatója. Szül. 1853 jún. 7. S. lelkész *Demény De. ö.* Szül. 1871 január 29-ikén.

3. Budapest-Krisztinaváros. Al. 1788-ban. Havi Boldogasszonyról vagy a Vérző Szivről nevezett templomát kegyes fogadalomból emelt kápolna helyébe építették. 1692-ben nagy pestis duhóngött Budán. Franzin Péter Pál kéményseprő azt a fogadalmat tette, hogy ha családját megkíméli az Isten a veszedelemtől, elzarándokol Felső-Olaszországba, a vígezoi völgyben fekvő Diré bucsújáró helyre s elhozza onnan saját vállán az ottani bold. Szűz kegyelemképének másolatát. Minthogy családját megővta a Gondviselés, Franzin csakugyan elgyalogolt az említett kegyhelyre, lemásoltatta a képet és a lelkész által hozzáadottat. Azután megint gyalog visszatért Budára s a megszentelt képet egy az ő tétjén 1700-ban emelt kápolnában helyezte el. A kápolnát a nép kéményseprő-kápolnának nevezte és csakhamar zarándoklók helyévé lőn. Felkereste 1752-ben Mária Terézia királynő is, aki misét is mondatott benne szerenéses utazása ut. A hívek ekkor óhajta volt egy nagyobb templom építése s miután a plébánia is megalapítottatott (1821-ig azonban a Lucifinusok vezették), gr. Batthyány József bíboros prímás elrendelte a templom építését. 1797 aug. 5-én szentelték föl a templomot tényes közönség jelenlétében. A tornyot jelenlegi alakjában 1883-ban építették. E templom on kívül a plébánia területén van a ferenc-halmi (Nep. sz. János) és a svábhgyi (sz. László) kápolna, az országos elmebeteg-intézet kápolnája (curatia) a Megváltó tiszteletére, a sz. János-kórház kápolnája, továbbá az apácák kolostorának bold. Szűz kápolnája és a Vöröskereszt-kórház kápolnája. Pl. *Rostabázy Kalman*. Szül. 1836 ápr. 1. Tatán. 1869 óta plébános a Krisztina-

városban. Két ízben a tatái kerületet képviselte az országgyűlésen. Több jótékony egyesületnek volt vezető tagja, a Klotild-szeretetháznak tizenöt éven át vezető alelnöke. Számos cikket írt lapokba és folyóiratokba s több önálló füzetet adott ki. S. lelkészek: *Talos Gyula*. Szül. 1861 jan. 1. *Lukács József*, időközben svábhelyi helyi káplán.

KÁNOVICZ BELA,

apát, a budapesti kerület esperese, plébános Budapest-Józsefvárosban.

4. **Budapest-Tabán.** Al. 1702. Temploma sz. Katalin. Ezenkívül kápolna van a temetőben. Pl. *Zierer Károly*, sz. széki ülnök. Szül. 1822 okt. 13. Sl. *Leiméter János*. Szül. 1847 okt. 18. *Hunkár Géza*. Szül. 1866 dec. 15. *Aschenbrenner József*. Szül. 1867 febr. 11.

5. **Budapest-Viziváros.** (Felső.) Al. 1687-ben. Temploma szent Anna tiszteletére 1803-ban szenteltetett föl. A plébánia területén van ezenkívül a sz. Flórián-kápolna és a régi sz. János-kórház Nep. sz. János kápolnája. Pl. *Dömötör Gedeon* †. Sl. *Tibanyi Károly*. Szül. 1859 okt. 24. *Lukács József*. Szül. 1866 máj. 30. *Laub Lajos*. Szül. 1870 nov. 18. *Dömötör Gedeon* helyébe plébános lett *König Gusztáv* pápai udv. káplán, svábhelyi helyi káplán. Szül. 1855. máj. 4. Budafokon. A theológiát a budapesti egyetemen végezte. Éveken át kiadója és szerkesztője a *Külföld Szónokai* szentbeszéd-folyóiratnak. Írt számos cikket és tanulmányt különböző lapokba és folyóiratokba. A pápai «Pro ecclesia et Pontifice» és a Benemerenzia érdemrendek tulajdonosa.

6. **Budapest-Viziváros.** (Alsó.) Al. 1787. Temploma sz. Erzsébet. Adm.: *Höllin Alajos*, kapucinus gvardián. Szül. 1860 márc. 19. Mosonban. 1884—1896-ig theologiai tanár volt Pozsonyban. 1896 óta házfőnöke a vizivárosi kolostornak. Sl. *Bruba Sebestyén* és *Pilmann Alfonz*. A II. ker. r. kath. főgimnázium hittanára dr. *Pokorný Imánnuel*. Számos vallásügyi és társadalmi cikket, szertartástant s két kötet ifjúsági színművet írt. Szül. 1860 dec. 22. Bécsben.

7. **Budapest-Országút.** Al. 1729. Temploma 1150 körül épült; jelenleg sz. István vért. tiszteletére van szentelve. Adm. *Hambauer Gentilis*, a *Kapisztrán* sz. Jánosról nev. tartománybeli sz. Ferenc-rendi gvardián. Sl. *Grand Konrád*, *Kaizer Nándor*, *Dvorzsák László*, *Loósz Szerafin* sz. Ferenc-rendiek.

8. **Budapest-Ujlak.** Al. 1705. Sárlos Boldogasszony templomát 1825-ben szentelték föl. Ezenkívül következő kápolnák vannak a plébánia területén: segítő sz. Mária, sz. József kápolnája a Szemlőhegyen és sz. István király kápolnája a Császárfürdőben. A plébániához tartozik a sz. Margitsziget mint fiókegyház. Pl. dr. *Ott Adám*. Szül. 1843 dec. 24. Budapesten. A theológiát a Pazmaneumban végezte. 1887-ben jogi doktorátust nyert a budapesti egyetemen. 1890 óta ujlaki plébános. Írt több munkát, «Legyen áldott az Úr neve» című imakönyvet, továbbá kiadta «Az egyházi javakról» című fölavató értekezését. Munkatársa volt a «Magyar Állam»-nak, helyettes szerkesztője a «Religió»-nak Sl. *Valnicsek Béla*. Szül. 1871 nov. 23. Budapesten. Volt budapesti állami főgimnáziumi hittanár. Több lap munkatársa; egyházi és szépirodalmi munkákat írt; választmányi tagja az Orsz. Pázmány-Égyesületnek.

9. **Budapest-Ó-Buda.** Igen régi plébánia. Temploma sz. Péter és Pál tiszteletére épült. Ezenkívül a következő kápolnák vannak a plébánia területén: Köves-Mária, Jézus sz. Szíve, sz. Donát a Kálvárián, a Jó Pásztor-intézetben, az apácakolostorban, a régi és az új temetőben. Pl. *Kirschhofer Károly*, sz. széki ülnök. Szül. 1848 máj. 21. Pozsonyban. 1883—1890-ig Budapest-Ujlakon volt plébános, ez időtől fogva Ó-Budán. Szentszéki tanácsos. Sl. *Sagmüller József*. Szül. 1857 szept. 18. *Radics Gyula*. Szül. 1866 nov. 2-án Érsekújvárott. 1895 óta s. lelkész Ó-Budán. *Szentgyörgyi Imre*. Szül. 1866 márc. 26. Magyar-Soókon. A theológiát a Pazmaneumban végezte.

10. **Budapest-Belváros.** Már 1047-ben létezett. Helyreállították a törökök kiűzetése után 1668-ban. Temploma Nagyboldogasszony tiszteletére van szentelve. A magyar kereszténység első századában már állott e helyen Nagyboldogasszony temploma, melyet a későbbi századokban átépítettek. A török hódoltság alatt nagyrészt elpusztult; a régi építményből csak kevés maradt fenn, egészben csupán a csücsíves szentély. A templomot legutóbb 1885-ben restaurálták; de a városrendezésnek áldozatul fog esni. A plébánia területén vannak még a következő templomok: az egyetemi templom a bold. szűz Mária, a sz. Ferenc-rendieké Alcantarai sz. Péter, a szervitáké a bold. szűz Mária és sz. Anna, az angolkisasszonyoké a sz. Olyasó királynéja tiszteletére; továbbá a kegyesrendiek nyilvános kápolnája Kalazanti sz. Józsefről nevezve. Pl. 1900-ban *Künner Károly* apát, hely. esperes. Szül. 1855 jan. 27-én. Sl. *Böschatt János*. Szül. 1855 máj. 14. Budapesten. Megelőzőleg a Krisztinavárosban volt káplán. Legifj. *Horváth József*. Szül. 1867 jan. 15. *Baumann Károly*. Szül. 1871 ápr. 16.

11. **Budapest-Lipótváros.** Al. 1817. Temploma épülőfélben van és sz. István tiszteletére fog fölszenteltetni. Pl. *Lollok Lénárd* prépost. Szül. 1848 júl. 14. Sl. *Vodicska Lajos*. Szül. 1870 ápr. 15. Budapesten. A «Hit- és Szónoklati Folyóirat» munkatársa. *Zatkovics Béla*. Szül. 1876 nov. 19. Nagy-Tapolcsányban.

A szent István-bazilika.

Az eleinte sz. Lipotról nevezett, de az ezredéves ünnep alkalmával a bíboros hercegprímás (1850-1851) szent István nevet kapott lipótvárosi templom voltaképen nem bazilika, hanem centrális építmény. Első alapja több hitbuzgó pesti polgártól ered; később a főváros, mint kegyúr vállalta el az építést, majd az ország késlekedése miatt, mivel a főváros elegendő összeget nem adhatott erre az egy templomra, különböző pénzügyi műveletekkel teremtették elő a rávaló költséget, melyhez legnagyobbbrészt a főváros járult.

Az építést Hild József tervci szerint 1850-ben kezdték meg; midőn pedig ez 1867-ben meghalt, *Ybl Miklós* vette át az építés vezetését, a ki azonnal észrevette, hogy az eredeti terv szerint a templom veszélyeztetése nélkül nem lehet az építést folytatni. Mielőtt még az átalakításhoz foghattak volna, a kupola 1868-ban beomlott. *Ybl* e szerint majdnem alapjától újonnan építette a templomot; de ezzel hozzá is juttatta a fővárost az ornótlan nagy építmény helyett egy nagyszabású, diszes templomhoz.

A sz. István bazilika elkészülése után Magyarország legdiszesebb temploma lesz; XV. századbéli (cinquecento) tiszta olasz renaissance stílusban épült. *Ybl* 1891-ben meghalt, a mikor külsőleg nagyrészt már készen állt a templom. Az építést ekkor *Kaiser József* vette át. A bazilika 1903 végéig egészen elkészül.

Legtöbb munkát adott belseje, melynek különösen gazdag mozaikképei meglepően szépek. A magyar művészek, mind a festők, mind a szobrászok nevezetes szerepet nyertek díszítésénél.

A kupola külső négy pillérén a négy evangelista szobra, a főkapuzat fölötti oromzaton Magyarország védőasszonya és a magyar szentek. Ezek *Feszler Leó* bécsi szobrász művei; nemkülönbén a szentély külső parkányának tizenket apostolszobra is. A kupola belsejében, a négy pendentiven és dongaboltozaton levő mozaikképeket *Lotz Károly* kartonjai után Salviati velencei cég készítette. A kupola-dobban levő négy szimbolikus fülke-szobrot Mayer Ede szobrász. A szentély-kupola mozaikképei *Benczur Gyula* kartonjai után készültek; a négy kisebb kápolna képei *Vastagh György* és *Ebner Lajos* kartonjai után. A stucco-márványozás *Detoma Antal* munkája; a díszítési szobrász-munkákat *Maschenke Vilmos* és *Szabó Antal* végezték.

A templom hossza 89 méter, szélessége 59 méter. A kupola magassága a kereszt csúcsáig 91 méter.

(Az esztergomi bazilika hosszúsága 107, szélessége ellenben csak 48 méter; a kupola magassága 100 m. A római sz. Péter bazilika 211 m. hosszú; kupolája 132 m. magas.)

A sz. István bazilika építése 1901-ig (bezárólag) tizenhárom millió koronába került.

12. **Budapest-Terézváros.** Al. 1777. Temploma ugyanakkor épült sz. Terézia tiszteletére. A plébánia területén van ezenkívül a karmeliták temploma, melyet a kármelhegyi bold. Szűz tiszteletére 1899 okt. 15-én szenteltek föl. Pl. *Stieber Vince*, sz. Jakabról nevezett hereni apát. Szül. 1841 ápr. 16. Pl. *Papay Ferenc*. Szül. 1861 szept. 1. Dr. *Zelliger Vilmos*. Szül. 1862 május 27. Zohoron. 1888 óta terézvárosi s. lelkész. Főreáliskolai hittanár. Szerkesztője a «Katholikus Tanügy»-nek. 1892–1897-ig a «Népnevelő»-t szerkesztette. Számos cikket és tanulmányt írt a «Magyar Állam»-ba, «Magyar Sion»-ba, tanügyi lapokba, szentbeszédet hírszónoklati folyóiratokba. Több önálló munkája is van. A Szent-István-Társulat Tud. és Irodalmi Osztálya tagja; az Országos Pázmány-Egyesület pénztárosa. *Angyal Kálmán*. Szül. 1862 máj. 22. Rév-Komáromban. Munkatarsa a «Hírszónoklati Folyóirat»-nak. Dr. *Kovács Kálmán*. Szül. 1862 márc. 21. Zsigárdon.

13. **Budapest-Erzsébetváros.** Al. a terézvárosi plébániából történt kiszakítás által 1881-ben. Ugyanakkor épült ideiglenes temploma, mely helyett a főváros ékes új templomot építtetett. Ezt 1900 november 20-án benedikálták, 1901 máj. 15-én fölszentelték. 1,400.000 koronába került. Kéttornyú csúcsíves templom; színes ablakai az összes magyar szenteket föltüntetik. Építője Steindl Imre. A plébánia területén a sz. Szívről nevezett apácák temploma 1895-ben szenteltett föl. Ezenkívül a Városligetben a Hermína-kápolna van; nemkülönbén kápolna *Rákostalva* telepen. Pl. *Tóthfalussy Béla*. Szül. 1857 júl. 10. A hitbuzgalmi irodalom terén működött; több önálló kötete jelent meg. Az orsz. Pázmány-egyesület vál. tagja. Pl. *Nócsák István*. Szül. 1857 márc. 12. *Schmidt Ferenc*. Az «Egyházi Közlöny» és a «Katholikus papság zsebnaptára», valamint «Névtára» tulajdonosa és szerkesztője. Szül. 1867 okt. 23. Gödön (Pestm.). Állami főreáliskolai hittanár. Önálló irodalmi munkái: «A kálvária tragédiája» (1895), «A hűtelen» (1895), «Jézus élete» (3 k., Brünn, 1896). *Czinner Lajos*. Szül. 1865 aug. 22. Sokoldalú irodalmi munkásságot fejtett ki; szép-irodalmi munkáiból több kötetet adott ki. Éveken át szerkesztette az Egyházi Közlönyt. Az Orsz.-Pázmány-Egyesület megalapítója.

14. **Budapest-Józsefváros.** Alapított 1772-ben. Temploma, melyet újabban restauráltak, ugyanakkor épült. A plébánia területén

A BAZILIKÁK Belső helyiségei. A templom belseje.

DEVENYI PLÉBÁNIAI TEMPLOM.

van ezenkívül a Jézus-társasági atyák Jézus sz. Szíve temploma. Pl. 1900-ban *Kanovics Béla Mór* apát, esperes. Szül. 1832 május 5. Nagy-Szombatban. A theológiát a Pazmaneumban végezte. 1869 óta plébános a Józsefvárosban. Sl. dr. *Bundala János*. Szül. 1864 jan. 27. Szakolcán. 1888 óta van a Józsefvárosban. Számos munkálata jelent meg a «Magyar Állam»-ban, «Hitszónoklati Folyóirat»-ban, «Katholikus Tanügy»-ben, «Zenelap»-ban, «Katholikus Egyházi Zeneközlöny»-ben, melynek szerkesztője is. Igazgatója az Orsz. Magyar Cecília-Egyesületnek. *Szokol János*. Szül. 1855 máj. 22. Búr-Szent-Györgyön. A theológiát a budapesti egyetemen végezte. *Bleszkány Ferenc*. Született 1847 szept. 3. Kriván (Árvam.). Több imakönyvet és naptárt szerkesztett; két évig szerkesztette a «Krestan» politikai lapot. Dr. *Metzker József* Szül. Buda-Örsön 1864 dec. 2. Több cikke és szentbeszéde jelent meg a «Magyar Állam»-ban, «Magyar Sion»-ban és több folyóiratban. A Budapesti Katholikus Ifjak Köre es a sz. Vince-egyesület alelnöke. *Liba Gejza*. Szül. 1870 aug. 21. Nagy-Bittsén. 1900 óta józsefvárosi segédlelkész.

15. Budapest-Rókus. Rókus-kórház. Al. 1822-ben. Kegyúr Budapest székesfőváros. Adminisztrátor 1900-ban *Veszely Alajos*. Szül. 1826 jún. 25. Sl. *Brestyenszky János* (a sz. István-kórház lelkiatyja). *Török Mihály* dr. Szül. 1870 jún. 10. Garam-Ujfalun. 1899 óta rókusai s. lelkész. Cikkeket irt az «Alkotmány»-ba s egyéb lapokba, szentbeszedekeket a «Hitszónoklati Folyóirat»-ba.

16. Budapest-Ferencváros. Al. 1822-ben. Templomát Szeráfi sz. Ferenc tiszteletére 1879 ápr. 24-én szentelték föl. Ferenc József és Erzsébet ő felségeik ezüstmenyegzője alkalmából. Építtette a főváros; építője Ybl Miklós volt. A plébánia területén ezenkívül következő kápolnák vannak: a bold. Szűz szeplőtelen fogantatásáról nevezett kápolna a gyermekmenedékhely épületében, ugyancsak az erről nevezett kápolna a homeopath. kórházban, Jézus sz. Szíve kápolnája a Ranolder-intézetben, a Mária-intézetben a bold. Szűz látogatásáról nevezett kápolna. Pl. 1900-ban *Kurtz Vilmos*. Szül. 1829. Budapesten. Előbb sz. Ferenc-rendi szerzetes volt. Harminchat éven át mint adminisztrátor működött a Ferencvárosban, 1900-ban a főváros plébánossá választotta. Sl. *Bán Sándor Imre*, volt budapesti sz. Ferenc-rendi házfőnök. Szül. 1844 jún. 2. *Ferődi Rikárd Miklós*, *Siposs Ágost Mihály*, *Groszman Antal*.

17. Budapest-Kőbánya. Al. 1881. Szép és új templomát sz. László tiszteletére 1900 jún. 27-én szentelték föl. Építtette Lechner Lajos. Pl. *Hock János*, orsz. képviselő. Sl. *Horváth Zsigmond* dr. Szül. 1866 júl. 17. Nagy-Cétényben. 1899 óta Kőbányán s. lelkész. *Jaeger Gejza*. Szül. 1871 szept. 29.

Hitoktatók Budapesten 1901-ben: *Ács Ambrus*, *Arany Nándor*, *Barcza Bernát Ferenc*, *Bargár György*, *Beccák Ernő*, *Berényi Jenő*, *Bobár Marcel Miklós*, *Bognár Gyula*, *Csőrgy Viktor*, *Erdőssy Károly*, a budapesti kath. legényegyesület alelnöke, több ifjúsági szimmi és ifjúsági, meg hitbuzgalmi irat szerzője. (Sz. 1873. máj. 12.) *Fusz János*, *Gábriel Antal*, *Hariss József*, *Hofauer György*, *Hofer Jenő*, *Horváth János*, *Izsóf Alajos*, a «Néppárt» lap szerkesztője, az Orsz. Pázmány-Egyesület vál. tagja, *Jábornik Ödön*, *Jeszenszky Kálmán*, *Kaján Endre*, *Kiss Károly*, *Labuda Ferenc*, *Majzon Irén István*, *Mészáros Aladár*, *Modla Sebestyén István*, *Nagy Ferenc*, *Ottinger Gyula*, *Paulovich Károly István*, *Pelikán Kriszta Ferenc*, a «Hitvédelmi Folyóirat», «Jó pásztor», «Oktató Népkönyvtár» szerkesztője; számos hitbuzgalmi és szépirodalmi munka szerzője, az Orsz. Pázmány-Egyesület vál. tagja. (Szül. 1867. márc. 8. Budapesen.) Dr. *Pompéry Aurél*, *Prágay József*, *Revényi Aladár*, *Saláth Vital István*, *Sándorfy Ede*, dr. *Sebők Imre*, *Solymos Oszkár*, *Stacke István*, *Stampay Ferenc*, *Stolmár Ernő János*, *Szabó Ödön*, *Szabó Gaudentius Gyula*, *Szabán István*, *Thym Adolf*, *Várkonyi Clarus Károly*, *Wiedermann Károly*, *Gerely József*, kath. hittanár, tankönyvíró, legújabbban az «Egyházi Közlöny» tulajdonos szerkesztője, szül. Budapesten 1871 júl. 21. 1893-ban főv. hitoktató, 1898-ban gr. Esterházy Pál nevelője Bécsben. 1896-tól tagja a Szent-István-Társulat tankönyvbíráló-bizottságának, tagja a tud. és irod. osztálynak. A népiskolai hittankönyvek reformja tárgyában kiváló munkásságot fejtett ki. Kis képes Bibliáját több nyelvre lefordították.

18. Békás-Megyér. (Pest vm.) Al. 1769. Temploma szent József. Pl. *Plöchl Antal*. Szül. 1851 április 27.

19. Buda-Örs. (Pest-Pilis-Solt-Kiskүн vm.) A már 1296-ban létezett plébániát 1794-ben állították helyre. Temploma Nep. sz. János. Ezenkívül három kápolna van itt: az apácakolostorban, a Köhgyen és a temetőben. Pl. *Ulmer György*, t. kanonok, sz. széki ülnök. Szül. 1840 febr. 27. Sl. *Hölbl Antal*. Szül. 1876 nov. 11.

ZELLIGER ALAJOS,
érszék helyettesi titkár, a jelen mű
megírásában munkatárs.

20. **Jenő.** (Pest-Pilis-Solt-Kiskún vm.) Al. 1686 körül. Temploma sz. Péter és Pál. A Kálvárián. Fiókegyháza *Telki*, ahol 1198 óta apátság volt. Temploma sz. István (1805). Adm. *Pusztai Mátyás*.

21. **Szent-Endre.** (R. t. város. Pest-Pilis-Solt-Kiskún vm.) A már 1332-ben létezett plébániát 1723-ban állították helyre. Temploma Ker. sz. János. Ezenkívül a sz. Flórián-kápolna s még egy kápolna a Kálvárián. Fiókegyháza *Izbég*. Pl. *Kada Simon Mihály*. Született 1860 augusztus 24-én. Sl. *Gramantik Ágost*.

Nagyszombati érseki vikáriusi kerület.

Érseki vikárius: *Szilágyi Ferenc*, prel. kanonok.

A nagyszombati káptalanról külön fejezetben van szó Nagy-Szombatnál.

Szentszéki jegyző: *Zelliger Alajos* dr. Szül. 1863 júl. 27. Zohoron. A Szt-István-Társulat tud. és irod. oszt. tagja.

Komáromi főesperesség.

(Folytatás.)

VII. Vágsellyei esperesi kerület.

Esperes: *Holéczy Ignác*, tallósi plébános. Hely. esperes: *Morvay Lipót*, zsigárdi plébános.

1. **Eperjes.** (Pozsony vm.) Al. 1826-ban. Temploma sz. Péter és Pál. Pl. dr. *Herodek Antal* Szül. 1872 febr. 7.
2. **Farkasd.** (Nyitra vm.) Al. 1808. Temploma sz. József. Pl. *Köves Kálmán*. Szül. Fenyő-Kosztolányban (Barsm.) 1845. Farkasdon 1878 óta plébános.
3. **Felső-Szeli.** (Pozsony vm.) Ujjáal. 1678. Temploma sz. Lőrinc. Fiókegyháza *Alsó-Szeli*, ahol templom van. Pl. *Troch Pál*. Szül. 1872. Aranyos-Maróthon. Előbb Taksonyban volt adminisztrátor s egyidőben a «Galánta és Vidéke» szerkesztője.
4. **Királyrév.** (Pozsony vm.) Al. 1842. Temploma sz. Imre. Pl. *Molecz Antal*. Szül. Ó-Turán 1813 szept. 21. 1893-tól fogva van Királyrévén.
5. **Nádszeg-Kösse.** (Pozsony vm.) Al. 1596. Temploma a Megváltó tiszteletére épült. Pl. *Döme Mór*. Szül. 1825 márc. 7. Ozorán (Tolnam.). 1856-tól fogva nádszegi plébános.
6. **Negyed.** (Nyitra vm.) Al. 1761. Temploma sz. Mihály. Pl. *Kubicza Terencius*. Szül. 1858 okt. 26. Udvarnokon.
7. **Pered.** (Pozsony vm.) Al. 1783. Temploma Ker. sz. János. A temetőben Urunk föltámadásának kápolnája. Pl. *Bartoss János*. Szül. 1810 ápr. 11. Érsekujvárott.
8. **Tallós.** (Pozsony vm.) Al. 1672. Temploma a Szentháromság tiszteletére. 1901-ben szentelték föl díszes lourdesi barlangját. Fiókegyháza *Vezekény*, ahol templom is van. Pl. *Holéczy Ignác* esperes. Szül. N.-Bresztovánban 1837 júl. 31. 1863—1869-ig alsójattói plébános, azóta Tallóson. 1897-ben lett esperes. Sl. *Bednarik József*. Szül. 1876 jan. 19. Érsekujvárott.
9. **Vágkirályfa.** (Nyitra vm.) 1332-ben létezett. 1884-ben alapították újra. Temploma sz. Erzsébet. Pl. *Janies Ferenc*. Szül. 1869 szept. 25. Észtergomban. 1899 óta plébános.
10. **Vágsellye.** (Nyitra vm.) Már 1251-ben létezett. Templomát sz. Margit tiszteletére 1837-ben szentelték föl. Ezenkívül sz. József kápolnája van itt. Fiókegyháza Hetmény. Pl. *Mabács Sándor*. Szül. 1810 szept. 17-én. Sl. *Moravék Boldizsár*. Szül. 1871. Dojcsón.
11. **Zsigárd.** (Pozsony vm.) Al. 1727-ben. Temploma sz. József. A temetőben szüz Mária neve kápolnája. Pl. *Morvay Lipót*, hely. esperes. Szül. 1844 ápr. 10.

Nyitrai főesperesség.

Főesperes: *Rozsival István*, kanonok.

I. Nagytapolcsányi esperesi kerület. (Nyitra vm.)

Esp.: *Szeccsanyi Vilmos*, c. kanonok, nagytapolcsányi plébános. Hely. esp.: *Ikrényi József*, korossi plébános.

1. **Kis-Vendég.** Régi plébánia. Temploma sz. Márton. Fiókegyházai: Nagy-Vendég, Pochaba, Zlatnyik. Pl. *Jedinák Tivadár*. Szül. 1855 nov. 9.

2. **Koross.** Már 1332-ben főnállt. Temploma szűz Mária születéséről nevezett. Ezenkívül a sz. Család kápolnája van itt. Fiókegyházai: *Alsó-Helbény*, kápolnával. *Felső-Helbény*, kápolnával. *Kis-Bölgyén*, kápolnával. *Nagy-Bölgyén*; kápolnája van. Szolesányka. Pl. *Ikrenyi József*, h. esp. Szül. 1834 márc. 28.

3. **Nadlány.** Már 1397-ben főnállt. Temploma a bold. Szűz szeplőtlen fogantatásának tiszteletére épült. Fiókegyházai: *Apáthi*. Temploma van. *Livina*, templommal. *Rajesány*. Temploma van. Pl. *Ehrengruber Győző*. Szül. 1844 aug. 31.

4. **Nagy-Jác.** Régi plébánia. Temploma Sárlos Boldogasszony. Fiókegyházai: *Nemes-Jác*, *Kakasfalva*. Itt házi kápolna van. *Kis-Jác*, *Kuzmic*, *Teszér*, templommal. *Vitkóc*, templommal. Pl. *Verner Ferenc*. Született 1837 márc. 21. Sl. *Jurascsik Sebestyén*.

5. **Nagy-Tapolcsány.** Már 1285-ben főnállott. Temploma Nagyboldogasszony tiszteletére a XVIII. század végén épült. Bucstújárhely. Ezenkívül a kármelhegyi Boldogasszonyról nevezett templom, valamint két kápolna van itt, egy a sz. Kereszt tiszteletére a Kálvárián, a másik a bold. Szűz kápolnája a temetőben. Fiókegyházai: *Nemsic*. Temploma van. *Tavarnok*. Kápolnája van. Pléb. *Szecsányi Vilmos*, t. kanonok, esperes. Szül. Pacolajon (Nyitram.) 1822 máj. 28. A theológiát a Pazmaneumban végezte. 1853-ban kisvendégi, 1860-ban prassici, 1890-től fogva tapolcsányi plébános, 1870 óta esperes. Sl. *Haverla József*. Szül. 1876 jan. 19-én. *Jeszenszky Géza*. Szül. 1878 jul. 18-án Nagy-Szombatban. A megyei kórházban helyi káplán *Kuiba Konstantin János*.

6. **Nyitra-Bajna.** Már 1400-ban létezett. Temploma a Mindenszentek tiszteletére épült 1788-ban, szép román stílusban. Az iskolatestvérek intézete külön van méltatva az iskolatestvérekről szóló fejezetben. Fiókegyházai: *Bellesz*, templommal. *Kis-Dovorán*, *Szeptenc-Ujfalva*, kápolnával. Pl. *Boll János*. Szül. Nagy-Szombatban 1860 szept. 6-án. Mint káplán és képzőintézet tanár s a felsőbb leányiskola hitoktatója, Nagy-Szombatban megalapította a kath. legényegyesületet. 1891-ben plébános lett Ó-Lehotán, 1893—1897-ig Suránkán, ez időtől fogva Ny.-Bajnán. Sl. *Buchta József*. Szül. 1868 jún. 17.

7. **Prassic.** 1332-ben létezett. Temploma szent Jakab apostol. A temetőben a fájdalmas Szűz kápolnája. Fiókegyházai: *Nemecke*, *Tvrdomesztic*. Pl. *Náblík Alajos*. Született 1827 márc. 28. Sl. *Janiss Rezső*.

8. **Sissó.** Al. 1780. Temploma sz. Kereszt főlmagasztalása. Fiókegyházai: *Chudolehota*. *Borcsány*. Temploma van. *Libichava*. *Onor*. Kápolnával. Adm. *Budaváry Ágost András*. Szül. 1864 febr. 26.

9. **Závada.** Al. 1725. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: *Bilábukovina*, *Podhrad*, *Velussóc*. Adm. *Hainiss Jusztin*. Szül. 1839 szept. 23.

A DEVÉNY-UJHALMI PLÉBÁNIAI TEMPLOM.

II. Radosnai esperesi kerület. (Nyitra vm.)

Esp.: *Poeck Rudolf*, nyitra-pereszlényi plébános. Hely. esp.: *Pulmann András*, radosnai plébános.

1. **Ardanóc.** 1397-ben létezett. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: *Tót-Soók*, *Szerbóc*. Pl. *Kuczmann Sándor*. Szül. 1863 febr. 5.

2. **Csermend.** 1394-ben létezett. Temploma szűz Mária születése tiszteletére épült. Ugyanitt a Megváltó föltámadása kápolnája. Fiókegyházai: *Bodok*, a kármelhegyi Boldogasszony templomával. *Kis-Ticsap*. Kápolnája van. Pl. dr. *Janda József*. Szül. Nécspálon 1869 jún. 18. 1895—1900-ig budapest-józsefvárosi káplán volt; 1900 máj. 1-től csermendi plébános. Irodalmi művei: «A ker. család tükre», «Idegen bűnök és botrányok», «A kegyuraság». Szerkesztett több magyar és tót naptárt, meg heti lapot.

3. **Felső-Attrak.** 1397-ben létezett. Temploma sz. Imre. Ezenkívül a fájdalmas Szűz kápolnája van itt. Fiókegyházai: *Tót-Diós*. Temploma van. *Tököld*. Pl. *Balázs József*. Szül. 1867 márc. 9.

4. **Felső-Vásárd.** A már 1497-ben létezett plébániát csak 1888-ban állították helyre. Temploma sz. Bertalan. Kivüle a Fajdalmas Szűz kápolnája. Fiókegyházai: *Alsó-Attrak*. Temploma van. *Fornószeg*, kápolnával. Pl. *Bednár Pál*. Szül. 1857 okt. 20.

5. **Merőce.** (Alsó-Merasic.) Már 1397-ben létezett. Temploma sz. Márton. Fiókegyházai: *Alsó- és Felső-Káp*, *Püspökfalva*. Adm. *Stefanovič Felicián*.

6. **Nagy-Rippény.** 1397-ben létezett. Templomát Nep. sz. János tiszteletére 1853-ban szentelték föl.

Fiókegyházai: Kis-Rippény, Nezsette, *Pacolaj*. Templommal. Sarluska. Plébános *Zsiska Mihály*. Született 1850 április 19.

7. Nyitra-Ludány. Már a XIII. században létezett plébániáját 1890-ben alapították újjá. Temploma Szentháromság. Fiókegyházai: *Chrabor*, kápolnával. *Falkásdovorán*. Kápolnája van. Vámosujfalu. Kamánfalva. Pl. *Blaskovics József*. Szül. 1837 márc. 14.

8. Nyitra-Pásztó. A XIV. században már létezett plébániát 1809-ben alapították újjá. Temploma Minden-szentek. Fiókegyházai: *Alsó-Vásárd*, sz. Györgyről nevezett templommal. Gelénfalva. Adm. *Nozák Ferenc*. Szül. 1868 márc. 20.

9. Nyitra-Pereszlény. Az 1397-ben már létezett plébániát 1887-ben alapították újjá. Temploma sz. Erzsébet özvegy tiszteletére épült. A templomban van egy régi ciborium, melyet 1682 május 15-én, áldozócsütörtökön a törökök, Polacsek Jeromos sz. Ferenc-rendi papot legyilkolván, elraboltak. A ciboriumot Budavár visszafoglalásakor megtalálták és visszaadták. A helységben még sz. Anna kápolnája van. Fiókegyházai: Belinc, *Körtvélyes*. Temploma van. Lovászi, Szomorfalva. Pl. *Poeck Rudolf* esperes. Született 1837 ápr. 2-án Nagy-Szombatban. 1867–1880-ig nyitrasárfői, ez időtől pereszlényi plébános. 1891-ben lett esperes. Sl. *Horváth Florentin István*. Szül. 1860 aug. 20.

10. Nyitra-Sárfő. Al. 1639. Temploma sz. Kereszt fölmagasztalása. Fiókegyházai: *Krtóc*, kápolnával. *Lipovnok*. Temploma van. Vezekény. Pl. *Piszl Károly*. Szül. 1845 jan. 10.

11. Radosna. 1332-ben létezett. Temploma Szentháromság. Fiókegyházai: Alsó-Behinc, Bzinc, Felső-Behinc. Pl. *Pulmann András*, hely. esperes. Szül. 1842 aug. 30.

12. Ürménc. 1332-ben létezett. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: *Csitár*. Kápolnája van. *Nagy-Dovorán*, templommal. Pl. *Hollady Jenő*. Szül. 1860 febr. 8.

III. Galgóci esperesi kerület. (Nyitra vm.)

Esperes: *Febérváry Kálmán*, hrádeki plébános.

1. Galgóc. Már 1332-ben létezett. Templomát sz. Mihály tiszteletére 1701-ben szentelték föl. Ezenkívül 1748-ban sz. Annának szentelt kápolna van itt; nemkülönben a bold. Szűz kápolnája a várkastélyban, továbbá a sz. Ferenc-rendiek temploma, melyet 1699-ben szenteltek föl Mindenszentek tiszteletére. Fiókegyházai: *Kaplat*, templommal. Szent-Péter. Pl. *Brucker Ágoston*. Szül. 1815 márc. 4. Sl. *Janecz Máté József*. Szül. 1866 szept. 30.

2. Hrádek. Régi plébánia. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyházai: Huorka, Temetvény. Pl. *Febérváry Kálmán* esp. Szül. 1861 nov. 12.

3. Moraván. Al. 1706. Temploma a sz. Rózsafüzér királynéja. Ezenkívül egy szűz Mária-kápolna. Fiókegyházai: *Banka*. Temploma van. Ducó, Hubina. Pl. *Molnár Rudolf* f. Adm. *Lukács János*. Szül. 1873 febr. 17.

4. Nagy-Modró. Már 1157-ben létezett. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: Kis-Modró, *Luka*. Házi kápolna. Adm. *Csögley Kálmán*.

5. Ó-Lehota. Al. 1788. Temploma sz. Miklós. Fiókegyháza *Uj-Lehota*. Házi kápolna. Adm. *Tapoleányi Godofréd* Fer.-r.

6. Szokolóc. A már 1332-ben létezett plébániát 1770-ben alapították újra. Temploma a sz. Kereszt fölmagasztalásának tiszteletére épült. Fiókegyházai: *Jalsó*. Templommal. *Rattóc*. Temploma van. Pl. *Rhasticza Tivadar*. Szül. 1836 ápr. 1.

IV. Ujlaki esperesi kerület. (Nyitra vm.)

Esperes: *Melesiczky Jenő*, uzbégi plébános. Hely. esperes: *Kingyera Károly*, udvarnoki plébános.

1. Alsó-Récsény. A már 1332-ben létezett plébániát 1761-ben állították helyre. Temploma Szentháromság. A temetőben sz. Teréz kápolnája. Fiókegyházai: Felső-Récsény, *Kelecsény*. Kápolnája van. *Saág*, templommal. Adm. *Rákóczy József*. Szül. 1870 febr. 14.

2. Assakürt. Alap. 1789. Temploma ideiglenes, fából van, sz. István. Fiókegyházai: *Csáb*. Kápolnája van. Szill, Ujlacska. Pl. *Schurmann József*. Szül. 1862 ápr. 19.

3. Egerszeg. (Nyitra-Egerszeg.) Már 1322-ben létezett. Temploma sz. Mária Magdolna tiszteletére 1733 körül épült. Fiókegyháza *Lajosfalva*, ahol kápolna van. Pl. *Szajf N. János*. Szül. Duna-Szerdahelyen 1855 máj. 15. 1888-ban ipolyföldemesi adminisztrátor, azután plébános lett, 1895-től egerszegi plébános. Dolgozott a «Magyar Állam»-ba és «Papok Lapja»-ba.

4. **Kis-Báb.** Al. 1384 körül. Temploma sz. Imre. Fiókegyházai: Nagy-Báb, *Pusztakürt*, kápolnával. Románfalva. Adm. *Jakabovics Felicián György*. Szül. 1842 ápr. 25.
5. **Lakács.** Al. 1397. Temploma 1792-ben épült Nep. sz. János tiszteletére. Ezenkívül a Fájdalmas Szűz kápolnája van itt. Fiókegyházai: Andacs, *Elecske*. Temploma van. Pl. *Lelkes Adolf*, okleveles tanár. Szül. 1840 okt. 22-én.
6. **Suránka.** Al. 1787. Temploma sz. Katalin. Fiókegyházai: Kis-Szulány, Nagy-Szulány, Nemes-Perk. Pl. *Konyakowszky Jusztin Ferenc*. Szül. 1864 szept. 30.
7. **Udvarnok.** Már 1332-ben létezett. Templomát a sz. Kereszt fölmagasztalása tiszteletére 1788-ban szentelték föl. Fiókegyházai: *Bajmocska*. Temploma sz. Erzsébet. Nemeskürth, Poszádka, *Salgócska*. Temploma sz. Borbála. Pl. *Kingyera Károly*, hely. esperes. Szül. 1830 okt. 29. Sl. *Gyurcsánsszki Dömötör* sz. Ferenc-r.
8. **Ujlak.** 1332-ben létezett. Temploma Mindenszentek. A kastélyban is van kápolna. Fiókegyháza *Abalabota*, templommal. Pl. dr. *Steinböfer Gyula*. Szül. Pozsonyban 1849 febr. 15. Tanulmányait a Pazmaneumban és Augustineumban végezte. 1886 óta ujlaki plébános. Sl. *Vozák Ferenc*.
9. **Üzbég.** 1397-ben létezett. Temploma a sz. Kereszt fölmagasztalása. Fiókegyházai: Holotka, *Csekej*. Temploma sz. Katalin. Sajó-Kajsa. Pl. *Melcsiczky Jenő* esperes. Szül. 1839 máj 5.
10. **Vicsap-Apáti.** Al. 1756. Temploma Mindenszentek. Adm. dr. *Baudl Ervin*. Szül. 1874 Baján. Az egyetemet Budapesten végezte, ahol 1897—1901-ig hitoktató volt.

V. Ürményi esperesi kerület. (Nyitra vm.)

Esperes: *Hegyi Ignác*, sopornyai plébános. Hely. esperes: *Gyürky István*, szelőcei plébános.

1. **Alsó-Jattó.** Al. 1761-ben. Temploma sz. Vendel. Fiókegyházai: Kis-Jattó, Kenderes, Feketepart. Felső-Jattó pusztán kápolna van. Pl. *Kulcsár Imre*. Szül. 1863 márc. 12.
2. **Hosszufalu.** Az 1390-ben létezett plébániát 1809-ben alapították újjá. Temploma Szentháromság. Pl. *Minczér Elek*. Szül. 1844 szept. 11.
3. **Közpösd.** Al. 1809-ben. Temploma sz. Borbála. Kivüle még a sz. Olvasó királynéja kápolnája. Adm. *Ligdai Libor József*. Szül. 1844 dec. 24.
4. **Sempte.** 1332-ben létezett. Temploma sz. Márton. Ezenkívül a sz. Orbán kápolnája. Fiókegyháza *Szent-Harasz*t. Temploma van. Pl. *Praznovszky Antal*. Szül. 1862 júl. 16.
5. **Sopornya.** Régi plébánia. Temploma Havi Boldogasszony. Ezenkívül sz. Anna kápolnája. Fiókegyháza *Patta*. Templommal. Pl. *Hegyi Ignác* esperes. Szül. 1827 júl. 23.
6. **Szelőce.** 1332-ben létezett. 1787-ben alapították újra. Temploma sz. Mihály. Fiókegyháza Magyarsók. Pl. *Gyürky István*, hely. esperes. Szül. 1848 jún. 15.
7. **Tornóc.** 1332-ben létezett. 1725-ben újra alapították. Temploma Urunk szineváltozása. Fiókegyháza *Vág-Fecse*, ahol templom van. Pl. *Kahlenberger József*. Szül. 1856 jan. 10.
8. **Ürmény.** Már 1332-ben létezett. Templomát sz. László tiszteletére 1721-ben szentelték föl. Ezenkívül sz. Orbán kápolnája van itt. Fiókegyháza *Salgó*. Temploma van. Pl. *Bielek Rudolf*. Szül. 1869-ben Pozsony-Losoncon. 1898 óta ürményi plébános; megelőzőleg esztergomi karkáplán volt.

Sasvári főesperesség.

Főesperes: *Mally János*, kanonok.

I. Sasvári esperesi kerület. (Nyitra vm.)

Esperes: *Kuna Ferenc*, egbelli plébános. Hely. esperes: *Kucsera József*, holicsei plébános.

1. **Brockó.** Al. 1163 körül. 1613-ban állították helyre. Temploma sz. Antal apát. Pl. *Blabó Pál*. Szül. 1844 ápr. 26.
2. **Csári.** Al. 1812. Temploma sz. Márton. Pl. *Agnelli József*. Szül. 1852 febr. 24.
3. **Dojcs.** 1397-ben már létezett. Temploma Mindenszentek tiszteletére épült. Pl. *Tomecsék Mihály*. Szül. 1856 szept. 15.

4. Egbell. Régi plébánia. Temploma sz. Mihály. Ezenkívül a Fájdalmas Szűz kápolnája. Pl. *Károly Ferenc*. Szül. 1836 márc. 26. Sl. *Bartoss Donát András*.

5. Holics. Már 1397-ben létezett. Temploma sz. Márton. Ezenkívül két kápolna van itt: a bold. Szűz és sz. Flórián. Fiókegyházai: *Katáld*. Temploma van. *Coborfalva*. Temploma van. *Szent-Istvánfalva*. Temploma van. *Tövisfalu*, kápolnával. Pl. *Kucsera József*, hely. esperes. Szül. 1830 febr. 7. Sl. *Burandik István*. Szül. 1869 aug. 18. Dr. *Herolt Armin*. Szül. 1873 ápr. 2.

6. Kopcsány. Al. 1861. Temploma sz. István király. Ezenkívül sz. Margit kápolnája. Pl. *Boltizár Boldizsár*. Szül. 1856 szept. 14.

7. Kutti. Al. 1809. Temploma sz. József. Pl. *Pukancsik István*. Szül. 1851 aug. 20. Sl. *Deutsch Ferenc*. Szül. 1873 nov. 13.

8. Nagy-Kovaló. Al. 1809. Temploma sz. András. Ezenkívül még sz. Anna kápolnája. Fiókegyháza *Büdöskút* (Szurdák) fürdő, ahol templom van. Pl. *Harmos Kálmán*. Szül. 1865 okt. 12.

9. Péterfalva. Régi plébánia. Temploma Szentlélek. Fiókegyháza *Letenőc*, templommal. Pl. *Celly József*. Szül. 1855 szept. 16.

10. Radossóc. Régi plébánia. Temploma szűz Mária születése tiszteletére épült. Ezenkívül sz. Szaniszló kápolnája van itt. Fiókegyházai: *Lopassó*, *Oreszko*, *Vieszka*, *Vidován*, *Vieskován*. Valamennyinek kápolnája van. Pl. *Buczko János*. Szül. 1844 jan. 2. Sl. *Rovenszky István*. Szül. 1865 nov. 5.

11. Sasvár. Már 1397-ben létezett. A Fájdalmas Szűzről nevezett templomát, mely híres kegyhely, 1762 aug. 11-én szentelték föl. Ezenkívül kápolna is van a bold. Szűz tiszteletére. Fiókegyházai: *Sztrázsa*. Temploma van. *Bobogdán* pusztán kápolna van. Pl. *Skarda József*, sz. Benedekről nevezett sámsóni prépost. Szül. 1847 márc. 11. Sl. *Makász József*. Szül. 1868 nov. 29. *Nemcskay László*.

12. Stepanó. Régi plébánia. Temploma sz. Katalin. Ezenkívül a Hétfájdalmú Szűzről nevezett kápolna. Pl. *Jámbor Péter*. Szül. 1860 júl. 17.

13. Szakolea. (Szab. kir. város.) Már 1397-ben létezett. Temploma, melyet újabb időben restauráltak, sz. Mihály tiszteletére épült. A sz. Ferenc-rendieknek temploma a fájdalmas Szűznek, az irgalmasoké a Szentháromságnak szentelt; ezenkívül még a Nep. sz. Jánosról nevezett hajdani pálos-templom és a Xav. sz. Ferencről nevezett régi jezsuita-templom van itt. Kápolnák: sz. Anna, sz. Ferenc és sz. Orbán; a Kálvárián a sz. Kereszt kápolnája. Fiókegyházai: *Mokribáj*. Temploma van. *Prítisl*, templommal. *Urádist*. Temploma van. Pl. dr. *Okányik Lajos*. Szül. 1869 aug. 15. Sl. *Medlen Titusz István*. Szül. 1863 okt. 18.

14. Szomolánka. Al. 1809. Temploma sz. Jakab. Ezenkívül három kápolna van itt: Szentháromság, a bold. Szűz és a fájdalmas Szűz. Pl. *Donoval János*. Szül. 1864 aug. 15.

15. Unin. Al. 1647. Temploma sz. Márton. Ezenkívül sz. Borbála kápolnája. Fiókegyháza *Radimov*, ahol templom van. Pl. *Hornyáček Pál*. Szül. 1833 ápr. 26. Sl. *Szuchány József*. Szül. 1874 ápr. 3.

BR. HORECZKY FERENC,
vil. püspök, pápai prelátus, a pozsonyi tarsas
káptalan prépostja.

II. Morva-szentjánosi esperesi kerület. (Pozsony vm.)

Esp. *Aujeszky Ferenc*, detrekő-sz.-péteri plébános. Hely. esp. *Dobsa Mihály*, morva-sz.-jánosi plébános.

1. Bikszárd. Al. 1787. Temploma Sárlos Boldogasszony. Pl. *Majzon Makár Imre*. Szül. 1861 júl. 22.

2. Búr-Szent-György. 1397-ben létezett. Temploma sz. György. Ezenkívül sz. Orbán, Nep. sz. János, sz. Vendel kápolnák. Pl. *Szedler Sándor*. Szül. 1863 jún. 15. Érsekujárott. Búr-szent-györgyi plébános 1897 óta. Sl. *Moravec Boldizsár*. Szül. 1871 dec. 25.

3. Búr-Szent-Miklós. 1397-ben létezett. Temploma sz. Miklós. Kápolnái: Nep. sz. János, fájdalmas Szűz, szent Mária Magdolna és Nagyboldogasszony. Fiókegyházai: *Búr-Szent-Péter*. Temploma van. A szent Magdolna-hegyen templom van. Pl. *Priboda Pál*. Szül. 1840 okt. 10. Sl. *Neveszák Károly*. Szül. 1865 szept. 26.

4. Detrekő-Szent-Miklós. Már 1224-ben létezett. Temploma sz. Miklós. Ezenkívül sz. Flórián kápolnája. Fiókegyháza: *Detrekővárallya*. Temploma van; a kastélyban pedig kápolna. Adm. *Pittbord László*. Született 1858 máj. 22. Sl. a várkastélyban *Zberbil Zakariás Mihály*.

DR. VALÓ SIMON,

pozsonyi kanonok, a jelen mű megírásában munkatárs.

5. **Detrekő-Szent-Péter.** Már 1397-ben létezett. Temploma sz. Péter és Pál. Pl. *Anjesszky Ferenc* esperes. Szül. 1841 dec. 3.

6. **Kukló.** Al. 1769. Temploma sz. István. Ezenkívül két kápolna van itt a fájdalmas Szűz tiszteletére. Pl. *Rehák László*. Szül. 1861 ápr. 16.

7. **Laksár-Ujfalu.** Al. 1769. Temploma sz. Lőrinc. Ezenkívül sz. Simon és Judás kápolnája. Fiókegyháza Bilka-Humenec. Pl. *Horacsek József*. Szül. 1854 febr. 3.

8. **Morva-Szent-János.** Al. 1653. Temploma Ker. sz. János; ezenkívül az Urunk születéséről és a fájdalmas Szűzről nevezett kápolnák vannak itt. Fiókegyháza *Székelyfalva*, ahol templom van. Pl. *Dobsa Mihály*, h. esperes. Szül. 1850 Székelyfalván. 1887 óta szent-jánosi plébános. A megtért anabaptisták lelkésze *Kubina János*. Szül. 1867 dec. 5. Morva-Szent-Jánoson.

9. **Závod.** Al. 1630. Új templomát 1897 szept. 29-én szentelték föl szent Mihály tiszteletére. Plébános *Kákonyi János*. Született 1865 máj. 19.

III. Csejtei esperesi kerület. (Nyitra vm.)

Esperes: *Pongrácz Adolf* gróf vágújhelyi prépost-plébános. Hely. esperes: *Reviczky Bertalan*, csejtej plébános.

1. **Csejte.** 1393-ban létezett. Templomát sz. László tiszteletére 1682-ben szentelték föl. Fiókegyházai: Komárno. Zsolnafalu. Pl. *Reviczky Bertalan* hely. esperes. Szül. 1850 aug. 24. Sl. *Kovalik Béla*. Szül. 1870 jan. 4.

2. **Krakován.** Már 1332-ben létezett. Templomát sz. Miklós tiszteletére 1773-ban szentelték föl. Fiókegyházai: *Osztró*. Temploma van. *Sztrázsa*, templommal. *Trebeta*, templommal. Pl. *Markovitch Mihály*. Szül. 1863 szept. 2. Sl. *Hromada József*. Szül. 1875 okt. 7.

3. **Pobedim.** Régi plébánia. Templomát sz. Mihály tiszteletére 1678-ban szentelték föl. Fiókegyházai: *Bassóc*, kápolnával. *Vág-Szerdabely*. Temploma van. Adm. *Bernkopf Alfons*. Szül. 1848 aug. 2. Sl. *Moyz Križsó Antal*. Szül. 1869 febr. 15.

4. **Podola.** 1332-ben létezett. Temploma sz. György. Fiókegyházai: Császtkóc, Koritnó, *Ocskó*. Kápolnája van. Pl. *Bieliczky Jusztin*. Szül. 1846 jul. 15. Sl. *Jankola Ignác József*. Szül. 1867 febr. 7.

5. **Pöstyén.** 1332-ben létezett. Templomát sz. István tiszteletére 1832-ben szentelték föl. *Pöstyén fürdőn* kápolna van. Fiókegyházai: Kis-Örvistye, Nagy-Örvistye. Templommal. Pl. *Práznovszky József*, ker. jegyző. Szül. 1842 márc. 10.

6. **Vág-Szent-Kereszt.** Régi plébánia. Temploma a Szentkereszt fölmagasztalásának tiszteletére épült. Fiókegyházai: *Brunóc*, templommal. Mosóc. Patvaróc. Vieszka. Pl. *Juracsek Alajos*. Szül. 1853 ápr. 22.

7. **Vág-Ujhely.** A már 1313-ban létezett plébániát 1447-ben prépostsággá emelték. Temploma a Boldogságos Szűz születése tiszteletére épült. A szegényházban sz. András apostolról nevezett kápolna van; ezenkívül még két kápolna, sz. Rókus és Nep. sz. János tiszteletére. Fiókegyháza: Révfalu. Pl. *Pongrácz Adolf* gr. prépost-esperes. Szül. 1837 jun. 15. Sl. *Rudroff Béla*. Szül. 1875 ápr. 10. Nagy-Lomnicon (Szepesm.). *Roszivál Mihály*.

8. **Verbó.** Már 1397-ben létezett. Temploma sz. Márton. Ezenkívül sz. Orbán, sz. Rókus és a Bold. Szűz kápolnái vannak itt. Fiókegyházai: Lipkó, Prasník. Pl. *Kubicsek Ferenc*. Szül. 1852 márc. 17. S. I. *Bachraty Valér János*.

IV. Miavai esperesi kerület. (Nyitra vm.)

Esperes: *Láng Rudolf*, ó-turái plébános.

1. **Alsó-Botfalu.** 1332-ben létezett. Újjá al. 1733. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: Felső-Botfalu. Hrussó, Lubina. Adm. *Jakubéczy Ernő*. Szül. 1870 szept. 26.

2. **Brezova.** Al. 1620. Temploma Szentháromság. Pl. *Gorelovits István*, ker. jegyző. Szül. 1863 márc. 29.

3. **Hrachovistye.** Al. 1587. Temploma Sárlos Boldogasszony. Fiókegyházai: *Krajna*, templommal. Podkilava, Visnyó. Adm. *Ernyei Pál*. Szül. 1861 szept. 19.

4. **Miava.** A régi plébániát 1665-ben elfoglalták az evangélikusok; 1732-ben visszaállították. Temploma sz. István király. Pl. *János Gyula*, nagyszombati sz. széki ülnök. Szül. 1856 ápr. 5.
5. **Ó-Tura.** Régi plébánia. Templomát Nagyboldogasszony tiszteletére 1762-ben szentelték föl. Pl. *Lajos Rudolf* esperes. Szül. 1853 febr. 16.
6. **Turóluka.** Al. 1610. Temploma Nep. sz. János. Fiókegyháza: *Bukóc*. Nep. sz. Janos. Adm. *Stefanovič Félix János*. Szül. 1854 szept. 9.
7. **Vagyóc.** Al. 1688. Temploma sz. Mihály. Fiókegyháza: *Kosztolna*. Adm. *Dózorányi Bertold Ferenc*. Szül. 1848 júl. 22.

V. Szenici esperesi kerület. (Nyitra vm.)

Esperes: *Liszek Rudolf*, chropói plébános.

1. **Aszós.** Al. 1856. Templomát a Mindenszentek tiszteletére 1735-ben szentelték föl. Ezenkívül sz. Bertalan kápolnája van itt. Fiókegyháza: *Nagy-Prítrsd*, ahol templom van. Pl. *Steffel Nándor*. Szül. 1835 júl. 5.
2. **Chropó.** Al. 1768. Temploma Nep. sz. János. Fiókegyháza: *Kis-Kovalóc*, ahol kápolna van. Pl. *Liszek Rudolf* esperes. Szül. 1837 jan. 27.
3. **Hradist.** Régi plébánia. Templomát sz. Márton tiszteletére 1631-ben szentelték föl. Ezenkívül a Szentháromság kápolnája van itt. Pl. *Müller Jakab*. Szül. 1836 ápr. 22.
4. **Jablonic.** Régi plébánia. Templomát sz. István király tiszteletére 1752-ben szentelték föl. Fiókegyháza: *Hluboka*. Adm. *Zseko Bernát Károly*. Szül. 1867 nov. 4.
5. **Korlátkő.** Al. 1787. Temploma Órangyalok. Fiókegyházai: *Brezna*, *Rozbeli*. Adm. *Kopcsányi Ede Ferenc*. Szül. 1853 okt. 9.
6. **Rohó.** Régi plébánia. Temploma sz. Katalin. Fiókegyházai: *Ribek*. Kápolnája van. *Rovenszkő*, kápolnával. Adm. *Ronchetti Elek Antal*. Szül. 1841 máj. 23.
7. **Sándorf.** Régi plébánia. Temploma sz. Mihály. Ezenkívül a Fájdalmas Szűz kápolnája van itt. Pl. *Nemes Antal*. Szül. 1845 jan. 1.
8. **Szenic.** Régi plébánia. Temploma Sárkány Boldogasszony. Ezenkívül a Szentháromság és szent Anna kápolnája van itt. Fiókegyházai: *Csáesó*. Temploma van. *Kunó*, *Szottina*. Pl. *Ballon József*. Szül. 1868 jan. 22.
9. **Szobotist.** 1397-ben létezett. Újjá al. 1697. Temploma Nagyboldogasszony tiszteletére épült. Ezenkívül a Szentkereszt kápolnája van itt. Fiókegyházai: *Császtkő*, *Berencsváralja*. Adm. *Szeghy László*. Szül. 1842 jun. 2. A megtért anabaptisták curatusa *Kuralszky Márton* ny. pl.
10. **Verbóc.** Régi plébánia, melyet 1717-ben állítottak helyre. Temploma sz. Erzsébet özvegy. Adm. *Hosszanyák Sándor József*. Szül. 1874 ápr. 15.

VI. Jókői esperesi kerület.

Esperes: *Marcis Gyula*, alsó-dombói plébános.

1. **Alsó-Dombó.** (Pozsony vm.) A XIII. században létezett. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyházai: *Rudossóc*, ahol templom van. Pl. *Marcis Gyula* esperes. Szül. 1849 dec. 8.
2. **Dejte.** (Pozsony vm.) Régi plébánia. Temploma sz. Katalin. A temetőben Mindenszentek temploma. Ezenkívül a kármel-hegyi Szűz Mária kápolnája. Pl. dr. *Ochaba János*.
3. **Jókő.** (Nyitra vm.) Régi plébánia. Temploma szűz Mária születése tiszteletére épült. Ezenkívül a Szentháromság kápolnája van itt. Pl. *Nórák Rudolf*. Szül. 1857 márc. 12.
4. **Kátlóc.** (Pozsony vm.) Al. 1819. Temploma Szentlélek. Pl. *Plechl János*. Szül. 1867 jan. 18.
5. **Lancsár.** (Nyitra vm.) Már 1332-ben létezett. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: *Pusztavesz*, *Sterusz*. Ez utóbbi helyen templom van. Pl. *Behunek Alajos*. Szül. 1846 aug. 22.
6. **Lopassó.** (Nyitra vm.) Régi plébánia. Temploma sz. Márton. Fiókegyháza *Nyízsnya*, ahol templom van. Pl. *Sándorfi Nándor*. Szül. 1863 márc. 9.

MARTON JÓKŐI,

1829-1891. tanár Nagy Szombatban, a plébánia mű megírásában munkatárs.

7. **Nahács.** (Pozsony vm.) Al. 1554. Temploma Szentháromság. Fiókegyháza *Felső-Dombó*, ahol templom van. Adm. *Schmitta Károly*. Szül. 1857 okt. 7.

8. **Vittene.** Már 1332-ben létezett. Templomát sz. János fejévétele tiszteletére 1489-ben szentelték föl. Ezenkívül a Szentháromságról nevezett templom van itt, melyet 1801-ben szenteltek föl; továbbá a temetőben a Fájdalmas Szűz, az erdőben sz. Rókus, a kastélyban a Szentkereszt kápolnája. Pl. *Tagányi Alajos*, nagyszombati sz. széki ülnök. Szül. 1845 júl. 12. Sl. *Lélek. Arad.*

VII. Nagykosztolányi esperesi kerület. (Nyitra vm.)

Ésperes: *Schober E.*, ujjvároskai plébános. Hely. esperes: *Chmela József*, vágmedencei plébános.

1. **Bori.** Az 1332-ben már létezett plébániát 1810-ben állították helyre. Temploma sz. Lőrinc. A temetőben kápolna van. Fiókegyháza Kocuric. Adm. *Sztraka József*. Szül. 1863 okt. 7.

2. **Drahóc.** Al. 1737. Temploma sz. Márton. Ezenkívül a sz. Mihály kápolnája. Adm. *Rucska István*, aranymisés áldozó-pap. Szül. 1825 dec. 24.

3. **Felső-Zelle.** Már 1332-ben létezett. A lutheránusok elfoglalták, de 1709-ben visszavették tőlük.

Temploma szent Márton. Fiókegyházai: *Alsó-Zelle*. Kápolnája van. *Szilád*. Temploma Mindenszentek tiszteletére szentelt. Pl. *Steglik Károly*. Szül. 1834 jan. 27.

4. **Lipótvár.** A fegyintézetben, a körülbelül 1000 hívő közül mintegy 600 fogoly, a többi szabad lakó. Al. 1856-ban. Temploma szent Lipót. Curatus *Stefunka Dezső József*. Szül. 1863 aug. 31.

5. **Nagy-Kosztolány.** Már 1332-ben létezett. Temploma sz. Vid. Ezenkívül két kápolna van itt a Bold. Szűzanya tiszteletére. Fiókegyházai: *Alsó-Dubován*, szent Mihályról nevezett templommal. *Felső-Dubován*, Pecsened, *Petőfalva*. Jézus szent Szíve templomával. Zákosztolány. Plébános *Hoenig Ferenc*. Született 1858 máj. 13. Sl. ifj. *Pathy Gyula*.

6. **Pusztá-Vogyerád.** Al. 1824. Temp-

loma Sárkány Boldogasszony. Plébános *Buzna Sándor*. Született 1868 január 14.

7. **Ujjvároska.** Már a XIV. században létezett. Templomát 1803-ban szentelték föl sz. Ignác hitvalló tiszteletére. Fiókegyházai: *Beregszeg*. Temploma Mindenszentek. *Vörösvár*, a Bold. Szűzről n. templommal. Pl. *Schober Ede* esperes. Szül. 1841 febr. 28. Sl. *Drevenyák Gáspár Máttyás*. Szül. 1869 ápr. 1.

8. **Vágmedence.** (Madunic.) Régi plébánia. Temploma szűz Mária. Pl. *Chmela József*, hely. esperes. Szül. 1833 márc. 6.

9. **Vigvár.** (Veszec.) Régi plébánia. Temploma sz. Bertalan. Fiókegyházai: Rakovic, Tyupkó. Pl. *Steklács Nikodem*. Szül. 1866 szept. 4.

A VÁG-UJHELYI PREPOSTSÁG.

POZSONY.

A pozsonyi társaskáptalan.

A pozsonyi prépostsági társas káptalanra nézve az első biztos történeti adatot csak a XI. század utolsó éveiből birjuk. E körülmény iróink egyrészénél alkalmul szolgált arra, hogy a pozsonyi káptalan a XI. században még nem létezettnek állítsák. Állításukat azonban el nem fogadhatjuk. Ugyanis a pozsonyi prépostságnak és a vele társult káptalannak főnnállását szent István és szent László királyaink alatt ha nem is bizonyíthatjuk egyenesen, közvetlen okirattal, de

bizonyíthatjuk közvetve azzal, hogy Kálmán királyunk (1095—1114) törvénykönyvében említés van róla.

Kálmán ebben a törvénykönyvében (I. 22. cikk) tudniillik tiltja a tüzes vassal és forró vízzel való istenítéletek (ordaliák) tartását, kivéve a püspöki székhelyeken és a nagyobb prépostságokban, mint Pozsonyban és Nyitra. *«Judicium ferri et aquae in aliqua ecclesia fieri interdiciamus, nisi in sede episcopali et majoribus praeposituris, ut (németyek helytelenül «nec non»-t olvasnak) Posonii et Nitriae.»*

Ha pedig e törvény szerint, Kálmán idejében, Pozsonyban nagyprépostság létezett, világos, hogy ott nagyobb számú egyházi férfiaknak, káptalannak kellett léteznie; mert kétségtelen, hogy az istenítéletek közönséges, kisebb egyházaknál már csak annál az oknál fogva sem voltak könnyen s rend szerint megtarthatók, mert megtartásuk nagyobb személyzetet igényelt, amennyiben ily alkalmakkor jegyzőkönyvi fölvételekre, kivonatokra és hivatalos ellenőrzésre volt szükség.

Legvalószínűbbnek azok véleménye látszik, akik azt tartják, hogy a pozsonyi prépostsági társaskáptalant *Piligrin*, passau-i érsek a magyarok megtérítésére magával hozott s Pozsonyban, mint e célra legalkalmasabb helyen letelepített híthírdetőkből — kik között kisebb-nagyobb rangú egyházi férfiak, szerzetesek, világi papok, kanonokok találkoztak — alapította a 974. év körül, a kereszténységre sok körülménnyel fogva hajló Gejza fejedelem beleegyezésével, az avarok, morávok és egyéb alsó pannoniabeliek számára, úgy mint akiknek lelki gondozását VII. Benedek pápa Piligrinre bízta volt. Piligrin azonban a Pozsonyban letelepített térítő papokat nem szervezte zárt káptalanná; ilyenné csak később szerveződtek. Kezdetben lelkészkedéssel foglalkozván a káptalan, tagjai különböző állomásokon végezték papi teendőiket és csak bizonyos meghatározott időkben jöttek össze imára lelkészi állomásaikról templomukba, amely kezdetben, egészen a XIII. század második negyedéig a várból állott s a legszentebb Üdvözítőről volt elnevezve. Ekkor, miután a hozzáférhetőség a városból úgy a káptalanbeliek, mint a hívek számára nehézségekkel járt, a várból a városba hozták le a mai társaskáptalani egyház (dóm) helyén állott, sz. Márton hitvalló püspökről címzett és szintén káptalani, kellőleg megnagyobbított egyházhoz. Innen magyarázandó ez új társaskáptalani templomnak kettős címe: *a legszentebb Üdvözítőről és sz. Mártonról.*

CONCILIA EMIL,
kanonok, Nagy-Szombat

A XIV. század közepén (1348-ban) a káptalan és a város a sz. Mártonról nevezett káptalani templomban ténykedő városi plébános kinevezését illetőleg oly megegyezésre jutottak, hogy a városi tanács, minden előforduló alkalomkor, a káptalan tagjai közül tartozzék választani plébánost. Ezt az egyezséget azután 1742 január 10. abból az alkalomból, hogy a városi tanács egy káptalani karkáplánt (Jäger Ferencet) nevezett ki plébánosul — mi ellen a káptalan óvást tett az esztergomi érseknél — akként szövegezték, hogy a városi tanács csakis a káptalan kanonok-tagjai és nem tetszés szerint a káptalanhoz tartozó egyéb áldozópapok közül tartozzék választani plébánosát, kit azután az esztergomi érseknek, mint az egyházmegye főpásztorának terjeszt föl megerősítés és beiktatás végett.

A POZSONYI KÁPTALAN JELENYE

Irodalmunkban nyoma van, hogy a pozsonyi prépostok püspöki joghatóság-félet gyakoroltak a XIV. századig. Kanonokságokat és javadalmakat adományoztak, megerősítettek, azoktól megfosztottak; adtak várandóságokat (*expectativae*), megkivánták a kanonoktól is az alárendeltségi esküt, beszédtek a székkilletményt (*cathedra-ticum*), a halálnegyedrész: bíráskodtak, büntettek, a szent helyek fölött joghatóságot gyakoroltak; neveztek szabadon s visszavontak általános helyetteseket és ügyhallgatókat; egyházi tilalommal illeltek, kiközösítettek; s mindezt nem delegált, hanem rendes, saját joghatóságuk erejénél fogva gyakorolták, mely saját joguk miatt a prépostok az okmányokban folyvást «Ordinariusoknak» neveztek. S ha ezzel a joghatósággal a pozsonyi prépostok szabadon s az esztergomi érsek részéről háborítatlanul — kivéve a vád- és felebbezési eseteket — egészen a XIV. század végéig éltek, amikor ezekben a jogaikban, visszaélések miatt, nem egyszerű érseki visszavonás, de zsinati határozat által megszorítottak, akkor méltóságuk mindenha kiváló volt s méltán neveztek nagyprépostoknak. Önálló s rendes joghatóságukat a pozsonyi prépostok az 1393. évi újabb zsinati ítélet folytán *jure archidiaconali, főesperesi* joggal, 1469. évtől pedig *jure vicariati, érsekhelyettesi* minőséggel gyakorolták, míg e jog is végre az Esztergomból Pozsonyba és Nagy-Szombatba áttett érseki szék és főkáptalan nagyobb hatalmában lassankint fölolvadt s a pozsonyi prépostoknak előbbi joghatósági területe csak korlátolt főesperesi minőségben hagyatott meg. Megemlítendő, hogy a pozsonyi prépost alkancellárja volt a Mátyás király által 1467-ben alapított pozsonyi egyetemnek, az *Academia Istropolitana*-nak, mely azonban röviddel, Mátyásnak 1490-ben bekövetkezett halála után megszűnt.

A káptalan maga, prépostjával együtt, a királyok különös oltalma és védelme alatt állott, akik különféle szabadalmakkal és kiváltságokkal ruházták azt föl. A káptalanbelieknek szabad végrendelkezési joguk volt és mások végrendelkezésénél, mint hiteles és hivatalos személyek szerepeltek. Elvetemült, gonosz alattvalói fölött a káptalan halálítéletet mondhatott, amely jogával azonban csak

a legkritkább esetben és akkor is meghatalmazott világi bíróság közbenjöttével élt. Közreműködött az istenítéletek tartásánál. Nyilvános hiteles hely volt 1277-től fogva. A lelkipásztorkodási jog is a káptalant illette.

A pozsonyi káptalan keletkezésekor lelkipásztorkodással foglalkozván, kezdetben annyi tagból állott, amennyit a lelkipásztorkodás és istentisztelet szükségleteihez képest anyagilag eltartani képes volt. Amidőn zártta lett szervezve, a régi hagyomány számukat, a préposton kívül, 14-re teszi. Ezt a számot elfogadta Pázmány Péter bíboros, midőn 1627-ben a káptalannál a kánoni látogatást (*visitatio canonica*) végezte, elrendelvén, hogy a káptalan ezentúl, a préposton kívül, 12 tagból álljon. Ez idő szerint is ennyi a káptalanbeliek száma. A kanonokokat egykor maga a prépost, a káptalan beleegyezésével nevezte ki; később a kinevezés módja változott. A XVI. századtól fogva a kanonokságok adományozását az esztergomi érsek és ezek beleegyezésével olykor a prépostok gyakorolták; a prépostok kinevezését azonban a királyok maguknak tartották fenn. A XVIII. század végétől,

A SASVÁRI KEGYELEMHELY TEMPLOMA.

A CSALAI TEMELŐM BELSŐJE.

miként az ország többi káptalanainál, úgy a pozsonyinnál is, a kanonokokat ő felsége a király nevezi ki az esztergomi érsek fölterjesztésére.

A káptalanoknál szokásos fokozatok, t. i. az olvasó-, az éneklő- és örkanonokságok a pozsonyi káptalannál is mind megvoltak kezdetben. Az első két fokozat a német és cseh háborúk alatt, amikor a káptalan is majdnem szétszórattott Pozsony városával együtt – megszűnt. Örkanonokok és dékánok megvoltak mindig. Az olvasó- és éneklőkanonokságot Lippay György esztergomi érsek 1651 és 1657-ben ismét visszaállította.

1830-ban I. Ferenc király, V. Ferdinándnak Pozsonyban történt megkoronáztatása alkalmából a pozsonyi káptalan tagjait díszjelvénynyel tüntette ki.

A pozsonyi káptalan tagjai 1901-ben:

Pozsonyi prépost: *Horeczky Ferenc* br., pápai prelátus, monostorpályi prépost, aranymisés áldozópap, a pozsonyi Orsolya-szűzek intézetének igazgatója, Szokolca város díszpolgára, a kor. aranyéremkereszt tulajdonosa. Szül. 1819 augusztus 8.

Olv. kanonok: *Novák Pál*, t. pápai kam., apát, nagyszombati sz. széki ülnök. Szül. 1829 márc. 22.
Éneklő kanonok: *Santbó Károly*, prépost, aranymisés, nagyszombati sz. széki ülnök. Született 1818 jan. 28.

Örkanonok: *Varga Mihály*, prépost, a Szent-István-Társulat tud. és irodalmi osztálya tagja. Szül. 1834 okt. 20.

Zandt Ödön, orodi prépost, pozsonyi (Sz. Márton) plébános. Szül. 1848 nov. 16.

Ferenczy József. Szül. 1833 márc. 2.

Hönig Vilmos. Szül. 1832 febr. 16.

Schiffer Ferenc, t. pápai kamarás, a pozsonyi Emericanum igazgatója, a kath. legényegyesületek szövetkezetének elnöke, a pozsonyi nőtanító képzőintézet igazgatója. Szül. 1845 apr. 12.

Dr. *Váló Simon*, t. pápai kam., a Szent-István-Társulat irod. és tudományos osztálya tagja. Szül. 1846 okt. 2.

Pázmány Károly. Szül. 1845 jan. 31.

Gaibl Sándor. Szül. 1843 márc. 11.

A LEKÉRI TEMPLOM BELSEJE.

Pozsonyi főesperesség.

Főesperes: *Horeczky Ferenc* br. prelátus, prépost.

I. Pozsonyi esperesi kerület (Pozsony sz. kir. város.)

Esperes: *Zandt Ödön* prépost, kanonok.

1. **Pozsony.** (Sz. Márton.) Régi plébánia, három századon át koronázó templom, mely egyszersmind káptalani székesegyház; 1452-ben szenteltetett föl sz. Márton tiszteletére. A még a XI. századból eredő templom helyén 1447-ben kezdték mai csücsíves alakjában építeni; tornya, alaprészéből ítélve, Ortvay szerint, eredetileg őrtorony

A MORVA-SZ.-JÁNOSI TEMPLOM BELSŐJE A FŐ-
OLTÁRRAL.

lehetett és védelemre is szolgálhatott. Mátyás király fejezte be. 1619–1621-ig a protestánsok foglalták le. 1867-ben restaurálták. Nevezetessége Donner Ráfél szent Márton-szobra 1734-ből, melyet azonban a restauráláskor a szentélyből kitétek s a templomon kívül helyeztek el. A hozzáépült Alamizsnás sz. János kápolnájában vannak e szent ereklyéi a Pázmány Péter által készített ezüst koporsóban. A sz. Anna-kápolna a XIII. vagy XIV. századból ered. Számos becses régi sírkő emeli a templom nevezetességét.

A plébánia területén vannak még a következő templomok: a szent Ferenc-rendieknek a Boldogságos Szűz üdvözléséről nevezett temploma, melyet IV. László alapított a stillfriedi ütközet emlékére 1283-ban. 1897-ben restaurálták régi tornyát. Az Orsolya-szűzeknek a Lorettói Boldogs. Szűzről nevezett temploma; a Miasszonyunk szüzeinek Boldogságos Szűz temploma, az Erzsébet-apácáké szent Erzsébet tiszteletére; a hajdani Klarissza, ma gimnáziumi templom a Szentkereszt fölmagasztalásának tiszteletére a XV. századból, (legújabbban restaurálták); az irgalmasoknak Sárlos Boldogasszonyról és a sz. András temetőnek a Szentkereszt fölmagasztalásáról nevezett temploma; továbbá a következő kápolnák: Havi Boldogasszony a Mélyútban, a Szentkereszt fölmagasztalása a Kálvárián, sz. Katalin és sz. László a primási palotában. Fiókegyháza *Ligetfalu*, temp-

lommal. Plébános *Zandt Ödön*, prépost-kanonok, esperes. Segédlelkészek: dr. *Kazacsay Árpád*, hittanár. Szül. 1865 nov. 13. *Spannenberg János*. Szül. 1870. okt. 26. Karkáplánok: *Hinkler Pál*. *Nádor Imre*.

Ezenkívül a plébánia területén a következő egyházak vannak: Az *Urunk színeváltozásáról* nevezett templom, melyet 1672-ben szenteltek föl. Adminisztrálják a jezsuita atyák. A *polgári kórház* mellett sz. László temploma, adminisztrátor *Franz ev. János*. A *Lazaretben* Nagyboldogasszony temploma. Adminisztrálják a sz. Ferenc-rendiek. *Láralja*. Szentháromság temploma. Beigtatott javadalmas *Fischer József*. Sz. *Miklós* temploma a várban. Adminisztrálják a kapucinus atyák.

2. **Pozsony.** (Szentháromság.) Al. 1854. Temploma hajdan a trinitáriusoké volt. Maltai sz. Jánosnak van szentelve. A plébánia területén van a kapucinusok sz. Lászlóról nevezett temploma. Pl. *Veszély Ferenc*, nagyszombati sz. széki ülnök. Szül. 1833 okt. 18. Sl. *Skutyil Ferenc*.

3. **Pozsony-Virágölgy.** Al. 1770. A Nagyboldogasszony tiszteletére emelt új templomot 1888-ban szentelték föl. A temetőben a Fájdalmas Szűz, az állami kórházban sz. Erzsébet kápolnája van. Fiókegyháza *Főrvé*. Kápolnája van. Pl. *Csajkovszky Evariszt*. Szül. 1858 ápr. 4. Pozsonyban. A hittudományt a Pazmaneumban végezte. Plébános volt Vigvárott, azután Máriavölgyön; 1901-ben választották meg Pozsonyban. Sl. dr. *Huszár Elemér*. Szül. 1872 máj. 7.

A nagyszombati szent Miklósról nevezett társaskáptalan.

A török hódoltság idejében 1543-tól kezdve, majdnem három évszázadon át, Nagy-Szombat városában talált menedéket az esztergomi főkáptalan, míg Rudnay Sándor hercegprimás 1820-ban elfoglalván az esztergomi érseki széket, a káptalant visszahelyezte Esztergomba. Ekként a számos templomáról, kolostoráról s tudományos intézetéről Kis-Rómának nevezett Nagy-Szombat, az egyetem egykori székhelye, utolsó díszét is elvesztette.

Fájdalmasan érintette e távozás a nemes város minden lakóját; de árvaságukat igazában csak akkor érezték, midőn Perényi Imre báró, bácsi vál. püspök s esztergomi főkáptalani nagyprépost, ki mint 1780-tól egyúttal városi plébános, kanonoktársait új otthonukba nem követte, a régi menedékhelyen 1823. évi január hó 26-án az élők sorából elköltözött, mert ekkor elszakadt az utolsó szál is, mely a várost a főkáptalanhoz fűzte.

Rudnay Sándor hercegprimás, hogy a várost nagy multjához képest kárpótolja, Nagy-Szombatban új, hat tagból álló káptalant létesített. Ebből a célból a város előkelőségeivel, intéző köreivel már 1823-ban, majd szándéka kivitele elé akadályok gördülvén, 1827-ben újabb tárgyalásokat

folytatott: midőn pedig úgy találta, hogy az ügyet kellően előkészítette, nem habozott a felsőbb jóváhagyásra I. Ferenc apostoli király elé terjeszteni. A király 1831. évi július hó 5-ikén, 1840 a szent Miklós püspök s hitvalló vedelme alá helyezett új társaskáptalan hat tagját is kinevezte.

A kinevezetteknek azonban egyike sem foglalhatta el helyét a káptalanban, mert Kunszt Ignác nagyszombati plébános előterjesztése folytán az alapítás ügye felüggesztetett. Rudnai érsek 1831 szeptember 13-án váratlanul elhunyt s a primási szék csak 7 év múlva tölthetett be. Az új primás, Kópácsy József, elődjének tervét nemcsak magáévá tette, de keresztül is vitte. Bizonyossága ennek a következő hármastény: V. Ferdinánd 1843 február hó 17-én megerősítette a nagyszombati káptalan alapító-levelét s ugyanaz évi augusztus 5-én kinevezte a hat kanonokot, végezetül pedig 1844 január hó 1-én a főpásztor nagy ünnepek között beiktatta a káptalan.

I. Ferenc József király 1854 április 24-én Erzsébet királyasszonynyal történt egybekelése örök emlékezetére ugyanaz évi szept. 7-én kelt legkegyelmesebb elhatározásával megengedte, hogy a káptalan tagjai kiválóbb ünnepek alkalmával diszjelvényt viseljenek. A jelvény két részből áll, magyar koronából és sz. Miklós püspök képével díszített keresztből, utóbbin kettős fölrással: S. Nicolaus, Patronus Coll. Capit. Tyrnav. és: In memoriam faustissimi Connubii. 24. Apr. 1854. Simor János bíboros-herceg-prímás 25 éves püspöki jubileuma alkalmából 100.000 frtnyi ájtatos alapítványt tett a káptalani tagok javára — ide nem értvén a mindenkor plébános kanonokot, ki javadalmazását nem a káptalantól étvezi — olyszerű kötelezettséggel, hogy havonkint egy-egy sz. misét mondjon mindegyikük az alapító lelki üdvéért. Ilyképen Simor János a nagyszombati káptalan legnagyobb jötevője, a szó szoros értelmében második alapítója lett.

A káptalannak eddig, a jelenleg élőkkel együtt 30 tagja volt, nevezetesen:

1. *Concilia Emil*, volt nagyszombati érseki vikáriusi titkár, beikt. 1897. évi márc. 9-én. Irodalmi téren is működik, örkanonok.
2. *Gombár Pál*, volt nagyszombati szemináriumi alkormányzó, beikt. 1852 április 17. Meghalt 1870 febr. 3.

3. *Gron Lajos*, a pozsonyi Emericanum volt aligazgatója, beikt. 1864 június 1. Megh. 1884 december 18.

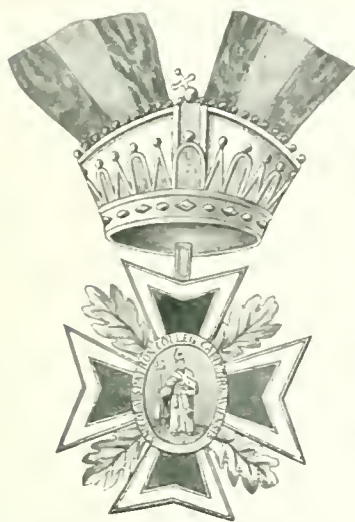
4. Dr. *Halmos Ignác*, volt esztergomi tiszti kanonok és ugyanott papnev. alkormányzó, beikt. 1898 júl. 3-án. Városi plébános, mesterkanonok. Irodalmilag is működik.

5. *Homoky József*, volt nagyszombati papnev. lelkiigazgató, beikt. 1857 márc. 19. Meghalt 1876 szept. 21.

6. *Homolay János*, volt esztergomi papnev. alkormányzó, beikt. 1885 május 10-én. Meghalt 1888 jun. 25.

7. *Keller János*, volt nagytapolcsányi prepost-plébános, beikt. 1890 január 25. Olvasókanonok.

8. *Kesselborn Károly*, komjáthi esperes-plébános, beikt. 1844 jan. 1. Megh. 1862 április 5.

A NAGYSZOMBATI KÁPTALAN DISZJELVÉNYE.

A NAGYSZOMBATI KÁPTALAN PÉCSÉTJE

POZSONYI PRIMÁSI PALOTA.

9. *Klempa Simon*, budapest-terézvárosi prépost-plébános beiktatott 1886 ápril 29. Káptalani prépost.

10. *Köntös József*, detrekő-szentpéteri esp.-pléb., beikt. 1875 dec. 31. Megh. mint kinevezett kápt. prépost 1885 ápril 14.

11. *Krebnay Lénárd*, volt esztergomi tiszt. kanonok, dejthei esp.-pléb., a Ferenc József-rend lovagja, beikt. 1897 márc. 9. Éneklőkanonok.

12. *Linter József*, esztergomi tiszt. kanonok, nagysúri esp.-pléb., beikt. 1862 szeptember 20. Megh. 1864 jan. 24.

13. *Madács József*, alsó-diósi esp.-pléb., beikt. 1853 február 15. Megh. 1856 júl. 6.

14. *Miklosovich Alajos*, gútai esp.-pléb., beikt. 1886 aug. 24. Pozsonyi kanonokká kinevez-

tett 1888 febr. 12-én lt meghalt 1895 márc. 1. Irodalmi működést is fejtett ki.

15. *Morva Miklós*, héreghi esperes-plébános, beikt. 1897 aug. 31. Mesterkanonok. Irodalmi téren működik.

16. *Nedeczky József*, naszvádi plébános Beikt. 1844 jan. 1. Megh. 1845 aug. 10.

17. *Nemcskay István*, gerencséri esperes-pléb., beikt. 1844. jan. 1. Megh. mint kápt. prépost 1884 jun. 17. Irodalmi téren működött.

18. *Ocsorszky Ferenc*, pápai kamarás s egyházmegyei könyvtáros, beiktatott 1871 szeptember 9. Városi plébános volt, utóbb kápt. prépost. Meghalt 1898 január 30. Irodalmi tevékenységet is fejtett ki.

19. *Olbauer Mihály*, gerencséri esperes-pléb., beikt. 1878 aug. 6. Megh. 1890 aug. 18.

20. *Okolicsányi Pál*, verebélyi esp.-pléb., beikt. 1846 okt. 22. Megh. 1865 dec. 4.

21. *Polakovics Antal*, esztergomi t. kanonok, kislévárdi esp.-pléb., beikt. 1881 dec. 15. Megh. 1885 júl. 16.

22. *Pribélyi Ferenc*, esztergomi papnev. tanár, beikt. 1841 jan. 1. Megh. 1852 jun. 13.

23. *Schnell György*, pozsonyi kanonok s 1847

augusztus 2. óta nagyszombati plébános, beikt. 1844 január 1. Első prépostja a káptalannak. Megh. 1871 jun. 5.

24. *Schultz János*, kövesdi esp.-pléb., beikt. 1885 máj. 10. Megh. 1896 aug. 31.

25. *Tburánszky Ármín*, nagymarosi esperes-plébános, beikt. 1892 december 16-án. Meghalt 1896 jun. 17.

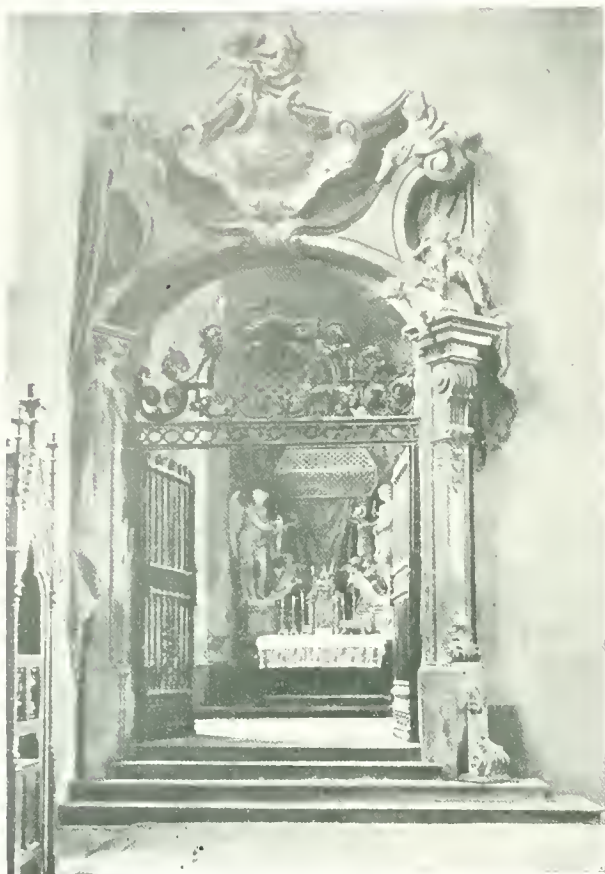
26. *Tölgyessy István*, szölgvényi esperes-plébános, beiktatott 1870 június 11-én. Meghalt 1881 jan. 23.

27. *Trajesik József*, radosnai esp.-pléb., beikt. 1844 jan. 1. Megh. 1850 aug. 15.

28. *Ujgeth Mihály*, ipolysághi esp.-pléb., beikt. 1866 dec. 24. Megh. 1877 aug. 11.

29. *Varga Mihály*, esztergom-vízvárosi esp.-pléb., beikt. 1888 márc. 24., pozsonyi kanonokká kineveztetett 1888 dec. 20-án. Író.

30. *Vöfgenau József*, nagyszombati konv. alkormányzó, beikt. 1888 december 27. Meghalt 1896 okt. 17.

ALAMIZSNÁS SZ. JÁNOS KÁPOLNÁJA A POZSONYI SZÉKESEGYHÁZBAN.

II. Nagyszombati esperesség. (Nagyszombat sz. kir. város.)

Esperes: Dr. *Halmos Ignác*, apát-kanonok, plébános.

Nagy-Szombat. Temploma, mely egyszersmind káptalani székesegyház, sz. Miklósnak van szentelve. A hagyomány szerint a XIII. században fennállt és Nagy Lajos építtette újjá. 1629-ben Pázmány Péter megnagyobbította és fölékesítette. Ezenkívül következő templomok vannak itt: szent Ilona, szent Fabián és Sebestyén; a Bold. Szűz szeplőtelen fogantatásáról nevezett, hajdan Klarissza-templom, mely a kuruc-háborúk alatt sokat szenvedett. 1624-ben és 1686-ban ismételtén megújították; végül sz. Anna. Továbbá a következő kápolnák: az érseki széklházban, az árvalházban, a városházán, a megyei közokórházban, a papnevelő intézetben és a konviktusban. Pl. dr. *Halmos Ignác*. S. lelkészek, egyszersmind javadalmasok: ifj. *Markovics Ferenc*. Szül. 1864 febr. 21. Nagy-Tapolcsányban. 1895 óta van Nagy-Szombatban. *Perczely Károly*. Ugyanitt még következő egyházak vannak: a sz. *Józsefről* nevezett, hajdan pálos-templom. Épült 1653-ban; 1823-ban újjáépítették. Adminisztrálja *Probszt Dénes*. Ker. sz. *János*, hajdan a Jézus-társasági temploma. Sz. *Háromság*, hajdan trinitárius templom. Adminisztrálják a Jézus-társasági atyák. Sz. *Jakab apostol*. Adminisztrálják a szent Ferenc-rendiek. Romjaiból Pázmány Péter építtette föl 1633-ban. Katonai lelkész és a cs. és kir. katonai rokkantak házának lelkésze *Gaudnik Gyula*. Szül. 1861 máj. 2.

Az érseki főgimnázium igazgatója és a konviktus kormányzója *Köbalmi József*. A konviktus alkormányzója: *Helez János* főgimn. tanár. Szül. 1845 aug. 27. Esztergomban. A theológiát a budapesti egyetemen végezte. 1872-től fogva nagyszombati főgimn. tanár. A tanári kar tagjai: *Znamenák István*, *Ublárik János*, *Sinkó József*, dr. *Lőrincz Gyula*, *Toldy Béla*, *Ürményi László*, *Cziky Vilmos*, *Mutschenbacher Gyula*, *Csizmazia Ferenc*, *Tóth Árpád*, *Fallenbüchel Ferenc*, *Martényi Elemér*, *Sebestha Ottó*, *Tillmann Béla*, *Hudyma Emil*, *Márton József*.

III. Bazini esperesi kerület. (Pozsony vm.)

Esperes: *Marschall Lajos*, szentgyörgyi plébános. Hely. esperes: *Markovics János*, vistuki plébános.

1. **Báfony.** Már 1313-ban létezett. Temploma Szer. sz. Ferenc. Fiókegyháza *Gocnól*. Temploma van. Adm. *Chrenkó Ignác*. Szül. 1865 febr. 1. Nyitra-Németin. A theológiát a Pazmaneumban végezte. 1893-ban Adm. Kápolnán, majd Grinádán, 1896 óta Báfonyban.

2. **Bazin.** Már 1317 előtt létezett. Temploma Nagyboldogasszonynak van szentelve. Ezenkívül az Urunk színeváltozásáról nevezett, valamint a kapucinusok Szentháromság temploma van itt, továbbá a sz. Rozália-kápolna. Fiókegyházai: *Csukárd*, templommal. *Cajla*. Szintén temploma van. Plébános *Palkovics István*. Született 1811 augusztus 4. Kuttin. A theológiát a budapesti egyetemen végezte. Plébános 1876 óta. Sl. *Koblovsky Frigyes* kapucinus-r.

3. **Cseszte.** 1332-ben létezett. Temploma sz. Imre. Fiókegyházai: *Pila*, templommal. *Töröskő* vára. Itt kápolna van. Pl. *Bakics János*. Szül. 1853 jun. 3. Vöröskői helyi káplán *Pospischil Prokop*.

4. **Dubova.** Al. 1807. Temploma Ker. sz. János fejvételéről nevezett. Pl. *Jantausch Pál*. Szül. 1870 jun. 26.

5. **Grinád.** Al. 1390. Temploma sz. Zsigmond. Fiókegyháza *Limbach*. Temploma van. Adm. *Borovszky József*. Szül. 1860 jan. 14.

6. **Horvát-Gurab.** Al. 1618. Temploma sz. István király. Ezenkívül a Szentháromság kápolnája. Pl. ifj. *Horváth József*. Szül. 1854 febr. 7.

7. **Istvánfalva.** Al. 1397. Temploma sz. István király. Ezenkívül sz. Rozália kápolnája. Pl. *Vojtech János*. Szül. 1864 dec. 14.

8. **Modor.** A XIII. század óta áll fenn. Új templomát sz. István király tiszteletére 1876-ban szentelték föl. Ezenkívül a Havi Boldogasszony, sz. Mihály, a Szentháromság, sz. Anna, sz. Mária Magdolna kápolnái vannak itt. Fiókegyházak: *Modor-Királyfa*, ahol kápolna van. Terleng. Szand erdőben szintén kápolna áll. Pl. *Ernyei Lajos*. Szül. 1854 aug. 25. Magas-Majtényban. Nagyszombati főgimn. tanár, majd nagysenkvi plébános; 1889 óta Modorban plébános. Sl. *Berkes Pál*. Szül. Felső-Kocsokócon, 1875 dec. 31.

9. **Nagy-Senkvic.** Al. 1550. Templomát sz. Anna tiszteletére 1672-ben szentelték föl. Ezenkívül sz. Vendel kápolnája van itt. Fiókegyháza: *Kis-Senkvic*, kápolnával. Adm. *Szokánék József*. Szül. 1848 ápril 5. Bazinban. 1890 óta Senkvicen.

10. **Pudmeric.** Al. 1390. Temploma a Szentkereszt fölmagasztalása. Ezenkívül a Fájdalmas Szűz kápolnája. Fiókegyháza *Halmos*, ahol templom van. Pl. *Jankovics József*. Szül. 1841 márc. 21. Sl. *Brázda Antal*. Szül. 1874 nov. 14.

11. Réese. Al. 1390. Temploma szent Fülöp és Jakab. Ezenkívül a Bold. Szűz kápolnája van itt. Pl. ifj. *Bezák István*. Született 1851 máj. 6.

12. Schweinsbach. Al. 1725. Temploma szent Fülöp és Jakab. Pl. id. *Horváth Rudolf*. Szül. 1831 szept. 10.

13. Szent-György. Al. 1271. Temploma sz. György tiszteletére épült. Ezenkívül a kegyesrendiek Szentháromságról nevezett temploma van itt; továbbá a Nagyboldogasszony és Nep. sz. János kápolnája. Pl. *Marschall Lajos* esperes. Szül. 1840 júl. 30. Nagy-Szombatban. A theológiát Budapesten végezte. 1863–1869-ig budapesti s. lelkész. 1883 óta plébános Szent-Györgyön. «Vallás és hazafiság» címen imakönyvet adott ki. Sl. *Bubins Mihály*. Született 1877 május 22. Borostyánkőn.

14. Szöllős. Al. 1279. Új templomát 1895-ben szentelték föl szent László tiszteletére. Plébános *Böcz Károly*. Született 1863 szeptember 19.

15. Tót-Gurab. Al. 1617. Templomát 1635-ben szentelték föl Ker. szent János tiszteletére. Ezenkívül szent Anna, a Fájdalmas Szűz, Nep. szent János és sz. Vid kápolnái vannak itt. Adminisztrátor *Kubina János*.

16. Vistuk. A már 1332-ben létezett plébániát 1810-ben állították helyre. Templomát a Szentháromság tiszteletére 1800-ban szentelték föl. Ezenkívül a szent Anna kápolnája van itt. Plébános *Markovitch János* hely. esperes. Született 1857 május 16.

KLEMPA SIMON,
prépost, kanonok, Nagy-Szombat.

IV. Somorjai esperesi kerület. (Pozsony vm.)

Esperes: *Kisfaludy Zsigmond*, somorjai plébános.

1. Csütörtök. Al. 1390. Temploma sz. Jakab apostol. Fiókegyházai: *Béke, Csákány*. Mindkettőben templom van. Pl. *Pázmány Adolf*. Szül. 1847 jun. 10.

2. Fél. Al. 1390. Templomát sz. Miklós tiszteletére 1775-ben szentelték föl. Ugyanitt a Szentkereszt kápolnája a temetőben; ezenkívül magánkápolna sz. Margit tiszteletére. Fiókegyházai: *Éberhard*, kápolnával. Hideg-hét. Madarász. Vök. Pl. *Dotter János*. Szül. 1847 dec. 21.

3. Hidas. A XIII. században már létezett plébániát 1762-ben alapították újjá. Temploma sz. Tamás ap. Pl. *Bognár Gergely*. Szül. 1869 dec. 13.

4. Illésháza. Al. 1770. Temploma sz. Péter és Pál. Fiókegyházai: *Bél-Vatta*. Tonkháza. Pl. *Skadra János*. Szül. 1856 nov. 1.

5. Misérd. Al. 1358. Temploma sz. Márton. Fiókegyházai: *Alsó-Csölle*. Temploma van. *Felső-Csölle*, templommal. *Dénesd*. Temploma van. *Tores*. Plébános *Ludwig Gusztáv* nagyszombati sz. széki ülnök. Született 1832 aug. 11.

6. Nagylégh. Al. 1328. Temploma szent Erzsébet özvegy. Fiókegyházai: *Előpatony*. Kislégh. Szász. Plébános *Pásztor János*. Született 1846 november 14.

7. Nagymagyar. Al. 1390. Új temploma a Szentkereszt fölmagasztalásának tiszteletére épült. Fiókegyházai: *Alsó-Jányok*. *Bústelek*. *Csenke*. *Felső-Jányok*. *Gomba*. Temploma van. *Kismagyar*. *Olgva*. *Vajaszvatta*. Plébános *Leszkay Sándor*. Született 1862 november 3. Segédlelkész *Rácz János*.

8. Nagy-Paka. Már a XIII. században létezett. Temploma szent László király. Fiókegyházai: *Csukárpaka*. *Kispaka*. Kápolnája van. *Macháza*. Pl. *Pergő József*. Szül. 1833 jan. 7.

9. Püspöki. A XII. században már fönnállott. Templomát 1889-ben szentelték föl sz. Miklós tiszteletére. Ezenkívül a Bold. Szűz, sz. Rozália és Nep. sz. János kápolnái vannak itt. Fiókegyházai: *Szunyogdi*. Temploma

MORVA MIKLÓS,
kanonok, Nagy-Szombat

van. *Verekye*, templommal. Pl. *Tyukoss ec. János*. Szül. 1870 dec. 24. Érsekújvárott. 1896–1901-ben a pozsonyi áll. tanítónőképző-intézetnél hittanár, 1901-től püspökii plébános. Az «Országos Néplap»-nak segédszerkesztője volt; több költeménye és cikke jelent meg katolikus lapokban.

10. **Somorja**. Már 1238-ban létezett. Temploma Nagyboldogasszony. A kórházban sz. Kozma és Dömjén kápolnája. Fiókegyházai: Bucsuháza. Csölösztő. *Gutor*. Temploma a Szentkereszt tiszteletére szentelt. *Királyfia*. *Szemeth*. *Szeraf*. sz. Ferenc templomával. *Tejfalu*. *Úszor*, kápolnával. *Számoth* pusztán sz. Margit temploma. Pl. *Kisfaludy Zsigmond* esperes. Szül. 1847 júl. 18.

11. **Szent-Antal**. Al. 1781. Temploma Pádulai szent Antal. Fiókegyházai: Bácsfa. *Nagyszarva*. Temploma van. *Tárnok*, kápolnával. Adm. *Majzon Method*, szent Ferenc-rendi.

12. **Vajka**. A XIII. században létezett. Temploma szent Mihály. A temetőben szent József és Nep. szent János kápolnája. Fiókegyházai: Doborgaz. *Keszölcés*, szent Rozália kápolnával. Plébános *Muskovich Ágoston*. Született 1871 augusztus 28.

A SZENT MIKLÓS-KAPOLNA, POZSONYBAN

V. Dunaszerdahelyi esperesi kerület. (Pozsony vm.)

Esperes: *Haskó József*, dunaszerdahelyi plébános. Hely. esperes: *Vázsonyi József*, albaári plébános.

1. **Albaár**. Al. 1802. Templomát sz. Anna tiszteletére 1822-ben szentelték föl. Fiókegyházai: Kisbaár. *Nagymád*. Temploma van. Pl. *Vázsonyi József*, hely. esperes. Szül. 1847 dec. 2. Csúzon. Tallóson volt adminisztrátor, 1882 dec. 2. óta albaári plébános.

2. **Alistál**. Régi plébánia. Temploma sz. Márton. Fiókegyházai: Bögellő. Felistál. Sárospadány. Tönye. Adm. *Hajóssy Križant György*. Szül. 1851 ápril 21. O-Szőnyben. Mint sz. Ferenc-rendi 1888–1889-ig nagyabonyi lelkész volt, 1901-től Alistálon. Szerkesztette a «Jó Pásztor» folyóiratot 11 évig, az «Összetartás» és a «Remény» című szépirodalmi lapokat. Kiadott munkája az 1884-ben Bécsben mondott sz. István-napi beszéd. Irt tárcacikkeket különböző lapokba.

3. **Alsó-Nyárasd**. Al. 1754. Temploma a Bold. Szűz születésének tiszteletére épült. Fiókegyháza Felső-Nyárasd. Pl. *Papánek Márk*, aranymisés. Szül. 1811 ápril 22.

4. **Baka**. Al. a XIV. században; újjá al. 1728. Temploma Mindszentek. Fiókegyházai: Lándorgóc. Nádasd. Pl. *Flock Jakab*. Szül. 1848 júl. 13.

5. **Ballony**. (Győr vm.) Régi plébánia. Temploma Sárlos Boldogasszony. Fiókegyházai: Kulesod. *Győr-Medve*. Temploma van. Nyárad. Szap. Radvány. Pl. *Ekker József*. Szül. 1846 márc. 10.

6. **Böös**. 1397-ben főmállott. Temploma. sz. Margit. Fiókegyháza Patas. Pl. *Huszár István*. Szül. 1851 aug. 13.

7. **Deresika**. Al. 1791. Temploma Nagyboldogasszony tiszteletére 1822-ben szentelték föl. Plébános *Glöckel Ignac*. Született 1848 febr. 26.

8. **Duna-Szerdahely**. Már 1329-ben létezett. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyházai: Balásfa. Csenkeszfá. Hegybenéte. *Kis-Udvarnok*, kápolnával. Lédertejed. Nagy-Udvarnok. Ollétejed. Pódafa. Sikabony. Tobórétke. Tökcs. Pl. *Haskó József* esperes, a Ferenc József-rend lovagja. Szül. 1828 január 26. Pl. *Gáspári Gyula*. Szül. 1847 szeptember 7.

9. **Egyházgelle**. 1253-ban létezett. Temploma sz. Péter és Pál. Fiókegyházai: Beketfa. Cschfalva. Csentőfalva. Kis-Budafalva. Kisfalud. *Kis-Lúcs*, kápolnával. Nagy-Budafalva. Nagy-Lúcs. O-Gelle. Pósfalva. *Sárosfalva*, kápolnával. Plébános *Bartal László*. Pl. *Boda Miklós*. Született 1873 dec. 6.

10. **Egyházkarsa**. Már 1249-ben létezett. Temploma sz. Bertalan. Fiókegyházai: Amade-, Damazér-, Erdőhát-, Etre-, Göncöl-, Királyfia-, Kulcsár-, Móróc-, Pinke-, Sipos- és Sólymos-Karsa. *Kulcsár-Karcsán* kápolna

POZSONY-UJVÁROSI RÓM. KATH. TEMPLOM

van. Pl. *Feketebázy Károly*. Szül. 1840. Vág-Sellyén. A theológiát a budapesti egyetemen végezte. 1889 óta plébános Egyházkarcsán.

11. **Felbaár.** 1397-ben létezett. Temploma sz. István király. Fiókegyházai: Nagy-Bodak. *Süly*. Temploma van. Pl. *Tomanovics Ferenc*. Szül. 1840 aug. 4.

12. **Kürth.** Az 1390-ben már létezett plébániát 1872-ben állították helyre. Temploma sz. István vértanú. Adm. *Szép Lajos*.

13. **Nagy-Abony.** Al. 1761. Temploma Szentháromság. Fiókegyháza Hodos. Adm. *Matyi Márk Mihály*. Szül. 1866 aug. 1.

14. **Szent-Mihályfa.** Már 1390-ben létezett. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: Benke-, Bögöly-, Csécsény-, Diós-, Főrgé-, Lögér-Patony. Pl. *Herbert József*. Szül. 1859 júl. 28. Sl. *Urbán Pál*.

15. **Várkony.** Már a XII. században létezett. Temploma sz. Jakab. Fiókegyháza *Csalló-Nyék*, ahol kápolna van. Pl. *Huszár Gyula*. Szül. 1866 dec. 15.

16. **Vásárút.** Már 1332-ben létező plébánia. Temploma Páduai sz. Antal. Fiókegyháza *Vámos-Ujfalu*. Itt kápolna van. Pl. *Vanitsék Ferenc*. Szül. 1844 dec. 2.

VI. Malackai esperesi kerület. (Pozsony vm.)

Esperes: dr. *Kovács József*, malackai plébános. Hely. esperes: *Mellisek Adolf Mihály*, nagylévárdi plébános.

1. **Almás.** Al. 1769. Újjáépített és megnagyobbított templomát 1896-ban szentelték föl sz. Mihály tiszteletére. Pl. *Duday Mihály*. Szül. 1839 dec. 11.

2. **Detrekő-Csütörtök.** Al. 1787. Temploma Nagyboldogasszony. Ezenkívül sz. Rozália kápolnája van itt. Adm. *Lenkei Károly*. Szül. 1864 jan. 30.

3. **Gajár.** A XIV. században létezett. Temploma az Angyali üdvözet. Pl. *Oláb Miklós*. Szül. 1845 nov. 12. Sl. *Hotár Lajos*. Szül. 1876 aug. 8.

4. **Jakabfalva.** Al. 1724. Temploma sz. Fülöp és Jakab. Pl. *Virsik János*. Szül. 1869 ápr. 25.

5. **Kis-Lévárd.** Al. 1823. Templomát Nagyboldogasszony tiszteletére 1741-ben szentelték föl. Pl. *Szűcsy György*. Szül. 1867 febr. 22.

6. **Konyha.** Al. 1678. Temploma sz. Miklós. Ezenkívül a Bold. Szűzről és sz. Hubertről nevezett kápolna van itt. Pl. *Majer Péter*. Szül. 1843 júl. 5.

7. **Malacka.** Már a XIV. században létezett. Templomát a Szentháromság tiszteletére 1731-ben szentelték föl. A sz. Ferenc-rendiek temploma Nagyboldogasszonynak van szentelve. Ezenkívül sz. Anna, Jézus sz. Szíve és a kastélyban a Szentkereszt kápolnája. Fiókegyháza *Kiripolc*, ahol sz. Mártonnak szentelt templom van. Pl. dr. *Kovács József* esperes. Szül. 1858. jan. 31.

8. **Nagy-Lévárd.** Al. 1676. Templomát a B. Sz. Mária neve tiszteletére 1733-ban szentelték föl. Ezenkívül Sárlos Boldogasszony kápolnája van itt. Pl. *Mellisek Adolf Mihály* hely. esperes. A megtért anabaptisták curatusa *Klenovics Péter*. Szül. Vittencen 1861 aug. 14. 1890 óta curatus.

9. **Pernek.** Már a XIV. században létezett. Templomát a Szentlélek tiszteletére 1672-ben szentelték föl. Ezenkívül sz. Vendel kápolnája van itt. Pl. id. *Novák János*. Szül. 1836 júl. 22.

10. **Rorbach.** Al. 1787. Temploma Nagyboldogasszony. Adm. *Jakubovics János Károly*. Szül. 1847 január 28.

11. **Széleskút.** Már 1397-ben létezett. Temploma Mindenszentek. Pl. *Sztasek János*. Szül. 1864 márc. 16.

12. **Szent-István.** Al. 1682. Templomát 1678-ban szentelték föl sz. István király tiszteletére. Pl. *Koczurek Rudolf*. Született 1838 április 10.

VII. Stomfai esperesi kerület. (Pozsony vm.)

Esperes: *Kófrányi Alajos*, besztercei plébános. Hely. esperes: *Gond Ignác*, stomfai plébános, nagyszombati sz. széki ülnök.

1. **Beszterce.** Al. 1737. Temploma szent Péter és Pál. Plébános *Kófrányi Alajos* esperes. Született 1839 szept. 26.

2. **Dévény.** Fönnáll 1397 óta. Temploma a Szentkereszt tiszteletére a XII. században épült. Fiókegyháza *Károlyfalva*, ahol kápolna van. Pl. *Springer István*. Szül. 1832 aug. 1. Nagy-Lévárdon.

3. **Dévény-Ujfalu.** Régi plébánia. Temploma a Szentlélek tiszteletére épült. Fiókegyháza Dévénytő. Pl. *Trubinyi János*. Született 1863 szeptember 8. Bars-Verebélyen. 1888–89-ben szentistváni adminisztrátor, azután s. lelkész Gajáron; 1893-tól plébános Dévény-ujfalun. Orsz. képviselő.

4. **Hidegkút.** Al. 1807. Temploma a Megváltó föltámadásának és sz. Kozma és Dömjén tiszteletére épült. Pl. *Talda János*. Született 1841 okt. 29.

5. **Laáb.** A már 1397-ben létezett plébániát már 1682-ben alapították újjá. Temploma Mindenszentek. Ezenkívül szent Vendel kápolnája. Pl. *Grätzer Ferenc*. Szül. 1871 január 27.

6. **Lamaes.** 1397-ben létezett. Ujjá al. 1752. Temploma sz. Margit. Ezenkívül sz. Rozália kápolnája. Pl. *Hilbert János*. Született 1864 jun. 2.

7. **Lozornó.** Al. 1729. Temploma szent Katalin. Ezenkívül szent Vendel kápolnája. Plébános *Köpcsányi László*. Született 1867 június 6.

8. **Magasfalu.** (Hochstettνό.) 1397-ben fönnállott. Új templomát 1892-ben szentelték föl sz. András tiszteletére. Ezenkívül a sz. Rókus és Vendel, valamint Nep. sz. János kápolnája van itt. Pl. *Gasparovics István*. Szül. 1854 júl. 24.

9. **Magyarfalva.** Al. 1788. Temploma szent Katalin. Fiókegyháza *Dimburg*. Temploma van. Adm. *Kvassay Károly*. Született 1849 dec. 17.

10. **Máriavölgy.** Al. 1786. Temploma, mely korábban a pálosoké volt, 1377-ben épült a Bold. Szűz születése tiszteletére. Ismert kegyhely, melyet messze vidékről is sokan látogatnak. Kivüle még sz. Annáról, Jézus Krisztus születéséről és sz. Flóriánról nevezett, valamint a Szentkút-kápolna van a plébánia területén. Pl. *Závodszy József*. Született 1870 márc. 10. Szottinán (Nyitram.). Sl. *Jabornik Ödön*. Született 1873 nov. 30. Nagy-Tapolcsányban.

11. **Stomfa.** Már 1397-ben létezett. Templomát sz. István király tiszteletére 1766-ban szentelték föl. Ezenkívül következő kápolnák vannak: a Kálvária-kápolna, Nep. sz. János a kastélyban, sz. Orbán a szőlőhegyen, továbbá a Szentkereszt és sz. Vendel kápolnája. Fiókegyházai: *Mászt*. Temploma sz. Sebestyén tiszteletére 1731-ben épült. *Borostyánkő*. Temploma Jézus sz. szíve (1900.) *Rézbánya*, kápolnával. Pl. *Gmál Ignác* hely. esperes és ker. tanfelügyelő, nagyszombati sz. széki ülnök. Szül. 1841 júl. 31. Történetiró. A Szent-István-Társulat tud. és irod. osztálya tagja.

12. **Zohor.** Régi plébánia. Új templomát 1898-ban szentelték föl sz. Margit tiszteletére. *Travník* telepen kápolna van. Pl. id. *Markovics Ferenc*. Szül. 1846 szept. 26.

DR. ERNST SÁNDOR,
papai kamarás, országgyűlési képviselő, Budapest.

VIII. Szempei esperesi kerület. (Pozsony vm.)

Esperes: Id. *Méhes Karoly*, földemesi plébános. Hely. esperes: *Turcsék József*, cifleri plébános.

1. **Boldogfalva.** Al. 1788. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyháza *Rethe*. Temploma van. Adm. *Maszárik Győző*.

2. **Csataj.** 1390-ben fönmállt. Temploma sz. Margit. Fiókegyháza *Német-Gurab*. Temploma van. Plébános dr. *Madurkay Miklós*. Szül. 1854 dec. 4.

3. **Cseklész.** 1397-ben létezett. Temploma sz. István király. Kivüle még egy templom van itt sz. Anna tiszteletére, továbbá kápolna a temetőben. Pl. *Sörényi Gyula*. Szül. 1862 márc. 18.

4. **Ciffer.** Már 1390-ben létezett. Temploma sz. Mihály. *Pusztapát* fiókegyházban templom van. Plébános *Turcsék József* h. esperes. Szül. 1851 dec. 6.

5. **Egyházfa.** Régi plébánia. Temploma sz. András. Fiókegyházai: Apáca-Körmödsi. *Hegysúr*, kápolnával. Jánosháza. *Pozsony-Királyfa*, kápolnával. Kis-Borsa. Nagy-Borsa. Papkörmösd. Pénteksúr. Torony. Zonc. Pl. *Markovics István*. Szül. 1841 márc. 11. Sl. *Szabó János*. Szül. 1871 apr. 6.

6. **Iványi.** 1397-ben létezett. Újjá al. 1727. Temploma Ker. sz. János. A kastélyban sz. Rozália házi-kápolna. Fiókegyháza Papfalva. Pl. *Martini Miklós* sz. Ferenc-r. Szül. 1867 jun. 17.

7. **Jóka.** Már 1322-ben létezett. Temploma Ker. sz. János. Kivüle még az Örangyalok kápolnája. Fiókegyháza Jókaujhely. Pl. *Olgyay Béla*. Szül. 1842 okt. 16.

8. **Kápolna.** Al. 1240 körül. Temploma sz. Erzsébet özvegy tiszteletére épült. Értékes sz. Erzsébet ereklyéje van. Fiókegyháza *Igrám*, templommal. Pl. *Rozsypál Antal*. Szül. Predmérén, 1862 aug. 30. 1892 óta plébános Kápolnán.

9. **Magyarbél.** Al. 1728. Ujjáépített és kibővített templomát 1896-ban szentelték föl a Szentkereszt föl-találása tiszteletére. A kastélyban sz. Pál fordulásáról nevezett kápolna. Fiókegyházai: *Némethél*, kápolnával. *Dunaujfalu* és *Saáp* közös kápolnával. Pl. *Kirébkönpf Ferenc*. Szül. 1862 nov. 27.

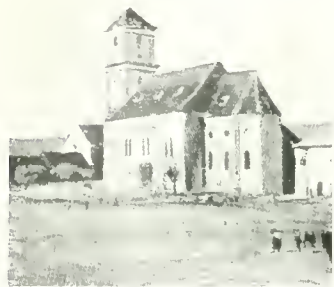
10. **Nagy-Födémes.** Már 1332-ben létezett plébánia. Temploma sz. Mihály. Kivüle még a Fájdalmas Szűz kápolnája. Pl. id. *Mébes Károly* esperes. Szül. 1829 jan. 27. Sl. *Vida János*.

11. **Pusztá-Födémes.** Régi plébánia. Temploma sz. László király. Ezenkívül kápolna a Bold. Szűz tiszteletére. Pl. *Bernköpf Károly*. Szül. 1860 nov. 4.

12. **Sárfő.** Régi plébánia. Temploma sz. Adalbert. Pl. *Marschall Sándor*. Szül. 1838 márc. 1.

13. **Szempe.** A XIV. században létezett. Temploma sz. Miklós. Ezenkívül kápolna a Szentháromság tiszteletére és egy más kápolna a temetőben. Pl. *Károly Alajos*. Szül. 1865 júl. 17.

14. **Vedrőd.** A XIV. században főnállt. Temploma sz. András. Fiókegyházai *Páld*, *Tótujfalu*. Mindkettőben templom van. Pl. *Martinkovits János*. Szül. 1860 nov. 24. Sl. *Schenigla József Lajos*.

MEGVÁLTÓ-TEMPLOM, BAZIN.

IX. Szeredi esperesi kerület. (Pozsony vm.)

Esp.: *Hübner János*, hidaskürti pl. Hely. esperes: *Báthy Lajos*, nagymácsédi pl.

1. **Diószeg.** Al. a XIV. században. Templomát 1854-ben szentelték föl Nagyboldogasszony tiszteletére. Fiókegyházai: *Német-Diószeg*, *Kis-Mácséd*. Temploma van sz. Margit tiszteletére. Pl. *Kisfaludy Vince*. Szül. 1843 jan. 30.

Szempeen. A theológiát a bécsi egyetemen végezte. Előbb Magyarbélén volt plébános. Sl. *Horváth Bonifác*.

2. **Galánta.** Al. a XIV. században. Templomát 1805-ben szentelték föl sz. István király tiszteletére. Fiókegyházai: *Barakony*, kápolnával. *Gány*. Temploma van. *Hodi*, templommal. Nebojsza. Pl. *Entresz Ede*. Szül. 1868 ápr. 24. Galántán. Esztergomban felszentelése óta (1893), majd Budapesten működött mint hitoktató 1897-ig, amikor a galántai közbirtokosság plébánosnak választotta. Sl. *Hollós Pál*. Szül. 1873 ápr. 2. Berencsváralján (Nyitram.).

3. **Hidaskürt.** Al. 1332. Temploma a Szentkereszt fölmagasztalása. Fiókegyházai *Nyék*. Kápolnája van. *Vízkelet*, kápolnával. Pl. *Hübner Nep. János* esperes. Szül. 1836 ápr. 28. Sl. *Szeleczky Kamill*.

4. **Kajal.** Al. 1781. Temploma a sz. Olvasó. Fiókegyházai: *Tót-Nyárasd*. Temploma sz. István király. Adm. *Psenkó József*. Szül. 1858 márc. 7. Érsekújvárott.

5. **Kossuth.** Al. 1809. Temploma sz. Flórián. Fiókegyháza *Hegy*, templommal és egy kápolnával. Pl. *Kodály Gyula*. Szül. 1869 máj. 4.

6. **Nagy-Mácséd.** A XIV. században létezett. Temploma Ker. sz. János. Pl. *Báthy Lajos* hely. esperes. Szül. 1842 máj. 19.

7. **Nagy-Súr.** Már 1300-ban főnállott. A plébániának értékes könyvtára van. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: *Felső-Csöppöny*, *Nemes-Súr*. Kápolnája van. *Valta-Súr*, *Varra-Súr*, kápolnával. Pl. *Sobajda Ignác*. Szül. 1858 szept. 21. Szakolcán. Felső-Szöllősön, hol ideiglenes adminisztrátor volt, egészen új templomot és iskolát épített. 1897 óta sári plébános, ahol a templomot máris ellátta új oltárokkal. Sl. *Jedlicska János*. Szül. 1877 jan. 20. Kuttin.

8. **Szered.** Már 1313-ban főnállt. Temploma Ker. sz. János. Fiókegyházai: *Alsó-Csöppöny*, *Közép-Csöppöny*, kápolnával. Pl. *Polacsek Ernő*. Szül. 1853 jan. 6. Nagy-Szombatban. Sl. *Spobrer László*. Szül. 1867 febr. 25. Nagy-Szombatban.

9. **Taksony.** Már 1397-ben létezett. Újjá al. 1774. Temploma szűz Mária születése tiszteletére épült. Pl. *Specziár Lajos* szentszéki ülnök, aranymisés. Szül. 1821 jan. 29.

10. **Vág-Szerdahely.** Már 1317-ben főnállt. Temploma sz. Jakab. Fiókegyháza *Vága*, templommal. Pl. *Wójtek József*. Szül. 1852 máj. 7. Sl. *Jankovics István*. Szül. 1871 dec. 7. Cifferen.

X. Szomolányi esperesi kerület. (Pozsony vm.)

Esperes: *Jedlicska Pál*, felső-diósi plébános.

1. **Alsó-Diós.** 1390-ben létezett. Temploma Nagyboldogasszony. Pl. *Kameráth Dénes*. Szül. 1847 apr. 8.
2. **Bélaház.** Már a XIV. században létezett. Temploma sz. Mihály. Fiókegyháza *Janostelek*, Nagyboldogasszony templomával. Pl. *Skrivánek Mór* sz. széki ülnök. Szül. 1836 szept. 21.
3. **Bogdány.** 1397-ben létezett. Temploma sz. Péter és Pál. Fiókegyházai: *Istvánlak*, a Bold. Szűz születéséről nevezett templommal. Selpöc. Pl. *Kovách Miklós*. Szül. 1843 nov. 19.
4. **Felső-Diós.** Már 1390-ben létezett. Temploma a Bold. szűz Mária neve tiszteletére épült. Pl. *Jedlicska Pál* esperes, tanfelügyelő, a műemlékek orsz. bizottságának, a Szent István-Társulat irod. és tud. osztálya tagja, az Orsz. Pázmányegyesület vál. tagja. Szül. 1841 jan. 11. Történetíró. Jeles földrajz-történeti munkája a Kis-kárpáti Emlékek 2 kötetben. (Időközben kanonokká nevezetett ki.)
5. **Hosszufalu.** 1390-ben létezett. Temploma sz. Margit. Ezenkívül Páduai sz. Antal kápolnája van itt. Fiókegyháza *Fenyves*, templommal. Pl. *Petrik Ferenc*. Szül. 1855 jan. 10.
6. **Nádas.** Al. 1210. Templomát sz. Péter és Pál tiszteletére 1812-ben szentelték föl. Fiókegyháza *Binyóc*, templommal. Pl. *Kollár Márton* orsz. képv. Szül. 1851 okt. 23. Sl. *Szucsán József*.
7. **Otúövölgy.** 1396-ban létezett. Temploma sz. Katalin. Pl. *Kovácsosky József*. Szül. 1833 febr. 19.
8. **Szárzapaták.** Al. 1210. Temploma sz. Márton. Fiókegyházai: *Kosolna*, templommal; *Harangfalva*, templommal. *Rózsavölgy-pusztán* kápolna van. Pl. rakovici *Horváth László*. Szül. 1834 jun. 22.
9. **Szomolány.** Újjá al. 1644. Temploma a Bold. szűz Mária születése tiszteletére épült. Fiókegyháza *Losonc*, templommal. Pl. ifj. *Novák János*. Szül. 1871 okt. 8. Szakolcán. 1899 óta szomolányi plébános. Sl. *Minarik József*.

MÁRIA-VOLGYI TEMPLOM.
(Pozsony.)

XI. Nagyszombati esperesi kerület. (Pozsony vm.)

Esperes: *Fridrich József*, májtényi plébános. Hely. esperes: *Weisz Ferenc*, zavari plébános, nagyszombati sz. széki ülnök.

1. **Alsó-Korompa.** 1390 óta főmáll. Templomát 1813-ban szentelték föl sz. András tiszteletére. A kastélyban oratórium van a Szentkereszt tiszteletére. Fiókegyháza *Felső-Korompa*, ahol templom van. Pl. *Rácz Antal*. Szül. 1811 jun. 16. Sl. *Zsák Mihály*.
2. **Apaj.** 1397 óta főmáll. Temploma Szentháromság. Adm. *Dávid Gusztáv* sz. Ferenc-rendi.
3. **Bohunic.** 1397-ben főmállt. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: *Jászlóc*, *Pagyeróc*, sz. Márton templomával. Pl. *Jokubéczy Ernő*.
4. **Buesány.** (Nyitra vm.) Al. 1754. Temploma sz. Margit. Fiókegyháza *Karkóc*, sz. István templomával. Adm. *Pázsitny Pál*. Szül. 1850 júl. 4.
5. **Gerencesér.** Már 1215 óta áll fönn. Temploma sz. Márton. Továbbá kápolna is van sz. Márton tiszteletére. Fiókegyháza *Modorfalva*, a Szentháromság templomával és sz. Rozália kápolnájával. Pl. *Ikrényi Mihály*. Szül. 1844 máj. 12.
6. **Keresztúr.** 1397-ben létezett. Temploma a Szentkereszt fölmagasztalásának van szentelve. Fiókegyháza *Farkashida*, Urunk mennybemenetele templomával. Pl. *Ernyei Kálmán*. Született 1846 december 14.
7. **Májtény.** Al. a XIV. században. Temploma Mindenszentek. A temetőben a Nagyboldogasszony kápolnája. Fiókegyházai: *Szent-Abrahám*; temploma sz. Mihály. *Geszt*, a Bold. szűz Mária születésének templomával. Pl. *Fridrich József* esperes. Szül. 1831 aug. 30. Sl. *Czaudt Lajos*. Szül. 1875 aug. 22.
8. **Maniga.** (Nyitra vm.) 1332-ben főmállott. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyházai: *Ratkóc*, temploma sz. Márton. *Zselkóc*, szűz Mária születéséről nev. templommal. Pl. id. *Bezák István*. Szül. 1838 aug. 6.
9. **Nagy-Bresztován.** Már 1332-ben létezett. Templomát 1801-ben szentelték föl keresztelő szent János tiszteletére. Fiókegyházai: Kis-Bresztován. Felső-Lóc. Pl. *Peczko Antal*. Szül. 1855 május 15.

10. Rózsavölgy. Már 1215-ben létezett. Temploma sz. Bertalan. Fiókegyháza: *Fehéregyház*, Ker. sz. János kápolnájával. Pl. *Ribányi Olivér*. Szül. 1848 dec. 18.

11. Spáca. A már 1332-ben létezett plébániát 1711-ben alapították újra. Temploma szűz Mária születése tiszteletére épült. Pl. *Czintula Ágost*. Szül. 1846 jun. 17.

12. Szilincs. Al. 1807. Temploma szűz Mária születéséről nevezett. A temetőben a Hétfájdalmú Szűz kápolnaja. Pl. *Orliczky Ferenc*. Szül. 1852 jan. 15.

13. Zavar. Al. 1390. Temploma szűz Mária születéséről nevezett. A kastélyban és az apácakolostorban kápolna van. Fiókegyháza Alsó-Lóc. Plébános *Weisz Ferenc* helyettes esperes, tanfelügyelő. Született 1838. szeptember 16.

A POZSONYI KÁPTALAN
PECÉJTJE.

Nyugalmozott áldozópapok:

Cserhádi János, Gyöngyös. *Csiszár Rezső*, Alsó-Merőce. *Dessewffy Gyula*, Makó. *Dubniczky János*, Moraván. *Györi-Farkas Sándor*, Perbete. *Fábián Ferenc*, Tópaták. *Febér Nándor*, Modor. *Fehérváry Ferenc*, Nagy-Sáró. *Jankó István*, Galántha. *Kabina András*, Lédec. *Karell József*, Sempte. *Kántor Lajos*, Budapest. *Kemszky Mihály*, Merán. *Tornai Kovács Imre*, Alistál. Dr. *Kürtössy József*, Nógrád-Patak. *Kuralszky Márton*, Szobotiszt. *Lehóczky Gyula*, Szete. *Poliákovits János*, Ipoly-ság. *Probst Dénes*, Nagy-Szombat. *Sperll György*, Kirva. *Pongrácz Ferenc*, Tata. *Pražnovszky Mihály*, Pöstyén. *Sandrik József*, Selmec-Steffoltó. *Sztachovics János*,

Brockó. *Tóth József*, Kátlóc. *Turcsányi Mátyás*, Komját. *Valenta János*, Gerencsér. *Schimáczius Adolf*, *Czompó Lajos* és *Mácsay Flórián* a nagyszombati intézetben.

Egyházmegyei áldozópapok különféle hivatalokban az egyházmegye területén:

Bajtav Péter, főrealisk. hitt. Budapesten. *Bartal Szilárd*, honvéd-katonai kórház lelkész. Dr. *Baross Miklós*, katonakáplán, Pozsonyban. *Bednár Róbert*, nevelő b. Révay Gyula családjánál, Kis-Selmecen. Dr. *Berger Ev. János*, egyet. tan. *Bielek Kilit*, hitoktató, Szakolcán. Dr. *Breznauy Béla*, egyet. tan. *Bussay Tódor*, Budapesten. *Cseörgheő Alfréd*, ny. tan. Budapesten. *Dedek Crescens Lajos*, pápai kamarás, egyet. könyvtáros. Dr. *Dobrozomszky Henrik*, katonakáplán, Budapesten. *Erdősi Károly*, a Szent Szív-kolostor lelkésze, Budapesten. *Erdősy Ferenc*, katonakáplán, Komáromban. Dr. *Ernst Sándor*, pápai kamarás, orsz. képviselő. *Fieber Henrik*, nevelő, Szobon. *Fischer Ágoston*, a «Jó Pásztor» intézet lelkiatyja, Budapesten. Dr. *Gallovích Jenő*, realisk. hitt., Budapesten. *Gerely József*, szerkesztő, Budapesten. *Guzsvenitz Vilmos*, képzőint. h. igazgató, Esztergomban. *Horváth Tibor*, hitoktató, Komáromban. *Kaposi József*, a Szent-István-Társulat igazgatója, Budapesten. *Keményfy Dániel*, hitoktató, Esztergomban. *Kerekes Béla*, hitoktató, Komáromban. *Kolányi Ferencz*, jaáki apát, *Kovács Tivadár*, Esztergomban. *Krywald Ottó*, hittanár, Budapesten. Dr. *Kun István*, hittanár, Budapesten. *Mintsek Antal*, képző int. hittanár, Budapesten. *Merva Sámuel*, hitoktató, Komáromban. *Mészáros János*, nevelő, Pozsonyban. Dr. *Milakovszky István*, főrealisk. hitt., Budapesten. *Móczik Felicián*, Frigyes főherczeg udvari káplánja, Pozsonyban. *Molnár János*, praelátus, Budapesten. *Németh Gellért*, Budapesten. *Novák Lajos*, ny. hittanár, koronás arany érdemkeresztes, sz. sz. ülnök, t. kanonok, Budapesten. Dr. *Pokorny Manó*, hittanár, Budapesten. *Poór Sándor*, nevelő, Pozsonyban. *Psitek János*, a gyűjtőfogház lelkésze, Budapesten. *Sáfar József*, sz. László-kórház lelkésze, Budapesten. Dr. *Skultéty Lajos*, a dadogók intézetének vezetője, Budapesten. *Sárhegyi Lajos*, hittanár, Szakolcán. *Schmidt József*, Budapesten. Dr. *Trikál József*, hitoktató, Esztergomban. *Trebitzky Ferenc*, nevelő gr. Pálffy János családjánál. *Ublyarik Jenő*, gimn. hittanár, Pozsonyban. *Ványa Ferenc*, pápai kamarás, szepes-váraljai prépost, katonaplébános, Budapesten. Dr. *Zubriczky Aladár*, realisk. hittanár, Budapesten.

Az egyházmegyén kívül:

Altersdorfer Endre, katonakáplán, Aradon. *Babuschek Antal*, katonakáplán, Plevljében. *Csáka Károly*, ny. gimn. igazgató, Vácott. Dr. *Csárszky István*, a jeruzsálemi osztr.-magyar zarándokház aligazgatója. Dr. *Gyárfás I.*, gimn. tanár, Brassóban. *Cziczser Anicét*, Türjén. Dr. *Kmoskó Mihály*, Beiruthban (Szíria). *Krepler Gusztáv*, katonakáplán, Bécsben. *Láng Pál*, katonakáplán, Bilekben. *Niedermann József*, I. o. katonakáplán, Csernovitzban. *Vörösváry Ernő*, II. o. katonakáplán, Bécsben.

A GYŐRI PÜSPÖKSÉG.

A GYŐRI püspökség az elsők közé tartozik, melyeket szent István alapított. Ámbár püspökei közül az egyházmegyei emléktár csak Modestust ismeri, aki 1019–1037-ig vezette az egyházmegye kormányzatát. A hagyomány szerint, amint azt az általános történet folyamán említjük, 1001-ben történt volna a püspökség alapítása. Amíg Mária Terézia 1777-ben ki nem szakította belőle a szombathelyi püspökséget, az egyházmegye kiterjedt Győr, Moson, Sopron és Vas vármegyékre, Komárom vármegye dunajobbparti részére s Veszprém vármegyéből a pápai főesperességre, kivéve az exemptus pannonhalmi apátság alá közvetlenül tartozó lelkészskéket.

A győri püspökséget mindig a tekintélyesebbek között emlegették. Püspökei között nevezetesebbek voltak: a tudós Arduinus vagy Hartvicus, szent István legendájának szerzője; Gergely, aki a saji ütközetben vesztette életét, Omode (1251–1267), aki IV. Béla alatt a tatárjárás után kirendelt birtokrendező bírák egyike volt, Kálmán (1338–1373), Nagy Lajos természetes fivére, aki áldozatkészségével tünt ki, Dóczy Orbán (1483–1486), Erdődi Bakócz Tamás, a később nagynevű esztergomi érsek és bíboros, aki 1489–1494-ig volt győri püspök, ennek öcsese, Bakócz Ferenc (1495–1509), Paxy Balázs, aki a mohácsi ütközetben ontotta vérének hazájáért, Zakariás bíboros (1566–1572), Draskovich György bíboros, az erőselekkü magyar hazafi (1578–1587), Kuthassy János, aki Győrnek hűtlen föladása következtében káptalanával együtt kénytelen volt a török elől menekülni s 1597-ben az esztergomi érsekségre emeltetett. A török hódoltság a győri egyházmegye plébániái közt is nagy pusztítást vitt véghez; de az egyházmegye nagyobb, nyugati fele ment maradt az ozmán megszállástól s kormányzata nem szenvedett megszakítást. Győrnek szerencsés visszafoglalása után a püspökség újra visszanyerte ősi székhelyét, 1598-ban a buzgó Pethe Mártont nyervén

SZERKESZTÉSE AZ, GYŐR.

fejéül. 1633-tól 1650-ig ismét egy Draskovich György ül a győri püspöki székekben, mint az ellen-reformáció egyik legbuzgóbb munkása és a katolikus egyház jogainak tüzeslelkű védelmezője. 1658–1685-ig a nagy Széchenyi György, az áldozatkészségében határt nem ismerő későbbi esztergomi érsek ül a győri püspöki székekben. Utóda lett Kollonics Lipót, később szintén esztergomi érsek. Jelesebb püspökök még Keresztély Ágost szász herceg, bíboros (1692–1725), Sinzendorf Fülöp gróf, bíboros (1726–1732), Zichy Ferenc gróf (1743–1783), Simor János, később esztergomi érsek és bíboros (1857–1897), végül a jólelkű, alkotó Zalka János 1901-ig.

Mária Terézia, mint már említettük, 1777-ben az egyházmegyéből kiszakította a szombathelyi püspökséget; Vas vármegyét az új püspökséghez, a pápai főesperességet pedig a veszprémi egyházmegyéhez csatolta.

A GYŐRI PÜSPÖK CÍMERÉ.

SÁRVAR-ELSŐVÉLEKI DR. SZÉCHÉNYI MIKLÓS GRÓF.
1861.

SZÉCHENYI MIKLÓS GRÓF, GYŐRI PÜSPÖK.

SZÉCHENYI MIKLÓS GRÓF, aki a győri egyházmegyéből Vaszary Kolos bíboros hercegprimás kívánatára lépett át az esztergomi főegyházmegyébe s mint esztergomi kanonok a Pazmaneum igazgatója volt 1901 november 1-éig, amikor ő felsége győri püspökké nevezte ki, az 1901. év elején elhalt Zalka János püspök utódjaul, a magyar püspöki kar legfiatalabb tagja, 1868 január 6-án született Sopronban. Atyja Széchenyi Jenő gróf, anyja Erdödy Henriette grófnő volt. Középsiskolai tanulmányait Szombathelyen, Sopronban és Győrött végezte s ez utóbbi helyen, jelenlegi székvárosában végezte theologiai tanulmányait is: 1894-ben pedig a budapesti egyetemen a kánonjog doktorává avatták föl.

Széchenyi Miklós grófot boldogult elődje, Zalka János szentelte áldozópappá 1890 május 7-én abban a templomban, melyet nagyanyja, gr. Széchenyi Pálné, szül. Zichy-Ferraris Emilia grófnő építtetett.

A Széchenyi-család benne már a második püspököt adja a győri egyházmegyének. Az első Széchenyi buzgóságában, erős szókimondó hazafiságában világító például ragyoghat előtte, valamint ragyog a magyar történelemben. Ez az első Széchenyi gróf, György püspök 1658-tól 1683-ig kormányozta a győri egyházmegyét. Mint említettük, gazdag volt hazafias és papi erényekben, tudományban, bőkezűségben.

Széchenyi Miklós gróf felszentelése után két évig káplán volt Kismartonban s így alaposan megismerkedett a lelkipásztori teendővel. Volt hitoktató, lelkipásztor s átlépven 1892-ben az esztergomi főegyházmegyébe, alkalma volt az egyházkormányzati ügyek vezetésében is résztvenni, 1892 március 14-én érseki levéltáros lett, majd jaáki apát, 1893 szeptember 7-én hercegprimási titkár, 1898 január 18-án a hercegprimás a Pazmaneum kormányzójává nevezte ki, ugyanaz év április 7-én pedig ő felsége esztergomi kanonokká.

A Pazmaneum növendékei, amennyire örvendhettek elüljárójuk folmagasztalásán, annyira sajnálhatták távozását, akit volt alkalmuk megszeretni s megbámulni. Tevékenységének maradandó gyümölcse a Pazmaneum új, korszerű épülete, melyet 1900-ban szenteltek föl. A Pazmaneum növendékei nemcsak gondos, nemesszívű elüljárót vesztek benne, hanem jóságos atyát is, aki nem riadt vissza semmi gondtól és fáradtságtól, ha növendékeinek javáról volt szó.

Irodalmi művek is gyarapítják érdemeit. Két munkát írt, az első «A lelkészi kongrua ügye 1885—1895», a másik a «Jaáki apátság története». A monumentális jaáki templom helyreállítása alkalmából akarta maradandó módon megörökíteni apátságát s azért pazar díszszel, a nagyszerű templom és részleteinek kitűnő képmásaival kiállított munkában adta ki az apátság történetét s a templom leírását.

Győr püspöke, mint a Pazmaneum új épületének megvalósításánál is megmutatta, azok közé tartozik, akik nem riadnak vissza az eléjük tornyosuló nehézségektől és soha sem végeznek fél munkát és nem pihennek, míg magasra toró szándékukat meg nem testesítették. Valósággal Széchenyi-vér, aki nem fog ismerni határt, ha egyházmegyéje és híveinek üdvére kell eszelekednie.

A GYŐRI SZÉKESEGYHÁZI KÁPTALAN.

VALAMENNYI tudósunk egyhangulag elismeri, hogy a győri székesegyházi káptalant első szent királyunk alapította, bár megfelelő okiratok hiányában ennek időpontja nem határozható meg.

A török uralom idején a káptalan Sopronba volt kénytelen költözni és az 1597. évi XXXIX. törvénycikkkel jogot nyert, hogy az egyházmegyében onnan is szabadon rendelkezessék, de már két év múlva, azaz 1599-ben a XLII. törvénycikkkel előbbi székhelyét és joghatóságát csorbíttatlanul visszanyerte.

LUSPOKI LAK ES SZÉKESEGYHÁZ GYŐRÖTT.

II. Kálmán püspök a Krisztus testéről nevezett pápóci prépostság alapítását megerősítvén, azt 1336-ban a győri káptalanba olvasztotta és birtokosának a káptalanban helyét és szavazatát közvetlenül az örkanonok után jelölte ki. Hasonló módon szervezetett a sz. Adalbertről nevezett győrhegyi prépostság, Ennek viselője, aki kisprépostnak is nevezetett, régi hagyományból kifolyólag a káptalanban a távollevő nagyprépostot helyettesítette és sorrend tekintetében hosszú ideig a pápóci prépostot megelőzte. A káptalani jegyzőkönyvek tanúsága szerint ez a testület a

XVI. században gyakran 34 tagot számlált, mert megtörtént, hogy Győrben találtak menedéket és a káptalanban helyet oly külföldi főpásztorok, kik a honukban dúló zavarok és belháborúk elől voltak kénytelen püspöki székeiket elhagyni és máshol keresni új hazát. Jelenleg a káptalanban a nagypréposton, olvasó-, éneklő- és örkanonokon kívül van a főntemlített két prépost, továbbá hét főesperes, még pedig a székesegyházi, soproni, mosoni, locsmándi, rábai, komáromi, pápai, mely utóbbi 1777 óta csak címzetes állás s végül az iskoláskanonok. Különös előjogokkal és kedvezményekkel ruházta föl ezt a káptalant az apostoli Szentszék, amennyiben XIV. Benedek pápa 1745. évi november 16-án a hat felsőbb stallum viselőinek örök időkre az apáti jelvényeket, valamennyi káptalanbeli tagnak pedig a violaszínű főveg viselését engedélyezte.

A káptalan tagjai 1901-ben:

Nagyprépost: dr. *Bertha János*, torolyi prépost, a budapesti egyetem jubiláris theol. doktora, aranymises áldozópap. Szül. 1821 jan. 22.

Olvasókanonok és káptalani vikárius: dr. *Mohl Antal*, borsmonostori apát, szentszéki elnök, székesegyházi főesperes, győri plébános. Szül. 1836 ápr. 10. Kapuvárott. A theológiát a Pazmaneumban végezte. 1858-ban tanulmányi felügyelő és lelkiigazgató a győri kisebb papnevelő-intézetben, 1863-ban a nagy szeminárium, később a kisebb szeminárium rektora. 1883-ban kanonok, 1886-ban apát és plébános. Szorgalmas irodalmi munkásságot fejtett ki a «Magyar Állam»-ban, «Győri Közlöny»-ben, «Katholikus Néplap»-ban és «Religio»-ban. Önálló művei: «A papi életszentség», «Lelki magány», «A Mária-kongregációk» (Győr, 1898).

Éneklőkanonok: *Beidl Alajos*, p. prelátus. (Időközben meghalt.)

Örkanonok: dr. *Surányi János*, a Szent-István-Társulat Tudományi és Irodalmi Osztályának tagja. Szül. 1835 júl. 28.

Pápóci prépost: dr. *Szely Lajos* apát, a bold. szűz Mária szeplőtlen fogantatásáról nev. római Akadémia tagja. Szül. 1842 szept. 21. Csepregen. 1866. tanulm. felügyelő, 1867. püsp. szertartó, 1871. püspöki irodaigazgató, 1878. kanonok, 1883—1890. szemináriumi igazgató, 1884. biersi apát, 1896. pápóci prépost.

Győrhegyi prépost: *Mladoniczky Ignác*, sz. Adalbertről nev. győrhegyi és a sz. Miklósról nevezett csukási prépost, az egyházmegyei kegyes alapítványok és a hittanárvizsgáló-bizottság elnöke, püspöki biztos, a győri árvaház adminisztrátora. Szül. 1840 jún. 19.

Székesegyházi főesperes: *Schlegel Péter*, sághi prépost, egyházmegyei főtanfelügyelő. Szül. 1839 márc. 24.

Soproni főesperes: *Kutrovátz Ernő*, marcianai fölsz. püspök. Szül. 1841 január 12.

Mosoni főesperes: dr. *Balits Antal*, a püspöki szeminárium tanára, a Szent-István-Társulat Tud. és Irod. Oszt. tagja. Kanonok 1894-től. Számos cikket írt. Munkatársa a «Borromaeus»-nak. 1899. kiadta «Jézus Krisztus isteni Megváltónk élete» című művét.

Locsmándi főesperes: *Braun Adolf*, sz. Gellértről nev. csanádi apát, a koronás arany érdemkereszt tulajdonosa. Szül. 1835 május 28. Endréden (Somogy vm.). 1867—1888. nezsideri plébános, 1888—1897. moson-szentjánosi esperes-plébános, 1891. apát, 1897. kanonok.

Rábai főesperes: *Karall Lőrinc*. Szül. 1837 aug. 24.

Komáromi főesperes: *Habnekamp György*, a szeminárium rektora, «A magyarországi papi Imre-egyesület és Eucharistia-társulat Értesítője» szerkesztője, (1895 óta) a Szent-István-Társulat Tud. és Irod. Osztályának tagja. Szül. 1843 szept. 15. Sopron-Szent-Györgyön. Önálló művei: «Szent József, a katolikus egyház védnöke», «Menjetek Józsefhez», «Winterl Antal élete», «Mírrhacsokor», «Az egyházi zenéről», «Magyar konvertiták».

Pápai főesperes: dr. *Giesswein Sándor*, a Szent-István-Társulat Tud. és Irod. Osztályának tagja. Született 1856 febr. 4. Tatán. A theológiát Bécsben és Budapesten végezte. 1881—1883. tanítóképző-intézeti tanár, püspöki szertartó, szentszéki jegyző, 1892. püspöki titkár, 1897. kanonok. Gazdag irodalmi működést fejtett ki. Főbb művei: «Mizraim és Assur tanúsága». (Az egyetem theologiai kara kitüntette.) 2 köt. «Az összehasonlító nyelvészet főproblémái». (Győr, 1890.) Ugyanaz bővített német kiadásban 1892. Freiburgban. «Az ural-altáji nyelvek determinatív gyökerei». (Ugyanez franciául.) «Les progrès de la linguistique». (A párisi Société bibliographique 1897. Compte rendujében.) 1897. győri egyházmegyei aut. képviselő. Az autonomia ügyében több cikket írt, melyek külön kiadásban is megjelentek 1900-ban.

Iskoláskanonok: *Nagy Antal*, a Szent-István-Társulat Tud. és Irod. Osztályának tagja, a «Borromaeus» hitészónoklati folyóirat kiadó-szerkesztője.

A GYŐRI SZERKESZTŐI TÁRSULAT
DÍSZJELVÉNYE.

A PÜSPÖKSÉG KORMÁNYZATA.

A GYŐRI püspökség hat főesperességre oszlik, ezek: a székesegyházi, soproni, mosoni, locsmándi, rábai és komáromi főesperesség (a hetedik, a pápai, csak címében van), melyek alá 22 esperességi kerület tartozik. A székesegyházi káptalan 14 tagból áll; Sopronban pedig 5 tagú társaskáptalan van. Az egyházmegye területén van 8 címzetes apátság, 6 reális és 4 címzetes prépostság.

A plébániák száma 239. A lelkészek száma 304; az összes papok száma 370. Szerzetesház 13, apácakolostor 23 van az egyházmegyében; a szerzetesek száma 136, az apácáké 267.

A plébániai templomok száma 235, a konventuális templomoké 13. A főkegyházakban 87 templom van. Kápolna mindössze az anya- és leányegyházakban 270 van.

Az istenítisztelet nyelve tiszta magyar 102, német 86, horvát 27, magyar-német 4, magyar-tót 1, német-magyar 10, német-horvát 4, horvát-magyar 1, horvát-német 4 plébániában.

Az egyházmegyének két papnevelő-intézete van Győrött, a nagyobb és a gyermekszeminárium. A növendékpapok száma mindössze 86.

A szemináriumi kormányzat: prodirektor *Surányi János* kanonok, kormányzó *Balits Antal* kanonok; tanárok ezenkívül dr. *Molnár Ignác*, szentszéki ülnök, t. udvari káplán, lelkiatya. (Szül. 1856 jan. 1. Farádon. A theológiát Budapesten és Bécsben végezte. Tanár 1887 óta. 1893-ban udvari káplán. A kath. egyházi irodalom terén is működik.) Dr. *Zalka László* (gombai és marcsa-magyari). Dr. *Bedy Vince*. Szül. 1866 márc. 31. *Haller József*. Szül. 1856 jan. 18. Mesterházán. 1883-1893-ig tanítóképző-intézeti tanár Sopronban, 1900. igazgató Győrött. Több művet írt, ezek közt a «Történelmi Hazugságok»-at (Szent-István-Társulat). Dr. *Paar István*. Szül. 1864 aug. 8.

A nagyobb kegyurak következők: Esterházy Miklós herceg 81, Frigyes főherceg 18, a vallásalap 13, a győri káptalan 10, Esterházy Miklós Móríc gr. 9, a győri püspök 8, Esterházy Ferenc gr. 7, Sopron városa 6, Esterházy Móríc gr. örökösei 5, a heiligenkreuzi ciszt. apátság 4, a pápóci prépostság, Batthyány László gr., Széchenyi Béla gr., Széchenyi Dénes gr., Wenckheim Frigyes gr., Schoeller Gusztáv és társai, Győr városa 3—3, Pálffy-Batthyány Erzsébet grófnő, Batthyány Olga grófnő, Harrach János gr., Henckel-Donnersmark Laura grófnő 2—2 plébániában. Szabad püspöki adományozású 13 plébánia.

A 239 plébániához 427.931 hívő tartozik az 1901. népszámlálás szerint, még pedig:

	Plébánia	R. kath.	G. kath.	G. kel.	Ág. ev.	Ev. ref.	Unit.	Izr.	Egyéb
Győr vármegyében (Győr várossal)	32	66.502	44	33	14.249	7.240	9	5.814	2
Sopron vármegyében (Sopron várossal)	136	234.598	53	26	33.915	641	15	9.736	11
Moson vármegyében	46	73.309	19	4	9.304	255	8	2.077	4
Komárom vármegyében (Komárom duna-jobbparti részével)	25	51.867	94	10	4.525	24.259	1	2.501	12
Hánta fiók (Veszprém m.)	—	407	—	—	277	77	—	8	—
Guár fiók (Vas m.)	—	456	—	—	109	—	—	2	—
	239	427.139	210	73	62.373	32.472	33	20.138	29

Az egyházmegyei iroda igazgatója *Egyed János*, t. pápai kamarás. Szül. 1864 febr. 1. Pátfalván (Mosonm.). Püsp. szertartó 1890., szentszéki aljegyző 1891., jegyző 1892., szentszéki úrnok 1899., pápai kamarás 1900., irodaigazgató 1900 máj. 21.

Az egyházmegye védőszentje a *B. Szűz Mária*.

Levéltáros és szertartó: *Szentiványi János*. Szül. 1874 jan. 6.

Székesegyházi főesperesség.

Főesperes: *Schlegel Péter*, prépost-kanonok.

I. Székesegyházi esperesi kerület. (Győr vm.)

Esperes: dr. *Mohl Antal*, apát-kanonok, káptalani vikárius. Hely. esperes: *Ruschek Antal*, győrnádorvárosi plébános.

Győr sz. kir. város, püspöki székváros, Győr vármegye székhelye öt plébániára oszlik.

1. **Győr-Belváros.** Régi plébánia. Templomául a székesegyház szolgál.

A székesegyház.

A Nagyboldogasszony tiszteletére szentelt székesegyházat némelyek szerint szent István király maga emeltette, mások szerint azonban csak bővítette a Nagy Károly idejéből fennmaradt templomot. Bármint legyen is, a győri egyházmegye főpásztorai a szent király nyomdokain haladva, sem költséget, sem fáradságot nem kimélték, hogy ami kárt az idő vasfoga vagy a törökök vadsága e templomra okozott, helyrehozzák és az egyházat illő fénybe helyezik. Kimagasló érdemeket szereztek a székesegyház építése körül Omode és Dóczi Orbán püspökök; az előbbi 1256-ban, az utóbbi az 1486. évben. A hagyomány szerint kezdetben kéttornyú és a jelenleginél nagyobb terjedelmű volt. A XVI. század alkonyá gyászt hozott a székesegyházra is, melyet, midőn Győr négy évig a török iga alatt nyögött, teljesen kiraboltak és minden ékességétől megfosztottak. A törökök kiűzetése után a katonai kormány a székesegyházat részben gabonaraktárul, részben fegyvertárul használta. Előrése, mely löporral és nem csekély mennyiségű katonai felszerelésekkel volt telve, villámcsapás következtében légből roppant. Sokáig hevert romjaiban, míg nem Pethe Márton és Naprágy Demeter püspökök bőkezűségéből helyreállíttatva, magasztos céljainak visszaadott.

Nagyobb fénybe öltöztette a székesegyházat 1660-ban Széchenyi György püspök, kinek példáját követte, sőt fölül is múlta Zichy Ferenc gróf püspök. Amit ennek az egyháznak kifogyhatatlan bőkezűsége be nem fejezhetett, vagy az idő rajta rombolt és pusztított, azt 1863—1865. években állították helyre.

Magasztos kincsét bírja a székesegyház a *Boldogságos Szűznek* abban a képében, mely Lynceus Walter volt clomfordi püspök tulajdona volt s aki Cromwell kegyetlenkedései elől Írországból menekülván, hazánkban keresett menedéket és 1655-ben a győri székeskáptalan tagjává neveztetett ki. Midőn ez a jámbor püspök 1663-ban jobblétre szenderült, a képet a szent Anna oltára melletti falra függesztették, ahol a város minden rendű és rangú nagyszámú közönsége és hívőinek szemeláttára és nem csekély bámulatára 1697 március 17-én vérrel verejtékezett. Heister Sýghert tábornagy és győri katonai főkormányzó, aki e esodának szemtanúja volt, a kép számára oltárt emelt, melyet Zichy Ferenc gróf püspök még fényesebbel cserélt föl. A esoda évfordulóját ünnepies istentisztelettel szokták megünnepelni.

Másik dísz a székesegyháznak — és pedig 1608 év óta — *szent Lászlónak* hermája, azaz régi művészek ereklyetartóba zárt fejsontja, mely a nagyváradi székesegyház tulajdona volt. 1861-ben ez ereklye hitelessége újra megállapíttatván, az a restaurált, valamint szent Istvánt, Lászlót, Imrec és Erzsébetet ábrázoló üvegfestésű ablakokkal is felszerelt csücsüves Héderváry-féle kápolnában egy az erre a célra készített stilszerű emelvényre helyeztetett s a hívek áhitatának kegyeletes tárgya.

Birtokában van a székesegyház szent Maximus vértanú testének is, amelyet a Ferenc-rendiek győri társháza 1770-ben XIV. Kelemen pápától kapott volt.

DR. ARTHA JÁNOS,
győri prépost, győri kanonok.

Midőn a rend II. József császár parancsára föloszlattatott, a szent holtteste a székesegyház birtokába jutott, melynek kincstárában az 1862. év fehérvásárnapjáig őriztetett. Ezen a napon, április hó 27-én a holttest nagy ünnepiességgel, ereklyetartóba foglaltatott és szent Anna oltárában helyeztetett el. Örzi továbbá a székesegyház szent Adalbert vértanú-püspök ereklyéjét, melyet Zalka János püspök 1870-ben a vatikáni zsinatról visszatérvén, szent Bertalannak a Tiber szigetén levő templomából magával hozott és drága gót művű ezüst ereklyetartóba foglalva, a templomnak ajándékozott. Hajdan 40 oltáralapítványa volt a székesegyháznak, melyek azonban az egyetlen Csupor-félének kivételével, melyet Ujlaki Ferenc püspök e káptalan által végzendő fogadalmi istemítészeletek közé sorozott, elvesztek.

A székesegyházhoz két kápolna van illesztve: az egyik a fönntemlített Héderváry-féle, a második pedig Nepomuki szent János, szent Rókus, Fábián és Sebestyén vértanúk tiszteletére, melyet a XVIII. század első felében a székesegyház keleti részében emeltek. A püspökkertben Pálffy és Schwarzenberg, Győr visszafoglalóinak tiszteletére 1898-ban Zalka püspök emléket emeltetett.

A plébánia területén vannak: a sz. *Benedek-rend* temploma, mely hajdan a jezsuiták temploma volt. Loyolai sz. Ignác tiszteletére épült a XVII. század második felében. A *karmeliták* temploma, mely a bold. Szűz szeplőtlen fogantatásának és sz. István királynak tiszteletére 1714–1724-ben épült. Az *Orsolya-szűzek* temploma sz. Anna tiszteletére. A *német szegényházhoz* tartozó Szentháromságról nevezett templom.

Továbbá a következő kápolnák: A bold. Szűz szeplőtlen fogantatása a kisebb papnevelő-intézetben, a Nagyboldogasszony-kápolna a fogházban. Pl. dr. *Mohl Antal*, apát-kanonok. Sl. *Papp Antal*. Született 1867 okt. 24. ld. *Németh Gyula*. Szül. 1865 júl. 24. Székesegyházi sekrestye-igazgató *Kapuy Elek*, szentszéki ülnök, az egyházmegyei Oltár-egyesület alelnöke. Szül. 1852 febr. 22.

2. **Győr-Káptalandomb.** Al. 1744. Templomául szintén a székesegyház szolgál. A plébánia területén vannak még: A *magyar szegényház* temploma, sz. Anna tiszteletére. A magyarok Nagyasszonyáról nevezett kápolna a püspöki palotában. Nagyboldogasszony kápolnája a nagyobb papnevelő-intézetben. Curatusok 1900-ban *Gerebenics Sándor*, káptalani káplán, állandó hely. pl. Szül. 1870 márc. 20. *Nyögér Antal*, káptalani káplán, képző-int. hittanár. Szül. 1857 máj. 21.

3. **Győr-Ujváros.** Régi plébánia. Temploma Urunk szineváltozása. Ép. 1841., restauráltak 1895. Ezenkívül Nep. sz. János kápolnája s a Föltámadás kápolnája a temetőben. Fiókegyháza Pinyéd. Pl. *Horváth Lajos*, római arkasz. Szül. 1827 júl. 17. A hitbuzgalmi irodalom terén buzgón működött. Számos szentbeszéde jelent meg. Plébános 40 év óta. Sl. ifj. *Németh Gyula*. Szül. 1871 febr. 4.

4. **Győr-Nádorváros.** Al. 1789. Temploma sz. Kamill. Az 1784-ben megszüntetett kamillánusoké volt, a plébánialak pedig kolostoruk. A Kálvárián három kápolna van (1718); a temetőben az Utolsó ítéletről nevezett kápolna; a sz. Szív kápolnája a Megváltóról nevezett apácák kolostorában és a Szentháromság kápolnája az aggok házában (1895). Pl. *Ruschek Antal*, h. esperes, a Ferenc-József-rend lovagja, a Szent-István-Társulat Tud. és Irod. Osztályának tagja. Szül. 1851 márc. 5. Győrött. 1879. győrszigeti, 1894. győrnádorvárosi plébános. Kiváló irodalmi működést fejtett ki, különösen a vallásos irodalom terén, de különböző lapokban is. Győrött áldásos társadalmi munkássággal vívta ki polgártársainak sokszoros elismerését. Megírta a katolikus legényegyesületek történetét. Más önálló irodalmi művei: «Rafael» (1872), «Kolping», «Szent Monika élete», «A mi Urunk Jézus Krisztus». (Fordítás.), «Emlékkönyv» Zalka János püspök jubileuma alkalmából, «Győr Kisfaludynak» (1892), «Zalka János győri püspök», «Dicsőséges szent László király» (1895), «Győr jubiláns püspökei», «Az aranymisés győri püspök» (1896), «Betegségünk, orvosságunk» (Nagybőjti beszéd-sorozat.), «A keresztény nő», «Alkalmi egyházi beszédek» (1900). Ő írta a Leo-Gesellschaft által kiadott sorozatos jubiláris német mű számára a magyar kath. egyházat ismertető kötetet is. (Időközben győri kanonok lett.) Sl. *Hegedűs József*. Szül. 1873 jún. 10.

5. **Győr-Szabadhegy.** Al. 1787. Temploma sz. Anna. Pl. *Kostyán Mihály*, ker. jegyző. Szül. 1862 aug. 1.

6. **Győr-Sziget.** Régi plébánia. Temploma sz. Rókus és Sebestyén. A püspöki szegényházban Urunk születése kápolnája. Pl. *Nagy Viktor*. Szül. 1865 jún. 2.

A GYŐRI KÁPTALAN PECSÉJE.

KÚTROVÁ CZ ERNŐ,
tolsz. püspök, győri kanonok.

II. Kónyi esperesi kerület. (Győr vm.)

Esperes: *Hoffer József*, kónyi plébános.

1. **Abda.** Al. 1713. Temploma sz. József. Ezenkívül a bold. Szűz szeplőtlen fogantatása kápolnája. Fiókegyházai: *Börcs.* Temploma sz. Bertalan. *Ikrény* pusztán a sz. Kereszt fölmagasztalása kápolnája. Pl. *Szabó K. József.* Szül. 1848 nov. 27. Csepregen, 1876—1893. győr-sövényházi, 1893. abdai pléb.

A GYŐRI KÁPTALANI
HELYETTES PÉCSÉJE.

2. **Bödöge.** Al. 1788. Temploma Mindenszentek. Fiókegyházai: Markóta, Cakóháza, Kapi, Réthi. Pléb. *Takacs János.* Szül. Győrött, 1845 ápr. 19. 1866—1867. a győri kisebb szeminárium tanulm. felügyelője, 1867—1873. káplán, ez évtől plébános.

3. **Öttevény.** Al. 1702. Temploma Ker. szent János. Pl. *Lukács János.* Szül. 1861 nov. 8-án Fővárosn. Pl. 1893 óta.

4. **Fehértó.** Al. 1696. Temploma az Angyalí üdvözletről nevezett. Fehértón működött mint plébános a híres Mátéffy István jezsuita, aki református volt. Megtérvén, mint pap sokakat visszatértett. Fiókegyháza *Bezi*, Nagyboldogasszony templomával. Pl. *Szalay József.* Szül. 1851 május 9. Rába-Patonán. 1887. káplán, 1889. kis szemín. lelki igazgató. 1889. plébános.

5. **Kóny.** Al. 1694. Temploma sz. Mihály. Építtette Nádasdy László gróf esanádi püspök. Fiókegyháza *Énese*, ahol sz. József tiszteletére 1895-ben kápolmát építettek. Pl. *Hoffer József*, esperes. Szül. 1837 okt. 18-án Mecséren (Mosonyim.). Pl. 1872. Répce-Szemerén, 1882. Abdán, 1893. Kónyon.

6. **Kun-Sziget.** Al. 1788. Temploma sz. Lőrinc. Ép. 1844. Ezenkívül Pádúai sz. Antal kápolnája. Pléb. *Bolla Mór.* Szül. 1844 szept. 22.

7. **Rába-Patona.** Al. 1715. Temploma a Szentháromság ugyanabból az időből. A temetőben a Megváltó kápolnája. Pl. *Farga Pál.* Szül. 1854 dec. 1. Sárváron. A theológiát a Pazmaneumban végezte. 1883—1885. győri káptalani káplán, 1886. koroncói, 1889. rábapatonai plébános.

8. **Sövényháza.** Al. 1720. Temploma Ker. sz. János. Pl. *Csizmadia Vilmos.* Szül. 1865 máj. 5. Osliban. Pl. 1893 óta. Irodalmilag dolgozott a «Havi Közlöny»-be, «Hitvédelmi Folyóirat»-ba és más lapokba.

III. Téthi esperesi kerület. (Győr vm.)

Esperes: *Kovács Lajos*, gyömörei plébános.

1. **Árpás.** (Sopronm.) Al. 1721. Temploma sz. Jakab. Ezenkívül Nep. sz. János kápolnája. Fiókegyházai közül *Rába-Szent-Miklóson* sz. Miklós temploma. Egyéb fiókegyházai: Kis-Mórichida, Nagy-Mórichida. Pl. *Péntek Sándor.* Szül. 1829 szept. 23.

2. **Gyarmath.** Régi plébánia. Temploma Nagyboldogasszony. Ezenkívül a Szentháromság kápolnája. Fiókegyháza Csikvánd. Pléb. *Bors Pál.* Született 1846 január 19-én.

3. **Gyirmóth.** Al. 1787. Temploma sz. László. Fiókegyházai közül *Ménfőn* sz. Magdolna kápolnája van. Pl. 1900-ban *Végh István.* Szül. 1859 jan. 8.

4. **Gyömöre.** Al. 1729. Temploma sz. Mihály. Fiókegyháza *Szerecseny*, sz. Imre templomával. Pl. *Kovács Lajos*, esperes. Szül. 1837 aug. 15. Győrött. 1866-ban plébános, 1898-ban esperes. Két kötet «Égyházi beszédek»-et adott ki; rendszeren ír a «Borromaeus», «Jó pásztor», «Hitszónoklati Folyóirat» számára és különböző lapokba. Pl. *Keizler Antal.*

5. **Győr-Szemere.** Régi plébánia. Temploma sz. Lőrinc. Fiókegyházai közül *Felpécen* szűz Mária születése tiszteletére templom van, *Pusztá-Szent-Pálon* pedig sz. Pál fordulása kápolnája. Pl. *Szoburek Antal.* Szül. 1870. Győr-Szigenen. Pl. 1898 óta.

6. **Koroncói.** Al. 1721. Temploma sz. Anna. Pl. *Báán János.* Szül. 1856 júl. 21. Rába-Patonán. A theológiát Győrött és Budapesten végezte. Volt a kisebb papnevelőben tanulm. felügyelő, Hohenlohe Klodvig hercegnél nevelő, 1889-től koroncói plébános.

DR. MOHL ANTAL,
győri apát-kanonok, 1901-ben káptalani helyettes,
azóta v. elszátt püspök.

7. **Rába-Szent-Mihály.** Al. 1724. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai közül *Bodonhelyen* (Sopron vm.) *Sarlós Boldogasszony*, *Csécényben* a Szentháromság temploma van. Fiókegyházai még: Kis-Babot, Mérgecs. Pléb. *Tartsay János.* Szül. 1833 márc. 30. Rába-Pordányban. 1862 dec. 2. óta rábaszentmihályi plébános. Sl. *Győri Antal.* Szül. 1873 jan. 15.

8. **Téth.** Régi plébánia. Temploma Szentháromság. A temetőben Páduai sz. Antal kápolnája. Fiókegyházai közül *Téth-Szentkúton* Páduai szent Antal tiszteletére épült templom van. Pl. *Horváth János.* Szül. 1870 máj. 26.

IV. Peéri esperesi kerület. (Győr vm.)

Esperes: dr. *Karácson Imre*, peéri plébános.

1. **Gönyű.** Régi plébánia. Temploma sz. Péter és Pál. A temetőben a Megváltó kápolnája. Pl. *Végbelyi Vince.* Szül. 1857 szept. 27.

2. **Győr-Asszonyfa.** Al. 1898. Temploma szűz Mária neve. Pl. *Bittner Lajos.* Szül. 1864 aug. 10-én Győrött. Megelőzőleg Endréden és Kisboldogasszonyban adminisztrátor volt. Irodalmilag is működött.

3. **Kisbarát.** Régi plébánia. Temploma a bold. Szűz. Fiókegyháza Kisbaráthegy. Pl. *Dubovszky Sándor.* Szül. Garam-Damáson 1849 márc. 11.

4. **Mező-Örs.** Régi plébánia. Temploma *Sarlósboldogasszony.* Ép. 1791. Fiókegyházai: *Mindszent.* Temploma van Mindenszentek tiszteletére. — Réth-Alap. Pl. *Tóth Balázs.* Szül. Drégelypalánkon 1847. Pl. 1874-ben Bokodon, 1884 óta Mező-Örsön. Sl. *Thüringer János.* Szül. 1876 máj. 5. Gátán.

5. **Nagybarát.** Régi plébánia. Temploma Ker. sz. János. Fiókegyháza Nagybaráthegy. Pl. *Szemethy Sándor.* Szül. Győrött 1856 máj. 30. Megelőzőleg Györszigeten és Széplakon volt segédlelkész.

6. **Nagy-Écs.** Régi plébánia. Temploma sz. István király. Fiókegyháza Écshegy. *Szeueczey János.* Szül. Csermelházán (Sopronm.) 1860 máj. 16. Megelőzőleg Dőrön volt plébános.

7. **Nyul.** Régi plébánia. Temploma Mindenszentek. Belseje igen szép. Ezenkívül a Szentháromság kápolnája. *Nyulbegy* fiókegyházában sz. Donát kápolnája van. Pl. *Hollósi János.* Szül. Pápán 1849 jan. 19. Pázmádon volt adminisztrátor.

8. **Pázmánd.** Régi plébánia. Pázmádon született és lelkészkedett Pázmándi Horváth Endre neves költő. Temploma sz. András. Fiókegyházai közül *Sághalmon* sz. Anna kápolnája. Többi fiókegyházai: Pázmándhegy. Sághalomalja. Pl. *Zsuppanek István.* Szül. Lendvaujfalun (Zala vm.) 1838 dec. 9. Pl. 1870—1875. Gyirmóton, 1875-től Pázmádon.

9. **Peér.** Régi plébánia. Temploma Nagyboldogasszony. Ép. 1875. Nevezetes ereklýje Krisztus keresztjének egy szilánkja. A Kálvárián a Fájdalmas Szűz kápolnája. Fiókegyházai közül *Söptéren* sz. Adalbert, *Táplanyban* pedig Havi Boldogasszony temploma. Pl. dr. *Karácson Imre*, esperes. Szül. 1863 febr. 19-én Tornán (Veszprém). A theológiát Budapesten végezte. Irodalmi működést főképen a történelem terén fejt ki. Több értekezést írt a «Századok»-ba s egyéb folyóiratokba. Főbb munkái: «XI. és XII. századbéli magyarországi zsinatok» (Győr, 1888.), «A mohamedánizmus és a kereszténység», (1892) «Két török diplomata Magyarországról a XVIII. században», «Szent Imre herceg élete» (1894), «Szent László király élete» (1895).

10. **Taáp.** Régi plébánia. Temploma Szentháromság. Fiókegyháza *Taáp-Szent-Miklós*, Nep. szent János templomával. Pl. *Kisfaludy Zoltán Lajos.* Szül. Gyömörén 1854. Pl. 1889 óta. A Szent-István-Társulat Irod. és Tud. Osztályának tagja, a Társulat népiratkáinak és népkönyvtárának szerkesztője.

Soproni főesperesség.

Főesperes: *Kutrovátz Ernő*, felsz. püspök.

A soproni társaskáptalan.

A soproni társaskáptalant a Sopron városában azelőtt létezett tizenhét oltáralapítvány vagyis egyszerű javadalom felhasználásával boldogemlékü Mária Terézia királynőnk 1779. évi október 1-én szervezte. aki a Jézus-társaság birtokában volt és szent Györgyről nevezett egyházat káptalani templomul és a jezsuiták szomszédos székházát kanonoki lakások céljaira az új társaskáptalannak kegyesen rendelkezésére boesátotta. A káptalan tagjait, kiknek egyike az alapító oklevél értelmében a Szentlélekről és sz. Mihályról nevezett egyházak plébánosa, Zichy Ferenc gr. püspök 1780. évi április hó 24-én Sopronba ünnepiesen bevezette és kanonoki székeikbe beiktatta.

Prépost: *Maráz Ferenc*, majki prépost, a soproni sz. György-egyház plébánosa, a Megváltóról nev. apácák-házának igazgatója. Szül. 1827 ápr. 8.

Olvasókanonok: *Póda Endre*, a soproni sz. Mihály-egyház plébánosa. (Időközben meghalt.)

Éneklőkanonok: *Zechmeister Gáspár*, szászvári apát, aranymisés áldozópap. Szül. 1821 jan. 6.

Örkanonok: *Domnanovich Ferenc*. Szül. 1836 ápr. 2.

Dr. *Zebethauer Ottó*, a soproni Oltár-egyesület igazgatója. Született 1836 ápr. 29.

I. Soproni esperesi kerület.

Esperes: † *Póda Endre*, soproni kanonok.

Az esperességhez tartozik Sopron sz. kir. város (törvényhatóság), mely két plébániára van fölosztva.

1. **Sopron.** Sz. György-plébánia. Al. 1789. Temploma, mely egyúttal káptalani templom, sz. György tiszteletére van szentelve. A plébánia területén vannak ezenkívül: a *bencések* Nagyboldogasszony temploma, mely hajdan a Ferenc-rendieké volt, a XIV. századból ered. A *dominikánusok* temploma sz. Simon és Judás tiszteletére. (Ép. 1674.) Az *Orsolya-szűzek* temploma, mely 1861-ben épült a bold.

Szűz szeplőtlen fogantatása tiszteletére; és ugyancsak ennek tiszteletére a Megváltó leányai kolostorának temploma. Pl. *Maráz Ferenc*, prépost. Sl. *Beütl Károly*. Szül. 1872 febr. 18. *Koller Mátvás*. Szül. 1872 nov. 1.

2. **Sopron.** Régi plébánia. Templomát, mely a XV. században épült, a Szentlélek tiszteletére 1771-ben, sz. Mihály tiszteletére 1864-ben szentelték föl. A plébánia területén áll: Ker. szent János temploma (hajdan a XIII. században megtelepedett János-lovagoké volt); továbbá a következő kápolnák: 1. Szentháromság az árvaházban, 2. sz. Kereszt a polgári kórházban, 3. sz. Jakab, 4. sz. Kereszt a szegényházban (1893), 5. Nep. szent János (1899). A sopron-köhlidi orsz. fegyintézetben a sz. Kereszt temploma. Plébános 1900-ban: † *Póda Endre*, apát-kanonok, esperes. Sl. *Gänsthaler Nándor*, *Koller Lajos*. Hitoktató az elemi iskolákban *Feichtinger Mátvás*.

II. Kisboldogasszonyi esperesi kerület. (Sopron vm.)

Esperes: *Kovács Zsigmond*, vulkapordányi plébános.

1. **Ágfalva.** Régi plébánia. Temploma sz. György. Fiókegyházai: *Bánfalva*. A hegven az Angyalok királynéja, a faluban sz. Magolna temploma. *Brennberg*, sz. Borbála kápolnájával. *Lépesfalva*. Szent Péter és Pál temploma hajdan plébánia-templom volt. Pl. *Balits Lajos*. Szül. 1838 ápr. 21.

2. **Borbálya.** Régi plébánia. Temploma sz. Lénárd. Fiókegyháza *Petőfalva*, szűz Mária születéséről nev. templommal. Pl. *Kürösy Fendél*. Szül. 1868 máj. 28.

3. **Darufalva.** Al. 1851. Temploma sz. Anna. Kápolnái: a fájdalmas Szűz, a bold. szűz Mária kápolnája a kastélyban, és a temetőben a Föltámadás kápolnája. Pl. *Stöckert András*. Szül. 1832 december 8-án Malomházán. Pl. 1864 óta.

4. **Kertes.** Al. 1675. Temploma sz. Péter és Pál. Ép. 1735. Ezenkívül van még a sz. Kereszt temploma s ugyancsak a sz. Kereszt-kápolna. Egy régi pálos-kolostor van itt 1465-ből kis esúcsíves templommal, homlok-

szent Mihály szobra a káptalandombon, Győrött.

atán három szoborral; Remete szent Antalé műbecsű szobor. Pl. *Horváth Máté*. Született Gyiróton 1865 szept. 14.

5. **Kis-Boldogasszony.** Al. 1661. Temploma Nagyboldogasszony. Ép. 1785. Nagyobb szabású sírbolt-építménye van. A templom mellett szent Benedek-rendi kolostor volt, melyet II. József törölt el. Fiókegyházai: *Félszertalu*. Sz. Rókus templomával. (Újja ép. 1899.) *Stodra*, a sz. Kereszt templomával. *Zemenye*. Temploma sz. Mihály. Pl. *Hidegh József*. Szül. 1844. Mosonban. Megelőzőleg Nádason volt plébános. Több hirlap munkatársa. Sl. *Káindlbauer József*. Szül. 1875 febr. 20. Fehéregyházán.

6. **Márcfalva.** Al. 1682. Temploma Szentháromság. Ezenkívül Nep. sz. János kápolnája. Pl. *Kaufmann István*. Szül. 1863 nov. 9.

7. **Nádasd.** Al. 1688. Temploma sz. Sebestyén. Pl. *Peck Péter*. Szül. 1864 jún. 29.

8. **Ottova.** Al. 1698. Temploma sz. András. Ezenkívül sz. Anna kápolnája. Pl. *Szábár Simon*, t. esperes, tanfelügyelő. Született Horvát-Zsidányban (Sopronmegye) 1849 október 28-án. Előbb Zárányban volt plébános, 1880 óta Ottován.

9. **Somfalva.** Al. 1691. Temploma szent Mihály. Pléb. *Schuster József*. Szül. 1850 aug. 27-én Micskén. Pléb. 1875 óta.

10. **Vulka-Pordány.** Al. 1717. Temploma a sz. Kereszt föltalálásának tiszteletére 1642-ben épült. Kívüle a fájdalmas Szűz kápolnája van itt. Pl. *Kovács Zsigmond* esp. Szül. 1857 máj. 29.

11. **Zárány.** Al. 1746. Templ. Ker. sz. János. Érdekes szűz Mária szobra van a XVII. századból. Ezenkívül Urunk kinszenvedése kápolnája. Pl. *Bellosich Ferenc*. Szül. 1859 november 29-én Cinfalván. Zárányban 1893 óta plébános.

III. Nagymartoni esperesi kerület. (Sopron vm.)

Esperes: *Mayer József*, lajtaufalusi plébános.

1. **Büdöskút.** Al. 1688. Temploma a sz. Kereszt föltalálásának tiszteletére 1687—1699 közt épült. Kívüle még a sz. József-kápolna. Pl. *Radnásich Márton*. Szül. 1841 nov. 10. Perványon (Sopronm.). Pl. 1873 óta.

2. **Fraknó.** Al. 1662. Temploma 1347-ben épült Nagyboldogasszony tiszteletére. A várban levő templom, mely szintén a bold. Szűznek van szentelve, 1642. épült. Fiókegyháza *Ujtelek*, sz. Rozália templomával. Ép. 1670. Adm. *Nedvárdy Ágost*, a szerviták házának perjele.

3. **Lajta-Szent-Miklós.** Al. 1700. Temploma szűz Mária születésének tiszteletére 1783-ban épült. Kívüle még Nep. szent János kápolnája. Pl. *Böcskegy József*. Szül. 1850 márc. 6.

4. **Lajta-Ujfalu.** Al. 1769. Temploma sz. Mihály. Ezenkívül a sz. Kereszt kápolnája. Pl. *Mayer József*, esperes. Szül. 1842. Felső-Lászlón. Négy évig Kis-Martonban volt káplán, 1875 óta lajtaufalusi plébános.

5. **Nagy-Marton.** Al. 1661. Temploma sz. Márton. Ezenkívül a sz. Kereszt és a bold. Szűz kápolnája. Pl. *Köppl Károly*, pápai t. kamarás. Szül. 1860 május 31. Sl. *Békefy István*. Szül. 1877 aug. 22.

6. **Pecsenyéd.** Al. 1669. Temploma sz. Miklós. Fiókegyháza *Savanyukút*, ahol a Segítő szűz Mária kápolnája áll. Pl. *Kölly Antal*. Szül. 1843 jan. 16.

7. **Rétfalu.** Al. 1695. Temploma sz. Borbála. Pl. *Koch János*. Szül. 1851 ápr. 24.

8. **Siglós.** Al. 1787. Temploma Mindenszentek. Pl. *Perusich Jakab*. Szül. 1868 júl. 20. Fülesen.

9. **Tormafalu.** Al. 1682. Temploma sz. Zsigmond. Pl. *Nogáll Károly*. Szül. 1858 júl. 22.

10. **Völgyfalva.** Al. 1652. Temploma sz. Péter és Pál. Pl. *Grabasich István*. Szül. 1851 júl. 7.

IV. Kismartoni esperesi kerület. (Sopron vm.)

Esperes: *Horváth Gejza*, kismartoni plébános, szentszéki ülnök.

1. **Fehéregyháza.** Al. 1615. Temploma régi és szép, sz. Márton tiszteletére épült. Ezenkívül még Nep. sz. János, sz. Flórián és a sz. Kereszt kápolnája. Pl. *Ekker Pál*. Szül. 1844 okt. 12. Védényben.

2. **Feketeváros.** Al. 1650. Temploma sz. Miklós, szép karzatos toronnyal. Ezenkívül sz. Anna kápolnája. Pl. *Ernszt Imre*. Szül. Német-Ujváron 1861 okt. 4. Hat évig Lékán segédlelkész, nyolc évig Esterházy hercegnél nevelő volt, plébános 1900 óta. Sl. *Töppf Vida*. Szül. Darufalván (Sopronm.) 1848 jan. 8. Egyes lapokba, «Magyar Állam»-ba és a «Grenzbote»-ba írt társadalmi és tanügyi kérdésekről.

3. **Kis-Höflány.** Al. 1710. Temploma sz. Vid. A reformáció alatt az evangélikusok elfoglalták, Esterházy Miklós gróf nádor vette vissza. Pl. *Karner Károly*. Szül. Felső-Pulyán (Sopronmegye) 1861 jún. 23-án. Pl. 1893 óta.

4. **Kismarton.** (Város.) Régi plébánia. Temploma sz. Márton tiszteletére 1629-ben épült. Ezenkívül a

sz. Ferenc-rendieknek sz. Mihály temploma van itt kolostoruk mellett. Van itt továbbá két kápolna, a bold. Szűz szeplőtlen fogantatásáról nevezett az aggok házában és sz. Magdolna kápolnája a temetőben. Pl. *Herzath Géza*, esperes. Szül. 1858 szept. 3. Sl. *Faludy Aladár*. Szül. 1869 szept. 7. Kismartonhegyen.

5. Kismarton. (Felső-Kismartonhegy.) Al. 1655. Templomát a várban a bold. Szűz szeplőtlen fogantatása tiszteletére 1803-ban szentelték föl. A plébániai templomban van eltemetve Haydn József zeneszerző. Az irgalmas-rendnek is van itt temploma Páduai sz. Antal tiszteletére. Ezenkívül a sz. Kereszt és a Megváltóról nevezett apácák kolostorában Jézus sz. Szíve kápolnája. A felső-kismartonhegyi Kálvária-templom eredeti építési modorával ritkítja párját. Egyike a legérdekesebbeknek. Pl. *Várts Károly*, prépost. Szül. 1858 jún. 7. Felső-Kismartonhegyen. Sl. *Borilich Lőrinc*. Szül. 1865 aug. 7. Darázs-falván. *Polák Gyula*. Szül. 1870 február 15-én Környén (Komáromm.). 1898 december óta s. lelkész Kismarton-hegyen.

6. Lajta - Pordány. Régi plébánia. Temploma sz. Magdolna. Az erdőben a Szentháromság, a szőlőhegyen sz. István vértanú kápolnája. Pl. *Pintér János*. Szül. 1829 ápr. 20.

7. Lorettom. Alap. 1737. A bold. Szűz szeplőtlen fogantatásáról nevezett templomát 1659-ben szentelte föl Széchenyi György győri püspök. Kegyhely, melyet nagy számmal keresnek föl a búesusok. A kegyhely alapítására szűz Mária lorettói házában Tersattóról Lorettóba való átvitelének csodája adott ihletet; Magyarországon 12 lorettói kápolna és templom keletkezett ennek ösztönzéséből. Már régebben állt itt egy sz. János-kápolna, melyet Kanizsai János érsek építtett. A kápolna helyén maradt régi képsobrot a Stocingot alapító Stocingeni

A «FRIGYSZEKRENY» AZ OLTÁRSZENTSÉG TISZTELETÉRE, GYŐRŐI

Rupprecht bárónak Lénárt fia 1641-ben vadászat alkalmával fölfedezvén, elhatározta, hogy ott lorettói kápolnát építtet. 1649-ben kis kolostort is épített közelében, melyet a szervitáknak adott át. Csakhamar látogatott bucsújárárhely lett a kápolna, mely a körülötte épült helységnek is nevet adott. 1650-ben a Stocingeni bárók birtoka gróf Nádasdy Ferenc birtokába mentén át, ez a kápolna mellett kegyes fogadalomból 1651-ben ékes templomot kezdett építtetni. A templom nyolc év alatt készült el. Építője fénvesen fölszerelte; de ebből már alig maradt valami. 1683-ban a törökök a helységet a templommal együtt elpusztították. Esterházy Pál herceg újra fölépíttette s a hívők sok drága ajándékkal gazdagították. II. József a szervita-kolostort eltörülvén, a templom a világi plébániának adatott át. Kivüle még két kápolna van itt: a lorettói ház kápolnája (1644) és a Fájdalmas szűz Mária-kápolnája. Pl. *Mobl Adolf*. Szül. Sopron-Lövön 1855 február 25. Irodalmi munkássága részint különböző lapokba írt cikkekre, részint önálló művekre terjed ki. Megírta Lorettó monografiáját.

8. **Nagy-Höflány.** Régi plébánia. Temploma Ker. sz. János. Ezenkívül Páduai sz. Antal, sz. Flórián, szent Radegund és a temetőben az Utolsó ítélet kápolnája. Pl. *Stolz Károly*, t. kanonok. Szül. 1830 szept. 14. Kismartonban. A theológiát a gráci egyetemen végezte. Öt évig volt káplán Stiriában, kilenc évig javadalmas Kismartonban, 1870—1874. stocingi, 1874—1890. tornafalvi, 1890-től nagyhöflányi plébános. Sl. *Engelits György*. Szül. 1872-ben Neperden. Különböző katolikus lap munkatársa. *Gludovitz Fülöp*. Szül. 1878-ban Lakfalván (Sopronmegye).

9. **Stocing.** Régi plébánia. Temploma Ker. sz. János. Ezenkívül még sz. Rozália, meg sz. Rókus és Sebestyén kápolnája van itt. Pl. *Kalmár József*. Szül. Halászában (Mosonm.) 1838 febr. 11.

10. **Szarvkő.** Régi plébánia. Temploma szent Anna tiszteletére 1803-ban épült. Első temploma a temetőben épült 1540-ben. Kivüle még a Szentedő Krisztus kápolnája a temetőben és a bold. Szűz szeplőtlen fogantatásának kápolnája. Plébános 1900-ban *Pavitsich Mátyas*. Szül. 1842 febr. 8. Vulka-Pordányban. A theológiát a budapesti egyetemen végezte. Előbb Zarányi plébános volt.

11. **Szárzavám.** Régi plébánia. Temploma sz. Egyed. Kivüle még Nep. sz. János kápolnája. Pl. *Nagy Mihály*, ker. jegyző. Szül. 1839 szept. 29.

12. **Széleskút.** Régi plébánia. Temploma sz. Kunigunda; 1895-ben restaurálták. Kivüle még a sz. Kereszt kápolnája. Pl. *Buchin-v. Károly*. Szül. 1864 aug. 26.

13. **Vimpác.** Régi plébánia. Temploma a bold. Szűz szeplőtlen fogantatásának tiszteletére épült. Pl. *Ollinger Károly*. Szül. 1817 dec. 26.

V. Ruszti esperesi kerület. (Sopron vm.)

Esperes: *Horváth János*, aranymisés áldozópap, mindszei plébános.

1. **Cinfalva.** Régi plébánia. Templomát 1627-ben szentelték föl Mindenszentek tiszteletére. Szép kehely birtokában van 1620-ból. Kivüle Nep. sz. János és sz. Rókus kápolnája. Pl. *Hérics Antal*, zágrábi érseki szentszéki ülnök, a Ferenc-József-rend lovagja, aranymisés pap. Szül. 1825 febr. 13. Zala-Egerszegen. Táborig lelkésze volt 1848-49-ben Esterházy hadosztályának. Az ácsi ütközet után a sereggel fölvonult Győrbe Klapka vezérlete alatt s ott tartotta a tábori misét. Komárom ostromzárlata alatt 1849 szept. 30-án ő mondta az utolsó magyar tábori misét. A kapituláció után visszatért világi papnak. 1857. cinfalvi plébános. Sl. *Vlasich József*. Szül. Horvát-Zsidányban 1871 márc. 17.

2. **Darázsfalva.** Régi plébánia. Temploma sz. Lőrinc. Három kápolna is van itt még: szent Anna, szent Magdolna és a lourdesi Szűz kápolnája. Pl. *Fertsák Ferenc*. Szül. 1861 júl. 21. Alsó-Pulyán. Megelőzőleg Zarányban volt plébános.

3. **Klempa.** Régi plébánia. Temploma sz. Jakab. Kivüle még a sz. Kereszt fölmagasztalásának kápolnája. Pl. *Grüll Pál*. Szül. Német-Zsidányban 1856. Pl. 1883 óta.

4. **Medgyes.** Al. 1851. Temploma a szent Kereszt fölmagasztalásának tiszteletére épült. Pl. *Haubner Ferenc*. Szül. 1839 dec. 4.

5. **Oka.** Al. 1636. Temploma a Szentháromság tiszteletére 1731-ben épült. Ezenkívül sz. Rozália és a sz. Kereszt kápolnája. Pl. *Nagy Károly*. Szül. Jánosházán 1836 május 23. Magyar-Óvárt, Nezsideren, Sopronban volt segédlelkész. Sl. *Lieber Ernő*. Szül. Szárzavámon 1873 dec. 24. 1897. adm. Násádon, 1897—1900-ig segédlelkész Nagymartonban, azóta Okán.

6. **Oszlop.** Már a XIV. században létezett. Nagyboldogasszonyról nevezett temploma régi és

SZ. MÁRIA-SZOBOR A SZÉCHENYI-TÉREN, GYŐRÖTT.

igen szép. Újabbán szép lourdesi kápolna is épült itt. Pl. *Mületics János*. Szül. 1818-ban Tömördön. Pl. 1877 óta. Számos cikket írt a «Magyar Allam»-ba, «Sopron»-ba, «Soproni Napló»-ba.

7. **Rákos.** Régi plébánia. Temploma a Megváltó mennybemenetelének tiszteletére van szentelve. A püspöki kastélyban a Szentháromság kápolnája van; a Pius-majorban V. sz. Pius, Virágos pusztán a Sarlósboldogasszony kápolnája. Pl. *Kürsely János*. Született 1842 augusztus 20.

8. **Ruszt.** Régi plébánia. Már a XV. században létezett. Templomát 1685-ben szentelték föl a Szentháromság tiszteletére. Egy más templom sz. Egyed tiszteletére van szentelve. Pl. *Horváth János*, esperes. Szül. 1823 jún. 12. Ébergőcon. Az 1. cs. és kir. huszárezred táborig papja volt. 1854-től ruszti plébános. Megírta a ruszti plébánia történetét. Pl. *Nagy József*, ny. plébános és subsidiárius. Szül. 1854-ben Sopronban. Helyettes plébános volt Vimpácon, Szikrán, Derecskén, plébános Harkán.

9. **Sérc.** Al. 1697. Temploma szent Magdolna. A temetőben a sz. Kereszt kápolnája. Pl. ifj. *Paar József*. Szül. 1858 dec. 24.

10. **Sopron-Szent-György.** Al. 1638. Temploma sz. György. A temetőben Xav. sz. Ferenc kápolnája. Pl. *Payersteiner Mihály*. Szül. 1812 jún. 22. Kismartonban. 1872 óta plébános Sopron Szent-Györgyön.

11. **Szent-Margit.** Régi plébánia. Temploma Ker. sz. János. Ezenkívül két kápolna: Urunk kinszenvedése és sz. Rozália. Pl. *Domsy János*. Szül. 1859 dec. 23. Lébeny-Sz.-Miklóson. Pl. 1900 óta.

A SOPRONI KÁPTALAN TITKÁRSÁGÁNAK

Mosoni főesperesség.

Főesperes: *Balits Antal*, kanonok.

I. Nezsideri esperesi kerület. (Moson vm.)

Éesperes: dr. *Habnenkamp Sándor*, védenyi plébános.

1. **Császár-Kőbánya.** Al. 1690. Temploma sz. Rókus és Sebestyén. Főkegyháza *Királyudvar*, a Szentháromság kápolnájával. Adm. *Hafenecker Domonkos*, ciszt.-r.

2. **Gáta.** Al. 1682. Temploma a Szentháromság tiszteletére épült. Ezenkívül Nep. sz. János, továbbá szent Anna kápolnája, melyet már 1146-ban mint híres kápolnát említenek. Pl. *Lévay Pál*. Született Undon 1851 július 1.

3. **Lajtafalu.** Al. 1854. Temploma sz. Márk. A kastélyban sz. István király kápolnája. Hely. pl. *Mersich Mihály*. Szül. 1867 szept. 21. Frankón.

4. **Nezsider.** Al. 1613. Temploma sz. Miklós és sz. Gál. Ezenkívül három kápolna van itt: Jézus sz. Szive az apácák kolostorában; a Fájdalmas Szűz a Kálvárián s végül Nep. szent János. Pl. *Bejczy Karoly*. Szül. Bejcen (Vasm.) 1849 jan. 25. Plébános 1901 óta. Cikkeket írt a «Magyar Allam»-ba, az «Orangval»-ba. Pl. *Nusser József*. Szül. Mosonyban 1871 jan. 11.

5. **Nyulas.** (Tulajdonképen Nyilas volt eredeti neve.) Al. 1659. Temploma sz. György tiszteletére 1865. épült. Pl. *Maár József*. Szül. 1853 okt. 17-én Kálnokon. Plébános volt Levélen, 1901 óta Nyulason. Irodalmi munkásságával a Zalka-alapból kétszer nyert pályadíjat.

6. **Pándorf.** Régi plébánia. Temploma régi, sz. László királyról nevezett. Kivüle még szent Sebestyén, sz. Flórián, sz. Rókus és sz. Rozália. Pl. *Kusztich György*. Szül. 1856 ápr. 1-en Moson-Ujfalun. Megelőzőleg Moson-Ujfalun volt plébános. Cikkeket írt a «Magyar Allam»-ba, «Magyar Korona»-ba, «Dunántúli Hirlap»-ba. Pl. *Rozenich Dömötör*. Szül. 1874 okt. 26-án Borisfárván (Sopronm.).

7. **Sásony.** Régi plébánia. Temploma sz. Flórián. Ezenkívül Nep. sz. János kápolnája. Adm. *Hinkler Adalbert*, ciszt.-r.

8. **Ujfalu.** Al. 1667. Temploma sz. Lénárd. Pl. *Vlasicz János*. Szül. 1857 okt. 23.

9. **Védeny.** Régi plébánia. Temploma Szentháromság. A törökök 1683-ban elpusztították, elvonulásuk után újjá épült. A Káptalan-majorban a sz. Kereszt-kápolna. Pl. *Habnenkamp Sándor*, esperes. Szül. 1816 január 22-én Kismartonban. A theológiát a budapesti egyetemen végezte. Győrött volt segédlelkész, képző-intézeti tanár, hat évig püspöki szertartó, szentszéki jegyző és püspöki titkár. Plébános 1881 óta.

10. **Zurány.** Régi plébánia. Temploma sz. Péter és Pál. Ezenkívül szent Mihály kápolnája. Pl. *Freyler János*. Szül. 1867-ben Sopron-Kőhalmon. Pl. 1901 óta.

II. Féltoronyi esperesi kerület. (Moson vm.)

Esperes: *Bichler János*, féltoronyi plébános.

1. **Barátfalu.** Régi plébánia. Temploma sz. Magdolna. Ezenkívül a sz. Kereszt fölmagasztalásának kápolnája van itt. Adm. *Rutrick László*, ciszt.-r. Sl. *Kotzian Konstantin*, ciszt.-r. Szül. Oszlopon 1873 január 1-én. Hitoktató volt az ausztriai szentkereszt-i algimnáziumban.

2. **Bánfalu.** Al. 1704. Temploma sz. Margit. Ép. 1795., restaurálták 1893. Pl. *Klampfer Ferenc*. Szül. 1858 január 8-án Kishollányban. Pl. 1889 óta.

3. **Boldogasszony.** Régi plébánia. Templomát a bold. Szűz tiszteletére Esterházy Pál herceg nádor építtette az 1670-ben összedült régi templom helyébe s 1702-ben szentelték föl. Híres bucsújárárhely. Két kápolna van itt még: a sz. Kereszt és sz. Rozália. Adm. *Nabinger Nemesius*, a sz. Ferenc-rendi ház gvárdiánja. A kolostort szüntén Esterházy Pál herceg alapította.

4. **Féltorony.** Régi plébánia. Temploma 1714-ben épült szent József tiszteletére. Ezenkívül a Nep. szent János és a kastélyban sz. Lukács kápolnája. *Albert-Kasimir* főkegyházában 1897-ben sz. Albert tiszteletére templom épült. Pl. *Bichler János*, esperes. Szül. 1844 okt. 3. Sl. *Kasztner Manó*. Szül. Lucson 1870 szept. 3.

5. **Gálos.** Al. 1674. Temploma sz. Jakab. Ép. a XIII. században. Pl. *Vitéz József*. Szül. 1861 okt. 19-én Bágyon (Sopron vm.). Plébános 1900 óta.

6. **Alsó-Ilmitz.** Régi plébánia. Temploma sz. Bertalan. Pl. *Sattler Antal*. Szül. 1864 dec. 18-án Nezsideren. Pl. 1895 óta.

7. **Párfalva.** Már a XIV. században létezett. Temploma szent Katalin. Ezenkívül sz. Rókus kápolnája. Adm. *Reisinger Alajos*, ciszt.-r. Szül. 1863-ban Sopron-Rákoson. Segédlelkész Barátfalun 6 évig, Bécs-újhelyen hitoktató 4 évig, plébános-helyettes 1899 óta.

8. **Pomogy.** Régi plébánia. Temploma a sz. Kereszt fölmagasztalásának tiszteletére épült. Pl. Párisi és nagybátsi *Bácsmegey Sándor*. Szül. 1845 szept. 2-án. 1875-ben pléb. Veperden, 1888 óta Pomogyon.

9. **Szent-András.** Régi plébánia. Temploma sz. András (1727). Három kápolna van még itt, nevezetesen sz. Rókus, sz. Sebestyén és sz. Rozália, azután sz. Anna s végül Nep. sz. János. Pl. *Wéber Antal*, ker. jegyző. Szül. 1854 május 15.

10. **Tarcsa.** Régi plébánia. Temploma sz. Miklós. A temetőben a Föltámadás kápolnája. Pl. *Gruber Ferenc*. Szül. 1849 aug. 16.

11. **Téteny.** Régi plébánia. Temploma sz. Mihály. Ezenkívül Ker. sz. János kápolnája. Pl. *Behovsich József*. Szül. 1844 ápr. 28.

12. **Valla.** Al. 1734. Temploma sz. Máté tiszteletére 1882-ben épült. Kívüle sz. Anna kápolnája. Pl. *Sütő Antal*. Szül. 1856 július 1-én Pinnyén (Sopronm.). Győr-Belvárosban volt segédlelkész.

III. Magyaróvári esperesi kerület. (Moson vm.)

Esperes: *Káráll Márton*, oroszvári plébános.

1. **Bezenye.** Régi plébánia. Temploma szűz Mária születése tiszteletére épült. Ugyanitt Szentháromság-kápolna. Pl. *Malkovitch Antal*. Szül. 1842 aug. 28-án Szarvkőn. Pl. 1869 óta.

2. **Csún.** Régi plébánia. Temploma sz. Mihály. Pl. *Szegner István*. Szül. 1859 aug. 11.

3. **Horvát-Járfalu.** Régi plébánia. Temploma sz. Miklós. Pl. *Budai Máttyás*. Szül. 1855 február 6. Fülesen (Sopron vm.). Pl. 1888 óta.

MARÁZ FERENC,
a soproni társaskáptalan prépostja.

4. **Köpesény.** Régi plébánia. Templomát a sz. Kereszt fölmagasztalásának tiszteletére 1808-ban építtették föl. A kastélyban a bold. szűz Mária kápolnája. Pl. *Guszich Gyula*. Szül. 1869 április 9.

5. **Körtvélyes.** Al. 1745. Temploma Mindenszentek. Pl. *Reibach Ferenc*. Született 1852 nov. 5.

NITSCH ÁRIÁD,
egyháznegyed-
pap, a jelen műm-
rasatál munkatárs.

6. **Magyar-Óvár.** Régi plébánia. Temploma sz. Gotthárd tiszteletére van felszentelve. Ezenkívül hat kápolna van itt: Kalaz. sz. József a kegyesrendiek iskolaépületében; sz. Rókus, Sebestyén és Rozália a szegényházban; a sz. Kereszt a kórházban; a Lourdesi szent Szűz a Hildegardeum-intézetben; a Foltámadás kápolnája a temetőben; végül Szeráf sz. Ferenc kápolnája. Fiókegyháza *Luesony*, sz. Anna templomával. Pl. *Manninger Mihály*, szentszéki ülnök, kiérd. esperes, a magyaróvári gimnáziumnál püspöki biztos. Szül. 1840 nov. 23-án. Sl. *Bizzer Mihály*. Szül. 1870 szept. 26. *Schilban Marcell*. Szül. 1873 jún. 11.

7. **Miklósfalú.** Régi plébánia. Temploma sz. Miklós. Kivüle sz. István vértanú és a szegényházban szent Benedek kápolnája, a Megváltó leányai kolostorában pedig a Lourdesi szűz Mária kápolnája. Pl. *Czingerer Lajos*. Szül. 1847 aug. 14.

8. **Nemesvölgye.** Al. 1774. Temploma sz. István király. Pl. dr. *Köbalmi Mihály*. Szül. 1813 nov. 7-én Sopronban. A teológiát a Pazmaneumban végezte. 1868—1871-ig tanulmányi felügyelő a győri küssemináriumban. 1871—1873-ig oroszvári káplán, ez időtől plébános.

9. **Német-Júfalú.** Régi plébánia. Sz. Bertalan temploma régi építmény. Műkincse egy igen becses gót-stílusú szentségmutató. Pl. h. *Halmossy István*. Szül. 1862 aug. 7-én Kéthelyen. A teológiát Bécsben végezte. Cikkeket írt a «Magyar Állam», «Alkotmány», «Dunántúli Hírlap» és még több más lapba.

10. **Oroszvár.** Régi plébánia. Temploma sz. Madgolta tiszteletére 1669-ben épült. A templom alatt a Zichy grófi-család sírboltja. A régibb plébániai templom is áll még és sz. Vid tiszteletére van szentelve. Ezenkívül három kápolna van itt; a várkastélyban a Nagyboldogasszony, továbbá sz. Flórián és a Henckel-család mauzóleumában sz. János kápolnája. *Ürgél* pusztán a sz. Kereszt fölmagasztalásáról nevezett kápolna van. Pl. *Kárall Márton*, esperes, szentszéki ülnök. Pl. 1886 óta. Sl. *Engelits György*. Szül. 1872 ápr. 17.

11. **Rajka.** Régi plébánia. Temploma sz. Márton. Az irgalmas nővérek kolostorában Paulai sz. Vince, a temetőben a sz. Kereszt kápolnája. Pl. *Kiss Gáspár*. Szül. 1855 márc. 14. Sl. dr. *Ratzenböck Károly*. Szül. 1875 júl. 26. Mosonban. Az egyházjog doktora. Rendes vidéki munkatársa több lapnak.

IV. Mosoni esperesi kerület. (Moson VIII.)

Esperes: *Sobár Sándor*, mosoni plébános.

1. **Halászi.** Régi plébánia. Temploma sz. Márton. Fiókegyházai: Arak és *Feketeerdő*, ahol a B. szűz Mária nevének szentelt templom van. Pl. *Németh Vince*. Szül. 1859 jún. 5. Beő-Sárkányon. Pl. 1896 óta. Sl. *Huszár Imre*. Szül. 1863 szept. 16. Nagybajeson (Györm.).

2. **Hegyeshalom.** Régi plébánia. Temploma sz. Bertalan. Pl. *Wölfl József*. Szül. 1841 febr. 4. Mosonban Pl. 1883 óta.

3. **Horvát-Kimle.** Régi plébánia. Temploma sz. Mihály. Kivüle még sz. Flórián kápolnája. Pl. *Merschich Mate*. Szül. 1850 szept. 19. Frankón. A bölcseseti és memmységtani, újabban a szociológiai irodalom terén működött, magyar, latin és német nyelven.

4. **Kálnok.** Al. 1703. Temploma Szentháromság. Az erdőben a Sarlósboldogasszony, a temetőben a Foltámadás kápolnája. Pl. *Pávcay Antal*. Szül. 1851 szept. 6-án O-Szőnyben. Pl. 1881 óta. Írt cikkeket különböző lapokba.

5. **Levél.** Al. 1807. Temploma sz. László király. Pl. *Kovácsik József*. Szül. 1868 okt. 30-án Sopronban. Fiatalsága miatt mindjárt nem szenteltethetvén föl, nevelő volt Széchenyi Jenő grófnál. Fölsz. 1891 márciusában, azután több helyen segédlelkész. Pl. 1900 májustól.

6. **Lébeny.** Régi plébánia. Temploma hajdan apátsági templom volt; miután eredeti stílusában restaurálták, 1879 aug. 31-én szentelte föl Zalka János győri püspök sz. Jakab apostol tiszteletére. A lébenyi apátság, melyet a XIII. század elején alapítottak a Héder-

A. ALMÁSY NEMEK HAZA ÉS TEMPLOMA. SOPRON.

váriak, a törökök betöresei alatt elpusztult. 1631-ben a győri püspökre bízták, hogy helyreállítsa, de Pázmány bíboros közbenjárására II. Ferdinánd a jezsuiták győri házának adományozta. A jezsuiták a templomot újra fölépítették. II. József ezt az apátságot is elvette. Jelenleg csak címét adományozták. Két kápolna is van itt; nevezetesen P. sz. Antal, a temetőben sz. Miklós kápolnája. Pl. *Kreskay Antal*, sz. széki ülnök. Szül. 1842. Győrött, ahol fölszentelése után karkáplán volt; később plébános Győrszigeten. Innen Lébenybe jött. Társadalmi cikkeket írt a «Tanodai Lapok»-ba, «Idők Tanúja»-ba, «Győri Közlöny»-be; a «Jelenkor»-ban ismertette a lébenyi templomot.

7. **Lébeny-Szent-Miklós.** Al. 1728. Templomát sz. Miklós tiszteletére 1775-ben szentelték föl. Ezenkívül a sz. Kereszt és a temetőben sz. Vendel kápolnája. Pl. *Körmeny János*, aranymisés pap. Szül. 1827 dec. 18. Pápán. Pl. 1871 óta. Sl. *Glatz Sándor*. Szül. 1873 szept. 18.

8. **Magyar-Kimle.** Al. 1788. Temploma Sárlósboldogasszony. Ezenkívül sz. Anna s a temetőben a Megváltó kápolnája. Pl. *Gladich Pal* Szül. Magyar-Óváron 1855 szept. 5. Győrött a kisebb papnevelőben lelkiigazgató volt. 1881 óta plébános. 1886-ban az «Örangyal» gyermeklapot szerkesztette.

9. **Meesér.** Al. 1745. Temploma 1900-ban épült és szenteltetett föl a Magyarok Nagyasszonya tiszteletére. 1893-ban lourdesi kápolnat építettek. Pl. *Lacza Gyula*. 1839 okt. 27. Győrött.

10. **Moson.** Régi plébánia. Temploma Nep. sz. János. Ezenkívül sz. Rozália, Nep. sz. János kápolnája, a temetőben a Föltámadás, az apácakolostorban a bold. Szűz szeplőtelen fogantatásának kápolnája van. Pl. *Sobár Sándor*, esperes. Szül. 1838 febr. 26. Sl. *Henriqs József*. Szül. 1876 márc. 4. Fehéregyházán (Sopronm.).

11. **Szent-János.** Régi plébánia. Temploma Ker. sz. János. Ezenkívül sz. Anna és a temetőben a Föltámadás kápolnája. Fiókegyháza *Pusztá-Somorja*. Temploma sz. István király. Kívüle sz. Vendel kápolnája. Pléb. *Békéfy Kálmán*. Szül. 1852 júl. 28. Dinnyésen (Fehérm.). Több cikket írt a «Magyar Állam», «Magyar Korona», «Örangyal», «Budapesti Hírlap» s más lapokba.

12. **Szent-Péter.** Al. 1746. Temploma sz. Péter. Ezenkívül a Nagyboldogasszony s a temetőben a Föltámadás kápolnája. Pl. *Bejczy Károly*, ker. jegyző. Szül. 1849 jan. 25.

13. **Szolnok.** Régi plébánia. Temploma sz. Margit. A temetőben sz. Mihály-kápolna, azonkívül még egy kápolna sz. Anna tiszteletére. Pl. *Bohler Ignác*. Szül. 1846 aug. 4. Szorgalmas publicisztikai és társadalmi munkásságot fejt ki. Sok éven át rendes munkatársa a «Magyar Állam»-nak.

Locsmándi főesperesség.

Főesperes: *Braun Adolf*, kanonok.

I. Szentmártoni esperesi kerület. (Sopron vm.)

Esperes: *Novák Ferenc*, császárfalvi plébános.

1. **Alsó-Rámóc.** Régi plébánia. Temploma sz. Péter és Pál. Fiókegyháza *Répefő*, Nagyboldogasszony templomával. Pl. *Waszner János*. Szül. 1834 dec. 17.

2. **Bónya.** Régi plébánia. Temploma Ker. sz. János és sz. Kálmán. Pl. *Muskovich Vencel*. Szül. 1868 szept. 25. Szabad-Bárádon. Megelőzőleg Harkán volt plébános.

3. **Császárfalva.** Régi plébánia, melyről a XV. században emlékeznek. Temploma sz. Miklós. Fiókegyháza *Borosd*, sz. Magdolna templomával. Kívüle még két Szentháromság-kápolna. Pl. *Novák Ferenc*, esperes. Szül. Malomházán 1833 szept. 9. Tíz évig katonalelkész volt; azután káplán Pándorfon, innen Császárfalvára jött plébánosnak.

4. **Csáva.** Régi plébánia. Újra al. 1843. Új temploma Ker. sz. János. Ép. 1889. A régi templom a falun kívül van. Két kápolnája van még; az egyik sz. Sebestyén, Rókus és Rozália, a másik a bold. Szűz szeplőtlen fogantatása tiszteletére. Pl. *Berghofer István*, a koronás arany érdemkereszt tulajdonosa. Szül. 1841 nov. 15-én Alsó-Lászlón (Sopronm.). A theológiát St.-Pöltenben végezte s az ottani egyházmegyében volt részt mint segédlelkész, részt mint adminisztrátor hét éven át, azután Szent-Gotthárdon plébános. A győri egyházmegyében 1877-től plébános, 1883-ig Tolnában, azóta Csáván. Lászlói Fülöp néven sok cikket írt, többnyire külföldi lapokba. Létrehozta 1898-ban gyűjtés útján a szegényházat.

5. **Derecske.** Régi plébánia. Templomát sz. András tiszteletére 1878-ban szentelték föl. Két kápolna van még itt: a sz. Kereszt és sz. Flórián. Pl. *Góger Endre*. Szül. Alsó-Gallán (Komáromm.). 1867 okt. 28-án. Pléb. 1898 december óta.

6. **Felső-László.** Régi plébánia. Temploma sz. Rókus. Pl. *Kurcsy Ferenc*. Szül. 1862 dec. 4.

7. **Felső-Rámóc.** Al. 1788. Temploma a Megváltó mennybemenetele tiszteletére épült. Ezenkívül a szent

Kereszt-kápolna. Fiókegyháza *Karló, sz. Katalin* templomával és *sz. Oszvald* kápolnájával. Pl. *Krabl János*. Szül. 1853 aug. 24. Magyar-Ovárótt. Megelőzőleg Lánzséron volt pléb.-helyettes.

8. **Kabold.** Al. 1750. Temploma *sz. Miklós*. Ezenkívül a várkastélyban a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása és a *sz. Flórián-kápolna*. Fiókegyházai: *Felső-Péterfa*, Ker. *szent János* templomával. Mészverem. Pl. *Mitray Lipót*. Szül. 1818 május 8-án Kismartonban. A theológiát a Pazmaneumban végezte. Megelőzőleg Szikrán volt plébános.

9. **Közép-Pulya.** Régi plébánia. Temploma *sz. Simon és Judás*. A temetőben a *sz. Kereszt-kápolna*. Fiókegyháza *Felső-Pulya*. Temploma *Szeráli sz. Ferenc*. Ugyanitt a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása kápolnája. Pléb. *Mészáros Kálmán*. Szül. 1864 nov. 29.

10. **Kőhalom.** Régi plébánia. 1680-ig a lékai Agoston-rendiek bírták. Temploma *sz. Vencel*. A Megváltóról nevezett apácák kolostorában a *Megváltó*, a temetőben *sz. Lázár* kápolnája. Fiókegyháza *Dörjöl*. A *szent Mihály* templomon kívül a bold. Szűz kegykápolnája és *sz. Oszvald* kápolnája. Pl. *Mersich Márton*. Szül. Frankón 1868 okt. 30. Pl. 1899 márciustól. Cikkeket írt az «Alkotmány»-ba s folyóiratokba. Sl. *Krankovich Vince*. Szül. 1869 jan. 23. Horvát-Kimlén.

11. **Lánzsér.** Régi plébánia. Temploma *sz. Mihály*. *Virány* fiókegyházában *sz. Máté* kápolnája. Pl. *Mariska Ferenc*. Szül. 1869 máj. 20.

12. **Szent-Márton.** Régi plébánia. Templomát *sz. Márton* tiszteletére 1879-ben szentelték föl. Kivüle még két kápolna van itt: *sz. Oszvald* és a *b. Szűz* szeplőtelen fogantatása. Fiókegyházai: *Sopron-Ujlak*, a bold. Szűz nevének szentelt templommal. *Nemestelek*. *Sz. Rozália* kápolnájával. Pl. *Fennesz János*. Szül. 1845 nov. 4-én Küllön. Megelőzőleg *Felső-Lászlón* volt plébános. Sl. *Kucher János*. Szül. Okán (Sopronm.) 1874 dec. 23.

13. **Szikra.** Al. 1729. Temploma a *sz. Kereszt* főmagasztalásának tiszteletére épült. Pl. *Morth János*. Szül. 1842 jún. 28.

14. **Veperd.** Régi plébánia. Temploma *Szentháromság*. Fiókegyházai: *Cundra*, *Hársfalva*, *szent József* kápolnájával. *Kisujfalu*. *Jézus* kínszenvedése kápolnájával. Pl. *Graf Márton*. Szül. 1866 febr. 6. Közép-Pulván (Sopronm.). Pl. 1894 óta.

A PÁNDORFI PLÉBÁNIAI TEMPLOM.

II. Loesmándi esperesi kerület. (Sopron vm.)

Esperes: *Kovács Ignác*, peresznyei plébános.

1. **Alsó-Pulya.** Régi plébánia. Temploma *sz. Bertalan*. Fiókegyházai: *Percany*. Temploma *szent Miklós*. *Udvard*. Temploma *Vízkeresztről* nevezett. Pl. *Perusich István*. Szül. 1849 dec. 27-én. Szabad-Barándon. Pl. 1879 óta.

2. **Bors-Monostora.** Régi plébánia. Templomát *szűz Mária* memvbemenetele és *sz. György* tiszteletére 1780-ban szentelték föl. Hajdan apátság volt. Adm. *Junreitter Henrik*, ciszt.-r.

3. **Frankó.** Régi plébánia. Templomát 1877-ben szentelték föl *Mindenszentek* tiszteletére. A temetőben *sz. Flórián* kápolnája. Pl. *Kácsich Fabián*. Szül. 1846 jan. 18. Likvándon. Pl. 1876 óta.

4. **Füles.** Al. 1750. Temploma *sz. Lőrinc*. Ezenkívül a következő kápolnák vannak itt: a bold. Szűz neve *Gálosháza* kastélyban, *sz. Sebestyén*, *Rókus* és *Rozália* a hegyen, a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása kápolnája az apácakolostorban. Pl. *Karall Maté*, c. kanonok, t. pápai kamarás, aranymisés pap. Szül. 1827 szeptember 17-én. Sl. *Fertsák József*. Szül. 1873 ápr. 19.

5. **Gyiróth.** Régi plébánia. Temploma *sz. András*. Pl. *Cenar János*. Szül. 1857 jún. 17-én. Alsó-Pulván. Pl. 1888 óta.

6. **Horvát-Zsidány.** Al. 1763. Templomát *Ker. sz. János* tiszteletére 1875-ben szentelték föl. Ezenkívül a bold. Szűz kápolnája van itt. Fiókegyháza *Ómód*,

A VIMIÁGI TEMPLOM ÉS KOLOSTOR.

szent Mártonnak templomával és a szent Család kápolnájával. Plébános *Muskovich János*. Született 1848 augusztus 28.

7. **Kethely**. Régi plébánia. Temploma a Szentháromság és sz. Miklós tiszteletére 1239-ben épült, korai csúcsíves stílusban. Kívülről még sz. Rozália és a temetőben sz. Lázár kápolnája van itt. Fiókegyháza *Alsó-László*, ahol a sz. Radegund templomon kívül sz. Anna-kápolna van. Pl. *Kölly György*, ker. jegyző. Szül. Keszthelyen 1841 dec. 15.

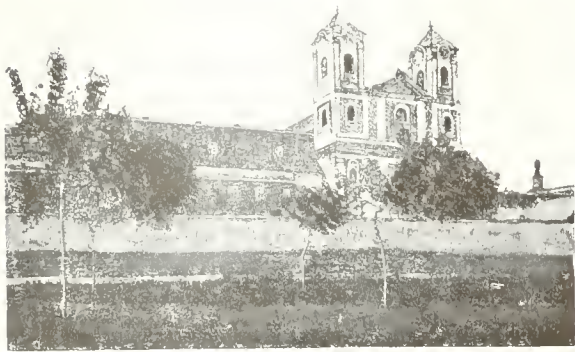
8. **Likvánd**. Al. 1816. Temploma Mindenszentek. *Langathó* pusztán templom van a bold. Szűz szeplőtelen fogantatásának tiszteletére. Pl. *Blažovitch Pál*. Szül. 1831 jún. 22.

9. **Loesmánd**. Régi plébánia. Temploma sz. Vid. Ezenkívül Nep. sz. János kápolnája. Fiókegyháza *Micske*, ahol templom van a szent Kereszt fölmagasztalásának tiszteletére. Pl. *Pöschl Péter*. Szül. 1835 augusztus 28-án Lajta-Pordányban.

10. **Malomháza**. Al. 1870. Temploma ugyanakkor épült a Szentháromság tiszteletére. Ezenkívül a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása kápolnája van itt. Pl. *Blažovitch Izidor*. Szül. 1833 szept. 15.

11. **Peresznye**. Régi plébánia. Temploma sz. Égyed. A kastélyban Nep. sz. János, a temetőben a fájdalmas Szűz kápolnája. Fiókegyháza *Németh-Zsidány*, szűz Mária neve templomával. Pl. *Kovács Ignác*, esperes, kerületi tanfelügyelő. Szül. 1840 júl. 18.

12. **Szabad-Báránd**. Régi plébánia. Temploma sz. Dömötör. Ezenkívül három kápolna: Lourdesi szűz Mária, Urunk memmbemenetele, Páduai sz. Antal. Fiókegyháza *Borissfalva*, ahol templom van sz. Anna tiszteletére, továbbá két kápolna, az egyik sz. Donát, a másik sz. Flórián. Pl. *Csenár Ferenc*. Szül. 1827 ápr. 2-án Alsó-Pulyán. Pl. 1887 óta. Sl. *Grubich Antal*. Szül. 1874 márc. 27. Császárfalván.

A LORITTI MI KEGYELMIHELY. (SOPRONMEGYE.)

III. Csepregi esperesi kerület. (Sopron vm.)

Esperes: *Widder Ciprián*, káptalanvissi plébános.

1. **Beő**. Al. 1712. Temploma sz. Imre. Fiókegyháza *Guár* (Vas vármegyében) a sz. Kereszt fölmagasztalásáról nevezett régi templommal. A XVI. században plébánia volt. Pl. *Németh József*. Szül. 1860 szept. 12-én Szergényben (Sopronm.). Előbb segédlelkész, azután a győri kisebb papnevelőben tan. felügyelő s győr-belvárosi káplán. 1891-től beői plébános. Írt a «Magyar Allam», «Magyar Korona», «Sopron», «Dunántúli Hirlap», «Szombathelyi Ujság» című

lapokba. Önálló munkája: «Litániás könyv a nyilvános ájtatosságokhoz». (Győr, 1901.)

2. **Bük**. Régi plébánia. Temploma sz. Kelemen. Ép. 1108. A reformáció alatt elvették, de 1673-ban I. Lipót visszaadatta. 1871-ben restaurálták. Szentélye régi csúcsíves építmény. A mellette levő szép parkban a híres felsőbüki Nagy Pál síremléke és egy szűz Mária-szobor 1711-ből. Kívülről Nep. sz. János kápolnája. Pléb. *Rozsos Ferenc*. Szül. 1861 aug. 31. Ászáron (Komáromm.).

3. **Csepreg**. Al. 1776. Temploma sz. Miklós. Ezenkívül szűz Mária neve és az apácák kolostorában szent Katalin kápolnája. *Boldogasszony* pusztán Nagyboldogasszony, *Tormás* pusztán a boldogságos szűz Mária kápolnája. Pl. *Vrank József*, szentszéki ülnök. Szül. 1811 Lébeny-Szent-Miklóson. Pl. 1871 óta. Sl. *Bene Pál*. Szül. 1868 jan. 14.

4. **Egyházásfalu**. Régi plébánia. Szép templomát sz. György tiszteletére 1888-ban szentelték föl. Fiókegyházai: Dasztifalu, Gógánfa. Pl. *Réffy Endre*, szentszéki ülnök, római arkasz. Szül. Csényén 1828 ápr. 11-én. Kegyesrendi volt 1818 előtt, azután segédlelkész; majd Simor János mellett püspöki szertartó, azután csornai, 1873-tól egyházásfalusi plébános.

5. **Felső-Szakony**. Al. 1730. Temploma sz. István király. Fiókegyházai: Alsó-Szakony, *Gyalóka*. Ker. sz. János templomával. Pl. *Noszlopy Kálmán*. Szül. 1842 febr. 14-én Győrött. Pl. 1882—1889-ig Dörön, 1889-től Felső-Szakonyban.

6. **Horpács**. Régi plébánia. Hajdan premontrai prépostság. Temploma sz. Péter és Pál. Különböző korban épült, portáléja román. Ezenkívül az Orangyalok kápolnája. Fiókegyháza *Lédec*, a szent Olvasó királynéja kápolnája. Pl. *Páder Rezső*, szentszéki ülnök. Szül. 1851 ápr. 16. Győrött. 1878. győrszabadhegyi, 1890-ben horpácsi plébános, 1896—1901. orsz. képv. Több lapba írt, főleg a lelkipásztorkodásról a «Religio»-ba. Önálló munkái: «A vérrokonság mint házassági akadály». «A házasság szentsége és a polgári házasság». (Időközben soproni préposttá lett.) Sl. *Ragats Rudolf*. Szül. 1876 ápr. 21.

7. **Iván.** Régi plébánia. Temploma sz. András. Ép. 1820-ban. Tornya régi s 1820 előtt a templomtól külön állott, merész alakú építmény. Külföves István nevű plébánosa 1723–1738 közt a faluban levő 6000 evangélikusokat visszatérítette. Pl. *Prevarek Ferenc*, pápai t. kamarás, gyémántművés. Szül. 1813 máj. 27-én. Pl. 1840 óta Ivánban, tehát több, mint *hatvan éve*. Részt vett az 1848-iki mozgalmakban, mint Batthyány gróf, Széchenyi gróf, Czuczor Gergely, Horváth Endre barátja, ő temette ünnepies requiemmel Széchenyi István orvost, amiért üldözték is. Sl. *Tomassich János*. Szül. 1873 febr. 24. Hidegségen.

8. **Káptalan-Viss.** Régi plébánia. (XIV–XV. sz.) Ujjonnan kibővített sz. András templomát 1897-ben szentelték föl. Ezenkívül sz. László kápolnája. Fiókegyházai: *Nemes-Viss*, a hétfájdalmú Szűz kápolnajával. Gyuleviz. *Salamonfa*, sz. József kápolnajával. *Zsira*. Temploma sz. Lőrinc (1885). Pl. *Widder Ciprián*. Szül. Also-Péterfán (Sopronm.) 1846. Sl. volt Sopronban, Győrött székesegyházi hitszónok. Pl. 1877 óta. Sl. *Kerschbaum Károly*. Szül. Nagymartonban 1877 jún. 29.

9. **Lövő.** Régi plébánia. Temploma Nagyboldogasszony (1782). A temetőben a Föltámadás kápolnája. Fiókegyháza *Nemeskér*, sz. László templomával. Adm. *Gangl Lajos*. Szül. 1872 szept. 5-én Lövőn. Adm. 1899 óta.

10. **Nemes-Ládony.** Al. 1725. Mivel a templom protestáns kézen volt, a plébánosok 1755-ig Nagy-Geresden laktak. Temploma sz. Miklós. Régi építmény. Fiókegyházai: *Nagy-Geresd*, sz. István király templomával. Berekalja, Kis-Geresd, Mesterháza, Pór-Ládony, Tompaháza. Pl. *Borossay Lajos*. Szül. 1870 júl. 30-án. Felső-Szakonyban. Káplán volt Nagy-Lózson és Győr-Ujvárosban.

11. **Répcse-Szemere.** Al. 1727. Temploma a sz. Kereszt föl-magasztalása. Fiókegyházai közül *Jánosján* sz. Imréről nev. templom van. Fiókegyházai továbbá: Csáford, Csér. Pl. *Tartsay Flóris*. Szül. 1847 okt. 16-án Rába-Pordányban. Pl. 1886 óta.

12. **Sajtoskál.** Al. 1718. Temploma sz. Péter és Pál. Fiókegyházai: Iklan-Börény, *Lócs*. Temploma szűz Mária születése. Makkos-Hetye, *Ságh*. Temploma sz. Magdolna tiszteletére, mely 1800-ban épült. A temetőben kápolna áll. Simaháza. Pl. *Czakó Mihály*, ker. jegyző. Szül. 1847 szept. 2.

13. **Ujkér.** Régi plébánia. Temploma sz. Katalin. Fiókegyházai: Alsó-Szopor, *Felső-Szopor*. Urunk mennybemenetele templomával. *Keresztény*. Temploma a sz. Kereszt föltalálása; továbbá egy kápolna a bold. Szűz nevének tiszteletére. Pl. *Kiss István*. Szül. 1846 márc. 22.

14. **Und.** Al. 1861. Temploma sz. Márton. Pl. *Bugledich Nándor*. Szül. 1867 okt. 18.

15. **Völcese.** Al. 1788. Temploma sz. László (1865). Ezenkívül a lourdesi szűz Mária kápolnája. Pléb. *Hätzinger István*. Szül. 1850 nov. 11-én Győrött. 1883-ban veszkényi plébános, innen rövid idő múlva Völcesjébe ment. Irodalmilag is működött. Györmegyei álnév alatt fordításokat közölt a «Magyar Állam»-ban, lefordította «Lacordaire életé»-t melyet Lonkay Antal adott ki. Széptani értekezéseket írt «Jó izlés», «A fenséges gyakorlati szempontból» címmel a «Sopron»-ban; szentbeszédeket közölt a «Borromaeus»-ban. 1897-ben kiadta Perboyre kínai hittérítő életrajzát. (Franciából.)

A LŐVŐI SZEKESÉGHÁZ BÉNYÉNYI SZŰZ MARIÁJÁVAL (SOPRONM.)

IV. Széplaki esperesi kerület. (Sopron vm.)

Esperes: *Nemess Sandor*, német-peresztegi plébános.

1. **Csapod.** Régi plébánia. Temploma sz. Margit. Fiókegyháza *Pusztá-Család*. Ker. sz. János templomával. Pl. *Peszlen Károly*. Szül. 1857 jan. 28. Beleden (Sopronm.). Pl. 1891 óta.

2. **Endréd.** Régi plébánia. Temploma sz. István király. Pl. *Lukáts József*. Szül. 1866 dec. 13-án Bükön. Házi káplán volt Hohenlohe Klodvig hercegnél Sághon, majd káplán Nagy-Cenken és Lózson. Sl. *Horváth János*. Szül. 1874 okt. 10.

3. **Fertő-Szent-Miklós.** Régi plébánia. Temploma sz. Miklós. Ezenkívül sz. Donát kápolnája. Említésre méltók a felső-büki Nagy, Szemere és Bezerédy-családok síremlékei. Fiókegyházai: Szerdahely, *Petőháza*. Temploma Szentháromság. Pl. *Málly József*. Szül. 1847 nov. 16. Zsirán (Sopronm.). Megelőzőleg Sövényházán és Egyeden adminisztrátor volt. Sl. *Kovács Sandor*. Szül. 1872 jan. 8.

4. **Hidegség.** Régi plébánia. Temploma sz. András. Igen régi; tornya 1748-ban épült. 1889-ben meg-

ÓSZILVI BELBÁNYAI TEMető.

nagyobbították. Fiókegyháza *Homok*, sz. Anna templomával (1901). A Kiserdőn Urunk kinszenvedésének kápolnája. Pl. *Róka József*. Szül. 1856 szept. 15. Bodonhelyen. Pl. 1890 óta. Munkatársa a Dvorzsák-féle «Havi füzetek»-nek, «Magyar Állam»-nak, «Dunántúli Hírlap»-nak.

5. **Kövesd.** Régi plébánia. Temploma szűz Mária születésének tiszteletére épült. Pl. *Rupf Sándor*. Szül. 1872 szept. 3. Horpácson. Pl. 1901 óta.

6. **Loós.** Régi plébánia. Temploma sz. Lőrinc. A temetőben sz. István király kápolnája. (Ép. 1094.) A helységben született Lósy Imre esztergomi érsek. Fiókegyházai: *Ebergőc*. Temploma sz. Imre. *Pimnye*, a szűz Mária neve templomával.

Pl. *Major Gergely*. Szül. 1859 márc. 11. Gogánfán (Zalam.). Sl. *Tibold József*. Szül. 1864 febr. 17-én Gyarmaton. Előbb szent Ferenc-rendi szerzetes volt. 1898-ban vétetett föl az egyházmegyébe.

7. **Nagy-Cenk.** Régi plébánia. Templomát szent István király tiszteletére 1861-ben szentelte föl Simor János. Még Széchenyi István gróf építtette. Ezenkívül három kápolna van itt: a bold. szűz Mária kápolnája; a kastélyban a sz. Kereszt kápolnája s a Föltámadásról nevezett kápolna a temetőben. Nevezetessége a Széchenyi-család sírboltja. Itt született Széchenyi Pál kalocsai érsek; Széchenyi Ferenc és István grófok. Pl. dr. *Balics Lajos*. Szül. 1856 febr. 8-án Lövön (Sopronm.). A theológiát Bécsben végezte. 1879. káplán Tatán, 1881–1886. tan. felügyelő a győri papnevelőben, 1886–1894. theol. tanár, 1888–1892. magántanár a megszünt győri jogakadémián, 1894. cenki plébános. Történetíró. Fő művei: «A r. kath. egyház története Magyarországon», 4 kötet. «Szent László fejerekljének története». «Sopron vármegye monografiájá»-n dolgozik. (Időközben kanonok lett.)

8. **Német-Peresztég.** Régi plébánia. Temploma sz. Miklós. Fiókegyháza *Széchenyi*, sz. Vid templomával. Pl. *Nemess Sándor*, esperes. Szül. 1851 márc. 16. Felső-Bükön. Pléb. 1878 óta. Munkatársa a «Borromaeus»-nak.

9. **Röjtök.** Régi plébánia. Temploma 1879. épült szűz Mária születésének tiszteletére. Pl. *László Antal*. Szül. Tatán 1830 jún. 13.

10. **Süttör.** Régi plébánia. Temploma sz. András. Ép. 1889. A temetőben sz. Lénárd kápolnája. Fiókegyháza *Észterbáza*. A várkastélyban Páduai sz. Antal kápolnája. Pl. *Baán Jenő*. Szül. Ivánban (Sopronmegye) 1869 márc. 25. A győri kissemináriumban tanul. felügyelő és lelkiatya volt. Pl. 1893 óta.

11. **Szergény.** Al. 1778. Temploma sz. László. Ép. 1883. Fiókegyháza Agyagos. Szép keresztjáró úttal. Adm. *Hadarits Kálmán*. Szül. 1876 Petőházán.

12. **Széplak.** Régi plébánia. Temploma Mindenszentek. Ép. 1737. Fiókegyházai: *Hegykö*. Temploma szent Mihály. *Sarrod*. Temploma sz. István vértanú. Pl. *Tóth István*. Szül. 1836 aug. 17. Sl. *Hegykőn Pájer István*. Szül. 1876 máj. 2. Csepregen.

V. Német-Keresztúri esperesi kerület. (Sopron vm.)

Esperes: *Madarassy Antal*, németkeresztúri plébános.

1. **Balf.** Régi plébánia. Temploma sz. Farkas. Igen régi. Kívüle még sz. József kápolnája, Dorfmeister jeles freskóival. Pl. *Unger István*. Szül. 1858 júl. 4. Moson-Szent-Jánoson.

2. **Boóz.** Régi plébánia. Temploma Szentháromság. Pl. *Siklősi József*. Szül. 1872 márc. 19.

3. **Haracsony.** Al. 1696. Temploma sz. Margit. Fiókegyháza *Alsó-Péterfa*, sz. Rozália templomával. Pl. *Ruschitz György*. Szül. 1855. Lajta-Pordányban. Pl. 1883 óta.

4. **Harka.** Régi plébánia. Temploma sz. Péter. Fiókegyháza *Husfalva*. Temploma a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása. Kívüle a lourdesi szűz Mária kápolnája. Adm. *Raab Pál*. Szül. 1872 márc. 31. Sopron-Nyéken.

5. **Kópháza.** Régi plébánia. Bucstűjöröhely. Temploma Sárloboldogasszony. Fogadalmi képe, melyet Nádasdy Ferenc gr. ajánlott föl, kegykép. Kívüle még egy templom van itt sz. Márton tiszteletére, valamint sz. Antal kápolnája. Pl. *Szicheberle János*. Szül. 1854 november 20-án Moson-Ujfaluban. Megelőzőleg Lajtafalván volt plébános.

6. **Loók.** Régi plébánia. Temploma Nagyboldogasszony. Ezenkívül a szent Kereszt kápolnája. Fiókegyházai: *Doborján*. Páduai sz. Antal templomán kívül sz. Orbán kápolnája. *Lakfalva*. Temploma szent Rókus. A bold. szűz Mária tiszteletére kápolna. Pl. *Steiner Adolf*. Szül. 1852 jan. 17. Sl. *Prikoszovics János*. Szül. Malomházán 1872 okt. 15. *Vindis József*. Szül. Peresznyén 1876 márc. 19.

7. **Német-Keresztúr.** Régi plébánia. Temploma a sz. Kereszt fölmagasztalása. Ezenkívül Nep. sz. János és a temetőben a Föltámadás kápolnája. Fiókegyháza *Küllő*, sz. Erzsébet özvegy templomával. Pl. *Madarassy*

Antal. Szül. 1847 aug. 10. Kis-Lipniken (Sárosm.). 1872—1877. nevelő Szűchenyi Manó gróf (1877—1880) és Esterházy Miklós hercegnél. Pl. 1885 óta. Sl. *Bauer József*. Szül. 1875 okt. 2.

8. **Nyék**. Régi plébánia. Temploma Szentlélek. Ezenkívül sz. Donát, sz. Flórián. Nep. sz. János kápolna; Oszvald; a temetőben sz. Magdolna, a szegényházban Nep. sz. János kápolnája. Pl. *Mörk Pal*, kiérd. esperes. Sz. 1831 jan. 25. Perványban. Sl. *Hart Ferenc*. Szül. 1876 jún. 11. Nagy-Kanizsán.

9. **Ricing**. Régi plébánia. Temploma sz. Jakab (1647). Kivüle sz. Anna kápolnája. Fiókegyházai: Cseresbánya, *Lakompak*, sz. Miklós templomával. Pl. *Limpp János*. Szül. 1847 okt. 11. Miklósfalván (Mosonm.).

Rábai főesperesség.

Főesperes: *Karai Lőrinc*, kanonok.

I. Kapuvári esperesi kerület. (Sopron vm.)

Esperes: *Malonyay Mihály*, tótkeresztúri plébános.

1. **Babóth**. Al. 1787. Temploma sz. Mihály. Pl. *Bubics János*. Szül. 1846 szept. 23. Pápan. Megelőzőleg Völsejen volt plébános.

2. **Beled**. Régi plébánia. Temploma szűz Mária születése. Fiókegyházai: *Edve*, sz. Flórián, *Kecöl*, a szent Olvasó templomával (1886). *Vásárosfalu*. Temploma Szentháromság. *Vica*. Szent Anna templom. A *Miklos-majorn* kápolna van a bold. Szűz tiszteletére. Pl. *Kistaludy István*, aranymisés. Szül. 1819. ápr. 13. Adm. in spiritalibus *Csizmadia Pál*. Szül. 1870 ápr. 8. Sl. *Mentes Miklós*. Szül. 1871 aug. 7. Szerényben.

3. **Bogyoszló**. Régi plébánia. Temploma sz. Kozma és Dömjén (1836). Egyik harangja több, mint ötszáz éves. Valószínűleg az árpási klarisszáké volt. Fiókegyházai: *Jobbabáza*, a Szentháromság templomával (1869). *Pottyond*, sz. László-templommal (1884). Pl. *Farkas Sándor*. Szül. 1853 aug. 8. Nyalkán (Györm.). 1888. felsőszakonyi pl. h., azután káplán Csepregen, 1890. bogyoszlói plébános. Megírta egy vastos kötetben «Csepreg mezőváros történeté»-t s jelenleg Bogyoszló történetén dolgozik. Verseket írt a «Magyar Állam», «Magyar Korona», «Győri Közlöny», «Sopron» lapokba. Sl. *Németh Pál*. Szül. 1872 dec. 13. Felső-Bükön. A «Dunántúli Hírlap» munkatársa.

4. **Cirák**. Régi, de megszűnt plébánia. Újjá al. 1806. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: *Döcséta*. A kastélyban sz. Margit-kápolna. *Győrö*. Temploma Nagyboldogasszony. E két utóbbinak oltárképei Dorfmeister szép munkái. Pl. *Putz Antal*. Szül. 1846. jún. 8. Pl. 1876 óta.

5. **Himőd**. Al. 1765. Temploma 1878-ban épült szűz Mária születése tiszteletére. Fiókegyháza *Hövej*, a Szentháromság templomával. Pl. *Németh Gábor*. Szül. 1854 március 22. Sl. *Lászlófalvi Imre*. Szül. 1865 ápr. 17.

6. **Kapuvár**. Régi plébánia. Sz. Anna temploma a réginek helyébe 1884-ben épült. Kápolnái még: az apácakolostorban Jézus sz. Szíve s a temetőben a sz. Kereszt fölmagasztalása. Fiókegyházai: *Gartha*, szent Sebestyén templomával. *Útnyéd*, a Ker. sz. János fejevételéről nevezett templommal. Pl. *Németh János*, sz. Lamberttről nev. somlyóvásárhelyi apát. Szül. 1855 nov. 24. Sl. *Perneczky Kalmán*. Szül. 1871 febr. 18-án. *Molnár Gejza*. Szül. 1871 febr. 1. *Deák Rudolf*. Szül. 1875 máj. 2.

7. **Miháli**. Régi plébánia. Temploma Szentháromság. Az apácakolostorban a Jézus sz. Szíve kápolna. Fiókegyházai: *Kisfalud*. Temploma Nagyboldogasszony (1779). *Falódfa*. Temploma sz. István király. Pl. *Szalay György*. Szül. 1859 ápr. 25.

8. **Osl**. Al. 1808. Temploma, mely Nagyboldogasszony tiszteletére van szentelve, keresett kegyhely. Az első kápolnát Kanizsai János érsek építtette 1390-ben; de 1572-ben a protestáns képrombolók földúlták. 1644-ben újjá-

FIG. 49. TEMPLOM, MAGYARÓVÁROTI

építették. Minthogy kicsinek bizonyult, 1748-ban megkezdték a mostani templom építését, megtartván szentélyképen a kápolnát. 1887-ben oratóriumot építtetett hozzá a mostani plébános. A torony 1760 körül épült. A vihar megrongálván, 1867-ben megújították. A kegyszobor eredetileg Kismartonban volt, onnan vitte át 1690-ben maga Esterházy Pál nádor. A szobor hársfából van, 95 cm. magas, a szűz Máriát a Jézuskával karján ábrázolja. Legnagyobb tiszteletnek Sarlósboldogasszony és Nagyboldogasszony napján örvend. Ezenkívül még két kápolna van itt: szent Vendel és a temetőben az Örangyalok kápolnája. Pl. *Hegedüs Gáspár*. Született 1850 január 4. Lébeny-Szent-Miklóson. Pl. 1885 óta.

9. Páli. Régi plébánia. Temploma Nagyboldogasszony. Az oltárképet Schmieđ József bécsi művész festette 1804-ben. Szép Kálvária is van itt. Pl. *Felber János*. Szül. 1853 május 6.

10. Szárföld. Al. 1869. Temploma sz. Lukács. Ezenkívül Sarlósboldogasszony kápolnája. Pl. *Boross Sándor*. Szül. Mihályiban 1835 márc. 4. Pl. 1869 óta.

11. Tamási. Al. 1783. Temploma sz. István kir. Ép. 1893. Ezenkívül sz. Vendel és a temetőben Páduai sz. Antal kápolnája. Pl. *Deák Pál*. Szül. Kethelyen (Komáromm.) 1852 jún. 24. Pl. 1891 óta.

12. Tót-Keresztúr. Al. 1737. Temploma sz. Kereszt fölmagasztalása. Fiókegyházai: *Némethi*, sz. András templomával. Zsebeháza. Pl. *Malonyay Mihály*, esperes. Szül. 1841 szept. 7.

13. Veszkeny. Régi plébánia. Temploma Ker. sz. János (1793). Ezenkívül Sarlósboldogasszony kápolnája. Veszkenyben született Zalka János volt győri püspök. Pl. *Horváth Lajos*. Szül. 1854. Bogyoszlón. Pl. 1892—1898. Endréden, ez időtől Veszkenyben. Egyházmegyei irodalmi pályázaton három ízben nyert pályadíjat.

CSEPREGI TEMPLOM.

II. Szanyi esperesi kerület.

Esperes: Dr. *Sinkó István*, t. kanonok, szanyi plébános.

1. Barbaes. Régi plébánia. Temploma a sz. Kereszt fölmagasztalása. Fiókegyháza *Maglóca*, sz. Bertalan templomával. Pl. *Márkus Márton*. Szül. Naszályon (Komáromm.) 1860 nov. 17. Pl. 1898 óta.

2. Bányog. Régi plébánia. Temploma sz. Márton. Fiókegyháza *Szováth*, sz. Magdolna templomával. Pléb. *Paar József*. Szül. 1843 jan. 23. Sl. *Kiss László*. Szül. 1867 jún. 1.

3. Beősárkány. Régi plébánia. Temploma Szentháromság. Adm. *Werdenich András*. (Időközben Gyirmót-ról Végh István lett beősárkányi plébános.)

4. Csorna. Régi plébánia. A plébánia templomául a csornai prem. prépostság (l. ott) temploma szolgál, melyet megújítása után 1874-ben szenteltek föl. A régi plébániai templom 1790-ben leégett a várossal együtt s nem építették föl többé; noha a hívők nagy száma miatt szükség lenne rá. Ezenkívül a következő kápolnák vannak a plébánia területén: Nep. sz. János, Páduai sz. Antal a temetőben, Jézus szent Szive az iskolaépületben. 1894 óta apácakolostor. A csornai születésű Kokas József volt győri kanonok hagyatékából árvaház épül. Fiókegyháza *Acsalag*. Temploma sz. Lőrinc. Pl. *Poller Eudre*. Szül. 1851 febr. 15. Jánosházán. Pl. 1884-ben Pulyán, innen félév múlva Csornára nevezték ki. Ő volt, aki 1894-ben Magyarországra hozta az iskolatestvéreket és Csornán letelepítette, ahol a fiúiskola vezetését bízták rájuk. Eleinte gyűlölettel fogadták őket, de most már a középosztály a néppel együtt a legnagyobb tisztelettel van irántuk. Az iskolatestvéreknél népkönyvtár van. Sl. *Seedoeb Károly*. Szül. 1874 jan. 22.

5. Dör. Régi plébánia. Temploma szűz Mária születésének tiszteletére épült. Pl. *Domonkos István*. Szül. 1862 aug. 19.

6. Egyed. Régi plébánia. Temploma Szentháromság. Fiókegyháza *Sobor*, sz. Mihály templomával. Pléb. *Polgár Ferenc*. Szül. 1848 szept. 17.

A MÁRIA-KÁLNOKI BUCSÚJÁRÓ KÁPOLNA.

7. **Egyházas-Kesző.** (Vasm.) Al. 1790. Temploma sz. Margit (1786). Ezenkívül Paduai sz. Antal kápolnája. Fiókegyháza *Vár-Kesző*. Pl. *Nagy Lajos*. Szül. 1850 aug. 22.

8. **Farád.** Al. 1787. Temploma Ker. sz. János fejevételéről nevezett. Ezenkívül a sz. Kereszt főlmagaztolásának kápolnája. Pl. *Harsányi József*. Szül. 1851. Esztergomban.

9. **Rába-Csanak.** Al. 1780. Temploma Ker. sz. János. *János-majornban* Ker. sz. János fejevételéről nevezett kápolna. Pl. dr. *Kiss Ignác*. Szül. Daszfűfaluban 1842 ápr. 18. 1901-től plébános Rába-Csanakon. Megelőzőleg Koroncón és Moesán volt plébános.

10. **Rába-Pordány.** Al. 1797. Temploma sz. András. Pl. *Horváth Antal*. Szül. 1860 nov. 22. Völcsejen.

11. **Szany.** Régi plébánia. Temploma a sz. Kereszt tiszteletére 1869-ben épült. Ezenkívül a következő kápolnák vannak itt: sz. Anna, sz. Lénárd, szűz Mária kápolnája a kastélyban, sz. Flórián kápolnája a temetőben. Fiókegyházai: *Szent-András*, sz. András-templommal. *Irtas* pusztán sz. Vendel kápolnája. Pl. dr. *Sinkó István* t. kanonok, esperes. Szül. 1850 máj. 26. Sl. *Császár Gyula*. Szül. 1876 júl. 31. Püsp. szertartó volt. (Élőtte 1901-ben sl. *Csonka Pál*.)

12. **Szill.** Régi plébánia. Újjáépített templomát az Urvasora tiszteletére 1890-ben szentelték föl. Fiókegyháza *Kis-Tata*, ahol templom van szűz Mária születése tiszteletére. Pl. *Fencz Sándor*. Szül. 1857 ápr. 8-án. Sl. *Kovács Ferenc*. Szül. 1871 szept. 18.

13. **Szill-Sárkány.** Régi plébánia. Temploma az Ur mennybemenetele tiszteletére épült. Fiókegyháza *Pásztori*, sz. Miklós templomával. Plébános *Huiber János*. Született 1848 október 12.

14. **Vág.** Al. 1780. Temploma sz. Jakab. A kastélyban Nagyboldogasszony kápolnája. Pl. *Fürst Mihály*. Született 1849 november 12.

Komáromi főesperesség.

Főesperes: *Hahnkamp György*, kanonok.

I. Kisbéri esperesi kerület. (Komárom vm.)

Esperes: *Veninger Ernő*, ó-szőnyi plébános.

1. **Ács.** Al. 1751. Temploma a bold. szűz Mária nevének van szentelve. Ezenkívül Nep. sz. János kápolnája. Pl. *Cser Vendel*. Szül. Csornán 1852 okt. 15. Pl. 1886 óta.

2. **Ászár.** Al. 1803. Temploma sz. György. Pl. *Hérics Márton*. Szül. 1855 jan. 28. Irodalmilag is működött, a társadalmi téren több jeles intézmény megalapításával mozdította elő hűveinek javát. Jótékony előadások buzgó rendezésével új iskola építését tette lehetővé. A Sz. István társulat tud. és irod. osztálya tagja

3. **Bana.** Al. 1785. Temploma Szentháromság. Újjá ép. 1897. Fiókegyháza *Böny* (Győr vm.). Temploma van szűz Mária neve tiszteletére. Pl. *Holenczer István*. Szül. 1868 május 24. Szent Ferenc-rendi volt. 1891-ben vétetett föl a győri egyházmegyébe. Plébános 1896 márciusától. Munkatársa a «Kath. Hitvédelmi Folyóirat»-nak és a «Jó pásztor»-nak.

4. **Bábolna.** Al. 1882. Temploma Nep. sz. János. Pl. *Schall József*. Szül. Győrött 1871 február 13-án. Pl. 1899 óta.

5. **Bokod.** Al. 1870. Temploma Ker. sz. János. Egy csúcsíves rombadőlt templom van a plébánia területén. Pl. *Resszer Mihály*. Szül. Tóvárosban 1868 jul. 3. Helyi káplán volt Gesztesen. Pl. 1898 óta.

6. **Császár.** Al. 1724. Temploma szent Péter és Pál. Ép. 1803. Dorfmeister festette. Fiókegyházai: *Csép*. A szent Család-kápolnával. *Ete*, *Kethely*. Temploma szent Magdolna. Plébános *Wohlmuth Ferenc*. Született 1855-ben Nyéken. Harkán adminisztrátor, Győrött a kis szemináriumban és a bánfalvi karmelita-apácáknál lelkiatya volt. Plébános 1894 óta. Megírta a császári plébánia és a bánfalvi kolostor történetét. Sl. *Skvarenina Antal*.

7. **Dad.** Al. 1748. Temploma sz. István király. Fiókegyháza Kömlőd. Pl. *Vados János*. Szül. Csornán 1863 szept. 30. Felső-Gallán adminisztrátor volt. Pl. 1899 óta.

8. **Kisbér.** Al. 1722. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyházai: *Hánta* (Veszprém vm.). Pádurai

A PÁSZTORI FLORIÁNAI TEMPLOM.

sz. Antal temploma 1828-ban épült. Plébános *Illényi József*, c. kanonok. Született 1822 november 13. Érsekújvárott. A theológiát Budapesten végezte. Plébános 1854 óta. T. kanonok 1892. A kishéri Katholikus Kör elnöke. S. I. *Hegedüs János*. Született 1866 december 18. Lébeny-Szent-Miklóson. *Ujlaki István*. Született 1868. Győrött. A kishéri keresztény fogyasztási szövetkezet alapítója, a kath. Olvasókör alelnöke. Egyházi irodalommal foglalkozik.

9. **Kocs.** Al. 1722. Temploma Szentháromság. Ép. 1747. Újjá ép. 1880. Pl. *Rosta József*. Szül. Szár-földön (Sopron vm.) 1883 febr. 16. Pl. 1891 óta.

10. **Moesa.** Al. 1700. Temploma ugyanez időben a szent Olvasó tiszteletére. *Csém* pusztán szent Anna kápolnája. *Tömörd* pusztán szent István kápolnája. Pl. *Lőrincz Antal*. Szül. 1841 júl. 10. Bácsán (Győr vm.). Önálló lelkész volt Bokodon, Mező-Osón, Répce-Szemerén, Rába-Csanakon. Sl. *Csízmaçja Pál*. Szül. 1875 július 16-án Rába-Csanakon.

11. **Nagy-Igmánd.** Régi plébánia. Temploma szent Mihály. Fiókegyháza *Kis-Igmánd*, a szent Kereszt fölmagasztalásának kápolnájával. Plébános *Hoffer Károly*. Született 1858 július 7-ikén. Táp-Szent-Miklóson. Pl. 1898 óta.

12. **Ó-Szőny.** Al. 1711. Nagyboldogasszony templomát 1894-ben restaurálták. Fiókegyháza *Komárom-jobbpart*. Temploma sz. István. Pl. *Veninger Ernő*, esp. tanf. Szül. 1854 jan. 11.

13. **Szend.** Al. 1772. Temploma sz. József. Fiókegyháza *Szák*, az Órangyalok templomával. Pl. *Lakossy Kálmán*. Szül. 1863 ápr. 25.

II. Tatai esperesi kerület. (Komárom vm.)

Esperes: *Rudnay Alajos*, bánhidai plébános. (Időközben bajmóci prépost-plébános lett.)

1. **Alsó-Galla.** Al. 1800. Temploma szűz Mária szeplőtelen fogantatása és sz. Gál. Pl. *Huber Dénes*. Szül. 1865 ápr. 11.

2. **Bánhida.** Régi plébánia. Temploma szent Mihály. Pl. *Rudnay Alajos*, esperes. (1901-ben bajmóci prépost). Utóda *Stiglitz Ferenc*.

3. **Duna-Almás.** Régi plébánia. Temploma Nep. sz. János. Fiókegyháza *Neszemély*. Szűz Mária születéséről nev. templommal. Fölsz. 1894. Pl. *Simon Péter*. Született Barbacon 1843.

4. **Felső-Galla.** Régi plébánia. Temploma a bold. Szűz neve tiszteletére épült. Ezenkívül a Szentháromság és a Kálvárián a fájdalmas Szűz kápolnája. Pl. *Heinrich Gyula*. Szül. 1862 márc. 1.

5. **Kecskéd.** Régi plébánia. Temploma sz. Anna. Ezenkívül a boldogságos Szűz szeplőtelen fogantatásának kápolnája. Fiókegyházai: *Oroszlány*, szent József kápolnájával. *Majk* pusztán a boldogságos Szűz szeplőtelen fogantatása kápolnája. Hajdan prépostság volt. A kolostor ma kastély. Pl. *Klafszky Henrik*, ker. jegyző. Született 1853 aug. 23.

6. **Környe.** Régi plébánia. Temploma Vízkereszt. Pl. *Sumbszky Antal*. Szül. 1855 júl. 29.

7. **Szomód.** Régi plébánia. Temploma sz. Jakab. Fiókegyházai: *Agostván*, szent Agoston-templommal. *Duna-Szent-Miklós*. Temploma sz. Miklós. Pl. *Kálik József*. Szül. 1863 ápr. 11.

8. **Szöllős.** Régi plébánia. Temploma szűz Mária születése. Pl. *Stiglitz Ferenc*. Született 1847 június 18. Szolcsányban (Nyitra megye). Pl. 1876 óta. (Bánhidai pl.) Adm. *Klotz Imre*.

9. **Tata.** Régi plébánia. Temploma szent Kereszt fölmagasztalása.

A kegyesrendiek házában Kal. sz. József kápolnája. A várkastélyban a Szer. sz. Ferenc, a Kálvárián Ker. sz. János, a szegényházban a bold. Szűz kápolnája. Fiókegyházai: *Tóváros*, ahol a kapucinusoknak szent Imre-temploma van, továbbá a temetőben a sz. Kereszt kápolnája. *Baj*, Szer. sz. Ferenc templomával. — *Naszály*. *Billég* pusztán Nagyboldogasszony kápolnája. Pl. *Juszich Lajos*. Adm. dr. *Kokas János* Szül. 1869 jan. 20-án. Ácsön. A theológián kívül Budapesten a jogot is végezte. 1892—1898. káplán Kishéren és egyszersmind a «Kishér és Vidéke» szerkesztője. Ő alapította 1896-ban a kishéri kath. kört, 1899 óta adminisztrátor Tatán; az ottani katolikus legényegyesület elnöke. Irodalmilag jelenleg is dolgozik. A polgári házasságról írt munkája pályadíjat nyert. Sl. *Hajós Sándor*. Született 1851 szept. 22.

A SUTTORI PLÉBÁNIAI TEMPLOM IŐOLTÁRA.

10. **Tolna.** Al. 1743. Temploma Pádúai sz. Antal. Pl. dr. *Moravitz Matyas* Szül. 1845 szept. 12. F. m. falun (Sopronm.). Pl. 1883 óta.

11. **Vértes-Somló.** Al. 1787. Temploma Sárlósboldogasszony. Búcsújáró hely. Kegyképe, a bécsi kapucinusok kegyképének mása. Ezenkívül a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása kápolnája. Pl. *Nácz József*. Szül. 1840 Lébenyben. Megelőzőleg adm. volt Rajkán, Német-Járfalun, Feketevároson, Récingen. Széptani, irodalomtörténeti és történeti értekezéseket, továbbá politikai cikkeket írt.

12. **Gesztes.** Új plébánia. Al. 1900-ban. Addig Vértes-Somló fiókja volt. Temploma sz. Miklós és Vendel. Pl. *Tóth János*. Szül. 1871 szept. 3.

Az egyházmegyében vagy azonkívül különböző hivatalt viselnek: Dr. *Kisfaludy Árpád Béla* egy. tanár, a Sz. István-Társulat alelnöke Budapesten. *Kriszler Mihály* t. kanonok, a Vogl-féle árvaház igazgatója Sopronban. *Haller József* tanítóképző igazg. Győrött; ugyanitt *Jakab Ferenc*, *Molnar János*, *Borsitzky Oszkar* tanárok. *Kugler János* udv. káplán Horpácsen. *Kánkovics Gyula* lelki ig. Sopronban, *Mayer Benedek* fogházi lelkész u. o. *Hibor Ferenc*, a karmelita apácák lelki igazgatója Bánfályn. *Berky Zoltán Béla*, főreálisk. hittanár Győrött. *Horváth Lajos* ny. plébános, nevelő Vas-Vörösváron. *Dolek Jenő* nevelő Székes-Fejérvárott. *Antal János*, nevelő Balfon. *Konetsny Ferenc*, nevelő Szedres-Apátin.

Nyugalmazottak: *Csermelyi Ignác* Nagy-Igmádon. *Práger Máté* v. stosingi pl. Loretomban. *Fücsök Ferenc*, v. felső-lászlói pl. Kőszegen. *Kiss Mihály*, v. kunszigeti pl. Pozsonyban. *Abday József*, v. écsi pl. Győrött, *Fischer József*, boózi pl. Győrött. *Novák József* pl. Magyar-Ovárött. *Pelbő Károly* v. bonyai pl. Kis-Cellen. *Csigi Vince* v. szilli pl. Pápán. *Pajet Mihály* v. szent-margitai, *Schuszter Lipót* borbályai, *Tóth Antal* banai, *Nagy József* hadrai plébánosok.

PLÉBÁNIAI TEMPLOM ÓSIBAN.

A PÉCSI PÜSPÖKSÉG.

Pécs elnevezése valószínűleg horvát eredetű s a pet cerkve (öt templom) nevezetből származott, a régi latin *Quinque-Ecclesiae* elnevezés alapján, mely állítólag már a IX. századból ered, tehát még a kereszténységnek Magyarországon történt meghonosodása előtt lefolyt időből, nevezetesen Arnulf, Ottó és Fülöp korából, amikor is, a hagyomány szerint, hogy 858-ban szent Method az evangéliumot Morvaországban hirdetni kezdte, e területen már a pogányoknak öt temploma állott (honnét a német elnevezés is később: Fünf-Kirchen), amelyek helyén idővel ugyanannyi keresztény egyház (székesegyház, szent Bertalan egyháza, most belvárosi templom, a ferenciek, bencések és Domonkos-rendiek egyháza) keletkezett. A pécsi egyházmegyét szent István királyunk alapította 1000 körül. Első püspöke a jámbor *Bonipert* volt, kiről azt tudjuk, hogy tudománykedvelő volt s iskolát is alapított, minthogy egy papját, Hluidint, Fulbert chartresi püspökhöz küldötte Priscián grammatikai művének egy példányáért. Koller, a tudós történetíró, mondja róla, hogy a jámbor püspök szent Istvánnak kancellárja volt. Ebből, valamint a szentéletű Mórnak, Pécs második püspökének életkörülményeiből indulnak ki azok a szálak, amelyek Pécs püspökeit oly közeli kötelékkel fűzték magához a királyi udvarhoz s legnagyobb befolyással voltak az egyházmegye virágzására és politikai életére.

Pécs második püspöke *boldog Mór* volt (1036—1070), kit szűz szent Imre herceg hét esőkkal illetett, kit szent István erényeért nemcsak püspöki székre emelt, de benső bizalmára is méltatott. Így maradt Pécs századokon át szoros összefüggésben a királyi udvarral. Ez az oka annak is, hogy a pécsi egyházmegye századokon át oly nagyjelentőségű volt mind egyházi, mind hazai történetünkben s később püspöke mint legelső és leggazdagabb volt Magyarországon ismeretes. Ez szolgál annak magyarázatául is, hogy az apostoli székeknek a pécsi püspök nemcsak Magyarországon, de az összes főpapok között legnagyobb «annata»-t fizetett; míg az esztergomi s kalocsai érsek «annata» fejében csak 2000 kamarai forintot fizetett, a pécsi püspöknek 3300, sőt 3400 aranyforintot, sőt virágzása tetőpontján a pécsi püspökségnek 3900 aranyforintot kellett fizetnie.

Az Árpádok kora általában kedvező volt a pécsi egyházmegyére. A király gyakran látogatta meg Pécsét, az udvar néha hosszasabban is időzött e püspöki székvárosban; így mindjárt szent István halála után, Péter királynak kedvelt tartózkodási helye volt Pécs, és Kézai Simon szerint Péter királyt Pécsen is temették el az egyházban, valószínűleg a székesegyházban, «melyet általa építtetnek mondanak». 1064-ben, Thuróczy szerint, Salamon és Gejza vezér husvét napját teljes udvarukkal Pécsen töltötték, hol «Salamon husvét napján az ország előkelőinek segédkezése mellett Gejza vezér keze által tisztességben megkoronáztatott a Péter apostol «királyi» templomában»... Még ugyanazon éjjel, Thuróczy följegyzése szerint, az egész egyház, valamennyi palota s egyéb épület lángba borulván, elhamvadt, miről Bonfin is megemlékezik. Kárpótlásul azonban a király a pécsi püspököt nagyszerű adományokkal, több faluval gazdagította. Nemsokára Radó nádor is, fia Vezelin de Vazunburgnak, Kupa legyőzőjének, több faluval ajándékozta meg Mór püspököt.

Ezen adományok képezték a pécsi püspök későbbi gazdagságának alapját. Később *szent László királyunk* 1093-ban a pécsi püspökséget a legszélesebb körű kiváltsággal ajándékozta meg, amelyhez hasonlóval az ország egy területe sem dicsekedhetett. Ez az úgynevezett első *«aranybulla»*, a pécsi püspökség apotheozisának okirata, melyből csak egy-két pontot idézünk: A pécsi egyházmegye alattvalói, akár nemesek, jobbágyok, vagy jövevények, sem a királynak, sem a báróknak adót nem fizetnek. Minden adó a püspöknek esik... A püspök alattvalói s a pécsi lakosok az országban sehol vámot nem fizetnek. A pécsi egyház minden birtoka ment minden világi törvénykezéstől, csak a püspök ítélhet fölöttük, ha ezt nem akarná, a káptalan teszi ezt... a nádor... semmit Pécsen ki nem hirdethet s itt ország- vagy megyegyűlés nem tartható s Pécs az esztergomi érsek főnhatósága alatt nem áll... (Féjér, II. 252.) Szent László királyunk itt többször megfordult, róla neveztetett el a Pécs közelében fekvő Szent-László község vadregényes tája, melyet szent lábnyomai tettek örökre emlékezetessé, minek emléke a nép ajkán szájról-szájra adott jámbor hagyományban és szent legendában maig is él. Később még többek között II. Endre királyunk is gazdagítá Bertalan pécsi püspököt újabb adománynyal.

A PECSI SZÉKESEGYHÁZ, PÜSPÖKI PALOTA ÉS A SZÉKESY-SZOBOR.

A XII. században, valamint a XIII-ikban keresztesek vonultak át a pécsi egyházmegye földjén. Ez idők jeléül áll fenn ma is a II. Gejza királyunk által 1148-ban, abból az alkalomból, hogy VII. Lajos francia király seregét e földön át az ország határáig kísérte, ennek emlékére alapított messze földön híres kegyelemhely: Mária-Gyüd.

E korszak püspökei közül még különös említést érdemel: a tudós *Kalán* (Calanus) [1188—1218], aki Horvátország és Dalmácia kormányzója volt. Megírta Attila, hún király életét; a pápa érseki palliummal tüntette ki. *Bertalan* (1219—1252), IV. Béla király meghitt embere, aki a tatárdúlás viszontagságait átélve, később a magánéletbe vonult vissza. Négyizben járt mint királyi követ Arragoniában.

Ha az Árpád-házi királyok alatt virágzott a pécsi püspökség, a vegyes házból származott királyok alatt még inkább fölvirágzott. *A XIV. és XV. század volt a pécsi püspökség arany-kora. Nagytehetségű, tudományos és hatalmas férjak ültek püspöki széken.* Erre a korszakra esik a pécsi egyetem ala-

pítása is (1367), miáltal Pécs a magasabb tudományosság székhelyévé lőn. Az egyetemi tanárok a királyi kincstárból nyertek javadalmozást, azonban *Vilmos* pécsi püspök (1360—1374) *Galvanus Bethuinék*, kit Bolognából hívott meg, hogy a kánonjogot tanítsa, saját jövedelméből 300 márkát, azaz 600 aranyforintot fizetett s *Úrógh* jövedelmét (70 forintot) neki adományozta, azonkívül lakást boesáttott rendelkezésére Pécsen. Ugyancsak Vilmos püspök telepítette meg Pécsen 1372-ben a kármelita kolduló szerzetet. Püspökei közül ebben a korban kiválnak: *Poroszlói Miklós* (1346—1360), kinek életszentségéről megemlékezik Oláh (I. 8., 3. §), aki a püspökök példaképének mondja. Ott függnek — úgymond — a kápolnában ama cilicium és szórruha, melyeket életében viselt. Mondják róla, hogy Isten igéjével legeltette nyáját, éjjelenként a közeli erdőségbe zarándokolt s vállán fát hozva, segítette a szegényeket, hogy ne csak a püspökségtől, de a saját keze munkájából is éljenek. (Fejér, IX. 3. 174.) *De Alsan* (Alsányi) *Bálint* (1374—1380) első mint bíboros a pécsi püspöki széken. E méltóságot Nagy Lajos közbejöttével kapta, miért hálás is volt Mária és Erzsébet királynők iránt s nekik nagy szolgálatokat tett, állást foglalván az ellenpárttal szemben. Zsigmond király siklosi fogságából szerencsésen kiszabadulván, Garay Miklós segítségével, későbbi áldásos és boles kormányzása ideje alatt többször megfordult ezen egyházmegye területén és 1416-ban az országgyűlést is Pécsen tartotta. Gyászos emlékezetű 1393-ik évi ittléte, mely alkalmal a lázongó Horváthy Jánost kegyetlen kínzások között kivégezteti. Mátyás királyunknak szintén kedvenc tartózkodási helye volt Pécs. A püspöki széken akkor *Cezinge vagy Csezmiczói János*, írói néven *Janus Pannonius* (1460—1472) ült, kit kora nagy tehetségeért ünnepele, csodále, maga Mátyás király mindenkinél jobban szeretete s már kevéssel tanulmányai végeztevel, 27 éves korában, pécsi püspökké tette. E férfiu jószágáról, de főleg nagy tehetségeéről csodás dolgokat írnek. A pápa maga elragadtatással szól róla. Gvarinus, egykori tanára pedig minden halandók fölé helyezi. Maga a lángeszű Mátyás király is csodále, mert hatalmas eszénele ő is lekötelezettje volt. Elismerésül a király a pécsi püspökségnek óriási adományt nyujtote. (Koller, IV. 113.) Úgy lát-szik, alatta állote a püspökség a gazdagság és befolyás tetópontján, mit a pápai levelekből követ-keztethetünk. Életírója a kor legjelesebb emberének mondja. Korán és úgyszólva mindenkitől elhagyatva halt meg, Mátyás király, aki elhibázote szigorával a nagy férfiu, kinek annyival tartote, halálba kergette, fényes temetésben részesítete és sokszor megsíratta. Érdekes még tudnunk, hogy a csodále férfiu, kinek az egész művelte világ dicsőítete nevéle, apró termetű volt, miért is köznyelven Ungharetusnak (magyarkának) nevezték. (Veronai Vasinus Anthropol. és Koller.) *Zsigmond*, közvetetlen utóda, mint dúsgazdag ember, királyi kincstartó volt. *Szathmáry* (1505—1521) és későbbi utóda, *Terancsics* (1553—1557), a híres történetíró, esztergomi érsekekké lettek. Utolsó püspöke volt ennek a korszaknak *Moré Fülöp* (1521—1526), aki maga is a mohácsi csatatéren esete el. Ugyanakkor 300 tanuló és egy egyetemi tanár húnyle el a mohácsi vérmezőn.

A török hódoltsággal gyászos korszak virradte föl a magyarra, de leggyászosabb erre az egyházmegyére. Az országos csapás legnagyobb súlylyal a vész színhelyére, erre az egyházmegyére neheze-dete. Az országnek két királyal, Pécsnek egyidejűleg két püspöke is volt: *Sulyok György* (1526—1538) és *Szercesen János*. A város és megye majd egyik, majd másik királyhoz pártote. Hozzájárulte még a török zsarolás és járom, úgy, hogy erről a városról, melyet II. Szulejman «földi paradicsom»-nak nevezete el s amelynek előkelősége közmondásossá tette: «németnek Bécs, magyarnak Pécs», el lehet mondani, hogy a nyomor, inség és földi kinszenvedés valóságos siralomvölgyévé lőn. Lehetetlen emberileg écselnie, mennyit szenvedete e város és ez egyházmegye a 150 éves török járom alatt. Csak a püspöki könyvtárban őrzote néhány eredeti levél vet világot arra a korra és sejteti, hogy mennyi zaklatásnak volt kitéve a püspökség és népe az országos hódoltság alatt! Csupán *Zrínyi Miklósnak*, a magyar Leonidásnak hőse halála vet még némi derűle ez elhagyatote földre, aki a hitért halván, édes anyjára, a pécsi egyházra is örök dicsőséget áraszte. Püspökei s káptalanal nagyobbbrészben nem is látták Pécsen. Mindamellett voltak Pécsnek ebben az időben is nagy püspökei: a két *Draskovitch* I. (1557—1563) és II. (1628—1630), aki a trienti zsinaton nagy föltűnést

keltett s *Telegdy Miklós* (1579–1586), a magyar egyházi szónoklat első nagymestere, Pázmány Péter mellett a legnagyobb magyar egyházi szónok; *Szelepcsényi György* (1613–1614) és *Széchenyi György* (1644–1648), a tudományok fejedelmi pártolója, kik esztergomi érsekek lőnek.

Újabb korszak kezdődik e püspökség történetében az 1686-ik évvel. Ekkor, október 14-én foglalta ugyanis vissza a töröktől a várost és megyét a keresztény sereg, Lajos badeni örgróf vezérlete alatt. S ettől az időtől új hajnal hasadt az egyház egén. Nagy főpásztorai lázas tevékenységgel iparkodtak századok mulasztásait pótolni s helyrehozni, mit a pogány török másfél százados uralmával lerombolt. Pécs csakhamar megújult s újra földi paradicsommá lett s az újjászületés, a hit, a tudomány és haladás terén ismét egyik zászlóvivője lőn a magyar polgárisodásnak és a magyar kultúrának. Püspökei közül e korból legkiválóbbak: *Radonay Mátyás* (1687–1703), aki, hogy mily kiváló főpap volt, mutatja a közmondás, mely halála után kelt szárnyra: «O Deus Adonai, da nobis plures Radonai!» *Klimó György* (1751–1777), ki nyilvános könyvtárt alapított s a tanügy emelésére sokat áldozott, az érseki pallium kiváltságát maga és utódai számára megnyerte. *Király József* (1808–1825), ki Győrött és Komáromban 30 nemes tanuló számára nagy ösztöndíj-alapítványt tett. *Egyike Pécs legnagyobb püspökeinek a balbatatlan Szepessy Ignác báró* (1828–1838), akinek a város csaknem minden nagyobb alkotása: liceum, liceumi templom, könyvnyomtató-intézet, püspöki könyvtár, városház, sétatér stb. köszöni létét, aki, ha a halál oly korán el nem ragadja, megalkotja vala újra a pécsi egyetemet! Akinek emléke iránt a város azzal fejezte ki hódolatát, hogy püspökei közül legelőbb neki emelt szobrot. A buzgó *Scitovszky János* (1838–1852), később esztergomi primás. *Dulánszky Nándor* a székesegyház stilszerű restaurálásával tette örökké emlékezetessé nevét.

MARIA-GYŰD, HÍRES REGYELEMHELY PÉCS MELLETT.
(Alapította II. Géza 1148.)

HETYEI HETYEY SÁMUEL, PÉCSI MEGYÉS PÜSPÖK.

HETYEY SÁMUEL 1845 szeptember 12-ikén született Egyházas-Hetyén, Vas vármegyében, föld-birtokos, nemes szülőktől. Gimnáziumi tanulmányait Sopronban és Szombathelyen végezte. Tanulótársai közt az első kitűnő volt. Az érettségi vizsgálat után az esztergomi főegyházmegyébe kérte föl vételét s Esztergomban végezte theologiai tanulmányait szintén fényes sikerrel. 1870 augusztus 2-ikán pappá szenteltetett és Simor János hercegprimás Somorjára küldte őt káplánnak. Innét egy év múlva Esztergomba helyezte át, majd néhány heti esztergomi működése után Nagy-Szombatba az érseki főgimnáziumhoz nevezte ki tanárnak. Buzgalma magára vonván főpásztora figyelmét, ez nemsokára Esztergomba az érseki szemináriumba tanulmányi felügyelőnek nevezte ki, ahol az akkor még benn tanuló 7. és 8. osztálynak tanára is volt. Mint tanulmányi felügyelőt szigorúság jellemzi, mint a történelem és filozófia tanárát pedig ritka készütség. Tanítványai még most is emlegetik szép előadásait, melyeket mindig a legnagyobb örömmel és élvezettel hallgattak.

Mint esztergomi tanulmányi felügyelő egyszer maga akart plébános lenni, de Simor János hercegprimás azt mondta, még fiatal s nem kapta meg a plébániát. Később maga a hercegprimás szánta plébánosnak, de ekkor meg ő nem volt hajlandó menni másként, mint parancsra és így megmaradt a szemináriumban; imádkozott és dolgozott.

Majd 1885-ben föl szolván az esztergomi szemináriumban a studium domesticum, a 7. és 8. osztálybeli növendékpapok kijártak a bencések főgimnáziumába. Hetyeyt ekkor a Pázmáneumba nevezte ki a hercegprimás lelkiigazgatóvá.

Amily szigorú tanulmányi felügyelő és tanár volt, ép oly nyájas és szelid lelkiatya vált belőle. Az első jelentkezés alkalmával megnyerte növendékeinek bizalmát és szeretettel párosult tiszteletét. Élete példa volt arra, miként kell a papnak állásbeli kötelmeit teljesítenie. Egész nap otthon volt, dolgozott álló íróasztala mellett; ha növendékei bármily ügyben hozzá fordultak, benne mindig a legjobb atyára találtak, ki jó tanácsal szolgált nekik.

Nyolc évi pázmáneumi működése után, a már huszonhárom éves papot Vaszary Kólos bíboros hercegprimás kinevezte irodaigazgatójává Esztergomba.

Erdemei ekkor találnak kellő méltatásra s rohamosan emelkedik; 1894-ben az esztergomi székesfőkáptalan kanonokjává, 1896-ban déghi címzetes apáttá, 1897 október 28-ikán pedig pécsi megyés püspökké nevezte ki a király.

Október 31-ikén a rózsafüzér utolsó áldásáról oszladozva, vették az elárvult pécsi hivek az első hírt Hetyey Sámuelnek pécsi megyés püspökké történt kineveztetéséről.

Örvendett mindenki, hogy vége szakad a hosszú árvaságnak, de kétszeres lett volna örömk, ha ismerték volna már, avagy tudták volna, milyen püspököt kapnak.

1897 november 18-ikán tette le az esküt a Felség kezeibe, 1897 december havában prekonizálták, 1898 január 2-ikán Budapesten saját házi kápolnájában szentelte püspökké Vaszary Kólos bíboros. Ugyanaz nap este indult egyházmegyéjébe, hová 3-ikán érkezett meg, Nádasi

HELYI HELYI SÁMUEL,
C. F. SPOB.

nyaralójában várta meg ünnepélyes püspöki beiktatását, mely a legfényesebb ünnepségek közt 1898 január 27-ikén folyt le Pécsen.

A beiktatási ünnepségek befejeztével azonnal átvette az egyházmegye kormányzatát s legfőbb gondját az egyházmegyei papság és egyáltalán az egyházmegye megismerésére fordította.

Csakhamar alkalma nyílt papságát személyesen megismerni s azok buzgalmát saját példájának világításával tüzelni.

Alig foglalta el egyházmegyéjét, már a jogi liceum kérdésének megoldásával foglalkozott és ezt rövid idő múlva akként oldotta meg, hogy ha semmi mást nem cselekedett volna, a Hetey nevet fényesen megőrzi a hazai katolikus tanügy történetében. Ő felségének legkegyelmesebb hozzájárulásával nemcsak a pécsi székesegyház feles jövedelmeiből biztosított tekintélyes jövedelmet a pécsi püspöki jogi liceumnak, hanem 1899 április havában sajátjából is *száz ezer koronát*

A FŐPAPOK HÓDOLATA AZ APOSTOLI KIRÁLY ELŐTT, A PÉCSI SZÉKESEGYHÁZ TOJSZENTELÉSE ALKALMÁBÓL.
1891.

ajánlott föl a pécsi püspöki jogi liceum alapjának és ugyancsak *száz ezer koronát* a pécsi püspöki tanítóképző-intézet alapjának.

Ezzel a mélyreható intézkedéssel a pécsi püspöki jogi liceumot a királyi jogakadémiákkal teljesen egy színvonalra emelte. Ugyanezzel az alkalommal tekintélyes összeget biztosított az egyházmegyei katolikus népoktatás ügyének, nemkülönben még több egyházmegyei intézménynek.

1900-ban rendezte a theologiai tanárok fizetését, 2000 koronában állapítván meg törzslizetésüket, melyhez aztán az ötödéves pótlékok járulnak a szolgálati idő arányában.

Örömmel értesült a mozgalomról, mely helyeslése mellett indult meg az 1899. évben a katolikus egyetem érdekében. Erre a célra a pécsi egyházmegyei papság ma is adózik s ez ideig 44.017 korona 50 fillért ajánlott föl és 36.163 korona 96 fillért fizetett le.

A katolikus oktatás ügye iránt különös szeretettel és nagylelkűséggel érdeklődik. 1900 szeptember elsején tápláló-intézetet nyitott meg, melyben a szegényebb javadalmazású tanítók gyermekei és a tanítói pályára készülő szegénysorsú ifjak közül 35-en nyertek a püspök, az egyházmegyei papság és a tanítói kar áldozatkészségéből ingyenes ellátást. 1901-ben már 70 szegénysorsú tanuló élvezte jótétéményét. Ez intézet alapját *50.000 koronával* vetette meg.

Ezek az alkotások, melyeket rövid kormányzása alatt létesített, joggal engednek következtetni, hogy mily nagyszabású terveik vannak még Pécs püspökének.

Hetyey Sámuel volt az első, ki a katolikus Magyarország 900 éves fennállását nagy fényvel és ünnepséggel 1900. évi június 28. és 29-én megünnepelte. Seregesen jöttek már előző nap a hívek az egyházmegye legtávolabbi vidékeiről és oly felséges látványt nyújtott a pazarul kivilágított püspöki székesegyház, püspöki székház és a vele szemben álló székesegyházi plébánia, aminőt a pécsiek még alig szemléltek.

Ugyanebből az alkalomból 1900. évi szeptember 7-ikén jubileumi körmenetet vezetett Mária-Gyüdre. Reggel hetedfél órakor indult a messze vidékről egybegyűlt 12.000 embert számláló zarándoklat, élén a püspökkel gyalog, a nevezetes kegyelemhelyre, hova az egész sereg délután öt órakor érkezett meg.

Megható volt ennek a zarándokseregnek már pusztalátása is: öregek és ifjak, férfiak és nők, művelt városi és falusi, gazdag és szegény egyaránt buzgósággal gyűltek a szent kereszt, hitünknek győzelmi jelvénye köré s félretéve minden emberi tekintetet siettek, a századforduló és a katolikus Magyarország 900 éves fennállása alkalmából a szent kegyelemképhez, hogy lerójják hálájukat Magyarországnak Nagyasszonya iránt és a jövőre is hathatós pártfogását esdjék.

Még nagyobb lőn azonban belső megindultsága a püspöknek, midőn a bold. Szűz kegyelemhelyére érven, jó híveinek másik és nagyobb részét lelkipásztoraik vezetése alatt úgy a Dráván túlról, mint Mária-Gyüd messze vidékéről már ott egybeseregelve találta; ott fogadták a drága helyen; ott köszöntötték velünk hazánk Nagyasszonyát; ott dicsőítették az Üdvözítő áldott, édes anyját. Így egygyé olvadva a hitben és szeretetben e nagy sereg, számra vagy harmincezer, másnap, a bold. Szűz születése napján, résztvett a hálaadó ünnepi szentmisén, melyet Isten szabad ege alatt mutatott be a püspök a Mindenhatónak.

Nem volna hű jellemképe Hetyey Sámuelnek, ha föl nem sorolnók mindazt, amit a hitélet

és a magyarosodás érdekében tett. Méltányolván a hitoktatásnak fontosságát, már püspökségének első évében elrendelte, hogy a lelkipásztorkodó papság ne csak az anyaközségben levő iskolákban, hanem a fióközségek iskoláiban is lelkiismeretesen végezze a hitoktatást, a kerületi esperesek pedig ezt a legbuzgóbban ellenőrizték. A bérnálás szentségének kiosztása alkalmával

DR. IGAZ BÉLA,
pápai kamarás, püspöki titkár, a jelen mű megírásánál munkatárs, Pécs.

A FÁLOSOK TEMPLOMÁNAK ÉS KOLOSTORÁNAK ROMJAI A JAKAB-HEGYEN (PÉCS).

megjelenvén, a községekben személyesen győződik meg papjainak a hitoktatás terén kifejtett buzgalmáról.

Ugyanezzel az alkalommal — midőn a bérmálás szentségében részesíti híveit — különös elismerést tanúsít azon tanítók iránt, kik a magyarosítás körül sikert mutatnak föl. Ezenkívül pedig évenként külön jutalomban részesíti ama tanítóit, kik legjobb sikerrel tanították a magyar nyelvet.

Püspöki hittudományi intézetében is üdvös újításokat léptetett életbe. Eltörölvén a héber nyelv tanítását, melynek vidéki szemináriumokban alig van jelentősége, a hitelemzés elméleti előadásait gyakorlati bemutatásokkal kötötte egybe. Elrendelte a hittudományi intézetben a keresztény szociológia tanítását, nemkülönben a felsőbb két tanfolyamon a gazdaságtan előadását.

Azonban nem elégszik meg, hogy a kicsinyek alapos hitoktatásban részesüljenek, törekvése oda irányul, hogy a felnőttek között is megújuljon a hitélet. Azért ismételten buzdította papjait, hogy a híveknek szent missziókat tartassanak s azok nagy áldásaiban részesüljenek. Majd pedig nem akadván elég szerzetes-anya a szent missziók tartására, tudtával és pártfogása mellett a pécsi egyházmegyében alakult meg először *a világi papok szent misszió-társulata*, mely már szintén számos szent missziót tartott az isteni kegyelemnek ritka közreműködése mellett.

Nemes szivétől, csüggedetlen munkásságától még sok nagy tettet várhat egyházmegyéje. Mert neki legnagyobb öröme abban telik, ha másnak örömet szerezhet. Tettei és jósağa Klimó, Király, Szepessy, Scitovszky méltó utódjává avatták őt.

A MOHÁCSI CSATATER KÁPOLNÁJA.

HETVEI SÁMUEL, PÉCSI PÜSPÖK
CÍMERE.

A PÉCSI KÁPTALAN.

BÁR KÉTSÉGTELEN bizonyítékaink nincsenek, mégis igen megbízható nyomokon haladva, észszerűen következtethetjük, hogy a pécsi káptalan már első apostoli királyunknak, szent Istvánnak köszöni eredetét és létét, amit főképp Pilgrin passauai püspöknek VI. Benedek pápához intézett levele egynémely soraira (Katona, Hist. Crit. Duc. 517.) és szent István királyunk dekretumára (II. praefat.), nemkülönben III. Ince pápa kijelentésére (Katona, IV. 793.) támaszkodva állíthatunk. Minden kétséget kizárólag fönnállott már a káptalan a XII. században, mire nézve már határozott nyomokat találunk 1157-ben (Kerchelich 346.) és II. Endre király keresztes hadjárata alkalmával, amikor is azt találjuk följegyezve, hogy a káptalan az esztergomi érsek jelenlétében választotta meg Bertalant püspökké. (Aigl 8.)

A kanonokok kinevezését, mint az apostoli székek föntartott jogot, kezdetben, úgy látszik, a pápa gyakorolta. Később azonban, miután Zsigmond királyunk a patronátusi jogot az egész országra nézve visszaszerezte, a királytól átruházott joggal a kanonokok kinevezését a püspök gyakorolta. Csupán a nagyprépost kinevezése nem tartozott a püspök jogkörébe. Bizonyos, hogy ezzel a joggal halála napjáig élt Klimó püspök (1777 május 2.), miről tanúskodik Aigl pécsi kanonok, aki fölemlíti még azokat a kanonokokat is, kiket a föntidézett püspök utoljára nevezett ki. (Agits István 1776 augusztus 8.) Klimó utóda, Esterházy püspök még tiszteletbeli kanonokot — korlátlan számmal — nevezhetett ki, utóbb e joga hat tiszteletbeli kanonok kinevezésére lőn korlátolva, végül ez is a királynak föntartott jog lőn. Megjegyezzük, hogy valamint volt Pécsnek oly püspöke (Szerecsen János), aki föl nem volt szentelve, úgy kanonok is volt Pécsen nem egy, aki a rendeket föl nem vette.

A pécsi káptalannak hajdan, a tudós Istvánfi (kisasszonyfai születésű író) tanúsága szerint nagyterjedelmű birtokai voltak. Így Chupor (Csupor) halála után 1473-ban Mátyás király a Baranyamegyében fekvő Beremendet, a rendek megegyezéséből, a pécsi káptalannak ajándékozta. 1557-ben a pécsi káptalannak nagykiterjedésű birtokairól van említés.

A mohácsi vész után a pécsi káptalan személyzete is szétszóródott. Majd Pozsonyban ütöttek tanyát. Dudics püspök követelte, hogy legalább az egyházmegye területére, Szigetvárra telepedjenek s aki ezt tenni vonakodnék, azt javadalma elvesztésével fenýíti meg. Midőn ezt nem fogantatosították, majd Szigetvár eleste után, nem is fogantatosíthatták, Dudics a káptalan javadalmaát is elbirtokolta, mely elbirtoklásban, miután ő hitétől eltántorodva, méltóságáról lemondott, utódai a káptalan ellenében ugyanazt a elvet követték s a káptalani javak birtokába helyezkedtek. Sok viszály után végre a híres «diploma Leopoldinum» 1703 április 19-én a káptalant javainak birtokába újrolag visszahelyezte, ami ellen Nesselrode püspök hasztalanul tett óvást. A tényleges föl-osztás pedig 1736 december 16-án fogantatosított. Más jövedelme pedig a már szent István királyunk dekretumán alapuló dézsmajog, melyről a káptalanok az 1847/48-iki országgyűlésen mondtak le.

Megemlítjük még, hogy a pécsi püspöknek két kollegiált káptalana is volt: az egyik a szent

Jánosról nevezett pécsi, a másik a szent Péterről nevezett pozsegi káptalan. A mohácsi vészszel megdöntött elenyészett.

Kiváló szabadalmakkal ruházta föl a káptalan III. Béla 1190-ben kiváltság-levéllel. I. Lipót 1700 augusztus 3-án diplomájával hiteles hely kiváltságával ajándékozta meg. Több kiváltsága idővel elenyészett. II. Pál pápa szabad végrendelkezési joggal ruházta föl 1770-ben. Az «usus Pontificalium» jogát XIII. Kelemtől nyerték a káptalan tagjai 1764-ben, mi Mária Terézia alatt 1769 január 12-én kelt rendelettel ismét megszorított. I. Ferenc király 1834 december 5-én külön káptalani jelvénynyel díszíté föl a káptalan tagjait.

1332-ben a kanonokok száma 40-re emelkedett Rákóczy idejében egynek-egynek jövedelme terményben 150 fitra rúgott. Később 1762 körül számuk lepadt hatra. Klimó püspök a létszámot szétdarabolással nyolcban, majd 1806-ban március 11-én I. Ferenc király állandóan tízben állapította meg.

A legrégebb, kinek nevét az okiratok föntartották (1191. évről) *Farkas* prépost. A mohácsi vész idején nagyprépost volt *Macedoni László* később váradai püspök, *Brodarics István* kisprépost, később királyi kancellár. Kimagasló alakja a pécsi káptalan multjának a tudós *Koller József*, a nagynevű történetíró (1745—1832 szeptember 3.) és *Szalágyi István* (1738—1796 október 27.) szintén történetíró, kik mindketten versenyeznek a tudós Fejérrel, Prayval és Katonával az elsőség pálmájáért; *Esterházy László*, később rozsnói püspök.

A káptalan tagjai 1901-ben:

Nagyprépost: *Troll Ferenc*, vál. tribunai püspök, ap. protonotárius és pápai prelátus, püspöki vikárius, sz. Szaniszlóról nev. sárosi apát, a Vaskorona-rend, a jeruzsálemi Szentsír-rend lovagja, a «Pro ecclesia et Pontifice»-érdemkereszt tulajdonosa, az Arcadia Romana és Academia Tiberina tagja, aranymisés pap. Szül. 1818-ban, kanonok 1862, apát 1870, vál. püspök 1893, nagyprépost 1894 óta.

Olvasókanonok: dr. *Dobszay Antal*, sz. Jánosról c. pécsvári és ódoni prépost, aranymisés pap. Szül. 1841-ben. Odoni prépost 1859, kanonok 1870, olv. kanonok 1899 óta.

Éneklőkanonok: *Szeifricz István*, oronti prépost. Szül. 1832-ben. 1856-ban főgimn. tanár. 1858-ban püspöki levéltáros, 1864-ben p. titkár, 1872-ben kanonok és irodaigazgató, éneklőkanonok 1899 óta.

Órkanonok: *Walter Antal*, sz. Keresztről nev. magocsi apát, pápai t. kamarás. Szül. 1839-ben. Kanonok 1883, apát 1886 óta.

Székesegyházi főesperes: dr. *Szeredy József*, szűz Máriáról nev. almádi apát, pápai t. kamarás, a Vaskorona-rend lovagja, a Szent-István-Fársulat Tud. és Irodalmi Osztálya tagja. Született

PECS-BELVÁROSI TEMPLOM

1831-ben. Gimm. tanár 1856-ban, jogliceumi tanár 1865-ben, 1881-ben pápai kamarás, 1883-ban liceumi igazgató, 1888-ban kanonok, 1893-ban apát, 1900-tól székesegyházi főesperes.

Tolnai főesperes: *Hanay Gábor*, p. kamarás, Szentlélekről nev. madocsai apát, főtanfelügyelő. Szül. 1830-ban. Plébános 1860-ban Vásáros-Dombón, 1883-ban Pakson, 1885-ben Szegzárdon, 1886-ban apát, 1893-ban kanonok.

Mester-kanonokok: *Spics János*, a bold. szűz Máriáról nev. koppán-monostori apát. Született 1833-ban. Plébános 1870-ben K.-Szöllősön, 1885-ben Pakson, 1886-ban apát, 1894-ben kanonok.

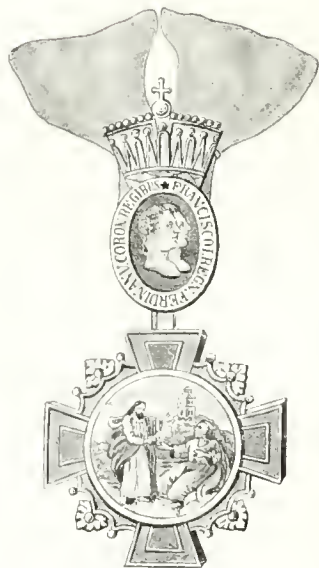
Pozsgay József, p. kamarás. Született 1851-ben, 1886-ban püspöki titkár, 1894-ben kanonok, 1896-ban szemináriumi rektor.

Dr. *Hürster József*. Szül. 1846-ban, 1872-ben tanulmányi felügyelő, 1874-ben theol. tanár, 1885-ben püsp. könyvtáros, 1898-ban p. irodaigazgató, 1899-ben kanonok.

Dr. *Kelemen László*, székesegyházi plébános. Szül. 1839-ben, 1865-ben tanulmányi felügyelő, 1874-ben kurdi plébános, 1887-ben dombovári kerületi esperes, 1900-ban kanonok. (Időközben meghalt.)

LAJOS-EMBER A MOHÁCSI CSATATÉREN.

A FICSKE KÁPTALAN DISZ-
JELVÉNYE.

A PÉCSI PÜSPÖKSÉG KORMÁNYZATA.

PÉSPORSÉG folszlik két főesperességre és 22 esperességre. Az egyházmegyében van 2 realis és 19 címz. apátság, 2 realis és 5 címz. prépostság. Plébániai egyháza van 178: főkegyháza templommal vagy kápolnával 260. Az egyházmegyének van 1 szeminárium, 1 jogi liceum és tanítóképző-intézete Pécsen.

Az egyházmegye összes papjainak száma 309, ezek közül 250 foglalkozik lelkészettel. A kispapok száma 78. Az egyházmegye területén 9 szerzetes- és 15 apáca-kolostor van.

A plébániákon az isteni tisztelet nyelve következőleg oszlik meg: 54 tiszta magyar, 21 magyar-német, 2 magyar-horvát, 5 magyar-horvát-német, 1 magyar-német-tót, 33 tiszta német, 22 német-magyar, 6 német-horvát, 4 német-horvát, 2 német-horvát-magyar, 1 német-tót-magyar, 16 tiszta horvát, 1 horvát-magyar, 3 horvát-német, 2 horvát-magyar-német, 1 horvát-német-magyar.

A kegyurak száma 13. Egy-nél több plébánia kegyurai a következők: Esterházy Miklós herceg 18, az egyetemi-alap 14, a pécsi püspök 13, Frigyes főherceg 10, az Apponyi grófi család 9, a pécsi káptalan 8, Montenuovo Alfréd herceg, Mailáth-Prandau Stefánia grófné és a vallás-alap 5, a tanulmányi-alap 4, György schauburg-lippeai herceg, a székes-

PÉCSVÁRAD.

Vár. Szent-István-székes-templom. Felsőváros.

egyház alapja, Normann Rudolf gróf, az uszogi uradalom, a bécsi Terezianum, Pécs sz. kir. város 3—3, a pécsi szeminárium, Normann Gusztáv gróf, Pucher báróné, a f.-mindszenti uradalom 2 = 2 plébánián. Harminchat plébániát a püspök szabad választással tölt be.

A papnevelő-intézet igazgatója *Wurster József* kanonok; aligazgatója *Körmendy Károly*, Szül. 1817. Aligazgató 1886-tól. A nagyobb szeminárium lelkiigazgatója *Hajdits Gyula*, t. kanonok, t. pápai kamarás, Szül. 1812-ben. 1874-ben szakadáthi pl. 1887-ben lelkiig. 1900-ban t. kanonok. A kisebb szemináriumé *Frey János* főreáliskolai hittanár, Szül. 1871-ben. Lelkiig. 1900-tól. Tanulm. felügyelő *Valdinger István*. (Együttel theol. tanár.) Tanárok: dr. *Szilvecz Lajos*, t. udvari káplán, sz.-széki üln., a Szent-István-Társulat Tud. és Irodalmi Osztálya tagja, egyházmegyei könyvtáros, Szül. 1854-ben. 1881-ben tanulm. felügyelő, 1885-ben theol. tanár, 1891-ben udv. káplán, 1898-ban egyházmegyei könyvtáros. Dr. *Rézbányai József*, theol. és jogi doktor, sz. széki üln., a Szent-István-Társulat Tud.

es Irod. Osztálya tagja, az Orsz.-Pázmány-Egyesület vál. tagja. Szül. 1860-ban. Theol. tanár 1885, sz. széki ülnök. 1899. Dr. *Hannay Ferenc*, a Pécsi Közlöny szerkesztője, az Orsz.-Pázmány-Egyesület vál. tagja. Szül. 1867-ben. 1891-ben püsp. levéltáros. Tanár 1898-tól. *Valdinger István*. Szül. 1872-ben. Tanár 1898-tól.

A jogliceum prodirektora *Szeredy József* kanonok, az árvaház, valamint az egyházi zeneiskola igazgatója *Walter Antal* kanonok. Az árvaház felügyelője *Rézbányay János*, t. pápai kamarás, jogliceumi tanár, a zeneiskola felügyelője *Glatt Ignác*, t. pápai káplán. A püspöki tanítóképző intézet igazgatója *Döbrössy Alajos* t. kanonok.

Az egyházmegye kath. hívőinek száma az 1901. népszámlálás adatai szerint 484.831. Az egyházmegye területén levő lakosság vallás szerint következőleg oszlik meg:

	Pléb.	R. kath.	G. kath.	G. kel.	Ág. ev.	Ev. ret.	Umt.	Izr.	Egyéb
Baranya vármegye (Pécs városával) ...	101	253.686	201	13.520	14.252	43.014	105	9.260	726
Tolna vármegye	59	172.154	123	1.108	31.836	39.141	19	8.427	377
Somogy vármegye	5	18.276	1	22	31	1.914	22	677	—
Verőce vármegye (Szlavónia)	13	40.715	—	4.869	100	334	—	598	—
	178	484.831	225	19.519	46.219	84.403	146	18.962	1.203

A püspöki iroda. Titkár: Dr. *Igaz Béla*, t. pápai kamarás, sz. széki jegyző. Szül. 1865-ben. Felsőbb tanulmányait az Augustineumban végezte. 1894-ben tanulmányi felügyelő. 1898-ban püsp. titkár. Levéltáros *Székovics Ottó*. Szertartó *Jakab Béla*.

Az egyházmegye védőszentje sz. *Péter* apostol.

Székesegyházi főesperesség.

Főesperes: *Szeredy József*, apát-kanonok.

I. Pécsi esperesi kerület. (Baranya vm.)

Esperes: *Károly Ignac*, apát, pécs-budakülvárosi plébános.

1. Pécs. (Székesegyházi plébánia.) A pécsi püspökségi plébánia 1780-ban négy plébániára osztatván szét, ez időtől fogva áll fenn a székesegyházi plébánia is, melynek templomául a székesegyház Krisztus sz. testéről nevezett kápolnája szolgál. A plébánia területén van a Miasszonyunk szüzei kolostorának temploma, Nagyboldogasszony tiszteletére, mely 1855-ben épült, a püspöki székház B. Mór kápolnája, a papnevelő-intézet sz. Pál fordulásáról nev. kápolnája, a zeneiskolában sz. Cecília kápolnája. Pl. dr. *Kélemen László* kanonok. (L. pécsi káptalan.) S. lelkészek: *Virág Ferenc*, a kath. legényegyesület elnöke. Szül. 1869-ben. 1899 óta az Oltáregyesület igazgatója. Irodalmilag is működik. *Ábrahám István*. Szül. 1871. Karkáplánok: *Mayer György*, succentor, sekrestyeigazgató. Szül. 1866. *Krum Péter*. Szül. 1870.

A bazilika.

A pécsi székesegyház alapjában a legrégebbi fennmaradt magyar bazilika, sőt részben maradványa a legrégebbi magyarországi keresztény templomnak. Az első bazilika Péter király idejében 1040 körül épült; három hajós bazilika volt alsó-templommal és négy kiszögelő saroktoronnyal. 1064-ben a templom leégett. Csak Kálmán alatt 1101-ben épült föl újra. Másodszor a tatárdúlás alatt pusztult el, s a harmadik templom 1345-ben lett kész. A törökök nagyjában megkímélték a templomot, de annál többet rongáltak a német zsoldosok. 1707-ben a templomot restaurálták; de idő multával nagyon megrongálódván, Dulánszky püspök a székesegyház vagyonából az 1880—1891. években Schmidt Frigyes bécsi domépitő tervei szerint teljesen újjáépíttette, úgy, hogy az jelenleg Magyarország legékebb temploma. Tiszta három hajós bazilika s megtartotta a Szent István korabeli négy saroktoronyt is, úgy, hogy külsőképen ősi alakjában jelenik meg előttünk s mint ilyen egyetlen emlékmű Magyarországon. Schmidt Frigyes nem érthette meg befejezését. 1891-ben történt halála után Kirmstein Ágoston végezte be a restaurálást. A bazilika főhomlokzata nyugatra néz; a középhajó mennyezetét két hatalmas, pillérekkel elegyes oszlopsor tartja. A néphajóból közepén lépcső vezet a szentélybe; e mellett pedig két lépcső vezet az alsó-templomba, mely az ősi bazilikák alsó-

templomainak mintájára épült. A szentély elején a nagyszerű mennyezetes főoltár áll; oszlopos komennyezete gazda-
ékítményes mű. A főoltárhoz támaszkodik alulról a népoltár. A szentélyben a negyedik oszloppár között egy-egy
ambo áll. A szentély apsisában pedig a püspöki trón van, körötte félkör alakban a segédkező papság ülőhelyei,
két oldalt a kanonokok stílszerű stallumai. A déli mellékhajóból nyílik a Krisztus sz. teste kápolnája, vörösmárvány
renaissance-oltárral; a fölemelt déli hajóból pedig sz. Mór kápolnája. Az északi mellékhajóhoz a Bold. Szűz Mária
kápolnája támaszkodik. A székesegyház festményei remek munkák. *Lotz* Károly és *Székely* Bertalan freskóin kívül
a rajnavidéki *Andreá* Károly és *Beckerath* Mór művei ékesítik a falak képszékeit. A restaurálás két millió forintnál többbe
került. Fölszentelése 1891 június 23-én a király és a magyar kormány jelenlétében nagy fényességgel ment végbe.

2. Pécs-Belváros. Al. 1780. Temploma török meceset volt, melyet a Jézus-társaság atyái alakítottak át,
a Boldogságos szűz Mária purifikációja tiszteletére. A plébánia területén van az irgalmasok temploma sz. Sebestyén-
nek, a liceumi-templom, hajdan pálos-templom, előbb a Szentháromságnak, ma Urunk színeváltozásának szentelve,
nemkülönb a kálvárián a Szentkereszt és az állami fogházban Vasas sz. Péter kápolnája. Pl. *Magenheim József*,
sz. Imréről nev. tordai apát. Szül. 1853. Pl. 1891 óta; apát 1900-ban. S. lelkészek: *Szabó Dezső*. Szül. 1869.
Liebhald Lajos. Szül. 1867. Hitoktatók a pécsvárosi elemi iskolákban: *Bubregb Béla*, *Cselenkó János*, *Kiss István*.

3. Pécs-Budakülváros. Al. 1789. Temploma sz. Agoston. Ezenkívül még a sz. Bertalan-kápolna a szőlő-
hegyen és Krisztus föltámadásának kápolnája a temetőben. Pl. *Károly Ignác* esperes, sz. Mihályról nev. gáborjáni
apát. Szül. 1841. Pl. 1878, esperes 1886, apát 1891. S. lelkészek: *Antal*
György. Szül. 1866. *Nunkovits Gábor*. Szül. 1871 ápr. 5. Gétyén (Zalam.)

A m. kir. honvéd-hadapród-iskolában egyházi tanár *Közár Gyula*.
Szül. 1864 okt. 27. Marcaliban. Előbb pécs-belvárosi s. lelkész. 1898 óta
tanár a hadapród-iskolában. A Szent-István-Társulat Tud. és Irod. Osztálya
tagja. Széleskörű irodalmi munkásságot fejtett ki, különösen a bölcsélet
terén: Korunk bölcselete, Az átöröklés problémája, Korkérdések, Konferencia-
beszédek, Wund rendszerének ismertetése és kritikája, La loi des trois états
d'August Comte. Felolvasásokat tartott a nemzetközi kath. kongressz-
szuson Brüsszelben, Freiburgban.

4. Pécs-Szigetkülváros. Al. 1790. Temploma az 1697-ben a sz.
Ferencrendiek által Kapisztrán sz. János tiszteletére épített templom. Ezenkívül
még három kápolna van. Xav. sz. Ferenc és sz. Donát a szőlőhegyen és
Nep. szent János a városi kórházban; valamint oratórium a baranya-
megyei árvaházban és a honvéd-hadapród-intézetben. Fiókegyháza Árpád.
Adm. *Ángyán Aurél*, sz.-Ferenc-rendi. S. lelkészek: *Kimmel Kamill* és
Sejt Szabán.

5. Pécs-Bányatelep. Al. 1861. Temploma sz. Flórián. Pl. *Kristóf*
József. Szül. 1859. Pl. 1891 óta.

6. Kővágó-Szóllós. Al. 1621. Temploma Sárlos Boldogasszony
tiszteletére 1763-ban épült. Fiókegyházaiban *Cserkuton* van Ker. sz. János,
Tőtösön sz. Miklós tiszteletére 1780-ban épült templom. Pl. *Fiantich Ágoston*, sz. széki ülnök. Szül. 1845, javad.
1872, püsp. titkár 1883, plébános 1885.

7. Német-Ürög. Al. 1781. Temploma azonban a Szentkereszt fölmagasztalásának tiszteletére már 1756-ban
épült. Fiókegyháza közül *Magyar-Ürögön* van Nagyboldogasszony, *Patacon* sz. Márton temploma. Ezenkívül fiók-
egyháza még Szentkút. Pl. *Walter József*. Szül. 1854. Pl. Monostoron 1892, Ürögön 1899.

8. Püspök-Bogád. Al. 1745. Temploma a Bold. Szűz születésének van szentelve. Ezenkívül sz. Vendel
kápolnája. (Ép. 1865.) Fiókegyháza: *Nagy-Közár*, Ker. sz. János templomával. *Romonya*, a sz. Olvasó tiszteletére
1871-ben épített kápolnával. *Magyar-Sóoros*. Szűz Mária nevere szentelt temploma 1792-ben épült. Pl. *Rónay*
Sándor, prépost. Sl. *Sajt István*. Szül. 1871.

9. Szaboles. Al. 1783. Régi temploma sz. Mihály. 1788-ban helyreállították. Fiókegyháza: Somogy,
Szabolesbánya. Pl. *Hefp János*. Szül. 1832. Pl. 1869 óta. Sl. *Auerbach László*.

SZÉKVÁRI TEMPLOM.

II. Némethi esperesi kerület. (Baranya vm.)

Esperes: *Andrin Gergely*, keszűi plébános.

1. Bodony. Al. 1734. Temploma a Szentkereszt fölmagasztalásának tiszteletére 1754-ben épült. Fiók-
egyháza: Babarc-Szóllós, Cínderi-Bogád, *Iegerszeg*. A temetőben sz. Pál kápolnája. Hegyi-Szent-Márton, Kőrös,
Márfa, Mogyorósd, Rád, Tengercin, Új-Mindszent, Viszló. Pl. dr. *Ürös Nándor*. Szül. 1870. Pl. 1899 óta.

2. **Garé.** Al. 1810. Temploma Nagyboldogasszony tiszteletére 1874-ben épült. Fiókegyházai: Bosta, Bisse, Csarnóta, Szava, Szilvás, Turony. Pl. *Kulcsár János* v. esperes. Szül. 1852. 1885 óta plébános, esperes 1899-ben.
3. **Göresöny.** Al. 1712. Templomát 1812-ben szentelték föl a Bold. Szűz születésének tiszteletére. Fiókegyházai: Baksa, Kis-Dér, *Ócsárd.* Temploma sz. Ferdinánd tiszteletére 1894-ben épült. Regenye. Pl. *Szauter Antal.* Szül. 1829. 1856. képzőtanár. 1857. a pécsi elemi iskolák igazgatója, 1869. cikói, 1874. göresönyi plébános.
4. **Keszü.** Temploma sz. Anna tiszteletére 1871-ben épült. Fiókegyházai: Gyód, Kőkény, Málom. *Kőkényen* a Szentkereszt földalálásáról nevezett kápolna. *Málomon* sz. József-templom. Pl. *Andriú Gergely,* esp. Szül. 1855. Pl. 1889 óta.
5. **Némethi.** Al. 1743. Temploma sz. László tiszteletére 1801-ben épült. Fiókegyházai: Pogán, Szalánta. Pl. *Márton Márton.* Szül. 1834-ben. 1862. gimn. tanár, 1870. plébános.
6. **Pellérd.** Al. 1700. Ugyanakkor épült sz. Margit temploma. Ezenkívül a Szentkereszt-kápolna. Fiókegyházai: Arányos, Gadán, Pázdán. Pl. *Molnár Márton.* Szül. 1848. Pl. 1887.
7. **Vaiszló.** Al. 1747. Temploma Nagyboldogasszony tiszteletére 1776-ban épült. Fiókegyházai közül *Daróczybalmán* a Bold. Szűz nevének tiszteletére 1870-ben épült templom van. Többi fiókegyházai: Aderjás, Berence, Csepely, Cun, Hidvég, Hirits, Kémes, Kemse, Kis-Csány, Kis-Sz.-Márton, Luzsok, Nagy-Csány, Oszró, Páprád, Piskó, Piskó, Sámód, Szaporca, Tésenfa, Vejtí, Zaláta, túlnyomólag reformátusoktól lakott helységek. Pl. *Stockinger István* ker. jegyző. Szül. 1851. Pl. 1889. Sl. *Sandró Mihály.*

III. Szentlőrinci esperesi kerület.

Esperes: *Krechl Ferenc,* szentdienesi plébános.

1. **Bakonya.** Al. 1788. Régi temploma sz. György. 1867-ben kibővítették. Páduai szent Antal kápolnája a szöllőhegyen, 1807-ben épült. Fiókegyháza Boda. Pl. *Dreven Ignác.* Szül. 1846. Pl. 1887 óta. Kisegítő *Heutsch Emil.*
2. **Bicsérd.** Al. 1787. Temploma Urunk mennybemenetele tiszteletére 1838-ban épült. Fiókegyházai: Kis-Bicsérd, Zoók. Pl. *Beck Lajos* ker. jegyző. Szül. 1856. 1894. székesegyházi sekrestyeigazgató, 1896. plébános.
3. **Bükösd.** Al. 1788. Templomát a Bold. Szűz nevének és N. sz. János tiszteletére 1796-ban szentelték. Fiókegyházai közül *Cserdiben* van sz. Márton kápolnája (1851), *Helesján* sz. Péter és Pál temploma (1722). Fiókegyházai még: Dinnyeberki, Megyefa. Pl. *Szabó Imre.* Szül. 1846. Pl. 1881 óta. Sl. *Tóth Lajos* Szül. 1877.
4. **Kisasszonyfa.** Al. 1728. Temploma a Bold. Szűz születésének tiszteletére 1765-ben épült. Fiókegyházai: Gilvánfa, Kis-Telek, Ozd, Téseny. Pl. *Zsulyevics Márton.* Szül. 1857. Pl. 1895. Bogdásán, 1898. Kisasszonyfán.
5. **Sumony.** Al. 1793. Temploma sz. Zsigmond. Ép. 1866. Fiókegyházai: Bánfa, Hernádfa, Katádfa, Magyarbecske, Monosokor, Rónádfa. Pl. *Csurda Béla.* Szül. 1867. Pl. 1897. óta.
6. **Szabad-Szent-Király.** Al. 1849. Temploma 1849-ben épült sz. István király tiszteletére. Fiókegyházai: *Bagota,* ahol a Kármel-hegyi Bold. Szűz temploma áll (1889), továbbá Gerde, Rugásd, Varjas, Velény. Pl. *Ujváry Gejza.* Szül. 1862-ben. 1895. plébános Bikalban. 1900. Szent-Királyon.
7. **Szent-Dienes.** Al. 1751. Sz. Dénes temploma 1797-ben épült. Fiókegyházai: Botyka, Kis-Peterd, Nagy-Peterd, Nagy-Váty, Szent-Érzsébet. Pl. *Krechl Ferenc* esperes. Szül. 1844. Pl. Szent-Dienesen 1874., tanfelügyelő 1892., esperes 1894.
8. **Szent-Iván.** Al. 1813. Temploma Ker. sz. János tiszteletére 1809-ben épült. Fiókegyháza Szent-Gál. Pl. *Wagner Adolf.* Szül. 1836-ban. 1896. curatus Tényődön, 1883. plébános Szent-Ivánon.
9. **Szent-Lőrinc.** Al. 1720. Temploma sz. Lőrinc. Ép. 1718. Fiókegyházai: Csonka-Mindszent, Kacsóta. Pl. *Tóth Gyula.* Szül. 1849. Pl. 1884 óta.

IV. Siklósi esperesi kerület.

Esperes: *Schultz Károly,* német-mároki plébános.

1. **Berement.** Régi plébánia. Sz. Mihály temploma 1745-ben épült. Egy régebbi kápolnája is van, sz. Rókus. Fiókegyházai közül *Petárdán* sz. Lőrincről nevezett régi temploma van. *Torjancén* 1850-ben épült templom a Bold. Szűz születésének tiszteletére. Fiókegyházai még: Kassád, Uj-Bezdnán. Pl. *Otrokóczy Lajos,* t. kanonok, aranymisés. Szül. 1818. Pl. 1852. Monostoron, 1857. Berementen. T. kanonok 1894. Sl. *Varga Ferenc.* Szül. 1867.
2. **Lapánesa.** Al. 1850. Temploma Boldogasszony szeplőtelen fogantatása tiszteletére 1781-ben épült. 1895-ben újjáépítették. Fiókegyházai: *Illocska,* sz. Márton kápolnájával. *Magyar-Bóly,* sz. Erzsébet kápolnájával (1862). Pl. *Pál József* ker. jegyző. Szül. 1861. Pl. 1895 óta.

3. **Lipova.** Curatia. al. 1857. Temploma 1836-ban épült a Bold. Szűz tiszteletére. Fiókegyháza *Bezedek* Temploma sz. Vendel. Iván-Dárda, Sáros. Curatus *Schunk Ferenc*. Szül. 1870. Curatus 1900 óta.

4. **Mária-Gyüd.** A Bold. Szűz tiszteletére épült régi híres templom 1739-ben adatott ismét vissza a katolikusoknak. Nagynevű és keresett buesújáró hely már századok óta ez a kegytemplom, ahová a jubiláris esztendőben Hetey Sámuel pécsi püspök is vezetett sok ezer főre menő zarándoklatot. Alapította II. Gejza király 1146-ban. A templom a sz.-Ferenc-rend tulajdonában áll, melynek itt kolostora van. A plébániát csak 1846-ban alapították. Fiókegyházai: Cschi, Dráva-Palkonya, Dráva-Szaboles, Harkány, Ipacsfa, Kováeshida, Szerdahely, Terehegy. Adm. *Ángyán Aurél*, a sz.-Ferenc-rendi prezidens. Segédl. *Liposinovicz Silverius*, sz. Fer. r.

5. **Német-Márok.** Al. 1715. Temploma sz. Simon és Tádé. Épült 1793. Fiókegyházai: *Herceg-Szent-Márton*, sz. Márton kápolnájával (1863). *Pöcsa* sz. Katalin kápolnájával. *Virágoson* sz. Imre temploma 1793-ból. Pl. *Schultz Károly* esperes. Szül. 1817 jan. 28. Főherceglakon. Pl. 1881., esperes 1894. Cikkeket és közleményeket írt a Magyar Korona, Magyar Állam, Havi Közlöny, Népiskolai Tanügy, Kath. Hitoktatás, Isten Igéje, Jó Pásztor, Borromeus, Nevelő-oktatás lapokba és folyóiratokba. Megírta önálló munkában a német-mároki plébánia történetét.

6. **Siklós.** Al. 1689. Temploma Szentháromság. Ép. 1685. Ezenkívül két kápolna. Az egyik a Boldogasszony szeplőtelen fogantatásáról nevezett csúcsíves kápolna a várban, a másik a Szentkereszt-kápolna a temetőben. A plébánia kezelői a sz. Ferencrendiek, akiknek itt kolostoruk van. Fiókegyházai: Gordisa, Haraszi, Kis-Harsány, Nagy-Harsány, Maty, Nagyfalu, Nagy-Tótfalu, Old; továbbá *Szent-Márton*. Temploma sz. Márton. Ép. 1757. *Tapolca*. Temploma Szentkereszt fölmagasztalása. Ép. 1783. Adm. *Varga Ild* gyárdián. Sl. *Potlacsnik Protázziusz*, *Zsubori Cézár*.

7. **Villány.** Al. 1776. Temploma a Bold. Szűz Mária neve tiszteletére 1753-ban épült. Fiókegyházai: *Kövesd*. Temploma Nagyboldogasszony. Ép. 1780. *Jakabfalu*. Temploma sz. Péter és Pál. Ép. 1835. Pl. *Koch Ede*. Szül. 1864. Pl. 1892. Bellyén, 1899 óta Villányban. Sl. *Földes Dezső*.

V. Dárdai esperesi kerület. (Baranya vm.)

Esperes: *Zvonics Alajos*, vörösmartí plébános.

1. **Bellye.** Al. 1758. Temploma a Bold. Szűz szeplőtelen fogantatása. Ép. 1675. Fiókegyházai: Daróc, Eugenfalva, Kopács, Laskó. Pl. *Ambach Mihály*. Szül. 1871. Pl. 1899 óta.

2. **Dárda.** Al. 1717. Temploma Ker. sz. János. 1746-ban újjáépítették. Fiókegyháza Kis-Dárda. Pl. *Gaál Sándor*. Szül. 1863. Pl. 1898 óta.

3. **Herceg-Szőllős.** Al. 1851. Temploma sz. Mihály. Eredetileg igen régi; 1810-ben jelenlegi alakjában kibővítették. Fiókegyházai: *Karancs*. Temploma sz. Donát. 1878-ban újjáépítették. Sepse, Keő. Pl. *Horváth Mihály*. Szül. 1864. Pl. 1901.

4. **Laskafalu.** Al. 1789. Temploma Nep. sz. János. Ép. 1749. Fiókegyházai: *Albertfalu*. Temploma sz. Márton (1877), *Kácsfalu*, sz. Vendel templomával. (1845.) *Keskend*. Sz. Imre temploma 1811-ben épült. Pl. *Balog József*. Szül. 1862. Pl. 1901.

5. **Baranya-Löcs.** Al. 1772. Osi temploma szent Mária Magdolna. Van itt egy Segítő szűz Mária-kép, melyhez messze földről járnak bucsúsók. Fiókegyháza Benge. Plébános *Erős Károly*. Született 1866. Pl. 1899 óta.

6. **Szent-István.** Al. mint curatia 1859-ben; plébániává lett 1861. A Szentkereszt föltalálásáról nevezett temploma 1791-ben épült. Fiókegyháza Bolmány. Pl. *Kirschanek Ödön*. Szül. 1864. Ujvidéken. Pl. 1898 óta. Cikkeket és közleményeket írt a Havi Közlöny, Magyar Gazdák Szemléje folyóiratokba, munkatársa az Alkotmány, Hazánk, Tiszántúl, Pécsi Közlöny, Társulati Értesítő lapoknak.

7. **Vörösmart.** Al. 1752. Temploma Szentkereszt föltalálása. Fiókegyháza Csúza. Pl. *Zvonics Alajos*, esp. Szül. 1858. Pl. 1887, esp. 1901 óta.

DOBROKOZI TEMPLOM.

VI. Baranyavári esperesi kerület. (Baranya vm.)

Esperes: *Uray Attala*, baáni plébános.

1. Baán. Al. 1789. Temploma sz. József. Ép. 1778. A temetőben kápolna. (1901.) Fiókegyházai: *Bodolya*. Temploma sz. Anna. Ép. 1844. *Főherceglak* pusztán 1885-ben sz. Hildegárd temploma épült. Ugyanitt az irgalmas nővérek kolostora és sz. Izabella kápolnája. Pl. *Uray Attala* apát, esperes. Szül. 1837 dec. 3. Pécsett. 1866. pl. Bellyén, 1869. Vörösmarton, 1870. Baánban. Esp. 1880. 1901. Szentlélekről nev. monostori apát. S. lelkészek: *Horvath János*. Szül. 1868. *Lajos Gyula*. Szül. 1877.
2. Baranyavár. Al. 1773. Temploma Szentkereszt fölmagasztaltatása (1773). A szőlőhegyen Nep. sz. János kápolnája (1781). Pl. *Csonka Nándor*. Szül. 1846. Pl. 1879 óta.
3. Battina. (Kis-Köszeg.) Al. 1680. Temploma sz. Bálint. Ép. 1750. Pl. *Piszácsics Ferenc*. Szül. 1832. Pl. 1868. Garén, 1884. Lucson, 1886 óta Battinán.
4. Darázs. Al. 1780. Régibb temploma helyén 1842-ben épült sz. Borbála temploma. Fiókegyháza Herceg-Márok. Pl. *Neumayer Dezső* ker. jegyző. Szül. 1866. Pl. 1899 óta.
5. Dályok. Al. 1846. Temploma Nagyboldogasszony. Ép. 1794. Al. 1846. Pl. *Matarics Péter*. Szül. 1837. Pl. 1875. Lucson, 1884. Dályokon.
6. Izsép. Al. 1755. Temploma sz. Péter és Pál. Ép. 1722. A plébánia-lak mellett sz. Márkról nevezett kápolna (1763). Pl. *Pencz János*. Szül. 1842-ben. 1882. pl. Battinán, 1886-től Izsépen.
7. Kisfalud. Curatia. Al. 1873. Temploma Sárlos Boldogasszony. Ép. 1858. Curatus *Krisztianics István*. Szül. 1854-ben. 1887. adm. N.-Vejkén, 1889. curatus.
8. Monostor. Al. 1852. Temploma sz. Márton. Ép. 1777. A XIV–XV. században itt apátság volt, mely a török hódoltság alatt pusztult el. Pl. *Pélm Kristóf*. Időközben utódja lett *Klein Tivadar*, volt sz. széki jegyző. Szül. 1872 szept. 2. Babarcon.

VII. Mohácsi esperesi kerület. (Baranya vm.)

Esperes: *Szandtner Antal*, dunaszekesői plébános.

1. Baár. Al. 1811. Nep. sz. János temploma 1864-ben épült; a szűz Mária-kápolna 1832. Pl. *Reiner Ferenc*. Szül. 1868. Pl. 1898 óta.
2. Babarc. Al. 1754. Temploma sz. István király. Ép. 1808. Fiókegyházai: *Kis-Nyárad*. Temploma sz. Erzsébet özvegy. Ép. 1777. *Liptód*, Mindenszentek tiszteletére 1788-ban épült templommal. *Eberling Mátyás*. Szül. 1832. Pl. 1872. M.-Hertelenden, 1874. Babarcon, 1891–1898. esperes volt. Sl. *Aschenbrenner Gyula*. Szül. 1873.
3. Duna-Szekeső. Al. 1720. Temploma Sárlos-Boldogasszony. Ép. 1810. Van kivüle még három kápolna; a régi temetőben a Szentháromság kápolnája (1773), a szőlőhegyen sz. Imre (1855), az új temetőben a Fájdalmas Szűz kápolnája (1888). Pl. *Szandtner Antal* esperes. Szül. 1841. Pl. 1886., esperes 1898 óta. Sl. *Szvetics Gábor*. Szül. 1863.
4. Lancsuk. Al. 1773. Temploma Nagyboldogasszony. Plébános *Götz Sándor*. Szül. 1855-ben. 1891. székesegyházi sekrestye-igazgató. 1894 szegzárd-ujvárosi plébános, 1899 óta Lancsukon.
5. Maiss. Al. 1789. Temploma Borr. sz. Károly. Ép. 1752-ben. 1857-ben kibővítették. Fiókegyháza *Udvar*, szűz Mária templomával. Pl. *Gianone Gyula*. Született 1840. Pl. 1872. Baáron, 1888 óta Maisson.
6. Mohács. *Belváros*. Régi plébániáját 1700-ban, a törökök kiűzetése után támasztották föl újra. Temploma még csak 1776-ban épült sz. Mihály tiszteletére. A plébánia területén még két kápolna van: a temetőben sz. Rókus (1710) és a Fájdalmas Szűz kápolnája a Kálvárián (1858). Ezenkívül a fiókegyházat alkotó hegyközségben az Angyali üdvözet kápolnája áll 1834-ből. Fiókegyháza Kölked község is. Pl. *Keserics Ferenc*. Szül. 1852-ben. 1875.

SIMONTORNYAI PLEBÁNIAI TEMPLOM.

püsp. levéltáros, 1880—1881. tanár, 1885. püsp. titkár, 1886. pl. Lakócsán, 1891 óta Mohácson. S. lelkeszek: *Szommer Gyula*. Szül. 1870. *Deutschbauer József*.

7. **Mohács. Külváros.** Al. 1850. Szentkereszt temploma 1745-ben épült. Kívüle még a sz. István király tisz. 1740-ben épült templom. Pl. *Letics Peregrin*, sz.-Ferenc-rendi gyárdián. S. lelkeszek: *Bosnyák Teofil*, *Förös Rudolf* és *Bodjanac Kristóf*.

8. **Mohács-Sziget.** A lelkeszség a pécsi püspök áldozatkészségéből 1898-ban keletkezett. Temploma sz. Mór püspök és hitvalló. Ép. 1892. Curatus: *Lipovezevics Mihály*. Született 1843.; a pécsi egyházmegyébe 1898-ban vétetett föl.

9. **Nagy-Nyárad.** Al. 1735. Temploma a Bold. szűz Mária nevének tiszteletére 1762-ben épült. Fiókegyháza *Földvár*, más néven Sátoristye, a Szentkereszt fölmagasztaltatása kápolnájával (1864). Pl. *Guller Pál*. Szül. 1841 jan. 25. Pécssett. 1879. pl. Bellyén, 1892. Villányban, 1899 óta Nyáradon.

10. **Somberek.** Al. 1782. Temploma a Bold. Szűz nevének szentelt. Fiókegyházai: *Rác-Görcsöny*. Temploma sz. Flórián. *Doboka*. Temploma sz. Anna. Pl. *Gehring Fülöp*. Szül. 1846. Pl. 1873 óta. Sl. *Mözes András*.

VIII. Mária-kéméndi esp. kerület. (Baranya vm.)

Esperes: *Prantner Ferenc*, himesházi plébános.

1. **Bozsok.** Al. 1753. Temploma sz. Erzsébet özv. Ép. 1773. A községen kívül sz. Rókus-kápolna, valamint a Sarlós-Boldogasszony-kápolna (1892). Pl. *Gött Ádám*. Született 1839-ben. 1873. curatus N.-Vejkén, 1879. pl. Mocsoládon, 1892. Lovász-Hetényben, 1896 óta Bozsokon.

2. **Feked.** Al. 1855. mint curatia, 1859-től fogva plébánia. Temploma 1765-ben épült a Szentháromság tiszteletére. Pl. *Pataky Antal*. Szül. 1860 jan. 14. Csáktornyan. Pl. 1899 óta. A «Muraköz» munkatársa volt hét évig. Három évig szerkesztette a *Katolicki Vjesnik* (Kath. Hírnök) folyóiratot. A muraközi horvátok számára több horvát közleményt írt és magyar költeményeket fordított.

3. **Himesház.** Al. 1722. A Bold. Szűz születése temploma 1754-ben épült. A Kálvária-hegyen a Szentkereszt kápolnája. Ép. 1794. Fiókegyházai: *Püspök-Márok*. Temploma sz. Lukács (1882). *Szabar*. Sarlós Boldogasszony templomán kívül, mely 1806-ban épült, a Kálvária-hegyen a Hétfájdalmú Szűz kápolnája áll (1882); van még egy kápolna, sz. Rókus 1877-ből. Pl. *Prantner Ferenc* esperes. Szül. 1844-ben. 1873. javadalmas. 1887. pléb., 1894. esperes. Sl. *Kiss Rudolf*. Szül. 1861.

4. **Mária-Kéménd.** Al. 1744. Temploma, mely Nagyboldogasszonynak van szentelve, 1761-ben készült el. Nevezetes kegyhely, melyet igen sok ajtatos zarándok keres föl. Van itt még egy templom, sz. Márton tiszteletére. Ép. 1839. Fiókegyházai: *Maráza*. Temploma sz. József. Ép. 1800. *Monyoród*, a Szentkereszt föltalálásáról nevezett temploma 1876-ban épült. *Szederkény*, díszes templommal, melyet sz. Lőrinc tiszteletére 1846-ban építettek. Pl. *Bundalla Béla*. Szül. 1844-ben. 1881. pl. Lapáncsán. 1895. Kéménden. Adm. *Rösler Ferenc*. Szül. 1867. Adm. 1900 óta. Sl. *Blazekovits István*.

5. **Püspök-Lak.** Al. 1788. Temploma sz. Bertalan (1828). A temetőben Krisztus szenvedéséről nevezett kápolna (1810). Fiókegyházai: *Fazekas-Boda*. Temploma Mindenszentek (1735). *Geresd*. Temploma Remete sz. Pál (1794). Pl. *Scharfenberger János*. Szül. 1848. Pl. 1888 óta.

6. **Rác-Mecske.** Al. 1775. Temploma Boldogságos szűz Mária születésének tiszteletére 1813-ban épült. A Kálvárián a Szentkereszt fölmagasztaltatásának kápolnája (1856). Fiókegyháza *Tarasd*, sz. Imre templomával. Pl. *Schmeller Alajos* ker. jegyző. Szül. 1863. Pl. 1897 óta.

7. **Szebény.** Al. 1732. Temploma szent István. Ép. 1775. Kívüle a Havi-Boldogasszony (1827) és Kármelhegyi-Boldogasszony (1891) kápolnája. Fiókegyháza *Szür*, szent László templomával (1810). Plébános *Harago József*. Született 1838. Pl. 1867. Szalatnokon, 1870 óta Szebényben, 1888—1894. esperes. Sl. *Glück István*.

8. **Véménd.** Al. 1789. Temploma sz. Mihály. Ép. 1796. A temetőben Nep. sz. János kápolnája. Pl. *Herr Ágost*. Szül. 1838-ban. 1865. adm. Gödrén, 1881. kéméndi plébános.

PAKSI RÓM. KATH. TEMPLOM.

IX. Németbólyi esperesi kerület. (Baranya vm.)

Esperes: *Schell Antal*, egerági plébános.

1. Egerág. Al. 1703. Temploma Sarlós Boldogasszony. Ép. 1774. Fiókegyházai: Áta, Herend, Kis-Kozár, Lotard, Magyar-Peterd, Misleny, Szemely, Szókkéd, Udvard, *Úszög*, ahol Borr. sz. Károly kápolnája áll. Pl. *Schell Antal* esperes. Szül. 1840-ben. 1867. vikárius Egerágon, 1880. plébános u. o., 1888. esperes. Sl. *Bergovecz Mihály*. Szül. 1875. (Időközben helyette Kiss Rezső.)

2. Német-Bóly. Al. 1848. Temploma sz. János. (1746). A plébánia területén négy kápolna van: sz. Bálint, (1771), a szőlőhegyen Krisztus föltámadása (1843), Aglája pusztán sz. József és a Montenuovo hercegi család mauzóleuma fölött a Szentkereszt-kápolna. Sz. Vince leányainak kolostorában a Szeplőtelen Szűz

TOLNA-AGÁRDI TEMPLOM.

tiszteletére szentelt oratórium van. Fiókegyházai: Borjád, Nagy-Budmér és *Kis-Budmér*. Temploma szűz Mária születése tiszteletére 1755-ben épült. Pl. *Plank Kamill*. Szül. 1865. Pl. 1895. K.-Dorogon, 1898. N.-Bólyon. S. l. *Gabel György*.

3. Olasz. Al. 1746. Temploma sz. Fülöp. Ép. 1776. Fiókegyházai: *Belvárd*. A Szentolvasóról nevezett templommal (1854). *Birján*. Havi-Boldogasszony templomával (1850). *Háshágy*, sz. Antal templomával (1763), sz. Rókus és Szentháromság-kápolnával. *Ildor*, sz. Jeromos templomával (1758). *Nyomja*. Temploma sz. Simon és Tádé (1759). Gyula. Pl. *Hofmeister Ferenc*, ker. jegyző. Szül. 1863-ban. Plébános 1896 óta. Sl. *Éber Géza*. Zserdín *József*.

4. Rác-Petre. Al. 1744. Temploma sz. Imre (1762). A Kálvária-hegyen kápolna. Fiókegyházai: *Devecser*. Temploma sz. Márton (1757). *Iván-Battyán*. Sz. Terézia-templommal (1838). *Kassa*. Temploma sz. Anna (1840). *Német-Palkonya*. Temploma sz. Erzsébet (1816). Pl. *Báter József*, aranymisés áldozópap, t. esperes. Szül. 1821-ben. Pl. 1858. Villányban, 1863. Rác-Petrén. Vikárius *Horváth Dénes*. Szül. 1864-ben. Vikárius 1899 óta. Sl. *Köcb Gyula*.

5. Rác-Töttös. Al. 1888. Temploma 1870-ben épült sz. Erzsébet tiszteletére. Pl. *Proksch Ferenc*. Szül. 1853. Pl. 1888 óta.

6. Szajk. Al. 1772. Temploma sz. András; ép. 1753. A temetőben sz. Bálint kápolnája (1760), ugyanott a Föltámadás kápolnája. A Kálvárián is kápolna. Fiókegyháza *Versehd*. Temploma sz. Mihály. (1772). A Kálvárián a Megváltó kápolnája. Pl. Dr. *Waldfogl Károly*. Utóda lett *Szvetics Gábor* volt dunaszekcsői sl. Szül. Hőgyészen, 1863 aug. 16.

7. Vókány. Al. 1851. Temploma Szentháromság (1793). Fiókegyháza Kis-Tótfalu. Adm. *Masson Lipót*. Született 1867. Adm. 1900.

X. Pécsváradi esperesi kerület. (Baranya vm.)

1. Berkesd. Igen régi plébánia. A XVI. században épült templomát lerombolták s 1896-ban újat építettek helyébe a bold. Szűz szeplőtlen fogantatása tiszteletére. Fiókegyházai: *Szilágy*. Temploma sz. Kereszt fölmagasztalása. *Ellend*, az Órangyalok tiszteletére 1893-ban épült templommal. *Pereked* 1889-ben templomot épített szűz Mária neve tiszteletére. Pl. *Szuly József* esperes. Utóda *Radó Dezső* v. hercegszöllősi pl. Szül. 1858. Pl. 1891-től.

2. Hird. Al. 1801. Temploma Szentháromság. Ép. 1839. Fiókegyháza Vasas. Pl. *Komáromy Tivadar*. Szül. 1837-ben. 1871. curatus Harcon, 1878. pléb. Hirden.

3. Hosszú-Hetény. 1689-ben létezett. Temploma sz. Miklós. Ép. 1740. Fiókegyháza *Mártonfa*, hol szent István tiszteletére 1874-ben templom épült. Pl. *Schmidt Béla*. Szül. 1856-ban. 1894. pléb. Laskafalun, 1901-ben H.-Hetényben. Sl. *Nunkovics Gábor*. Szül. 1871. (Átl. Pécsre.)

4. **Lovász-Hetény.** Al. 1814. Temploma sz. Márton. 1892-ben teljesen újonnan építették. *Pusztafalu* fiókegyházában sz. György temploma. Pl. ifj. *Kovács József*. Szül. 1859-ben. 1894. pléb. Baáron, 1897. L.-Hetényben.
5. **Nádasd.** Al. 1721. Temploma sz. György (1771). Ezenkívül van itt egy régi templom, mely előbb sz. Kiliánról, majd sz. Istvánról nevezetett, továbbá a püspöki lakban Havi-Boldogasszony kápolnája (ép. 1770.), végül a Kálvárián a Hétfájdalmú Szűz kápolnája. (1811). Fiókegyháza *Ó-Bánya*, a bold. Szűz kápolnájával (1850). Pl. *Romáisz Ferenc*. Szül. 1852-ben. 1889. szemináriumi lelkiatya, 1895. plébános. Sl. *Marton Sándor*.
6. **Pécsvárad.** Régi plébánia. Újja al. 1719. Temploma Nagyboldogasszony. Ép. 1767. A temetőben Mindenszentek temploma. Hajdan sz. Adalbertől neveztek. Igen régi. Fiókegyháza Várkony. Pl. *Teslér Sándor*. Szül. 1836-ban. Pl. 1871 óta. Vikárius *Bódy Károly*. Szül. 1872., vikárius 1900-tól.
A pécsvaradi apátságot, melyet hajdan varadi, majd vashegyi apátságnak is neveztek, sz. István alapította a bold. Szűz és sz. Benedek tiszteletére. Az alapítólevél 1015-ben kelt. Miután II. Gejza korában tűzvész következtében az apátság elpusztult, 1158-ban a nevezett király az apátság kiváltságlevelét megújította. A tatárok földülték; de kivonulásuk után IV. Béla pártfogásával újra fölvirágzott. Javait Mária Terézia királynő 1777-ben a budapesti tud. egyetemnek adta; címét érdemes egyházi férfiak kapják.
7. **Püspök-Szent-Erzsébet.** Al. 1732. Temploma sz. Erzsébet özvegy (1787). Fiókegyházai: *Káltoly*. Temploma sz. Katalin. 1846-ban restaurálták. Kékes-d. *Nagy-Pall*. Temploma Mindenszentek. 1885-ben épült. Pl. *Kontz Ferenc*. Szül. 1838-ban. 1873. pl. Tevelen, 1883. P.-Szent-Erzsébeten.
8. **Püspök-Szent-László.** Al. 1797. Temploma sz. László. Fiókegyháza *Ujhánya*, sz. Márton templomával. Adm. *Palócz János*. Szül. 1862-ben. Adm. 1900 óta. Sl. *Lekics Antal*. Szül. 1864.

XI. Mágócsi esperesi kerület. (Baranya vm.)

Esperes: dr. *Szilvássy Mihály*, szászvári plébános.

1. **Bikal.** Temploma sz. Anna. Ép. 1754. Fiókegyházai: *Nagy-Hajmás*, Nep. sz. János templomával. Rác-Kozár. Pl. *Dréber Arnold*. Szül. 1874. Pl. 1900.
2. **Jánosi.** Al. 1784. Ker. sz. János temploma 1801-ben épült. Fiókegyházai: Komló, Német-Égregy. *Szópok*. Temploma Sárlos-Boldogasszony. Pl. *Takács István*. Szül. 1865. Pl. 1897 óta.
3. **Kárász.** Al. 1772. Temploma sz. Erzsébet özvegy (1855). 1899-ben restaurálták. A temetőben a szent Kereszt kápolnája 1848-ban épült. Fiókegyházai: *Magyar-Égregy*, Szűz Mária születéséről nev. kápolnával. Vekény. Pl. *Szekerés Ferenc*. Szül. 1844. Pl. 1889 óta.
4. **Köblény.** Al. 1799. Temploma Mindenszentek. Fiókegyházai: *Maróc*. Sz. Imre temploma, ép. 1720. Tótfő. Pl. *Schmeller József*. Szül. 1862. Pl. 1889 óta.
5. **Mágocs.** Al. 1743. Temploma Sárlos-Boldogasszony (1805). Pl. *Halvay József*. Szül. 1842. Admin. 1883. N.-Kéren, 1886. u. o. plébános, 1887. Mágocon. Sl. *Buzsáky Imre*. Szül. 1876. május 2. Bánya-Ujlakon. Fordította Joly Henrik *Psychologie des Saints* című művét.
6. **Mocsolád.** Al. 1843. Temploma sz. András. Pl. *Polgar János*. Szül. Szilágyon, 1869. nov. 23. Pl. 1901.
7. **Szalatnak.** Al. 1806. Ugyanakkor épült Jézus sz. Neve temploma. Pl. *Rajczay János*. Szül. 1867. Pléb. 1899 óta.
8. **Szászvár.** Al. 1720. Nagyboldogasszony temploma épült 1779-ben. Fiókegyháza Császa. Tolna vármegyében: *Györe*, Ker. sz. János templomával (1842). Maza. Pl. dr. *Szilvássy Mihály* esperes. Szül. 1840. szept. 24. Bogdásán. A magasabb tanulmányokat az Augustineumban végezte. 1866. theol. tanár, 1880. pl. Szászváron, 1886. esperes. Sl. *Vasváry Kálmán*. Szül. 1873.
9. **Vaszar.** Al. 1789. Temploma sz. György. Ép. 1790. Fiókegyházai: Nagy-Agh, Tékes. Pl. *Molnár József*. Szül. 1870-ben. Pl. 1898 óta.

XII. Gödreai esperesi kerület. (Baranya vm.)

Esperes: *Gundy Miklós*, saádsi plébános.

1. **Abaliget.** Al. 1757. Sz. Maria Magdolnáról nev. temploma 1796-ban épült. Fiókegyházai: Bános, *Huszt* sz. Terézia kápolnájával. Kovácna, Orfűt, *Rakós*. Az iskola mellett kápolna. Szakál, Tekeres. Pl. *Bíró Imre*. Utóda adm. *Kopári Gyula*.
2. **Felső-Mindszent.** Al. 1508. Temploma Mindenszentek. Igen régi. Fiókegyházai: *Bakóca*. Temploma sz. Anna (1848). Az irgalmas nővérek kolostorában a bold. Szűz szeplőtlen fogantatása kápolnája. Bisztrice. *Godíssa*, a bold. szűz Maria neve templomával. Gyümölcsény, Kis-Hajmás, Palé, Szatina. Pl. *Medgyesy Fde*. Szül. 1840-ben. Pl. 1874 óta. Sl. *Tichy Sándor*.

3. **Gödre.** Al. 1745. Temploma Nagyboldogasszony. Ép. 1773. Fiókegyházai: *Jenő*, a bold. szűz Mária neve templomával. Kiskeresztur és Bükszágy (Somogym.). *Szent-Márton*, sz. Kereszt-kápolnával (1855). Pléb. *Horváth Lajos*. Szül. 1847. Pl. 1881 óta. S. I. *Kaufmann András*.

4. **Hetvehely.** Al. 1787. Temploma Szentháromság (1883). Fiókegyházai közül *Karácsondfán* a bold. Szűz neve kápolnája. Többi fiókegyháza: *Gorica* vagy *Kis-Megyefa*, *Kaán*, *Okorvölgy*, *Szent-Katalin*. Pl. *Vidak József*. Szül. 1836. Pl. 1866. Btán. 1870. adminisztrátor, 1872 óta plébános Hetvehelyen.

5. **Magyar-Hertelend.** Al. 1800. Temploma a Hétfájdalmú sz. Szűz tiszteletére 1777-ben épült. Fiókegyházai: *Barátur*, *Bodolla*, *Egyházbér*. Pl. *Fülöp István*. Szül. 1856-ban. 1859. vikárius Szigetváron, 1898-ban pl. Hertelenden.

6. **Magyar-Szék.** Igen régi plébánia. Temploma *Őrangyalok*. Ép. 1758. Fiókegyházai: *Budafa*, sz. *Vendel-kápolnával*. *Kis-Hertelend*. *Liget*. Temploma Szentháromság (1841). *Mánfa*. Régi temploma *Sarlós-Boldogasszony*. *Pölöske*. Pl. *Rathman Boldizsár*. Szül. 1851. Pl. 1878 óta.

7. **Sásd.** Al. 1750. Templ. szűz Mária születésének tiszteletére 1796. épült. A temetőben *Krisztus föltámadása* kápolnája. Fiókegyházai: *Egerszeg*, *Hörnyék*, *Meződ*, *Oroszló*. Temploma sz. *Mihály*. A falun kívül fönmáll még a régi sz. *Mihály-templom* szentélye. *Varga*, sz. *Anna* kápolnájával. *Vázsnok*. Pl. *Gundy Miklós* esperes. Szül. 1841. Pl. 1872. esperes 1894 óta.

8. **Vásáros-Dombó.** Al. 1710. Temploma sz. *Márton*. Ép. 1789. Fiókegyházai közül *Csikós-Töttösön* a Szentháromság temploma (1789). *Kapos-Szekesén* sz. Erzsébet temploma (1899). További fiókegyházai: *Gerényes*, *Jágónak*, *Farrós*. Pl. *Késmárky József*. Szül. 1862. Pl. 1896 óta. S. *Moyzsis Imre*.

XIII. Szigetvári esperesi kerület. (Somogy- és Baranya vm.)

Esperes: *Erdélyi János*, lakócsai plébános.

1. **Bogdása.** (Baranya vm.) Al. 1747. Temploma sz. *Péter*. Fiókegyházai közül *Baranya-Selyén* a szent Háromság temploma 1710-ben épült. *Szárán* két kápolna van: *Nep*. sz. *János* és a bold. *Szűz*. Fiókegyházai még *Baranya vármegyében*: *Iványi*, *Kákics*, *Okorágh*, *Marócsa*, *Sós-Vertike*; *Somogy vármegyében*: *Endrőc*, *Dráva-keresztúr*, *Révfülu*, *Drávafok*, *Markóc*. Pl. *Sirisaka Ignác*. Szül. 1865. Pl. 1898 óta. S. *Gschwind Sándor*.

2. **Dráva-Szent-Márton.** (Somogy vm.) Al. 1787. Sz. *Márton* temploma az elpusztult réginek helyébe 1852-ben épült. Pl. *Dobos Henrik*. Szül. 1859. Pl. 1895 óta.

3. **Ibafa.** (Baranya vm.) Al. 1801. Temploma Szentháromság. Ép. 1865. Fiókegyházai: *Csebény*, *Gyűrűfü*, *Horvát-Hertelend*, *Korpád*. Pl. *Hangai Nándor*, aranymisés pap. Szül. 1827. Pl. 1862. *Szent-Istvánon*, 1864. adm. *Ibafán*, 1869. u. o. plébános.

4. **Lakócsa.** (Somogy vm.) Al. 1716. Temploma a bold. Szűz tiszteletére 1747-ben épült. Fiókegyházai: *Potony*, *Szent-Borbás*, *Tót-Ujfalú* sz. *Anna* templomával. Pl. *Erdélyi János*, esperes. Szül. 1849. 1877. képzőmt. tanár. 1882. pl. *Herceg-Szöllősön*, 1886. *Lakócsán*. 1892. szigetvárker. esp.

5. **Mosgó.** (Somogy vm.) Al. 1750. P. sz. *Ferenc* temploma ép. 1746. Fiókegyházai: *Almamellék*. Temploma szent *Kereszt* föltalálása. *Szulimány*. Temploma sz. *Mihály* (1880). *Tót-Keresztúr*, szűz *Mária* neve kápolnájával. Plébános *Hirling Nándor*. Szül. 1858. Fölv. az egyházmegyébe 1892-ben. U. a. mosgói plébános.

6. **Somogy-Szent-László.** Al. 1821. Szent *László* temploma ép. 1813. Fiókegyháza: *Boldog-Asszonyfa*, *Sarlós-Boldogasszony* templomával. Pl. *Gosztonyi Jenő*. Szül. 1866. Pl. 1893 óta.

7. **Szigetvár.** (Somogy vm.) Al. 1696. Temploma sz. *Rókus*. Kivüle a sz.-*Ferenc*-rendiek (kapisztránusok) temploma (1731) és kolostora, továbbá sz. *Flórián* és *Nep*. sz. *János* kápolnája; a kanizsai temetőben a *Szentháromság* kápolnája, a turbéki temetőben a *Föltámadás* kápolnája. Fiókegyházai: *Somogy vármegyében*: *Zsibóth*. *Domolós* pusztá, a bold. szűz *Mária* kápolnájával. *Turbék*. A *Segítő* szűz

ILEBÁNIAI TEMPLOM BÁTASZEKEN.

Máriáról nev. temploma, egyszersmind bucsújárárhely. Baranya vármegyében: Bezefa, Denesháza. *Szentegát* pusztán sz. Amália temploma áll. Ép. 1897. Pl. *Márton Mihály*. Helvettes: *Horacsek Endre*. S. lelkész *Palkó József*.

XIV. Valpói esperesi kerület. (Verőce vm., Szlavónia.)

Esperes: *Charvat László*, petrijevci plébános.

1. **Birovác.** Al. 1789. Temploma sz. Maté (1802). Fiókegyháza *Ladimirevci*. A sz. Kereszt fölmagasztalása templomával. Pl. *Heckenberger Konrád*.

2. **Brodjanci.** Al. 1747. Temploma sz. Anna. Ép. 1798. Fiókegyházai: *Budimci*. *Habjanovci*, sz. Fülöp és Jakab templomával (1837). *Martinci* sz. Márton templomával (1803). *Poganovci*. Adm. *Gombárovcis Pongrátz*.

3. **Csepin.** Al. mint curatia 1860-ban, plébánia lett 1899-ben. Temploma Szentháromság. Ép. 1769-ben. Fiókegyházai mind nagyobb puszták. Pl. *Bató Ferenc*. Szül. 1860. Pl. 1893. *Veliskovciban*, 1895. curatus Csepinben, u. o. 1899-től plébános.

4. **Harkanovci.** Al. 1771. Temploma Havi-Boldogaszony. Ép. 1790. Fiókegyházai: *Koska* sz. Péter és Pál templomával. *Ivanovci* Kapisztrán sz. János templomával (1830). *Zelcsin* Szűz Mária neve templomával (1829). Pl. *Ulákovics György*. Szül. 1853. 1887. pl. *Veliskovciban*, 1890. *Harkanovciban*.

5. **Petrievci.** Al. 1645. Temploma szent Péter. Ép. 1754. A temetőben sz. Rókus kápolnája. Fiókegyházai: *Jovipovác*. Temploma szent József (1886). *Satnica* szent Katalin templomával (1808). Plébános *Charvát László* esperes. Született 1861-ben. 1898. vikárius, 1892. plébános, 1900. esperes. Segédlelkész *Bergovecz Mihály*.

6. **Valpó.** Ösrégi plébánia. Újja al. 1686. Temploma a bold. Szűz szeplőtlen fogantatásának tiszteletére 1722-ben épült. Az urasági kastélyban a Szentháromság-kápolna van; a városban sz. Rókus kápolnája; alatta családi sírbolt. A temetőben a sz. Kereszt fölmagasztalásának kápolnája. Fiókegyházai: *Bistrinci*. Temploma szent István király. Ép. 1813. *Bocanjevci*. Temploma sz. Fülöp és Jakab. *Marjancsaci*. Temploma sz. Magdolna (1770). *Nard*. Temploma sz. Katalin (1815). *Sag*. Temploma sz. Bertalan (1852). *Belisce*. A temetőben a bold. Szűzről nev. kápolna (1892). Pl. *Józics József*. Szül. 1863. Pl. 1899 óta. Sl. *Evetovics Antal*. Szül. 1869. *Dujmovics Zsigmond*.

XV. Miholjáci esperesi kerület. (Verőce vm., Szlavónia.)

Esperes: *Horváth István*, podgajci plébános.

1. **Dolnji-Miholjac.** Újra al. 1738. Régi. sz. Mihályról nevezett templomát 1852-ben restaurálták. A régi temetőben sz. István király kápolnája; az új temetőben 1863-ban épült kápolna a sz. Kereszt tiszteletére. Fiókegyháza *Rakitovica*. Temploma szent Jakab (1798). Pl. *Kuzmics József*, kiérd. esp. Született 1844-ben. 1875. plébános *Radikovciban*, 1872. *Harkanovciban*, 1888–1890. esperes, ugyanebben az évben miholjáci plébános. Sl. *Zsádkó Mihály*.

2. **Marjanci.** Al. 1746. Régi. sz. Péter és Pál templomát 1839-ben restaurálták. Fiókegyháza *Kuisinci*. Pl. *Moransch György*. Szül. 1847-ben. 1884. plébános *Veliskovciban*, 1887. *Marjanciban*.

3. **Podgajci.** Al. 1782. Temploma sz. Márton, ép. 1795. Fiókegyházai: *Boeskinci*. Temploma sz. Agoston. *Csrnkovci*. Szent Lőrinc templommal. *Sveti-Gjura*. Sz. Györgynek szentelt régi templommal. Plébános *Horváth István*, esperes. Született 1846-ban. Pl. 1887. *Veliskovciban*, 1894-ben esperes, 1900. podgajci plébános. Sl. *Hajdinyák Vince*.

4. **Radikovci.** Al. 1789. Templ. sz. Anna. Ép. 1839. Fiókegyházai: *Csamagajevci*. Templ. sz. András. *Golinci* Ker. sz. János fejtételéről nev. templommal (1825). *Porecs*. Temploma sz. Magdolna (1769). Pl. *Horváth Béla*. Szül. 1874.

5. **Sljivosevci.** Al. 1767. Igen régi temploma 1819-ben leegyén, 1822-ben épült föl újra. Fiókegyházai:

HOLNDONNER TERENC,
bátaszéki prépost-plébános.

Benicsanci. Temploma sz. Illés. *Lacus*. Femploma B. sz. Károly. Kucsanci. Pl. *Erdélyi Károly*, ker. jegyző. Szül. 1863. Pl. 1897.

6. *Veliskovei*. Al. 1840. Temploma sz. Rókus (1864). Fiókegyházai: Gat, Tiborjanci. Pl. *Ivánovics György*. Szül. 1863. Pl. 1895.

7. *Viljevo*. Al. 1789. Sz. András temploma igen régi. Fiókegyháza Kapelna. Pl. *Gadó Sándor*. Szül. 1863. Pléb. 1899.

Tolnai főesperesség.

Főesperes: *Hanny Gábor*, prel. kanonok.

I. Bonyhádi esperesi kerület. (Tolna vm.)

Esperes: *Weisz János*, nagy-mányoki plébános.

1. *Apar*. A Hanton alapított plébániát 1747-ben helyezték ide. Hajdan sz. Ágoston-r. prépostság volt itt. Temploma a régi prépostsági templom romjain sz. Bertalan. Ép. 1758. Fiókegyházai: *Haut*. Temploma sz. Mihály. Ép. 1810. Izmény. Mucsfa. Pl. *Klein József*. Szül. 1859. Pl. 1893. Lengyelen, 1894. Aparon.

2. *Bonyhád*. Al. 1727. Temploma a bold. Szűz szeplőtlen fogantatásának tiszteletére 1780—1782-ben épült. A Kálvária-hegyen a Hétfájdalmú Szűz, a szeretetházban Jézus sz. Szíve kápolnája. Fiókegyházai: *Hidas* (Baranya vm.), a sz. Kereszt fölmagasztalásának templomával (1748). *Szerdahely* pusztán a bold. Szűz kápolnája. Pl. dr. *Jozgits János*. Szül. 1853-ben. 1886-ban pl. Jánosiban, 1898. Bonyhádon. Sl. *Mayer Tivadar*.

3. *Cikó*. Al. 1751. Temploma Szentháromság. Ép. 1767. Fiókegyházai: *Apáti* a szűz Mária szeplőtlen fogantatása kápolnájával (1854). *Mórág* a szent Kereszt fölmagasztaltatásának kápolnájával (1816). *Möcsény*. Temploma sz. Péter és Pál (1767). Ó-Falu, Zsibrik, *Palatinca* pusztán szent Anna kápolnája. Pl. *Teppert József*. Született 1837. Adm. Cikón 1869. pl. 1871 óta. Sl. *Takács Mihály*.

4. *Grábóc*. Al. 1770. Temploma Nagyboldogasszony (1795). Pl. *Decskő Mátyás*, aranymisés. Szül. 1832. Pl. 1871 óta.

5. *Kakasd*. Al. 1724. Temploma sz. Mihály (1810). Ezenkívül sz. Anna-kápolna. Fiókegyházai: *Belác*, *Ladomány* Nep. sz. János templomával. Pl. *Anderle József*. Szül. 1853. Pl. 1890 óta.

6. *Nagy-Mányok*. Al. 1730. Temploma sz. Mihály (1783). Az irgalmas nővérek kolostorában a Szentháromság kápolnája. Fiókegyházai: *Kis-Mányok*, *Váralja*. Pl. *Weisz János*, esperes. Szül. 1852-ben. Pléb. 1887, esperes 1894 óta.

7. *Szálka*. Al. 1837. Temploma sz. József. Ép. 1797. Pl. *Boross Aurél*. Szül. 1844-ben. Pl. 1879 óta.

II. Dombovári esperesi kerület. (Tolna vm.)

Esperes: *Frühwirth Gejza*, gyulaiovancái plébános.

1. *Dombovár*. Al. 1752. Temploma sz. László. Ép. 1757. A szőlőhegyen sz. Anna kápolnája. Pl. *Nyárády Aladár*. Szül. 1859. Pl. 1893 óta. Sl. *Vörös Kristóf*.

2. *Döbrököz*. Al. 1729. Temploma sz. Imre (1738). Pl. *Szalay Lajos*. Szül. 1845-ben. 1889. pl. Paáriban, 1892. Döbröközön. Helyettes: *Fájtó Lajos*. Szül. 1862-ben. 1898. sz. széki jegyző, 1899. vikárius.

3. *Gyula-Jovánca*. Al. 1730. Temploma Urunk mennybemenetele (1752). Pl. *Frühwirth Gejza*, esperes. Szül. 1849-ben. Pl. 1878 óta. Esp. 1900. Sl. *Varga Kálmán*. Szül. 1870.

4. *Kocsola*. Al. 1789. Temploma sz. Anna (1783). Pl. *Leitner Sándor*. Szül. 1839-ben. Pl. 1878 óta.

5. *Nak*. Al. 1772. Temploma sz. Mihály (1757). Fiókegyházai: *Lápafő*, *Várong*. Temploma Nep. szent János. Pl. *Kőmives Gyula*. Szül. 1844-ben. Pl. 1874 óta.

6. *Ó-Kurd*. Al. 1811. Templ. sz. Lőrinc (1765). Fiókegyháza *Csibrák*. Temploma sz. Anna (1829). Pl. *Hradék Károly*. Szül. 1864-ben. 1895. szemináriumi lelkiatya, 1901. plébános. Sl. *Arányi Gejza*. Szül. 1875.

7. *Szakál*. Al. 1782. Temploma Mindenszentek. Igen régi. Pl. *Kovács Antal*. Szül. 1853. Pl. 1892 óta.

8. *Szakes*. Al. 1728. Temploma sz. Kereszt föltalálása. Ép. 1745. Kivüle sz. Flórián kápolnája, a szőlőhegyen Urunk mennybemenetelének kápolnája. Pl. *Vitkovics Ferenc*. Szül. 1857-ben. Pl. 1890. Dombováron, 1893. Szakcsón. Sl. *Fetter Gyula*. Szül. 1870.

III. Értényi esperesi kerület. (Tolna vm.)

Esperes: *Fölker Matyás*, értényi plébános.

1. **Bedeg.** Al. 1738. Temploma sz. Háromság. Ép. 1754. Kívüle a sz. Kereszt fölmagasztalásának kapornaja. Fiókegyháza Tót-Kér. Pl. *Bobuiczky Béla*, aranymisés. Szül. 1824-ben. 1863. curatus Tengődön, 1869-ben bedegi plébános.

2. **Értény.** Al. 1742. Temploma sz. Márton (1749). Pl. *Fölker Matyás*, esperes. Szül. 1843-ban. Hely. pl. 1876. Iregen, pl. 1887. Paáriban, u. a. esperes, 1888. értényi plébános.

3. **Felső-Ireg.** Al. 1732. Temploma szüz Mária születésének tiszteletére 1766-ban épült. Pl. *Magyar József*. Szül. 1847-ben. 1879. curatus Harcon, 1888. plébános Iregen. Adm. *Palkó István*. Szül. 1861-ben. Adm. 1900 óta.

4. **Kánya.** Al. 1879. Temploma sz. László (1734). Pl. *Kövessy János*. Szül. 1855-ben. Pl. 1891. Vaszaron, 1895. Kányán.

5. **Könyi.** Al. 1721. Temploma Ker. sz. János (1762). Pl. *Kiss István*. Született 1839-ben. Pl. 1883 óta.

6. **Paári.** Al. 1811. Temploma sz. Mihály (1763). Pl. *Varga Emánuel*. Szül. 1854-ben. Pl. 1892 óta.

7. **Szántó.** (Tolna-Szántó.) Al. 1789. Temploma sz. Bertalan (1753). Pl. *Magyar Zsigmond*. Szül. 1854. Pl. 1886 óta.

8. **Tengőd.** Mint curatia 1863-ban keletkezett. Plébánia lett 1898-ban. Temploma szent Péter és Pál (1787). Plébános ld. *Kovács József*. Született 1848-ban. 1876. adm. Bicsérdén, 1884. curatus Tengődön, 1898. u. o. plébános.

9. **Tót-Keszi.** Al. 1734. Temploma sz. Mihály (1782). Fiókegyháza Nagy-Szokoly. Temploma sz. György (1788). Pl. *Offenmüller Zsigmond*. Szül. 1862. Pl. 1899. Tót-Keszin. Sl. *Dióssy József*.

A PECSÉTI KÁPTALAN
PECSÉTEJE.

IV. Simontornyai esperesi kerület. (Tolna vm.)

Esperes: *Fülöpp György*, pápai t. káplán, miszlai plébános.

1. **Felső-Nyék.** Al. 1840. Temploma sz. Lajos. Ép. 1835. Fiókegyházai: Bel-Fürged, Kül-Fürged, Horhi és a többi puszta. Pl. *Liebelt Ferenc*. Szül. 1863. Pl. 1900 óta.

2. **Kis-Székely.** Al. 1789. Temploma sz. György (1823). Fiókegyháza Nagy-Székely. Pl. *Magics János*. Született 1858. 1896. pl. Baranya-Löcsön, 1899 óta Kis-Székelyen.

3. **Miszla.** Al. 1794. Temploma Szentháromság (1754). Fiókegyházai: *Udvári*. Temploma Nagyboldogasszony (1787). *Alsó-Pal*, sz. László király kápolnájával. Pl. *Fülöpp György* esperes. Szül. 1846-ban. 1877. miszlai hely. pl., 1882. u. o. plébános, 1893. t. pápai káplán, 1899. esperes.

4. **Ozora.** Al. 1722. Temploma sz. István. Ép. 1782. Fiókegyházaihoz a szállóhegységen kívül Veszprém vármegyéből kilenc puszta, Fejér vármegyéből Nagy-Dád puszta tartozik. Pl. *Pintér Károly*. Szül. 1854. Pléb. 1897 óta. Sl. *Kiss Lajos*. Szül. 1874.

5. **Pálfa.** Al. 1800. Temploma sz. Péter és Pál (1789). Fiókegyházai: Sár-Szent-Lőrinc. *Rác-Füzes* pusztán a Szent-Család kápolnája. Pl. *Forster Ernő*, a német lovagrend keresztese. Szül. 1831-ben. Pl. 1861 óta. 1896. pápai t. kamarás.

6. **Pincehely.** A régi elpusztult plébánia helyreállított 1717-ben. Sárlos-Boldogasszony temploma 1762-ben épült. A temetőben a Föltámadás kápolnája (1899). Fiókegyházai: Belescsa. *Görbő*, Nep. szent János kápolnájával. Némédi. Pl. *Hangyály Mihály*, t. kanonok, aranymisés. Született 1826. Pl. 1860 óta. 1889–1895. esperes. 1899. t. kanonok. Sl. *Szűcs József*. Szül. 1866.

7. **Regöl.** Al. 1715. Temploma sz. György. Ép. 1761. Szent Vince leányainak kolostorában szent József kápolnája; azon-

FADDI PLÉBÁNIAI TEMPLOM.

kivül ezredéves emlékképen 1899-ben még egy sz. Józsefről nevezett kápolna épült. Fiókegyházai: Bogaras, Kistava-Dióbiród, Alsó- és Felső-Majsa. Pl. *Szemenyey Mihály*, pápai t. káplán. Szül. 1829. 1864. pléb. Nakon, 1874 óta Regöln. 1889. p. káplán. Helyettes *Franciscs Pál*. Szül. 1867. Vikárius 1898 óta.

8. **Simontornya.** Régi plébánia. Temploma, mely egyszersmind a sz. Ferenc-rendiek temploma, 1734-ben épült. Adm. *Ambro János József*, sz. Fer.-r. prezidens.

9. **Tamási.** Al. 1719. Nagyboldogasszonyról nev. temploma 1740-ben épült. A városon kívül szent Rozália-kápolna. Ezenkívül a henyei hegyen a sz. Kereszt föltalálásáról nev. kápolna. Pl. *Mozolányi István*, ker. jegyző. Szül. 1861. Pl. 1898 óta. Sl. *Heindl Vilmos*.

V. Dunaföldvári esperesi kerület. (Tolna vm.)

Esperes: dr. *Onczay Gejza*, német-keéri plébános.

1. **Böleske.** Újjá al. 1740. Temploma Szentháromság. Ép. 1796. Fiókegyházai: *Madocsa*, ahol hajdan apátság állott. *Szent-András* pusztán Jézus sz. Szíve kápolnája (1884). Pl. *Tajay István*, volt orsz. képviselő. Szül. 1863. Pl. 1898 óta.

2. **Duna-Földvár.** Régi plébánia. A sz. Kereszt föltalálásáról nev. temploma 1725-ben épült. A szent-Ferenc-rendiek Kapisztrán Janos templomát 1786-ban építették. Ezenkívül még hat kápolna van. Sz. Rókus a pestis megszűnésének emlékére (1733), Nep. sz. János (1763) és egy Nep. sz. János-kápolna a felső révben, a sz. Kereszt temetői kápolna, ezenkívül még két kápolna a temetőkben. Földváron II. Béla neje, Ilona, benecés apátságot alapított, mely a török háborúk és a belvillongások közt elpusztult. Javait Mária Terézia kapcsolta az egyetemí alaphoz. Pl. *Bencze István*, a bold. Szűzről nevezett bakonyosomlyói apát. Utóda időközben *Biró Imre*. S. lelkészek *Rathmann András*, *Polgár János*.

3. **Kajdacs.** Al. 1742. Temploma Sárlósboldogasszony (1753). Ezenkívül 1875-ben szép csücsíves kápolna épült sz. Imre tiszteletére. Fiókegyházai közül *Felső-Hidvégén* Nep. sz. János kápolnája (1770), *Kölesden* Páduai sz. Antal kápolnája (1858), *Györkönyön* sz. Kereszt-kápolna, *Közép-Tengelícen* a bold. Szűz szeplőtlen fogantatásáról nevezett kápolna áll (1755). Fiókegyházai még: Bikács, Borjád, Nagy-Dorog. Pl. *Bereczk János*, ker. jegyző. Szül. 1859. Pl. 1893 óta. Sl. *Kapossy Iván*.

4. **Duna-Kömlőd.** Al. 1789. Temploma sz. Imre (1826). Pl. dr. *Loucsár József*. Szül. 1845-ben. 1876. tanár a pécsi jogliceumban, 1887. mucsí, 1888. szalatnaki adm., 1898. plébános Kömlődön.

5. **Német-Keér.** Al. 1811. Temploma a sz. Kereszt fölmagasztalása (1816). Pl. dr. *Onczay Gejza*, esperes. Szül. 1845-ben. Pl. 1887. Esperes 1898.

6. **Paks.** Igen régi plébánia. Temploma a sz. Kereszt föltalálásának tiszteletére 1749-ben épült. (E templom helyett 1901-ben új templomot építettek.) Ezenkívül sz. Rókus és Sebestyén, továbbá sz. Vendel, a temetőben a sz. Kereszt, az új temetőben a Föltámadás kápolnája, az irgalmas nővérek kolostorában a szeplőtlen Szűz kápolnája. *Gyapa* fiókegyházban 1889-ben kápolna épült a bold. szűz Mária tiszteletére. Pl. *Streicher József*. Szül. 1850. Pl. 1887. N.-Bólyon, 1898. Pakson. Sl. *Müller Lajos*. Szül. 1874. *Németh Pál*.

VI. Szegzárdi esperesi kerület. (Tolna vm.)

Esperes: *Pártos Zsigmond*, mőzsi plébános.

1. **Agárd.** Al. 1739. Új temploma háromhajós román bazilika stílusban 1886—1887-ben épült Nep. sz. János tiszteletére. Pl. *Fischer Lipót*. Szül. 1843. Pl. 1878. Fekeden, 1883. Sz.-Istvánon, 1898. Agárdon.

2. **Báta.** Régi plébánia. Újjá al. 1731. Temploma sz. Mihály (1744). A Kálvárián a szent Kereszt fölmagasztalásának kápolnája (1867). Pl. *Szalczser Sándor*. Szül. 1852-ben. 1884. hely. pl. Pécsváradon, 1888. pléb. Baáron, 1894 óta Bátán.

3. **Báttaszék.** Al. 1718. Temploma Nagyboldogasszony. Van itt ezenkívül három kápolna: a Segítő szűz Mária kápolnája, egy a Kálvárián, a szőlőhegyen sz. Orbán. Fiókegyháza Alsó-Nyék. Pl. *Holndonner Ferenc*. Szül. 1830-ban. Pl. 1867. Hetvehelyen, 1869. Bátán, 1888 óta Báttaszéken, 1899. szentszéki ülhök. Sl. *Reisz Antal*. Szül. 1862. *Kain Ábel*. Szül. 1872.

4. **Fadd.** Al. 1748. Új, csücsíves stílű díszes temploma 1864-ben épült a Szentháromság tiszteletére. Fiókegyházai: Duna-Szent-György, Gerjen. Pl. *Zányi György*. Szül. 1842. Pl. 1877. Várdombon, 1882—1884. képzőint. tanár Pécsett, ez évtől fogva faddi plébános. Sl. *Sipos István*. Szül. 1875.

5. **Harc.** Curatia. Al. 1868. Temploma sz. Mihály (1824). Curatus: dr. *Csizmadia Alajos*. Szül. 1864. Cur. 1899 óta.

6. **Mőzs.** Al. 1811. Temploma Ker. szent János (1822). Pl. *Pártos Zsigmond*, esperes. Szül. 1847-ben. 1880. pl. Várdombon, 1895 óta Mőzson, 1896 óta esperes.

7. **Szegzárd.** Tolna vármegye fővárosa. Két plébániára oszlik.

Szegzárd-belváros. Al. 1741. Temploma Urunk mennybemenetelének tiszteletére 1804-ben épült. Szent János és Pál vértanúk kápolnájához a szegények háza van csatolva, melyet az irgalmas nővérek gondoznak. A szőlőhegyen szűz Mária születésének temploma 1741-ben épült. Fiókegyházai: Öcsény, O-Zsák. Pl. *Hosinszky Mór*, apát. Szül. 1854-ben Tolnán. 1880. lengyeli, 1885. závodi, 1887. apári, 1894 óta szegzárdi plébános. Korán tűnt föl a tudományos irodalom terén; előbb az egyházi, utóbb nagy hivatottsággal az archaeologiai szakirodalmat művelte. Archaeologiai tanulmányokban jelesek ütleírásai is, melyeket európai, ázsiai és afrikai útjairól adott ki. Mint lengyeli plébános gr. Apponyi Sándor támogatása mellett ásatta föl és írta le egy becses munkában a lengyeli őskori telepet, melyet Virchow is kútfőül használt. Megírta továbbá Tolna vármegye őskori történetét s megalapította a tolnavármegyei múzeumnak. Résztvett 1895-ben Zichy Jenő gróf ázsiai expedíciójában. Érdemei elismerésül a római Arkádia rendes, a M. T. Akadémia levelező tagjául választotta. Segédlelkészek: *Mosgay Sándor, Wöljel Ferenc*. Hitoktató *Szabó Géza*.

8. **Szegzárd-külváros.** Al. 1883. Temploma Hrabovszkyné-Kassai Anna bárónő hagyatékából 1865-ben épült csücsíves stílusban sz. Mihály tiszteletére. Pl. dr. *Fent Ferenc*. Szül. 1861-ben. 1889. tanulm. felügyelő, 1894. hittanár, 1898. plébános.

9. **Tolna.** Al. 1724. Temploma Nagyboldogasszony (1773). A Kálvárián 1743-ban épült kápolna áll; ezenkívül négy kápolna van a temetőben, a Festetich, Geiszt, Partl és Eisenbart-családok sírboltjai fölött. A városon kívül Sarlósboldogasszony kápolnája (1859). Fiókegyházai: *Apáthi*, Nep. sz. János kápolnájával, *Hidgya* pusztán szent István király csücsíves temploma (1861). *Kajmád* pusztán a szent Család kápolnája. Pl. *Fekete Gusztáv*. Szül. 1864-ben. 1895. kis-zombori plébános, 1898. plébános Tolnán. Sl. *Liebbald Lajos*. Szül. 1867. *Kubl József*. Szül. 1871. *Hidgyán* házi káplán *Febér Márton*, sz. Fer.-r.

10. **Várdomb.** Al. 1811. Temploma Nep. szent János (1786). Fiókegyházai: Alsó-Nána, Decs, Alsó-Pilis. Pl. *Györkö Ferenc*. Szül. 1856. Pl. 1897 óta.

SZEGZÁRD-BELVÁROSI TEMPLOM.

VII. Völgységi esperesi kerület. (Tolna vm.)

Esperes: *Stréicher Péter*, hűgyészi plébános.

1. **Diós-Berény.** Al. 1788. Temploma szent Imre. Ép. 1775. Fiókegyháza Hidegkút. Pl. *Rudolf Mátyás*. Szül. 1870. Pl. 1900 óta.

2. **Hűgyész.** Al. 1723. Temploma szent Kereszt fölmagasztalása. Ép. 1779. 1898-ban újjá építették. A várkastélyban és a sz. Vince leányai apácák kolostorában szintén van kápolna. Fiókegyházai: *Duss* sz. Györgyről nev. templommal. Felső-Nána. *Csicsó* pusztán, mely kegyhely, a Szentháromság temploma. Pl. *Stréicher Péter*, esperes. Szül. 1845-ben. 1881. pl. Hűgyészen, 1895. esperes. Sl. *Lerch István*. Szül. 1875.

3. **Kis-Dorog.** Al. 1793. Temploma sz. Lőrinc (1809). Fiókegyháza Tabód. Pl. *Pévald Vilmos*. Szül. 1867-ben. 1896. pl. Varasdombon, 1898. Kis-Dorogon.

4. **Lengyel.** Al. 1768. Temploma sz. Terézia (1861). A kastélyban szűz Mária-kápolna. *Szárazs* fiókegyházban *Loyolai* sz. Ignác temploma. Pl. *Herger József*. Szül. 1865. Pl. 1894 óta.

5. **Mucsi.** Al. 1745. Temploma sz. István (1781). Ebben a templomban köztisztelet tárgyai sz. Valér ereklyéi. A papdi völgyben 1883-ban szűz Mária tiszteletére kápolnát építettek. Pl. *Hav Fide*. Szül. 1864. Pl. 1897 óta.

6. **Nagy-Vejke.** Curatia. Al. 1861. Temploma 1776-ban épült sz. Imre tiszteletére. Curatus *Fuchs Vilmos*. Szül. 1866. Pl. 1898 óta.

7. **Szakadát.** Al. 1727. Templomát 1765-ben építették, de 1898-ban restaurálták és Jézus sz. Szive tiszteletére benedikálták. Fiókegyházai: Gyöng, Kalaznó, Kis-Tormás, Szárazd, Varsád. Pl. *Pelz Alajos*. Szül. 1869. Pl. 1897 óta.

8. **Tevel.** Al. 1712. Temploma Szentháromság (1797). Ezenkívül két kápolna van itt: a szent Rókus és Rozália (1756) s a Boldogasszony szeplőtlen fogantatásáról nevezett. Fiókegyházai: *Kovácsi.* Temploma szent László (1802). Pl. *Prikler Karoly.* Szül. 1852-ben. 1888. hely. Pécsváradon, 1890. pléb. Tevelen.

9. **Varasd.** Al. 1804. Temploma sz. Jakab (1793). A temetőben a Mindenszentek kápolnája (1845). Pl. *Trinn János.* Szül. 1870. Pl. 1898 óta.

10. **Závod.** Al. 1725. Temploma Ker. sz. János (1768). Fiókegyháza *Kis-Fejke,* sz. György templomával. Pl. *Magyar Miklós.* Szül. 1850. Pl. 1887. Lengyelen, 1893. Závodon.

11. **Zomba.** Al. 1743. Temploma sz. István király (1766). Fiókegyházai közül *Kétyen* a Mindenszentek temploma van, *Kápolnán* a bold. Szűz születésének tiszteletére kápolna (1784), *Murgán* sz. Márton, *Ódányban* Nagyboldogasszony kápolnája. Fiókegyházai még: *Döry-Zomba,* *Medina.* Pl. *Razgba Lajos.* Szül. 1860-ban. Pl. 1899 óta.

Az egyházmegyén kívül élnek: *Márton Mihály* szigetvári pléb. Velejtén, *Várady Géza* katonai lelkész Plevljében, *Hirting Antal* nevelő Budapesten, *Szemes János* v. dráva-sz.-mártoni pléb. Baján.

Nyugalmazottak: *Csajághy Károly* v. szászvárosi esp. pléb. gyémántmisés. Budapesten. *Nagy Béla* v. vaszari pléb. Mágoeson, *Fekete Sándor* v. monostori pléb. Német-Ürögön, *Szántó Zsigmond,* v. kajdacsí pléb. Szegzárdon, *Paulay Ferenc* v. lelkész Laskafalun, *Ollé Fülöp* v. rác-mecskei pléb. aranymisés, Pécssett, *Gružling Ferenc,* v. magyarszéki pléb. Pécssett, *Pintér József* v. esp. pléb. Bonyhádon, *Rang Nándor* v. magyar-hertelendi pléb. Pécssett, *Kutor Ferenc* v. tótkeszi pléb. Pécssett, *Babócsay Pál* t. kanonok Pécssett, *Jakics Szilveszter* v. pléb. Pécssett, *Szikora Ignác* v. rác-mecskei pléb. aranymisés, Pécssett, *Heggyessy László* gyémántmisés, v. hosszú-hetényi pléb. Martonfán, *Kollár József* v. pléb. Mohácsoson, *Sipos Imre* v. pléb. Mocsoládon.

A SZEGZÁRD-RUIVAROSI TEMPLOM.

A VESZPRÉMI PÜSPÖKSÉG.

A VESZPRÉMI püspökséget szintén az első püspökségek között alapította szent István; alapítványa több oklevelünk szerint Gizella királynétól származik, aki Veszprémet különösen kedvelte. Nemesak adományokkal látta el a püspökséget, hanem ő építtette a székesegyházat is; ugyanesak az ő buzdítására alapította szent István a veszprémvölgyi görög apácakolostort, mely a nőnevelés irányadója lett Magyarországon. A veszprémi székesegyházban temették el az alapító királynét, aki királynéi templomul választotta azt. Ugyanitt temették el szent László nejét, Adelheidot is. A többi magyar királyné követte Gizella hagyományát s a magyar királynék később is különös kedvezésben részesítették a veszprémi székesegyházat. Gizella és a többi királynénak a veszprémi egyházhoz való szorosabb viszonyának különös jele volt a veszprémi püspöknek az a kiváltsága, hogy ő kente föl és koronázta meg a királynékat. A veszprémi püspökség és káptalan tekintélyének jele volt a veszprémi főiskola alapítása is, melyről az egyetemes történelmi fejezetek folyamán emlékeztünk meg.

A veszprémi püspökség megalapításakor nagy területet foglalt el: Veszprém, Zala és Somogy vármegyék legnagyobb részét, Fejérmegyét a Csepelszigettel és Pilis vármegyét Budával.

A veszprémi püspök a királyné koronázásának jogán kívül, melyet Róbert püspöknek János esztergomi érsekkel 1216-ban III. Ince pápa előtt létrejött egyezsége világosan megállapított és megerősített, IV. Béla óta egyszersmind a királyné kancellárja is volt. A veszprémi püspökség jövedelem tekintetében is az elsőek közt volt, A III. Béla korában történt összeírás szerint csak a két érsek, azután az egri és csanádi püspök jövedelme volt nagyobb nálánál.

Az egyházmegyében a XIV. századbéli pápai tizedjegyzék szerint nem kevesebb, mint 498 plébánia volt, mai területén is 414, tehát kétszer annyi, mint ma.

A mohácsi vést követő szomorú időszak óriási csapást mért a veszprémi püspökségre. Szalaházy Tamás püspök túlélte az ütközetet s egyike volt Ferdinánd választóinak; de Szalaházyt nem erősítette meg a pápa s 1528-ban egri püspökké nevezte ki. A püspökség birtokai osztoztak a töröktől megszállott részek sorsában; tömegesen pusztultak el. Az egyházra még nagyobb csapást mért a hitújítás, mely a török kedvezésének védelme alatt elnyomta a plébániákat és megritkította a hívőket. A püspök székhelyét is elfoglalta a török két ízben, először 1552-ben, amikor tizenkét évig maradt birtokában s újra bírta 1594-től 1598-ig; a székesegyházat szokása szerint megszenteltelenítette, az istenítiszteletek nyilvános gyakorlását meggátolta. A plébániákkal együtt pusztultak el az egyházmegye területén állott monostorok is. Csak az 1686-iki diadalmas szabadító hadjárat szerezte vissza az egyházmegye biztonságát. De az ezer sebből vérezve, romokban hevert. A legtöbb egyházi intézményt nem támaszthatták többé életre. A plébániák helyreállítása és a majdnem teljesen kiveszett hitélet újjáélesztése pedig csak a III. Károly uralmával beálló nyugalmasabb időben kezdődhetett meg, tehát 1711 után.

A legsúlyosabb viszonyok között a veszprémi egyházmegye élére is olyan kiváló püspököket

juttatott a Gondviselés, akik a katolikus vallás visszaállításában Pázmány Péter nyomdokain a legerélyesebb harcot folytatták, hazafiúi hévvel, nagy kitartással, bölcsességgel, önmagukat a legszükségesebbtől is megfosztó áldozatkészséggel. Kellett is erősen helyt állaniok, mert a protestáns rendek annyira mentek vakmerőségükben, hogy az 1620-iki besztercebányai gyűlésen csak három katolikus püspökség fönmállását akarták megengedni s az esztergomi érsekséggel együtt a veszprémi püspökséget is el akarták törölni. Pázmány ereje, a királyi tekintély s a történeti jog erősebb volt az ő akaratuknál és szertelenségüket csakhamar megalázta a visszatérítések nagy eredménye, melyben a veszprémi püspökök munkásságának is nagy érdemük van. Veszprémi püspök volt maga Forgách Ferenc gróf érsek is 1588-tól 1597-ig, ezután Lépes Bálint, Lippay György, a későbbi esztergomi érsek, Pázmány nagy utódja, Szelepchényi György és Széchenyi György, későbbi primások, a XVII. század magyar katolikusságának Pázmány után legnagyobb alakjai. Szelepchényi 1641--1643-ig, Széchenyi 1643--1648-ig volt veszprémi püspök.

III. Károly és Mária Terézia uralkodása alatt az egyházmegye külső szervezése adott legtöbb dolgot a püspököknek. Több, mint száz plébániát támasztottak föl ez idő alatt hamvaiból. Emellett a visszaszorított protestánsokkal is folyton harcban kellett állaniok. Ebben a küzdelemben leginkább a heves, de szentéletű Biró Márton püspök tűnt ki, aki ellen még az országgyűlést is megmozgatták ellenfelei. 1777-ben Mária Terézia intézkedésére területéből kiszakították a székesfejérvári egyházmegyét, ellenben hozzácsatolták ugyanakkor a pápai főesperességet. A jelen században sem volt hiánya az egyházmegyének kiváló főikben. Kopácsy József (1825—1841) primás lett; Ranolder János (1849—1875) százezreket áldozott a népnevelésre és a nőnevelésnek egész új korszakát nyitotta meg az apáca-iskolák alapításával; a népnevelés nagy pártfogóját bírja mostani püspökében is az egyházmegye.

VESZPRÉM.

DR. HORNIG KÁROLY BÁRO,

VESZPRÉM. TUSPOK.

HORNIG KÁROLY BÁRÓ, VESZPRÉMI PÜSPÖK.

HORNBERGI dr. Hornig Károly báró, az egyházmegye nyolevankilencedik főpásztora, osztragi sziléziai eredetű nemes család ivadéka. Családja a XVIII. század óta honos Magyarországon, nagyatyja Komáromban telepedett meg. Atyja, Hornig Antal, vízi és vasuti mérnök, Budán lakott és itt született a püspök 1810 augusztus 10-én.

Középiskolai tanulmányait Budán és mint kispap Nagy-Szombatban végezte, ahonnan felvétetve az esztergomi egyházmegye papnövendékei közé, 1858-ban a pesti központi papnevelő-intézetbe küldetett. 1862 december 10-én áldozópappá szenteltetett. Ebben az évben ment a bécsi szent Ágostonról nevezett felsőbb papnevelő-intézetbe és 1866-ig itt folytatta theologiai tanulmányait, melyeknek bevégeztével három doktori szigorlatot tett. 1866-ban a pesti központi papnevelő-intézetben tanulmányi felügyelő és theologiai helyettes-tanár lett, mely minőségében gyakran hónapokon át helyettesítette a betegeskedő rendes tanárokat. 1869 november 25-én theologiai doktorrá avatták és ekkor november 28-án Simor hercegprímás magával vitte Rómába.

VESZPRÉM KEPE A PÁPNEVELŐVEL, PÜSPÖKI PALOTAVAL ÉS SZÉKESÉGHYVÁLI

Ettől az időponttól kezdődik reá nézve a nyilvánosabb tevékenység ideje, itt nyílik meg a tér, amelyet a tenni vágyó ifjú pap lelke hatalmas erejével csakhamar elfoglalt és egészen betöltött.

A boldog emlékű Simor hercegprímás fölismerve előkelő szellemét, vallásosságtól és hazafiságtól áthatott lelkét, megbízta azzal, hogy a vatikáni zsinaton történő nevezetesebb mozzanatokról informálja a hazai és külföldi konzervatív irányú hírlapokat. Ennek a megbízatásnak Hornig, bár befolyásolatlanul, de mégis annyira a hercegprímás intenciói szerint tett eleget, hogy orthodox vallási szempontból írt és semmi megalkuvást nem ismerő tudósításai útján, a hazai konzervatív lapok sűrűn felsúlyozták a kormány által Rómába küldött Hatala és Kovács Kálmán az iránt való kéréseit, hogy a vatikáni köröket a magyarországi belmozgalmakhoz a liberálisabb irányú lapok mára nyerjék meg.

Római tartózkodása alatt az örök városnak nemesak élő nemeségével, a katolicizmus legnagyobb méltóságával ismerkedett meg, hanem azon hagyományok szentelte műemlékekkel is, amelyek az örök várost a világ összes városai fölé emelik, a katolicizmus szellemét képviselvén a művészetek terén. Ezeknek beható megismerése fogékony lelkere egész életén át való hatással volt, amelynek megnyilvánulása mindenhol tapasztalható, ahol a művészetek pártfogásáról van szó.

Romából visszatérve, 1870 májusában helyettes, október 31-én pedig nyilvános rendes tanár lett a budapesti tudomány-egyetemen, ahol az újszövetségi szentirási tudományokat adta elő egészen 1878-ig. Ebben az időben irodalmi és különösen hírlapírói tevékenysége is folyton fokozódik. Egyetemi tanszéke teendőinek ellátása mellett szerkesztette 1872 október 9-től november 16-ig a «Magyar Állam»-ot, 1873 január 1-től 1878 augusztus 13-ig a «Religió»-t és ezzel egyidejűleg az Esztergomban megjelent «Irodalmi Értesítő»-t 1874 júliustól 1875 júniusig.

E hírlapírói munkásságában is mindenkor mint a katolikus egyház teljesen orthodox fölfogásának és a hazai konzervatív politika elveinek határozott, félrendszabályokat nem ismerő harcosa tűnik föl, amiből könnyen megmagyarázható, hogy a katolikus közvéleményben mihamarabb meggyökerezett a vélemény, amit a jövő igazolni volt hivatva, hogy t. i. Hornig szellemi folytatója lesz Simornak, sőt erős lelke, nagy tehetségei révén a boldog emlékü hercegprimás szándékainak és törekvéseinek teljes kifejtője, aki a szót tettekre fogja váltani.

1874 július 3-án pápai titkos kamarás, 1878 július 1-én esztergomi kanonok és a primás egyházi hivatalának igazgatója lett, ahonnan 1882 október 17-én a vallás- és közoktatásügyi minisztériumba osztálytanácsossá neveztetett ki. Ez év karácsonyán a babolbachi c. apátságot, 1883 február 9-én a scardonai c. püspökséget kapta meg, majd 1884 július 20-án miniszteri tanácsosi címet és jelleget nyert.

1888 április 17-én az apostoli szentszék és a király kegyelméből Veszprém püspökévé neveztetett ki. Ez év június 1-én prekonizáltatott, szeptember 8-án pedig nagy ünnepségek közt Simor János hercegprimás iktatta be.

Ettől fogva való szereplése a közélet terén, a már előbb lerakott széles alapokon nagy arányokban, hatalmasan fejlődik ki. Simor lelke hatja át mindenben, megszázaszorozva a saját lelkének heve és látókörének szélessége által. Szereplése a főrendiházban, egyházmegyéjének kormányzása, a püspökségi javadalmaknak a mai gazdálkodási színvonalra való emelése, nemkülönben az irodalomnak, a hazai művészeteknek és mindenekfölött a hazai katolikus tanügynek bőkezű fejedelmi pártfogása által örök érdemeket szerzett.

Önkéntes adományainak összege püspöksége alatt meghaladja az egy milló koronát. Ebből papi illetmények emelésére, papi segélyekre, tanítók és tanulók segélyezésére, tudományos és művészeti célokra körülbelül 600.000 korona esik. Nagy érdeme van a püspöki gazdaságok rendezésében is. A jószágkormányzóság részére szép épületet emelt Veszprémbe, amivel székvárosa díszítését kiválóan előmozdította; Sümegen az angolkisasszonyok által vezetendő leányiskolára 200.000 koronát fordít; a veszprémi kórház-kápolnára 10.000 koronát adott; még jelentékenyebb összegeket a nagykanizsai felső-templom helyreállítására, a lajoskomáromi templomra stb. De különböző jótékony célokra is sok alapítványt juttatott s nemcsak egyházmegyéjében, de egyházmegyéje határain túl is alig van olyan nemes cél, melyet pártfogásában ne részesítene.

HORNIG KÁROLY BÁRÓ
EUSZTOK CIMERE.

A VESZPRÉMI KÁPTALAN.

A veszprémi káptalan 1901-ben a következő tagokból állt:

NAGYPRÉPOST: *Kemenes Ferenc*, pápai prel., püspöki vikárius, csöpöfői prépost. Szül. 1829 szept. 21-en Bögötén (Vasm.). 1859. püspöki levéltáros, 1862. t. pápai kamarás, 1864. szentszéki ülnök, 1870. kanonok, 1892. pápai prel., 1898. nagyprépost. A Szent-István-Társulat Irod. Tud. és Osztályának tagja. Irodalmi működése a II. rész. irodalomtörténeti fejezetében van méltatva.

Olvasókanonok: Dr. *Palotay Ferenc*, pápai prelátus, körtvélyesi apát, egyházmegyei főtanfelügyelő. Szül. 1829 okt. 4. Várpalotán. 1859. püspöki szertartó, 1862. pápai káplán, 1870. püspöki irodaigazgató, 1873. kanonok, 1878. apát, 1892. pápai prelátus.

Olvasókanonok: *Vépi Vágonics Antal*. Szül. 1817 jan. 8. Meghalt 1902.

Órkanonok: *Jánosi Ágost*, vál. püsp. Szül. 1841 szept. 15. Kene-sén. 1864. hittanár, 1865. püsp. levéltáros, 1867. pápai kamarás, 1871. szentszéki jegyző, 1883. kanonok és irodaigazgató, 1900. vál. püspök. A Kisfaludy-Társaság, a Szent-István-Társulat Tud. és Irod. Osztályának tagja. Irodalmi munkássága a II. rész. irodalomtörténeti fejezetében van méltatva.

Székesegyházi főesperes: Dr. *Fejérváry József*. Született 1834 nov. 27. Székes-Fejérvárott. 1858. tanulmányi felügyelő, 1860. tanár, 1862. theol. doktor, 1869. szentszéki ülnök, 1885. kanonok és szeminárium rektor, 1890. gyerőmonostori apát.

Zalai főesperes: *Szalay Mihály*. Szül. 1839 szept. 16. Alsó-Lendvén. 1862—1865. s. lelkész, ekkor theol. tanár, 1878. szentszéki ülnök, 1886. kanonok, 1898. bélakúti apát.

Somogvi főesperes: Dr. *Rédey Gyula*. Szül. 1849 jan. 15. A bécsi Augustineumban nyert fölszentelése után további kiképzést, 1874. theol. doktor, 1875. püsp. levéltáros és szentszéki jegyző, 1884. püsp. titkár, 1888-ban pápai kamarás, 1890. kanonok, 1898. vásárhelyi apát.

Pápai főesperes: *Néger Ágost*. Szül. 1838 dec. 7. Nagyváradon. 1861. fölsz. egri pap, azután Esterházy Pál gróf nevelője, 1878. föl-

vetetett a veszprémi egyházmegyébe, egyszersmind plébános Pápán, 1881. kerci apát, 1896. kanonok, a veszprémi Dávid-árvaház kormányzója, az apáca-iskolák igazgatója.

Següdsi főesperes: *Kranitz Kálmán*. Szül. 1841 júl. 1. Zala-Apátiban. 1872. pl. Páhokon, 1892. esperes, 1898. kanonok.

Mesterkanonokok: Dr. *Rada István*. Szül. 1854 júl. 9. Pápán. Az Augustineumban képezte tovább magát. 1882. theol. doktor, 1883. püspöki levéltáros, 1884. szentszéki jegyző, 1889. theol. tanár, 1890. pápai titkár, 1891. pápai kamarás, 1898. kanonok és irodaigazgató. A Szent-István-Társulat Tud. és Irod. Osztályának tagja. Irodalmi téren több jeles idegen, főleg francia munka átültetésével működött, melyek külön kötetekben is megjelentek.

Ujváry Ferenc. Szül. 1813 jan. 23. Devecseren. 1881. kaposvári plébános. 1883. esperes, 1886. a Ferenc-József-rend lovagja, 1887. dombói apát, 1900. kanonok.

A VESZPRÉMI SZÉKESEGYHÁZ.

A PÜSPÖKSÉG KORMÁNYZATA.

A VESZPRÉMI püspökség öt főesperességre oszlik, nevezetesen: székesegyházi, zalai, somogyi, pápai, següsi, melyek ismét 18 esperességi kerületet foglalnak magukban. A székeskáptalannak 12 tagja van. Az egyházmegye területén van 9 reális, 19 címz. apátság, 5 reális és 12 címz. prépostság. Plébánia van 227. Tiszta magyar 163, német 4, magyar-német 26, német-magyar 16, magyar-horvát 3. Az egyházmegyei papok száma 368; ezekből lelkész 316. Szerzetes van 18 házban 141, apáca 22 házban 163.

Az egyházmegyei papnevelő-intézet rektora *Kauzli Dezső* kanonok; prodirektor *Palotay Ferenc*, prelátus kanonok; tanárok a rektoron kívül: dr. *Molnár Dénes*. Szül. 1843 dec. 15. Dasztifaluban. 1870. theol. doktor. Tanár 1871 óta. *Kiss Pius*. Szül. 1864 jún. 15. Pápócon. Tanár 1893 óta. Lelkiüg. dr. *Hanauer Árpád István*. Szül. 1869 dec. 28. Pápán. 1894. theol. doktor.

A kegyurak száma 83. A nagyobb kegyuraságok: A vallás-alap 26, a veszprémi püspök 20, a veszprémi káptalan, gr. Festetich Tassziló 10—10, Esterházy-Stockau Paula grófnő 7, a tilhanyi apátság, a zirci apátság 6—6, a győri püspök, a kegyesrend, a zalavári apátság, Esterházy Miklós herceg, gr. Esterházy Ferenc 4—4, a budapesti központi papnevelő-intézet, Batthyány Ödön herceg, Hunyadi Imre gróf 3—3, a tanulmányi-alap, az esztergomi főkáptalan, gr. Esterházy Imre, gr. Esterházy Béla, gr. Zichy Ödön, ifj. gr. Széchenyi Imre, Somogyi Ilona grófnő, gr. Zichy Béla, gr. Jankovich Tivadar, a nagyvázsonyi uradalom 2—2 plébánián. Szabad püsp. javadalmasú plébánia van 31.

Az egyházmegye híveinek száma az 1901-iki népszámlálás adatai szerint 571.000.

Az egyházmegye területén levő lakosság vallás szerint következőleg oszlik meg:

	Pléb.	R. kath.	G. kath.	G. kel.	Ág. ev.	Ev. ret.	Unit.	Izr.	Egyéb
Veszprém vármegye	73	137.623	74	98	23.452	44.619	52	9.244	44
Zala vármegye	77	200.408	48	49	6.479	6.736	21	9.778	114
Somogy vármegye	77	232.970	76	44	17.450	63.707	59	10.292	45
	227	571.001	198	191	47.381	115.062	132	29.314	203

A püspöki iroda igazgatója dr. *Rada István*, kanonok.

P. titkár: dr. *Simon György*, szentszéki ülnök. Szül. 1863 febr. 15. Gelsen. 1889. levéltáros, theol. tanár, 1898. theol. doktor, püspöki titkár.

Levéltáros: *Böszinger Rudolf*, szentszéki jegyző. Szül. 1875 április 10-én Nadasdon (Baranyamegye). 1899 óta levéltáros. Az egyházmegye védőszentje sz. *Anna*.

I. Veszprémi főesperesség.

Főesperes: *Fejérvári József*, apátkanonok.

Veszprém. A püspökség és káptalan székhelye. A régi plébániát 1779-ben alapították meg újra. Temploma, mely egyszermind székesegyház, sz. Mihály tiszteletére szentelt. Barokk modorban átalakított román bazilika, altemplommal, kriptával.

Ezenkívül a következő templomok vannak a plébánia területén: a kegyesrendiek temploma a bold. Szűz és sz. Imre tiszteletére; a sz. Ferenc-rendiek sz. Istvánról nevezett temploma, az Angolkisasszonyok temploma a

A VESZPRÉMI KÁPTALAN PECSÉJE.

bold. Szűz neve tiszteletére; sz. Anna, sz. László kápolnája, Újja ép. 1901 a temetőben a sz. Kereszt kápolnája; a Paulai szent Vince leányainak kolostorában kápolna a bold. Szűz és Paulai sz. Vince, a kórházban a Megváltó és Paulai szent Vince tiszteletére. Ezenkívül a várban az elpusztult ősi székesegyház maradványaképp van az istenitiszteletre nem használt Gizella-kápolna a püspöki palota mellett. A püspöki palota a szikla ormán, nemkülönben a papnevelő-intézet épülete egyike a legérdekesebb helyzetű építményeknek Magyarországon.

Csatar szőlőhegyen a sz. Kereszt föltalálásának temploma van, mely egyszersmind búcsújáráhely. Fiókegyháza még Jutas pusztja. Plébános *Ujváry Ferenc*, kanonok. Egyházi succentor *Szőllősy Gejza*. Szül. 1868 jún. 27. Győr-Szent-Mártonban. S. lelkészek: *Horváth Pál*. Szül. 1870 dec. 3. Holládon. *Strausz Antal*. Szül. 1871 ápr. 2. Nagy-Lengyelen. *Pályi József*. Szül. 1871 dec. 7. Nágocson.

Tanítónőképző-intézeti igazgató *Szántó László*, egyszersmind az egyházmegyei könyvnyomtató igazgatója. Szül. 1865 márc. 20. Kis-Kovácsiban. 1899 óta igazgató.

A Dávid-árvaház igazgatója *Perényi Antal*, szentszéki ülnök. Szül. 1851 júl. 15. Kámon (Vasm.).

I. Veszprémi esperesi kerület. (Veszprém vm.)

Esperes: *Röthy Mibály*, c. kanonok, kislódi plébános.

1. **Ajka-Rendek.** Al. 1788. Temploma sz. Márton. Fiókegyháza *Gyepes*. Nagyboldogasszony templomával. Pl. *Promber János*. Szül. 1836 dec. 26. Székes-Fejérvárott. Pl. 1866 óta.

2. **Berénd.** Al. 1731. Temploma sz. István király. Fiókegyházai: Tósok, Bódé, Ajka, Csingervölgy-bányával. Adm. *Szobek Lőrinc* ciszt. r.

3. **Kis-Löd.** Al. 1752. Temploma szent József. Pl. *Röthy Mibály*, t. kanonok, esperes. Szül. 1842 márc. 15. Pl. 1874 óta.

4. **Márkó.** Al. 1743. Temploma sz. Márk. Fiókegyháza *Bánd*. Temploma sz. Anna. Menyecske pusztja, hajdan magyar falu mellett láthatók a régi pálos-kolostor romjai. Pl. *Nemes Dénes*. Szül. 1853 okt. 7. Loóson. A theológiát Budapesten végezte. Pl. 1886 óta; megelőzőleg succentor volt.

5. **Nagy-Hidegkúti.** Al. 1764. Temploma a bold. Szűz bemutatásáról nevezett. Pl. *Horváth Tivadar*. Szül. 1862. dec. 12. Veszprémben. Pl. 1891 óta. A «Magyar Néplap»-ba dolgozott.

6. **Nagy-Vázsony.** A XIV. században létezett. Újra al. 1726. Temploma sz. István. Ezenkívül sz. Ilona kápolnája. A város határában több kolostor templomának romjai láthatók. Fiókegyházai: *Meucsbely*. Temploma Szentháromság. Leányfalu. Pl. *Virág János*, kiérd. esperes. Szül. Budapesten 1823 jún. 3. 1851–1859. nevelő Berlinben Esterházy herceg nagykövetnél, azután itthon a Festetich grófi-családnál; 1859. jákói, 1860. nagyvázsonyi plébános, 1879–1896. esperes. Sl. *Németh Gábor*. Szül. 1870 nov. 5. Tárkányban (Komáromm.).

7. **Polány.** Al. 1761. Temploma sz. László. Adm. *Verbőczy István*, ciszt. A veszprémi egyházkerület tanfelügyelője. Szül. 1811 dec. 15. Veszprémben. Főgimn. tanár volt Egerben és Pécsen. Művei: «Szónoklattan» és «Költészettan». Hírlapi cikkeket írt a «Pécsi Lapok»-ba.

8. **Rátóti.** Al. 1784. Temploma Nep. szent János. A temetőben kápolna van. Hajdan prépostság volt. Pl. *Csurda József*. Szül. 1856 jún. 6. Kéthelyen. 1888–1891. nagyhidegkúti lelkész, ez időtől fogva rátóti pléb.

9. **Szent-Gál.** Al. a XIV. században. Újja al. 1788. Temploma a szűz Mária születése tiszteletére épült. Fiókegyháza *Herend*. Szent Euszták templomával, melyet 1896-ban restauráltak. Hárshágy és Horki nagyobb puszták. Adm. *Schmiedt Antal*. Szül. 1866 aug. 1. Fölszentelése után Hirblingben (Bajorország) és Pressbaumban (Ausztria), majd a budapesti Sacré Coeur-intézetben működött. 1897–1898. Ugodon, azután Pápa-Teszéren. 1901. Szent-Gálon id. adminisztrátor.

ENYINGI TEMPLOM.

10. **Tót-Vázsony.** Al. 1816. Temploma a bold. szűz Mária neve. Pl. *Kremzer József*. Szül. 1868 febr. 13. Szakeson. Pl. 1897 óta.

11. **Vámos.** Al. 1773. Temploma sz. Máté. Fiókegyháza *Fáész*, sz. Mihály templomával. Pl. *Hánnig Endre*. Szül. Tósok-Berénden 1864 okt. 29. Pl. 1897 óta. 1898. h. tanfelügyelő.

12. **Városlőd.** Al. 1730. Temploma sz. Mihály. A temetőben sz. Anna, a Kálvárián sz. Flórián és a sz. Kereszt kápolnája. Hajdan karthauzi kolostor volt itt. Fiókegyházai: *Urkút*. Temploma Nagyboldogasszony. *Csehbánya*. Bold. szűz Mária kápolnájával. Pl. *Bauer József*. Szül. 1840 dec. 22. Köhalmon (Sopronm.). Pl. 1874 óta. Sl. *Gyöngyösi Lajos*. Szül. 1867 okt. 6. Győrött.

13. **Vöröstó.** Al. a XIV. században. Újjá ép. 1732. Temploma a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása. Fiókegyházai: *Német-Barnag*. Az Angyali üdvözletről nev. templommal. Magyar-Barnag. Adm. *Tomka Gejza*. Szül. 1863 nov. 24. Alsó-Lendván. Adm. 1900 óta.

II. Palotai esperesi kerület. (Veszprém vm.)

Esperes: *Rosos István*, siófoki plébános. (Időközben murakereszturi apát.)

1. **Dégh.** Al. 1781. Temploma sz. Anna. Fiókegyházai: *Szilas-Balbás*. *Alsó-Bogárd* pusztán sz. Johanna kápolnája. Pl. *Ballegh András*. Szül. 1858 máj. 1. Krasznahorkán. 1893. adminisztr. Déghen, 1894 óta plébános. Sl. *Csély János*. Szül. 1870 ápr. 30. Veszprémben.

2. **Enying.** Al. 1841. Temploma Nep. sz. János. Pl. *Bendekovich Adolf*, ker. tanf. Szül. 1853 szept. 20-án Karoson (Zalam.). 1885. oszlopi adm., 1886. u. o. plébános, 1894-től Enyingen.

3. **Öskü.** Al. 1719. Temploma a sz. Kereszt föltalálása. Ezenkívül Nep. sz. János kápolnája. Fiókegyházai: Vilonya, Szent-István. *Bánta* pusztán sz. György kápolnája. Pl. ifj. *Némethy József*. Szül. 1850 aug. 27. Szombathelyen. 1893. adm., 1894. plébános.

4. **Ósi.** Al. a XIV. században. Újjá al. 1713. Temploma az Angyali üdvözletről nevezett. Fiókegyházai *Nádasd-Ladány*, sz. Ilonáról nev. templommal (1885). A kastélyban a sz. Család, a temetőben a sz. Kereszt fölmagasztalása kápolnája. Pl. *Léránth Antal*, tanf. Szül. 1850 ápr. 19. Nádasd-Ladányban. A theologiat Budapesten végezte. Pl. 1887. Miklósiban, 1894. Eősiben. Nádasd-Ladányban helyi káplán *Szelmajer Rudolf*. Szül. 1847 jún. 3. Veszprémben. 1889. gógánfai plébános, 1894. a javadalomról lemondott.

5. **Fok-Szabadi.** Al. a XIV. században. Temploma sz. Anna. A temetőben kápolna van. Fiókegyháza Sió-Maros. Pl. *Zárjeczky Viktor*. Szül. 1862 aug. 3. Kis-Babán (Biharm.). 1888. succentor, 1889. plébános.

6. **Hajmáskér.** Régi plébánia. Újjá al. 1747. Temploma Szentháromság. Fiókegyházai: Sóly, Litér. Pléb. *Nemes Antal*. Szül. 1850 nov. 26. Kis-Berzsenyben (Veszprém.). 1871—1874-ig katona a cs. és kir. 19. gyalogezredben; részt vett a boszniai hadjáratban is. Pl. 1897 óta. Több lap munkatársa. Önálló művei: «Falusi képek», 2 köt. «Tövisék és Rózsák», 1 köt.

7. **Kenese.** Al. a XV. században. Temploma a bold. Szűz születése tiszteletére épült. Adm. *Csontos Károly*. Szül. 1861 aug. 13. Hottón (Zalam.). 1892. nádasd-ladányi h. káplán, 1895. lepsényi plébános, 1897-ben kenesei adm.

8. **Lajos-Komárom.** Curatia. Al. 1846. Temploma új. A Mindenszentek tiszteletére báró Homig Károly veszprémi püspök építtette. Curatus 1901. *Konráth Károly*. Szül. 1852. máj. 17. Felső-Örön (Vasm.).

9. **Lepsény.** (XIV. sz.) Újjá al. 1772. Temploma 1857 óta rom. Kápolnája van Nep. sz. János tiszteletére.

Fiókegyházai: *Bozsok*. A sz. Kereszt fölmagasztalása templommal. *Balatonfő-Kajár*. Temploma a szent Kereszt fölmagasztalása. *Mező-Szent-György*. Adm. *Humor Gábor*. Szül. 1844 márc. 23. Pincehelyen. 1878. három-faagarévi pléb., 1901. lepsényi adminisztrátor.

10. **Mező-Komárom.** Al. 1720. Temploma sz. Péter és Pál. Fiókegyházai Somogy vármegyében: Város-Hidvég, Falu-Hidvég, Szabadhegy a

ÓSOK, PLEBÁNIAI ES MÉCSÉT-TEMLOMÁVAL.

pusztákkal. Veszprém vármegyében: Szent-Mihályfa. Pl. *Schlakker Károly*. Szül. 1864 dec. 10. Veszprémben. Pl. 1895 óta.

11. **Peremarton.** (XIV. sz.) Újjá al. 1759. Temploma sz. László. Fiókegyházai: *Berhida*. A sz. Kereszt fölmagasztalásáról nev. temploma Arpád-kori. Kis-Kovácsi, Küngös, Papkeszi. *Sári* pusztán a bold. Szűz kápolnája. Pl. *Sermán Antal*. Szül. 1861 Merényen. 1896. succentor, székesegyházi sekrestye-igazgató. Pl. 1901 óta.

12. **Siófok.** Al. 1725. Temploma Sarlósboldogasszony. Pl. *Rosos István*, esperes. Született 1849 júl. 13. Felső-Örsön. 1875—1878. a csurgói áll. tanítóképzőben hitoktató, 1878—1883. karkáplán, 1883. succentor és sekrestye-igazgató, 1884. pléb., 1895. esperes. (Időközben murakeresztúri apát).

13. **Szentkirály-Szabadja.** Al. a XIV. században. Ugyanekkor épült temploma sz. István király tiszteletére. A plébániát 1814-ben állították helyre. Adm. *Horváth György*. Szül. 1832 okt. 20-án Lipárton (Vasmege). Adm. 1866 óta.

14. **Várpalota.** Al. 1730. Temploma Nagyboldogasszony. A kastélyban a bold. Szűz, az irgalmas apácák kolostorában sz. Erzsébet, a szőlőhegyen sz. Donát, a temetőben a bold. Szűz neve kápolnája. Fiókegyháza Péthfűrdő. Pl. *Domján Károly*. Szül. 1864 jún. 5. Kaposvárrott. 1894. várpalotai adm., 1900. pléb. Sl. *Lendvay Béla*. Szül. 1865 márc. 26. Budapesten.

15. **Vörös-Berény.** (XIV. sz.) Újjá al. 1749. Templomát ugyanabban az időben a jezsuiták építették sz. Ignác tiszteletére. A plébániát 1764-ig jezsuiták adminisztrálták. A jezsuiták egykori kolostora most magánkastély. Fiókegyháza *Balaton-Almádi*, sz. Margitról nevezett kápolnával. Pl. *Jóó János*. Szül. 1839 nov. 25. Buzsákon. Lepsényben 18 évig volt plébános; 1891 óta Vörös-Berényben.

ŐSREGI TEMPLOM, SZENTKIRÁLY-SZABADJA.

III. Cseszneki esperesi kerület. (Veszprém vm.)

Esperes: *Sebestén József*, teési plébános.

1. **Aka.** Al. 1788. Temploma Szentháromság. 1864-ig kapucinusok vezették a plébániát. *Pusztá-Akán* a bold. Szűz kápolnája. Adm. *Hegedűs József*. Szül. Tabon 1831 febr. 3. 1861—1866-ban mint túskevári és noszlopi segédlelkész több szentbeszédet közölt Mendlik Ányos «Pálusi prédikációk» folyóiratában. 1867 pléb. Miklósiban, 1880. Vámoson, 1898 óta Akán.

2. **Ács-Teszér.** Al. 1785. Temploma sz. Márton. Adm. *Pethő János*. Szül. Muzsajon (Sopronm.) 1855 máj. 10. Adm. 1893 óta.

3. **Bakony-Nána.** Al. 1788. Temploma sz. Anna. Fiókegyháza Nagy-Dudar. Adm. *Moóri Rihárd* ciszt.

4. **Borzavár.** Al. 1788. Temploma sz. Péter és Pál. Adm. *Bures Antal* ciszt.

5. **Csesznek.** Al. mint helyi káplánság 1872-ben. Előbb a cseszneki várban volt, a sz. Ferenc-rendiek adminisztrálták, míg 1748-ban az oszlopi plébánia alapítván, ebbe kebelezték. Temploma a bold. Szűz születésének tiszteletére épült. Fiókegyházai: Bakony-Magyar-Szentkirály, *Bakony-Német-Szentkirály* sz. Mihály-kápolnával. Helyi káplán: *Matkovich Antal*. Szül. 1842 máj. 23. Pápán. Cseszneken van 1881 óta.

6. **Jásd.** Al. 1788. Temploma szűz Mária neve. Hajdan sz. Benedek-rendi apátság volt. Ide tartozik *Szentkút*, ahol kápolna van a bold. Szűz tiszteletére, mely egyszersmind kegyelemhely. Adm. *Halmvai Antal*.

7. **Lókút.** Al. 1765. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: *Akli*, a sz. Kereszt fölmagasztalása kápolnával. Gyertyánkút, O-Bánya, Pénzeskút. Adm. *Dombay János*, ciszt. Szül. 1858 júl. 6. Veszprémben. Egerben két, Székes-Fejérváron három évig tanár volt, Előszálláson hely. lelkész, Zircen négy évig segédszámvevő. Lókúti lelkész 1898 óta.

8. **Nagy-Esztergár.** Al. 1770. Temploma Nep. sz. János. Fiókegyháza *Kardosrét*, sz. Vendelről nevezett kápolnával. Adm. dr. *Hung Dániel* ciszt.

9. **Olaszfalu.** Al. 1730. Temploma Szentháromság. Fiókegyháza *Eplény*, sz. Bernátról nev. kápolnával. Adm. *Unger Román* ciszt.

10. **Oszlop.** Al. 1748. Temploma Ker. sz. János. A templom alatt az Esterházy-család sírboltja. Fiókegyháza *Csetény*, a bold. Szűz kápolnával. Pl. *Hesz Máttyás*. Szül. 1868 febr. 23. Miklósiban. Pl. 1895-től.

11. Porva. Al. 1788. Temploma Szentlelek. Adm. *Szabó Otmar* ciszt.
12. Súr. Al. 1729. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyházai: *Csatka*. Temploma Sarlósboldogasszony. Ide tartozik *Csatka-Szentkut*, ahol a bold. Szűz szeplőtelen fogantatásáról nevezett kápolna kegyhely. *Csernye*, sz. Anna-templommal. Pl. *Íróp Antal*. Szül. 1852 okt. 24. Kis-Litkén (Vasm.). Adm. 1886., pl. 1888. Súron. Sl. *Kasza Vilmos*.
13. Szápár. Al. 1770. Temploma sz. Péter és Pál. (Épült 1770-ben.) Adm. *Pálffy Ferenc*. Szül. 1861 jan. 29. Szombathelyen. Pl. 1897 óta. Élnöke volt a veszprémi Pázmány-kör irod. iskolának; több tárcaközleménye és elbeszélése jelent meg a «Zalamegye» és «Veszprémi Közlöny» lapokban.
14. Teés. Al. 1775. Temploma sz. István király. Pl. *Sebestén József*, esperes. Szül. 1830 márc. 14. Gógánfán. 1862. adm., 1863. pl. Teésen, 1885. esperes.
15. Zirc. Régi plébánia. Temploma, mely egyszersmind a zirci apátság temploma, Nagyboldogasszony tiszteletére szentelt. Ezenkívül a fájdalmas Szűz temploma van itt. (A zirci apátságról a ciszterci rendet ismertető fejezetben lesz szó.) Adm. *Ruzgha Balduin* ciszt.

IV. Füredi esperesi kerület. (Zala vm.)

Ésperes: *Szkladányi József*, paloznaki plébános.

1. Aszófő. (XIV. sz.) Újjá al. 1784. Temploma szent László. Fiókegyházai: *Örvényes*. Temploma szent Imre. *Balaton-Udvári*. Temploma szent Márton. Balaton-Kis-Szóllós. Adminisztrátor *Fleischmann Jenő*, sz. Benedek-r.
 2. Csicsó. Al. 1757. Temploma sz. Agoston. Fiókegyházai: *Tagyon*, sz. Mária Magdolna templomával. *Szent-Antalfa*, sz. Antal-templommal. *Szent-Jakabfa*. Temploma sz. Vendel. *Ó-Budavár*, sz. Márton-templommal. *Alsó- és Felső-Dörgöcse*. Sz. Imréről nevezett templommal. *Akali*. A sz. Kereszt fölmagasztalása templomával. Zánka, Monoszló. Pl. *Jakab Károly*, kiérd. esperes. Szül. 1833 nov. 1. Pápán. Pl. 1869-ben. 1878. esperes, mely tisztről 1898-ban lemondott. Több tárcacikket és szakcikket irt. Sl. *Magyarich István*. Szül. 1868 nov. 7. Duna-Szerdahelyen. A theológiát Esztergomban végezte.
 3. Felső-Örs. Prépostság. Al. 1265. Sz. Mária Magdolnáról nevezett prépostsági temploma részben régebb, részben a XIV. században épült. Homlokzata és tornya ó-román, kápolnája, melynek falfestményei nevezetesek, Henszlmann szerint még a XII. században épült. A prépostságról 1257-ben történik először említés. A török időben pusztult el. Pl. *Iurglich Ágost*, prépost. Szül. 1846 aug. 28. Szombathelyen. Előbb a szombathelyi egyházmegyében működött, 1874. nádasdi plébános, 1881. örségi esperes, 1888-ban mint felsőörsi prépost-plébános fölvétetett a veszprémi egyházmegyébe. 1894. szentszéki ülnök. Sl. *Ott Mihály* dr. Szül. 1871 szept. 16. Mosonban. 1899-ben Rómában szentelték föl.
 4. Balaton-Füred. Fürdő. A paloznaki plébániába kebelezett exozitura. Al. 1788. Temploma a szamaritanus asszonynyal a kútnál beszélő Krisztus Urunkról van nevezve. Adminisztrátatja a tihanyi apátság.
 5. Paloznak. Al. a XIV. században. Újjá al. 1750. Temploma sz. István vértanú. Fiókegyházai: *Arács*, Nagyboldogasszony templomával. *Csopak*. Sz. István király-temploma romban hever. *Balaton-Kövesd*. Sz. Miklós temploma rom. *Lovas*, a bold. szűz Mária templomával. Balaton-Füred. Mindezek a helyek hajdan anyaegyházak voltak. Végül Alsó-Örs. Pl. *Szkladányi József*, esperes. Szül. 1839 jan. 1. Komáromban. 1868. adm. Szápáron, 1871. pl. ugyanott, 1878. paloznaki pl., 1898. esp.
 6. Petend. (XIV. sz.) Újjá al. 1750. Temploma Ker. sz. János. Fiókegyházai: *Kapolcs*. Temploma Szentháromság. *Pula*, Borr. sz. Károly templomával. Vigánt. Pl. *Paulics János*. Szül. 1839 okt. 28. Polányban. 1875-ben adm. Petenden, 1877. u. o. pléb., 1891. ker. tanfelügyelő. Sl. dr. *Ujvári Endre* Szül. 1869 okt. 22-én Lajos-Komáromban.
 7. Tallián-Dörögd. 1347-ben már létezett. Újjá al. 1762. Temploma a bold. szűz Mária névnek tiszteletére épült. A régi plébániai templomnak csak romjai vannak. Fiókegyháza *Öcs*. Temploma sz. Mihály tiszteletére. Pl. *Molnár József*. Szül. 1835 febr. 28. Tatán. 1876. adm., 1877. pl. Tallián-Dörögdön.
 8. Tihany. Régi plébánia. Temploma, mely egyszersmind a tihanyi sz. Benedek-rendi apátság temploma, sz. Anyosnak szentelt. Adm. *Sípőcz Benedek*, sz. Benedek-r.
- Az apátságot a Balaton fölött I. Endre király alapította 1055-ben s eleste után ugyanott temették el. Az apátság részint a belzavarok, részint a török invázió következtében tönkrement, lakói elszéledtek s birtokait a tihanyi vár kapta, melynek terjeszkedése miatt a monostor és templom is áldozatul esett 1684-ben. 1701-ben az altenburgi (ausztriai) apát, Regondy Rajmund vette meg a hadi kincstártól az apátságot. 1710-ben az altenburgiaktól Göncz főapát visszaszerezte. A mostani háromhajós templomot 1730—1760 közt építették föl a régi helyén, melynek altemploma megmaradt eredeti alakjában. Ugyanígy van I. Endre király egyszerű vörös már-

vány sírköve is. A templom barokk falfaragványai becsesek. A tihanyi apátságot is megszüntette II. József 1787-ben, de I. Ferenc visszaállítván sz. Benedek rendjét, a tihanyi apátság is föléledt 1802-ben.

9. **Vászoly.** (XIV. sz.) Újjá al. 1789. Temploma sz. Jakab. Fiókegyházai: Nemes-Pécsel. Nagy-Pécsel. Pl. *Fabián Janos*. Szül. 1865 ápr. 26. F.-Iszkázon. 1900. adm., 1901. pléb. Vászolyon.

V. Tapolcai esperesi kerület. (Zala vm.)

Esperes: *Bakacs Imre*, monostor-apáti plébános.

1. **Badaacsony-Tomaj.** Al. 1788. Temploma sz. Imre. Fiókegyházai: *Badaacsony szőlőhegy*, sz. Anna és az új sz. Donát-kápolnával, mely 1901-ben épült. *Ábrám*, szőlőhegy. Ker. sz. János kápolnájával. *Kis-Örs*, szőlőhegy, Páduai sz. Antal-kápolnával. Pl. *Horváth József*. Szül. 1851 márc. 17. Nagy-Atádon. 1888. admin. Öreglakon, 1889. Badaacsony-Tomajon, u. o. 1893 óta pléb.

2. **Gyula-Keszi.** Al. a XIV. században. Temploma szűz Mária születése. A temetőben a sz. Kereszt és sz. Donát-kápolna. Fiókegyháza *Diszel*, sz. Márton templomával. A temetőben sz. Anna kápolnája. Pl. *Aczél József*, t. kanonok, aranymisés. Szül. 1821 dec. 22. Pápán. Pl. 1855 óta. 1896. t. kanonok. Sl. *Kelemen Géza*. Született 1864 július 2. Pápán.

3. **Haláp.** (XIV. sz.) Újjá al. 1769. Temploma szent József, ugyanakkor épült. Fiókegyházai: *Sáska*. Temploma szent Imre. *Pusztá-Dörög*, a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása kápolnájával. Adm. *Totola Lajos*. Szül. 1852 márc. 25. Zala-Szent-Gróton. A theológiát Budapesten végezte. 1882–1892. Sziládon pl., 1892 óta halápi lelkész. Több éven át munkatársa a «Jó pásztor» és «Kath. Hítvédelmi Folyóirat»-nak, a «Veszprémi Hirlap», «Soproni Hirlap» és «Sopron» című lapoknak.

4. **Kövágó - Örs.** Régi plébánia. Újjá al. 1725. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyházai: *Kis-Örs*, *Rendes*, szent

«ZENIKÉI, JÁSD MELLETT.

(Veszpremi.)

Péter és Pál templomával. *Szepezd*, sz. István király templomával. *Ábrám*. Kápolnája sz. Fülöp és Jakab. Adm. *Tóth Rájael*. Szül. 1851 márc. 26. Pápa-Teszéren. Adm. 1891 óta.

5. **Lesence-Tomaj.** Al. 1755. Temploma sz. Anna. A szőlőhegyen kápolna. Több síremléke van a XIII. századból. Fiókegyházai: *Lesence-Istvánd*. Temploma sz. Jakab. *Lesence-Németfalu*. Temploma sz. Péter és Pál. Kivüle sz. Donát kápolnája. Pl. *Hertelendy István*. Szül. 1863 ápr. 23. Kis-Páliban (Zalam.). Széchenyi Pál grófnál volt házi káplán. 1889 óta lesencetomaji plébános. Sl. *Horváth Mihály*. Szül. 1871 febr. 3. Kaposvárott.

6. **Monostor-Apáti.** Al. 1762. Temploma Nep. sz. János. Fiókegyháza Hegyesd. Pl. *Bakacs Imre*, esperes. Szül. Toronyban (Vasm.) 1834 szept. 28. 1871. pléb. Városlődön, 1871. Monostor-Apátiban, 1891. esperes. Több hirlapba dolgozik.

7. **Nemes-Vita.** Al. a XIV. században. Temploma sz. István király. Fiókegyháza *Balaton-Éderics*. Temploma Ker. sz. János. Pl. *Orbán Mihály*. Szül. 1850 aug. 25. Veszprémben. Pl. 1889 óta.

8. **Szent-Békkálfa.** Al. a XIV. században. Temploma az Angyali üdvözlés. Fiókegyházai: *Balaton-Henye*. Urunk színeváltozása templomával. *Kisfalud-Mindszentkálfa*, a Mindenszentek templomával. *Köves-Kálfa*, Urunk mennybemeneteléről nevezett templommal. Pl. *Fatér Mihály*, aranymisés. Szül. 1822 nov. 11. Nagy-Páliban (Zalam.). 1850. tanul. felügyelő, 1852. alkormányzó a püspöki szemináriumban, 1859. pléb., 1896. szentszéki ülnök. Sl. *Rozgonyi György*. Szül. 1861 márc. 27. Kaposvárott. A Szent-István-Társulat népies és ifjúsági kiadványaiba dolgozott. Önálló munkája: «Pálmalombok», költeménykötet. Elszórva megjelentek költeményei a «Magyar Állam», «Katholikus Társadalom», «Veszprémi Közlöny», «Veszprémi Hirlap», «Somogy» és «Zala-megye» című lapokban.

9. **Tapolca.** Al. a XIV. században. Temploma Nagyboldogasszony. A temetőben 1898-ban épült a fájdalmas Szűz kápolnája. Ezenkívül a Mogyorós nevű szőlőhegyen sz. Donát kápolnája. Fiókegyházai: *Hegymagas.* Temploma van sz. Lőrinc tiszteletére, ezenkívül a Szent-Györgyhegyen a bold. Szűz kápolnája. *Kis-Apáti.* Temploma a sz. Kereszt földmagasztalása. *Raposka,* sz. Mihály-templommal és a szőlőhegyen sz. Antal kápolnájával. *Diska* pusztán sz. Antal-kápolna. Pl. *Ley József.* Szül. 1852 apr. 11. 1884—1885. Veszprémben karkáplán. 1885-ben papnevelőint. aligazgató, 1892. plébános Tapolcán, 1900. szentszéki ülnök. Sl. *Kéri Elek.* Szül. 1870 júl. 14-én Szücsön. Középiskolai hittanár. *Horváth János.* Szül. 1869 dec. 9. Jánosházán. Középisk. hittanár.

10. **Nemes- és Káptalan-Tóti.** Al. a XIV. században. Temploma sz. Márton. Fiókegyházai: *Salföld.* Temploma sz. Máté. *Kekkiút,* sz. Dömötör templomával. *Bács* szőlőhegyen szűz Mária neve kápolnája. Pl. *Bognár Károly,* tanfel. Szül. 1844 febr. 9. Veszprémben. Pl. 1882 óta. Sl. *Sellyei Imre.* Szül. Egervárott 1871 jún. 4.

11. **Tördemic.** Al. 1297. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: *Gulács.* Temploma Páduai sz. Antal. *Szjög-úzet.* A b. szűz Mária nevére nevezett templomán kívül a szőlőhegyen a Szentháromság kápolnája. *Badacsony-Labdí.* Loyolai sz. Ignác-kápolnával. Pl. *Papp Imre.* Szül. 1846 szept. 22. Sopronban. 1882. halápi, 1890. törдемici adminisztrátor, 1898-tól plébános.

Zalai főesperesség.

Főesperes: *Szalay Mihály,* apátkanonok.

I. Keszthelyi esperesi kerület. (Zala vm.)

Esperes: *Szabó Antal,* szentgyörgyvári plébános.

1. **Alsó-Páhok.** (XIV. sz.) Újja al. 1778. Temploma a sz. Kereszt földmagasztalása. Fiókegyházai: *Felső-Páhok.* Temploma a sz. Kereszt földtalálása. *Égregy,* sz. Magdolna templomával. Nemes-Boldog-Asszonyfa, Szent-András. *Hévíz* fürdőn szent Tasszilórról nevezett kápolna. Pl. *Vida József.* Szül. 1850 nov. 15-én Kislődön. Pléb. 1899 óta.

2. **Karmaes.** (XIV. sz.) Újja al. 1756. Temploma szent Anna. Fiókegyháza *Tidornya-Fok.* Pl. *Jó Miklós.* Szül. 1848 jan. 23. Buzsákon. 1888. karmaesi adm., 1894-től plébános.

3. **Keszthely.** Al. a XIV. században. Temploma 1386-ban épült; 1896-ban restaurálták és fölszentelték a magyarok Nagyasszonya tiszteletére. Az irgalmas apácák kolostorában a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása kápolnája; a kastélyban sz. Zsófia kápolnája. Fiókegyházai: Keszthely-Polgárváros, *Meszés-Györök.* Temploma szent Mihály. *Gyenes-Diás.* Kápolnái: sz. Ilona és Havi Boldogasszony. *Ványarc-Vashegy.* A szent Kereszt földmagasztalása és sz. Mihály kápolnája. *Cserszeg-Tomaj,* a sz. Rózsafüzér és sz. Anna kápolnájával. Pl. dr. *Dunszt Ferenc,* hahóti apát. Szül. 1845 dec. 7. Veszprémben. Tanulmányait Veszprémben, Székesfejervárott, Győrött és Pécsen végezte, Pozsonyban jogot hallgatott. 1877. lesence-tomaji adm., 1878. plébános, 1888. keszthelyi plébános és hahóti apát, ugyanabban az évben államtudományi doktor. Sl. *Bontz József.* Szül. 1860 márc. 10. Bocföldön (Zalam.). Megírta Keszthely monografiáját. Ezenkívül számos cikket írt a lapokba. *Németh János.* Szül. 1862 jan. 27. Gulácson. 1895—1898. igali adm., 1899-től keszthelyi s. lelkész. A keszthelyi kath. legényegyesület elnöke. Igalon katolikus olvasókört alapított. Dolgozott a «Magyar Állam»-ba és a «Balatonvidék»-be.

4. **Nemes-Bük.** Al. 1816. Temploma sz. Péter és Pál. Pl. *Szukits Vendel.* Szül. 1849 júl. 12. Csurgón. 1893-tól plébános.

5. **Rezi.** Al. a XIV. században. Temploma sz. Lukács. A szőlőhegyen sz. Donát kápolnája. Pl. *Havassy József.* Szül. 1849 aug. 23. Marcaliban. Pl. 1882 óta.

6. **Sármellék.** Al. a XIV. században. Temploma Ker. sz. János. A temetőben Nep. sz. János kápolnája (1885). Fiókegyháza Égenföld. Pl. *Galdon Károly.* Szül. 1846 okt. 22. Szepes-Váralján. Pl. 1885 óta.

SZENTKÚT, JÁSD MELLETTI. A REGYELEMKÉI.
(Veszprémm.)

A SZENT-FERENC-RENDEL SZERZETESNŐK VIZELÉSE ALATT ÁLLÓ ERZSEBET-KÓRHÁZ, ZIRCEN.

nok. Pl. *Koller Ignac*, aranyművész, szentszéki ülnök. Szül. 1820 júl. 21. Olaszfaluban. 1853-ig káplán, azután nevelő Batthyány Károly grófnál, ugyanabban az évben szentgróti pl., 1893. szentszéki ülnök. A «Magyar Állam» levelezője. Sl. dr. *Csizmázia Pál*. Szül. 1868 jún. 18. Veszprémben.

11. **Zala-Szent-László.** Al. a XIV. században. Temploma sz. László király. Fiókegyházai: Gyülevész, Sénye. Pl. *Kintli György*. Szül. 1857 márc. 12. Pincehelyen. 1887. szabari pléb., 1892 okt. szentlászlói plébános. A szentlászlói templomot újra festtette, új oltárokkal díszítette és új harangokkal szerelte föl a hívek hozzájárulásával.

12. **Zalavár.** Régi plébánia. Ujjá al. 1715. Temploma a sz. Olvasó királynéja. Adm. *Zanathy Félix*, szent-Benedek-rendi.

13. **Zsíd.** Al. a XIV. században. Temploma sz. Domonkos. A községhez kapcsolt Felső-Zsiden szintén van templom, sz. Péter és Pál. Fiókegyháza *Vállus*, sz. Mihály templomával. Pl. *Fekete György*. Szül. 1845 márc. 12. Pl. 1882 óta.

II. Kiskomáromi esperesi kerület. (Zala vm.)

Esperes: *Illés István*, paesai plébános.

1. **Bezeréd.** Al. a XIV. században. Temploma sz. Katalin. Ezenkívül sz. Vendel kápolnája. Fiókegyházai: Gyürüs, Orbánosfa. Adm. *Vamossy György*. Szül. 1830 ápr. 22. Ivánban (Sopronm.). Adm. 1861 óta.

2. **Csány.** Al. 1794. Temploma a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása. Ezenkívül Nep. sz. János és a temetőben Havi Boldogasszony kápolnája. Fiókegyházai: *Bökabúza*, sz. Mihály templomával. *Hosszúfalu*. Temploma sz. Imre. Tilaj. Pl. *Erdős Ignác*. Szül. 1832 aug. 18. Nagy-Écsen. 1861. zalakoppányi adm., 1869. pl. u. o., 1873. csányi pléb.

3. **Dióskál-Palkonya.** Al. 1788. Temploma sz. István király. Fiókegyházai: Eger-Aracs, Horváti, *Szent-Márton*, sz. Márton-kápolnával. Pl. *Koller Imre*. Szül. 1845 aug. 15. Kapolyon. Pl. 1883 óta.

4. **Galambok.** Al. 1802. Temploma Urunk mennybemenetele. Fiókegyháza *Káros*. Temploma sz. Anna. Pl. *Juk József*. Szül. Nagy-Kanizsán, 1853 febr. 18. Pl. 1885 óta.

5. **Kehida.** (XIV. sz.) Újjá al. 1729. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyházai: *Kallos*, szent Anna templomával. Németfalu. Alsó- és Felső-Kustány. Adm. ifj. *Vass Ferenc*. Szül. 1864 október 1-én Sárváron. Adm. 1899 óta.

6. **Kis-Komárom.** Al. 1695. Temploma a Szentháromság. Ép. 1772. Régi márvány keresztelőkútja becses. Ezenkívül sz. József és Nep. sz. János kápolnája. A plébániának szép könyvtára van. Fiókegyházai: Komárváros. *Balaton-Mogyoród*, Sarlósboldogasszony templomával. *Balaton-Hidvég*. Nep. sz. János

ZIRCI KATH. KISDÖVŐ ÉS TEÁNYISKOLA.

kápolnájával. Pléb. *Méhes Kálmán*. Szül. 1860 jún. 21. Miháldon (Somogym.). 1888–1895. segédlelkész, 1895-től pléb. Kis-Komáromban. Sl. *Erdőssy Károly*. Szül. 1872 febr. 5. Somogy-Bükkösdön. 1896-tól kiskomáromi segédlelkész.

7. **Merenye**. Al. a XIV. században. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: *Garabonc*, sz. Adalbert templomával. *Uflak*, az Örangyalok templomával. Csapi. Pl. *Csánk Béla*. Szül. 1856 febr. 21. Ságváron. 1886. succentor, 1887. adm., 1888. pléb. Merényen. Sl. *Nagy Virgíl*. Szül. 1871 febr. 20. Komárvárosban.

8. **Nagy-Rada**. Al. 1894. Temploma sz. István király. Fiókegyháza Kis-Rada. Adm. *Gyürkis Anaklét*, sz.-Benedek-r.

9. **Orosztony-Baksaháza**. Al. 1788. Temploma Szentháromság. Fiókegyháza Kerecseny. Adm. *Mühlstein Lajos*. Szül. 1863 nov. 24. Kétnyáron (Somogym.). Pl. 1899-től.

10. **Paesa**. Al. 1710. Temploma Ker. sz. János. Fiókegyházai: Tütös, *Felső-Rajk*, sz. Anna-templommal. Pötréte. Pl. *Illés István*, esperes. Szül. 1838 dec. 16. Osztopánban. Pl. 1886 jan. 1. óta. Sl. *Gosztonyi László*. Szül. 1875 ápr. 4. Felső-Sághon (Sopronm.).

11. **Nemes-Rád**. Al. 1788. Temploma Szentháromság. Ezenkívül Nép. sz. János kápolnája. Pl. *Raukó Andor*. (A szentgáli plébániáról ment át 1901-ben.)

12. **Szabar**. Al. 1745. Temploma a bold. Szűz. Pl. *Humor János*. Szül. 1861 december 17-én Dörgicsén. Pl. 1896 óta.

13. **Szent-Péterúr**. Al. 1756. Temploma sz. Péter és Pál. Fiókegyházai: *Gétye*. Nagyboldogasszony templomával. *Igrice*, sz. Anna templomával. Nemes-Szer, Vörsü. Pl. *Naup Márton*. Szül. 1856 nov. 11. Veszprémben. 1892 adm. Mesztegnyén, 1895. helyi káplán Nádasd-Ladányon, 1899. pl. Szent-Péterúron.

14. **Zala-Apáti**. Al. 1715. Egybe van olvasztva a zalavári apátsággal. Temploma, mely egyszersmind apátsági templom, sz. Adorján tiszteletére épült. A temetőben a sz. Kereszt fölmagasztalása. Fiókegyháza *Esztergál*, sz. Flórián templomával. Adm. *Bakonyvári Ildéfusz*, sz.-Ben.-r. Sl. *Danka Placid*, sz.-Ben.-r.

A zalavári apátságot sz. István alapította 1019-ben; új kiváltságokkal sz. László ajándékozta meg 1091-ben. I. Károly után Nagy Lajos 1347-ben megújította kiváltságlevelét. A mohácsi vész után, mikor a törökök Kanizsa környékét elpusztították, az apátság lakói elszéledtek s ezután csak címében élt 1715-ig, amikor visszaállítván, a göttweihi apátságba kebelezetett. A magyarországi sz.-Benedek-rendhez csak a legújabb időben került megint vissza.

15. **Zala-Koppány**. Al. 1754. Temploma Nagyboldogasszony. Adm. *Novák Domonkos*. Szül. 1844 jún. 29. Nagy-Kanizsán. Adm. 1882 óta.

III. Kanizsai esperesi kerület. (Zala vm.)

Esperes: *Szűts Mór*, nagykapornaki plébános.

1. **Bakónak**. Al. 1761. Temploma sz. István kir. Pl. *Nyékly Pál*. Szül. 1838 máj. 7-én Szegzárdon. Pl. 1877 óta.

2. **Csatár**. Al. a XIV. században. Újjá al. 1756. Temploma a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása. A hajdani csatári apátságot 1138-ban Jáki Márton zalai ispán alapította. A mohácsi vész után elszegényedett és elpusztult, de III. Károly helyreállította. II. József megszüntette, de 1790-ben a birtokait visszaadták s attól fogva királyaink adományozzák. 1901-ben csatári apát *Hengge Alajos*. Fiókegyházai: *Belső-Csatár*. A Petend-hegyen Urunk mennybemenetele kápolnája. *Bak*, Paulai sz. Ferenc templomával és a szőlőhegyen a Szentháromság kápolnájával. *Botfa*, Szűz Mária nevének tiszteletére emelt templommal. Bocföld, Sárhida. Adm. *Mészáros Flórián*. Sl. *Rimanóczy Endre*.

3. **Csács**. Al. 1740. Temploma sz. Sebestyén. Adm. *Németh Gábor*, sz.-Ben.-r.

4. **Felső-Hahót**. Al. 1732. Temploma sz. Margit. Fiókegyháza *Alsó-Hahót*. Kápolnája van szűz Mária születése tiszteletére (1897). Pl. Szehényfai *Király Elek*. Szül. 1840 jún. 17. Pl. 1881 óta. Írt a «Magyar Állam», «Somogyi Közlöny», «Zalai Közlöny» című lapokba és több regényt fordított.

5. **Gelse**. Al. a XIV. században. Újjá al. 1716. Temploma Szentboldogasszony. Fiókegyházai: *Alsó-Rajk*, szent Róza kápolnájával (1891). *Új-Udvar*, Haví Boldogasszony-kápolnával (1894). Kilimán, Gelse-Sziget. Pléb. *Modrovich János*, kiérd. esperes. Szül. 1829 máj. 26. Lébenyben. Adm. 1861. Szent-Gálon, 1866. Gelsén, u. o. 1884. pléb., 1886–1889. esperes.

6. **Homok-Komárom**. Al. a XIV. században. Temploma szűz Mária születése tiszteletére épült. Fiókegyházai: Langviz, Fűzvölgy, Német-Szent-Miklós, Korpavár, Obornak. Adm. *Derbits Dezső*, sz.-Ferenc-r.

7. **Nagy-Kanizsa**. Al. 1690. Egyszersmind a sz.-Ferenc-rend kolostora; temploma sz. József tiszteletére épült. Továbbá Nép. sz. János temploma; a kórházban sz. Márton, a Cserfőhegyen sz. Anna, a Förténhegyen

Urunk színeváltozása kápolnája. Fiókegyháza *Kis-Kanisza*, Sarlós-boldogasszony templomával. *Palin* pusztán szent József-templom. Adm. *Görög Ince*, sz.-Ferenc-rendi prezidens.

8. **Nagy-Kapornak.** Al. a XIV. században. Temploma a Megváltó tiszteletére épült. Az apátsági székházban, mely most a Jézus-társaságé, a bold. Szűzről, az apáca kolostorban pedig a bold. Szűz szeplőtelen fogantatásáról nev. kápolna. Fiókegyházai: Almás, Forintos-háza, Kis-Kapornak, Misefa, *Padar*, Nep. sz. János-kápolnával. Pl. *Szűts Mór*, esperes. Született 1845 júl. 27. Diszelen (Zalam.). Pl. 1879 óta, 1893. esp. tanfelügyelő, 1899. esp. Közleményeket írt a «Magyar Nyelvőr»-be, «Magyar Állam»-ba, «Budapesti Hírlap»-ba.

9. **Nagy-Récese.** Al. 1788. Temploma sz. László. Fiókegyházai: Kis-Récese, Sárszeg. A *Baconak-hegyen* sz. Mária Magdolna kápolnája. Adm. *Knezevich József*. Szül. 1841 dec. 22. Daruváron. 1875. curatus Lajos-Komáromban. 1896 óta adm. Nagy-Récsén.

10. **Nemes-Apáti.** (XIV. sz.) Újja al. 1710. Temploma szent Miklós. Fiókegyháza Vöckönd. Pl. *Vajda János*, ker. tanf. Szül. 1851 nov. 29. Jánosházán. Pl. 1886., ker. tanf. 1899-től.

11. **Szent-László-Egyháza.** Al. 1720. Temploma sz. László. Egyszersmind a sz.-Ferenc-rend temploma. Fiókegyházai: Bucsa, Hetés, Sándorháza, sz. András. Adm. *Déry Egged*, sz.-Ferenc-r. házfő.

12. **Szepetk.** Al. 1788. Olláron. Szepetkre helyeztetett 1870. Temploma sz. Péter és Pál. A temetőben a fájdalmas Szűz kápolnája.

Fiókegyházai: Zala-Istvánd, Pókafa, *Kemend*. Urunk színeváltozásáról nev. kápolnával. Nagy-Ollár, a p'ebánia egykori székhelye. Adm. *Rády István*. Szül. 1852 december 14-én Török-Koppányban. Adm. 1893 óta.

13. **Zala-Szent-Balázs.** Al. 1817. Temploma Nagyboldogasszony. Ép. 1790. Fiókegyháza: *Börzönce*. A hegyen sz. Lőrinc kápolnája. *Kacorlak*. A bold. szűz Mária kápolnájával. *Magyar-Szerdabely*. Sz. István király templomával. A hegyben Urunk mennybemenetele kápolnája. *Pölöskefő-Duzsnak*, sz. Mária Magdolna templomával. Pl. *Ambrus Ferenc*. Szül. 1834 febr. 27. Adándon. 1866. adm. Lepsényben, 1871 óta Zala-Szent-Balázson. Sl. *Bognar Imre*. Szül. 1869 apr. 26. Kis-Cellen.

14. **Zala-Szent-Iván.** Al. 1761. Temploma Ker. sz. János. Fiókegyházai: *Alibánfa-Lukafa*, Szűz Mária születéséről nev. kápolnával. *Ördög-Henye*, sz. István király templomával. *Pető-Henye*, Pozva. Pl. *Györe János*, ker. jegyző. Szül. 1857 szept. 21. Pl. 1889 óta.

15. **Zala-Szent-Mihály.** (XIV. sz.) Újja al. 1788. Temploma sz. Mihály. Fiókegyháza Pölöske. Pl. *Szarka Antal*. Szül. 1843 szept. 9. Pápán. 1880. eseszneki helyi káplán, 1866. pléb.

TÖLSŐ-ORSI RÓM. KATH. TEMELEM.

Somogyi főesperesség.

Főesperes: *Rádev Gyula*, apátkanonok.

I. Karádi esperesi kerület. (Somogy vm.)

Esperes: *Czupy Balint*, tabi plébános.

1. **Andocs.** Al. a XIV. században. Újja al. 1717. Egyszersmind szent-Ferenc-rendi kolostor. Temploma, mely a Dunántúlon ismert bucsújárárhely, Nagyboldogasszony tiszteletére épült. Adm. *Szuppaner Gáspár*, szent-Ferenc-r. házfő.

2. **Ádánd.** Al. 1853. Temploma Szentháromság. Fiókegyháza Juth. Pl. *Bánfi József*. Szül. 1851 dec. 9-én Pinkafőn. Adm. 1886. Rátóton, u. o. 1888. pléb., 1890 óta Adándon.

3. **Endréd.** (XIV. sz.) Újja al. 1744. Temploma sz. András. Adm. *Bertalanffy Teodózius*, sz.-Ben.-r.

4. **Kapoly.** (XIV. sz.) Újja al. 1785. Temploma sz. Mihály. Adm. *Németh Ráfael*, sz.-Ben.-r.

5. **Karád.** (XIV. sz.) Újja al. 1705. Temploma sz. László. Fiókegyházai a pusztákon kívül: Csepely (hajdani plébánia), Köttse. Pl. *Neumayer Károly*. Szül. 1825 okt. 30-án Veszprémben. Tíz évig segédlelkész, 1864–1872. papnevelő-int. aligazgató Veszprémben, 1872 okt. pléb. Sl. *Gosztonyi László*. (Áth. Paesára.)

6. **Kiliti.** (XIV. sz.) Újjá al. 1764. Temploma sz. Kilit. Pl. *Börzsönyi Antal*. Szül. 1850 máj. 4. Répce-Szemerén. 1884. succentor, 1885. pléb.
7. **Köröshegy.** Al. 1760. Temploma Urunk legszentebb vére tiszteletére épült. Fiókegyháza: *Bálványos*, sz. Gábor templomával. *Kerki*, sz. Anna templomával. *Pusztta-Szemes*, sz. Vendel templomával. *Balaton-Földvár* fürdőtelepen kápolna van a magyarok Nagyasszonya tiszteletére. Ép. 1899. Pl. *Kommandinger Kálmán*. Szül. 1842 okt. 20. Szegzárdon. 1876 adm., 1877. pléb. Köröshegyen.
8. **Miklósi.** (XIV. sz.) Újjá al. 1791. Templomát 1894-ben újjá építették s Ker. sz. János tiszteletére szentelték föl. Fiókegyháza *Kára*. Temploma sz. Kálmán. Pl. *Boór Antal*. Szül. 1852 aug. 23-án Veszprémben. 1890. szentgáli adm., 1895. miklósi pléb.
9. **Nagy-Berény.** Al. a XIV. században. Temploma sz. Imre. Fiókegyháza *Som*, Nagyboldogasszony templomával. Pl. *Scherer István*, ker. jegyző. Szül. 1859 nov. 28. Zircen. 1890. succentor, 1896. pléb.
10. **Nágoos.** Al. 1783. Temploma sz. György. Ezenkívül sz. Vendel kápolnája. Fiókegyháza *Zics*, Sarlósboldogasszony templomával. Pl. *Goreczky Károly*. Szül. 1866 okt. 25. Kecskeméten. 1889—1896. házi káplán Somssich Imre grófnál. 1896 júl. pléb. Sl. *Herzog Mihály*. Szül. 1866 jún. 22. Feketevárosban. 1900 óta Nágooson s. lelkész.
11. **Ságvár.** Al. 1806. Temploma szent József. Fiókegyháza *Nyim*, szent István király templomával. Pléb. *Körmendy József*. Szül. 1841 dec. 1. Veszprémben. 1873—1880. succentor. Pléb. 1881 óta.
12. **Szólád.** (XIV. sz.) Újjá al. 1744. Temploma Nep. sz. János. Fiókegyháza: *Őszöd*. Temploma szent Imre (1892). *Szárszóz*, *Falu-Szemes*. Páduai sz. Antal templomával. *Teleki*. Temploma a sz. Kereszt föltalálása. Pl. *Mokkor Pál*. Szül. 1854 jún. 21. Lakócsán (Somogym.). 1892-ben admin., 1894-ben pléb. Szóládon, 1895-ben ker. tanfelügyelő.
13. **Tab.** Al. 1759. Temploma az Úr vacsorája. Ezenkívül a bold. Szűz kápolnája. Fiókegyháza: *Bábony*, *Megyer*, *Tomaj*, Nagyboldogasszony templomával. *Zala*, sz. Mária Magdolna templomával. Pl. *Czupy Bálint*, esperes. Szül. 1836 márc. 31. Völcejen (Sopronm.). 1869. adm. Ádándon, 1875. u. o. pléb., 1885. esp., 1890-ben tabi pléb. Sl. *Jankovics Ferenc*. Szül. 1875 okt. 24. Székes-Fejérvárott.
14. **Török-Koppány.** Al. 1700. Temploma sz. Katalin. A szállóhegyen Urunk mennybemenetele kápolnája. Fiókegyháza: *Német-Egres*, sz. Fülöp és Jakab templomával. *Szorosad*, sz. József templomával. *Döröske*. Pl. *Szabó József*. Szül. 1847 dec. 21. Ádándon. Pl. 1884 óta. Sl. *Kozma Kálmán*.
15. **Zamárdi.** Al. a XIV. sz. Újjá al. 1785. Temploma a bold. Szűz születése. *Szántód* pusztán szent Kristófról nev. kápolna. Pl. *Neumayer Gellért*, sz.-Ben.-r.

II. Kaposvári esperesi kerület.

Esperes: *Kommandinger Vilmos*, lengyeltóti plébános.

1. **Böszénfa.** Al. 1781. Temploma sz. Nothburga. Fiókegyháza: *Gálosfa*. Temploma Urunk színeváltó-zása. Hajmás, Alsó- és Felső-Tótváros. Pl. *Farkas György*. Szül. 1860 jan. 23. Vásáros-Dombón (Baranyam.). Pl. 1888-tól.
2. **Gamás.** Al. XIV. sz. Újjá al. 1771. Temploma Nagyboldogasszony. Pl. *Apa János*. Szül. 1825 márc. 12. Esztergomban. Pl. 1864-től. Sl. *Vértes Ferenc*. Szül. 1871 szept. 26. Csókakőn (Fejérm.).
3. **Gesztli.** Al. 1788. Temploma Ker. sz. János. Fiókegyháza: *Polány*, Magyar-Egeres. *Alsó-Bogát* pusztán Pád. sz. Antal kápolnája van. Adm. *Visnyei Ignác*. Szül. 1846 jan. 23. Lengyeltóti. A theológiát Pannonthalmán és Veszprémben végezte. Pl. 1886-tól.
4. **Hetes.** Al. XIV. sz. Újjá al. 1769. Temploma sz. György. Fiókegyháza: *Juta*. Temploma Pád. sz. Antal. *Kapos-Ujlak* Nagyboldogasszony kápolnájával. *Várda* sz. László kápolnájával. *Bodrog*, *Csombárd*, a sz. Kereszt-ről nev. kápolnával. *Csoknya*. Pl. *Hajós Gábor*. Szül. 1867 aug. 10. Nagy-Vejkén (Tolnam.). Hetesen volt segéd-lelkész, ugyanott 1901 júl. 1-től pléb. Munkatársa a «Jó Pásztor» folyóiratnak.
5. **Kaposvár.** (R. t. vár. Somogy vármegye székhelye.) Al. 1718. Temploma Nagyboldogasszony tiszteletére újonnan épült 1886-ban. Ezenkívül a Kálvárián a Föltámadás kápolnája, az apácakolostorban a bold. Szűz, ugyancsak a szegényekházában szintén a bold. Szűz kápolnája. Kápolna van még a Kaposhegy, Róma, Ivánfa hegyeken. Fiókegyháza *Kapos-Füred*, az Örangyalok templomával. Pl. dr. *Zimmert József* Szül. 1866 jan. 30-án Körtyvélyesen (Vasm.). Tábori káplán volt Pozsonyban, 1900-tól pléb. A katonai koronás arany érdemkereszt tulajdonosa. Sl. dr. *Kéri Gyula* Szül. 1867 febr. 18. Szücsön (Veszprémm.). A Pazmaneumban végezte a theológiát. 1891—1893. a veszprémi szemináriumban hely. tanár. *Hankóczy János*. Szül. 1867 márc. 1. Várpalotán. *Czigány Pál*. Szül. 1875 jan. 28. Mikefán. *Schermann József*, hitoktató. Szül. 1872 jún. 25. Salamonfán.
6. **Látrány.** Al. 1718. Temploma sz. Mihály. Fiókegyháza: *Lelle*, a Szentháromság templomával. *Túr*,

Ker. sz. János templomával. A Kishegy szőlőhegyen szent Donátról nev. kápolna. Pl. *Köller József*. Szül. 1861 máj. 6. Szombathelyen.

7. **Lengyeltóti.** Al. 1702. Temploma sz. Jakab. Az apácakolostorban a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása kápolnája. Fiókegyházai: *Töl-Gyugy* Urunk mennybemenetele tiszt. nev. templommal. Kis-Berény, Hács, Nagy- és Kis-Béndek pusztán kápolna van szűz Mária neve tiszteletére (1857.). A kápolna mellett egy régi templom romja. A törökök elől ebbe a templomba menekült és leölt magyarokat a templom mellett temették el, csontjaik ma a kápolna sekrestyéje alatt vannak. Pl. *Kommandinger Vilmos*, esp. Szül. 1851 ápr. 19. Szegzárdon. Pl. 1883-tól. Sl. *Rietling Alajos*. Szül. 1874 febr. 17. Szekes-Fejérvárott.

8. **Osztopán.** Al. XIV. sz. Újjá al. 1788. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: Edde, Somogy, Jád. Pléb. *Vinis Fülöp*. Szül. 1854 máj. 19. Veszprémben. Pl. 1893 óta.

9. **Somogyvár.** Al. 1704. Temploma sz. Mária Magdolna. A kastélyban Nagyboldogasszony, az apáca-kolostorban a bold. Szűz kápolnája. Fiókegyházai: Vámos, Pamuk. *Remete* pusztán a sz. Család kápolnája. Pléb. *Lukács Ferenc*, aranyműs. Szül. 1822 ápr. 10. Szombathelyen. 1859. adm., 1863. pl. Somogyvárott. Sl. *Plachner László*. Szül. 1867 okt. 22. Curgón.

10. **Szöllős-Győrök.** Al. 1704-ben. Temploma szűz Mária születése. A kastélyban sz. Borbála kápolnája. Fiókegyházai: *Balaton-Csehi*. Sz. Keresztről nev. templom. Orda, *Boglár* Urunk színeváltozása templomával. Kislak, Fonyód. Pl. *Közma László*. Szül. 1856 jún. 16. Keszthelyen. Pl. 1886 óta. Sl. *Ráth Gyula*. Szül. 1864 febr. 26.

11. **Toponár.** Al. 1818. Temploma Szentháromság (1781). A freskókat Dorfmeister festette. Pl. *Szentes István*. Szül. 1843 szept. 8. Márkón. Pl. 1879 óta.

III. Igalj esperesi kerület.

Esperes: *Seidl Károly*, göllei plébános.

1. **Acsa.** Al. 1822. Temploma sz. Flórián. *Geréz* pusztán sz. Márton temploma. Adm. *Nemsur Ignác*. Szül. 1837 jan. 24. Pusztakécségén (Folnamegye). Pl. 1875-től.

2. **Attala.** Régi pléb. Újjá al. 1722. Új temploma sz. Vendel (1867). Fiókegyházai: *Csoma*. A temetőben a sz. Kereszt fölmagasztalásának kápolnája. *Pula* sz. Péter és Pál templomával. Szabadi. Pl. *Melbárd Gyula*, ker. tanf. Szül. 1851 ápr. 11. Zala-Szent-Gróton. A theológiát a Pazmaneumban végezte. 1876–1884. Kaposvárott gimn. hittanár. Okl. középiskolai tanár. 1884–1896. mernyei, ettől fogva attalaj plébános. Közleményeket írt az «Arch. Értesítő»-be, kiadta a somogy-megyei régészeti társulat első évkönyvét és szerkesztette 1896-ban «Somogy vármegyei gazdaságtörténeti adatok» című munkát. Sl. *Kereztés József*. Szül. 1872 febr. 6. Sz.-Fejérvárott.

3. **Gölle.** Al. 1711. Temploma Urunk színeváltozása. A temetőben sz. Vendel kápolnája. Fiókegyháza *Gyalán*, a sz. Kereszt fölmagasztalásáról nev. templommal. Pl. *Seidl Károly*, esperes. A hadi-érem és Signum laudis tulajdonosa. Szül. 1838 szept. 26. Veszprémben. 1864–1869. tábori lelkész, 1870. adm. Szóládon, ugyanott 1872. pléb., 1881. göllei pléb., 1899. esperes.

4. **Igalj.** Al. a XIV. században. Újjá al. 1685. Temploma sz. Anna. Ép. 1750. A szőlőhegyen sz. Donát kápolnája. *Rúksi* fiókegyházban sz. Bertalan temploma. Pl. *Hukk György*. Szül. 1862 március 29-én Szatmáron.

A KESZTHELYI RÓM. KATH. TEMPLOM BELSEJE AZ 1896-IKI MEGÚJÍTÁS UTÁN.

A ZALA-SZENT-GRÓTHI RÓM.
KATH. TEMPLOM.

A theológiát Budapesten végezte. 1885–1888. a kalksburgi kollégiumban magántanár, ezután segédlelkész Fehérgyarmaton, 1889–1899. nevelő, ez időtől veszpréme gyházmegyei pap és igali plébános.

5. **Kereseliget.** Al. 1746. Új temploma sz. István király tiszteletére 1894–1895-ben épült. Nevezetessége egy XVIII. századbeli szépművű szentségtartó. Pl. *Szűjártó János*. Szül. 1842 május 15-én Kaposvárott. Pléb. 1878 márc. 15-től.

6. **Kisbár-(Apáti).** Al. a XIV. században. Újja al. 1742. Temploma sz. Terézia. A kerpusztai temetőben a trinitáriusok hajdani kolostorának és templomának alapfalai láthatók. Fiókegyházai: Bonnya, Fiad. Pl. *Hankóczy Miklós*. Szül. 1843 nov. 22. Adm. 1873. Páhokon, segédlelkész 1880-ig Karádon, ez időtől kisbári pléb.

7. **Mernye.** Al. a XIV. században. Újja al. 1724. Temploma Sarlósboldogasszony. Fiókegyházai: *Szent-Gáloskér*. Temploma sz. Imre. Ezenkívül házi kápolna van itt a bold. Szűz születése tiszteletére. Aszaló, *Mocsolád*. Házi kápolna Minden-szentek és a bold. Szűz tiszteletére. Hármass-Ecsény, Falu-Somodor, *Pusztasomodoron*

sz. Tivadar temploma. *Magyar-Atúd* a Szentháromság templomával. Pl. *Perlaky József*. Szül. 1852 aug. 17-én Kis-Kanizsán. 1878-ban résztvett a boszniai hadjáratban. 1878 nov. segédlelkész Tördemicén, 1880–1882. hely. lelkész Halápon, ezután Attalán, 1884. Taszáron; mernyei pléb. 1896-tól. Sl. *Süttő Gyula*, hittanár. Szül. 1871 okt. 2. Devecseren.

8. **Mosdós.** Al. 1834. Temploma Urunk mennybemenetele. Fiókegyházai: Nagy-Berki, Kis-Berki. A *Vigadó* szőlőhegyen Nep. sz. János kápolnája. Pl. *Csik Alajos*. Szül. 1847 márc. 7. Veszprémben. Pl. 1888-tól.

9. **Somogy-Szent-Balázs.** Al. a XIV. században. Újja al. 1739. Temploma szent Mihály (1781). Fiókegyházai: Cserénfa, Gyarmat, Sántos, Kapos-Keresztúr. *Zselic-Kislak* sz. István király templomával. *Simonfa* az Úr vacsorája templomával. *Zselic-Szent-Pál*, *Töröcske*, *Szent-Jakab*. Régi apátságának romjai láthatók. Admin. *Herbay Pál*. Szül. 1862 okt. 11. Pléb. 1900-tól.

10. **Somogy-Szill.** Al. 1726. Temploma sz. István király. A szőlőhegyen szent Donát kápolnája. Fiókegyházai: *Büssü* a Szentháromság templomával. Kázsok, Patalom. Adm. *Mayer Gyula*. Szül. 1870 márc. 16-án Taranyban. Adm. 1900-tól.

11. **Taszár.** Al. 1747. Temploma a magyarok Nagyasszonya tiszteletére épült. Fiókegyházai: *Báté*. Temploma szűz Mária szeplőtelen fogantatása. *Fonó*. Temploma sz. Márton. *Homok*. Temploma sz. Vendel. *Orci*. Temploma Jézus sz. neve. *Zimány*. Temploma és kápolnája van szűz Mária neve tiszteletére. Pl. *Bányay Gábor*. Szül. 1850 márc. 23. Zalavárott. Pl. 1882 óta. Sl. *Puska Géjza*. Szül. 1875 jún. 27. Göllén.

Pápai főesperesség.

Főesperes: *Néger Agost*, apát-kanonok.

I. Pápai esperesi kerület. (Veszprém vm.)

Esperes: *Horváth Antal*, vaszari plébános.

1. **Csóth.** Al. 1779. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: *Béb*. Temploma sz. Anna. *Gyimót*. Temploma sz. Mór. Pl. *Kaufman Géjza*, ker. tanfelügyelő. Szül. 1862 szept. 16. Gyiróton. Pl. 1890-től.

2. **Jákó.** Al. 1781. Temploma Szentháromság. Fiókegyházai: Németbánya, Iharkút, Farkasgyepű. Pléb. *Matzner Endre*. Szül. 1852 júl. 3. Német-Keresztesen (Vasm.). 1886. eseszneki helyi káplán, 1888. adm. Ajkán és Tót-Vázsonyban, 1897. jákói pléb.

3. **Marcaltó.** Al. 1768. Temploma Nep. sz. János. Fiókegyházai: Alsó-Görzsöny, Felső-Görzsöny. *Ibászi* pusztán Nagyboldogasszony kápolnája. *Ó-Malomsok*, sz. Alajos templomával. Uj-Malomsok. Pl. *Katiz Lajos*. Szül. 1855 dec. 9. Zircen. Adm. 1884. Marcaltón, pléb. 1888-tól u. o.

4. **Nagy-Ganna.** Al. 1770. Temploma sz. Kereszt földmagasztalása. Itt van az Esterházy grófi-család sírboltja is. Ép. 1808–1818. Moreau párisi építész tervei szerint ékes szoborművekkel és domborművekkel. Fiókegyházai: *Kis-Ganna* sz. Vendel templomával. *Döbrönte* a fájdalmas Szűz templomával. A kihalt Somogyi grófi-család sírboltja csinos kupolás kápolna. Ép. 1714. Pl. *Taschler Dezső*. Szül. 1839 máj. 16. Tényőn (Györm.).

5. **Nagy-Tevel.** Al. 1717. Temploma Szentháromság. Fiókegyháza Adász-Tevel. Adm. *Sipos Orbán*, ciszt.-r. főgimn. tanár.

6. Nyárad. Al. 1753. Temploma sz. Joákim. Fiókegyháza: *Dereske* a sz. Olvasóról nev. templommal. *Dáka*. Temploma sz. Kereszt fölmagasztalása. Borsósgyőr, *Mezőlak* sz. Kereszt fölmagasztalásának templomával. *Békás Szűz Mária* neve kápolnájával. Mihályháza. Pl. *Korbély György*. Szül. 1842 jan. 14-én Magyar-Polányban. Pl. 1881 óta.

7. Pápa. (R. t. v.) Al. a XIV. században. Temploma sz. István vértanú tiszteletére épült. Ezenkívül sz. Anna-templom van itt. A temetőben a fájdalmas Szűz kápolnája. A sz.-Ferenc-rendiek temploma szűz Mária születése tiszteletére, a szent-Benedek-rendieké Nagyboldogasszony, az irgalmasoké szent Imre tiszteletére épült. A kastélyban a sz. Kereszt, a szegényekházában a Boldogasszony szeplőtelen fogantatásáról nevezett házi kápolna. Fiókegyháza Nagy-Acsád. Pl. *Kriszt Jenő*. Szül. 1863 dec. 22. Barcson. Fölvétetett az egyházmegyébe 1897-ben. Pápai plébános 1898-tól. Sl. *Luka Károly*. Szül. 1866 dec. 14-én Völcsejen. *Frászt Endre*. Szül. 1870 aug. 20. Devecserben.

8. Pápa-Kovácsi. Al. 1750. Temploma sz. Anna. Ép. 1781. Két értékes képe van a XVI. századból. Az apácakolostorban a Boldogasszony szeplőtelen fogantatása kápolnája. A plébánia könyvtára 3000 kötet. Fiókegyháza: *Kup*. Temploma szent György. *Nóráp*. Temploma szent Mihály. *Kéttornyúlak*. Temploma szent Imre. *Tapolcafő* sz. István királyról nev. kápolnával. Pl. *Ádám Iván*, ker. tanfelügyelő. Szül. 1844 jan. 3-án Nagymartonban. 1872—1888-ig Sümegyen reáliskolai tanár és igazgató. Tanügyi cikkeket írt különböző lapokba, nemkülönben dolgozott több egyházi lapba.

9. Salamon. Al. 1807. Temploma Ker. sz. János. Ép. 1754., tornya 1812. Pl. *Csaplár Antal*. Szül. 1870. jún. 1. Csallóköz-Nyéken. Pl. 1897 okt. óta.

10. Ugod. Al. 1736. Temploma sz. Péter és Pál. Fiókegyháza *Homok-Bödöge*, sz. Imre templomával. Pléb. *Alasz Miklós*, hittanár. Szül. 1867 dec. 4. Alsó-Szakonyban. Adm. 1898., plébános 1900-tól. Sl. *Engelhardt Ferenc*. Szül. 1878 jún. 8. Székes-Fejérvártott.

11. Vanyola. Al. 1754. Temploma sz. Magdolna. Fiókegyháza: *Gecse* sz. Margitról és sz. Imréről nevezett templommal. *Nyögré*. Temploma sz. István király. Adm. *Leitgeb József*. Született 1865 február 22. Nagymartonban. Adm. 1901-től.

12. Vaszar. Régi plébánia. Újja al. 1702. Temploma sz. György. Fiókegyháza *Takácsi*. Temploma Sarlósboldogasszony. Pl. *Horváth Antal*, esperes. Szül. 1827 febr. 26. Felső-Szilvágyon. 1860. salamoni, 1882. vaszari pléb., 1897. esp. Sl. *Huszár Gyula*. Szül. 1875 febr. 24. F.-Iregén.

PLÉBÁNIAI TEMPLOM KAPOSVÁROTT.

3. Gyirót. Al. 1716. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyháza *Sikátor*, sz. Anna templomával. Pléb. *Fazekas János*. Szül. 1838 dec. 24. Győrött. Cseszmezen volt helyi káplán. 1879-től gyiróti pléb.

4. Koppány. Újja al. 1734. Temploma sz. Borbála. Adm. *Kolonics Lipót*, ciszr.-r.

5. Lovász-Patona. Al. 1805. Temploma Nep. szent János. A kastélyban a boldogságos szűz Mária kápolnája. Fiókegyháza *Nagy-Dém* a boldogságos szűz Mária születéséről nevezett templommal. Adm. *Möröcz Antal*. Született 1835 május 17. Pápan. Adminisztrátor 1870 óta. Munkatársa volt az «Idők Tanuja», «Tano-

AZ UGYNEVELZETT «VOROS-BARÁTOK TEMPLOMA» SZENTGRÓTHON.

II. Szombathelyi esperesi kerület.

Esperes: *Bognár Ernő*, bakony-szombathelyi plébános.

1. Bakony-Szent-László. Al. 1788. Temploma sz. László. Pl. *Lendvay Béla*. Szül. 1865 márc. 26. Budapest. Pl. 1901 augusztustól.

2. Bakony-Szombathely. Al. 1760. Temploma sz. Imre. Fiókegyháza: *Bánk* sz. Bertalan templomával. *Réde*. Temploma Szentháromság. *Kerek-Teleki*. Kápolnája van Ker. sz. János tiszteletére. *Szolga-Győr* pusztán sz. Annáról nev. házi kápolna. Pl. *Bognár Ernő*, esperes. Szül. 1849 jan. 1. Szépalmán (Veszprém.). Pl. 1873-tól.

AZ IRGALMAS APÁCÁK KOLOSTORA KAPOSVÁROTT.

július 31. Veszprémben. Plébános 1891-től. Sl. *Zöld István*. Született 1868 december 19. Győrött.

7. **Románd.** Al. 1816. Temploma sz. Mihály. Fiókegyháza Gic. Pl. *Mihálicz János*. Szül. 1852 nov. 24. Pinnyén. Pl. 1886-tól.

8. **Szücs.** Al. 1777. Temploma Nagyboldogasszony. A Kálvárián a Szentháromság kápolnája. Fiókegyháza *Fenyőfő* sz. Magdolna templomával. Pl. *Gácsinger József*. Szül. 1845 jan. 2-án Nezsideren. Sz.-Ferenc-rendi volt. 1898. fől. az egyházmegyébe. Pl. 1900-tól.

III. Devecseri esperesi kerület.

Esperes: *Pados Lajos*, felsőiszkázi plébános.

1. **Dabrony.** Al. 1788. Temploma sz. Lőrinc. Fiókegyházai: *Vid* a Szentháromság templomával. Nagy-Alásony. Pl. *Rác Ferenc*. Szül. 1853 nov. 19. Pápán. Dabronyi adm. 1888. Pl. 1894-től.

2. **Devecser.** Al. 1712. Temploma Pád. sz. Antal. Fiókegyházai: *Kolontár* a bold. Szűz szeplőtelen fogantatásáról nev. templommal. Pusztá-Miske. Pl. *Derdák Lőrinc*. Szül. 1851 aug. 11. Fülesen. Pl. 1886-tól. Sl. *Sándly Ferenc*. Szül. 1871 júl. 28. Nyáradon. A devecseri kath. kör jegyzője.

3. **Felső-Iszkáz.** Al. 1720. Temploma a bold. szűz Mária neve tiszteletére épült. Fiókegyházai: *Közép-Iszkáz*. Temploma sz. László. *Alsó-Iszkáz*. Temploma sz. Miklós. *Csősz*. Temploma sz. Imre. *Kis-Szőllős*. Szent Mártonról nev. templomán kívül kápolnája van sz. István király tiszteletére. Csögle, Nagy-Pirit, Kis-Pirit. Pléb. *Pados Lajos*. Szül. 1835 szept. 8-án Szent-László-Égyházán. Pl. 1869. Esp. 1882. Sl. *Zséger János*. Szül. 1876 máj. 10. Csurgón (Somogym.).

4. **Halimba.** Al. 1744. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyházai: *Padrag*. Temploma szent Mihály. *Szőc*. Temploma sz. Flórián. *Csékut* az Orangyalokról nev. templommal. Pl. *Szekér László*. Szül. 1841 febr. 23. Terestyénfán (Veszprémm.). Pl. 1881-től. Sl. *Gyöngyössy Imre*. Szül. 1874 jan. 18. Hajmáskéren (Veszprémm.).

5. **Külső-Vath.** Régi plébánia. Újja al. 1720. Temploma sz. Margit. Fiókegyházai: Belső-Vath (Vasm.). Merse (Vasm.), Gerőlyi, *Vinár*. Temploma Sarlósboldogasszony, Nemes-Szalók, *Pór-Szalók*. Temploma szent Fülöp. Adorjánháza, Egeralja. Pl. *Csázma József*. Szül. 1838 jan. 1. Pápán. Pl. 1877-től.

6. **Nagy-Szőllős.** Al. 1725. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: *Kerta*. Temploma sz. Erzsébet. *Doba* szent Péter és Pál templomával; a Somlóhegyen szent Mártonról nev. kápolna. *Vecse*. Temploma szent János ev. *Somlóvár* pusztán a kastélyban a bold. Szűz kápolnája. Pl. *Somogyi-Baka Lajos*. Szül. 1845 dec. 4-én Kaposvárott. Pl. 1882-től. Sl. *Kauovich László*. Szül. 1873 márc. 30. B.-Füreden. (Áth. Ihárosra).

dei Lapok», «Magyar Állam», «Autonomia» c. lapoknak; megírta a plébánia történetét, továbbá kiadta a «Vén bakter életkátéja» c. munkát.

6. **Pápa-Teszér.** Al. 1737. Temploma bold. szűz Mária neve tiszteletére épült, 1901-ben restaurálták. — A templom alatti kriptában fekszik Meszlényiné, Kossuth Lajos napja. Fiókegyházai: *Bakony - Szent - Iván*. Temploma Ker. szent János. *Bakony - Ság*. Szent László kápolnájával. *Kis-Dém* pusztán Szentháromság kápolnája. Plébános *Gerstner Iguác*, kerületi tanfelügyelő. Született 1860

7. Noszlop. Al. 1767. Temploma a fájdalmas Szűz. Fiókegyházai: *Oroszi*. Temploma szent Mihály. *Pölske* szent Márton kápolnájával. Plébános *Szauter Ignác*. Született 1840 január 23. Győrött. Plébános 1874-től. Sl. *Müller Károly*. Született 1867 aug. 2. Káptalan-Tótin.

8. Somlyó-Vásárhely. Al. 1703. Temploma sz. István vértanú. Ezenkívül szent Rozália, a szőlőhegyen pedig sz. Margit kápolnája. Fiókegyháza *Borszőrösök*. Sz. Annáról nev. templomán kívül kápolnája van Jézus sz. Szíve tiszteletére. Pl. *Kálmán József*. Született 1854 november 24. Jánosházán. Pl. 1898-tól. Sl. *Hochreiter Kázmér*. Szül. 1864 jún. 24. Szabáson. 1892—1896-ig nevelő Fiáth Pál bárónál.

9. Tüskevár. Al. 1731. Temploma a boldogságos szűz Mária születése tiszteletére 1778-ban épült. Ezenkívül kápolna van itt sz. Vendel és Izidor tiszteletére. Fiókegyházai: *Kis-Jenő*. Temploma sz. István; ezenkívül két kápolna: a Szentháromság a temetőben s a sz. Kereszt földalálása a Somlyóhegyen. *Torna*. Temploma Urunk mennybemenetele. *Karakó-Szörcsök*. Temploma sz. András. *Kis-Berzseny*. Temploma szent Mihály. *Torna-Pinkóc* szent Imre kápolnájával. Plébános *Udvardy Ferenc*. Született 1840 december 1-én Nemes-Ládonyban. Plébános 1879-től. Sl. *Romandi Gejza*. Született 1870 jan. 27.

HEBÁNYAI TEMPLOM TÁJÁN.

IV. Sümegi esperesi kerület.

Esperes: *Andalits Lajos*, nyírádi plébános.

1. Csab-Rendek. Al. 1725. Temploma sz. Lőrinc. Ezenkívül Loyolai sz. Ignác és sz. Cecília kápolnái. Pl. *Keresztényi István*. Szül. 1827 márc. 4. Pl. 1861-től. Adm. *Danasy György*. Szül. 1876 ápr. 7. Pápán.

2. Csehi. Al. a XIV. században. Temploma sz. Mihály. Ezenkívül sz. Vendel kápolnája. Fiókegyházai: *Bazsi*. Temploma Nagyboldogasszony. A szőlőhegyen Urunk színeváltozása kápolnája. *Prága*. Temploma szent István király. Pl. *Bossányi Ferenc*, kiérd. esperes. Született 1844 október 15. Szombathelyen. 1878. pléb. Fokszabadin, 1899. Csehíben. Sl. *Sinkovits Nándor*. Szül. 1872 nov. 8. Főréven (Pozsonym.).

3. Gógánfa. Al. 1769. Temploma Ker. sz. János. Fiókegyházai: *Dabrony* az Angyali üdvözletről nev. templommal. Megyer, *Ukk*. Temploma Szentháromság. *Ötvös* pusztán templom van a bold. szűz Mária születése tiszteletére. Adm. *Fehér Lajos*. Szül. 1852 szept. 27. Sümegen. Pl. 1894-től.

4. Gyömörő. Al. 1788. Temploma a sz. Kereszt földalálása tiszteletére épült. Adm. ifj. *Szabó Lajos*. Szül. 1860 dec. 29. Nemes-Viden. Adm. 1897-től.

5. Káptalanfa. Al. 1751. Temploma a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása tiszteletére épült. Ezenkívül a Szentháromság kápolnája. Fiókegyházai: Bodorfa, Gyepü-Kaján, *Hany* a bold. szűz Mária nevének szentelt templommal. Pl. *Áts Sándor*, ker. tanfelügyelő. Szül. 1855 dec. 23. Devecserben. 1884. adm., 1888. pl. Káptalanfán. Sl. *Jankovich Tibamér*. Született 1875 febr. 16. Nagy-Vázsonyban.

RÓM. KATH. FELSŐISKOLA TÁJÁN.

6. Kis-Görbő. Al. 1754. Temploma szent Jakab. Fiókegyházai: *Nagy-Görbő*. Temploma szent Margit. *Óbid*. Temploma sz. Imre. *Vindornya-Szőllős*. Temploma szent Péter és Pál. — Döbröce. Pl. *Pályi János*, c. kanonok, aranymisés. Szül. 1820 nov. 24. Veszprémben. Pl. 1855. Esp. 1888. Tiszt. kanonok 1896., orsz. képviselő volt 1892—1896-ig. Sl. *Székely István*. Szül. 1867 ápr. 12. Veszprémben.

7. Mihályfa. Al. 1788. Temploma a bold. Szűz

születése tiszteletére épült. Fiókegyháza Kis-Vásarhely. Pl. *Kardos Lázár*. Szül. 1839 nov. 2. Pusztakovácsin. Pl. 1882-től.

8. Nyírad. Al. 1725. Temploma Szentháromság. Pl. *Andalits Lajos*, esperes. Szül. 1841 máj. 1. Szombathelyen. 1876. adm., 1882-től pléb. Nyíradon, 1898. esp.

9. Pakod. Al. a XIV. században. Temploma sz. Margit. Fiókegyháza Dötk. Pl. *Takács József*, kegyesr.

10. Sümeg. Al. a XIV. században. Újjá al. 1760. Temploma Urunk mennybemenetele. A sz.-Ferenc-rendieknek is van templomuk a bold. szűz Mária tiszteletére. A temetőben a sz. Kereszt kápolnája. Pl. id. *Németh János*. Szül. 1861 nov. 23. Boncodföldön (Zalam.). Pl. 1899-től. Sl. *Vida János*, okl. tanár, reáliskolai hitoktató. Szül. 1861 jún. 18. Kislődön (Veszprémm.). Legényegyesületi alelnök. Több alkalmi cikket írt a «Veszprémi Hírlap» és «Sümeg és Vidéke» c. hírlapokba. Az áll. főreáliskola igazgatója dr. *Kelemen Károly* Szül. 1859 jan. 6. Mohácsón. 1881—1885. a gyergyóditrói polg. iskola igazgatója, 1885—1892. sümegi tanár, 1892-től igazgató.

11. Szegvár. Al. 1731. Temploma Urunk Jézus sz. neve. Fiókegyházai: *Hosztód*, Nagyboldogasszony templomával. *Galsa*. Temploma sz. Péter és Pál. *Sárosd*. Temploma sz. Imre. *Rigács* a bold. Szűz szeplőtelen fogantatásáról nevezett templommal. Pl. *Holub János*. Szül. 1846 jan. 13. Pápán. Szegvári adm. 1876., pléb. 1878. Több útleírást írt. Sl. *Kreutzler Dezső*. Szül. 1872 aug. 3. Nyíradon.

12. Túrje. Al. a XIV. században. Temploma az Angyali üdvözet. Ezenkívül sz. Vendel kápolnája van itt, valamint a temetőben is kápolna. Fiókegyháza Szalapa. Adm. *Illés Ráfael*, csorna-prem. kanonok, okl. gimn. tan. Sl. *Cziczser Anicét*, sz.-Ferenc-r.

13. Zalabér. Al. a XIV. században. Temploma Szentháromság. Kivüle még Pád. sz. Antal kápolnája van itt. Fiókegyházai: *Batyk* szent István királyról nev. templommal. *Véged*. Temploma sz. György. Adm. *Osadinszky György*. Szül. 1867 apr. 15. Nagy-Szóllóson (Ugocsam.). Adm. 1900-tól.

Següdsi főesperesség.

Főesperes: *Kránitz Kálmán*, apátkanonok.

I. Següdsi esperesi kerület. (Somogy vm.)

Esperes: Id. *Ádám János*, apát, marcali plébános.

1. Buzsák. Al. a XIV. században. Temploma Nagyboldogasszony. Ezenkívül kápolna is van itt Nagyboldogasszony tiszteletére, az úgynevezett Fehér-kápolna. Fiókegyházai: *Táska* sz. Márton templomával. *Baráti szőlőhegy* sz. Donát kápolnájával. Pléb. *Pákay László*. Született 1838 aug. 29. Pápán (Veszprémm.). Pléb. Buzsákon 1889 óta. S. lelkész *Knár Gyula*. Szül. 1866 március 14. Ruszton. Tábori lelkész volt Budapesten.

2. Csákány. Al. 1788. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyh. Szőke-Dencs. Adm. id. *Németh József*. Szül. 1826 apr. 25. Devecserben. 1848—49-ben honvédtüzér volt. A szabadságharc után Zircen végezte a theológiát, később a veszprémi egyházmegyébe vették föl. 1891-től csákányi pléb.

3. Faisz. Régi plébánia.

AZ IRGALMAS APÁCÁK KOLOSTORA ÉS ISKOLÁJA PÁPÁN.

Újjá al. 1754. Temploma Ker. sz. János. Oltárképe Rómában készült, igen szép. — Fiókegyházai: *Pusztá-Kovácsi*. Temploma szent László király. Libic-Kozma. *Sörnye* pusztán a bold. Szűz kápolnája. Pl. *Ürményi Kiss Gyula*. Született 1849 ápr. 12. Pécssett. Pl. 1881 óta *Sl. Tálos Ede*. Szül. 1868 okt. 3.

4. **Felső-Següsd.** Régi plébánia. Újjá al. 1734. Temploma sz. László. Egyszersmind a szent-Ferencrendiek-temploma. Ezenkívül a fájdalmas Szűz kápolnája. Fiókegyháza Alsó-Següsd. Adminisztrátor *Pichler Pál*, sz.-Ferenc-rendi prezidens.

5. **Kéthely.** Al. a XIV. században. Újjá al. 1719-ben. Temploma Szentháromság. Az apácakolostorban a bold. szűz Mária szeplőtelen fogantatásának kápolnája. A hegyen kápolna van a bold. szűz Mária neve tiszteletére. Mindakettő 1870-ben épült. Fiókegyházai: *Balaton-Keresztúr*, a sz. Keresztről nev. templommal. Balaton-Újlak. Adm. *Csucsay Pál*, pápai t. kamarás. Szül. 1859 febr. 24. Szatmáron. 1886. nevelő Hunyady Imre grófnál, 1900-ban. pápai t. kamarás, ugyanabban az évben plébános. *Sl. Sandl József* Szül. 1872 júl. 8. Pápa-Teszéren.

6. **Marcali.** (XII. sz.) Újjá al. 1722. Temploma az Angyali üdvözet. A szőlőhegyen sz. Orbán (1863), a temetőben a sz. Kereszt kápolnája (1879), a kórházban Jézus sz. Szíve kápolnája. Fiókegyházai: *Gomba*. Temploma sz. Margit. *Boronka*. Temploma sz. Borbála. *Bíze*. Temploma sz. Vendel. Pl. id. *Adám János*, tomaji apát, esperes. Szül. 1841 jún. 6. Cserkúton (Baranyam.). Pl. 1878. Hely. esperes 1885., esp. 1900., u. o. apát. *Sl. Krizmanics Péter*. Szül. 1867 júl. 14. A kath. legényegyesület vezető elnöke.

7. **Mesztegye.** Al. a XIV. században. Újjá al. 1806. Temploma Nep. sz. János. Fiókegyházai: *Gadány*. Temploma Ker. sz. János. Keleviz. Pl. *Vörös János*. Szül. 1864 júl. 22. Kaposvárrott. Pl. 1896 óta.

8. **Nemes-Vid.** Régi plébánia. Újjá al. 1755. Temploma Sarlósboldogasszony (1798). A temetőben szent Mihály kápolnája (1890). Fiókegyházai: *Nemes-Déd*. Temploma van a Szentháromság tiszteletére. Vrászló, Simonyi. Pl. *Káuzli Gyula*. Szül. 1847 szept. 9. Pl. 1885. Ker. tanf. 1891. *Sl. Wimmer Károly*. Szül. 1878 aug. 28-án Várpalotán.

9. **Öreglak.** Al. a XIV. században. Újjá al. 1788. Temploma sz. Anna. A szőlőhegyen Nep. sz. János kápolnája. Adm. *Milkovich László*. Szül. 1863 jún. 23. Nagy-Görbön. Udvari káplán volt az Inkey-családnál. Adm. 1902 júliustól.

10. **Sámson.** Régi plébánia. Újjá al. 1717. Temploma Urunk mennybemenetele. Fiókegyházai: *Sávoly*. Temploma Szentháromság. *Horvátkút*. Kápolnája van sz. Anna tiszteletére. *Fehéregyház* a sz. Olyasóról nevezett kápolnával. Felső-Zsitva. Pl. *Kiss György*, szentszéki ülnök. Szül. 1845 ápr. 24. Ivánban (Sopromm.). 1883-ban tapsonyi, 1888. sámsoni pléb. *Sl. Racz Béla*. Szül. 1860 júl. 24. Dobronakon (Zalam.).

11. **Szakácsi.** Al. 1873. Temploma sz. István király. Pl. *Vizy István*. Szül. 1841 márc. 6. Mező-Komáromban. 1872. pl. Lepsényben, 1873. Szakácsiban.

12. **Szob.** Al. a XIV. században. Újjá al. 1781. Temploma Szentháromság. Fiókegyháza *Balbás*, Urunk mennybemenetele kápolnáival. Pl. *Németh Pál*. Szül. 1831 jún. 19. Nemes-Viden. Pl. 1873-tól.

13. **Tapsony.** Régi plébánia. Újjá al. 1723. Temploma szent József. Fiókegyházai: *Böbönye*. Temploma sz. Illés. *Senyér*. Temploma sz. Péter és Pál. Vése, Nemes-Kisfalud. Pl. *Boronkay Gábor*. Szül. 1850 máj. 25-én Berhidán (Veszprémm.). Pl. 1888-tól. *Sl. Holló Gyula*. Szül. 1876 jan. 27. Gyöngyösön. *Stenger Gyula*. Szül. 1876 okt. 1. Kupon (Veszprémm.).

14. **Tót-Szent-Pál.** Al. a XIV. században. Újjá al. 1719. Temploma Pádúai sz. Antal (1753). Fiókegyházai: Varjaskér, *Nikla* sz. Miklós templomával. Csömend. Pl. *Ernyey József*, szentszéki ülnök. Szül. 1829 márc. 17-én

A SOMLYÓ-VÁSÁRHELYI TEMPLOM BELSŐJE.

Veszprémben. Pl. 1866-tól. Sl. *Sebestyén József*. Szül. 1873 jan. 4. Pínyén (Sopronm.).

15. **Vörs.** Al. a XIV. században. Temploma szent Márton. Fiókegyházai: *Balaton-Berény*. Temploma Ker. sz. János. Balaton-Szent-György, Hollád, Tikos, Főnyed. *Bar* szőlőhegyen sz. Donát kápolnája. Pl. *Molits József*. Szül. 1859 nov. 21. Karádon. Pl. 1900-tól. Sl. *Csély János*. Szül. 1870 ápr. 30. Veszprémben.

PLÉBÁNIAI TEMPLOM SUMEGEN.

II. Csökölyi esperesi kerület.

Esperes: *Osvald Péter*, c. kanonok, németládi plébános. Helyettes esperes: *Reiner Gyula*, apát, szuloki plébános.

1. **Csokonya.** Al. a XIV. században. Újjá al. 1757. Temploma sz. László (1749). Fiókegyházai: *Aracs* sz. Flórián kápolnáival. Visonta, Rinya-Ujlak. *Belső-Tarnóca* pusztán a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása kápolnája. Pl. *Horváth Ágost Zsigmond*, ker. jegyző. Szül. 1856 nov. 12. Hidegségen (Sopronm.). Szent Ferenc-rendi volt. 1886—1890-ben Budapesten működött. Pl. 1892-től. Sl. *Szűj Alajos*. Szül. 1868 máj. 3. Balaton-Ujlakon. (Áttétetett Nagy-Bajomba.)

2. **Csököly.** Al. a XIV. században. Újjá al. 1718. Temploma sz. Márton. Fiókegyházai: Jákó, Gige, Kis-Kovácsi, *Mike* a sz. Kereszt fölmagasztalása templomával. Pl. *Ujlaky József*. Szül. 1830 dec. 16. Esztergomban. Pl. 1862 óta. Szücsön, Paesán, azután Csökölyön. 1898. szentszéki ülnök.

3. **Görgeteg.** Al. 1857. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyházai: Rinya-Szent-Király, Besenye, *Hosszúfalu* a fájdalmas Szűz kápolnáival. Pl. id. *Tass Ferenc*. Született 1825 június 22. Hosszúfaluban. Pl. 1860-tól.

4. **Nagy-Hárságy.** Al. 1781. Temploma sz. Vendel. Fiókegyházai: Kis-Hárságy, Magyar-Lukafa, Márcadó, Viszló. Pl. *Friedrich Antal*. Szül. 1868 máj. 29. Mosonban. 1897—1901. hitoktató Kaposvárort, 1901. pléb.

5. **Háromfa-Agarév.** Al. 1875. Temploma sz. Péter és Pál. Adm. *Doby Vince*. Szül. 1853 jan. 17. Jákón (Szabolesm.). Fölvétetett az egyházmegyébe 1892. Adm. 1901-től.

6. **Kadarkút.** Al. a XIV. században. Újjá al. 1788. Temploma Szentháromság. Fiókegyházai: Bárd-Szerászló, Hencse, Hedrahely, Alsó-Visnye, Alsó-Tapazd, Kőkút. Pl. *Pados József*. Szül. 1840 febr. 8-án Pápán. Pléb. 1882-től.

7. **Kutas.** Al. 1788. Temploma sz. Anna. Fiókegyházai: *Szabás*. Kápolnája van a bold. Szűz neve tiszteletére. Beleg, Kis-Bajom, Nagy-Korpád. Pl. *Czuppon Károly*. Szül. 1830 április 10-én Völcejejen (Sopronm.). Pléb. 1868-tól.

8. **Nagy-Atád.** Al. 1720. Adminisztrálja a sz.-Ferenc-rendi ház. Temploma, egyszersmind rendi templom, a sz. Kereszt fölmagasztalásáról nevezett. Ezenkívül Kis-Atádon sz. Rókus, a nagy-atádi temetőben sz. Mihály kápolnája. Fiókegyházai: Bodvica, Henész, *Ötvös* Havi-Boldogasszony kápolnáival: *Lábad*. Temploma van a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása tiszteletére. Kónyi, *Kivadár* Nagyboldogasszony kápolnáival. Adm. *Czónár Celesztin*, a sz. Ferenc-r. ház prezidense.

9. **Nagy Bajom.** Al. a XIV. században. Újjá al. 1716. Temploma az Úr vacsorájáról nevezett. Fiókegyházai: *Sáurd*. Temploma Szentháromság; ezenkívül sz. Rókus kápolnája van itt. Vrácsik, Felső-Kak. Pléb. *Gáber Lajos*. Szül. 1834 aug. 7. Tapolcán. Pl. 1874-től.

10. **Német-Lad.** Al. a XIV. században. Újjá al. 1748. Temploma sz. József. Fiókegyházai: Patosfa, Magyar-Lad, *Apáti* sz. László templomával. Basal, Béc, *Csertő* a sz. Kereszt kápolnáival; *Görösgál* a Szentháromság kápolnáival; Hatvan, Merenye, Molvány, Pata, Poklosi, Tót-Szent-György. Pl. *Osvald Péter*, c. kanonok, esperes. Született 1822 aug. 7. Nagy-Vázsonyban. Pl. 1854-től. 1885.

PLÉBÁNIAI TEMPLOM SUMEGEN.

esperes, 1898. c. kanonok. Irodalmi munkája: «A végső dolgokról». Ezenkívül több szentbeszéd, valamint egyházi ének (szövege és dala) jelent meg tőle.

11. Német-Ujfalu. Al. 1802. Temploma szent Mihály. Fiókegyházai: Gyöngyösmellék. Temploma sz. József. Teklafalu, Magyar-Ujfalu, Bűrös, Várad, Zádor, Szörény, Nagy-Dobsza szent István király kápolnájával. Kis-Dobsza, Nemeske, Kis-Tamási, Pettend, Hobol, Kis-Hobol. Plébános *Vesztergom János*. Szül. 1812 febr. 12. B.-Szent-Ivánon. Pl. 1874-től.

12. Szent-Benedek. Al. 1777. Temploma sz. Benedek. Fiókegyházai: Bárd, Kissasszond, Zselic-Kistalud, Szilvás-Szent-Márton, Patca, Szenna, Kis-Korpád, Lipótfá; továbbá *Szomajom*, sz. Vendel és *Kaposmérő*, a bold. szűz Mária neve templomával. Pl. *Szalay István*. Szül. 1825 jún. 16. Tordaházán. Pl. 1871 óta. Sl. *Füzy István*. Született 1870 január 13. Beleden (Sopronmegye).

13. Szulok. Al. 1767. Temploma sz. Simon és Júdás. Fiókegyházai: Homok-Szent-György, Kálmánca, Istvádi, Darány. Pl. *Reimer Gyula*, apát, esperes. Szül. 1841 jan. 25. Martonfán. Pl. 1870., esperes, 1899., ercsi apát 1901. Sl. *Schneller Jenő*. Szül. 1878 ápr. 13.

14. Tarany. Al. 1767. Temploma Ker. sz. János. Ép. 1762. Pl. *Szanyi Ferenc*, ker. tanf. Szül. 1851 nov. 19-én Peremartonban. Pl. 1888. Ker. tanf. 1892. Apró cikkeken kívül kiadta 1898-ban magyar fordításban Cromer V. «Az apostoli lelkipásztor» művét.

III. Csurgói esperesi kerület.

Esperes: *Szjjártó Károly*, csurgói plébános.

1. Babócsa. Al. a XIV. században. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyházai: *Bolbó* szent Antal templomával. Komlósd, Péterhida, Ujnép. Pl. *Kenyeres Lajos*. Szül. 1860 júl. 7. Keszthelyen. Pl. 1891-től. Írt a «Böleseleti Folyóirat»-ba, «Borászati Lapok»-ba és más lapokba.

2. Barcs. Al. 1808. Temploma Ker. sz. János. Fiókegyházai: *Szentes* Paulai szent Ferenc templomával. *Dráva-Tamási* sz. Vendel kápolnájával. Pálfalu, Dombó, Gárdony. Pl. *Huber Gyula*. Szül. 1861 szept. 7-én Zala-Eggerszegén. Pl. 1901-től. Zeneszerzeményei több önálló kiadásban jelentek meg. Sl. *Hajós Endre*. Szül. 1873 jan. 21. Márkón.

3. Berzence. Al. a XIV. században. Újjá al. 1708. Temploma a sz. Kereszt. Ezenkívül Pádúai sz. Antal, az apácakolostorban Jézus sz. Szíve temploma. Fiókegyházai: *Udvarhely* a bold. szűz Mária neve templomával. Sarkad. Pl. *Kavulák János*, c. kanonok, gyémántmísés, az arany érdemk. tul. Szül. 1818 febr. 27-én Usztyén (Árvam.). Állandóan Berzencén volt mint sl., azután pl. Írt az «Idők Tanujá»-ba és a «Magyar Állam»-ba. Sl. *Teller Vince*. Szül. 1867 júl. 31. Berzencén. Megjelent tőle «Sötét álmok» költeménykötet és «Liliomálmok» színmű fordítása.

4. Csurgó. Al. 1722. Temploma Szentlélek. Régi, műbecsi. Allítólag a templáriusok építették. Fiókegyházai:

Szentes sz. László templomával. *Szent-Király* a bold. Szűz templomával. Ponog, Nagy-Márton, Alsok-Csente. Pl. *Szjjártó Károly*, esp. Szül. 1853 ápr. 24. Pápán. Pl. 1888 máj. 1-től.

5. Gyékényes. Al. 1788. Temploma sz. József. Pl. *Koroncz István*, ker. jegyző. Született 1860 jún. 18-án Nagy-Kanizsán. Pl. 1891-től.

6. Iháros. Al. a XIV. században. Újjá al. 1755. Temploma az Angyali üdvözet. A templom alatt az Inkey-család sírboltja. Fiókegyházai: *Iháros-Berény*. Szent Anna magánkápolna. *Csicsó* sz. Vendel kápolnájával. *Inke*. Sz. Mihály kápolnája rom. Pogany-

A FERENCISEK TERE SÚMEGEN.

A VESZPRÉMI PUSZTOK NYÁRI LAKA SÚMEGEN.

Szent-Péter. Itt pálos-kolostor romjai vannak. Pl. *Steiner József*. Szül. 1862 nov. 19. Süttörön (Sopronm.). 1887. adm., 1892. pléb. Ihárosban, egyszermind ker. tanfelügyelő. Sl. *Kanovich László*. (Nagy-Szöllősről áthelyezve.)

7. **Miháld**. Al. a XIV. században. Újjá al. 1760. Temploma a szent Kereszt fölmagasztalása. Fiókegyházai: Sand, Path, Szent-Jakab, Antalalu. Adm. *Molnár János*. Szül. 1830 aug. 2. Bögötén. 1863. adm., 1864. plébános Nagy-Récsén. 1895. miháldi adm.

8. **Mura-Keresztúr**. Al. a XIV. században. Újjá al. 1788. Temploma sz. Kereszt. Fiókegyháza Kollátszeg. Pl. dr. *Péller Pál*, apát, esperes. Szül. 1837 jan. 4. Gyenesen. 1864—1884. theologiai tanár, 1884—1892. szemináriumi aligazgató, 1892. igazgató, 1893. murakeresztúri apát, 1901. esperes. (Időközben kanonok lett.) Sl. *Fatér István*. Szül. 1874 aug. 12. Szent-Békállán.

9. **Somogy-Szent-Miklós**. Al. a XIV. században. Újjá al. 1788. Temploma Nagyboldogasszony. Kivüle még sz. Flórián kápolnája. Fiókegyházai: *Liszó* a Szentháromság templomával. *Bagola*. A hegyen a Szentháromság, továbbá sz. Péter és Pál kápolnái. A plébániát a nagykanizsai sz.-Ferenc-rendiek adminisztrálják.

10. **Vízvár**. Újjá al. 1855. Temploma Nep. sz. János. Ép. 1855. Fiókegyházai: *Bélavár* szent Vid templomával. Heresznye. Pl. *Rokszándits György*. Született 1837 márc. 31. Nagy-Kanizsán. Pléb. 1871-től.

11. **Zákány**. Al. a XIV. században. Újjá al. 1772. Temploma Ker. szent János. Fiókegyházai: *Belezná* a bold. Szűz új templomával. *Órtilos* sz. Flórián kápolnájával. *Bükkösd*. Temploma Havi Boldogasszony. Surd, Nemes-Pátró, Szent-Pál, *Szent-Mihály* szőlőhegyen sz. Mihályról nev. kápolna van. Pl. *Szép Ferenc*. Szül. 1838 szept. 26-án Szombathelyen. Pl. 1872. Kadarkúton, 1881. Zákányban. Sl. *Karhuczky Károly*. Sz. 1875 febr. 18. Szentán (Somogym.).

A SOMOGY-BERZENCI
RÓM. KATH. TEMPLOM.

KAVULÁR JÁNOS,
gyémántmisés, c. kanonok, plébános, Berzence.
(Somogym.)

Egyházmegyén kívül és különböző hivatalokban levő egyházmegyei áldozópapok: Barabás László, ny. szentpéteruri plbh. Nagy-Kanizsán. *Bérsy Márton*, hittanár Kaposvárott. *Császár Antal*, ny. ihárosi pl., Budapesten. *Cserta Elemér*, Szakolcán. *Fassingh Mihály*, ny. jákói pl., Döbröntén. *Gergyessy Ferenc*, házi káplán Somogy-Tarnócán. *Hankó Endre*, hitoktató Nagy-Kanizsán. *Haulik József*, ny. babócsai pl., Nagy-Kanizsán. *Házv Alajos*, ny. túskevári pl., Lovas-Berényben. *Horváth István*, hitoktató Pápán. *Karsay Károly*, Tata-Tóvároson. *Kisfaludi Nándor*, pápai tb. káplán, ny. honvéd-pléb., Szolnokon. *Kiss Károly*, ny. nemesbüki pl., Veszprémben. *Lukács József*, püsp. könyvtáros Rómában. *Machovich József*, katonai lelkész Trebinjében. *Markos Gyula*, lapszerkesztő Budapesten. *Mácz János*, ny. faiszi pl. Keszthelyen. *Mild Mihály*, c. prépost, ny. sümeghi pl., Tördemicen. *Népegy Károly*, ny. vöröstói pl., Pápán. *Nith János Norbert*, kórházi lelkész Nagy-Kanizsán. *Pallai Miklós*, katonai lelkész Budapesten. *Proszke Gusztáv*, Kis-Martonban. *Rasztics Boldizsár Ráfael*, hitoktató Nagy-Kanizsán. *Rák Endre*, nevelő, Galgócon. *Schermann József*, hitoktató Kaposvárott. *Schiffer Antal*, ny. pl. Bareson. *Sellyei Imre*, házi káplán, Mikén. *Simonffy Endre*, Budapesten. *Skrobaneck Péter*, ny. hitoktató Veszprémben. *Stankovits József*, házi káplán Saárdon. *Stefáich Aladár*, hitoktató Veszprémben. *Szántó László*, képző-int. igazgató és az egyházmegyei nyomda igazgatója Veszprémben. *Szell János*, ny. zalabéri pl., Keszthelyen. *Torkos Pál*, Veszprémben. *Tóth Károly*, hittanár Csurgón. *Töreky Árpád*, házi káplán Lábodon. *Triberits Péter Titusz*, hitoktató Nagy-Kanizsán. *Turkovits József*, ny. vászolyi pl., Veszprémben. *Vargha Tamás*, ny. gyömrői pl., Tapolcán. *Zalaváry Endre*, Veszprémben. *Zhinyocszky Jenő*, ny. orosztony-baksaházai pl., Nagy-Kanizsán.

A VÁCI PÜSPÖKSÉG.

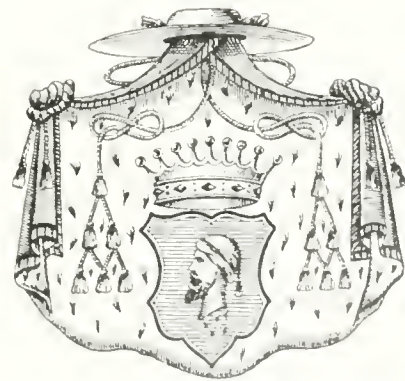
A váci püspökség minden valószínűség szerint ama tíz püspökség közé tartozik, melyeket szent István alapított. Az egyházmegyei följegyzések azonban az első (XI.) századból csak két püspökről tudnak névszerint, ezek Kelemen és Aron. Időpontos följegyzés csak István püspökkel kezdődik, akit 1102-ben említenek a püspöki széken. Marcellus püspöktől (1108—1119) fogva megvan a püspökök sorrendje. A váci püspökök közül nem egy játszott kimagasló szerepet hazánk történetében. Ilyenek: *Jób* (1182—1185), *Boleszláv* (1186—1215), *Fancsa István*, mind a három később esztergomi érsek s *I. Fülöp*, Izabella királyné kancellárja.

Kiválóan volt képviselve a váci egyházmegye Mátyás király trónraléptekor. A Mátyásért Podjebrádkhoz küldött követtségben Vitéz János mellett ott volt *Szilassi Vince* is, az akkori váci püspök. *Szalkay László*, később egri püspök, majd esztergomi érsek, titkára volt II. Lajosnak.

A török hódításban pusztulás érte az egyházmegyét.

Ebben a szomorú korszakban is több kitűnő püspöke volt Vácnak, mint *Draskovitch György* gróf, később győri püspök, *Hosszútóthy László*, *Püsky János*, egyszerismind kalocsai érsek, *Pálffy Tamás* gróf, később királyi kancellár; *Gubassóczy János*, aki I. Lipót önkényuralmával magyaros őszinteséggel és hátorsággal szállt szembe; *Korompay Péter*, kir. kancellár.

Az egyházmegye felszabadulása után működő püspökökre a restaurálás óriási munkája várt, melyet áldozatkész fáradozással végeztek *Esterházy Imre* gróf (1706—1708), *Kollonics Zsigmond* gróf (1709—1716), különösen a két *Althann* gróf, *Mibály Frigyes* (1718—1734) és *Mibály Károly* (1734—1750), akiknek a váci egyház és Vác városa újjáteremtésüket köszönhetik. Folytatja áldásos munkájukat *Migazzi Kristóf* gróf bíboros, bécsi érsek, aki két ízben ült a váci püspöki széken: először 1756—1757-ig, másodszer 1762-től 1786-ig. A későbbi püspökök közt nevezetesek: *Károly Ambrus* főherceg (1806—1808), *Nádasdy Ferenc* gróf, később kalocsai érsek (1823—1845), a tudós *Roskoványi Ágost*, utóbb nyitrai püspök (1851—1859), a jótékonyaságáról ismert *Peitler Antal* (1859—1885) és utóda, a nagy alapítványokkal nevét megörökített *Schuster Konstantin* (1887—1899). Az 1900-ban a püspöki székre emelt *Csáky Károly* gróf 86-ik az ismert püspökök sorában.

SÁKY KÁROLY GRÓF, VÁCI PÜSPÖK
GIMNÉZIUM

CSÁKY KÁROLY EMMÁNUEL GRÓF, VÁCI PÜSPÖK.

SZÜLETETT 1852-ben június 24-én Sopronban. Pappá szenteltetett 1875 június 15-én. Már mint középiskolai tanuló kiemelkedett iskolatársai fölött buzgó vallásossága, szorgalma és magaviselete által. A jezsuiták kalksburgi kollégiumának sok jeles és tehetséges növendéke volt akkor is, de ezek között egy se volt hasonlítható szorgalomban és magaviseletben Csáky Károly grófhoz. Amiért is az intézet elöljárósága a legnagyobb kitüntetéssel jutalmazta őt, a kongregáció prefektusává nevezte ki s a tanári kar fölterjesztésére Rauscher bécsi bíboros-érsek jutalommal tüntette ki. 1870-ben az esztergomi főegyházmegye növendékpapjainak a sorába lépett.

Simor János hercegprímás éles szeme csakhamar észrevette, mily értékes új erőt nyert az egyház Csáky Károly grófban s élénk figyelemmel kísérte fejlődését. Hogy a grófi kispap jövő pályájának szélesebb alapot adjon, Rómába akarta küldeni a theologiai tanfolyamra. De az ifjúnak gyöngye egészségi állapota azt az aggodalmat keltette a szülőknél, hogy nem fogja az ottani éghajlati viszonyokat kiállani s arra kérték a primást, engedje meg, hogy fiuk az esztergomi szemináriumban végezze a theologiai tanfolyamot.

Az egyházi tudományok és a fegyelmezett élet teljessé idomíták s szilárd elvek és erős akarat páncéljával övezték körül lelkét. 1875 július 25-én áldozópappá szentelte őt Simor primás.

Egy évig Tardoskedden káplánkodott, de már 1876 július 22-én a primási udvarba szólíttatott.

Esztergomban csakhamar föltűnt a város polgárai előtt a fiatal gróf az ő szerény, alázatos, mindenkit megnyerő modorával, hivatásbeli buzgóságával. A közfigyelem csakhamar azzal kezdett foglalkozni, hogy Csáky Károly grófot a városnak lekösse s mennél szorosabb viszonyba lépjen a fiatal mágnás-pappal. Pór Antal esztergom-belvárosi plébános pozsonyi kanonokká neveztetvén ki, új plébánosra volt szükség. Ő nem pályázott. De Helcz Antal dr. városi főügyész egy nagy küldöttség élén megjelent Csáky Károly grófnál azzal a kérelemmel, hogy fogadja el az üresedésben levő plébániát, mert ez a hívek forró óhajta.

Csáky gróf nem habozott, nem okoskodott. Isten akaratát látván az esztergomiak kívánságában, a szeretettel és bizalommal följajlott plébániát elfogadta. Így lett ő esztergomi plébános, mert 1880 április 12-én a képviselőtestület egyhangúlag megválasztotta őt. Az esztergomiak nagyon meg voltak elégedve új plébánosukkal, ki egész lelkesedéssel vette kezébe a pásztorbotot. Szeretetének, buzgóságának, jóakarátának minden erejével ölelte magához új nyáját. Mindenütt ott volt, ahol tenni, javítani, áldozni kellett. A templom, az iskolák, a lelki élet, a vallási ajtatosság díszének emelése, a szegények, az árvák, az elhagyottak ő benne igaz barátot, gondos atyát találtak.

A különben bizony szegényes közvagyonú város örömmel szavazott meg 10.000 forintot a plébániai templom restaurálására, amely ugyan 17.000 frtba került, de Csáky gróf plébános nagylelkűen a hiányzó összeget örömmel fizette ki sajátjából.

CSÁKY KÁROLY GROP.

VACI DUSPOLY

DR. VINTER LAJOS,
választott püspök, ált. püspöki helyettes, a vaci
székeskáptalan nagyprépostja.

A templomújítás munkáját Greiner Károly festő vegezte. Befejezése nagy örömet keltett s a város jegyzőkönyvében örökítette meg Csáky Károly gróf áldozatát. Ezután restauráltatta a plébánia területén lévő kápolnákat; majd pedig a belső hitéletet. Missziót tartott, megalapította a Jézus sz. Szíve társulatot, behozta a májusi ájtatosságot s a csütörtöki eucharisztikus körmenetekben már az előkelőség is fokozódó buzgalommal vett részt.

Öt évi plébánoskodása után, időközben elnyervén a pápai titkos kamarási kitüntetést, 1885 április 8-án pozsonyi kanonokká nevezték ki. Pozsonyban hasonló nagy tevékenységet fejtett ki. 1888-ban már az esztergomi főkáptalan tagjai között látjuk őt. 1895-ben curzolari vál. püspök lett s mint ilyen, az ezredéves ünnepek alatt ő vitte az apostoli király előtt a keresztet.

Váci püspökké 1900 április 18-án nevezte ki a király. Prekonizáltak másnap, püspökké szentelték június 17-én. Székét augusztus 5-én foglalta el.

Azon rövid két év története, mely őt ez ősrégi püspöki trónon látja, fényesen igazolta azokat a reményeket, melyeket egy ország várakozása főpapi működéséhez fűzött. Az isteni Mester iránt való nagy szeretete érleli meg benne azokat a magasztos gondolatokat s terveket, melyeket a hitélet fejlesztése körül oly önfeláldozó buzgósággal mindig nagyobb arányokban valósít meg.

Házi kápolnájában is ott a Szentség, hogy mindig közelében legyen, hogy az Ő ereje, az Ő szelleme táplálja. Ebéd, vacsora után udvari papjaival, vendégeivel a legméltóságosabb Oltáriszentség imádására siet, hogy mindig újabb erőt, bizalmat merítsen az egyházmegyei kormányzat gondjaiban fáradhatatlan lelkére. Elrendelte követendő például és szervezte az egész egyházmegyében az Oltáriszentség örök imádatát.

De nemesak a lélek díszét, tisztaságát keresi, hanem az Isten házának díszéért is lángol, fáradtságot, áldozatot nem kimélve, műértő szemekkel kikereste a székesegyház lomtárából a kincseket, melyeket fejedelmi adományokkal gazdagítva, megteremté rövid idő alatt a székesegyház kincstárát. Első gondja székesegyházának ékesítése volt, melyet belsőleg valósággal gyönyörűen restaurált, az oltárok, gyóntatószékek, az új kriptalejárat, az új káptalani kápolna remek stallumaival, gyönyörű festésével, művészi ablakaival mind az ő kiváló ízlését magasztalják, a székesegyháztéri gyönyörű Szűzanya-szobor az ő áldozatkészségét hirdeti.

A szemináriumnak alig volt a múltban oly nagy jötevője, mint ő: főpásztori gondjainak egyik legkedvesebb tárgya, a papnevelőnek jövőjét a kor igényeihez képest biztosítani.

Hogy mennyi jót tesz a szegények nyomorának enyhítésére, arról az a sok ima s hálafohász beszélhetne, mely minden nap az ő testi-lelki jólétéért az égbe száll a szegények ajkairól.

A VÁCI KÁPTALAN.

Váci káptalan tagjairól csak a XIII. századtól fogva vannak értesüléseink. Első, akiről az egyházmegyei följegyzés szól, Vancsa István, a későbbi püspök, esztergomi érsek és bíboros. Vácnak a törökök által való elfoglalása után, 1541-ben a káptalan széteszlott és megszűnt létezni. Csak 1700-ban állították ismét helyre.

A káptalan, mely tizenkét tagból áll, 1900 dec. 17-én XIII. Leó pápától azt a kiváltságot nyerte, hogy tagjai a cappa magnat viselhetik.

A káptalan tagjai 1901-ben:

Nagyprépost: dr. *Virter Lajos*, zaculmi vál. püspök, schaiduni prépost, vikárius in spiri-

A PÜSPÖKI PALOTA VÁCON.

tualibus, a vaskorona-rend II. oszt. lovagja s a koronás arany érdemkereszt tulajdonosa. arany-misézés. Született 1818 márc. 25. Felső-Szádokon (Nógrádm.). 1846. tanulm. felügyelő, 1847. tanár. 1849. kókai, 1850. csongrádi plébános, 1855. szentszéki tan., 1859. esperes, 1861. c. prépost. 1865-ben kanonok, 1870. papnevelői igazg., 1891. nagyprép., 1892. vál. püspök.

Olvasókanonok: *Spóner József*. (Időközben meghalt.)

Éneklőkanonok: *Markovics Lázár*, apát. Szül. 1835 dec. 16. Oszlányban (Barsm.). 1865-ben püsp. levéltáros, 1867. püsp. titkár, 1868. szentszéki tan., 1869. püspöki irodaigazgató, 1875-ben kanonok, 1876. tanfelügyelő, 1888. apát.

Órkanonok: *Jung János*, rosaliai folsz. püspök, mogyoródi apát, segédpüspök. Szül. 1841 jún. 8. Vácon. 1871. lelkiatya a papnevelőben, 1874. szentszéki jegyző, 1875. püspöki titkár, 1876. irodaigazgató, 1877. szentszéki ülnök, 1878. pápai kamarás, 1882. kanonok, 1888. apát, 1893. folsz. püspök.

Székesegyházi főesperes: *Csávolszky József*, oserói vál. püspök, telki apát. Szül. 1843 ápr. 17. Bujákon. 1869–1873. püspöki iktató, 1874. szentszéki jegyző, 1877. püspöki levéltáros, 1879. tanfelügyelő és az elemi iskolák igazgatója, 1880. theologiai tanár, 1882. püspöki titkár, 1883. irodaigazgató, 1885. kanonok és szemináriumi igazgató, 1893. apát, 1901. vál. püspök.

Pesti főesperes: dr. *Czettler Antal*, prépost, aranymisés. Szül. 1826 szept. 22. Tápió-Ságon. 1850–1852-ben a bécsi Augustineumban volt, 1852. theol. tanár, 1854. lelkiatya a szemináriumban, 1858. tápiósági pléb., 1862. szentszéki ülnök, 1888. kanonok, prépost és váci pléb. szent Mihálynál, 1893–1899. szemináriumi igazgató.

Csongrádi főesperes: *Ujbélyi István*, mislyei prépost. Szül. 1837 dec. 23. Vácott, 1876-ban

tápiószelei pléb., 1883. t. esp., 1884. rékasi pléb., 1888. kanonok, 1888–1889. pléb. sz. Mihálynál, 1892. az agg papok házának igazgatója, 1898. prépost.

Dr. *Miltényi Gyula* szobránci prépost, püspöki szertartó, az egyházmegyei alapítványok prefektusa, Szül. 1845 augusztus 14. Kónyiban (Tolnam.). 1871. papnevelői lelkiatya, 1872. theologiai tanár, 1873. theol. doktor, 1880–1883. váci főgimn. tanár, 1884. ipariskolai igazg., 1885. szentszéki ülnök, 1888–1892. papnevelőintézeti igazgató, 1898. prépost, 1900. püsp. szertartó.

Motesiczky János, váci kisprépost, a szent Mihály-egyház plébánosa, a váci elemi iskolák főigazgatója, a kegyes alapítványok adminisztrátora. Szül. 1840 márc. 23. Vácon, 1873. papnevelői lelkiatya, 1879. nagykáta pléb., 1883. kanonok és prépost.

Balás Lajos, gerlai apát, a püspöki iroda igazgatója és oldalkanonok. Szül. 1855 aug. 20. Becskén (Nógrádmegye), 1882. váci jav. és s. lelkész, 1885. püsp. szertartó és iktató, 1888. szentszéki jegyző, 1889. püsp. titkár, 1895. kanonok és püsp. irodaigazgató, 1898. apát.

Agócs János, jánosi apát. Szül. 1839 ápr. 1. Vámos-Györkön (Hevesm.), 1871. gimn. tanár Fülegyházán, ugyanott 1876. egyszersmind tanítóképző-intézeti tanár, 1878. fülegyházai plébános, 1884. hely. esperes, 1884. esperes, a fülegyházai kerület tanfelügyelője, 1889. apát, 1898. kanonok.

Dr. *Baksay Károly* Szül. 1863 júl. 9. Fülegyházán, 1887. püsp. szertartó, 1889. szentszéki jegyző, 1890. egyházm. levéltáros, 1891. theol. doktor, 1895. püspöki titkár és pápai t. kamarás, 1899. kanonok, a papnevelő-intézet rektora és theol. tanár.

A BÉTKÁPOLNA BÉCSÚJÁRÓ-TEMPLOM FŐOLTÁRA
VÁC MELLETT.

AZ EGYHÁZMEGYE KORMÁNYZATA.

A váci egyházmegye kiterjed Nógrád, Pest-Pilis-Solt-Kiskún, Csongrád és Jász-Nagykún-Szolnok vármegye részeire. Három főesperessége, nevezetesen a székesegyházi, pesti és csongrádi tizenkilenc esperességre oszlik. A székesegyházi káptalannak 12 tagja van. Címz. kanonok 6 van az egyházmegyében, melynek e mellett van 5 címz. apátsága, 3 reális és 6 címz. prépostsága.

A plébániák száma 120. Ezek közül tiszta magyar 91, német 1, magyar-német 8, magyar-tót 24, magyar-német-tót 9. Curatia 13. Összesen 133 anyaközség. Az egyházi férfiak száma 241. Anyaközségi templom van 133, fiókegyházi 52, kolostori templom 7, kápolna 106.

A szerzetesek száma 9 házban 24, az apácák száma különböző intézetekben 159.

A püspöki papnevelő-intézet (Borr. sz. Károlyról) igazgatója *Baksay Károly*, kanonok. Aligazgató dr. *Gálcsék György*. Szül. 1864 márc. 25. Zsolnán, 1889. theol. tanár, 1900. pápai t. káplán. Lelkiatya *Schwarz Gusztáv*. Szül. 1870 okt. 7. Békés-Gyulán, 1894. az istvántelki intézet igazgatója, 1900. szentszéki jegyző, egyházmegyei könyvtáros. Tanulm. felügyelő *Fayer József*. Szül. 1876 febr. 14-én Budapesten. Egyszersmind püspöki iktató. Tanárok az igazgató, az aligazgató, továbbá: *Mité János*, c. kanonok. Szül. 1836 ápr. 17. Vácon. Rövid ideig káplán, azután a bécsi Augustineumba ment felsőbb kiképzésre, 1862. tanár, 1877. szentszéki ülnök, 1880. címz. kanonok. *Bucsek István*, címz. kanonok. Szül. 1853 aug. 13. Vácon. 1882–1888. s. lelkész, 1888. theol. tanár, 1900. címz. kanonok. Az egyházmegye főntart szegényekházát és aggok menedékházát. Mindkettőnek igazgatója *Agócs János*, kanonok.

Az egyházmegye kegyurainak száma 44. Szabad püspöki javadalmazású plébánia van 19. A nagyobb kegyuraságok következők: a püspök 15, a vallásalap 8, a koronauradalmak 6, a váci káptalan, Károlyi Sándor gróf, Károlyi László gróf, Pallavicini Sándor örgróf 2–2 plébánián. Kath. hitközség van, mely egyszersmind kegyúr, a következő helyeken: Dorozsma, Fülegyháza, Jász-Kara-Jenő, Halas, Kecskemét, Majsa, Szentes, Újpest. A városok közül Szeged sz. kir. város patronus Tápén.

Az egyházmegye híveinek száma 652,916. Az egyházmegye népessége az 1901-iki népszámlálás szerint következőleg oszlik meg:

	Plebánia	R. lth.	G. kath.	G. kel.	Ág. ev.	Ev. ref.	Unit.	Izr.	Egyéb
Pest-Pilis-Solt-Kiskun m. (Keeske- mét várossal)	85	447.071	1.049	1.384	46.489	163.140	153	27.466	1.061
Nógrád vm.	27	46.896	13	28	9.704	2.730	1	1.638	8
Heves vm.	1	8.541	36	2	136	296	—	695	1
Jász-Nagykun-Szolnok vm.	7	46.992	151	73	2.273	36.956	19	3.275	16
Csongrád vm.	12	100.840	290	786	4.019	58.087	458	3.396	311
Békés vm.	1	2.421	130	37	290	1.009	—	24	8
Szokolya fiók (Hontm.)	—	355	—	—	20	1.140	—	62	—
Összesen	133	652.916	1.669	2.310	62.931	253.358	631	36.576	1.405

Az egyházmegyei iroda. Igazgató *Balds Lajos*, kanonok. Titkár *Gossmann Ferenc*, p. kamarás. Szül. 1870 jan. 1. Soroksáron. 1895. püsp. levéltáros és szertartó. 1897. szentszéki jegyző, 1900. püsp. titkár, u. a. évben p. kamarás. Levéltáros *Matzenauer Oszkar*, szentszéki ülnök. Szül. 1875 aug. 20. Nagy-Szombatban. 1898. csanyi adm., 1899. püsp. iktató, 1900. levéltáros, 1901. szentszéki ülnök. Jegyző *Schwarz Gusztáv*. Iktató *Fayer József*. Alkönyvtáros *Kontur László*. Szül. 1875 máj. 15-én Budapesten. Káplán 1898—1900. szeptember. Ezóta alkönyvtáros. Az egyházmegye védőszentjei szent Mihály és szent István kir.

A vácvárosi plébániák.

Vác. Püspöki székhely. (Pest-Pilis-Solt-Kiskún vm.)

1. Alsóvárosi plébánia. Sz. Miklóshoz. Al. 1744. Temploma, mely egyszersmind püspöki székesegyház, kupolás bazilika, Nagyboldogasszony és sz. Mihály tiszteletére van szentelve. Építtette 1763—1777. Migazzi gróf, bíboros, püspök. Csáky Károly gróf püspök belsejét átalakíttatta és ékesíttette; kincstárát rendezte.

A plébánia területén van a kegyesrendiek sz. Anna temploma (1745), a sz.-Ferenc-rendiek temploma a sz. Kereszt föltalálásának tiszteletére (1719); továbbá a szentkút mellett a boldogságos Szűz kápolnája, melyet Hétkápolnának neveznek; Borr. sz. Károly házi kápolnája a szemináriumban, Nep. szent János és a bold. Szűz kápolnái a püspöki székházban, a szegényházban az irgalmas apácák kápolnája a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása tiszteletére. A Kálváriahegyen a sz. Kereszt fölmagasztalásának és a temetőben Jézus sz. Szívének kápolnája.

Pl. *Agócs János*, apátkanonok. Sl. *Kokovay János*. Szül. 1870 febr. 8. Hódmező-Vásárhelyen. 1898-ban karkáplán és segédlelkész Vácon, ahol egyszersmind a «Váci Közlöny»-t szerkesztette. Az év folyamán Hódmező-Vásárhelyre küldetett segédlelkésznek. *Fialla Ignác*. Szül. 1867 szept. 21. Dautován (Bácsm.). Fölsz. 1892-ben. Vácon 1900 óta s. lelkész. A «Váci Közlöny» kiadója.

2. Vác-Felsőváros. Sz. Mihályhoz. Al. 1689. Temploma a győzelmes bold. szűz Mária. Az irgalmasok házában Borr. sz. Károlyról nevezett házi kápolna van, továbbá sz. Mihály és sz. Rókus kápolnái, a temetőben a szent Kereszt fölmagasztalása, a szőlőhegyen a bold. Szűz születéséről nevezett kápolna, a siketnémák intézetében a Megváltó kápolnája. Külön fiókegyház a *fégyház*, ahol a bold. Szűz szeplőtelen fogantatásáról nevezett kápolna van. Pl. *Motesiczky János*, a váci szentkútról nevezett kispópst, kanonok. Sl. *Bazsó István*. Szül. 1876 aug. 17. Magyaródon. Fölsz. 1899-ben. Fégyházi lelkész *Smeringa A. József*. Szül. 1859 márc. 21-én O-Lehotán. Vácon 1895 óta.

Székesegyházi főesperesség.

Főesperes: *Csávolszky József*, kanonok.

I. Székesegyházi esperesi kerület. Esp.: *Frankó József*, püspök-hatvani plébános.

1. Galga-Mácsa. (Pestm.) Al. 1725. Temploma a sz. Kereszt fölmagasztalása. Fiókegyházai: *Vác-Kis-ujfalu* sz. András templomával. *Zsidó* szűz Mária születéséről nev. templommal. Pl. *Pelczér Béla*. Szül. 1859 jan. 25. Káposztás-Megyeren (Pestm.). 1889. kecskeméti hitoktató, 1896. adm., 1900. pléb. Mácsán.

2. Kosd. (Nógrádm.) Al. 1740. Temploma sz. Erzsébet. Fiókegyházai: *Penc*. Temploma Urunk színe-változása. Kivüle még sz. Mária Magdolna kápolnája. *Rád*. Temploma Angyalok királynéja. Pl. *Podhorányi József*, t. pápai káplán. Szül. 1866 jan. 11. Nagy-Selmecen (Liptóm.). 1892. curatus a váci fégyházban, 1900. plébános. Sl. *Boda János*. Szül. 1873 dec. 27. Csongrádon.

3. Püspök-Hatvan. (Pestm.) Al. 1709. Temploma sz. Lőrinc. Fiókegyházai: *Acsa* Mindenszentek templomával. Csövár, Galga-György. Pl. *Frankó József*, esperes. Szül. 1857 márc. 10. Szarvason. 1893. vác-hartyáni adm., 1898. pléb., 1899. esperes és ker. tanfelügyelő.

4. Püspök-Szilágy. (Pestm.) Al. 1715. Temploma sz. Márton. Fiókegyháza *Kis-Némedi* Mindenszentek templomával. Adm. *Müllmann Sándor*. Szül. 1858 febr. 28. Vácon. Adm. 1893-tól.

5. Szöd. (Pestm.) Al. 1740. Temploma sz. Mária Magdolna. Fiókegyházai: *Vác-Rátót*. Temploma Szent-háromság. Ezenkívül sz. Mihály kápolnája. *Ór-Szent-Miklós* sz. Miklós templomával. *Pusztta-Gödön* a bold. szűz Mária neve temploma; a *Kigyós* szőlőhegyen a sz. Kereszt fölmagasztalásának kápolnája. Pl. *Krebnák János*, ker. jegyző. Szül. 1862 okt. 21. Bogdanócon (Pozsonym.). 1897. adm. Soroksáron, 1900. pléb. Szöddön. Sl. *Matton János*. Szül. 1875 szept. 13. Bécsben.

6. Vác-Hartyán. (Pestm.) Al. 1718. Temploma sz. István király. Fiókegyházai: *Vác-Bottyán* sz. Péter

és Pál templomával. *Vac-Duka*. Sz. Anna temploma és sz. József kápolnája. Adm. *Moys Ernő*. Szül. 1858 ápr. 4. Deménfalun (Liptóm.). Hartváni adm. 1896 óta.

7. **Veresegyháza.** (Pestm.). Régi plébánia. Újjá al. 1719. Temploma sz. Erzsébet. Fiókegyházai: *Száda* Ker. sz. János templomával. Csomád. Pl. *Demka János*. Szül. 1827 február 2-án Vácon. Pléb. 1866-tól.

II. Nógrádi esperesi kerület. (Nógrád vm.) Esperes: *Kammerer Ferenc*, verőcei plébános.

1. **Berkenye.** Al. 1848. Temploma sz. Kereszt fölmagasztalása. Adm. *Porubszky János*. Szül. 1862 szept. 24. Oszlányban. 1893-ig sz.-Ferenc-rendi. Adm. 1887-től.

2. **Borsós-Berénke.** Al. 1728. Temploma sz. Márton. Fiókegyházai: *Horpács* a Boldogasszony szeplőtelen fogantatása templomával. *Pusztá-Berki* szent Mihály-kápolnával. Adm. *Lengyel Imre*. Szül. 1857 okt. 22-én Szentesen. Adm. 1897.

3. **Nógrád.** Régi pléb. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyháza *Diós-Jenő*. Temploma Mindenszentek. Pléb. *Uwira Rudolf*. Szül. 1837 júl. 5. Szakolcán. Pl. 1880-tól. Sl. *Gregor Gejza*. Szül. 1875 aug. 21-én Zsámbokon.

4. **Nőtincs.** Al. 1720. Temploma sz. Márton. Ezenkívül a Szentháromság, Nep. szent János és szent Amália kápolnái vannak itt. Fiókegyházai: Agárd, Felső-Petény. Pl. *Genzor József*. Szül. 1858 dec. 30. Rabesán (Árvam.). 1888—1892. curatus a váci fegyházban. Ekkor nőtincsi adm., 1900. pléb. u. o.

5. **Rétság.** Al. 1787. Temploma sz. András. Fiókegyházai: *Tolmács* sz. Lőrinc templomával (1854). Bánk, Pusztá-Szántó. Pl. *Kubinyi Endre*, ker. jegyző. Szül. 1858 okt. 30. Kecskeméten. 1885. javad. Vácon. 1890. az istvántelki intézet igazgatója, 1892. adm., 1900. pléb. Rétságon.

6. **Szendehegy.** Al. 1807. Temploma a bold. szűz Mária neve. Ezenkívül a Szentháromság kápolnája. Adm. *Bodonyi A. János*. Szül. 1862 aug. 10. Knézen (Temesm.). Adm. 1898-tól.

7. **Verőce.** Al. 1740. Temploma sz. András. 1874-ben díszesen helyreállították. 1894-ben Kálváriát építettek körülötte. Kivüle még sz. Rókus kápolnája. Fiókegyháza *Szokolya* (Hont vm.). Az Órangyalokról nevezett temploma 1894-ben épült. Pl. *Kammerer Ferenc*, esperes, tanfel. Szül. 1838 aug. 1. Vácon. 1864. karkáplán, 1873. verőcei plébános, 1892. esperes, tanfelügyelő, tanító-egyesületi elnök. 1901-ben 40 éves papságát ünnepelte s ekkor Verőce diszpolgárnak választotta. Plébánossága alatt épült az új iskola és a szokolyai templom.

III. Romhányi esperesi kerület. (Nógrád vm.)

Esperes: *Krier József*, alsósápi plébános. Hely. esperes: *Stoics Károly*, nógrádberceli plébános.

1. **Becske.** Al. 1802. A Boldogasszony szeplőtelen fogantatásáról nev. templomának 1532-ből eredő harangja van. Fiókegyházai: *Alsó-Szécsénke* sz. Márton templomával (1895). Felső-Szécsénke. Adm. *Jakubovits Sándor*. Szül. 1864 márc. 11. Jász-Kiséren. Becskei adm. 1898-tól.

2. **Nógrád-Bercel.** 1675-ben már létezett. Temploma sz. Péter és Pál. Ezenkívül a bold. Szűz kápolnája. Fiókegyházai: Guta, Kövesd, Vanyarc. Pl. *Stoics Károly*, helyettes esperes. Szül. 1854 okt. 14-én Duna-Pentelén. 1888. hatvani adm. in spiritualibus, 1894. berceli pléb., 1899. tanfelügyelő, 1900. hely. esp.

3. **Nándor.** 1637-ben már létezett. Temploma sz. Miklós. Fiókegyházai: Debercsény, *Kis-Ecsét* sz. Imre templomával. *Szente*. Temploma sz. Erzsébet. Adm. *Rófusz Béla*. Szül. 1868 márc. 24. Mező-Túron. Adm. 1901. Sl. *Szedlacek István*. Szül. 1878 jan. 16. Pásztón.

4. **Nézsá.** Az 1575-ben már létezett plébániát 1711-ben alapították újjá. Temploma sz. Jakab. A Kálvária-hegyen sz. Anna kápolnája. Fiókegyházai: *Alsó-Petény* szent István király templomával és szűz Mária neve kápolnájával. *Keszeg*. Temploma sz. Imre. Pl. *Dutka Imre*. Szül. 1870 okt. 22. Szobon (Hontm.). 1899. adm., 1900. pléb. Nézsán. Sl. *Fehér Endre*. Szül. 1873 nov. 18. Horgoson.

5. **Romhány.** Régi plébánia. Újjá al. 1702. Temploma sz. György (1737). Ezenkívül szűz Mária szent Szivéről nevezett kápolna. Fiókegyházai: Alsó-Bodony, Felső-Bodony, *Felső-Szátok*. Temploma Mindenszentek. *Tereske* Nagyboldogasszony templomával. Adm. *Schimmelcsik Ignác*. Szül. 1855 szept. 21. Alsó-Lipnicán (Árvamegye). Romhányi adm. 1895-től. Sl. *Altrichter Ferenc*. Szül. 1874 okt. 11. Beregszászon.

6. **Alsó-Sáp.** Al. 1806. A bold. szűz Mária születéséről nevezett templom a XIV. században épült. Ezenkívül Nep. sz. János kápolnája. Fiókegyházai: *Legénd*. Temploma Nagyboldogasszony. *Felső-Sáp* szent Flórián kápolnájával. Pl. *Krier József*, esperes. Szül. 1853 febr. 25. Mirosovban (Morvaorsz.). Alsósápi adm. 1888-tól. Pl. 1894. Esp. 1899.

IV. Ecegi esperesi kerület. (Nógrád vm.) Esperes: *Schloszár János*, szöllősi plébános.

1. **Buják.** Már 1552-ben létezett. Temploma sz. Márton. Ép. 1757—1759. A Kálvária-hegyen szent Anna kápolnája (1796). Fiókegyháza Bér. Pl. *Kossitzky Lajos*, kiérd. esperes. Szül. 1838 aug. 9. Gyálán (Torontálm.). A theológiát Budapesten végezte. 1860—1862. tanulmányi felügyelő, 1886. plébános Kartalon, 1888. Jobbágyiban, 1890. Bujákon.

2. **Csécse.** Al. 1807. Temploma a bold. Szűz születése tiszteletére 1700-ban épült. Újjá ép. 1895-ben. Adm. *Igaz Péter*. Született 1858 júl. 4. Biskupicon (Trencsénm.). Adm. 1890-től.

3. **Ecesg.** Már 1617-ben létezett. Temploma Mindenszentek. (A torony alsó részét a husziták építették.) Fiókegyházai: Kozárd, Keresztvölgy. Pl. *Szüle Viktor*, kiérd. esp. Szül. 1838 febr. 22. Budapesten. Ecesgi pléb. 1877-től. 1881—1889. esperes.

4. **Herencsény.** 1673-ban már létezett. Temploma sz. Mihály. Fiókegyháza *Surány* szent István király templomával. Adm. *Nagy Lajos*. Szül. 1858 jan. 28. Vácon. Adm. 1898-tól Herencsényben.

5. **Szent-István.** Al. 1750. Temploma Ker. sz. János. Fiókegyházai: *Alsó-Told* Nep. sz. János kápolnájával. Bokor, Felső-Told, Kutassó. *Garáb* pusztán sz. Alajos kápolnája van. Pl. *Farkas Mihály*. Szül. 1852 dec. 8. Kecskeméten. Pl. 1884-től.

6. **Szöllős.** A XIV. századból. A törökök alatt az egész helység elpusztult a plébániával. Ujjá al. 1669. Temploma szent Erzsébet. Szintén XIV. századbéli, csücsives. Ujjá ép. 1611. A bold. Szűz szeplőtelen fogantatása oltára egyike a legrégebbeknek. Pl. *Schloszár János*, esperes. Született 1858 okt. 20. Privigyén (Nyitram.). 1891-ben szöllősi adm., 1901. u. o. plébános és esperes.

7. **Terény.** Al. 1783. Temploma szent András. Fiókegyháza Szanda. Adm. *Sárgay Ferenc*. Szül. 1868 november 23. Esztergomban. Adm. 1899-től.

CSÁVOLSZKY JÓZSEF,
oszerői választott puspok, kanonok, Vác.

V. Hatvani esperesi kerület. Esp.: *Kraemer János*, versegi pléb.

1. **Hatvan.** (Hevesm.) Egyesítve a sz. Mihályról nevezett hatvani prépostsággal. Az új plébánia 1700-tól áll fenn. Temploma sz. Adalbert. Megújított 1757. Prépost és plébános *Odray Celesztin*. Szül. 1861 május 6. Bobrón (Árvam.). 1890. adm., 1898. pléb. Irsán, 1897. ker. tanfelügyelő, 1900. hely. esp., 1901-ben hatvani prépost-plébános. Sl. *Szabó István*. Szül. 1874 aug. 2-án Szolnokon. *Szűgyártó Ferenc*. Szül. 1873 nov. 25. Vácon.

Az állami polgári fiúiskolánál hitoktató *Perényi Imre*. Szül. 1873 aug. 25-én Tolmácson (Nógrádm.). A theológiát Budapesten végezte. Egyik alapítója a hatvani kath. körnek. Irodalmi műve: «Katholikus hitoktatók segédkönyve». 1897.

2. **Heréd.** (Nógrádm.) Al. 1747. Temploma Mindenszentek. Ezenkívül kápolna van itt a sz. Kereszt és a Hétfájdalmú Szűz tiszteletére. Pl. *Szűcsina György*, t. kanonok, aranymisés. Szül. 1822 ápr. 12-én Cegléden. 1855. szendehelyi, 1864. izsáki pléb., 1874. hely. esp., 1884. herédi pléb., 1888. t. kanonok. Javadalmas: *Balás Gyula*. Szül. 1876 febr. 26. Balassa-Gyarmaton.

3. **Jobbágyi.** (Nógrád vm.) Az 1332-ben már létezett plébániát 1693-ban állították helyre. Temploma sz. György. Fiókegyháza *Szarvas-Gede* Szűz Mária purifikációjáról nev. templommal. Pl. *Bösz Emil*. Szül. 1857 dec. 27-én Nyitrán. 1882. tanulm. felügyelő Vácon, 1886. aligazg. 1890. palotási adm., 1894. jobbágyi pléb.

4. **Kálló.** (Nógrád vm.) 1672-ben már létezett. Temploma sz. Pál fordulása. Fiókegyházai: *Erdő-Kürt*. Temploma Szentlélek. *Erdőtarcsa*. Temploma Mindenszentek. Pléb. *Gorilovics Alajos*, kiérd. esperes. Szül. 1836 ápr. 13-án Thurzófalyán (Trencsénm.). 1879. peregi plébános, 1884—1892. esperes, 1892-től kállói plébános. Sl. *Terlanday Rudolf*. Szül. 1874 ápr. 16. Chinoránban (Nyitram.).

5. **Kökényes.** (Nógrád vm.) Al. 1854. Temploma Havi-Boldogasszony. Pl. *Kiss Imre*. Szül. 1834 okt. 30. Gyöngyösön. 1868. adminisztrátor Szent-Márton-Kátán, 1869. Kecskeméten. Pléb. 1873-tól.

6. **Lőrinci.** (Nógrád vm.) 1695-ben már létezett. Temploma sz. Mihály. Ezenkívül sz. Anna kápolnája. Fiókegyházai: *Zagyva-Szántó* sz. András ap. templomával. A selypi cukorgyár. Pléb. *Kiss István*, p. kamarás, ker. jegyző. Szül. 1846 dec. 25. Szegeden. 1885. pléb. Dorozsmán, 1889-től Lőrincin. 1897. ker. jegyző, 1901. pápai kamarás. Sl. *Hanusz Zoltán*. Szül. 1876 máj. 4.

7. **Palotás.** (Nógrád vármegye.) 1650-ben már létezett. Temploma szent Péter és Pál. Fiókegyházai: *Bágyon*. Temploma szent István vértanú. *Dengeleg*. Temploma szent Imre herceg. *Héhalom* Szűz Mária születése templomával. *Szirák* az Orangyalok templomával. Plébános *Vida Ferenc*. Szül. 1836 március 28. Gyöngyösön. Pléb. 1872-től. Segédlelkész *Kösa József*. Született 1878 február 14. Kecskeméten.

8. **Verseg.** (Pestm.) 1672-ben már létezett. Temploma szent Miklós. Ezenkívül a sz. Kereszt fölmagasztalásának kápolnája. Pléb. *Kraemer János*, esperes. Született 1832 ápr. 16. Budapesten. 1860. helyi káplán Rákos-Palotán, 1873-tól pléb., 1889-től esperes.

JUNG JÁNOS,
folsz. puspok, kanonok, Vác.

VI. Gödöllői esperesi kerület. (Pest-Pilis-Solt-Kiskún vm.)

Esperes: dr. *Pruzsinszky József*, gödöllői plébános.

1. **Aszód.** Curatia. Al. 1874. Temploma Szentháromság. Ép. 1700. A javító-intézetben a szent Kereszt fölmagasztalásának kapornája. Hajdan premontrei prépostság volt Aszódon. Fiókegyháza: Domony, Iklad. Curatus *Magurányi József*. Szül. 1863 márc. 3. Zborón. Curatus 1899-től.

2. **Bag.** 1693-ban már létezett. Temploma sz. András. Fiókegyháza *Hévíz-Györk* sz. Márton templomával. Pl. *Fleischmann Béla*. Szül. 1860 júl. 22. 1897-től adm., 1900. pléb. Bagon.

3. **Boldog.** 1683-ban már létezett. Temploma Boldogasszony szeplőtelen fogantatása. Pl. *Klárk László*. Született 1863 dec. 28. Zsámbokon (Pestm.). 1884-től boldogi adm. Pl. 1900-tól.

A VÁCI SZEKESEGYHÁZ.

4. **Galga-Hévíz.** 1697-ben már létezett. Temploma sz. Miklós. A szőlőhegyen a szent Kereszt kapornája. Adm. *Kemény Gejza*.

5. **Gödöllő.** Újja al. 1757. Temploma Nep. sz. János. Fiókegyháza *Besnyő*. Kegyhely. A kapucinus-kolostort 1763-ban Grassalkovich Antal gróf alapította. 1768-1771-ben épült temploma Nagyboldogasszony tiszteletére. Alatta a Grassalkovichok sírboltja. Az e helyen talált szűz Mária-képhez, különösen a fővárosból évenként sok ezren zarándokolnak. Pl. dr. *Pruzsinszky József*, esp. Szül. 1850 márc. 24-én Nagy-Selmecen (Liptóm.). 1881. fegyvázi lelkész, 1885. theol. doktor, 1893. másai pléb., 1896. gödöllői pléb., 1898. esperes.

6. **Isaszeg.** 1621-ben már létezett. Temploma szent Márton. Fiókegyháza Tápó-Szent-György. Pléb. *Údvary Antal*. Szül. 1831 december 19-én Nagy-Bossányban. 1870. pl. Apostagon. 1874. Kún-Szent-Miklóson, 1887-től Isaszegen.

7. **Nagy-Kartal.** Al. 1868. Temploma sz. Erzsébet. Adm. *Kerekes János*, csorna-premontrei-rendi kanonok. Született 1831 szept. 10. Péren (Györm.). A szabadságharcban honvéd volt. 1882. aszói lelkész, 1894-től kartali adminisztrátor.

8. **Tura.** Régi plébánia. Temploma Nagyboldogasszony. Pl. *Niedermann József*. Szül. 1840 január 9-én Esztergomban. 1877. tápiószecsői, 1886. turai plébános.

9. **Vác-Szent-László.** Régi plébánia. Temploma sz. László. Fiókegyháza *Valkó* sz. Mihály templomával. Pl. *Kucsera Károly*. Szül. 1866 aug. 14. Zala-Eggerszegen. Pl. 1900-tól.

Pesti főesperesség.

Főesperes: *Czettler Antal*, kanonok.

I. Fóthi esperesi kerület. (Pest-Pilis-Solt-Kiskún vm.)

Esperes: *Matejka Vilmos*, eceseri plébános. Hely. esperes: *Szedoglavits Ferenc*, mogyoródi plébános.

1. Csömör. Al. 1792. Temploma Szentháromság. Fiókegyházai: *Cinkota*, a fővárosiaktól telepített Mátyásfölddel. Temploma sz. Mária Magdolna. *Nagy-Szent-Mihály*, kápolnával. Ide tartoznak: József-főherceg-telep, Almássy-telep, György-telep. Pl. *Kratochvíll József*. Szül. 1850 márc. 20-án Szenicen. Pl. 1884-től.

7. Dunakeszi. Al. 1678. Temploma sz. Mihály. A temetőben sz. István király kápolnája. Pl. *Révész István*. Szül. 1862 nov. 12. Adm. 1889. Pl. 1894-től.

3. Ecsér. Al. 1740. Temploma Páduai sz. Antal. Fiókegyháza *Maglód* a sz. Olvasórol nev. kápolnával. Pl. *Matejka Vilmos*, esperes. Született 1844 máj. 24. Csatajon (Pozsonym.). 1876. pléb. Rákos-Csabán, 1882. ker. jegyző, 1888. eceseri pléb. Ugyanebben az évben esperes.

4. Fóth. Al. 1845. Templomát a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása tiszteletére 1845—1855-ben Károlyi István gróf építtette Ybl Miklós által. Igen szép románstíliú templom. Ezenkívül házi kápolna Nép. szent János tiszteletére, továbbá a Kálvárián a Föltámadás kápolnája. Károlyi István gróf családjának mauzóleuma van itt. Pl. *Tanács József*, p. kamarás. Szül. 1860 márc. 5. Szolnokon. 1885. hitoktatója, 1886. igazgatója az istvántelki intézetnek, 1889. adm., 1893. fóthi pléb., 1900. p. kamarás.

5. Kerepes. 1676-ban már létezett. Temploma sz. Anna. Régi építmény, valószínűleg még az Arpádok korából ered, de a török időben átépítették. 1739-ben Grassalkovich Antal kibővítette. Kívüle még sz. Rókus kápolnája. Ép. 1769. Törnyva 1880. Fiókegyházai: *Nagy-Tarcsa*, *Kis-Tarcsa*. Temploma sz. Olvasó. Ép. 1890-ben régi alapból és Polákovics Mihály plébános tetemes hozzájárulásával. Ezenkívül a Hétfájdalmú Szűz kápolnája. Pl. *Polákovics Mihály*. Született 1861 dec. 17. Trencsén-Baánban. 1897 márc. 1. adm., 1900. plébános.

6. Mogyoród. Al. 1761. Temploma szent Mihály. A Kálvárián kápolna. Pléb. *Szedoglavits Ferenc*, hely. esp. Szül. 1842 márc. 13. Pl. 1882-től. 1898. tanf., 1900. hely. esp.

7. Rákos-Csaba. Al. 1759. Fiókegyházai: *Rákos-Keresztúr*. Temploma a szent Kereszt földmagasztalása. A temetőben kápolna. *Pécel*, a magyarok Nagyasszonyáról nevezett templommal.

Ép. 1899., továbbá sz. László kápolnája. Pl. dr. *Gallovcics Viktor*. Szül. 1859 okt. 24. Szent-Benedeken. Plébános 1888-tól. Cikkeket írt a «Magyar Állam»-ba és több lapba. Ő alatta épült a rákoskeresztúri és péceli templom. Saját vagyonából építtette a rákoscsabai temető kápolnáját és a Kálváriát. Sl. *Paull Ernő*. Szül. 1873 jan. 3.

8. Rákos-Palota. Al. 1884. Régi temploma Szentháromság (XVIII. sz.). Új temploma a magyarok Nagyasszonya tiszteletére 1877—1899. épült tiszta román stílusban, a szenvedő Megváltó és a lourdesi Szűz kápolnáival 300.000 koronán, Chobot Ferenc plébános személyes felügyelete mellett. Az istvántelki kertészeti-intézetben sz. István király kápolnája. Pl. *Chobot Ferenc*, p. kamarás. Szül. 1860 szept. 26. Igrámon (Pozsonym.). 1892. a váci papnevelő aligazgatója, 1895. pléb. Cikkeket írt a «Magyar Sion»-ba és több lapba. Sl. *Szilvássy Sándor*. Szül. 1875 máj. 26. Az istvántelki intézetben hitoktató *Lakatos Kálmán*, Szül. 1875. Munkácson. Tanít 1900-tól.

9. Újpest. Al. 1870. Temploma az Angyalok királynéja. Ép. közadakozásból 1880. A temetőben kápolna. A káposztásmegyeri szőlőben az Angolkisasszonyok Jézus sz. Szíve temploma. Pl. *Illek Vince*, a Ferenc-József-rend és a kor. ar. érdemkereszt tulajdonosa. Szül. 1837 ápr. 4. Nyitrán. 1867. kállói adm., 1870-től plébános, 1897. a Ferenc-József-rend lovagja. Sl. *Sztrícs József*. Szül. 1869 febr. 7. *Schláger Árpád*. Szül. 1872 júl. 8-án Budapesten. Hitoktató és kórházi lelkész *Drexler Antal*. Szül. 1868 nov. 28. Soroksáron. A kath. hitközség elnöke *Csepcsányi Béla* gyógyszerész. Elnöklete alatt épült az új plébánia és létesült a külön kath. temető.

A VÁCI SZÉKESEGYHÁZ BELSEJE.

II. Soroksári esperesi kerület. (Pest-Pilis-Solt-Kiskún vm.)

Esperes. *Schmidt János*, taksonyi plébános. Hely. esperes: *Kraszna János*, haraszi plébános.

1. **Apostag.** Al. 1766. Temploma Urunk mennybemenetele. Fiókegyházai: Dunaveese, Dunaegyháza. Adm. *Sperling Béla*. Szül. 1863 szept. 14. Mogyoródon. Adm. 1898-tól.
2. **Duna-Haraszti.** Al. 1695. Temploma Nep. szent János. A Kálvárián a szent Kereszt fölmagasztalása kápolnája. Pl. *Kraszna János*, hely. esp., Szül. 1854 dec. 16. Német-Gurabon. Pléb. 1885., tanf. 1889.
3. **Erzsébetfalva.** (Kossúthfalvával.) Curatia. Al. 1888. Temploma szent Erzsébet. Ezenkívül szent Lajos kápolnája. Lelkész *Fajt János*. Szül. 1842 okt. 7. Új-Hartvánban. Pléb. 1882. Csécsén, 1884. ker. jegyző, 1888-ban erzsébetfalvai lelkész. Sl. *Begyáts Gyula*. Szül. 1870 apr. 3. *Fehér János*. Szül. 1873 jún. 4.
4. **Kun-Szent-Miklós.** Al. 1780. Temploma sz. Miklós. A temetőben sz. Veronika kápolnája. Fiókegyházai: Szalk-Szent-Márton. *Tass*. Temploma Vízkereszt. Pl. *Tiz Zoltán*. Szül. 1863 aug. 7. Nagy-Doboson (Szatmárm.). 1894. adm., 1901. pléb. Kun-Szent-Miklóson.
5. **Solt.** Curatia. Al. 1884. A B. Sz. Mária kápolnájával. Lelk. *Sárkány Pál*. Szül. 1843 márc. 30. Kis-Körösön.
6. **Soroksár.** Al. 1762. Temploma Nagyboldogasszony. *Gubacs* pusztán kápolna. Adminisztrátor *Zabb János*. Szül. 1859 július 22. Györgymajorban (Féjérmegye). 1893—1898. pléb. Szendehelyen, 1898-tól Soroksáron. Sl. *Hinteröcker Sándor*. Szül. 1876 máj. 14. Szöllös-Györökön. *Pialla Ignác*. Szül. 1867 szept. 21. Dautován.
7. **Taksony.** Újja al. 1758. Temploma szent Anna. Pl. *Schmidt János*, esp. Szül. 1850 márc. 30. Pakson (Tolnam.). 1888. a váci szent Miklós-plébánia adminisztrátora, 1893. tápiósági pl. 1895. taksonyi pl. 1896. esp.
8. **Virág-Pereg.** Al. 1734. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: Áporka, Kis-Kún, Lacháza, Dab, Dömsöd. Adm. *Bakó István*. Szül. 1853 júl. 22. Adm. 1894-től.

III. Zsámboki esperesi kerület. Esp.: *Mibályik Ignác*, t. kanonok, dányi pl. Hely. esp.: *Trungel János*, kókai pl.

1. **Dány.** 1673-ban létezett. Temploma sz. Jakab. Pl. *Mibályik Ignác*, t. kanonok, esperes. Szül. 1832 febr. 14. Nemesényben (Barsm.). 1860. tanulmányi felügyelő Vácon, 1865. plébános Kőkényesen, 1873. Dányon, 1892. esp., 1900. t. kanonok.
2. **Kóka.** 1573-ban már létezett. Temploma szent Máté. Al. 1819. Pl. *Trungel János*, hely. esp. Szül. 1855 szept. 14. Kiskún-Félegyházán. 1883. hitoktató Félegyházán a gimnáziumban és tanítóképzőben, 1895. tápiósági lelkész, 1899. plébános Kókán, 1900. helyettes esperes és tanfelügyelő. Sl. *Brazlovsky Sándor*. Szül. 1872 aug. 31. Vácon.
3. **Szent-Lőrinc-Káta.** Al. 1727. Temploma szent Lőrinc. Ezenkívül a temetőben a Hétfájdalmú Szűz kápolnája. Adm. *Pozsár Endre*. Született 1856 febr. 24. Vácon. Adm. 1897-től.
4. **Szent-Márton-Káta.** Al. 1710. Temploma sz. Márton. *Egres-Káta* pusztán a bold. Szűz, *Tamas-Káta* pusztán sz. Lajos kápolnája. Pl. *Varga József*. Szül. 1863 szept. 7. Kiskún-Félegyházán. Pl. 1900-tól. Munkatársa volt a «Hítségoktató Folyóirat»-nak, lefordította Wilden «Homilienkrantz» művét.
5. **Tó-Almás.** 1673-ban létezett. Temploma sz. András. Pl. *Porubszky József*, pápai kamarás, ker. jegyző. Szül. 1861. máj. 30. Domonyban (Pestm.). 1890. karkáplán Vácon, hol a kath. legényegyesületnek is elnöke volt. 1895. adm., 1898. pléb. Tó-Almásán. (1901. esperessé neveztetett ki.)
6. **Zsámbok.** 1673-ban már létezett. Temploma sz. Erzsébet. Pl. *Eben Mihály*, szentszéki tan. Szül. 1842 szept. 18. Fóthon. 1882. derekegyházi, 1884. mágocsi adm., 1894. szent-lőrinc-kátai, 1896-tól zsámboki pl.

IV. Nagykátai esperesi kerület. Esperes: dr. *Kazaly Imre*, nagykátai plébános.

1. **Nagy-Káta.** 1653-ban már létezett. Temploma sz. György. A temetőben a sz. Kereszt fölmagasztalása kápolnája. Pl. dr. *Kazaly Imre*, esperes. Szül. 1846 febr. 8. Szegeden. A teológiát a Pazmaneumban végezte. 1871 püsp. szertartó, 1873—1889. theol. tanár, 1889. Lőrinciben és Dorozsmán plébános, 1893-tól Nagy-Kátán, 1899. esperes. Kiadványai «Egyházjogtan», 2 k. Három kiadást ért. «Egyháztörténelem», 3 k. A «Nagykátai Hírlap» szerkesztője. Sl. *Himmertl Béla*. Szül. 1876. Miskolcon. Irodalmi munkásságát már mint esztergomi theologus kezdte. Jelenleg a «Nagykátai Hírlap» főmunkatársa.
2. **Tápió-Bicske.** Al. 1719. Temploma a bold. Szűz fogantatása. Fiókegyházai: *Káta* magán-kápolnával. Pánd. Adm. dr. *Roznyán János*. Szül. 1858 nov. 11. Hvoznicon (Trencsénm.). 1885. theol. és fil. doktor Rómában. Adm. Tápió-Bicskén 1897-től.
3. **Tápió-Ságh.** 1728-ban létezett. Temploma sz. Mihály. Ép. 1815. Adm. *Erdélyi Ferenc*. Szül. 1862 okt. 15. Kecskeméten. Adm. 1899-től.
4. **Tápió-Sáp.** Al. 1787. Temploma szent István király. A temetőben a szenvedő Megváltó kápolnája. Pléb. *Szirmay János*.
5. **Tápió-Süly.** 1673-ban már létezett. Temploma szűz Mária születése (1696). Tornya 1448-ból való. Adm. *Tamáty Pál*. Szül. 1858 okt. 8. Jánoshidán. Pl. 1894-től.
6. **Tápió-Szeeső.** 1673-ban létezett. Temploma sz. Miklós. Régi építmény a XV. századból. Pl. *Móczy Imre*. Szül. 1848 szept. 14. Kecskeméten. Pl. 1886-tól.

TRUNGEL JÁNOS,
esperes, plébános, Kőka.

7. Tápíó-Szent-Márton. Al. 1874. Temploma sz. Márton. Ezenkívül még a Nagyboldogasszony temploma (1768). Pl. *Droppa Károly*. Született 1863 szept. 5. Vácon. Pl. 1898-tól.

8. Úri. 1673-ban létezett. Temploma sz. Imre. Fiókegyházai: Gomba, *Mende* szent Ignác templomával. Pl. *Rajczv László*. Szül. 1839. jún. 28. Kosztolnán (Trencsénm.). Pl. 1890-től.

V. Alsónémedi esperesi kerület. (Pest-Pilis-Solt-Kiskún vm.)

Esperes: *Drien István*, alsónémedi plébános. Hely. esperes: *Begyáts Lénárd*, saári pléb.

1. Alsó-Némedi. Régi plébánia. Újja al. 1740. Temploma a szent Kereszt föl-magasztalása. Fiókegyháza *Ócsa* a Szentháromság templomával. *Szőllős-Gyál* pusztán Sarlósboldogasszony kápolnája. Pl. *Drien István*, esp. Szül. 1849 aug. 20. Lednic-Rovnyén (Trencsénm.). 1886. adm. Szöllöson, 1887. Kún-Szent-Miklóson, ugyanott 1891. pléb., 1896-tól alsónémedi plébános.

2. Bogyi. Al. 1761. Temploma szent Adalbert. Pléb. *Szirmák Béla*. Szül. 1858 jan. 1. Új-Kécskén (Pestm.) 1893—

1901-ig Nándorban volt adminisztrátor.

3. Örkény. Al. 1807. Temploma sz. Lipót. Ép. 1847. Pl. *Kutsera Ágost*. Szül. Alsó-Pencen (Pestm.). 1836 dec. 6. Pl. 1869-től.

4. Saári. Régi plébánia. Temploma Nagyboldogasszony. Ép. 1773. Fiókegyházai: *Alsó-Dabas* a bold. Szűz neye tiszteletére 1874-ben emelt templommal. *Felső-Dabas*. Temploma Szentháromság. Ép. 1716. Gyón. Pl. *Begyáts Lénárd*, (nemes-mitici) hely. esp. Szül. Nemes-Miticen (Trencsénm.). 1833 nov. 6-án. Pléb. 1873-tól, 1880. hely. esp. Sl. *Huszár László*. Szül. 1872 febr. 5. Nagy-Surányban. Tart. honv. tábori lelkész.

5. Tatár-Szent-György. Al. 1860. Temploma sz. Vendel. Fiókegyházai közé tartoznak Baracs és Peszér népes puszták. Adm. *Halmay József*. Szül. 1859 jan. 8. Jászberényben. 1889. adm. Szent-Lőrinc-Kátán, 1894-ben curatus Mágocon, 1901. adm. Tatár-Szent-Györgyön.

6. Új-Hartyán. Al. 1779. Temploma szent Borbála. 1900-ban újja alakított. Fiókegyháza *Kakucs* kápolnával. Pótharaszt, Inárcs, Hernád, Vátya népes puszták. Adm. *Nuszpel István*. Született Stanisicsen 1871 aug. 24-én. 1900. hely. pléb. Sl. *Linka Ferenc*. Szül. 1878 szept. 8. Duna-Földváron.

KAMMERER FERENC,
esperes, plébános, Nögrád-Verőce.

VI. Kecskeméti esperesi kerület. Esperes: *Járvas József*, lajosmizsei plébános.

1. Izsák. Régi plébánia. Újja al. 1749. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: Fülöpszállás, Szabadszállás, Orgovány, Jakabszállás. *Pábi* a bold. Szűz kápolnával. Ép. 1897. Adm. *Léska József*. Szül. 1862 szept. 17-én Tót-Gurabon (Pozsonym.). 1894. aszói lelkész, 1899. adm. Izsákon. Sl. *Csomor Sándor*. Szül. 1876 nov. 25.

2. Kerekegyháza. Curatia. Al. 1873. Szent István királyról nevezett kápolnáját 1875-ben kibővítették. Lelkész *Szedmák József*. Szül. 1851 márc. 4-én Letényfalun (Szepesm.). 1888. adm. Szödön, 1890. lelkész Kerekegyházán.

3. Kecskemét. Törvényhatóság. Újja al. 1772. Temploma Urunk mennybemenetele. A kegyesrendiek temploma a Szentháromság, a szent Ferenc-rendieké sz. Miklós tiszteletére épült, ezenkívül sz. Erzsébet temploma; továbbá a temetőben a Szentháromság, a szőlőben Sarlósboldogasszony kápolnája. Szent-Lőrinc pusztán sz. Lőrinc kápolnája. Pl. *Bogyó Pál*, apát. Szül. 1821 febr. 2. Kecskeméten. 1849-ben a rékasi plébánián volt. A függetlenségi nyilatkozat fölolvása miatt kétheti börtönt szenvedett. 1857. tószegi, 1863. nagykátai plébános, 1868. esperes, 1871. kecskeméti pléb. 1873. apát. 1895-ben mondta aranymiséjét, mely alkalommal hívei nagy fényvel ünnepelték; a kecskeméti kath. hitközség örök emlékezetül lefestette képét. Irodalmi téren is buzgón működött. Sl. *Zámbó Dezső*. Szül. 1863 dec. 21. Félégyházán. *Tóth Kálmán*. Szül. 1868 jan. 9. Komáromban. *Rófusz Gábor*. (Időközben nándori adm.) Hitoktató: *Petter Gejza*. Szül. 1868 jún. 14. Vácon.

Az állami főreáliskola igazgatója *Hanusz István*. Született 1840 dec. 21. Vácon. 1864. hittanár a félégyházai gimnáziumban, 1870. tanár a kecskeméti reáliskolában, 1882. t. esperes, 1888-tól a főreáliskola igazgatója. A földrajzi és etnografiai irodalom terén működik. Állandó munkatársa a «Földrajzi Közlemények»-nek. Főbb művei: «Az Alföld», «A magyar haza föld- és néprajzi jellemképekben», «A növények világából», «A tölgyekről», «A borág és nedűje».

A kath. egyháztanács, valamint a katolikus társadalmi élet kiválóbb

PORUBSZKY JÓZSEF,
pápai kamarás, esperes, plébános, Tó-Almás.

szerepet vivő tagjai: *Balla János*, városi levéltáros, *Dékány László*, adóügyi tanácsos, *Fekete István*, árvaszéki elnök, hely. polgármester, nemesjáci *Gonda Ferenc*, ügyvéd, *Gyenes Bertalan*, rendőrkapitány, *Gyenes István*, árvaszéki ülnök, *Hajagos József*, vár. főkönyvelő, dr. *Kovács Mihály*, orvos, *Rapcsányi Kalmán*, városi főszámvevő, *Szabo Mihály*, rendőrkapitány, *Szegedy György*, vár. tanácsos, *Csomák Gábor*, főkántor.

4. **Kocsér.** Al. 1881. mint curatia. Plébános 1885. Temploma szent István király. Plébános *Takáts Mihály*. Született 1868 október 22. 1895. romhányi admin., 1900. kocséri pléb. és szentszéki tan., ker. jegyző.

5. **Lajos-Mizse.** Curatia. Al. 1879. Temploma sz. Lajos. Ép. 1896. Curatus *Járvás József*, esperes. Született 1859 febr. 5. Lelkész 1897-től, esp. 1900 novembertől. Sl. *Műcsay Károly*. Született 1874 jan. 18. Szentesen.

6. **Nagy-Kőrös.** Al. 1778. Temploma sz. László. Pl. *Gyurinka Antal*, kiérd. esperes, aranymisés pap, a Szent-István-Társulat Tud. és Irod. Osztályának tagja. Szül. 1824 ápr. 8. Vácon. A szabadságharcban honvéd volt. Pléb. 1859-től. 1864. ker. jegyző, 1873. hely. esperes, 1884–1896. esperes. Katholikus lapokban számos közlemény jelent meg tőle. Segédlelkész *Pintes Gábor*. Született 1874 október 28. Bars-Bessenyőn.

HANUSZ ISTVAN,

tb. esperes, főreáliskolai igazgató, Kecskemét.

VII. Ceglédi esperesi kerület. Esperes: *Horváth József*, ceglédi plébános.

1. **Cegléd.** 1530-ban létezett. Újjá al. 1746. Temploma sz. Kereszt föltalálása. Pl. *Horváth József*, esperes. Szül. 1844 nov. 29. Főegyházán. 1873. váci javadalmas, 1876. hévízi plébános, 1897. esperes, 1898. ceglédi plébános. Sl. *Csapó János*. Szül. 1865 jan. 6. Rác-Keresztúron (Fehérm.). *Hainiss Dezső*. Szül. 1869 jan. 28-án Hódmező-Vásárhelyen.

2. **Cegléd-Bercel.** Al. 1797. Temploma Nep. szent János. Plébános *Trummer Ferenc*. Szül. 1864 dec. 3. Vácon. 1889. püsp. szertartó, 1890. kecskeméti káplán és 1894. az ottani kath. kör alelnöke. Pléb. 1899-től.

3. **Irsa.** Régi plébánia. Újjá al. 1750. Temploma Urunk színeváltozása. Fiókegyházai: *Alberti* a Szápáry grófi-család sz. Rozáliáról nevezett házi kápolnájával. Pilis. Ide tartoznak Dán-Szent-Miklós, Mikebuda, Nyár-egyháza népes puszták. Pl. *Odray Celesztin*. (Időközben hatvani prépost-plébános.) Utóda *Igaz Péter*.

4. **Kispest.** Curatia. Al. 1883. Temploma sz. Vendel. *Pusztu-Szent-Lőrinc* fiókegyházában szent Lőrinc kápolnája. Lelkész *Ribényi Antal*. Született 1850 május 28. Ribényben (Trencsénm.). 1879. váci feyházi lelkész, 1884. kispesti lelkész, 1886. ker. jegyző. Irodalmi téren is működött; több egyházi tárgyú munkát adott ki. Megindította a Rudolf-fogadalmi templom létesítésének mozgalmát, mely célra 1896-ban misszió-kiállítás volt Budapesten. Sl. *Hirling József*. Szül. 1866 aug. 4. Tolná. *Guttmann Sándor*. Szül. 1872 febr. 17. Érsekújváron.

5. **Monor.** Al. 1767. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyházai: Bénye, Alsó-Vasad, *Csév* a bold. Szűz Mária neve kápolnájával. Pl. dr. *Sandula Imre*. Szül. 1865 szept. 15. Békés-Gyulán. Pl. 1900-tól.

6. **Üllő.** Al. 1727. Temploma Ker. sz. János. Fiókegyházai: *Gyömrő* Nep. sz. János templomával, Péteri. Pl. *Graeffel Elek*. Szül. 1824 júl. 16. Esztergomban. 1864. pl. Szendehelyen, 1884. Üllőn. Subsidiarius *Matkovics Sándor*, volt sz. Ferenc-rendi.

7. **Vacs.** Curatia. Al. 1885. Temploma sz. Ágoston. Ép. 1884. Vacs a török idők előtt virágzó község és plébánia volt, de elpusztult. Plébánosa a megmaradt hívekkel 1652-ben Nagy-Kőrösre menekült. A régi templom maradványai még láthatók. Lelkész az alapítástól *Holmik János*. Szül. 1858 jún. 3. Bobrón (Árvam.).

8. **Vecsés.** Al. 1797. Temploma a sz. Kereszt fölmagasztalása. Pl. *Arndorffer Alajos*, aranymisés. Szül. 1818 ápr. 4. Budapesten. 1845. adm. Gödöllőn, 1851 plébános Vecsésen, 1877–1897. esp., 1893. t. kanonok.

Csongrádi főesperesség.

Főesperes: *Ujhelyi István*, kanonok.

I. Ujszászi esperesi kerület. (Pest-Pilis-Solt-Kiskún vm.) Esperes: *Filipcsics József*, tápió-györgyei pl.

1. **Jánoshida.** (Jász-Nagykún-Szolnok vm.) Al. 1670. Temploma Ker. sz. János. Adm. *Fábry Pal*, csorna-premontrei kanonok. Szül. 1812. Léván. Adm. 1890-től. Sl. *Réthi Gyula*, csorna-premontrei kanonok. Született 1854 okt. 21. Székes-Fejérvárott.

2. **Tápió-Györgye.** Al. 1780. Temploma sz. Anna. Pl. *Filipcsics József*, esperes. Szül. 1835 márc. 14. Cegléden. 1872. pl. Szent-Lőrinc-Kátán, 1884. esperes, 1888. tóalmási plébános, 1892-től tápió-györgyei plébános. Sl. *Podborányi Adolf*. Szül. 1873 nov. 2. Nagy-Selmeccen (Liptóm.).

3. Tápió-Szele. Al. 1828. Temploma a bold. Szűz születése tiszteletére épült. Fiókegyháza *Farmos* szent Péter es Pál templomával. Adm. *Somogyi Károly*. Szül. 1852 nov. 4. Esztergomban. 1881. hittanár Csongrádon, 1884 adm. Sl. *Lesnyovszky Armin Titusz*. Szül. 1874 jan. 26. Nógrád-Kállón.

4. Ujszász. Al. 1807. Temploma sz. István király tiszteletére 1885-ben épült. Ezenkívül az Orczy báró-család kastélyában házi kápolna a bold. Szűz tiszteletére. Pl. *Hirling János*. Szül. 1864 dec. 28. Hatvanban. 1899. abonyi adm. 1901. ujszászi pléb. Sl. *Szűgyártó Ferenc*. Szül. 1873 nov. 25. Vácon.

5. Zagyva-Rékas. 1674-ben már létezett. Temploma sz. Imre. Pl. *Pálinkás Antal*. Szül. 1870 jan. 13-án Cegléden. 1895—1900-ig Vácon javadalmas, a katolikus kör alelnöke. Szerkesztője volt a «Váci Közlöny»-nek.

II. Szolnoki esperesi kerület. Esp.: *Csajka Lajos*, törteli pl. Hely. esp.: *Lévay Mihály*, abonyi apát, pléb.

1. Abony. (Nagy-Abony, Pestm.) Al. 1737. Temploma sz. István király. A Kálvárián a szent Kereszt, a temetőben a Szentháromság kápolnája. Ide tartoznak Paládics és Sashalom népes puszták. Pl. *Lévay Mihály*, apát, a Szent-István-Társulat Tud. és Irod. Osztályának tagja. Szül. 1862 szept. 29-én Uriban (Pestm.). 1888. admin., 1893. pléb. Ujszászon, 1900. abonyi plébános és esperes. (Időközben apáti méltóságot nyert.) Irodalmi munkásságát a kath. költészetéről szóló fejezetben méltatjuk. Sl. *Vértés Ágost János*. Szül. 1855 aug. 25-én Bicskén.

2. Mező-Túr. (Jász-Nagykún-Szolnokm.). Al. 1776. Temploma Nagyboldogasszony. A temetőben szent Rozália kápolnája. Fiókegyháza Pusztá-Poó. Pl. *Hegedűs Imre*, ker. jegyző. Szül. 1856 márc. 11. Derekegyházán. 1889. becskei adm., 1893. pl. Mező-Túron. Sl. *Urbán János Juvenális*. Szül. 1862 máj. 5-én Jász-Ladányban.

3. Szolnok. (Jász-Nagykún-Szolnok vármegye székhelye.) 1686-ban létezett. Újjá al. 1788. Temploma Szentháromság. Ezenkívül a bold. Szűzről nev. templom, továbbá Xav. sz. Ferenc, Nep. sz. János és Sarlósboldogasszony kápolnái. Fiókegyházai: *Rákóci* a bold. szűz Mária nevére nevezett templommal (1893). *Felső-Iarsány* pusztán Pád. sz. Antal tiszteletére magánkápolna. *Szandán* a sz. Kereszt kápolnája. Fiókegyháza még Alcsi pusztá. Adm. *Barmos György*, sz.-Ferenc-rendi házfőnök. Szül. 1865 márc. 22. Kecskeméten. Sl. *Kovács Dömjén*, *Végh Anasztáz*, *Hauer Tamás*, *Lipka Lőrinc*, *Herman Tódé*, *Derzsi Adám*, *Durnyi Boldizsár*, szent-Ferenc-rendiek. Hittanár a főgimnáziumban: *Lassu Pius*, szent-Ferenc-rendi.

4. Tisza-Várkony. (Jász-Nagykún-Szolnokm.) Curatia. Al. 1874. Templ. szűz Mária születése tiszteletére épült. Fiókegyháza Tisza-Vezseny. Lelkész *Vimmer Ferenc*. Szül. 1853 nov. 8. Cséren (Sopronm.). Lelkész 1885-től.

5. Tószeg. (Pestm.) Al. 1727. Temploma sz. Mihály. Pl. *Dolenszky Imre* pápai kamarás, kiérd. esp., szolnoki főgimnáziumi püspöki biztos. Szül. 1835 október 25. Vácon. Pléb. 1863-tól, 1900. esp. és pápai kamarás.

6. Törtel. (Pestmegye) Al. 1807. Temploma Nep. sz. János. A temetőben sz. Katalin kápolnája. Pléb. *Csajka Lajos* esperes. Született 1844 július 20. Vácon. 1879. adm. Sándorfalván, 1881. Csongrádon, 1882. adm. Derekegyházán, 1883. Csanyon, 1888. Nándoron, 1893. törteli pléb.

III. Alpári esperesi kerület. Esp.: *Moravszky János*, pápai kam., ujkécskei pl. Hely. esp.: *Srenker Endre*, alpári pl.

1. Alpár. (Pestmegye.) Al. 1760. Temploma Segítő szűz Mária. Fiókegyháza Tisza-Ujfalu. Plébános *Srenker Endre*, helyettes esperes. Született 1837 február 9. Esztergomban. 1877. plébános Borsos-Berénkén, 1897. Alpáron, 1900. helyettes esperes.

2. Csépa. (Jász-Nagykún-Szolnokmegye.) Al. 1756. Temploma szent Jakab. Adminisztrátor *Majer László*. Született 1862 március 10. Nagy-Kátán. 1890. adminisztrátor Kerekegyházán, 1899. adminisztrátor Csépán.

3. Cibakháza. (Jász-Nagykún-Szolnokm.). Al. 1723-ban. Temploma Mindenszentek. A temetőben a szent Kereszt fölmagasztalása kápolnája. Plébános *Stéger István*, aranymisés pap. Született 1824 augusztus 3. Ipolyságon. 1858. szentiváni, 1861. versegi, 1873. cibakházi plébános. Ségédlelkész *Ondrovits Mihály*. Született 1874 aug. 25. Kecskeméten.

4. Karajenő. (Pestm.) Al. mint curatus 1863. Plébánia 1879. Temploma Nagyboldogasszony. Pl. *Szitar Mihály*, ker. jegyző. Szül. 1842 szept. 11. Baánban (Trencsénm.). 1869. váci fegyházi lelkész, 1879-ben karajenői plébános.

5. Tisza-Földvár. (Jász-Nagykún-Szolnokm.). Al. 1800. Temploma szent István király tiszteletére 1894-ben épült. Plébános *Nogáll László*. Irodalmilag is működik.

6. Uj-Kécske. (Pestmegye.) Al. 1843. Temploma Szentháromság. Fiókegyháza O-Kécske. Pl. *Moravszky János*, esp. Szül. 1828 ápr. 20. Mácsán (Pestmegye). 1861. abonyi adm., 1863. ujkécskei pléb., 1879. hely. esp., 1884. esperes, 1901. pápai kamarás. S. lelkész *Tóth István Oszvald*. Született 1869 június 24. Székes-Fejérvárott. Volt szent-Ferenc-rendi.

VARGA MIHÁLY,

t. pápai káplán, plébános, Csany. (Csongrádm.)

IV. Kunfélégyházi esperesi kerület. Esperes: *Kiss Boldizsár*, félégyházi (sz. István) plébános.

1. Csany. (Csongrádm.) Al. 1807. Temploma Nep. sz. János. Ide tartozik *Pusztaszér*, a hajdani apátsági templom romjaival. Itt van az egyik ezredévi emlék. Pl. *Targa Mihály*, t. pápai káplán, a «Reménységünk» folyóirat szerkesztője, több hitbuzgalmi munka írója és kiadója. Született 1861 szept. 26. Pencen. 1896. váci javadalmaz, 1897. az oltáregyesület igazgatója, 1898. adm., 1899. pléb. Csanyon.

A VÁCI KÁPTALAN DISZJELVENYE.

2. Félégyháza. (Pestmegye.) Régi plébánia. Al. 1743. Temploma Sároldobogasszony. Ezenkívül a Kalmár-kápolna a Szentháromság tiszteletére. A ker. fogházban a Szentháromság, a Kálvárián a Hétfájdalmú Szűz kápolnája. Pl. *Kolossy Mihály*. Szül. 1867 szept. 20. Katmáron (Bácsm.). 1893. hittanár Félégyházán, 1899. pléb. ugyanott. Sl. *Gerzsány János*. Született 1871 jún. 16. Majsán (Pestm.). *Királymezey Dezső*. Szül. 1872 szeptember 14-én Püspök-Hatvanban. Hittoktató *Toldy Jenő*. Született 1871 november 18. Félégyházán. 1899. a Kalmár-kápolna adminisztrátora. Hittanár a főgimnáziumban *Sille István*. Született 1871 okt. 1. Cifleren (Pozsony megye). Tanár 1899-től.

3. Félégyháza. Új plébánia. Al. 1885. Temploma ugyanakkor épült sz. István király tiszteletére. *Ferenészállás* pusztán a Szentlélek temploma. *Majsai-Jakabszállás* pusztán a kármelhegyi bold. Szűz temploma (1896). *Fülpökei-Jakabszállás* pusztán Nagyboldogasszony kápolnája (1897). *Monostor* pusztán sz. Anna-kápolna. Pléb. *Kiss Boldizsár*, esperes, az elemi iskolák igazgatója, a főgimnáziumnál és a tanítóképzőnél püspöki biztos. Született 1850 máj. 12. Kis-Hegyesen (Bács megye). Pléb. 1885-től, 1899. esperes. Sl. *Kiss Gábor*. Szül. 1862 január 25. Turán (Pest megye). *Ruzsitska Béla*. Született 1869 jún. 3. Vácon.

4. Halas. (Pestm.) Al. 1749. Temploma szent Péter és Pál. Pl. *Véber István*. Született 1853 dec. 6. Hatvanban. 1881. adm. Heréden, azután Izsákon és Szegváron. 1885. halasi pléb. Sl. *Garanécsy Péter*. Szül. 1871 jún. 10-én Nyír-Pilisén.

5. Majsza. (Pestm.) Al. 1741. Temploma szűz Mária születése tiszteletére épült. Az apácakolostorban szent Agoston, a Kálvárián Krisztus kínszenvedése, a temetőben Borr. sz. Károly kápolnája. *Szank* pusztán templom van. Pl. *Tübbegyi Agost*. Szül. 1840 aug. 24. Budapesten. 1876. adm. Mező-Túron. Pl. Majsán 1883-tól. Sl. *Mibálóvits Ernő*. Született 1873 augusztus 20. Szegeden.

6. Pálmonostora. (Pestm.) Azelőtt Pusztapéter. Curatia. Al. 1838. Temploma sz. Péter és Pál. Ide tartozik Pétermonostora pusztája. Lelkész *Mürk Balázs*, ker. jegyző. Szül. 1860 febr. 5. 1884. hittanár Csongrádon. 1896-tól pálmonostori lelkész.

V. Csongrádi esperesi kerület. (Csongrád vm.) Esp.: dr. *Ulár István*, pápai prel., szentesi pléb.

1. Csongrád. 1673-ban már létezett. Temploma Nagyboldogasszony. Továbbá egy más templom van itt szent Rókus tiszteletére. A Kálvárián a Hétfájdalmú Szűz és a sz. Kereszt fölmagasztalása kápolnája, a városon kívül Jézus sz. Szíve kápolnája. Pl. *Hegyi Antal*. Született 1848 szept. 8. Hódmező-Vásárhelyen. 1876. tanulmányi felügyelő a váci papnevelőben és theologiai tanár, 1879. lelkiatya, 1882. szentszéki jegyző, 1885. püspöki titkár, irodaigazg. 1886-tól csongrádi pléb. Sl. *Deák Péter*. Szül. 1872 szept. 23. Nagy-Jókán (Pozsonym.). *Medveczky János Jenő*. Szül. 1865 aug. 30. Gyöngyösön (Hevesm.). Sz. Ferenc-r. volt.

2. Derekegyháza. Curatia. Al. 1860. Kápolnája Nep. sz. János. Lelkész *Bajcsy Gábor*. Szül. 1862 okt. 20. Vácson (Pestm.). Curatus 1892-től.

3. Mágocs. Puszt. Curatia. Al. 1884. Temploma sz. Alajos. Lelkész *Kis József*. Szül. 1875 febr. 17-én Csákváron. Adm. 1900-tól.

KIS-KUN-FÉLEGYHÁZI BELVÁROSI PLÉBÁNIAI TEMPLOM.

FUSZTAVAGSI TEMPLOM.

4. **Mindszent.** Al. 1702. Temploma Minden-szentek. Fiókegyháza *Tömörkény* szent Máté templomával. Pl. *Keller Lajos*. Szül. 1846 nov. 19. Duna-Földváron. 1876. tanár Csongrádon. Pl. 1881. Sándorfalván, 1882-ben Mindszenten. Sl. *Túry Károly*. Szül. 1875 nov. 5. Cegléden. Tömörkényi helyi káplán *Simonffy Gentilis*, szent Ferenc-r. Szül. 1863 dec. 25. Köszvényesen (Maros-Tordam.).

5. **Szegvár.** Al. 1739. Temploma szűz Mária születése tiszteletére épült. Pl. *Korpás Pál*, ker. jegyző. Szül. 1861 jan. 9. Vácon. 1888. derekegyházi lelkész. 1892-től szegvári pléb.

6. **Szentes.** (Csongrád vármegye székhelye.) Al. 1750. Temploma szent Anna. Régi építmény. A reformáció alatt elvették, de 1747-ben vissza-került. Pl. dr. *Ulár István*, esperes, pápai prelátus, monostori apát, a theologia és filozófia római doktora. Rómába már I. éves theologus korában küldték. Szül. 1844 július 22-én Nógrádon. 1872. theol. tanár Vácon, 1878. szentesi plébános, 1882. esperes, 1893. apát, 1900. pápai prelátus. Segédlelkész *Krausz Ferenc*. Szül. 1868 jan. 7. P.-Szóron (Pestmegye). *Sisa Imre*. Szül. 1872 okt. 15. Rádon (Nógrádm.).

VI. Hódmezővásárhelyi esperesi kerület. (Csongrád vm.) Esperes: *Szilber Gyula*, tápéi pléb.

1. **Dóc.** Pusztá. Al. 1807. Temploma szűz Mária születése. *Anyás* pusztán a sz. Kereszt földmagasztalásának kápolnája. Adm. *Szomolányi Mihály Bertalan*. Szül. 1844 jún. 7-én Szabadkán, sz. Ferencrendi volt, fölvetett 1899-ben.

2. **Dorosma.** Al. 1725. Temploma Ker. szent János. A temetőben a szent Kereszt földmagasztalása, a tanyák közt sz. István király kápolnája. Pl. *Nagy Zakariás*. Született 1851 szept. 3. Boncód földén (Zalam.). 1893. nagykartali, 1894. dorosmai pléb. Sl. *Hovány Orbán*. Szül. 1870 máj. 23. Mélykuton (Bácsm.). *Bagoss Béla*. Született 1874 dec. 30. Kecskeméten.

3. **Hódmező-Vásárhely.** (Törvényhatósági város.) Al. 1727. Temploma Szentháromság. A temetőben a Föltámadás, a Csajághy-iskolában Nagyboldogasszony kápolnája. Pl. *Bernátsky Ferenc*, ráckevei apát, ker. jegyző. Született 1844 jan. 2. Uj-Szászon. Pl. 1884-től, 1900. t. apát. Sl. *Antal István*. Szül. 1867 aug. 19-én Sajó-Várkonyban (Borsodm.). *Jóó János Antal*. Született 1869 okt. 16. Gyöngyösön.

4. **Sámson.** (Békcsm.) Curatia. Al. 1860. Temploma Sárlósboldogasszony. Lelkész *Kalmár János*. Szül. 1828 nov. 26. Félégyházán. Sámsoni lelkész 1868-tól.

5. **Sándorfalva.** Al. mint curatia 1878-ban, egyidejűleg a község településével. Pléb. lett 1881. Temploma szűz Mária neve. Fiókegyháza *Algyő*, sz. Anna templomával. Pl. *Sipos Imre*. Szül. 1850 nov. 8. Jászberényben. 1886. adm. Csongrádon, 1901. pléb. Sándorfalván. Sl. *Bucsz Rudolf*. Szül. 1873 ápr. 3. Budapesten.

6. **Tápé.** Al. 1726. Temploma sz. Mihály. Pl. *Szilber Gyula*, esperes. Szül. 1839 ápr. 18-án Szegeden. Pl. 1875-től, 1884. esperes.

Misszió-körök.

A pusztán, a szétszórt tanyákon való igehirdetés és hitoktatás teljesíthetése céljából négy misszió-kör van szervezve, nevezetesen:

1. **Alsó-Némedi.** Ellátja a kúnszentmiklósi plébánia. 2. **Izsák.** Misszionárius: *Lehosith Kajetán János*, szent-Ferenc-r. Kecskeméten. 3. **Irsa.** Ellátja a váci lelkész. 4. **Félégyháza.** (Kiskúnság.) Misszionárius: *Szomolányi B. Mihály*, dóci adm.

Egyházmegyei áldozópapok egyéb hivatalokban. A szövegben felsoroltakon kívül: *Forgó György*, főgimnáziumi tanár Félégyházán. *Niedermann Márton*, katonalelkész Bileken. *Felber István*, Csongrádon. *Szilágyi Imre*, Istvántelken. *Nyugalmozottak:* *Dávid János*, pléb. Majsán. *Bánó Imre*, érd. esp. Szöllőson. *Schneider György*, érd. papn. aligazgató Budapesten. *Pletrich István*, pl. Vácon. *Illés Mihály*, pl. Jászberényben. *Dráveczky Adolf*. *Munka István*, pl., Budapesten. *Bozsó Mátyás*, Rétságon. *Fölgyi János*, Terényben. *Karsay Lajos*, pl., Gödöllőn. *Lieszkovszky Pál*, p. kamarás, érd. esp. Irsán. *Gräeffel Elek*, sz. sz. tan. Vácon, *Goritzies Alajos*, kiérd. esp. Gödöllőn.

HÓDMEZŐ-VÁSÁRHELYI PLÉBÁNIAI TEMPLOM.

A NYITRAI PÜSPÖKSÉG ÉS KÁPTALAN.

NYITRAI püspökség eredetének időpontját nem sikerült eddig egész határozottan megállapítani. A meglevő hiteles adatok nyomán arra következtethetünk, hogy szent László király foglalkozott a nyitrai püspökség alapításának eszméjével, mert az adománylevelet kiállította ugyan, de művét be nem fejezhette; ez utódjára, Kálmánra maradt, aki 1105-1114. évek között az első püspököt Gerváz személyében kinevezte. Székesegyházról valószínűleg nem kellett gondoskodnia, mert a hagyomány szent István nevének, Gizellának tulajdonítja annak alapítását. De valószínű, hogy a nevezett királyné csak dotálta a templomot, mert az első király idejében már létezett szent Emmeránról nevezett előkelő templom. A XIV. században már két templomot találunk a püspöki várban: az egyik szent Emmeránról, a másik szent Andrásról és Benedekről van elnevezve.

A püspökség javadalma kezdetben nagyon csekély volt. Szent László említett levelében a következő falvakat adományozta: Szkacsányt, Belukot, Keresnyát, Madart és Scelet. Gejza király, hogy a püspök szorult helyzetén segítsen, más jövedelmi forrásokról gondoskodott. III. Béla 1183-ban a nyitrai vásárvámok egyharmadát biztosította a püspöknek, valamint több hid vámjának harmadrészét. Azonkívül megengedte, hogy három sószállító hajót járasson. II. Endre, IV. Béla és V. István is növelték birtokait. Kun László pedig Nyitra városát ajándékozta a püspöknek. Sőt magánosok is tettek alapítványokat. A birtokokhoz pedig később a főispáni méltóság is járult.

A püspökség történetével szorosan összefügg a káptalannak története. Valószínű, hogy a püspökséggel együtt alapították s a püspöki javadalom a kanonokok ellátására is volt rendelve, mert Gejza király a káptalani prépostság javadalmazására a korosi földeket adományozta a püspöknek. Később már a káptalannak saját birtokairól tesznek említést az okiratok. Így IV. Béla 1256-ban a káptalannak Dovorcsán nevű birtokát a nyitrai vendégnépeknek adja s a káptalant Podluzsányban kárpótolja. Később magánosok is tettek alapítványokat a káptalan javára; így a többi között Országh Mihály nádor.

A káptalan szervezetéről a XVII. századig hiteles oklevél nem szól, de valószínű, hogy úgy volt szervezve, mint más káptalanok, csak prépostsága hiányzott. Forgách Ferenc püspök a káptalan számára kiadott statutumban írja, hogy kezdet óta a kanonokok száma az apostolok tizenkettes számával egyenlő volt. Az 1500-ik évben a káptalan még 12 tagból állt, a későbbi években a tizenkettedik stallum többnyire betöltetlen maradt s annak jövedelme a káptalani iskola tanítójának, a székesegyház sekrestyésének és orgonásának fizetésére fordított s ezt a szokást Forgách püspök nem szüntette be. A XVII. század második felétől kezdve a helyben lakó kanonokok száma állandóan 9, kikhez 2-3 külső tag járult. Ezek az utóbbiak 1730 óta címzetes kanonokoknak neveztetnek és számuk hatra emeltetett. 1780-ban fölállították a nagyprépostság s így a kanonokok száma tízre kerekített ki.

A káptalan mint hiteleshely is szerepelt: mint ilyennek működési köre nem volt ugyan

az ország bizonyos részere szorítva, de mégis nagyobb részt Nyitra, Trencsén, Bars és Komárom vármegyékben végeztek hivatalos ténykedéseket.

A püspökség már az első századokban is sok viszontagságon ment át. Alig szabadult meg a tatároktól, kiket a püspöki várba menekült népnek hősiességével akadályozott meg nagyobb pusztítás véghezvitelében. Ottokár cseh király böszült seregei fölperzselték a várost a várral és a székesegyházzal együtt. II. Vince püspök és a káptalan futással mentették meg életüket. Még nagyobb csapás érte a püspökséget, midőn Csák Máté csapatait János püspök ellen küldte; ezek, amit el nem rabolhattak, dühökben elpusztították. 1131-ben ismét a husziták Prokop vezérlete alatt raboltak és pusztítottak a püspökség területén. S ez nem volt múló fürgeteg, mert még 1465-ben Debrentey Tamás püspöksége alatt is garázdálkodtak a megye területén. A huszitákat a lengyelek váltották föl, akiktől 1472-ben Mátyás király szabadította meg Nyitrát.

A mohácsi vész után még nehezebb megpróbáltatásokon ment át a nyitrai püspökség.

A belvillongások alatt a püspöki javak folytonos erőszakoskodásoknak voltak kitéve. Mikor Podmaniczky püspök Zápolya Jánostól elpártolt, ez Török Bálintnak, világi úrnak adományozta Nyitra várát és a püspöki javakat. Thurzó Elek ragadta ki az egyházi vagyont az illetéktelen kezekből, de a maga számára, 1531-ben pedig végrendeletileg Ferenc nevű öcsésének hagyományozta. Ez rendbehozta a püspökség pénzügyeit, de szomorú emléket hagyott hátra, mert 1556-ban protestánsná lett s megházasodott. A birtokrendezés körül Bornemisza Pál püspök is szerzett érdemeket. Alig hogy helyreállt némileg a békés állapot, ismét külső ellenség nyúlt bele, hogy erőszakos kézzel halomra döntse több évi munkának gyümölcsét. Bocskay István Rédey Ferencet küldte Nyitra ellen, aki elfoglalván a várat, a püspököt a káptalannal együtt futásra kényszerítette s a kincstárt, valamint a levéltárt kifosztotta. Midőn a káptalan 1607-ben visszatért, utána járt, hogy az elrablott dolgokat visszaszerezze, de hiába, mert csak 1500 frtnyi kártérítést kapott Rédeytől. Telegdy érsek pedig az okozott károk némi pótlására 400 tallért és egy utcát adományozott a káptalannak. Majd Szelepcsényi György püspök kérelmére a király a ludányi apátságot ruházta a káptalanra.

A székesegyház is sokat szenvedett a zavaros időkben s azért már Telegdy János püspök (1622—1644) javításához fogott s meg is nagyobbította. Mai alakját azonban Erdődy László püspöknek köszöni. II. Rákóczy Ferenc mozgalmaiban ugyanis a vár ismételt ostromnak volt kitéve s a székesegyház oly mérvű rongálásokkal szenvedett, hogy isteniszteletre alkalmatlanná vált. Erdődy 1711 táján kezdte a helyreállítási munkálatot; a falakat márvánnyal födette be, a boltozatot festményekkel ékesítette; új berendezést szerzett s a püspöki és kanonoki sirbortot is helyreállította. Ugyanő építtette a püspöki palotát is.

A protestantizmus is sok kellemetlenséget okozott a katolikus hitéletért buzgólkodó püspököknek. A nyitrai püspökség területén a hitújításnak igen hatalmas védői voltak. A Thurzók, Balassák, Forgáchok, Ungnadok, Berényiek, Nyáryak, Nádasdyak, Révayak, Zerdahelyiek és Apponyiak hívei voltak a protestantizmusnak. A püspököket egyéb viszontagságok annyira lefoglalták, hogy keveset törődhetek a hívek lelki ügyeivel. A plébániák nagy része betöltetlen maradt s a meglevő lelkészek is nélkülözték a szükséges műveltséget, minthogy kiképzetésökkel senki sem törődött. Ily viszonyok között nem csodálható, hogy az

VENCZELL FERENC.

c. püspök, pápai prelátnak, püsp. ált. helyettes. nagy prépost, Nyitra.

MALATINSZKY JOZSEF,
apát, kimonól., Nyitra.

egyházmegye nagyobb része a hitújítók hatalmába esett. Terjeszkedéseknek Forgách Ferenc vetett gátat. Rettenthetetlen bátorsággal és szilárd határozottsággal fordult a hitújítás ellen. Szembeszállt Thurzó nádor hatalmával és Illésházy fondorkodásaival. Az ő oldala mellett készült Pázmány is korszakalkotó működésére.

A visszatérítési munkát főképen szerzetesek végezték. Lippay György esztergomi érsek 1645-ben Trecsénben jezsuita-kolostort emelt, melynek tagjai az egész vármegyét bejárták térítés céljából. A társaság föloszlatása után Mária Terézia a kegyesrendieknek adta át a kolostort. Jakussich György veszprémi püspök 1642-ben szent Ferenc rendjét telepítette Pruszkára. Telegdy János kalocsai érsek és a nyitrai püspökségnek kezelője a nyitrai Ferenc-rendieket, hogy a pusztítások ellen megvédje, a vár területére hozta 1650-ben. Nádasdy Ferenc ugyanazon rend kolostorának alapjait Beckón vetette meg 1689-ben, majd Esterházy Pál herceg 1704-ben Zsolnán alapított ilyen kolostort. Minthogy a zobori kolostor a XV. század utolsó évei óta üresen állott, Jáklín Balázs nyitrai püspök és testvére, Miklós elefánti birtokos elhatározta, hogy

az épületeket helyreállítják és benépesítik. Választása a kamalduli rendre esett s 1695-ben be is hozta az új lakókat. A rend közkeveltségnek örvendett s a hívek épülésére szolgált, mignem II. József romboló keze véget vetett a kegyelet ezen intézményének is. Nagyföntosságú Mattyasovszky László püspöknek alapítványa, aki 1702-ben a kegyesrendieket telepítette Nyitrára, hogy az egész vidék ifjúsága keresztény nevelésben és kiképzetésben részesüljön. A leánynevelés emelésére alapította Palugyay Imre püspök a megye területén az első női kolostort szent Vince leányai számára. 1861-ben vonultak be a keresztény nőnevelés e munkásnői a nyitrai díszes kolostorba. A püspök példája utánzókra talált, mert idővel különböző helyeken magánosok áldozatkészségéből hasonló intézetek keletkeztek.

Az egyházmegyei papság kiképzése végett a nyitrai Mattyasovszky püspök által alapított papnevelő-intézetre végrendeletileg 5000 császári aranyat és 11.650 forintot hagyományozott. Gusztinyi tetemesen növelte ezt az alapítványt s az általa emelt ház egészen a legújabb időkig szolgált a papnevelés céljainak. Roskoványi Ágoston püspök 1877-ben nagy költségen átalakította az épületet s ugyancsak alatta létesült Palugyay Imre püspök alapítványából a kisebb papnevelő.

A plébániák II. József koráig számbelileg nem változtak. A nevezett uralkodó azon volt, hogy a lelkészségek száma a szükséghez viszonyítva emeltessék s azért a plébániák számát 95-ről 128-ra emelte és több káplánságot is létesített, úgy hogy a lelkészkedő papság száma 86-al növekedett. Jelenleg 148 plébániája van az egyházmegyének.

A nyitrai káptalan tagjai:

Nagyprépost: *Venczell Nav. Ferenc*, phárái vál. püspök, pápai prel., nyitraludányi apát, püspöki vikárius, szentszéki elnök. Szül. 1837.

Olvasókanonok: *Czeizel Gábor*, pápai prel., sz. Györgyről nev. kalocsai apát, a zsinati vizsgáló-bizottság elnöke. Szül. 1835. A történelemtudomány terén működött, különösen Nyitra vármegye és Nyitra városának történetéhez járult új adatokkal. Hírlapokba is dolgozott.

Éneklőkanonok: *Tagner József*, pápai prel., esanádi prépost, az egyházmegyei könyvtár kormányzója. Szül. Űrményben 1833 jún. 23. Theológiai tanulmányait Budapesten végezte. Fölszentelése után egy évig mint segédlelkész, négy évig pedig a püspöki udvarban mint szertartó működött. 1860-ik év végén kis-apponyi plébános, 1871-ben tiszti kanonok, 1872-ben nyitra-városi plébános és alesperes, 1875-ben valóságos kanonok, 1879-ben az egyházmegyei könyvtár igazgatója, 1880-ban legszentebb Üdvözítőről címzett esanádi prépost, 1890-ben éneklőkanonok, 1901-ben pápai házi prelátus lett. Az 1881-1884-iki országgyűlésen a nyitrai választókerületet kép-

viselte. A «Religio»-ban, «Idők Tanu»-jában, «Magyar Könyvszemlé»-ben és «Nyitramegyei Szemlé»-ben megjelent tudósításain és értekezésein kívül a «Magyar Sion» 1890. folyamában a nyitra-egyházmegyei papság irodalmi működését ismertette. Önálló munkái: 1. «A nyitrai egyházmegyei könyvtár kézíratai és régi nyomtatványai». Nyitra, 1886. 2. «Adalékok a nyitrai székeskáptalan történetéhez». U. o. 1896.

Orkanonok: dr. *Csippék Sándor*, bathai apát, a bécsi és budapesti egyetem bekebl. theologiai doktora. Szül. 1841.

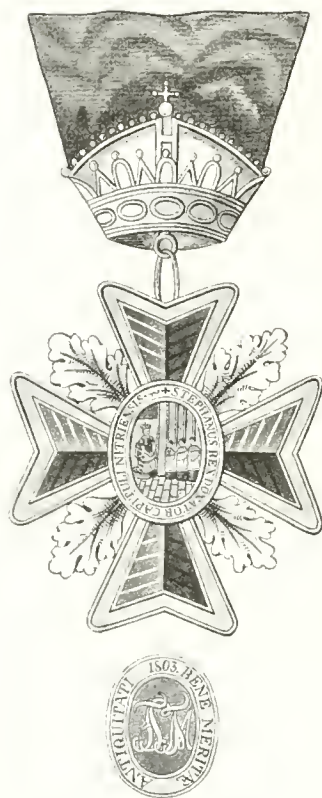
Székesegyházi főesperes: *Malatinszky József*, apát. Szül. 1830.

Trencsényi főesperes: dr. *Bobok József*, szőregi apát, szemináriumi rektor, a nyitrai főgimnáziumnál püsp. titkos. Szül. 1837.

Zsolnai főesperes: *Nagyjeszeni Jeszenszky Alajos*, bakonsomlyai apát. Szül. 1849.

Gradnai főesperes: *Némcsék Ferenc*. Szül. 1833.

Id. mesterkanonok: gr. *Batthyány Vilmos*, p. kamarás, egyházjogi doktor. Szül. 1870.

A NYITRAI KÁPTALAN DISZ-
JUVÉNYE.

BENDE IMRE,
NYITRAI PÜSPÖK.

BENDE IMRE, NYITRAI PÜSPÖK.

BENDE IMRE püspök született Baján 1821 augusztus 28-án. Első tanulmányait szülővárosában, akkoriban a Ferenc-rendiek vezetésére bízott intézetben végezte. Eleven, okos fiú volt, aki nemcsak a tanulmányokban, de a jámborságban is korán kitűnt. 1840-ben Klobusiczky érsek bevette kispapnak és Egerbe küldte tanulmányai folytatására. Itt a kistermetű Bende lett az első, úgyannyira, hogy Roskoványinak, a papnevelő-intézet kormányzójának figyelmét is fölkellette.

Felsőbb tanulmányait Bécsben a Pázmány-intézetben végezte, ahol azonban csakhamar betegeskedni kezdett, ami arra készítette, hogy a szünidőben egyik társával Madvához, a világhírű rudnoi paphoz menjen, aki csakugyan ki is gyógyította bajából. Ez alkalommal bejárta Nyitrát és a besztercebányai egyházmegye egy részét, természetesen eszébe sem jutott, hogy valaha e két egyházmegye kormányzata lesz reá bízva. Nem feledkezett meg azonban orvosáról, mert mihelyt nyitrai püspök lett, első teendője volt, hogy az ő sírjára díszes síremléket állíttatott.

1847-ben pappá szenteltetvén, Priglevica-Szent-Ivánra került káplánnak. Innen 1850-ben Kalocsára hívta be érseke tanulmányi felügyelőnek, mely minőségben az egyházjogot is tanította. Csakhamar az érseki udvarba került, ahol levéltáros, majd szentszéki jegyző lett. 1854-ben Futtakon plébános lett és néhány év múlva esperesnek neveztetett ki. Ettől az időtől kezdve 32 éven át plébánoskodott részben Futtakon, részben pedig a szomszédos Újvidéken, hol a vallásos és hazafias érzés fejlesztésére és ápolására fordította minden törekvését. Futtakon jórészt a hívek adakozásából renováltatta a templomot, új Kálváriát építtetett, az iskolát rendbehozatta. Évenként minden családot meglátogatott, kikérdezte bajaikat, jó tanácsokat adott. Különös gondot fordított a fiatalságra. Nemesak az iskolában, hanem vasárnaponként a keresztyen tanításban is fáradhatatlan volt. Természetes, hogy működését virágzó hitélet követte és oly szeretettel vették körül, hogy alig tudott megválni tőlük, mikor 1869-ben Újvidékre neveztetett ki plébánosnak. Még ma is kegyelettel őrizi azt a kis albumot, melybe minden híve egy-két sort írt bucsúzásul. Ugyanezzel az alkalommal az «Isten áldásáról» címzett apátságot nyerte a királytól.

Újvidéken még nagyobb és nehezebb föladatok vártak az új plébánosra. A lakosságnak fele nem-egyesült szerb, püspökkel és öt plébániával, vannak nagyszámú kálvinisták, azután lutheránusok, akadnak nazarénusok és anabaptisták, tekintélyes számban zsidók, sőt még szabadkőműves páholy is. S hozzá Újvidék a délmagyarországi szerbeknek központja és a túlzó szerb aspirációknak is fészke.

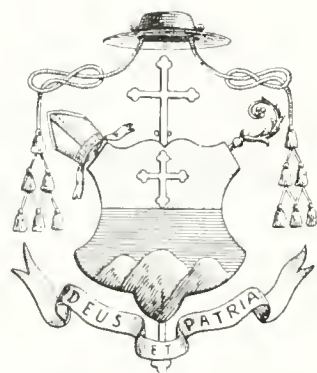
Ily viszonyok között a vallásos és hazafias szellemet ápolni és ez utóbbit győzelemre vinni nagy föladat volt. De Bende Imre megbirkózott vele. Tapintata, kiváló vendégszeretete és szeretetreméltó modora kozkedveltte tette a másvallásúak előtt is. Nepszeruségének lehet tulajdonítani, hogy 1881-ben képviselőnek választották és két cikluson át képviselte Újvidéket az országgyűlésen. Az ő érdeme, hogy ott magyar gimnázium és polgári leányiskola létesült s hogy az elemi leánynevelést apácákra bízta.

1885-ben fölhívat kapott a szent István-napi prédikációra. Ezzel oly sikert aratott, hogy a következő évben kanonok lett, majd pedig néhány hónap mulva besztercebányai püspöknek nevezte ki a király. Ezt a püspökséget 1893-ban a nyitrai püspöki székkal cserélte föl.

Mint püspök ugyanazzal a buzgalommal igyekszik főpásztori kötelességét teljesíteni, mint amelyet eddigi állásaiban tanúsított. Legelső, amíhez püspökké történt kinevezése után fogott, a tót grammatikának tanulása volt. Óriási esodálkozás fogta el hallgatóit, mikor beiktatása alkalmával nemcsak magyar és német, hanem tót nyelven is prédikálni hallották. Pedig 62 éves korban új nyelvet tanulni nem csekély dolog. De ő érintkezni akart híveivel, panaszait maga akarta meghallgatni és őket megvigasztalni, mikor a bérálás alkalmával hozzájárultak. És ez nagyon gyakran megtörtént. Oly helyeken járt, ahol püspök még sohasem volt, aminek nagy hatása a hitélet megerősödésére és serkentésére kétségbevonhatatlan.

Jótékonyága úgy, mint vendégszeretete jó szívére mutat. Nap-nap után halmazával érkeznek be a folyamodványok s alig van, melyet segítség nélkül visszautasít. Egyesületeket évenként tekintélyes összeggel támogat: 40 szegény diákot élelemmel lát el; többeket saját költségén taníttat; tandíjat, ruházatot számosan nyernek. A bajai gimnáziumnak 20.000 koronát adott ösztöndíjakra; Mocsokon 70.000 koronával leányiskolát építtetett; az ujvidéki templom építéséhez 30.000 koronával járult; az egyházmegyei papi és tanítói nyugdíjalap gyarapítására 30.000 koronát adott. Kisebb adományainak pedig se szere, se száma.

1897-ben ünnepelte aranymiséjét, mely alkalommal nemcsak az egyházmegyei papság, hanem füttaki és ujvidéki volt hívei közül is sokan fejezték ki jókívánataikat. Ugyanekkor ő felsége a Ferenc-József-rend nagykeresztjével tüntette ki.

BENDE IMRE NYITRAI PÜSPÖK
CÍMERE.

A NYITRAI EGYHÁZMEGYE KORMÁNYZATA.

NYITRAI püspökség területe Nyitravármegye kisebb részére, továbbá egész Trencsén vármegyére terjed ki. Fölösztlik négy főesperességre: a székesegyházi, trencsényi, zsolnai és gradnai főesperességekre, melyek 24 esperességi kerületet foglalnak magukban. Ezekben az esperességi kerületekben van összesen 148 plébánia. Az egyházmegyei papok száma 239, ezek közül lelkészettel foglalkozik 187. Szerzetesház van 15, és pedig 6 szerzetesház és 9 apácakolostor. Papnevelő-intézet van kettő, a nagyobb és kisebb.

A nagy szeminárium prodirektora *Czeizel Gábor*, kanonok. Kormányzó dr. *Bobok József* kanonok. Alkormányzó *Kuti aszter István*. Szül. 1856 ápr. 5. Nagy-Chlivényen (Trencsén vm.), 1879—1885. karkáplán. 1885-től alkormányzó, 1895. szentszéki tan. Tanárai: dr. *Tóth János* (egvszersmind egyházmegyei hely. könyvtáros), szentszéki tan., a Szent-István-Társulat Tud. és Irod. Osztályának tagja, a «Nyitrai egyházi Szemle» szerkesztője. Dr. *Franciscy Lajos*, lelkiatya, a nyitraegyházmegyei Oltár-egyesület igazgatója. Dr. *Mihalovics Ede*, tanulm. felügyelő. *Kaszala János*.

A kis szeminárium rektora dr. *Dudek János*, szentszéki tan., felső leányiskolai igazgató, a Szent-István-Társulat Tud. és Irod. Osztályának tagja. Lelkiatya *Bezák István*. Tanulm. felügyelő *Németh István*.

Az egyházmegyének van árvaháza (Zsolnán) és szegényekháza Nyitrán.

A kegyurak száma 37. Nagyobb kegyurak: A vallás- és tanulmányi-alap 14, Harcourt-Sina Hígenia grófné 14, Hahn Sámuel uradalmi 13, a nyitrai püspök 9, hr. Popper Armin uradalmi 5, a nyitrai káptalan 4, gr. Könyegessy Ferenc és Dreher Antal 3—3, az esztergomi érsek, Hunyadi Karolina grófnő, id. Schreiber József, Hohenlohe-Mailáth Karolina hercegné, Schenk Adolf 2—2 plébánián. A városok közül Trencsén és Zsolna kegyurak 1—1 plébánián. Szabad püspöki adományozású javadalom van 19. Az egyházmegye híveinek száma 347.714.

Az egyházmegye lakossága az 1901-iki népszámlálás adatai szerint következőleg oszlik meg:

	Pléb.	R. kath.	Gör. kath.	Gör. kel.	Áz. ev.	Iv. ret.	Unit.	Iz.	Izveb.
Nyitra vm.	37	97.086	22	13	2.419	385	7	7.643	11
Trencsén vm.	111	250.628	141	147	24.890	447	3	11.397	12
	148	347.714	163	160	27.339	832	10	19.040	26

Az egyházmegyei iroda. Püspöki titkár *Kondor István*, t. pápai kamarás, szentszéki tan. Szentszéki jegyző dr. *Puchöcszky Bálint*, püsp. szertartó és levéltáros. Iktató *Ocbaba Pál*.

Az egyházmegyei könyvtár felügyelője *Vagner József*, prelátnok, kanonok. Hely. könyvtáros dr. *Tóth János*. A székesegyházi kar. Succentor *Priboda Lajos*. Javadalmas *Belák József*, sekrestye-igazgató.

Székesegyházi főesperesség.

Főesperes: *Malatinszky József*, apátkanonok. A székesegyház őre: dr. *Csippék Sándor*, örkanonok.

I. Nyitrai esperesi kerület. (Nyitra vm.)

Esperes: *Zmgor József*, szentszéki tan., nyitrai plébános. Hely. esperes: *Gerbáth Mihály*, darázsai plébános, ker. jegyző.

1. **Darázs.** Al. 1787. Temploma Nav. sz. Ferenc. A hegyen sz. Mihályról nev. régi templom áll az Árpádok korából. A zabori hegyen van a hajdani kamalduli kolostor. Pl. *Gerbáth Mihály*, helyettes esperes. Szül. 1830-ban.

2. **Kolon.** (XIV. század.) Újja al. 1737. Temploma sz. István király. Primitív román stílus, külön dombon áll és nem alapozott, hanem kőlábakra épült. Fiókegyházai: *Csitár* Nagyboldogasszony templomával. Géthalu. Pl. *Fülöpp László*. Szül. 1842 jún. 18. Nyitrán. 1870. pléb. Kunszállás (Trencsénmegye). Akkor ezt Kunszállásnak hívták s 1882-ben vette föl kormányengedéllyel a Kunszállás nevet. 1890. koloni pl. Cikkeket írt a «Magyar Állam»-ba, «Magyar Koroná»-ba, «Vágyölgyi Lap»-ba.

3. **Nyitra.** (A vármegye székhelye.) *Alsóvárosi plébánia*, igen régi plébánia. Temploma, mely egvszersmind a kegyesrendieknek is templomuk, sz. Lászlónak van szentelve. Ép. 1701. Ezenkívül van az apácák temploma (1861)

A KEGYESRENDIEK TEMPLOMA ÉS RENDHÁZA TRENCSENBEN.

királynéjáról nev. kápolna. Fiókegyháza *Tormos* sz. Márton templomával. Adm. *Glósz Lípót*, sz. Ferenc-r. házfő. Sl. *Ústrnul Fausztín* és *Égyenesy Ábel*, sz. Ferenc-rendiek.

5. **Nyitra-Gerencsér.** Al. 1807. Temploma sz. György. Területén, a Zoborhegyen áll az ezredéves emlék. Fiókegyházai: *Also-Malántha* a Fájdalmas Szűz kápolnájával. Felső-Malántha. Pl. *Kardos Károly*. Szül. 1862 jan. 21. Mednén (Trencsén vm.). Pl. 1895-től.

6. **Pográny.** Régi plébánia. Temploma Mindenszentek. Fiókegyházai: *Bodok* Ker. sz. János templomával. *Egeri* (Nemesülés), a szent Kereszt kápolnájával. *Gesztbe* a Szentháromság kápolnájával. Plébános *Karsay Imre*. Született 1860-ban.

7. **Zsére.** Al. 1788. Temploma sz. Miklós. Ép. 1734. Képszobrai jelesek. Pl. *Döller József*, esperes. Szül. 1829. Zsámbékon (Pestm.). Megelőzőleg lelkész volt Facskón (Trencsénm.) 1865—1871-ig munkatársa volt a «Religio»-nak.

II. Mocsonoki esperesi kerület. (Nyitra vm.)

Esperes: dr. *Pulmann János*, csápori plébános. Hely. esperes: dr. *Bartossik Antal*, mocsonoki plébános.

1. **Berecs.** (XIV. század.) Újjá al. 1704. Temploma Sarlósboldogasszony. Fiókegyháza Nagyfalú. Pléb. *Drexler Ignác*, ker. jegyző. Szül. 1847.

2. **Csápor.** Al. 1787. Temploma sz. Mihály. Fiókegyháza *Cabaj*. Temploma Szentháromság. Pléb. *Pulmann János*, esperes. szentszéki ülnök. Szül. 1841.

3. **Alsó-Köröskény.** Al. 1789. Temploma sz. András. Fiókegyháza *Felső-Köröskény* a szűz Mária születéséről nev. templommal. Pl. *Telesey Antal*. Szül. 1861.

4. **Mocsonok.** (XIV. század.) Temploma sz. Kelemen. Ugyanitt a sz. Kereszt, a kastélyban szintén a sz. Kereszt, az apácakolostorban sz. Imre, a Kálvárián a Szentsír, a szőlőhegyen sz. Orbán kápolnája. Fiókegyháza Királyi. Pl. dr. *Bartossik Antal*, h. esp. Szül. 1854. Sl. *Hamar Kálmán*. Szül. 1876.

5. **Nyitra-Ivánka.** Al. 1737. Temploma sz. Márton. Fiókegyháza *Lüki-Gergelyfalú* sz. Benedek templomával. Pl. *Laszab György*. Szül. 1845.

6. **Üregh.** Al. 1708. Temploma szent Márton. Ezenkívül szent Anna kápolnája. Pl. *Schwertsig Antal*. Szül. 1845-ben.

III. Kovarci esperesi kerület. (Nyitra vm.)

Esperes: *Kocsner József*, szalakuszi plébános. Hely. esperes: *Bezák György*, szolcsáni plébános.

1. **Kis-Appony.** Al. 1788. Temploma sz. Péter és Pál. A kastélyban sz. Terézia, az Apponyi-család sírboltjában a sz. Kereszt, az apácakolostorban sz. Margit skót királyné kápolnája. Fiókegyházai: Nagy-Appony. Szulóc. Pl. *Wobland Ignác*, ker. jegyző. Szül. 1860.

2. **Felső-Elefánt.** 1218-ban már főnállott. Temploma sz. Márton. Fiókegyházai: *Alsó-Elefánt*. Temploma az Angyalok királynéja. Ugyanitt a sz. Kereszt kápolnája. Szent-János-Elefánt régi pálos-kolostor most Edelsheim-Gyulay báró kastélya. Adm. *Mittuch József*. Szül. 1867. Irt a «Magyar Állam»-ba, «Vágyölgyi Lap»-ba.

3. **Kovarc.** Főnáll 1600 óta. Temploma sz. Miklós. A temetőben a bold. Szűz, a hegyen sz. Anna kápolnája. Pl. *Butner István*. Szül. 1857.

4. **Nyitra-Zerdahely.** 1332-ben létezett. Újjá al. 1821. Temploma sz. Fülöp és Jakab. Ugyanott cortonai sz. Margitról nev. kápolna, a kastélyban a bold. Szűz kápolnája. Pl. *Fichig Alajos*. Szül. 1862 aug. 10. Bisztrícen.

5. **Szalakusz.** Főnáll 1670-től. Temploma sz. Mihály. Ép. 1853—1855. Fiókegyházai: *Beéd*, *Menybe* sz. Ilona templomával. Pl. *Kocsner József*, esperes. Szül. 1850 aug. 10. Német-Prónán. 1880. nyitrai főgimn. tanár, 1891. szalakuszi pléb. Megírta a szalakuszi plébánosok történetét a «Nyitramegyei Szemlé»-ben.

6. **Szolcsán.** 1397-ben létezett. Temploma Mindenszentek. A kastélyban az Úrvacsorájáról nev. kápolna. Pl. *Bezák György*, helyettes esperes. Szül. 1859 ápr. 17. Chinoránban. Pl. 1890-től, 1900. hely. esp.

IV. Szkaesáni esperesi kerület. (Nyitra vm.)

Esperes: *Spanyik Tamás*, chinoráni plébános. Hely. esperes: *Biringér Ádám*, c. kanonok, kolosi plébános.

1. **Nagy-Bélic.** 1332-ben létezett. Temploma sz. Erzsébet. Fiókegyháza Kis-Bélic. Pl. *Paska István*. Szül. 1855 ápr. 18. O-Dögösön. Pl. 1897-től.
2. **Nagy-Bossány.** Régi plébánia. Temploma sz. Márton. Ugyanitt két kápolna áll a bold. Szűz tiszteletére. Fiókegyházai: *Bacskafalva* Páduai sz. Antal kápolnájával. Krenes. *Práznóc* a bold. Szűz kápolnájával. Pléb. *Mikóvics Imre*. Szül. 1846. Sl. *Režán Antal*. Szül. 1872.
3. **Chinorán.** Al. 1640. Templ. Nagyboldogasszony. Pléb. *Spanyik Tamás*, esp., aranymisés. Szül. 1826-ban.
4. **Kolos.** Hajdan a templomosok monostora volt itt; a plébánia ebből keletkezett. Temploma Minden-szentek. Fiókegyházai: Nagy-Kolos, Jaskafalu. Pl. *Biringér Ádám*, t. kanonok, hely. esperes. Szül. 1839.
5. **Nyitra-Zsámbokrét.** 1321-ben létezett. Újja al. 1798. Temploma az Angyalok királynéja. A temetőben sz. Appolónia kápolnája. Pl. *Zatkovics Károly*. Szül. 1853.
6. **Széplak.** (O-Krásznó.) Fönnáll 1332 óta. Temploma sz. Kereszt fölmagasztalása. Fiókegyházai: *Brogán* (Bars vm.). Temploma Mindenszentek. *Nedánóc*. A temetőben sz. Mihály kápolnája. *Turesánka* a Szent-háromság és sz. István kir. kápolnájával. Pl. *Molnár Alajos*. Szül. 1842.
7. **Szkaesán.** Al. 1280. Temploma Mindenszentek. Ezenkívül sz. Borbála kápolnája. Fiókegyházai: *Hradistye* sz. Barabás templomával. Návojóc. Pl. *Kelecsényi Béla*. Szül. 1841.
8. **Tökés-Ujfalú.** Al. 1788. Temploma az Angyalok királynéja. Fiókegyházai: *Junófalva* szent Alajos kápolnájával. *Szádok*. Temploma Angyalok királynéja. Pl. *Duday János*. Szül. 1848.

Trencsényi főesperesség.

Főesperes: *Bobok József*, apátkanonok.

I. Trencsényi esperesi kerület. (Vágon inneni kerület.)

Esperes: *Pick Antal*, beckói pl. Hely. esp.: *Czeizel György*, ker. tanfelügyelő, Trencsénben.

1. **Apáthfalva.** Al. 1789. Temploma sz. Szaniszló. Fiókegyháza *Nagy-Kubra* Nep. sz. János kápolnájával. Adm. *Bárdy Antal*. Szül. 1870.
2. **Beckó.** A XIV. században létezett. Temploma sz. István király. Ezenkívül a sz.-Ferenc rendiek sz. József temploma. Pl. *Pick Antal*, esp. Szül. 1839. Sl. *Kovárik Lambert*, sz. Ferenc.
3. **Missen.** (XIV. sz.) Temploma sz. Mária születése. Fiókegyháza *Alsó-Poruba*. Temploma sz. Márton (1898). Pléb. *Darvai János*. Szül. 1856.
4. **Szelec.** 1507-ben létezett. Újja al. 1753. Temploma sz. Bertalan. Fiókegyháza Nagy-Sztankóc. Adm. *Brestyenszky Dezső*. Szül. 1869.
5. **Szoblahó.** (XIV. sz.) Temploma sz. Miklós. Ugyanott szent Vendel kápolnája. Fiókegyházai: *Barat-Lehota* a Szentháromság templomával. Hámri, Kis-Kubra. Adm. *Bucsek András*. Szül. 1858.
6. **Tepla.** 1580-ban létezett. Temploma sz. Máté. Fiókegyházai: *Dobra*. Temploma a szent Kereszt föl-magasztalása. *Teplíc-fürdő* sz. István király templomával. Adm. *Simoncsics János*. Szül. 1863. Sl. halászi *Horváth Géza*. Szül. 1876 nov. 15-én Trencsén-Teplán. Különböző lapokba írt cikkeket, különösen a magyar nyelv védelmében.
7. **Trencsén.** Vármegyei székhely, a XIV. században már létezett. Temploma szűz Mária születése tiszteletére épült. A külvárosban sz. Anna kápolnája. A megyeházában a bold. Szűz kápolnája. A kegyesrendiek temploma Nav. sz. Ferenc, az apácakolostorban a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása, a megyei kórházban Jézus sz. Szíve kápolnája. Fiókegyháza *Biszkupic*. Temploma sz. Kozma és Dömjén. Pl. id. *Ucsnay István*. Szül. 1859. Sl. *Déra József*, egyszersmind a sz. Anna-kápolna és a kórház lelkésze. Szül. 1844. Német-Prónán. 1878-tól a sz. Anna-kápolna lelkésze. *Misz Rézso*, egyszersmind áll. f. leányiskolai hittanár, katonai és törvényszéki lelkész. A «Vág völgyi Lap»-ba és «Nyitra megyei Szemlé»-be számos cikket írt.
8. **Turna.** 1588-ban létezett. Temploma sz. Márton. Fiókegyházai: Apáti, *Nagy-Biróc*. Sz. Vendel templomával. Rozvadz, Kis-Sztankóc. Pl. *Csulen Mibaly*. Szül. 1838. Sl. *Gabryel Sándor*. Szül. 1873.
9. **Vág-Ujfalú.** Al. 1786. Temploma sz. Márton. Ugyanott sz. Mátyás-kápolna. Fiókegyházai: Kossóc, Vieszka. Adm. *Frantsik Ferdinánd*. Szül. 1860.

II. Trencsényi esperesi kerület. (Vágon túli kerület.) Esperes: *Uhrin Pal*, szkalai plébános.

1. **Bossáca.** Al. 1500 körül. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyházai: *Bobuszlavíc*. A kastélyban a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása temploma. Csütörtök, Haluzic. Temploma rombadült. Nemes-Podhrágy. Pl. *Ludvig Gyula*. Szül. 1866. Sl. *Buday József*. Szül. 1877.
2. **Drietoma.** Al. 1525 körül. Temploma sz. Katalin. Ugyanitt a sz. Kereszt kápolnája. Fiókegyházai:

UFFALU KASTÉLYA MOŠOVCEON.

Szkala-Uffalu a Szentháromság kápolnájával. Ujezdó, *Szkalka* pusztán R. sz. Benedek temploma. Pl. *Ubrin Pál*, esperes, ker. tanf., a trencsénii kath. gimnáziumnál püspöki biztos. Szül. 1838.

7. **Alsó-Szucsá.** (XIV. sz.) Temploma sz. Erzsébet. Fiókegyháza Hrabovka. Pl. *Kluch János*. Szül. 1837-ben.

8. **Felső-Szucsá.** Al. 1771. Temploma Nep. szent János. Pl. *Aleithner József*. Szül. 1846. Sl. *Némedy Márton*. Szül. 1876.

III. Illavai esperesi kerület. Esp.: *Monček József*, révi prépost, kasszai pléb.

1. **Dubnica.** 1275-ben fönnállott. Temploma sz. Jakab. A kastélyban Nagyboldogasszony, a Kálvárián a szent Kereszt kápolnája. Fiókegyházai: Kis-Kolacsín, Lieszkovec, Nagy-Kolacsín, *Prilesz*. Bold. Szűz kápolnája. Pl. *Scheffel Antal*, ker. jegyző. Született 1814. Sl. *Hatala József*, kegyesrendi.

2. **Illava.** (XIV. sz.) Temploma Mindenszentek. Ugyanott a Szentháromság kápolnája. Fiókegyházai: Havka, Klobusic, Prejtha. Pl. dr. *Chorényi József*, kiérd. esperes. Szül. 1855. Sl. *Feitscher Ágost*. Szül. 1876. Ugyanitt a feyházban *curatia* van 1857-től. Kápolnája Krisztus Urunk. Curatus: *Szvidrony Bonifác*, szent-Ferenc-rendi.

3. **Kassza.** (XIV. sz.) Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyházai: *Lédec*. Temploma sz. Bálint. Nagy-Podhragy, Nozdrovic, Tunersic. Pl. *Monček József*, révi prépost, esp. Szül. 1842. Sl. *Quapil Tivadár*.

4. **Felső-Poruba.** Al. 1831. Temploma sz. Katalin. Fiókegyházai: Kis-Podhragy, Kopec. Pl. ifj. *Diera Ignác*. Szül. 1865.

5. **Zliechó.** Al. 1608 körül. Temploma sz. Lőrinc. Fiókegyházai: Rovne, Gápel üveghuta. Pl. *Pechány József*. Szül. 1845. Sl. *Chilkó Pál*. Szül. 1878.

IV. Pruszkai esperesi kerület.

Esperes: *Szlanvinka Mihály*, rovnyei plébános. Hely. esperes: *Chochoľusz Balint*, pruszkai plébános.

1. **Bolessó.** 1381-ben létezett. Temploma sz. András. Fiókegyházai: Kamenesán, Picho, *Pominóc* pusztán sz. János fejevételéről nevezett régi templom. Szedmeróc, Szlavnica, Podhorje, *Ioszka* pusztán a Fájdalmas Szűz kápolnája. Pl. *Okolicsányi János*, ker. jegyző. Szül. 1847. Pl. Bolessón 1874-től.

2. **Lednic.** (XIV. sz.) Temploma Nep. szent János. Fiókegyházai: Felső-Breznic, Kvassó, Lehotka-Váralja. Pl. *Beregbi Endre*. Szül. 1857.

3. **Nemsova.** (XIV. sz.) Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: *Boršic* Szűz Mária születése kápolnával. *Klucso* sz. Anna kápolnájával. Liboresca-Dvorec, Závada. Pl. *Hreuszik Ferenc*, kiérd. esperes, aranymisés pap. Szül. 1826. Sl. *Soltész Péter*. Szül. 1868.

4. **Pruszka.** Al. 1621. Temploma sz. Péter és Pál. Ugyanott a sz.-Ferenc-rendieknek sz. György temploma, továbbá sz. Rókus és a kastélyban a kinszenvedő Megváltó kápolnája. Fiókegyházai: *Bobunic*, ahol magánkápolna van a szent Kereszt földmagasztalásának tiszteletére. *Horóc*. Temploma Szentháromság. Krivoklát, Mikusóc, Oroszlánkő-Podhragy, Vlaravölgy, Podvázs-Savcsina, Turchina. Pléb. *Chochoľusz Balint*, hely. esperes. Szül. 1852. Sl. *Kuliffay Antal*. Született 1855.

5. **Rovnye.** Al. 1789. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: Alsó- és Topos-Breznic, Horenic, Hvorka, Medne, *Pecsin-Lebota*. Sz. Anna templomával. Pl. *Szlanvinka Mihály*, esp. Szül. 1855.

6. **Felső-Szrnnye.** Al. 1863. Temploma Nep. szent János. Pl. id. *Diera Ignác*. Szül. 1858-ban.

7. **Vöröskő.** Al. 1788. Temploma a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása. Fiókegyháza Zapechova. Szent Gusztáv ny. kápolnával. Adm. *Bartoss János*. Szül. 1859.

PRUSKA MÁRIAMAGDALÉ TEMPLOM.

V. Pruzsinai esperesi kerület.

Esperes: *Potucek János*, szlopnai plébános. Hely. esperes: *Szauter Lajos*, bellusi plébános.

1. **Bellus.** (XIV. sz.) Temploma sz. Erzsébet. Fiókegyházai: *Illőzsa* Nep. sz. János kápolnájával. Podhorje. Pl. *Szauter Lajos*, h. esperes, aranymisés. Szül. 1824.
2. **Felső-Koescók.** 1107-ben létezett. Temploma Mindenszentek. Ugyanott a magyarok Nagyasszonya és szent Mária Magdolna kápolnája. Fiókegyházai: Alsó-Koescók, Nosic. Adm. *Termessy Kálmán*. Szül. 1866-ban.
3. **Mojtin.** Al. 1876. Temploma sz. Cirill és Method. Ugyanott van a Hétfájdalmú Szűz kápolnája. Pl. *Patrik János*. Szül. 1870.
4. **Egyházas-Nádas.** (Podszkal.) (XIV. század.) Temploma szent Márton. Ugyanott a Havi Boldogasszony kápolnája. Fiókegyházai: Felső-Mosteneec, Trsztye. Pléb. *Stelczer Viktor István*. Szül. 1840.
5. **Pruzšina.** Igen régi plébánia. Újja al. 1788. Temploma szent Zsófia. Ugyanitt van a lourdesi szűz Mária és a sz. Olvasó kápolnája. Fiókegyházai: Brjesztene, Chmeliszko, *Gyurgyove*, Sarlósboldogasszony kápolnájával. Pléb. *Pápay Endre*. Szül. 1839.
6. **Szlopná.** (XIV. sz.) Temploma szent András. Fiókegyházai: *Alsó-Lieszkó* az Orangelok templomával. *Felső-Lieszkó* szent Kereszt-templommal. Pléb. *Potucek János*, ker. esperes. Szül. 1839.
7. **Viszolah.** (XIV. sz.) Újja al. 1788. Temploma szent Gál. Adm. *Mibályfy János*. Született 1869-ben.

SZLOPNAI TEMPLOM-ROM, TRZENCIN MELLELI.

VI. Puchói esperesi kerület. Esperes: *Budatinszky János*, laazi plébános.

1. **Dohnyán.** Al. 1865. Temploma szent Cirill és Method. Plébános *Opatovszky József*. Született 1851.
2. **Laáz.** Al. 1788. Temploma a bold. Szűz. Pl. *Budatinszky János*, esp. Szül. 1829.
3. **Lisza.** Al. 1787. Temploma sz. István király. Pléb. *Zlatbáry Károly*. Szül. 1828.
4. **Luky.** 1328-ban létezett. Temploma sz. Bertalan. Pl. *Pivarczy Nándor*. Szül. 1840.
5. **Puchó.** (XVI. sz.) Temploma Mindenszentek. Fiókegyházai: Hrabovka, Nimmica, Sztrezenic. Pléb. *Dermisek Pál*, t. esp., ker. jegyző. Szül. 1839.
6. **Zubák.** Al. 1788. Temploma sz. Vendel. Adm. *Hreska Pál*. Szül. 1848.

VII. Vágbesztercei esperesi kerület. Esperes: *Szteszkál József*, predméri plébános.

1. **Precsin.** Újja al. 1740. Temploma az Angyalok királynéja. Ugyanitt sz. Anna kápolna. Fiókegyházai: *Bodna* az Angyalok királynéja templommal. Pocsarova, Závada. Pl. *Gramantik György*. Szül. 1848.
2. **Predmér.** (XIV. sz.) Temploma sz. Gál. Fiókegyházai: Alsó-Mélyesd, Hrabova, Jablonfalva, *Marsófalva* a sz. Kereszt kápolnával. Miksófalva, *Pelyvás*. Kápolnája van sz. István király tiszteletére. Rassó, Somfalva, Urbanó. Pl. *Szteszkál József*, t. kanonok, esperes. Szül. 1844. Sl. *Bezák József*. Szül. 1876.
3. **Szulyó.** Régi plébánia. Újja al. 1766. Temploma sz. Mihály. Adm. *Palmann Alajos*. Szül. 1864.
4. **Vág-Beszterce.** Al. 1250. Temploma Sarlósboldogasszony. Ugyanitt szent Ilona, a Kálvárián szent Mária Magdolna kápolnája. Tizenkét fiókegyháza közül *Nemes-Kvasovon* sz. György kápolnája. Pl. *Pálfi Pál*, t. esperes, ker. jegyző. Szül. 1851. Sl. *Ruzsicska Tamás*. Szül. 1877.

VIII. Jeszenicei esperesi kerület. Esperes: *Heber József*, alsó-marikovai plébános.

1. **Beszterce-Podhragy.** Al. 1780. Temploma szent László. A kastélyban szent József. Fiókegyházai: *Zsigmondháza* (Orlove), a kastélyban Nep. szent János kápolnája. Sebestyénfalva. Plébános *Jancz József*. Született 1838-ban.
2. **Kis-Jeszenic.** Már a XIII. században létezett. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: Benyov, Nagy-Jeszenic, Podvázs, Sztupne. Pl. *Horeczky János*, t. esperes. Szül. 1831.

3. Alsó-Marikova. Al. 1755. Temploma sz. Péter és Pál. Fiókegyházai: *Hattue* sz. József kápolnájával. Klyestma. Pl. *Heber József*, esperes, ker. tanfelügyelő. Szül. 1865.

1. Felső-Marikova. Al. 1786. Temploma Nep. sz. János. Pl. *Szpuszta István*. Szül. 1871.

5. Papradnó. Al. 1734. Temploma sz. András. Fiókegyháza Bronyistve. Pl. *Mendl Ignác*. Szül. 1864.

6. Kis-Ugyicsa. (XIV. sz.) Temploma sz. Máté. Pl. *Benyák József*. Szül. 1869.

Zsolnai főesperesség.

Főesperes: *Jeszzenszky Alajos*, kanonok.

I. Bittsei esperesi kerület.

Esperes: *Sztranyovszky József*, t. kanonok, rovnei plébános. Hely. esperes: dr. *Teszelszky József*, bittsei plébános.

1. Bittse. 1392-ben létezett. Temploma Mindenszentek. Ezenkívül szűz Mária születéséről és az Angyalok királynéjáról nevezett kápolnák. Fiókegyházai: Hlinik, Kis-Bittse. Pl. dr. *Teszelszky József*, helyettes esperes. Szül. 1862. Sl. *Szlanka Károly*. Szül. 1873.

2. Dlhepole. 1514-ben létezett. Temploma sz. Márton. Ezenkívül a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása és a szent Olyvasó kápolnája. Fiókegyházai: *Keblo*, a bold. Szűz kápolnájával. Zárjecs. Pl. *Gáspár Lajos*. Szül. 1841. Sl. *Janesovics István*. Szül. 1872.

3. Kollárovic. Al. 1788. Temploma sz. Miklós. Pl. *Tvrdy Ede*. Szül. 1854.

4. Nemes-Kottesó. 1421-ben létezett. Újjá al. 1788. Temploma az Angyalok királynéja. Fiókegyházai: Kis-Kottesó, Nagy-Kottesó, Oblazó. Adm. *Pelikán József*. Szül. 1868.

5. Petrovic. Al. 1788. Temploma szűz Mária születése. Pl. *Priboda János*. Szül. 1835.

6. Rovne. Al. 1774. Temploma sz. Mihály. Ugyanitt a Fájdalmas Szűz kápolnája. Pl. *Sztranyovszky József*, t. kanonok, esp. Szül. 1840.

7. Sávnik. Al. 1714. Temploma Szer. sz. Ferenc. Fiókegyháza Hvoznica. Pl. *Ballay István*. Szül. 1832. S. lelkész *Frastacsky Antal*. Született 1876.

II. Rajeci esperesi kerület. Esperes: *Turcsék József*, domanissi plébános.

1. Csiesmán. Al. 1788. Temploma a szent Kereszt föltalálása. Ugyanitt a lourdesi szent Szűz kápolnája. Pl. *Bjelik Peregrin*. Szül. 1846.

2. Domaniss. 1268-ban létezett. Temploma sz. Miklós. Fiókegyházai: Cselkó-Lehota, Kardos-Vaszka, Lednic, Domaniss-Lehota, Szádeczne. Pl. *Turcsék József*, esperes, ker. tanfel. Szül. 1861.

3. Faesko. Al. 1788. Temploma sz. Miklós. Pl. *Imlauf Károly*. Szül. 1861.

4. Frivald. 1698-ban létezett. Temploma bold. szűz Mária születése. Fiókegyháza Trsztena. Adm. *Blažsek Lajos*. Szül. 1871.

5. Kunfalva. 1288-ban létezett. Temploma sz. Katalin. Fiókegyházai: *Kő-Poruba*, a Mindenszentek templomával, Kunyerád, Poluszie, *Sztránszke*. Temploma sz. Ilona. Rajec-fürdő. Pl. *Holly Sándor*. Szül. 1852.

6. Rajec. 1102-ben létezett. Temploma szent László. Nyolc fiókegyháza van. Pl. Bellusi *Baross Károly*, ker. jegyző. Szül. 1867. Sl. *Blunár János*. Szül. 1872.

III. Zsolnai esperesi kerület. Esperes: *Podivinszky Ferenc*, apát, zsolnai plébános.

1. Alsó-Hricsó. A XIV. században létezett. Temploma szent Mihály. Hét fiókegyháza van. *Felső-Hricsón* Jézus szent Szíve kápolnája. Pl. *Csajda Imre*. Szül. 1847. Sl. *Krasznayánszky János*. Szül. 1872.

2. Bittsica. Al. 1788. Temploma sz. Imre. Pl. *Zaymusz Romuáld*. Szül. 1828-ban.

3. Lietava. Al. 1400 körül. Temploma a szent Kereszt fölmagasztalása. Tíz fiókegyháza van. Adm. *Rojisek János*. Szül. 1867.

4. Roszina. Al. 1400 körül. Temploma sz. Katalin. Ezenkívül sz. József kápolnája. Fiókegyházai: Brezova, *Trnoce* sz. György templomával. *Turó-Tridvori* sz. Mihály templomával. Pl. *Schefsik Károly*. Szül. 1847.

5. Sztrecsnó. Al. 1788. Temploma szent Zsófia. Fiókegyházai: Moys-Lueska, Sztrányavi, Zlatne. Pléb. bellusi *Baross Vince*. Szül. 1831.

6. Vissnyove. 1514-ben fönnállott. Újjá al. 1788. Templ. sz. Miklós. Pl. *Frátrik Elek*, ker. jegyző. Szül. 1854.

7. Zsolna. 1300-ban létezett. Temploma a Szentháromság. Ezenkívül a paulai szent Vince leányainak átadott sz. Pál-templom, továbbá sz. István király, valamint a sz.-Ferenc-rendiek sz. Borbála temploma. A temetőben két kápolna van: a Lorettói litánia és sz. Mária Magdolna kápolnája. A sőtárnál Nep. sz. János kápolnája. Fiókegyházai: *Uj-Zsolna-telep*, Sztrázsoy, Zabava, Závodje. Pl. *Podivinszky Ferenc*, a bold. Szűzről nevezett kolosi apát, esperes, a zsolnai r. kath. gimnázium püsp. biztos. Szül. 1829. Sl. *Gáli József*, hittanár. Szül. 1858-ban. *Kardoss Gejza*. Született 1865.

IV. Kisuca-ujhelyi esperesi kerület. Esperes: *Uskert János*, brodnói plébános.

1. Brodnó. (XVI. sz.) Újja al. 1788. Temploma Mindenszentek. Fiókegyházai: *Budatice* a. Annyalok királynője ny. kápolnával. Oskerda, Sznazsnica, Vranje, Zádubnye. Pl. *Uskert János*, esperes, ker. tanf., a Ferenc-József-rend lovagja. Szül. 1833.

2. Nagy-Divina. Al. 1771. Temploma sz. András. Fiókegyházai: Chumec, *Kis-Divina* Nep. szent János kápolnáival. Lalinek, Luky, *Markófalva* a bold. szűz Mária kápolnáival. *Szvedernik* a lourdesi szűz Mária kápolnáival. Adm. *Czincsek János*. Szül. 1868. Sl. *Kmetykő Károly*. Szül. 1875.

3. Kisuca-Ujhely. 1325-ben létezett. Temploma szent Jakab. Ugyanitt a bold. szűz Mária szeplőtelen fogantatása és a sz. Kereszt föltalálása kápolnája. Nvole fiókegyháza van. Pl. *Szmida Kalman*. Szül. 1861. Sl. *Majer András*. Született 1861.

4. Neszlussa. Al. 1788. Temploma Nep. sz. János. Fiókegyháza Rudinszka. Pl. *Gasparecz Ignác*, ker. jegyző. Sl. *Spányár István*. Szül. 1878.

5. Ochodnica. Al. 1789. Temploma sz. Márton. Fiókegyháza *Dunajoz* a bold. szűz Mária kápolnáival. Pl. *Czicány Károly*. Szül. 1861.

V. Várnai esperesi kerület.

Esperes: *Zlatháry János*, t. kanonok, várnai plébános.

1. Bela. Al. 1788. Temploma sz. Mária Magdolna. Fiókegyháza Liszica. Pl. *Gyurinik Pál*. Szül. 1859.

2. Teplica. Al. a XIV. század elején. Temploma szent Márton. A kastélyban a sz. Kereszt fölmagasztalása, továbbá a helységben a Lorettói, Nav. sz. Ferenc- és sz. Miklós-kápolna. Fiókegyházai: Moiss, Zasztranye. Pléb. *Kapallay István*, kiérd. esp. Szül. 1854.

3. Terehova. Al. 1731. Temploma sz. Márton. Fiókegyháza, az ide tartozó irtványokon kívül, Felső-Tissina. Pléb. *Pelczmann János*. Szül. 1839. Sl. *Rédeky Mihály*. Szül. 1875.

4. Tissina. Al. 1788. Temploma szent Mihály. Pléb. *Bednár Endre*, ker. jegyző. Szül. 1840-ben.

5. Felső-Vadicsó. Al. 1788. Temploma szent Miklós. Ugyanitt a szent Sír kápolnája. Fiókegyházai: Kotrzsina, Lueska, Lopussna, Pazsitje, Alsó-Vadicsó, Közép-Vadicsó. Adm. *Berhelyi Antal*. Szül. 1866.

6. Várna. A XIII. század elején létezett. Temploma Szentháromság. Ezenkívül a sz. Kereszt és sz. Flórián kápolnák. Fiókegyházai: *Gbellan*. A kastélyban a bold. szűz Mária, a temetőben a boldogs. Szűz szeplőtelen fogantatása kápolnája. *Krásnyán*. A kastélyban házi kápolna a legf. Oltáriszentség tiszteletére. *Nedec*. A kastélyban sz. Anna-kápolna. Nezbud-Lueska, Ovár. Pl. *Zlatháry János*, t. kanonok, esperes, aranymisés. Szül. 1823-ban. S. lelkész *Adámik Ignác*. Született 1870.

VARNAI PLÉBÁNIAI TEMPLOM.

VI. Ó-besztercei esperesi kerület. Esperes: *Gily Ede*, új-besztercei plébános.

1. Lutissa. Al. 1788. Temploma sz. István király. Adm. *Grèben János*, ker. jegyző. Szül. 1859.

2. Ó-Beszterce. Al. 1667. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: Klubina, Radvosztká. Pl. *Szvittek János*.

3. Riecsnica. Al. 1788. Temploma szűz Mária születése. Pl. *Kmoszkó János*.

4. Új-Beszterce. Al. 1789. Temploma Ker. sz. János. Pl. *Gily Ede*, esperes, ker. tanfelügyelő.

VII. Csacai esperesi kerület. Esperes: *Tverdý Ignác*, prépost, csacai plébános.

1. Csaca. Al. 1500 körül. Temploma sz. Bertalan. 1745-ben építették a jezsuiták a régi fatemplom helyébe. 1900-ban Tverdý prépost gyökeresen helyreállította. Ehhez két kápolna csatlakozik: a sz. Kereszt és Nep. sz. János kápolnája; ezenkívül a vasútnál a sz. Kereszt és Zsiarechen a bold. Szűz kápolnája. Fiókegyháza Horelica. Pl. *Tverdý Ignác*, sz. Gábor arkangyalról nevezett gáborjáni prépost, esperes. Szül. 1828 febr. 8. Zsolnán. Mint plébános 25 évig volt Viszokán, ugyanott esperes 1891-ig, 1889. prépost, 1891. csacai pléb. és esp. Sl. *Benyács István*. Szül. 1869 márc. 27. Zsolnán. Dolgozik különböző folyóiratokba. A különféle hitbuzgalmi és vallásos társulatok vezetésében fejt ki tevékenységet.

2. Cserne. Al. 1796. Temploma sz. Ignác. Ugyanitt a szűz Máriát koronázó Szentháromság kápolnája. Fiókegyháza *Szecsínovec* a szent Olvasó kápolnával. Pl. *Gajdosik György*, ker. jegyző. Szül. 1849. Sl. *Schmid Géza*. Szül. 1871.
3. Ocsadnica. Al. 1788. Temploma sz. István király. Pl. *Lemess István*. Szül. 1848. Sl. *Filkorn Ferenc*.
4. Szkalite. Al. 1778. Temploma Ker. sz. János. Pl. *Badić József*. Szül. 1845. Sl. *Micskó István*.
5. Uj-Krásznó. Al. 1789-ben. Temploma sz. András. Fiókegyháza *Zborov* a sz. Olvasó kápolnájával. Pl. *Kardoss József*. Szül. 1850.

VIII. Turzófalvi esperesi kerület. Esperes: *Gyuresánszky Dömötör*, zákopcei plébános.

1. Rakova. Al. 1789. Temploma szűz Mária születése. Pl. *Szecsánszky János*, t. esperes. Szül. 1838-ban. Sl. *Markovics Kelemen*. Szül. 1874.
2. Sztasskó. Al. 1797. Temploma Sarlósboldogasszony. A jelitovi völgyben a sz. Kereszt földalásáról nevezett kápolna. Pl. *Fridrichovszky Jusztin*. Szül. 1849.
3. Trencsén-Makó. Al. 1796. Temploma sz. István király. Pl. *Križsán József*. Szül. 1841. Sl. *Missik Károly*. Szül. 1871.
4. Turzófalva. Al. 1694. Temploma Nagyboldogasszony. A Hlinea-völgyben a bold. szűz Mária szíve kápolnája. Öt fiókegyháza van. Pl. *Lonszky Gyula*. Szül. 1868. Sl. *Tvrđy József*. Szül. 1868. *Bauer Fencel*. Szül. 1874.
5. Viszoka. Al. 1762. Temploma sz. Máté. Fiókegyháza a rovnei hegység. Pl. *Zatkovičs Antal*, ker. jegyző. Szül. 1858. Sl. *Sztolárik István*. Szül. 1869.
6. Zákopce. Al. 1749. Temploma Ker. sz. János. Pl. *Gyuresánszky Dömötör*, esperes. Szül. 1855-ben. Sl. *Bélik Mihály*. Szül. 1869.

Gradnai főesperesség.

Főesperes: *Nemcsék Ferenc*, kanonok.

I. Gradnai esperesi kerület. (Trencsén vm.)

Esperes: *Léday Sándor*, nagyszlatinai plébános. Hely. esperes: *Buzna József*, dezseri plébános.

1. Boboth. (XIV. sz.) Újjá al. 1712. Temploma sz. Miklós. Fiókegyházai: Boboth-Lehota, *Hornján* a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása templomával. Pl. *Miklósi Rudolf*. Szül. 1855.
2. Dezser. (XIV. sz.) Temploma sz. Márton. Fiókegyházai: Farkaska, Lutov, *Podlužsán* szent Imre templomával. Pl. *Buzna József*, ker. jegyző. Szül. 1846.
3. Dubodil. Al. 1782. Temploma az Oltárszentség. Fiókegyházai: Cimenna, *Nagy-Gradna* Nagyboldogasszony kápolnájával. Pl. *Rényi István*. Szül. 1856.
4. Kis-Gradna. 1332-ben létezett. Temploma sz. Lőrinc. Fiókegyházai: Alsó-Draskóc, Csuklász, Felső-Draskóc, Kis-Neporác, Ruszkóc, Szvinna. Pl. *Kapsz János*. Szül. 1852.
5. Kosztozna-Mitic. 1332-ben létezett. Temploma szent György. Fiókegyházai: Ihlics, Jasztrabje, Nemes-Mitic, Rozson-Mitic. Plébános *Czeizel Antal*. Szül. 1869.
6. Alsó-Motesic. 1300-ban már létezett. Temploma a bold. Szűz születése. Ugyanitt Nep. sz. János kápolnája. Fiókegyházai: *Felső-Motesic*, a bold. Szűz templomával, Neporác-Bossán, Neporác-Rozson, Petyovka, *Petri-Lehota* sz. Mihály templomával. Pl. *Baumgartner N. János*. Szül. 1849.

7. Nagy-Szlatina. 1331-ben létezett. Temploma sz. Erzsébet. Ugyanitt Nep. sz. János kápolnája. Fiókegyházai: Cserno-Lehota, Kis-Szlatina, Krászna, Sipkó, *Timorác* (Timorháza). Temploma sz. András. Pl. *Léday Sándor*, esperes. Szül. 1843.

II. Baáni esperesi kerület.

Esp.: *Sztrakovičs Ferenc*, ribéni pléb. Hely. esp.: *Polónyi Antal*, zay-ugróci pléb.

1. Baán. Igen régi plébánia. Temploma Szentháromság. Ugyanitt a sz. Miklós-templom hajdan plébániai templomul szolgált.

A ZSOLNAI FŰS-FORI ÁRVAHÁZ, SZENT ILIJA TEMPLOMÁVAL.

Fiókegyházai: Alsó-Ozor, Felső-Nostic, Felső-Ozor, Miežgóc, *Prus* sz. István király templomával. Pl. *Mihalik József*, a boldogságos Szűzről nev. pankotai apát. Született 1840-ben. Segédlelkész *Türesin Antal* Született 1871.

2. **Nagy-Chlivén.** Régi plébánia. Temploma sz. Katalin. Fiókegyházai: *Alsó-Nostic*. A lourdesi bold. Szűz kápolnájával. *Biskupic*. Temploma sz. Mihály. *Dvorec*, *Egresd*, *Halács*, *Kis-Chlivén*, *Peccenyéd*, *Rongyos-Sztrice* a bold. szűz Mária születése templomával. Adminisztrátor *Matusz Rudolf*. Született 1842-ben. Sl. *Horváth Gejza*. Szül. 1876.

3. **Ribén.** 1359-ben létezett. Temploma a bold. Szűz. A temetőben a szent Kereszt kápolnája. Plébános *Sztrakovich Ferenc*, esp. Szül. 1825. Sl. *Tomán vagy Lajos*. Szül. 1873.

4. **Nagy-Sztrice.** Al. 1830. Temploma sz. Péter és Pál. Fiókegyháza *Kis-Sztrice*. Pl. *Kompanek József*. Szül. 1836-ban.

5. **Viszocsán.** 1331-ben már létezett. Temploma sz. Márton. Fiókegyházai: *Brezolub* Nagyboldogasszony kápolnájával. *Laskóc*, *Nedassóc* a Szentháromság kápolnájával. *Pracovic*. Temploma a bold. Szűz. *Trebassóc*. Adm. *Tomann Gyula*. Szül. 1848.

6. **Zay-Ugróc.** 1332-ben létezett. Temploma Szentlélek. Fiókegyházai: *Dubnicska*, *Kvinná*. Temploma szent Kozma és Dömjén. *Omasztina*, *Podhrágy*, *Radysa*, *Závada*, *Zsitna*. Plébános *Polányi Antal*, hely. esperes Szül. 1849. Segédlelkész *Kólos Károly*. Született 1875.

DR. MIHÁLOVICS FDE,
theologiai tanár Nyitrán.

III. Rudnai esp. kerület. (Nyitra vm.) Esperes: *Vetzel Sándor*, rudnai pléb.

1. **Bélapataka.** (Valaszka-Bela.) 1572-ben létezett. Temploma szent Mihály. *Ugyanitt* sz. József kápolnája. Adm. *Oravszky Rudolf*. Szül. 1859.

2. **Csávoj.** Al. 1785. Temploma szent Dorottya. Fiókegyháza *Temes*. Adm. *Csulen János*. Született 1853.

3. **Divék.** 1332. évben létezett. Temploma Mindenszentek. Fiókegyházai: *Banka*, *Bastyánka*, *Beznákfalu*, *Divék-Ujfalu* a Szentháromság templomával. *Jeskó-falu*, *Mácsó*, *Verbény*, *Zomorfallu*. Plébános *Szélessy László*. Szül. 1865.

4. **Kosztolnafalu.** 1415-ben létezett. Temploma a bold. Szűz születése. Fiókegyházai: *Dlzsín*, *Dobrocsna*, *Nevidzsén*, *Szees*. Pléb. *Liska János*, ker. jegyző. Szül. 1864.

5. **Rudnó.** Al. 1789. Temploma sz. István király. Fiókegyházai: *Terestyénfalva*, *Lestyén*, *Lomnica*, *Rudnó-Lehota*. Pl. *Vetzel Sándor*, esp. Szül. 1857.

IV. Vesztenici esperesi kerület. (Nyitra vm.)

Esperes: *Kuniczky József*, felső-vesztenici plébános. Hely. esperes: *Szeffel Ede*, nyitra-szucsányi plébános.

1. **Kesselőkő-Podhragy.** Al. 1806. Temploma sz. Margit. Fiókegyháza *Kis-Lehota* sz. Vendel kápolnájával. Adm. *Tóth Kálmán*. Szül. 1864.

2. **Alsó-Lelőc.** Al. 1725. Temploma szűz Mária születése. Fiókegyháza *Kis-Bisztricsény* (Bars vm.). Adm. id. *Hayek Vince*, kiérd. esp., nováki pléb.

3. **Nyitra-Novák.** Al. 1149. Temploma sz. Miklós. A temetőben szent Juliánna kápolnája. Fiókegyházai: *Remete-Szent-János* Nep. szent János kápolnájával. *Felső-Lelőc*, *Lászkár*. A kastélyban szent Ferenc kápolnája. *Nagy-Lehota* Nepomuki szent János kápolnájával. Plébános *Hayek Vince*, kiérd. esperes. Született 1853. Segédlelkész *Pelikán Ádám*. Született 1872.

4. **Nyitra-Szucsán.** Al. 1760. Temploma sz. Fülöp és Jakab. Pléb. *Szeffel Ede*, h. esp. Szül. 1850.

5. **Felső-Veszténic.** 1532-ben már létezett. Temploma sz. Péter és Pál. Fiókegyházai: *Béla-Udvárnok*. A temetőben szent József kápolnája. *Racsic*, *Alsó-Veszténic* a boldogságos Szűz szeplőtelen fogantatása kápolnájával. Plébános *Kuniczky József*, esp. Szül. 1842.

Egyházmegyei aldozópapok különböző hivatalokban: Bjelik Imre, tábori püsp. titkár Bécsben. *Fabri László*, kat. lelkész Bécsben. *Ucsnay István*, kat. lelkész. *Richter László*, tanár Ungvárott. *Biza Lajos*, tábori lelkész Szerajevóban. *Perényi Ferenc*, kat. lelkész Pozsonyban.

Nyugalmazottak: Tiszó Miklós, v. pléb. Széplakon. *Tichy Antal*, v. pl. Nemes-Kotterón. *Ilyos Béla*, v. kosztolnafalvi pléb., Vámos-Mikolán. *Radimezky József*, v. missenei pl. Trenesén-Teplán. *Held Viktor*, Nyitrán. *Malocsay Gáspár*, c. kanonok, v. hittsei pléb., Nagy-Szombatban. *Truchly István*, Budapesten. *Bossányi József*, Fenyves-Chvojnícán. *Jurik Mihály*, v. pl. Galgócon. *Lemess Ignár*, Nyitrán. *Santroch Matyás*, v. pléb. Nagy-Bittsén. *Frasztaczky József*, v. pl. Illaván. *Trauer János*, v. pl. Illaván. *Lászy Pál*, v. pl. Nagy-Bittsén.

A NYITRAI IMMACULÁLA-SZOBOR A VÁR
ELŐTT.

A MUNKÁCSI GÖR. SZERT. KATH. EGYHÁZMEGYE.

SZÁMOS történelmi bizonyíték kétségtelenül igazolja, hogy a munkácsi egyházmegye Magyarország legrégebb egyházmegyéi közé tartozik s ha talán más elnevezés alatt is, a szent István által alapított új püspökségek szervezése előtt a jelenlegi és a szomszédos területekben már fennállott.

Az egyházmegyének tulajdonképeni, történelmi kútfőkön alapuló története azonban csak a XIV. században kezdődik. Ez időponttól kezdve évszázadokon át az egyházmegye püspökei rendszerint a szent Bazil-rend kebeléből választották, illetőleg neveztettek ki, amely szerzetesrend javára Koriatovich Theodor herceg 1360-ban a Munkács közelében fekvő Csernekhegyen kolostort emelt és főtartására egyidejűleg gazdag alapítványt is tett, melyet a rend 1550-ig háborítatlanul birtokolt.

Az egyházmegye első püspöke, kiről az írásbeli kútfőkben említés történik, János szent Bazil-rendi szerzetes-anya volt, kinek érdekében II. Ulászló magyar király az 1491. és 1498. években két dekrétumot adott ki. Ettől kezdve a munkácsi püspökök sorozata megszakítás nélkül kimutatható a mai napig. Ez az első püspök öt-hat utódjának kormányzási idejéből semmi jelentősebb mozzanat nem köti le a figyelmet. Annyi kitűnik a különböző királyi dekrétumokból, hogy uralkodóink az általuk kinevezett püspököket mindenkor jóindulatúlag támogatták, különböző kiváltságok adományozása, sérelmeik orvoslása, jogaiknak oltalmazása által. Így az 1633. évben megválasztott Taraszovics Bazil püspök, aki kiváló buzgalmat fejtett ki a szent únió meg-

szilárdítása körül a protestantizmus terjeszkedése ellenében, ebbeli működése által annyira kihívta maga ellen Rákóczy György erdélyi fejedelem haragját és gyűlöletét, hogy a fejedelem Taraszovicsot az oltártól erőszakosan elhurcoltatván, őt a munkácsi várban börtönre vettette, amelyből két évi szenvedés és kínztatás után III. Ferdinánd közbelépésére menekült ki 1642-ben. Miután pedig Rákóczy a csernekhegyi kolostor javait is elfoglalta, a mindenétől megfosztott püspök ellátásáról III. Ferdinánd gondoskodott.

AZ UNGVÁRI SZERESÉGHÁZ ES PÜSPÖKI PALOTA.

200 «rhénus» forint évi általányt utalványozva ki részére.

Jakussics Györgyegri püspök fölhívására 1619 április 24-én az egyházmegye 63 papja gyűlt össze az ungvári vár kápolnájában, hol ünnepiesen letévén a hitvallást, elfogadták az úniót a következő három föltétel mellett: 1. Hogy a görög szertartást megtarthassák. 2. Hogy püspököt választhassanak, akit az apostoli szék erősít meg. 3. Hogy az egyházi szabadalmakkal élhessenek. Ugyanezen a gyűlésen püspökül választották meg Parthenius Péter szent-Bazil-rendi szerzetesatyát. Ezt a választást mind I. Lipót király, mind VII. Sándor pápa megerősítették.

Parthenius utóda de Camellis József volt, aki méltóan foglal helyet a legnagyobb és legtevékenyebb püspökök sorában. De Camellis, ki származására nézve görög volt, Rómából Kollonics Lipót esztergomi bíboros érsek meghívására jött Magyarországra.

1689-ben már mint megerősített püspök áll az egyházmegye élén. Ez apostoli buzgóságú és szentéletű főpásztor kiváló gondját képezte a katolikus vallás elterjesztése, a szakadás megszüntetése, az egyházi fegyelem megszilárdítása, a közerkölesiség javítása. E célból nagy kiterjedésű egyházmegyéjében kánoni látogatásokat tett, egyházmegyei zsinatokat tartott.

De Camellis halála után I. József Hodermarszky Józsefet nevezte ki munkácsi püspökké, aki azonban a Rákóczy-fölkelésben való tényleges, fegyveres részvétele miatt az apostoli szék által irregulárnak minősítettven, megerősítést nem nyert: miért is nyolc éven át ekkép püspöksödvé, végre 1715-ben lemondott a püspökségről és apáti címmel élt tovább a csernekhegyi kolostorban. Hodermarszky utóda a püspöki széken Bizancci György lett.

Kormányzásának nevezetesebb mozzanatait képezik: az I. Lipót által a görög katolikus klérus javára adott dekrétum megerősítése, a kraszní-bródi kolostor életrekelése és a máriapöcsi kegytemplom építése, melyet azonban befejeznie már nem sikerült.

Olsavszky Mihály püspök (1738—1742) volt kezdeményezője azoknak a törekvéseknek, melyeknek célja volt a munkácsi egyházmegyének fölszabadítása az egeri püspökök gyámsága alól, mely a püspökök idejében már oly arányokat öltött, hogy Olsavszky már semminemű jelentékenyebb főpásztori funkciót nem teljesíthetett az egeri püspök előzetes engedélye nélkül.

Törekvéseinek sikerét már nem élvezhette 1767-ben bekövetkezett halála miatt, de utódja, Bradács János püspök végre diadalra juttatta a mozgalmat és Mária Terézia ismételt közbelépésére XIV. Kelemen pápa a hívek s a klérus nagy lelki öröme, 1771 szeptember 19-én kelt bullájával az egyházmegyét kanonizálta.

Bradács püspök vetette meg a káptalan alapját, hét ügynevezett «consistorialis» részére évi 300—300 rh. forintnyi javadalmazást eszközölve ki a kormánytól. E szerencsés és kedvező körülmények között lépett a püspöki trónra 1772-ben Bacsinszky András, ki méltán foglal helyet a munkácsi püspökök legnagyobbjainak sorában.

Bradács Mihály és Tócsy Elek püspökök után Popovics Bazil püspök magasan kiemelkedő alakja következik a püspöki széken.

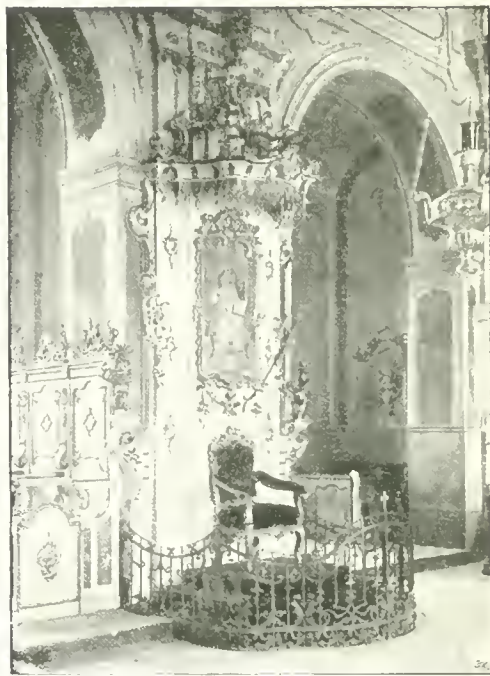
AZ UNGVÁRI SZÉKESEGYHÁZ BELSEJE.

Negyedszázadot meghaladó kormányzásának üdvös eredményei különösen a lelki élet, az egyházi fegyelem terén hagytak erősebb nyomokat. Az egyházmegye anyagi érdekeinek előmozdítása körül is hasonló tevékenységet fejtett ki. Buzdítására, szorgalmazására száznál több új díszes templom és lelkészi lak épült az egyházmegye területén.

Popovics püspöksége idején 94 lelkészetet választottak el az egyházmegyétől, melyek az akkor (1856) szervezett szamosújvári püspökséghez csatoltattak. Popovicsnak 1864-ben bekövetkezett halála után két éven keresztül betöltetlen maradt a püspöki szék, míg végre 1866-ban Pankovics István neveztetett ki az egyházmegye főpásztorául.

Egyházkormányzatának nevezetesebb tényei a hajdúdoroghi püspöki külső vikáriusság szervezése, a káptalani tagok, theologiai tanárok, az e. m. irodai személyzet fölemelt javadalmazásának, a főesperesek évi tiszteletdíjának kieszközlése. Az egyházmegye rendezése szempontjából kánoni látogatásokat tett. A hitegység megszilárdítása és az elvitathatatlan célszerűség szempontjából mozgalmat indított a naptáregyesítés érdekében, azonban nem készítvén elő erre a célra a talajt és látván a konzervatív klérus részéről nyilvánuló ellen-szenvet, ez eszméjének megvalósításától elállott.

Pankovicsnak 1874-ben bekövetkezett váratlan halála után Pásztélyi Kovács János máramarosszigeti püspöki vikáriust emelte a királyi kegy a püspöki trónra. Mindjárt püspöksége első évében megnyitja a papi árvaleány-intézetet Ungvárott, melynek fejlesztésén, fölvirágoztatásán lan-kadatlan buzgalommal, bő anyagi és erkölcsi támogatásának súlyával munkálkodott élte fogytáig. Egy másik alkotása az 1884-ben megnyílt papfi-tápiintézet, mely az iskoláztatás nehéz gondjai-val küzdő lelkészeknek adta meg az annyira kívánatos segílyt. A tanügy fejlesztése szempontjából az egyházmegye önkéntes megadóztatása útján, ugyancsak 1884-ben fölépítetteti az ungvári kántortanítóképző díszes, új épületét és szervezi az azzal kapcsolatos alumneumot. Pásztélyi elő-kező ízlését dicséri az ungvári székesegyház átépítése is. Halála után 1894-ben Firczák Gyula lépett örökébe.

PÜSPÖKI TRÓNUS AZ UNGVÁRI SZÉKESEGYHÁZBAN.

A munkácsi g. szert. r. kath. káptalan tagjai 1901-ben:

Nagyprépost: *Jakovics János*, a püsp. liceum prodirektora. Szül. 1829. Kanonok lett 1886. nagyprépost 1899-től.

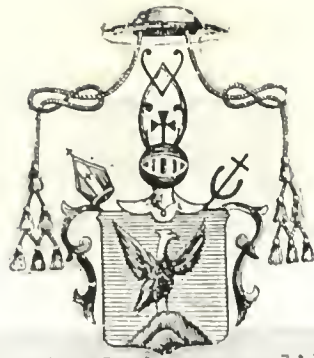
Olvasókanonok: *Fejér Manó*, sz. Ágostonról nev. sz. Lázár-szigeti prépost, pápai t. kamarás. Szül. 1840. Kanonok lett 1886-ban.

Éneklőkanonok: *Turjay János*, az egyházmegyei árvaházak igazgatója. Szül. 1831. Kanonok lett 1893-ban.

Örkanonok: dr. *Mikita Sándor*, theol. tanár, az egyházmegyei könyvvizsgáló-bizottság elnöke, ungvári székesegyházi pléb. Szül. 1855. Kanonok 1896-tól.

Isk.-kanonok: *Dolinay Miklós*, egyházmegyei főtanfelügyelő. Született 1842-ben. Kanonok 1896-tól.

Kancellár: *Somlyay Mihály*. Szül. 1824. Kanonok 1898-tól.

A magyar királyi Fürendiház tagja
1836 - - 1912

1891

FIRCZAK GYULA.

1912

MUNKÁCSI PÜSPÖK.

FIRCZÁK GYULA, MUNKÁCSI GÖR. KATH. PÜSPÖK.

Az osi Munkacs-egyházmegye főpásztorának, Firczák Gyula puspoknek egy evtizedet meghaladó apostoli működése és annak eredményei egyrészt a mély értelem, másrészt a fenkölt szellem, a nemesen érző szív világos bizonyítékai. A kiterjedt egyházmegye híveinek jelentékeny része a lelki vezérleten és kormányzáson kívül még egy más föladat megoldását is várja főpásztorától: az inséggel és legmostohább anyagi viszonyokkal küzdő nép istápolását, országszerte ismert súlyos helyzetének javítását. És a Gondviselés kiváló kedvezésének tekinthetjük azt a körülményt, hogy épen a legválságosabb időben Firczák Gyula lép az egyházmegye püspöki trónjára, aki legazonnal apostoli hévvel, atyai szeretettel és e szeretetnek erejével fog hozzá kormányzásának egyik legkimagaslóbb tényéhez: földhöz ragadt, sorsuldözött híveinek mentési akciójához.

Született Horlyón, Ungmegyében 1836 augusztus 22-én, 1855-ben mint papnövendék a bécsi szent Borbáláról nevezett görög katolikus papnevelőbe küldetett föl, a bécsi egyetemen végezte a theologiai tanfolyamot és ugyanott az alap- és ágazatos hittanból a szigorlatot letévén, a borostyánkorszorúsi fokot elnyerte.

Aldozópappá szenteltetett 1861. évi szeptember hó 26-án. Ugyanebben az évben az ungvári theologiai liceumhoz a dogmatika tanárául, 1867-ben pedig tiszteletbeli kanonokul nevezetett ki.

1875-ben a püspöki szentszék egy felsőbb leányiskola szervezését és igazgatását bízta rá s ezt a hivatalt hét évig viselte, 1876-ban az ungvári papnevelő-intézet kormányzójává nevezte ki a munkácsi püspök.

Ugyanebben az évben megkapta a valóságos kanonoki méltóságot, 1879-ben «becsületvolgyi» címzetes apát lett, 1883-ban az ungvári kir. püspöki theologiai liceum főigazgatója lett, 1886-ban a munkácsi székeskáptalan nagyprépostjává nevezetett ki s a következő évben a nagybereznai kerület országgyűlési képviselőjévé választotta meg.

Pásztélyi János puspok halála után ő felsége 1891 május 26-án a munkácsi görög katolikus egyházmegye püspökévé nevezte ki.

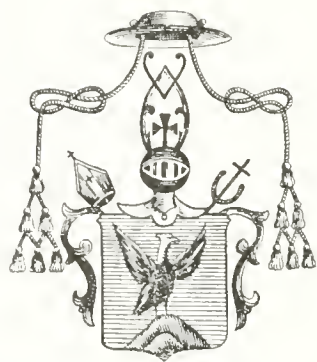
Mint püspök kezdettől fogva fáradhatatlan és apostoli buzgosággal, igaz atyai jósággal és szeretettel igyekszik a hiányokat pótolni, a mulasztásokat helyrehozni, a hitéletet, és a tanügyet fejleszteni, jótékony és kulturális intézményeinket pedig a fokozatos fejlődés és virágzás mentől magasabb fokára emelni.

Tízéves főpásztori működésének alkotásait röviden a következőkben összegezhetjük. Székeskáptalanának napján jótékony célokra tizenkétezer korona adományozott: a püspöki palota belsejét és a palota előtti, valamint a székesegyház melletti szabad tereket izlesesen rendezte; a székesegyháznak falfestését kijavíttatta; a sekrestyét teljesen új bútorzattal szereltette föl; székesegyháza részére közel húszezer korona értékben új templomi ruhákat készíttetett. A papírfak tápintzetét, melyet a tuzvész elhamvasztott, újra fölépíttette és kibővítette. A papárva-leánynevelő- és taninté-

zettel szomszédos emefetes épületet és terjedelmes belsőséget az intézet részére a kincstártól saját pénzen tízezer koronáért megvette.

Szerény jövedelmének fölöslegét szívesen megosztja a szűkölködőkkel, a hozzá folyamodók közül senkit sem utasít el. Nagy összegre megy évenként a segélyekre és jótékony intézmények támogatására tett adományainak száma. Szép összeget adományoz évenként a kir. katolikus főgimnázium, a papnevelő- és tanítóképzőben levő ifjúsági önképzőkörökben kitűzött pályatételek díjazására. Az egyházmegye tanügyét reformálta. Jótékony intézeteinek számát a kántortanítói leányárvaházzal gyarapította.

A jubileumi évet örökre emlékezetessé tette az egyházmegyére nézve: 1900 március 4-én vezette ugyanis az első görög katolikus zarándoklatot Rómába, hogy ott százakra menő papjaival és híveivel együtt a gyermeki legbensőbb ragaszkodás, a hódolat és az igazi szeretet adóját lerója Krisztus Urunk földi helytartója előtt. A jubileumi évben rendezte az első egyházmegyei lelki szentgyakorlatot papjai részére s ugyancsak ez évtől kezdődnek a munkácsi egyházmegyében a hívek által örömkönyek között fogadott és áldásosan megindult népmissziók, melyek a hitélet terén tett intézkedéseinek koronái.

HIRCZÁK GYULA, MUNRÁCSI
PÜSTÖK CIMERE.

AZ EGYHÁZMEGYE KORMÁNYZATA.

AMUNKÁSI gör. szert. r. kath. püspökség alatt áll két vikáriusság: a máramarosi és hajdudorogi; 7 főesperesség 48 esperességi kerülettel. A főesperességek következők: a beregi 80, a máramarosi 91, a szabolesi 36, a szatmári 16, az ugocsai 29, az ungi 69, a zempléni 66 plébániával. A plébániák száma összesen 387. Templom van 582, ebből 403 az anyaegyházakban, 179 a fiókegyházakban. A plébániák közül csak 90-nek van kegyura. Nagyobb kegyuraságok: a kir. kincstár 34, gr. Sztáray Antalné 8, gr. Hadik-Barkóczy Endre, hg. Lobkovitz Rudolf 4 = 1, gr. Andrássy Tivadar, Beaufort-Spontin Frigyes, gr. Dessewffy Miklós 3 = 3, gr. Andrássy Aladár, br. Fischer Lajos, a vallásalap, gr. Schönborn Ervin, gr. Széchenyi Imre, gr. Széchenyi Sándor, hg. Windischgrätz Lajos 2 = 2 plébánián. Az egész egyházmegyében 512 pap működik. Sz. Vazul-rendi szerzetes-kolostor 5 van az egyházmegye területén.

Egyházmegyei intézmények: Ungvárott a papnevelő-intézet és liceum, a tanítóképző-intézet, a papi fiú- és papi leányárvalház, a gimnáziumi és tanítóképző-intézeti tápintézetek.

A papnevelő-intézet és liceum igazgatója: *Jakovics János*, nagyprépost. Tanárok: dr. *Hadzsega Vazul*, pápai káplán, szentszéki ülnök, dr. *Suba György*, szentszéki ülnök, *Gebé Péter*, pápai káplán, *Csucska Gyula*, dr. *Novák Endre*, *Matyeczko Tivadar*, *Kaminszky Győző*, *Nitsmann Jenő*.

Egyházmegyei iroda. Irodaigazgató: *Papp Antal*, pápai káplán, szentszéki tan. Jegyző: *Lázár Béla*. Fogalmazó: *Kárczab Endre*. Igató: *Suba Ernő*. Székesegyházi plébános: dr. *Mikita Sándor*, kanonok.

Beregi főesperesség.

Főesperes: *Desko János*, szentszéki ülnök.

I. Beregszászi esperesi kerület.

Esperes: *Dudits Endre*, beregszászi pléb. Hely. esperes: *Holozsnyay Tivadar*, makkosjánosi pléb.

1. **Alsó-Remete.** Al. 1756. Temploma szent Vazul. 1894. újjáépült. Fiókegyháza négy. Adminisztrátor *Stefan Emil*.

2. **Beregszász.** Al. a XVIII. században. Temploma az Angyali üdvözet. Kőből újjáép. 1884. Pl. *Dudits Endre*, esp. Fiókegyházai közül *Csornán* templom van a segítő szűz Mária tiszteletére.

3. **Homok.** Régi pl. Temploma Krisztus Urunk mennybemenetele. Újjáép. 1845–1846. Pl. *Lyachovits János*. Fiókegyházai között *Darócon* templom a b. szűz Mária születése.

4. **Kóvaszó.** Al. 1750. Temploma b. szűz Mária ótalma (1894). Adm. *Folovesak Miklós*.

5. **Kövesd.** Régi pl. Temploma b. szűz Mária ótalma. Fiókegyházai között van *Falveska*. Temploma bold. szűz Mária születése (1842–1847). Pl. *Dudinszky Iván*.

6. **Makarica.** Régi pl. Temploma b. szűz Mária ótalma. Fiókegyháza *Bárbáza*. Temploma b. szűz Mária ótalma. Adm. *Lauritín Agoston*.

7. **Makkos-Jánosi.** (XIV. század) Temploma Krisztus Urunk föltámadása. Plébános *Holozsnyay Tivadar*, h. esperes.

II. Borzsovai esperesi kerület. Esperes: *Goró Leontín*, miszticei plébános.

1. **Bilke.** Al. 1822. Temploma Nagyboldogasszony. Kivülé még Urunk mennybemenetele és a b. Szűz ótalma kápolnája. Pl. *Lyakovics Mihály*, kiérd. ker. esp. Sl. *Puzsa Szilárd*.

2. **Cserhalom.** Régi pléb. Temploma bold. szűz Mária születése (1845). *Ugocsa-Rosztoka* fiókegyházában Krisztus Urunk mennybemenetele temploma. Pl. *Balogh János*.

3. **Hlonca.** Régi pl. Temploma sz. Mihály. Fiókegyháza *Novoszelica*. Temploma a b. Szűz születése. Adm. *Hniczky Gábor*.

4. **Hosva.** Régi pl. Temploma sz. Péter és Pál (1825). Fiókegyháza *Brád*. Temploma szent Mihály. Pléb. ifj. *Nizsalovszky János*.

5. **Kisfalud.** Régi pl. Temploma b. szűz Mária ótalma. Adm. *Medveczky Gyula*.

6. Misztice. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyháza *Luková*. Temploma sz. Demeter. Pléb. Bilcer *Gyula*. *Leontin*, h. esp., tanf. Pl. *Kovács József*.
7. Polyánka. Al. 1569. Temploma b. szűz Mária születése. Fiókegyháza *Felső-Karaszló*. Temploma Nagyboldogasszony. Adm. *Faszcsik Gyula*.
8. Szajkófalva. Al. 1587. Temploma sz. Mihály. Pl. *Gorzó András*.

III. Bubuliskai esperesi kerület. Esperes: *Suba György*, ignéci pléb.

1. Bereg-Rákos. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Pl. *Puzsa Konstantin*.
2. Bereg-Sárrét. Régi pl. Temploma b. szűz Mária születése. Adm. *Jaczkovics Vazul*.
3. Bereg-Szilvás. Régi pl. Temploma Nagy sz. Vazul. Fiókegyháza *Kucsava*. Temploma sz. Mihály. Pléb. *Danielovics István*.
4. Bereg-Szőllős. Al. 1771. Temploma b. szűz Mária ótalma. Fiókegyházai között van *Láuka*. Temploma sz. Miklós. Adm. *Boksay József*.
5. Bubuliska. Régi pl. Temploma b. szűz Mária fogantatása. Adm. *Beudász Mihály*.
6. Gombás. Al. 1762. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai között Szerencsfalván sz. Mihály fatemplom. Adm. geszterédi *Szilvay Nosztor*.
7. Ignéc. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyháza *Cserlenő*. Sz. Vazul fatemplomával. Pléb. *Suba György*, esp., tanf.
8. Kajdanó. Temploma sz. Vazul. Adm. *Gebé Todor*.
9. Nagy-Mogyorós. Régi pl. Temploma sz. Vazul. Fiókegyházai között Kis-Mogyoróson új templom van. Adm. *Dobra Viktor*.
10. Parkanyóc. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Medvegyóc fiókegyházában sz. Mihály fatemploma. Adm. *Berecz Gyula*.
11. Ruszkóc. Régi pl. Temploma Szentlélek. *Benedike* fiókegyházában sz. Mihály temploma. Pl. *Stripszky Miklós*, kiérd. esperes.
12. Zsukó. Régi pléb. Temploma Ker. szent János. Fiókegyháza *Csapócka*. Temploma szent Miklós. Pléb. *Marinecz János*.

IV. Kisalmási esperesi kerület. Esperes: *Kossey Elek*, árdánházi pléb.

1. Árdánháza. Régi pl. Temploma b. szűz Mária születése. Pl. *Kossey Elek*, esp.
2. Kis-Almás. Régi pl. Temploma bold. szűz Mária ótalma. Fiókegyházai között Nagy-Almásra Ker. sz. János temploma. Pl. *Jaczkovics Pál*.
3. Medence. Régi pl. Temploma sz. Kereszt földmagasztalása. Adm. *Csorba Vazul*.
4. Nagy-Leányfalva. Régi pl. Temploma szent Paraskus. Fiókegyházai között *Fogarason* szent Mihály temploma (1868). Adm. *Holovács Elek*.
5. Nyíresfalva. Régi pléb. Temploma szent Mihály. *Sarkad* fiókegyházában szent Mihály temploma. Pléb. id. *Homiczkó Jenő*, kiérd. esp.
6. Pisziraháza. Régi pl. Temploma b. szűz Mária ótalma. Ujjáép. 1842.
7. Sztánfalva. Al. 1693. Temploma sz. Péter és Pál. Pl. dr. *Szabó Simon*.

V. Krajnyai esperesi kerület. Esperes: *Ferencsik Miklós*, dávidfalvai pléb.

1. Abránka. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyházai: *Kis-Abránka*. Templommal. *Ivaskófalva*. Temploma szent Mihály. *Krajnya-Mártinka*. Szent Péter és Pál templomával. Adm. Miszticei *Zékány János*.
2. Dávidfalva. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony. Plébános *Ferencsik Miklós*, esp.
3. Drágabárrfalva. Al. 1693. Temploma sz. Miklós. Plébános *Tóth István*.
4. Feketepatak. Régi pl. Temploma Krisztus Urunk mennybemenetele. *Oláb-Csertész* fiókegyházában sz. Mihály temploma (1840). Pl. *Konrátovcics Antal*.
5. Hátmeg. Al. 1579. Temploma bold. szűz Mária születése. Adm. *Ivancsó János*.
6. Maszárfalva. Régi pl. Temploma bold. szűz Mária ótalma. Adm. *Melles Endre*.
7. Tökés. Régi pl. Temploma Szentlélek. Pl. *Petrásovics József*.

VI. Munkácsi esperesi kerület. Esperes: *Bacsinszky Mihály*, nagy-lucskai pléb.

1. Gorond. Al. 1802. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai között *Izsnyéten* templom van, a b. szűz Mária ótalma. Adm. *Ujhelyi Irén*.
2. Iványi. Régi pl. Temploma szent Demeter. Fiókegyháza *Klacsano*, a bold. szűz Mária születése templomával. Pl. *Zseltváry Emil*, t. pápai káplán.

3. Klynesárka. Új pl. Temploma bold. szűz Mária ótalma. Adm. *Holis Endre*.
4. Munkács. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony. Fölsz. 1859-ben. 1893-ban megújították. Pléb. *Deskő János*, főesperes. Pl. *Demjanovics Péter* és ifj. *Arany Endre*.
5. Nagy-Lueska. Régi pl. Temploma Krisztus Urunk mennybemenetele. Újjá építették 1897-ben. Pléb. *Bacsinszky Mihály*, esperes.
6. Oroszvég. Régi pl. Temploma a b. szűz Mária születése. Adm. *Dudinszky Ervin*.
7. Podhering. Régi pl. Temploma sz. Mihály. *Kustanjalican* a bold. szűz Mária bemutatása temploma.
8. Sztrabicsó. Régi pl. Temploma sz. Demeter. Adm. *Berecz Jenő*.
9. Uj-Dávidháza. Régi pl. Temploma sz. Mihály. *Ó-Dávidháza* főkegyházában sz. Péter és Pál templom. Pl. *Szilivay Iván*.

VII. Szentmiklósi esperesi kerület.

Esperes: *Szabó Oroszt*, selesztói pléb.

1. Bereg-Szent-Miklós. Al. 1360. Temploma sz. Miklós. Főkegyházai között vannak: *Iglinc*. Temploma sz. Mihály. *Alsó-Hrabovnica*. Temploma Krisztus Urunk mennybemenetele. Pl. *Pajkossy Antal*.
2. Dunkófalva. Régi pl. Temploma Krisztus Urunk mennybemenetele. Főkegyházai között vannak: *Dubina*. Temploma sz. Mihály. *Kockaszállás*. Temploma sz. Miklós. Adm. *Szilivay Szigon*.
3. Felső-Visznice. Régi pl. Temploma a b. szűz Mária születése. *Alsó-Visznice* főkegyházában sz. Mihály arkangyal temploma. Adm. *Kaminszky Antal*.
4. Ormód. Templ. szent Miklós. Főkegyháza *Lécfalva*. Templ. szent Mihály. Pléb. *Hadžsega Dániel*.
5. Papfalva. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Főkegyháza *Bábakút*, a Szentlélek templomával. Pl. *Legeza Tódor*.
6. Puznyákfalva. Régi eredetű. Temploma szent Mihály. Főkegyházai között *Szidorfalván* szent Miklós, *Fedelesfalván* sz. Vazul temploma. Adm. *Chudán János*.
7. Repede. Régi pl. Temploma szent Miklós. *Bukovinka* főkegyházában szent Mihály temploma. Adm. *Popovics Mihály*.
8. Selesztó. Régi eredetű. Temploma szent Mihály. *Kölesin* főkegyházában a B. szűz Mária ótalma temploma. Plébános *Szabó Oroszt*, esperes.

JAKOVICS JÁNOS,

munkács-egyházmegyeri székeskáptalmi nagyprepost

VIII. Szolyvai esperesi kerület. Esperes: *Zsarkovics Kálmán György*, malmosi pléb.

1. Bányafalva. Templ. sz. Miklós. *Pászika* főkegyházában sz. Mihály temploma. Pl. dr. *Romcsa Nesztor*.
2. Dombostelek. Temploma a b. szűz Mária ótalma. *Izvor* főkegyházában sz. Mihály temploma. Adm. *Nátolya Mihály*.
3. Dúszina. Temploma Szentlélek eljövetele. Főkegyházai közül *Rozoson* sz. Mihály. *Plácján* sz. Miklós temploma. Adm. *Sereghy Miron*.
4. Hánykovicá. Temploma szent Miklós. Adminisztrátor *Mébes Mihály*.
5. Hársfalva. Régi pl. Temploma Krisztus Urunk mennybemenetele. *Szászóká* főkegyházában sz. Vazul temploma. Adm. ifj. *Hrabár Vazul*.
6. Holubina. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony. Pl. *Stripszky János*.
7. Malnos. Temploma sz. Mihály. Adm. *Zsarkovics Kálmán György*, esp.
8. Mártonka. Régi alapítású. Temploma az Angyali üdvözlés. Főkegyháza *Nagy-Tibava*. Szent Mihály templomával. Adm. *Baltovics Miklós*.
9. Szolocsin. Temploma Szentlélek. *Polena* főkegyházában sz. Mihály temploma. Adm. *Koflanovits Vazul*.
10. Szolyva. Temploma a b. szűz Mária születése. *Nagy-Bisztra* főkegyházában sz. Mihály temploma. Pl. *László József*, tb. esp.

IX. Vereckei esperesi kerület. Esperes: *Halaktovics Bertalan*, alsóvereckei pléb.

1. Alsó-Verecke. Temploma sz. Péter és Pál. Főkegyháza *Rákocsvszállás*. Temploma a bold. szűz Mária bemutatása. Pl. *Halaktovics Bertalan*, esp., tanf.
2. Bukóc. Al. 1819. Temploma sz. Miklós. *Perekreszna* főkegyházában a bold. szűz Mária bemutatása temploma. Adm. *Kvakovszky János*.

3. Felső-Kis-Bisztra. Régi eredetű. Fiókegyházai közül *Miskarevican* sz. Miklós, *Tuzcan* szent Vazul temploma. Adm. *Gorzó Jenő*.
4. Laturka. Temploma a b. szűz Mária születése. Adm. *Rutkay Pál*.
5. Nagy-Rosztoka. Al. 1617. Temploma szent Mihály.
6. Serbóe. Régi pl. Temploma a Szentlélek eljövetele. *Zsdenyova* fiókegyházában szent Miklós temploma. Adm. *Papp József*.

X. Volóci esperesi kerület.

Esperes: *Halaktovics János*, felsővereecki pléb.

1. Felső-Verecke. Régi pl. Temploma a bold. szűz Mária születése. *Timsor* fiókegyházában szent Mihály temploma. Pl. *Halaktovics János*, esp.
2. Kis-Szolyva. Temploma a bold. szűz Mária születése. Adm. *Szluk Ágoston*.
3. Verebes. Régi pl. Temploma Urunk színeváltozása. *Kis-Uj-Rosztoka* fiókegyházában b. szűz Mária bemutatása fatemploma. Adm. *Szluk Gyula*.
4. Vezérszállás. Régi pl. Temploma bold. szűz Mária bemutatása. Fiókegyházai: *Jalova*, Krisztus Urunk mennybemenetele, *Nagy-Abránka*, b. szűz Mária bemutatása, *Zagyilcska*, sz. Miklós templomával. Adm. *Réothy Simon*.
5. Volóc. Régi pl. Temploma Urunk mennybemenetele. *Kánora* fiókegyházában szent Mihály temploma. Adm. *Fankovics Antal*.
6. Zúgó. Temploma a Szentlélek eljövetele. Adm. *Nizsalovszky Antal*.

DR. MIKITA SÁNDOR,
apát. kanonok, Ungvár.

Máramarosi vikáriusság. — Máramarosi főesperesség.

Püspöki vikárius és főesperes: *Balogh Mihály*, máramarosszigeti pléb.

I. Alsó-Verchovinai esperesi kerület. Esperes: *Rutkay Gyula*, színevéri pléb.

1. Alsó-Kalocsa. Régi pl. Temploma Szentlélek jövetele. *Kalocsa-Laz* fiókegyházában Ker. szent János születése temploma. Adm. *Fuszorsik Ágost*.
2. Felső-Kalocsa. Temploma sz. Miklós. Fiókegyháza *Kalocsa-Négrovec*. Temploma sz. Mihály. Adm. *Volosin Antal*.
3. Majdánka. Temploma sz. Miklós. *Felső-Bisztra* fiókegyházában sz. Mihály temploma. Adm. *Hrabár Jenő*.
4. Ökörmező. Régi pl. Temploma sz. Mihály. *Lozánzska* fiókegyházában sz. Miklós temploma. Pléb. *Juhászovics Antal*.
5. Ripinye. Temploma sz. Demeter. Fiókegyházai: *Gyilok*, fakápolnával; *Szolyva*, sz. Vazul. *Szuba*, szent Péter és Pál fatemplomokkal. Pl. *Sereghy Bertalan*.
6. Színevér. Temploma sz. Mihály. *Színevér-Polyana* fiókegyházában a b. szűz Mária ótalma fatemploma (1822). Pl. *Rutkay Gyula*, esp.
7. Toronya. Temploma a b. szűz Mária bemutatása. (Ép. 1809. fából.) *Priszlóp* fiókegyházában sz. Miklós fatemploma. Adm. *Medveczky Antal*.
8. Vucskómező. Temploma sz. Péter és Pál.

II. Dolhai esperesi kerület.

Esperes: *Demjanovics Andras*, dolhai pléb.

1. Bereznik. Régi pl. Temploma Urunk mennybemenetele. Adminisztrátor *Rakovszky Cirill*.
2. Dolha. Régi pl. Temploma a bold. szűz Mária mennybemenetele. Fiókegyházai: *Bronyka*, Krisztus Urunk mennybemenetele; *Szucha*, boldogságos szűz Mária ótalma templommal. Pléb. *Demjanovics Andras*, esp.
3. Kerecke. Régi pl. Temploma sz. Miklós. Pl. id. *Zombory Kornél*.
4. Keselymező. Régi pl. Temploma b. szűz Mária ótalma. Pl. *Zselteay Izidor*.
5. Kusnica. Régi pl. Temploma b. szűz

UNGVÁRI VÁR; MOST GOR. KATHOLIKUSOK TÁRSULATI Ö-INTÉZETE.

Mária születése. *Rókamező* fiókegyházában sz. Mihály temploma. Pl. *Musztyánovics Mihály*, szentszéki tan. Sl. *Musztyánovics Gábor*.

6. Lipese. Régi pl. Templomát 1872-ben benedikálták. Pl. *Illyésévi József*.
7. Lipese-Polyána. Régi pl. Temploma sz. Péter és Pál. Adm. *Gribovszky Kornél*.
8. Zádnya. Régi pl. Temploma bold. szűz Mária ótalma. Pl. *Egressy Emil*.

III. Dombói esperesi kerület. Esperes: *Szemák János*, széleslonkai pléb.

1. Alsó-Kálfalva. Régi pl. Temploma sz. Mihály, újonnan épül. Pl. *Oláh Péter*.
2. Alsó-Neresznice. Régi pl. Temploma sz. Mihály. *Pudplesá* fiókegyházában sz. Demeter fatemploma. Adm. *Chira Kornél*.
3. Brusztura. Régi pl. Temploma sz. Mihály.
4. Dombó. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Pl. *Popovics Emil*.
5. Felső-Neresznice. Régi pl. Temploma Urunk mennybemenetele. Pl. *Vaszkó Elek*.
6. Gánya. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony. Pl. *Leácsó Miklós*.
7. Krasznisora. Al. 1879. Temploma b. szűz Mária halála. Pl. *Csurgó Péter*.
8. Orosz-Mokra. Régi pl. Temploma Urunk mennybemenetele. Adm. *Máthé Miklós*. Több költemény-kötetet adott ki; ezenkívül számos cikket írt különböző kath. lapokba.
9. Széles-Lonka. Régi pl. Temploma b. szűz Mária ótalma (1895). Pl. *Szemák János*, esp., tanf.
10. Terese! Patak. Al. 1860. Temploma sz. Mihály. Helyi káplán *Sztripszky Emil*.

IV. Felső-Verchovinai kerület. Esperes: *Hodinka Román*, hidegpataki pléb.

1. Bukóc. Régi pl. Temploma sz. Mihály.
2. Hidegpatak. Régi pl. Temploma az Angyali üdvözet. Pl. *Hodinka Roman*, esp.
3. Iszka. Régi pl. Temploma sz. Miklós.
4. Kelecsény. Régi pl. Templomát 1895-ben szentelték föl. *Oblyaszka* fiókegyházában sz. Miklós temploma. Adm. *Szabó Frasz*.
5. Lyachovec. Al. 1849. Temploma sz. Mihály. *Rekita* fiókegyházában sz. Miklós fatemploma. Adm. *Pákh Bertalan*.
6. Ó-Holyátin. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Adm. ifj. *Egressy János*.
7. Pilipéc. Régi pl. Temploma b. szűz Mária születése. Adm. *Kökörésény Vazul*.
8. Rosztoka. Régi pl. Temploma b. szűz Mária bemutatása. *Podobie* fiókegyházában sz. Miklós temploma. Pl. *Kossey Sándor*.
9. Tyuska. Régi pl. Temploma sz. Miklós. *Ricska* fiókegyházában sz. Mihály fatemploma (1813). Adm. *Jaczkovics Ágost*.
10. Új-Holyátin. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Adm. *Szabados Vazul*.

V. Huszti esperesi kerület. Esperes: *Vaszkó János*, huszti plébános.

1. Alsó-Bisztra. Al. 1890. Temploma b. szűz Mária születése. Adm. *Tegze Viktor*.
2. Alsó-Szelistye. Régi pl. Temploma sz. Paraszkus. Adm. *Demjanovics Antal*.
3. Berezna. Régi pl. Temploma sz. Miklós. Fölsz. 1873. Pl. *Egressy Mihály*.
4. Gernyes. Régi pl. Temploma b. szűz Mária szeplőt. fogantatása. Pl. *Príbics Gyula*.
5. Herincse. Régi pl. Temploma szent Mihály. Fölsz. 1882. *Monostor* fiókegyházában szent Mihály fatemploma.
6. Huszt. Régi pl. Temploma Urunk mennybemenetele. Pl. *Vaszkó János*, esp. Sl. *Medveczky Elek*.
7. Husztköz. Régi pl. Temploma Urunk mennybemenetele. Pl. *Gribovszky Miklós*.
8. Iza. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony. Pl. *Polyánszky István*.
9. Tisza-Kirva. Al. 1822. Temploma b. szűz Mária ótalma (1888). Adm. *Suba Pal*.
10. Veléte. Régi pl. Temploma sz. Paraszkus. Pl. *Zselvay János*.

VI. Rahói esperesi kerület. Esperes: *Munkácsi Mihály*, rahói pléb.

1. Akna-Rahó. Régi pl. Temploma a sz. Kereszt fölmagasztaltatása. Pl. *Lyachovics Akos*.
2. Alsó-Körösmező. Régi pl. Temploma Szentlélek eljövetele. 1896-ban újjáépült. Fiókegyháza *Sztebna*. Temploma (fa) a sz. Asszonyok. Pl. *Rónay Sándor*.
3. Boeszkó-Rahó. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony. *Berlebás* fiókegyházában Urunk mennybemenetele fatemploma. Pl. *Munkácsi Mihály*, esperes.

4. Bogdán. Al. 1791. Temploma b. szűz Mária születése. *Lubi* fiókegyházában Urunk mennybemenetele tateploma. Pl. *Romanecz Aladár*.

5. Borkút. Al. 1860. Temploma b. szűz Mária születése. *Bilin* fiókegyházában sz. Mihály fatemploma. Pl. Kispásztélyi *Pásztélyi Gyula*.

6. Felső-Körösmező. Régi pl. Temploma b. szűz Mária születése. Fiókegyházai: *Fekete-Tisza*. Temploma Nagyboldogasszony. *Láziscsina*. Temploma sz. Péter és Pál. Pl. *Bacsinszky István*.

VII. Ruzskovai esperesi kerület. Esperes: *Nyisztor János*, ruszpolyánai plébános.

1. Krászna-Bisztra. Al. 1863. Temploma Urunk mennybemenetele. Fiókegyháza *Krászna*. Temploma b. szűz Mária ótalma. Adm. *Petrovich Miklós*.

2. Ruzskova. Régi pl. Temploma sz. Miklós. Pl. *Pánczner Kálmán József*.

3. Ruzs-Kirva. Al. 1878. Temploma sz. Paraszcva.

4. Ruzs-Polyána. Régi pl. Temploma Urunk mennybemenetele. Pl. *Nyisztor János*, esp.

5. Trebusa. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony. Adm. *Matyaczko Fazul*.

VIII. Száldobosi esperesi kerület. Esperes: *Jenkovszky Ágost*, száldobosi plébános.

1. Bustyaháza. Régi pl. Adm. *Ujhelyi Ödön*.

2. Mihályka. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Adm. *Polyánszky István*.

3. Száldobos. Régi pl. Temploma b. szűz Mária születése. Pl. *Jenkovszky Ágost*, szentszéki tan., esp.

4. Szeklence. Régi pl. Temploma sz. Miklós. Pl. *Medveczky Péter*.

5. Ujbárd. Régi pl. Temploma b. szűz Mária ótalma. Adm. *Zékány Antal*.

6. Urmező. Al. 1825. Templomai Ker. sz. János és sz. Miklós. Adm. *Marina Elek*.

7. Vajnág. Régi pl. Temploma sz. Miklós. Adm. *Orosz Gyula*.

8. Visk. Régi pl. Temploma az Angyali üdvözlet. Adm. *Ferecsik Emil*.

IX. Szigeti esperesi kerület. Esperes: *Medveczky Fazul*, kaszópolyánai pléb.

1. Felső-Apsa. Régi pl. Temploma sz. Kereszt fölmagasztaltatása. *Apsica* fiókegyházában Urunk mennybemenetele temploma. Pl. *Pulszky János*.

2. Felső-Róna. Régi pl. Temploma b. szűz Mária születése. Pl. *Dolinay Konstantin*.

3. Kabola-Polyána. Régi pl. Temploma Urunk mennybemenetele. Fiókegyháza: *Roszuska*. Temploma Szentlélek eljövetele. Adm. *Ujhelyi Antal*.

4. Karácsonyfalva. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyháza *Feresmart*. Temploma Urunk mennybemenetele. Pl. *Lyachovics Elek*.

5. Kaszó-Polyána. Régi pl. Temploma sz. Péter és Pál. Adm. *Medveczky Fazul*, esp.

6. Kis-Lonka. Régi pl. Temploma fa, sz. Miklós ereklyéinek átvitele. Pl. *Papp Emil*.

7. Máramaros-Sziget. Régi pl. Temploma bold. szűz Mária születése. Fölsz. 1894. Plébános *Balogh Mihály*, szentszéki tanácsos, főesperes. Segédlelkész *Haacsajló Mihály*.

8. Nagy-Bocskó. Régi pl. Temploma 1841—1844. épült bold. szűz Mária halálának tiszteletére. *Kis-Bocskó* és *Uj-Karácsonyfalva* fiókegyházban boldogs. szűz Mária ótalma temploma. Adminisztrátor id. *Nizsalovszky János*.

9. Rónaszék. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony. Pl. *Balogh Konstantin*.

X. Talaborfalvai esperesi kerület.

Esp. *Haluskay József*, kricsfalvai pléb.

1. Csományfalva. Régi pl. Temploma b. szűz Mária ótalma (1878).

2. Darva. Régi pl. Temploma szent Miklós. Adm. *Kricsfalussy György*.

3. Eötvösfalva. Régi pl. Temploma Ker. szent János születése. Ujjá ép. 1892. Pl. *Zloczky Theodóz*, t. esperes.

4. Kövesliget. Régi pl. Temploma sz. Miklós. Pl. *Ruttkay Mihály*. Segédlelkész *Bilák Sándor*.

GOR. KATHOLIKUS LEÁNYNEVELŐ-INTÉZET UNGVÁROTT.

5. Kriesfalva. Régi pl. Temploma bold. szűz Mária születése. Plébános *Haluskay József*, esperes.

6. Sófalva. Régi pl. Temploma sz. Miklós. *Sandorfalva* fiókegyházában sz. Paraszkus fatemploma. Adm. *Azary János*.

7. Talaborfalva. Régi pl. Temploma sz. Miklós. *Dulfalva* fiókegyházában szent Paraszkus temploma. Pléb. *Kimák Sándor*.

8. Uglya. Régi pl. Temploma b. szűz Mária születése. Adm. *Sereghy Sándor*.

XI. Taracközi esperesi kerület.

Esp.: *Tabákovics Mihály*, irholci pléb. Hely.
esp.: id. *Egressy János*, técsői pléb.

1. Bedő. Régi pl. Temploma szent Mihály. Pl. *Bacsinszky Győző*.

2. Hosszmező. Régi pl. Temploma b. szűz Mária mennybemenetele. Adm. *Haluskay Orest*.

3. Irholc. Régi pl. Temploma 1889-ben áldatott meg a b. szűz Mária tiszteletére. Pl. *Tabákovics Mihály*,
esp. Sl. *Tabákovics Ödön*.

4. Kökényes. Régi pl. Temploma sz. Miklós (1731). Pl. Bilkei *Görző Elek*.

5. Körtvélyes. Régi pl. Temploma az Angváli üdvözlet. Pl. *Meskö Pál*.

6. Nyágova. Régi pl. Temploma sz. Mihály. *Kis-Kirva* fiókegyházában Nagy sz. Vazul fatemploma. Adm. *Zseltey Simon*.

7. Remete. Régi pl. Temploma az Angváli üdvözlet. Adm. *Kossey Titusz*.

8. Taracköz. Régi pl. Temploma sz. Mihály. 1890-ben teljes búcsúkat nyert. Fiókegyháza *Nagy-Kirva*.
Temploma b. szűz Mária ótalma. Pl. *Sereghy Emil*.

9. Técső. Régi pl. Temploma 1852-ben épült, 1880-ban megújított a b. szűz Mária tiszteletére. Pléb.
id. *Egressy János*, szentszéki tan. és h. esp.

GÖR. KATHOLIKUS TINEVELŐ-INTÉZETI NGVÁROTL.

Hajdúdorogi külső vikáriusság.

Vikárius: *Lengyel Endre*, szentszéki tan.

Szabolcsi főesperesség.

Főesperes: *Fekete István*, nyíregyházi pléb.

I. Dorogi esperesi kerület. Esperes: *Varga Vazul*, hajduböszörményi plébános.

1. Bököny. Al. 1787. Temploma Úrunk mennybemenetele. Pl. *Szabó Miklós*.

2. Hajdu-Böszörmény. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony. Pl. *Varga Vazul*, esp., szentszéki tan.

3. Hajdu-Dorog. Régi pl. Temploma boldogságos szűz Mária bemutatása. Plébános *Ujhelyi András*,
Sl. *Végső Mihály*.

4. Hugyaj. Régi pl. Temploma b. szűz Mária ótalma. Adm. *Vajda Elek*.

5. Tisza-Büd. Régi pl. Temploma sz. Miklós. Ujjá ép. 1888. Pléb. *Kutka Vazul*, t. esp.

6. Ujfehértó. Régi pl. Temploma az Angváli üdvözlet. Pl. *Lengyel János*, szentszéki tan.

II. Karászi esperesi kerület. Esperes: *Orosz Pál*, ajaki pléb.

1. Ajak. Régi pl. Temploma sz. Mihály. *Kiscárda* fiókegyházában sz. György temploma. Pl. *Orosz Pál*, esp.

2. Bács-Aranyos. Régi pl. Temploma sz. Miklós. Pl. *Szőcska János*, ker. jegyző.

3. Karász. Régi pl. Temploma Úrunk mennybemenetele. Pl. *Tivadar István*.

4. Nyír-Mada. Régi pl. Temploma 1889. épült. Adm. *Csopey Gábor*.

5. Thass. Régi pl. Temploma b. szűz Mária ótalma. Pl. *Vaskovics Sándor*.

6. Tornyos-Pálca. Al. 1807. Temploma b. szűz Mária ótalma. Fiókegyháza *Mándok*. Temploma szent
Miklós. Pl. *Guthy József*.

III. Máriapócsi esperesi kerület.

1. Gyulaj. Régi pl. Temploma sz. Miklós. Pl. *Mosolygó Antal*.
2. Kálló-Semjén. Régi pl. Temploma b. szűz Mária ótalma. Pléb. *Vályi Sándor*.
3. Kis-Léta. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Pl. *Szaplonczay György*.
4. Levelek. Régi pl. Temploma b. szűz Mária ótalma. Adm. *Fedák Miklós*.
5. Mária-Pócs. Régi pl. Temploma sz. Mihály. 1896-ban Firczak Gyula püspök újjá építtette. A sz. Bazil-r. kolostor temploma híres búcsújáráhely. Ez őrzí ugyanis azt a csodálatos szűz Mária-képet, mely 1715 aug. 1., 2. és 3. napján a hiteles tanúk egész sorának, a többi közt a kassai hadi főparancsnok jelenlétében kőmyezett. Adm. *Tóth Fülöp*, sz. Bazil-r. Sl. *Maxim Ágost*, sz. Bazil-r.
6. Nyír-Bakta. Régi pl. Temploma sz. György. Fiókegyháza *Petneháza*. Temploma szent Mihály. Adm. id. *Sereghy János*.

IV. Nagykállói esperesi kerület. Esperes: *Scitovszky Antal*, nagykállói plébános.

1. Biri. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Pl. *Guthy Jenő*.
2. Kótaj. Al. 1876. Temploma b. szűz Mária ótalma. Fiókegyháza *Kótaj-Szöllőskert*. Temploma b. szűz Mária születése. Adm. ifj. *Lámfalussy Sándor*.
3. Nagy-Kálló. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Fiókegyháza *Kis-Kálló*. Temploma sz. Miklós. Pl. *Scitovszky Antal*, szentszéki tan., esperes.
4. Napkor. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Adm. *Jeles Gyula*.
5. Nyíregyháza. Régi pl. Temploma 1897-ben újjá épült. Pl. *Fekete István*, főesp. Sl. *Gavris Kálmán*.
6. Oros. Régi pl. Temploma b. szűz Mária ótalma. Ép. 1840. Pl. *Zloczky Demeter*.
7. Pazony. Régi pl. Temploma sz. Kereszt fölmagasztaltatása. Adm. *Kutka Pál*.

V. Nyírbélteki esperesi kerület. Esperes: Id. *Szabó János*, penészleki pl. h.

1. Gelse. Régi pl. Temploma bold. szűz Mária ótalma. *Szakoly* fiókegyházában Urunk mennybemenetele temploma. Adm. *Seregély Ágoston*.
2. Nyír-Bélték. Régi pl. Temploma b. szűz Mária születése. Pl. *Szember Mihály*.
3. Nyír-Lugos. Régi pl. Temploma sz. Péter és Pál. Pl. *Hrabár Mihály*.
4. Nyír-Pilis. Régi pl. Temploma sz. Miklós. Adm. *Mitrovich Elek*.
5. Penészlek. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Pl. id. *Szabó János*, esp.
6. Piríese. Régi pl. Temploma sz. Miklós. *Éncsenés* fiókegyházban Szentlélek eljövetele temploma. Adm. *Rác Viktor*.

VI. Timári esperesi kerület. Esperes: *Molnár Ágoston*, timári plébános.

1. Balsa. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Pl. *Sztripszky Vladimir*.
2. Buly. Régi pl. Temploma sz. Péter és Pál. Pl. id. *Lámfalussy Sándor*.
3. Kenézlő. Al. 1793. Temploma Urunk mennybemenetele. Adm. *Kutka Izidor*.
4. Ó-Venesellő. Régi pl. Temploma Ker. sz. János születése. Pl. *Fuhrmann Antal*.
5. Timár. Régi pl. Temploma b. szűz Mária születése. Pl. *Molnár Ágoston*, esp.

Szatmári főesperesség.

Főesperes: *Melles Emil*, szatmári pléb.

I. Nyíri esperesi kerület. Esperes: *Papp Antal*, fábiánházi plébános.

1. Derzs. Régi pl. Temploma az Angyali üdvözet. Adm. *Dubay István*.
2. Fábiánháza. Ujjáal. 1752. Temploma b. szűz Mária születése. Pl. *Papp Antal*, esp. Sl. *Szoták József*.
3. Gebe. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Adm. *Tivadar Elek*.
4. Hodász. Régi pl. Temploma az Angyali üdvözet. *Kántor-Jánosi* fiókegyházban a b. szűz Mária születése temploma. Adm. *Slepkovszky Sándor*.
5. Nagy-Dobos. Régi pl. Temploma sz. Vazul. Adm. *Volosin János*.
6. Nyír-Császári. Régi pl. Temploma Vízkereszt. Adm. *Fesztőry Gyula*.
7. Nyír-Vasvári. Régi pl. Temploma az Angyali üdvözet.
8. Ó-Pályi. Régi pl. Temploma az Angyali üdvözet. Pl. id. *Gönczy Antal*, t. esp. Sl. *Ruszinkó Manó*.
9. Parasznya. Régi pl. Temploma sz. Miklós. Adm. *Gorzó Sándor*.

II. Szatmárnémeti esperesi kerület. Esperes: ifj. Gönczy Antal, nagypeleskei pléb.

1. Jánk. Régi pl. Temploma b. szűz Mária ótalma.
2. Kökönyösd. Régi pl. Temploma b. szűz Mária születése. *Csedregb* főkegyházban Urunk mennybemenetele temploma. Pl. *Damjanovič Tivadar*.
3. Nagy-Peleske. Régi pl. Temploma sz. Gábor és Mihály arkangyalok. Adm. ifj. *Gönczy Antal*, esp.
4. Sárköz-Ujlak. Régi pl. Temploma b. szűz Mária ótalma. Pl. *Médveczky András*.
5. Szatmár-Németi. Régi pl. Temploma sz. Miklós. Pl. *Melles Emil*, főesperes.
6. Szárazberek. Régi pl. Temploma sz. Gábor és Mihály. *Saár* főkegyházában Mindenszentek temploma. Adm. *Zabonyay Zsigmond*.
7. Tur-Terebes. Régi pl. Temploma sz. György. Adm. *Azary Jenő*.

Ugoc sai főesperesség.

Főesperes: *Rubar János*, apát, magyarkomjati pléb.

I. Komjati esperesi kerület. Esperes: *Hadzsega Miklós*, ölyvösi pléb.

1. Alsó-Karaszló. Régi pl. Temploma Szentlélek eljövetele. A plébánia területén az Irsávka folyónál van a sz. Bazil-rendi szerzetesek sz. Miklós fakápolnája. Pl. *Homicskó György*.
2. Alsó-Sárad. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Adm. ifj. *Szabó Mihály*.
3. Felső-Sárad. Al. 1828. Temploma sz. Mihály. Pl. *Kovács Konstantin*.
4. Homok-Ujfalva. Al. 1693. Temploma sz. Mihály. Pl. *Jeles Jenő*.
5. Kis-Kupány. Régi pl. Temploma sz. Vazul, újonnan épült. Adm. *Zombory Kornél*.
6. Kis-Rákóc. Temploma b. szűz Mária ótalma. Adm. *Fenczik Nikon*.
7. Nagy-Csongova. Al. 1693. Temploma sz. Mihály (1840). Pléb. *Gregorovič Konstantin*.
8. Magyar-Komját. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Újonnan épül. Főkegyháza *Kis-Csongva*. Kápolnája Urunk mennybemenetele. Pl. *Rubar János*, zámí apát, ugoc sai főesperes, szentszéki üln. Sl. ifj. *Rubar János*.
9. Nagy-Rákóc. Régi pl. Temploma b. szűz Mária születése. Pl. *Fenczik Jenő*.
10. Ölyvös. Régi pl. Temploma a b. szűz Mária ótalma. Pl. *Hadzsega Miklós*, szentszéki tan., esp.
11. Rakasz. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Pl. *Hrabár Emil*.
12. Veresmart. 1170-től létezik. Temploma sz. Miklós. Főkegyháza *Felső-Faköbük*. Sz. János templomával. Pl. *Damjanovič Viktor*.

II. Nagyszöllősi esperesi kerület. Esperes: *Szabó Lumen*, nagyszöllősi plébános.

1. Egres. Már 1693-ban létezett. Temploma b. szűz Mária születése. Pl. *Petrovič Emil*.
2. Fancsika. Al. 1693. Temploma Urunk mennybemenetele. Adm. *Szabó Endre*.
3. Nagy-Szöllős. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony. Pl. *Szabó Lumen*, esp.
4. Salánk. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Pl. id. *Gebé Endre*.
5. Sasvár. Régi pl. Temploma (fa) b. szűz Mária ótalma. Adm. *Kiss Kornél*, ker. jegyző. Sl. *Jozsevič Jenő*.
6. Szöllős-Végardó. Al. 1693. Temploma sz. György. Pl. *Kaminszky Endre*.
7. Tisza-Ujhely. Régi pl. Temploma b. szűz Mária születése. Főkegyháza *Mátyfalva*. Fatemploma bold. szűz Mária ótalma. Adm. *Papp János*.
8. Tisza-Ujlak. Régi pl. Temploma Urunk mennybemenetele. *Karácsfalva* főkegyházában szent Mihály temploma. Plébános *Droboheczky Vazul*.

III. Szászfalusi esperesi kerület. Esperes: id. *Kollánovič Vazul*, szászfalusi pléb.

1. Batár. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Pl. *Legeza Sándor*.
2. Bökény. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Adm. *Barna Endre*.
3. Csepe. Régi pl. Temploma b. szűz Mária születése. *Hetenye* főkegyházában sz. Mihály, *Csomán* Nagyboldogasszony temploma. Adm. *Seregély Emil*.
4. Fekete-Ardó. Al. 1693. Temploma Urunk mennybemenetele. Adm. *Huczky Gyula*.
5. Királyháza. Régi pl. Temploma Urunk mennybemenetele. Pl. *Volenszky Vazul*.
6. Sósujfalu. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony. Főkegyházai: *Csarnató*, sz. Mihály, *Kis-Tarna*, sz. Demeter templomával. Adm. *Valkovszky Sándor*.
7. Szászfalu. Al. 1693. Temploma sz. Mihály. *Hömlöc* főkegyházában a Mindenszentek temploma. Pléb. id. *Kollánovič Vazul*, esp.
8. Tekeháza. Régi pl. Temploma sz. Péter és Pál. *Gödényháza* sz. Vazul. Pléb. *Markovič Pál*.
9. Veréce. Temploma b. szűz Mária születése. *Rákospatak* Mindenszentek. Pléb. *Ivánso Elek*.

Ungi főesperesség.

Főesperes: *Csopey Gábor*, perecsényi pléb.

I. Bezői esperesi kerület. Esperes: *Kopcsay Antal*, lakárti pléb.

1. Bező. Al. 1713. Temploma Urunk mennybemenetele. Pl. *Komporday Cirill*.
2. Csieser. Régi pl. Temploma b. szűz Mária ótalma. *Tegenye* fiókegyházában Szentháromság, *Viszokán* b. szűz Mária születése temploma.
3. Eőr. Régi pl. Temploma sz. Miklós. Újjá ép. 1882. *Sisslóc* fiókegyházában b. szűz Mária születése temploma. Plébános *Fleynkó János*.
4. Felső-Némeri. Régi pl. Temploma szent Mihály. *Karcsava* fiókegyházában sz. Péter és Pál temploma. Adm. *Bacsinszky Irén*.
5. Lakárt. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Adm. *Kopcsay Antal*, esp.
6. Máryóc. Régi pl. Fatemploma Nagyboldogasszony. Adm. *Suba Viktor*.
7. Minaj. Régi pl. Temploma sz. Péter és Pál. *Konchúza* fiókegyházában Nagyboldogasszony temploma. Adminisztrátor *Ortutay Endre*.
8. Palágy. Régi pl. Temploma b. szűz Mária születése. *Gálócs* fiókegyházában b. szűz Mária ótalma, *Nagy-Szelmenec* Szentlélek eljövetele temploma. Pl. *Rákóczky Ferenc*.

II. Nagybereznai esperesi kerület. Esperes: *Konratovics János*, dubriniesi plébános.

1. Csornoholova. Régi pl. Temploma szent Miklós. Adm. *Szabó Dániel*.
2. Dubrinies. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony. Pl. *Konratovics János*, esp.
3. Kis-Berezna. Régi pl. Temploma sz. Péter és Pál. Fiókegyháza *Zauszina*. Temploma szent Kereszt fölmagasztaltatása. Pl. *Nehrebeczky István*.
4. Knyáhinina. Régi pl. Temploma bold. szűz Mária születése. Fiókegyházai: *Sztricsava*, sz. Demeter; *Domasina*, sz. Mihály templomával. Adm. *Tóth F. Tivadar*.
5. Kosztyova-Pásztély. Régi pl. Temploma b. szűz Mária halála. Fiókegyháza *Kis-Pásztély*. Temploma Ker. sz. János születése.
6. Nagy-Berezna. 1409-ben már létezett. Temploma Urunk mennybemenetele. Fiókegyháza *Zábrog*. Temploma sz. Mihály. Pl. Mindszentapáti *Dudinszky Dezső*.
7. Rosztoka-Pásztély. Régi pl. Temploma sz. Vazul. Fiókegyházai: *Begendját-Pásztély*. Temploma szent Mihály. *Orosz-Mocsár*. Temploma b. szűz Mária születése. Adm. *Dudinszky Akácus*.
8. Uj-Kémence. Régi pl. Temploma Urunk mennybemenetele. Fiókegyháza *Mércse*. Temploma b. szűz Mária ótalma. Adm. *Matyaczkó Miklós*.

A MUNRÁCSI GÖR. KATHOLIKUS TEMPLOM.

III. Szerednyei esperesi kerület.

Esp.: *Dzубay István*, szerednyei pléb. Hely. esperes: *Zselvtay Gyula*, oroszkomoróci pléb.

1. Antalóc. Régi pl. Temploma b. szűz Mária ótalma.
2. Dubróka. Régi pl. Temploma szent Péter és Pál. *Bacsaván* sz. Mihály. Pléb. *Hrabár Leontin*.
3. Horlyó. Régi pl. Temploma Urunk mennybemenetele. E községben született Firczák Gyula megyés püspök. Pl. *Bellovics János*, kiérd. esp.
4. Iglénc. Régi pl. Temploma sz. Miklós. Adm. *Mikulainecz Miklós*.
5. Köblér. Régi pl. Temploma Urunk mennybemenetele (1819). Pl. *Vajda Vazul*, t. esp.
6. Lehóc. Régi pl. Temploma Szentlélek. Fiókegyháza *Csertész*. Temploma sz. Mihály. Adm. *Petrik Jenő*.
7. Orlyova. Régi pl. Temploma sz. Illés. *Andrasócon* B. szűz Mária ótalma temploma. Adm. *Szjuk István*.
8. Orosz-Komoróc. Régi pl. Temploma szent Miklós. *Nagy-Szlatina* fiókegyházában b. szűz Mára ótalma temploma. Pl. *Zselvtay Gyula*, h. esp.

9. Szerednye. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony. *I alkaja* fiókegyházában a bold. szűz Mária születése temploma. Plébános *Dzjubav István*, esperes.

BALOGH MIHÁLY,

esperes, intramuros-szigeti gör. kath. plébános

IV. Szobránci esperesi kerület.

Esperes: *Legezsa Miklós*, hunkóci plébános.

1. Alsó-Ribnice. Régi pl. Temploma b. szűz Mária ótalma. Adm. *Mikita Elek*.
2. Felső-Ribnice. Régi pl. Temploma bold. szűz Mária születése. Fiókegyháza *Felső-Remete*. Temploma szent Mihály. Adm. *Drohobeczky János*.
3. Hlívisese. Régi pl. Temploma sz. György. Fiókegyházai: *Baskoc*. Temploma Urunk mennybemenetele. *Hornya*. Temploma Nagyboldogasszony. A szobránci fürdő kápolnáját mind a két szerzetásúak használják. Pl. *Ortutay István*, ker. jegyző.
4. Hunkóc. Al. 1409. Temploma az Angvái üdvözlet. Pléb. *Legezsa Miklós*, esperes.
5. Jeszenő. Régi pl. Temploma sz. Illés. Pl. *Legezsa Ágoston*.
6. Korumlya. 1447-ben már létezett. Temploma szent Mihály. Pl. *Sztankaninecz György*.
7. Porosztó. Régi pl. Temploma sz. Kereszt földmagasztaltatása. Pl. *Artimovics Emil*.
8. Váralja. Régi pl. Temploma szent Vazul. Ép. 1838–1844. Fiókegyházai: *Benetine* sz. Miklós (1835–1843), *Inóc* sz. Mihály, *Orosz-Bisztra* sz. Miklós templomával. Pl. *Ferencsik Jenő*.

V. Sztavnai esperesi kerület. Esperes: *Kótán Vazul*, voloszankai pléb.

1. Kosztrina. Al. 1410. Temploma b. szűz Mária ótalma. Fiókegyháza *Szolya*. Sz. Vazul fatemplomával (1834). Adm. *Petrik Miklós*.
2. Lyuta. Régi pl. Temploma b. szűz Mária születése. Fiókegyháza *Viska*. Temploma sz. Mihály. (Fából.) Adm. *Bacsinszky Tivadar*.
3. Ó-Sztuzsica. Régi pléb. Temploma szent Miklós. (Fából.) *Uj-Sztuzsica* szent Mihály fatemploma. Pl. *Szaxun Sándor*.
4. Sztavna. Régi pl. Temploma szent Miklós. Fiókegyháza *Záborb*. Szent Vazul fatemplomával. Adm. *Bacsinszky Endre*.
5. Ticha. Régi pl. Temploma újabb keletkezésű. Kivüle még a sz. Kereszt földmagasztaltatásának kápolnája. *Szucha* fiókegyházában Ker. sz. János fatemploma. Pl. *Födeles János*.
6. Uzsok. Régi pl. Temploma szent Mihály. *Huszna* fiókegyházában szent Miklós fatemploma. Adm. *Röthy Simon*.
7. Verchovina-Bisztra. Régi pléb. Temploma Szentlélek eljövetele. Fiókegyháza *Llyubna*. Szent Illés fatemplomával.
8. Voloszánka. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Plébános *Kótán Vazul*, esperes.

VI. Turjai esperesi kerület.

Esperes: id. *Firczak Sándor*, turjapászikai plébános.

1. Nagy-Turica. Régi pl. Temploma sz. Péter és Pál. Plébános *Jaczkovics Miklós*.
2. Perecseny. Régi pl. Temploma sz. Miklós. *Ó-Szemere* fiókegyházában a bold. szűz Mária ótalma temploma. Pl. *Csopcy Gábor*, ungi főesperes.
3. Poroskó. Régi pl. Temploma sz. Miklós. Pl. *Kustan Péter*.
4. Szmerekova. Régi pl. Régi fatemploma sz. Mihály. Fiókegyháza *Bukocova*. Temploma b. szűz Mária szeplőtelen fogantatása. Adm. *Jankovics Gyula*.
5. Turja-Bisztra. Régi pl. Temploma Nagy sz. Vazul. Fiókegyháza *Turja-Polena*. Temploma sz. Mihály (1824). Pl. *Takács József*.
6. Turja-Pászika. Régi pl. Temploma sz. Mihály (1810). *Rakó* fiókegyházában szent Miklós temploma. Pléb. id. *Firczak Sándor*, szentszéki tan., esp. Sl. *Bacsinszky Antal*.
7. Turja-Remete. Régi pl. Temploma szent Mihály (1771). Pl. *Szaxun Kornél*.
8. Uj-Szemere. Régi pl. Temploma sz. Miklós. Pl. *Gebé János*.
9. Vorocsó. Régi pl. Temploma sz. Miklós ereklyéinek átvitele (1760). Pl. *Csopcy Miklós*.

10. Vulsinka. Régi pl. Temploma sz. Miklós (1806). Fiókegyháza *Lokicár*. Fatemploma sz. Vazul. Pléb. *Pravop Adam*, ker. jegyző.
11. Zariésó. Al. a XV. században. Temploma b. szűz Mária születése. Pléb. *Dudinszky Tivadar*, szentszéki tan., a Ferenc Jozsef-rend lovagja.

VII. Ungvári esperesi kerület. Esperes: *Melles Demeter*, daróci plébános.

1. Ungvári székesegyházi plébánia. Al. 1780-ban, amikor a püspöki székhelyet Munkácsról áthelyezték. Temploma ugyanakkor épült a szent Kereszt fölmagasztaltatása tiszteletére. Ezenkívül négy kápolna: a püspöki székházban Nagyboldogasszony, a papnevelő-intézetül szolgáló várban a Nagy szent Vazul, szent Gergely és Aranyszájú szent János tiszteletére 1858-ban szentelt kápolna, a tanítóképzőben a boldogságos szűz Mária, az árva-leányházban a boldogságos szűz Mária ótalma kápolnája. Plébános *Jakovics János*, székesegyházi kanonok. Segédl. *Jaczkovics Sándor*, főgimnáziumi tanár.

UJHELYI ANDOR,

g. katholikus lelkész, Hajdú-Dorog

2. Alsó-Domonya. Al. 1377. Temploma Nagyboldogasszony. Plébános *Zloczky Kornél*.

3. Árok. Régi pléb. Temploma szent Miklós. *Rabonca* fiókegyházában szent Vazul temploma. Plébános *Stefurovszky István*.

4. Daróc. Régi pl. Temploma bold. szűz Mária születése (1806). Plébános *Melles Demeter*, ker. esperes.

5. Kereknye. Régi pl. Temploma Szentlélek eljövedele (1782). Pl. *Kovács Endre*.

6. Nagy-Láz. Régi pl. Temploma Urunk mennybemenetele (1835). *Hluboka* fiókegyházában szent Mihály fatemploma. Plébános *Talapkovics Bertalan*.

7. Neviceke. Régi pl. Temploma b. szűz Mária ótalma. Plébános *Hegedüs Ágoston*.

8. Radvány. Régi pl. Temploma Ker. szent János születése. Adm. *Neviczky Konstantin*.

9. Ungvár. Már 1575 előtt létezett. Temploma Urunk színeváltozása. Ép. 1678. XVI. Gergely pápa bucsúkat engedélyezett számára s ezt XIII. Leo pápa megerősítette. Pléb. *Szaxun Jozsef*. Sl. *Musztyamovics Emil*.

VIII. Vinnai esperesi kerület. Esperes: *Lescsisin György*, solymosi pléb.

1. Gézsény. Régi pl. Temploma Urunk mennybemenetele. Pl. Id. *Nehrebeczky Endre*, szentszéki tanácsos. Sl. *Csudáky Miklós*.

2. Jósza. Régi pl. Temploma b. szűz Mária ótalma (1837). *Német-Poruba* fiókegyházában 1707-ben épült templom. Pl. *Ernöi János*.

3. Klokocsó. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony. E templomban volt egy szűz Mária-kép, mely 1670-ben sokak láttára könnyezett. A kép jelenleg az eperjesi püspök házi kápolnájában van. *Kuszán* fiókegyházának temploma Szentháromság. Pl. *Király Gyula*.

4. Kráska. Al. 1799. Temploma sz. Péter és Pál. Adm. *Kustán Jozsef*.

5. Sáros-Revisese. Régi pl. Pl. ifj. *Nehrebeczky Endre*.

6. Solymos. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony. Pl. *Lescsisin György*, esp.

7. Tarna. Régi pl. Temploma Szentlélek eljövedele. Pl. *Jaczkó István*.

8. Ubrezs. Régi pl. Temploma Szentlélek eljövedele. Adm. *Leiner E. János*.

Zempléni főesperesség.

Főesperes: *Puzta Sándor*, prépost, sárospataki plébános.

I. Bodrogközi esperesi kerület. Esperes: *Mitrovics István*, kisdobrai plébános.

1. Bodrog-Szerdahely. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Pl. *Damjanovics Ágoston*.

2. Cséke. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony.

3. Dámóc. Régi pl. Temploma b. szűz Mária ótalma. Adm. *Sztankaninecz Endre*.

4. Kis-Dobra. Régi pl. Temploma Urunk mennybemenetele. Pl. *Mitrovics István*, esp.

5. Lelesz-Pólyán. Régi pl. Temploma b. szűz Mária születése. Újjá ép. 1893. Pl. *Antalóczy Imre*, szentszéki tan., kiérd. esperes.

6. Zemplén-Agárd. Régi pl. Temploma Szentlélek eljövedele. Pl. *Csopay Antal*.

II. Gálszécsi esperesi kerület.

1. Baeszkó. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Pl. *Malcher B. Ágoston*, ker. jegyző.
2. Bánszka. Régi pl. Temploma Urunk körülmetéltetése (1788).
3. Cábóc. Régi pl. Temploma b. szűz Mária születése. Fiók-egyháza *Szécs-Polvanka*. Temploma Nagy sz. Vazul. Adm. *Stéján János*.
4. Dávidvágás. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Fiókegyháza *Köporuba*. Temploma Szentlélek eljövetele. Adm. *Seregelly Sándor*.
5. Gálszécs. Al. 1753. Temploma Urunk mennybemenetele (1757). Ugyanitt a szent Kereszt fölmagasztalása kápolnája. Plébános *Ibnátkó Emil*.
6. Szaesur. Al. 1708. Temploma b. szűz Mária ótalma (1709). Pl. *Szabó Sándor*.
7. Sztankóc. Régi pl. Temploma b. szűz Mária ótalma. Adm. *Pajkossy Gyula*.
8. Techna. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony. Adm. *Polvánszky Gyula*.
9. Vécse. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Pl. *Fesztőry József*, szentszéki tanácsos. Sl. *Karpiák Özséb*.
10. Zebegnyő. Al. 1863. Temploma szent Péter és Pál. Adm. *Malczovszky János*.

PUZS SÁNDOR,
gor. katolikus aldozópap, s. prep. st. főesperes
Sárospatakon.

III. Hegyaljai esperesi kerület.

Esperes: *Bányay János*, szerencsi plébános.

1. Bodrog-Keresztur. Al. 1770. Temploma szent György. Pl. *Kricsfalussy Györgő*.
2. Bodrog-Olaszi. Régi pl. Temploma Szentlélek eljövetele. Adm. *Mitró György*.
3. Mező-Zombor. Al. 1784. Temploma Szentlélek eljövetele. Adminisztrátor *Fodor István*.
4. Szerencs. Al. 1714. Temploma Nagyboldogasszony. Plébános *Bányay János*, esp. Sl. *Maczkó Hiláron*.
5. Tokaj. Régi pl. Temploma sz. Miklós. Pl. *Grigássy Mihály*.
6. Tolesva. Al. 1745. Temploma Nagyboldogasszony. Adm. *Sztecsovics Miklós*.

IV. Nagymihályi esperesi kerület. Esperes: *Dudits János*, rákóci pléb.

1. Labore-Volya. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyháza *Oreszka*. Temploma b. szűz Mária ótalma. Pl. Mindszentapáti *Dudinszky Elek*.
2. Márk-Csemernye. Régi pl. Temploma sz. Miklós. Adm. *Andrejczó János*, ker. jegyző.
3. Nagy-Mihály. Al. 1781. Temploma b. szűz Mária születése. Pl. *Karcsub Pál*.
4. Örmező. Régi pl. Temploma Urunk mennybemenetele. Adm. ifj. *Sereghy János*.
5. Póssa. Al. 1814. Temploma b. szűz Mária születése. *Alsó-Irabóc* fiókegyházában Szentlélek eljövetele temploma. Adm. *Pajkossy Manó*.
6. Rákóc. Régi pl. Temploma b. szűz Mária ótalma. Pl. *Dudits János*, esperes.
7. Topolyán. Régi pl. Temploma sz. Mihály (1718). Pl. *Mihalovics Jenő*.

V. Töketeremesi esperesi kerület. Esperes: *Szaxun Izidor*, töketeremesi plébános.

1. Bodzás-Ujlak. Régi pl. Temploma sz. György. Pl. *Azary Antal*.
2. Cselej. Régi pl. Temploma a b. szűz Mária születése. Adm. *Manajld Tivadár*.
3. Hardicsa. Régi pl. Temploma Urunk mennybemenetele. Pl. *Jubász József*.
4. Isztáncs. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Adm. *Fesztőry János*.
5. Kolbása. Al. 1711. Temploma sz. Péter és Pál (1785). *Biste* fiókegyházában sz. György temploma (1804). Adm. *Sima Tivadár*.
6. Lasztóc. Régi pl. Temploma Urunk mennybemenetele (1833). Adm. *Spiry Elek*.
7. Magyar-Izsép. Régi pl. Temploma b. szűz Mária ótalma. Adm. *Karcsub Györgő*.
8. Nagy-Ruszka. Régi pl. Temploma b. szűz Mária ótalma. Adm. *Szabados Mihály*.
9. Szécs-Keresztur. Al. 1700. Temploma b. szűz Mária születése (1795). Pl. *Fedák Endre*, t. esp.
10. Töke-Terebes. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony (1825). Pl. *Szaxun Izidor*, esp.

VI. Ujhelyi esperesi kerület. Esperes: *Miklós István*, sátoraljaujhelyi pléb.

1. Céke. Régi pl. Temploma Szentháromság. Pl. Ormányi *BacsKay Antal*.
2. Nagy-Toronya. Al. 1828. Temploma Szentlélek eljövetele. Adm. *Fenczik Endre*.
3. Ruda-Bányácska. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Adm. *Takács Péter*.
4. Sárosatak. Régi pléb. Temploma szent Péter és Pál. Plébános *Puzsa Sándor*, zempléni főesp. Segéd-
papi t. káplán, szentszéki tan. *Kiss Pal*.
5. Sátoralja-Ujhely. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony. Újjá ép. 1895. Pl. *Miklós István*, ker. esp.,
papai t. káplán, szentszéki tan.
6. Vég-Ardó. Régi pl. Temploma b. szűz Mária születése. Pl. *Kiss Gyula*.
7. Velejte. Régi pl. Temploma b. szűz Mária születése (1802). Adm. *Matyuczko György*.
8. Zemplén. Al. 1796. Temploma Urunk mennybemenetele. Adm. *Harajda János*.

VII. Vásárhelyi esperesi kerület.

1. Dubrávka. Régi pl. Temploma b. szűz Mária születése. Pl. *Novák János*.
2. Folkus. Al. 1779. Temploma Urunk mennybemenetele. Pl. *Demeter János*.
3. Lask. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony (1735).
4. Lasztomér. Al. 1890. Temploma Szentlélek eljövetele. Ép. ugyanakkor. Adm. *Azary András*.
5. Márk. Régi pl. Temploma sz. Péter és Pál. Újjá ép. 1898.
6. Petrik. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Adm. *Gulovics Agost*.
7. Sámogy. Régi pl. Temploma b. szűz Mária ótalma. Adm. *Gorzó Balint*.
8. Szalók. Al. 1802. Temploma Szentlélek eljövetele. Adm. *Csurgovics György*.
9. Vásárhely. Régi pl. Temploma Mindenszentek (1888). Adm. *Szluk János*.

VIII. Zanasztázi esperesi kerület. Esperes: *Chira Agoston*, ulicsi adm.

1. Klenova. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony (1809). *Orosz-Iolova* fiókegyházban Ker. sz. János születése temploma. Pl. *Legeza Irén*.
2. Kálna-Rosztoka. Régi pl. Temploma sz. Vazul (1832). Fiókegyháza *Kálna*. Fatemploma Ker. sz. János. Adm. *Lyachovics Vazul*, ker. jegyző.
3. Kolonica. Régi pl. Temploma Urunk mennybemenetele. Adm. *Zloczky Mihály*.

4. Lodomér. Régi pl. Temploma sz. Miklós. *Sztriboc* fiókegyházában szent Mihály fatemploma. Pléb. *Moók Endre*.

5. Orosz-Hrabóc. Régi pl. Temploma sz. György (1838). Fiókegyháza: *Dubrava*, bold. szűz Mária halála. *Smigóc*, Urunk mennybemenetele, *Hrabova-Rosztoka*, Urunk körülmetéltetése templomával. Adm. ifj. *Kossey János*.

6. Topolya. Régi pl. Temploma sz. Mihály. (Fából.) *Runya* fiókegyházban a bold. szűz Mária ótalma temploma. Adm. *Krafcsik Győző*.

7. Ublya. Régi pl. Temploma szent Miklós. *Mihályó* fiókegyházban a boldogságos szűz Mária születése temploma. Adm. *Novák Elek*.

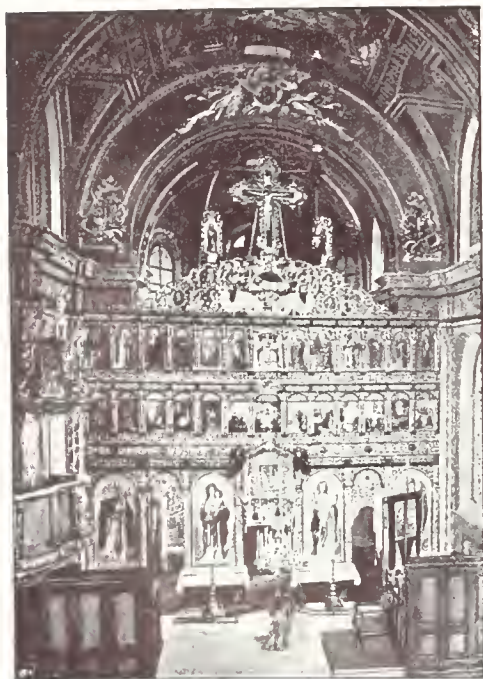
8. Ulics. Régi pl. Temploma szent Miklós. Fiókegyháza *Kölbászó*. Temploma sz. Vazul, sz. Gergely és Aranyszájú szent János tiszteletére. Adm. *Chira Agost*, esp.

9. Ulics-Kirva. Régi pléb. Temploma szent Mihály. (Fából.) Fiókegyháza *Orosz-Patak*. Fatemploma szent Mihály. Adm. *Romanecz János*, kiérd. esp.

10. Zboj. Régi pl. Temploma sz. Miklós. *Novoszelica* fiókegyházban szent Mihály fatemploma. Adminisztrátor ifj. *Firczak Sándor*.

Az egyházmegyében különböző állásokban működő papok: *Bányai Jenő*, hittanár Máramaros-Szigeten. *Roskovics Manó*, gimn. hittanár Ungvárott. *Megela Antal*, kat. lelkész Kassán. *Szabó Cirill*, főgimn. tanár Kassán. Ifj. *Valkovszky Miklós*, főgimn. tanár Munkácsen. *Jaczkovics Sándor*, főgimn. tanár Ungvárott.

Nyugalmazottak: *Damjanovics Antal*, *Ortutay János*, *Lamisin János*, *Szoták József*, *Griborszky György*, *Ujhelyi Ignác*, *Lichvárisik Mihály*, *Iványi János*, *Dudinszky Tivadár*, *Zombory Jenő*.

A MÁRIA-FŐCSI KEGYELMI MIKÉLŐM IRONOS-TASIONJA.

A BESZTERCEBÁNYAI EGYHÁZMEGYE.

 A NAGYNEVŰ Pázmány Péterünk elméjét foglalkoztatta az az eszme, hogy nagykiterjedésű és épen ezért nehezen kormányozható egyházmegyéjéből négy új püspökség volna kihasi-
tandó. E négy egyike lett volna a mai besztercebányai püspökség is «turóci» elnevezéssel, Turóc-
és Zólyommegye területével. Amde — mint Dobronoky György kéziratú naplója értesít (Acta acad.
colleg. S. I. Tim. tom. XVII.) — azon az értekezleten, melyet a bíboros az ország nádorával, Lippay
püspök-kancellárral és Lamormaine Vilmos Jézus-társasági atyával, mint a király gyóntatóatyjával 1636
november hó 13-ik napján tartott és amelyen négy jezsuita-kollégium alapítását határozták el —
névszerint Kassán, *Besztercebányán* (Novisoli), Kőszegen és Sopronban — egyúttal azt is kimon-
dották, hogy most már csak két új püspökség létesüljön, még pedig az egyik Szepeshelyen
(Scepusii), a másik Rozsnyón. Pázmány halála után a tervezett két püspökség terve elaludt; de a
jezsuita-kollégium 1647-ben létrejött.

Midőn a Jézus társasága fölmozgatásával a besztercebányai kollégium is 126 évi főnállása
után megszűnt, önként életre kellett támadnia Pázmány régi eszméjének. Szokatlan gyorsasággal
nyert elintézést az alapítás terve, mit eléggé bizonyít a püspökség hiányos javadalmazása, továbbá
az a körülmény is, hogy a már hosszú idő óta üresedésben levő primási szék betöltését az új
püspökségek kihasításával és betöltésével egyidejűleg kellett elintézni. 1775 december 7. napján
hivatalos értesülést nyert az esztergomi káptalan, hogy a királynő végleg elhatározta a főmegye
szétagolását és azért fölszólítja az esztergomi káptalant, nyújtson be tervezetet, melyben meg-
jelölje, miféle jövedelmeiről kész lemondani az új egyházmegyék javára. A káptalan még
december második felében Bécsbe küldte képviselőit, hol a királyi bizottság már kész munkálattal
várakozott rájuk. 1776 január 1. napján az új primással együtt már az új püspökök is ki vannak
szemelve. A besztercebányai püspökség és káptalan alapítólevele, valamint az első püspök kinevezése
január 15-iki keltezéssel, VI. Pius pápának a püspöki szék fölállításáról szóló bullája pedig
március 13-iki kelettel jelent meg.

Mária Terézia alapítólevele megállapítja, hogy az új püspökség jövedelmeit a szentkereszt
uradalom szolgáltassa, mely összes tartozékaival tulajdonába megy át. Káptalana hat kanonokból
álljon; 27 papnövendék pedig a nagyszombati egyetem mellett főnálló esztergomi egyházmegyei
szemináriumban neveltessék.

Az új egyházmegye első püspöke (1776—1793) a tirolai származású, nagyszombati szüle-
tésű (1730) ungerschützi *Berehtoldt Ferenc* báró lett. Az istenítisztelet méltóságát számos bölc-
s intézkedéssel és nem kevesebb anyagi áldozattal iparkodott kivált székesegyházában emelni. 1778-tól
1785-ig végrehajtotta az első canonica visitatiót. Nem rajta múlt, hogy küzdelméi, kérései, indít-
ványai, melyek a püspökség kedvezőbb anyagi helyzetét célozták, rendre meghíúsultak. Az amúgy
is szegény püspökséget az 1783-iki besztercebányai tűzvész, mely az újonnan épült püspöki
palotát is elhamvasztá, oly sanyarú helyzetbe sodorta, hogy II. József már mindenesetre megszün-

tette volna az aty meg hetéves egyházmegyét, ha Berchtoldt az épen üresedésben levő győri püspöki széket elfogadja, mire ez már csak azért sem volt rávehető, mivel nem akarta megengedni, hogy egyházmegyéje ily rövid élet után kimúljon. Szintügy nem egyezett bele a rozsnyóival avagy szepesivel való egyesítésbe sem s hogy mindezt elkerülje, inkább lemondott a fölülről hiába kért anyagi támogatásról és saját vagyona fölhasználásával törekedett ha nem is jó, legalább tűrhető állapotokat teremteni. Hét évi székiüresedés után nyitraszerdahelyi *Zerdabelyi Gábor* lett (1800—1813) az egyházmegye új főpásztora, ki újabb canonica visitatiót tartott és azt 1805-ben be is fejezte. Hogy az egyházmegye növendékei székhelyén nevelődjenek, hazahozta őket Nagyszombatból és számukra Besztercebányán szemináriumot és püspöki liceumot alapított. Ő alapította a garam-szent-keresztii szép püspöki könyvtárt is. Utóda lett *Makay Antal* (1818—1823), aki négy főesperesség fölállítását eszközölte ki a legfőbb kegyúrnál. 1821 november 27-ikén Besztercebányán egyházmegyei zsinatot tartott, melynek terméke az általa kiadott s máig is érvényben levő «Constitutiones Dioecesanæ».

Őt követte *Belánszky József* (1283—1844), ki jótékony alapítványával emlékezetessé tette nevét az utókor előtt.

Dezseri *Rudnyánszky József* (1844—1850) válságos időben vette át az egyházmegye kormányzatát és mivel a függetlenségi harcok alatt híve volt a magyar kormánynak, keservesen kellett lakolnia. Ünnepies hálaadó istenítisztelettel ülte meg híveivel a függetlenség ünnepét: személyesen végezte azt a besztercebányai alsó réten (a mai Arpád-téren) szabad ég alatt s megveszerte is «Te Deum»-ot rendelt. Ezért azután 1849 augusztus 20-ikán Pesten a császáriak letartóztatták, az Újépületbe zárták és hat évi várfogságra s püspöksége elvesztésére ítélték. Az ítélet ez utóbbi része ellen óvást emelt. Huszezer híve által aláírt kegyelmi kérvény sem használt semmit. Az Újépületből először a budai helyőrségi kaszárnyába, majd Pozsonyba, végül Bécsbe vitték, hogy innét Kufsteinba szállítsák. Bécsben az apostoli nuncius vigasztalta meg az elhagyatott püspököt, kiről ez egy iratában igen hálásan emlékezik meg. Ugyancsak Bécsben határozta el, hogy miután így meghurcoltatott, lemond a püspöki székről: lemondása elfogadtatott s a büntetést is elengedték. Pozsonyban halt meg. Teteme az esztergomi káptalan kriptájában nyugszik. Utóda *Moses István* (1850—1869) lön, kinek mint zágrábi kanonoknak nem csekély része volt a horvát fölkelés előidézésében. Püspöksége fájdalmas emlékü.

Súlyos föladat hárult e miatt a fejét tolutó panszlavizmus megtörése végett hazafias és tudós utódjára. *Ipolyi-Stummer Arnoldra* (1872—1886), kit tudománya hazánk legelőkelőbb jelesei közé emelt. Emlékezetessé tette nevét számos alapítványával is, melyekkel különösen a nevelés- és oktatásügyet, valamint az egyházi művészetek és műemlékek fölkarolását törekedett előmozdítani. Az egyházmegye százéves történetét is az ő kezdeményezésére és derekas közreműködésével kiadott «Schematismus Historicus»-ban bírjuk. Nagyváradi püspökké lett s nemsokára meghalt. Utána *Bende Imre* következett, akit 1892-ben Nyitrára nevezett ki ő felsége. Helyét dr. *Rímely Károly* foglalta el.

DR. RIMELY KÁROLY.
BISZCEPCEBÁNYAI USZOR.

DR. RIMELY KÁROLY, BESZTERCEBÁNYAI PÜSPÖK.

APOSTOLI buzgóság, krisztusi szeretet, nemes lelkeket jellemző szerénység, mely tudományosság és nem a zajos sikerekben, hanem a következetes munkásságban nyilvánuló hazaszeretet jellemzik Besztercebánya püspökét, Rimely Károlyt.

RIMELY KÁROLY GR., BESZTERCEBÁNYAI ELSŐ PÜSPÖK CIMERE.

Született 1825 február 1-én Esztergomban, ahol egyszersmind a gimnáziumot végezte. A filozófiát Nagy-Szombatban végezte. A theológiára Bécsbe ment a Pazmaneumba, ahol theologiai doktor lett. 1848 június 21-én szentelték föl s előbb Patakon, de már 1849-ben budakrisztinavárosi segédlelkész lett, aki Budavár ostrománál a hősileg küzdő honvédek lelki megerősítésében s a díesően elesettek temetése végzésében teljesítette hivatásának istenes kötelességét. 1850-ben Bécsbe küldte főpásztora a Pazmaneum tanulmányi felügyelőjévé, majd pedig Esztergomba hívta az egyháztörténet és egyházjog tanárának. Tíz év múlva azonban ismét Bécsben látjuk őt, mint a Pazmaneum alkormányzóját, nemsokára pedig már kormányzóját.

Még a Pazmaneumban működött, mikor IX. Pius pápa kamarásává nevezte ki. 1867-ben pozsonyi kanonokká lett. Az alkotmány helyreállítása után különösen nagyobb gondot fordítván az uralkodó család

a magyar nyelv tanítására, miután azt a feledhetetlen emlékű Erzsébet királyné már is megkedvelte, a kis Rudolf trónörökös, nemkülönben Gizella főhercegnő számára magyar tanárt keresett az udvar. A választás Rimely Károlyra esett, aki, mint Rudolf trónorokos egész gondolatmenete bizonyította, kitűnően oldotta meg föladatát. Hogy Rudolf trónörökös annyira megszerette nyelvünket és nemzetünket, azt felséges anyja példáján kívül derék magyar tanárainak, előbb Rimely Károlynak, azután a magyar történelmet tanító Rónay Jácintnak köszönhetjük. Ő felsége nagyon kedvelte. 1870-ben lekéri val. apáttá nevezte ki. 1876-ban a Lipót-rend lovagkeresztjével tüntette ki.

A trónorokos soha sem feledkezett meg és nem egyszer kereste föl leveleivel szeretett tanárát. Midőn házassága után Prágába kellett költöznie, még egyszer egybegyűjté tanárait s

A BESZTERCEBÁNYAI SZERKESEGYHÁZ KÜLSŐJE.

ekkor a tanaira nézve is jellemző beszélgetés folyt köztük, melyet maga a püspök beszél el egyik levelében.

„Folbatorított kegyessége azon aggodalmam kifejezésére, hogy a távolban elfelejti a magyar nyelvet; de válasza megnyugtató, hogy sem a magyar nyelvet, sem egyebet, mit tölem tanult, nem fogja elfelejteni soha.»

S bizonyára kevésnek szívét érintette kínosabban a trónörökös váratlan tragikus halála, mint a jolelkü püspökét.

Tanítói föladatát befejezván, Rimely visszatért a pozsonyi káptalanba. A pozsonyi kath. hitközség 1889-ben Pozsony sz. kir. város plébánosául választotta, ami akkor a magyarság szerencsés térfoglalásának is megnyilvánulása volt. 1892-ben pápai prelátus lett. 1893 május 23-án, Bende Imre püspöknek Nyitrára történt áthelyezése után, nevezték ki besztercebányai püspökké. 1898-ban a Ferenc József-rend nagykeresztjével tüntette ki Ő felsége.

Irodalmi munkásságának két nevezetesebb eredménye van: a «Historiae Collegii Pazmaniani» és a «Capitulum colleg. eccl. Posoniensis».

GARAM-SZ.-KÉRESZTI FÉMLOM.

A BESZTERCEBÁNYAI SZÉKESEGYHÁZI KÁPTALAN.

BESZTERCEBÁNYAI káptalan egykoru az egyházmegyével. Birtokul nyerte az 1776-iki adományozás folytán a bold. Szűzről nevezett saági prépostság javainak egyik felét, míg másik fele a rozsnói káptalannak jutott. A káptalannak hat tagja van, t. i. négy dignitás (nagyprépost, olvasokanonok, éneklőkkanonok és örkanonok) és két kanonok.

A kanonokok a korábbi jezsuita-kollégium és gimnázium hatalmas háromemeletes épületében nyertek kényelmes otthont.

Hiteles helyi jogot is nyert később a káptalan, mikor is azt a bold. Szűzről nevezett turóci konventből a besztercebányai káptalanhoz helyezték át s vele együtt a hozzátartozó szélgyei birtok is a káptalanra szállott. A káptalan statutumai a pozsonyi társaskáptalanból vannak átvéve, melyek később alkalmas módosítást nyertek.

1835-ben V. Ferdinánd kanonoki kereszttel ajándékozta meg a káptalan tagjait. A kereszt leírását itt adjuk: 234 cm.-nyi s kifelé kiszélesedő karokkal bíró máltai keresztalak, közepére egy hosszabb tengelyével függőlegesen állított elliptikus pajzs illeszkedik, melyből a kereszt ágai mintegy előnőnek. A kereszt sötét bordópirosan van zománcozva s fehér zománccal szegélyezve. A szárak közeit három-három levélből álló s a paizsból előnövő aranyozott eserfalomból tölti ki. A pajzson fehér zománccal Xaveri szent Ferenc (a székesegyház és az egyházmegye védőszentje) haldoklása van festve, egy sziget partján, szalmán, szegényes és szellős kunyhóban ezzel az aláírással: S. FRANCIS. XAV. A kereszt hátsó lapja olyan, mint a mellső, csak hogy a pajzs fehér emaillapja e fekete és aranybetűs fölírást viseli:

BENIGNVS
ACCIPIT FELICITER
REGIMINE CONSTVIT
ISIA NOBISOLLENSI
CAPITVLO INSIGLIA
PRINCIPIS

A kereszt 65 cm. széles violaszín hullámstényű selyemszalagon függ, melynek széleihez egészen közel keskeny citromsárga sáv fut. Ezt a szalagot közvetlenül a kereszt akasztókarikája fölött aranylemez-szalagok szorítják ráncba, melyek a mellső oldalon egy fehérzománcu függőlegesen helyezett elliptikus pajzson V. Ferdinánd aranydomborművé babérkoszorús fejprofilját viselik ezzel a körírással: FERDINANDUS. I. AVSTRIAE. IMPERATOR. ET. REX. HUNG. APOST.

A Katolikus Magyarország.

HYROS MIHÁLY,

p. praetatus, praepost, kanonok, Besztercebánya

A káptalan tagjai 1901-ben:

Nagyprépost: *Vissnyovszky László*, bozóki prépost. Született 1843 június 27. Kis-Divinán. 1872-ben tanulm. felügyelő Besztercebányán. 1833. papnevelői aligazg., 1878. besztercebányai plébános, 1879. szentszéki tan., 1889. kanonok, 1893. prépost, 1894. szemináriumi igazgató, 1901. nagyprépost.

Olvasókanonok: *Hyross Mihály*, pápai prael., dömösi prépost, aranymisés. Szül. 1823 dec. 17. Oszlányban. 1847. főgimn. tanár, 1854. garamszentkereszti pléb., 1855. püsp. titkár, 1860. szentszéki tan., 1868. kanonok, 1872. prép., 1889. olvasókanonok.

Éneklőkanonok: *Gürtler József*, koppáni prép. Szül. 1854 jan. 24. Handlován. 1878. püspöki szert., 1886. püspöki titkár, 1888. plébános Zólyomban, 1889. helyettes esperes, 1894. kanonok, 1898. prépost.

Örkanonok: *Havrán János*, pápai kamarás, apát. Szül. 1860 szept. 9. Zólyom-Lipesén. 1888-ban püsp. szert., 1893. püsp. titkár, 1894. pápai kamarás, 1899. püsp. irodaigazg., 1897. kanonok, 1898. apát, 1900. püsp. vikárius.

Székesegyházi főesperes: Péteri *Takacs Kálmán*. Szül. 1847 jún. 29. Tajón. 1880. f.-kameneci pléb., 1892. esp. és nagyugróci pléb., 1897. nyitrai főesp., ugyanabban az évben kanonok.

Mesterkanonok: dr. *Sztanyák Ferenc*. Szül. 1856 márc. 10. Kunosvágáson. 1885. theol. tanár, 1886. a papnevelő-int. aligazg., 1894. szentszéki tan., 1898. papnevelő-int. igazgató, 1901. kanonok.

A BESZTERCEBÁNYAI KÁPTALAN
FECSETEJE.

AZ EGYHÁZMEGYE KORMÁNYZATA.

A besztercebányai egyházmegyében 4 székesegyházi főesperesség van, nevezetesen: a barsi, nyitrai, és turóci főesperességek, melyek 12 esperességi kerületet foglalnak magukban. A plébániák száma 112. Az egyházmegyei papság száma 180. Szerzetház van 2, apácakolostor szintén 2. A püspök rendes székhelye Garam-Szent-Kereszt.

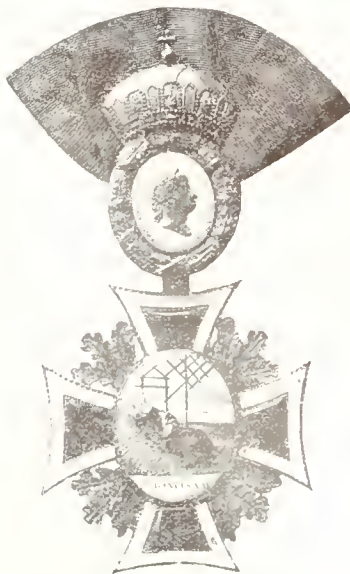
Az egyházmegyei intézmények: a nagyobb papnevelő-intézet és liceum és a kis szeminárium, egy főgimnázium, egy algimnázium, továbbá 20 szegényház. Az iskolák száma 158.

A papnevelő-intézet igazgatója: dr. *Sztanyák Ferenc* kanonok, szentszéki tan.

Aligazgató: *Richter Antal*. Született 1861 március hó 21-én. Tót-Prónán. 1892. theologiai tanár, 1898. aligazgató. Lelkiigazgató: dr. *Lányi József*. (Időközben meghivatott Ferenc Ferdinánd trónörökös ő fensége udvari papjául.) Szül. 1868 jún. 29. Tót-Prónán. 1893. püspöki szertartó, 1895. Korponán népiskolai igazg., 1898. jános-gyarmati pl., 1899. lelkiigazg. Tanulmányi felügyelő: *Hölszky Károly*. Született 1869. év október hó 27-én Felső-Remetén (Ung-megyében.). Papnevelő-intézeti gondnok: *Zachar János*. Szül. 1861 dec. 4. Rima-Szombatban. 1897—1900. hely. pl. Chrenóccon, 1900 aug. 1. int. gondnok. Tanárok az említettek és *Lányi József* helyett *Gröne Lajos*. Született 1870 április 10-én. Suttropon (Hannover). A theologiai a bécsi egyetemen végezte.

A kegyurak száma 26. Nagyobb kegyurak: a kir. kincstár 39, a besztercebányai püspök 10, gr. Pálffy János 10, Kőrmöcbánya sz. kir. város 8, a vallásalap 6, a budapesti tud. egyetemi-alap 5, a br. Révay-család, nemeskéri Kiss Miklós 3—3, Breznóbánya kath. hitközsége, az esztergomi főkáptalan 2—2 plébániában. A városok közül még kegyurak egy-egy plébániában: Besztercebánya, Zólyom, Korpona, Ujbánya, Selmechánya, Libetbánya. Szabad püspöki adományozású plébánia van 6.

Az egyházmegye híveinek száma 183.263. A lakosság vallásra nézve az 1901-iki népszámlálás szerint következőleg oszlik meg:

A BESZTERCEBÁNYAI KÁPTALAN
DISZJELVÉNYE.

	Plebánia	R. kath.	G. kath.	G. kef.	Ag. sz.	Ev. rej.	Unit.	Ev.	Egyeb.
Zólyom vármegyében	41	79.745	149	34	40.832	327	3	2.856	14
Bars vármegyében	39	63.598	11	—	1.798	224	6	1.303	4
Nyitra vármegyében	12	14.790	1	—	20	6	1	406	—
Túróc vármegyében...	19	22.677	28	—	27.075	148	3	2.022	3
Hont vármegyében	1	2.453	—	2	1.390	21	—	96	1
	112	183.263	189	36	71.108	726	13	6.683	22

Az egyházmegyei iroda. Igazgató és oldalkanonok: *Hatrán János*. Püspöki szertartó: *Grosch A. József*. Szül. 1875 febr. 27. Kőrmöcbányán. Szertartó 1899. A budapesti növendékpapság egyházirodalmi iskolájában több irodalmi munkája pályadíjat nyert. Iktató: *Stiffel János*. Szül. 1872 ápr. 11. Tót-Prónán. 1899. püspöki iktató és a püspökház gondnoka.

Az egyházmegye védőszentje *Nav. szent Ferenc*.

Székesegyházi főesperesség.

Főesperes: *Takács Kálmán*, kanonok.

I. Besztercebányai esperesi kerület. (Zólyom vm.) Esperes: *Sándory Gyula*, hájnikai plébános.

1. **Besztercebánya.** (Sz. kir. város. A püspökség és Zólyom vármegye székhelye.) Már 1255-ben főmállt. A székesegyház Nav. sz. Ferenc. Egykori jezsuita-kollégium temploma volt. Ezt a templomocskát Belánszky püspök annyira megnagyobbította, hogy az igazi templomi méreteket nyert. Ekkor kapta a templom görögstíliú főoltárát is, melynek háttérében egy igen szép és impozáns korinthusi oszloprendszer emelkedik. Újabbán Rimely püspök a templom belsejét díszes fadaragványú püspöki trónussal, püspöki szószékkal, apáti stallummal és kanonoki ülésekkel tette előkelőbbé. A *plébániai templom* Nagyboldogasszony. Keletkezését 1300-ra teszik, de főbb részei a XV. században épültek. Többszörös újjátás nyomait viseli magán. Különösen figyelemreméltó sz. Borbála kápolnája 1478-ból, nevezetessége esücsíves stíliú oltára 1504-ből. A templom déli falához támaszkodó középkori kapuzat nyugati oldalának kapujában van Magyarország legnevezetesebb középkori szobrászati emléke, a művészeti részben méltatott Olajfák kertje. Ezenkívül a sz. Kereszt tót templom (XVI. sz.), továbbá sz. Erzsébet, valamint a Kálvária-templom; Nep. sz. János kápolnája, a fogház kápolnája, a Megváltó kápolnája a püspöki székházban, a szemináriumban Borr. sz. Károly, a szenvedő Jézusé a szegényházban, a temetőben Jézus sz. Szive kápolnája. Fiókegyházai: Élesd, Göncölfalva, *Hermánd*. A gyárban a sz. Család kápolnája (1892). *Jakabfalva* szent Jakab templomával (1516). Majorfalva, *Olmányfalva* Mindenszentek kápolnájával. Rudló, *Szászfalu*. Sz. Péter és sz. Antal temploma 1350-ben épült. Zólyom-Németi. Pl. dr. *Kobuth János*, szentszéki tan. Szül. 1852 máj. 19. Usztyén. Árvam. 1877. papnevelő-int. tanulm. felügyelő és hittanár, 1898-tól városi oltárnok és plébános. Segédlelkészek:

Obrival György. Szül. 1868 július 17. Óhajon. *Marschalkó Alajos*. Szül. 1873 szeptember 25. Zsolnán. *Frommeyer Béla*. Szül. 1874 január 25. Csacán. Székesegyházi karkáplánok: *Hutyán Pál*. Szül. 1874 jan. 7. Csábrágon. *Mikó György*. Szül. 1874 aug. 11. Szlován.

2. **Badin.** (XVI. sz.) Temploma szent Katalin. 1272-ben főmállt, a XV. században kibővítették. Fiókegyházai: Farkasfalva, Petőfalva, *Szélnye* Mindenszentek templomával (1600). Szélnye az egyetlen község Zólyom vármegyében, mely a hitújítás alatt végig katolikus maradt. Pl. dr. *Gonda György*, sz. sz. tan. Szül. 1848 jún. 4. Korponán. Az Augustineumban 1874. theol. doktor lett, 1875. gimn. hittanár Besztercebányán. Pl. 1883. Badinban.

3. **Dóval.** Al. 1806. Temploma Pád. sz. Antal (1825). Fiókegyházai: *Bulló* a B. Szűz (1886). *Mesterhely* sz. József kápolnájával (1893). Pl. *Bocskorik Alajos*. Szül. 1836 szept. 9. Chinoránban. Pléb. 1881-től.

4. **Felső-Micsinye.** 1484-ben létezett. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: Also-Micsinye, Becsó, Csécsény, *Cserény* sz. Márton templomával. Lukóca, Mócsa. Pl. *Dlhos István*. Szül. 1865 márc. 7. Récskán. Pl. 1897-től.

5. **Hájnik.** 1556-ban főmállt. Temploma sz. Miklós. Fiókegyházai: Halászi, Garamszeg, Kovácsfalva, Lakóca, Nagyrét, *Szliács* fürdő sz. Hildegard kápolnájával (1855). Pl. Békásfalvi *Sándory Gyula*, esperes. Szül. 1845 okt. 7. Besztercebányán. 1880. pléb. Kárvalyon, 1897. Zólyom-Ipésén, u. a. esp., 1899. hájnikai plébános.

6. **Motyók.** Al. 1765. Temploma Nagyboldogasszony (1754). Pl. *Bory Adolf*. Szül. 1865 november 12-én Besztercebányán.

7. **Radvány.** 1309-ben főmállt. Temploma a bold. Szűz születése. 1899-ben restaurálták. A templom alatt a Radvánszky-család

MARIA-SZOBOR A SZÉKESEGYHÁZ ELŐTT BESZTERCEBÁNYÁN.

SZENT ANNA KÁPOLNÁJA A BESZTERCEBÁNYAI SZ. ERZSÉBELI
TEMPLOMBAN.

sírboltja. Tíz fiókegyháza van. Pléb. *Missuth Antal*. Szül. 1866 nov. 19. Mesterhelyen (Zólyom megye). Pl. 1897-től.

8. **Récske**. Al. 1807. Temploma Nagyboldogasszony (1858). Ellátja a tajói plébánia.

9. **Tajó**. Al. 1776. Temploma Ker. sz. János. Fiókegyházai: *Jabrikó Bold. Szűz kápolnájával* (1873). *Királyka, Kordéháza, Pallós. Plébános Kubányi Alajos*. Született 1836 szept. 15. Turdossinban. Plébános 1869., hely. esp. 1882. Esp. 1897. Sl. *Dzibally Béla*. Szül. 1875 okt. 14. Huszton.

10. **Úrvölgy**. 1254. főnnállt. Temploma ugyanakkor épült Urunk színeváltozása tiszteletére. Ezenkívül a Szent-sírkápolna (1794), Ap. oszlása (1826), Nep. szent János (1824), szent Anna (1861) kápolnái. Fiókegyháza *Homok-hegy* Sarlósboldogasszony kápolnájával. Plébános *Kluch János*. Született 1827 május 20. Znióváralján. Plébános 1864-től.

11. **Óhegy**. Al. 1776. Temploma a bold. szűz Mária. Kegyhely. E templomon kívül még a Szentháromság (1795), Nep. sz. János (1790), sz. Péter és Pál (1815), sz. Anna (1832) kápolnái. Pl. *Hvienák Mátvás*, tiszt. esperes. Szül. 1829 febr. 20. Válcán. Pl. 1872-től. Sl. *Murgas János*. Szül. 1875 máj. 2. Jakabfalván.

II. Breznóbányai esperesi kerület.

Esperes: *Hyross József*, péteri pléb.

1. **Benesháza**. Al. 1780. Temploma a bold. Szűz születése (1780). Fiókegyházai: *Babos-Baracka, Fülöp, Gáspárd, Vácok* sz. József templomával (1863). Pl. *Podivinsky János*, ker.

jegyző. Született 1842 december 11. Zsolnán. Pl. 1879-től. Sl. *Judi Mihály*.

2. **Breznóbánya**. 1382-ben főnnállt. Temploma Nagyboldogasszony (1796). Ezenkívül a szent Kereszt temploma, a bold. Szűz kápolnája a régi kegyesrendi házban, végül sz. Anna kápolnája (1815). Fiókegyházai: *Bikás-Jarabó, Fános* sz. Máté templomával. Pl. *Vittko János*, kiérd. főesperes. Szül. 1819 jan. 9. Felső-Petényben (Nógrád vm.). 1846. főgimn. tanár Besztercebányán. 1852. pléb. Kis-Keresnyén, 1867. esperes, 1873. főesperes, 1877. breznóbányai pléb. Sl. *Béry Adolf*. Szül. 1865 november 12-én Besztercebányán.

3. **Erdőköz**. Al. 1808. Temploma sz. Mihály. Fiókegyháza *Mihálytelek*. 1892-ben épült templommal. Pléb. *Simek Péter*. Szül. 1853 júl. 6. Kukulón. Pl. 1889-től.

4. **Fekete-Balogh**. Al. 1786. Temploma Nagyboldogasszony (1804). Fiókegyházai: *Dobrocs, Fajtó, Kamó, Karám, Medvés, Pusztás, Zólyom-Jánosi*. Pl. *Szlobodny Imre*. Szül. 1841. nov. 4. Kopanicán. 1880. pléb. Pónikon, 1894. Baloghon. Sl. *Ubrin János*. Szül. 1874 máj. 31. Élesden.

5. **Felső-Lehota**. Régi pl. Ujjá al. 1808. Temploma sz. Mihály. Ép. a XVI. században. Adm. *Kugyelka Antal*. Szül. 1868 jan. 17. Sebeséren.

6. **Garam-Szent-Miklós**. (XIII. sz.) Temploma sz. Miklós. Fiókegyházai: *Garam-Hidvég* sz. József kápolnájával (1835). *Németfalva, Ráztó*. Sarlósboldogasszony kápolnája (1832). Pl. *Gáspár Ferenc*, szentszéki üh. Szül. 1861 dec. 3. Trsztenán. 1888. papnevelő-int. lelkiég., 1898. pléb.

7. **Kis-Garam**. Al. 1787. Temploma sz. Kelemen. Ép. 1826. Fiókegyházai: *Zólyom-Brézó* sz. István kir. templomával. Ép. 1892. *Cserpatak*. Sarlósboldogasszony kápolnájával (1820). A vasgyárban Nep. sz. János kápolnája (1760). Adm. *Matyasovics János*. Szül. 1856 máj. 6. Nagy-Bittsén. 1892. barsrudnai, 1896. kisgarami pléb. Sl. *Mika Mihály*. Szül. 1868 szept. 21. Usztyen.

8. **Lopér**. (XV. sz.) Temploma sz. György. Ép. 1400 körül. Fiókegyháza: *Alsó-Lehota* Ker. sz. János kápolnájával (1818). Pl. *Martincsek József*. Szül. 1855 aug. 15. Várnán. Pl. 1892-től.

9. **Olaszka**. 1612-ben létezett. Temploma sz. Márton. Ezenkívül sz. Ferenc és Ker. sz. János kápolnái. *Sebesér* fiókegyházában sz. Flórián kápolnája. Pl. *Bobok Rudolf*. Szül. 1859 júl. 17. Zólyom-Lípcsén. Nyolc évig theol. tanár, 1892. pléb.

10. **Péteri**. Al. 1673. Temploma Vízkereszt. A Kalváriahegyen kápolna. Fiókegyháza *Jeceny*. Temploma sz. Katalin (1765); továbbá a sz. Kereszt földmagasztalása kápolnája (1835). Pl. *Hyross József*, esp. Szül. 1861 márc. 9. Likavkán (Liptóm.). 1888. püsp. levéltáros, 1892. korponai f. népiskolai igazgató. Pl. 1895-től. 1898. esp.

III. Korponai esperesi kerület. Esperes: *Machovich Izidor*, korponai pléb.

1. **Bábaszék**. 1254-ben létezett. Temploma ugyanakkor épült sz. Máté tiszteletére. Pl. *Kovácsik György*, h. alesp. Szül. 1850 apr. 24. Liptó-Tarnócon. Pl. 1894-től.

2. **Bacúr**. (XIV. sz.) Temploma sz. Simon és Júdás. Fiókegyházai: *Dobó, Kecskés-Osztróluka*. Pléb. *Csongrády István*. Szül. 1863 dec. 7. Ujbarson. Pl. 1899-től.

3. **Korpona.** (Hont vm.) 1244-ben létezett. Temploma a b. szűz Mária születése. Ezenkívül Jézus szent Szíve kápolnája, a fájdalmas Szűz (1794) és sz. Anna (1852) kápolnája. Pl. *Machovčič Izidor*, esperes. Szül. 1852 máj. 16. Kis-Tapolcsányban. 1876. püsp. szert., 1878. papnevelő-int. aligazg., 1886. korponai pléb. Sl. *Brežina János*. Szül. 1872 dec. 1. Privigyén.

4. **Dobrónya.** 1254-ben létezett. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: Berezna, Dobró-Királyi, Dobró-Váralja, Mihályi. Pl. *Novosád György*, t. alesp., ker. jegyző. Szül. 1836 máj. 28. Zsolnán. 1865. theologiai tanár. 1872. motyóki pl., 1880-tól Dobrónyán.

5. **Szász-Pelsőc.** 1254-ben már létezett. Temploma sz. Katalin. Fiókegyházai: *Božók-Lebota* a fájdalmas Szűz kápolnájával (1862). Tót-Pelsőc. Pl. *Truchlý Endre*. Született 1841 nov. 9. Szent-Antalon. Pl. 1890. Bacúrban. 1895-től Szász-Pelsőcön.

IV. Libetbányai esperesi kerület. Esperes: *Zsembery József*, zólvomlipesei pl.

1. **Libetbánya.** 1379-ben már létezett. Temploma sz. Mária Magdolna. Ugyanitt Nep. sz. János kápolnája (1803). Fiókegyházai: Póráz, Sebő. Pl. *Markusz József*, hely. esperes. Született 1835 október 31. Breznóbányán. 1860. tanulmányi felügyelő és theologiai tanár. Pl. 1865-től.

2. **Mezőköz.** Al. 1787. Temploma Nep. sz. János. Ugyancsak Nep. sz. János kápolnája (1808). Pléb. *Dvorszky Ede*. Szül. 1841 jan. 18. Német-Lípesén. Pl. 1874. Kékellőn. 1889. Mezőközön.

3. **Mosód.** Al. 1787. Temploma sz. Kereszt földmagasztalása (1847). Fiókegyháza *Hédel Szer.* sz. Ferenc kápolnájával (1856). Pl. *Szlobodny Jenő*. Született 1846 július 29. Pléb. 1886-tól.

4. **Padkóc.** Al. 1787. Temploma sz. Márton (1817). Fiókegyházai: Balázs, Kallós, *Perbát* szent Mihály kápolnájával (1833). Adm. *Klőzik Ignác*. Szül. 1861 jan. 19. A.-Lipnicán. Adm. 1894-től.

5. **Pónik.** (XIV. sz.) Temploma Szer. szent Ferenc. Fiókegyházai: *Dubravica*. Szent Zsófia temploma 1432-ben épült. Oróc. Pl. *Kekát József*. Szül. 1862 jan. 24. Rózsahegyén. Adm. 1899-től.

6. **Zólyom-Szent-András.** 1503-ban létezett. Temploma sz. András. Fiókegyházai: *Borosznó* a bold. Szűz kápolnájával (1853). Bukóc. Pl. *Szumrák János*, ker. jegyző. Szül. 1823 jún. 21. Szelcsén. Pl. 1856-tól.

7. **Szelese.** Régi pléb. Temploma a XIII- XIV. században épült Mindenszentek tiszteletére. 1886-tól Cirill és Metód. Fiókegyházai: *Sálfalva* kápolnával. Szénás. Pébános *Sujánszky Ferenc*, kiérd. esperes. Segédlelkész dr. *Burka Károly*.

8. **Zólyom-Lipese.** Al. a XIII. században. Temploma Szentháromság. Épült többszörös megszakítással 1300–1615-ig. A várban a b. Szűz kápolnája. A várban van a Gizella-árvaház. Fiókegyháza *Lucató* a bold. szűz Mária kápolnájával. Pl. *Zsembery József*, esp. Született 1862 febr. 20. Zólyom-Radványban. 1894–1900. zólyompéterii pléb. 1900 november óta Zólyom-Lípesén. Sl. *Klein Emil*. Született 1867 január 28-án. Miklósfalván. (Mosóci plébános lett.)

A LIBETBÁNYAI TEMPLOM BELSEJE BESZTERCEBÁNYÁN.

V. Zólyomi esperesi kerület. Esperes: *Matuskovčič Márton*, zólyomi pl.

1. **Búcs.** Al. 1807. Temploma sz. Mihály. Fiókegyháza Túr. Pl. *Márik Pál*, ker. jegyző. Szül. 1854 jan. 17. Szlopnán. Pl. 1887-től.

2. **Gyetva.** Al. 1631 körül. Temploma Szer. szent Ferenc (1804). Ugyanitt szent József kápolnája (1703). Nyolc fiókegyháza közül *Szaláncon* a boldogságos Szűz kápolnája (1866). Plébános *Pitroj István*, szentszéki tan. Született 1850 június 27. Pozsonyban. A theológiát a Pazmaneumban végezte. 1875. hittanár, 1897. szemináriumi lelkiigazgató, 1888. plébános, 1884 óta szentszéki tan. Segédlelkész *Luczky Ignác*. Született 1868 január 19. Trsztenán. (Áthelyeztetett Korponára.) *Formanek József*. Született 1876 március 16. Szakolcán.

3. **Miklósfalva.** Al. 1804. Temploma Nagyboldogasszony Ép. 1813. Az irtványokban a lourdesi b. Szűz kápolnája (1899). Fiókegyházai a környékbeli üvegghuták. Pl. *Málnár József*. Szül. 1864 január 26. Ényben. Pléb. 1895-től. Sl. *Rohács Bertalan*. Szül. 1859 aug. 21. Privigyén.

4. Nagy-Szalatna. 1560-ban már létezett. Temploma sz. Kereszt földmagasztalása (1837). Fiókegyházai: *Számpor*. Sz. Mihály temploma (1686) rom. Szebédny. *Tigies*. A várban a bold. Szűz születése kápolnája. *Zolna* sz. Máté templomával. Plébános *Csutkay István*. Született 1829 augusztus 11. Ohajon. Plébános 1865. Rudnon, 1877. F.-Zsadányban, 1880. Szalatnán. Sl. *Zányi János*. Született 1872. április 28. Privigyén.

5. Ocsóva. 1514-ben már létezett. Temploma Mindenszentek. Fiókegyházai: *Dobro-Ocsóva*. A fájdalmas Szűz templomával (1833). *Horbát*. Szent Márton kápolnája ep. 1857. Pl. *Farkas Vince*, ker. tanfelügyelő. Szül. 1836 jan. 17. Szakolcán. Pl. Dóvalban, 1876. Miklósfalván, 1878. Ocsóván.

6. Ternye. (XIV. sz.) Temploma sz. Márton. Fiókegyházai: Budás, Felső-Besenyő, *Vas-Berzence*. A gyárban sz. Anna kápolnája. Pl. *Sebestyén István*. Szül. 1865 júl. 12. Mezőközön. Pl. 1897-től.

7. Véghleshuta. Alapított 1802. Temploma szent Márton (1786). Plébános *Odlozsil János*.

8. Zólyom. 1244-ben már létezett. Temploma sz. Erzsébet özv. Ép. a XIII. században. A várbeli templom 1784-ben épült sz. István kir. tiszteletére. Kívüle még a fájdalmas Szűz kápolnája (1741). Plébános *Matuskovič Márton*, t. kanonok, esp. Született 1851 november 3. Szlovánban (Turócm.). 1877. karkáplán s az Ipolyi alapította besztercebányai apácáiskolában hitoktató, 1878. theologiai tanár, 1890. hájnikai plébános, 1898. esperes, 1900 márciustól zólyomi plébános. Segédlelkész dr. *Kemety István*. Született 1868 július 12-én Urvölgyn.

SÁNDORY GYULA,
esperes, plébános Hajnikon.

Turóci főesperesség.

Főesperes: *Szófa Károly*, turóc-szentmihályi pl.

I. Felsőturóci esperesi kerület. (Turóc vm.) Esperes: *Cseréy Emil*, turóc-szentmártoni pl.

1. Mosóc. 1332-ben létezett. Temploma Szentháromság (XIV. sz.). Ugyanitt a sz. Kereszt kápolnája (1861). Pl. *Klein Emil*. Szül. 1867 jún. 28. Miklósfalván. Pl. 1901-től.

2. Nécspál. Al. 1222. Temploma sz. László kir. Ép. a XIII. században. Fiókegyházai: *Bella*. A Megváltó sz. testéről nev. templommal. Ép. 1222. Blatnica, Deánfalva, Folkusfalva, Gyulafalva. Pl. *Komora János*. Szül. 1866 ápr. 3. Teplán. Pl. 1895-től.

3. Ruttká. Al. 1899. Temploma régebben Ker. sz. János, 1901-től Jézus sz. Szíve. Ép. a XIV. században. A ruttkai kath. hitközség elnöke Saager Ferenc, a kassa-oderbergi vasut felügyelője, a sz. Gergely-rend lovagkeresztese. Pl. *Halkó Zoltán* azelőtt püsp. szertartó. Szül. 1873 aug. 19. Árvaváralján. Pl. az alapítástól fogva. Sl. *Stiffel László*.

4. Szent-Ilona. 1847-ben már létezett. Temploma szent Ilona. Kilenc fiókegyháza közül *Nagy-Jeszenben* sz. Margitnak 1321-ben épült templom. Plébános *Hiadlovský József*. Született 1855 okt. 14. Zólyom-Lípcsén. Pl. 1890-től.

5. Turóc-Szent-Márton. Al. a XIV. században. Temploma sz. Márton. 1318-ban főnállott. Nevezetessége Révay Miklós síremléke 1569-ből. Fiókegyházai: Jahodník, Kossúth. *Priekopa* a sz. Kereszt földmagasztalása templomával (1773). Tomcsány, Záturcs. Pléb. *Cseréy Emil*, esp., ker. tanf. Szül. 1859 okt. 4. Óhegyen. Pléb. 1890-től. Esp. 1899.

6. Turóc-Szent-Mihály. Al. 1284. Temploma szent Mihály. Ép. 1282. 14 fiókegyháza közül *Dívéken* a Jézus sz. Szíve (1890). *Ivankófalun* Ker. szent János temploma (1400). Pl. *Szófa Károly*, főesperes. Szül. 1835 október 24-én Kremsierben (Morvaorsz.). Sz. Ferenc-rendi volt. 1871. kékleői pl., 1874. háji, 1891. szentmihályi pl., 1877. esp., 1889. főesperes.

7. Turóc-Szent-Péter. Al. 1104. Temploma sz. Péter és Pál (XII. sz.) Fiókegyházai: Bisztrica, Kostyán, Tarnó, Trebosztó, Zsámbokrét. Plébános *Bátor Mátvás*. Szül. 1895 febr. 24. Chocholovon (Galicia). Pl. 1893.

8. Szucsán. 1115-ben létezett. Temploma ugyanakkor épült sz. Zsófia tiszteletére. Ezt a templomot a kegyúr, *Tomaschek János*, építész és földbirtokos restaurálta. O felsége a koronás arany érdem-

DR. LÁNYI JÓZSEF,

kapai kamarás, fenséges Ferenc Ferdinánd trónörökös udvari papja.

keresztel tüntette ki. Fiókegyházai: *Kis-Selmec* Urunk születése kápolnájával (1881). Klácsén. Konvszkc, Lipóc, Podhard. Pl. *Paulovics József*, t. kanonok. Született 1834 jan. 19. Bars-Pázsiton. Pl. 1867-től, 1872. esp., 1878. c. kanonok.

9. **Thurán.** Al. 1300. Újjáal. 1899. Temploma sz. Gál. Ép. a XIII–XIV. században. Fiókegyházai: Kipelán, Nolcsó, Rutkó, Sutó. Adm. *Láby Nándor*. Született 1868 március 12. Szokoleson. Adm. 1899-től.

II. Alsó-turóci esperesi kerület.

Esperes: *Benisek Imre*, znióvárjai plébános.

1. **Felső-Stubnya.** Újjá al. 1788. Temploma sz. Anna. Kincse egy értékes kehely a XVI. századból. Pléb. *Holbay Lajos*. Szül. 1865 jan. 3. Podluzsányban. 1889. karkáplán, 1891. adm., 1892. pléb.

2. **Háj.** Al. 1454. Temploma sz. Kozma és Dömjén. Fiókegyházai: Cseremosnó, *Alsó-Stubnya* sz. Anna templomával (1596). *Stubnya-Jürdő* Nep. sz. János kápolnájával (1790). Pl. *Szilveszter Román*, ker. jegyző. Született 1814 január 16-án Szepesváralján. Plébános. 1877. Jánosréten. 1889. Szklenón, 1891-től Hájon.

3. **Jeszenó.** Al. 1808. Temploma még nincs. Ellátja a tótrónai plébánia.

4. **Turóc-Szent-György.** 1332-ben már létezett. Temploma szent György. Fiókegyházai: Abrahámfalva, Andrásfalva, *Lászlófalva* sz. Kozma és Dömjén templomával (1375). *Lezsiacho* Ker. szent János templomával (1817). Moskóc, Polerieka, *Szlován* Pád. sz. Antal templomával (1856). Pl. *Fukas József*. Szül. 1851 márc. 3. Koritnicán. Pl. 1883. Valesan, 1891. Sz.-Györgyön.

5. **Turóc-Szent-Mária.** 1252-ben már létezett. Temploma a b. Szűz születése. 11 fiókegyháza közül *Jezernicen* sz. Borbála temploma. Ép. 1517. Pl. *Pillarik János*. Szül. 1867 aug. 3. Nagy-Koszmályon. Pl. 1898-tól.

6. **Szklenó.** Al. 1500 körül. Pl. *Turek Károly*. Szül. 1854 nov. 2. Szomólnokon. Pl. 1890. Kékellón, 1892. Szklenón.

7. **Tót-Próna.** 1332-ben már létezett. Temploma Mindenszentek. Fiókegyházai: Briesta, Hadviga, Kelemenfalva, Liesno-Rudnó. Pl. *Riedl Lajos*. Szül. 1852 júl. 10. Kis-Tapolcsányban. Pl. 1890-től.

8. **Valesa.** Al. 1787. Temploma a sz. Kereszt föltalálása. Fiókegyházai: Benyic, *Pribóc* sz. Simon és Judás templomával. Pl. *Vojtussák Károly*, ker. tanf. Szül. 1858 ápr. 25. A.-Lipnicán. Pl. 1891-től.

9. **Vrickó.** Al. 1788. Temploma szent Bertalan. Ép. ugyanakkor. Pl. *Bresztyenszky Gyula*. Szül. 1868 okt. 12. Tót-Prónán. Pl. 1899-től.

10. **Znió-Varalja.** Al. 1250 körül. A turóci prépostság székhelye volt. Temploma sz. Miklós. Ugyanitt a régi prépostsági b. szűz Mária-templom, melyet 1200 körül építettek. 1826-ban újjáépítették. Gyönyörű képe a Magyarok Nagyasszonya, mely kegykép. A Kálvária 1729-ben készült. A plébániai könyvtár díszé egy magyar incunabulum, esztergomi missale. Fiókegyháza *Luzan*, sz. József kápolnájával (1890). Pl. *Benisek Imre*, esp. Szül. 1864 nov. 5. Alsó-Revucán (Liptóm.). Pl. 1894. Vrickón, 1896. ker. tanf., 1897. h. esp., 1899. esp. Kiadta Camus püspök «Szalézi szent Ferenc szelleme» munkáját magyarul. Pl. *Longauer János*.

A ZEBÁNYAI TEMEOM BELSEJE JAKARFAIVÁN.
Zolyommi.

Barsi főesperesség.

Főesperes: *Krssák János*, lutillai pléb.

I. Körmöcbányai esperesi kerület. Esperes: *Datyel János*, karvalyi pléb.

1. **Körmöcbánya.** Al. 1200 körül. A várbeli sz. Katalin plébánia-templomot 1250 körül építették. Mátyás király korában bővítették; ujabban gyökeresen restaurálták. Kéthajós, csúcsíves, szentélye nyolcszögű. A szent Erzsébet szegényház temploma a XIII. században, a sz. Ferenciek temploma 1658-ban épült. Ezenkívül a következő kápolnák vannak itt: sz. András (1260), sz. Anna (1773) és a Kálváriahegy kápolnája (1450). Pl. *Bresztyanszky József*. Szül. 1852 szept. 16. Besztercebányán. 1886. Körmöcbányán főreáliskolai hitoktató, 1889. jánosréti pléb., 1901. körmöcbányai pléb. Pl. *Jozif László*. Szül. 1871 aug. 7. Jánosréten. Hitoktató a főreáliskolánál.

2. **Jalna.** Al. 1767. Temploma Nep. sz. János, u. a. épült. Fiókegyházai: Bezeréte, Garam-Berzence. Plébános *Gregorovics Nándor*. Szül. 1844 jún. 15. Pl. 1881-től.

3. **Jánoshegy.** Régi pl. Temploma Ker. sz. János. Ép. 1200 körül. Ugyanitt a b. Szűz kápolnája (1726).

Fiókegyháza: *Alsó-Turcsok* Nep. sz. János kápolnájával (1828). *Felső-Turcsok* a Szentháromság kápolnájával (1839). Pl. *Osztwald Béla*, ker. jegyző. Szül. 1846 ápr. 18. Besztercebányán. Plébános 1882. Kékellőn, 1899. Jánoshegyen. Sl. *Stíffel László*.

4. Jánosréti. Al. 1810. Temploma szent Miklós (1544). Pl. *Zamboj Béla*.

5. Karponca. Al. 1440 körül. Temploma szent Márton (XIV. sz.). Adm. *Brogyányi Endre*. Szül. 1873 szept. 25. Adm. 1899-től.

6. Karyaly. Al. 1300 körül. Temploma szent Mihály. Ép. a XIII—XIV. században. Fiókegyháza: *Bartos* Nep. sz. János templomával, Dallos, Határkelesény, *Kiszélfalva* a szenvedő Jézus templomával (1785). Tormáskert. Pl. *Datyel János*, esp. Szül. 1847 okt. 24. Liptó-Sz.-Mihályon. Pl. 1889. Jánosgyarmaton, 1897. Karvalyon, 1898. esp. Sl. *Medveczky Károly*. Született 1875 jún. 8. Arvaváralján.

7. Kékellő. Al. 1806. Temploma Nep. szent János. Ép. ugyanakkor. Plébános *Buócz Sándor*. Született 1865 október 1. Körmöcbányán. Plébános 1894-től.

8. Kunosvágása. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Ép. 1400 körül. Pl. *Hrabovecz Alajos*. Szül. 1841 jún. 20. Zsolnán. Pl. 1873. Jánosréten, 1877. Kunosvágáson.

ÓHEGYI BUCSÓJÁRÓ-TEMLOM ZÓLYOMMEGYÉBEN.

II. Ujbányai esperesi kerület. Esperes: *Rakovszky Mátys*, zsarnócai pl.

1. Bars-Rudnó. Al. 1807. Temploma sz. Imre. Adm. *Cebecauer Antal*, kiérd. esperes. Szül. 1830 jún. 12. Szvarinban. 1856. tanulmányi felügyelő, 1860. theol. tanár, 1867. pl. Péterin, 1886. hely. esp., 1895. pl. Bacúrban, 1896. adm. Bars-Rudnón.

2. Berzence. Al. 1784. Temploma a B. Szűz születése. Pl. *Ruszkó Rudolf*. Szül. 1867 márc. 28. Pl. 1896.

3. Dóczyfűrész. Al. 1787. Temploma sz. Lukács (1744). Pl. *Csellár József*. Szül. 1855 júl. 5. Benesházán. Pl. 1892-től.

4. Felső-Hámor. Al. 1715. Temploma szent Márton. Fiókegyháza: Erdő-Surány, Gyertyánfalva. Pléb. *Matejesik János*. Szül. 1855 jan. 27. Besztercebányán. Pl. 1888. Cachon, 1892-től Hámoron.

5. Geletnek. 1332-ben már létezett. Temploma sz. Márton. Ép. 1408. Szentélye megmaradt eredeti csúcsíves alakjában. Fiókegyháza *Szénásfalva* szent Erzsébe templomával. *Záborcson* a b. Szűz kápolnája (1850). Plébános *Bogisich Ágost*. Született 1842 december 8. Budapesten. Plébános 1876. Dóczyfűrészben, 1891-től Geletneken.

6. Madarasalja. Al. 1787. Temploma sz. Terézia (1753). Fiókegyháza Élesmart. Adm. *Belus Antal*. Szül. 1826 jún. 3. Bobrón. 1861. pl. Kelőn, 1874-től pl. Madarasalján.

7. Magosmart. Al. 1865. Temploma szent József (1786). Adm. *Majtbán Károly*. Szül. 1869 október 2-án Besztercebányán. Pl. 1901-től.

8. Pálos-Nagymező. 1619-ben létezett. Temploma Mindenszentek (1511). Pl. *Schifferdecker Ferenc*. Szül. 1848 márc. 6. Trsztenán. Pl. 1884-től. Sl. *Laukó Erőő*.

9. Ujbánya. 1230-ban már létezett. A b. szűz Mária születése tiszteletére emelt templomát 1664-ben a törökök lerombolták; 1725-ben fölépítették. A szegényházban sz. Erzsébet temploma. A Kálvárián szent Kereszt fölmagasztalása temploma (1826). Továbbá a szenvedő Jézus (1822), a Kohutovo-völgyben az Angyalok királynéja kápolnája. Fiókegyháza Bükköskut a hutákkal. Plébános *Vicsák György*, h. esp. Szül. 1855 ápr. 12. Zakameno-Klinben. Pl. 1882. Felső-Micsinyén, 1897-től Ujbányán, 1899. hely. esp. Sl. *Zánvi János*. Szül. 1872 ápr. 28. Privigyén. *Leporisz Ignác*. Szül. 1876 aug. 1. Privigyén.

10. Vihnye-Peszerény. Al. 1760. Temploma sz. Mihály. *Vihnye-fürdőn* Nep. sz. János kápolnája. Plébános *Daubner József*, t. pápai káplán. Született 1845 júl. 26. Selmecebányán. Pl. 1876-tól.

11. Zsarnóca. Al. 1400 körül. Temploma sz. Péter és Pál. Ép. ugyanakkor. A Kálvárián Jézus sz. Szive kápolnája (1895). Fiókegyháza: *Alsó-Hámor* a fájdalmas

A ZÓLYOMI PLEBÁNIAI TEMPLOM FŐOLTÁRA.

† BELHÁZY IMRE,
pát, volt plébános, Kormocbányán.

Szűz (1714) és sz. Erzsébet (1894) kápolnájával. *Garamrev.* Temploma sz. Katalin (1845). Lukavica, Revistye-Váralja. Pl. *Rakovszky Mátvás*, esperes. Szül. 1832 febr. 17. Aranyos-Maróton. 1864. pléb. Felső-Micsinyén, 1881. Zsarnócán, 1895. h. esp. Sl. *Janecek Károly*. Született 1872 június 23. Kormöcbányán.

III. Garamszentkereszi esperesi kerület.

Esperes: *Czeisel László*, nagylócsai pl.

1. **Felső-Apáthi.** 1613-ban már létezett. Temploma sz. Lőrinc. Fiókegyháza Apáthegyalja. Pl. hely. *Janovszky János*. Szül. 1843 jún. 26. Vág-Besztercén. 1868. püsp. szertartó, 1875. püsp. titkár, 1876. vrickói pléb.

2. **Felső-Zsadány.** 1686-ban létezett. Temploma szent Simon és Júdás. Fiókegyházai: *Alsó-Zsadány*. Temploma Szentháromság. Ép. 1847. *Bükkökuton* a b. Szűz kápolnája (1890). Felső-Tárnok. Pl. *Polácsék János*. Született 1854 dec. 28. Rózsahegyen. 1888. pl. Kelőn, 1894. pl. Zsadányban.

3. **Garam-Mindszent.** 1686-ban létezett. Temploma Mindenszentek. Fiókegyházai: *Ladomér* a Szentháromság kápolnájával. *Saskő-Váralja*. Plébános *Kovácsoszky Róbert*. Született 1852 október 17. Sebeséren. Adminisztrátor 1890. Ternyén, 1897. plébános Garam-Mindszinten.

4. **Garam-Kürtös.** 1572-ben létezett. Temploma sz. Mária Magdolna. Fiókegyházai: *Kis-Lócsa*, *Majláth* a Szentháromság templomával (1896). Pl. *Szepessy József*, kiérd. esp. Született 1814 jún. 7. Kormöcbányán. 1846. pl.

Kaproncán, 1852. esp., 1859-től garamkürtösi pl.

5. **Jánosgyarmat.** 1630-ban létezett. Temploma Jézus szent Szive. Ugyanitt a fájd. Szűz kápolnája (1739). Plébános *Feldmajer Agost*. Szül. 1866 febr. 12. Besztercebányán. Pl. 1899-től.

6. **Kelő.** Al. 1807. Temploma sz. Máté. Plébános *Árcay István*. Született 1864 június 11-én. Peterin. Plébános 1894-től.

7. **Lutilla.** Al. 1563. Temploma sz. László. Ép. 1489. Ugyanitt a Szentháromság kápolnája. Pl. *Krssák János*, főesperes. Szül. 1844 aug. 10. Turdossinban. 1867. tanulm. felügyelő, theol. tanár, 1877. pl. Bars-Rudnón, 1891. Lutillán, 1896. esp., 1899. főesp.

8. **Mogyorómál.** 1616-ban létezett. Temploma sz. Gál (1654). Fiókegyháza *Köszorús* sz. László templomával (1803). Pl. *Hainrich János*. Szül. 1863 ápr. 25. Zsolnán. Pl. 1894-től.

9. **Mocsár.** Al. 1807. Temploma a sz. Rózsafüzér (1782). Adm. *Demovich Bertalan*. Szül. 1811 aug. 24. Bogdanócon. 1867. gimn. hittanár Besztercebányán, 1884. pl. h. Bisztricsényben, 1886. Mocsáron.

10. **Nagy-Lócsa.** Régi pl. Temploma sz. Fülöp és Jakab. Ezenkívül sz. Donát kápolnája. Fiókegyháza *Alsó-Tárnok* a Szentháromság kápolnájával. Pl. *Czeisel László*, esp. Szül. 1849 aug. 25. Szklenón. 1882. pl. Újgyarmaton, 1896. ker. tanf., 1899. nagylócsai pl. és esp.

11. **Garam-Szent-Kereszt.** A püspök székhelye. A plébánia 1332-ben már létezett. Temploma sz. Kereszt fölmagasztalása (1812). Kincstárában van egy nagybecsű XV. századbeli zománcos ezüstkehely. A püspöki székházban az Angvái üdvözlét, a temetőben a szent Család kápolnája. Fiókegyházai: *Ó-Kormöcske*. Temploma szent Imre (1889). *Kupcsé* pusztán szent István vértanú kápolnája (1863). Plébános *Vetzel István*, szentszéki tan. Született 1854 december 26. Rajecen. 1878. püsp. iktató, 1886. p. titkár, 1891. szentszéki tan., 1896-tól pléb.

12. **Szklenőfürdő.** 1695-ben már létezett. Temploma sz. Lukács (1808). Fiókegyháza *Repistye* a bold. Szűz kápolnájával (1861). Plébános *Fodor Antal*. Született 1845 április 24. Zólyom-Lípesén. 1881. adminisztrátor Felfalun, 1882. Szklenő-fürdőn, 1899. t. esperes.

13. **Újgyarmat.** Al. 1780. Temploma szent Miklós. Ezenkívül szent Vendel kápolnája (1847). Pl. *Hoffmann János*. Született 1815 szeptember 12. Rajecfürdőn, 1880. kaproncai, 1899. újgyarmati pl.

Nyitrai főesperesség.

Főesperes: *Hancsok Ignác*, handlovai pléb.

I. Bajmóci esperesi kerület. (Nyitra vm.)

Esperes: *Toblland József*, tótprónai pléb.

1. **Bajmóc.** 1400-ban létezett. Temploma szent Márton. Ép. 1224. A várban Kapisztrán sz. János, a Kálvária-hegyen a fájdalmas Szűz kápolnája (1816), a temetőben sz. Mihály, a hegyen sz. Vendel kápolnája (1774). Fiókegyházai: Bajmóc-Apáti, Dubnica, Kocúr, Alsó- és Felső-Sutóc. A *bajmóci fürdőben* kápolna (1797). Pl. *Rudnuy Alajos*, prépost. (Mint

A Katholikus Magyarország.

FAULOVICS JÓZSEF,
c. kanonok, plébános-helyettes, Szucsán.

bárhidai [Győr c. m.] plébános 1901-ben lett hajmóci prépost-plébános, egyszersmind fölvétetett ez egyházmegyébe.) *Sl. Křianická Sčanisťlo*. Szül. 1873 nov. 13. Turóc-Sz.-Mártonban.

2. **Brezán**. Al. 1437. Temploma sz. Ilona (1409). Fiókegyházai: Kis-Próna, *Nedožsér*. Szent Flórián és Vendel kápolnáival. Pollusz. Plébános *Lukács Ignác*. Született 1854 július 12. Kis-Tapolcsányban. 1887. lazáni, 1890-ben brezáni plébános.

HOLSZKY KÁROLY,
theologiai tanár Besztercebányán, a jelen mű
megírásában munkatárs.

3. **Chrenóc**. Al. a XVI. században. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: Brusznó, Kis-Csausa, Nagy-Csausa, Jalovec, Lipnik, Morovná, *Rásztocsnó*. A b. szűz Mária születése templomával (1667). Pl. *Psztotka Ferenc*. Szül. 1870 október 14. Besztercebányán.

4. **Cach**. Al. a XIV. században. Temploma sz. Katalin. Fiókegyháza *Chvojnicá* a b. szűz Mária bemutatásáról nev. kápolnával. Pl. *Klein Antal*. Szül. 1864 okt. 31. Bécsben. Sz.-Ferenc-rendi volt.

5. **Gajdel**. Al. a XIV. században. Temploma sz. Miklós. Ezenkívül a b. szűz Mária kápolnája. Al. 1824. Pl. *Martinovich Miksa*. Szül. 1844 dec. 21. Besztercebányán. Pl. 1874-től.

6. **Handlova**. Al. a XV. században. Temploma sz. Katalin. Pléb. *Policsék Károly*. Szül. 1864 júl. 17. Szomolnokon. Előbb cachi plébános volt. *Sl. Hermann József*.

7. **Koós**. A XV. században már létezett. Temploma sz. András. Pl. *Kluch Ferenc*. Szül. 1845 szept. 21. Znióvárálján. 1879. pl. Lazánban, 1887. Koóson.

8. **Lazán**. Al. 1788. Temploma Haviboldogasszony. Fiókegyházai: Kanyanka, *Poruba* sz. Miklós templomával. Ép. 1500. Pl. *Kacska József*. Szül. 1865 márc. 3. Likavkán. Pl. 1898-tól.

9. **Privigye**. 1332-ben már létezett. Temploma szent Bertalan. Ép. a XIII. században. Ugyanitt a Boldogasszony temploma (1450), végül a kegyesrendiek Szentháromság temploma (1666). Fiókegyházai: Hradec,

Kis-Lehota, Nagy-Lehota, Nécvál. Pl. *Moser Tivadar*, t. kanonok. Szül. 1841 szept. 8. Pl. 1872. Tót-Prónán, 1879. Jálnán, 1880. Mosócon, 1899. esp., 1901. privigyei pléb. *Sl. Szeleczy Ferenc*. Szül. 1868 ápr. 2. Perháton.

10. **Szebedrázs**. Al. 1804. Temploma sz. Borbála (1642). Fiókegyháza *Csigel* sz. Máté templomával (1762). Adm. *Grigely Mátyás*. Szül. 1861 ápr. 27. Hámriban. Pl. 1899-től.

11. **Tót-Próna**. Al. a XV. században. Temploma Ker. sz. János. Ép. 1400 körül. Ugyanitt a szent Olvasó kápolnája (1890). Fiókegyházai: Maizl, Szolka. Plébános *Voblland József*, esperes. Született 1831 március 17. Handlován. Pl. 1867. Sz.-Péteren, 1871. Tót-Prónán, 1899. esp. *Sl. Raitsits Ferenc*. Szül. 1872 aug. 3. Budapesten.

12. **Tuzsina**. Al. 1686. Temploma sz. Jakab. Ugyanitt a fájd. Szűz kápolnája (1818). Pl. *Czeizel Ignác*. Szül. 1838 júl. 26. Tót-Prónán. Pl. 1871-től.

II. Oszlányi esperesi kerület. (Bars vm.) Esperes: *Kruppa Pál*, kiskeresnyeai pléb.

1. **Bisztricsény**. Al. 1808. Temploma Szentháromság. Fiókegyháza *Nyitrašeg*. Temploma szent Anna (1730). Plébános Gömöri *Havas Béla*. Született 1865 szept. 23. Pónikon. Pl. 1897-től.

2. **Felfalu**. Al. 1808. Temploma sz. Pál. Al. 1837. Ugyanitt sz. Vince kápolnája. Fiókegyháza Radóc. Pléb. *Tencer János*, ker. jegyző. Szül. 1844 okt. 9. Ujbányán. Pl. 1882-től.

3. **Felső-Kamenec**. Al. 1654. Temploma Mindenszentek. Fiókegyházai: Alsó-Kamenec. *Nemes-Kosztolány*, Ker. szent János templomával (1706). *Uhlyárik János*. Született 1837 március 2. Kő-Porubán. Pl. 1874. Fekete-Balogon, 1884. Sz.-Péteren 1892. Felső-Kamenecen.

4. **Kis-Keresnye**. 1332-ben már létezett. Temploma a boldogságos Szűz születése. Fiókegyháza Nagy-Keresnye. Pléb. *Kruppa Pál*, esp. Szül. 1842 okt. 11. Galgócon. 1872. theologiai tanár, 1877. pl., 1897. esperes.

5. **Nagy-Ugróc**. 1332-ben már létezett. Temploma szent Mihály. A kastélyban és a Kálvárián kápolna. Fiókegyházai: Kalacsna, Pázsit. Pl. *Bartáky György*. Szül. 1861 április 20. Zsolnán. Pl. 1891. Lazánban, 1898. Nagy-Ugrócon. *Sl. Zsivny János*. Szül. 1861 okt. 12. Privigyén.

6. **Oszlány**. 1332-ben már létezett. Temploma sz. István kir. (1768). A temetőben kápolna. Fiókegyháza *Cserenye*. Temploma sz. Mária Magdolna (1740). Pl. *Ujváry Mátyás*. Szül. 1852 febr. 10. Liptó-Ujváron. Pléb. 1887. Bisztricsényben, 1897. Oszlányban.

7. **Simony**. 1332-ben már létezett. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyháza *Kis-Ugróc* szent Anna kápolnáival. Al. 1719. Pl. *Pojtek János*. Szül. 1857 okt. 5. Felső-Stepánón. Pl. 1886-től.

Egyházmegyei áldozópapok egyéb hivatalokban: *Droppa József*, főgimn. hittanár Besztercebányán. *Gasparik Kálmán*, Pittsburgban, Amerikában. *Matunák Mihály*, korponai felső népisk. ig. tanár. *Navratil Bertalan*, katonai lelk. Grácban. *Szászinek Ferenc*, gyóntató Mária-Cellben. *Gaal Lajos*, kat. lelkész Pozsonyban. *Lányi József*, Ferenc Ferdinánd trónörökös ő fensége udvari papja.

Nyugalmozottak: *Jurkovich József N.-Lévardon*. *Maszarovics Arnold*, Pozsony-Besztercén. *Petykó Elek*, c. prépost Ujbányán. *Reiprich Antal*, Selmebányán. *Huszka Márton*, Hámorban. (Borsodm.)

A SZÉKESFEJÉRVÁRI PÜSPÖKSÉG.

QUANTAN Mária Terézia királyné megalapította a besztercebányai, rozsnói és szepesi püspökségeket, a népes Dunántúl püspökségeit is szaporítani óhajtott a hitélet emelése végett. Évegből két nagy területű püspökségből, nevezetesen a veszprémi és győri püspökségekből szakított ki 1777-ben két új püspökséget, a székesfejérvárit és a szombathelyit, mely intézkedését VI. Pius pápa jóváhagyta.

Az új püspökség joghatósága alá rendeltetett a veszprémi egyházmegyének egész keleti része, mely a veszprémmegyei határtól a Dunáig terjedt, Buda főváros kivételével, mely néhány környékbéli plébániával együtt az esztergomi érsek joghatósága alá került.

Az egyházmegye tehát magában foglalta és foglalja egész Fejérvármegyét, a régi Pilis-megye nagyrészét, valamint a Csepel-szigetet.

Első püspöke Sellyei *Nagy Ignác* volt, aki 1777-től 1789-ig kormányozta az új egyházmegyét. Jelenlegi püspöke, Városhy Gyula tizennegyedik a püspökök sorában. A püspökök között nevezetesen voltak *Vurum József*, a későbbi váradi és nyitrai püspök, aki 1816–1821 közt volt székesfejérvári püspök, *Kopácsy József* (1821–1825), aki innen a veszprémi püspöki székbe ment át s utóbb hercegprimássá emeltetett, *Jekelfalusy Vince* (1866–1871), aki a hetvenes évek ébredő radikális egyházpolitikájával szemben vívott állhatatos küzdelmet, utóda *Dulánszky Nándor*, aki csak két esztendőig volt Székes-Fejérvárott s 1877-ben Pécsre helyezték át, ahol jeles alkotásaival tette emlékezetessé nevét. 1890-től 1900-ig a tragikus körülmények közt elköltözött buzgó *Steiner Fülöp* kormányozta az egyházmegyét, mely 1901-ben Városhy Gyulában nyert böles fejedelmet.

DR. VÁROSHY GYULA, SZÉKES-
FEJÉRVÁRI PÜSPÖK CIMERE.

DR. VÁROSY GYULA, SZÉKESFEJÉRVÁRI PÜSPÖK.

DR. VÁROSY GYULA 1901 november 1-én nevezetvéen ki a székesfejérvári püspökségre, alkotó képességének teljes erejében foglalja el püspöki székét. 1849 augusztus 13-án született Zomborban, ahol atyja előkelő szerepet vitt. A gimnáziumot Kalocsán végezte, ahol akkor kegyesrendiek tanítottak; később, Kunszt József érsek alatt, a Jézus-társaság atyái vették át és Városov Gyula egyik legkiválóbb növendéke lett ez országos híru tanintézetnek. Tehetségét és szorgalmas tanulásának eredményét a nagy közönség előtt is bemutatta, midően egy nyilvános vitatkozás alkalmával, melyen Kunszt érsek is megjelent, fényes hatással tárgyalta a kitűzött tétéleket.

A papi pályára lépven, érseke fölküldte őt a központi papnevelő-intézetbe Budapestre. Még theologus korában két hittudományi szigorlatot tett. Fölszentelése már Haynald Lajos bíboros érseksége alatt történt 1870 július 26-án. Haynald Lajos jeles emberismeretével hamar észrevette az ifjú pap nagyra hívatottságát. Csak rövid ideig hagyta káplánnak Csonoplán s fölküldötte magasabb kiképzés végett Bécsbe az Augustineumba. A bécsi egyetemen tette le még két hátralevő szigorlatát s 1878-ban theologiai doktorrá avatták.

Bécsből visszatérven, Haynald érsek magához vette az érseki udvarba, ahol kevés megszakítással mindaddig maradt, amíg Budapestre nem jött a központi papnevelő-intézet kormányzójának. 1886-ban a kalocsai kis szeminárium kormányzója, ugyanakkor az egyháztörténelem és egyházjog tanára, még ugyanaz évben a nagyobb szeminárium kormányzója lett. 1888-ban érseke fölterjesztésére kanonokká nevezte ki a király s mint a kalocsai káptalan tagja, 1889-ben a bábolnai apáti címet kapta kitüntetésül.

Haynald Lajos bíboros 1891-ben meghalván, utóda Császka György szepesi püspök lett, aki oldalkanonoknak Városov Gyulát vette maga mellé. Hat évig működött itt, midően 1897-ben a király a központi szeminárium kormányzójává nevezte ki. E minden tekintetben szerencsés választásnak méltán örülhetett a jeles papnevelő-intézet. Állandó nemes munkával, zajtalan, de annál tartósabb érdemekkel szolgált rá arra a kitüntetésre is, hogy kormányzói hivatalának első évében XIII. Leo pápa preláthusává emelte.

Mint a központi papnevelő-intézet kormányzója, szorgalmas munkása volt az egyháztörténelmi irodalomnak, melyet már Kalocsán is művelt. Nemcsak folyóiratokban, hanem önálló dolgozataiban is értékes tanulmányokkal gazdagította egyháztörténelmi irodalmunkat. A kalocsai schematizmusban is több értekezése jelent meg, melyekkel magasra emelte a schematizmusok megszokott névtári színvonalát s buzdító példát adott nem egy egyházmegyének a történelmi schematizmusok kiadására. Különösen az Asztrik érsek személyének kutatásával tárt föl új nyomokat s ezzel a kérdéssel egész történelmi vitairodalmat teremtett. Remélhető, hogy magas méltóságában sem teszi le a történetírói tollat, melylyel egyházának és hazájának becses szolgálatakat tett.

VESZPRÉMI DR. VÁROSY GYULA.
SZÉKESI JÉRVÁRI PUSZOK.

A SZÉKESFEJÉRVÁRI KÁPTALAN.

A SZÉKESFEJÉRVÁRI prépostságot és társaskáptalant még szent István király alapította, amikor Székes-Fejérvárt nemcsak koronázó, de temetkező helyül is választotta s ott fölépítette az akkori időben ritka fényességű székesegyházat. A székesfejérvári káptalan, alapítójának szellemétől vezetve, jelentékeny szerepet vitt Magyarország közéletének intézésében. A káptalan egészen a török hódoltság koráig virágzott, de a város 1513-ban áldozatul esvén az ádáz ellenségnek, a káptalan is szétoszlott.

A káptalan nem éledhetett föl a török kiűzése után sem. 1765-ig kellett várnia, míg Mária Terézia királyné a pozsonyi országgyűlés határozata alapján újra föl nem élesztette. A püspökség megalapítása után székeskáptalani méltóságra emelte. De azzal is kitüntette a szent István király alapította s romjaiból föl nem támadt régi székesegyház helyett épült új káptalani székesegyházat, hogy megajándékozta azzal a drága ereklye-tartóval, amely szent István király koponyájának maradványát foglalja magában. A szent ereklyét sokáig a raguzai székesegyházban őrizték és Mária Terézia királynő szerezte azt vissza Székes-Fejérvárnak, ahol a szent király eltemetve volt és ahol sírját földülták a pogányok. A szent ereklyét díszes kísérettel, a hívő nép örömujjongása közt 1778 március 29-én hozták Fejérvárra s április 2-án helyezték el a székesegyházban.

A káptalan tagjait I. Ferenc király 1831 április 22-én kanonoki jelvény viselésének engedélyével tüntette ki. A káptalannak újjáalapításakor hat tagja volt; I. Ferdinánd király azonban 1841-ben nyolcra emelte számukat.

1901-ben a káptalan tagjai a következők voltak :

Nagyprépost: *Károly János*, sz. Mihályról nevezett bái apát, püspöki helyettes, a zsinati vizsgáló-bizottság elnöke. Szül. 1834 ápr. 22. Ráckeve. Tétényi adm. 1860-1867., pléb. 1870., esp. 1872., kanonokká 1885-ben nevezetett ki. 1885-1888. papnevelő-intézeti kormányzó, 1898-ban nagyprépost. Nagy irodalmi munkásságot fejtett ki főképp a történetírás terén. Megírta Fejér vármegye monografiáját, melyből két kötet jelent meg.

Olvasókanonok: *Huszár Károly*. (Időközben meghalt.)

Éneklőkanonok: *Kuti Márton*. Szül. 1832 okt. 13. Győrkönyben. 1860. főgimnáziumi tanár, 1865. székesfejérvári felsővárosi pléb., 1876. tanf., 1888. kanonok, ugyanaz évben szemináriumi rektor, 1895. sztrázsi prépost.

Orkanonok: *Komáromy Károly*. Szül. 1840 jan. 20. Vaálon. 1874. püsp. iktató, 1877. püspöki titkár, 1880. t. pápai kamarás, 1895. kanonok és püspöki irodaigazgató, 1896. oldalkanonok, 1898. bőthi apát.

A SZÉKESFEJÉRVÁRI SZÉKESEGYHÁZ.

Székesfehérvári főesperes: *Mayer Károly*. Szül. 1837 szept. 14. Székes-Fejérvárott. A theológiát a Pazmany Pázmány-egyetemen végezte. 1868. csépi adm., 1876. pl. Vértes-Bogláron. 1880. Csákváron, 1890-ben szentszéki tan., 1895. szentszéki főesperes, 1896. kanonok, 1898. tiszibóthi apát.

Budai főesperes: *Szűborics Jenő*. Szül. 1844 szept. 19. Győrött. Theologiai tanulmányait Bécsben végezte. 1869. 1873. papnevelő-int. lelki atya, 1873—1896. theol. tanár, 1877—1896-ban tanulm. felügyelő, 1881 óta az macan-sola igazgatója, 1885. tisz. kanonok, 1896. kanonok, 1899-ben kompolti apát.

Id. mesterkanonok: *Krencz Ignác*. Szül. 1843 ápr. 26. Székes-Fejérvárott. 1871. hitoktató Fejérvárott, 1874—1897. theol. tanár, 1874—1889. a székesegyház szertartásmestere, 1897. kanonok s az elaggott papok intézetének előjárója.

Ifj. mesterkanonok: *Grempsperger István*. Szül. 1835 dec. 7. Bián (Pest vm.) 1869. székesfejérvári belvárosi adm., 1873. papnevelő-int. lelki atya, 1876. szentszéki tanácsos, 1885. címz. apát, 1888. főreáliskolai püsp. biztos, 1898. kanonok.

A PÜSPÖKSÉG KORMÁNYZATA.

A székesfejérvári püspökség két főesperességre, a székesegyházi és budai főesperességre oszlik. Ezekben van tizenkét esperességi kerület. A plébániák száma mindössze 92; helyi káplánság van 2. Az egyházmegyei papság száma mindössze 156, akik közül 131-en foglalkoznak lelkészettel.

Az egyházmegye területén van 8 apátság és 5 prépostság. Négy rendházban 47 szerzetes, 12 kolostorban 62 apáca végzi hivatásának istenes földadatát.

Az egyházmegyének papnevelő-intézete van Székes-Fejérvárott. Prodirektora *Mayer Károly* kanonok. Igazgatója *Krencz Ignác*, kanonok. Alig.: *Scheirich Antal*. Szül. 1858 júl. 11. Etyeken. Theol. tanár 1883-tól. Lelki ig.: br. *Gudenus Ervin*. Szül. 1870 március 7. Gádon (Torontálm.). 1896. tanulm. felügyelő, 1898. lelki igazgató. Tanulmányi felügyelő: *Reichardt Tamás*. Szül. 1875 dec. 22. Isztiméren. Tanárok az előbb nevezettekén kívül: dr. *Klancz György*, püspöki titkár. dr. *Viszota Alajos*, püsp. iktató és szertartó.

Kegyűr 46 van az egyházmegyében. A nagyobb kegyuraságok: a vallásalap 18, a m. kir. pénzügyminiszterium 6, a csász. és kir. család és József főherceg 5—5, a székesfejérvári káptalan és gr. Esterházy Miklós Móríc 4—4, a zirci apátság, gr. Cziráky Antal, gr. Wimpffen Simon, Székes-Fejérvár sz. kir. város 2—2 plébánián. Szabad püspöki adományozású javadalom van 8.

Az egyházmegye híveinek száma **230.305**. A lakosság vallásra nézve az 1901-iki népszámlálás szerint következőleg oszlik meg:

Fejérvárm. (Székes-Fejérvár várossal)	Pleb.	R. kath.	G. kath.	G. kel.	Ag. ev.	Ev. ret.	Unit.	Izr.	Lgyéb.
...	61	161.474	117	1.017	6.741	58.616	254	7.863	20
Pest-Pilis-Solt Kiskun vm.:	31	68.831	52	2.006	310	16.307	-	2.068	58
Összesen:	92	230.305	169	3.023	7.051	74.923	254	9.931	78

A püspöki iroda. Igazgató: *Komáromy Károly*, kanonok. Titkár: dr. *Klancz György* Szül. 1860 máj. 5-én Karádon (Somogy vm.). 1886—1891. hitoktató Székes-Fejérvárott. 1890. püsp. szertartó, 1896. szentszéki tan., 1898. püspöki titkár. Jegyző: *Stréit Ferenc*, t. pápai káplán. Szül. 1868 nov. 2. 1898. szentszéki jegyző Székes-Fejérvárott. Ikt. és szertartó: dr. *Viszota Alajos*, theol. tanár. Szül. 1872 nov. 24. Eresiben.

Székesegyházi főesperesség.

Főesperes: *Mayer Károly*, apát, kanonok.

I. Székesegyházi esperesi kerület. Esperes: *Tamás Vilmos*, székesfejérvár-felsővárosi plébános.

1. Székes-Fejérvár. (Belváros.) Al. a város visszafoglalása után 1688. Kéttornyú, barokk stílusú temploma, mely egyszersmind székesegyház, sz. István király tiszteletére épült 1758—1768. Legnagyobb kincse szent István herméja, melyet Mária Terézia ajándékozott. Egyik harangját 1195-ben III. Béla ajándékozta a sz. Keresztről nev. lovagrend fejérvári templomának, a háborús időkben elásták s 1725-ben találták meg. 1831-ben újra öntötték. Egy másik harangja, mely szintén a keresztes lovagoké volt, 1380-ból ered. A szeminárium temploma a karmelhegyi bold. Szűz. Eredetileg az 1688-ban betelepített karmelítáké volt; 1801-ben adta át Milassin Miklós püspök királyi engedéllyel a papnevelő-intézetnek. A ciszterciek Nep. sz. János temploma és kolostora a pálosoké volt. 1688-ban állították helyre, 1813-ban a cisztercieknek adták. A sz. Ferenc-rendé szent Imre (1720). Ezenkívül a következő kápolnák vannak itt: sz. Anna, Jézus sz. Szíve a városi árvalházban, Szentháromság a temetőben, sz. Kereszt a sóstói temetőben. Pl. *Horváth István*. Szül. 1857 júl. 4. Székes-Fejérvárott. 1884—1886. u. o. hitoktató. Azután nevelő 1890-ig; ettől fogva 1898-ig reáliskolai hittanár Székes-Fejérvárott, 1898-tól pléb. Sl. *Tomann Antal*. Szül. 1867 jún. 4. Székes-Fejérvárott. *Szalay József*. Szül. 1871 jan. 21. Székes-Fejérvárott.

Hitoktató: *Bilkei Ferenc*, a «Fejérmegyei Napló» szerkesztője. Szül. 1872 jún. 13. Szent-Mihályon. Theol. tanulmányait a központi szemináriumban, Budapesten végezte. A saját szerkesztésében megjelenő lap cikkein kívül több szépirodalmi dolgozatot írt katolikus lapokba.

2. Székes-Fejérvár. (Felsőváros.) Al. 1778. Temploma sz. Sebestyén és Flórián. A városi kórházban sz. Rókus, a szőlőhegyen sz. Donát, a temetőben a Föltámadás kápolnája. A Kálvárián színtén kápolna. Plébános *Tamáš Vilmos*, esperes. Szül. 1844 júl. 5. Pléb. 1888-tól. 1896. szentszéki tan. 1898. esperes és ker. tanfelügyelő. Sl. *Gönczöl Antal*. Szül. 1872 máj. 5. Győrött. *Felber Gejza*. Szül. 1869 dec. 2. Kozmán (Fejérm.).

3. Pákozdi. Al. 1818. Temploma sz. József. Pl. *Strebeczky István*. Szül. 1845 aug. 20. Székes-Fejérvárott. Pl. 1885-től.

4. Sárpentele. Al. 1818. Temploma szent Kereszt fölmagasztalása. Fiókegyháza: *Urbida* a szent Kereszt fölmagasztalása templomával. *Szent-Mihály*. Kápolnája van ugyanannak tiszteletére. Kis-Keszti. Pl. *Schmidt Márton*, ker. jegyző. Szül. 1852 júl. 9. Szaáron. Pl. 1889-től.

II. Felső-székesfejérvári esperesi kerület.

Esperes: *Janky Ede*, isztiméri plébános.

1. Bakony-Sárkány. Al. 1788. Temploma sz. István király. Pl. *Dallmann József*, ker. jegyző. Szül. 1845 febr. 19. Tolnán. Adm. 1880., pléb. 1884-től.

2. Balinka. Curatia. Al. 1784. Temploma szent Vendel. Adminisztrátor *Tanninger Nándor*.

3. Bodajk. Al. 1749. Temploma Segítő szűz Mária. Kegyhely. Fiókegyháza *Csurgó* szent Katalin templomával. Pléb. *Szentiványi Károly*. Szül. 1865 okt. 23. Kis-Perkátán. Pl. 1895-től. Sl. *Ásványi Béla*. Szül. 1870 máj. 12. Fel-Bakán (Pozsonym.). *Mészáros István*. Szül. 1874 jún. 25. Peéren (Györm.).

4. Csókakő. (XIV. sz.) Újjá al. 1788. Temploma sz. Donát. Fiókegyháza *Söréd* sz. Mihály templomával. Adm. *Steirer Mihály*. Szül. 1855 jún. 7. Adonyban. Adm. 1890-től.

5. Csoór. Al. 1788. Temploma Sárloboldogasszony. Fiókegyháza *Luota* sz. István király templomával. A templom szentélye a XVI. századból való. Birtokában egy 1400-ból eredő egyszerű kehely van. Pléb. *Fligler György*. Szül. 1841 ápr. 5. Rác-Almásán. Pl. 1870. Csókakőn, 1879. Csoóron.

6. Iszka-Szent-György. Al. 1773. Temploma Szentháromság. A kastélyban a sz. Kereszt fölmagasztalása, a temetőben sz. Rozália kápolnája. Fiókegyháza: Moha, Guth. Pl. *Horváth Sándor*. Szül. 1849 február 11. Nagy-Kanizsán. 1882. helyi káplán Alesuton, 1886. adm., 1890. pl. Iszka-Szent-Györgyön.

7. Isztimér. Al. 1753. Temploma sz. Anna. Fiókegyháza *Gub-Tamási* Ker. sz. János templomával. Pléb. *Janky Ede*, esp. Szül. 1843 júl. 11. Csákváron. 1868. adm. Ráckeven, 1871. Zsámbékon, 1877. Pázmándon. Pléb. 1878 óta. Esperes 1886. Sl. *Schoderbeck Lajos*. Szül. 1877 aug. 7. Duna-Adonyban.

8. Kuti. Al. 1810. Temploma Nagyboldogasszony. Plébános *Jelinek Antal*. Szül. 1869 február 17-én Zsámbékon. Pléb. 1900-tól.

9. Moór. Al. a XIV. században. Újjá al. 1696. Temploma Szentháromság. Ezenkívül a sz. Kereszt föltalálása tiszteletére épült, úgynevezett magyar templom, mely 1788-ig plébániai templomul szolgált. Továbbá sz. Orbán kápolnája a szőlőhegyen, azután sz. Vendel, sz. Rókus és a temetőben a Föltámadás kápolnája. Fiókegyháza Veleg. A plébániát a kapucinus-rendház vezeti. Adm. *Wittinger Pius*. Sl. *Ponty Fülöp*, *Albenthaler Libor*. Szül. 1854 márc. 23. Boldogasszonyban. *Haszák Kálmán*, *Schweighardt Ferencud*, *Gauruder Izor*. Szül. 1873 febr. 9. Moórott.

10. Ondód. (Pusztavám.) Al. 1789. Temploma Pád. szent Antal. Fiókegyháza *Pusztá-Arki*. Nep. szent János templomával. Pléb. *Kazay Erazmus*. Szül. 1837 október hó 10. Prágában. Pl. 1868. Gáton, 1875. Ondódon.

A SZÉKESFEJÉRVÁRI SZÉKESEGYHÁZ BELSŐJE.

III. Közép-székesfejérvári esperesi kerület.

Esperes: *Saly Pál*, t. kanonok, sárkeresztúri plébános. Hely. esperes: *Vadkerty József*, szabadbattyáni plébános.

1. Aba. Al. 1787. Temploma Szentháromság. A XVIII. században jezsuiták építették; freskói műrecek. Építésmódja unikum. A szentély egész kör, belül hármastagozású karzattal. *Pötöle* pusztán az Urvaesora, *Sz. Iván* pusztán a Megváltó kápolnája. Pl. *Szabó Gyula*. Szül. 1869 ápr. 13. Szombathelyen. Adm. 1895. Zámolyon, pléb. Abán 1897-től.

2. **Püle.** Al. 1749. Temploma Ker. sz. János. Fiókegyháza Csónok (Veszprém vm.). Pl. *Bezőky József*, hely. tanfelügyelő. Szül. 1858 márc. 5. Csurgón (Fejérm.). Pl. 1896-tól. Tanf. 1897.

3. **Káloz.** Al. 1749. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyházai: Hatvan, Nagy-Hörcsök és a kisebb puszták. Pléb. *Radnóczy István*, ker. jegyző. Született 1867 február 2. Szegeden. Admin. 1891. pl. 1893 óta.

4. **Nagy-Láng.** Régi pl. Újja al. 1769. Temploma a sz. Kereszt földmagasztalása. A temetőben a Föltámadás kápolnája. *Csösz* pusztán a bold. Szűz neve temploma. Adm. *Schultz István*. Szül. 1857 aug. 10. Székes-Fejérvárott. Adm. 1887-től.

5. **Polgárdi.** Al. mint curatia 1863. Plébánia 1886-tól. Temploma szent István király. A kastélyban a sz. Kereszt földmagasztalása kápolnája. Plébános *Angyal Ferenc*. Született 1859 november 11. Ságváron (Somogy megye). 1893. admin. Abán, 1896. Polgárdin, u. o. 1897. pléb.

6. **Sár-Keresztúr.** Al. 1788. Temploma sz. Ignác. *Szent-Ágota* pusztán szent Ágota kápolnája. Plébános *Saly Pál*, t. kanonok, esperes. Szül. 1823 ápr. 23. Seregélyesen (Fejérmegye). 1858. pléb. Csórón, 1871. Sárkeresztúron, 1857. kor. arany érdemkeresztet kapta. 1895. esp., 1896. t. kanonok. Sl. *Andriászek János*. Szül. 1868 január 9-én Bokodon (Komáromm.).

7. **Szabad-Batthyán.** Al. 1762. Temploma sz. Imre. Fiókegyházai: Falu-Batthyán, Tác. Pléb. *Tadkerty József* h. esp. Született 1844 dec. 2. Magyar-Ovárott. Pléb. 1888-tól. H. esp. 1897.

A SZÉKESFEJÉRVÁRI PÜSPÖKI PALOTA.

IV. Alsó-székesfejérvári esperesi kerület.

Esperes: *Nyers István*, sárszentmiklósi plébános. Hely. esperes: *Füresz József*, vajtai plébános.

1. **Alsó-Alap.** Al. 1860. Temploma sz. Imre. Fiókegyházai: *Felső-Alap* Nagyboldogasszony kápolnájával. *Alsó-Szent-Iván* a Hétfájdalmú Szűz kápolnájával. Adm. *Láti György*. Született 1867 ápr. 9. Duna-Pentelén.

2. **Előszállás.** Régi plébánia. Újja al. 1766. Temploma a bold. szűz Mária születése. Pl. *Mészáros Amand*, ciszt.-r. Tanár volt Székes-Fejérvárott. Irodalmi munkája «Költészettan és szónoklattan». Sl. *Magyarász Ferenc*, ciszterci-rendi.

3. **Hercegfalva.** Al. 1788. Temploma Sarlósboldogasszony. A fiókegyházait képező puszták közül *Nagy-Tenyimen* Nagyboldogasszony tiszteletére kápolna van. Plébános *Gebaur Izidor*, ciszt.-r. Sl. *Jubász Ervin*, ciszt.-r.

4. **Középfalva.** Curatia. Al. 1862. Temploma a B. Szűz neve. Cur. *Kochán Sándor*, sz.-Ferenc-r.

5. **Sárbogárd.** Al. 1862. Temploma sz. László. Ép. 1859 csücsíves stílusban. Pléb. *Fodor Ferenc*, ker. jegyző. Szül. 1853 júl. 22. Székes-Fejérvárott. Pl. 1885-től.

6. **Sár-Szent-Miklós.** Al. 1770. Temploma szent Miklós. Pl. *Nyers István*, esp., t. pápai káplán, szentszéki ülnök. Szül. 1836 nov. 25. Gyimóton (Veszprém). 1864. nagylángi adm., 1865. pápai káplán, 1872. plébános, 1894. esp., 1896. szentszéki tan. Sl. *Kostyelik Ferenc*. Szül. 1871 márc. 6.

7. **Vajta.** Al. 1745. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: *Céce*. Sz. Kereszt földmagasztalásának templomán kívül kápolnája van az Órangyalok tiszteletére. Sár-Egres. Pléb. *Füresz József*, hely. esperes. Szül. 1861 aug. 16-án Csókakőn. 1889. vajtai adm. Pl. 1890-től. 1895-ben tanfelügyelő és hely. esp. Sl. *Küttelbofer István*. Szül. 1875 aug. 16.

VOROSMARTY MIHÁLY SZOBRA SZÉKESFEJÉRVÁROTT.

V. Csákvári esperesi kerület.

Esperes: *Keifler János*, t. kanonok, acsai plébános.

1. **Acsa.** (XIV. sz.) Újja al. 1755. Temploma a sz. Kereszt földtalálása. Pléb. *Keifler János*, t. kanonok, esp. Szül. 1849 máj. 5. Hőgyészen (Tolnam.). Pléb. 1889. Vértes-Bogláron, 1895. Acsán, 1897. t. kanonok.

2. **Acsuth.** Helyi káplánság. Al. 1882. József főherceg udvara. Az udvari templom szent István király tiszteletére épült. Udvari lelkész és helyi káplán *Szauer László*. Született 1863 máj. 3. Moóron. 1891—1895-ig a bécsi Augustineumban volt.

GRAF ZICHY GYULA,

a Szebenbe valószínű titkos kamarása Romában.

3. Csákberény. Al. 1751. Temploma szent Márton. Plébános *Kovács Alajos*. Szül. 1844 jún. 21. Gyöngyösön. Pl. Csókakőn 1885., Csákberényben 1890 óta.

4. Csákvár. (XIV. sz.) Temploma szent Mihály. Ezenkívül Esterházy Miklós Mór gróf udvari kápolnája: a bold. Szűz bemutatása. A Kálvárián a sz. Kereszt, az erdőben sz. Euszták, az apáca-kolostorban a lourdesi bold. szűz Mária kápolnája. *Kőhányás* pusztán a Győzelmes szűz Mária kápolnája. Pl. *Rácz Endre*. ker. jegyző. Szül. 1859 nov. 18. Székes-Fejérvárott. Alcsuthi h. káplán 1889., esákvári pléb. 1895-től. Sl. *Szabó Jenő*. Szül. 1878 apr. 10. Zala-Szegváron.

5. Felesuth. Al. 1788. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyháza Alcsuth. (L. főntebb.) Pléb. *Kostván Sándor*. Szül. 1868 jún. 6. Nemes-Dömölkön (Vas vm.).

6. Gánth. Al. 1788. Temploma szent Vendel. Adm. *Puli György*. Született 1863 április 20. Székes-Fejérvárott. Plébános 1894-től.

7. Kozma. Al. 1747. Temploma sz. Kozma és Dömjén. Pléb. *Kóroda Ferenc*. Született 1828 december 16. Pettauban (Stájerorsz.) Pl. 1866.

8. Magyar-Almás. Al. 1760. Temploma Nagyboldogasszony. Adm. *Nagy Lajos*. Szül. 1849 jún. 4-én Csepregen. Adm. 1886. Felesuton, almási pléb. 1888-tól.

9. Szaár. Al. 1735. Temploma Ker. szent János. Fiókegyháza *Új-Barok* Nagyboldogasszony templomával. Pléb. *Ramsperger János*. Szül. 1845 aug. 20. Budakeszen. Pl. 1882-től.

10. Vértes-Boglár. Al. 1761. Temploma Szer. sz. Ferenc. Fiókegyháza Bodmér. Pl. *Fritzschafft Janos*. Szül. 1861 szept. 30. Buda-Órsön. Pl. 1896-tól.

11. Zámoly. Al. 1788. Temploma sz. Lőrinc. Pl. *Szorády Gyula*. Szül. 1868 márc. 9. Székes-Fejérvárott.

VI. Vaáli esperesi kerület. Esperes: *Križsány János*, t. kanonok, pázmándi plébános.

1. Agárd. Curatia. Al. 1841. Temploma sz. Anna. Fiókegyháza Gárdony. Lelkész *Répászkóy Ferenc*. Szül. 1865 dec. 7. Stanislauban. Lelk. 1895-től.

2. Gyúró. Al. 1824. Temploma Szentháromság. Pl. *Földes Imre*. Szül. 1837 dec. 15-én Köröshegyen (Somogym.). Pl. 1880-tól.

3. Lovas-Berény. (XIV. sz.) Újjá al. 1719. Temploma Sárloboldogasszony. Ezenkívül a Szentháromság kápolnája. Pléb. *Krécsy Károly*. Szül. 1856 szept. 4. Székes-Fejérvárott. Pl. 1887-től.

4. Nadap. Al. 1761. Temploma sz. Rozália. Fiókegyháza *Sukoró*, szent Ignác templomával. Pl. *Kolonics Károly*. Szül. 1865 szeptember 27. Székes-Fejérvárott. Pléb. Alapon 1894., Nadapon 1895-től.

5. Pátka. Al. 1746. Temploma szent Antal. Fiókegyháza *Csala* Nagyboldogasszony kápolnájával. Plébános *Schier József*. Született 1865. Egerben. Adminisztrátor Pátkán 1889., pléb. 1892-től.

6. Pázmánd. Al. 1721. Temploma a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása. Fiókegyháza *Vereb* Nep. szent János templomával. Pl. *Križsány János*, t. kanonok, esp. Szül. 1834 aug. 14. Teésen (Veszprémm.). Pl. Nadapon 1866., hely. esperes 1874., pázmándi pléb. 1877., t. kanonok 1892. Sl. *Sümlicz György*. Szül. 1876 jún. 9-én Dunapentelén.

7. Vaál. Régi plébánia. Újjá al. 1714. Temploma a Fáj-dalmas Szűzanya. Ezenkívül Ker. szent János, a temetőben a szent Kereszt kápolnája; az erdőnél a Segítő szűz Mária-kápolna. Fiókegyházai: *Tabajd*. Temploma a szent Kereszt fölmagasztalása. *Tordas* az Angváli üdvözletről nevezett templommal. *Kajászó*-Szent-Péter, *Doboz*. Plébános *Turimts Sebestyén*. Született 1857 április 11-én. Horvát-Gurabon (Pozsonymegye). Pléb. 1896-tól. Segédl. *Schmall György*. Született 1875 április 24. Kerecsenyben (Zalamegye).

8. Velence. Al. 1788. Temploma sz. István király. Fiókegyházai: Kis-Velence, Kápolnás-Nyék. Pléb. *Beleznay István*, ker. jegyző, szentszéki tan. Szül. 1850 október 27. Várpalotán. Pl. 1878 óta.

A Katholikus Magyarország.

DR. MAJOR FERENC,

országgy. képviselő, az aut. kongresszus egyik vezértársa, Székesfejérvár.

VII. Adonyi esperesi kerület.

Esperes: *Pődör István*, rácalmási plébános. Hely. esperes: *Posits Mihály*, perkátai plébános.

1. **Duna-Adony.** Al. 1724. Temploma Sarlósboldogasszony. A szőlőben sz. Orbán, a Ludovika-majorban a bold. Szűz, az apácakolostorban Jézus sz. Szíve szép kápolnája, a temetőben a megfeszített Üdvözítő kápolnája. Adonyban született Koller János néhai apát-plébános, aki végrendeletében volt hívei javára 220.000 koronás alapítványt hagyott templomi és iskolai célokra. Pl. *Csöngedy Gyula*. Szül. 1868 ápr. 18. Főveny pusztán. Pl. 1898. Vezető szerepet visz a kath. társadalmi mozgalomban, megalapította Adonyban a keresztény fogyasztási szövetkezetet. Sl. dr. *Nagelreiter Alajos*. Szül. 1873 jan. 23.

2. **Duna-Pentele.** Al. 1745. Temploma Szentháromság. A temetőben a Fájdalmas Szűzanya kápolnája. Plébános *Büttel Károly*. Született 1850 január 28. Pl. 1886-tól. Sl. *Szabó János*. Szül. 1880 júl. 13.

3. **Nagy-Hantos.** Al. 1750. Temploma Sarlósboldogasszony. *Kis-Hantos* pusztán a temetőben a Szentháromság kápolnája. Pl. *Kapitány Gyula*. Szül. 1872 okt. 10.

4. **Perkáta.** Al. 1720. Temploma a bold. szűz Mária születése. Pl. *Posits Mihály*, hely. esperes. Szül. 1848 nov. 20. Iháronson (Somogy). 1876-ban Bécsbe ment az Augustineumba. 1879. theologiai tanár. Plébános 1883-tól. Sl. *Csúcs István*. Született 1874 nov. 22.

5. **Rác-Almás.** Al. 1848. Temploma szűz Mária neve. Nevezetessége egy XIII. századbéli velencei renaissance kehely. A temetőben szent József kápolnája. Plébános *Pődör István*, esperes. Született 1832 március 23-án Vicán (Sopronmegye). Pl. 1867-től. A helybeli katolikus kör és több jótékony-egyesület elnöke. Sl. *Lakatos Frigyes*. Szül. 1875 szept. 20. Zala-Eggerszegen.

6. **Sárosd.** Alap. 1788. Templ. Nep. szent János. *Pusztasárosdon* Nagyboldogasszony templ. *Felső-Szolgagyháza* pusztán a szent Kereszt földalálásáról nevezett templom. Plébános *Lávró József*. Született 1835 december hó 25-én. Gyöngyösön. Plébános 1878-tól.

7. **Seregélyes.** Al. 1788. Temploma sz. Flórián. Fiókegyháza *Dimyész* sz. György templomával. Pléb. *Fetter Ferenc*, ker. jegyző. Szül. 1847 dec. 3. Csákváron. 1872. adm., 1876 óta pléb.

SÓSTÓTI TEMETŐ-KÁPOLNA SZÉKESFEJÉRVÁRON.

ZICHY ALADÁR GRÓF,
országgyűlési képviselő, Duna-Adony.

Budai főesperesség.

Főesperes: *Szaborics Jenő*, apátkanonok.

I. Bicskei esperesi kerület. (Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.)

Esperes: *Magdics István*, ettyeki plébános.

1. **Bia.** Curatia. Al. 1859. Temploma szent Anna. Cur. *Fojtík János*. Szül. 1841 jún. 25-én Pozsonyban.

2. **Bicske.** (Fejérm.) Al. 1723. Temploma Szentháromság. Fiókegyháza a pusztákkal Csabdi. Plébános *Szarka Gyula*. Született 1859 április 12. Krasznahorka-Váralján. Plébános 1890. Felesúthon, 1893. Bicskén. Segédlelkész *Horváth Imre*. Született 1869 január 24. Székes-Fejérvárott.

3. **Ettyek.** (Fejérmegye) Al. 1723. Temploma Sarlósboldogasszony. Ezenkívül kápolna. Fiókegyháza *Bóth* a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása templomával. Pl. *Magdics István*, esp., szentszéki ülnök. Szül. 1850 dec. 17. Ráckevén. Szentszéki tan. 1884., ettyeki adm. 1892., pléb. 1893., esp. 1894. Sl. *Grosz Ferenc*. Született 1873 márc. 29. Klekken (Torontál vm.).

4. **Mány.** (Fejerm.) Al. 1793. Temploma a sz. Kereszt fölmagasztalása. A temetőben a szent olvasó kápolnája. Pl. *Schneider János*. Szül. 1859 máj. 4. Szaáron. Pl. 1892-től.

5. **Perbál.** (XIV. sz.) Újja al. 1753. Temploma sz. Anna. Pl. *Herbst József*. Szül. 1845 ápr. 5-én Verbón. Adm. P.-Szent-Kereszten 1872. pléb. 1879. Perbálon 1883-tól. Számos politikai, társadalmi és tanügyi cikket írt, főképen a «Magyar Allam»-ba.

6. **Tinnye.** Al. 1788. Temploma sz. Anna. A temetőben a sz. Kereszt fölmagasztalásának kápolnája. Adm. *Knežits József*. Szül. 1851 febr. 15. Székes-Fejérvárott. Előbb Felesuthon volt lelkész.

7. **Torbágy.** Al. 1716. Temploma a b. szüz Mária neve. Fiókegyháza Szent-Imre. Pl. *Neumayer Ferenc*. Szül. 1867 nov. 21. Fekete-városban. Pl. 1897-től.

8. **Zsámbék.** (XIV. sz.) Újja al. 1716. Temploma Ker. szent János. Ezenkívül P. szent Ferenc kápolnája, továbbá a szent Rókus-, Sebestyén- és Rozália-kápolna. A városka nevezetes műemléke az átmeneti román stílusban épült prépostsági templom romja, melyet a mű-

emlékek orsz. bizottsága megővött az enyészettől. A zsámbéki prem. prépostságot a XIII. században alapították, de Mátyás király öhajtására 1775-ben IV. Sixtus pápa a pálosoknak adta. Az 1526-iki török dúláskor a pálosok odahagyták s nem is tértek többé vissza. A monostornak minden nyoma elenyészett. Pléb. *Gőzöny Gyula*, a kor. arany érdemkereszt tulajdonosa. Szül. 1841 jan. 31. Ráckeven. 1880. pl. Budafokon, 1888-tól Zsámbékon. Sl. *Bardon István*. Született 1873 márc. 6. Székes-Fejérvárott.

A CSÁKVÁRI TEMPLOM IŐOLÁRA. (FEHERMÉGYE.)

A CSÁKVÁRI RÓM. KATH. TEMPLOM KULSEJE. (FEHERMÉGYE.)

II. Érdi esperesi kerület. Esp.: *Kereskényi Gyula*, érdi plébános.

1. **Budafok.** (Promontor.) Al. 1758. Temploma szent Lipót. Fiókegyháza Albertfalva. Pléb. *Heller János*. Született 1857 jún. 14. Zsámbékon. 1886. alesuti h. káplán, 1889. adm., 1890. pléb. Budafokon.

Segédlelkész *Pods Rezső*. Született 1877 március 23.

2. **Eresi.** (Fejér vm.) Al. 1702. Temploma Nagyboldogasszony. Ezenkívül a bold. Szűz kápolnája. Itt van Eötvös József br. mauzoleuma. Pléb. *Farkas József*. Szül. 1853 júl. 11. Lóson (Sopronm.) Pl. 1891-től. Sl. *Ligday Károly*. Szül. 1863 nov. 20. Nagy-Sároson.

3. **Érd.** (Fejér vm.) Al. 1715. Temploma sz. Mihály. Fiókegyháza Batta. Pl. *Kereskényi Gyula*, esperes. Szül. 1835 ápr. 9. Léván. 1860. püspöki iktató, 1867. adm., 1868. pléb. Érden, 1885. esperes, 1888. tanfelügyelő. Régészeti és történeti munkákon kívül politikai cikkeket írt különböző lapokba, különösen a «Magyar Allam»-ba. Sl. *Horvath István*.

4. **Martonvásár.** (Fejér vm.) Al. 1788. Temploma sz. Anna. A temetőben a sz. Kereszt kápolnája. Fiókegyháza Baracska. Pl. *Holeksy Agost*. Szül. 1874 márc. 26. Bécsben.

5. **Rác-Keresztúr.** (Fejér vm.) Al. 1788. Temploma sz. Kereszt fölmagasztalása. Fiókegyházai az ide tartozó népes puszták. *Göböljárás* pusztán helyi káplánság és Jézus szent Szíve temploma (1897). Pl. *Keresztes György*. Szül. 1856 ápr. 16. Székes-Fejérvárott. Pléb. 1898-tól. Göböljárási helyi káplán *Brton Ferenc*. Szül. 1863 okt. 10. Dragotinban (Verőcém).

6. **Sóskut.** (Fejér vm.) Al. 1752. Temploma a bold. Szűz születése. Fiókegyháza *Pusztá-Zámor*. Temploma Urunk színváltozása. Pléb. *Kálmán Károly*, volt orsz. képviselő. Született Ungvárott 1858 dec. 9. Volt hitoktató, reáliskolai tanár Székes-Fejérvárott. Plébános 1891-től. Irodalmi

POLGARDI RÓM. KATH. TEMPLOM ÉS ELEBANIA. 1037

MÁRIA-REMETE ÚJ TEMPLOMA.

3. **Ráckeve.** Régi plébánia. Újja al. 1699. Temploma Ker. sz. János. A Kálvárián a sz. Kereszt, a temetőben sz. Domonkos kápolnája. Fiókegyházai: *Sziget-Becse* sz. Mihály templomával. *Lőr* kápolnával. Makád. Pléb. *Knežits Pál*. h. esp. Szül. 1862 nov. 8. Székes-Fejérvárott. Pl. 1896-tól. Hely. esp. 1897. Sl. *Nagy Károly*. Szül. 1867 jan. 15. Rádon (Zalam.). *Röbl János*. Szül. 1877 márc. 12. Mosonban.
4. **Sziget-Ujfalu.** Al. 1742. Temploma szent Lénárd. Fiókegyháza *Sziget-Szent-Márton*. Sz. Márton templomán kívül kápolnája van a Segítő szűz Mária tiszteletére. Pl. *Steiner János*. Szül. 1854 aug. 29. Székes-Fejérvárott. Pl. 1887-től.
5. **Tököl.** Al. 1740. Temploma a bold. szűz Mária születése. Fiókegyháza *Sziget-Szent-Miklós*. Pl. *Pasztorek István*. Szül. 1863 dec. 8. Esztergomban. Pl. 1892-től.

IV. Alsó-budai esperesi kerület. (Pest vm.)

Esperes: *Bulics Ferenc*, budakeszi plébános.

1. **Boros-Jenő.** Al. 1698. Temploma szent Vid. Ezenkívül szent Rozália kápolnája. Pléb. *Kállinger Lajos*. Született 1835 március 29. Székes-Fejérvárott. Pl. 1866-tól.
2. **Buda-Kaláz.** Al. 1745. Temploma a sz. Kereszt fölmagasztalása. Pléb. *Belágyi József*. Született 1857 augusztus 24. Dusnokon. Pl. 1878. Velencén, 1900. Kalázon.
3. **Budakeszi.** Al. 1699. Temploma Havi-Boldogasszony. Pl. *Bulics Ferenc*, esperes. Szül. 1845 febr. 13. Esztergomban. Perbáli pléb. 1881., Tárnokon 1882., Budakeszin 1895-től. Esperes 1898. Sl. *Lendvay Gyula*. Szül. 1868 aug. 29. Felső-Lendván.
4. **Hidegkut.** Al. 1746. Temploma Sarlósboldogasszony. Adm. *Wenger Mihály*. Született 1851 aug. 4. Isztiméren. Idetartozik a *Mária-Remete* kegytemplom, szűz Mária születése tiszteletére, régi kegyképpel, melyhez Mária havától kezdve nyaranta főképen a fővárosból szoktak sok ezren bucsút jární. A régi kápolna helyett a remetei templomépítőbizottság *Szentkirályi Antal* számtanácsos elnöklete és *König Gusztáv* budapest-vizivárosi (sz. Anna) pléb. alelnöklete alatt igen szép románstílusú új templomot építtetett, melyet 1900-ban szenteltek föl.
5. **Nagy-Kovácsi.** Al. 1715. Temploma Nagyboldogasszony. A Kálvárián Krisztus koporsójának kápolnája; továbbá

KONIG GUSZTÁV,

1. pápai káplán, budapest-vizivárosi pléb., a Mária-remetei templomépítő-bizottság alelnöke.

munkássága jelentékeny; kitünők zsoltárfordításai. Segédlelkész *Ivicsics Rajner*.

7. **Tárnok.** (Fejér vm.) Al. 1724. Temploma a bold. szűz Mária, mint a sz. Olvasó királynéja. Pl. *Pelczner Mihály*. Született 1862 júl. 7. Szenicen. Pl. 1895-től.

8. **Tétény.** (Pest vm.) Al. 1772. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyházai: *Diösd* (Órás). Temploma a bold. szűz Mária neve. *Kis-Tétény* szent Mihály templomával. Pl. *Tétrv József*. Szül. 1845 febr. 16. Terestvénfán (Vasm.). Pl. 1885-től. Sl. *Lattyák Sándor*.

9. **Török-Bálint.** (Pest vm.) Al. 1702. Temploma a bold. Szűz bemutatása. Ezenkívül a Segítő szűz Mária és Xav. szent Ferenc kápolnája. Plébános *Weicher Miklós*. Szül. 1867 okt. 28. Bodajkon. Pl. Cömön 1895., Török-Bálinton 1901-től.

III. Szigeti esperesi kerület. (Pest vm.)

Esperes: *Zettner Sebestyén*, csepeli plébános. Hely. esperes: *Knežits Pál*, ráckevei plébános.

1. **Csepel.** Al. 1788. Temploma a bold. szűz Mária születése. A temetőben a Segítő szűz Mária kápolnája. Pl. *Zettner Sebestyén*, esp. Szül. 1851 nov. 23-án Vértes-Bogláron. Pléb. 1889-től.

2. **Sziget-Csép.** Al. 1862. Temploma sz. Terézia. Adm. *Hofbauer Ede*. Született 1857 júl. 9. Székes-Fejérvárott. Adm. 1897-től.

FÖDOR ISTVÁN,
esperes, plébános, Rác-Almas.

a sz. Anna és szent Sebestyén-kápolna. Pléb. id. *Angeli Márton*. Született 1860 febr. 28-án Isztiméren. Pl. 1891-től.

6. **Pilis-Csaba.** Al. 1711. Temploma a bold. szűz Mária neve. Ugyanitt a lazarista-atvákknak a bold. szűz Mária szeplőtelen fogantatása tiszteletére épült kápolnája. Pl. *Melly Károly*, t. kanonok. Szül. 1820. jún. 8. Pesten. Pl. 1858., t. kanonok 1888., esperes 1891—1898. Sl. *Lechner János*. Született 1875 dec. 7. Dévényben.

7. **Solymár.** Al. 1716. Temploma a B. Szűz neve. Pl. *Kaiser Károly*. Szül. 1869 május 1. Székes-Fejérvárott.

8. **Üröm.** Al. 1821. Temploma sz. György. Pl. *Miller József*. Szül. 1866 febr. 18-án Székes-Fejérvárott. Adm. Balinkán 1898., pléb. Ürömön 1901-től. 1890—1894. szerkesztője volt a «Fejérmegyei Napló»-nak, 1895—1898. Budapesti főszerkesztője az «Alkotmány» napilapnak.

9. **Vörösvár.** Al. 1692. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyháza *Szent-Iván*. Temploma a B. Szűz neve. Pl. ifj. *Angeli Márton*. Szül. 1860 febr. 28. Isztiméren. Pl. 1892-től. Sl. *Bohmenstingl Ferenc*. Szül. 1875 febr. 21. Mosonban.

V. Felső-budai esperesi kerület. Esp.: *Konop János*, pilis-szántói pléb.

1. **Csobánka.** Al. 1808. Temploma sz. Anna. Pl. *Pregler Miklos*. Szül. 1844 szept. 15. Kis-Martonban. Pl. 1876-tól.

2. **Duna-Bogdány.** Al. 1724. Temploma Nep. sz. János. Pl. *Prikosowitsch Antal*. Szül. 1828 aug. 18-án Kőszegen. Pl. 1859. Gánthon, 1867-től Duna-Bogdányban. Sl. *Lauchs István*. Szül. 1869 november 6-án Vértes-Bogláron.

3. **Pilis-Szántó.** Al. 1772. Temploma Pád. sz. Antal. Pl. *Konop János*, esp., ker. tanfelügyelő. Szül. 1857 szept. 20. Linzben. Adm. 1883., pl. 1886-tól. Esp. 1897.

4. **Pilis-Szent-Kereszt.** Al. 1800. Temploma sz. Kereszt föltalálása. Adm. *Fülöpp István*. Szül. 1864 júl. 24. Pozsony-Csákányban.

5. **Pilis-Szent-László.** Al. 1788. Temploma sz. László. Ezenkívül a bold. szűz Mária-kápolna. Adm. *Mattyasovszky György*. Szül. 1855 márc. 5. Alsó-Mattyasócon. Adm. 1897-től.

6. **Pomáz.** Al. 1770. Temploma sz. István király. Pl. *Dittrich István*. Szül. 1863 febr. 28-án Budapesten. Pl. 1893. Pilis-Szent-Lászlón, 1897-től Pomázon.

7. **Sziget-Monostor.** Al. 1768. Temploma Szentháromság. Pócsmegyer. *Leányfalu* sz. Anna templomával. Pl. *Biber Gyula*. Szül. 1862 aug. 23. Sopronban. Pl. 1890-től.

8. **Tótfalu.** Al. 1801. Temploma sz. István király. Fiókegyháza Tahí. Pl. *Kindl János*. Szül. 1858 dec. 23. Kozmán (Fejérm.). Adm. 1895., pl. 1898-tól.

MÁRIA-REMETE ÚJ TEMPLOMÁNAK BELSEJE.

A SZOMBATHELYI PÜSPÖKSÉG.

SZOMBATHELYI püspökség alapítását Mária Terézia királynőnek köszönheti, aki a győri, veszprémi és zágrábi püspökségek területéből 1777 február 17-én kiadott rendeletével a szombathelyi és székesfejérvári püspökségeket szakította ki. A szombathelyi egyházmegye alkotó része lett

Vasvármegye a győri, Zalavármegye nyugoti része a veszprémi s ugyanannak a vármegyének a Mura melletti része a zágrábi egyházmegyéből. A Muraköz tovább is a zágrábi egyházmegye területének kiegészítő része maradt.

Az első szombathelyi püspök felső-szopori *Szily János*, győri prépost lett, aki maradandó emléket állított nevének nemcsak az egyházmegye berendezésének buzgó megteremtésével, hanem székhelyének egyházi építményei és megyéjében számos templom alkotásával. A szombathelyi székesegyház, a püspöki palota, a papnevelő-intézet az újabb időben külső csínosságában is rendkívül emelkedett városnak ma is elsőrendű díszességei. Szombathely városa azzal rója le hálóját első püspökének érdemei iránt, hogy szoborban örökíti meg emlékét, miután egy utcáját már régebben ő róla nevezett el. «Instructio» címen kiadott főpásztori utasítása szintén maradandó jele apostoli buzgalmának.

Szily János 22 évig kormányozta az egyházmegyét. Örökebe a mostani püspökig nyolc utódja

lépett; ezek közt legnevezetesebb *Szabó Imre* (1869—1881), a jeles egyházi szónok. Szabó Imrét *Hidassy Kornél* követte, aki tizenhét évig kormányozta a püspökséget és 1900-ban halt meg. Utódja 1901-ben *István Vilmos* segédpüspök lett.

SZILY JÁNOS.

első szombathelyi püspök (1777—1799)

DR. ISTVÁN VILMOS,
SZÉKESFEHÉRVÁRI PÜSPÖK.

DR. ISTVÁN VILMOS, SZOMBATHELYI PÜSPÖK.

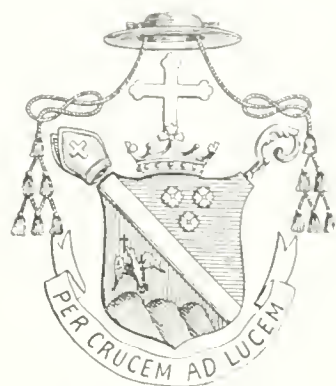
ISTVÁN VILMOS, aki már 1901 november 1-én történt kinevezése előtt is, mint segédpüspök kormányozta a szombathelyi egyházmegyét. 1849 június 22-én született Zala-Eggerszegben. Középiskoláit Szombathelyen végezte. Theologiai tanulmányait Bécsben a Pazmaneumban végezte. Szabó püspök 1871 aug. 12-én szentelte föl s azután Kőszegre küldte segédlelkésznek. Már a következő évben püspöke udvari káplánnak és levéltárosnak hívta meg. 1876-ban pedig szentszéki jegyzővé nevezte ki. 1879-ben pedig a szombathelyi papnevelő-intézetben az erkölces és lelkipásztorkodásban előadásával bízta meg. Tanári állásában alkalma volt érvényre juttatni nagy tudományát és folytonos tanulás által kiélezett tehetségét. 1881-ben theologiai doktor lett. 1883-ban pedig Hidassy Kornél, Szabó Imre utódja, szentszéki tanácsossá és püspöki titkárrá nevezte ki.

Tanári állását 1888-ig viselte, amikor püspöke fölterjesztésére ő felsége a vasvár-szombathelyi káptalan tiszteletbeli tagjává nevezte ki. 1891-ben valóságos kanonok lett, 1892-ben pedig a szent Péterről nevezett várad-hegyfoki préposti címet kapta.

Mint kanonok a kőszegi Kelcz-Adelfly-féle árvaház főgondnoka volt s ezt a tiszteletet megyés püspökké való kinevezéséig viselte. Az árvaházat a virágzás magas fokára emelte.

Mikor Hidassy Kornélt betegsége mindinkább hátráltatta püspöki teendőinek végzésében, ő szentségétől István Vilmost kérte maga mellé segédpüspökül. A pápa 1898 nov. 28-án prekonizálta domitispolisi püspökké s 1899 január 15-én szentelte föl őt Hidassy Kornél püspök Steiner Fülöp székesfejérvári püspök és Kutrovác Ernő győri segédpüspök közreműködésével. Azóta ő végezte az egyházmegyében a püspöki teendőket igazi apostoli buzgósággal.

Az új püspök kiváló egyéni jellemvonásait egyházmegyéjének minden papja és előkelő világi híve ismeri. Ismeri kegyeletét és szeretetét elhunyt szülei, testvérei, iskolatársai iránt, fennkölt gondolkozását, mely tudományát, kitűnő papi erényeit, lekötelező nyájasságát, nagy ember-szeretetét, szerénységgel párosult erélyét, mely tulajdonságok birtokában igazolta azt az örömet, melyet kinevezetése egyházmegyéjében, melynek szülöttje és neveltje, mindenfelé keltett.

DR. ISTVÁN VILMOS,
szombathelyi püspök címere.

A VASVÁR-SZOMBATHELYI TÁRSASKÁPTALAN.

ALTALÁNOS meggyőződés szerint a szent Mihályról nevezett vasvári káptalan szent Istvánnak köszöni eredetét. A káptalan okiratai azonban csak sokkal újabb keletűek. Ezt a káptalant gazdag adományokkal halmozták el különösen III. Béla és II. Endre királyaink, az utóbbi a magánosok által tett ajándékozásokot és alapítványokat is jóváhagyta és megerősítette.

A II. Endre halála után kitört zavargások káros hatással voltak a káptalan vagyoni viszonyaira; de Zsigmond király idejében újra virágzásnak indult, úgy hogy akkor tizenkét tagból állott, mely szám a későbbi viszontagságok következtében hatra, majd ötre, végül négyre olvadt.

A török hódoltság idején az 1575-ben föloszlott zalavári és kapornaki, valamint a 72 évvel később szintén elpusztult csornai prépostság okiratainak megőrzésével és azokról hiteles másolatok kiadásával az 1575. évi 15. és 1647. évi 121. törvénycikkek erejénél fogva a vasvári káptalan bízott meg.

1578-ban a káptalan ősi székhelyét nagy veszély fenyegetvén, ugyanazon évi 20. törvénycikk alapján a nagyobb biztonságot nyújtó Szombathelyre helyezték át.

A szombathelyi püspökség megalapításakor székesegyházi káptalanná lett s tagjainak számát hatban állapították meg.

A káptalan tagjai 1901-ben:

Nagyprépost: *Puli György*. Szül. 1825 febr. 25. Zala-Egerszeg. 1853. püspöki szertartó. 1857. szentszéki jegyző, 1861. püsp. titkár és szentszéki tan., 1873. kanonok, a papnevelő-intézet igazgatója, 1875. c. apát, 1886. pápai prel. 1891-től nagyprépost.

Olvasókanonok: dr. *Stegmüller Károly*. aranymisés. Szül. 1822 nov. 3. Kőszegen. 1845-ben a bécsi Augustineumba ment, ahol theol. doktorságot nyert, 1849. püsp. szertartó, u. a. évben theol. tanár, 1851. lelkiigazg., 1853. szentszéki tan., 1863. ölbői plébános, 1882. esperes, 1885-ben kanonok, 1886. bold. szűz Mária-hegyről nevezett apát, 1890. püspöki vikárius, 1895. pápai prel. Németújvári főesperes.

A SZOMBATHELYI SZÉKESEGYPHÁZ.

Eneklókanonok: *Schwarz Mihály*, Szül. 1826 szept. 29. Rohoncon. 1862. pléb. Arokszálláson. 1870. Királyfalván. 1878. esp., 1883. szentszéki tan., 1885. t. kanonok, 1888. val. kanonok, 1889-ben sz. Jakabról nev. sümegi apát.

Órkanonok: *István Vilmos* dr. (Időközben megyés püspök lett.)

Pápóci perjel: *Ratkovics Vendel*, zalaegerszegi főesperes. Szül. 1831 szept. 3. Alsó-Lendván. 1866. plébános Vizlendván. 1877. esperes. 1883. szentszéki tan. 1887. tisz. 1893. val. kanonok.

Illés Ferenc, alsólendvai főesperes. Szül. 1832 ápr. 2. Ujkéren (Sopron vm.). 1864–1891-ig német-szent-mihályi pléb., 1867. esp., 1876. szentszéki tan., 1887. t. kanonok, 1891. valóságos kanonok, az egyházmegyei nyugdíj-intézet főgondnoka. Mint pinkafői segédlelkész (1856–1864) okiratok alapján megírta «Pinkafő és vidéke történetét» a XIII. századtól kezdve a legújabb korig, Borostyánkő, Város-Szalónak, Német-Ujvár, Rohonc és Pinkafő helyekről igen érdekes adatokat szolgáltatott a helyi lapoknak. A vidék minden tornyát átvizsgálván, a Römer Flóris-féle harang-, kehely- és casula-gyűjteményre nézve értékes adatokat és leleteket küldött a magyar nemzeti múzeumnak. A vidéken sok helyen lelhető úgynevezett húnsírokat fölásatta és a leleteket a szombathelyi régiséggyűjtőbe küldte. Mint kerületi esperes folytatta a bűvárkodást. Ennek eredménye lett: «A nagy-szent-mihályi plébánia történetének leírása» egy foliás vaskos jegyzőkönyvben, a XIII. századtól kezdve kútiók után. Mint kanonok 1894-től folyton kutat a káptalani levéltárban és megírta a püspökségre és püspökökre, úgy a «Vasvári társas», később 1778-tól kezdve a «Vasvár-szombathelyi székeskáptalan történeté»-re vonatkozókat, 1218-tól kezdve hiteles adatok után: összeállítá a prépostok és kanonokok névsorát. A szombathelyi barokkstilben épült székesegyház 1894–1896-ig restauráltatván, ennek történetét is megírta. Régebben többször írt az «Idők Tanuja» és «Magyar Állam» című lapokba.

A VASVÁR-SZOMBATHELYI KÁPTALAN LECSÉTJE.

A SZOMBATHELYI EGYHÁZMEGYE KORMÁNYZATA.

A szombathelyi egyházmegye hat főesperességre oszlik, nevezetesen: székesegyházi, németujvári, sárvári, örségi, zalaegerszegi és alsólendvai főesperesség. Ezek ismét 20 esperességet foglalnak magukban. Plébánia van összesen 188. Ezek közül az istenítisztelet nyelve tiszta magyar 102, német 35, horvát 3, vend 9; magyar-német 8, magyar-horvát 2, magyar-vend 8, magyar-horvát-német 6, magyar-német-vend 1, német-horvát 12, vend-német 1 plébánián.

Az egyházmegye területén van javadalmas apátság 5, c. apátság 3, javadalmas prépostság 1.

Anyatemplom van 187, fiókegyházi templom 226. Szerzetes van 74, szerzetesnő 111 tizennyolc szerzetesházban.

A kegyurak száma 66. Nagyobb kegyurak: a vallásalap 32, Esterházy Miklós herceg 15, Esterházy Terézia főhercegnő 7, Erdődy Ferenc gróf, Kottulinszky Theodóra grófnő, a zirci apátság 6, 6, Batthyány-Strattmann Ödön herceg, Festetics Tasziló gróf, Széchenyi Tivadar gróf 4–4, Batthyány Iván gróf, Nagy Sándor, gr. Szápáry Gézáne, Taxis János gróf 3–3, a szombathelyi püspök, gróf Andrássy Aladár, özvegy gr. Batthyány Béláné, Batthyány Ferenc gróf örökösei, gróf Erdődy György, Ernuszt Kelemen, gr. Zichy Agoston 2–2 plébánián. Püspöki szabad adományozású plébánia 22 van; a helybeli közbirtokosság 12 plébániában gyakorolja kegyúri jogát.

Egyházmegyei intézmények: a szent Mártonról nevezett szombathelyi *papnevelő-intézet*, a Kelez-Adelffy-féle árvaház Kőszegen.

A papnevelő-intézet tanári kara: Igazgató: *Stegmüller Károly*, kanonok. Tanárok: *Farkas Ferenc*, Szül. 1848 nov. 12. Nagy-Récsén. Dr. *Gaál Sándor*, püspöki levéltáros. Dr. *Tóth József*, Szül. 1863 okt. 1. Sorok-Ujfalun. Dr. *Tauber Sándor*, Szül. 1868 máj. 3. Pápán.

Az egyházmegye híveinek száma 436.856. A lakosság vallásra nézve az 1901-diki népszámlálás szerint következőleg oszlik meg:

	P. kat.	R. kath.	G. kath.	G. kel.	Az. ev.	Ev. ref.	Unit.	Az.	Egyes.
Vas vármegye	156	313.402	47	47	83.271	12.151	15	9.427	18
Zala vármegye	32	122.505	14	8	1.678	5.010	9	3.136	8
3 község Sopron vármegyében	—	792	—	—	9	—	—	—	—
1 « Veszprém vármegyében	—	157	—	—	270	13	—	—	—
Összesen:	188	436.856	61	55	85.228	17.174	24	12.568	26

Az egyházmegyei iroda: Titkár: *Vidos Lajos*, t. pápai káplán. Szül. 1853 szept. 8. Sopronban. Püspöki titkár 1891-től. Levéltáros: dr. *Gaál Sándor*, Szül. 1861 márc. 23. Zala-Egerszegen. Theol. tanár.

Az egyházmegye védőszentje sz. Márton püspök.

Székesegyházi főesperesség.

Főesperes: *Puli György*, pápai prel., nagyprépost.

1. Szombathelyi esperesi kerület. (Vas vm.) Esperes: *Horváth István*, prépost, szombathelyi plébános.

1. Szombathely. (A püspökség és Vasvármegye székhelye.) Igen régi plébánia. A plébániai templom egyszersmind székesegyház Sárlósboldogasszony tiszteletére. Eredetileg Széchenyi György győri püspök építette 1665-ben; de Szombathely első püspöke, Szily János, teljesen újjá építette mai alakjában, díszes barokk stílusban. 1894—1896-ban restaurálták. A sz. Ferenc-rendiek szent Erzsébet-templomát 1633-ban építette újjá romjaiból Sennyei

A SZOMBATHELYI SZÉKESEGYHÁZ BELSFJE.

István győri püspök. A Domonkos-rendiek temploma a régi szent Márton-templom, melyet a rendnek 1638-ban adott Draskovich György győri püspök. Igen szép a Kálvária. Szombathely fiókegyházai: *Iherény-Senyefa* templommal. Kámon, Nagy-Szőllős, Sörökmajor, *Szanal* templommal. Uj-Perint. Plébános *Horváth István*, prépost, esperes. Szül. 1850 március 4. Baltaváron. Theologiai tanulmányait a budapesti egyetemen végezte. 1875. szentszéki jegyző, 1876. püspöki titkár, 1877. szentszéki tan, 1878—1883. tanár a papnevelő-intézetben, 1883. pléb., 1884. esp., 1890. sz. István vértanúról nevezett keői c. prépost, 1898. a III. oszt. vaskoronarend lovagja. Sl. *Zechmeister Viktor*. Szül. 1869 jan. 17. Alsó-Hahóton. *Szabó Lőrinc*. Szül. 1868 júl. 13. Kemenes-Szent-Péteren. Székesegyházi karkáplán. *Császár József*, a «Szombathelyi Ujság» felelős szerkesztője. Szül. Zala-Szent-Györgyön 1869 okt. 15. Theologiai tanulmányait a budapesti egyetemen végezte; negyedéves korában az egyetem nyilvános pályázatán pályadíjat nyert egy, a biblikum köréből vett tétel kidolgozásáért. Főszenteltetett 1893., 1896-ban székeskáptalani karkáplánnak nevezetett ki s egyúttal megbízott a «Szombathelyi Ujság» politikai hetilap szerkesztésével.

2. **Böd.** Al. 1788. Temploma szent Mihály. Pl. *Házy János*. Szül. 1866 dec. 11. Karakón. Pl. 1900-tól.

3. **Dozmat.** Régi plébánia. Temploma sz. György. Fiókegyházai: *Búcsu* templommal. *Torony* templommal. Pl. *Nagy Nándor*, szentszéki üln. Szül. 1839 dec. 10. Lipótfalván (Vasm.). Pl. 1869-től.

4. **Jaák.** Hajdan apátság. Régi plébánia. Újjá al. 1730 körül. Temploma sz. György. Pl. *Magyarász Nándor*. Szül. 1842 júl. 12. Sárváron. Pl. 1880-tól.

A jaáki templom egyike legszebb románkori emlékeinknek. Újjáépítését 1901-ben fejezték be. A templomot, mely bazilikális elrendezésű francia-román stílusú építmény, még a tatárjárás előtt kezdték építeni, de csak a tatárjárás után fejezték be. Azóta sok átalakuláson ment keresztül. A főhajót, mely eredetileg boltozatlan, fafödélzetű volt, 1663-ban építette újra Tolnay apát. A két zömök tornyot a XVII. században régi szobrászati részek felhasználásával átépítették; a legutóbbi újjáépítés alkalmával az eredeti építésmódnak megfelelő piramis kőszüvegeket tett rájuk Gyalus László műépítő. A két torony közt áll a nagyarányú gazdag kapuzat. Ennek főfal előtti része csücsíves, míg a fal testében levő ívezete félkörös. A kapuzat oromfülkéibe a tizenkét apostol szobrát helyezték, illetőleg csak a Megváltó és a tíz apostol szobrát, mert két apostol kőképe a csücsív miatt kiszorult a főfalba vájt két fülkébe. A szobrok közül csak a Megváltónak és két apostolnak alakja ép és sértetlen. A kapuzat, gazdag kiképzésénél fogva egyik remeke Magyarországnak. A három szentély vastag, félkörívben épített falakkal emelkedik ki. A falakat kívülről háromnegyed oszlopok osztják mezőkre. Az oszlopok közt íves párkányzat van, fölül gazdag koronázattal.

A jaáki apátságot a XIII. században a Jaák-nemzetségbeli Nagy Márton alapította. Sok viszontagságot élt át az ország határszélét pusztító háborúk és a meg-megújuló belvillongások között. A XV. században a kegyuraság

ILLES FERENC,
kanonok, Szombathely.

a Jaák-nemzetségről a királyra szállt át; V. László a monyoroakeréki Elderbach Bertholdnak adta. Az Elderbach-család utolsó sarja, János, Erdődi Bakócz Tamás bíborosnak hagyván Jaákot, ez az Erdődy-család kegyurasága alá került s maradt csekély megszakítással mind a mai napig. A jaáki monostort 1532-ben földülták a Kőszeg ellen vonuló törökök s lakói, István apáton kívül, nem is tértek többé vissza. 1892-től 1901-ig, gvőri püspökké való kinevezettségig, Széchenyi Miklós gróf volt a jaáki apát; utóda dr. *Kollányi Ferenc*, a tudós történetíró. Szül. 1863 ápr. 29. Szent-Péteren (Komáromm.) 1893. nemzeti muzeumi könyvtárőr. A Szent-István-Társulat tud. és irod. osztálya tagja. Számtalan történelmi értekezésén kívül főbb művei: *Az esztergomi érsekség pisetum-joga*. A magyar kath. alsópapság végrendelkezési joga. *Római levelek*. A magyar kath. főpapság végrendelkezési jogának története. *Az olasz állami könyvtárak*. *Magyar Ferencrendiek a XVI. század első felében*. *Esztergomi kanonokok*. A veszprémi püspök királyné-koronázási joga.

5. **Kis-Unyom**. Régi plébánia. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: Balogfa, *Nagy-Unyom* templommal. Sorki-Kápolna, *Sorki-Polány* templommal. Sorki-Tótfalu, Sorki-Ujfalu. Pl. *Augerbauer József*. Született 1847 szept. 29. Pinkafőn. 1872. p. levéltáros, 1873. szentszéki jegyző, 1874. pl. Borostvánkőn, 1878. Kis-Unyomban. Sl. *Höbe Károly*. Szül. 1842 febr. 8. Szombathelyen.

6. **Nárai**. Régi plébánia. Temploma sz. Tamás. Pl. *Balázsv Lajos*. Szül. 1847 nov. 16. Szombathelyen. Pl. 1880-tól.

7. **Olad**. Al. 1807. Temploma Szentháromság. Fiókegyházai: *Nagy- és Kis-Sze* templommal. Pl. ifj. *Rácz Ferenc*. Szül. 1859 dec. 5. Szombathelyen. 1891. adm. Jobbágyiban, 1894. Dobrán, 1896. Oladon.

8. **Szécseny**. Al. 1698 körül. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyházai: Bárdos, *Lipárt*. Templommal. *Nagy-Kajd*. Temploma van. Tana.

9. **Szent-Király**. Régi plébánia. Temploma sz. István király (1881). Fiókegyházai: Bádofa és Zarkaháza. Bogát, Hermán. Pl. *Németh Imre*. Szül. Nemes-Csoón (Vasm.) 1844 nov. 16. Pl. 1881-től.

10. **Szent-Léránt**. Régi plébánia. Temploma sz. Lénárt. Fiókegyházai: Dömötöri, Geregye, Gyanó, Sorki, Kísfalud, *Kolta* templommal. Taródháza. Pl. *Dorner István*, szentszéki ülnök. Szül. 1810 aug. 1. Táplán-pusztán (Vasm.). 1877. lelkiüg., 1879. szentszéki tan. Pl. 1881-től.

11. **Szent-Lőrinc**. Régi pléb. Újja al. 1733. Új templ. sz. Lőrinc. Ép. 1873-ban a régi fatempl. helyébe. Fiókegyházai a pusztákon kívül *Szent-Kereszt*, templ. Táplánfa. Pl. *Rosenblüh Antal*. Szül. 1850 máj. 5. Zala-Apátiban. Pl. 1886.

12. **Vép**. Régi plébánia. Újja al. 1689. Temploma Urunk színeváltozása. Pl. dr. *Déghy István*, pecőli apát. szentszéki tan., aranymisés. Szül. 1814 febr. 17. Alsó-Lendván. 1839. tanulmányi felügyelő, 1841. theol. tanár. 1846. theol. doktor, 1854. vépi pléb., 1874. pecőli apát. Pléb. hely. *Óra Gyula*. Szül. 1867 jan. 12-én Köveskúton.

II. Kőszegi esperesi kerület. Esperes: *Havasy Lajos*, felsőszilvágyi plébános.

1. **Felső-Szilvágy**. Al. 1715. Temploma szent Miklós. Fiókegyházai: Alsó-Szilvágy, *Váth* templommal. A váthi szent kútnál szintén templom a bold. Szűz tiszteletére. Pl. *Havasy Lajos*, esperes, ker. tanfelügyelő. Született 1842 július 26. Keménés-Szent-Péteren. Pl. 1873-tól. Esp. 1900.

2. **Kőszeg**. 1212-ben már virágzott. Régi temploma sz. Jakab. Új temploma szent Imre tiszteletére. 1896-ban szenteltetett föl. A rendkívül szép fekvésű Kálvárián szintén templom van. Fiókegyházai: *Nemes-Csoó*. Temploma van. *Kőszegfalva* templommal. Pléb. *Kincs István*. Szül. Felső-Óron 1867 dec. 20. Pl. 1900-tól. Szépirodalmi munkássága széleskörű. Számtalan elbeszélése és tárcája közül több kötet önálló kiadás jelent meg. Ifjúsági és népies irányú munkái is jelentek meg a Szent-István-Társulat kiadásában. A Szent-István-Társulat tud. és irod. osztálya tagja, az Orsz. Pázmány-Egyesület vál. tagja. Sl. *Varga György*. Szül. 1872 febr. 9. Vépen. *Huszár Mihály*. Szül. 1871 júl. 28. Pinka-Szent-Királyon.

3. **Meszlen**. Régi plébánia.

A PUSZTOKI PALOTA SZOMBATHELYEN.

4. **Újfalva.** 1730. Temploma a bold. szűz Mária születésének emlékeztetője. Fiókegyházai: *Acsád*, *Vásáros* és *Kis-Páty, Puszta-Csóó*. Mind a háromnak temploma van. Pl. id. *Racz* *János*. Szül. 1836 ápr. 11. Szombathelyen. Pl. 1866-tól.

4. **Nagy-Pöse.** Régi plébánia. Újja al. 1694. Temploma sz. Márton. Hat fiókegyháza közül *Ludaton* és *Nagy-Csomóten* templom. Pléb. *Hallner József*. Sz. 1867 jan. 10. Szombathelyen. Pl. 1896-tól.

5. **Német-Genes.** 1676-ban már virágzott. Temploma sz. Jakab. *Perenyén* templom. Pl. *Limperger Flóris*. Szül. 1858 aug. 18. Pápan. 1880. tanulm. felügyelő, 1883. theol. tanár. 1891 től pléb.

6. **Salfa.** 1443-ban már létezett. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai közül *Nagy-Asszonyfa*, *Söpte*, *Surány* községekben templom. Plébános *Magyar László*. Szül. 1856 október 29. Vépen. Pléb. 1885-től.

7. **Szerdahely.** 1698-ban már létezett. Temploma Mindenszentek. Fiókegyházai: *Bozsok* templommal. *Cák* templommal. *Doroszló*. Temploma van. *Velem* templommal. Pl. *Karmosy Vince*. Szül. 1842 febr. 15-én Szöllösn. 1879. pl. Szécsi-Szigeten, 1895. Szerdahelyen.

8. **Tömörd.** 1579-ben már létezett. Temploma sz. Ilona. Pl. h. *Szabó Kálmán*.

KÁLVÁRIA KÖZSEGEN.

III. Körmentdi esperesi kerület. Esperes: *Tulok József*, csákányi plébános.

1. **Csákány.** Al. 1803. Temploma Nep. sz. János. Fiókegyháza *Rába-Doroszló*. Pl. *Tulok József*, esperes, ker. tanfel. Szül. 1847 máj. 24. Vámos-Családon. Pl. 1880-tól. Esp. 1890.

2. **Egyházas-Hollós.** Al. 1812. Temploma sz. Anna. Fiókegyházai: *Hidas-Hollós*, *Nemes-Hollós*, *Rempe-Hollós*. Pl. *Radió Ferenc*, ker. jegyző. Szül. 1848 ápr. 17. Oláh-Ciklinben. Pl. 1882-től.

3. **Egyházas-Rádóc.** Régi plébánia. Újja al. 1819. Temploma sz. András. Fiókegyházai: *Kis-Kölked*, *Kis-Sároslak*, *Kisújfalu*, *Pusztá-Rádóc*. Pl. *Bognár Károly*. Szül. 1829 máj. 29. Szombathelyen. Pl. 1872-től.

4. **Egyházas-Szeccsöd.** Régi plébánia. Temploma a bold. szűz Mária születése (1734). Fiókegyházai: *Molna-Szeccsöd*, *Német-Szeccsöd*, *Terestvén-Szeccsöd*. Pl. *Hozbor János*. Szül. 1851 máj. 2. Jaakon. Pl. 1898-től.

5. **Körmentdi.** A XII. században létezett. A XVII. században elfoglalták a reformátusok, de gróf Batthyány Ádám 1643-ban visszaállította. Temploma sz. Erzsébet. 1731-ben nagyobbították. A XVI. századig apácakolostora is volt, a hová bold. Margit holttestét 1526-ból elhozták Veszprémből. A kolostor elpusztulásával az ereklyének is nyoma veszett. Fiókegyházai: *A-Berkifalu*, *F-Berkifalu*, *Horvát-Nádálja* templommal. Pl. *Perényi Antal*. Szül. 1841 máj. 11. M.-Keresztesen (Vasm.). 1870. karkáplán, 1872. pléb. Sl. *Klaffl Mihály*. Szül. 1868 aug. 26. Kis-Cellen. *Nagy László*. Szül. 1876 febr. 29. Szombathelyen.

6. **Nagy-Kölked.** Al. 1807. Temploma Urunk mennybemenetele (1700). Fiókegyháza *Harasztfalu* templommal. Pl. *Kiss Károly*. Született 1843 nov. 3-án Völcsejen (Sopronm.). Pl. 1881-től.

7. **Pinka-Szent-Király.** Al. 1789. Temploma sz. István király. Öt fiókegyháza van. Pl. *Czederá Mátyás*. Szül. 1844 dec. 17. Szombathelyen.

8. **Rába-Hidvég.** Régi plébánia. Újja al. 1715. Temploma Szentháromság. Pl. *Soós János*. Szül. 1837 ápr. 29. Zalabéren. Pl. 1874-től.

9. **Rába-Szent-Mihály.** Al. 1702. Temploma sz. Mihály. *Gosztonyban* templom. Adm. *Schalk Mihály*. Szül. 1840 márc. 14. Szalónakon. Pléb. hely. 1890-től. Sl. *Faiszt Lajos*. Szül. 1861 dec. 21. Ikervárott.

10. **Szent-Tamás.** Al. 1832. Temploma sz. Tamás. Fiókegyházai: *Molnári*, *Püspöki*. Pl. *Legáth Kálmán*, molnári apát. Szül. 1852 szept. 3. Körmentden, 1876. püsp. levéltáros, 1877. miskei, 1890. szenttamási plébános.

A KÖRMENTDI ÚJ PLÉBÁNIAI TEMPLOM BELSŐJE.

IV. Lékai esperesi kerület. Esperes: *Bertalanffy Gyula*, prépost, lékai plébános.

1. Borostyánkő. Régi plébánia. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: Gyöngyösfő, Háromsátor, Mentsér, Edehaza, Vágod. Adm. *Rácz József*. Szül. 1852 jan. 23. Szombathelyen. Pl. h. 1885-től.

2. Felső-Szénégető. Al. 1777. Temploma sz. Lénárd. Fiókegyházai: *Alsó-Szénégető* és *Üvegbanya*. Mind a két helyen templom van. Adm. *Hósz Mátys*. Szül. 1867 nov. 26. Dörfölön (Sopronm.). Pl. h. 1895-től.

3. Kupfalva. Al. 1789. Temploma sz. Oszvald. Fiókegyházai: *Letér* templommal. Vörösvágás.

4. Léka. (XIV. sz.) Előbb a sz. Ferenc-rendiek, ezek kolostorának elpusztítása után a győri egyházmegye, majd 1650–1820-ig az Agoston-rendiek kormányozták. Az Agoston-rend fölösztatása után az egyházmegye vette át. A díszes szent Miklós plébániai templ. sírboltjában nyugsznak Nádasdy Tamás († 1562.) és a lefejezett gróf Nádasdy Ferenc († 1571.). *Hámor*, *Hosszúszeg*, *Ostoros* (Sopronm.) és *Üveghuta* fiókegyházak mindegyikében templom van. Pl. *Bertalanffy Gyula*, prépost, esp. Szül. 1839 dec. 22. Sopronban. Pl. 1874-től, u. a. esp., 1891. okrai c. prépost. Sl. *Major Gyula*.

5. Pergelén. 1660-ban már létezett. Temploma sz. Égved. *Hatar* és *Köpaták*, *Nemet-Girót*, *Lantosfalva*, *Salamonfalva* fiókegyházak mindegyikének temploma van. Pl. *Pebám Vince*. Szül. 1852 febr. 8. Pinkalón. Pléb. 1888-tól. Sl. *Kaltenacker Károly*.

6. Rőth. (XIII. sz.) Temploma a bold. szűz Mária. Mint ismert kegyhelyet, igen sok hívő látogatja. Fiókegyháza *Rendek*, templ. Adm. *Mittermüller József*. Szül. 1866 ápr. 4. Kőszegen. Pl. h. 1897-től.

FLEBÁNIAI TEMPLOM KORMENDEN.

V. Rohonci esperesi kerület. Esp.: *Nagy Ignác*, rohonci pléb.

1. Bándoly. Al. 1808. Temploma Nep. sz. János. *Bosnyak-Brig* és *Rumpól* fiókegyházakban templom van. Adm. *Markovics Károly*. Szül. 1855 jan. 16. Nagy-Tapolcsányban. Pl. h. 1890-től.

2. Csém. 1600-ban már létezett. Temploma szent Anna. Fiókegyháza *Kis-Nárda*. Temploma van. Administrator *Ratarecz György*. Született 1849 május 13-án Zákányban. Plébános-helyettes 1892-től.

3. Egyházas-Füzes. Al. 1797. Temploma sz. Péter és Pál. Fiókegyházai: *Gyepü-Füzes*, *Pöszön*. Temploma van. Pléb. *Virkler Antal*, aranyvisező. Szül. 1821 jan. 25. Kőszegen. Pl. 1856. Kupfalván, 1867. Egyházas-Füzesen. 1897. szentszéki tan.

4. Incéd. 1746-ban már létezett. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyházai: *Város-Hodasz* templommal. *O-Hadász*, *Szabar*, Templommal. Pl. *Mibolics Ferenc*. Szül. 1850 júl. 10. Mura-Csányban. 1873. pl. h. Bándolyban, 1879. u. o. pléb., 1890. incédi pléb. Sl. *Jászai Ignác*.

5. Jobbágyi. Al. 1852. Temploma sz. Anna. Adm. *Bánfalvi István*. Szül. 1861 dec. 25. Kálózson (Fejérmegye). Pl. h. 1893-tól.

6. Kethely. 1570-ben már virágzott. Temploma sz. Miklós. Adm. *Hajszányi Adolf*. Szül. 1866 jún. 17-én Nemet-Ujváron. Pl. h. 1898-tól.

7. Nagy-Nárda. 1612-ben már virágzott. Temploma sz. Kereszt földmagasztalása. A *Csatárhegyen* és *Felső-Csatar* fiókegyházban templom van. Fiókegyháza még *Alsó-Csatar*. Pl. *Schäpy József*. Szül. 1850 szept. 19. Mura-Szombaton. Pl. 1887-től.

8. Nemet-Szent-Mihály. 1565-ben már virágzott. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai *Kis-Szent-Mihály* és *Mérem*. Mind a kettőnek templ. van. Adm. *Bajor Károly*. Szül. 1850 dec. 15. Pinkalón. 1888. pléb. Felső-Szénégetőn, 1894. Nemet-Szent-Mihályon.

9. Pinka-Miske. Régi plébánia. Temploma sz. László. Fiókegyházai: *Dolva*, *Jobbágy-Ujfalu*, *Nagy-Karasztos*, *Sárosszék*. Valamennyinek templ. van. Továbbá: *Kis-Ciklin*, *Kis-Karasztos*. Pl. *Pauer Alajos*. Szül. 1857 júl. 12. Barátfalván. Pl. 1889-től.

10. Rohonc. Régi plébánia. Temploma sz. Katalin. Ép. 1679. Fiókegyháza *Csajta*. Temploma van. Pléb. *Nagy Ignác*, esperes, ker. tanfelügyelő. Szül. 1844 ápr. 15. Szombathelyen. 1874. pléb. Felső-Oron, 1886. Rohoncon, esp. 1895. Irodalmi kiadványai: «Egyházi ima- és dalfüzér» (1890), «Geschichte der Adam Hauerischen Stiftung» (1891). 1890-ben alapította

A KORMENDI FLEBÁNIAI TEMPLOM BELSEJE.

7. Rohonc és vidéke I. onsegélyző-egyesületet, 1896-ban a helyi polgári olvasókört. Sl. *Pállinkás József*. Szül. 1874 febr. 22. Szombathelyen. *Benics József*.

11. Sámfalva. Régi plébánia. A bold. szűz Mária születése temploma XIII. századbeli román stílusban, XV. századbeli esücsives stílus részekkel megtoldva épült; nevezetes műemlek. Fiókegyházai: *Óvár* templommal. *Ujfalu*. Temploma van. *Velege*. Pl. h. *Szilágyi József*. Szül. 1836 jan. 21. Kőszegen. 1888. adm., 1890. pl. Puszta-Szent-Mihályon, 1896. Sámfalván.

12. Város-Szalónak. Régi pléb. Újjá al. 1807. A XV. században pálosok bírták sz. Józsefről nevezett régi templomát. 1550—1642-ig a protestánsok bírták. Visszafoglaltatván, helyi kaplanság lépett a pléb. helyébe 1807-ig. Fiókegyházai: *Drumoly*, *Gaborfalva*. Temploma van. *O-Szalónak*. Pl. *Kápler Ferenc*. Született 1860 jan. 6. Pinkafőn. Pl. 1889-től. Sl. *Tilos Gyula*.

Németujvári főesperesség.

Főesperes: dr. *Stegmüller Károly*, pápai praclátus, kanonok.

I. Pinkafői esperesi kerület. (Vas vm.)

Esperes: *Pulay József*, alsóóri plébános.

1. Alsó-Ór. Al. 1797. Temploma sz. Katalin. Plébános Nemespulai *Pulay József*, t. kanonok, esperes, szentszéki tan. Szül. Zala-Szent-Györgyön 1836 nov. 26. régi nemesi családból. Őseinek egyike II. Rákóczy Ferenc hadi főporkolábjá, egy másik gróf Pálffy János nádor titkára volt s megírta a szatmári békekötés történetét. Mint kitűnő egyházi szónokot, az alsóóri közbirtokosok 1868-ban lelkesedve választották plébánossá. 1887. esperes, 1894. t. kanonok. Számos cikket írt a helyi lapokba.

2. Árokszállás. Al. 1790. Temploma Szentháromság. Fiókegyházai: *Rákosd*, *Lapincs-Ujtelek*. Temploma van. Alsó-Erdőd. Pl. *Puskásy Sándor*. Szül. 1843 máj. 17. Pinka-Mindszentén. Pl. 1880-tól.

3. Farkasfalva. Régi plébánia. Temploma Szentháromság. Fiókegyháza *Alhó*. Adm. *Schaffer Sándor*. Szül. 1862 márc. 3. Felső-Órön. Pl. 1889-től.

4. Felső-Ór. A XVII. század elején már virágzott. 1670 körül a reformátusok elfoglalták; 1700 körül részben visszakerültek birtokai. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyháza *Óri-Sziget*. Temploma van. Pléb. *Hámon Ferenc*. Szül. 1870 aug. 13. Pinkafőn.

5. Kicléd. 1689-ben már virágzott. Temploma sz. Jakab. Fiókegyházai: *Bükkösd*, *Lípótfalva*. Pléb. *Jesztli József*. Szül. 1841 jan. 16. Lékán. Pl. 1877-től.

6. Komját. Al. 1809. Temploma sz. Miklós. Adm. *Belényi Mihály*. Szül. 1849 szept. 30. Szombathelyen. Redemptorista volt. Fölv. 1878-ban. Pl. h. 1888-tól.

7. Máriafalva. Régi plébánia. Ritka szép esücsives stílus temploma a XV. s részben a XVI. században épült Nagyboldogasszony tiszteletére. 1882—1884. díszesen helyreállították. Kilenc fiókegyháza közül templom van *Gyimótfalván*, *Halmvasdón*, *Fillámoson*. Plébános *Baumgartner Alajos*. Született 1840 április 13. Város-Szalónakon. Pl. 1874-től. Segédlelkész *Szigeti István*. Született 1875 július 8-án Szombathelyen.

8. Óri-Szent-Márton. Régi plébánia. Temploma sz. Márton. Fiókegyházai: *Oláb-Ciklin*, *Tarcsa*. Mindkettőnek temploma van. Pl. *Mayerbeck Mihály*. Szül. 1843 jún. 26. Mosonban. Pl. 1884-től.

9. Pinkafő. Régi pl. Temploma sz. Péter és Pál. Fiókegyházai: *Alsó-Lövő*, *Felső-Lövő*, *Dombbát* templommal. *Rödön* templ. *Buglóc*, *Szépúr*, *Rétfalu* templ. *Borhegy*. Van két stájerországi fiókegyháza is: *Oberwaldbauern* és *Simmersdorf*. Pléb. *Rathner Mihály*, szentszéki tan. Szül. 1843 szept. 25. Alsó-Bükön (Sopronm.). Pl. 1887-től. Sl. *Boda János*. Szül. 1871 febr. 23. Csepregen. *Fritz Nándor*. Szül. 1871 máj. 28. Szombathelyen.

10. Vörösvár. Régi plébánia. Temploma Mindenszentek. Fiókegyházai: *Német-Ciklin*, *Órallás*. Mind a kettőnek temploma van. Pl. *Fehofésies Gyula*. Szül. 1867 júl. 15. Dobrafalván. 1896. pl. h. *Kupfalván*, 1900. pléb. *Vörösváron*. Sl. *Fischl József*.

A LÉKAI RÓM. KATH. TEMPLOM. (VASMEGYE.)

PLÉBÁNIAI TEMPLOM ROHONCON.

II. Szenteleki esperesi kerület. Esperes: *Hätzl Ferenc*, baksafalvi plébános.

1. **Baksafalva.** Régi plébánia. Temploma sz. Anna. Fiókegyházai: *Zsirovnica, Nad.* Mind a kettő templommal. Pl. *Hätzl Ferenc*, esp., ker. tanfelügyelő. Született 1837 november 18. Alsó-Erdődön. Pl. 1884-től, 1888. esperes. Sl. *Stampf Ferenc*. Szül. 1869 márc. 7. Alsó-Lászlón.

2. **Barátfalva.** Temploma Nagyboldogasszony. Adm. *Plánky György*. Szül. 1810 ápr. 24-én Nemesládonyban. Pl. 1878-től.

3. **Lődös.** Al. 1788. Temploma sz. Lénárd. Pl. *Pecsenka József*. Szül. 1829 szept. 11. Kőszegen. Pl. 1858.

4. **Német-Csenes.** Al. 1788. Temploma a bold. szűz Mária születése. Fiókegyházai: Horvát-Csenes, Taród-Csenes. Pl. *Rossmann János*. Szül. 1845 jan. 23. Kőszegen. Pl. 1881-től.

5. **Ó-Bér.** Al. 1788. Temploma szent Lőrinc. Pl. *Kovats Imre*. Szül. 1815 nov. 4-én Rába-Gyarmaton.

6. **Pusztá-Szent-Mihály.** 1608-ban már létezett. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: *Ganócs, Rabort*; mind a kettő templommal. Salafá. Pl. *Thomas Ferenc*. Szül. 1870 december 27. Gyanafalván. Pl. 1896.

7. **Sútnác.** Al. 1790. Temploma sz. Péter és Pál. Adm. *Beéry István*. Szül. 1811 szept. 10-én Letenyén.

8. **Szent-Elek.** Régi plébánia. Temploma sz. Egyed. Adm. *Osztovits István*. Szül. 1870 júl. 23. Sirokányban.

9. **Ujhegy.** Al. 1817. Temploma Ker. sz. János. Fiókegyháza *Pinkóc*. Temploma van. Adm. *Strassner József*. Szül. 1868 szept. 14. Vulka-Pordányban.

NAGY IGNÁC,
esperes, plébános, Rohonc.

III. Németujvári esperesi kerület.

Esperes: *Baumgartner Ferenc*, t. kanonok, királyfalvai plébános.

1. **Felső-Rönök.** Al. 1789. Temploma sz. Imre. Fiókegyházai: Borosgödör, Jakabháza, Rábafüzes, Sándorhegy. Adm. *Bartl József*. Szül. 1863 márc. 9. Lékán. Pl. h. 1895-től.

2. **Német-Hidegkut.** Régi plébánia. Temploma sz. Miklós. Fiókegyházai: *Nád-kut, Radafalva*. Mind a kettőnek temploma van. Pl. *Biricz Ferenc*. Szül. 1850 márc. 27. Kis-Baromban. Pl. 1884-től.

3. **Királyfalva.** Régi plébánia. Temploma sz. István király. Fiókegyházai: *Dobrafalva, Kis-Körtvélyes*. Mind a kettőben templom van. Körtvélyes. Pl. *Baumgartner Ferenc*, t. kanonok, esperes. Szül. 1842 január 3-án Kőszegen. Pl. 1878. Komjátón, 1888. Királyfalván, u. a. esperes, 1899. t. kanonok. Sl. *Sandhofer József*. Szül. 1869. febr. 18. Feketevárosban.

4. **Kukmér.** 1698-ban már főmállott. Temploma sz. József. Fiókegyháza: *Hárspatak, Ujlak, Vaskut*. Mind a háromnak temploma van. Pl. *Gartner József*. Szül. 1868 ápr. 7. Felső-Rönökön. Pl. 1895-től.

5. **Német-Szent-Grót.** Al. 1789. Temploma szent Márton. Fiókegyházai: Bánya, Práca és Özgödör, Sós-kut. Pl. *Törmann János*. Szül. 1871 máj. 13. Kertesén. Pl. 1900-tól.

6. **Német-Ujvár.** 1660-ban már létezett. Temploma sz. Jakab. A szent Ferencrendiek temploma Sarlósboldogasszony. A várban Haví Boldogasszony kápolnája. Fiókegyházai: Kolosvár, Ujtelep, Orbánfalva, *Tobaj*. Temploma van. Pl. *Maißz Jácint*, a sz. Ferenc-rendi társház főnöke. Sl. *Behofeserics Fábrián* és *Szítányi Ferenc*.

7. **Rába-Keresztur.** 1688-ban már létezett. Temploma a szent Kereszt föltalálása. Fiókegyházai: *Rábafüzes, Patafalva*, templommal. Pl. *Martin Antal*. Szül. 1854 márc. 31. Pínkafőn. Pl. 1889.

8. **Szent-Miklós.** 1660-ban már létezett. Temploma sz. Miklós. Fiókegyházai közül: *Ponitzon* templom. Kezeli a németujvári plébánia.

IV. Pinkavölgyi esperesi kerület.

Esperes: *Schlamadinger Róbert*, kertesi plébános.

1. **Alsó-Beled.** Régi plébánia. Temploma sz. Vid. Fiókegyházai: Felső-Beled, *Pokolfalu* templommal. Pl. *Schiefer István*. Szül. 1864 aug. 20. Kőszegen. 1891--1895. theol. tanár Szombathelyen. Pléb. 1895-től.

2. **Karácsfa.** Al. 1788. Temploma szent Kozina és Dömjén. Fiókegyházai: Lovaszad, Magyar-Büks. Adm. *Eberhard József*. Szül. 1854 július hó 2-án. Rohoncon. Pléb. 1887-től.

3. **Kertes.** 1555-ben már létezett. Temploma már régebben állott s nagyszerű építményképen emlegették. Nagyboldogasszony tiszteletére volt szentelve. Fiókegyházai: *Lipóc* templommal. *Német-Háros* templommal. Pl. *Schlamadinger Róbert*, esperes. Született 1838 jan. 21. Pínkafőn. Pl. 1869-től. Esperes 1900.

A MÁRIAI MÁRAI TEMPLOM.

Nemet-Keresztes. 1698-ban már létezett. Temploma sz. Miklós. Fiókegyházai: *Cseke* templommal. Magyar-kereszt. Pl. *Köberl Ferenc*, t. kanonok, szentszéki ülnök, t. esperes. Született 1828 jún. 27. Pinkafőn. Pl. 1861-től, 1884-1900. esp. 1894. t. kanonok.

5. Nemet-Sároslak. Al. 1788. Temploma sz. Rozália. Adm. *Füzy Istvan*. Szül. 1864 ápr. 25. Sopronban. Pl. 1893-tól.

6. Nemet-Lő. Al. 1741. Temploma a b. szűz Mária. Ép. a XVI. században. Fiókegyháza *Horvát-Lő* templommal. Pl. *Nemeskövi József*. Szül. 1825 jan. 2. Boroszlóban. Pl. 1863. Szent-Katalinban, 1873 óta Nemet-Lőn.

7. Pinka-Mindszent. Al. 1698. Temploma Minden-szentek. Adm. *Lelovics Gyula*. Szül. 1864 máj. 11-én Szombathelyen. Pl. 1895-től.

8. Pornó. Al. 1780-ban. Temploma sz. Margit. Régi apátsági templom. A pornói ciszt. apátság azonban a török időben elpusztult. A monostort 1799-ben bontották le. Adm. *Irítzer Imre*. Szül. 1840 okt. 20. Pozsonyban. Pléb. h. volt Kupfalván.

9. Strém. Al. 1877. Temploma Pád. sz. Antal. Fiókegyháza Szombathely. Adm. *Rónai János*. Szül. Üveghután (Léka), 1862 máj. 30. Pl. h. 1892-től.

10. Szent-Katalin. Al. 1804. Temploma sz. Katalin. Fiókegyházai: *Abdalóc*, *Horvátos*, templommal. Horvát-Hásos. Adm. dr. *Fischer Lajos*. Szül. 1836 nov. 11. P.-Rádicon. Pl. h. 1895-től.

11. Szentkút. 1698-ban már létezett. Temploma sz. Kelemen. Fiókegyházai: *Nemet-Bürks*, *Nemet-és Horvát-Zsámand* templommal. Pl. *Pávdy Gáspár*. Született 1842 jan. 6. Incéden. 1873. pléb. Szent-Katalinban. 1876. Szentkúton.

12. Szent-Péterfa. (XVI. sz.) Temploma szent Péter és Pál. Fiókegyházai: *Monyorókerék* templommal. Hajdan apátsága volt. Kólom, *Tótfalu*. Templommal. Plébános *Hantó István*. Született 1846 jan. 22-én Nagykölkeden. Pléb. 1887-től.

V. Szentgotthárdi esperesi kerület. Esperes: *Hann Károly*, rábaszentmártoni plébános.

1. Alsó-Szölnök. Al. 1821. Temploma Gyümölcsoltó Boldogasszony. Adm. *Keresztury Vince*. Szül. 1864 jan. 18. Barkócon. Pl. h. 1894-től.

2. Badafalva. Al. 1787. Temploma Sárlósboldogasszony. Fiókegyházai: Alsó-Ércsenye, Alsó-Ráks, Horvát-falu. Plébános *Wallner Alajos*. Szül. 1850 febr. 25. Pinkafőn. Pl. 1884-től.

3. Dobra. 1690-ben már létezett. Temploma sz. István király. Fiókegyházai: Békátó, Bonisdorf, Kalch, Liba, Malomgödör, Tanka. Adm. *Kern Mihály*. Szül. 1865 okt. 16. Ker-tesen. Pl. h. 1896-tól.

4. Nagy-Dolinc. Al. 1757. Temploma sz. Miklós. Fiókegyházai: Budinc, Kis-Dolinc, Ritkaháza, Sal. Pléb. *Mentsik Károly*. Szül. 1839 dec. 26. Bellatincen. Pl. 1871-től.

5. Felső-Szölnök. 1698-ban már létezett. Temploma szent János. Fiókegyházai: *Kerkafő* templommal. Marokrét, Magasfok. Adm. *Persa Iván*. Született 1860 ápr. 2. Izsakócon (Zalam.). Pl. h. 1894-től.

6. Gyanafalva. 1578-ban már létezett. Temploma Szent-háromság. Fiókegyházai: Felső-Ércsenye, Kristyán, Felső-Raks. Pl. *Gáspári Antal*. Szül. 1862 dec. 19. Rohoncon. Pl. 1891-től. Sl. *Piff György*. Szül. 1873 dec. 20. Szombathelyen.

7. Istvánfalva. Al. 1786. Temploma sz. István. *Tótfalu* fiókegyházban templom. Pl. *Fodor Károly*. Szül. 1839 nov. 10. Istvánföldön (Torontálm.). 1868. adm. Péterhegyen, 1893. pl. Istvánfalván.

8. Nagyfalva. 1667-ben már létezett. Temploma szent József. Határában a sz. Anna-kápolna és egy kőkereszt jelzi az 1664-iki szentgotthárdi ütközet emlékét. Fiókegyházai: Badafalva, Nemetlak, Olaszfalu, Pócsfalva. Pléb. *Schwarz József*. Szül. 1873 nov. 3. Orálláson. Pl. 1900-tól.

9. Rába-Szent-Márton. 1698-ban már fönnállott. Temploma sz. Márton (1777). Hat fiókegyháza van. Pl. *Hann Károly*, esp. Szül. 1850 ápr. 10. Pinkafőn. Pl. 1893. Esp. 1895-től. Sl. *Kiss Lajos*. Szül. 1873 aug. 26. Guáron (Vasm.).

A MÁRIAFALVAI TEMPLOM BELSEJE.

A ISTVÁNFALVAI TEMPLOM SZENTELVE.

10. **Szent-Gotthárd.** Al. 1740. Temploma Nagyboldogasszony. Adm. dr. *Berger Matte*, ciszr-r. A szentgotthárdi apátság perjele *Laszlik Bernát*. Szül. 1838 márc. 15. Egerben. Főgimnáziumi r. tanár. Az egri, pécsi, székesfejérvári főgimnáziumokban tanított. Perjel 1893 óta.
Könyvtáros dr. *Bartha Tamás*, ciszr-r. Szül. 1843 aug. 31. Poroszlón. Tanár volt Zircen, azután pléb.

Sárvári főesperesség.

Főesperes: *Schwarz Mihály*, apát, kanonok.

I. Sárvári esperesi kerület. (Vas vm.) Esperes: *Köberl János*, prépost, sárvári pléb.

1. **Csénye.** Al. 1690. Temploma Nep. sz. János. Fiókegyházai: *Bögöt* templommal. Darás-Porpác, Fűztő, Por-Porpác. Pl. *Miklós Géza*. Szül. 1865 nov. 14. Köveskúton (Vasm.).

2. **Rába-Kovácsi.** (XIV. sz.) Temploma sz. Kozma és Dömjén. Fiókegyháza Balozsa-Megyes. Pl. *Tegyev Ferenc*. Szül. 1840 szept. 20. Szombathelyen. Pl. 1874-től.

FELSŐ-SZŐNOKI PLEBÁNIAI TEMPLOM.
Épült a 18-ik század második felében.

3. **Felső-Paty.** (XIV. sz.) Újjá al. 1716. Temploma a bold. Szűz születése. Fiókegyházai: Alsó-Paty. *Jákfa* templommal. Rába-Bogvoszló, Rába-Kövesd, Terestvénfa. Pl. *Puli György*. Született 1865 máj. 24. Szombathelyen. Pl. 1892-től. Sl. *Geiszlinger Béla*. Szül. 1877 aug. 12. Rába-Sömjénben.

4. **Ikervár.** 1595-ben már főmált. Temploma sz. György. A temetőben kápolna, alatta a Batthyány-család sírboltja. Pl. *Bárdossy Kálmán*. Szül. 1858 ápr. 18. Szombathelyen. Pl. 1886-tól.

5. **Nick.** (XIV. sz.) Temploma sz. Anna. Fiókegyházai: Répeclak, Csánig. Pl. *Szattmayer János*. Szül. 1865 máj. 29. Kenyeriben. Pl. 1894-től.

6. **Ölbő.** (XIII. sz.) Temploma sz. Miklós. Szentélyét Storno festette. Fiókegyháza *Alsó-Szeleste*. Itt néhai gr. Festetich Andor szép emeletes katolikus iskolát épített. Temploma van. Pl. *Beszinger Sándor*. Szül. 1850 júl. 29. Vépen.

7. **Pecöl.** Al. 1725. Temploma a bold. szűz Mária születése. Fiókegyházai: Bozzai, *Kenéz* templommal. Megvehida. Pl. *Németh Pál*. Szül. 1834 jún. 29. Körmenden. Pl. 1874 óta.

8. **Répe-Szent-György.** (XIV. sz.) Újjá al. 1693. Fiókegyházai: Chernelháza (Sopronm.), Damonya (Sopronm.). *Felső-Szeleste*, *Pósfa*, *Zsényi*. Mind a háromnak temploma van. Pl. dr. *Eröss József*. Szül. 1868 ápr. 4. Iván-Egerszegem. 1895. theol. doktor.

9. **Rum.** (XIII. sz.) Temploma sz. László. A sz. Cecília-templomban a Sennye-család sírboltja. A Rummy-családnak szintén voltak sírboltjai. Fiókegyházai: *Csempe-Kopács* kis Árpád-kori templommal. *Gutabáza*. Temploma van. *Nagy- és Kis-Sennye*, Töttös. Pl. *Könczöl István*. Szül. 1850 jan. 8. Keeskéden. Pléb. 1881 óta. Itt szentbeszédeket és összegyűjtötte a plébánia történetének adatait.

10. **Sárvár.** (XIV. sz.) A hitújítás alatt elfoglalták, de gróf Nádasdy Ferenc 1635-ben helyreállította. 1667-ben összekapcsolták a pápói prépostsággal, de ez csak 1777-ig tartott. Temploma sz. László. Fiókegyházai: Péntekfalu. *Rába-Sömjén* templommal. *Saur* templommal. Tizenháromváros-Vármellék. Pl. *Köberl János*, prép., esp. Szül. 1842 márc. 19. Pinkafőn. 1882. pléb. Sárváron. 1885. esp., 1890. a Bold. szűz Máriáról nevezett jóthi prépost. Sl. *Limberger Mihály*. Szül. 1873 dec. 27. *Keresztury József*.

11. **Vámos-Család.** (XIV. sz.) Temploma szent Márton. Fiókegyházai: *Hegyfalu* templommal. *Iván-Egerszeg*. Temploma van. Kemény-Egerszeg, *Szent-Ivánfa* és *Urai-Ujfalu*. Mind a kettő templommal. Pl. *Kapuv Károly*. Szül. 1867 jún. 30. Dömötöriben. Sl. *Kiss Jenő*.

II. Jánosházi esperesi kerület.

Esperes: *Tóth Sándor*, egyházasheteyei plébános.

1. **Egervölgye.** Al. 1823. Temploma sz. Mihály. Fiókegyháza *Szemenye* templommal. Pl. *Miklós Géza*. (Áthelyeztetett.)

2. **Gérece.** Al. 1807. Temploma szent Kereszt. Fiókegyháza Facskánd. Pl. *Gálós Mihály*. Született 1835 máj. 25. Szombathelyen. Pl. 1868-tól. Megírta a plébánia történetét, valamint római útját.

3. **Egyházas-Hetye.** Régi plébánia. Újjá al. 1719. Temploma sz. Jakab. 1718-ban újjáépült. Fiókegyházai: Duka, *Kis-*

PLEBÁNIAI TEMPLOM, VÁROS SZAIÓNAKON. 105

8. **W** templommal. Pl. *Tóth Sándor*, esp. Szül. 1846 okt. 12. Pápán. Pl. 1881-től.

4. **Hosszu-Pereszteg**. Al. 1680. Temploma sz. István király. Itt született Kemenes Ferenc veszprémi nagyprépost, jeles költő. Fiókegyházai: *Bögöte* templommal. *Hosszufalu*. Temploma van. Adm. *Dávid László*. Szül. 1861 aug. 14. Szombathelyen. 1895-ben adm., 1898. pléb. Hosszu-Peresztegen. Sl. *Poller József*. Született 1870 december 8. Jánosházán.

5. **Jánosháza**. 1698-ban már főnállt. Temploma Ker. sz. János. Fiókegyházai: *Martonfa* templommal. Pálfa. Pl. *Kornfeind Vince*. Szül. 1810 apr. 15. Tömördön. Pl. 1874. Sz.-Péterfán, 1887. Jánosházán. Sl. *Törzsök Vilmos*. Szül. 1866 jan. 30. Koroncón (Györm.). Számos tárcát és elbeszélést írt, főleg a «Magyar Szemle»-be és «Alkotmány»-ba.

6. **Káld**. (XIV. sz.) Újjá al. 1752. Temploma Ker. sz. János. Fiókegyházai: *Borgáta*, *Kis-Köcsk*, *Nagy-Köcsk*. Adm. *Kiss Sándor*. Szül. 1860 máj. 8. Jánosházán. Pl. 1894-től.

7. **Karakó**. Al. 1789. Temploma szent Mihály. Fiókegyházai: *Felső-Nemes-Keresztur* templommal. *Kis-Kamond* (Veszprémm.), *Nagy-Kamond* templommal. Adm. *Illá Antal*. Szül. 1859 július 7-én Felső-Káldon. Adm. 1896-tól.

8. **Miske**. Al. 1731. Temploma Mindenszentek. Fiókegyházai: *Alsó-Mesteri*, *Felső-Mesteri* templommal. Kápolna. Adm. *Guzmics Antal*. Szül. 1851 nov. 22. Csepregen. Pl. 1889.

9. **Nyőgér**. 1698-ban már létezett. Temploma sz. Imre. Fiókegyházai: *Beje*, *Gyertyános* templommal. *Sóton* templommal. Pl. *Kovács Károly*. Szül. 1858 okt. 30. Jánosházán. Pl. 1890-től.

10. **Zala-Erdőd**. (Zalam.) Al. 1789. Temploma sz. Kereszt. Fiókegyházai: *Hetyefő*, *Keléd* (Vasm.). Adm. *Bodics István*. Szül. 1860 aug. 18. Bődön. Pl. 1891-től.

III. Kemenesaljai kerület.

1. **Izsákfa**. Al. 1890. Temploma Nep. sz. János (1798). Pl. *Kisfaludy Kálmán*. Szül. 1856 szept. 13-án. Jobbaházán. Pl. 1881-től. Írt többször napilapokba.

2. **Kemenes-Högyész**. 1698-ban már főnállt. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyházai: *Magyar-Gencs*. Temploma van. Szergény. Adm. *Hánnig János*. Szül. 1865 jan. 1. Pápán. Pléb. 1893-ban Nádásdon, 1896. K.-Högyészen.

3. **Kemenes-Mihályfa**. 1698-ban már főnállt. Temploma szent István vértanú. Fiókegyházai: *Sömjén* templommal. Tokores, Uj-Mihályfa. Adm. *Szedmák Lajos*. Szül. 1858 szept. 6. Szombathelyen. 1890. plébános hely. Szarvaskenden, 1892. K.-Mihályfán. Sl. *Helling József*. Született 1866 júl. 11. Keszthelyen.

4. **Kemenes-Szent-Márton**. Régi plébánia. Temploma sz. Márton. Fiókegyházai: *Nemes-Magasi*. Temploma van. *Pör-Magasi*, *Vönöck*. Vezetői a kemenesmihályfai plébános.

5. **Kemenes-Szent-Péter**. 1668-ban már virágzott. Temploma sz. Péter és Pál. Szép kéttornyos, a hagyomány szerint a pálosoké volt. Fiókegyháza *Sebes*. Temploma van. Plébános *Láng Imre*. Született 1848 júl. 16. Szombathelyen. Pléb. 1877-től.

6. **Kenyeri**. 1548-ban már főnállt. Temploma Sarlósboldogasszony. Fiókegyháza *Kecskéd*. Pl. *Mazaly József*. Szül. 1861 július 28. Hosszu-Peresztegen. Pl. 1871-től.

7. **Kis-Cell**. Régi plébánia. Újjá al. 1739. bekebelezte a sz. Benedek-rend társházába. Temploma a régi kápolna helyébe a XVIII. sz. végén épült a csodatevő bold. Szűz tiszteletére. Fiókegyházai: *Nemes-Dömölk*, *Pör-Dömölk*. Adminisztrátor *Grátzer Pius*, sz. Ben.-r.

A dömölki bencés apátságot II. Béla alapította. A mohácsi vész után elpusztult, csak templomának romja maradt meg. Sajghó Benedek főapát 1739-ben Koptik Ede stiriái st.-lamberti bencést nevezvén ki dömölki apáttá, ez magával hozta a máriacelli szűz Mária fa-szobrát, melynek kis kápolnát építtetett. A szobrot 1745-ben a győri püspök mint kegyszobrot a keresztény hívek köztiszteletére ki-

PULAY JÓZSEF,
c. kanonok, plébános, Alsó-Eőr.

A STINÁCI TEMPLOM.

A KERTESI PLEBÁNIAI TEMPTOM VASMEGYÉBEN.

Köcs. Arpád-kori temploma rom. Pl. *Pálinkás Gejza*, szentszéki tan., esperes. Született 1858 júl. 16. Szombathelyen. 1881–1895. lelkiügazg., 1895-től pléb. Írt többször hirlapokba.

tehetőnek nyilvánította, XIV. Benedek pápa pedig a kápolna számára teljes bucsút engedélyezett. II. József főeloszlátván a dömölki apátságot, azt a pamponhalmi főapát-helyettesel kormányoztatta s az 1802-ben történt visszaállításig a főapát helyettesei fölépítették a monostort és a kegyhelyül ismert mostani kéttornyos templomot.

8. Nagy-Sitke. 1698-ban már létezett. Temploma Szentháromság. Fiókegyházai: *Kis-Sitke*. Temploma van. *Simonyi* templommal. Pl. *Tóth Sándor*. Szül. 1853 máj. 13. Jákfán. Pl. Östfi-Asszonyfán 1887. Nagy-Sitkén 1900-tól.

9. Östfi-Asszonyfa. Al. 1774. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyháza Csöngé. Pl. *Gaal Gergely*. Szül. 1870 aug. 20. Felső-Örön. Pl. 1900-tól.

10. Pápóc. 1678-ban már létezett. Templomát 1738-ban újjáépítették, 1883-ban Nogáll Károly c. püspök és pápóci prépost megnagyobbította s a Megváltó tiszteletére fölszentelte. Az iskolával kapcsolatos rotunda-kápolna maradéka az 1363-ban alapított szent Agoston-rendi kolostornak. Fiókegyháza Szent-Miklósfa. Plébános *Maicz Antal*, szentszéki tan. Született 1842 július 6. Kőszegen. 1872–1878. hittanár Szombathelyen. 1873. szentszéki tan. 1878. pápóci pléb.

11. Ság. 1698-ban már fennállt. Temploma szent Miklós. A XVIII. században újjáépítették. Érdekes emléke egy bőrkazula, kézi himnuszokkal, mely a kocsai templomé volt. Fiókegyházai: Boba,

Örségi főesperesség.

I. Örségi esperesi kerület. (Vas vm.) Esperes: *Rigó Zsigmond*, kethelyi plébános.

1. Rába-Gyarmat. A megszünt régi plébániát 1698 körül állították helyre. Temploma sz. Lambert. Fiókegyháza Csörötnök. Pl. *Rborer Emil*. Szül. Felső-Káldon 1848 febr. 29. Pl. 1877-től. 1878-ban tábori lelkész volt Bósniaiban, 1888–1897. örségi esp.

2. Hodos. Újja al. 1773. Régi, ó-román sz. Erzsébet temploma 1826-ban leégvén, romba dőlt. *Domonkosja* fiókegyházában templom van. Egyesítve van Kercával.

3. Ivánc. Al. 1716. Temploma sz. Miklós. Fiókegyházai: *Hegyhát*-, *Morác* templommal. *Szent-Márton*. Temploma van. Viszák. Pl. új. *Horváth József*. Szül. 1862 máj. 27. Szombathelyen. Pl. 1896-tól.

4. Kerca. Al. 1300 körül. Temploma Pádúai sz. Antal. Fiókegyházai: Bajánháza, Dávidháza, Senveháza, Tót-Szerdahely, Szombatfa, Szomoróc. Pl. *Horváth Ferenc*. Született 1842 június 4. Szombathelyen. Pl. 1871-től.

5. Kethely. 1690-ben már fennállt. Temploma Minden-szentek. Ép. 1400 körül. Fiókegyházai: Farkasfa, Háromház, Kisfalu, Magyarlak, Tulapatka, Zsida. Plébános *Rigó Zsigmond*, esp. Szül. 1855 júl. 12. Szent-Gróthon. Adm. 1880., pléb. 1888-tól Kethelyen, esp. 1897. Pl. *Pintér József*. Szül. 1877 jan. 7. Szombathelyen.

6. Nádasd. Al. 1730 körül. Temploma szent Kereszt. Ép. 1888. Fiókegyházai: Daraboshegy, Hegyhát-Hadász, *Halogy* templommal. Kátafa, Hegyhát-Saál. Adm. *Németh György*. Szül. 1866 jan. 19-én Hermánban. Pléb. 1897-től.

7. Nagy-Rákos. Régi plébánia. Újja al. 1732. Temploma Borr. szent Károly. Fiókegyházai: Belső- és Külső-Csöde, Iklód, Ispánk, Kerkakápolna, Kis-Rákos, Pankasz, Ramocsa, Szatta. Adm. *Menyhart Mór*. Szül. 1834 szept. 21. Bögötén. Pl. h. 1884-től.

8. Ori-Szent-Péter. Al. 1200 körül. Újja al. 1730. Temploma szent Péter és Pál. Atmeneti stílus. Fiókegyházai: Kondorfá, Szalafő. Pl. *Tihanyi Ödön*. Szül. 1869 júl. 13. Szent-Gróthon. Pl. 1900-tól.

9. Szőce. Régi plébánia. Temploma sz. András. Fiókegyházai: Magyarósd, *Szent-Jakab* templommal Adm. *Horváth József*. Szül. 1856 okt. 22. Rumban. Pl. 1890-től.

10. Velemér. Igen régi plébánia. Újja al. 1773. Nevezetes esücsíves temploma 1350 körül épült a Szentháromság tiszteletére. 1895-ben restaurálták. Fiókegyházai: Alsó-Szombatfa, Gödörháza. A plébániát ellátja a kercai plébános.

PLEBÁNIAI TEMPTOM IINKAIÓN.

II. Vasvári esperesi kerület. Esperes: *Kelemen István*, csehi-mindszenti plébános.

1. **Baltavár.** 1620-ban már létezett. Temploma sz. Miklós. Fiókegyházai: *Kisbér, Tilaj, Széplak*. Templomuk van. Pl. *Dobrovics László*. Szül. 1857 márc. 29. Szombathelyen, 1879. karkáplán, 1884. pl.

2. **Csehi-Mindszent.** Régi plébánia. Újjá al. 1765. Temploma Mindenszentek. Fiókegyházai: *Csehi, Csipkerek*. Templomuk van. Pl. *Kelemen István*, t. kanonok, esperes. Szül. 1831 febr. 1. Szombathelyen. Pl. 1876-tól. 1887. esperes. 1899. t. kanonok. Sl. *Baumgartner Károly*. Szül. 1844 nov. 4. Ostoroson (Sopronm.). 1890-től van Csehi-Mindszenten.

A GYÁNAFALVAI TEMJOM ÉS PLÉBÁNIAI LAK.

3. **Egervár.** Al. 1719. Temploma sz. Katalin. Ép. 1815. a régi templom romjain. Hajdan pálosoké volt. Alatta a Széchenyiek sírboltja. Fiókegyházai: *Boldogasszonyfa, Dénesfa és Lakbegy, Kis-Páli, Nagy-Kutas (Zalamegye), Nagy-Páli (Zalam.), Szent-Lőrinc (Zalam.)*. Valamennyinek temploma van; továbbá Gősfá, Kis-Páli (Zalamegye). Pléb. *Simon István*. Szül. 1852 dec. 18. Pápán. Pl. 1885-től.

4. **Felső-Oszkó.** Régi plébánia. Temploma sz. György. Fiókegyházai: *Alsó-Oszkó, Káptalan- és Pető-Oszka* templommal. Kozmafa. Pl. *Szabó Imre*. Szül. 1856 szept. 24. Szombathelyen. Pl. 1888-tól.

5. **Gerse.** 1723-ban létezett. Temploma szent Kereszt. Fiókegyházai: *Alsó-Telekes, Felső-Telekes* templommal. Karátfolde, Sárfüvizdó. Adm. *Gombás Elek*. Született 1865 jún. 14. Ikerváron. Pl. 1897-től.

6. **Győrvár.** 1688-ban már virágzott. Temploma szent Erzsébet. Fiókegyházai: *Andrásfa, Pácson, Petővan*. Plébános *Lóránt Antal*. Szül. 1843 április 29.

7. **Kám.** Régi plébánia. Újjá al. 1780. Temploma sz. András. Fiókegyháza *Ujlak*, templommal. Adm. *Bóday Ödön*. Született 1855 április 29. Devecserben. Pl. h. 1887-től.

8. **Szarvaskend.** Régi plébánia. Újjá al. 1733. Temploma Sárlosboldogasszony. Fiókegyházai: *Döbör-hegy, Döröske, Nagy-Mizdó, Pusztá-Halastó*, templommal. Plébános *Kopcsány Sándor*. Szül. 1862 szept. 1. Söptén. Pl. 1892-től.

9. **Vasvár.** A legrégebb plébániák egyike. A sz. Domonkos-rend házával. A Domonkos-kolostort IV. Béla alapította 1244-ben. A XVI. században a törökök elpusztították. Széchenyi György kalocsai érsek 1684-ben újra fölépíttette s a plébániát vele egyesítette. A plébániatemplom Nagyboldogasszony, a kolostortemplom a sz. Kereszt föltalálása. *Vasvár-Szentkút* kegyhely. Fiókegyházai: *Kis-Mákfa és Nagy-Mákfa*. Admin. *Glárics Eged*, szent Domonkos-r. Sl. *Bakacs Lőrinc*, sz. Domonkos-r.

III. Muraszombati esperesi kerület. Esperes: dr. *Ivánóczy Ferenc*, esendlaki pl.

1. **Csendlak.** Régi plébánia. Temploma a bold. szűz Mária születése (1685). Tíz fiókegyháza van. Pl. dr. *Ivánóczy Ferenc*, esperes. Szül. Szent-Benedeken 1857 aug. 25. Pl. 1889-től. Esp. 1893. Sl. *Klekl József*. Született 1874 okt. 13. Krajnán. Elmékedéseket írt a «Papi Ima-Egyesület» lapjába.

2. **Felső-Lendva.** 1698-ban már virágzott. Temploma Nagyboldogasszony. Megújított 1660-ban. Tíz fiókegyháza közül *Knžmán* templom van. Pl. *Beudnarik Rudolf*. Szül. 1867 aug. 30-án Jókön (Nyitram.). Pl. 1900. Sl. *Dívják Endre*. Szül. 1872 nov. 28. Mura-Szombatban.

3. **Mártonhely.** 1392-ben már létezett. Temploma sz. Márton. A XIV. században épült. esüésíves. Üvegfestményei, a radkersburgi Aquila János művei 1393-ból. nevezeteseek. Tizenegy fiókegyháza van. Pléb. *Bagáry József*. Született 1840 jan. 8. Mura-Szombatban. Pl. 1874. A «Muraszombat és Vidéke» lapba több gazdasági cikket írt.

4. **Mura-Szombat.** Al. 1252. Csüésíves temploma a XIV. században épült szent Miklós tiszteletére. Megújították 1734-ben. Alatta a Szápárygrófi-család sírboltja. Fiókegyházai: *Batthányfalva, Kis- és Nagy-Barkóc* templommal. Borhida, Falud, Kis-Szombat, *Korong* templommal. Lukácsfa, *Mura-Csermely* templommal. *Mura-Szentes*. Temploma van. Vas-Polony. Pl. *Gáspár Ferenc*. Szül. 1813 jan. 17. Tótfalun (Vasm.). Pléb. 1880-tól.

A VASVÁRI SZENTKÚT ÉS KÁPOLNÁJA.

A SZ.-DOMONKOS-RENDI SZERZETESSNŐK KÖLÖSTÖRÉ ÉS INTÉZETI VASVÁR.

plébánia. Újja al. 1732. Temploma szent Benedek. Újjáép. 1896. Tizenhat fiókegyháza nagyrészt ág. evangélikusok lakják. *Tótlakon* régi templom van, mely 1121-ben épült. Remek freskói épségben vannak. Adm. *Mazaly Sándor*. Született 1862 febr. 1. Magyar-Nádalfán. Pl. 1892-től.

8. **Szent-Sebestyén.** Al. 1796. Temploma sz. Sebestyén. Tíz fiókegyháza van. Adm. *Zrinyi Károly*. Szül. 1867 szept. 26. Muraszombatban. Pl. 1896-tól.

9. **Vas-Hidegkut.** Al. 1754. Temploma sz. József. Tizenegy fiókegyháza közül templom van a következőkben: *Dombalfja, Palmafá, Szécsenyfalva*. Pl. *Borovnyák József*, t. esperes. Szül. 1826 febr. 9. Sz.-Benedeken. Pl. 1858-tól.

10. **Vizlendva.** (Szent-György.) 1698-ban már létezett. Temploma sz. György. Nyolc fiókegyháza közül templom van *Határfalván, Máriahavason, Szarvaslakon*. Adm. *Csárics József*. Szül. 1866 júl. 17. Végfalván. Pl. h. 1893-tól. Sl. *Bossa Iván*. Szül. 1875 ápr. 11. Szombathelyen.

Zalaegerszegi főesperesség.

Főesperes: *Ratkovics Vendel*, pápói prépost.

I. Zalaegerszegi esperesi kerület. (Zala vm.) Esperes: *Tiborcz Lajos*, zala-szentgyörgvi plébános.

1. **Alsó-Bagod.** 1712-ben létezett. Temploma sz. István király. Fiókegyházai: *Andráshida* templommal. Apátfa, *Boldogfa* templommal. Felső-Bagod, Hagyáros, *Külöcfa*. Templommal. Kiskutas, Vitenyéd-Szent-Pál. Adm. *Tancsics József*. Szül. 1872 ápr. 9. Vépén. Pl. h. 1900-tól. Sl. *Angyal György*. Szül. 1857 júl. 7-én Zala-Egerszegen.

2. **Boncodföldre.** 1723-ban létezett. Temploma sz. Anna. Fiókegyházai: *Alsó-Szent-Mihályfa*. Templommal. Böde, Hottó, Feskánd. Adm. *Hossoff József*. Szül. 1820 dec. 31. Balozsán (Vasm.). Pl. 1873-tól.

3. **Háshágy.** 1669-ben létezett. Temploma Szentháromság. Ép. a XII. században. A protestánsok elfoglalták, de 1743-ban vissza kellett adniok. 1875-ben újjáépítették. Fiókegyházai: *Egyházas-Bük*. Temploma régi. Ozmánbük. *Vasfő*. Határában az ú. n. pusztacsatári Nagyboldogasszony-templom. Régi buesújárhely. Benne újabban lourdesi barlangot emeltek a hívők. Adm. *Farkas Sándor*.

4. **Salomvár.** 1369-ben már főmállott. Temploma szent János ap. Arpád-kori. Kilenc fiókegyháza közül *Zala-Lövön, Zalapatakán, Zala-Mindszerten*, templom. Adm. *Vinboffer Dezső*. Szül. 1867 máj. 23. Pápán. Hittanár volt Z.-Egerszegen. Pl. 1898-tól. Sl. *Csírisznyák József*. Szül. 1872 febr. 5. Bárdoson.

5. **Söjtör.** Al. 1779. Temploma sz. Jakab (1756). Pl. *Pajthy Elek*. Született 1855 ápr. 23-án Körmenten. Pléb. 1887-től.

6. **Zala-Egerszeg.** Régi plébánia. Temploma sz. Magdolna (1750). Fiókegyházai: *Besenyő* templommal. Ebergény, Gébárd, Kaszaháza, Neszelye, Ságod és Bekeháza. *Szent-Erzsébethegy* templommal. Völrhota. Plébános *Balaton József*, esp. (Időközben meghalt.) Pl. h. *Németh Géza*. Szül. 1869 aug. 23. Szombathelyen. Sl. *Bozi József*. Szül. 1867 nov. 15. Sárváron. *Fass Jenő*. Szül. 1877. Apátfán.

7. **Zala-Szent-György.** 1600-ban létezett. Temploma szent György. Fiókegyházai: *Börönd* templommal. *Cséb*. Temploma van. Kávás, *Nemes-Zél* pusztán templom. Pl. *Tiborcz Lajos*, esp. Szül. 1832 okt. 8. Nemes-Hollóson. Pléb. 1868-tól.

A ZALA-EGERSZEGI PLÉBÁNIAI TEMPLOM FŐOLTÁRA

Sl. *Szlepecz János*. Szül. 1872 jún. 14. Mura-Szombatban.

5. **Perestő.** 1638-ban létezett. Temploma sz. Iona. Régi, csücsüves. Fiókegyházai: *Görbehegy* templommal. Királyfa, Rétállás, Vas-Veesés. Adm. *Bagary János*. Született 1862 máj. 1. Csesztegen. Pl. h. 1891.

6. **Péterhegy.** Régi plébánia. Újja al. 1742. Temploma Szentháromság. Régi építmény. Hét fiókegyháza van. Plébános *Koczán István*. Szül. 1866 október 29. Birószéken. Pléb. 1894-től.

7. **Szent-Benedek.** Régi

II. Novai esperesi kerület. Esp.: *Tornyos Gábor*, novai pléb. Hely. esp.: *Dancsecs János*, pákai pléb.

1. Lenti. (XIV. sz.) Temploma sz. Mihály. Kilenc fiókegyháza közül *Mábomfán* templom van. Adm. *Tóth Sándor*. Szül. 1860 márc. 1. Csókakőn. Pl. h. 1863-tól. Segédlelkész *Kovács Sándor*.

2. Millei. Régi plébánia. Ujjá al. 1710. Temploma Szeráfi szent Ferenc (1792). Tizenöt fiókegyházzal. *Dobronbegy és Petri-Keresztur* fiókegyházakban templom van. Adm. *Gráczér János*. Szül. 1858 április 16. Szombathelyen. Pl. hely. 1896-tól.

3. Nagy-Lengyel. Al. 1807. Temploma sz. Domonkos (1787). Fiókegyházai: *Bazita*, *Döbréte*, *Gellénháza*, *Lickó*, *Ormándlak* templommal. Adm. *Horváth Vince*. Született 1874 okt. 15-én Egyházás-Hollóson. Pléb. hely. 1901-től.

4. Nova. Régi plébánia. Ujjá al. a XVII. sz. elején. Temploma Nagyboldogasszony (1778). Dorfmeister freskóival. Fiókegyházai: *Bollahida*, *Karácsonfa*, *Mikefa*, *Szilvágy*. Pléb. *Tornyos Gábor*, esp. Szül. 1847 júl. 17. Bocföldön (Zalam.). Pl. 1878. Esp. 1883.

5. Páka. Régi plébánia. Ujjá al. 1705. Temploma szent Péter és Pál. 16 fiókegyháza közül *Gutorföldön* templom. Pl. *Dancsecs János*, hely. esperes. Született 1854 okt. 23. Kéthelyen (Vasm.). Pl. h. 1891. Pákán, 1896. esperes, 1897. pléb. Sl. *Iker István*. Szül. 1874 január 14-én Német-Gencsen.

6. Pusztá-Magyaród. Régi plébánia. Temploma Ker. sz. János. Fiókegyházai: *Ederics*, *Pusztá-Szent-László*, *Szent-László*. *Szompács* pusztán templom. Adm. *Schmidt István*. Szül. 1865 aug. 10-én Sárváron.

7. Tárnok. 1755-ben létezett. Temploma szent Anna. Sírboltjában a Deák-család több tagja nyugszik. Fiókegyházai: *Bak-Tüttös*, *Iborfa*, *Oroklán*, *Szent-Kozmadombja*. *Tófej* templommal. Adm. *Szilner József*. Szül. 1863 febr. 10. Ó-Kanisán. Pl. h. 1897-től.

A PLÉBÁNIAI TEMPLOM FŐOLTÁRA SZÉCSI-SZIGETEN.

Alsólendvai főesperesség.

Főesperes: *Illés Ferenc*, kanonok.

I. Alsólendvai esperesi kerület. (Zala vm.) Esperes: *Kiss Pál*, alsólendvai plébános.

1. Alsó-Lendva. Igen régi plébánia. 1777-ig a zágrábi egyházmegyéhez tartozott. Temploma szent Katalin (1751). Ezenkívül a Szentháromság kápolna (1728). Tizenkét fiókegyháza közül *Hotiza*, *Kapca*, *Kóth* templommal. Pléb. *Kiss Pál*, esp. Szül. 1842 április 6. Nagy-Öblön. Pléb. 1877. Csesztregen, 1885 F.-Szemenyén, 1889. Lendván. Sl. *Folper Pál*. Szül. 1869 jan. 15. Szombathelyen. *Piri István*. Szül. 1871 dec. 31. Püspökin.

2. Bagonya. 1386-ban már főmállott. Temploma Urunk mennybemenetele. Fiókegyházai: *Bakónak*, *Filóc*, *Zala-Ivánc*, *Strelec*. Pl. *Horváth József*. Szül. 1844 nov. 11. Urdombon (Vasm.). Pl. 1886-tól.

3. Bellatinc. Al. 1769. Temploma sz. László (1742). Fiókegyházai: *Adriánc*, *Bratonc*, *Deklesin*. E háromnak temploma van. Továbbá: *Ganicsa*, *Izsakóc*, *Lipatóc*, *Meline*. Plébános *Kollár Péter*. Szül. 1855 jún. 18. Rátkalakon (Vasmegye). Pl. 1900-tól. Lefordította vend nyelvre Gerely József képes bibliáját. Sl. *Vadovits Rudolf*. Szül. 1871 nov. 31. Pudmericen (Pozsonym.). *Kübbár Alajos*. Szül. 1873 júl. 3. Mura-Szentesen.

4. Cserenesóc. Al. 1807. Temploma sz. Kereszt. Fiókegyházai: *Alsó-Bisztrice*, *Bednya*, *Felső-Bisztrice*. *Közép-Bisztrice* templommal. *Tüskeszér*, *Zsízsekszer*. Pl. *Ugrincics Boldizsár*. Született 1842 dec. 21. Víz-Szent-Györgyön. 1877. pl. Sz.-Sebestyénben, 1878. pl. Cserenesócon. Segédlelkész *Ivanóczy József*. Szül. 1842 március 17-én Szent-Benedeken.

5. Csesztreg. 1665-ben létezett. Szent Móric temp-

A BELLATINCI PLÉBÁNIAI TEMPLOM ZALAMI GYÉBEN.

loma nagyon régi építmény. 1803-ban Dorfmester festette. Fiókegyháza közül templom van a következőkben: *Baksa-Győrfa*, *Barabás*, *Kerka-Kühöcfa*, *Kerka-Kutas*. Plébános *Sándor János*. Született 1855 június 2. Sándorházán (Zalamegye). Pl. 1887-től. Sl. *Stojanovics Jenő*. Szül. 1872 márc. 7. Zala-Égerszegén. Irt az «Alkotmány»-ba és «Néppárt»-ba.

6. **Dobronak**. Régi plébánia. Temploma szent Jakab (1794). Tíz fiókegyháza közül *Kehelén* templom. Adminisztrátor *Strausz Flórián*. Szül. 1863 október 18. Nagy-Lengyelen. Pléb. 1895-től. Sl. *Szakáll József*. Szül. 1875 jún. 19. Oladon.

7. **Rédics**. Al. 1808. Temploma Szentlélek. Fiókegyházai: Belső- és Külső-Sárd, Dedes. Pl. *Jerger Ferenc*. Született 1861 március 21. Parabutyon. Pléb. 1899-től.

8. **Szentgyörgyvölgye**. Al. 1202. Újjá al. 1717. Temploma sz. György. Pl. dr. *Berger Ignác*. Született 1834 január 10. Rába-Sömjénben. 1858—1861-ig az Augustineumban volt, 1862. püsp. levéltáros, 1865. theologiai tanár Szombathelyen. 1866. pléb., 1881—1901. a baksai kerület orsz. képviselője.

9. **Turnisa**. Alap. 1503. A XIII. században román stílusban kezdett s az alsó-lendvai Bánffyak által esücsívesben kiépített Nagyboldogasszony temploma jeles freskóiról nevezetes. (Cserhalmi útközet.) Fiókegyházai: *Brezovica*, *Gumilica*. Temploma van. *Lippa* templommal. *Kis-Palina*, *Nagy-Palina* templommal. *Renkőc*, *Zarka háza*. Pl. *Szálay István*, tanfelügyelő. Született 1815 aug. 17-én. Alsó-Lendván. 1871 óta folyton Turnisán van. Plébános 1877-től. Segédlelkész *Kousz Alajos*. Született 1861 szeptember 13. Mura-Szombátban.

A PLEBÁNIAI TEMPLOM BELSEJE BELLATINGEN. (ZALAM.)

II. Letenyi esperesi kerület. Esperes: *Eberhardt Gyula*, bánokszentgyörgyi pléb.

1. **Bánok-Szent-György**. Al. 1717. Temploma szent György. Nyolcz fiókegyháza közül *Kerettyén* templom. Pl. *Desics Géza*. Született 1871 okt. 4-én Oloszkán (Vasú.). Pléb. 1897-től.

2. **Felső-Szemenye**. Al. 1720. Temploma a Bold. Szűz. Az 1355-ben letelepített sz. Ferenc-rendiek temploma volt. Megújított 1896-ban. Fiókegyházai: Alsó-Szemenye, Csehi, Csörneföld, Kis-Csernec. *Rátka* templommal. *Szent-Margita*, *Lörcsök* templommal. Pl. *Eckinger István*. Született 1861 nov. 26-án Szombathelyen. Pléb. 1889-től.

3. **Kerka-Szent-Miklós**. Al. 1628 körül. Temploma szent Miklós. Adminisztrátor *Gaál István*. Született 1861 március 7-én Felső-Orön. Pl. 1894. Rédicsen, 1899. Kerka-Szent-Miklóson.

4. **Letenye**. Al. 1811. Temploma Szentháromság. Fiókegyházai: *Becsehely* templommal. *Béc*, *Egyeduta*, *Pola* templommal. Zajk. Pl. *Laskovits Ferenc*, sz. sz. tan. Szül. 1842 júl. 21. Körmenden. A theológiát a Pazmaneumban végezte. 1872—1879. theol. tanár Szombathelyen. Pl. 1879-től. Sl. *Borsody János*. Szül. 1856 július 20. Beleden.

5. **Szécsi-Sziget**. 1711-ben létezett. Temploma szent Kereszt. Épült 1750—1760. Fiókegyházai: *Gosztola* templommal. *Iklód*. Temploma van. *Kis-Lakos*, *Tormaföld*. Plébános *Tóth János*, esp. Született 1866 augusztus 29-én Szanaton. Pléb. 1895-től, hely. esp. 1901. ker. tanf.

6. **Szepetnek**. Al. 1710. Temploma sz. Orangyalok (1712). Fiókegyházai: *Bajcsa*, *Észtrégnye* templommal. *Pitnyeháza*, *Rigyác* templommal. *Sormás*. Temploma van. Adm. *Berkovics József*. Szül. 1864 júl. 23. Ságbon. Pl. h. 1896. Nádasdón, 1897. Szepetneken. Sl. *Gyuk Pál*.

7. **Tót-Szent-Márton**. 1734-ben már virágzott. Temploma sz. Márton. *Tót-Szerdahely* templommal. Adm. *Kadja Imre*. Sl. *Szakovics József*. Szül. 1874 febr. 2. Tiborfán.

AZ EPERJESI GÖR. SZERT. KATH. PÜSPÖKSÉG ÉS KÁPTALAN.

A MAGYARORSZÁGBAN élő kárpátalji gör. katolikus ruthének egész Bacsinszky András püspök idejéig, vagyis 1772-ig az egeri érsek, Szepesmegyében pedig a szepesi püspök joghatósága alatt voltak. A gör. kath. ruthén egyház híveinek lelki szükségletéről szent Vazul rendéből választott fölszentelt püspökök gondoskodtak, kiket a király kinevezett és a római szentszék apostoli vikáriusi címmel ruházott föl, közigazgatási és egyéb tekintetben az egeri püspöktől függtek, kinek föltétlen hűséggel és engedelmességgel tartoztak. Miután pedig a przemisli (galiciai) püspök joghatósága megszűnt Szepes vármegyére nézve, a szepesi gör. kath. nép és papsága a szepesi latin szertartású püspöknek joghatósága alá került.

Ez állapot tartott 1772-ig, mely időtől kezdve elsőnek teljes önállóan kormányozta Magyarország felső 13 megyéjére kiterjedő munkácsi egyházmegyét Bacsinszky András püspök, kit Mária Terézia királynő nevezett ki és XIV. Kelemen pápa megerősített.

Ez eléggé népes és messze kiterjedő egyházmegye közigazgatási és ellenőrzési szempontból rendkívül sok gondot és nehézséget okozott a központi kormánynak. Ezért II. József 1787-ben a szatmári és máramarosszigeti vikáriusságon kívül Kassán is püspöki vikáriusságot szervezett. Minthogy azonban alkalmas lakás hiányában sem az első, Pásztélyi János, sem utóda, Bradács Mihály vikárius Kassán nem működhetett. I. Ferenc király 1806-ban a vikáriusság székhelyét Éperjesre tette.

Bacsinszky András munkácsi megyés püspöknek 1809. évi november 19-én történt elhalálásával megüresedett püspöki kormánynak ideiglenes vezetésével és a püspöki joghatóság gyakorlásával a káptalan két általános káptalani vikáriust bízott meg, t. i. Kuttka Jánost és Bradács Mihályt, aki ekkor fölszentelt püspök volt.

Püspöki székiüresedés lévén, az 1810. évi munkácsi szentszéken a püspökség fölosztásának tervével foglalkoztak, melyhez az eperjesi vikáriusi szentszék helyeslőleg hozzájárult. 1810 május 16-án közösen azt határozták, hogy a nagyterjedelmű munkácsi megyéből három gör. kath. püspökség szerveztessék, még pedig: a munkácsi, az eperjesi és nagybányai, vagy ha jobban tetszik, máramarosszigeti. A helytartótanács helyesléssel fogadta a javaslatot és fölterjesztette ő Felsőségének.

1812 október 17-én meghalt Kuttka János munkácsi káptalani vikárius, helyét a káptalani tagok bizalmából Bradács Mihály foglalta el 1812. évi december 28-án s ezzel bucsút mondott a küzdelmes kassai vikáriusságnak.

Bradács Mihály elfoglalván új helyét, egyidőben azzal is foglalkozott, hogy a kassai vikáriusságot is magához csatolja, de eredménytelenül. A kassai vikáriusságot Tarkovics Gergely kanonok kapta 1813-ban. Két év múlva Bradács meghalván, őt választották meg általános káptalani vikáriussá.

A már említett helytartótanácsi fölterjesztés alapján I. Ferenc király 1815 november 3-án úgy intézkedett, hogy a gör. kath. hívek lelki szükségletének kielégítése és fölvirágoztatása céljából új püspökség létesüljön káptalannal együtt Éperjesen.

A királyi határozatot a bécsi udvari kancellária végrehajtás végett lelkaltdte a budai helytartótanácsnak azzal az utasítással, hogy a püspöki székekre alkalmas egyének megválasztásánál József főherceg, mint a helytartótanács elnöke, a szomszéd latin szertartású püspökök véleményét is kikérje. A megállapodás megtörténvén, a helytartótanács fölterjesztése alapján 1816 március 19-én I. Ferenc kinevezte munkácsi püspökké *Péchy Elek* nagyváradai kanonokot, az új eperjesi püspökségre pedig *Tarkovics Gergely* vikáriust.

A munkácsi egyházmegye következőkép osztatott föl: 461 plébániát a munkácsi egyházmegyéhez, 187-et az eperjesihez és 72-öt a nagyváradhoz csatoltak. Minthogy a fizetés kérdése nem rendeztetett, Tarkovics püspök nem vonulhatott be székhelyére, hanem Bécsben élt igen szerény viszonyok közt.

1820 július 7-én udvari kancelláriai leirattal az új püspökség javadalmazásának biztosítására Lechnicen és Varanón levő ingatlan birtok adományoztatott oly kikötéssel, hogy mindkét birtok mintaszerű kezeléséről a püspök gondoskodik és felelős.

Az új eperjesi káptalan I. Ferenc király alapította 1820. évi május 16-án kelt határozatával, az alapító szándéka szerint. A káptalan 5 tagból állott.

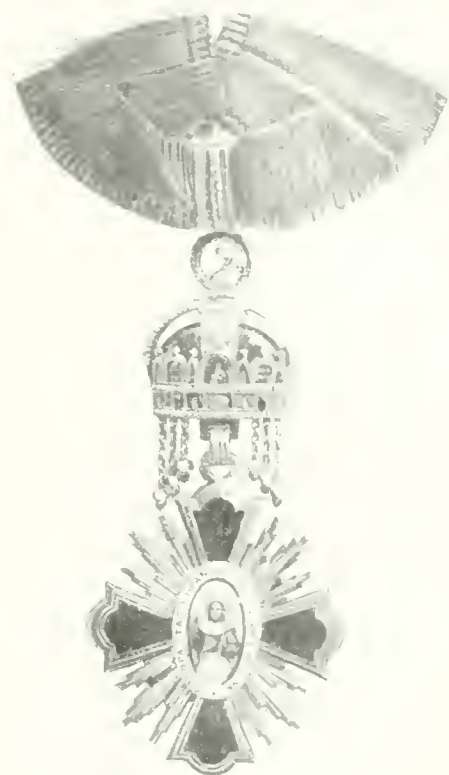
1820. évi augusztus 6-án az ujonnan szervezett káptalanba a pápai bullák és a királyi kinevezések fölolvása mellett beiktatták a következő kanonokokat: Méhay János lett az első nagyprépost, olvasókanonok Kanyuh Mihály, eneklókanonok Hodobay Vazul, örkanonok Chira András, mesterkanonok Habina János.

Ezután Tarkovics elfoglalta székét Eperjesen, ahol az 1788-iki tűzvésztlől elpusztult minorita-kolostorban, mint új székházában alig talált két szerény szobát használható lakásnak. Tarkovics 1841-ben meghalván, utóda *Gaganecz József* püspök V. Ferdinánd áldozatkészségéből fölépíthette a jelenlegi püspökházat.

Tarkovics Gergelynek, aki 1754 november 8-án született Paszikán (Bereg vm.), főpásztori kormányzata szigorú, de atyai volt. 1821 nov. 18-án Eperjesen elnöklete alatt egyházmegyei zsinatot tartott, melyen résztvettek a káptalani tagok, a püspöki hivatalos személyzet, minden esperesi kerületből 2—2 pap, a Vazul-rend monostorából 1 szerzetes. Az egyházmegyei könyvtár is Tarkovicsnak köszönheti alapítását.

A mostani székesegyház is sok viszontagságon ment keresztül. Hogy nagyon régi, valószínűvé teszi az, hogy a város falai között épült. Eredetileg nem is templom, mint inkább a vele összecépitett városi kórház kápolnája volt, miért a mai kiterjedését és nagyságát később nyerte. 1673-ban Reggiano János, a város katolikus közönsége által meghíva, minoritákkal népesítette be a városi kórház céljaira szolgáló épületet. Thököly fölkelésekor a szerzeteseket elkergették és a kolostort, meg templomot az ágostaiak foglalták el. 1685-ben Lipót király visszaadatta. 1787-ben II. József a minoritákat fölösztatván, a kolostort kincstári célra foglalta le, a templom pedig üresen maradt.

1788-ban a kolostor a templommal együtt leégett; 1806-ban az eperjesi gor. kath. hívek használatára engedték át. 1820-ban az új káptalan beiktatásával székesegyház lett. Gaganecz József püspök idejében alapos javításon ment át, megőrizvén a templom egyes régi és maig is fennálló művészi kivitelű építészeti és díszítési emlékeit: különösen megragadja sokaknak figyelmét a

EPERJESI GOR. KATHOLIKUS SZÉKE--
KÁPTALAN DÍSZJELVÉNYE.

díszes barokstílu portálé. 1879-ben kijavították és sok értékes képpel díszítették, melyeket Roskovics Ignác művészi eseteje vetett a falakra.

Gagancz József püspöksége alatt (1842–1875), aki szerény jövedelméből is sokat áldozott a jöteknyság oltárán, épült föl a püspöki palota, szervezték a hatodik kanonoki stallumot, a szegénysorsú tanulók számára tápintézetet, a Keresztelő-Szent-János-Társulatot alapították. Utóda dr. *Toth Miklós*, munkácségyházmegyei áldozópap és budapesti egyetemi theologiai tanár lett (1876–1882). Nagyszabású terveinek kivitelét meggátolta korai halála. Az elhanyagolt lelkészi és esperességi teendőket újra szabályozta s azok teljesítésére szigorúan ügyelt. Megteremtette a papi leányárvák nevelési alapját: ő hozta át Eperjesre az addig Ungvárott nevelt papnövendékeket; a székeségyház is az ő buzgólkodásából nyerte új díszét. Utóda *Vályi János* lett, akit 1882 okt. 11-én nevezett ki a király.

Az eperjesi gör. sz. r. kath. székeségyházi káptalan tagjai 1901-ben:

Olvasókanonok: *Sass Bertalan*, p. prel., sárosi főesp. (Időközben meghalt.)

Éneklőkanonok: *Kováliczky Kornél*, abauji főesp., egyházm. főtanfelügyelő. Szül. 1846 okt. 14. Detriken. 1878. püsp. levéltáros, 1883. p. titkár, 1890. kanonok.

Órkanonok: *Répássy György*, borsodi főesp. Szül. 1837 máj. 5. Boldogkőváralján. 1868. adm. Mogyorós-kán, 1869. esperes, 1870. abaujszántói, 1885. felsőzsolcai, 1888. mucsonyi pl., 1891. kanonok és eperjesi pl.

Isk.-kanonok: *Petricskó Miklós*, zempléni főesp. Szül. 1845 dec. 1. Csornán. 1871. adm. Valkón, 1888-ban egyházm. könyvtáros, 1890. püsp. titkár, 1896. kanonok.

Ifj. isk.-kanonok: *Hodobay Andor*, szepesgömöri főesp. Szül. 1855 aug. 11. Toriszkán. Pl. Homrogon 1882-ben, kanonok 1901-től.

AZ EPERJESI GÖR. KATHOLIKUS
KÁPTALAN PECSÉTJE.

DR. VÁLYI JÁNOS.
EPLÉRSÉI PUSZTÓK.

DR. VÁLYI JÁNOS, EPERJESI GÖR. SZ. KATH. PÜSPÖK.

AMÉLTÁN gyászolt Toth István váratlan halála után a Gondviselés oly kiváló férfiút állított az egyházmegye élére, aki a veszteségeért bőven kárpótolta, ki egyéni jeles tulajdonával és főpásztori ritka erényeivel meghódította egyházmegyéjét, kivívta papságának és híveinek rajongó szeretetét.

Dr. Vályi János született 1837 szeptember 22-én O-Venesellőn, Szabolesmegyében, papi

AZ EPERJESI GÖR. KATH. SZERKESZTŐHÁZ ÉS PÜSPÖKI PALOTA.

szülőktől. Hivatását követve, a papi pályára lépett, Ungvárott elvégezte a rendes négy hittani évet. Felsőbb kiképzetése végett püspöke a bécsi szent Ágostonról nevezett felsőbb papnevelő-intézetbe küldte, hol theologiai doktori fokot nyert. Haza kerülvén, püspöke rövid időre Sátoralja-Ujhelyre segédlelkésznek küldte, onnét az ungvári püspöki liceumba, mint az egyházjog és történet tanára került vissza 1871-ben, mely állásában találta őt 1882. évi október 11-én kelt püspöki kinevezése. 1883. évi május 20-án szentelték föl Ungvárott.

Dr. Vályi Jánost akár mint hazafit, akár mint főpásztort tekintjük, mindkét tekintetben mintaszerű, szilárd jellemű férfúnak ismerjük. Egyházmegyéjének igazi atyja.

Működésében nem szereti a zajosságot, hajlama arra készti, hogy csöndben és minden föltűnés nélkül dolgozzék; a lármás ünnepeltetést sohasem szerette és lehetőleg kerülte, az udvarnyében — habár mint püspöknek sokszor lenne alkalmá — sosem sütkérezett, az emberi hiúságoknak tömjénezni nem szeretett, viszont ő sem szereti a hizelgést.

Püspöki működése alatt jószívűségének számtalan jelével halmozta el papjait és híveit. Meglehetősen egyszerűen szokott élni, szórakozást, pihenést nem ismer, egyszerű életmód folytán elég szerény püspöki jövedelméből megtakarított filléreinek a nagyobb részét egyházmegyei népnevelési és oktatási célokra, papözvegyek, árvák, papi nyugdíj, a hitélet fölgerjesztésére, kápolnák, templomok építésére fordítja. Így a püspökség részére Szerednyén nagy kiterjedésű szőlőterületet vásárolt, Eperjesen tíz holdnál nagyobb kertet vett.

Az ő közbenjárása, sürgetése és fáradozásai folytán sikerült 1885-ben Trefort minisztertől a mostani szeminárium építési költségeinek a vallásalapból való kiutalványoztatását kieszközölni, 1900-ban pedig 48.000 frtnyi költséggel a modern pedagógiai követelményeknek megfelelő kántortanítóképző-intézetet állított és azt a szükségesekkel saját költségén felszerelte. Növendékeinek száma meghaladja a 90-et. Egyik régi és kedvelt eszménye, mely maholnap már a megvalósulás stádiumába lép, egy a modern apácanevelő- és oktató-intézetek színvonalán álló gör. kath. pap- és árvaleánynevelő-intézet fölállítása gör. katolikus apácák vezetése és felügyelete alatt és e célra a székespalota mellett a főutcára néző, Eperjes városának legszebb és legegészségesebb helyén levő két háztelket már megvásárolt. Főpásztori kormányát jellemzi, hogy híveinek sorsa, állapota iránt mindig élénken érdeklődik és intézkedéseivel, rendeleteivel figyelembe szokta venni.

Ujabbban tervbe vette Lőcse és Miskolc városok elszórtan élő gör. kath. híveinek rendszeres lelkészi gondozás alá való vételét. Eme nagyobb szerű adományain kívül évről-évre ezreket osztogat papözvegyeknek, árváknak, teljesen szegényeknek, Eperjes sz. kir. város kórháza céljaira minden év január 1-én 1000 frtot szokott adni.

Figyelmét nem kerülték ki az Amerikában tartózkodó hívek sem, kik hogy eddigelé még hívek hazájukhoz, vallásukhoz és szertartásukhoz, csakis az ő főpásztori gondoskodásának és annak a II lelkész megfeszített munkájának köszönhető, kik messze idegenben őrzik, összetartják, buzdítják és a veszélyektől óvják híveinket, akiket az utóbbi időben az oroszországi schisma mind nagyobb veszedelemmel fenyeget.

100 VÁNYI JÁNOS, EPERJESI GÖR. KATH.
FÜSTÖK CIMERE.

AZ EGYHÁZMEGYE KORMÁNYZATA.

AZ EPERJESI gör. szert. r. kath. püspök joghatósága alá tartoznak a következő vármegyék: Abauj-Torna, Árva, Bars, Borsod, Esztergom, Fejér, Gömör, Győr, Heves, Hont, Jász-Nagykun-Szolnok, Komárom, Liptó, Nyitra, Pest-Pilis-Solt-Kiskun Budapest székesfővárossal, Pozsony, Sáros, Somogy, Sopron, Szepes, Trencsén, Turóc, Vas, Veszprém, Zólyom, továbbá Zemplén felső vége.

Az egyházmegye öt főesperességre oszlik, nevezetesen: székesegyházi vagy sárosi, abauj-tornai, borsodi, szepes-gömöri és zempléni főesperességekre, melyekben 23 esperességi kerület van 188 plébániával. Az anya-egyházakban van 171 kő- és 17 fatemplom, a fiókegyházakban 89 kő- és 42 fatemplom.

A kegyurak száma 77. Nagyobb kegyuraságok: gr. Hadik-Barkóczy Endre 6, gr. Henckel Guido 5, Alapi Salamon Géza, az Anhalt-dessauai herceg 4—4, a Kóburg-góthai herceg, Dobránszky Adolf, gr. Hunyady-Csáky Sarolta, a Thonet-család, Willeczy Boldizsár 3—3, gr. Andrássy Aladár, gr. Andrássy Géza, a Berzeviczy-család, br. Beust Margit, gr. Coudenhove Ferenc, Vollmann Gizella, Wabach Alajos, Zrenszki-Klobassa Szaniszló 2—2 plébánián.

A sz. Vazul-rendnek három kolostora van az egyházmegyében.

A püspöki papnevelő-intézet tanárai: *Hodobay Andor, Miššičskó József, Vojtovics József, dr. Repák Jenő.* Az egyházmegyei tanítóképző-intézet igazgatója *Kováliczky Kornél*, kanonok.

Az egyházmegyei iroda. Igazgató: *Kováliczky Zénó*, püspöki titkár. Fogalmazó: *Beszkiid Miklós*, Levéltáros: *Ilykovicz Hilár*. Székesegyházi karigazgató és javadalmaz: *Kizák János*. Az egyházmegye védőszentje *Ker. sz. János*.

Székesegyházi főesperesség.

Főesperes: *Sass Bertalan*, pápai prel., kanonok.

I. Eperjes. 1820 óta püspöki székhely. A plébániát alapították 1857-ben. Temploma Ker. sz. János születése. Ép. 1717. Ujjáép. 1891. Pl. *Gerbery Sándor*. Sl. *Ilykovicz Konstantin*.

II. Bártfai esperesi kerület. (Sáros vm.) Esperes: *Gójdics János*, kruzslói pléb.

1. Cigelka. Temploma sz. Kozma és Dömjén (1816). Pl. *Gójdics István*.
2. Hrabszke. Régi plébánia. Temploma sz. Demeter (1822). Adm. *Csiszárík Mihály*.
3. Kruzsló. Régi plébánia. Temploma bold. szűz Mária ótalma (1822). *Boglárka* fiókegyházában szent Mihály temploma (1836); továbbá a bold. Szűz kápolnája (1847). *Krive* községben sz. Lukács temploma (1826). Pl. *Gójdics János*, esp. Pl. 1897-től.
4. Kuró. Régi plébánia. Temploma sz. Lukács (1814). Adm. *Petrivskó Illes*.
5. Livó. Régi plébánia. Temploma sz. Mihály (1811). Ezenkívül két kápolna. *Krive* fiókegyházának temploma bold. szűz Mária ótalma (1852). Pl. *Stuljakovicz Mihály*. Pl. 1891-től.
6. Lukó. Már 1500 előtt létezett. Temploma bold. szűz Mária ótalma. Ujjáép. 1873. *Venecia* fiókegyházában sz. Kozma és Dömjén temploma 1708-ból. Pl. *Beszkiid Mihály*. Pl. 1887-től.
7. Malycó. A XVI. században létezett. Temploma a bold. Szűz bemutatása. *Gerlachó* fiókegyházában sz. Mihály temploma (1845). Adm. *Nyemecz István*. Pl. 1889-től.
8. Pitrova. Régi plébánia. Temploma sz. Parascyva (1819). Ugyanitt két kápolna. Fiókegyháza *Fricska*. Fatemploma sz. Mihály (1830). Pl. *Hauris János*. Pl. 1867-től.
9. Resso. 1600-ban létezett. Temploma bold. szűz Mária ótalma. *Alsó-Folya* fiókegyházának temploma, mely a latin szertartású katolikusokkal közös, bold. szűz Mária születésének van szentelve. Ép. 1826-ban. Pléb. *Hvizdovicz Agoston*. Pl. 1879-től. Bártfa városában helyi káplán *Hanulva József*.
10. Szakó. Régi plébánia. Temploma b. szűz Mária ótalma. Ujjáép. 1890. Pl. *Kubek Fmil*. Pl. 1885-től.
11. Alsó-Tvaroszc. Régi plébánia. Temploma sz. Kereszt felmagasztalása (1777). Ugyanitt a bold. szűz Mária kápolnája (1856). *Felső-Tvaroszc* fiókegyházának fatemploma szent Kozma és Dömjén. Pléb. *Petrík Aurél*.

III. Bukóci esperesi kerület. (Sáros vm.) Esperes: *Soszték János*, bukóci pléb.

1. Bisztra-Krajnya. Régi plébánia. Temploma sz. Mihály (1791). Fiókegyházai: *Alsó-Komarnik*. Temploma bold. szűz Mária ótalma. *Felső-Komarnik*. Temploma sz. Kozma és Dömjén. Adm. ifj. *Rojkovich Antal*.
2. Bodruzsál. Régi plébánia. Fatemploma szent Miklós. (1658). *Hunkóc* fiókegyházában bold. szűz Mária hátala. *Prikra* községben sz. Mihály fatemploma (1777).
3. Sáros-Bukóc. Régi plébánia. Temploma szent Demeter (1891). A bukóci hegyen szent Vazul-rendi kolostor. *Gribov* fiókegyházában B. Sz. Mária fatemploma (1773). Adm. *Soszték János*, esp. Pléb. 1897-től.
4. Sáros-Driesna. Régi pl. Temploma Nagy sz. Vazul (1880). Fiókegyházai: *Szuba*. Temploma Urunk mennybemenetele (1886). *Vladisa*. Temploma sz. Miklós (1838). Pl. *Muczkó József*. Pl. 1890-től.
5. Felső-Jadlova. Régi pl. Temploma sz. Kozma és Dömjén (1828). Ugyanitt szent Lázár föltámadása kápolnája (1863). Fiókegyházai: *Alsó-Jadlova*. Fatemploma Ker. sz. János. Ugyanitt a b. Szűz kápolnája (1833). *Alsó-Orlich*. Fatemploma sz. Mihály. Adm. *Hodobay Tivadar*.
6. Kruzsljova. Al. 1758. Temploma (fa) sz. Kozma és Dömjén. Fiókegyháza: *Kapissó*. Temploma bold. szűz Mária születése (1892). Adm. *Szedlák Tivadar*.
7. Lodomér. Régi pl. Temploma sz. Mihály (1742). Fiókegyházai: *Csarno-Krajnya*. Fatemploma szent Vazul. *Vagrínek*. Temploma bold. szűz Mária ótalma (1858). Pl. *Ladomérszky Károly*. Pl. 1870-től.
8. Medvedzse. Régi pléb. Temploma sz. Demeter. *Korejóc* fiókegyházában a B. Sz. Mária fatemploma.
9. Alsó-Piszana. 1610-ben létezett. Fatemploma sz. Mihály. Ujjáép. 1879. *Dobroszlava* fiókegyházában sz. Parasceva fatemploma. Adm. *Mirossay Viktor*. Pl. 1894-től.
10. Psztrina. Régi pl. Fatemploma sz. Mihály. Fiókegyházai: *Kozsubóc*, sz. Miklós; *Mirolya*, b. szűz Mária ótalma fatemplommal (1770).
11. Semerkóc. Régi pl. Temploma sz. Mihály. *Olysavka* fiókegyházában sz. Kozma és Dömjén fatemploma.
12. Vapenik. Régi pl. Temploma b. szűz Mária ótalma (1888). *Belejóc* fiókegyházban szent Mihály, *Szvid-nieskán* szintén sz. Mihály temploma (1815). Adm. *Danykó Miklós*. Pl. 1892-től.
13. Viskóc. Régi pl. Temploma szent Mihály. Fiókegyházai: *Krusínek*. Temploma bold. szűz Mária ótalma (1889). *Viszlava*. Fatemploma sz. Vazul (1772). Adm. *Viszlóczky Miksa*. Pl. 1895-től.

IV. Eperjesi esperesi kerület. (Sáros vm.) Esperes: *Kellő János*, királynépi pléb.

1. Fulyán. Régi pléb. Temploma szent Kozma és Dömjén. Ujjáép. 1880. Pléb. *Tojtovcics István*.
2. Királynép. (Abauj-Torna vm.) Régi pléb. Temploma Szentlélek eljövetele. *Senyék* fiókegyházában a sz. Kereszt fölmagasztalása temploma. Pl. *Kellő János*, esp. Pl. 1888-tól.
3. Klembérk. Régi pl. Temploma b. szűz Mária ótalma (XIV. sz.). *Buják* fiókegyházában szent Lukács fatemploma (1727). *Kvacsánban* sz. Mihály temploma (1796).
4. Körösfő. Régi pl. Temploma sz. Mihály (1788). Adm. *Korotnoki János*.
5. Miklósvágás. Régi pl. Temploma bold. szűz Mária születése (1812).
6. Pillér-Peklin. Régi pl. Temploma bold. szűz Mária ótalma. *Jánó* fiókegyházában sz. Mihály (1864). *Lubócon* b. szűz Mária ótalma temploma (1794). *Licsérten* szintén van templom. Adm. *Zsedényi Emil*.
7. Sós-Ujfalu. Régi pl. Temploma b. szűz Mária ótalma (1790). *Ábrány* fiókegyházában a b. szűz Mária születése temploma (1868). Pl. *Lipsey Mihály*. Pl. 1877-től.
8. Várgony. Régi pl. Temploma b. szűz Mária ótalma (1837). Pl. *Hvozdovcics Miklós*. Pl. 1874-től.

V. Kisszebeni esperesi kerület. Esperes: *Rojkovich Antal*, litényi plébános.

1. Décső. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Adm. *Rojkovich Tivadar*.
2. Gerált. Al. 1695. Temploma bold. szűz Mária születése (1792). Fiókegyháza *Trocsán*. Fatemploma 1338-ban épült sz. Lukács tiszteletére. Pl. *Molesányi Mihály*. Pl. 1874-től.
3. Hradiszko. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony. Pl. *Vaskovics Antal*. Adm. 1897-től.
4. Litény. Régi pl. Új temploma épülőfélben. *Henig* fiókegyházában sz. Demeter temploma. Ujjáép. 1891. Pl. *Rojkovich Antal*, szentszéki tan., aranymisés, esp.
5. Renesísó. Régi pl. Templ. sz. Kozma és Dömjén (1828). *Locsnov* fiókegyházában sz. Mihály temploma.
6. Som. Al. 1786. Temploma bold. szűz Mária születése (1817). *Jakoris* fiókegyházában B. Sz. Mária ótalma temploma (1865) és sz. György kápolna (1878). Plébános *Repák Mihály*, sz. sz. tan. Pl. 1882-től.

VI. Makovicai esperesi kerület. (Sáros vm.) Esperes: *Kapisinszky János*, váraknai pléb.

1. Andrejova. Régi pl. Temploma 1893-ban épült; ugyanitt a bold. szűz Mária ótalma kápolnája (1763). Adm. *Csiszárík Sándor*.
2. Becherő. Régi pléb. Temploma B. Sz. Mária születése. Fölsz. 1847. Fiókegyházai: *Ondavka*. Fatemploma B. Sz. Mária ótalma (1881). *Regető*. Sz. Demeter temploma (1893). Pl. dr. *Artim Mihály*. Pl. 1878-től.
3. Belovezsa. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Ép. 1778. Ujjáép. 1879. Ugyanitt a sz. Kereszt kápolna. Adm. *Komán Endre*, 1887-től.

4. Csarnó. Régi pl. Temploma (fa) bold. szűz Mária születése. A temetőben kápolna (1763). Plébános dr. *Bereczky Manó*, t. pápai káplán.
5. Cernina. Régi pl. Temploma sz. Kozma és Dömjén (1805). Fiókegyháza *Kurimka*. Temploma bold. szűz Mária ótalma (1891). Pl. *Hvozdovics Mihály*. Pl. 1892-től.
6. Dubova. Régi pl. Temploma bold. szűz Mária születése (1815). Fiókegyháza *Cigla*. Fatemploma szent Mihály. Adm. *Toronszky Agoston*. Adm. 1886-tól.
7. Keeskóc. Régi pléb. Temploma szent Mihály. *Rosztoka* fiókegyházában sz. Demeter temploma. Adm. *Kapisinszky Jaroszlav*, 1895-től.
8. Komlósa. Régi pléb. Temploma Nagyboldogasszony (1827). *Sztebnik* fiókegyházában szent Parascéva temploma (1838). Pl. *Leukanics Agoston*. Pl. 1890-től.
9. Felső-Mirossó. Régi pl. Temploma sz. Kozma és Dömjén. Fiókegyházai: *Also-Mirossó*, sz. Demeter, *Hutka*, sz. Kozma és Dömjén fatemplomával. Plébános *Kendroviczky Alajos*. Pl. 1884-től.
10. Niklova. Régi pl. Fatemploma bold. szűz Mária ótalma. Fiókegyháza *Jedlinka*. B. szűz Mária ótalma fatemplomával. Pl. *Fejő József*, szentszéki tan. Pl. 1869-től.
11. Felső-Orlich. Régi pléb. Temploma Urunk mennybemenetele (1795). Fiókegyháza *Jurko-Folya*. Bold. szűz Mária születése templomával. Pl. *Homiczkó János*, 1896-tól.
12. Váradka. Régi pl. Fatemploma bold. szűz Mária ótalma. Ugyanitt az amerikaiak gyűjtéséből 1893-ban épült kápolna. Fiókegyházai: *Also-Polyánka*, szent Kozma és Dömjén; *Felső-Polyánka*, sz. Parascéva templomával. Pl. *Kapisinszky János*, esp. Pl. 1872-től.

VII. Poprádi esperesi kerület. (Sáros vm.)

Esperes: *Andrejkovics György*, ujaki pléb.

1. Bajorvágás. 1626-ban létezett. Temploma sz. Mihály (1880). Pl. *Lukács Mihály*. Pl. 1878-tól.
2. Balázsvágás. Régi pléb. Temploma bold. szűz Mária születése (1853). 1895—1896-ban megújították. Adm. *Mankovics Manó*, 1892-től.
3. Csíres. Már 1243-ban létezett. Temploma bold. szűz Mária ótalma. *Obrucsnó* fiókegyházában szent Demeter (1892), *Orosz-Folyán* sz. Mihály temploma (1795) Adm. *Tronszky Lajos*.
4. Feketekút. 1500-ban már létezett. Temploma bold. szűz Mária ótalma. *Gromos* fiókegyházában szent Lukács temploma. Pl. *Mankovics Kornél*, 1892-től.
5. Jesztreb. 1590-ben már létezett. Temploma Nagyboldogasszony (1821). Adm. *Ilykovics Konstantin*. Pléb. 1886-tól.
6. Kijó. Régi pl. Temploma bold. szűz Mária születése. Adm. *Milly Jakab*.
7. Lagnó. 1471-ben már létezett. Temploma Ker. sz. János (1883). Ugyanitt kápolna sz. Miklós ereklyének átvitele tiszteletére. Fiókegyháza *Sztarina*. Szent Mihály templomával (1866). Pl. *Beszkió Miklós*. Pl. 1897-től.
8. Kis-Lipnik. (XVI. sz.) Temploma sz. Kozma és Dömjén (1889.) Adm. *Janiczky Irén*.
9. Matiszova. Régi pl. Fatemploma sz. Mihály. Ujjáép. 1832. Pl. *Buzik Emil*.
10. Orló. Régi pl. Temploma sz. Parascéva, 1891-ben ujja épült. Adm. *Andrejkovics Mihály*. Pl. 1896-tól.
11. Pusztá-Mező. Régi pl. Temploma sz. Kozma és Dömjén (1812). Adm. *Mihalics Mihály*, 1889-től.
12. Stelbach. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony. Ép. 1696. Pl. *Janiczky Antal*, aranyművés.
13. Ujak. Régi plébánia. Temploma sz. Demeter. Ép. 1866. Fiókegyháza *Hajtovka*. Temploma bold. szűz Mária születése (1872). Pl. *Andrejkovics György*, t. kanonok. Pl. 1869-től.

AZ ESZPERESI SZEKESEGYHÁZ FŐHOMLOKJA.

VIII. Szvidniki esperesi kerület. (Sáros vm.) Esperes: *Molcsányi Antal*, mlinaróci adm.

1. Boksa (Zemplén vm.). Régi plébánia. Temploma sz. Mihály (1771). 1895-ben megújították. *Sandal* fiókegyházában bold. szűz Mária ótalma temploma. Pl. *Artim Antal*, 1893-tól.
2. Hrabóvesik. Régi plébánia. Temploma sz. Mihály (1812). *Rákóc* fiókegyházban bold. szűz Mária ótalma temploma. Adm. *Zubriczky Gyula*, szentszéki tan.
3. Mergeska. Régi plébánia. Temploma sz. Parascéva (1763). *Potoka* fiókegyházban u. a.

4. Mimaroc. Régi plébánia. Temploma bold. szűz Mária születése (1877). Fiókegyháza *Rovno*, sz. Demeter temploma. Al. Adm. *Molcsányi Antal*, esp.
5. Ortutova. Régi plébánia. Temploma sz. Mihály. Ép. 1842. *Brezovka* fiókegyházában a b. szűz Mária ótalma (1880). *Lipocan* szintén bold. szűz Mária ótalma (1872), *Sassován* Nagyboldogasszony templom (1845). Fiókegyháza hely. *Sassován* ezenkívül még két kápolna van a bold. Szűz tiszteletére. Pl. *Csornyák János*, 1881-től.
6. Sapinec. Régi plébánia. Temploma sz. Kozma és Dömjén (1734). *Kozsán* fiókegyházában bold. szűz Mária ótalma fatemploma. Adm. *Fengya Péter*, 1889-től.
7. Sesavnik. Régi pléb. Temploma sz. Mihály (1773). *Benedikóc* fiókegyházában a b. szűz Mária ótalma temploma (1817). Adm. *Biszaba Mihály*, 1896-tól.
8. Stefurov. Régi pl. Temploma bold. szűz Mária születése (1821). *Válykóc* fiókegyházában szent Lukács temploma (1750). Pl. *Mihalics Vladimír*.
9. Szobos. Régi pl. Temploma szent Kozma és Dömjén (1800). Ujjá ép. 1890. *Fijas* fiókegyházban szent Mihály, *Mátevágáson* b. szűz Mária születése temploma. Pl. *Hudák Mihály*.
10. Felső-Szvidnik. Al. 1677. Temploma sz. Parasceva (1800). *Alsó-Szvidnik*en a b. szűz Mária születése temploma (1845). Pl. *Zima Miklós*, szentszéki tan., kiérd. esperes.

Abauj-Tornai főesperesség.

Főesperes: *Kovaliczky Kornél*, kanonok.

I. Kassai esperesi kerület. (Abauj-Torna vm.) Esperes: *Habina Péter*, szigetbölzsei pléb.

1. Sziget-Bölzse. Régi pl. Temploma Urunk mennybemenetele (1818). *Tornyos-Némethi* fiókegyházban a bold. szűz Mária neve temploma (1890). Pl. *Habina Péter*, esp. Pl. 1876-tól.
2. Kassa. Sz. kir. város. Al. 1851. Temploma bold. szűz Mária születése (1886). Pléb. *Tiszlóczky Gyula*, t. kanonok, szentszéki tan. Pl. 1879-től. Sl. *Csoma Miklós*.
3. Filkeháza. Régi pl. Temploma Szentlélek eljövetele (1813). Pl. *Tutkovics Imre*, 1882-től.
4. Kelecsény. Régi pl. Temploma bold. szűz Mária születése (1851). Adm. *Timkó Ignác*.
5. Mikóháza. Régi pl. Temploma bold. szűz Mária születése. Ép. 1769-ben. Ujjá ép. 1878-ban. Plébános *Romonyák János*, 1888-tól.
6. Szeszta. Régi pl. Temploma bold. szűz Mária ótalma. Ujjáép. 1877. *Him* fiókegyházában sz. Péter és Pál temploma. Ujjá ép. 1885. Adm. *Hueskő János*, 1878-tól.
7. Ujváros. Ujjá al. 1823. Temploma Szentlélek eljövetele (1868). Pl. *Hodobay Jusztin*, 1877-től.
8. Zdoba. 1337-ben már létezett. Temploma Nagyboldogasszony. Ép. 1805-ben. Ujjá ép. 1886-ban. Pléb. *Haresár Miklós*, 1895-től.

II. Cserhádi esperesi kerület. (Abauj-Torna vm.) Esperes: *Mocsár Endre*, homrogi pléb.

1. Csobád. Al. 1892. Temploma 1896-ban épült.
2. Orosz-Gadna. Régi pl. Temploma Szentlélek eljövetele (1816). Pl. *Tóth Ferenc*, 1872-től.
3. Garadna. Régi pl. Temploma bold. szűz Mária ótalma. Pl. *Bacsinszky Ágost*, 1873-tól.
4. Homrogd. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony. *Nyomár* (Borsodm.) fiókegyházban szent János kápolnája. Pl. *Mocsár Endre*, esperes.
5. Kány. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony. Ép. 1797. Ujjá ép. 1895. Adm. *Dolby Mihály*, 1885-től.
6. Kéty. Régi pl. Temploma Urunk mennybemenetele (1832). *Alsó-Gagy* fiókegyházban Szentháromság temploma (1867—1870). Adm. *Petrássy Konstantin*, 1808-tól.
7. Szolnok. Régi pl. Temploma Ker. sz. János fejvétele. Ujjá ép. 1895. Adm. *Minesik Emil*.
8. Felső-Vadász. Régi pl. Temploma b. szűz Mária születése (1863). Pl. id. *Kovaliczky Sándor*, 1878-tól.

III. Szántói esperesi kerület. (Abauj-Torna vm.)

Esperes: *Zapotoczky Konstantin*, abaujszántói pléb.

1. Baskó. Al. 1600 körül. Temploma bold. szűz Mária ótalma (1790). Adminisztrátor *Ladmérszky Lajos*, 1888-tól.
2. Bodrogkövávalja. 1700 előtt már létezett. Temploma bold. szűz Mária születése. Ép. 1762. Ujjáép. 1881. Adm. *Zima Illés*.
3. Komlóska. 1500 előtt létezett. Temploma Krisztus Urunk mennybemenetele (1820). Admin. *Kerekes Antal*, 1893-tól.
4. Mogyoróska. 1621 előtt létezett. Temploma sz. Péter és Pál (1862). Adm. *Molcsányi Elek*.
5. Abauj-Szántó. Al. 1791. Temploma Urunk mennybemenetele. Ép. 1791. Ujjá ép. 1872. *Pere* fiókegyházban Szentlélek eljövetele temploma (1862). Pl. *Zapotoczky Konstantin*, esp.

Borsodi főesperesség.

Főesperes: *Repásky György*, kanonok.

I. Alsó-borsodi esperesi kerület. (Borsod vm.) Esperes: *Andrejczó Miklós*, zsolcai pléb.

1. Görömböly. Régi pléb. Temploma bold. szűz Mária ótalma (1868). Ide tartozik mint fiókegyház *Miskolc* város. Pl. id. *Hluskó Mihály*, 1867-től.
2. Hejő-Keresztur. Régi pl. Temploma Urunk mennybemenetele (1757). Ide tartozik mint fiókegyház *Budapest* székesfőváros is. Pl. *Rojkóvics Sándor*, 1897-től.
3. Mucsony. Régi pléb. Temploma sz. Péter és Pál (1878). Pl. *Bacsinszky István*, 1892-től. Kiérd. esp.
4. Sajó-Pálfalva. Régi pl. Temploma Szentlélek (1758). Pl. *Rusvinkó János*, sz. sz. tan. Pl. 1872-től.
5. Sajó-Petri. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Ép. 1781. Pl. *Gaganecz Alajos*, szentszéki tan.
6. Sajó-Szöged. Régi plébánia. Temploma B. Sz. Mária születése. Pl. *Mihalovics József*, 1879-től.
7. Felső-Zsolca. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony (1851). Pl. *Andrejczó Miklós*, esp.

II. Felső-borsodi esperesi kerület. Esperes: ifj. *Kováliczky Sándor*, abódi plébános.

1. Abód. Régi pl. Temploma bold. szűz Mária születése. Pl. ifj. *Kováliczky Sándor*, esp. Pl. 1879-től.
2. Barakony (Abauj-Torna vm.). 1648-ban létezett. Temploma bold. szűz Mária születése (1871). *Rakaca-Szend* fiókegyházában a bold. szűz Mária ótalma (1886). Adm. *Ladmérszky Tivadar*.
3. Falueska (Abauj-Torna vm.). Al. 1648. Temploma bold. szűz Mária születése (1890). Adminisztrátor *Hodemarszky Nikon*.
4. Horvát (Abauj-Torna vm.). Al. 1648. Temploma Nagyboldogasszony. Adm. *Gajdics Illés*, 1896-tól.
5. Irota. Al. 1757. Temploma sz. Miklós (1846). Adm. *Kováliczky Elek*, 1894-től.
6. Rakaca. 1619-ben létezett. Temploma Nagyboldogasszony. Ép. 1723. Pl. *Neviczky Tivadar*.
7. Viszló. 1700 előtt létezett. Temploma Urunk mennybemenetele. 1881-ben kijavították. Adminisztrátor *Szedlák Sándor*.

Szepesi és gömöri főesperesség.

Főesperes: *Hodobay Andor*, kanonok.

I. Alsó-szepesi esperesi kerület. (Szepes vm.) Esperes: *Kováliczky Dénes*, nagykunchfalvi pléb.

1. Kojssó. Régi pl. Temploma sz. Péter és Pál (1809—1812). Adm. *Karafanda Pál*, 1896-tól.
2. Nagy-Kunchfalva. Cégi pl. Temploma sz. Mihály (1885). *Prakfalu* fiókegyházában közös templom a bold. szűz Mária születése tiszteletére. Fölsz. 1883. Pl. *Kováliczky Dénes*, esp. Pl. 1868 től.
3. Porács. Régi pl. Templ. sz. Demeter (1771). Ugyanitt a sz. Kereszt kápolnája. Pl. *Bacsinszky Sándor*, 1895-től.
4. Alsó-Szlovinka. Régi pl. Temploma sz. György. Ép. 1799. Adm. *Zubriczky György*, 1887-től.
5. Zavadka. Régi pl. Templ. sz. Mihály (1775). Ugyanitt kápolna Ker. sz. János tiszteletére (1834). Pl. *Lenkai Viktor*.

II. Lőcsei esperesi kerület. (Szepes vm.) Esperes: *Kriskó János*, alsórépási pléb.

1. Olsavica. Al. 1308. Temploma szent Miklós, 1301-ben épült. Olsavszky Mihály munkácsi püspök, a máriapócsi templom építője, mint őseinek nyugvóhelyén, ékes oltárt állíttatott föl benne. *Lazonputak* fiókegyházában sz. Cyrill és Metód temploma (1801). Pl. *Rojkóvics Éde*, 1870-től.
2. Alsó-Répás. Régi pl. Temploma sz. Anna (1879). Pl. *Kriskó János*, 1859-től.
3. Toriszka. Régi pl. Temploma bold. szűz Mária ótalma (1861). Pl. *Bárdossy Béla*, 1895-től.

III. Felső-szepesi esperesi kerület. (Szepes vm.) Esperes: *Janičsky István*, szulinai pléb.

1. Hundertmarkt. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Ujjá ép. 1890. Adm. *Mitro Mihály*, 1893-tól.
2. Szepes-Jakabfalva. (XIV. sz.) Temploma sz. Kozma és Dömjén (1772). Pl. *Kriskó Sándor*, 1893-tól.
3. Jarembina. Régi pl. Temploma B. Sz. Mária születése. Ép. 1803. Pl. *Molesányi István*, 1886-tól.
4. Kamjonka. Régi pléb. Temploma szent Péter és Pál. Ép. 1790-ben. 1894-ben megújított. Plébános *Dudinszky József*, 1882-től.
5. Krempach. Al. 1777. Temploma bold. szűz Mária ótalma (1788).
6. Nagy-Lipnik. Régi pléb. Temploma szent Mihály. *Folytárk* fiókegyházban a bold. szűz Mária ótalma temploma (1857). Pl. *Chanát István*, 1870-től.
7. Littmanova. Al. 1570. Temploma sz. Mihály (1778). Adm. *Mihályi Emil*.

8. Oszturna. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Ép. 1797. Ujjá ép. 1891. Pl. *Podhajeczký Agostou*, 1886-tól.
9. Szulin. Al. 1653. Temploma sz. Mihály (1879). Pl. *Janiczký István*, esp. Pl. 1878-tól.

IV. Garami esperesi kerület. (Gömör vm.) Esperes: *Zapotoczký Endre*, sumjáci pléb.

1. Sumjác. Régi pl. Temploma Urunk mennybemenetele (1777). Ugyanitt a fáj. Szűz kápolnája (1823). Pl. *Zapotoczký Endre*, esp. Pl. 1889-től.
2. Tölgárt. Al. 1804. Temploma Szentlélek eljövetele. Ép. 1794. Ujjá ép. 1894. A temetőben a b. Szűz kápolnája. Pl. *Zubriczký István*.
3. Vernár. Al. 1804. Temploma bold. szűz Mária születése (1824). Pl. ifj. *Hucskó Mihály*, 1886-tól.

Zempléni főesperesség.

Főesperes: *Petriczkó Miklós*, kanonok.

I. Homonnai esperesi kerület. Esperes: *Kutka István*, homonnai plébános.

1. Homonna. Régi plébánia. Temploma Nagyboldogasszony. Ép. 1717. Ujjá ép. 1865. *Haszina* főkegyházban sz. Mihály temploma. Pl. *Kutka István*, esp. Pl. 1896-tól.
2. Maskóc. Al. 1805. Temploma sz. Miklós. Ép. 1768. Ujjá ép. 1882. *Dedacsó* főkegyházban a b. szűz Mária születése temploma. Felső-Körtvélyesen közös templom. Adm. *Zapotoczký Gyula*.
3. Porubka. Régi plébánia. Temploma bold. szűz Mária születése. Adm. *Petrásovics Pál*.
4. Stefanóc. Temploma Nagyboldogasszony (1783). *Tavarna-Polyánka* főkegyházban a b. szűz Mária ótalma temploma (1781). Adm. *Tóth Miklós*.
5. Szopkóc. Régi plébánia. Temploma sz. Miklós. Ép. 1770. Ujjá ép. 1894.
6. Valyaskóc. Al. 1784. Temploma sz. Péter és Pál (1832). Adm. *Mihalics Viktor*.
7. Zubna. Régi plébánia. Temploma sz. Mihály (1774). Pl. *Adamkovics Antal*, 1897-től.

II. Hosztovicsai esperesi kerület. Esperes: *Bibary Emmánuel*, pcsolinai pléb.

1. Csukalóc. Al. 1775. Temploma b. szűz Mária ótalma. *Paribuzóc* főkegyházban a b. szűz Mária születése temploma. Adm. ifj. *Mártyák Viktor*.
2. Hosztovica. Régi pl. Temploma b. szűz Mária ótalma. Pl. *Petrásovicsky József*, 1878-tól.
3. Felső-Jablonka. Régi pl. Temploma sz. Miklós (1766). *Alsó-Jablonka* főkegyházában szent Mihály temploma (1811). Adm. *Hodermárszky Križant*.
4. Pichnye. Al. 1785. Temploma Nagyboldogasszony. Adm. *Kellő Sándor*, 1891-től.
5. Pcsolina. Régi pl. Temploma sz. Mihály (1800). Pl. ifj. *Bibary Emmánuel*, esp. Pl. 1896-tól.
6. Nagy-Polena. Al. 1732. Temploma sz. Mihály (1784). Adm. *Bajczura János*, 1896-tól.
7. Polyánka-Nechvaly. Régi pléb. Temploma sz. Mihály. (1788.) Adm. *Rojkovics Miklós*, 1887-től.
8. Orosz-Ruszká. Régi pléb. Temploma bold. szűz Mária születése (1798). Adm. *Petrásovics Miklós*.
9. Sztakesin. Régi pl. Temploma bold. szűz Mária ótalma (1762). *Jalova* főkegyházában szent György, *Sztakesin-Rosztokán* bold. szűz Mária születése temploma (1832). Pl. *Viravecž József*, szentszéki tan. Pl. 1860-tól.
10. Sztarina. Régi pl. Temploma Urunk mennybemenetele. Főkegyházai: *Dara*. Fatemploma bold. szűz Mária születése. *Priszlop*. Fatemploma Nagyboldogasszony.
11. Telepóc. Régi pl. Temploma sz. Mihály (1792). Adm. *Szmandray Simon*, 1897-től.
12. Zuella. (XIV. sz.) Temploma sz. Péter és Pál (1795). Főkegyházai: *Osztruszica*. Temploma Nagyboldogasszony (1826). *Szmolnik*. Temploma sz. Mihály (1819). Adm. ifj. *Gojdics János*, 1884-től.

III. Laborci esperesi kerület. Esperes: *Gulovics János*, t. kanonok, viravai adm.

1. Izbugya-Béla. Régi pléb. Temploma Urunk mennybemenetele. *Volica* főkegyházban Nagyboldogasszony temploma. Adm. *Kovaliczký Irén*, 1898-tól.
2. Boró. Régi pl. Temploma szent Mihály (1775). *Kalenó* főkegyházban szent Miklós temploma (1886). Adm. *Sztaurovsky Pál*.
3. Csabalóc. Régi pl. Temploma sz. Mihály. *Nyágó* főkegyházban b. szűz Mária haláláról nev. templom (1793). Pl. *Petrásovics Antal*, 1872-től.
4. Felső-Csebinye. Régi pl. Temploma sz. Miklós. Ujjá ép. 1892. Pl. *Mihalics György*.
5. Csertész. Régi pl. Temploma Urunk színeváltozása. Ujjá ép. 1877. Pl. *Chanáth Irén*.
6. Habura. Régi pl. Temploma sz. Mihály (1740). Pl. *Homicskó Pál*, 1896-tól.
7. Krasznibród. Régi pl. Temploma Ker. sz. János halála. *Rokitóc* főkegyházban sz. Mihály temploma. Adm. *Gerbery Ede*, 1891-től.
8. Mezőlaborc. Régi pl. Temploma sz. Vazul. Ujjá ép. 1878. Pl. *Rojkovics Uladimir*, 1895-től.
9. Izbugya-Radvány. Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony. Ép. 1790. Adm. *Tutkovics Bertalan*.

10. **Homonna-Rokító.** Régi pl. Temploma b. szűz Mária születése. Pl. *Rokítóvá István*, 1898-tól.
11. **Szukó.** Régi pl. Temploma sz. Miklós. Ép. a XVII. században. Megújított 1886-1890. *Roskoc* fiókegyházban a bold. szűz Mária ótalma temploma. Adm. *Gulovics Viktor*, 1885-től.
12. **Vidrány.** Régi pl. Temploma sz. Mihály. *Palota* fiókegyházban bold. szűz Mária születése temploma. Pl. *Bacsinszky András*.
13. **Világh.** Régi pl. Temploma szent Demeter. Ép. 1768. Újjá ép. 1889. Pl. *Petrásovszky Leo*.
14. **Virava.** Régi pl. Temploma sz. Mihály (1863). Fiókegyháza *Olsínkj*. B. szűz Mária születése templomával. Adm. *Gulovics János*, esp. Pl. 1869-től.
15. **Homonna-Zbojna.** Régi pl. Temploma sz. Miklós. Ép. 1788. Többször átépítették. Adm. *Turkinyák János*.

IV. Sztropkói esperesi kerület. Esperes: *Zima György*, havaji pléb.

1. **Kis-Breznica.** Régi pl. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: *Potocska*. Temetői kápolnája bold. szűz Mária ótalma (1868). *Felkrop*. Temploma bold. szűz Mária ótalma. *Tojtóc*. A temetőben Nagyboldogasszony kápolnája. Adm. id. *Petrásovics Elek*.
2. **Brusznica.** Régi pl. Temploma bold. szűz Mária születése (1791). *Jakusóc* fiókegyházban bold. szűz Mária ótalma, *Kollócon* sz. Kozma és Dömjén temploma. Adm. *Kapácsinszky Emil*.
3. **Havaj.** Régi pléb. Temploma szent Miklós. Fiókegyházai közül *Bisztra-Sztropkon* sz. Mihály temploma (1836). *Makócon* sz. Vazul, *Zemplén-Sztaskócon* sz. Demeter fatemploma. Plébános *Zima György*, esperes. Pl. 1884-től.
4. **Mikova.** Régi pl. Temploma sz. Mihály (1760). *Sztropkó-Polena* fiókegyházban sz. Miklós temploma (1759). Pl. *Gerbery József*.
5. **Minyóc.** Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony (1887). Fiókegyházai közül *Sztropko-Hrabocn* sz. Mihály, *Mrazócon* szent Miklós (1883), *Pelheőfalván* sz. Mihály temploma. Adm. *Vajda Mihály*.
6. **Sztropkó-Olyka.** Régi pléb. Temploma bold. szűz Mária születése. *Homonna-Olykán* bold. szűz Mária ótalma temploma. Újjá ép. 1872. Adm. *Viszloczky Gábor*, 1895-től.
7. **Pakasztó.** Régi pl. Temploma bold. szűz Mária ótalma (1830). *Orosz-Krajnya* fiókegyházban szent Mihály temploma (1824).
8. **Orosz-Poruba.** R. pl. Temploma Nagyboldogasszony (1779). *Pritulyán* fiókegyházában szent Kozma és Dömjén (1777), *Záradán* sz. Mihály fatemploma. Pl. *Pankovics Antal*.
9. **Pucákfalva.** Régi pl. Temploma sz. Demeter (1830).
10. **Rafajóc.** 1690-ben létezett. Temploma b. szűz Mária születése. Fiókegyházai közül *Kossarócon* közös templom. *Piszkarócon* bold. szűz Mária ótalma fatemplom van (1888). Adm. *Kristóf András*.
11. **Repejő.** Régi pl. Temploma sz. Mihály. Újjá ép. 1893. *Pravroc* fiókegyházában sz. Vazul, sz. Gergely es. Aranyhajó sz. János temploma (1832). Adm. *Hodobay Antal*.

V. Lomnai esperesi kerület. Esperes: *Rusznák Pál*, györgyösi pléb.

1. **Györgyös.** Régi pl. Temploma Urunk mennybemenetele (1781.) *Vlacsá* fiókegyházában a bold. szűz Mária ótalma temploma (1681). Pl. *Rusznák Pál*, esp. Pl. 1881-től.
2. **Kobulnica.** Régi pl. Temploma sz. Mihály. Ép. 1823. Újjá ép. 1892. Adm. *Arím Endre*.
3. **Lomna.** Régi pl. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: *Bodzás*, sz. Miklós (1881), *Orosz-Krucso*, sz. Parascéva templomával; *Orosz-Volya*, bold. szűz Mária ótalma kápolnájával (1858). Pl. *Vaskovics Antal*, sz. sz. tan. Pl. 1897-től.
4. **Mátyáska.** Régi pl. Temploma sz. Demeter. *Detrik* fiókegyházában sz. Mihály temploma (1812).
5. **Felső-Olsva.** Régi pl. Temploma Ker. sz. János születése. Fiókegyháza *Alsó-Olsva*. Nagyboldogasszony templomát közösen használják a római katolikusokkal. Adm. *Csanda János*, 1896-tól.
6. **Remenye.** Régi pl. Temploma bold. szűz Mária születése. *Proszács* fiókegyházában Nagyboldogasszony temploma (1813). Adm. *Liszonyák Mihály*.
7. **Valkó.** Régi pl. Temploma a bold. szűz Mária ótalma. Adm. *Szabol Mihály*.

VI. Varannói esperesi kerület. Esperes: *Adamkovics István*, agyagosí pléb.

1. **Agyagos.** Régi pl. Temploma Nagyboldogasszony. Megújított 1883. *Tót-Jesztreb* fiókegyházában a Szentháromság temploma, mely a r. katolikusokkal közös. Pl. *Adamkovics István*, esp. Pl. 1882-től.
2. **Varannó-Csemernye.** Régi pl. Templom Nagyboldogasszony. Fiókegyházai: *Varannó*, *Juszko-Volya*. Temploma sz. Demeter (1859). *Jebéc*. Közös templommal. Pl. *Viszloczky Adolf*, 1866-től.
3. **Csiesóka.** Régi pl. Temploma sz. Kozma és Dömjén (1891). Adm. *Deák Elek*.
4. **Orosz-Kázmér.** Régi pl. Temploma sz. Parascéva. Ép. 1780. Újjá ép. 1840. Adm. *Andrasko István*.
5. **Petkóc.** Régi pl. Temploma sz. Kozma és Dömjén. Adm. *Tóth Viktor*.
6. **Rudlyó.** Régi pl. Temploma bold. szűz Mária születése. Adm. *Brinszky Antal*, 1888-tól.
7. **Szedlészke.** Régi pl. Temploma bold. szűz Mária ótalma. Adm. *Bogdányi Tivadár*.

Az egyházmegyén kívül működő áldozópapok: *Molcsányi Vladimír* (Kingston), *Gulovics Cirill* (Freeland), *Mústyák Gábor*, *Molcsányi Miklós*, *Ublej Antal*, *Keselyák Péter*, *Halykó János*, dr. *Repák Jenő*, *Petrásovics Elek* Amerikában. *Homa Gyula*, sz. széki tan., kir. kath. főgimnáziumi hittanár.

Nyugalmozottak: *Kizák János*, sáros-bukóci pl. *Adzima András*, *Deák Bernát*, *Pankovics Tivadár*.

A KALOCSA-BÁCSI FŐEGYHÁZMEGYE.

A KALOCSAI egyházmegyét, mint tudjuk, szent István alapította s egyike volt az első egyházmegyéknek. A bácsi egyházmegye alapítása és a kalocsai érseki székkal való egyesítése a történettudósok előtt a legnehezebb kérdések egyike volt. A tudósok két pártra szakadtak. Egyik párt *Fejér György* körül csoportosult és azt mondotta, hogy a bácsi egyházmegyét szent István alapította, szent László pedig 1093 körül érseki rangra emelte és a kalocsaival egyesítette. A másik párt *Katona István* mellé csoportosult s azt mondotta: Szent István nem alapított bácsi egyházmegyét, hanem csak társaskáptalant Bácsban; a bácsi egyházmegyét 1093 körül szent László hasította ki a kalocsai érseki megyéből és pedig érseki ranggal, de már 1135 körül ismét törvényszerűen egyesítették a kalocsaival. Most már minden kétségen kívül van, hogy mindkét vélemény téves.

Dr. *Városov Gyula* (Sch. An. Diöcc. Colocens. 1885.) kimutatta, hogy külön bácsi egyházmegye sohasem létezett, hanem a kalocsai érsekek később bizonyos okokból Bácsba tették át székhelyöket, de azért megtartották továbbra Kalocsán is érseki székhelyöket, úgy hogy egy és ugyanazon kalocsai érseknek főegyházmegyéje határain belül két érseki székhelye, két főszékesegyháza és két főkáptalana volt, t. i. Kalocsán és Bácsban s majd az egyikről, majd a másiktól cimezte magát az egyesítésig. Az egyesítés pedig kánonszerűleg, tehát az apostoli szentszék hozzájárulásával történt, és ezen egyesítés abban állott, hogy a kalocsai érsekeknek ezentúl Bács épen olyan törvényszerű székhelyük, mint Kalocsa s hogy ez címükben is kifejezésre jusson, hogy a bácsi azelőtt társaskáptalan, ezentúl főkáptalannak tekintessék és a kalocsaival teljesen egyenlőjogú legyen: azért széküresedés esetén a kalocsai főkáptalannal együtt válaszsza az új érseket.

A későbbi, főként a renaissance-kori érsekeknek főszékhelye Bács volt. Volt Bácsnak szép főszékesegyháza, mely egyszersmind az érsekeknek temetkezőhelyül szolgált. Bács mellett Kalocsa lassankint hanyatlásnak indult és az érsekek is csak másodrangú székhelyöknek tekintették. Így volt ez 1526-ig. Ezen évben Bács török kézre jutott. Érseki palotája, temploma, káptalana lángok martaléka lett. A főszékesegyház drágaságai és a sekrestyéjében őrzött nagybecsű oklevelek mind elvesztek. A régi fényt Bács többé nem nyerte vissza; egykori jelentőségének történeti emléke csak a kalocsai érsekek *kalocsa-bácsi* címében maradt fenn.

A kalocsai érsekek története majdnem egygyé forradt nemzetünk történetével. Első volt a tudós és szentéletű Asztrik, pécsváradi apát, ki évek hosszú során át kormányozta ezen főegyházmegyét apostoli buzgóságával. A történeti följegyzések 1034 és 1044 közé teszik halálát. A szentség hírében halt meg. Utódai között számos kiváló férfiút találunk, akiknek működése mély nyomot hagyott hazánk történetében.

Árpád-házi királyaink egyik legnagyobbika, III. Béla, kinek személyes nagysága és sok jeles tulajdonsága fölemelte Magyarországot is. E jeles királyt *Κοζμια* kalocsai érsek kente föl és koronázta meg III. Sándor pápa meghagyásából «az esztergomi egyház jogainak sérelme nélkül».

E nagy királynak gyermekei: Imre, a koronás király és öccse, a koronára vágyódó Lendre herceg között meghasonlás ütött ki, sőt egymás ellen sereget vezettek. Ekkor a kalocsai érseki

A BÁCSI VÁR ROMJAI.

lángbuzgalmú apostola. A muhi csatában vérzett el.

1317—1337-ig a kalocsai érseki széken *László* érsek ült, ki azelőtt szent-Ferenc-rendi alázatos és tudós szerzetes volt. Ő a nagy kalocsai érsekek kimagasló alakjainak egyike. Nagy esze és a hittudományokban való teljes jártassága még hazánk határain túl is általánosan ismeretes volt és magára vonta a pápák figyelmét.

A történetírók följegyzései szerint Zsigmond királynak *kedves* embere *János* kalocsai érsek (1411—1413). Mint Zsigmond király kedves embere részt vett a konstanci zsinaton és ott oly tekintélye volt, hogy XXIII. János pápa a kalocsai érseket kérte föl, hogy a konstanciak az ő kezébe tegyék le a pápa személyes szabadságát és érintetlenségét biztosító esküt.

A kalocsai érsekség évkönyvei aranybetűkkel jegyezhetik föl *Várday István* érsek nevét, ki 1456—1471-ig ült az érseki széken s vele köszöntött be az érsekség renaissance-kori dicsőségének korszaka. Ragyogó tehetségű, nagy tudású, apostoli buzgalmú főpap, lángelméjű államférfi, V. László és nagy Mátyás királyunknak kiválóan kedvelt kancellárja, a renaissance-kor legnagyobb érseke, ki magas állásaiban úgy főegyházmegyéjének, mint hazánknek tömérdek nagy szolgálatakat tett. Mint a művelt Olaszország egyeteméinek kitünő neveltje, az egyházi és világi tudományoknak és szépművészeteknek nagy kedvelője, pártfogója és terjesztője volt. Mátyás király legteljesebb bizalmával ajándékozta meg, fontos szolgálatait mindenkor igénybe vette. A pápa Mátyás kérésére kinevezte bíborossá Várdayt, de ez hirtelenül meghalt, a pápai követ a bíborosi kalapot már csak a koporsóra tehetette. Ő az első kalocsai bíboros-érsek.

Várday Péter (1480—1501) érsek. Műveltsége általános csodálat tárgya, szent élete mindenki előtt ismeretes, hazafisága rendületlen, bátor szókimondása rettenthetetlen még hatalmas királyával szemben is.

Mátyásnak nagyvezér, kedvelt híve, Mátyás befolyásos emberei által hathatósan sürgeti a római szentszéknél bíborossá váló kinevezését. Királyának titkáiba senki sincs úgy beavatva, mint ő. Egy összekoccanás miatt, melynek okát nem tudjuk, Mátyás 1884 nyarán elfogatja s börtönbe veti, előbb Árvavárban, majd Visegrádon, s az érsek csak király halála után 1490 máj. 20-án nyeri vissza szabadságát. E hatalmas ember lelki nagyságát bizonyítja az is, hogy ő soha senkinek se mondta el összeszólalkozásának okát. Csak következtetjük, hogy titkainak leleplezését féltette tőle a király és ő azzal mutatta meg, hogy méltó volt király bizalmára, hogy e tárgyról sohasem szólt. Kiszabadulása után odaadó buzgósággal fogott főegyházmegyéje fölvirágoztatásának munkájához.

széken *Saul* érsek (1192—1202) ült, kinek nagy tudományossága, böles tapintatossága és ragyogó életszentsége hazánk határain túl is ismeretes volt, annyira, hogy III. Ince, a nagy pápák egyik legnagyobbika, csaknem minden nagyobb fontosságú egyházi ügy elintézésében kikérte Saul kalocsai érsek tanácsait.

Úgrym érsek a Chakok nemzetségéből (1219—1241) korának legkimagaslóbb történeti alakja, nagy böleseségű államférfi és királyi kancellár. II. Endre király szentföldi keresztes hadának éltető lelke, a kalocsai érseki székre történt megválasztatása után a főegyházmegye

MATYÓSE PÉTER.
Fotó: Károlyi Gyula. Ábrák: P. H. H. H.

Fodor (1523–1526), a szent és hősi, az alázatos szent Ferenc-rendi szerzetes és rettenthetetlen bátorságú katonája, a dícsőség fényével övezett, szentéletű érsek és hős főhadvezér, a szent hitnek és honszeretetnek lett vértanúja Mohács mezején.

A győztes törökök a főegyházmegyét a mohácsi vész után elpusztították, a kanonokokat megölték, a szent edényeket és drágaságokat elrabolták, a templomokat, a kalocsai főszékesegyház kivételével, csaknem mind fölégették, a híveket rabságba hurcolták. Mindenfelé

a pusztulás nyomait hagyták maguk után. E főegyházmegyének másfél századig nem volt főpásztora. Akik ezentúl a kalocsai érseki címet kapták, más püspöki megyéknek voltak kormányzói. A *török hódoltság korából* nevezetesebb kalocsai érsekek:

Draskovics György, előbb pécsi püspök s mint ilyen részt vett a trienti szent zsinaton, hol tudományosságával általánosan föltűnt, azért szakbizottsági elnöknek választották meg. Később zágrábi, majd győri püspök, bíboros.

Napragy Demeter, győri püspök, 1608–1619. korának legkiválóbb jogtudósa volt.

Széchenyi György, nyitrai püspök, később esztergomi érsek, 1657–1666, kalocsai érsek, nagyszű és hatalmas ékesszólású férfiú.

Gr. *Széchenyi György*, győri püspök, 1668–1685, kalocsai érsek, a leghazafiasabb érzelmű főpapok egyike. (Nagy érdemeit az egyháztörténelmi rész méltatja behatóan.)

Gr. *Széchenyi Pál*, pálos-rendi szerzetes, veszprémi püspök, Széchenyi György unokaöccse

1696-ban foglalta el a kalocsai érseki széket. Örökölte a Széchenyiek hagyományos hazafiságát. II. Rákóczy Ferenc fölkelése idejében az egyetlen magyar, kiből a királyi udvar és a fölkelők egyaránt megbíznak. Ő építtetett Kalocsán az érseknek állandó lakóhelyet és újra építtette a kalocsai plébániatemplomot és sokat fáradozott a hajdani kalocsai érsek birtokainak visszaszerzésében. Meghalt 1710-ben 69 éves korában.

Utódja gr. *Csáky Imre* (1710–1732). A kalocsai főegyházmegye egyik legbuzgóbb főpásztorát tiszteli benne. XI. Kelemen pápa 1717-ben bíborosi méltóságra emelte. Ő vetette meg a kalocsai székesegyháznak alapját. Apostoli buzgósággal törekedett a plébániák számát növelni. Mivel kevés volt a világi pap, szerzeteseket telepített be s ezekre bízta a hívek lelki vezetését.

Gr. *Patachich Gábor* (1733–1745), a mohácsi vész óta első kalocsai érsek, ki állandóan Kalocsán lakik és minden gondját a

A KALOCSAI ÉRSEKI PALOTA.

A KALOCSAI SZÉKESEGYHÁZ.

főegyházmegye újjászervezésére fordítja. Ő építette a szemináriumot, ő élesztette föl a kalocsai főkáptalant 1738-ban, mely ebben az időben csak négy tagból állott s főkáptalanának XII. Kelemen pápa megengedte a «hermelinszörméjű nagy Cappa» diszöltöny viselését, a király pedig ismét hiteles helylyé nyilvánította a kalocsai főkáptalant. E halhatatlan emlékezetű érsekben főegyházmegyéje második alapítóját tiszteli.

Kiváló utódai gr. *Klobusitzky Ferenc* (1751–1760), gr. *Batthyányi József*, a későbbi hercegprimás (kalocsai érsek 1760–1766), br. *Patachich Ádám* (1776–1784), gr. *Kollonics László* (1787–1817), *Klobusitzky Péter* (1822–1843). – Gr. *Nádasdy Ferenc* (1845–1851) csak

rövid hat esztendeig volt e főegyházmegyének főpásztora, de jótékonyágával nevét halhatatlanná tette. Alkotásai: a kalocsai irgalmasnénék kórházának alapítása, a kalocsai szegények házának alapja, a szegény és károsult főegyházmegyei papok alapja, a szegény fiókegyházi és pusztai tanítók alapja, a növendékpapság javára tett könyvbeszerzési alap, a főszékesegyház főoltára javára, egy létesítendő árvaház alapjára tett hagyomány, az országos elmebeteg-intézetben létesített igazán fejedelmi alapítványi helyek, melyeket a kalocsai főkáptalan adományoz, végül minden nevezetesebb országos jótékonyági intézet számára tett hagyományai.

Kunszt József

(1852–1866). A jótékonyág terén boldog emlékü elődjét követte. Ő vetette meg a kisebb papnevelő-intézet alapját, ő létesítette a kalocsai Jézus-társasági atyák intézetében a szent István magyar királyról nevezett fiúnevelő-intézetet, ő vetette meg alapját a Miasszonyunkról nevezett iskolanővérek intézetének Kalocsán s ezzel kapcsolatban bennlakásos leánynevelő-intézetet. 1863-ban Kalocsán érsektartományi zsinatot tartott. A magyar kultúra fölvirágoztatására fejedelmi alapítványokat tett. Jótékony célokra körülbelül egy millió forintot áldozott.

Lonovics József volt esanádi püspököt 1866-ban nevezték ki kalocsai érseknek, azonban székét veszélyes torokbaja miatt nem foglalhatta el és megerősítése után néhány hónapra meghalt.

Haynald Lajos, bíboros-érsek (1867–1891) az új-

A MIASSZONYUNKRÓL NEVEZETT SZERZETESNŐK
KALOCSAI TEMPLOMÁNAK Belsője.

A MIASSZONYUNKRÓL NEVEZETT SZERZETESNŐK
INTEZETÉBEN A MÁRIA-KONGREGÁCIÓ ÁLTAL
FOLÁLLITOTT SZOBOR KALOCSÁN.

A MIASSZONYUNKRÓL NEVEZETT SZERZETESNŐK KERTI
KÁPOLNÁJA KALOCSÁN.

annak kitagasló alakja. 1852–1861-ben Erdélynek volt püspöke. 1861 február 11-én tartotta Gyula-Fehérvárott emlékeztető beszédét Magyarország jogai mellett. Ezért az abszolút kormánynak neheztelését vonta magára. Erre beadta a püspöki székről való lemondását az uralkodónak, egyérsmind pedig IX. Pius pápához írt levelében erősen hangsúlyozta az uralkodó iránt való rendületlen hűségét. Visszavonult Szécsénybe öreg édes anyjának házába. Lemondásának híre csakhamar bejárta az országot, a közfigyelem feléje irányult, a nemzet részvéte és hálája kísérte magányába. Erdély papsága és előkelő világi hívei esdeklő iratokat küldtek IX. Pius pápához, könyörögtek, hogy szeretett püspökük lemondását ne fogadja el. A politikai viszonyok úgy alakultak, hogy hosszabb megfontolás után a pápa elfogadta lemondását. A pápa fölmentő bullájában kinevezte Karthago címzetes érsekévé. Rómába hívta, bizalmának jeleivel halmozta el s ott a szellemes és szeretetreméltó modorú Haynald a legünnepeltebb emberek egyike lett. De nem sok idő múlva, 1867-ben a megbékült uralkodó az ország második főpapi székébe nevezte ki. Neve nemcsak itthon, hanem Európaszerte ismeretes volt már. A tudományok iránti szeretetét hirdetik: a kalocsai Haynald-esillagvizsgáló, Kalocsán és Bácsban végzett költséges régészeti ásatásai, nagy nevezetességű növénygyűjteménye és rengeteg könyvtára. A jótékonyosság szenvedélye volt, jótékony célokra meg fejedelmi összegeket hagyott: mint erdélyi püspök 394.897 frtot, mint kalocsai érsek 5 millió frtot. Meghalt 1891-ben.

A MIASSZONYUNKRÓL NEV. SZERZETESNŐK ANYAHÁZA ÉS TEMPLOMA KALOCSÁN.

DR. CSASZKA GYÖRGY.

KALOCSAI ORSZÉK.

CSÁSZKA GYÖRGY, KALOCSAI ÉS BÁCSI ÉRSEK.

CSÁSZKA GYÖRGY, a jellekusegben mindenki előtt világitó példaként álló kalocsa-bacsi érsek született 1826-ban Nyitra-Szerdahelyen. Miután a papi pályát választotta, mint gimnáziumi tanuló a pozsonyi Emericanumba vétette föl magát, ahol két évet töltött. A theologiai tanfolyámot a Pazmaneumban végezte. Pappá 1850 szept. 21-én szentelték föl.

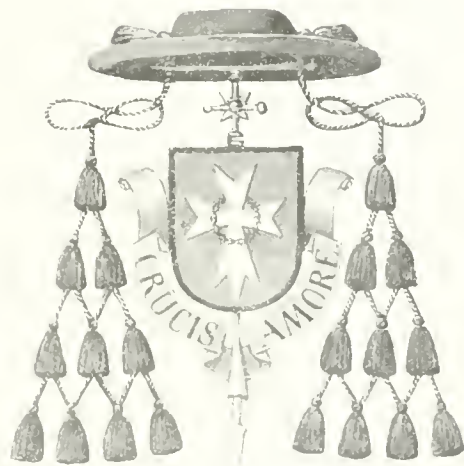
Mint kitünően végzett theologust előljárósága eleintén a nagyszombati főgimnáziumhoz rendelte tanárnak; nemsokára azonban már szentszéki jegyző és vikariátusi levéltáros lett. A gyermek-szemináriumok tanulmányozása céljából 1851-ben bejárta Ausztriát és Felső-Olaszországot.

Scitovszky János hercegprimás 1864-ben magához vette Esztergomba s az érseki iroda igazgatójává nevezte ki. Megmaradt ez állásában akkor is, midőn Simor János követte az érseki székben Scitovszkyt.

Fáradhatatlan tevékenységének jutalmát először 1870-ben vette, amikor a király kinevezte esztergomi kanonokká. Négy év múlva pedig, amikor Samassa József szepesi püspököt egri érsekké emelték, helyébe őt tették szepesi püspökké. 1871 július 19-én maga Simor János hercegprimás szentelte föl.

Tizenhét esztendeig kormányozta a szepesi egyházmegyét s ez idő alatt nevét örök emlékezetűvé tette a gondjaira bízott három legészakibb határmegyében. Nemesak a közművelődés és az emberbaráti teendők ügyét szolgálta kimeríthetetlen szeretettel, hanem a magyarosodást is szívvel-lélekkel előmozdította. Mindjárt püspöksége kezdetén közművelődési egyesületet alapított, ugyanakkor újjáalakította az ifjuság valláserkolcsi nevelésének módszerét s különös gondjába vette a katolikus leánynevelést, abból az elvből indulva ki, hogy csak a vallásosan képzett anyák nevelhetnek jó gyermekeket az egyháznak és a hazának. Négy helyen alapított apáciskolát, továbbá több felé óvóintézeteket. Egyáltalában az oktatás ügyét a legmelegebben fölkarolta és előmozdította nemesak az intézetek, hanem a tanulók közvetlen segítségével is. A hitélet ébrentartása végett ájtatos társulatokat szervezett egyházmegyéjében, melyeket kiváló gonddal istápol.

Alkotásai között kimagaslik az ősi szepeshelyi székesegyház restaurálása. E nevezetes műemléket mint kiváló műbarát, szerető gondjával karolta föl, hogy fönmaradjon ragyogó alakban az utódokra fényessége, melyről Ipolyi azt mondta: «Mintha minden művészetek vetekedtek volna műveikkel ezen fényes dőmöt egyházi és nemzeti műcsarnokká alkotni, oly dűsan képviselők máig is benne, annyi rombolás, tolforgatás és újítás után a középkori művészetek emlékei».

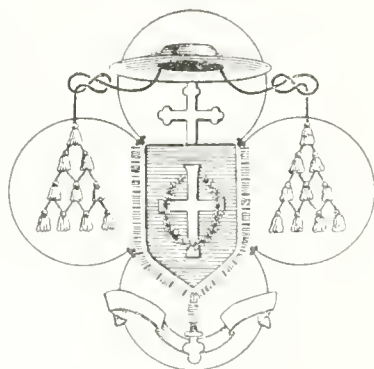
KALOCSAI ÉRSEK

A restaurálást a nyugoti főhomlokzaton és az ikertornyokon kívül Császká Györgynek kalocsai ücsökke történt kinevezésekor már a templom egész belsejében befejezték s ezt az örök dicsőségű munkát hagyva volt híveinek, akik lelkes szeretettel csüngtek rajta, távozott új, magasabb állásába, hogy ott is hervadhatatlan babért fűzzön homloka köré Isten, a haza, a nemzeti művelődés szolgálatában.

A kalocsa-bácsi egyházmegye élén gyakran állottak nagytudományú és nagylelkű férfiak: Áldozatkész lélek és tudós elme volt épen Császká György elődje, Haynald Lajos bíboros is; de azért a főegyházmegyében még igen sok a teendő az egyházi építkezés, az iskolaügy és a hitélet fejlesztése terén, ami azokkal összefügg, Annál inkább, mert épen ez az egyházmegye az, mely a sokféle telepítés mellett élénk népességi szaporodással fokozottabb mértékben kívánja meg az új kulturális intézményeket, melyeket sehol sem romboltak szét gyökeresebben a török hódoltság alatt, mint itt. A különböző nemzetiségű telepesek között pedig nagy nemzeti missziója is van az egyháznak, ami sok jóakaratot és tapintatot követel az egyházmegye feje részéről. E nehéz föladatak tudatában foglalta el székét Császká György s minden tettével méltóképen írta be nevét Kalocsa legnagyobb főpásztorainak névsorába. Új templomok és iskolák építése, az iskolák jobb dotációja, az egyházi és iskolai alapok növelése, a mindkét nembeli ifjúság nevelésének különböző jótékony intézményekkel való megkönnyítése nagy mértékben lekötötte az egyháza dicsőségének és az emberiség javának élő főpásztor áldozatkészségét. Emellett, ismervén jó szívet, igen sok szükölködő, árva és elhagyott ostromolja őt, aki nem alamizsnával, hanem a szükséglethez mért segítséggel enyhíti a balsors számtalan áldozatának nyomorát.

Valamint székesegyházának Isten dicsőségére szolgáló ékítése, ép úgy képezi gondját kalocsai székesegyházának ékesítése. Legértékesebb kincse lesz bizonyára szent Istvánnak az a remekművű hermája, melylyel a szent István égi pártfogása alatt álló egyházmegyét az ezredéves ünnep alkalmából ajándékozta meg.

Jóllehet nagylelkű fáradozásának és áldozatkészségének jutalmát nem keresi a földi elismerésben: érdemeit itt is méltányolta mind a Szentatya, mind ő Felsőge, mind a nagy közönség, mely lelkes tisztelettel veszi körül. A Szentatya pápai trónállóvá és római gróffá nevezte ki, ő Felsőge pedig belső titkos tanácsossá s a Lipót-rend nagykeresztésévé; a Magyar Tudományos Akadémia igazgatótanácsának tagjául választotta. Nagykeresztése továbbá a jeruzsálemi Szent Sír rendjének.

DE. CSÁSZKA GYÖRGY, KALOCSAI
ERSEK CIMERE.

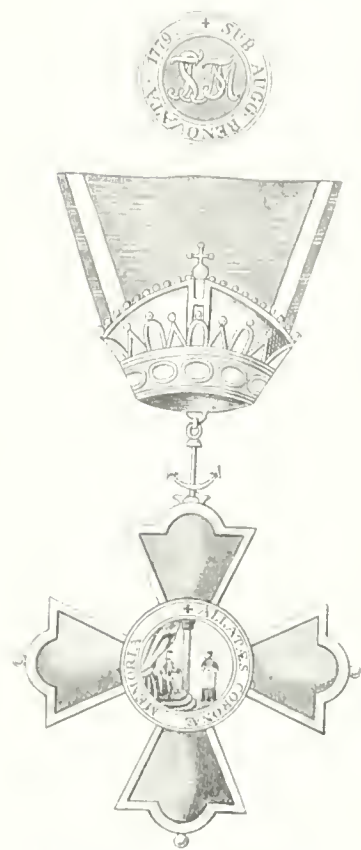
A KALOCSAI FŐKÁPTALAN.

A KALOCSAI káptalan alapítása egyidejű a püspökség alapításával. A történészek kétségtelennek tartják, hogy szent István dús javadalmakkal látta el, de a XIV. század közepe táján az akkor nagyszámú elszakadtak ellenséges támadásai következtében annyira elszegényedett, hogy VI. Ince pápa a tizenkét kalocsai kanonoknak számát hatra szállította le, de már 1376-ban XI. Gergely tízre emelte föl s így maradt egészen a mohácsi vészig.

A kalocsai érsekeknek mint említettük - Bácsban is volt káptalanuk, mely, midőn a kalocsai érsekek második székhelyükké tették Bácsot és nagyjából ott laktak, túlszárnyalta a kalocsait, tagjainak száma nagyobb volt, mint a kalocsaié; gazdagabb is volt nálánál. Az egyesítés után a két főkáptalan együttesen gyakorolta az érsekválasztó jogot egész a XV. század közepéig és pedig a háj-szent-lőrinci prépostság templomában, hogy közömbös helyen legyen a választás.

A gyászos emlékezetű mohácsi csatavesztés után mindkét főkáptalan elpusztult. A bácsi többé föl sem támadt.

A kalocsai főkáptalant XII. Kelemen pápa és III. Károly engedelmével gr. Patachich Gábor kalocsai érsek támasztotta új életre 1738-ban. Ekkor a főkáptalan csak négy tagból állott. Ugyancsak XII. Kelemen pápa megengedte a kalocsai tényleges kanonokoknak a «hermelinszörméjű nagy Cappa» diszöltöny viselését. III. Károly ismételt hiteles helylyé tette a főkáptalant. Gr. Batthyány József érsek 1762-ben megengedte kanonokjainak a violaszínű biretum használatát, 1763-ban pedig, hogy a régi bácsi főkáptalan emlékét fentartsa, a kalocsai főkáptalan ötödik méltóságának új kanonoki széket szervezett, melynek javadalmasa a bácsi prépost címét viseli. Gr. Patachich Adám kalocsai érsek közbenjárására Mária Terézia 1776-ban a kanonokok számát tízre emelte föl s ettől az időtől maig a kalocsai főkáptalannak tíz tényleges kanonokja van. Végül 1779-ben Mária Terézia a kalocsai tényleges kanonokoknak égszínű kék selyem-szalagon függő káptalani mellkereszt viselését is megengedte «Altae S. Coronae memoria sub Augg. renovata 1779» körirattal.

A KALOCSAI KÁPTALAN DISZÖLTÖNYE.

A főkáptalan tagjai 1901-ben:

Nagyprépost: Dr. Hoff János, drávestei vál. püspök, aranymiséss, esanádi szentszéki ulnök. Szül. 1817 okt. 26. Szegeden. 1866-ban vétett föl a esanádi egyházmegyéből. 1867. kalocsai kanonok, 1878. bácsi prépost, 1895-től nagyprépost, ugyanez évben vál. püspök.

Olvasokanok: *Molnar Janos*, hatvani prépost, aranymises. Szül. 1812 dec. 7. Aranyban (Somogyim.). 1850. pl. Jankovácson, 1859. esp., 1869. kanonok, 1881. prépost.

Éneklőkanonok: *Majorossy János*, fölsz. tinnini püspök, ő szentsége házi főpapja, kalocsai segédpüspök és vikárius. Szül. 1831 júl. 10. Ál-Debrőn (Hevesim.). 1860. érs. szertartó, 1865. érs. titkár, 1869. t. kanonok és irodaigazgató, 1875. kanonok, 1878. apát, 1880. pápai prelátus, 1885. fölsz. tinnini püspök és érseki vikárius.

Órkanonok: *Dr. Mayer Béla*, bosoni vál. püspök, t. pápai kamarás, egyházmegyei főtanfelügyelő. Szül. 1838 júl. 19. Zomborban. 1866. érseki levéltáros, 1870. érseki titkár, 1880. p. kamarás, 1881. kanonok, 1883-ban apát, 1888. v. püspök.

Bácsi prépost: *Schweitzer József*, garabi apát. Szül. 1828 szeptember 12. Tolnán. 1859. theologiai tanár, 1878. szentszéki ülnök, 1880. t. kanonok, 1881. szemináriumi igazgató, 1887. kanonok, 1889. apát, 1897-től bácsi prépost. Székesegyházi főesperes: *Tárosy Gyula*. (Időközben székesfejérvári püspök lett.)

Bácsi főesperes: *Dr. Boromisza Tibor*, heövizzi apát, a szeminárium rektora. Született 1840 július 18-án Kalocsán. 1869. hittanár Kalocsán, majd jankováci pléb., 1889. esperes, 1890. apát, 1893. kanonok. A kalocsai Katolikus Kör elnöke.

Tiszai főesperes: *Kleiner Lajos*, saári apát, t. pápai kamarás, a kegyes alapítványok kezelője. Szül. 1846 okt. 9. Bács-Doroszlón. 1878. tanítóképző tanár Kalocsán, 1883. a nagyobb szeminárium alkormányzója, 1889. t. pápai kamarás, 1890. t. kanonok, 1895. kanonok, 1896. apát.

Id. mesterkanonok: *Zittl Róbert*, titeli prépost, kalocsai plébános, a kalocsai elemi iskolák igazgatója. Szül. 1844 febr. 24. Apatinban. 1869-ben az Augustineumba, Bécsbe ment. 1872. theol. tanár, 1877. temerini plébános, 1890. titeli prépost, 1895. kanonok, 1898. a tanítóképző-intézet igazgatója.

Ifj. mesterkanonok: *Dr. Macskovics Pál*, prépost, t. pápai káplán, az egyházmegyei könyvtár igazgatója. Szül. 1856 jan. 27. Szabadkán. 1880. érs. iktató, 1881. szentszéki jegyző, 1886. érseki szertartó, 1887. t. pápai kamarás, 1893. t. kanonok, 1897. kanonok, 1900. prépost.

AZ EGYHÁZMEGYE KORMÁNYZATA.

A kalocsa-bácsi főegyházmegye három főesperességre: a székesegyházira, bácsira és tiszaira oszlik; ezek összesen 16 esperességi kerületet foglalnak magukban. Az egyházmegye területén van 9 c. apátság és 10 címz. prépostság. A plébániák száma 121. Ezek közül az istenitisztelet nyelve tiszta magyar 53, német 17, magyar-német 15, magyar-szerb 10, magyar, német és szerb 21, magyar-német-örmény 1, német-szerb 3, tót-magyar 1 plébániában. A templomok és kápolnák száma 226. Az összes egyházi férfiak száma 284. Szerzetes-ház 6 van 104 taggal, apáca-kolostor 26, összesen 393 taggal.

A kegyurak száma 42. Nagyobb kegyuraságok: a földmivelésügyi miniszterium 39, a kalocsai érsek 14, a kalocsai főkáptalan és Szabadka városa 6-6, gr. Zichy-Ferraris Viktor örökösei, a Latinovics-család 3-3, a vallásalap 2 plébánián. Szabadkán kívül még 13 község gyakorol kegyuri jogot 16 plébánián. Szabad érseki adományozású plébánia 11 van.

Az érseki nagyobb papnevelő-intézet igazgatója *Dr. Boromisza Tibor*, kanonok, aligazgatója *Kopffing Jakab*. Lelkiigazg. *Zgama Károly*. Tanulm. felügyelő *Amon Pál*. A kis szeminárium kormányzója *Boromisza István*, t. kanonok. Aligazgatója *Köszeghy Mihály*.

Theol. tanárok: *Huber Lipót*. Született 1861 október 24. Zomborban. 1887. érs. iktató, 1888. tanár és tanulm. felügyelő, 1898. szentszéki ülnök. A Szent-István-Társulat tud. és irod. Osztyának tagja. *Dr. Kalmár Sándor*, született 1860 augusztus 26. M.-Teresen. Tanár 1888-tól, 1895. t. pápai kam. *Dr. Zgama Károly*. Született 1861 október 23. Jablonkán. 1893. lelkiigazgató. *Dr. Amon Pál*. Született 1871 március 9. Bács-Kulán. Tanár 1897-től.

Érseki iroda. Igazgató: *Dr. Zundl Péter*. (Időközben kanonok lett.) Szül. 1862 jan. 10. Filipován. 1888. érseki iktató, 1889. levéltáros, 1893. érseki titkár, 1897. irodaigazgató. Titkárok: *Dr. Horváth Viktor*, t. pápai káplán. *Hinger Mihály*. Érseki szertartó és iktató: *Dr. Révay Tibor*. Levéltáros: *Winkler Pál*.

Székesegyházi főesperesség.

1. **Kalocsa.** A török dúlás után újra alap. 1702-ben. Temploma egyszersmind érseki székesegyház is. Nagyboldogasszony tiszteletére épült. Az első, szent István korabeli román templom fölé a XIII. században

KALOCSAI KÁPTALAN FŐESPERÉJE.

MÁRTON MÁTYÁS,
apát. plébános, Ó-Kanizsa.

A MÁSSZONYUNKRÓL NEVELÉSI SZERVIKUSOK ÉLÉTSZÁMOSZTERIÁRÁ KALOCSÁN.

Robert, kanonok. Segédlelkész *Bago Mibaly*. (Időközben homokméggyi plébános lett.) *Jagicsa István*. Székesegyházi succentor: *Michler Ferenc*, javadalmas: *Köpping Jakab*.

I. Miskei esperesi kerület. Esperes: *Mezey Ignác*, miskei plébános.

1. **Bátya.** Al. 1698. Temploma szűz Mária születése. Ép. 1780. Pl. *Jeszzenovics Félix*. Szül. 1854 jún. 24. Szabadkán. Pl. 1893-tól.
2. **Duna-Pataj.** Al. 1737. Temploma Nep. sz. János (1761). Fiókegyházai közül *Bollyan* pusztán szent Kereszt kápolnája (1761). *Kis-Hartán* a Szentháromság-kápolna (1892). Pl. *Róka Lajos*.
3. **Duna-Szent-Benedek.** Al. 1720. Temploma sz. Benedek. Ép. 1720. Ujjá ép. 1893. Pl. *Németh Imre*. Szül. 1818 szept. 12. Kalocsán. Pl. 1884-től.
4. **Dusnok.** Al. 1738. Temploma sz. Fülöp és Jakab. Ép. 1734. 1780-ban ujjá építették. Pl. *Kuluncsich Illés*, ker. jegyző. Szül. 1857 júl. 31. Szabadkán. Pl. 1893-tól.
5. **Fajsz.** Al. 1720. Temploma sz. István kir. (1750). A temetőben a Hétfájdalmú Szűz kápolnája (1896). Fiókegyháza Bogviszló. Pl. *Gregorits Mihály*. Szül. 1848 júl. 11. Toponáron. Pl. 1885-től. Sl. *Kuczka Péter*. Szül. 1878 jún. 26. Kecskeméten.
6. **Foktő.** Al. 1762. Temploma sz. György (1790). Régebben templomul a Loyolai szent Ignác (1757) kápolna szolgált. Adm. *Vajda Ottó*. Szül. 1868 jún. 9. Baján. Adm. 1901-től.
7. **Miske.** Al. 1726. Temploma sz. Mihály. Ép. 1738. Ujjá ép. 1882. Pl. *Mezey Ignác*, esperes. Született 1835 jan. 29. Buttkán (Zemplénn.). 1883. a jeruzsálemi sz. Sír lovagja. Pl. 1889. esperes 1899. Sl. *Tóth István*. Szül. 1876 nov. 7. Kalocsán.
8. **Uzsöd.** Al. 1870. Temploma sz. Ferenc kir. Pl. *Török Gyula*. Szül. 1861 ápr. 8-án Kalocsán. Pl. 1897-től.

II. Hajósi esperesi kerület. (Pest vm.) Esperes: *Kleiner Adolf*, t. kanonok, hajósi pléb.

1. **Baja-Szent-István.** Al. 1808. Temploma sz. István király (1809). Pl. *Györfly Sándor*. Született 1840 márc. 10. Szántován. Pl. 1884-től. Keresztülvitte a helybeli iskoláknál a kötelező általános magyar nyelvű oktatást. Sl. *Takács Gáspár*.
2. **Érsekesanád.** Al. 1839. Templ. Ker. sz. János (1836). Pl. *Kustár Lajos*. Szül. 1815. Kalocsán. Pl. 1885-től.
3. **Hajós.** Al. 1724. Temploma sz. Imre. Ép. 1728. 1879-ben tetemesen bővítették. E templom főoltárán egy híres szép szűz Mária-kép van, mely kegyképet nagy számmal szoktak évente fölkeresni az ájtatos hívők. A képet a XVIII. század elején a Württembergből idetelepítettek hozták magukkal s már előbbi lakóhelyükön, mint csodatevő kép, nagy tiszteletben részesült. Pl. *Kleiner Adolf*, t. kanonok, esperes. Szül. 1833 ápr. 10. Kulán 1869—1871. zentai főgimn. tanár, 1873. pl. Bukiban, 1885. esp., 1889. pl. Hajóson, 1898. t. kanonok. Sl. *Fiedler Lajos*. Szül. 1868 aug. 23. Hajóson.
4. **Nemes-Nádudvar.** Al. 1738. Temploma Sárloboldogasszony. Ép. 1807. Ujjá ép. 1891. Pl. *Till Lajos*. Kiérd. esp. Szül. 1836 júl. 1. Baján. Pl. 1878-tól. Sl. *Deutsch Antal*. Szül. 1871 febr. 25. Bezdánban.
5. **Sükösd.** Al. 1711. Templ. Mindenszentek (1821). Ugyanitt sz. Anna kápolnája (1717). Pléb. *Uhl József*, ker. jegyző. Szül. 1856 jan. 21. Kalocsán. Pl. 1900-tól. Sl. *Rogizner Gyula*. Szül. 1878 máj. 13. Bács-Szent-Tamáson.

III. Keceli esperesi kerület. (Pest vm.) Esperes: *Faszner Lajos*, császártöltési pléb.

1. **Akasztó.** Al. 1735. Temploma szűz Mária születése. Ép. 1741-ben. Mintán összeomlott, 1829-ben ujjá építették; 1897-ben bővítették. Pl. *Makay Gábor*. Szül. 1868 jún. 3. Budapesten. Pl. 1895-től.

A MIASSZONYUNKRÓL NIA, SZIRZI PISNÖK INTÉZETÉNEK EGYIK ZENETERMI
KALOCSÁN.

- aug. 8. Budapesten. *Schmelbegger Emil*. Szül. 1878 okt. 11. Budapesten.
6. **Kis-Körös.** Al. 1773. Temploma sz. József (1826). Pl. *Kanyó János*. Szül. 1856 dec. 23. Nemes-Militiesen. Pl. 1897-től.
7. **Szакmár.** Al. 1868. Temploma Sarlósboldogasszony. 1831. Ép. 1877-ben Haynald Lajos bíboros-érsek bővítette. Pl. *Szombathy Sándor*. Szül. 1835 febr. 28. Kalocsán. Pl. 1869-től.
8. **Solt-Vadkert.** Al. 1767. Temploma Szentlélek. Ép. 1809. 1855-ben ujjá építették. A temetőben a sz. Kereszt-kápolna. Pl. *Pupák János*. Szül. 1857 febr. 5. Baján. Pl. 1891-től.

IV. Bajai esperesi kerület. (Bács-Bodrog vm.) Esperes: *Kuts János*, bikityi pléb.

1. **Baja.** (Törvényhatósági joggal fölrüházott város.) Al. 1722. Temploma sz. Péter és Pál. Ép. 1765. A sz. Ferencieknek szintén van itt templomuk, Páduai szent Antal 1759. Ezenkívül a régi temetőben a sz. Rókus fogadalmi kápolna (1795); a Kálváriahegyen a fájdalmas Szűz kápolnája (1836); a Vodica-forrásnál a szűz Mária születésének tiszteletére 1811-ben emelt kápolna, mely ma bucsújárárhely és a hívek sok ezreit szokta évente odavonzani; végül a Duna partján Nep. szent János kápolnája. Pl. *Tójnics Dániel*, a sz. Máriáról nevezett ábrahám apát. Szül. 1857 szept. 10-én Baján. Pl. 1890. Kumbaján, 1895. Baján, 1897. apát. Sl. *Morceay Imre*. Szül. 1859 márc. 25. Topolyán. *Evetovics János*. Született 1860 május 15-én Almáson. *Heugen József*. Született 1860 dec. 8. Sztanisicsen.
2. **Baracska.** Al. 1751. Temploma sz. Imre. Ép. 1789. Pl. *Holtzinger József*. Szül. 1855 február 1-én Baján. Pl. 1897-től. Sl. *Székely Gyula*.
3. **Báth-Monostor.** Al. 1771. Temploma sz. József (1761). Fiókegyháza *Szeremle*, ahol Császká György érsek 1894-ben szent György tiszteletére kápolnát építtetett. Pléb. *Novák Ferenc*. Szül. 1860 jan. 16-án Baján. Pl. 1893-tól.
4. **Bikity.** Al. 1766. Temploma sz. Erzsébet. Ép. 1780. 1854-ben restaurálták. A Kálvárián szent Anna kápolnája (1895). Pl. *Kuts János*, esperes. Szül. 1846 jún. 17. Csataalján. Pl. 1883-tól. Esp. 1893. Sl. *Kaich József*. Szül. 1871 márc. 18. Borsódon.
5. **Borsód.** Al. 1800. Temploma a szent Kereszt föltalálása (1781). A Latinovits-család sírboltja fölött Nagyboldogasszony kápolnája (1880). Pléb. *Gärtner Sándor*. Született 1862 május 14-én Zomborban. Adm. 1896-tól. (1901-ben Katymár-ra nevezetett ki plébánosnak.)
6. **Csávoly.** Al. 1748. Temploma Urunk szineváltozása (1783). Ezenkívül a fájdalmas Szűz kápolnája a temetőben (1800), a segítő szűz Mária kápolnája a szőlőben (1874), melyet a hívők szűz Mária nevenapján sűrűn látogatnak. Pl. dr. *Szencsics Sándor*. Született 1851 február 25. Zomborban. 1888. kalocsai tanítóképző-int. tan. 1891-től csávolyi pl.
7. **Bács-Vaskút.** Alap. 1763. Temploma Szentháromság. Ép. 1759. 1880-ban díszesen átalakították. A Kálváriahegyen a fájdalmas Szűz kápolnája (1824). Pléb. *Pilger Nándor*. Szül. 1843. okt. 13. Apatinban. Adm. 1875-től. Sl. *Antalkovics Vilmos*. Született 1875 dec. 20 Zomborban.

V. Szántovai esperesi kerület. (Bács-Bodrog vm.) Esperes: *Maison Mihály*, rigicai pléb.

1. **Béregh.** Al. 1757. Temploma szent Mihály (1740). Pléb. *Bedesula Bálint*. Szül. 1853 márc. 10. Felső-Szent-Ivánon. Pl. 1890-től.
2. **Csataalja.** Al. 1735. Temploma sz. István kir. Ép. 1745. A temetőben sz. Vendel kápolnája (1753). Plébános *Till Jakab*, ker. jegyző. Szül. 1851 febr. 28. Pakson. Pl. 1892-től.

3. **Dautova.** Al. 1776. Temploma Mindenszentek (1779). Pl. *Dobozy János.* Szül. 1846 jún. 23. Mózsön (Tolnám.). Pl. 1887-től. Segédlelkész *Kákonvi Ferenc.* Született 1875 dec. 12. Szegzárdon.

4. **Gákova.** Al. 1766. Temploma szent Marton (1787). Ezenkívül Pádúai sz. Antal kápolnája, 1765-ben épült, 1838-ban restauráltak és bővítették. Pl. *Rothenstein Nándor.* Szül. 1855 május 18. Foktón. 1889—1892-ig k-lelkész. Pléb. 1894-től.

5. **Gara.** Al. 1735. Temploma sz. Iászló. Ép. 1780. Pl. *Ribizs Endre,* a sz. Sír-rend lovagja. Szül. 1839 szept. 23. Zomborban. 1871. pléb. Vajszkán, 1877-től Garán. Sl. Jr. *Károly Gyula.* Szül. 1874 febr. 23. Bácsajfálon.

6. **Kolluth.** Al. 1754. Temploma Ker. szent János (1852). Pléb. *Reichfeld Károly.* Született 1858 aug. 14-én Baján. Pl. 1899-től.

7. **Krusevlya.** Al. 1785. Temploma a sz. Olvasó tiszteletére még 1718-ban épült. Pl. *Tillinger György.* Szül. 1851 dec. 30. Gajdóbrán. 1884—1890. a Jézus-társaság tagja. 1894. adm., 1895. pléb. Krusevlyán.

8. **Rigica.** Al. 1804. Temploma Urunk mennybemenetele. Ép. 1817. 1878-ban restauráltak. A Kálváriahegyen a fájdalmas Szűz kápolnája (1861). Pl. *Maison Mihály,* esp. Szül. 1844 júl. 14. Futtakon. Pléb. 1881-től. Esp. 1894. Sl. *Sebestyén Imre.* Született 1871 júl. 5. Apatinban.

9. **Szántova.** Al. 1715. Temploma Nagyboldogasszony. Ép. 1752. 1811-ben villámcsapás pusztította el; de újjá építették. *Rasztina* pusztán Szereti sz. Ferenc kápolnája (1817). Pl. *Czár Endre.* Szül. 1857 nov. 23-án Zomborban. Sl. *Olgy Lajos.* Szül. 1860 júl. 15.

MAISON MIHÁLY,
esperes, plébános. Rigica

OLGY LAJOS,
esperes, plébános. Szántova

Bácsi főesperesség.

Főesperes: *Boromisza Tibor.*

I. Zombori esperesi kerület. (Bács-Bodrog vm.) Esperes: *Mészner István,* apát, bezdani plébános.

1. **Bezdán.** Al. 1743. Temploma szent Simon és Júdás (1846). Ezenkívül három kápolna: a Szentháromság a régi temetőben (1737), sz. Anna (1881) a felső temetőben, a sz. Sír-kápolna az alsó temetőben (1885). Plébános *Mészner István,* szent Margitról nevezett pomói apát, esperes, a helybeli Katolikus Kör elnöke. Született 1836 március 13. Pléb. 1881-től. Esperes 1889., apát 1896. Sl. *Greinich Ferenc.* Szül. 1867 május 16. Budapesten. *Mészáros Pál.* Született 1872 május 26. O-Kanizsán.

2. **Csonopla.** Alap. 1861. Temploma Mindenszentek (1819). A Kálváriahegyen szent Antal kápolnája (1878). Plébános *Kuts Endre.* Szül. 1815 október 30. Csataalján. Pléb. 1877. Vajszkán, 1894. Csonoplán. Sl. *Köri öczy Ernő.* Szül. 1877 júl. 8. Zomborban.

3. **Kernyája.** Al. 1767. Temploma Sárloboldogasszony. Ugyanakkor épült. Ezenkívül szent Vendel, szent Rókus és Sebestyén és a segítő szűz Mária kápolnája. Plébános *Schauer Ferenc.* Született 1844 szept. 12-én Csávolyon. 1883—1889. katonalelkész. Pléb. 1889 óta. Sl. *Rausch Mihály.* Szül. 1867 jan. 12. Csonoplán.

4. **Kupuszina.** Al. 1754. Temploma szent Anna. Ép. 1808. Pléb. *Lajtbay János.* Szül. 1847 nov. 24. Szegzárdon. Pl. 1879. O-Kéren, 1892. Kupuszinán. Sl. *Majtényi Gyula.* Szül. 1875 febr. 27. Baján.

5. **Bodrog-Monostorszeg.** Al. 1722.

ZOMBORI ÜJ-TEMETŐM.

MESZNER ISTVÁN,
apát, plébános, Bezdán.

Temploma szent Péter és Pál. Ép. 1752. 1806-ban kibővítették. A Kálváriát a jelenlegi plébános, Nagy Béla saját költségén építtette. Plébános Nagy Béla. Szül. 1839 jan. 6-án Adán. Pl. 1885-től. Sl. *Römicb György*. Szül. 1861 febr. 12. Szabadkán.

6. Nemes-Militics. Al. 1752. Temploma bold. szüz Mária születése. Ép. 1818. 1842-ben újjá építették. Pl. *Vidakovich Pál*. Szül. 1846 október 21-én. Nemes-Militicsen. Pléb. 1889-től. Sl. *Forster Gyula*. Született 1875 február 22. Németkércen.

7. Sztanisics. Al. 1788. A szüz Mária nevének szentelt temploma 1815-ben épült. Pléb. *Hümpfner Alajos*, ker. jegyző. Szül. 1852 május 5-én Szabadkán. Pl. 1889-től. Sl. *Klein Lőrinc*. Szül. 1874 okt. 21. Gákován.

8. Zombor. (Törv. város.) Al. 1718. Szentháromságról nevezett templomát 1751–1771-ben építették a boszniai tartományhoz tartozó Ferenc-rendiek, akik abban az időben a plébániát adminisztrálták. Ezenkívül a szentvédő Megváltó (1776), a Havi-Boldogasszony (1788), Nep. sz. János (1758), szent Pál apostol kápolnája a vármegyeházában (1807) és sz. Rókus (1833). Plébános *Fejér Gyula*, a Szentlélekről nevezett hrapkói apát. Szül. 1838 júl. 7. Zomborban. Pl. 1868-tól. Apát 1873-ban. Szentbeszédeit kiadta Győrött Nagy Antal. Sl. *Muszik István*. Született 1859 dec. 19. Zomborban. *Pfalte Jakab*. Szül. 1862 dec. 7. Apatinban. *Agatity Boldizsár*. Szül. 1872 dec. 28. Szent-Istvánon. Hittanár *Buday Gerő*. Szül. 1860 máj. 17. Cikkeket írt különböző katolikus lapokba és folyóiratokba. «Katholikus Szertartás»-a és «Égyház-történelme» második kiadásban jelent meg.

II. Apatini esperesi kerület. (Bács-Bodrog vm.) Esperes: *Garay József*, doroszlói plébános.

1. Apatin. Al. 1750. Nagyboldogasszony templomát 1898-ban restaurálták. A Kálváriahegyen a fájdalmas Szüz (1871), a temetőben sz. Antal kápolnája (1873). Pl. dr. *Steez György*, t. kanonok. Szül. 1853 ápr. 2. Csonoplán. 1883. theologiai tanár, 1887. lelkiigazgató Kalocsán, 1892. szemináriumi rektor, 1893. t. kanonok, 1897. apatini pléb. Sl. *Tillinger Ferenc*. Szül. 1866 nov. 21. Gajdobrán. *Szemző János*. Szül. 1863 március 13-án Baján. *Steezer Endre*. Szül. 1865 jún. 29. Kernyáján.

2. Bács-Doroszló. Alap. 1752. Temploma sz. Imre (1800). Van itt egy *Szentkút*, mellette kápolna a bold. Szüz tiszteletére. Ép. 1825. E kegyhelyet a hívők sűrűn szokták fölkeresni. Plébános *Garay József*, esperes. Szül. 1842 október 17. Bajmokon. Pléb. 1888-tól, 1892. esperes. Sl. *Horváth Gyula*. Szül. 1875 dec. 13. Bezdánban.

3. Gombos. (Bogojeva.) Al. 1766. Temploma szent László. Ép. 1773. 1848-ban restaurálták. A temetőben a szent Kereszt kápolnája (1899). Plébános *Sinkó Mihály*. Született 1841 augusztus 26. Baján. 1875. Kalocsán succentor, 1878-ban sekrestye-igazg., 1884-től pléb. Sl. *Czirák Gyula*. Szül. 1867 nov. 17. Duna-Földváron.

4. Priglevica-Szent-Iván. Al. 1743. Temploma Ker. sz. János (1788). A Kálvárián a fájdalmas Szüz (1806), a temetőben szent Rókus (1851), azonkívül sz. Vendel kápolnája (1878). Megemlítésre méltó *Rónay István* volt plébános, költő síremléke Köllő Miklóstól. Pl. dr. *Falibora Agost*, pápai t. káplán. Született 1854 okt. 21. Kulán. 1883. érs. iktató, 1886. érseki titkár. 1887. pápai káplán, 1890. szentszéki üln. Sl. *Szendelbach János*. Szül. 1874 ápr. 30. Filipován.

5. Rác-Militics. Al. 1782. Temploma szent Kereszt fölmagasztalása (1811). A Kálvárián a fájdalmas Szüz kápolnája (1884). Plébános *Nágel Máté*. Született 1858 szeptember 18. Bács-Almásán. Pl. 1897-től.

6. Szónta. Al. 1718. Temploma sz. Lőrinc (1807–1812). A Kálvárián a Jézus sz. Szíve temploma (1842). E kápolnát 1864 óta Jézus szent Szíve tisztelői nagy számmal szokták fölkeresni. Plébános *Parcsotich József*. Született 1842 március 19. Zomborban. Pléb. 1889-től. Sl. *Vidakovich Pál*. Született 1879 márc. 18. Nemes-Militicsen.

III. Bácsai esperesi kerület. (Bács vm.)

Esperes: *Makovec Vence*, bacsujfalui pléb.

1. Bács. Récse plebania. Temploma szent Pál. Ép. 1773–1780. 1838-ban ujjá építették. Ugyanitt a szent Ferenciel. Nagyboldogasszony temploma, hajdan a templomtól templom volt. Az erdőben szent Antal kápolnája számos hívő tiszteletének tárgya. A Kálvárián 1850-ban épült kápolna. A Miaszonyunkról nevezett iskolánővérek házi kápolnája a bold. Szüz szeplőtelen fogantatásának van szentelve. Ezt, valamint a kolostort

MIASZONYUNKRÓL NEVEZETT SZERZETESSŐK INTÉZETE, ZOMBOR.

A SZANISZKI FERENC ELŐLÉNYE BELSŐLŐL.

Született 1868. december 13. Szabadkán. 1893. hittanár. u. ó. 1891-től vajszkai plébános. Magyar-bunyevác lapot szerkeszt és magyar könyveket fordított szerb nyelvre.

IV. Palánkai esperesi kerület. Esperes: Schröder György, palánkai pléb.

1. Bács-Bukin. Al. 1751. Temploma Ker. szent János (1812). Ugyanitt szent Péter és Pál (1879) és a temetőben a koporsóban fekvő Jézusról nevezett kápolna. Pléb. *Keszler Mátyás*. Szül. 1813. dec. 6. Kolluthon. 1879. pl. Bajsán, 1895-től Bukinban. Sl. *Hauschka József*. Szül. 1870. okt. 17. Obrovácon.

2. Bács-Cséb. Al. 1802. Temploma Nagybaldogasszony (1822). Pl. *Werner Karóly*, t. kanonok. Szül. 1833. aug. 16. Kalocsán. Pléb. 1864-től. T. kanonok 1896-tól.

3. Gajdobra. Al. 1765. Temploma szent Márton (1788). Fiókegyházai: Bulkesz, Wekerlefalva, Garaga, Szilbás. Pl. *Drach Antal*. Szül. 1818. jan. 1. Parabutyon. Pl. 1891-től. Sl. *Mayer Lőrinc*. Szül. 1877. szept. 15-én Gákován.

4. Obrovác. Al. 1843. Temploma sz. Ferdinánd. Ép. 1884. Pl. *Szauter István*, kiérd. esperes. Szül. 1843. júl. 3. Kunbaján. Adm. 1882., pl. 1886-tól, 1893–1901. esp. Sl. *Potz György*. Szül. 1877. ápr. 17. Stanisieson.

5. Palánka. Al. 1755. Temploma a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása (1787). A Kálvárián Jézus szent Szíve kápolnája (1814). A németpalánkai temetőben sz. Rókus kápolnája (1889). 1896-ban szent István kőszobrát állították föl közadakozásból. Pl. *Schröder György*, esperes. Szül. 1845. ápr. 23. Kernván. 1883. tanítóképző-int. tanár Kalocsán, 1887. pl. Gákován, 1894. Palánkán. Esp. 1901. Sl. *Weinert Péter*. Szül. 1874. márc. 19. Csonoplán. *Venczel Alajos*. Szül. 1874. okt. 27. Kulán.

6. Parabut. Al. 1787. Temploma Nep. sz. János. Ép. 1818. 1890-ben bővítették. Fiókegyháza Pivnica. Pl. *Bauer György*, ker. jegyző. Szül. 1815. dec. 13. Kernván. Pl. 1890-tól. Sl. *Kindl Antal*. Szül. 1875. dec. 19-én Bács-Vaskuton.

7. Tovariso. Al. 1868. Temploma Borr. szent Károly (1882). Adm. *Vidákovich Miklós*. Szül. 1813. nov. 22. Nemes-Militicsen. Adm. 1878-tól.

V. Ujvidéki esperesi kerület.

Esperes: *Högl József*, futtaki pléb.

1. Csurog. Al. 1864. Temploma sz. Lajos király (1874). Fiókegyháza Nádalj. Admin. *Nagy Mátyás*. Szül. 1857. febr. 4. Szegeden. Adm. 1893-tól.

2. Futtak. 1747. Temploma a Szenthárom-

Havnald Lajos bíboros érsek alapította és építtette 1876-ban s árvaházzal kapcsolta össze. Pléb. *Garay Károly*, ker. jegyző. Szül. 1884. március 8-án Bajmokon. Plébános 1889-től.

2. Bácsujfalu. Al. 1788. Szentháromságról nevezett temploma 1795-ben épült. Pl. *Mladoniczky Vince*, esperes. Született 1845. január 27. Szöllősen (Komárommegye). Pléb. 1874-től. Esp. 1891.

3. Dérony. Al. 1804. Temploma szent József. Ép. 1814. Pléb. *Jerger Kónrad*. Született 1858. jún. 11. Parabutyon. Pléb. 1886-tól.

4. Hodságh. Al. 1759. Temploma sz. Mihály. Ép. 1768. 1895-ben kibővítették és díszesen atalakították. A temetőben szent Vendel kápolnája (1776). Fiókegyháza Lality. Pl. *Fuchs József*. Szül. 1851. febr. 16. Stanisiesen. 1888. krusevlyai, 1894. hodsághi pléb. Sl. *Fáth Ferenc*. Szül. 1874. júl. 17. Hodsághon.

5. Karavukova. Al. 1766. Temploma sz. Márton (1785). Pl. *Turnocský Rudolf*. Szül. 1841. július 1-én Futtakon. 1881. adm. Verbászon, 1891. pl. Karavukován. Sl. *Kleiner Nándor*. Szül. 1876. júl. 1. Kulán.

6. Bács-Novoszelló. Al. 1734. Temploma sz. Anna (1826). Pl. *Kopping Péter*. Született 1844. június 29-én Csonoplán. Pl. 1888-tól.

7. Plávna. Al. 1761. Temploma szent Jakab. Plébános *Firány József*. Született 1853. március 18-án Zomborban. Pléb. 1892-től.

8. Vajszka. Al. 1787. Temploma sz. György (1842). Fiókegyháza *Bogyan*. Temploma szent Illés. Pléb. dr. *Tumbász István*.

2. **Futtak.** A futtakai temetőben sz. István kápolnája (1800). Fiókegyháza: Belyec, Groman, Kiszáts, Petrovác, Píros. Pl. *Eigl József*, a bold. szűz kápolna: Rev. bihari apát, esperes, tanf., a Ferenc József-rend lovagja. Szül. 1838. aug. 16. Zomborban. Pl. 1869, Esperes 1886., apát 1893. Megírta a futtakai történetét. A futtakai Rudolphinum vezetője. Sl. *Jauch József*. Szül. 1872. okt. 26. Kernyáján. *Frech Adám*. Szül. 1875. nov. 21. Apatinban.

3. **Mosorin.** Curatia. Al. 1899. Fiókegyháza: Gardinovec, Lok, Városa. Curatus: *Frech Adám*. Szül. 1852. nov. 18. Kaloecán, ny. pléb.

4. **Ujvidék.** (Torv. város.) Al. 1702. a bold. szűz Mária nevére épült templom 1833-ban épült. 1892–1891-ben díszesen, esücsíves templom uja építették. Ezenkívül a Kálvárián a szenvedő Krisztus, továbbá

Rókus, Nep. sz. János, a temetőben sz. Frzsebet kápolnái. A Ferenc-József-terem remek új Szentháromság szobornü. Pléb. *Kopper György*. Szent Jakabról nevezett lébenyi apát, a koronás arany érdemkereszt tulajdonosa. Született 1842. jan. 11. Baján. Pl. 1886-tól. Apát 1887. Erdemei közt főlemlitendő a katolikus fiúiskola építése, a Miasszonyunkról nev. kolostor fejlesztése, a kath. polgári leányiskola föllállítása. A sz. Rókuskápolna helyi káplánja *Flach István*, sl. Szül. 1859. nov. 30. Bács-Vaskúton. Sl. *Tillinger Miklós*. Szül. 1856. december 9. Gajdobrán. *Knézy Péter*. Szül. 1859. jan. 2. Nemes-Militicsen. *Katona István*. Szül. 1866. ápr. 15. Ucszodon.

5. **Ujvidéki örmény kath. plébánia.** Al. 1747. Temploma világsító szent Gergely (1746). 1849-ben elpusztult, de 1872-ben ujjá építették. Adm. dr. *Duha Dávid*, mechtarista szerzetes, ap. misszionárius.

6. **Ó-Kér.** Al. 1793. Temploma sz. Mihály (1816). Fiókegyháza:

Kis-Kér, Ó-Sóvé, Uj-Sóvé, Kulpin. Plébános *Futó Ferenc*. Született 1856. július 31. Szabadkán. Pl. 1892-től.

7. **Temerin.** Al. 1783. Temploma sz. Rozália. Ép. 1804. 1848-ban elpusztult, de 1853-ban ujjá építették. Fiókegyháza Járek. Pl. *Mihálovics Endre*. Szül. 1856. nov. 28. Futtakon. Pl. 1895-től. A kath. községi olvasó kör elnöke. Sl. *Posch Ernő*. Szül. 1860. júl. 27. Nagy-Szebenben. *Milla Imre*. Szül. 1872. nov. 1. Apatinban.

8. **Tisza Kálmánfalva.** Curatia. Al. 1889. Fiókegyháza: Káty, Alsó- és Felső-Kovil. Adm. *Nespolv János*. Született 1849. dec. 23. Duna-Pentellén. Curatus 1889-től.

9. **Titel.** Al. 1788. Temploma Nagyboldogasszony (1812). Ugyanitt a temetőben az Örangyalok (1868), a Kálvárián a fájd. Szűz kápolnája (1892). Pl. *Kirschbaum Lajos*, tanfelügyelő. Szül. 1852. jan. 23. Kalocsán. Pl. 1887-től.

10. **Zsablya.** Al. 1805. Temploma Haviboldogasszony (1826). Fiókegyháza: Gyurgyevó, Gospodince, Kovil sz. Iván. Adm. *Szabó Pál*. Szül. 1851. jan. 9. Futtakon. Adm. 1889-től.

VÁLICS JÁNOS,
c. kanonok, plébános, Bács-Madaras

VI. Almási esperesi kerület. Esperes: *Klauszky Ferenc*, jankováci pléb.

1. **Bács-Almás.** Al. 1740. Temploma a sz. Kereszt fölmagasztalása (1823). Pléb. *Kovátsits Máté*, szent-benedeki apát. Szül. 1838. május 31. Bács-Almás. Pl. 1889-től. Apát 1893. Egyházi irodalommal foglalkozik. A helybeli Katolikus Kör elnöke. Sl. *Kilbertus Mihály*. Szül. 1867. okt. 22. Gajdobrán. *Petres János*. Szül. 1876. okt. 21. Katymáron.

2. **Felső-Szent-Iván.** Al. 1783. Temploma Ker. szent János (1780). Rém pusztán ideiglenes oratorium van. Adminisztrátor *Csilics Bálint*. Született 1852. júl. 17. Felső-Szent-Ivánban. Adm. 1888-tól. Sl. *Büde József*. Szül. 1874. márc. 8. Duna-Földváron.

3. **Jankovác.** Al. 1733. Temploma szent Anna (1788). A Kálvárián a fájdalmas Szűz kápolnája (1876). *Kis-Szállás* fiókegyházában szent János pápa és vértanú temploma. Pl. *Klauszky Ferenc*, esp. Szül. 1853. dec. 4-én Mőzsön (Tolnam.). Pléb. 1893-tól, esp. 1901. Sl. *Gőzön István*. Szül. 1865. márc. 6. Solton. *Udvary István*. Szül. 1869. júl. 20. Duna-Földváron.

4. **Katymár.** Al. 1748. Temploma Nep. szent János (1807). A Latinovics-kastélyban szent Illés magánkápolna. A Vodica-forrás mellett 1884-ben Nagyboldogasszony tiszteletére építettek kápolnát, melyet a hívők nagy számmal keresnek föl. Pléb. *Gärtner Sándor*. Született 1862. május 14-én Zomborban. Pléb. 1901-ben. Sl. *Sikrav-Kollmár Imre*. Szül. 1873. márc. 2. Nyitra-Zsámbokrét. on.

5. **Kunbaja.** Al. 1725. Temploma 1877-ben épült szent Maté evangelista tiszteletére. Ugyanitt szent Rókus kápolnája (1838). Pl. *Hinger Péter*, ker. jegyző. Szül. 1859. szept. 12. Veprovác. on. Pl. 1895-től. Sl. *Wiederkehr József*. Szül. 1839. máj. 2. Apatinban. Nyug. pléb.

6. **Bács-Madaras.** Al. 1789. Temploma Nagyboldogasszony (1799). Pl. *Válics János*, t. kanonok, aranymisés áldozópap. Szül. 1821. febr. 8. Kaloecán. Pl. 1869-től. Temerinben mint káplán 1848-ban a

EIGL JÓZSEF,
c. kanonok, plébános, Futtak

lakossággal együtt sokat szenvedett a lázadó rácoktól. Honvéd lett s végig-harcolta a szabadságharcot Világosig. A fegyverletétel után három hónapig fogságban volt és csak 1850-ben nyerte vissza állását. 1888. t. kanonok, 1894-ben tartotta aranymiséjét. Adm. in spirit. *Szalai Károly*. Szül. 1864 szept. 8. Veszprémben. Adm. 1899-től.

7. **Mélykút.** Al. 1748. Temploma sz. Joákim (1768). A temetőben szenvedő Krisztus kápolnája (1859). Pl. *Kurka Károly*, t. kanonok, aranymisés. Született 1821 júl. 11. Halason. 1851—1863. főgimnáziumi tanár Baján. 1863. pléb. Foktón, 1886-tól Mélykúton. Sl. *Kindl Ferenc*. Szül. 1868 okt. 29. Bács-Vaskúton.

8. **Tataháza.** Al. 1776. Temploma szent Marton (1783). Fiókegyháza Mateovics. Adm. *Kovács N. János*. Szül. 1855 ápr. 19. Temerinben. 1891. papnevelő-int. aligazgató. 1896. succentor. 1900. tatahazai adm.

VII. Szabadkai esperesi kerület.

Esperes: *Mokossay Mátvás*, szabadka-sz.-rökusi pléb.

1. **Bajmok.** Al. 1770. Temploma szent Peter és Pál. Ep. 1817. 1889-ben újjá építették. A temetőben szent Rökusnak kápolnája. Plébános *Kulmcsich Miklós*. Szül. 1861 febr. 9. Szabadkán. Pl. 1896-tól. Egyházi

irodalommal foglalkozott s mint szabadkai sl. (1890—1900) négy évig szerkesztette a «Szabadka és Vidéke» lapot. Sl. *Kányó Tamás*. Szül. 1865 marc. 5. Nemes-Militicsen.

2. **Csantavér.** Al. 1785. Temploma Pád. sz. Antal (1815). A Kálvárián Krisztus kínszenvedése kápolnája áll. Pl. *Páncsich Jakab*. Szül. 1843 júl. 31. Szabadkán. Pléb. 1886-tól. A Római Katolikus Népkör elnöke. Sl. *Kevonduk János*. Született 1870 júl. 20. Sztanisicsen.

3. **Ludas.** Al. 1860. Temploma sz. Katalin. Pl. *Lucsits Jakab*. Szül. 1867 július 12-én Szabadkán. Pl. 1901-től.

Szabadka. (Törvh. város.) Szabadkán három plébánia van.

4. **Szabadka-Belváros.** Régi plébánia. Temploma, mely sz. Teréznek van szentelve, erődből alakítottatott át 1798-ban. Ezenkívül a sz. Mihály temploma, mely 1836-ban épült; továbbá a következő kápolnák: sz. Rökus (1884), Kelebia pusztán sz. Anna (1863), a Kálvárián a fájdalmas Szűz kápolnája, a sz. Rozália-kápolna s a temetőben is kápolna. *Palics* fürdő helyen a b. Szűz kápolnája (1893). Pl. *Mamusich Félix*, t. kanonok. Szül. 1847 április 30. Szabadkán. 1890. pléb. a sz. György-plébánián, 1901-től a sz. Teréziánál. 1898. t. kanonok. Sl. *Gyenes János*. Szül. 1857 okt. 13. Szabadkán. *Barich János*. Szül. 1862 jún. 15. Garán. *Hegedűs Lénárd*. Szül. 1871 nov. 6. Szabadkán. *Winkler Lénárd*. Szül. 1867 dec. 21. Bukinban.

5. **Szabadka-Kér.** (Külváros.) Al. 1841. Temploma 1896-ban épült díszes esüsesíves stílusban szent Rökus tiszteletére. A temetőben sz. Anna kápolnája (1886). Fiókegyháza Sándor. Pléb. *Mokossay Mátvás*, esperes. Szül. 1837 jan. 1. Szabadkán. Pl. 1870-től. Esp. 1900. Sl. *Jasztenovics György*. Szül. 1862 nov. 15. Csávolyon.

6. **Szabadka-Zentakülváros.** Al. 1841. Temploma esüsesíves stílusban 1898-ban épült szent György tiszteletére. Plébános *Jasztenovics János*. Született 1836 február 12. Szabadkán. 1886. plébános Ludason, 1901. Szabadkán. Segédlelkész *Budánovics Lajos*. Szül. 1873 márc. 27. Bajmokon.

VIII. Topolyai esp. kerület. (Bács-Bodrog vm.)

Esperes: *Balassy Andras*, c. kanonok, hegyesi pléb.

1. **Bajsa.** Al. 1784. Temploma Nagyboldogasszony (1760). Pl. *Számán Károly*. Született 1857 február 18. Tisza-Füreden. Pl. 1894-től.

2. **Gyulafalva.** Al. 1887. Templomát bold. szüz Mária, Magyarország Nagyasszonya tiszteletére Császka György érsek építtette 1898-ban. Adm. *Perndl Adorján*. Született 1859 január 21. Jankovácon.

3. **Kis-Hegyes.** Al. 1776. Temploma sz. Anna (1788). Fiókegyházai: Feketehegy, Szeghegy. Pl. *Balassy Andras*, c. kanonok, esperes, aranymisés. Szül. 1828

DR. KIS-FRÖS FERENC,
Gyulafalvai tanár, a jelen mű megalkotója,
Tanácsbíró, K. Kanonok,
1890-től.

DR. KIS-FRÖS FERENC,
Gyulafalvai tanár, a jelen mű megalkotója,
Tanácsbíró, K. Kanonok,
1890-től.

A NAGYASSZONYUNKRÓL. (V. SZERZETI SZÖK. INTÉZETI, SZABODKA)

BACH JÁNOS,
esperes, bresztováci pléb.

november 30. Csonoplán. Pléb. 1866-tól, esp. 1870. A helybeli katolikus Kör elnöke. Esperes 1870., t. kanonok 1874. Sl. *Fördög Elemér*. Szül. 1875 július 4. Kassán. Szervezte helyben a Katolikus Kört.

4. Ó-Moravica. Al. 1810. Temploma Ker. szent János (1844.) Pléb. *Schall Ignác*, ker. jegyző. Született 1851 jan. 24. Gajdóbrán. Pl. 1884-től.

5. Paesér. Al. 1824. Temploma szent Kereszt fölmagasztalása. A temetőben a Hétfájdalmú Szűz kápolnája (1862). Pl. *Bárány Gyula*. Szül. 1864 aug. 25. Kalocsán. Pl. 1895-től.

6. Bács-Topolya. Alap. 1705. Temploma Sarlósboldogasszony, Ép. 1764. 1888-ban restauráltak. Az apácakolostorban Jézus sz. Szíve, a Kálvárián Borr. szent Károly kápolnája (1898). „Adminisztrátor *Lippay Imre*. Született 1861 október 14. Szegeden. Adm. 1898. Ő alapította az ország első katolikus munkás-egyesületet Topolyán, miután már 1890. Zentán kath. kört szervezett. Egyházi irodalommal is foglalkozik. Sl. *Tantos Ferenc*. Szül. 1869 júl. 13. *Bittermann József*. Szül. 1878 máj. 7.

IX. Kulai esperesi kerület. Esperes: *Bach János*, bresztováci pléb.

1. Bács-Bresztovác. Alap. 1787. Temploma szűz Mária neve tiszteletére 1848-ban épült; 1896-ban megnagyobbították. Fiókegyháza O-Sztapár. Pléb. *Bach János*, esperes. Szül. 1857 jún. 23. Pakson. Pl. 1894-től. Esperes 1901. Sl. *Pospischi János*. Szül. 1875 dec. 3. Stanisicsen.

2. Cservenka. Al. 1896. Temploma ugyanakkor épült Jézus sz. Szíve tiszteletére. Pl. *Beringer Endre*. Szül. 1868 apr. 9. Kemyán. Pl. 1898-tól.

3. Filipova. Al. 1756. Temploma sz. Fülöp és Jakab (1804). A temetőben szent Vendel két kápolnája áll; az egyik 1784., a másik 1890-ben épült. Pl. *Martin József*, kiérd. esperes. Szül. 1839 aug. 30. Zomborban. Pl. 1882-től. 1887–1900. esp. Sl. *Schoblocher György*. Szül. 1874 apr. 14. Bács-Vaskuton.

4. Kucura. Al. 1815. Temploma Mindenszentek (1859). Fiókegyházai: Despot-Sz.-Iván, Torzsa. Pléb. *Kalmár György*. Született 1864 apr. 13. Zentán. Pl. 1886-tól.

5. Bács-Kula. Al. 1794. Temploma szent György. Ép. 1770. 1828-ban kibővítették. Fiókegyháza Bács-Keresztur. Pl. dr. *Hoffmann Károly*, pusztaszeri apát. Szül. 1848 jan. 6. Csonoplán. 1875–1880. papnévelő-int. tanár, 1880. csataaljai adm., 1888. kulai pl., 1894. apát. A helybeli kath. legényegyesületet szervezte. Sl. *Dallmann Nándor*. Szül. 1875 szept. 2. Csökán.

6. Szivác. Al. 1789. Temploma 1868-ban épült a szűz Mária neve tiszteletére. Pl. *Rakita László*. Született 1861 jún. 17. Szegeden. Pl. 1896-tól.

7. Veprovác. Al. 1762. Temploma sz. István király (1783). Plébános *Vigyázó Vendel*, ker. jegyző. Született 1857 július 28. Baján. Pléb. 1897-től. Sl. *Léh Mátyás*. Született 1875 február 7. Filipován.

8. Uj-Verbász. Al. 1874. Temploma szűz Mária szeplőtelen fogantatása tiszteletére 1885-ben épült.

Fiókegyháza Ó-Verbász. Adm. *Magyar István*. Szül. 1859 aug. 5. Ujvidéken. Adm. 1891-től.

BÓBITS KÁROLY,
prepost, plébános Bács-Topolyán.

X. Zentai esp. kerület. (Bács-Bodrog és Csongrád vm.)

Esperes: *Habram János*, martonosi pl.

1. Adorján. Al. 1863. Temploma Sarlósboldogasszony (1858). Fiókegyháza Tető-Kishegyes. Pl. dr. *Névény Sándor*. Szül. 1859 nov. 14. Duna-Földváron. Pl. 1888-tól.

2. Horgos. (Csongrád vm.) Al. 1775. Temploma Nep. szent János. Ép. 1776. 1889-ben megújították. Pl. *Pákolicz János*. Szül. 1849 jan. 27. Kalocsán. Pléb. 1886-tól. Kalocsán

RÓMAI KATHOLIKUS MAGYAR NYELVŐKÉPZŐ ISZTÉVÉNY ZOMBORBAN.

O-KANIZSAI RÓMAI KATOL. TEMPLOM.

összeesküvése», 1893. «Ujvidék város története», 1894. (Magyar, német, szerb nyelven.) «A közjegyzőség és a hiteleshelyek története Magyarországon», «A kalocsai érsekség a renaissance-korban», 1898. «A magyar-szerb sertéskereskedés története». Sl. *Hirka Balázs*. Szül. 1871 febr. 3. Kis-Hegyesen.

7. Zenta-Felsőhegy. Al. 1892. Temploma sz. József (1890). Pl. *Czirák Zsigmond*. Született 1861 nov. 8. Kis-Hegyesen. Pl. 1892-től.

XI. Ó-becsei esperesi kerület. (Bács-Bodrog vm.) Esperes: *Blázek Lajos*, bácsföldvári pléb.

1. Ada. Al. 1760. Temploma Szentháromság. Ép. 1795. Ujjá ép. 1879. A temetőben sz. Sándor kápolnája (1880). Plébános *Latky József*. Szül. 1855 nov. 9. Szabadkán. Pl. 1898 óta. Sl. *Páv Ferenc*. Szül. 1866 dec. 5-én. Érsekújváron. *Posch Lajos*. Szül. 1874 jan. 21. Kis-Jenőn.

2. Bács-Földvár. Al. 1807. Temploma sz. Mihály. Ép. 1831. 1848-ban elpusztították, de 1854-ben újjá építették. Pl. *Blázek Lajos*, esp. Szül. 1850 aug. 29. Hegyesen. Pl. 1888-tól. Esp. 1901.

3. Moholy. Al. 1806. Temploma sz. György (1824). Pl. *Ujhelyi Agost*, kiérd. esp. Szül. 1844 aug. 27. Sükösdön. Pléb. 1885-től. Sl. *Vanicsek Gyula*. Szül. 1876 dec. 22. Baján.

4. Ó-Becse. Al. 1760. Temploma Nagyboldogasszony. Ép. 1776-ban. Ujjá ép. 1895. Ezenkívül még a temetőben Nep. sz. János és sz. Mihály kápolnája. Pl. *Jauch Ferenc*. Szül. 1861 febr. 25. Kernyán. 1899-ben adm., 1901. plébános O-Becsen. Sl. *Kozák József*, *Maison Jeromos*.

5. Ó-Becse. (Külváros.) Al. 1900. Templomul az iskolaépületben levő, az Angyali üdvözletről nev. kápolna szolgál. Pléb. *Kovács Ferenc*. Szül. 1869 jan. 28. O-Becsen. Pléb. az alapítástól kezdve.

6. Bács-Petrovoszello. Al. 1774. Temploma Mindenszentek (1805). Pléb. *Rózsa Imre*. Szül. 1831 ápr. 25. Szegeden. Adm. Petrovoszellón 1873., pléb. 1878. Honvéd volt. Petrovoszellón megalapította a Katholikus Kört Sl. *Bálint György*. Szül. 1865 ápr. 24. Kalocsán.

7. Bács-Szent-Tamás. Al. 1783. Temploma sz. Kereszt. Ép. 1815. A Kálvárián a szenvedő Krisztus kápolnája (1869). Fiókegyházai: Kutas és Turja. Pl. *Fáncsy Antal*. Szül. 1862 május 1. Topolyán. Pléb. 1900-tól. Sl. *Czeiner Ferenc*. Született 1876 július 30-án Böleskén,

erseki hitszónok volt. Harom kötet egyházi beszédet adott ki, melyek a Horváth-alapból 400 frt jutalmat nyertek. Sl. *Kürtösy Antal*. Szül. 1858 jan. 5. Félégyházán. *Petrányi Ferenc*. Szül. 1879 okt. 24.

3. Bács-Martonos. Al. 1781. Temploma B. Sz. Maria neve (1814). Pl. *Habram János*, esperes. Szül. 1832 szept. 11-én Zentán. Pl. 1887-től. Sl. *Németh Zsigmond*. Szül. 1868 júl. 17. Oslin.

4. Ó-Kanizsa. Al. 1750. Temploma Orangyalok. Ép. 1798. A Haynald-alapból apácakolostor is épült itt elemi iskolával, óvóintézettel. Pl. *Márton Mátyás*. Szül. 1852 okt. 14. Al-Debrón (Hevesm.). 1886. theol. tanár, 1890. papnevelő-int. alkormányzó. Pl. 1891-től. Egyházi irodalommal foglalkozik. Sl. *Szabados Pál*. Szül. 1863 jan. 10. O-Kanizsán. *Schnöbl Ferenc*. Szül. 1869 okt. 26. Csávolyon. *Drozdi Imre*. Szül. 1877 márc. 4. Petrovoszellón.

5. Zenta. (Belváros.) Al. 1755. Temploma szent István király (1770). Pléb. *Appel Ede*, apát, kiérd. esperes. Szül. 1837 márc. 8. Tarna-Órsön. Pl. 1868. Adorjában, 1887. Zentán, 1891. apát. Adm. in spirít. *Rechner Konrad*. Szül. 1862 júl. 16. Karavukován. A zentai Kath. Kör elnöke. Sl. *Éssert János*. Szül. 1866 jún. 19. Palánkán. *Csöti János*. Szül. 1868 márc. 15. Kalocsán. Irodalommal is foglalkozik. Tevékeny részt vesz a kath. társadalmi életben. Főgimn. hittanár *Benedek Elek*. Szül. Baján 1864-ben. A kath. legényegyesület elnöke.

6. Zenta. (Külváros.) Al. 1897. Temploma Jézus sz. Szívéről nevezett temploma (1896). Pl. *Érdújhelyi Menyhért*. Született 1860 jan. 4. Zentán. 1894. adm. Kis-Körösön, 1897. pléb. Zentán. A Szent-István-Társulat irod. és tud. Osztályának tagja. Következő önálló művei jelentek meg: «Péter és Bánk bán

HAYNALD LAJOS-ELLI LEÁNYNEVELŐ Ó-KANIZSA.

AZ ERDÉLYI PÜSPÖKSÉG ÉS GYULAFEHÉRVÁRI KÁPTALAN.

Az ERDÉLYI püspökséget, mint tudjuk, szintén szent István alapította. Ez időben igen nagy területet foglalt el, mert kiterjedt a mai Magyarországon az ugoesai, szatmári és szolnoki főesperességekre is. Erdélyben esupán a később kialakult szebeni prépostság volt kivéve joghatósága alól. A püspökség adományait és kiváltságait több király erősítette meg és gyarapította, nevezetesen IV. Béla, IV. László, III. Endre, Károly Róbert, Nagy Lajos és Zsigmond. Mint minden püspökség mellett, úgy alakult meg Gyula-Fehérváron is a káptalan. A tatárjárás rettenetes pusztítást vitt véghez az egyházmegyében: a IV. Béla uralkodását követő belvillongások alatt pedig Károly Róbert trónjának megszilárdulásáig a püspökség és a káptalan vagyona szenvedett sok zavarást és károsítást. Mindamellett gyorsan helyreállt az egyházmegye s az 1332-iki tizedvizsgálatkor már több, mint hatszáz plébániája volt.

Kétszáz éven át gyarapodott erősségben, vagyonban és népességben. A hitújítás szele azonban legelőször benne okozott pusztítást. A lutheránus szászok által megsemmisített szebeni prépostság, az összes szász plébániák megsemmisítése vérszemmet adott az új hit elfogadóinak a katolikus egyház megtámadására, amit megkönnyített a Magyarországon beállott trónváltás körül folyó belháború is. Mindamellett a katolikusnak maradt János király alatt még nem tört ki a nyílt üldözés. János özvegyének, Izabella királynénak kancellárja pedig, a nagy Martinuzzi György bíboros nemcsak hogy megvédte, hanem a viszontagságos idők közepette is addig nem tapasztalt tekintélyre emelte az erdélyi egyházmegyét.

György bíborosnak 1551-ben történt meggyilkolása után a protestáns tanokhoz szító s különben is gyöngé János Zsigmond fejedelemisége alatt az erdélyi egyházmegyét megsemmisítették a hatalomra került protestáns rendek. Csupán a fejedelem és az őket elnyomni akaró rendek ellen föllázadt csiki székelyek bírták megvédelmezni győzelmes fegyverükkel apáik hitét. Tordán kimondja az erdélyi országgyűlés a katolikus papok kiűzését. Már 1556-ban, miután a püspökség és a káptalan vagyonát szekularizálták, száműzetésbe megy Bornemissza Pál

GYULAFEHÉRVÁRI SZÉKESEGYHÁZ (AUGUSTINUS) (XIII. század.)

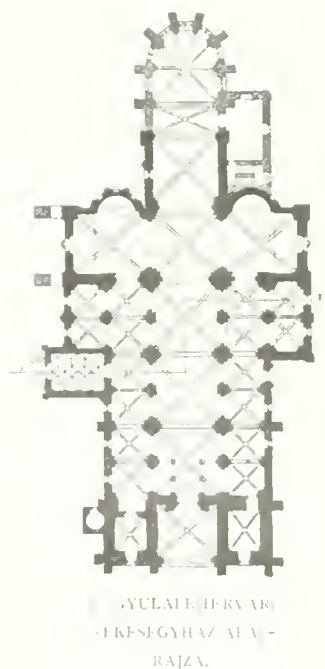
püspökök. Ez időtől fogva 1564-ig tömegesen pusztítják el a katolikus plébániákat. A hu katolikus Báthory István fejedelem, később lengyel király alatt ismét megkezdhetik az Ige hirdetését és a szent áldozat bemutatását a katolikus papok, sőt megtelepszik a Jézus társasága is, melynek önfeláldozó tagjai lángoló buzgalommal fognak a térítéshez; de azért az erdélyi püspökök kénytelenek magyarországi püspökségeken az erdélyi püspök címének jogfőntartásával megelégedni. A Bathoryak uralkodásának megszűntével ismét a protestánsok kerekednek fölül s noha Bethlen Gábor, főleg Pazmány Péter befolyására, valamennyi protestáns fejedelemmel és a rendeknél nagyobb türelmet tanúsított; az erdélyi püspökség restitúciója meg sem történt meg, sőt a gyulafehérvári székesegyház, melyet 1601-ben elfoglaltak a reformátusok, megmaradt ezek birtokában s belső díszétől megfosztva szolgált a protestáns fejedelmek udvari templomául.

Az erdélyi önálló fejedelemség megszűntével I. Lipót király parancsa eltorlotta a katolikusok és a katolikus papság ellen alkotott végzéseket. A püspökség helyreállítását azonban csak III. Károly király hajtotta végre 1713-ban, midőn csikkarefalvi báró *Mártonfi György*, az újonnan kinevezett püspök 157 évi számkivetés után újra bevonulhatott Gyula-Fehérvárra. Ekkor kezdtek III. Károly iránti hálából Károly-Fehérvárnak nevezni a püspöki székhelyet, mely az erdélyi fejedelmek székhelye is volt; e név azonban az ősi magyar névvel szemben csak helyenkint tarthatta magát s ma már egyáltalában ismeretlen a magyarok előtt.

A püspökséggel egyidejűleg visszaállították a káptalant, de már nem régi fényében. A káptalannak 1556-ban a 14 főesperessel együtt 42 tagja volt. A visszaállításkor a kanonokok számát nyolcban állapították meg; jelenleg tiz tagból áll.

A száműzetés alatt tízennégy püspöke tartózkodott székhelyén kívül; nevezetesen az említett *Bornemissza Pál*, aki mint nyitrai püspök és királyi helytartó 1579-ben Nyitrán halt meg s az ottani székesegyházban van eltemetve; utódai *Náprádi Dömötör* kalocsai érsek, *Szent-Andrási István*, *Hosszútóti László*, *Simándi István*, *Pálfalvai János*, *Szentgyörgyi Ferenc*, *Szegedi Ferenc*, *Folnay Ferenc*, *Szent-Tamási Máté*, *Maksai Endre*, *Sebestyén Endre*, *Kada István* és Csíkszentgyörgyi *Ilyés Endre*.

A III. Károly által a püspökség újjáalapítására tett intézkedéseket betetőzte Mária Terézia királynő, aki 1771-ben egyszersmind bekebelezte az egyházmegyébe a régi exemptus szebeni prépostságot is. Az új korszak püspökei majd mind kitűnnek nevezetes tettekkel és alkotásokkal: gr. Batthyány József, a későbbi hercegprimás, Bajtai József (1760–1772), gr. Kollonics László, későbbi esztergomi érsek (1771–1780), gr. Batthyány Ignác, a nagyszerű Batthyány-könyvtár alapítója (1780–1798), Rudnay Sándor, a későbbi nagyverdemű hercegprimás (1816–1819), hr. Szepesy Ignác (1820–1827), Haynald Lajos, később biboros kalocsai érsek (1852–1861), akit hazafias magatartása miatt mondattak le, miglen az alkotmányos magyar kormány visszahívta a kalocsai érseki székre, a szintén tudós Fogarasy Mihály (1865–1882.) Lönhart Ferenc, akit 1897-ben bekövetkezett halálakor a már életében kinevezett segédpüspök, az egyházmegye jelenlegi jeles feje, gr. *Majláth Gusztáv Károly* követt.

GYULA-FEHÉRVÁRI
ÉRSEKSÉG HÁZAI
RAJZA.

ISTVÁN SZÉKELY
erdélyi katolikus püspök (1871–1882)
Kolozsvárott.

A káptalan tagjai 1901-ben:

Nagyprepost *Fabian Sándor*, a lelkiekben püspöki vikárius, egeresi apát, a káptalani levéltár őre, a püsp. cseminé prodirektora.

Olvasókanonok: Dr. *Ujfalussy (Tódor) József*, a Batthyány-intézet igazgatója, a székesegyház gondnoka. Szül. 1852 december 12. Kézdi-Kántán. A theológiát a bécsi egyetemen végezte. 1892—1897-ben országgyűlési képviselő volt.

Éneklőkanonok: *Imecs F. Jákó*, gyulafehérvári plébános, a gyulafehérvári főgimnázium püspöki biztosa, az egyházmegyei papi és tanítói nyugdíjintézetek gondnoka, a Szent-István-Társulat tud. és irod. Osztálya tagja, az egyházmegyei számvéköhivatal elnöke. Szül. 1837 nov. 12. Tusnádon. A theológiát Budapesten végezte. 1861-ben gyulafehérvári főgimnáziumi tanár, 1864. egyszersmind marosportusi adminisztrátor. 1870. főgimnáziumi igazgató Csik-Somlyón. 1868-ban a Szent-László-Társulat megbízottjaival bejárta Romániát a kivándorolt székelyek helyzetének tanulmányozása végett. 1880. főesperes. 1888. megalapította a ma is fennálló «Csiki Lapok»-at. 1891-ben nyugalomba vonult. 1891-ben kanonok és gyulafehérvári plébános. Számos társadalmi és tanügyi cikket írt. Önállóan tizenkét munkája jelent meg.

Órkanonok: *Beke Antal*, a III. o. vaskorona-rend lovagja. Irodalmilag sok éven át működött.

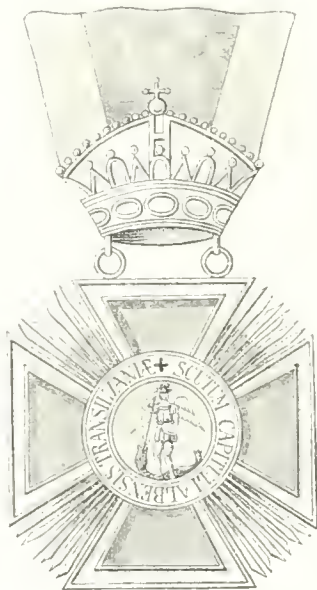
Főesperes-kanonok: *Tamási Aron*, oldalkanonok és irodaigazgató.

Theologus-kanonok: *Gergely Ignác*, egyházmegyei tanfelügyelő. Szül. 1840 júl. 15. Csik-Szent-Imrén. 1867. püspöki iktató. 1868. szertartó, 1870. püspöki titkár, 1875. t. kanonok, 1877. tordai pléb., 1882. főesperes, 1895. id. iskolás-kanonok.

Idősb iskolás-kanonok: *Zomora Dániel*.

A kolozsmonostori konvent káptalani levéltárának őre: *Biró Béla*, apát, kanonok, kolozsvári plébános.

Idősb és ifjabb mesterkanonokság üresedésben.

V. ERDELYI KÁPTALAN DISZ-
JELVÉNYE.

SZÉKHELYI DR. MAJLÁTH GUSZTÁV KÁROLY GRÓF.

ERDELYI PUS 896.

GR. MAJLÁTH GUSZTÁV KÁROLY, ERDÉLYI PÜSPÖK.

GR. MAJLÁTH GUSZTÁV KÁROLY, Erdély püspökének egész élete az isteni Gondviseles csodálatra-méltó munkája. A legelső főúri családok egyikéből származik. Atyja a szerencsétlen véget ért Majláth György nagynevű országbíró, anyja pedig a még most is élő Hillebrand-Prandau Stefánia bárónő, csillagkeresztes hölgy. Született 1861 szeptember 24-én Baranyamegyében, Bakócán, hol a családnak igen szép nyaralója van.

Már zsenge korában nemesak a tudomány, hanem a hitélet terén is jelét adta szép lelkének. Nem volt ugyan életének iránya előre elhatározott, sőt azt kell mondanunk, első sorban világi pályára szánta őt a család. És mégis otthon rendszeres vallásos gyakorlatokkal töltött

évei valóságos előkészítői voltak a szemináriumi életnek.

Gondos és éber szülőinek körültekintő akarata a strassburgi egyetemre küldte, hol két éven át a jogtudományi előadásoknak volt szorgalmas hallgatója. De csakhamar, midőn hírül veszi édes atyjának az egész országot megrendítő halálát, elhatározta, hogy megválik a világtól s az Úr szolgálatába lép. Az a benső viszony, mely Simor hercegprimás és Majláth György között fennállott, Esztergomba vontá őt. Mint ilyen, saját szívének óhajta szerint, a Pázmáneum növendéke lett, hol rövid idő alatt mind elől-

A GYULAFEHÉRVÁRI TISZVISÉLŐI UDVAR BELÜLRŐL.

járóinak, mind társainak osztatlan szeretetét és becsületét is kiérdemelte. Itt érte őt ő Felségének ama kitüntető kegye, mely őt és testvéreit a grófi méltóságra emelte.

Tanulmányai végeztével 1887 október 7-én Simor bíboros hercegprimás pappá szentelte. A nagy és kitartó munka nagyon is fölemészté gyöngé erejét és üdülni kellett mennie. Helyreállván egészsége, Esztergomban tanulmányi felügyelővé nevezte ki főpásztora. Az a hét esztendő, melyet Esztergomban töltött, a szeretet és irgalmasság évei voltak. Könyvet sajtolt ki a válás fájdalma előljárótársainak, szerető növendékeinek és a város szegényeinek szeméből akkor, midőn Vaszary Kolos bíboros hercegprimás Molnár János apát helyetteséül Komáromba plébánossá nevezte ki. Magával vitte oda minden szép tulajdonait és erényeit. Jó szíve itt is először a szegényekre gondolt. Jótékonyágába az egész várost akarta bevonni s hogy célját elérhesse, megal-

Ametta Szent Vince-Egyletét, melynek ő élető lelke volt. Negyvenezer forintot pedig gyönyörű templomát emeltetett Komáromban.

Aldásos lelkipásztori működését csak a király ő Felségének újabb kegye akadályozta meg 1897 elején, ki az apostoli lelkü papot Lönhart Ferenc, beteg erdélyi püspök mellé utódlási joggal segédül nevezte ki. Nemsokára rá megtörtént a prekonizáció is Bécsben a szentszék követségi hivatalában s ugyan- ezen év május havának első napján Császka György kalocsai érsek a budavári Mátyás-templomban püspökké szentelte.

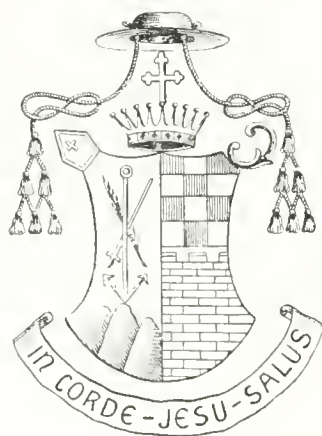
Az újonnan fölszentelt püspök csakhamar megkezdí apostoli működését. Ép mikor Erdélynek leg hozzáférhetetlenebb helyein osztogatja főpapi áldását, éri az a megrendítő hír, hogy az ősz főpap, Lönhardt Ferenc nincs többé az élők között, fáradt lelke megtért az örök pihenésre.

A fiatal gróf elfoglalta Erdély ősi püspöki trónját, s ezzel megkezdette fényes életpályájának harmadik szakaszát. Mihelyt megtette leg- szükségesebb intézkedéseit, folytatta félbeszakított apostoli útját késő őszig. Lankadatlanul hirdette az Úr igéjét, ezreket és ezreket részesített a bérálás szentségében s emellett órákon át hallgatta fáradhatatlanul a bűnbánó szivek vallomásait. Az ifjú- ságról sem feledkezik meg. Amikor csak teheti, mindig közötté van. Lelkigyakorlatokat tart vagy tartat az ifjaknak, inti, buzdítja a jó és erkölcsös életre, fáradhatatlanul részesíti a szentségek- ben. Hívei számára — ahol csak lehet — missiókat rendez, azokon maga is megjelenik s láng- szavával többször könyekre indítja őket. Apostoli buzgalmában a kegyhelyekről sem feledkezik meg. 1898-ban a pünkösdi napokon Csik-Somlyón is megjelenik s szűz Máriának lobogói alatt személyesen vezeti föl az ezrekre rugó zarándok-sereget a Kálváriára.

Azután omladozó templomokat és papi lakokat épített, másutt iskolákat s más egyházi épületeket emeltet, ezreket meg ezreket áldoz az egyház és haza oltárán. Maga a katolikus státus igazgatósága is csodálattal veszi tudomásul azokat a szükségszerűen beadott jelentéseket, amelyekben fényes munkálkodásáról számol be. Fölvette a harcot egész erélylyel az ősi egyház jogai mellett, amiért sok támadásnak volt kitéve különböző oldalról, különösen mikor kieszkö- zölte az «erdélyi püspök» cím föllevenítését. De apostoli kötelessége teljesítésében tud apostolilag tűrni is és tovább halad az igazak útján csüggedetlenül.

MAJLÁTH GUSZTÁV KÁROLY GR.,
ERDÉLYI PÜSPÖK HIVATALOS
LECSFTJE.

GR. MAJLÁTH GUSZTÁV KÁROLY,
ERDÉLYI PÜSPÖK CIMERE.

AZ ERDÉLYI EGYHÁZMEGYE KORMÁNYZATA.

AZ ERDÉLYI egyházmegye, mely kiterjed a tizenöt erdélyi egyházmegyére, továbbá Arad és Szatmar vármegyék néhány helységére, tizenhat főesperességre oszlik. Plébániáinak és lelkészsképeinek összes száma 223, ezek közt vannak az erdélyi püspökség alá tartozó örmény szertartású plébániák is.

A püspöki papnevelő-intézet és liceum igazgatója dr. *Baláss Endre*, szentszéki tanácsos.

Lelkiigazgató: *Soothy Gyula*, szentszéki tanácsos.

Tanulmányi felügyelő: dr. *Szilveszter Ferenc*. Szül. 1873 okt. 2. Kászon-Ujfaluban. A theológiát a Pázmáneumban végezte. 1898. tanulm. felügyelő.

Theológiai tanárok az igazgatón kívül: dr. *Ujfalusy József*, kanonok. dr. *Körödy Péter*, dr. *Vass Albert*, szentszéki tanácsos. Szül. 1863 december 20. Székely-Udvarhelyen. 1890. tanár Gyula-Fehérvárott. Theológiai és filozófiai dolgozatokat írt a «Magyar Allam», «Religio», «Bölcséleti Folyóirat» és «Hittudományi Folyóirat» című lapokba.

A Batthyány-könyvtár őre: dr. *Körödy Péter*, theol. tanár. Szül. 1864 jún. 29. Csik-Tusnádon. A theológiát a bécsi egyetemen végezte. 1888-ban theológiai tanár. Titkára az Alsófehérvármegyei Történelmi, Régészeti és Természettudományi Egyesületnek. Dolgozott több lapba és 1898. és 1899-ben szerkesztője volt a «Köz-művelődés» című lapnak.

Az egyházmegye híveinek száma az 1901. népszámlálás szerint a lakosság vallásra nézve következőleg oszlik meg:

	Pleb.	R. kath.	Gor. kath.	Gor. kel.	Ág. ev.	Ev. ref.	Unit.	Lzr.	Egyéb
Alsó-Fehér vm.	13	11.226	80.211	87.210	7.170	21.296	1.315	3.903	21
Beszterce-Naszód vm....	7	4.927	66.078	15.290	22.874	3.349	101	6.385	10
Brassó vm.	3	10.675	1.075	33.901	42.082	5.484	1.030	1.291	27
Csik vm.	39	104.287	21.100	169	241	956	103	1.518	8
Fogarás vm....	3	2.454	23.850	60.220	2.737	2.225	137	873	5
Háromszék vm.	25	45.681	2.465	24.761	456	57.861	5.102	901	34
Hunyad vm....	17	24.993	55.116	204.350	3.269	11.398	632	4.056	24
Kis-Küküllő vm.	10	5.690	39.047	18.925	19.089	19.956	4.874	1.621	15
Kolozs vm. (Kolozsvár várossal)	16	24.821	113.136	36.578	7.864	58.297	3.020	9.858	82
Maros-Torda vm. (Maros-Vásár- helylyel)	21	26.046	44.507	28.989	6.105	78.907	7.917	5.000	47
Nagy-Küküllő vm.	9	5.105	16.259	50.350	61.777	7.654	2.889	1.092	15
Szeben vm.	7	8.747	14.050	95.380	43.439	3.147	301	1.107	27
Szolnok-Doboka vm.	9	9.164	147.322	36.247	2.067	30.353	154	11.791	36
Torda-Aranyos vm.	12	5.490	66.293	52.157	246	23.607	10.005	2.465	16
Udvarhely vm.	29	11.803	1.387	4.101	2.830	40.237	26.614	1.204	9
Arad vm.	1	256	21	18.187	22	71	—	140	—
Szatmár vm.	2	2.053	2.294	4	24	70	1	164	56
Összesen	223	333.508	694.211	766.919	224.291	364.848	64.495	53.369	422

A püspöki iroda igazgatója: *Tamasi Aron*, kanonok. Iktatók: *Wartba Nav. Ferenc* és *Varga Ferenc*.
Az egyházmegye védőszentje *Szent Mihály* arkangyal.

Alsófehérmegyei főesperesség.

Főesperes: *Imecs Fülöp Jákó*.

1. **Gyula-Fehérvár.** Al. 1002. 1607-ben megszünt, 1693-ban újjá alapították. Temploma a varban a székesegyház, sz. Mihály tiszteletére. A székesegyház, mely 1602-től 1713-ig a reformátusok birtokában volt, az Arpádok korából származik. Többször elpusztult. Újjá építéseinek korszakai a templom egyes részeinek különböző stílusú építészeti elemeiben jelentkeznek. A templom jelenlegi alakjában XV. századbéli csücsüves stílusban

épült; az olas. campanilekre emlékeztető tornya ellenben román és olasz renaissance elemeket tüntet föl. Legnagyobb jótévedője Hunyadi János és általában a Hunyadi-család volt. Hunyadi János nemcsak építésére áldott, hanem drága szerelvényekkel is gazdagon megajándékozta. Ezt választotta temetkezési helyéül is. Sírja és emléke ma is egyik drága nevezetessége a székesegyháznak. A legújabb időkig Hunyadi László sírjának tartották; de Boncz Ödön, Nagy Géza, Éber László és Varju Elemér kutatásai megállapították, hogy Hunyadi Jánosé. Egy másik, Hunyadi-tumbának tartott valószínűleg Böcskay Istváné. Van itt még egy Hunyadi-sír; továbbá nevezetes Izabella királyné síremléke. A templom 1604-ben leégett; de Bethlen Gábor 1618—1622 közt fölépíttette. Utoljára 1753-ban javították e kiváló műemléket, melynek helyreállítása tervben van. A városban van a püspöki palota, melyet Bethlen Gábor fejedelmi palotának építtetett, továbbá a Batthyány-könyvtár és a kath. főgimnázium új épülete. Ezenkívül a városban a sz. Ferenc-rendiek sz. Sebestyén temploma, továbbá az irgalmas nővérek kolostorában a szent Kereszt-kápolna. Magasztalásának kápolnája s a temetőben a szent Kereszt-kápolna. Fiókegyházai: Maros-Csüged, Kisfalud. Pl. *Zomorá Dániel*, kanonok. Plébános-helyettes, hitoktató s a Kath. Inas-Otthon vezetője *Szabó György*. Szül. Hódoson 1874 márc. 15. Pl. *Kopacz Gergely*. A gyulafehérvári főgimnázium volt igazgatója *Avéd Jákó*. Született 1843 október 24. Gyergyó-Szent-Miklóson. 1869-ben tanár Gyula-Fehérvárott, 1871-ben igazgató. Másfél évet Csík-Somlyón töltött. Szorgalmas irodalmi s buzgó társadalmi mult áll mögötte; sok érdeme van az új gimnáziumi épület létrehozása körül is. 1883-ban szervezte az alsófokú ipariskolát. Gyula-Fehérvár egyesületi életében igen tevékeny részt vett. Önálló művein kívül igen sok cikket írt különböző lapokba. Utóda *Pál Antal*. A főgimnázium pap tanárai: *Zlamál Agoston*, a «Közművelődés» szerkesztője, *Fejér Gerő*, *Csiky Miklós*, *Eröss József*, *Rass Károly*, *Fass Albert*, *Czimbalmos József*, *Szporui János*. Katonalelkész, okl. hittanár *Ucsnay István*. Szül. 1868 aug. 3.

I. ÁBÁNYI SÁNDOR,
nagyprépost, Gyulafehérvárott.

Szenicen. 1896-tól Gyula-Fehérvárott várórségi lelkész. Egyházi főgondnok *Bajkó Péter* földbirtokos, ny. honvédszázados.

2. **Alvinc.** Al. 1264. 1564-ben megszűnt. Újjá al. 1725. Temploma sz. Péter és Pál. Kilenc fiókegyháza van. Adm. *Pucher Anaklét*, sz. Ferenc-r.

3. **Borbánd.** Régi plébánia. Újjá al. 1715. Temploma a sz. Kereszt föltalálása. Kilenc fiókegyháza közül hajdan plébánia volt: Drombár, Hennigfalva, Maros-Szent-Imre, Sospatak, Táté. Pl. *Butyka Sándor*.

4. **Drassó.** Régi plébánia. Újjá al. 1776. A szászsebesi plébánia-rendház adminisztrálja.

5. **Magyar-Igen.** Al. 1206. Újjá al. 1810. Tizenhárom fiókegyháza van. Pl. *Sántha János*.

6. **Maros-Portus.** (Gyula-Fehérvár városhoz tartozik.) Al. mint helyi káplánság 1783-ban, plébánia lett 1821-ben. Temploma Nep. sz. János. Négy fiókegyháza van. Adm. *Nagy Ignác*.

7. **Nagy-Enyed.** Al. 1240. Újjá al. 1728. Temploma sz. Erzsébet. Huszonnyolc fiókegyháza van. Adm. *Deli Ödön*. Az országos fegyintézet lelkésze *Barácsy Albert*, szentszéki tan., tb. alep. Szül. 1843 júl. 15. Csík-Rákoson. A theológiát a Pázmáneumban végezte. 1867. Sz.-Udvarhelyen főgimn. tanár, 1873. Szentegyház-as-Oláhfaluban, 1876. Tekén, 1884. Törösváron lelkész, 1886 óta fegyintézeti lelkész.

8. **Szász-Sebes** (Szeben vm.). 1203-ban már főnállt, 1530-ban megszűnt, 1735-ben újjá alapított. Temploma sz. Bertalan. Tizenhat fiókegyháza van. Adm. *Lencs Imre*, sz. Ferenc r.

9. **Tövis.** 1394-ben létezett. Újjá al. 1701. Temploma szüz Mária születése. Tizenkilenc fiókegyháza van. Adm. *Erődsdi Dávid*. Született 1841 júl. 22. Magyar-Péterfalván. Plébános volt Székely-Keresztúron, Apa-Nagyfaluban, Máréfalván, Kis-Kapuson, Kapnikbányán, Gyergyó-Felsőpatakon.

10. **Túr.** Al. 1827. Temploma Szentlélek. Huszonnégy fiókegyháza van. Adm. *Gál Miklós*.

Bányavidéki főesperesség.

Főesperes: *Csiki János* zalatnai pléb.

1. **Abrudbánya.** (A.-Fehér várm.) 1271-ben már létezett. 1567-ben megszűnt; 1740-ben helyreállították. Temploma sz. Miklós. Hét fiókegyháza van. Pl. dr. *Lukács Antal*.

2. **Boica.** Al. 1769. Temploma Nep. sz. János. Huszonnégy fiókegyháza van. Plébános *Müller János*.

3. **Felső-Csertés és Hondol.** (Hunyad vármegye.) Al. 1748.

DR. ÚJFALUSSY-TÓDOR JÓZSEF,
apát, kanonok, Gyulafehérvár.

IMRE JÁKÓ,
apát, kanonok, Gyulafehérvár

Temploma a Szentháromság. Négy fiókegyháza van. Adminisztrátor *Papp József*.

4. **Kőrösbánya.** (Hunyad vm.) Al. 1728. Temploma Sárlos Boldogasszony. Fiókegyházai közül *Brádon* sz. Anna kápolna van. 14 fiókegyháza van, de csak néhányban laknak katolikusok. Admin. *Kvimer Benjámin*, sz. Fer. r.

5. **Nagyág.** (Hunyad vm.) Al. 1753-ban. Temploma a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása. Ugyanott szent József kápolnája. Tizenhét fiókegyházában csak elszórva élnek katolikusok. Pl. *Székely Károly*.

6. **Nagy-Halmágy.** (Arad vm.) Al. 1779. Szent Józsefről nevezett templomát 1849-ben összerombolták. 33 fiókegyházában majdnem kizárólag görög-keletiek laknak. Adminisztrálja a kőrösbányai szent Fer. r. rendház.

7. **Offenbánya.** (Forda-Aranyos vm.) Az 1600-ban elpusztult plébániát 1776-ban állították helyre. Temploma a Szentháromság. Tíz fiókegyháza van. Adm. *Puskó Antal*.

8. **Topánfalva.** (Forda-Aranyos vm.) Al. 1779. Temploma Nagyboldogasszony. Tizenegy fiókegyháza van. Pl. *Boglucz Károly*.

9. **Veresparak.** (Alsó-Fehér vm.) Al. 1767. Templomát sz. László tiszteletére 1867-ben szentelték föl. Ugyanitt szent Anna kápolnája. Pléb. *Sneff József*.

10. **Zalatna.** Al. 1722. Temploma Nep. szent János. A temetőben a szenvedő Krisztus kápolnája. Tizenöt fiókegyháza van. Pl. *Cyiki János* főesp.

Bárcasági dékánuság és sepsi-miklósvári főesperesség.

Alesp. *Fehér Manó*, sepsi-szentgyörgyi pl.

1. **Baróth.** (Háromszék vm.) Régi plébánia. Temploma sz. Adalbert. Ugyanott a szűz Mária születése kápolnája. Tizenhárom fiókegyháza van. *Magyar-Hermányban* Páduai szent Antal kápolnája. Pl. *Máthé István*. Sl. *Oláh Dániel*.

2. **Brassó.** (Brassó vm. székhelye.) Az 1530-ban elpusztult plébániát 1712-ben állították helyre. Temploma sz. Péter és Pál. A templom egyik kincse a XVIII. századból származó, bizanti stílusú, ezüstkeretű szűz Mária-kép. Ezenkívül a sz.-Ferenciek Ker. sz. János temploma, mely hajdan a klarisszáké volt. A sz.-Ferenc-rendiek 1724-ben kapták; a Bolgárszegben a sz. Kereszt földmagasztalásának kápolnája, a bolonyai temetőben a Lorettói litániáról nev. kápolna. Tizenhárom fiókegyháza van. Plébános *Neirőbrer Odön*, c. apát. Született 1868 október 15. Földszentelése után segédlelkész Nagy-Szebenben, azután javítóintézeti lelkész Kolozsvárott, ugyanott a siketnémák tanításával is megbízta a püspök; a nehéz földadat megkönnyítése végett átdolgozta Heimes siketnémakatekizmusát és imakönyvét, 1901 pléb. Brassóban. Segédlelkész *Schweörer Sebestyén*, *Fuchs Gusztáv*, *Noszko Béla*.

3. **Felső-Tömös.** (Brassó vm.) Al. 1792. Temploma sz. Miklós. Fiókegyháza *Alsó-Tömös*. Nep. sz. János kápolnájával. Adm. *Biró Mihály*.

4. **Illyefalva.** Régi megszűnt plébánia. Újjá al. 1701. Temploma a fájdalmas Szűz. Hét fiókegyházai közül *Előpatakon* a szenvedő Krisztus kápolnája (1849). *Árapatakon* házi kápolna. Adm. *Fejér Endre*.

5. **Kőhalom.** (Nagy-Küküllő vm.) Újjá al. 1753. Temploma sz. Anna. 28 fiókegyháza van. Adm. *Borb. Nazár*, sz.-Fer. r.

6. **Kőröspatak.** (Háromszék vm.) Régi pléb. Újjá al. 1781. Temploma Szentháromság. Fiókegyházai közül *Arkoson* (hajdan plébánia) szent István temploma, a Szentkereszti-kastélyban sz. György kápolnája. Adm. *Kozma Imre*.

7. **Miklósvár.** (Háromszék vm.) Régi pléb. Újjá al. 1716. Temploma sz. Miklós. Ugyanitt sz. Anna kápolnája. Tizenkét fiókegyháza közül *Hidvégen*, a Nemes-család kastélyában a Szentháromság kápolnája. Adm. *Császár Károly*.

8. **Mikó-Újfalu.** (Háromszék vm.) Al. 1815-ben. Temploma sz. István. Fiókegyházai közül *Bükszádon* Nagyboldogasszony temploma, *Zalánpatakon* B. sz. Mária születése kápolnája. Fiókegyházai még: Bodok, Oltsem, Málnás. Pl. *Boeskor Ferenc*.

9. **Sepsi-Szent-György.** (Háromszék vm. székhelye). Régi pléb. Újjá al. 1764. Temploma szent József. A temetőben a szent Kereszt kápolnája. Fiókegyháza Kilyén (hajdan plébánia). Pl. *Fehér Manó*, esp.

10. **Sepsi-Szent-Iván.** (Háromszék vm.) Újjá al. 1724. Temploma Ker. szent János. Tizenhét fiókegyháza közül *Maksán* az Angváli üdvözlét, *Uzonban* a Megváltó mennybemenetele kápolnája. Plébános id. *Tödör József*.

11. **Törcsvár.** (Fogaras vm.) Al. 1769. Temploma Nagyboldog-

ZSUSZANNA AGOSTON,
plébániatitkár, a «Köznevelődés» szerkesztője
Gyulafehérvárott

ny. Tizenöt fiókegyháza közül *Rozsnyon* nyilvános kápolna van a boldogságos Szűz születése tiszteletére. Adm. *Meizer Károly*.

12. **Türkös.** (Brassó vm.) A hét falu plébániája al. 1755. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai közül *Bodolán* Szentháromság temploma. Adm. *Ágoston Ignác*.

Szebeni dékánóság és fogarasi főesperesség.

Főesperes: *Gidófalvy Gergely*, prépost, nagyszebeni pl.

1. **Alsó-Porumbák.** (Fogaras vm.) Al. 1742. Temploma a sz. Kereszt. Tizenöt fiókegyháza közül *Felső-Porumbákon* Nep. sz. János kápolnája áll; *Árpáson* és *Kercen* nyíl. oratorium. Adm. *Ferenczi Benedek*, sz.-Fer. r.

2. **Fogaras.** Al. 1737. Temploma Szentháromság. Ezenkívül a várban a bold. Szűz temploma. Ötvennyolc fiókegyháza közül 18-ban nem lakik r.-katholikus. Adm. *Simon Jenő*, sz.-Fer. r., a Ferenc József r. lovagja. Sl. *Bartalis Szeráf* és *Lőrinc Ottó*, sz.-Fer. r.

3. **Holcmány.** (Szeben vm.) Újjá al. 1859. Temploma Nagyboldogasszony. Huszonkét fiókegyháza közül *Hortobágyfalván* házi kápolna van a bold. Szűz tiszteletére. Pl. *Meissler Vince*.

4. **Nagy-Sink.** (Nagy-Küküllő vm.) Al. 1762. Temploma szent Kereszt. Tizennégy fiókegyháza van. Adm. *Georgievics Sándor*.

5. **Nagy-Szeben.** Al. 1143-ban, a kivett szebeni prépostság joghatósága alatt. A hitújítók 1529-ben elnyomták a prépostsággal együtt. 1699-ben újra alapították. Temploma a szűz Máriát koronázó Szentháromság tiszteletére épült. A régi prépostsági templom ma az evangélikusoké, 1530-ban foglalták el Luther hívei. A plébánia területén van a sz.-Ferencz-rendiek Szeráfi sz. Ferenc temploma, továbbá az Orsolya-apácák temploma a bold. Szűz tiszteletére. A temetőben a szenvedő Jézus kápolnája, a sz. Ferenc 3. rendjének intézetében oratorium. Tizenhét fiókegyháza van. Plébános *Gidófalvy Gergely* nagyszebeni prépost, főesperes. Született O-Karácsonfalván, 1846 augusztus 20. Hittani tanulmányait Rómában végezte. 1874 theol. tanár, 1876 szentszéki tanácsos és jegyző, 1879 besztercei pléb., 1883 püsp. titkár, 1887 főesp., kézdíszentlelki pléb., 1895 nagyszeben-belvárosi pléb., szeben-fogarasi dékán és főesp., 1897 prépost. Több hirlapi cikket írt, külön megjelentek alkalmi szentbeszédei. Sl. *Dobordán Károly*, *Kászonny Alajos*. A sz.-Ferenciek házának főnöke *Nagy István Honor*. Szül. Csik-Mindszenten. Több helyen tanított; résznél másodfőnök, résznél főnök volt Deésen, Marosvásárhelyen, Tordán, Brassóban, Medgyesen. A sz. Orsolya-rend kolostorának igazgatója *Kiss Gusztáv* t. kanonok. Szül. Vizaknán, 1842 júl. 26. A jogot Nagy-Szebenben, a filozófiát és theológiát Innsbruckban végezte. Csik-Somlyón a fiúnevelő aligazgatója, Brassóban gimn. igazgató, Gyula-Fehérvárott lelkiigazgató volt. Az állami főgimnázium igazgatója *Ferenczy István*, akinek «Életpályák» című útmutató könyve mindenféle a legnagyobb elismerésnek örvend Magyarországon s már három új kiadást ért. Született 1851 augusztus 10. Gyergyó-Ditróban. 1868-ban a nagyszebeni állami főgimnázium tanára lett s nagy tevékenységgel mozdította elő az eredetileg német intézet teljes megmagyarosítását.

NOVÁK FERENC,
polgármester, Gyulafehérvárott.

GIDÓFALVY GERGELY,
főesperes, plébános, Nagy-Szeben.

6. **Nagy-Szeben.** Külváros. Al. 1771-ben. Temploma Szentboldogasszony. Adminisztrátor *Kovács Károly*, a kir. Teréz-árvaház tanulm. felügyelője. Született Kolozsvárott, 1871 december 2-án. Adm. 1899-től.

7. **Orlát.** (Szeben vm.) Al. 1762. Temploma a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása. Adm. *Tóth Kálmán*.

8. **Szerdahely.** (Szeben vm.) Régi pl. Újjá al. 1772. Temploma sz. Teréz. Tizennégy fiókegyháza közül hajdan kilenc plébánia volt. Adm. *Kiss József*.

9. **Szent-Ágota.** (Nagy-Küküllő vm.) Al. 1867. Temploma segítő szűz Mária. Hét fiókegyháza közül Vérd és Vessződ egykor plébániák voltak. Pl. *Hiegand János*.

10. **Verestorony.** (Szeben vm.) Al. 1765. Temploma Nep. szent János. Adm. *Barabás József*.

11. **Vizakna.** (Alsó-Fehér vm.) Régi pl. Újjá al. 1722. Temploma Nep. sz. János. Kilenc fiókegyháza van. Plébános szentkatolnai *Bakk Endre*, t. főesp., a Ferenc József-rend lovagja. Született Sz.-Katolnán, 1841 október 11-én. Plébános 1875-től. Irodalmi működését 1866-ban kezdte meg. Számos lapba dolgozott. Tíz önálló munkát adott ki, különösen a szabadságharc epizódjait. Kéziratban van Vizakna, továbbá családjainak monográfiája.

Al-csiki és kászoni főesperesség.

Főesperes: *Buzás Mihály*, t. kanonok, csikszentmártoni pléb. Alesp.: *Hosszu Ferenc*, csikszentkirályi pléb.

1. **Csik-Kozmás.** Régi pléb. Temploma sz. Kozma és Dömjén. Ugyanitt Nep. szent János kápolnája. Fiókegyháza *Csik-Lázárfalva*, Krisztus szent teste kápolnájával. (1883.) Pl. *Bárdóc István*.

2. **Csik-Menaság.** Régi pl. Temploma a boldogságos Szűz szepülötlen fogantatása. Ugyanitt a Boldogasszony kápolnája. A községhez tartozó *Útán* Urunk színeváltozása kápolnája. Pléb. *Antal József*.

3. **Csik-Mindszent.** Régi pléb. Temploma Mindenszentek. *Hosszúfalva* a bold. Szűz születése kápolnája. Pl. *Kádár József*.

4. **Csik-Szent-György.** Régi pl. Temploma sz. György. Ugyanitt a következő kápolnák: a szent. Jézus, a sz. Olvasó, a szent Kereszt és Nagyboldogasszony. *Bánkfalván* ker. sz. János, *Kotormányon* Sárlos Boldogasszony kápolnája. Pl. *Imre Károly*.

5. **Csik-Szent-Imre.** Régi pl. Temploma sz. Imre. Ugyanitt szent Margit kápolnája. Pl. *Lőrincz Sándor*.

6. **Csik-Szent-Király.** Régi pléb. Temploma szent István kir. A temetőben Krisztus sz. testéről nev. kápolna. Ezenkívül új kápolna épül a Jézus sz. Szíve tiszteletére. Pl. *Hosszu Ferenc*, alesp., szentszéki tanácsos. Előbb Miklósváron volt plébános. Alatta épült az új r. kath. iskola.

7. **Csik-Szent-Lélek.** Régi pl. Temploma a Szentlélek. Pléb. *Csatbó Ferenc*.

8. **Csik-Szent-Márton.** Régi pléb. Temploma szent Márton. Ugyanitt Krisztus szent teste kápolnája. Fiókegyháza *Csik-Csekefalva*. Pléb. *Buzás Mihály*, t. kanonok, főesp. Szül. Csik-Szent-Mihályon, 1831 nov. 1-én, 1868 berecki, 1875 csikszentmártoni pléb. 1877 alesperes, 1885 főesperes, 1895 t. kanonok. A szabadságharcot a 12. székely zászlóalj soraiban küzdötte végig. Sl. *Molnár Miklós*. Szül. 1877 nov. 26. Maros-Újvárott.

9. **Csik-Szent-Simon.** Régi pl. Temploma sz. László. Fiókegyháza *Csik-Csatószeg* sz. Simon és Judás templomával. Ugyanitt a bold. Szűz kápolnája. Pl. *Bálint Lajos*. Szül. 1857 jan. 13. Székely-Keresztúron. 1888 gyimesloki lelkész, 1890 mindszenti, azután csikszentsimoni pléb.

10. **Csik-Tusnád.** Al. 1726. Temploma Szeráfi sz. Ferenc. Fiókegyháza *Csik-Ferebes*, az Örangyalok templomával. Pl. *Koncz István*. Szül. 1832 okt. 6. Altizen. 1860 túri lelkész, 1865 tusnádi pléb. Cikkeket írt különböző lapokra.

11. **Kászon-Jakabfalva.** Al. 1783. Temploma a Szentlélek. Adm. *Albert Zsigmond*.

12. **Kászon-Ujfalu.** Al. 1701. Temploma sz. Miklós. Ugyanitt a Nagyboldogasszony kápolnája. Plébános *Verecs István*.

13. **Nagy-Kászon.** (Kászon-Altíz, Feltíz, Impér.) Régi pl. Temploma Mindenszentek. Ugyanitt Jézus szent teste és sz. Katalin kápolnája. Pl. *Verecs Antal*, kiérd. esp. Plh. *Tódor Imre*.

Felső-csiki főesperesség.

Főesperes: *Murányi Kálmán*, esikrákosi pl. Alesp. *Jakab Lajos*, csikszentmihályi pl.

1. **Csik-Balánbánya.** Al. 1900. Ellátja a csikszentdomonkosi lelkész.

2. **Csik-Csiesó.** Al. 1783. Temploma Pádoui sz. Antal. Pl. *Kovács Mihály*. Született 1861 szept. 28. Csik-Verebesen. Pl. 1890-től.

3. **Csik-Delne.** Régi pl. Temploma Ker. sz. János. Ugyanott a Megváltó sz. testéről nev. kápolna. Fiókegyháza *Csik-Pálfalva*, Urunk színeváltozása kápolnájával. Pl. *Péter Lajos*. Szül. 1832 Felső-Boldogasszonyfalván. Pl. 1860-tól.

4. **Csik-Gyimes.** Al. 1782. Temploma Nagyboldogasszony. Adm. *Boér János*.

5. **Csik-Gyimes-Lok.** Al. 1853. Temploma szűz Mária Magdolna. Adm. *Benke János*. Szül. 1857 ápr. 27. Dobón (Údvarhelv.). Loki lelkész 1888-tól.

6. **Csik-Madaras.** Al. 1742. Temploma sz. Péter és Pál. Pl. *Miklós István*. Szül. 1862 aug. 20. Csik-Szent-Györgyön. Pl. 1893-tól.

7. **Csik-Nagyboldogasszony.** Régi pl. Temploma

FERENC MANÓ,
esperes, plébános, Sepsí-Szent-
György.

A NAGYSZEBENI IÓTERI TEMPLOM BELSEJE.

NAGYSZÉBENI KIR. KATH. TEREZ-ÁRVAHÁZ A KULVÁROSI TEMPLOMMAL.

és Nep. szent János kápolnája. Fiókegyházai: Csik-Csoborfalva, Csik-Várdotfalva, Csik-Csomortán, *Csik-Taplóca*. Itt sz. Lőrinc temploma. Plébános *Kassai Lajos*. Taplócán helyi káplán *Körösy Géza*. A kolostor feje *P. Pádl K. János*. A kolostor főnöke 1886-tól. A línevelő-intézet igazgatója *Bálint György* gimn. tanár. Született 1863 ápr. 25. Lázárfalván. Tíz évig Gyulaféhevárott, 1901-től Csik-Somlyón tanár. Az internátus igazgatója. Irodalmilag is működik. Aligazgató dr. *Wasylkiewicz Viktor*. Szül. 1873 febr. 23. Brassóban. Irodalmi művei közt említendő: «Népköltési gyűjteményeink története és értéke». Internátusi nevelő *Csathó János*, főgimn. tanár. Szül. 1863 Csik-Szent-Imrén. Irodalmilag is működik. A főgimnázium igazgatója *Pál Gábor*. Igazgató 1900-tól. A gimnáziumban paptanárok még: *Balogh József*, *Ráduly Simon*, *Fazekas Gáspár*. Szül. 1873 aug. 26. Gyergyó-Szárhegyen.

10. **Csik-Szent-Domokos.** Régi pl. Temploma szent Domokos. Adm. *Lukács Vilmos*.

11. **Csik-Szent-Mihály.** Régi pl. Temploma szent Mihály. A községhez tartozó *Ajnád* szent István temploma, melyet a Bernard-család 1514-ben építtetett. Pl. *Jakab Lajos*, alesp.

12. **Csik-Szent-Miklós.** Régi pl. Temploma sz. Miklós. Fiókegyházai: *Csik-Borsova*. Havi Boldogasszony kápolnája, Csik-Szépvíz. Pl. *Korödy Mihály*.

13. **Csik-Szent-Tamás.** Régi pl. Újjá al. 1592. Temploma szent Tamás. Ezenkívül szent Anna kápolnája. Adm. *Tompos Mátyás*.

14. **Csik-Szépvíz.** Örm. szert. plébánia. Al. 1785. Temploma a Szentháromság. Adm. *Fáraó Simon*, örm. szert. Lat. szert. lelkész *Kovács Mihály*.

15. **Csik-Szereda.** Al. 1751. Temploma a sz. Kereszt felmagasztalása. Fiókegyháza *Csik-Zsögöd* a Szentháromság templomával. Adm. *Török Ferenc*.

Erzsébetvárosi főesperesség.

Főesperes: *Ávedik Lukács*, erzsébetvárosi örm. plébános.

1. **Almakerék.** (Nagy-Küküllő vm.) Al. 1809. Temploma Nagyboldogasszony. Hét fiókegyháza közül Keresd és Szász-Szent-László hajdan plébániák voltak. A plébániát a segesvári plébánia adminisztrálja.

2. **Bolya.** (Nagy-Küküllő vm.) Curatia. Al. 1884. Temploma szűz Mária születése. Hét fiókegyháza van. Pl. *Holló András*, sz.-Fer. r.

3. **Erzsébetváros.** (Kis-Küküllő vm.) Örm. szert. plébánia. Al. 1708. Temploma sz. Erzsébet. Ezenkívül a Szentháromság, sz. Péter és Pál, Ker. sz. János és sz. Kereszt templomai. Huszonegy fiókegyháza van. Pl. *Ávedik Lukács*, főesp., örm. szert. pl. A Ferenc József-rend lovagja. Szül. 1847 okt. 18-án. 1878-ig tanár volt, ezóta pléb. Az örmény-magyar irodalom jeles munkása. Az ő kezdeményezésére épült a segesvári bolyai, somogyomi új templom. Sl. *Górvik Gergely*, *Csiky Lukács*, házfőnök, szül. 1835 márc. 16., tanulmányait Velencében, a mechanikaristák kollégiumában végezte, tanár volt Velencében, Erzsébetvárosban, a krimiai Szimferopolban, később iskolaigazgató Konstantinápolyban, majd ismét Erzsébetvárosba helyezték, a rendház fejéül.

4. **Erzsébetváros.** Latin szert. plébánia. 1332-ben már Ebés néven létezett. A reformáció alatt megszűnt, de 1727-ben helyreállították. Temploma a sz. Kereszt. Adm. *Steinhauer Ferenc*, főgimn. hitoktató. Szül. Erzsébetvárosban, 1860 márc. 25. Adm. 1892-től.

5. **Kis-Kapus.** (Nagy-Küküllő vármegye.) Újjá al. 1779. Temploma ugyanakkor épült Urunk mennybevetele tiszteletére. Tizenkét fiókegyháza közül Péterfalva hajdan plébánia volt.

6. **Medgyes.** (Nagy-Küküllő vm.) Újjá al. 1721. Temploma a B. Szűz szeplőtelen fogantatása. Ugyanitt a sz. Kereszt kápolnája. (1868.) Tizenkilenc fiókegyháza közül *Somogyomban* szent László temploma. Adm. *Óriás*, szent-Ferenc-r. Segédlelkész *Szabó Sebestyén*.

7. **Sárpaták.** (Nagy-Küküllő vm.) Al. 1779. Temploma Szentháromság. Adm. *Both Döme*, min. r.

Nagyboldogasszony. Fiókegyházai: Csik-Jenőfalva, Csik-Karcfalva, Csik-Dánfalva. Plébános *Rancz János*. Sl. *Jesztli János*.

8. **Csik-Rákos.** Régi pl. Temploma a bold. Szűz születése. Szentélye Mátyás király korából való. A Bogáth-hegyen sz. Fülöp és Jakab apostolok kápolnája. Fiókegyházai: Csik-Göröcsfalva, *Csik-Mádéfalva*, szent Anna, *Csik-Vacsáresi*, Urunk színeváltozása kápolnája. Pl. *Murányi Kálmán*, főesp. Szül. 1841 jan. 6. Csik-Balánbányán. 1866 szenttamási, 1869 maréfalvi pléb., ugyanaz évben ker. jegyző, 1886 csikrákosi pléb., 1888 főesp.

9. **Csik-Somlyó.** Régi pl. Temploma sz. Péter és Pál. Ezenkívül itt van a sz. Ferenc-rendieknek *Sarlós Boldogasszony* temploma, melyet újonnan 1802-ben építettek és 1876-ban szenteltek föl. Ezenkívül a Megváltó, Páduai sz. Antal

8. **Segesvár.** (Nagy-Küküllő vm.) 1143-ban létezett. 1530-ban elpusztult, úja al. 1731. Temploma sz. József. Újonnan épült a millennium alkalmából. Tizenkét fiókegyháza közül *Fejéregyházán* a kastélyban házi kápolna. Plébános *Meisel József*. Szül. Balomirón (Hunyad vármegye), 1870 szeptember 11. 1899 hely. lelkész, 1900 pl. Segesvárott. Irt közleményeket a «Magyar Állam»-ba s más lapokba. A kath. egyháztanács vezető tagjai *Székely István*, posta- és távirófelügyelő, *Kornhóft Arnold*, ny. posta- és táviró-felügyelő.

Gyergyói főesperesség.

Főesperes: *Ferenczi Károly*, gyergyószentmiklósi pl.

1. **Gyergyó-Alfalu.** 1213-ban létezett. Temploma sz. Simon és Judás. Ezenkívül sz. István kir. kápolnája. Pl. gr. *Mikes János*.
2. **Gyergyó-Csomafalva.** Al. 1728. Szép temploma sz. Péter és Pál. Épült 1878. Ezenkívül a sz. Kereszt föltalálásáról nev. kápolna, a nagybaloni Baló-család kriptájával. Pl. *Ballo János*. Szül. Csik-Szent-Imrén, 1855 okt. 15-én. Pl. 1886-tól.
3. **Gyergyó-Ditró.** 1500 óta létezik. Temploma sz. Katalin. Fiókegyházai: Gyergyó-Béltor, *Gyergyó-Borszék*. Itt a Szentháromság temploma. Pl. *Takó János*, szentszéki tan. Szül. 1853 szept. 22. Baróton. Az erdélyi irodalmi társulat «Közművelődés» közlönyébe dolgozott. Sl. *Kacsó Boldizsár*, *Lajos Balázs*. Borszéki helyi káplán *Bartalis János*, volt sz.-Fer. r. Szül. 1857 jún. 29. Csik-Somlyón.
4. **Gyergyó-Kilyénfalva.** Al. 1734. Temploma sz. Mária Magdolna. Adm. *Villmann Géza*.
5. **Gyergyó-Remete.** Al. 1726. Temploma szent Lénárd. Fiókegyháza: Gyergyó-Várhegy. Adm. *Kiss Dénes*. Sl. *Mészáros József*.
6. **Gyergyó-Szárhegy.** Régi pl. Temploma Mindenszentek. Ezenkívül szent Ferenc-rendiek Nagyboldogasszony kápolnája, továbbá a Sármány-hegyen Urunk szineváltozása kápolnája. Pl. *Botk Ferenc*, t. kanonok, nyug. főesperes. Szül. 1825. szeptember 12. Dánfalván. 1866 plébános, 1888 főesperes, 1891 t. kanonok. Sl. íj. *László János*.
7. **Gyergyó-Szent-Miklós.** Latin szert. régi pl. Temploma sz. Miklós. A torony alsó része 1449-ben épült, a templom 1756. Ezenkívül a sz. Anna kápolna. Pl. *Ferenczi Károly*, főesp. Szül. 1845 nov. 1. Csik-Szent-Györgyön. Pl. 1882-től. 1894 alessp. 1900 főesp. Dolgozott a «Magyar Állam»-ba, «Csiki Lapok»-ba s más lapokba, külön kiadta a Székelyföldön használatos «Halotti zsolozsmák» könyvét s a gyergyószentmiklósi kath. iskolák történetét. A plébánia kiváló jötevője Jánosi Sándor, ny. kir. törvényszéki elnök, a III. oszt. vaskorona-rend lovagja és neje, Ágotha Róza. Sl. *Incze Domokos*. Szül. Csik-Delcén, 1871 szept. 5.
8. **Gyergyó-Szent-Miklós.** Örm. szert. Al. 1730. Temploma a szűz Mária születése. Pl. *Görög Joákim*, szentszéki tanácsos.
9. **Gyergyó-Tekerőpatak.** Al. 1721. Temploma Ker. sz. János. Ezenkívül sz. Rozália kápolnája. Fiókegyháza Gyergyó-Vasláb. Pl. *Zonda Vince*.
10. **Gyergyó-Toplica.** (Maros-Torda vm.) Al. 1870. Temploma sz. Péter és Pál. (1873.) Fiókegyházai: *Göde-Mesterháza*, Jézus sz. Szíve kápolnájával (1897.), Palota, Ratosnya. Adm. *Albert István*.
11. **Gyergyó-Tölgyes.** Al. 1809. Temploma Nep. sz. János. Adm. *Balog Lajos*. Született 1851 febr. 6. Kézdi-Polyánban.
12. **Gyergyó-Ujfalu.** Már 1636 előtt főmállt. Temploma Sárlos Boldogasszony. Pl. *Molnár János*, szentszéki tanácsos. Sl. *Kacsó László*.

BUZÁS MIHÁLY,
kanonok, főesperes, Csik-Szent-Mirton.

Hunyadi főesperesség.

Esperes: *Jancsó Ernő*, piski-telepi plébános.

1. **Déva.** Régi pl. A XVI. században megszűnt. Újja al. 1723. Temploma Nagyboldogasszony. A temetőben a szent Kereszt fölmagasztolásának kápolnája. Tizenkilenc fiókegyháza van. Adm. *Bozóky Manszvét*, sz.-Fer. r.
2. **Govasdia.** Al. 1783-ban Gyaláron, 1857-ben helyezték ide. Temploma sz. Flórián. Húsz fiókegyháza közül csak Gyaláron laknak nagyobb számmal (250) r.-katholikusok. Adm. *Ferencz József*.
3. **Hátszeg.** A XVI. században megszűnt plébániát 1694-ben állították helyre. Temploma Ker. sz. János. 86 fiókegyháza van. *Alsó-Iarkudinban* a bold. Szűz kápolnája, *Szacsalon* ugyancsak a bold. Szűz házi kápolnája. Pl. *Lády Gyula*.
4. **Hunyad-Dobra.** Al. 1776. Temploma sz. József. Harminc fiókegyháza van. Adm. *Magalh Lajos*.
5. **Királybánya.** Al. 1789. Temploma sz. Flórián. Tizenkét fiókegyháza van. Adm. *Szenkovics Albert*.
6. **Kudzsir.** Al. 1788. Temploma a szenvedő Megváltó. Fiókegyháza: Fel-Kenyér (hajdan plébánia). Pl. *Tőzsér László*.
7. **Lupény.** Curatia. Al. 1894. Kápolnája sz. Borbála. Lelk. *Buday János*.
8. **Maros-Hlye.** Al. 1647. Temploma Sárlos Boldogasszony. 48 fiókegyháza van. *Branyicskán* a Jósika-kastélyban a Boldogasszonyról nevezett kápolna. Adm. *Szigetby Gyula*.

9. O-Sebeshely. Al. 1706. Temploma Szentháromság. Adminisztrátor *Karda István*, sz.-Fer. r.
 10. Perrozszény. (Petrillával és Livazénynyal.) Al. 1871. Temploma sz. Borbála (1787.) Tíz fiókegyháza van. Pl. gr. *Toldalaghy Samu*.
 11. Piski-telep. Al. 1886. Temploma ugyanakkor épült sz. István király tiszteletére. 34 fiókegyháza van. Pl. *János Frenó*, esp. Szül. Nagy-Nyujtódon, 1852 márc. 6. 1881—86 szeben-külvárosi, ezóta piski-telepi pléb., 1893 alesp. Sl. *Orbán János*. Szül. 1878 dec. 26. Székely-Udvarhelyen. Irodalmilag is működik.
 12. Szászváros. Ujjá al. 1739. Temploma sz. Erzsébet. 1881-ben kibővítették és toronynyal látták el. 29 fiókegyháza közül *Feredő-Gyogyon* nyílv. kápolna van. Admin. *Ferenczy Vendel*.
 13. Vajda-Hunyad. Régi pl. A XVI. században megszűnt; 1721-ben helyreállították. Temploma Nagyboldogasszony. A várban Nep. sz. János kápolnája van, melyet még Hunyadi János építtetett. A temetőben a Furka-család sírboltja fölött a lourdesi szűz Mária kápolnája. 16 fiókegyháza van. Adm. *László Polikárp*, sz.-Fer. r. tartományi főnök. Sl. *Biró Lőrinc*, *Fönika Adorján*, *Éltes Gábor*, *Kassay Kelemen*.

Kézdi és orbai főesperesség.

Főesperes: *Bálint László*, t. kanonok, berecki pl.

RAN CZ JÁNOS,
esperes, plébános, Csik-Nagy-Boldogasszony.

1. Al-Csernáton. Régi pl. A reformáció alatt megszűnván. 1873-ban támadt új életre. Temploma Urunk színeváltozása. Hét fiókegyháza van. Adm. *Kalit Ferenc*.
 2. Al-Torja. Régi pl. Temploma sz. Miklós. Ezenkívül a bold. Szűz kápolnája. Fiókegyházai: Fel-Torja (hajdan pléb.), Karatna, Volál. Pl. *Tunyogy Cs. Endre*.
 3. Bereck. Al. 1569. Temploma sz. Miklós. Fiókegyháza *Kézdi-Murtonos* sz. Anna templomával. Pléb. *Bálint László*, apát, t. kanonok, főesp. Született 1838 jún. 27. Udvarhely-Szent-Királyon. 1872 pléb., 1883 alesperes, 1887 főesp., 1895 kanonok. A koronás arany érdemkereszt tulajdonosa. Sl. *Gábor József*.
 4. Esztelnek. Régi pl. Temploma sz. Simon és Judás. Ugyanitt a sz. Ferenc-rendiek sz. György temploma. Fiókegyházai: Csomortán, *Kurtapatak* sz. Péter és Pál kápolnájával. Ép. 1665. Pléb. *Csiszér Bonaventura*.
 5. Futásfalva. 1538-ban létezett plébánia. Temploma sz. András. Fiókegyháza Ikafalva (hajdan plebánia). Pl. *Bencze Lajos*. Szül. 1833 jún. 6. Kézdi-Lemhényben. Adm. 1870 Kápolnás-Oláhfaluban, pléb. Futásfalván 1877.
 6. Gelence. A XVI. század előtt már létezett. Temploma sz. Imre. Fiókegyházai: *Haraly* Nep. szent János templomával, *Hilib* Ker. sz. János templomával. Pl. *Sólyom Géza*. Sl. *Orbán Dénes*.
 7. Imetsfalva. 1583 előtt létezett. Temploma sz. Mária születése. Fiókegyházai: Kovászna, Páva, *Petőfalva* Szer. szent Ferenc templomával. Szörce, *Tamásfalva*, temploma Urunk mennybemenetele, *Zabola*, temploma sz. Kereszt földmagasztalása. Pl. *Bors László*. Szül. 1859. dec. 4. az ősrégi nemes Bors-családból Csik-Szent-Mártonban. Pléb. 1889. Itt négy templomot restauráltatott, az iskolákat kijavíttatta, Zabolán, Parán, Petőfalván kepe-megváltási alapokat létesített s a hitélet föllendítése körül nagy érdemeket szerzett. Tizenkét év alatt 62 reformátust térített meg. Kovásznán és Zabolán az erős protestáns helyeken plébánia alapításán működik.
 8. Kanta. (Kézdi-Vásárhely.) Al. 1696. Temploma Szentháromság. Ugyanitt Nep. sz. János kápolnája. Fiókegyháza Oroszfalu. Adm. *Tamássy Imre*, min. r. Sl. *Pálmay Placidus*, min. r. A főgimnázium igazgatója *Hassák Vidor*. Szül. 1858 ápr. 3. Maros-Solymoson. Fölsz. 1883. Tanár volt Szilágy-Somlyón, Nagy-Bányán. Igazgató 1894.
 9. Kézdi-Polyán. Régi pl. Temploma a sz. Kereszt földtalálása. Fiókegyháza *Béla* sz. Adalbert templomával. Adm. *Bagoly Mihály*.
 10. Kézdi-Szent-Lélek. Régi pl. Temploma Szentlélek. A Perkő-hegyen sz. István király kápolnája. Pléb. Pl. *Markaly Antal*.
 11. Lemhény. Régi pl. Temploma sz. Mihály. Ezenkívül Nep. sz. János kápolnája. Fiókegyháza Kézdi-Almás. Pl. *László József*.
 12. Nyujtód. Régi pl. Temploma sz. László. Adm. *Rápolthy Ferenc*.
 13. Osdola. Régi pl. Temploma sz. Mária Magdolna. Pl. *Tamás Dávid*. Szül. Kézdi-Szentléleken, 1857 jan. 2. 1883 alsó-csernátoni lelkész, 1884 plébános, 1893 osdolai pléb.
 14. Sársfalva. Al. 1783. Temploma Nagyboldogasszony. Ugyanitt van a szűz Mária születése kápolnája. Fiókegyháza Szászfalu. Adm. *Jankó Antal*. Szül. Peselneken, 1851 okt. 24. Előbb Lengyelfalván, majd Kászon-Jakabfalván volt lelkész.
 15. Sósmező. 1760-ban Ojtozon alapítottatott s onnan 1892-ben helyezték át. Temploma sz. FABIÁN és Sebestyén. Adm. *Sorbán Endre*, sz. Fer. r.

MEGVALTÓ KÁPOLNÁJA CSIK-SOMLYÓN.

16. Szárazpatak. Régi pl. A XVI. században megszűnt. Újjáal. 1621. Temploma szent Bertalan. Fiókegyháza *Peselnék* szent Lőrinc templomával. Adm. *Balogh Ignác*.

17. Szent-Katolna. Régi pl. Temploma sz. Katalin. Fiókegyháza *Hatolyka*, Mindenszentek templomával. Adm. *Ruduly Lajos*.

18. Zágón. Al. 1732. Temploma a bold. Szűz születése. Tizenkét fiókegyháza közül *Bodzán* oratorium van a Szentháromság tiszteletére. Adminisztrátor *Báka János*.

Kolozsi és dobokai főesperesség.

Főesperes: *Biro Béla*, apát, kanonok, kolozsvári plébános. Alesperes: *Péter József*, szászfenesi plébános.

1. Bács. Újjá al. 1776. Temploma sz. Péter és Pál. Öt fiókegyházzal. Pléb. *Mathé József*. Szül. 1836 nov. 1. Gyergyó-Ujjfaluban. 1883 kaáli lélkész. Itt hét

éven át buzgó tevékenységet fejtett ki és száznál több protestánst térített vissza. 1896 bácsi pl. Dolgozott a «Magyar Állam», «Közművelődés», «Székely föld» lapokba.

2. Bánffy-Hunyad. A XVI. században megszűnt régi plébániát csak 1848-ban állították helyre. Temploma a Szentháromság. 44 fiókegyháza közül *Kásapatakon* sz. Rozália temploma. Adm. *Dóczy Endre*.

3. Bonchida. A XVI. században megszűnt plébánia 1801-ben alapított újjá. Temploma Nep. sz. János. Tizenegy fiókegyháza van. Adm. *Szabó Ferenc*.

4. Györgyfalva. Al. 1530. Temploma szent György. Adm. *Lázár Mór*, sz.-Fer. r.

5. Jegenye. A már 1432-ben létezett plébániát 1710-ben állították helyre. Temploma sz. Mihály. 38 fiókegyháza közül *Féregesen* a Fájdalmas Szűzről nev. házi kápolna. Adm. *Vetész Imre*, th. alesp.

6. Kajántó. Az 1427-ben alapított plébániát 1796-ban állították helyre. Temploma Mindenszentek. Tizenhárom fiókegyháza van. Plébános *Ferenczy Lajos*.

7. Katona. Régi pl. 1732-ben állították helyre. Temploma Szentháromság. A Haller grófok kastélyában kápolna van. 22 fiókegyháza közül *Sármáson* kápolna van a Teleky-kastélyban. Pl. *Péterffy János*.

8. Kide. Régi pl. Újjá al. 1766. Temploma Nep. sz. János. 64 fiókegyháza közül *Hidalmáson* a szűz Mária születése tiszteletére épült kápolna van. Adm. *Kis Lajos*, sz.-Fer. r.

9. Kolozs. A XVI. században megszűnt plébániát 1719-ben állították helyre. Temploma Nep. sz. János. Kivüle még a Szentháromság temploma van itt. Hét fiókegyháza van. Pl. *Lucze András*.

10. Kolozsmonostor. (Kolozsvár.) Hajdani apátsága megszűnt. A monostornak csak csekély maradványai vannak. Régi pl. 1536-ban megszűnt. 1787-ben alapított újjá. Temploma a Fájdalmas Szűz. Kivüle még az Urunk színeváltozása kápolnája van itt. Pl. *Kölin István*.

11. Kolozsvár. Régi plébániája a reformáció alatt tönkrement; 1716. újjáalapították. Temp-

MURÁNYI KALMÁN,
főesperes, plébános, Csik-Ráko.

loma szent Mihály. A templomot Zsigmond király építtette a XV. század elején. 1551-ben a lutheránusok, 1566-ban az unitáriusok foglalták el, de 1716-ban visszakertült. Három hajós, esücsíves, főkapuja a szép késő esücsíves stílus alkotás. A mellette levő téren áll Mátyás király emlékszobra. A szent Ferenc-rendiek temploma a bődögságos Szűznek és Páduai szent Antalnak van szentelve. Mátyás király építtette 1486-ban. Az 1566-iki üldözéskor a ferenciek elköltöztén, Báthory Kristóf fejedelem 1589-ben a jezsuitáknak adta. 1603-ban a protestánsok kirabolták. III. Károly adta vissza a sz. Ferenc-rendieknek. A minoriták temploma Urunk színeváltozásáról nevezett. Szent-Péter külvárosban szent Péter és Pál temploma áll; a Külmonostor-utcában a bold. Szűz kápolnája. Fiókegyházai közül *Szamosfalván* sz. Erzsébet temploma. További fiókegyházai: Dezmér (hajdani plébánia), Felek, Pusztaszent-Miklós.

FÉNYESFALVI BAK ENDRE,
főesperes, plébános, Vizakna.

PÁDUAI SZENT ANTAL KÁPOLNÁJA CSIK-SOMLYÓN.

10. *Borsos* kanonok, királyhegyi apát, föesperes. Szül. 1839 május 20. Máréfalván (Udvarhelymegye). A theológiát Budapesten végezte. 1863. Gyula-Fehérvárott lelkiig. 1870. főgimn. igazgató és theologiai tanár. 1873. internátusi főregens. 1882. a kath. státus előadója, mint ilyen az erdélyi kath. középiskolákat az 1883-iki 30. t.-c. szerint újjászervezte. 1890. kolozsvári pléb., egyszersmind kanonok. 1892. apát. Irodalmilag is működött. 1867-ben Fogarassy püspökkel megalapította és szerkesztette az Egyházi és Iskolai Hetilapot, 1876—1877-ben az Egyházmegyei Értesítőt, első alelnöke volt az erdélyi római kath. irodalmi társulatnak. Segédlelkész *Orbán Ferenc*, *Medgyesi János*. Hitoktatók: *György Illés*, dr. *Hirschler József*. Szent-Péter külvárosban lelkész *Szeres József*.

12. **Magyar-Fenes.** Régi pl. Újjá al. 1747-ben. Temploma Urunk mennybemenetele. Kilenc fiókegyháza van. Adminisztrátor *Gábor Mózses*.

13. **Mocs.** Régi pléb. Újjá al. 1785. Temploma Urunk mennybemenetele. 19 fiókegyháza van. Plébános *Héjja Kálmán*.

14. **Szarvas-Kend.** (Szolnok-Doboka vm.) Régi pl. Újjá al. 1725. Temploma Nagyboldogasszony. 16 fiókegyháza közül *Csáki-Gorbón* házi kápolna van a Fájdalmas Szűz tiszteletére. Pléb. *Agoston Lajos*. Helyi káplán *Csáki-Gorbón Holló Tamás*, sz. Ter. r.

15. **Szász-Fenes.** Régi pléb. Temploma Mindenszentek. Fiókegyháza közül *Hideghavason* a bold. szűz Máriáról nevezett házi kápolna van. Pléb. *Péter József*, aesp.

A CSIR-SOMLYÓI SZENT PÉTER-TEMPLOM DELNYUGATRÓL.

Küküllői föesperesség.

Föesperes: *Veress Lajos*, kerelőszentpáli pléb.

1. **Abosfalva.** (Kis-Küküllő vm.) Al. 1718. Temploma Szentháromság. Tizennyolc fiókegyháza közül *Mikefalván* a Hilíbi Gál-család kastélyában a szent Kereszt fölmagaszt. házi kápolna. Adm. dr. *Sántba Albert*.

2. **Bordos.** (Udvarhely vm.) Al. 1781. Temploma Loyolai sz. Ignác. Fiókegyházai: *Csőb*, sz. István kir. templomával, *Gyalakuta*, a sz. Kereszt kápolnájával. Havadtő, Ráva, *Szent-Demeter*. Temploma Nagyboldogasszony. Adm. *Szabó Márton*.

3. **Egrestő.** (Kis-Küküllő vm.) Al. 1764. Temploma a Szentháromság. Tizennégy fiókegyháza közül *Kelemenelkén* a Szentkereszt-kastélyban a szent Kereszt házi kápolna, *Körödon* a Kornis-kastélyban a szűz Mária születéséről nev. kápolna. Adm. *Szigethy István*.

4. **Hosszúaszó.** (Kis-Küküllő vm.) Régi pléb. Újjá al. 1769. Temploma Nagyboldogasszony. Tizenhárom fiókegyháza közül *Mikeszászán* a Szentháromság temploma. Pl. *Pál Kálmán*.

5. **Kerelő-Szent-Pál.** (Kis-Küküllő vm.) Újjá al. 1740. Temploma sz. Péter és Pál. A Haller grófok kastélyában a Szentháromság, a temetőben a bold. Szűz kápolnája. Fiókegyházai közül *Buzás-Besenyőn* a szent Kereszt, *Maros-Úgrán* az Angyali üdvözlétről nevezett kápolna, *Kis-Teremiben* házi kápolna van sz. Katalin tiszteletére. Pl. *Veress Lajos*, föesp.

6. **Küküllővár.** (Kis-Küküllő vm.) Régi plébánia, melyet 1738-ban állítottak helyre. Temploma Nagyboldogasszony. Tizenkilenc fiókegyháza van. Ellátja a medgyesi plébánia.

7. **Magyar-Zsákod.** (Udvarhely vm.) Régi pléb. Újjá al. 1874. Temploma Sárlos Boldogasszony. Fiókegyházai: *Magyar-Hidegkút*. Itt 1866-ban kápolna épült. *Óláh-Hidegkút*, *Óláh-Zsákod*. Ellátja a vécei plébánia.

8. **Radnót.** (Kis-Küküllő vm.) Al. 1764. Temploma szent József. Tizenöt fiókegyháza közül *Csapon*, mely hajdan plébánia volt, Nagyboldogasszony kápolnája van. Pl. *László János*.

9. **Szőkefalva.** (Kis-Küküllő vm.) Al. 1747. Temploma Ker. szent János. Kilenc fiókegyháza van. Pléb. *Mártonffy Sándor*.

A SEGESVÁRI TEMPLOM.

10. **Vécke.** (Udvarhely vm.) Al. 1729. Temploma szűz Mária születése. Fiókegyházai: Pipe, Szász-Nádas, Székely-Szállás, az Urunk mennybemeneteléről nevezett templommal. Adm. *Csiszér János*.

11. **Dicső-Szent-Márton.** Új plébánia. Temploma szent Kereszt. Adm. *Puskás Gergely*. Született 1863 márc. 4. Székely-Udvarhelyen. 1894 csertéshondoli, 1897 szőkefalvi lelkész, 1900 Dicső-Szent-Mártonban. Főgondnok és kegyúr pekrovinai *Pekri Sándor* nagybirtokos. Buzgóságának és tekintélyes adományának köszönheti a plébánia megalapítását.

Marosi főesperesség.

Főesperes: *Karácson Márton*, apát, marosvásárhelyi pl. Alesperes: *Rács István*, szászrégeni pl.

1. **Ákosfalva.** Al. 1714. Temploma sz. István kir. Tizennyolc fiókegyháza van. Adm. *Szmolen Pál*.

2. **Bőd.** Régi pl. Újjá al. 1764. Temploma szent Adalbert. Nyolc fiókegyháza közül *Sárdon* 1836 óta kápolna van. Adm. *Lukács Ádám*, sz.-Fer. r.

3. **Deményháza.** Al. 1868. Temploma Örangyalok. Fiókegyháza *Buzaháza*, sz. Anna templomával. Pléb. *Gegő György*.

4. **Ehed.** Al. 1839. Temploma sz. Péter és Pál. Adminisztrátor *Kalapács Imre*.

5. **Görgény-Szent-Imre.** Al. 1710. Templomát 1887-ben szentelték föl szent Imre tiszteletére. Kilenc fiókegyháza közül *Görgény-Úvegesürön* Nep. sz. János kápolnája. Adm. *Bálint Gergely*.

6. **Hodos.** Régi pléb. Templomát 1887-ben szentelték föl szent Mihály tiszteletére. Fiókegyháza Nagy-Szederjes. Pl. *Bocskor Zsigmond*.

7. **Jobbágyfalva.** Al. 1874. Templomát 1887-ben szentelték föl Szer. sz. Ferenc tiszteletére. Hét fiókegyháza közül *Nyárád-Szent-Annán*, a Lázár grófok sz. Anna kápolnája. Adm. *Flory József*.

8. **Jobbágytelke.** Al. 1781. Temploma a bold. Szűz születése. Öt fiókegyháza van. Pl. *Riskó László*. Szül. 1838 dec. 6. Nyir-Császáriban. Pléb. 1864-től. 1898. alesp.

9. **Kaál.** Régi pléb. Újjáal. 1720. Temploma Sárlos Boldogasszony. Hét fiókegyháza közül *Iszlón*, Urunk szineváltozása, *Maros-Járán* a szűz Mária neve kápolnája. Pl. *Oláh Károly*.

10. **Köszvényes.** 1484-ben létezett. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyháza *Mikbáza*, ahol a szent Ferenc-rendieknek templomuk van szent István király, ezenkívül kápolna Ker. sz. János tiszteletére. Adm. *Pap Tamás*.

11. **Köszvényes-Remete.** Al. 1783. Temploma Urunk mennybemenetele. Fiókegyháza Felső-Köhér. Pléb. *Pap János* t. esp. Szül. 1843 jan. 11. Máréfalván. 1870 vesztgintézeti lelkész Bodzán. 1871 lelk. Köröspatakon. 1880. curatus Jobbágyfalván. 1893. pléb. Köszvényes-Remetén.

12. **Maros-Szent-György.** Újjá al. 1720. Temploma sz. György. Fiókegyházai: Jedd, Maros-Szent-Anna. (Hajdan plébánia.) Admin. *Sánta Antal*, sz. Fer. r.

13. **Maros-Vásárhely.** Törv. város, Maros-Torda vm. székhelye. A régi plébániát 1702-ben alapították meg újra. Temploma Ker. sz. János. Ezenkívül van a sz. Ferenc-rendiek sz. Imre temploma. 25 fiókegyháza közül *Medgyesfalván* a bold. Szűz születése, *Náznánfalván* Nagyboldogasszony, *Nyárádlón* a Szentháromság kápolnája. Pl. *Karácson Márton* apát, főesperes. Segédlelkész *Jaross Béla*. Született 1877 április 30-án. Az apácáiskolában hitoktató. *Várterész Antal*. *Mészáros József* sl., aki a «Magyar Szemlé»-be és egyéb lapokba is dolgozott (áthelyeztetett Gyergyó-Remetére).

14. **Mező-Erked.** (Kolozs vm.) Régi pléb. Újjá al. 1729. Temploma sz. Mihály. Tizenhét fiókegyháza van. Ellátja a tekei plébánia.

15. **Mező-Sámsond.** Régi pl. Újjá al. 1740. Temploma Nep. sz. János. Huszon-

BOTH FERENC.

Monok, plébános. Gyergyó-Szarhagy

ÁVÉDIK LUKÁCS,

tőesperes, plébános, Erzsébetváros. Kis-Kukullómegye.

RÓMAI KATH. TEMPLOM GYERGYÓ-CSOMAFALVÁN.

16. **Hódmezővásárhely** körül hajdan kilenc volt plébánia. *Mező-Bándon* kápolna van szent István kir. tiszteletére. Pléb. *Ferenc*.

17. **Nagy-Ernye**. Régi pl. Újja al. 1729. Temploma Mindenszentek. Nyolc fiókegyháza közül *Kötvefáján*, hajdan plébánia volt, házi kápolna van. Pl. *Szabó György*, tb. esp., szentszéki tan. Szül. 1856 febr. 9. Csibán. 1883-1886. nevelő, 1886. szentháromsági, 1896. nagyérnyei pléb., 1898. esperes. Irt kisebb nevelési munkákat, továbbá cikkeket a «Magyar Állam»-ba és «Közművelődés»-be.

18. **Selye**. 1657 előtt keletkezett. Temploma sz. Mária Magdolna. Hét fiókegyháza van. Adm. *Szabó László*.

19. **Szász-Régen**. Újja al. 1726. Temploma a szűz Mária születése. 53 fiókegyháza közül 16 hajdan plébánia volt. *Ahafáján* a sz. Keresztről nevezett templom (ép. XVII. sz.), *Disznajón* sz. István királyról nevezett kápolna van. Pl. *Rácz István*, aesp. Szül. 1838 dec. 17. Brassóban. Megelőzőleg tanár volt a gyulafehérvári főgimnáziumban. Sl. *Truppel Győző*. Brodalmilag működik.

20. **Szent-Háromság**. Újja al. 1764. Temploma Szentháromság. Tizenöt fiókegyháza van. Pl. *Nagy Antal*.

21. **Teke**. (Kólozs vm.) Újja al. 1725. Templomát sz. Péter és Pál tiszteletére 1887-ben szentelték föl. 27 fiókegyháza közül hajdan 19 volt plébánia. Adminisztrátor *Szántó István*.

Belső szolnoki főesperesség.

Főesperes: *Bárány Lukács*, t. kanonok, szamosujvári örm. szert. pl. Esperes: *Zagyva Mihály*, óradnai pl.

1. **Alsó-Kapnik**. (Szatmár vm.) Al. 1819. Temploma a Nagyboldogasszony. 16 fiókegyháza van. Adm. *Karácsonyi Dániel*.

2. **Apa-Nagyfalu**. (Szolnok-Doboka vm.) Al. mint curatia 1866., plébánia 1870. Templomát 1870-ben szentelték föl sz. Gellért tiszteletére. 20 fiókegyháza közül *Sajó-Szent-Andráson* a bold. Szűz kápolnája. *Somkeréken* gr. Kornis Viktor kastélyában házi kápolna van. Adm. *Csiszér Ádám*.

3. **Bálványos-Váralja**. (Szolnok-Doboka vm.) Régi pl. Újja al. 1738. Temploma szűz Mária születése. Tizenegyi fiókegyháza van. Adm. *Paul György*.

4. **Beszterce**. (Beszterce-Naszód várm.) 1295-ben már létezett. 1550-ben megszűnővén, újja al. 1717-ben. Temploma Szentháromság. 45 fiókegyháza van. Plébános *Décsi Péter*, t. főesperes. Született 1829. Décső-Szent-Mártonban. Pl. 1883-tól, t. főesperes 1880-tól. Sl. *Boér Károly*. Született 1873 október 3. Nagy-Szebenben.

5. **Csicsó-Keresztúr**. (Szolnok-Doboka vm.) Régi pl. Újja al. 1720. Temploma sz. István kir. 39 fiókegyháza közül *Rettegen* magánkápolna van a bold. Szűz tiszteletére, *Bacán* a Kornis grófi család kastélyában házi oratorium van. Pl. *Dávid Sándor*.

6. **Deés**. Szolnok-Doboka vm. székhelye. Az 1564-ben megszünt plébániát 1712-ben állították helyre. Temploma Pád. sz. Antal, a Rózsahegyen Urunk mennybemenetele kápolnája. 86 fiókegyháza van. *Kapjonban* Nagyboldogasszony temploma, *Szent-Benedeken* a sz. Kereszt fölmagasztalása kápolnája, *Galgón* és *Szurdukon* házi kápolna. Adm. *Közma Dömötör*, sz. Fer. r.

7. **Deés-Akna**. (Szolnok-Doboka vm.) Újja al. 1755. Temploma Nagyboldogasszony. Nyolc fiókegyháza van. Adm. *Kovács Gyárfás*.

8. **Kapnikbánya**. (Szatmár vm.) Al. 1735. Temploma szent Borbála. Pl. *Kiss János*.

9. **Magyar-Lápos**. (Szolnok-Doboka vm.) Újja al. 1783. Temploma sz. Kereszt. 42 fiókegyháza közül csak néhányban laknak róm. katolikusok. Pl. *Miklós Albert*.

10. **Naszód**. (Beszterce-Naszód vm.) Al. 1764. Temploma Nep. sz. János. Huszonégy fiókegyházát legnagyobbbrészt gör.-kath. lakják. Adm. *Palikó Ferenc*.

11. **Oláh-Lápos**. (Szolnok-Doboka vm.) Al. 1787. Temploma Szentháromság. Tíz fiókegyháza van. Adm. *Simon Sándor*.

12. **Oláh-Láposbánya**. (Szolnok-Doboka vm.) Al. 1787. Temploma Szentháromság. Fiókegyházai: *Rákostálva*, *Horgospataka* Nagyboldogasszony templomával. Adm. *Opra Lajos*.

13. **Ó-Radna**. (Beszterce-Naszód vm.) Al. 1778. Temploma Szentháromság. Tíz fiókegyháza közül *Kobótelepen* a bold. szűz Mária kápolnája. *Lajosfalván* gr. Mailáth Gusztáv Károly építtetett 1900-ban szép templomot. Adm. *Zagyva Mihály*.

14. **Szamos-Ujvár**. Sz. kir. város. Örm. szert. pléb. Al. 1700.

FERENC KÁROLY,
főesperes, plébános, Gyergyó-Szent-Miklós.

SZOLNOKI SZENTMIKLÓS-ÉPÜLETH. TEMPLOM.

PÁLFI LÁSZLÓ,
c. kanonok, főesperes, Berec-
Háromszékmegye.

Temploma Szentháromság. Ugyanitt az angyal által udvozolt boldogságos szűz Mária temploma, továbbá a szent Kereszt kápolnája. Kilenc fiókegyháza van. Plébános *Bárany Lukács*, t. kanonok. Született 1841 augusztus 1-én Szamos-Ujvárott. Plébános 1879-től, 1894. esperes, 1895. főesperes, 1899. t. kanonok. Segédlelkész *Kapatán I. Márton*, árvaházi felügyelő. Született 1871 május 20. Szamos-Ujvárott.

15. Szamos-Ujvár. Latin szert. pl. Újjá al. 1825. Temploma c. szent Péter. A várban a Szentháromság temploma. Adm. *Salamon Béla*, sz. Fer. r.

16. Szék. (Szolnok-Doboka várm.) Régi pléb. Újjá al. 1742. Temploma Nep. szent János. Tizenhárom fiókegyháza van. Adm. *Pap Kajetán*, sz. Fer. r.

17. Vics. (Szolnok-Doboka vm.) Régi pl. Újjá al. 1885. Temploma Szentháromság. Hat fiókegyháza van. Adm. *Zsigmond Gusztáv*.

Torda-aranyosi főesperesség.

Főesperes: *Kovács Lajos*, tordai pléb.

1. Alsó-Jára. Újjá al. 1787. Temploma Szentháromság, 22 fiókegyháza van. Adm. *Lázár Antal*.

2. Felvinc. Régi pl. Újjá al. 1747. Temploma szent László. 1818-ban föleggették. 1857-ben helyreállították. Húsz fiókegyháza közül *Maros-Ujváron* Borr. sz. Károly, *Magyar-Csesztván* a szent Kereszt fölmagasztalása temploma. Adm. id. *Kovács Lajos*. Született 1843 augusztus 15. Csikverebesen. Adm. Felvincen 1896-tól. Több cikket írt különböző lapokba.

3. Harasztos. Régi pl. Újjá al. 1767. Temploma Szentháromság. Tizennégy fiókegyháza közül *Gerenden* házi kápolna van a sz. Kereszt fölmagasztalása tiszteletére, *Gyéres-Szent-Királyon* új templom épült 1896-ban Jézus sz. Szíve tiszteletére. Adm. *Bálint András*.

4. Mező-Szengyel. Régi pl. Újjá al. 1772. Temploma sz. István kir. Huszonhárom fiókegyháza közül tíz hajdan plébánia volt. *Gerend-Keresztúron* a bold. szűz Mária temploma, *Mező-Szakálon* és *Maros-Ludason* házi kápolna. Adm. *Kacza István*.

5. Sinfalva. Újjá al. 1773. Temploma a sz. Család. *Alsó-Szent-Mihály* fiókegyházban sz. Mihály kápolnája. Pl. *Lőrincz Ferencz*.

6. Torda. Régi pl. Újjá al. 1722. Temploma a bold. szűz Mária születése. Ugyanitt a sz. Ferenciek szent László temploma. Hat fiókegyháza van. Pléb. *Kovács Lajos*, főesp. Sl. *Bálint Vilmos*.

7. Torockó - Szent - György. Újjá al. 1727. Temploma Szentháromság. Fölsz. 1871. Tíz fiókegyháza van. Adm. *Barthó Boldizsár*, sz. Fer. r.

8. Tur. Újjá al. 1829. Temploma a sz. Kereszt fölmagasztalása. Tíz fiókegyháza közül *Mikesen* házi kápolna van a Szentháromság tiszteletére. Admin. *Györffy Fiedl*, sz. Fer. r.

9. Várfalva. Újjá al. 1750. Csak kápolnája van a sz. Kereszt tiszteletére. Hat fiókegyház tartozik hozzá. Ellátja a sinfalvai plébánia.

Udvarhelyi főesperesség.

Főesperes: *Jung Cseke Lajos*, székelyudvarhelyi plébános.

1. Atya. Al. 1622. Temploma sz. Mária Magdolna. Pl. *Rettegi József*.

2. Bözöd-Ujfalu. Al. 1729. Temploma a Szentháromság. Tíz fiókegyháza közül *Csokfalván* a bold. szűz Mária neve kápolnája. Adm. *Nagy Ferenc*.

3. Etéd. Al. 1783. Temploma szent Mihály. Fölsz. 1875. Öt fiókegyháza van. Adm. *Pap Gyula*. Szül. 1858. márc. 4. Hatolykán. 1885. lelkész Deményházán, 1892. Egréstön, 1895. Gyergyó-Kilyénfalván, 1899. Itéden.

4. Farkaslaka. Al. 1762. Temploma Nep. szent János. Fiókegyháza Kecset-Kis-

KOLOZSVARI FŐTEMPLOM.

GRÓF TOLDAI AGHI SAMU,
plébános, Petrosény.

- falud. Admin. *Bajna Ferenc*. Szül. 1856. október 1. Székely-Udvarhelyen. Adm. 1887-től.
5. **Fenyéd**. Al. 1815. Temploma Szentháromság. Admin. *Fekete Imre*. Szül. 1867. aug. 30. Hatolykán. Adm. 1895-től.
6. **Homoród-Karácsonfalva**. Újjá al. 1739-ben. Temploma Szent Boldogasszony. Tizenkét fiókegyháza van. Adminisztrátor *Szekerkes János*.
7. **Homoród-Remete**. Al. 1784. Temploma sz. Jakab. Öt fiókegyháza van. Adm. *Bálint Péter*.
8. **Kadicsfalva**. Al. 1802. Temploma sz. Anna. Fiókegyháza *Bethlenfalva*, a bold. szűz Mária templomával. Adm. *Gáspár János*.
9. **Kápolnás-Oláhfalu**. Al. 1837. Temploma sz. Péter és Pál. A temetőben a sz. Kereszt fölmagasztalásának kápolnája. *Homoródon* Ker. sz. János temploma. Pl. *Bodó Albert*, t. aesp. Szül. 1840. ápr. 27. Sz.-Királyon.
10. **Korond**. Újjá al. 1717. Temploma sz. Bertalan. Adm. *Hadnagy Mihály*.
11. **Küküllő-Keményfalva**. Al. 1894. Temploma sz. László. Pl. *Lőrincz Sándor*. Szül. 1862. máj. 21. Udvarhely-Szent-Királyon. 1896. pléb. Kapnikbányán, azután Keményfalván.
12. **Lengyelfalva**. Al. 1777. Temploma szent Erzsébet. Fiókegyházai: *Farcád*, *Sükő*. Adm. *Koncsag Ignác*.
13. **Lövéte**. Régi pl. Temploma a bold. Szűz születése. Adm. *Daró Alajos*.
14. **Máréfalva**. Régi pl. Temploma sz. Imre. Adm. *Györy László*.
15. **Oroszhegy**. Régi pl. Újjá al. 1748. Temploma Nagyboldogasszony. Adm. *Kiss András*. Szül. 1867. nov. 23. Csik-Szeredán. Pl. 1896. Szentháromságon, 1900. Oroszhegyen.
16. **Pálfalva**. Al. 1755. Temploma szent Mihály. Négy fiókegyháza van. Adm. *Szabó Elek*.
17. **Parajd**. Régi pl. Újjá al. 1747. Temploma Ker. sz. János. Fiókegyházai: Alsó- és Felső-Sófalva. Admin. *Bartos Dénes*. Szül. 1858. jún. 30. Székely-Udvarhelyen. 1888. lelkész Kajántón, 1892. Parajdon.
18. **Székely-Keresztúr**. Régi pl. Újjá al. 1767. Temploma szent Kereszt. Huszonegy fiókegyházában nagyrészt ev. reformátusok laknak. Adm. *Olah Antal*, ker. jegyző.
19. **Székely-Udvarhely**. Udvarhely vármegye székhelye. Régi pl. Újjá al. 1636. Temploma szent Miklós. Ugyanott a sz. Ferenciek szent Péter és Pál temploma, továbbá a városon kívül a Jézus szent neve kápolnája. Szombatfalva városrészben sz. György temploma. Tíz fiókegyháza van. Pléb. *Jung Cseke Lajos*, a bold. szűz Máriáról nev. veszprémvölgyi apát, főesp. Pl. *Sipos Károly*. A katolikus főgimnázium igazgatója *Jó Gáspár*. Szül. 1854. máj. 29. Bethlenfalván. Irodalmilag is működött. Paptanárok: Kovács János, Keith Károly, Gáspár István, Bodon Lajos, Varga Sándor.
20. **Szentegeyház-Oláhfalu**. 1360 előtt már létezett. Temploma szent Péter és Pál. Admin. *Pap Albert*.
21. **Szent-Király**. Régi pl. Temploma sz. István király. *Fancsal* fiókegyházában a sz. Kereszt fölmagasztalásának kápolnája. Pl. *Tamás István*. Szül. 1868. ápr. 1. Székely-Udvarhelyen.
22. **Szent-Lélek**. Régi pl. Temploma a Szentlélek. Hat fiókegyháza közül *Malomfalván* az Urunk színeváltozása temploma. Pléb. *Péterffy József*, esp. Szül. 1838. aug. 2. Csik-Szent-Simonban. Szent-Léleken pl. 1883-tól.
23. **Szent-Tamás**. Régi pl. Temploma sz. Tamás. Fiókegyházai: *Ulke* és *Tibód*. Ez utóbbi helyen szent Erzsébet kápolnája. Adm. *Süller István*. Szül. 1856. aug. 17. Korondon. Pl. 1891-től.
24. **Szováta**. (Maros-Torda vm.) Al. 1733. Temploma a Szentháromság. Ép. 1886. *Sóvárad* fiókegyházában sz. István kir. kápolnája. Tyukácon és a Cseresnyés-hegyen szintén kápolna. Adm. *Gazda Dénes*.
25. **Vágás**. Al. 1654. Temploma sz. Ilona. Tizenhárom fiókegyháza közül öt volt hajdan plébánia. Adm. id. *Péterfi Lőrinc*.
26. **Zetelaka**. Régi pl. Temploma a szent Kereszt föltalálása. A Mál-hegyen a bold. szűz Mária születéséről nev. kápolna. Plébános *Sebestyén Mózes*, aesp. Szül. 1858. okt. 24. Fancsalban. Pl. 1894-től. Aesp. 1899.
27. **Zsombor**. Al. 1777. Temploma sz. Terézia. Fiókegyházai: Alsó-Rákos, Daróc, Mirkvásár. Ellátja a karácsonfalvai plébános.
- Egyházmegyei papok különböző hívatásokban. Barácz Albert*, orsz. fegyházintézet lelkész N.-Ényeden. *Lukács Károly*, orsz. fegyházintézet lelkész Szamos-Uvárott. *Tóth István*, gimn. hittanár Nagy-Szebenben. *Heinrich Ignác*, katonai lelkész Temesvárott. Dr. *Zeng Miklós*, katonai lelkész Fuldában. *Zsigmond András*, katonai lelkész Nagy-Szebenben. *Péter György*, kat. lelkész ugyanott. *Gárdik Illibald*, kat. lelk. Morva-Fehérttemplomban. Dr. *Szuchy Béla*, kat. lelk. Bécsben. Dr. *Sándorffy Nándor*, főgimn. tanár Fiumében. *Szentpétery*

BÍRÓ BELA,
apát, kanonok, kolozsvári plébános.

DECSEY PÉTER,
főesperes, Beszterce.

generalis gyűlésekben a magok religióján levő főmagistratusoknak és patronusoknak egyenlő tetszésökből reformáljanak, variáljanak, concludáljanak és constitutiókat csináljanak a hallgatókkal és külső vendekkel köz-, vagy azokra is nézendő dolgokban». Ebben az egyházi és világi elemnek közös gyülekezési jog adatik az egyháznak olyan ügyeire nézve, amelyek a hit- és erkölcsi tanokat nem érintik, vagyis ahogy későbben kifejezték: az egyháznak világi vonatkozású ügyeire. Ezen az alapon az erdélyi katolikusok, egyháziak és világiak vegyesen időnkint összeültek és az egyház világi vonatkozású ügyeit intézték.

Az erdélyi katolikus Státus elnevezés abban az időben keletkezett, amikor a XVII. század vége felé arról volt szó, hogy miként menjen át Erdély a magyar király alá. Az erről folytatott tárgyalásban az erdélyi három (magyar, székely és szász) nemzet érdekeinek megóvása mellett súly fordított a négy recepta vallás érdekeinek megóvására is. Valamint nemzeti érdekek tárgyalására az ugyanazon nemzetbeliek külön jöttek össze, ép úgy külön jöttek össze politikai pártkülönség nélkül a vallási érdekek tárgyalására az ugyanazon valláshoz tartozók is. Az országgyűlés katolikus tagjainak ezen összejövételét az erdélyi katolikusok Státusa gyűlésének kezdték elnevezni, amely elnevezés állandóvá lett.

Ezen gyűléseknek a tárgyát mindaz képezte, ami az erdélyi katolikusok ügyére vonatkozott, amik között különösen fontos volt kezdetben a vikárius-választás, később püspök-jelölés joga, ami az Approbata P. I. t. 1. artic. 9-en alapult.

Ezen törvény szerint ugyan püspöke a négy recepta közül csak a három reformált egyháznak volt, a katolikusoknak csak vikáriusuk volt, mert az 1610-ben Besztercén tartott országgyűlés kimondotta, hogy «A pápista papoknak püspökjök ne legyen», de a vikáriust mindig szabadon választották. Mikor azonban Erdély a magyar király fejedelemsége alá átment és az erdélyi püspökség visszaállított, a püspököt is választották, még pedig úgy, hogy a kandidációra a Státus egyenesen felségi parancs következtében hivatott össze.

Az 1767 évvel nagy változás állott be a róm. kath. Státus autonómiájában azért, hogy Mária Terézia fölállította az úgynevezett *catholica commissio*t, amelynek hatáskörébe utalta az összes alapítványi és iskolai ügyeknek intézését. A Státusnak ugyan megmaradt ezután is autonómiája, de a katolikus egyház világi vonatkozású ügyeinek intézése úgyszólván egészen a commissio kezébe ment át, úgy hogy a státusgyűléseknek, amelyek ezután is megtartottak, csak a Státus sérelmei képezték tárgyát, amely sérelmeknek egyike épen maga a commissio főnállása volt.

Habár a státusgyűlések a commissio főnállása mellett a sérelmi ügyeken kívül úgyszólván tárgyalanok voltak, de kitartással mégis nagy eredményeket tudtak kivívni, amelyek között a legfőbb a püspökségnek visszaállítása III. Károly alatt és a kato-

János, státusi tisztviselő Kolozsvárott. Dr. Balazs Andras, Kolozsvárott. Tóth Kálmán, tanítóképző tanár Nagy-Szebenben. Dénes Béla, Bécsben. Varga Ferenc, Gyula-Fehérvárott.

Nyugalmazottak: Albert Mihály, Andrassy Sándor, Bardócz Dénes, Benkő Pál, kiérd. főesp., Deák István, Öllé Elek, Fülöp Alajos, Szeles Lajos, Vitos Mózes író (időközben meghalt), Kórody Endre, gimn. igazgató, Forster János, v. püsp. szertartó, Gál Elek, Pap Lőrinc, Puskás Tamás, Csiby Tamás, Csató Ferenc, t. aesp., Tallván Miklós, Lestyán Alajos, Fakó Béla, Konez Ignác, Hoffmann Mihály.

Az erdélyi róm. katolikus Státus.

A híres erdélyi szabadságnak egyik úgyszólván klimatikus kihajtása az erdélyi egyházak autonómiája, amely szerint az erdélyi fejedelemségben törvényileg jog adatott a bevett vallásoknak — az úgynevezett receptáknak — hogy ügyeiket önmaguk intézzék. Ez azért nevezetes, mert Erdélyben a katolikus egyházra olyan szervezetet hozott létre, aminő tudunk szerint nincs máshol sehol az egész világon.

Az erdélyi autonómiának alapja az Approbata P. I. t. 1. art. 3, amely szerint «a négy bevett valláson levőknek (a hitnek és vallásnak fundamentumiban s articulusiban való dolgokat kivéve) megengedtetik, hogy

A KOLOZSVÁRI KEGYSRENDI TEMPLOM AZ EGYHÁZMELLÉ. 112

amelyek szerelmes törvényeknek megszüntetése Mária Terézia alatt az 1744-iki szebeni országgyűlés által a VII. articulusal.

A szerelmi statusgyűlések között nevezetes az 1791-iki, amelynek kérelmére az 1794-iki országgyűlés Kisasszony-havának 5-ik napján jegyzőkönyvének 2-ik pontja alatt «De negotiis Religionis Romano-Catholicorum directioni plenariae ipsiusmet status catholici et episcopi concedendis» egy articulust hozott, valamint ugyanakkor «de restitutione fundorum romano-catholicis adeptorum ut et fundationum ad mentem fundatorum fienda administratione» egy másikat.

Az országgyűlés az előbbi 146., az utóbbit 158-ik articulus gyanánt legfelsőbb jóváhagyás végett fölterjesztette, meghatározván az előbbiben: Quemadmodum directionem in Religiosis apud Helveticas, et Augustanas Confessionis Evangelicos, prout et Unitarios tenore Appr. Consti. P. I-mae T. 1-mi Art. 3-tio usuque antiquo, et Legali per Status earundem Religionum seu illarum Consistoria gerere solent, ita a parte R. Catholicorum etiam Negotia Ecclesiarum, Scholarum, item et piarum Fundationum annuente Sua Majestate Sacratissima ipsismet Statibus R. Catholicis, eorumque Episcopo dirigenda conceduntur, sublatis virtute huius Articuli Commissionibus cum influxu, et sub directione Gubernii Regii hactenus celebratis. A 150. articulus szerint pedig javaslat tétetik az alapítványoknak visszaadása iránt.

Az articulusok szentesítés végett az országgyűlés által fölterjesztetvén, az 59. (53.) törvényzikkely által a négy recepta teljes egyenlősége ki is mondatott, valamint a 60. (54.) törvényzikkely által az alapítványok is helyreállítottak, de a

RÁC ISTVÁN,

esperes, plebános, Szász-Regen

146. sz. alatt szentesítés végett fölterjesztett főttebbi articulust Ferenc király nem fogadta el.

Hogy a fölterjesztett 146-ik articulus szentesítést nem nyert, annak az a magyarázatja, mert fölösleges volt arra nézve törvényt hozni, amire törvény már volt. Ezáltal tehát Ferenc király elismerte, hogy az erdélyi katolikus Státus autonómiája törvényen alapszik.

Mindazonáltal státusgyűlés nem tartatott egész 1848-ig. Ekkor az új helyzet következtében Kovács Miklós püspök Kolozsvárra összehívta a Státus vegyes gyűlését, de határozatai a bekövetkezett állapotok miatt nem voltak fogantathatók.

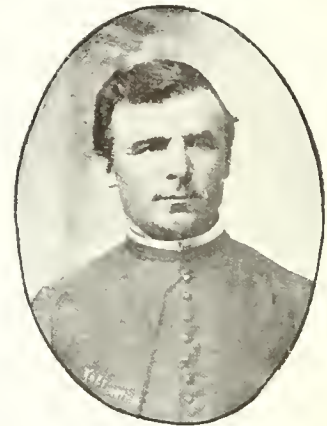
1849 után a Gubernium és vele a catholica commissio is megszűnt és helyébe lépett a *Statthaltereik*. 1860-ban a Gubernium visszaállított és visszaállított benne régi szervezetében a catholica commissio is. Midőn a Gubernium az 1868-iki törvény 43. cikkelye következtében 1869-ben megszűnt, akkor is a vallás- és közoktatásügyi miniszternek Pécsy királyi biztoshoz intézett leirat szerint a *catholica commissio a kath. autonómia megállitásáig Kolozsvárott ideiglenesen főtartatott*, amely mint ideiglenes bizottság vitte az ügyeket egészen 1873-ig, amikor is azokat a státusgyűléstől választott igazgatótanács vette át.

Fogarassy Mihály püspök 1866-ban Kolozsvárt az országgyűlés alkalmával az ősi gyakorlat szerint összehívta az országgyűlés kath. tagjait. E gyűlésből a kath. Státus ő Felségéhez egy terjedelmes föliratot intézett, amelyben a királyi főkormányzóknak mellett főmállott catholica commissio megszüntetését, az annak hatásköréhez tartozott ügyeknek az erdélyi katolikus státusgyűlésre és az annak kebeléből választandó 24 tagú választmányra való bízását, az egyházi, iskolai, alapítványi vagyonnak a státusgyűlés rendelkezése és kezelése alá minél előbb való átadását kérték.

Ezen felségfolyamodványra a választ 1867. évi szeptember 12-én Eötvös miniszter adta ki, mely szerint ő cs. és apostoli kir. Felsége aug. 19-én kelt legfelsőbb elhatározásával legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy az erdélyi főkormányzóknál főmállott ügynevezett catholica commissio megszüntetvén, az eddig annak hatásköréhez tartozó ügyek az erd. róm. kath. Státusnak 1866-ik évi január 10-én Kolozsvárott tartott gyűlése jegyzőkönyvében körülírt szerkezetű gyűlésnek és az annak kebeléből választandó bizottságnak befolyásával kezeltessenek és intéztessenek azon módozatok szerint, melyeket ő Felségének magyar kormánya az összes érdekeltekkel egyetértőleg legfelsőbb kegyúri és főfelügyelői jogainak csorbítása nélkül fog megállapítani és legfelsőbb elhatározás alá terjeszteni.

Az ezután tartott státusgyűlések mind ő Felségének említett engedélye alapján hívatlak össze; ezen az alapon hívatott össze Gyula-Fehérvárra az 1868-iki státusgyűlés is, amelynek föladata lett volna az 1866-iki alapon a státusgyűlést szervezni s annak kebeléből a 24 tagú bizottságot megválasztani. Azonban a státusgyűlés a heves vitatkozások miatt ezen föladatait nem tudta bevégezni. Az erdélyi püspökmegyei róm. kath. Státusnak szervezetét tíz fejezetben ugyan megállapította, de mielőtt kebeléből a 24 tagú bizottságot megválasztotta volna, a gyűlés február 15-én bezáratott.

Amit az 1868-iki státusgyűlés elmulasztott, annak pótlására hívatott

PAP JÁNOS,

esperes, pléb., Kőszvényes-Remete.

FOGARASSY MIHÁLY,

és Váradon, főmállott, Szász-Regen

össze a következő stá tusgyűlés 1873-ban, mely is a 24 tagból álló igazgatótanácsot megvalasztotta s azt utasítással ellátta, a vallás- és közokt. miniszterhez pedig a jegyzőkönyv fölterjesztése mellett egy föliratot intézett, amelyben őt kérte, hogy határozatait ő cs. és apostoli kir. Felsége elé terjeszse s eljárására a legfelsőbb királyi szentesítést kieszközölje.

A fentebbiek által az erd. róm. kath. Stá tus autonómiaja a jelenlegi alakot nyerte és ezen az alapon fejlett tovább egész a mai napig.

A Stá tus hatósága az erd. róm. kath. vallás-, tanulmányi-, ösztöndij-, terézárvaházi-, elemi iskolai-, tanítói nyugdíj-, tanári nyugdíj-, gr. Nemes-féle reáliskolai- és tisztviselői nyugdíjalap kezelésére, továbbá a tanulmányi alap tulajdonát képező kolozsmonostori, az ösztöndij-alap tulajdonát képező nagymási, a vallás-, tanulmányi és ösztöndij-alapok tulajdonát képező radnóti és alsóbajomi uradalmak kezelésére, a hét róm. katolikus főgimnázium és azok mellett levő finevelő-intézetek (konviktus, internátus) és a nagyszebeni Teréz-árvaház ügyeinek intézésére terjed ki.

Jelenleg a stá tusgyűlésnek tagjai: az időbeli erdélyi püspök, az igazgatótanács tagjai, a patronátusok, a dignitáriusok, főrendi tagok, a királyi kincstárnak (mint patronusnak) képviselői, a főispánok és polgármesterek, a királyi táblák bírái, az országgyűlési képviselők, minden esperesi kerületből két világi és egy papi képviselő, a székeskáptalan tagjai, a püspöki hivatal tagjai, a szentszéki tanácsosok, a kerületi esperesek, a szerzeti tartományi főnökök, a püspöki papnevelő tanárai, a finevelő-intézetek igazgatói, a gimnáziumok 1—1 képviselői, az 5000 hívőt meghaladó egyházközségek 1—1 képviselője, a kolozsvari egyházközség 3 képviselője. Stá tusgyűlési tagok természetesen csakis róm. kath. vallásúak lehetnek, akiknek 1/3-ának egyházi és 2/3-ának pedig világi állásúaknak kell lennie.

Stá tusgyűlés rendszeren minden évben egy van; de a szükség szerint rendkívüli stá tusgyűlés is tartatik. A stá tusgyűlést a püspök hívja össze, aki annak állásánál fogva természetes elnöke; van még világi elnök is, akit a stá tusgyűlés a maga kebeléből választ; választ még esetről-esetre két jegyzőt is, egy világit a jegyzőkönyv vitelére s egy egyházit a kiadványok megszerkesztésére. Egyébiránt a Stá tus közgyűlésének szervezete és ügyrendje nincs szorosan meghatározva, mert az 1874-iki stá tusgyűlés által alkotott szabályzat nem lépett érvénybe; a stá tusgyűlés ma is az 1866-iki szervezet alapján hivatik össze.

A Stá tus ügyeit intézi a 24 tagból álló igazgatótanács, mely 1/3 részben egyháziakból, 2/3 részben világiakból áll és amelynek tagjai 1/3-ad részben évenként kilépnek, de újra megválaszthatók. Az igazgatótanácsnak is állásánál fogva természetes elnöke a püspök, mivel azonban az igazgatótanács székhelye Kolozsvár, az elnöki tisztet a világi elnök végzi.

SIBESTYÉN MÓZES,
esperes, plébános, Zetelaka

SZEKELYUDVARHELYI RÓMAI KATH. TEMPLOM.

A CSANÁDI PÜSPÖKSÉG.

NEVÉT a püspökség a Maros balpartján fekvő Csanád vártól (előbb Marosvár) kapta, amely még a rómaiak idejében keletkezett és már a kereszténység első századaiban fontos katonai jelentőséggel bírt. Mint az egyetemes történetben körülményesen elmondjuk, sz. István 1030 körül a Csanád vezér által Ahtonyon nyert győzelem után alapította a püspökséget, melynek első fejévé sz. Gellértet tette.

Az Árpád-házi királyok idejében a csanádi püspökség nagy virágzásnak örvendett. Számos templom és kolostor hirdette mindenfelé az akkori kor vallásosságát. A püspökséget anyagi javakkal maga sz. István látta el gazdagon, s példáját utódai is követték. Szellemi tekintetben is a püspökség előkelő helyet foglalt el, mert főpásztorai tudományuk és életszentségük által magas egyházi és állami állásokba jutottak s mindenkor ragyogó előképei voltak az igazi főpásztornak.

Sokat szenvedett a püspökség a törökök berohanásai alatt már a XV. században, de Hunyadi János és fia, Mátyás király az okozott kárt sietett helyreépíttetni. Végzetes csapást mért a püspökségre az 1514-iki parasztlázadás. Dózsa György betört Csanádra, fölgyújtotta a székesegyházat, püspöki és kanonoki lakásokat, az akkori püspököt, Csáky Miklóst karóba húzással kegyetlenül halálra kínoztta. A szerencsétlen mohácsi csatában Csaholy Ferenc csanádi püspök is elesett. Magyarországgal együtt a csanádi egyházmegye is a török martaléka lett s alig szenvedett egy is többet nálánál. A hitélet, mint mindenütt, ennek a püspökségnek területén is teljesen megszűnt. A megye főpásztorai bujdosva húzódtak meg más egyházmegye területén s később csak címét viselheték püspökségüknek.

Az 1697. évi szeptember 11-én vívott zentai csata fölszabadította az egyházmegye déli részét a török járom alól, míg a Nagy-Beeskerek alul fekvő rész Temesvár városával együtt csak savoyai Jenő hercegnek 1716. évi október hó 13-án kivívott győzelme után került a magyarság birtokába. Gr. Nádasdy László 1710-ben kineveztetvén csanádi püspökké, a Jézus-társasági atyákkal együtt mindent elkövetett, hogy az elhanyagolt hitélet újabb virágzásnak induljon. Az udvari kancelláriának 1719. évi augusztus hó 22-én kelt rendeletével a püspökség székhelyéül Szeged jelöltetik ki, székesegyházul pedig a szent Demeterről nevezett templom. Ez a királyi adományozás azonban a Maroson túl fekvő területre, az úgynevezett temesi bánságra nem terjedt ki, mert az külön katonai kormányzó főnhatósága alatt állott.

A hajdani dús jövedelem helyett most a püspöknek évi 5000 forinttal kellett beérnie s ezen összegből még 2000 frtot négy kanonok javadalmazására fordítani.

Nádasdy püspöknek 1730-ban bekövetkezett halála után a püspöki székre nem magyarok, hanem külföldiek emeltettek s például br. Falkenstein püspök 1731 május 31-én csak oly korlátozással neveztetett ki püspökké, hogy joghatósága a Csongrád- és Csanádmegyéből álló temesi bánságra ki nem terjesztetik, mert ez Magyarországból kiharóztatván, katonai kormányzó főnható-

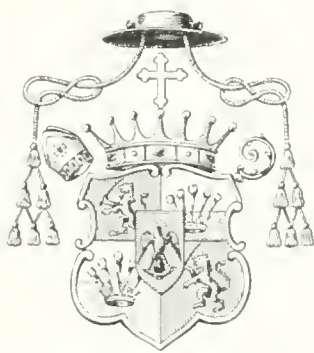
sága alatt az osztrák császár uralma alá tartozik, ki a kegyúri jogokat is mint ilyen s nem apostoli királyi minőségében gyakorolja.

A temesi bánság katonai kormányának fölterjesztésére III. Károly király 1738. évi május hó 10-én kelt leiratával elrendelte, «hogy a püspöki és káptalani székhely ősi nevének épségben tartásával Szegedről Temesvárra helyeztessék át s a székesegyház is itt emeltessék». 1740-ben a káptalan már Temesvárott székel. *Stanislavich* Miklós püspök pedig a következő év február 4-én vonult be ünnepélyesen új székvárosába. Mária Terézia királynő kárpótolni óhajtván a püspökséget a háborúk alatt szenvedett veszteségeikért, *Stanislavich* püspök kérelmére Makó, Igács, Kopács, Csókás, Rákos, Dál, Szent-Lőrinc, Temes és Lele kincstári birtokokat, melyeket már Nádasdy és Falkenstein püspökök birtak volt, különös kegyelmének jeléül örök időkre a püspökségnek adományozta s egyúttal elrendelte, hogy az 1736-ban még III. Károly király idejében megkezdett székesegyház építése befejeztessék, amely 1754-ben az istenitisztelet céljaira át is adatott.

Br. Falkenstein Béla püspöksége alatt a csanádi egyházmegyéhez tartoztak még a jelenleg az ország határain kívül fekvő Majdánbeck, Cernastiza és Negotin plébániák is; a körösbányai és nagyhalmágyi plébániák pedig az egész körösbányai kerülettel együtt 1786. évi július hó 25-én kelt királyi rendelettel a csanádi egyházmegyétől elszakítottak és az erdélyi püspökségbe kebelezettek.

Mária Terézia királynő, ki a csanádi püspökség iránt mindig kiváló kegyességgel viseltetett, 1778 évi április 27-én kelt királyi rendelettel a temesi bánságot a magyar szent koronához csatolta és Torontál-, Temes- és Krassómezyét régi jogaiba helyezte.

Csajághy Sándor püspök kérelmére I. Ferenc József királyunk Ő Felsége 1859-ben visszaállította az egyházmegyében létezett és a XVI. században megszűnt főesperességeket. Csajághy utódja az áldozatkészségével örök nevet hagyott Bonnaz Sándor volt (1860—1889.), akinek nyomdokait híven követi az egyházmegye mostani feje, Dessewffy Sándor püspök.

DESSEWFY SANDOR, CSANÁDI
PÜSPÖK CIMLRE.

DESSEWFFY SÁNDOR, CSANÁDI PÜSPÖK.

A CSERNEKI és tarkeői Dessewffy-nemzetség sárosmegyei lubotini ágából származó Dessewffy Antal temesmegyei alispán, mint Temesmegye országgyűlési követe, családjával együtt Pozsonyban tartózkodott 1834-ben, midőn őt neje, Kopauer Ignác, Temesvár egykori polgármesterének s a pozsonyi országgyűlésen követének leánya, Zsuzsánna, június 3-án fiúgyermekkel ajándékozta meg. A kis Sándor első gyermekéveit Temesvárott töltötte, de már hét éves korában, 1841 december 27-ikén Aradra jutott, hol édesatyja 1841-ben az akkor szervezett váltótörvényszék elnökévé lett. Miután az atya 1843-ban elhalálozott, a család Sárosmegyébe költözött. Az édesanya ellátásra és nevelésre a kisszebeni kegyesrendiekhez adta fiát, aki a gimnázium hat osztályát itt, a hetediket Kassán, a nyolcadikat magánúton végezte, az érettségét pedig Egerben tette le 1852-ben kitűnő sikerrel. Bartakovics Béla egeri érsek fölvette őt a papjelöltek közé s a következő évben Budapestre küldte.

Minekutána az egyetemi tanulmányokat kiváló eredménnyel elvégezte, 1857 augusztus 9-ikén, püspöki elődje halála napján, pappá szentelte őt érseke, majd Füzes-Abonyba káplánnak küldte. Két évi káplánkodás után az 1859-60-iki iskolai évre az egeri jogi lyceumban a latin nyelv és bölcsélet tanárává lett, de már a következő iskolai évre a budapesti központi papnevelő-intézet tanulmányi felügyelőjévé nevezte ki Szeitovszky János hercegprímás. Mint ilyen az egyetem hittudományi karán tanárhelyettesként is működött s 2 1/2 éven át a lelkipásztorkodást adta elő. 1866-ban Egerbe rendelte őt érseke lyceumi hitszónoknak s a jogakadémián a magyar pragmatikus történet, a statisztika és a politikai tudományok tanárának. Tanári működése mellett egyúttal szerkesztette az «Eger» című lapot.

1868-ban Perger János egeri kanonok kassai püspökké neveztetett ki s titkárnak Dessewffy Sándort vitte magával, egyúttal szentszéki tanácsossá nevezvén ki őt. Mindjárt a következő évben a vatikáni zsinatra Rómába kísérte főpásztorát, ott hét hónapig tartózkodott s ezalatt elsajátította az olasz nyelvet. Kassán mint titkár öt évet töltött s ez idő alatt hivatala buzgó teljesítése mellett nagy társadalmi tevékenységet is fejtett ki, többi közt megvetette alapját a kassai múzeumnak.

1873-ban özvegy Bretzenheim Kandina hercegnő kegyúri bemutatására sárospataki plébánossá, 1874-ben kerületi esperessé lett. Mint lelkész és esperes igen sokoldalú tevékenységet fejtett ki, a katolikus tanügyet Sárospatakon fáradságot és áldozatot nem kimélve fölvirágoztatta, a női kolostort bővítette, négy tanító lakását és a fiúiskola tanítási termeit létesítette. 1877-ben a sárospataki állami tanítóképző püspöki biztosává és az igazgatóság tagjává neveztetett ki. A vegyes vallású városban a társadalmi béke apostola s a város minden művelődési mozgalmában főtényező volt. Mint sárospataki esperes-plébánost 1876-ban Trefort Ágoston kultuszminiszter a megüresedett kassai püspökségre akarta a felségnek ajánlani, de a szerény esperes ezt a jelöltetést, fiatalabb hivatkozva, elhárította magától.

Erdeméi elismerésül Schusztér Konstantin püspök előterjesztésére 1882-ben a szent keresztől nevezett veres-keresztúri apáttá, 1884-ben pedig kassai kanonokká nevezte ki őt a király. Sáros-

CSIRNKEI ÉS TARKI OI DESSI WÉFFY SÁNDOR.

CSANÁDI PUSPOR.

patak városa mélyen fájlalta a lenkölt szellemű, fáradhatatlan tevékenységű és nemes szívű főpapot s halála elismerésül díszpolgárrá választotta.

Kassai kanonokságának öt éve alatt óriási tevékenységet fejtett ki. Erejének javát mint egyházmegyei főtanfelügyelő, mint a kassai tanítónőképző-intézet és az Orsolya-szűzek iskolájának igazgatója, a tanügy fölvirágoztatására szentelte. Egyúttal a káptalani javak kezelője, zsinati vizsgáló s a középiskolai hittanárokat képesítő bizottság tagja, városi képviselő s az alapítványi kórház igazgató-választmányának, a katolikus legény-egyesületnek, a kassai múzeum-egyesületnek és a lelkészek egyházmegyei egyesületének elnöke volt. 1886-ban kassai főesperes és a kassai főreáliskolánál püspöki biztos lett.

A CSANÁDI SZÉKESEGYHÁZ TEMESVÁROTT.

Aldásos, buzgó tevékenysége kezességet nyújtott arra, hogy tehetségeit szélesebb működési körben mint egyházmegyei főpásztor is az egyház és a haza nagy javára fogja érvényesíteni, azért a Bonnaz Sándor halálával megüresedett csanádi püspöki székbe helyezte őt a szentszék és az apostoli király bölcsessége. Legkegyelmesebben kineveztetett 1890 január 4-ikén, apostoli megerősítést nyert június 26-ikán, fölszentelte Bubicz Zsigmond kassai püspök, Császka György szepesi és Vályi János eperjesi gör. kath. püspökökkel augusztus 31-én, püspöki székét elfoglalta szeptember 24-én.

Temesvár városa «Üdv a hazatérőnek» föliratú diadalívvel és — miként az egész egyházmegye — nagy reménnyel fogadta az új főpásztort. És e remény valóra vált. Dessewffy Sándor püspökre büszke a csanádi egyházmegye papsága, az egyházmegyéhez tartozó hét vármegye, a négy szabad királyi város értelmisége és népe egyaránt. Mert Dessewffy egyike a legkiválóbb püspököknek. Éles ítélő- és alkotóképességgel áldotta meg őt a Gondviselés. Ismeri az életet s ismeri —

s szeretni az embereket. Igen, igazi, tettekre osztózkodó szeretettel szereti papjait, szereti az értelmileghez tartozó híveket és a nép gyermekeit s ennek a szeretetnek szüntelenül oly nyilvánvaló jeleit adja, hogy méltán és kitüntetőleg a szeretet apostolának lehet őt nevezni. Emellett nyájas és kedves mindenkivel szemben, a leereszkedésnek nyoma sincs nála, természetesen, közvetlenül érintkezik mindenkivel, nagygyal és kicsinyvel. És mivel a szeretet szeretetet szül, azért nemesak tisztelettel és nagyrabecsüléssel, hanem igazi, nagy szeretettel vannak iránta papjai, hívei s mindenki, aki őt ismeri. Egyházmegyéjét a legrövidebb idő alatt teljesen meghódította személyének.

Emellett rendkívüli tapintattal jár el az ügyek elintézésében, legteljesebb mértékben megadja mindenkinek a magáét, sőt lehetőleg többet, mindenkinek jogos és méltányos igényeit, kívánásait igyekszik kielégíteni s az ellentétek kiélesítését kerüli. Azért alkalmas a legkényesebb ügyek elintézésére s bizalommal van iránta mindenki: hatóságok és felek egyaránt.

Amikor 1891 június 3-ikán, bérmaújtában, Torda mellett, a lovak megbokrosodása következtében lábán megsérült, egyházmegyéjének papsága és hívei, sőt az egész ország mélyen érzett részvételének jeleit adta, azonkívül a papság hálából azért, hogy főpásztora fölépült, a tordai templomban díszes oltárt emelt Jézus szent Szive tiszteletére.

Tizenkét évi püspöki kormányzása telve böles intézkedésekkel, nagy alkotásokkal.

Mindenekelőtt a hívek üdvösségének óreiről gondoskodott, edzve őket és nekik jó sorsot biztosítva. Papjainak lelki üdvére 1893-ban, majd ismét 1898-ban székhelyén lelki gyakorlatokat tartatott, melyekben ő maga is részt vett.

Nagy gondja van arra, hogy a papi pályára lépő ifjak kiképezetése és neveltetése minél tökéletesebb legyen, ezért papnevelőjében elüljárókul és tanárokul a legkiválóbb erőket alkalmazza, azok iránt a legnagyobb főpásztori figyelemmel van, a papnövendékek javára úgy az oktatás tárgyát és módját, mint az életmódot illetőleg nagymértékű jobbitásokat rendelt el. A kiváló tehetségeket Budapesten és Bécsen kívül Rómába és Innsbruckba, sőt az egyházi zene elsajátítására Regensburgba is elküldi.

A tanügy fölvirágoztatására a szegedi püspöki tanítóképző-intézetet nagy költséggel az általa vett új épületbe helyezte át, kellőképp fölszerelte, élére kitűnő szakerőket állított, belakó növendékek intézetével látta el, a tanárok és ifjak jólétéről szüntelenül gondoskodik s amikor csak szeret teheti, meglátogatja őket.

Egyik legnagyobb és legfontosabb alkotása a püspöknek női tanítóképző létesítése Szegeden. Hogy ez a nagyszabású, szép új épületben, tágas helyiségekben elhelyezett, dúsan fölszerelt intézet az eszme első nyilvánításától két év alatt egészen lábra állott, sőt mind a négy tanfolyammal dicsekedhetett, ennek a rendkívüli eredménynek elérésére közreműködött Dessewffy püspök nagy lelkesedése, melylyel az ügyet fölkarolta, áldozatkészsége, mely a lehetőség legszélső határáig elment, kiváló szakértelme, melylyel a művet megvalósította, a böles tapintat, melylyel az összes illetékes tényezőket bevonta s az a nagy tisztelet, nagyrabecsülés és bizalom, melylyel az ő feleként személye iránt a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr és a minisztérium vezértisztviselői, valamint Szeged szab. kir. város viseltetik. 1901 november 3-ikán ünnepiesen fölavatta és egy tanulmányának mondható, tartalmában és kidolgozásában remek, minden jelenlevőt mélyen megindító előadásban megnyitotta a nagyra hivatott, már akkor 150 növendéket számláló intézetet.

Dessewffy Sándor mindent elkövet a hitélet emelésére. Szíves-örömmel, lelkesen és szívhez szólón prédikál s szentbeszédeiből 1900-ban «Dessewffy Sándor ünnepi és alkalmi szentbeszédei» címmel egyházmegyéje szeretett papságának ajánlva gyűjteményt adott ki, melyet a szakkbirálat magasztalással illetett, a lelkészkezdő papság pedig hálával fogadott.

1895 október 6-ikán kétszázadik évfordulója volt annak, hogy a mária-radnai kegyelemkép a templomot és kolostort elhamvasztó tűzvészben sértetlen maradt. Ez évforduló alkalmából a püspök Maria-Radnára vezette papjait és híveit, hogy ott, egyházmegyéje és az ország egyik legkiválóbb bucsújáróhelyén, hálát adjon a szent Szűznek mindazokért a jókért, melyeket magyar

hazánkra eddig lecsdett s az ő közbenjárását továbbra is kérje. Megható volt a topasztor gyermeki jámbor tisztelete és bizalma a Boldogasszony iránt s minden szem könnybe lábadt, mikor a püspök hangos imádságban esedezett Nagyasszonyunk további kegyeiért. «Válságos időben közeledünk itteni létünk második ezredének küszöbére. így fejezte be imádságát, – de Te, ki a multban honunkat háborúkban diadalra vezetted, békességben fejlesztetted, viszályokban, éhségben és ragadós nyavalyákban elpusztulni nem engedted, ki sok szükségünkben segítettél, szorongattatásainkban oltalmaztál, a szerencsétlenségektől megóvtál, örömlünkben és bánatunkban mindig mellettünk állottál: légy áldott mindezekért és az új ezredvben se hagyj el minket. Kelj föl mellettünk szent Fiadnál, Boldogasszony, és ne engedd, hogy a mi hazánk, nemzetünk jövője fölött valaha

A TIMISVARI SZEKESEGYHÁZ BELSEJE.

ketsegebeessunk ... Ime, mi szent Gellért utódai e vidéken, egyháziak és világiak, férfiak és asszonyok, bármely ajkúak, ünnepiesen fogadjuk, hogy katolikus hitunkhoz, a Te tiszteletedhez hűek maradunk testünkkel, lelkünkkel mindhalálíg s a Te lobogód alatt és Jézus szent nevével ajkunkon akarunk a jövőndő idők határán átkelni.»

Hogy papjait és híveit az egyház és a szentatya iránt való tiszteletben és ragaszkodásban megerősítse, 1893 áprilisában egyházmegyei zarándoklatot vezetett Rómába. Föllépésével és remek üdvözlő beszédével a szentatyát is elragadta és arra indította, hogy a püspök beszédét és a maga válaszát ily cím alatt: «In peregrinatione Hungarica ad S. S. Dominum Leonem XIII. — VI. Id. april. An. MDCCCXCIII» a vatikáni könyvnyomtató-intézetben kinyomassa. Feledhetetlenek a pápai fogadtatás fönséges pillanatai, de feledhetetlen az a fölemelő és mélyen megindító imádság is, melyet a főpásztor a szent Péter-templomban a maga híveiért, a magyar katolikusokért és az egész Magyarorszáégért elrebegett. Nagymiséje alatt a zarándokok — sz. Péter bazilikájában talán

Magyar — magyar szent énekeket zengedeztek, a jelenvolt olasz és más népek nagy épülésére. Magyarok nem győzték dicsérni a magyar énekek szépségét. Az olasz katolikus szellemű és egyéb emberek magasztalóan írtak a csanádi püspök remek beszédéről, mindenkit megnyerő föllépéséről és a zarándoklat nagy sikereiről. E zarándoklatról Szentkláray Jenő dr. szerkesztésében, «Csanád-egyházmegyei zarándoklat Rómába 1893. évi április hó 5—11-én» címmel, 244 oldalra terjedő emlékkönyv jelent meg dús tartalommal s a pápa arcképével.

Azóta már három ízben megjelent a püspök a szentatya előtt: 1897-ben Fourrier Péter és Zaccaria Antal szenttéavatásakor; 1899 karácsonyán a szentév megnyitásakor; és 1900-ban, amikor a magyarokat két alkalom ösztönözte Rómába, az általános jubileumi szentév s a magyarok megtérésének és a magyar királyság megalapításának kilencszázados évfordulója. Dessewffy püspök fölhívta papjait és híveit, hogy a nagy nemzeti zarándoklathoz csatlakozzanak s híveinek az útban is valóságos kalauzoló Mentoruk és gondviselő atyjuk volt.

Dessewffy Sándor a magyarok megtérésének kilencszázadik évfordulóját mint szent Gellért vértanú első csanádi püspök utóda egészen sajátos módon is megülte, amennyiben káptalanával, papjaival és híveivel, összesen 333 résztvevővel Velencébe zarándokolt, hogy ott a S. Giorgio Maggiore-szigeten, ahol szent Gellért bencés apáti tisztséget viselt s ahonnan Magyarországra utazott, a S. Francesco della Vigna-templomban, ahol szent Gellért egy ereklyéjét őrzik s a Murano-szigeten, ahol a vértanú legjelentősebb ereklyéi pihennek, ájtatoskodják, a S. Giorgio bazilikájában emléktáblákat és magyar zászlót helyezzen el s a Murano-szigeten szűz Mária- és szent Donát-templomában pompás ereklyetartó-szekrényt készíttessen a nagy Szent hamvainak. A körültekintő főpap mindenre kiterjedő figyelme folytán a zarándoklat és a vele kapcsolatos intézkedések a zarándokok és a velenceiek nagy épülésére szolgáltak s a magyar nemzet dicsőségét a külföldön a messze jövőben is hirdetni fogják. A zarándoklatra, az ereklyetartóra és a Murano-szigeten alapított ünnepes évi szentmisére a püspök mintegy 30.000 koronát áldozott. A velencei zarándoklatról és a püspök által szent Gellért tiszteletére tett egyéb intézkedésekről részletesen értesít a Kiss János dr. által szerkesztett «Csanádegyházmegyei zarándoklat Velencébe 1900-ban» című, 200 oldalra terjedő, több képpel ékesített emlékkönyv.

Apostoli királyunkat négyszer üdvözölhette a püspök megyéje területén, 1891 szeptember 16-ikán, mikor a Felsőcséreg úr a temesvári iparkiallítást megtekintette; ekkor a király a püspöki palotába szállt; ezt az eseményt az ott elhelyezett márványtábla hirdeti. Másodszor 1893-ban, a borossebesi hadgyakorlatok alkalmával, Harmadszor 1896-ban a Vaskapu megnyitásánál. A király mindjárt a nagy mű beszentelése után intézkedett, hogy a főpásztor belső titkos tanácsossá kineveztesse. Végül 1898 szeptember 1-én a buziási hadgyakorlatokon, mikor értékes aranynyakláncot és keresztet ajándékozott neki a Felsőcséreg.

A különféle nemzetiségek közt igazi apostoli szeretettel ápolja a békét. A balkáni katolikusok sorsát kiváló figyelemben részesíti, s ezek főpásztoraival és papjaival szorosabb összeköttetéseket ápol.

Dessewffy Sándor az irodalmat és az időszaki sajtót a művelődés szükséges és hatalmas tényezőjének, igazi nagyhatalomnak tartja, azért azt maga körülményeihez képest műveli s hivatásos, szakszerű művelését lehetőleg előmozdítja. Ő maga a sajtó terén többször megjelent a nyilvánosság előtt. A Religióban számos korszerű cikket írt és pedig «Gellért» névaláírással, mert mindenkor kiváló tisztelettel viseltetett szent Gellért iránt, akinek később a csanádi püspöki székhelyben utódává lett. Sok cikke jelent meg az Idők Tanujában Egedy névvel, később pd. jegy alatt, úgyszintén a Katholikus Néplapban. Egerben lapot alapított és szerkesztett. Mint püspök összegyűjtötte és kiadta szentbeszédeit. Legutóbb pedig, 1901-ben, «Fata Arcis Patak» címen közzétette a Sárospatak várára vonatkozó okiratokat. Hogy a római és a velencei zarándoklatok emlékkönyveit ne is említsük, nagy költséggel kiadja a csanádegyházmegyei plébániák történetét, melyet Szentkláray Jenő dr. szerkeszt. Csanád vármegye történetének kiadásához tetemes költséggel járult. «Szent Gellért»

és «Gerardus-Blatt» címmel hitbuzgalmi hetilapot indított. Kiadta egyházmegyéjének térképét. De tudásának, apostoli buzgóságának és atyai szeretetének legkiválóbb irodalmi emlékei tartalmában gazdag, magas szárnyalású és amennyiben papjainak szólnak, remek latinsággal írt körlevelei.

A jótékonyág gyakorlásában a jósággal az okosság erényét is egyesíti s jövedelmeinek legszélső határáig igazi nagy célokat mozdít elő. A szegedi férfi-tanítóképző részére 70.000 korona költséggel új házat vásárolt. Ez intézet főtartásához, az internátussal együtt, évente mintegy 10.000 koronával járul. A női tanítóképzőre ugyanott mintegy 15.000 koronát fordított. Főtartásához évente 5000 koronával járul. A makói gimnázium föllállításához 80.000 koronával járult; e tejedelmi adományért Makó város azzal igyekezett háláját nyilvánítani, hogy a főpásztort dísz-

A CSÁSÁDI CSIKÓ PALOTÁJA TEMESVÁROTT.

polgarrá választotta. A temesvári katolikus legényegyesület házára és berendezésére 70.000 koronát költött. A papság nyugdíjalapjának 20.000 koronát adományozott, az egyházmegyei pénztárba pedig 1895 óta évenként 20.000 koronát ad; a mácsai és cserneki templomokra egyenkint 7000 koronát, a cirkenicai fürdőre és az erzsébetlaki templomra egyenkint 2000 koronát, a muzslai templomnak 1000 koronát, az újvári templomnak 1000 koronát, a verseci hitközségnek 8000 koronát, a Szent-István-Társulatnak 20.000 koronát, az erzsébetlaki templomnak 8000 koronát, a temesvárgyárvárosi templomnak 26.000 koronát, a klopodiai templomnak 2000 koronát, a csanádi templom helyreállítására 2000 koronát, Erzsébet királyné szobrára 6000 koronát adományozott. Lelén plébániát szervezett, templomot és plébánialakot építtetett 38.000 korona költséggel, a lelei pusztán és a nagykopácsi pusztán iskolákat építtetett és tanítói állomásokat szervezett. Püspöki székházában állandóan 5-6 középiskolai tanuló kap ellátást. Főbbi jelentős adományozásáról és alapításáról számot adnunk nem áll módunkban, mivel nem szereti nyilvánosságra hozni, hogy meg ne csorbítsa a mennyei jutalmat.

A CSANÁDI SZÉKESKÁPTALAN.

ASZENT GYÖRGYRŐL nevezett csanádi székesegyházi káptalan egykorú a sz. István király alapította csanádi püspökséggel. «Sz. Gellért élete» elmondja, hogy midőn sz. István Gellértet a püspökség elfoglalására utasította, következőket mondotta neki: «Menj tehát és foglald el püspöki székedet. Mivel azonban jelenleg nem rendelkezünk oly egyházi személyekkel, kik a püspöki méltóság fényének emelésére szokásszerűen rendeltetvék: parancsod alá adjuk az egyházak és klastromok papjait, akik az egyházi szabályok értelmében segédkezzenek Néked az istenitisztelet tartásában». A király parancsára tehát az ország különféle monostoraiból következő szerzetesek rendeltettek be: Váradról ketten, István és Anzelm; Zalavárról ketten, Konrád és Albert; Bakonybélből ketten, Ulrik és Walter; Zoborról ketten, Kráto és Tázló; Pannonhalmáról négyen, Fülöp Henrik, Leonárd és Concius. Ezt a tizenkét szerzetes áldozópapot Csanád gróf kocsira tette, magával vitte a csanádi egyházmegyébe s először is Oroszlánosba, hol a gróf sz. György vértanú tiszteletére monostort emeltetett. Innen Marosvárra mentek, melynek lakói az istenitiszteletet görög szertartás szerint tartották. A püspök Csanád gróffal egyetértve, a görög szerzeteseket és apátjukat Oroszlánosra helyezte át, monostorukat pedig a maga és paptársai részére foglalta el, akik is ott mindaddig tartózkodtak, míg a szent György vértanuról nevezett monostor Csanádon föl nem épült.

A CSANÁDI SZÉKESKÁPTALAN.
DISZJUVENYI.

Igy keletkezett körülbelül 1030-ban a csanádi káptalan. A káptalanok közül sz. Gellért főkép azoknak segélyét vette az egyházmegye kormányzatában igénybe, kik mint főesperesek tudományuk és a magyar nyelvben való jártasságuk által tűntek ki, ezek voltak: Albert, Fülöp, Henrik, Konrád, Kráto, Tázló és István. Waltert pedig a káptalani iskola igazgatójává tevék.

Idővel a csanádi káptalan is szerzetesek rendjéből átalakult világi papok káptalanjává, akik a közös élet megszűntével és a püspöki és káptalani javak kettéválasztása után külön laktak.

A magyarországi káptalanok közös sorsában, hogy írott emlékeik többnyire elvesztek, a csanádi káptalan is osztozkodván, nem állapítható meg tüzetesen, mikor keletkeztek testületében a különféle méltóságok. A káptalani nagyprépostról az első írott emlék csak a XIII. században, vagyis 1232-ben tesz említést: az olvasókanonokról 1299-ben; az éneklőkanonokról 1285-ben; az örkanonokiól 1217-ben.

A csanádi káptalan kezdettől sok oly férfiút számlált tagjai között, akik tapasztalataikkal,

tudományukkal és életszentségükkel kivívták maguknak az Apostoli Szentszék és az uralkodók kegyét, érdemeik jutalmául magas egyházi méltóságokat, nemkülönben királyi kitüntetések és polgári magas állásokat nyertek. Így Vilmos, ki 1374-ben sebesi főesperes volt, bíborossá lett; Marczaly László kanonok a csanádi, Csanády Balázs erdélyi, Lukács sebesi főesperes boszniai, majd csanádi, végül zágrábi püspökséget nyerte. Többen a kanonokok közül tanulmányaik befejezése és tudományuk tökéletesítése céljából külföldi egyetemeket is látogattak.

NEMETH JÓZSEF,

szentszékelt püspök, csanád székeskáptalan tagyeprepost

A csanádi káptalan hajdan nagyterjedelmű fekvőségekkel rendelkezett és a királyok, valamint magánosok bőkezűségéből fényes anyagi helyzetbe jutott; de a mohácsi vész után e jószágai és jövedelmei gyors enyészetnek estek áldozatul.

1529-ben Török Bálint, az új hit buzgó pártfogója, megkezdte a káptalani jószágok elkobzását, sőt még a székesegyházat is kifosztotta. Perusics Gáspár, 1537–1550. években Csanád várának kapitánya, nagyobb mértékben üzte az egyházi javak eltulajdonítását, mint maga az ellenséges török rabló hadsereg. A káptalan tagjai már a várnak 1550-ben első ízben történt elfoglalása alkalmával csak gyors meneküléssel mentették meg életüket s nem is tértek többé vissza székhelyükre. A káptalan teljesen föloszlott és a törököknek uralma idején, kik az egyházmegye egész területét elfoglalva tartották, 173 évig megszünt létezni. 1723. évben Nádasdy László püspök kérelmére III. Károly király visszaállította a csanádi káptalant és a csak négy tagból álló testület székhelyéül Szegedet jelölte ki, neki advána szent Demeterről nevezett egyházat. 1724. évi január hó 27-én kelt rendeletével e esonka káptalant a hiteshelyek minden előjogával ruházta föl. 1740 körül a káptalani székhely Szegedről Temesvárra helyeztetett át s 1757-ben Mária Terézia királynő kegyelméből nagyprépostot is kapott, kit XIII. Kelemen pápa 1759-ben örök időkre a főpapi jelvények viselési jogával is kitüntetett. 1758-ban a püspöknek, káptalannak és

br. Prinzen Ernő Károly fehértemplomi lelkész közös adományából alapított az ötödik kanonoki javadalom, míg a hatodik stallumot magának Mária Terézia királynőnek alapítványából szervezték. A visszahelyezett káptalan az apostoli királyok kegyelméből idővel visszanyerte többi elveszett előjogait is, így például 1810-ben Kőszeghy László püspök előterjesztésére megkapta káptalani jelvényét, egy vörös szalagon függő arany csillagot, melynek előoldalán szent Gellért képe látható; végül ugyanazon főpásztor buzgólkodása folytán I. Ferenc király kegyes adományozásából saját és a székesegyház részére megkapta a Temes vármegyében fekvő Ságbot, Parácot és Sztáncsófalvát.

1871-ben Bonnáz Sándor püspök, I. Ferenc József beleegyezésével, 100.000 frtnyi alapítványt tett abból a célból, hogy ez összeg kamatai két újabb káptalani stallum javadalmazására fordítottassanak.

A káptalan tagjai 1901-ben:

Nagyprépost: *Németh József György*, isauropolisi főlsz. püspök, vicarius in spiritalibus, a II. oszt. vas-
Corona-rend lovagja. Szül. 1831. ápr. 20. Szegeden. 1853—1854. püsp. iktató és levéltáros, 1855. szertartó,
1856. szentszéki előadó, 1857. lelki igazgató, 1870. szemináriumi igazgató, 1871. kanonok, 1874. főlsz. püspök,
1879. scopiai (üszkübi) v. püspök, nagyprépost, 1884. vikárius.

Olvasókanonok: Dr. *Spéth Károly*, pápai prel., szentkereszti apát, aranymisés. Szül. 1822. jún. 30. Lippán.
1844. p. levéltáros, 1845. iktató, 1845. tanulm. felügyelő, 1853. az Augustineumban végzett tanulmányai után
theol. doktor, 1862. grabáci, 1863. nemet-szent-péteri, 1869. oravicabányai pléb., ugyanekkor esp., 1877. szakál-
házi, 1881. hidegkúti pl., 1883. kanonok, 1887. apát, 1900. prel.

Éneklőkanonok: *Hemmen Ferenc*, pápai prel., váradi prépost, a Ferenc József-rend lovagja, a szeminárium
igazgatója. Szül. 1835. okt. 29. Zádorlakon. 1857—1858. püspöki levéltáros és iktató, 1862. főgimnáziumi tanár,
1869. szentszéki tan., 1874. gimnáziumi igazg., 1883. ujaradi plébános-esperes, 1885. aradi főesp., 1892. kanonok,
1894. prépost, 1900. prel.

Órkanonok: Dr. *Kun László*, németujvárhegyi apát, az egyházmegyei alapok kurátora. Született 1840
sept. 30. Nagy-Szent-Miklóson. 1861—1863. az Augustineumban. 1863. tanulm. felügyelő, majd theologiai tanár,
1866—1876. káptalani jegyző, 1876. apátfalvai pléb., 1878. esp., 1884. makói pléb., 1887. apát, 1893. kanonok.

Székesegyházi főesperes: Dr. *Szentkláray Jenő*, ugrai apát, a M. Tud. Akadémia levelező tagja, habilitált
egyetemi m. tanár, a Szent-István-Társulat tud. és irod. Osztályának tagja. Történetíró. Szül. 1843. január 22-én
Aracon. 1867. főreáliskolai tanár Nagy-Kikindán, 1869. gimn. tanár Temesvárott, 1873. pléb. Török-Becsén,
1882. akad. tag, 1883. egyet. magántanár, 1893. kanonok, 1895. apát. Irodalmi működését 1865-ben kezdte.
Többnyire a magyar történettel, főleg Délmagyarország történetével foglalkozik. Számos értekezésén kívül főbb
művei: «Torontáli östelepek a Tisza mentén», «Vonások Nagy-Becserek város és vidéke történetéből», «Száz
év Délmagyarország újabb történetéből», «A becsereki vár», «A dunai hajóhadak története», «Oláhok költözése
Délmagyarországra a múlt században», «Úti képek a művelt Nyugatról», «Szent Gellért élete», «Magyarország
története a Holzwarth-féle világtörténetben».

Ifj. kanonok: Dr. *Váradly Lipót Árpád*, v. szebenicői püspök, cikádori apát, t. pápai kamarás, vallás- és
közoktatásügyi min. oszt. tanácsos, a Szent-István-Társulat tud. és irod. Osztályának tagja. Szül. 1865. jún. 18-án
Temesvárott. Tanult a budapesti egyetemen és az Augustineumban. 1888. tanulmányi felügyelő, 1891. püspöki
titkár, 1895. t. pápai kamarás, 1896. osztálytanácsos a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumban. 1898-ban apát,
1899. kanonok.

A Bonnáz-alapítvány id. kanonokja: Dr. *Engels János*, egyházmegyei főtanfelügyelő, a Szent-István-Tár-
sulat tud. és irod. Osztályának tagja. Szül. 1842. júl. 8. Német-Cernyán. 1866. tanulmányi felügyelő, 1869-ben
theologiai tanár, 1870-ben püspöki szertartó, 1873-ban német-cernyai, 1892-ben temesvár-józsefvárosi plébános,
1899-ben kanonok. Kiváló Dante-fordító.

A Bonnáz-alapítvány ifj. kanonokja: *Wittenberger Antal*, t. pápai kamarás, oldalkanonok. Született 1867
jan. 6. Zsigmondházán. 1891. szentszéki aljegyző, püspöki iktató, 1893. szertartó, szentszéki jegyző, 1897. püspöki
titkár, 1898. t. pápai kamarás, 1901. kanonok.

A CSÁNÁDI KÁPTALAN
PECSÉTE.

AZ EGYHÁZMEGYE KORMÁNYZATA.

A CSANÁDI egyházmegye hat főesperességre oszlik, nevezetesen székesegyházi vagy csanádi, aradi, marosot-túli, torontáli, karánsebesi és krassói főesperességre, melyek 23 esperességet foglalnak magukban. A plébániák száma 235 a curatiákkal együtt. Az egyházmegyében van 8 c. apátság, 1 reális és 3 c. prépostság. Az egyházmegyei papok száma 374, a szerzeteseké 11 házban 80, az apácáké 408, akik 17 házban laknak.

Az egyházmegyei papnevelő-intézet igazgatója *Hemmen Ferenc*, prel. kanonok; aligazgatója *Volk Mihály*, aki egyszersmind az egyházmegyei nyomda igazgatója; született 1863 augusztus 23. Gyertyámoson. Lelkiigazgató *Sulyok István*. Született 1862 május 14. Temesvárott. Sz. széki tanácsos. Tanulmányi felügyelő dr. *Pager Imre*. Született 1868 december 2. Makón.

Tanárok a két utóbb említetten kívül: dr. *Kováts Sándor*. Született 1865 április 3-án. Pankotán. *Ferbh Mátys*. Született 1869 augusztus 12-én. Bogáróson.

A kegyurak száma 67. Nagyobb kegyurak: a földművelésügyi miniszter 62, az osztrák-magyar államvasut-társaság 15, a vallás-alap 10, a zágrábi érsek 8, Szeged városa 7, a közalapítványi uradalmak 6, Róbert pármái herceg, Temesvár város, Zselénszki Amália grófné 3—3, a zágrábi főkáptalan, gróf Csekonics Endre, gróf Csekonics Leona, San-Marco Mileva hercegné, a csanádi püspök, Harnoncourt-Lázár Mária grófné örökösai, gr. Karácsonyi Jenő, br. Lipthay Frigyes, ifj. gr. Nádasdy Ferenc, gr. Nákó Sándor, az aurániai perjel, gr. Wimpffen Szigfrid 2—2 plébánián. Szabad püspöki adományozású javadalom van 45.

Az egyházmegye híveinek száma 862.124. A lakosság az egyházmegye területén vallásra nézve következőleg oszlik meg az 1901-iki népszámlálás szerint:

DR. SETH KÁROLY,
papai prelátus, kanonok, Temesvár.

	Pléb.	R. kath.	G. kath.	G. kel.	Ag. ev.	Lv. let.	Unit.	Dz.	Egyéb
Temes vármegye Temesvár és Versec városokkal	59	209.690	12.360	223.248	11.993	8.712	111	9.745	384
Torontál vm. Pancsova várossal...	91	284.704	3.723	277.557	22.524	12.195	73	6.750	1.835
Szeged város	6	91.917	293	1.245	787	2.711	24	5.863	151
Csongrád vm.	1	7.836	4	10	9	148	—	170	—
Békés vm.	2	2.096	37	2.783	1.788	274	6	76	47
Csanád vm.	17	71.610	4.520	16.567	18.384	25.234	33	3.254	405
Arad vm. Arad várossal	27	109.543	15.134	215.904	9.954	24.849	82	10.085	569
Krassó-Szörény vm.	32	84.748	18.262	325.613	2.043	7.792	59	4.375	109
Összesen	235	862.124	54.333	1.062.927	67.482	81.895	388	10.318	3.500

Az egyházmegyei iroda. Titkár: *Pacha Ágoston*, szentszéki jegyző és előadó. Szül. 1870 nov. 26. Miriciföldön. 1894. püsp. igazgató. 1896—98. bukaresti magyar gyóntató és hitszónok, 1900. sz. széki jegyző 1901. p. titkár. Szerző: *Benő József*, iktató és kiadó. Levéltáros: *Láng Aladár*. Szül. 1877 jun. 25. Temesvárott. Irattáros: *Palla Mihály*. Szül. 1868 nov. 6. Lippán. Az egyházmegye védőszentje: sz. *Gellért*.

Székesegyházi vagy csanádi főesperesség.

Főesperes: dr. *Szentkláray Jenő*, kanonok.

I. Középtemesi esperesi kerület. (Temesm.) Esperes: *Abfall Károly*, esákovai pléb.

1. **Temesvár-Belváros.** Régi plébánia, 1333-ban létezett. A török hódoltság alatt megsemmisült. Miután a várat visszavették a törököktől, a jezsuiták, majd a Ferenc-rendiek végezték a lelkészi teendőket. Ezek előbb a Palánk-külvárosban telepedtek meg és sz. Katalin templomát adták nekik, mely régi templomban Károly Róbert

DR. ENGELS JÁNOS,
esaniai kanonok.

a kegyesrendieké. 4. Az *irgalmasok* sz. József temploma. Ép. 1757. Újjá ép. 1851. 5. Sz. *Kereszt-kápolna* a püspöki lakban. 6. A *Segítő szűz Mária kápolnája* a városi szegényházban. 7. Sz. *László kápolnája* a katonai kórházban. 8. *Jézus sz. Szíve kápolnája* az iskolanővérek kolostorában. 9. *Nep. sz. János kápolnája* a Hunyadi-kastélyban, mely most katonai szertár. 10. A sz. *Kereszt kápolnája* a temetőben, melyet Schlauch Lőrinc bíboros, váradai püspök építtetett 1894-ben.

2. **Temesvár-Józsefváros.** Al. 1774. Temploma a bold. Szűz. Ugyanitt van az iskolanővérek Jézus szent Szíve temploma (1895). Ugyanitt sz. Rozália-kápolna (1727), az iskolanővérek kolostorában szent Teréz (1881), az erzsébetvárosi apácakolostorban sz. Erzsébet (1898), a józsefvárosi temetőben szent Hedvig, az erzsébetvárosi temetőben szent József kápolnája. Fiókegyházai: Temesvár-Erzsébetváros. *Mebala*, a bold. szűz Mária templomával (1887). Pléb. *Láng Dávid*. Született 1868 szept. 15. Temesvárott. 1897. püsp. szert. Pl. 1900-tól. Sl. *Halász István*. Szül. 1867. Rattkócon. *Kummergruber Sándor*. Született 1874 ápr. 22. Bogsánbányán.

3. **Csákova.** 1333-ban létezett. Újra al. 1724. Temploma Szent-háromság. Ép. 1880—1881. Ezenkívül a temetőben Nep. szent János és a Hétfájdalmú Szűz kápolnája (1872). Öt fiókegy-

VARGHA FERENC,
püsp. plébános, Szeged-Belyen.

háló neje, Mária volt eltemetve. Mivel az erődtések miatt lerombolták, a Ferenc-rendieknek Mária Terézia királynő benn a várban adott helyet, ahol az új sz. Katalin templomot és kolostorukat 1755-ben fölépíttették. 1806-ban a plébánia a Ferenc-rendiektől, akik a városból távoztak, közvetlenül a püspökség vette át, a kolostort pedig elemi iskolává alakították át. 1888—1889 közt új és díszes templomot építettek helyébe, szintén sz. Katalin tiszteletére. Pl. *Brand József*, sz. sz. tan. Szül. 1841 márc. 1. gimn. tanár 1869—1875, 1875-től temesvári pléb. Sl. *Teffert Ferenc*. Szül. 1872 jan. 6. Nagy-Jécsán; *Holzinger Adám*. Szül. 1873 január 24. Kis-Komlóson. Székesegyházi karkáplánok: *Bichler János*. Szül. 1866 jan. 15. Temesvárott. Dr. *Szánthó Géza*. Szül. 1875 febr. 8. Hidegkúton.

A plébánia területén vannak: 1. A *székesegyház*, melyet szent György tiszteletére III. Károly király fogadalomból építtetett. Alapkövét 1736-ban tették le. A templom tágas, kéttornyos barokk-épület, a barokk stíl ismert mestere, *Fischer v. Erlach* udvari építész tervezte. 1754-ben benedikálták, de bár 1773-ban befejezték, csak 1803 április 24-én szentelte föl Kőszeghy László püspök. Az 1849-iki ostrom alatt sok kárt szenvedett. 2. A *szemináriumi templom* Nagyboldogasszony tiszteletére. A legrégibb temesvári szent György-templom alapjain épült. Egyideig plébánia-templomul, 1732—1754-ig székesegyházul szolgált. Újjá ép. 1769. Szemináriumi templom 1806. 3. *Nep. sz. János*. Ép. 1733—1736. Előbb a sz. Ferenc-rendieké, 1788.

DR. VÁRADY ÁRPÁD LIPÓT,
szegediekéi vál. püspök, esaniai kanonok, kultusz-
miniszteri osztálytanácsos.

háza közül *Vojteken* sz. Sándor (1872), *Giládon* sz. József kápolnája, *Obádon* szintén kápolna. Pléb. *Abfall Károly* esperes. Született 1835 január 19-én Aradon. 1862. katonai lelkész, 1866-ban résztvett a custozzai csatában, 1869. bogda-rigósi adm. 1872. kistaludi pl., 1881. esperes, 1883. écskai, 1896. csákovai plébános.

4. **Dolác.** 1333-ban fönnállt. Újjá al. 1839. Temploma bold. szűz Mária neve (1837—1839). Hat fiókegyháza közül *Tolvádián* sz. Katalin kápolnája. Plébános *Besser N. János*. Szül. 1840 ápr. 27. Nagy-Zsámon. Plébános 1869-től. Coadjutor *Schiller György*. Szül. 1878 márc. 2. Hidegkúton.

5. **Józsefszállás.** Al. 1897. a lieblingi plébánia áthelyezésével. Temploma Magyarország Nagyasszonya. Ép. 1897. Tizenegy fiókegyháza van. *Folyán* kápolna (1896). Adm. *Sibrik István*. Szül. 1833 júl. 17. Kalocsán. 1868. doláci, 1870. torontál-erzsébetlaki adm., 1891. tiszaszentmiklósi lelkész, 1900. józsefszállási adm.

6. **Német-Szent-Mihály.** (XIV. sz.) Újjá al. 1842. Temploma Rafael arkangyal (1895). Fiókegyháza Román-Szent-Mihály. Adm. *Schlosser Mátyás*. Szül. 1864 okt. 15. Ujhelyen. 1891. n.-szent-mihályi adm., azután szegedi hitoktató, 1892. adm. Torontál-Bresztovácon, 1895. Német-Szent-Mihályon.

7. **Saágh.** (XIV. sz.) Újjá al. 1845. Temploma szent Gellért.

Ép. 1884. Fiókegyháza Parác. Plébános *Dreiszigler Máté*. Született 1833 júl. 9. Frankón. Pl. 1871-től.

8. Szadafalu. Al. 1723. Temploma sz. Rókus. Ép. 1777. Fiókegyházai: Kissoda és Utvin. Pl. *Ochsenfeld Vendel*. Szül. 1847 márc. 27. Varjason. Pl. 1899-től.

9. Szakálháza. Al. 1766. Temploma sz. Mihály (1772). Fiókegyháza Beregszó. Pl. *Weber Ágost*, néhai Miksa mexikói eszászár t. udvari káplánja (1864—1867), a mexikói guadelupe-i Mária-rend lovagja, a hadi emlékérem tulajdonosa, több tudós társaság tagja. Szül. 1833 szept. 6. Nagy-Szent-Péteren. 1870. új-szent-annai admin., 1871. bruckenau-i, 1882. szakálházai pléb. Sl. *Baksay János*. Szül. 1873 dec. 13. Hódmező-Vásárhelyen.

II. Felső-temesi esperesi kerület. Esp.: *Vadász János*, vingai pléb.

1. Bruckenau. (Piski.) (XIV. sz.) Ujonnan al. 1759. Temploma Szentháromság (1776). Fiókegyháza *Murány*, a Murányi-család magánkápolnájával. Pl. *Krinitzky Ferenc*. Szül. 1842 dec. 18. Facseton. 1870—1880. gimn. tanár, 1880. az egyházmegyei nyomda igazgatója, 1892-től pléb.

2. Kis-Beeskerek. (XIV. sz.) Újja al. 1785. Temploma bold. Szűz szeplőtelen fogantatása (1810). Pléb. *Wieselmayer Gyula*. Szül. 1845 febr. 3. Versecen. Pl. 1874. Német-Szent-Mihályon, 1891-től Kis-Beeskereken.

3. Knéz. (XIV. sz.) Újja al. 1823. Ugyanakkor épült sz. Teréz temploma. Fiókegyházai: *Baráczháza*, a Fájdalmas Szűz templomával (1838). *Hodony*. A bold. szűz Mária születéséről nev. temploma 1872-ben épült. Pléb. *Wrede György*. Szül. 1850 április 8-án Temesvárott. Écskán, 1883-ban kiskaludai, 1900. knézi pléb.

4. Mercyfalva. Al. 1734. Temploma szent Kereszt fölmagasztalása (1788). Újja ép. 1860. Fiókegyháza Temes-Zsadány. Pléb. *Bobik Gusztáv*. Szül. 1824 júl. 11. Bocsáron. Pléb. 1863-tól. 1888. esperes, 1898-ban krassói főesperes. Egyházi irodalommal foglalkozott. Nagyobb munkája «A hét elégiája». 1849-ben honvéd volt és segédtszítte Knezi tábornoknak. Sl. *Wetzler Mátys*. Szül. 1875 jan. 10. Szakálházán.

5. Német-Benesek. Al. 1825. Temploma a bold. Szűz neve (1833). Fiókegyházai: *Mély-Nádus*. Szent Keresztről nev. magánkápolna (1804). *Margitfalva*. Bold. Szűz kápolnájával (1892). Aranyág, Román-Benesek. Pl. ifj. *Gócsy Mátys*. Szül. 1860 aug. 9. Bogáron. Pl. 1888-tól.

6. Orcyfalva. Újja al. 1785. Temploma sz. Hubert (1809). A temetőben sz. Kereszt kápolnája. Fiókegyházai: Kalácsa, Temes-Szécsány. Pl. *Csintalan József*. Szül. 1833 nov. 26. Szegeden. 1864. pádéi, 1877. kis-oroszi. 1881. orcyfalvai pl. Sl. *Schmidt Ferenc*. Szül. 1878 febr. 23. Temes-Kutason.

7. Temes-Gyarmata. (XIV. sz.) Újja al. 1730. Temploma sz. József (1772). *Kovácsi* fiókegyházában szent András temploma (1898). Pl. id. *Gócsy Mátys*, t. kanonok, szentszéki tan. Született 1838 február 18. Bogáron. Pléb. 1872-től, 1898. t. kanonok. Sl. *Fuchs Emil*. Született 1876 október 8. Almáson.

8. Temes-Szent-András. (XIV. sz.) Újja al. 1785. Temploma szent András. 1811-ben bővítették. Pléb. *Kadléc Ferenc*. Szül. 1846 január 11-én Zámán. 1880. horvát-neuzinai curatus, 1886. német-sztamorai adm., 1900-ban szent-andrási plébános.

9. Új-Bessenyő. Újja al. 1749. Temploma szent Vendel, Rókus és Sebestyén (1751). A temetőben szent Rókus kápolnája (1844). Plébános dr. *Schweitzer Alajos*, szentszéki tan. Szül. 1834 szept. 21. Tolnán. 1867—1871. theol. tanár, 1872-től pléb.

10. Vinga. 1333-ban létezett. Újra al. 1741. A hitközség 1890—1892. években, új templomot építtetett a Szentháromság tiszteletére. A temetőben Fájdalmas Szűz kápolnája (1875). Plébános *Vadász János*, esperes. Született 1855 augusztus 20. Aradon. 1889. rafniki, 1895. vingai plébános, 1898. esperes. Sl. *Lesnyák József*. Szül. 1869 okt. 25. Csütörtökhelyen.

III. Alsó-temesi esperesi kerület.

Esp.: *Gaal Emil*, bachóvári pléb.

1. Aga (Temes v.). Al. 1847. Temploma sz. József (1889—1892). Kilenc község fiókegyháza van. Adm. *Packi Péter*. Szül. 1870 nov. 15. Kis-Jécsán. Adm. 1900.

2. Bachóvár. Al. 1786. Temploma Nep. sz. János. Ép. 1866—1867.

A Katholikus Magyarország.

WITTENBERGER ANTAL,
kanonok és iroda-igazgató, Temesvár.

FŐPÉNYTÁR-ÉPÍTÉSE, TEMESVÁR.

1. **Drágszta**. Az iskolaépületben a Fájdalmas Szűzről szentolt. *Nagy-Kővères*. Az iskola-épületben szent Istvánról szentolt terem. Bótvöslálya, Szírbova, Török-Szakos. Pléb. *Gaal Emil*, 1881. tanfelügyelő. Szül. 1836 okt. 2. Mohács-on. 1869. jerszegi, 1881. nitzkyfalvai, 1895. bachóvári pléb., 1897. esp.

3. **Buziás**. Al. 1847. Temploma bold. szűz Mária neve. Ép. 1873—1874. Hét fiókegyháza van. Plébános *Kubitsék János*, t. esp., aranyműsés, a koronás arany érdemkereszt tulajdonosa. Szül. 1818 november 7. Temesvárott. 1845. pléb. Ernesztházán, 1875. Buziáson, 1899. t. esp. *Sl. Kákos Sándor*. Szül. 1876 jún. 26.

4. **Csukás** (Krassó-Szörény vm.). Al. 1786. Temploma szent Mihály. Ép. 1812. Tizenhat fiókegyháza van. Pl. *Vidovich Ignác*. Szül. 1827. július 31-én Lugoson. Adminisztrátor volt Temes-Szlatinán, Új-Moldován, Agán. Plébános 1872-től.

5. **Daruvár** (Krassó-Szörény vm.). Al. 1786-ban. Temploma a sz. Kereszt fölmagasztalása (1870—1871). Fiókegyházai közül *Boldusban* sz. Antal kápolnája (1839). *Színérszegen* szent Mártonról nevezett oratorium. Adm. *Glasz Mihály*. Szül. 1832 ápr. 17. Lovrinban. 1863-ban grabáci, 1867. glogoni, 1868. almási, 1873. daruvári adm. Coadjutor *Scheibert Ferenc*. Született 1871 szept. 3. Temesvárott. Coadjutor 1900-tól.

PÜSPÖKI ÁRVAHÁZ, TEMESVÁR-JÓZSEFVÁROS.

6. **Jerszegh** (Krassó-Szörény vm.). Al. 1847. Temploma sz. Ágoston (1882). Tíz fiókegyháza közül *Dulecban* sz. György kápolnája. Pléb. *Faragó Károly*. Szül. 1845 nov. 1. O-Szivacon (Bácsm.). Pl. 1881-től.

7. **Józseffalva** (Temes vm.). Curatia. Al. 1888. Az iskolaépületben szent József oratorium. Fiókegyháza *Gizellafalva*, ahol szintén az iskola-épületben van oratorium sz. György tiszteletére. Adminisztrátor *Stary Gusztáv*. Szül. 1861 ápr. 12. Topánfalván. Adm. 1892-től.

8. **Lugos**. (Német- és Román-Lugos.) Krassó-Szörény vármegye fővárosa. 1333-ban létezett. Ujjá al. 1718. Temploma Szentháromság. Ép. 1733. A szőlőhegyen sz. Donát kápolnája (1874). Ezenkívül szent István kir. A temetőben a Fájdalmas Szűz, az iskolanővérek kolostorában Jézus sz. Szíve kápolnája. Tízenny fiókegyháza van. Adm. *Pataky Miksa*, minorita-r. Szül. 1851 szept. 21. Lugoson.

9. **Nadrág** (Krassó-Szörény vm.). Curatia. Al. 1850. Kápolnája bold. szűz Mária neve (1851). Fiókegyházai: Cseres-Temes, Kricsova, Krivina, *Zsidóvár*, a Magyarok Nagyasszonya kápolnájával (1899). Curatus *Kadák*

Pál. Született 1863 jún 18. Hliniken. Curatus 1896-tól.

10. **Nitzkyfalva** (Temes vm.). Al. 1785. Temploma sz. Mihály (1825). Hat fiókegyháza van. Pl. *Tarján Tamás*. Született 1816 november 15. Nagy-Teremián. Pléb. 1874. Nagy-Teremián, 1896-tól Nitzkyfalván.

11. **Temes-Rékas**. A Ferenc-rendiek már 1721 óta lelkészkedtek itt. A plébániát 1740-ben rendszeresítették. Temploma Ker. sz. János. Ép. 1741. Ugyanitt Nep. sz. János kápolnája. Kilenc fiókegyháza van. Pl. *Koleszár János*. Szül. 1862 márc. 12. Gálszécsen. Pl. 1897-től. *Sl. Gratzik Antal*. Szül. 1878 augusztus 24-én Szlanicán (Árvamegye).

12. **Temesvár-Gyárváros**. Al. 1763-ban. Temploma a bold. szűz Mária nevére 1765-ben épült. Új, fényes, kéttornyú román stílusú temploma a Magyarok Nagyasszonya tiszteletére 1901-ben szenteltetett föl. A temetőben a Fájdalmas Szűz, a Miasszonyunkról nevezett apácák kolostorában Jézus szent Szíve kápolnája. Nyolc fiókegyháza közül *Bukovecen* (1892) és *Medvesen* (1886) kápolna. Pl. *Vudly Antal*. (Időközben meghalt.) Utóda dr. *Paczner István*, a «Havi Közölny» szerkesztője. Szül. 1860 okt. 16. Letenyén (Zalam.). 1884. theol. tanár, 1887. a Délmagyarországi Történelmi és Régészeti Társulat titkára. 1900. felső leányiskolai igazgató Temesvárott. *Sl. dr. Geisz Antal*, felső leányiskolai igazgató Temesvárott. Szül. 1874 december 8. Zádorlakon. *Wegling János*. Szül. 1876 ápr. 27. Magyar-Íteben.

13. **Veeseház** (Krassó-Szörény vm.). Al. 1791. a végvári plébánia áthelyezésével. Temploma a sz. Olvasó. Adm. *Matusek József*. Szül. 1850 márc. 14. Tatán. Az egyházmegyébe 1885-ben vétetett föl. Adm. 1887-től.

IV. Billédi esperesi kerület. (Torontál vm.)

Ésperes: *Tbész János*, perjámosi pléb.

1. **Billéd**. Al. 1766. Temploma sz. Mihály. Ép. 1777. Kibőví-
tett 1833-ban. A temetőben sz. Karolina-kápolna (1862). Pl. *Uit*
P. Szül. 1853 febr. 12. Szakállházán. 1884. székesegyházi javadalmas,

BLASKOVICS FERENC,

apát, országgy. képviselő, szerkesztő, Temesvár.

SZEKRENYI LAJOS,

plébános, író, Magyar-Bánhegyes.

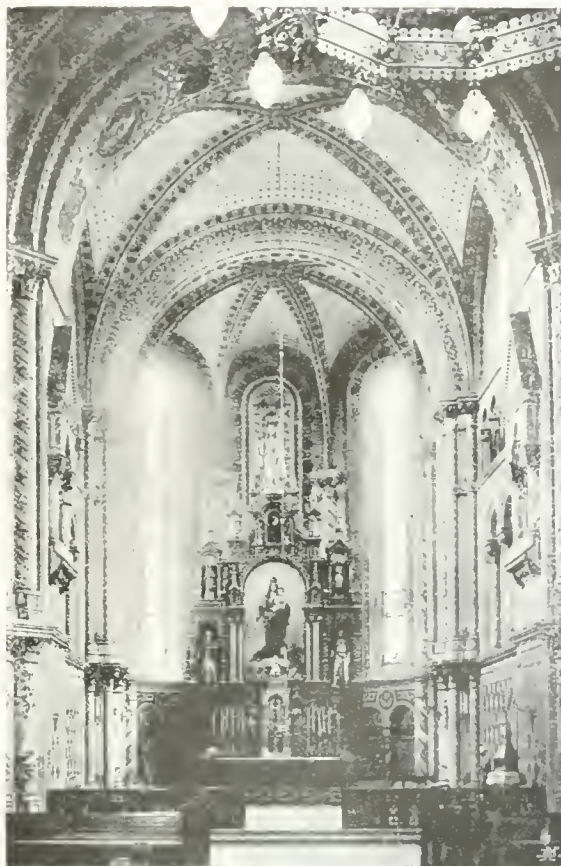
az egyházmegyei nyomda igazgatója, 1889. a papnevelő-intézet aligazgatója, ugyanaz évben gyertyamosi, 1890 billédi plébános. Sl. *Brenner Frigyes*. Szül. 1878 jan. 2. Keresztesen.

2. **Bogáros.** Al. 1770. Temploma Nagyboldogasszony (1774). 1884-ben és 1899-ben újjá építették. Fiókegyháza *Ujbély*. Az iskolacépületben a Szentháromság kápolnája. Pl. *Kasics Károly*, t. kanonok. Szül. 1846 jan. 27. Lugoson. 1868. püspöki iktató, 1870. levéltáros, 1879. szentszéki aljegyző, majd kíségető pap Turn-Szeverinben, Romániában. 1881. nagyörszi, 1894. bogárosi pléb. Ugyanaz évben t. kanonok. Sl. *Steigerwald Ádám*. Született 1876 december 18. Nagy-Tószegen.

3. **Gyertyámos.** Al. 1785. Temploma sz. Miksa (1804). Ezenkívül a sz. Rozália-kápolna (1831). Nyolc fiókegyháza van. *Boblán* kápolna (1886). *Hovvát-Csene* 1895–1897. Dessewffy Sándor eszaki püspök és a hívek adományából templom épült. Pl. *Máderlik Antal*. Szül. 1849 szept. 20. Török-Beesen. 1889. a papnevelő-intézet aligazgatója, székesegyházi javadalmaz. Pléb. 1890-től. Sl. *Csikán János*. Szül. 1872 jan. 30. Vingán.

1. TEMESVÁR-GYŐRVÁROSI TIFBÁNIAI TEMELŐM KÜLSŐJE.

2. TEMESVÁR-GYŐRVÁROSI TIFBÁNIAI TEMELŐM Belsője.

4. **Haulikfalva.** Al. 1856. Ugyanakkor épült temploma Nagyboldogasszony tiszteletére. Pl. *Kubn Ferenc*. Szül. 1866 ápr. 2. Kis-Tószegen. Pl. 1899-től.

5. **Kis-Jécsa.** Al. 1772. Temploma szent György. A temetőben szent Zsófia-kápolna (1813). Plébános *Sáróssy József*.

6. **Kis-Ösz.** Al. 1773. Temploma Örangyal (1865–1866). A temetőben a Fájdalmas Szűz kápolnája. Fiókegyháza *Vizesda*. Temploma sz. József (1892). Pl. *Jaeger Sebestyen*. Született 1862 jan. 20-án Temesvárott. Pléb. 1890-től.

7. **Kis-Szent-Péter** (Temes vm.). Curatia. Al. 1862. Szent Gergely kápolnájával. *Kis-Telep* pusztán szent Márton kápolnája (1852). Fiókegyháza még Kétfél község. Curatus *Mibálty Gyula*. Szül. 1852 jan. 14. Szegeden. Adm. volt Boesáron, Simándon, Glogonban.

8. **Lovrin.** Al. 1777. Temploma Páduai szent Antal. Ép. 1785. A temetőben két kápolna. Fiókegyháza *Pészak*, szent József templomával. Plébános *Nórák Károly*, t. esperes. Született 1847 március 8. Óravicán. Coadjutor 1879., pléb. 1884. Lovrinban. Segédlelkész ifj. *Kubn Ferenc*. Született 1874 február 27. Temesvárott.

9. **Perjámos.** 1333-ban főnált. Újjá al. 1755. Temploma Nep. sz. János (1772). Ugyanitt a Fájdalmas Szűz. Segítő szűz Mária és a Haldokló Jézus kápolnája. Fiókegyháza *Nagyfalu*. Temploma szent Terézia (1888). Pl. *Thész János*, esp. Szül. 1845 márc. 11. Báltaszéken. 1878. pl. Haulikfalván, 1888-tól Perjámoson. Esp. 1894. Sl. *Halbédli Róbert*. Szül. 1873. júl. 10.

10. Sándorháza. Al. 1836. Temploma sz. Sándor. A temetőben a Fájdalmas Szűz kápolnája. Pl. *Reinlein* S. ul. 1849 jún. 13. Beodrán. 1883. knézi adm., 1885. hitoktató Nagy-Beckereken, 1887. papnevelő-int. to, 1889. pléb. Haulikfalván, 1897. Sándorházán.

11. Uj-Szent-Péter. (XIV. sz.) Újja al. 1809. Temploma sz. József (1869). A temetőben Urunk kinszenvedése kápolnája. Fiókegyháza Égres, ahol a III. Bélától 1179-ben alapított ciszt. apátság volt. Pl. *Hügel Antal*. Született 1863 jún. 13. Lovrinban. Admin. 1892-től.

12. Varjas. (XIV. század) Újja al. 1793-ban mint curatia, 1806-ban mint plébánia. Temploma szent László (1821). A temetőben Urunk kinszenvedése kápolnája. Pléb. *Klivinyi Antal*. Szül. 1845 június 8. Pl. 1875-től.

Aradi főesperesség.

Főesperes: *Kristófsák Gyula*, lekéri apát, újaradi plébános.

I. Alsó-aradi esperesi kerület. (Arad vm.)

Esperes: *Pálya Mátvás*, gyoroki pléb.

1. Arad. (Sz. kir. város.) A török időben a sz. Ferenc-rendiek boszniai provinciájának tagjai végezték a lelkesítő teendőket. A plébánia 1702-ben alapították s a minoriták vették át. Páduai sz. Antalnak szentelt temploma helyett új templomot építenek. A plébánia területén következő templomok vannak: sz. Flórián kápolnája (1752), a temetőben a Boldogasszony-kápolna, a megyei szegényházban sz. István kápolnája, a megyeházában Ker. sz. János kápolnája, a Gáj-külvárosban sz. Gizella temploma, ép. 1856–1857. Fiókegyházai Gájon kívül: Kis-Szent-Pál, Nagy-Buzsák, *Örvenes*. A Boldogasszony kápolnával. *Sofronya*. Szűz Mária neve kápolnával. Pl. *Csák Cirjék Alajos*, a minoriták rendfőnöke. (L. minoriták.) A plébánia hatáskörén kívül van az aradi várban a szent *József* tiszteletére szentelt *helyőrségi templom*, mely 1775–1781-ben épült, a sz. Ferenciktől vezetett plébánia temploma volt. 1861-ben a plébániát fölslaztatták; a kolostor ma katonai épület.

2. Fakert. Al. 1856. Temploma sz. Vendel. Ép. 1875. Fiókegyházai: Szentleányfalva, *Zimándköz*. Szent István király kápolnájával (1883). *Zimánd-Ujfalu*. A bold. szűz Mária neve kápolnájával (1855). Pl. *Bukovetz János*. Szül. 1854 dec. 27. Vingán. Pl. 1899-től.

3. Glogovác. Al. 1765. Temploma Nep. szent János (1886–1887). A Kálvárián a Fájdalmas Szűz kápolnája. Kívüle a Szentháromság-kápolna (1888). Plébános *Frank János*. Született 1844 márc. 9. Oreyfalván. Pl. 1892-től. Sl. *Schweninger Jakab*. Szül. 1871 máj. 3. Német-Cernyán.

A MIASSZONYNEVEI NÉVZETT VERZETESNÖK TEMPLOMA, TI MISSVÁROTT. (JÓZSEFVÁROS.)

A TEMESVÁR-GYÁRVÁROSI PLÉBÁNIAI
TEMLOM FŐOLTÁRKEPE.
(Festette Vastagh György.)

4. Gyorok. Al. 1736. Temploma szent Donát (1779). Öt fiókegyháza közül *Ménesen* Nagyboldogasszony kápolnája, *Uj-Paulison* sz. Márton. temploma (1879). Pl. *Pálya Mátvás*, esperes. Született 1849 jan. 2. Vittanován (Arvam.). Pl. 1882., esperes 1899. Sl. *Bojdisz Ciprián Miklós*. Szül. 1876 aug. 14. Mária-Gyüdön.

5. Mária-Radna. A plébániát a szent Ferenc-rendiek látják el. Híres bucsújáráhely, szűz Mária egyik legnevezetesebb kegyhelye. Mikor a törökök 1551-ben elfoglalták Lippát, már akkor állt a Maroson túl, vagyis Radnán a bold. Szűznek kis kápolnája, melyet egy jámbor nő építtetett. A XVII. században már számos bucsús kereste föl a kápolnát, melyet a törökök többször megrongáltak. A kápolna helyén a XIX. század elején épült a mostani templom, melyet Rudnay Sándor hercegprímás 1820-ban szentelt föl. A sz. Ferenciek kolostorát 1789-ben építették föl a réginek romjain. Fiókegyházai: Baracka, *Kladova*. *Ó-Paulis*. Sz. Péter és Pál templomával (1877). Adm. *Prieszter Ágoston*.

6. Német-Pereg. Curatia Al. 1899. Temploma szent Teréz (1879). Fiókegyháza Kis-Pereg. Curatus *Michon Mátvás*. Született 1859 december 10. Gyarnatán. Lelkész 1895-től. (Ath. Uj-Panátra.)

7. Odvos. Al. mint helyi káplánság 1768. Plébániává lett 1807-ben. Temploma szűz Mária születése. Ép. 1768–1774. Fiókegyházai: Berzova, Konop, Milova. Ellátja a máriaradnai pl.

8. Pécska. (XIV. sz.) Al. 1675. Temploma Szentháromság (1886). A temetőben kápolna. *Szemlak* fiókegyházában a

szeplőtelen szűz Maria kápolnája. Pl. *Szathmáry Gejza*. Szül. 1847 jún. 25. F.-Varsádon. Pl. 1881. Kisjenőn, 1889. Pankotán, 1893-tól Pécskán. Irodalmilag is működött. Sl. *Balázs Mózsa*. Született 1874 szept. 9-én Korondon. *Hammer Jenő*. Szül. 1871 okt. 28. Széplakon.

9. **Uj-Panát.** (XIV. sz.) Ujjá al. 1789-ben mint helyi káplánság, 1807-ben plébánia lett. Temploma Loy. sz. Ignác (1825). Pl. dr. *Babinszky József*. Szül. 1866 febr. 1. Brümben. 1897. hittanár Szegeden. Pléb. 1900-tól. (Ath. Ernesztházára.)

II. Aradhegyaljai vagy pankotai esperesi kerület.

Esp.: *Orth József*, szentszéki tan., újszentannai pléb.

1. **Boros-Jenő.** Al. 1702. Temploma sz. István kir. Ép. 1858. Tizenhárom fiókegyháza közül *Algyesten* sz. István király kápolnája. *Sikulán* az Urunk kinszenvedése kápolnája. Adm. dr. *Sorbán Kornél*. Szül. 1868 május 5-én. Az egrí egyházmegyéből 1896-ban vététt föl. Adm. 1898-tól.

2. **Buttyán.** (XIV. sz.) Ujjá al. 1781-ben mint helyi káplánság, plébánia 1807-ben. Temploma Nep. szent János. Harmincegy fiókegyháza közül *Boros-Sebesen* a Megváltóról

nevezett kápolna áll. Pl. *Szirmay János*, t. esperes.

Született 1843 október hó 22-én Lippán. Plébános 1880-tól.

3. **Csermő.** Curatia. Al. 1854. Szent József temploma ugyanakkor épült. Öt fiókegyháza közül *Seprőson* a Szentháromság kápolnája. Adm. *Mauró József*. Szül. 1854 jan. 20. Csermőn. Adm. 1886-tól.

4. **Menyháza.** Al. 1760. mint helyi káplánság, plébánia lett 1807-ben. Temploma Mindenszentek. Ép. 1761. 1884-ben restaurálták. Tizenkilenc fiókegyháza van. Admin. *Ballauer Kristóf*. Szül. 1864 febr. 11. Csenén. Adm. 1895-től.

5. **Pankota.** (XIV. sz.) Ujjá al. 1787-ben mint helyi káplánság; 1807-ben plébánia lett. Temploma Nagyboldogasszony. Ép. 1806–1807. A Kálvárián a sz. Kereszt kápolnája. Az egykori pankotai apátság romjai a világosi vár közelében láthatók. Tizennyolc fiókegyháza közül *Dezsőházán* a Szentháromság kápolnája (1889). *Taucon* házi kápolna van. Pl. *Nagy József*. Született 1863 ápr. 3. Makón. Pl. 1893-tól. Sl. *Telbisz János*. Szül. 1873 augusztus 4-én.

A MIASSZONYUNKRÓL NEVEZETT SZERZETESSŐK TEMPLOMA ÉS FELSŐBB LEÁNYISKOLÁJA, TEMESVÁR-JÓZSEFVÁROS.

6. **Uj-Szent-Anna.** Al. 1742. Temploma szent Anna. Ép. 1868. Fiókegyházai: Fazekas-Varsánd, O-Szent-Anna, Szintye. Pl. *Orth József*, esperes, szentszéki tan., arany-misés. Szül. 1817 január 5. Uj-Aradon. 1850. kisoroszi. 1863. grabáci, 1871. újszentannai pléb., 1881. esperes, 1900. t. kanonok.

7. **Világos.** (XIV. sz.) 1753-ban kelt életre. Ugyanakkor épült temploma a Mindenszentek tiszteletére. A temetőben a Megváltó kápolnája. Fiókegyháza *Galsa*. Az iskolában imaterem Pád. sz. Antal tiszteletére. Pl. dr. *Szeier Ferenc*. Szül. 1858 aug. 3. Budapesten. 1891. hittanár Versecen, 1893. pléb. Szépfalun, 1897. Világoson.

III. Uj-aradi esperesi kerület. (Temes vm.)

Esperes: *Kristófcák Gyula*, apát, sz. sz. tan., ujaradi pléb.

1. **Keresztes.** Al. 1807. mint helyi káplánság; plébánia lett 1807-ben. Temploma a sz. Kereszt fölmagasztalása (1781). Adm. *Szeitzy Mihály*. Szül. 1858 aug. 28. Mercyfalván. Adm. 1892-től.

2. **Kisfalud.** Al. 1768. Temploma Örangyalok. Ép. 1768. 1853-ban restaurálták. Pléb. *Brezis Vilmos*. Szül. 1864 márc. 6. Hodonyban. Adm. 1897. Nyerőn, 1900-tól Kisfaludon.

3. **Mailáthfalva.** Al. 1851. Temploma Nagyboldogasszony (1879). Fiókegyháza *Monostor*, ahol 1863 óta kápolna

MIASSZONYUNKRÓL NEVEZETT SZERZETESSŐK TEMPLOMÁNAK BELSEJE, TEMESVÁR-JÓZSEFVÁROS.

A MIASSZONYUNKRÓL NEVEZETT SZERZETESSŐK TEMPLOMA ÉS HÁZA, TEMESVÁR-JÓZSEFVÁROS.

all. Pléb. *Hankó György*. Született 1858 április 19. Szegeden. 1892. adm. Pécskán, 1893. Moravicán s ugyanaz évben Mailáthfalván.

4. **Német-Ság.** Al. 1771. Temploma Nagyboldogasszony. Ép. 1793. Plébános *Hügel János*. Szül. 1854 máj. 2-án Lovrinban. Pléb. 1891 óta.

5. **Német-Szent-Péter.** A plébániát Munárról helyezték ide 1724-ben. Temploma sz. Péter és Pál (1774). *Székelykút* fiókegyházában sz. Rozália kápolnája (1838—1840). Pl. *Láng Mihály*. Szül. 1848 szept. 18. Mosonban. Pl. 1892. Károlyfalván, 1894-től Nagy-Szent-Péteren. Sl. *Héber Mihály*. Szül. 1877 jan. 22. M.-Cernván.

6. **Réthát.** Al. 1777. mint helyi káplánság, plébánia lett 1806-ban. Temploma bold. szűz Mária születése (1845—1846). Adm. *Tomasich Mátyás*. Szül. 1866 február 14-én Szabadkán. 1896. neuzinai, 1897. traumaui, 1898. rétháti adm.

A MIASSZONYUNKRÓL NEVEZETT SZERZETESNŐK
KOLOSTORA, TEMESVÁR-JÓZSEFVÁROS.

(1824). Pl. *Hemmen János*. Született 1864 máj. 16. Zádorlakon. Pl. 1898 óta.

8. **Új-Arad.** Újja al. 1725. Temploma szűz Mária neve (1823). A temetőben a hétfájdalmú Szűz, az apácakolostorban (1898) Jézus sz. Szíve kápolnája. Fiókegyházai: *Kis-Szent-Miklós*. Szeráfi sz. Ferenc kápolnájával. Zsigmondháza Pl. *Kristófsák Gyula*, lekeri apát, szentszéki tan., esperes, az aradi középiskolánál püsp. biztos. Szül. 1838 febr. 8. Budapesten. 1871. grabáci, 1884. hidegkuti, 1892. ujaradi pléb. és, esp., 1895. apát. Pl. *Glasz Ferenc*. Szül. 1872 febr. 27. Orecfalván. *Manoeuvre Péter*. Szül. 1877 máj. 25. Nagy-Oszön.

9. **Zádorlak.** Újja al. mint curatia 1759. Plébániává lett 1767. Temploma Ker. sz. János (1869—1870). Fiókegyházai: Fönlak, Új-Bodrog. Adm. *Petrovics Emil*. Született 1874 jan. 31. Temesvárott. Adm. 1890-től.

IV. Lippai esperesi kerület.

Esperes: dr. *Grosz József*, apát, szentszéki tan., lippai plébános.

1. **Bogda-Rigós** (Temes vm.). Al. 1772. Temploma Sárlosboldogasszony. Ép. 1845. Ezenkívül a Segítő szűz Mária kápolnája. *Kis-Rékas* fiókegyházában sz. Anna kápolnája. Pléb. *Bieber Béla*. Szül. 1867 dec. 26. Csátádon. Adm. 1897-től.

2. **Bules** (Krassó-Szörény vm.). Hajdan apátság volt. A Cellában 1737-ben alapított plébániát 1749-ben helyezték át ide. Temploma Nagyboldogasszony (1872). Krassó-Szörény vármegyében 22, Arad vármegyében a Maroson túl 9 fiókegyháza van. *Bunya-Szegárdon* a bold. szűz Mária tiszteletére imatermet építettek. Admin. *Pechl Adám*. Szül. 1851 okt. 15. Mehalán. Bulesi adm. 1885-től.

3. **Facset** (Krassó-Szörény vm.). Al. 1773. Temploma sz. István király (1847—1850). Ötvennégy fiókegyháza van. Ezek közül *Német-Gladván* a bold. szűz Mária, *Bethlenbázan* sz. Vendel, *Tomesten* sz. József kápolnája. Pl. *Budinszky György*, t. esperes. Szül. 1829 április 24. Vuján (Szaholesm.). 1858. adm. Weidenthalban, 1863. Veresházán. Pléb. 1873-tól. Sl. *Trotter György*. Szül. 1873 dec. 26. Budapesten.

4. **Lippa** (Temes vm.). 1327-ben létezett. Újja al. 1717. Régi templomát Károly Róbert király és Erzsébet királyné építtette szent Lajos tiszteletére 1327-ben. Ennek alapfalai ma is láthatók. Új temploma Nep. szent János. Ép. 1889. A temetőben a sz. Kereszt fölmagasztalása, az apácák kolostorában a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása kápolna. Tizenhárom fiókegyháza van. Pléb. dr. *Grosz József*, vértéskeresztúri apát, esperes, szentszéki tan. Szül. 1843 máj. 24. Temes-Rékason. 1869. tanulm. felügyelő, 1876. szentszéki tan., 1884. pléb., 1891. apát, 1892. esperes. Sl. *Fiedler István*. Született 1871 okt. 14. Nagy-Beeskereken.

5. **Máslak** (Temes vm.). Al. 1770. Temploma sz. Bertalan (1788). Újja ép. 1888—1890. *Fibis* fiókegyházában a bold. Szűz születése kápolnája. Pl. *Olajos József*. Szül. 1857 febr. 27. Ó-Béban. 1891. adm. Lázárföldjén, 1898. Máslakon.

6. **Német-Remete** (Temes vm.). Al. 1781. mint curatia; 1807-ben plébánia lett. Temploma szent József. Ép. 1831. *Charlottenburg* fiókegyházában a Szentháromság temploma (1876). Pl. ifj. *Schütz Miklós*. Szül. 1872 nov. 4. Bogároson. Adm. 1901-ben.

7. **Soborsin** (Arad vm.). Al. 1751. A plébániát a templommal együtt a Hóra és Kloska-féle lázadáskor fölperzselték és elpusztították. Mostani temploma 1875-ben épült. Húsz fiókegyháza közül (hét Krassó-Szörény vármegyében) *Petrisen* a Szalbek-család kastélyában Nep. szent János kápolnája, *Vinyest-Vaman* szintén kápolna (1750), *Illyón* magánkápolna van. Pl. *Páll Rafael*. Szül. 1857 okt. 31. Bágyonban. Pl. 1885-től.

8. **Temes-Hidegkut** (Temes vm.). Al. 1729. Temploma a szent Kereszt fölatalása (1870—1872. Ugyanitt szent Vendel

A MIASSZONYUNKRÓL NEVEZETT SZERZETESNŐK
NEVELŐ-INTÉZETE, TEMESVÁR-JÓZSEFVÁROS.

A MIASSZONYUNKRÓL NEVEZETT SZERZETESNŐK KÖZTISKÖLŐJE,
TEMESVÁROTT. (ÉPÍTÉSE 1860.)

kápolnája. Pléb. *Gaith Rudolt.* Szül. 1848 ápr. 5. Orcyfalván. 1875. gimn. tanár Temesvárott, 1893-ban hidegkúti pl. *St. Urbán János.*

9. **Traunau** (Temes vm.). Al. mint curatia 1788., plébánia lett 1807-ben. Temploma a bold. szűz Mária születése (1838—1839). Pl. *Boros Ferenc.* Szül. 1813 okt. 10. Nagy-Becskeken. Pl. 1898-tól.

10. **Ujfalu.** Al. 1766. Temploma Sarlósboldogasszony. Ép. 1772. Az itt eltemetett Mária Anna főhercegnő († 1809) síremlékével. Fiókegyháza *Keszinc.* Plébános *Holl Ádám.* Szül. 1850 dec. 21. Ujfalun. 1880. gimn. tanár Temesvárott, 1884. nadrághi curatus, 1887. ujfalusi pléb.

A Maroson túli főesperesség.

Főesperes: dr. *Kramp János*, szentszéki tan., eleki plébános.

I. Felső-aradi esperesi kerület. (Arad vm.)

Esperes: dr. *Kramp János*, főesperes.

1. **Arad-Szent-Márton.** Al. 1750. Temploma szent Márton (1756). A templom birtokában egy régi nevezetes Üdvözítő-kép van,

Dürer Albert műve, melyet Wenckheim A. grófnő ajándékozott. Fiókegyházai közül *Kurtioson* a Szentháromság temploma (1877), *Mácsan* sz. Erzsébet temploma (1896). Pl. *Magyary Pál*, szentszéki tan. Szül. 1857 jún. 8. Baján. 1886. hittanár Lugoson, 1888. lelkiigazg. Temesvárott, 1889. succentor, 1893. theol. tanár, 1900. arad-szentmártoni plébános. *St. Ferenczy Gyula.* Született 1875 június 26. Csik-Szent-Mihályon.

EMLEK DÓZSA GYÖRGY KIVEGYZTELESE HELYÉN, TEMESVÁR-JÓZSEFVÁROS.

2. **Elek.** Al. 1734. Temploma Sarlósboldogasszony (1796). Fiókegyházai: *Löksháza.* Sz. Anna kápolnával. *Ottlaka.* Bold. szűz Mária templomával (1895). Pl. dr. *Kramp János*, szentszéki tan., főesperes. Szül. 1845 febr. 6. Knézen. 1872—1876. tanulm. felügyelő, azután theol. tanár, lelkiigazg., 1888-tól eleki pl., 1891. esperes, 1899. főesp. *St. Gébl Ottmár.* Szül. 1869 nov. 6. Uj-Aradon.

3. **Gyula-Varsánd.** Curatia. Al. 1865. Temploma sz. Anna (1822). Adm. *Fodor Imre.* Szül. 1850 okt. 30. Makón. 1890. tiszta-szentmiklósi adm., 1891. pádei, 1897. gyulavarsándi adm.

4. **Kétegyháza** (Békés vm.). Al. 1852. Temploma Szentháromság. Ép. 1858. A temetőben kápolna (1878). Adminisztrátor *Tamási Lajos.* Született 1866 szeptember 7. Makón. 1899. jázovai curatus, 1900. kétegyházai adm.

5. **Kis-Jenő.** Al. 1807. Temploma sz. Mihály (1777). Tizenhárom fiókegyháza van. Az *ágyai* erdőben, hol László főherceg oly szerencsétlenül járt, József főherceg sz. László tiszteletére kápolnát építtetett, melyet 1896 szept. 2-án benedíkáltak. *Kerülőlőn* szent Kereszt földalálásának kápolnája. *Simonyifalván* 1895 óta helyi káplánság van. Ugyanakkor épült a bold. szűz Mária kápolnája. *Vádláson* magánkápolna. Pléb. *Lengyel József.* Szül. 1863 jan. 31.

Ó-Szent-Annán. 1897. admin. Mehádián, 1901. pl. Kis-Jenőn. Simonyifalván helyi káplán *Werler Peter.* Született 1866 december 2. Dettán. 1895-től Simonyifalván.

6. **Simánd.** 1333-ban létezett. Újjá al. 1845. Temploma bold. szűz Mária neve (1811). Adminisztrátor *Pallanik János.* Született 1864 november 16. Gesztesen. Adminisztrátor Simándon 1897-től.

7. **Székudvar.** 1333-ban létezett. Ujra al. 1853. Temploma Nagyboldogasszony (1868). A temetőben sz. Anna kápolnája. Adminisztrátor *Dienes Adorján.* Született 1872 augusztus 3. Kis-Azaron. 1894. brailai magyar káplán. Székudvari adm. 1900.

DR. KRAMP JÁNOS
FŐESPERES, ELI ARAD-SZENTMÁRTONI PLÉBÁNOS, ELI
ESPERES, ELI ARAD-SZENTMÁRTONI PLÉBÁNOS.

AZ ARADI VARTEMPLOM.

II. Felső-csanádi esperesi kerület. (Arad és Csanád vm.)

Plébános: Dörner József, marcibányi-dombegyházi plébános. Kisegítő: *Gyenes Barnabás*, kunágotai curatus.

1. **Almás-Kamarás** (Arad vármegye). Al. 1847. évben. Temploma szent Vendel (1864—1865). Plébános *Bartha Gyula*, aranymisés. Született 1826 május hó 16-án Taucon. 1858. coadjutor, 1872. plébános Kis-Jenőn, 1879-től Kamaráson.

2. **Csanád-Apáca**. Újjá al. 1838. Temploma Nagyboldogasszony (1859). Fiókegyháza Kis-Apáca. Adm. *Bartha István*. Szül. 1868 nov. 2-án Békés-Gyulán. 1895. szegedi tanítóképző tanár, 1897-től adm.

3. **Kevermes**. Al. 1835. Temploma szűz Mária születése (1847—1848). Pl. *Oehring Albert*, ker. jegyző. Született 1854 nov. 8. Makón. 1889 coadjutor, ugyanaz évben pléb. Kevermesen.

4. **Kis-Iratos**. Al. 1836. Temploma szent Kereszt földmagasztalása (1880—1881). *Förray-Nagy-Iratos* fiókegyházban templom van sz. Julia tiszteletére (1886). Mindkét templomot Bommaz Sándor püspök építtette. Pléb. id. *Hügel János*. Született 1844 február 8. Lovrinban. Pléb. 1880-tól. Sl. *Jung Miklós*. Szül. 1866 jún. 24. Csanádon.

5. **Kunágot**. Al. mint curatia 1866. Temploma sz. Imre (1870). Fiókegyházai: *Domb-Iratos*, sz. Anna kápolnájával. Kupa. Curatus *Gyenes Barnabás*, s. esperes. Szül. 1838 június 11. Szabadkán. 1871. kunágotai curatus, 1898. s. esperes.

6. **Marcibányi-Dombegyháza**. Al. mint curatia 1865, mint plébánia 1885. Temploma sz. István király. Ezenkívül a sz. Család (1880) és sz. József kápolnák (1891). Pléb. *Dörner József*, esperes Született 1857 október 29-én Nagy-Teremián. 1881—1885. püsp. iktató, 1885—1896. adm. Tószegen, 1896. n. o. pléb., 1898. esp.

7. **Medgyes-Bodzás** (Arad vm.). Al. 1871. Temploma sz. István kir. (1873). Fiókegyháza *Medgyes-Egyháza*. Szent Mihály templomával. Plébános *Bokor Béla*. Szül. 1843 júl. 16-án Szegeden. 1874. nagy-tószegi admin., 1885. bodzási pléb.

8. **Nagy-Kamarás** (Arad vármegye). Curatia. Al. 1888. Temploma szent Olvasó (1884). Cur. *Eszes István*. Szül. 1850 augusztus hó 16-án Kun-Félegyházán. Curatus 1888-tól.

9. **Puszt-Földvár** (Békés vm.). 1488-ban virágzó plébánia. A török hódoltság alatt megszűnt. Mint curatia újjá al. 1897. Temploma szent Illés (1874). Cur. *Kováts János*. Született 1852 aug. 27. Csókán. 1885. hittanár Szegeden, azután ismándi és székudvari adm.

WEBER ÁGOSTON,
boldogult Miksa mexikói császár udvari pappi,
plébános, Szakálháza.

III. Csanádi esperesi kerület. (Torontál vm.) Esperes: *Pacha István*, nagyszentmiklósi pléb.

1. **Csanád**. (Német-Csanád.) Ősi neve Marosvár; újabb nevét Csanád vezérről kapta. Szent István idehelyezte a csanádi püspökséget és káptalant. Azt a helyet, ahol az első székesegyház állott, most szent Gellért kőszobra jelöli. A plébániát 1741-ben állították helyre. Szent Gellért új temploma 1870-ben készült el.

E templomban őrzik azt a szárkőfagot, amelyben állítólag sz. Gellért holtteste feküdt. A temetőben a szenvedő Jézus kápolnája. Fiókegyháza Szerb-Csanád. Pléb. *Farkass Gusztáv*, t. esp. Szül. 1834 nov. 2. Szegeden. 1891. új-szentpéteri, 1892. csanádi pléb. Sl. *Willkommen Ádám*. Szül. 1871 nov. 1-én Mercyfalván.

2. **Kis-Zombor**. 1334-ben létezett. Újjá al. 1763. Temploma Nagyboldogasszony. Kívül félkör-alakú, belseje ellenben hatszögű, hajója modern építmény, 1777-ben készült el. Fiókegyházai: *Ferencszállás*. Kápolnája van. Klárafalva, Porgány, *Puszt-Porgány*, szintén kápolnával. Pl. *Árpás Gyula*. Szül. 1864 jún. 4. Bács-Petrovosszállón. Pléb. 1893-tól. Sl. *Endrényi Imre*. Szül. 1872 ápr. 6.

CSANÁDI TEMPLOM A NGÁN.

KRI. TOLTY JÁNOS,
ap. t. plébános, M. t.

János. Szül. 1877 márc. 11-én Sándorházán.

8. Ó-Bessenyő. Újjá al. 1738. Temploma Nagyboldogasszony (1801—1804). 1893-ban restaurálták. A temetőben a sz. Kereszt kápolnája. Fiókegyházai: Valkány, *Bolgár-Telep*. Sz. Lukács kápolnájával (1852). Pl. *Delin Ferenc*. Szül. 1841 dec. 23. Vingán. 1873. rafnikai, 1888. krassovai, 1900. óbessenyői pléb. Sl. *Kristófcsek Ferenc*. Szül. 1870 november 2-án Véghlesen. *Konecsny János*. Szül. 1876 nov. 4. Forrón.

9. Sáralfalva. Újjá al. mint curatia 1878. Temploma Szentháromság (1873—1874). Curatus *Wittálszki Ágost*. Született 1867 július 14-ikén Temesvárott. Curatus 1900-tól.

10. Szőreg. Újjá al. 1763. Temploma sz. Katalin (1812—1813). Fiókegyházai közül *Ó- és Uj-Szent-Ivánban*, valamint *Deszken* az iskolai épületben van imaterem. Pl. *Rózsa János*. Szül. 1838 nov. 15. Szegeden. Pléb. 1874. Tordán, 1897. Szőregen. Sl. *Wittwer Miklós*. Szül. 1871 júl. 8. Gyertyámoson.

IV. Makói esperesi kerület. (Csanád vm.) Esperes: *Rózsa József*, mezőkovácsházai pléb.

1. Apárfalva. 1333-ban létezett. Újra al. 1753. Temploma szent Mihály (1757). A temetőben Jézus szenvedésének kápolnája. Fiókegyházai: Beka (Bököny), *Kis-Királyhegyes*. A szent Kereszt fölhalálásának kápolnájával. Magyar-Csanád. Pl. *Szűcs János*, t. kanonok. Született 1855 jan. 29. Szegeden. 1880. tanulmányi felügyelő, 1882. theologiai tanár, 1884. káptalani jegyző, 1889. szentszéki tan., 1900. t. kanonok, apátfalvai plébános. Sl. *Balázs Márton*.

2. Battonya. Al. 1810. Temploma Szentháromság (1817—1818). A temetőben kápolna. Pl. *Németh Sándor*. Szül. 1844 aug. 29. Szegeden. 1876. kevermesi és kisoroszi, 1877. mailáthfalvai, 1882. földéaki adm. Pléb. 1891-től. Segéd-lelkész *Podolszky Ferenc*. Született 1862 jan. 5. Budapesten.

3. Csanád-Palota. Al. 1786. Temploma Nep. szent János (1773). A temetőben a Szentháromság kápolnája. Pl. *Kálmán Lajos*. Született 1852 máj. 3. Szegeden. 1894. adm., 1898. pléb. Palotán. Sl. *Dévaid Vilmos*. Szül. 1876 máj. 12. Újpeésen.

4. Földeák. Al. 1723. Temploma sz. László (1855—1857). A temetőben 1864-ben Oltványi Pál akkori plébános Jézus szenvedésének szentelt kápolnát építtetett. Pl. *Balaton János*, kiérd. esp., szentszéki tan. Született 1832 jan. 14. Doroszlón (Bácsm.). 1866. papnevelő-int. aligazgató. 1871. pl. Kétegyházán, 1878. Apácán, 1879. esperes 1891. földéaki pl. Sl. *Dudra András*. Szül. 1866 febr. 7. Sővárótt.

5. Magyar-Bánhegyes. Al. mint curatia 1883. Temploma bold. szűz Mária neve (1895—1896). A temetőben szintén a bold. szűz Mária neve kápolnája. Fiókegyháza *Tót-Bánhegyes*. Imaterme van a Szentháromság tiszteletére. Cur. *Székényi Lajos*. Született 1858 júl. 26-án Szegeden.

A Katholikus Magyarország.

3. Kübekháza. Curatia. Al. 1853. Temploma szent István király (1880). A temetőben a Fájdalmas Szűz kápolnája. *Rábé* fiókegyházban az iskolaépületben a szűz Mária születése kápolnája. Cur. *Herzog Ferenc*. Szül. 1851 jan. 18. Temesvárott. Kübekházai lelkész 1889-től.

4. Nagy-Ósz. Al. 1773-ban. Temploma Szentháromság (1845—1848). Restaurálták 1880-ban. A temetőben szintén a Szentháromság tiszteletére emelt kápolna áll. Pl. *Kauten Mihály*. Szül. 1838 nov. 14. Kis-Ószön. Pl. 1891-től. Sl. *Neff Ferenc*. Szül. 1876 okt. 3. Zádorlakon.

5. Nagy-Szent-Miklós. (Szerb- és Német-Nagy-Szent-Miklós.) 1334-ben főnállott. Újjá al. 1766. Temploma sz. Teréz (1824). Német-Szent-Miklóson sz. Vendel és Rókus kápolnája (1760). A temetőben szent Jakab, a szerb-szent-miklósi temetőben Ker. sz. János kápolnája. Pl. *Pacha István*, szentszéki tan., esperes. Szül. 1859 szept. 5. Móri-földön. 1890. szemináriumi aligazgató, 1894. káptalani jegyző. Pléb. 1900-tól. Sl. *Süle János*. Szül. 1875 dec. 26. Szoboszlón.

6. Nyerő. Al. 1837. Temploma szent József (1871). 1898-ban Dessewffy Sándor püspök restauráltatta. A temetőben a Fájdalmas Szűz kápolnája (1880). Adm. *Halaskiewicz Rudolf*. Szül. 1870. júl. 23. Kiskun-Félegyházán. Adm. 1900-tól.

7. Ó-Béba. Újjá al. 1783. Temploma bold. szűz Mária neve (1833). 1875—1876-ban újjá építették. Fiókegyházai közül *Oroszlánoson* templom (1869). *Keglevichháza*n az iskolában szent Máté imaterem, a temetőben kápolna. *Majdánban*, a régi Oroszlánoson a sz. György ősi kolostor romjai láthatók. Adm. *Schlinger József*, ker. jegyző. Szül. 1860 aug. 31. Sl. *Gehl*

MINORITÁK TEMPLOMA ES KOLOSTORA LUGOSON.

6. Szent István király lebertemplomban, 1885. Szegeden, 1891. adm. Ujváron, majd Golgonban és Simándon. Bánffy György curatus 1898-tól. Irodalmi munkássága széleskörű. Lefordította és kiadta Wallace «Ben Hur»-ját, May Zoltán munkáját, Sienkiewicz «Quo vadis»-ának szintén egyik fordítója.

7. Makó. (Csanád vármegye fővárosa.) Újjá al. 1700. Temploma sz. István kir. Ép. 1765—1772. A püspöki palotával szemben Nagyboldogasszony kápolnája, melyet Köszeghy László püspök 1826-ban építtetett, Dessewffy Sándor püspök pedig 1891-ben restauráltatott. Továbbá: Nep. sz. János, a Kálvárián a Fájdalmas Szűz (1734), a temetőben a Szent Anna kápolnája. *Lele* fiókegyházban Dessewffy Sándor püspök 1899—1900-ban új templomot építtetett a régi sz. Illés-kápolna helyett. Pl. *Kristoffy János*, t. kanonok, földvári apát. Szül. 1827 okt. 25. Makón. Pl. 1863. Szajánban, 1885. Apátfalván, 1894. t. kanonok, 1899. makói pléb., 1900. apát. Sl. *Rigó Sándor*. Szül. 1874 febr. 18. Török-Beesén. *Marffy József*. Született 1868 dec. 28. Szombathelyen. Hitoktató *Haldmann György*.

7. Mezőhegyes. Al. mint curatia 1785. Temploma szent György (1844—1846). Curatus *Úrmösy Boldizsár Ferenc*. Sl. ifj. *Kiss János*. Szül. 1868 nov. 22. Szegeden.

8. Mező-Kovácsháza. Al. 1833. Temploma a bold. Szűz születése (1879). Fiókegyházai: Ref.-Kovácsháza és *Kovácsháza* puszta, ahol sz. Teréz kápolnája áll. Pl. *Rózsa József*, esperes. Szül. 1848 ápr. 27. Szegeden. 1883. bánhegyesi curatus, 1897. mezőkovácsházai pléb., 1901. esp. Sl. *Bieloch Döme*.

A MÁRIA-RADNAI TEMPLOM IŐOLTÁRA, A KEGYILLIM-KEPILL.

A MÁRIA-RADNAI TEMPLOM BOLTOZATÁNAK FALFESTÉSE, KEGYILLIM.

9. Nagylak. 1334-ben létezett. Újjá al. 1845. Temploma szent Péter és Pál (1878—1879). A temetőben kápolna. Fiókegyháza Sajtény. Pl. *Dobsch Ferenc*. Szül. 1815 jún. 7. Wallseeban (Ausztria). Pl. 1881-től.

10. Tornya. Al. 1753. Temploma szent Kereszt fölmagasztalása (1851). A hozzátartozó *Nagy-Varjas* pusztán Nagyboldogasszony temploma (1834). Adm. *Lukáts Imre*. Szül. 1866 május 19-én Hétháron. Megelőzőleg 1898-tól pusztaföldvári curatus.

11. Végh-Egyháza. Curatia. Al. 1873. Szent István király kápolnájával (1870). Cur. *Köller Rudolf*. Szül. 1865 aug. 20. Kassán. Cur. 1895-től.

V. Szegedi esperesi kerület. (Csongrád vm.) Esperes: *Jászai Gejza*, apát, szeged-rókusai pléb.

1. Kistelek. Al. 1878. Temploma sz. István (1831). Pl. *Várossy Gyula*. Szül. 1858 február 9. Szegeden. 1890. hittanár Lúcio-on. Pléb. 1894-től. 1896—1901. orsz. képviselő. Az elbeszélő irodalom, különösen a humoros szatirikus irodalom termékeny művelője. Műveiből tizenkét önálló kötet jelent meg. Sl. *Kovács Gejza*. Született 1860 szept. 21. Aradon.

Szeged városát plébániára van fölosztva.

2. Szeged-Alsóközpont. Tanyai pléb. Al. 1894. Temploma sz. Mihály. Ép. ugyanakkor. Ezenkívül a Szentharomság kápolnája (1812). Adm. *Nagypál Kilit*, sz. Ferenc-rendi. Szül. 1866 április 1-én Jászberényben. Adm. 1899-től.

3. Szeged-Alsóváros. Al. 1789. Temploma, mely egyszersmind a hozzáépült sz. Ferenc-rendi kolostornak

is temploma, régi műemlék és nevezetes kegyhely. Havi Boldogasszony tiszteletére van szentelve. 1468-ban Mátyás király kezdte építtetni; 1503-ban fejezték be a sz. Ferenc-rendiek buzgalma folytán, a hívők adakozásából. Az 1879. évi március 12-iki vízáradás ezt is elborította és három hónapnál tovább állt vízben. 1900-ban alaposan restaurálták. Ezenkívül a plébánia területén az iskolanővérek kolostorában sz. István kápolnája, a temetőben a Fájd. Szűz kápolnája, melyet Oltványi Pál prépost építtetett. A plébániához tartozik Röske is. Pl. *Sárgay Tamás*, sz. Ferenc-rendi házfőnök. (Időközben meghalt.) A segédlelkészi teendőket a rendház tagjai végzik.

4. **Szeged-Belváros.** 1789-ig egyetlen plébániája volt Szegednek. Ekkor szakították ki belőle a szeged alsóvárosi és a felsővárosi plébániát. Eredete igen régi, 1199-ben, mikor még a kalocsai egyházmegyehez tartozott, Szeged főesperesség volt. A törökök kiűzetése után 1711-ig a szent Ferenc-rendiek látták el. Ekkor gr. Nádasdy László püspök a jezsuitáknak, később a pálosoknak adta át; 1720-ban az egy évvel előbb

megtelepedett kegyesrendiekre bízta, akik az említett szétosztásig, azaz 1789-ig adminisztrálták. Szent Dömötörtől nevezett temploma 1749-ben épült; 1890-ben restaurálták.

A plébánia területén van a Rozália-kápolna, melyet 1739-ben a pestis megszűnésének emlékére építettek; a Kálvárián pedig sz. Kereszt temploma (1837), melyet az 1879-iki áradás összerombolt, de újra és díszesen fölépítettek. A kegyesrendiek társulásaiban Kalazanti sz. József, a szegényházban Paulai sz. Vince kápolnája. Pléb. *Farga Ferenc*, kazári apát. Született 1837. jan. 28. Szegeden. 1863. gyoroki, 1879-ben eszéki, 1880. kisteleki, 1893. szeged-belvárosi pléb., 1898. apát. A szegedi középiskoláknál püsp. biztos. Sl. *Peske Ernő*. Szül. 1861. szept. 17. Pest-Szent-Istvánban. *Fugás Ödön*. Született 1868. okt. 8. Aradon. *Raskó Sándor*. Szül. 1869. dec. 21. Edelspacher-Simándon. Hittanár: *Szabados István*. Szül. 1871. dec. 23. Klinben. Dr. *Farga Gábor*. Szül. 1863. jan. 19. Géderlaka (Pestm.). *Farady Gyula*. Szül. 1862.

5. **Szeged-Felsőközpont.** Al. 1891. Kápolnája Pádúai sz. Antal (1891). Pl. *Farbelyi József*. Szül. 1857. márc. 1. Gyulán. Pl. 1891-től. Sl. *Turján Antal*. Szül. 1871. dec. 27. Új-Szent-Annán.

6. **Szeged-Felsőváros.** Újjá al. 1789. Temploma, melyet a régi sz. György-templom romjain építettek föl, sz.

A MÁRIA-RADNAI KÉGYELFMKEI.

Miklós. Ép. 1747–1767. A szeged-felsővárosi ügynevezett Deszkás temetőben kápolna. Adm. *Orbán Jácint*, minorita.

7. **Szeged-Rókus.** Al. 1805. Temploma sz. Rókus (1829–1832). A plébánia területén levő fogházban curatiát rendszeresítettek 1894-ben; ugyanott már 1885. kápolnát rendeztek be szent József tiszteletére. Pléb. *Jászai Gejza*, bodrogmonostori apát, esp. Szül. 1857. okt. 27. Szegeden. Pl. 1893-tól, 1898. esp., 1900. a kath. leányiskolák igazg., 1901. apát. Sl. *Farkas Konstantin*. Szül. 1869. márc. 26. Csanyban. *Haák Ede*. Szül. 1868. aug. 31. Budapesten.

Torontáli főesperesség.

Főesperes: Dr. *Ebner Alajos*, esperes, nagyikindai plébános.

I. Zombolyai esperesi kerület. (Torontál vm.)

Esperes: *Rezy Vilmos*, magyar-csernyai pléb.

1. **Csatád.** Al. 1767. Temploma szent Terézia (1778). A temetőben a Fájdalmas Szűz kápolnája. Pl. *Eisele Ede*. Szül. 1815

ORBÁN JÓZSEF

(torontáli főesperesség al. 1879. sz. 1890.)

PLÉBÁNIAI TEMETŐM BALTONYVÁ

TEMPLOM ES PLÉBÁNIA-LAK, MAGYAR-BÁNHEGYES.

Antal. Született 1864 ápr. 9. Pécskán. Pléb. 1899-től.

9. Német-Cernya. Al. 1808. Temploma szent József. Gróf Csekonicz Endre 1897-ben fényesen restauráltatta. A temetőben az Orangyalok (1893), az irgalmas nővérek kolostorában sz. József, a Constance-majorban Jézus sz. Szíve kápolnája (1877). Fiókegyháza Szerb-Cernya. Pl. *Káplár Mihály*. Szül. 1851 júl. 22. Nagy-Beeskereken. 1884—1888-ban theol. tanár, 1888-ban nagyzsámi, 1892-ben német-cernyai pl. Sl. *Siebenhaar Ferenc* Szül. 1876 nov. 24. Temesvárott.

10. Szent-Hubert. Al. 1770. Temploma szent Hubert (1791). Fiókegyházai: Károlyliget (Charleville) és Seultour. Pl. *Scheffer Ferenc*. Szül. 1842 júl. 11. Szegeden. 1873. csávosi, 1881. sándorházi, 1897. szenthuberti plébános. Sl. járdánházi *Kovács Lajos*. Született 1877 augusztus 31. Nagy-Kanizsán.

11. Tamásfalva. Al. mint curatia 1899. Temploma Szentháromság (1868). Cur. *Kurunczy Lajos*. Szül. 1862 aug. 26. Pécskán. Cur. 1899-től.

12. Tóba. Al. 1864. Temploma Szentháromság (1873—1874). Fiókegyházai közül *Emilienhofban* szent Henrik kápolnája, *Mollyfalván* Havi Boldogasszony temploma. 1878-ban újjá építették. Adm. *Rákosi János*. Szül. 1863 máj. 16. Sopronbán. Tóbai Adm. 1899-től.

13. Topolya. Curatia (1855). Temploma a B. Szűz szeplőtelen fogantatása (1899). Ellátja a tóbai plébánia.

14. Zombolya. 1333-ban létezett. Újjá al. 1766. Ugyanakkor épült temploma sz. Vendel tiszteletére. 1876-ban megújították. Ezenkívül a Fájdalmas Szűznek és Sarlósboldogasszony kápolnája. A torontálmegyei kórházban Jézus sz. Szíve kápolnája. Gr. Csekonicz Endre *csitói* kastélyában 1885-ben pápai engedéllyel fényes házi kápolnát rendeztek be. Pléb. *Csicsáky Imre*, t. pápai kamarás. Szül. 1860 aug. 21. Bács-Almásán. 1889. fől. az egyházmegyébe. 1894. t. pápai kamarás. Tagja a Szent-István-Társulat tud. és irodalmi osztályának, valamint a firenzei Dante-társaságnak. Pléb. 1896-tól. Kiváló mértékben foglalkozott Dante

márc. 6. Aradon. 1876. weidenthali adm., 1879-ban rudolfs-gnadi, 1892. csatádi pléb.

2. Csősztelek. Újjá al. 1796-ban mint helyi káplán-ság, 1807-ben lett ismét plébánia. Temploma Nep. szent János. Ép. 1881. Pléb. *Hönig Péter*, t. esperes. Szül. 1839 jún. 24. Német-Cernyán. 1874. pléb.

3. Grabác. Al. 1768. Temploma Segítő szűz Mária (1780). Ugyanitt Sarlósboldogasszony kápolnája (1837). Pléb. *Lachstädter Károly*. Szül. 1832 április 7. Oravicán. 1868. lieblingi, 1897. grabáci pl.

4. Kis-Komlós. Al. 1785. Temploma sz. Tekla (1807). Plébános *Springer Xav. Ferenc*. Született 1843 szept. 13. Nákófalván. Pléb. 1885-től.

5. Kis-Orosz. (XIV. sz.) Újjá al. 1808. Temploma sz. Péter és Pál (1802). Pléb. *Ambrus József*. Szül. 1847 dec. 11. Székudvaron. Pl. 1881-től.

6. Magyar-Cernya. Al. 1829-ben a csőszteleki plébánia áthelyezésével. Temploma szent Ágota (1844). Pléb. *Rézy Vilmos*, esperes. Szül. 1836 nov. 10. Nagy-Halmágyon. Pl. 1866-tól. Ésp. 1892.

7. Nagy-Jécsa. Al. 1767. Temploma Borr. szent Károly (1780). Adm. dr. *Berkovich Sándor*. Szül. 1859 ápr. 9. Neuzinán. Előbb zágrábehyázmegyei pap volt, fől. 1887. Pléb. 1893. Rékason, nagyjécsai admin. 1900. Sl. *Kollmer Péter*. Született 1876 ápr. 19. Vizesdián.

8. Nagy-Tószeg.

Al. 1789. Templ. Nagyboldogasszony. (1816). Fiókegyháza Kis-Tószeg. Plébános *Szolinger*

TEMETŐ-KÁPOLNA BATTONYÁN.

TUSTORI KÁPOLNA ES LAK MAKÓN.

tanulmányozásával. Danteről és «Divini Commediá»-járól hét önálló munkája jelent meg. Kiadta külön saját költeményeit és kisebb műfordításait, valamint XIII. Leo pápa több költeményének fordítását. Sl. *Frank Károly*. Szül. 1868 okt. 21. Versecen. *Löhmayer Nándor*. Szül. 1876 dec. 31. Temesvárott.

II. Nagykikindai esperesi kerület.

Esp.: *Hoffmann János*, csókai pléb.

1. **Beodra.** Al. mint helyi káplánság 1796. Plébánia 1807. Temploma sz. Mária Magdolna (1838—1842). Pl. *Ilegedius János*. 1. esp. Szül. 1853 jún. 24. Beodrán. Pl. 1882., esp. 1901.

2. **Bocsár.** Al. 1842. Temploma szent Katalin. Admin. *Brenner István*. Született 1866 júl. 13. Kernyaján. Adm. 1899-től.

3. **Csóka.** Al. 1807. T. Szentháromság (1804—1809). Fiókegyházai közül *Fekete-tón* és *Egyházaskéren* kápolna van. Plébán. *Hoffmann János*, esp., tanf. Szül. 1845 szept. 25. Weidenthalban. 1882. csávosí, 1885. csókai pl. Sl. *Fábián József*. Szül. 1871 szept. 12. Palocsán.

4. **Jázova.** Al. mint curatia 1899. Cur. *Zsidek Sándor*. Szül. 1866 december 6. Rajecen. Cur. 1900.

5. **Kis-Teremia.** Helyi káplánság 1783. Pléb. 1807. Temploma Nep. szent János (1855—1856). Plébános *Tax György Konstantin*. Szül. 1848 márc. 28. Köpésényben. Adm. 1894-től.

6. **Mokrin.** Al. 1851. Temploma szent Kereszt fölmagasztalása (1854—1855). Admin. *Kurtz József*. Szül. 1843 máj. 1. Nagy-Ószön. Adm. Mokrinban. 1884-től.

7. **Nagy-Kikinda.** Al. mint helyi káplánság 1760., pl. 1807. Temploma Szer. szent Ferenc (1808—1811). Pl. dr. *Ebner Alajos*, főesperes, szentszéki tan. Szül. 1833 júl. 14. Temesvárott. 1866. katalinfalvai pl., 1878. esperes. 1886. főesp., 1887. nagykikindai pléb. Sl. *Pörzsölt Géza*. Született 1873 szept. 16. Kolozsvárott. *Metzger Márton*. Szül. 1876 jan. 2. Saágon.

8. **Nagy-Komlós.** Al. 1849. Temploma Jézus sz. Szíve (1867—1868). Az Isteni szeretet leányainak kolostorában boldogs. Szűz szeplőtelen fogantatásának kápolnája (1896). Adm. *Schilling Gerő*. Született 1851 augusztus 14. Oberstadionban (Württemberg). Adm. 1892-től.

9. **Nagy-Teremia.** Al. 1770. Templ. a b. szűz Mária születése (1807). Pl. *Hettrich Jakab*. Szül. 1845 júl. 20. Temesvárott. 1891. szárcsai, 1899. nagyteremiai pl.

10. **Nákófalva.** Al. 1792. Temploma sz. József (1805). Fiókegyháza Kun-Szöllős. Pléb. *Altenbach András*. Szül. 1845 aug. 23. 1878. kisjácsei, 1894. náköfalvai pl. Sl. *Laukó Imre*. Szül. 1875 aug. 16. Szent-Lőrinc-Kátán.

11. **Padé.** Al. 1784. Temploma Havi Boldogasszony (1842). Pléb. *Fonyó István*. Szül. 1861 febr. 28. Szegeden. Pl. 1897-től.

12. **Szaján.** Al. 1808. Temploma szent István király (1881). Pléb. *Góvrik Sándor*. Szül. 1846 ápr. 26. Szamos-Ujvárott. Pléb. 1881. Csókán, 1885. Szajánban.

13. **Szanád.** Al. Aldássy Ignác 1810. Temploma a bold. Szűz születése (1806). Az ide tartozó *Aranyhegy* pusztán ugyancsak Aldássy Ignác 1834-ben Pád. sz. Antal tiszteletére kápol-

PLÉBÁNIAI TEMETŐM, NAGY-KIKINDAI MIREÓ

PLÉBÁNIAI TEMETŐM FOROK-BECSEN.

RESZLET A CSANÁDI TUSPOR MÁRÓI KERTJÉBŐL.

TELFBÁNTAI ÉPÜLET TÖRÖK-BECSÉN.

Szül. 1851 febr. 1. Szegeden. Cur. az alapítástól. Irodalmilag is működik. Segédlelkész *Siposs István*. Szül. 1874 augusztus 5. Pécskán.

2. **Bega-Szent-György.** Al. 1862. Temploma szent Miklós (1834). Fiókegyházai közül *Rogendorfban* 1891-ben a bold. szűz Mária temploma; a temetőben magánkápolna. *Uvarnokon* oratorium. Pl. *Gröss György*. Szül. 1847 jún. 21. Török-Becsén. Pl. 1891-től.

3. **Felső-Muzslya.** Al. mint curatia 1899. Az iskolaépületben sz. István kápolnája. Cur. *Söku Ignác*. Szül. 1861 jan. 31. Újvároskán. 1894. fogházi lelkész Szegeden, 1899. Felső-Muzslyán.

4. **Katalinfalva.** Al. 1793. Temploma Pádusi sz. Antal (1812). Pl. *Holz Ferenc*. Szül. 1847 január 26. Bogároson. 1878. lázárföldjei, 1887. katalinfalvai pl.

5. **Klek.** Al. 1850. Temploma Sárlósboldogasszony. Ép. 1847. Fiókegyháza Jankahid. Pl. *Heller Ferenc*. Szül. 1854 okt. 5. Nagy-Beeskereken. Pl. 1897-től.

6. **Lázárföldje.** Al. 1803. Temploma szent Agoston (1809). A temetőben a Hétfájdalmú Szűz kápolnája (1894). Pléb. *Hegedüs Dezső*. Született 1861 febr. 11. Tápén. Pl. 1898-tól.

LEZRIDÉVI IMÉROITÁR A SEGÉD-BLIAÁROJ TELFBÁNTAI TEMPLOMBAN.

nát építtetett. Adm. *Imhoff Mor*. Született 1843 május 4.

14. **Tisza-Szent-Miklós.** Al. mint curatia 1853. Az urasági kastélyban József nádor építtette sz. József kápolnáját 1825-ben. Cur. *Oláh Mihály*. Született 1871 szeptember 9. Makón. Cur. 1900-tól.

15. **Török-Kanizsa.** 1333-ban létezett. Mint helyi káplánság 1773-ban támadt föl; 1807-ben lett plébánia. Temploma szent György (1848—1858). Fiókegyháza Torontál-Józseffalva. Pléb. *Rács Ferenc*, t. p. kam. Szül. 1847 szept. 13. Makón. Pl. 1883. T. pápai kamarás 1900.

III. Középtorontáli esp. kerület.

Esperes: *Szabó Ferenc*, bizerei apát, nagy-beeskereki plébános.

1. **Aracs.** Al. mint curatia 1881.

Kápolnája sz. István kir. Cur. *Makra Imre*.

7. **Nagy-Beeskerek.** Torontál vm. székhelye. 1333-ban létezett. Ujjá al. 1722. Temploma Nep. szent János. Ép. 1868. A kegyesrendiek társházában sz. István király kápolnája (1847). Az iskolanővérek kolostorában Jézus sz. Szíve (1880.), a torontálmegyei kórházban szent József (1898.), a Kálvárián a Fájdalmas Szűz (1824.) kápolnája. A temető kápolnája 1894-ben épült. Pl. *Szabó Ferenc*, bizerei apát, esperes, a Ferenc József-rend lovagja. Szül. 1843 nov. 12. Nagy-Beeskereken. 1874. lázárföldjei, 1878. eleméri, 1897. nagybeeskereki pléb., 1897. esperes, 1898. bizerei apát, 1901. orsz. képv. Nagy érdemet szerzett a földrajzi és történelmi könyvtár kiadásával, mely vállalatban számos kitünő munkát jelentetett meg. Kisegítő *Schmidt Lajos*. Született 1854 május 12. Kisegítő 1897-től. Sl. *Schipper János*. Szül. 1869 aug. 9. Nyerőn. *Engel Ferenc*. Szül. 1873 máj. 16. Eleméren. *Brunner Jakab*. Született 1869 ápr. 14. Német-Cernyán. Hitoktató *Wagner Nándor*. Született 1865 okt. 2. Nagy-Szent-Miklóson.

8. **Német-Écska.** (És Román-Écska.) Al. 1793. Temploma Ker. sz. János (1863). *Zsigmondfalva* fiókegyházában sz. Zsigmond tiszteletére 1812-ben templomot építtetett. Pl. *Kögl Béla*. Szül. 1864 ápr. 11. Nagy-Beeskereken. Adm. 1897., pléb. 1899-től. Segédlelkész *Bartha József*. Született 1870 szept. 10. Omoron

9. **Német-Elemér.** (És Szerb-Elemér.) Al. 1805. Temploma szent Agoston (1846). Ugyanitt Nep. szent János (1829), a temetőben a segítő szűz Mária kápolnája (1867). Hét fiókegyháza közül *Magyar-Szent-Mihályon* szent Mihály kápolna (1836), *Melencén* 1895-ben épült kápolna. Plébános *Gaül Imre*, esperes. Született 1846 december 2. Makón. Plébános 1897-től. Esperes 1901. Segédlelkész *Martzy Ernő*. Szül. 1877 jan. 10. Eleken.

10. **Torontál-Erzsébetlak.** Al. mint curatia 1870. Temploma sz. Erzsébet (1895). Ellátja az écskai plébánia.

11. **Torontál-Torda.** Al. 1803. Temploma Nep. sz. János (1848). Díszes Jézus sz. Szíve oltárát Dessewffy Sándor püspök emeltette hálából, hogy itt 1894 június 2-án bérnálásra jövet, kocsija fölborulván, Isten kegyelmével halálos veszedelemből menekült. A temetőben szent István király kápolnája (1862). Pl. *Bezdán József.* Szül. 1866 márc. 19. Szegeden. Pl. 1897-től.

12. **Török-Becse.** A pleb. 1333–1337-ben virágzott. A török hódoltság alatt elpusztult. Temesvár visszavétele után Becse is fölzsabadult. 1741-től fogva a sz. Ferenc-rendiek gondoskodtak a lelki életéről. A plébániát 1748-ban rendszerezítették. 1746-ban építették az első kápolnát szent Vendel tiszteletére. Ez 1800-ban összeroskadt. 1792–1808 épült sz. Klára temploma. A temetőben szent Katalin kápolnája. (1861.) Határában láthatók az *aracsi* (aracsai) apátság esücsüves templomának főmaradt romjai. Az aracsi apátság a XIII–XVI. században állt fenn. A tatárok dúlása után újjáalakították. Híres temploma, melynek romjai főmaradtak, a XIV. században épült sz. Miklós tiszteletére. Emelte Erzsébet özvegy királyné. 1551 szeptember 21-én (Török-Becse után) a törökök a helységet és a kolostort is fölégették; az apátság megszűnt. Plébános *Kayser Lajos.* Született 1862 december 13-án. Buziáson. 1890. kis-zombori, 1893. török-becei pleb. 1901. t. pápai kamarás. Segédlelkész *Mátyás Béla.* Született 1875 jún. 27. Aradon.

V. MÁTYÁS-KÁPOLNA, TÖRÖK-BECSE.

PLÉBÁNIAI TEMPLOM MAROS.

Szűz szeplőtelen fogantatása. Ép. 1723–1733. 1788-ban a törökök szétrombolták; de újra helyreállították s 1898-ban restaurálták. A temetőben a Megváltó kápolnája (1875). Huszonnyolc fiókegyháza közül *Lindenjelden* sz. Vendel kápolnája (1857), *Zaguzsében* a sz. Miklós kápolna (1858). Adm. *Demele Ferenc,* szentszéki tan. Szül. 1862 szeptember 16. Vecscházán. Adm. 1898-tól. Sl. *Anton Miklós.* Szül. 1871 szept. 14. Csatádon.

4. **Mehádia.** Al. 1740. Temploma Mindenszentek (1745). *Herkulesfürdőn* Nagyboldogasszony kápolnája (1838). Tizenhét fiókegyháza van. Adm. *Lengyel József.* Született 1865 január 31. Ó-Szent-Annán. Adm. 1898.

5. **Nándorhegy.** Al. mint curatia 1880. Temploma Pád. sz. Antal (1862). Tizenegy fiókegyháza van. Cur. *Gažsó János Damaszus.* Szül. 1841 febr. 27. Nagytapolcsányban. Cur. 1880-tól.

Karánsebesi főesperesség.

Főesperes: † *Kruesz Ferenc,* szent Mártonról nevezetű apát, oravicai pl.

I. Karánsebesi esperesi kerület.

Esperes: *Kerecsy György,* temes-szlatinai adm.

1. **Bozoviec.** Al. 1820. Temploma Szentháromság (1827). Tizenhat fiókegyháza közül *Sumicán* templom van; ép. 1888. Pl. *Mayerhojer József,* aranymisés. Szül. 1825 jan. 6. Temesvárott. Adm. 1854-től.

2. **Eibenthal.** Al. 1817. Templomául a Nep. sz. János kápolna szolgál. Ép. 1846. Négy fiókegyháza van. Adm. *Zdarill Fülöp,* sz. Fer. r.

3. **Karánsebes.** Ujjá al. 1723. 1788-ig a szent Ferenc-rendiek vezették. Temploma a bold.

SZÜZ MÁRIA TEMPLOM MAROS.

OLTVÁNYI LÁSZLÓ,

prépost, a va. korona-rend és a Ferenc-József-rend lovagja, a jeruzsálemi sz. sír rendjének parancsnoka.

Károlyban. Adminisztrátor 1883-tól. 1897. h. esp.

9. **Weidenthal.** Curatia. Al. 1853. Temploma sz. Gál (1879.) Cur. *Anna Mihály.* Szül. 1844 szept. 28. Nagy-Beeskereken. 1895. adm. Bogda-Rigóson, 1897. Weidenthalban.

10. **Wolfsberg.** Al. 1876. Temploma sz. Teréz tiszteletére 1870-ben ép. Adm. *Müller Ede.* Szül. 1867 szept. 3. Adm. 1901.

II. Fehértemplomi esperesi kerület.

Esperes: *Gittler István*, károlyfalvai plébános.

1. **Fehértemplom.** (Temes vm.) Al. 1723. Temploma szent Anna (1805). Ugyanitt szent Vendel kápolnája (1760). Huszonhárom fiókegyháza közül *Udvarszálláson* a boldogs. szűz Mária szül. temploma (1861). *Krusicán* a Szentháromság temploma (1873). Pl. *Horváth József.* Szül. 1835 jan. 24. Lugoson. 1862. katonai lelk., 1868. újmoldovai, 1870. temesszlatinai adm., 1881. bulcsi, 1885. grabáci, 1896. fehértemplomi pl. Sl. *Keru Agost.* Szül. 1871 júl. 29. Lippán. *Kasza Lajos.* Született 1869 aug. 21. Szegeden.

2. **Homolic.** (Torontál vm.) Al. 1766. Temploma Szer. sz. Ferenc (1859). Pl. *Grünn Károly.* Szül. 1855 febr. 20. Perjámoson. 1888. aninai, 1894. homolicí adm.

3. **Károlyfalva.** (Temes vm.) Al. 1804. Temploma Nep. sz. János (1806—1809). A temetőben szent Márton kápolnája (1883). Tizenegy fiókegyháza közül *Dobricán* az iskolában 1889 óta oratorium van. Pléb. *Gittler István*, esperes. Született 1836 nov. 21. Nagy-Beeskereken. 1881. traunai, 1886. német-szentpéteri, 1894. károlyfalvai pléb. Sl. *Buchecker Mihály.* Szül. 1875 szept. 28. Új-Aradon.

4. **Plosic.** (Temes vm.) Al. 1847. Temploma sz. József (1836). Fiókegyháza Bálványos. Adm. *Neumann János.* Szül. 1865 júl. 2. Foktön. Plosici adm. 1901.

JÁSZAY GEZA

apat, plébános. Szeged-Rókus.

LUGONITS ANDRÁS SZOBRA SZEGEDEN.

A SZENT-SZIV OLTÁRA A NAGY-FŐSZEGI
PLÉBÁNIAI TEMPLOMBAN.

5. Székelykeve. (Gyurgyevo, Temes vm.) Al. mint curatia 1892. Temploma sz. István király (1889). Cur. *Györfy Gyula*. Szül. 1868 nov. 22. Pécskán. Cur. 1898-tól.

6. Temes-Kubin. (Femes vm.) Al. 1766. Temploma szent Teréz (1829). Hét fiókegyháza van. Adm. *Geiger Antal*. Szül. 1861 máj. 25. Fehértemplomban.

7. Torontál - Bresztovác. Al. 1766. Temploma sz. József (1836). Adm. *Eisele Ferenc*. Szül. 1856 febr. 26. Aradon. Admin. 1887. Keresztesen, 1892. Bresztovácson.

III. Pancsovai esp. kerület.

Esp.: *Zablár József*, sztáresovai plébános.

1. Almás. Al. 1766. Temploma sz. Lipót (1828—1833). Fiókegyházai: Franzfeld, Réva-Ujfalu, Zrepaja. Pl. *Ackermann Endre*. Szül. 1848 március 13. Móriföldön. 1886. kubini adm., 1900. almási pl.

2. Glogon. Al. 1775-ben. Temploma szent Anna (1775). Hat fiókegyháza van. Admin. *Zelinka Károly*. Szül. 1860 jan. 26. Temesvárott. Adm. 1901.

3. Oppova. Al. 1766. Temploma szent Erzsébet (1776). Fiókegyházai: Báranda, Torontálsziget. Admin. *Lebovics Dániel*. Szül. 1862 júl. 1. Szabadkán. Adm. 1900-tól.

4. Páncsova. (Törvényhatóság.) Al. 1718. Temploma Borr. sz. Károly. Ép. 1757. 1853-ban kápolnát építettek hozzája. A temetőben Kálvária-kápolna (1858). A kórházban szintén van kápolna. Fiókegyháza Hertelendyfalva. Adminisztrátor *Musits Anzelm Sándor*, min. A segédlelkézi teendőket a rendház tagjai végzik.

5. Perlaszváros. Al. 1777. Temploma a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása. Fiókegyházai: Farkasd, Idvor, Csenta, Ozora. Adm. *Lokaiček Fülöp*. Szül. 1865. dec. 5. Egbellen. (Nyitra vm.) Adm. 1895. Módoson, 1897. Perlaszvároson.

6. Rudolfsnad. Al. 1866. Az Urunk Jézus Krisztus föl-támadásáról nevezett templ. 1875—1876-ban épült. A temetőben kápolna (1893). Pl. *Körök János*. Szül. 1856 jan. 26. Lovrinban. Pl. 1892-től.

7. Sándoregyháza. Curatia. Alap. 1899. Temploma sz. Vendel. Cur. *Schelling József*. Szül. 1866 január. 20. Fehérpatakon (Árva-vármegye). Curatus 1899-től.

8. Sztáresova. Al. 1766. Temploma sz. Móric (1863—1869). Fiókegyháza *Dolova*, ahol 1896. Dessewffy Sándor püspök oratoriumot építtetett. Pl. *Zablár József*, esperes. Szül. 1861 márc. 7. Lugoson. Pl. 1899-től.

DR. BABICS JÓZSEF,
Országgyűlési képviselő, Zombolya.

KÁPOLNA SZATYMAZON.

PLÉBÁNIAI TEMPLOM, NAGY-BECSEREFEK. 116

V. Oravicai esperesi kerület. (Krassó-Szörény vm.) Esperes: † *Krnesz Ferenc*, apát, oravicai plébános.

1. Anina. Curatia. Al. 1888. Temploma sz. Flórián (1877). A temetőben kápolna (1895). Cur. *Scheidt* Szül. 1836 szept. 8. Orcyfalván. 1883. menyházai pl. Aninai cur. 1894-től.

2. Bogsánbánya. Al. 1723. Temploma sz. Flórián. Ép. 1768., tornya 1800. A Kálvárián Nagyboldogasszony kápolnája. Hét fiókegyháza közül *Új-Bogsánban* Nep. szent János temploma (1805). Plébános *Müller Mihály*. Született 1853 jún. 8. Kis-Oszön. Pl. 1886-tól.

3. Csiklovabánya. Al. 1807. Temploma a bold. szűz Mária születése (1777). Pléb. *Albetz József*. Szül. 1829 febr. 27. Grabácon. Pl. 1873-tól.

4. Dognácska. Al. 1741. Temploma szűz Mária születése (1733). Ugyanitt Nep. sz. János kápolnája. A temetőben a Szentháromság kápolna (1745). Fiókegyházai: Vaskó, Kallina, Székás. Pl. *Damián Péter*. Szül. 1850 márc. 17. Nagy-Becs-kereken. Pl. 1885-től.

5. Ferencfalva. Al. 1793. Temploma Szer. sz. Ferenc (1861). Fiókegyházai: Josephinenthal és *Krivai*. Ez utóbbi helyen a szűz Mária születése kápolnája (1862). Pl. *Gróczky Péter*. Szül. 1858 ápr. 28. Szabadkán. Ferencfalván adm. 1978, pléb. 1897.

6. Oravicabánya. Al. 1720. Új temploma sz. Kereszt fölmagasztalása, ép. 1808. Az apácák kolostorában magánkápolna sz. Borbála tiszteletére. A temetőben a Hétfájdalmú Szűz kápolnája. (1892.) 26 fiókegyháza van. Plébános *Krnesz*

A MIASSZONYUNKRÓL NEVEZLETTI SZERZILIESNÖK KOLOSTORA ES NEVI TÖ-INTFIZETE NAGY-BECSKEREKEN.

Ferenc, apát, szentszéki tan., esperes. (Időközben meghalt.) Sl. *Prileszky János Zoltán*. Született 1873 január 7.

7. Resicabánya. Al. 1772. Temploma Havi Boldogasszony (1841—47). Tizenkét fiókegyháza közül *Székánban* szűz Mária születése temploma (1883). Pl. *Rothmayer Zsigmond*. Szül. 1839 márc. 29. Oravicán. Pléb. 1869. Buleson, 1881. Zichyfalván, 1899. Resicabányán. Segédlelkész *Amschlinger Ferenc*. Szül. 1870 nov. 25. Nákófalván. *Eisele Mátyás*. Szül. 1877 jan. 11. Zádorlakon.

8. Steierlak. Al. 1776. Temploma Szentháromság (1872). Pl. *Moser József*, aranymisés pap, póp. kamarás, a Ferenc József-rend lovagja. Szül. 1817 ápr. 19. Rékáson. Pléb. 1856., pápai kamarás 1876. Sl. *Bezdán János*. Született 1874 jan. 9. Szegeden.

9. Szászkabánya. Al. 1750. Temploma Szer. sz. Ferenc (1751). A régi temetőben a Szentháromság kápolnája (1757). Kilenc fiókegyháza van. Adm. *Bulás Vince*. Szül. 1842 jan. 17. Aradon. Adm. 1898-tól.

10. Új-Moldova. Al. 1756. Temploma Ker. szent János (1777). Az 1848-iki délvidéki szerb zendülők megrongálták, 1852-ben restaurálták. Tizenegy fiókegyháza közül *Szent-Helenán* sz. Ilona kápolnája (1879). Adm. *Doraszil Antal*. Született 1862 július 26. Temesvárott. Admin. 1892-től.

11. Weizenried. Al. 1850. Temploma Nep. sz. János (1856—1857). Fiókegyházai: Szikerica, *Berászka* kápolnával (1871), Dolnya- és Gornya-Lyulova, Drenkova, *Ravenszka*, a bold. Szűz szepőt en to tatatása kápolnájával (1863), *Schnellerreke*, a Szentháromság kápolnájával (1878). Adm. *Szintana Ágoston*. Szül. 1866 nov. 12. Orozlómonon. Adminisztrátor 1897-től.

A NAGYBECSKERÉKI PLÉBÁNIAI TEMPLOM BELSEJE.

Krassói főesperesség.

Főesperes: *Bobik Gusztáv*, szentszéki tan., mercyfalvai pléb.

I. Krassói esperesi kerület. (Krassó-Szörény vm.) Esperes: *Halkóczy Márton*, krassovai plébános.

1. **Klokoties.** Al. 1789. Temploma sz. Pülöp és Jakab (1813-46). Pl. *Antok Dániel*. Szül. 1838 júl. 26. Kübekházán. Adm. Klokotieson. 1891. pl. 1899.

2. **Krassova.** 1333-ban virágzott. Újra al. 1726. Temploma a Nagyboldogasszony (1728). Fiókegyházai: Jabalesa, Nermeth. Pl. *Halkóczy Márton*, esp. Szül. 1851 okt. 23. Gáboltón. (Sáros vm.) 1890. lupáki. 1891. krassovai pl. Sl. *Farganiés József*. Szül. 1877 márc. 23. Ungváron.

3. **Lupák.** Al. mint curatia 1789. 1807-ben lett plébánia. Temploma sz. Máté (1841-1842). Adm. *Molnár László*. Szül. 1864 febr. 8. Temesvárott. Adm. 1899. Plosicon, 1901. Lupákon.

4. **Rafnik.** Al. 1789. Temploma sz. Péter és Pál (1825). Négy fiókegyháza van. Pl. *Raschel Antal*. Szül. 1851 jún. 15. Nagy-Szombatban. Sz. Ferenc-rendi volt. Fölv. 1881. Pl. 1895-től.

II. Verseci esperesi kerület. (Temes vm.)

Esperes: *Lászlóffy László*, apát, verseci pléb.

1. **Detta.** Al. 1739. Sz. Anna temploma helyett 1901-ben új, ténylesebb templom épült. A temetőben Páduai szent Antal kápolnája (1883). Fiókegyházai:

Birda, *Denta*, a szent Olvasó templomával (1891), Opatica. Pléb. *Lichtfusz Károly*, t. esp. Született 1838 nov. 2. Bécsben. 1870. újmoldovai, 1890. dettai pléb., 1900. esp. (Időközben prépost lett.) Segédlelkész *Schummer Rezső*. Született 1870 szept. 26. Rudolfsgrádon.

2. **Dézsánfalva.** Al. 1851. Temploma szent Márton (1815.). Adm. *Lind Lénárd*. Szül. 1863 júl. 6. Kübekházán. 1894. menyházaí, 1895. dézsánfalvai admin.

3. **Gattája.** Curatia. Al. 1870. Templ. sz. László (1863). Fiókegyháza Szkulya. Cur. *Bogovich Ferenc*. Szül. 1855 júl. 20. Szarvason. Curat. 1894-től.

4. **Királykegy.** (Krassó-Szörény várm.) Al. 1812. Temploma sz. Mária szül. (1850). Fiókegyh.: *Bressonfalva*. Az iskolában Sarlósboldogasszony kápolnája, Doklin, *Ferendia* (Temes vm.), az iskolában oratorium. Forotik, Fúzes, *Nagy-Szurduk*, sz. Erzsébet kápolnájával (1892). Pl. *Mayer Antal*, t. esp. Szül. 1841 okt. 10. Új-Moldován. 1877. ferencfalvai, 1891. királykegyei pl.

5. **Moravica.** Al. 1785. Temploma a Hétfájdalmú Szűz (1807). A Kálvárián Urunk kínszenvedése kápolnája. (1830.) Fiókegyháza Vattina. Pl. *Pjeifaut Károly*. Szül. 1851 okt. 25. Zádor-

AZ ORSOVAI RÓM. KATHOLIKUS EGYHÁZAI PLÉBIANAI TEMPLOM.

SZENT ISTVÁN ELSŐ AL. M. KIRÁLY IISZI LEFELRE SZENVELT ORSOVAI R. KATH. PLÉBIANAI TEMPLOM BÉISEJ AZ ORSZÁG HÍYARÁN.

ORSOVAI KORONA-KÁPOLNA 1167

KÁPOLNA HERKULESI URDŌN.

épületben a bold. szűz Mária kápolnája. *Ujfalu*. Az iskola-épületben sz. Katalin kápolnája. Pl. *Endresz Jakab*. Szül. 1868 jan. 22. Mehalán. Pl. 1897-től.

8. **Nagy-Zsám.** Al. 1809. Temploma bold. szűz Mária neve (1836). A temetőben a Hétfájdalmú Szűz kápolnája (1893). *Klopdia* fiókegyházában oratorium. Pl. *Kadlécz Ferenc*. Szül. 1846 jan. 11. Zámon. Pl. 1892-től. (Időközben szentandrászi pl.)

9. **Német-Sztamora.** Al. 1811. Temploma szent Teréz (1859). Pl. *Reichmaier Vilmos*. Szül. 1854 jún. 9. Bambergben. 1882. amerikai misszionárius. 1889. nyert alkalmazást az egyházmegyében. Adm. 1898-tól.

10. **Offszénica.** (Torontál vm.) Al. 1807. Temploma sz. Vendel (1881). A temetőben sz. Luca kápolnája (1885). Fiókegyházai: Bánlak, Partos, Szóka. Pl. *Szab Mihály*. Szül. 1858 febr. 19. Hódságon. Pl. 1893-tól.

11. **Omor.** Al. 1852. Temploma sz. István kir. (1890).

Brestyén fiókegyházában a bold. szűz Mária neve temploma (1870). Adm. *Bossányi Dénes*. Szül. 1833 okt. 22. Nagy-Rippényben. (Nyitra vm.) 1872. apost. misszionárius Romániában. 1890. adm. Omoron.

12. **Perkoszova.** Curatia. Al. 1856. Kápolnája sz. Vendel. Fiókegyháza *Temes-Butvin*, ahol az iskolaépületben oratorium van. A plébániát a dézsánfalvi plébánia adminisztrálja.

13. **Temes-Kutas.** Al. 1742. Temploma Ker. sz. János (1787). Hat fiókegyháza közül *Nagy-Szredistyén* Szentháromság temploma. (1898.) Admin. *Uitz Miklós*. Szül. 1866 nov. 8. Szakállházán.

14. **Ürményháza.** (Torontál vm.) Al. 1868. Temploma sz. Anna (1886). Fiókegyházai közül *Sándorfalván* kápolna, *Istvánvölgyön* oratorium van. Cur. *Nigrinyi Alajos*. Született 1857 máj. 18. Gnédzán. (Szepes vármegye.)

15. **Versec.** (Törvényhatóság.) Al. 1720. Új temploma sz. Gellért. Ép. 1860—63-ban, csúcsíves stílusban. A Kálvárián a sz. Kereszt kápolna (1720). A temetőben sz. Rókus (1739), a szőlőhegyen sz. Orbán (1826), az apáca-kolostorban Jézus szent Szive kápolnája. Kilenc fiókegyháza van. Pl. *Lászlóffy László*, losonci apát, esperes, tanf. Szül. 1842 okt. 27. Versecen. 1872. offszénicai, 1893. verseci pl., egyszersmind esperes, 1896. apát. *Sl. Bappert Lajos*. Szül. 1841 jún. 1. Dognácskán. Dr. *Szabó Márton*. Szül. 1870 nov. 12. N.-Becsereken. Hitoktatók: *Ambrus Arthur*. Született 1865 aug. 30. Mária-Radnán. *Sávolgy X. Ferenc*. Szül. 1870 ápr. 29. Eleméren.

16. **Zichyfalva.** (Torontál vm.) Al. 1789. Temploma a sz. Olvasó (1806—1813). A temetőben kápolna. *Györgyháza* fiókegyházában oratorium van. Pl. *Löschardt*

AZ ORAVICAI PLÉBÁNIAI TEMPLOM KULSEJE.

AZ ORAVICAI PLÉBÁNIAI TEMPLOM BELSEJE.

Nandor, szentszéki tan., kiérd. esperes. Született 1838 máj. 28. Temesvárott. 1866. pl. Rudolfsnadon, 1878. Nákófalván, 1879. esperes, 1893. pl. Resicabányán, 1899. Zichyfalván. Sl. *Schmidt József*. Született 1876 szept. 29. Fehértemplomban.

III. Alsó-torontáli esperesi kerület. (Torontál vm.) Esperes: *Steher Márton*, párdányi plébános.

1. Csávós. Régi pl. Újjá al. 1893. Temploma Loyolai sz. Ignác (1896). Fiókegyházai közül *Gáádon* a kastélyban magánkápolna. Plébános *Moravec Gyula*. Született 1872 június 21. Csávoson. Pléb. 1898-tól.

2. Ernesztháza. Al. 1828. Temploma szent Krisztina (1888). Plébános *Kaincz Ferenc*.

3. Horvát-Bóka. Újjá al. 1802. Temploma Nagyboldogasszony. Ép. 1834—1840. *Kanak* fiókegyházában Ker. sz. János kápolnája. Plébános *Vuchetich István*. Született 1833 október 28-án Horvát-Csenén. Pl. 1897-től.

4. Horvát-Neuzina. Curatia. Al. 1855. Temploma Havi Boldogasszony (1896). Öt fiókegyházzal. Cur. *Benedek János*. Szül. 1866 okt. 17. Temerinben. Adminisztrátor 1897-től.

5. Istvánföld. Al. 1797. Temploma szent István kir. (1807). Adm. dr. *Órbán Gellért*. Szül. 1861 aug. 29. Sirokányban. Ciszt. r. tanár volt. 1898. adm., 1900. pléb. Istvánföldön.

6. Jánosföld. Al. 1826. Temploma Ker. sz. János (1833). Fiókegyházai: *Ivánda* nyilvános oratóriummal, Szerb-Szent-Márton. Pl. *Michlbach Ferenc*. Szül. 1857 ápr. 6. Traunauban. Adm. 1889. Simándon, 1891. Nyerőn, 1897. Nagy-Teremián. Plébános 1899-től.

7. Magyar-Szent-Márton. Al. 1856. Temploma sz. Márton (1874). Fiókegyháza *Ó-Telek*. Temploma a sz. Kereszt fölmagasztalása (1884). Pléb. *Sántha Pál*. Szül. 1858 febr. 7. Szegeden. Pl. 1897-től.

8. Módos. 1333-ban virágzott. Újjá al. 1807. Temploma Nagyboldogasszony (1796). Fiókegyházai közül *Káptalanfalván* sz. Erzsébetnek oratóriuma, *Keresztesen* az iskolában szintén oratórium. Adm. *Rankov Lajos*. Szül. 1860 febr. 28. Vingán. Módosi adm. 1897-től.

9. Párdány (Magyar- és Szerb-). Al. 1801. Temploma Nep. sz. János (1804). Fiókegyházai: Magyar-Ittebe és Szerb-Ittebe. Ez utóbbi helyen templom. Ép. 1897. Ugyanitt a temetőben kápolna. Pl. *Steher Márton*, esperes, tanf. Szül. 1846 márc. 8. Nyerőn. Pl. 1888-tól, 1892. esp.

10. Szárcsa. Al. 1805. Temploma Szer. szent Ferenc (1817). A temetőben a Hétfájdalmú Szűz kápolnája. Plébános *Basch Péter*. Szül. 1847 május 7. Kis-Komlóson. 1883. ruszabányai, 1899. szárcsai pl.

11. Torontál-Szécsány. Al. 1824. Temploma sz. György (1829—1833). A temetőben kápolna. Pléb. *Neurobr Károly*. Szul. 1850 febr. 2. Párdányban. 1885. csávósi, 1897. szécsányi pl.

12. Torontál-Ujvár. Al. 1826. Temploma sz. Vendel (1844). Fiókegyházai közül *Aurélián* szűz Mária neve temploma (1878). Pl. *Vannay Lajos*. Szül. 1856 okt. 26. Aradon. 1891. apácai, majd ujvári adm., 1897. pl.

13. Új-Pécs. 1333-ban létezett. Újjá al. 1724. Temploma Szentháromság (1775). 1885-ben restaurálták. A temetőben a Fájdalmas Szűz kápolnája (1896). Fiókegyházai Csebza, Dinnyás, Gvülvész, Rudna. Pl. *Tokody Ödön*, szentszéki tan., a «Havi Közlöny» volt tulajdonosa és szerkesztője. Szül. 1844 nov. 11. Nagy-Váradon. 1872—77. főgimn. hittanár Temesvárott. 1878—82. papnevelő int. igazgató, theol. tanár, 1882. az egyház-megyei könyvnyomda igazgatója. Pl. 1882-től.

DEPTAI RÖM. KATH. TEMPLOM.

OLDALOLTIÁR A DÉLI AI PLEBÁNIAI TEMPLEMBEN.

Különböző hivatalban vagy hivatalon kívül: Dr. *Ambrus Arthur*, a verseci reáliskolánál. *Andrássy Péter*, katonai lelkész Nagy-Váradon. *Blaskovits Ferenc*, országgyűlési képviselő. Dr. *Bruch József*, hittanár Temesvárott. *Csepreghy Imre*, az Augustineumban. *Gejger Alajos*, a temesvári tanítóképző intézet hitoktatója. *Hemits József*, táb. plébános Temesvárott. *Janiczek Emil*, spirituális Lippán. *Hollósy Ferenc*, Baján. *Hrusztek András*, nevelő Serényi János grófnál Bukovecen. Dr. *Kiss János*, p. prael., egyetemi tanár Budapesten. *Láng Fülöp*, fogházi lelkész Szegeden. *Mayer János*, hitoktató, legényegyleti igazgató Temesvár-Gyárvárosban. *Schlipper János*, nevelő Cziráky grófnál Kétegyházán. *Timáry Béla*, aranyim.

PLEBÁNIAI TEMPLOM, FEHÉRTÉMPLOM. (TEMESMÉGYE.)

Dettán. Dr. *Ortway Tivadar*, apát, p. kam., a pozsonyi kir. jogakad. tanára. Dr. *Ortway Tivadar*, sz. Györgyről nev. csanádi apát, kir. jogakad. tanár, a Magyar Tud. Akadémia l. tagja, történetíró, szül. 1843 nov. 18. Csiklovabányán. 1870. főgimm. tanár Lugoson, 1875. a történelem tanára a pozsonyi akadémián, 1887. szentszéki tan., 1892. t. pápai kamarás, 1900. apát. Számos történelmi értekezésen kívül megírta Pozsony város, Temesvármegye monografiáját, egyik főbb műve Magyarország egyházi földleírása a XIV. század elején.

Nyugalmazottak: *Bieliczky István*, pádéi pl. Zomborban. *Aril Ölon*, pádéi pl. Lippán. *Herdt Miklós*, keresztesi adm. Új-Aradon. *Killer Frigyes*, csanádi esp. pl. Ikodán. *Kindl Mátyás*, simándi adm. Aradon. *Meixner Ferenc* bogdánigósi lelk. *Muskálaj János*, p. kam., újpanáti pl. *Nyáry György*, tóbai pl. *Oltványi Gáspár*, apácai pléb. Budapesten. *Rosen Pál*, nagy jécsai pléb. Versecen. *Szabó Antal*, szentmártoni pléb. Szegeden. *Wuja Ignác*, t. pápai káplán, szentszéki tan. Budapesten. *Nagy Pál*, mezőkovács-házai esp. pl., koronás aranyéremkeresztes Budapesten. *Oltványi Pál*, prépost Szegeden.

Oltványi Pál, szül. 1823 aug. 1. Szegeden. 1846. püspöki levéltáros és szentszéki jegyző, később irodajegyző. 1854. földéaki pl. Itt az ő gondos vezetése mellett épült föl az 50.000 forintba került templom. 1864-ben a temetőben kápolnát építtetett. Buzdítására a község 1881-ben leányiskolát és apácakolostort alapított. A plébánia megtartása mellett püspöke engedelmével még 1871-ben Szegedre tette át lakását, hogy az 1869-ben elhunyt Oltványi István nagyprépost hagyományából alapított

PLEBÁNIAI TEMPLOM KULSŐJE

apácakolostor létesítésére és vezetésére felügyeljen. A plébániáról 1891-ben mondott le. 1873-tól 1900 októberig, nyugalomba vonulásáig igazgatója volt a szegedi apáciskolának. Saját pénzen leány-népiskolával és óvóintézettel bővítette az apácakolostort. Ugyancsak iskolai célra Oravicán az apácáknak engedte át ottani nagy kerttel ellátott nyaralóját, melyet a szegedi katasztrófa után vett. Az árvíz által megrongált szegedi kolostor és iskola kijavítására Bonnaz Sándor püspök adománya mellett több ezer forintot áldozott. A szegedi iskolákra egymaga több mint 80.000 koronát áldozott; ezenkívül Oravicán és Földeákon mintegy 32.000 korona alapítványt tett. 1896-ban mondta aranymiséjét Mária-Cellben. Ez alkalommal a csanádi káptalammal 120.000 korona alapítványt tett, melynek rendeltetéséről végrendelete fog intézkedni. Szorgalmas irodalmi működést is fejtett ki. Első irodalmi föllépése 1846-ban volt; számos cikke és közleménye mellett 1851-től 26 munkája jelent meg külön.

A FERENCI TITULOM BELSŐJE.

A VÁRADI PÜSPÖKSÉG ÉS KÁPTALAN.

A VÁRADI püspökség alapításának száz évig vitatott kérdését maga a váradi káptalan dönti el. 1370 táján, de régibb följegyzések nyomán összeírt Statutumában így szól: *Mindenek előtt illik tudni, hogy a mi váradi egyházunk alapítója szent László, néhai magyar király. Alapítá pedig és szentelé azt a bold. szűz Anya, Mária tiszteletére, egy prépostot és ezzel együtt huszonnégy kanonokot helyezvén abba; később pedig püspöki méltóságra emelé és sokféle birtokok, jogok és kiváltságokkal gazdagítá.* Ez a tudósítás épen olyan világos, mint amilyen határozott.

És amit az idézett Statutumok mondanak, ugyanazt hangoztatja századokon keresztül, minden ellenmondás nélkül, a váradi püspökségnek minden írott és élő hagyománya.

A Statutumok idézett előadását kibővítik a krónikák és legendák, amikor elmondják, hogy szent László az ő váradi monostorának alapjait a Körös partján rakta le, azon a félszigeten, melyet a Sebes-Körös s a Hévíz (ma Pece) összefolyása alkot. A váradi monostor hajdani helyét ama félszigeten még közelebről megjelöli a ma is fönnálló váradi vár, mely eredetileg a monostor védelmére épült s melynek belső udvarán a szent László rakatta székesegyház alapfalait püspökök és kanonokok sírköveivel együtt 1881-ben megtalálták és 1883-ban fölépítették.

Várad első püspökeinek és papjainak csak pusztá nevek is hiányosan vagy épen nem ismeretes; tetteikről meg mélységesen hallgatnak történeti emlékeink. Várad azonban, ahol szent Lászlót saját kívánságára eltemették, már korán nevezetes helylyé vált. Szent László sírjánál «nagy sok vakok, sánták, csoukák vigasztaltatának meg a szent királynak érdeme miá» és ott nem mert senki nem-igazat mondani, vagy épen hamisan esküdni. Azért ügyes-bajos emberek messze földről, az ország másik végéről is eljöttek a szent király sírjához igazságukat keresni, vagy mint akkor mondták: eljöttek *Isten-ítéletre*, hogy t. i. maga a jó Isten az ő szentje, László király által szolgáltatson nekik igazságot. És jött ezrével az akkor egészen katolikus Magyarország ájtatos népe, gyalog, sokan mezítláb, köztük urak, főrangúak, királyok, királynék. És valahányszor magyar királyt koronáztak, az új király fényes kíséretével együtt eljött Székesfejérvárról Váradra és szent László sírjára tette le koronázó esküjét.

Amint pedig 1192-ben szent László királyt a pápa követe, a király, III. Béla s nemzetünk ezreinek jelenlétében, nagy ünneppel a szentek közé iktatják: meggyőződnek róla, hogy az általa épített székesegyház már kicsiny s a szent király dicsőségéhez képest nem is eléggé fényes. 1204-ben tehát már megnagyobbítják, földiszítik s benne szent László királynak új, művészi faragványokkal ékes sírt és drágalátos oltárt emelnek. Szent István királynak, szűz sz. Imre hercegnek már azelőtt is álltak ott oltárai; pár évtizeddel utóbb negyedik hazai védszentünk, Árpádházi sz. Erzsébet tiszteletére is állítottak oltárt.

Ezek után csakhamar, 1241-ben érte Váradot az első nagy szerencsétlenség, a tatárjárás.

A tatárok elvonulása után püspök és papság, nemesek és polgárok annál lelkesebben fogtak a romok fölépítéséhez s lerakták Várad aranykorának alapjait.

Báthori András püspök (1329–1345), a fejedelmi, majd királyi Bathori-nemzettség őse, újra építteti szent László székesegyházat még nagyobb arányokban s a csúcsíves építészet legnemesebb, legtetszetősb alakjában: kápolna-körrel, négy toronnyal s negyvennél is több és szebb oltárral.

Báthori utódja, Meszesi Demeter (1345–1372) fölállíttatja a székesegyház előtt szent királyaink: István, Imre, László álló ere-szobrait, s egy másik utódja, János (1383–1395) ugyanott állíttatja föl szent László király híres lovassobrát. E korban készül el ötvös- és hazai zománcművészetünk remeke: szent László király hermája is, mely a szent király fejét foglalta magába s mely, csodaképen még ma is megvan Győrött.

A váradi püspökség középkori határai kiterjedtek Bihar és Békés vármegyékre egészen, továbbá a mai Arad, hajdan Zaránd vármegyének a Fejér-Körös jobbparti részére, s a mai Kolos vármegyében az úgynevezett Kalotaszegre, mely eredetileg Bihar vármegyéhez tartozott. Hat főesperességre oszlott föl, a XIV. században már több mint 300 plébániával. A mohácsi vész után egyideig még élt a püspökség, de a hitújításnak már ide is elértek bontó gyökerei.

Fráter György püspök halála után, 1552-ben Váradon Köleséri Kristóf deák lépett föl

LAT. SZERT. . . SPORI PALOTA ES SZEKESÉGYHÁZ NAGYVÁRADON.

először nyíltan a hitújító tanokkal. Debrecenben pedig Kálmánesehi Márton, más nevén Sánta Márton, odavaló plébános; amaz Luther, emez Kálvin szellemében. De a következő 1553. évben Várad a katonás, kiméletet nem ismerő Zaberdi Mátyásban püspököt nyert, amire aztán ismét, legalább színlég, csöndesség lőn. Azonban amint Várad 1556-ban, Zaberdi Mátyás halálával ismét püspök nélkül maradt s Izabella özvegy királyné az erdélyiek hívására visszatért: ezek még ugyan abban az évben, november 24-ikén Kolozsvárt tartott gyűlésükön az egyházi birtokokat az erdélyi kincstár számára elkoboztatni rendelék.

A váradi székeskáptalan korán észrevette a jeleket, melyek a végpusztulás közeledését hirdették. Egyházi szerelvényei közül kiválogatta a legbecsesebbeket és 1556-ban Báthory András és Miklós csesedi várába szállíttá, hogy «megőriznék a váradi egyháznak». A káptalan példáját követték a többi egyháziak.

Varkocs Tamás, előbb Ferdinánd király híve, de utóbb Izabellához pártolt, kilenc havi ostrom után 1557 június 13-án elfoglalta Váradot; az egyháziak ingatlan birtokát elkobozta s ingóságait összeíratta. Sőt az elszállítottakat is, ha hozzájuk férhetett, erővel elvette. A székeskáptalan tagjai már ez évben úgy említetnek, mint akik Váradon kívül «szétszórtva» élnek. A székeskáptalan, mint hiteles-hely 1560-ban, de még 1563- és 1564-ben is működik; mindemellett látható volt, hogy úgy a káptalannak, mint általában az egyháziaknak napjai meg van számlálva Váradon, 1566-ban

maradnak, de el nem fogadják az erdélyi Rendek ama hírhedt ajánlatát, hogy az «afféle egyházi renden levő személyek, kik a pápai tudományhoz és emberi szerzésekhöz nem szokdának és abból megtérni nem akarnak, az ő felsége urodalmából mindennűnen kiigazittassanak. — A váradi kaptalannak ő felsége a jövő Virágvasárnapját hagyta, kik ha megtérnek, házokba, szőlőjökbe, marhájokba — jószáguktól megválva, kiket ő felsége magának akar tartani — békességgel megmaradhatnak; ha pedig Isten ígését nem akarnák venni, személyekbe, marhájokkal (ingóságaikkal) egyetembe, valahová akarnak menni, szabadon elbocsátassanak». Vagyis Várad egyházi rendei száműzettek.

Papok, apácák több százan, kiknek nem volt más bűnük, mint hogy atyáik vallásából «megtérni nem akartak», földönfutókká lettek. *Forgách Ferenc*, Váradnak 1556 óta kinevezett, nagy műveltségű püspöke, miután látta, hogy püspöki székét el nem foglalhatja: püspökségéről 1567-ben lemondott.

Melius (Juhász) Péter, debreceni pap, paptársával Szegedi Gergelyvel és a váradi pappal, Czeglédi Györggyel szövetségbe, keresztülvitte Debrecenben és Váradon a Kálvin szellemű reformációt; megírta a debreceni hitvallást, melyet a váradi zsinaton (1561), hol Meliust szuperintendensül megválaszták, elő is terjesztett.

A katolikusok 1566 után még tíz évvel is a legnagyobb elhagyatottságban voltak s reményök sem lehetett helyzetük javulására.

Báthori István és Kristóf 1579-ben behozták a jezsuita atyákat előbb Erdélybe, utóbb Váradra is. Váradon Olaszí külvárosban szent Egyed egykori plébánia-egyházát (a mai gör. kath. szeminárium) adták nekik némi volt püspöki birtokokkal. De gyanus szemmel kísérték megjelenésüket a protestánsok. Midőn pedig tapasztalták, hogy a jezsuiták nemcsak lelkeszkednek, hanem iskolát is nyitnak, sőt hitvitákba ereszkednek még a sajtó útján is: katolikusok és protestánsok közti napról-napra élesebbé lett a viszony. Kétszer tettelegességre is került köztük a dolog, mely egy ízben, 1598-ban utcai vérengzéssé fajult.

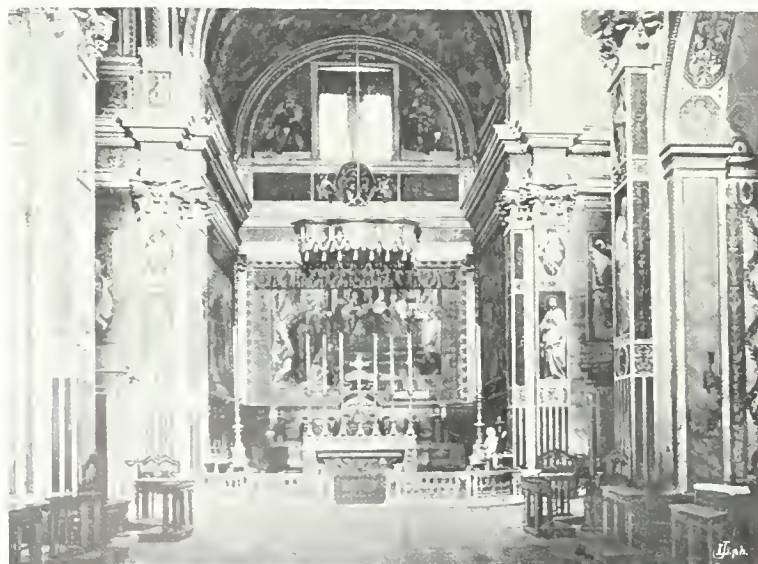
Az utcai zavargások után, de még inkább a Báthoriak hatalmának hanyatlásával a jezsuiták állása

mind Erdélyben, mind Váradon tarthatatlanná lőn. Az országgyűlések végre is ismételve száműzték őket (1588). És sz. Egyed egyháza, melyet Váradról és vidékéről még mindig tízezer katolikus látogatott, ismét a protestánsok kezébe került. A jezsuiták kénytelenek voltak a szomszéd Szöllösön meghuzni magukat.

De a szöllösi lelkészség is csak ideig-óráig álla fönn. Amint 1606-ban Boeskaí hadai Várad várát bevették, a kivonuló várőrséggel el kellett távoznia az utolsó katolikus papnak is, s attól kezdve katolikus pap csak ritkán, akkor is csupán titkon és áruhában fordulhatott meg Váradon és vidékén.

A NAGYVÁRADI LAJ. SZERT. SZERESSEGHÁZ FŐOLTÁRA.

JEROMEKÉPŐK NEVELÉSENYI TEMPLEM, DR. SCHLAUCH LŐRING NAGYVÁRADI FELSŐBŐRŐSÉPORSI TEMPLEMA.

De épen e szomorú korszakban készített Isten a magyar katolikus egyháznak egy nagy vigasztalást, kézzel fogható jelül annak, hogy amikor legnagyobb a veszedelem, legközelebb az Isten. A jezsuita atyák váradai működése csak néhány évre terjedt, de ez a kis idő is elegendő volt arra, hogy az isteni gondviselés a jezsuiták iskolájába vezérelje s később rendjök tagjává avassa Várad szülöttét: Pázmány Pétert.

* * *

Ézalatt a magyar királyok főkegyúri joguknál fogva mindig neveztek ki váradai püspököket, de akik, míg Várad Erdélyhez tartozott s Erdélyben külön fejedelem uralkodott, nem foglalhatták el váradai székhelyüket. Kénytelen távollétük alatt a váradai püspökség ősi képe egyre jobban elváltozott.

A régi, emlékszerű, sokszor ikertornyú egyházak a protestánsok birtokába mentek át vagy elhagyatva pusztultak el. Várad valamennyi régi egyháza megsemmisült.

Utolsónak maradt a pusztulásban az ősz székesegyház és abban szent László király márványból faragott, Istentől megáldott, százezrek esőkjával illetett, költőktől megénekelt sírja. Oltárait már rég kihányták, szobraikat, falfestményeit megeseonkították, sírjait földül-ták. Kincseit, mint tudjuk, Écsedre vitték, onnan pedig elkallódtak.

A XVII-ik század első éveiben már csak pusztai falai álltak, azok is az 1598-iki és 1604-iki ostromok golyóitól nagyon megviselve, de legalább még álltak. 1609-ben már szentélye nem volt; 1618-ban pedig eltűnt a földszínéről; Bethlen Gábor fejedelem lebontatta. Amikor pedig a törökök 1660-ban Váradot elfoglalták, a város régi hitének, de régi dicsőségének is emlékei: a szent királyok ércszobrai szintén végpusztulásra jutottak.

Mikor Várad harminckét évi szolgátság után 1692-ben megszabadult a töröktől, újra kellett kezdeni mindent. Akkori püspöke, *Benkovics Ágoston*, ki oly szerencsés volt, hogy székhelyére el is juthatott, — birt elegendő akarattal szent László király szétdőlt művének helyreállítására, de nem anyagi eszközökkel. Benkovics szegényes körülményeit semmi sem mutathatná jobban, mint az a kis fátornyú egyház, mely a Körös jobbpartján ma is áll s mely a törökök kiűzetése után épült s Váradnak egyetlen egyháza volt, tehát székesegyháza is. Csak utóda, Csáky Imre püspök, később bíboros érsek idejében kezdődött a püspökség teljes kiépítéséhez az alapkövek lerakása. A régi káptalanok közül csak a székeskáptalan állítatott helyre tíz kanonokkal. Gróf *Csáky Imre* építette a Szent László-téri egyházat, mely azután székesegyházzal szolgált.

A mai kéttornyú székesegyháznak alapkövét gr. *Forgách Pál* püspök tette le 1752-ben; a mai püspöki palotáét br. *Patachich Ádám* püspök 1762-ben. Ugyanekkor kezdtek épülni egyenkint a kanonoki lábasházak.

Megalakult az egyházmegye is a régi területen, de némi változással. A Fehér-Körös jobb partján egy jókora területet s Bánfi-Hunyad vidékén az úgynevezett Belső-Kalotaszegetet elvesztette; ellenben a régi Kraszna- és Középszolnok vármegyéket, mint új szerzeményt, magába kebelezte. Csakhogy e két vármegyében 1735-ben, Szilágy-Somlyó várost és Kárásztelek községet kivéve, nem volt összesen száz katolikus ember. Bihar- és Békés vármegyékben sem volt kedvezőbb a vallási állapot. Debrecenben csak egy katolikus család lakott. A lakosság mindenütt református vagy görög keleti volt. Ez utóbbiak vallási egyesítése, úgynevezett unio-ja, melyet Erdélyben a XVII. század

IFOLYI ARNOLD PÜSPÖK SÍREMLEKE A NAGYVÁRADAI SZÉKES-
EGYHÁZBAN.

egyen két lelkes magyar jezsuita, Baranyai Pál és Hevenesi Gábor kezdett meg a váradi püspökség területén is korán és buzgó apostolokra talált.

Várad püspökei az egyesülteket híveikül tekintették, lelkészeiknek kenyeréről, de még ruházatáról is gondoskodtak, egyházi ügyeik kormányzatára külön vikáriust, utóbb fölszentelt görög-katholikus püspököt tartottak.

Mikor Forgách Pál gr., káptalani vikárius 1732-ben canonica visitatiót tart, a váradi püspökség nagy területén még csak tizenöt helyen volt nem plébánia, hanem csak lelkész. Ezek: Várad, Debrecen, Diószeg, Székelyhid, Szent-Jobb, Micske, Élesd, Mező-Telegd, Szöllős, Belényes, Bélfenyér, Gyula, Endrőd, Szilágy-Somlyó, Kárásztelek. De temploma a felének sem volt; az egyházi szerelvények a legszegényesebbek; a lelkészek parasztházakban vagy urasági udvarokban kegyelemkenyérrel tengődtek.

Harminc évvel később, 1765-ben, mikor az első nyomtatott váradi Schematismus megjelenik, már kedvezőbb képet találunk egyházmegyénkről. Lelkészség 35 van; az áldozópapok száma, a szerzeteseken kívül, 14. S a lelkészségekben már csinos és szilárd egyházak is emelkednek.

Ugyanabba a Schematismusba az unio, a közös főpásztor okából föl vannak véve a görög-katholikusok is. Egy évtized múlva, 1777-ben, önálló püspökséggé alakultak, magukkal vive, szent László magyar király alapítványából a belényesi uradalmat.

1801-ben I. Ferenc király a váradi székeskáptalan tagjait szent László király zománcos képével ékes mellkeresztel díszítette föl «pro maiori fidelis populi aedificatione... et hac ratione alii quoque ad propagandum cultum divinum exstimulentur».

1807-ben a székeskáptalan tiz stalluma a káptalani javadalom nagyobbítása nélkül tizenhatra szaporított föl, melyből hat úgynevezett stallum litterariumnak jelöltetett ki, melyekre az egyházmegyebeli papokon kívül a budapesti királyi tudományegyetemen vagy egyáltalán a tudományos s irodalmi pályán működő érdemes más egyházi férfiak is kinevezhetők.

1893-ban, amikor szent László király ős püspökségét az a ritka kitüntetés érte, hogy főpástorá, dr. Schlauch Lőrinc az egyház szent bíborával díszített föl: ő Szentsége XIII. Leo pápa e rendkívüli esemény emlékére, de a kitüntetett főpásztor díszének emelése végett is, a székeskáptalan tagjait a cappa maior viselésére jogosította föl.

A nagyváradi káptalan tagjai 1901-ben:

Nagyprépost *Finkler József*, sardicai v. püspök, a bold. szűz Máriáról nev. lipői prépost, a II. oszt. vaskorona-rend lovagja, Nagyvárad sz. kir. város díszpolgára, aranymisé, vikárius. Szül. 1821 febr. 17., 1842. püsp. igató, 1844. titkár, sz. széki jegyző, 1845. érminszeinti pl., 1851. püsp. irodaigazgató, sz. széki tan., 1858. pece-szöllői pl., 1861. kanonok, 1890. vál. püspök, 1899. vikárius.

Olv. kanonok *Zajnai János*, p. prael., sz. Jánosról nev. váradi prépost, római arkasz, a III. o. vaskorona-rend lovagja, sz. széki tan. Szül. 1830 szept. 26. Az esztergomi főegyházmegyébe tartozott. 1856. esztergomi hittanár, 1862. képzőint. igazgató, 1869. váradi egyházmegyében püsp. titkár, sz. széki tan., 1870. t. p. kamarás, 1872. prépost. Olv. kanonok 1899-től.

Éneklőkanonok *Székényi Jenő*, tyulthai apát, sz. széki tan. Szül. 1835 júl. 2. A kalocsai egyházmegyéhez tartozott. 1864. nemesmiliticsi pléb., 1874. t. kanonok, 1888. vallás- és közoktatásügyi miniszter. osztálytanácsos, 1889. váradi kanonok, 1892. apát.

Órkanonok *Schiefner Ede*, p. prael., a bold. szűz Máriáról nev. adonyi prépost, sz. széki tan., a Ferenc József-rend lovagja, aranymisé. Szül. 1821 okt. 15. 1852. endrői pl., 1869. prépost, 1879. esp., 1889. kanonok. 1894. p. prael.

Székesegyházi főesperes *Radnay Farkas*, fölsz. segédpüspök, p. prael., sághai prépost, sz. széki tan. Szül. 1818 márc. 25. 1872. sz. széki jegyző, 1874. püspöki könyvtáros és szertartó, 1875. p. titkár, 1883. sz. széki tan., 1889. kanonok, p. irodaigazgató, szemináriumi igazg., 1892. prépost, 1901. prael. és fölsz. püspök.

Békési főesperes *Andrássy János*, p. prael., debalchi apát, sz. széki tan., aranymisé. Szül. 1819 dec. 20. 1852. tanulm. felügyelő, 1853. théol. tanár, 1879. t. kanonok, 1889. kanonok, 1892. apát, 1901. p. prael.

Krasznai főesperes dr. *Fraňkői Vilmos*, arbei vál. püspök, ap. protonotárius, szentjobbi apát, a Magyar Tud. Akadémia ig. tagja, a «Pro litteris et artibus» érdemrend tulajdonosa, a könyvtárak és múzeumok országos főfelügyelője, több tud. társulat vál. tagja. Szül. 1843 febr. 27. Ürményben. Már 1861-ben pályadíjat nyert a M. T. Akadémiánál. A magyar nemzet műveltségi állapotának vázolata munkájával. Ettől fogva gazdag történetírói munkásságot tett ki. 1871-ben az Akadémia II. oszt. titkára, 1878. váradi kanonok, 1879. főtitkára, ugyanaz

évben apát, 1889. az Akadémia alelnöke, 1890. vál. püspök, 1893. ap. protonotárius, 1898. a könyvtárak és múzeumok orsz. főfelügyelője, 1900. szentjobbi apát. Rómában megalapította a magyar történelmi intézetet. Főbb művei: Pázmány Péter és kora, Vitéz János, Hunyadi Mátyás, Erdődi Bakócz Tamás, A magyar királvi kegyúri jog sz. Istvántól Mária Teréziáig, A Hunyadiak és Jagellók kora (a Magyar Nemzet Története, millenniumi kiadás, IV. kötete), Magyarország egyházi és politikai összeköttetései a római szentszékekkel.

Közép-szolnoki főesperes dr. *Wolatka Nándor*, makáriai vál. püspök, sz. Lászlóról nev. váradi prépost, a «Pro ecclesia et pontifice» p. érdemrend tulajdonosa, sz. széki tan., debreceni plébános. Szül. 1852 okt. 2. A esanádi egyházmegyébe tartozott. Felsőbb tanulmányait az Augustineumban végezte, 1876. Temesvárott theol. tanár, 1882. sz. széki tan. és tanulmányi felügyelő a központi papnevelőben Budapesten, 1884. t. pápai káplán, 1889. osztálytanácsos a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumban, apát, 1890. váradi kanonok, 1892. vál. püspök, debreceni pléb.

Dr. *Belopotoczky Kálmán*, trikalai főlsh. püspök, ap. tábori vikárius, t. pápai kamarás, szepesi és váradi sz. széki tan., a Ferenc József-rend nagykeresztese. Szül. 1815 febr. 6. Szepesi egyházmegyéhez tartozott. Felsőbb tanulmányait az Augustineumban végezte. 1872. szepesi theol. tanár, 1873. lelki igazg., 1876. tanulm. felügyelő a közp. papnev. intézetben Budapesten, 1882. tanulm. igazgató Bécsben, 1884. pápai kamarás, 1890. ap. tábori vikárius, váradi kanonok, trikalai főlsh. püspök.

Palotay László, p. prael., monostori apát, egyházmegyei tanfelügyelő, a «Pro ecclesia et pontifice» tulajdonosa, sz. széki tan. Szül. 1830 jún. 13. 1858. püspöki igató, 1861. szertartó, 1864. sz. széki jegyző, 1868. váradolaszi pléb. és esp., 1872. nőtanítóképző int. igazg., 1883. t. kanonok, 1892. kanonok, szeminárium igazg., 1894. apát, 1901. prael.

Bunyitay Vince, felsőágai apát, a M. T. Akadémia tagja, a Szent-István-Társulat irod. és tud. Osztálya tagja, az egyházmegyei alapok kezelője, több tud. társulat vál. tagja. Szül. 1837 jan. 11. 1863. szentjobbi pléb., 1880. egyházmegyei könyvtáros, 1881. a M. T. Akadémia tagja, 1888. t. kanonok, 1893. kanonok, 1897. apát. Számos történelmi tanulmányán kívül résztvett a Vatikáni Oklevéltár szerkesztésében, megírta a váradi püspökség történetét.

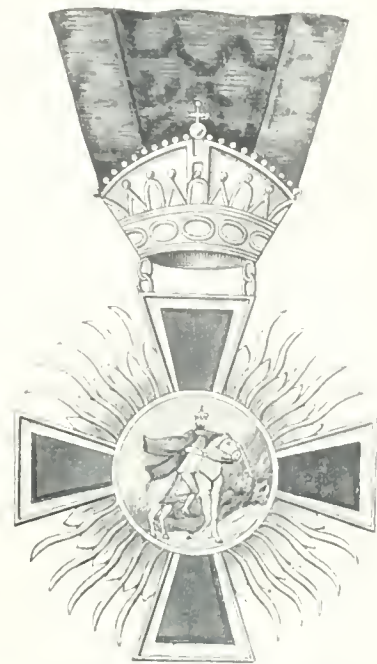
Dr. *Bognár István*, esztergommezei apát, a budapesti tudományegyetem kiérd. rektora, t. pápai kam., sz. széki tan. Szül. 1842 dec. 16. Esztergom egyházmegyei volt. 1870. tanulmányi felügyelő a Pazmaneumban, 1874. theol. tanár Esztergomban, 1879. budapesti egyetemi tanár, 1892. t. p. kamarás, 1896. egyetemi rektor, 1897. váradi kanonok, 1898. apát.

Fetser Antal, cholti apát, oldalkanonok, t. pápai kamarás, sz. széki tan., a püspöki iroda igazgatója. Szül. 1862 jan. 14. 1888. lelki igazg., 1889. püsp. igató és sz. széki jegyző, 1890. püsp. szertartó, 1894. pápai káplán, 1895. püspöki titkár és irodaigazgató, 1898. kanonok, 1899. a sz. Vince-intézet igazgatója, 1901. apát.

Kucsovsky Lajos. Szül. 1834 jan. 2. 1860. tanulm. felügyelő, 1863. theol. tanár, 1880. sz. széki tan., 1891. t. kanonok, 1899. kanonok.

Grócz Béla, dráveci prépost, sz. széki tan. Szül. 1843 jan. 1. 1889. endrődi pléb. és esp., 1895. dráveci prépost, 1890. kanonok.

Dr. *Steinberger Ferenc*, szegzárdi apát, t. pápai kamarás, a papnevelő intézet igazgatója, a kath. tanügyi tanács elnöke, sz. széki tan., a Szent-István-Társulat tud. és irod. Osztálya tagja. Szül. 1816 nov. 25. A szatmári egyházmegyében 1871. püspöki igató, szatmári képzőint. tanár, 1876. igazg., 1877. sz. széki tan., 1893. t. pápai kamarás, 1899. váradi kanonok, 1900. szeminárium igazg., 1901. apát.

A MAGYARVÁRADI LATIN SZERI. KÁPTALAN DÍSZJELENYE.

A MAGYARVÁRADI LATIN SZERI. ÉS A ZÁGRÁBI KÁPTALANI DÍSZJELENYEK EGYIK OLDALAINAK KÖZÉPDÍSZE.

DR. SCHLAUCH LŐRINC BIBOROS, NAGYVÁRADI L. SZ. PÜSPÖK. †

A MAGYAR katolikus főpapság egyik díze és kimagasló vezérférfia, sz. László városának biboros-püspöke. 1824 március 24-én született Uj-Aradon. Atyja jómódú építész volt, akinek számos gyermeke közül különösen Lőrinc tűnt ki korán fejlett nagy szellemi képességeivel. Miután gimnáziumi tanulmányait előbb Aradon, majd Szegeden elvégezte, 1842-ben a csanádi egyházmegyébe vétette föl magát kispapnak: de püspöke, Lonovics József, akit egyházmegyéjének története a nagynevű püspökök közt említ, fölismerte a kiváló szorgalmú ifjában a nagyra hivatottságot és a központi papnevelő-intézetbe küldte őt.

Az egyházi tudományok széles területén a legnagyobb odaadással művelve lelkét, még egy más hatás is kitörülhetetlen nyomot hagyott érzelmeiben: a negyvenes években elementáris erővel kitörő nemzeti szellem, mely a magyar irodalom intenzív művelésére serkenté országszerte a növendékpapságot. A magyar iskolák egyik legrégebbi tagja a budapesti központi szeminárium magyar iskolája, mely nem egy nagybecsű dolgozattal gazdagította kulturánkat. S ez iskolának akkoron Schlauch Lőrinc is szorgalmas, munkás tagja volt.

Áldozópappá 1847 április 3-án szentelte Lonovics püspök. Első szentmiséjét egy hónappal később szülőhelyén tartotta meg, két hónappal ezután Nagy-Szent-Miklóson találjuk, mint káplánt, ahol 1849 szeptemberig maradt.

Az üldöztetésekben neki is bő része volt, mint minden magyar embernek, s ezektől csak a gyakori áthelyezések menthették meg. 1851-ben Temesvárra, a belvárosba rendelték: nemsokára az egyházjog és az egyháztörténelem tanára és szentszéki ügyész, 1852-ben szentszéki tanácsos. A legbonyolultabb egyházjogi kérdések nyitját is könnyedén találta meg világos logikus elméje s így Csajághy püspöknek gyakran volt segítségére a szentszéki ügyek elintézésében.

1859-ben megromlott egészsége a város elhagyására kényszerítette, miért is lemondván tanári állásáról, a mercyfalvai plébániát vállalta el. Ezt a plébániát 1863-ban a gyarmatival cserélte föl, hol sokoldalú elfoglaltsága dacára is megszerezte a kánonjogi doktori diplomát 1867-ben. Tudományának, éles elméjének, fényes szónoki képességének híre már akkor elterjedt az egyházmegyében, s midőn az 1870-iki katolikus autonómiai kongresszusra képviselőül küldetett, itt egyszerre az egész ország színe előtt feltűnt, s a közélet irányadó férfiáival ekkor lépett először összeköttetésbe.

1872-ben csanádegyházmegyei kanonokká nevezték ki: de már egy év múlva szatmári püspök lett, amiben talán része volt annak a bámulatosan szép és hatalmas szentbeszédnek, melyet szent István ünnepén Budavárban mondott: «Fársadalmi átalakulás vallás nélkül». 1873-ban július 25-én szentelte őt föl a hercegprímás Esztergomban. Beiktatása pedig Szatmáron ugyanez év október 2-án volt.

Tízennyeg évig állott az egyházmegye élén. És ez idő alatt nemcsak elméjének tüzeit ragyogtatta, hanem szíve nemességét is. A közszükséglet minden neme pártfogóra, áldozatkész barátra talált benne; a püspöki méltóságnak és kötelességnek minden terhét magára vállalta, de egyben

DR. SCHLAUCH LŐRINC.

BIBOROS, NAGYVÁRADI PÜSPÖK.

LATIN SZERTARTÁSÚ KANONOKOK LAKÓFÜLETEI NAGYVÁRADON.

démia, poliklinikai, vöröskereszt-egyesület ünnepein, a természettudósok gyűlésén mondott tudományos eszméktől tündöklő, korunk legégetőbb kérdéseit élesen megvilágító beszédei, melyek minden alkalommal eseményszámba mentek.

1880-ban a valóságos belső titkos tanácsosi méltóságot, 1884-ben az I. osztályú vaskorona-rendet kapta kitüntetésül, 1885-ben a budapesti Tudományos Egyetem tiszteletbeli theologiai doktorrá választotta; 1886-ban római gróf és pápai trónálló lett.

Ipolyi Arnold püspök halálával megüresedvén a nagyváradai püspökség, 1887-ben őt szemelték ki e nevezetes püspöki székre. Ez év május 26-án prekonizálták s augusztus 21-én foglalta el az új püspöki széket.

Mint nagyváradai püspöknek, leghivebben dr. *Nogáll János* fölszentelt püspök méltatta Schlauch Lőrinc érdemeit abban a körlevélben, melyet 1897-ben tartott aranymiséje alkalmából a nagyváradai egyházmegye papságához intézett. Ebben a körlevélben felsorolja, hogy Schlauch Lőrinc bíboros aranymiséje alkalmából 100.000 forint örök alapítványt tett le a váradai káptalannál egyházi és iskolai célokra s ezzel a már általa tett alapítvány összege 200.000 forintra emelkedett. A debreceni apácakolostor létesítésére 30.000 forintot adott. A káptalannal közösen készíttette a Szent László-téren levő szent László-szobrot, melyet szent László nyolcszázados emlékünnepe alkalmával 1892-ben lepleztek le. Ugyanez alkalomból 10.000 forint költséggel gyönyörű hermát készíttetett szent László király ereklyéje számára. Nagyváradon kisdédövönő képző-intézetet alapított. Bihar-Püspökiben nagy költséggel szép templomot emeltetett. A báránói templomot több ezer forint költséggel kibővítette. A bánfalvi új templomra 8000 forintot, a csorvási templomra 10.000 frtot adott. Oroszlánrésze van a debreceni katolikus kisgimnáziumnak főgimnáziummá való kibővítésében, mely célra 150.000 forintot ajánlott föl. Tíz

KÉGYESRI SRI NDIK BAZA DEBRECENEN.

meg tudta őrizni egyházmegyeje javára a takarékoság erényét is. Rendezte a szatmári tanítóképzők ügyét. Máramaros-Szigeten kolostort alapított, tizenhat új népiskolát állított; hátrahagyott emlékül egy nagyszerű könyvtárt. A társadalmi, különösen a jótékony egyesületek szellemi irányítot és Maccenást találnak benne. Tízennégy év alatt mintegy fél millió forintot adott egyházi és egyéb közcélokra. A közjótékonyosság, a nemzeti nevelés, az egyetemes kultúra iránt való odaado érdeklődéséről tanuskodnak a Szent-László-Társulat, a Szent-István-Társulat, a zeneaka-

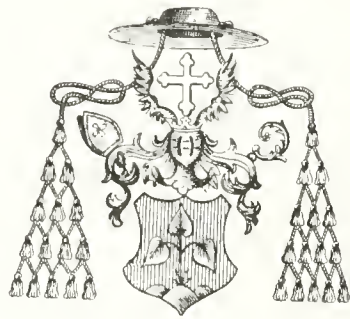
ves kormányzata alatt 1897-ig három új önálló lelkészség alapult. Debrecenben megtelepedtek a Misszionarykról nevezett iskolás nővérek: összesen mintegy húsz iskola és óvóintézet keletkezett. De nemcsak egyházmegyéjének intézményei részesültek szerető pártfogásban, áldásos figyelme kiterjedt mindenfelé.

A temesvári temetőben szép kápolnát építtetett, egyszersmind haló porának nyughelyéül, Jezus szentséges Szíve budapesti temploma, valamint a karmeliták budapesti temploma számára nagyértékű orgonát készíttetett.

A Szentszék és a korona vetélkedve tüntették ki, s halmozták el nagyrabecsülésük jeleivel, melyek között legmagasabb kétségkívül az volt, midőn 1893-ban a biborosi méltósággal ruházta őt föl ő felsége és a pápa összhangzó bizalma. Ő az egyetlen váradi püspök, kit a bíbor fénye ragyog körül.

Aranymiséje országos ünnep volt. Száz meg száz egyesület és a tekintélyes férfiak légiónja sietett Nagyváradra, hogy részt vehessen a szeretet ünnepében. — A ragaszkodás és hódolat nyilatkozata ismétlődött, bár nem oly nagyszabású külső ünnep keretében, 25 éves püspöki jubileuma alkalmával is.

Legékesebb szellemi emléke pedig az egyház igazainak védelmében kifejtett fáradhatatlan küzdelme, mely eltörölhetetlen betűkkel van beírva a magyar egyház történetkönyvébe.

DR. SCHLAUCH LŐRINC GÍMERE.

AZ EGYHÁZMEGYE KORMÁNYZATA.

AZ EGYHÁZMEGYE kiterjed Bihar, Szilágy és néhány község kivételével Békés vármegyékre, Debrecen városára és Szatmár vármegyéből egy plébániára. E területen azonban nagy számmal laknak görög keletiek és reformátusok, miért is az egyházmegye történetében előadott okoknál fogva, a hívők számát tekintve, a kevésbbé népes egyházmegyékhez tartozik. Jelenleg 1 fő- és 12 alesperességre oszlik. Területén 72 plébánia van, illetőleg ebből 6 curatia. Az egyházmegye területén van 1 reális és 15 címzetes apátság, 3 reális és 14 címzetes prépostság, ami eléggé utal arra, hogy mily virágzó volt itt hajdan a szerzetesi élet. Az összes lelkészek száma 150. Szerzetesház összesen 17 van az egyházmegyében, ezekben szerzetes és apáca 227.

Egyházmegyei intézmények: a papnevelő intézet és liceum. Prodirektor *Boznar István*, kanonok, a szeminárium igazgatója *Steinberger Ferenc*, kanonok. Aligazgató *Csicsay Alajos*, Szül. 1861 ápr. 19. Pléb. volt Rézbányán. Lelki igazg. *Hallás Gyula*, Szül. 1869 jan. 5. Lelki ig. 1892-től. Tanulm. felügyelő *Tóth Lajos*, Szül. 1878 dec. 6. Egyszermind theol. tanár. Theologiai tanárok: dr. *Némethy Gyula*, a váradí jogakadémián a művelődéstörténelem tanára, a régészeti múzeum őre. Szül. 1867 ápr. 22. 1900. sz. széki tan. *Lindenberger János*, sz. széki ügyész. Szül. 1869 jún. 22. Tanár 1898-tól. *Peszky Ferenc*, Szül. 1875 márc. 29. *Negely Istvan*, kanonok, sz. sz. tan., a «Hittérjesztés Lapjai» szerkesztője, árvaházi igazgató. Szül. 1839 dec. 26.

A sz. Józsefről nev. *püspöki komitatus* kormányzója *Zajnav János*, kanonok. Alkormányzó *Lopusny Gyula*, sz. széki tan. Felügyelők: *Heilinger József*, tanítóképző tanár. *Szabó Ferenc*.

A kegyurak száma 26. Nagyobb kegyurak: a váradí püspök 13, a vallásalap 6, a váradí káptalan 4, ő felsége, a várad-hegyfoki prépost, gr. Wenckheim Krisztina, br. Wodianer Albert örökösei 2 – 2 plébániában. Szabad püspöki adományozású plébánia van 16.

Az egyházmegye híveinek száma **146.631**. A lakosság az 1901-iki népszámlálás szerint vallásra nézve következőképen oszlik meg:

	Pleb.	R. katli.	Gör. katli.	Gör. Lel.	Ág. ev.	Fv. rei.	Unit.	In.	Egyéb.
Bihar vm. (Nagyvárad várossal)	44	56.553	52.210	205.174	2.108	228.876	140	39.108	1.213
Békés vm.	16	62.340	606	5.050	96.801	9.1285	593	7.258	789
Szilágy vm.	10	13.213	120.514	7.902	686	55.952	74	8.887	5
Debrecen város (2 hajdúvárm. községgel)	1	13.651	2.045	178	1.016	58.317	13	6.590	28
Szatmár vm.	1	845	941		2	1.543		199	
	72	146.631	176.396	218.601	100.916	139.013	850	62.012	2.035

Püspöki iroda. Igazgató *Fetser Antal*, kanonok. Titkár: Dr. *Szemethy Gejza*, p. kamarás, sz. széki tan. Szül. 1868 okt. 30. 1895. szert. 1899. titkár. Szertartó *Mayer Antal*, t. pápai káplán, sz. széki jegyző. 1895. könyvtáros, 1899. szert. Igtató és levéltáros *Brém Lőrinc* (utóda *Nyári Ignác*). Az egyházmegye védőszentje sz. *László*.

Székesegyházi főesperesség.

Főesperes: *Radnay Farkas*, folsz. püsp., kanonok.

I. Váradí esperesség. Esperes: *Demes János*, t. kanonok, várad-olaszi pléb.

Nagyvárad. A püspökség és a káptalan székhelye. Három plébánia van területén.

1. **Várad-Olaszi.** A plébánia 1784-ben szerveztetett a várad-ujvárosi plébániából. Ekkor temploma a székesegyház volt, de 1788-ban a megszűnt Ferenc-rendiek Szentlélek templomát kapta. Ép. 1732–1718. Új tornya 1876. A plébánia területén még következő templomok állanak: a *püspöki székesegyház* Nagyboldogasszony tiszteletére. 1752-ben kezdte építtetni gr. Forgách Pál. 1780 június 25-én szentelték föl. A templom egyhajós, két tornyos barokk építmény. Falfestményei Schöpf János Adám művei 1780-ból. A főoltáron kívül még tizenegy oltára van. A templom alatt a püspökök és kanonokok sírboltja. Az egyházi kincstár nevezetességei közül főlemlítendő: a Mária Terézia ajándékozta ornátus, a gr. Forgách Szaniszló, Okolicsányi János és Hohenlohe herceg nagyprépost ajándékozta ezüst pásztorbotok, egy gyémántokkal és rubinokkal ékesített aranyozott ezüst

s. entszartó, ezenkívül sz. László hermaja, a váradi székesegyház tulajdonában volt győri eredetinek hű mása, melyet Schlauch Lőrinc bíboros püspök 1892-ben készíttetett.

Székesegyházi javadalmak: *Makay József, Besser Hugó.*

A plébánia területén van a sz. *Brigitta* fatornyos kis temploma, mely a törökök kiűzése után hevenyészve

DR. BELOFOTOCZKY KÁLMÁN, TÁBORI PÜSPÖK, NAGYVÁRADI KANONOK.

szult a harminc éven át székesegyházul szolgált. 1786 óta a gör. kath. ruténok használatára van átengedve. A *Földvár* sz. temploma 1786-ig a pálosoké volt, most a premonstreieké. Az *Órangyalok* temploma az irgalom-templom. Az *Orsolya-apácák* sz. Anna-temploma. Ezenkívül következő kápolnák: *Borromei sz. Károly* a *pusztai* palotában, *Sarlósholdogasszony* a papnevelő intézetben, sz. *József* a püspöki konviktusban, *Jézus sz. Szíve* az irgalom- nővérek zárdájában, *Sarlósholdogasszony* a szegények házában, sz. *Kereszt* a biharmegyei kórházban, a *Fajdatma* sz. a megyeházában, a sz. *Kereszt* a temetőben, gr. Haller Ferenc kanonok sírboltja fölött, ugyan-

csak a temetőben egy másik sz. *Kereszt* kápolna, a Markovics-család kriptáján, sz. *Kereszt föltalalása* a Kálvárián, a római szent Péter bazilika miniatúr mása (1839). Fiókegyház *Száldobágy*. Plébános *Dencs János*, t. kanonok, esperes. Született 1841 június 27. 1868. szentszéki jegyző, 1874. várad-velencei, 1885. szalacsi, 1886. tasnádi, 1892. olasz plébános, 1896. t. kanonok. Segédlelkész *Kovács József*. Született 1868 január 25. *Serly Viktor*. Született 1869 február 25.

2. Várad-Ujváros. A plébánia-templomot gróf Csáky Imre kezdte építtetni 1723-ban szent László tiszteletére. Ezenkívül a kapucinusok Sarlósboldogasszony temploma; az irgalmas nővérek intézetében a boldogságos Szűz szeplőtelen fogantatásának kápolnája. Fiókegyháza Osi. Plébános dr. *Lucskics Gyula*, szentszéki tanácsos. A «Tiszántúl» napilap szerkesztője. Született 1865 március 31. Felsőbb tanulmányait az Augustineumban végezte. Plébános 1897-től. Segédlelkész *Kampell József*. Született 1870 február 17. Főreáliskolai hittanár *Pálfy Béla*. Szül. 1870 márc. 22.

3. Várad-Velence. Al. 1736. Temploma szent Anna. Újja építtetett 1858—1862. Ugyanitt az irgalmas nővérek kolostorában a boldogságos Szűz szeplőtelen fogantatása kápolnája (1873). Tizenegy fiókegyháza közül *Fugyi-Vásárhelyen* Nep. szent János temploma. Ép. 1882. Régi csücsíves temploma a reformátusoké. Plébános *Gabriely Lajos*, szentszéki tanácsos. Született 1841 augusztus 24. 1870. ujjalotai, 1885. váradvelencei plébános.

4. Körös-Tarján. Régi plébánia Újja al. 1844. mint curatia, 1858. plébánia. Temploma Nagyboldogasszony (1865—67). Hét fiókegyháza van. Adminisztrátor *Gresinszky Antal*. Született 1866 május 11-én. Adminisztrátor 1898-tól.

5. Új-Palota. Al. 1814. Temploma Páduai szent Antal (1829). Fiókegyházai: Szent-András, Szent-János (hajdan apátság). Plébános *Richter Jenő*. Született 1860 január 24. Plébános 1892. Körös-Tarjánban, 1894. Új-Palotán.

DR. WOLAIKA NÁNDOR, VÁLASZTOTT PUSZOK, ALAI, KANONOK, PLÉBÁNOS, DEBRECEN.

II. Élesdi esperesi kerület. (Bihar vm.) Esperes: *Vidovich György*, peceszöllösi pl.

1. Élesd. Újja al. 1757. Temploma a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása. Gr. Batthyány József családjának mauzoleuma fölött a Megváltó kápolnája. Plébános *Leffelbolcz Gyula*. Született 1853 november 2. Plébános 1885-től.

2. Mező-Telegd. Újja al. 1736. Temploma Szent-háromság (1759). A temetőben a szent Kereszt kápolna (1740). Tizenkilenc fiókegyháza közül Kis-Jenő egykori temploma ma a reformátusoké. Pl. *Névery Aurél*. Született 1853 febr. 9. Pl. 1885-től.

3. Pece-Szent-Márton. Újja al. 1784. Temploma sz. István vértanú (1838). Nyolc fiókegyháza közül *Hájón* (régii nevén helyesebben Hévjön) Sarlósboldogasszony temploma. *Szent-László-(Püspök-)fürdőn* szent László kápolnája (1884). Pl. *Lencsés János*, prem. kanonok.

4. Pece-Szöllös. Újja al. 1731. Temploma Szent-háromság (1728—32). Pl. *Vidovich György*, t. kanonok, esp. Szül. 1833 augusztus 3. Pléb. 1885-től. 1896. t. kanonok.

5. Súlyomkő. Al. 1844. Temploma bold. szűz Mária neve (1840). Négy fiókegyháza van. Adm. *Sumichraszt László*. Szül. 1863 máj. 14. Adm. 1891-től. Sl. *Krajcsinovicz Valér*, kapucinus r.

PLÉBÁNIAI TEMPLOM, DEBRECEN.

III. Bihari esperesi kerület.

Esperes: Dr. *Karácsonyi János*, bihar-püspöki pl.

1. Bihar. Újja al. 1826-ban. Temploma Nagyboldogasszony, ép. u. a. Régi kath. temploma a reformátusoké. Nyolc fiókegyháza van. Pléb. *Féjér Nándor*, sz. széki tan. Szül. 1838 aug. 23. 1870. püspöki titkár, 1875. pléb.

2. Bihar-Püspöki. Újja al. 1736. A régi csücsíves kath. templomot itt is a reformátusok foglalták el. Mostani temploma sz. Mihály (1745). Fiókegyházai: *Bors, Micske*,

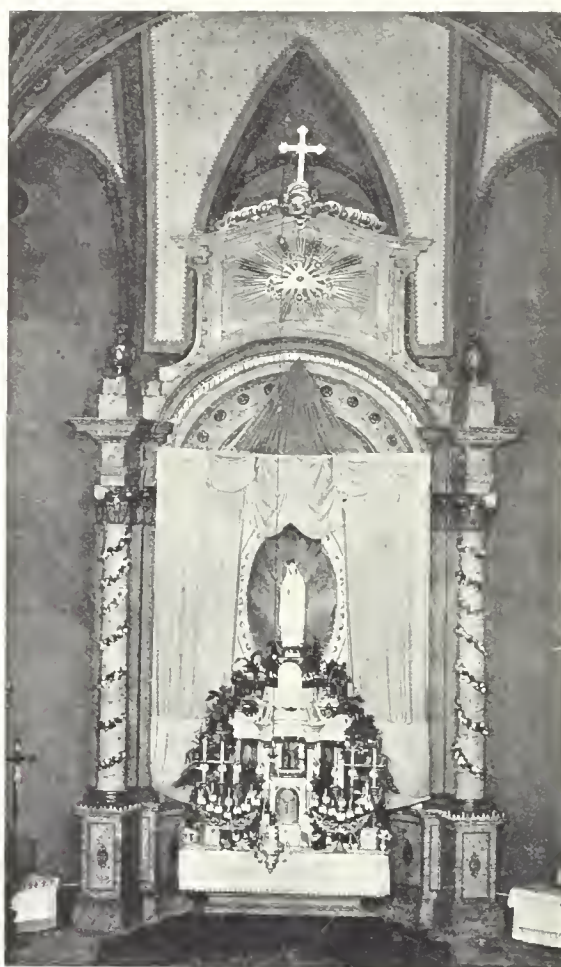
Kis-Sándor szűz Mária neve kápolnájával. Plébános dr. *Kardosy János*, esperes tanfelügyelő, történetró. A M. T. Akadémia levelező tagja. Született 1858 december 15. Békés-Gyulán. 1889. theologiai tanár, 1898. Bihar-püspöki plébános, 1899. esperes. Főbb történelmi munkái: Magyarország és a nyugoti egyházszakadás. Szent Gellért élete és művei. Szent István oklevelei és a Szilveszter-bulla. Békés vármegye története. A honfoglalás és Erdély. Az aranybulla. Szent Imre herceg.

3. Csatár. Újjá al. 1743. Temploma a boldogságos szűz Mária neve. Ép. 1809. Régi temploma a reformátusoké. Fiókegyházai: Hegyköz-Pályi, *Hegyköz-Ujlak* Nep. szent János kápolnájával (1739), *Jákó-Hodos*. Régi temploma most szintén a reformátusoké. Os. festményeit megsemmisítették vagy bemeszelték. Plébános *Buday György*. Született 1832 augusztus 10-én. 1876. szemináriumi aligazgató, 1879. k.-teleki adminisztrátor, 1891. k.-tarjáni, 1898. csatári plébános.

4. Mező-Keresztes. Újjá al. 1871. Temploma sz. Kereszt. Tíz fiókegyháza van, melyek hajdan mind plebániák voltak. Pl. *Alacs Károly*. Született 1832 december 20. Plébános 1875. M.-Csékn, 1889. M.-Keresztesen.

A DEBRECENI RÓMAI KATHOLIKUS PLEBÁNIAI TEMPLOM FŐOLTÁRA.

A DEBRECENI RÓMAI KATH. PLEBÁNIAI TEMPLOM FŐOLTÁRA MÁJUS HAVÁBAN.

5. Tóttelek. Újjá al. 1788. Temploma sz. József (1834). Kilenc fiókegyháza közül *Szalárdon* sz. Ferenc-rendi kolostor volt; a hitújítás alatt lerombolták, templomát elfoglalták a reformátusok. Adm. *Vagaszky János*. Született 1861 december 26-án. Adminisztrátor 1890.

IV. Margittai esperesi kerület. Esperes: *Sperk József*, margittai pléb.

1. Bodonos-Pataka. Al. 1829. Temploma sz. Kereszt fölmagasztalása (1831). Hét fiókegyháza van. *Papfalván* Szentháromság kápolnája. Adm. *Javori István*. Szül. 1863 dec. 25. Pl. 1901.

2. Margitta. Újjá al. 1722. Temploma Nagyboldogasszony. A temetőben sz. Kereszt-kápolna. Tizenhat fiókegyházi közül *Monos-Petriben* kápolna. Pl. *Sperk József*, esp. Szül. 1857 márc. 17. Pl. 1885., esperes 1900.

3. Micske. Újjá al. 1713-ban mint curatia (XIII. sz.). Pléb. 1740. Temploma Jézus sz. Szíve (1757). Hajdani temploma a reformátusoké. Hét fiókegyháza van. Pl. *Rözemberzky Gyula*. Szül. 1859 ápr. 12. 1883. tanulm. felügyelő Váradon. Pl. 1886.

4. Szent-Jobb. Nevezetes benedekrendi apátság volt, melyet sz. László alapított s a Székes-Fejérvárról

idehozott Szent Jobb őrizetével bízta meg. A XV. század végén a pálosok vették át a kolostort; de ezek nem sokáig bírták, mert Telegdi Miklós 1556-ban megtámadta a kolostort s a benne lakó hét szerzetest kegyetlenül kardélre hanyta. A plébánia al. 1728. Temploma bold. Szűz (1735). 1863-ban újra építették. A templom nevezetessége egy Ecce homo kép Richter Mártontól és sz. István jobbjának képmása, melvet Mária Terézia királynő festetett abból az alkalomból, hogy a sz. Jobbot Raguzából hazahozták. Tizenhét fiókegyháza van. A szentjobbii apát jelenleg dr. *Fraknői Vilmos* vál. püspök, váradí kanonok. Adminisztrátor *Labner Ignác*. Született 1817 július 27-én. Adminisztrátor 1885. Király-Darócon, 1888. Ér-Adonyban, 1900. Szent-Jobbon.

5. Széplak. Ujjá al. 1778. Temploma szent Anna (1837). Régi temploma a reformátusoké volt; ehelyett díszesebb kőtemplomot emelt 1837-ben Lajcsák Ferenc püspök szent Anna tiszteletére. Tizenhat fiókegyháza van. Adminisztrátor *Gabér Mihály*. Született 1850 szept. 11. Adm. 1892-től.

AZ ARNOZD-TELEP BIHARMEGYEI MÚZEUM, NAGYVÁRAD.

V. Székelyhidi esperesi kerület. (Bihar vm.) Esperes: *Kaczeinszky Sándor*, diószegi pl.

1. Asszonyvására. Ujjá al. 1784. Új temploma Nagyboldogasszony (1894). Fiókegyházai: Albis, Keresztúr, Kis-Kereki. (Hajdan plébániák.) Pl. *Velkey Dénes*, prem. kanonok, sz. székli tan.

2. Bihar-Diószeg. Al. 1772. Egykori templomát a reformátusok birják. Kápolna a kastélyban. Nyolc fiókegyháza van. Pl. *Kaczeinszky Sándor*, esp. Szül. 1845 márc. 12. Pl. 1880., esp. 1886.

3. Ér-Adony. Ujjá al. 1777. Temploma Szentháromság (1786). Fiókegyházai: Ér-Tarcsa, Gálos-Petri, *Ottomány*, a sz. Kereszt földmagaszi. kápolnájával. Adm. *Kovács Márk*. Szül. 1867 júl. 1.

4. Ér-Keserű. Ujjá al. 1755. Temploma sz. Anna (1748). Régi templomát a reformátusok foglalták el. *Ér-Mihályfalván*, Ker. sz. János kápolnája (1818). Adm. *Szőke János*. Szül. 1866 ápr. 20.

5. Székelyhid. Ujjá al. 1714. Temploma a szeplőtelen Szűz (1764—68). *Nagy-Kágya* fiókegyházában Nep. sz. János kápolnája. Pl. *Szebeny Gyula*. Szül. 1859 jan. 2. Pl. 1887-től.

VI. Bárándi esperesi kerület. (Bihar vm.) Esperes: *Csomák János*, furtai pléb.

1. Báránd. Ujjá al. 1744. Temploma sz. Miklós. Épült 1747—52. Ujjá ép. 1893. Hét fiókegyháza van. Pl. *Végh Vince*. Szül. 1854 jan. 22. Pl. 1882. Furtán, 1886. Bárádon. Sl. *Dérczy István*. Szül. 1867 aug. 9.

2. Berettyó-Szent-Márton. Ujjá al. 1806. Temploma sz. Márton (1818). Fiókegyházai: Bakonyszeg, Berettyó-Ujfalu pusztáikkal, melyek hajdan plébániák voltak. Plébános *Bihari Ferenc*. Született 1812 április 24. Plébános 1885.

3. Debrecen. (Törv.-hatóság.) A reformáció alatt a kath. hitélet teljesen megszűnt. A számos templom közül fennmaradt első temploma különböző viszontagság közt 1802-ig még állott, amikor elégett, majd lerombolták s helyébe a református nagytemplomot építették. Minthogy Debrecen városa annak idején nem akart helyet adni a katolikus vallású lakóknak, országos törvénnyel (1715: 108.) kellett helyreállítani a katolikus plébániát s 1716-ban királyi rendelet alapján építették a templomot, paplakot és iskolát. Az első plébános lipóci *Keczer István*, váradí kanonok lett. Bakó János váradí prépost ped g 23.333 frt alapítvánnyal a parisztákat telepítette meg, akik a lelkeszetet is átvették. Temploma sz. Anna (1721—24). A temetőben a sz. Kereszt-kápolna. Fiókegyházai: Hajdú vármegyében Mike-Péres és Sámson. Plébános

A SZ. LASZLÓ-FÜRDŐ, NAGYVÁRAD MELIETT.

A nagyváradí puspokseg tulajdona.

11. *III. István* (XVIII. sz.) val. puspok, kanonok (l. káptalan). Sl. *Várad*. (Idoközben pusp. igtató.) *Brösztel Lajos*. Szül. 1857. máj. 12. *Szarc István*. Szül. 1866 nov. 12. *Pák Emmán*. Szül. 1870 máj. 2. A Teréz-árvaház felügyelői: *Molnár János*, orcalisk. hittanár, elemi isk. igazgató. *Varju Lajos*, a *Szent István* kath. tanulóinak hittanára.

12. *Derecske*. (XIII. sz.) Újjá al. 1742-ben. Ugyanekkor volt *Szent Antal* temploma. Fiókegyházai közül *Tépen* a váradi prepost kastélyában Nep. sz. *János* kápolnája. Pl. dr. *Karsch Lollion*, sz. széki tan. Szül. 1845 márc. 20. 1870. tanulm. felügyelő, 1871. theol. tanár, 1881. váradi jogakadémiai tanár, 1883. sz. széki tan., 1891. derecskei pl., a *Szent-István-Társulat* tud. és irod. Osztálya tagja. Egyháziroalmi téren működött.

13. *Furta*. Al. 1782. Temploma sz. *László*. Az uradalmi epeletben van a bold. Szűz kápolnája. Hat fiókegyháza van. Pl. *Csomák János*, esp.

14. *Hosszú-Pályi*. Újjá al. 1737. Temploma *Boldogasszony* szeplőtelen fogantatása (1833—36). Fiókegyházai: *Esztár*, *Hajdú-Bagos*, *Monostor-Pályi*, *Pocsaj*, *Vértes*. Mind plébániák voltak. Pl. *Imrik Zoltán Sándor*. Szül. 1861 jún. 21. 1889. papnev. int. lelkiüg. Pl. 1894-től.

15. *Mező-Peterd*. Újjá al. 1758. Temploma sz. *Péter és Pál*. Fiókegyházai: *Gáborján*, *Váncsod*. Pl. *Rézmán Márton*. Szül. 1848 okt. 15. Kapucinus-r. volt. Pl. 1880-tól.

VII. Tenkei esperesi kerület.

Esperes: *Lindenmayer Károly*, t. kanonok, tenkei pl.

1. *Beél*. Újjá al. 1741. Temploma *Szent Erzsébet* (1818). Huszonhat fiókegyháza van. Plébános *Dóczy János*, szentszéki tanácsos. Született 1844 november 25-én. 1876.

plébános *Élesden*, 1885. papnevelő intézeti aligazgató, 1889. szentszéki tanácsos, 1894. beéli plébános.

2. *Bélfenyér*. Újjá al. a XVIII. században. Román stílu temploma ugyanez időben épült a bold. szűz *Mária* szeplőtelen fogantatása tiszteletére. Hét fiókegyháza van. Adm. *Sárkány József*. Szül. 1853 márc. 7. Adm. 1885-től.

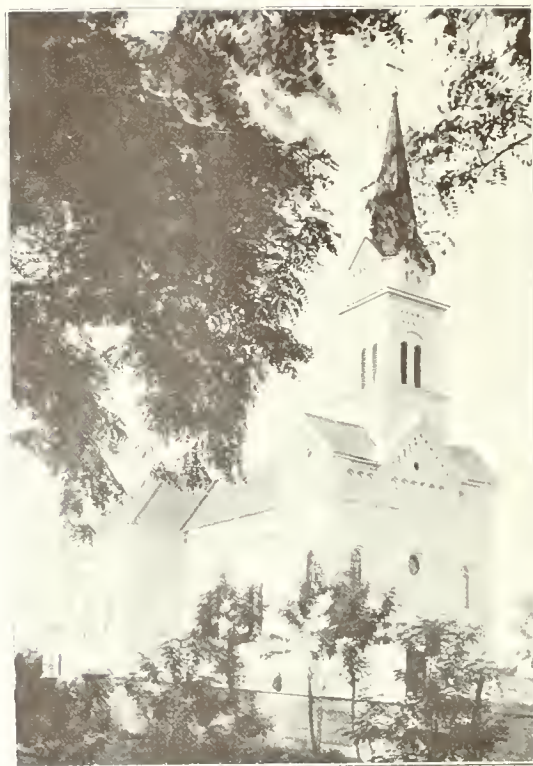
3. *Bikács*. Újjá al. 1813. Temploma sz. *László*. Tíz fiókegyháza van, melyek mind plébániák voltak. Pl. *Léky Kornél*. Szül. 1864 jún. 5. Pl. 1898-tól.

4. *Görbed*. Újjá al. 1811. Temploma *Nagyboldogasszony* (1809—11). Fiókegyházai: *Árpád*, *Erdő-Gyarak*, *Jánosda*, *Kávárd*, *Tulka*. Pl. *Kópis József*. Szül. 1865 nov. 30. Pl. 1901-től.

5. *Nagy-Szalonta*. Hajdani plébániája megszűnt, temploma a reformátusok tulajdonába került. Újjá al. 1880. Temploma sz. *István király* (1875). Tizenegy fiókegyháza hajdan mind plébánia volt. *Ilyén* a bold. Szűz kápolnája, *Keményfokon* szűz *Mária* neve temploma (1856). Pl. *Tükörszky Flóris*. Szül. 1842 január 29.

6. *Sályi*. Újjá al. 1745. Temploma Nep. sz. *János* (1835). Nyolc fiókegyháza van. Pl. *Turnay Károly*. Szül. 1866 jan. 6. Pl. 1898.

7. *Tenke*. Újjá al. 1785. Temploma Nep. sz. *János* (1810—14). Hét fiókegyháza van. Pl. *Lindenmayer Károly*, t. kanonok, esperes. Született 1836 február 10. 1874. margittai, 1885. tenkei plébános, 1886. esperes, 1896. t. kanonok.

PLÉBÁNIAI TEMPLOM BIHAR-PÜSPÖKIBEN.

Ai anymiséje emlékére építette és 1897-ben töltszentelte dr. Schlauch Lőrinc bíboros, nagyváradi puspok.

PLÉBÁNIAI TEMPLOM BEKES-CSABÁN.

VIII. Belényesi esperesi kerület.

Esperes: *Németh József*, belényesi pl.

1. *Belényes*. Plébániája a váradi egyházmegye legelső és kiváltságos plébániája volt. Temploma is híres volt, a második váradi székesegyháznak nevezték. Teljesen elpusztult. A plébánia újjá al. 1712. Temploma *Szentháromság* (1752). Nyolcvan fiókegyháza közül csak 29-ben lakik töredékesen róm. katholikusk. Pléb. *Németh József*, esp. Szül. 1832 szept. 20. Pl. 1879-től. Sl. *Rátz Pál*. Született 1874 június 28.

2. *Magyar-Cséke*. Hajdani plébániájának sz. *Péter és Pál* temploma romba dőlve azt a reformátusok birtokukba vet-

ték és saját szertartásuknak megfelelőleg újjá építették. Történt azonban, hogy Csengeri György ref. lelkész visszatért a kath. anyaszentegyházba és kis hitközségét is átterítette. Így a templom ismét visszakerült a katolikusok kezére. 1737. 42 fiókegyháza van. Pl. *Treuhauser József*. Szül. 1863 máj. 14. Pléb. 1890-től.

3. Rézbánya. Újjá al. 1793. Temploma a bold. szűz Mária születése (1780). Nyolc fiókegyháza van. Pl. szentimrei *Görgényi Jenő*. Szül. 1867 ápr. 29. Pl. 1900-tól.

4. Vaskoh. Újjá al. 1741. Temploma sz. Anna (1744). 22 fiókegyháza van. Pl. *Somossy Viktor*. Szül. 1853 nov. 9. 1885. hosszúpályi pl., 1893. vaskohi adm., 1900. pl.

Békési főesperesség.

Főesperes: *Andrassy János*, prael., kanonok.

I. Gyulai esperesi kerület. (Békés vm.) Esperes: *Kny Antal*, békési pl.

1. Bánfalva. Újjá al. 1860. Temploma a bold. szűz Mária születése. Ép. 1890. Fiókegyháza Pusztá-Szent-tornya. Pl. *Szauer Alajos*, sz. széki tan. Született 1834 július 23. Plébános 1863. Margittán, 1874. Bánfalván.

2. Békés. Újjá al. 1783. Temploma Szent-háromság (1794-95). A temetőben Krisztus mennybemenetele kápolnája. Fiókegyházai mind puszták. *Gerlán* kápolna, *Murcabelyen* szintén a bold. Szűz tiszteletére. Pléb. *Kny Antal*, t. kanonok, sz. széki tan. Szül. 1833 jan. 17. Pl. 1870-től. 1891. sz. széki tan., 1891. esp., 1901. t. kanonok. Sl. *Széles Elek*. Szül. 1870 nov. 13.

3. Békés-Csaba. Újjá al. 1750. Temploma Pád, sz. Antal (1769). Ezenkívül a temetőben is kápolna. *Gerendás* pusztán sz. István kápolnája (1863). Pl. *Nemeskény Andor*, sz. széki tan. Szül. 1841 nov. 14. 1872. szemén. lelkiigazg., 1881. aligazg., 1885. várad-újvárosi, 1897. békéscsabai pl. Sl. *Barabás György*. Szül. 1874 április 24. *Némethy József*. Szül. 1875 jan. 27. *Huszay Gyula*. Szül. 1876 szept. 9.

4. Csorvás. Curatia. Al. 1874. Temploma sz. Teréz (1866). Cur. *Kozma Gusztáv*. Szül. 1860 aug. 29.

5. Békés-Gyula. Újjá al. 1716. Templomát a törökök mecsetté alakították át, a város visszavétele után helyreállították, de helyette 1775-ben egy új és nagyobb templomot építtetett Haruckern báró özvegye a bold. szűz Mária tiszteletére. A plébánia-templomon kívül a magyar városban a Szentháromság, a német városban sz. József (1866) temploma, a kastélyban a sz. Kereszt s az irgalmas nővérek kolostorában szintén sz. Kereszt, a temetőben és Kálvárián is kápolna. Solymos pusztán sz. János evang. kápolnája. Pl. *Grób Ferenc*, c. prép., sz. széki tan. Szül. 1852 aug. 7. 1881. tanf. Pléb. 1891-től. 1898. majki prépost. Sl. *Bartoss Ferenc*. Született 1870. szept. 12. *Bogdánffy Géza*. Született 1870 szept. 3. *Kovács Rezső*. Szül. 1875 márc. 10.

6. Mező-Berény. Curatia. Al. 1884. Temploma bold. szűz Mária neve és sz. József (1866). Fiókegyháza Körös-Tarcsa. Cur. *Apostol Ubald*, t. pápai kamarás. Szül. 1840 máj. 11. Cur. 1885.

7. Orosháza. Al. 1797. Temploma sz. Kereszt (1832). Nagy-Széndson a kastélyban a Megváltó kápolnája (1890). Pl. *Bázar Gyula*. Szül. 1865 márc. 21. Pl. 1899.

8. Sarkad. (Bihar vm.) Újjá al. 1829. Temploma sz. Ignác (1836). A kastélyban sz. István kápolnája. Pl. *Kreuzerich György*. Született 1856 dec. 18. Pl. 1891.

9. Új-Kigyós. Al. 1816. Temploma Angyalok királynéja (1818). Ó-Kigyós fiókegyházában sz. Anna temploma (1844). A kastélyban bold. szűz Mária kápolnája. Pl. *Tárkányi Péter*. Született 1860 júl. 8. Pl. 1898.

II. Endrődi esperesi kerület. (Békés vm.)

Esperes: *Spett Gyula*, t. p. kamarás, gyomai pl.

1. Endrőd. Újjá al. 1731. Temploma sz. Imre. Pl. *Zelinka János*, kiérd. esp. Szül. 1847 febr. 4. Pl. 1884. Szent-Jobbon, 1886. esp., 1900. endrődi pl. Sl. *Mellau István*. Szül. 1875 nov. 18. *Kovács Márton*. Szül. 1876 okt. 28. *Ruszka Antal Zoltán*. Szül. 1877 ápr. 1.

2. Gyoma. Újjá al. 1849. mint curatia; 1862-beu plébánia.

LINDEMAYER KÁROLY,

c. kanonok, esperes, tenkei plébános.

DR. DUNAY ALAJOS,

plébános, Békés-Sz.-Andras.

SZÉCSÉNKEI SZÉCHENYI LAJOS,

c. kanonok, kiérd. új-kigyósi plébános.

Temploma Jézus sz. Szűze (1878). Pl. *Spett Gyula*, t. pápai kamarás, esp. A Szent-Istvan-Társulat tud. és irod. osztály tagja. Született 1851 július 3. Plébános 1886-tól. 1894. pápai kamarás, 1900. esperes Irodalmilag tevékeny munkásságot fejtett ki, részben Szentannai néven.

3. **Kondoros.** Újja al. 1892. Temploma boldogságos Szűz (1881). Adminisztrátor *Bedák Mátyas*. Született 1859 szeptember 11.

4. **Körös-Ladány.** Már 1220. plébánia. Újja al. 1786. Temploma boldogságos Szűz (1822). A temetőben a Weckheim-család szent Kereszt kápolnája. Plébános *Chilkó László*. Született 1848 december 13. Pl. 1889.

5. **Szarvas.** Al. 1788. Temploma szent Klára (1812). Plebanos *Szirmay Árpád László*. Született 1861 augusztus 16. 1886. adminisztrátor, 1895. plébános Szarvason. Segédlelkész *Szirtes Antal*. Született 1872 január 7.

6. **Szeghalom.** (XII. század.) Újja al. 1892. mint curatia. Temploma Boldogságos szűz Mária szeplőtelen fogantatása. Fiókegyházai: *Csökmő* (Bihar vm.), *Vészto*, *Fűzes-Gyarmat* szent János apostol kápolnájával. Cur. *Szabó Sándor*. Született 1859 december 16.

7. **Békés-Szent-András.** Újja al. 1748. Sz. András-temploma régi. Csodálatos módon temploma az összes békés-megyei templomok közül egyedül maradt fenn. Fiókegyháza Ócsöd. Plébános dr. *Dumay Alajos*, szentszéki tanácsos. Született 1851 május 14-én. 1883. adminisztrátor Tasnád-Szántón, 1891. plébános ugyanott, 1892. Szent-Andráson.

PLEBÁNIAI TEMPLOM CSORVASON.

Krasznai főesperesség.

Főesperes: *Fraknoi Vilmos*, vál. püsp.

I. Szilágyosomlyói esperesi kerület. Esperes: *Trasza Lajos*, szilágyosomlyói pl.

1. **Göresön.** Curatia. Al. 1825. Temploma sz. Anna (1733–34). Huszonöt fiókegyháza közül *Nagy-Göreszlon* sz. Kereszt kápolnája. Cur. *Szentkirályi Z. István*. Szül. 1864 júl. 7. Cur. 1894.

2. **Ilosva.** Al. 1868. Temploma sz. József (1881). Régi csücsíves temploma a reformátusoké. Huszonkét fiókegyháza közül *Kusalyon* a Ferenciek egykori temploma jelenleg a reformátusoké; *Sarmaság* régi temploma szintén. Pléb. *Szilágyi Rudolf*. Szül. 1838 febr. 18. Plébános 1870.

3. **Kárásztelek.** Al. 1706. Temploma sz. Kereszt fölmagasztalása (1779–1782). Hét fiókegyháza van. Pl. *Gubicza István*. Szül. 1846 aug. 20. Plébános 1887. Adm. *Hamernyik Sándor*. Szül. 1867 febr. 27.

4. **Kraszna.** Al. mint curatia 1836. Temploma bold. szűz Mária neve (1858). Harminchárom fiókegyháza van. Cur. *Eszes Béla*. Született 1862 január 1. Cur. 1895.

5. **Magyar-Patak.** Al. 1894. Schlauch Lőrinc bíboros-püspök, ugyanő építtette szent István templomát. Fiókegyházai: *Báród-Réz*, *Kálimb.* Adm. *Dávid Kornél*. Szül. 1859 márc. 2. Adm. 1897-től.

6. **Szilágy-Cseh.** Al. mint curatia 1844. Temploma Szentháromság (1864). Ötvenkilenc fiókegyháza van. *Szamos-Udvarhelyen* kápolna (1794). Cur. *Serly Béla*. Szül. 1862 április 24. 1890-ben hittanár Nagyváradon. Cur. 1892-től.

7. **Szilágy-Somlyó.** Régi plébánia. Azt a dombot, melyen temploma áll, a város közepén, már a legrégebb korban szent hegynek hívták. Nem messze tőle fedezték föl a régi templom romjait, mely a magyar kereszténység első századaiból eredt. A jelenlegi Nagyboldogasszony templomot 1532-ben építtette Somlyai Báthory István erdélyi vajda. Ez az egyetlen az egyházmegyében, mely sohasem volt a reformátusok kezén. 1660-ban a törökök fölégették, de 1666-ban már Báthory Zsófia, II. Rákóczy György özvegye fölépíttette. A templomot 1863-ban és 1892-ben átépítették. Egyik harangja 1525-ből

PLÉBÁNIAI TEMPLOM BÉKÉS-ANDRÁSON.

ered. Ugyancsak Szilágy-Somlyón a sz. Ferencieknek kolostoruk van Szeráfi sz. Ferenc templomával. Hét fiókegyháza közül *Nagyfalun* a szép és nagy régi csücsüves templom a reformátusoké. Adm. *Trusza Lajos*, esp., tanf. Szül. 1842 máj. 8. 1872. pl. Bikácsón, 1885. Szilágy-Somlyón. U. a. esp. Sl. *Körössy Endre*. Szül. 1869 ápr. 2. 8. **Zilah.** Újja al. 1749. Új Szentháromság temploma 1884-ben épült. Nyolc fiókegyháza van. Pl. *Csaponyi Ignác*, h. esp. Szül. 1841 jún. 13-án. Pl. 1882. H. esp. 1885. Sl. *Kozics Gusztáv*. Szül. 1875 jún. 22.

Középszolnoki főesperesség.

Főesp.: *Holafka Nándor*, v. püspök, kanonok.

I. Tasnádi esperesi kerület. Esperes: *Turner Mihály*, érmindszenti pléb.

1. **Ér-Mindszent.** Újja al. 1753. Régi temploma Mindenszentek. Újja ép. 1759. Pléb. *Turner Mihály*, esp., tanfelügyelő. Szül. 1837 aug. 25. Adm. 1873-ban Ér-Adonyban, 1878-ban Ér-Mindszenten. 1892. u. o. pléb.

2. **Király-Daróc** (Szatmár vm.). Újja al. 1758. Temploma sz. István. Új. A temetőben sz. István kápolnája. Fiókegyházai: *Akos*, hajdan Akosmonostora. Az egykori kolostornak csak temploma maradt meg, mely az egész Tiszántúlon egyetlen a maga nemében. Háromhajós, igen régi román stílusú bazilika, két négyszögletű toronnyal. Ez a templom jelenleg szintén a reformátusoké. Kraszna-Cégény, Kraszna-Mihályfalú, Ér-Kisfalú, Géres. Pl. *Krisztik János*. Szül. 1867 jan. 4. Pl. 1901.

3. **Szalaes.** Újja al. 1736. Temploma a B. Szűz szeplőtelen fogant. (1792). Ot fiókegyháza van. Pl. *Hozsa János*, ker. jegyző. Szül. 1858 jan. 24. 1888. tanulm. felügyelő. 1889. körös-tarjáni, 1892. szalacsi pléb.

4. **Tasnád.** Újja al. 1758. Temploma bold. szűz Mária születése (1784). Kilenc fiókegyháza van. Pléb. *Balázs Béla*. Szül. 1850 dec. 31. Pl. 1881-től. Sl. *Knecht János*. Szül. 1876 ápr. 13.

5. **Tasnád-Szántó.** Al. 1829. Temploma Loyolai sz. Ignác (1836). Hét fiókegyháza van. Adm. *Dorogi Pál*. Szül. 1858 jan. 23. 1891. magyar-pataki, 1897. tasnád-szántói adm.

Különböző hivatalokban levő egyházmegyei áldozópapok: *Bundala Mihály*, p. kam., lelkiigazg. a központi papnevelő-intézetben Budapesten, dr. *Czobor Béla*, egy. rk. tanár, a M. Tud. Akadémia tagja Budapesten, dr. *Dezső Dénes*, tanár, *Koós György*, kat. lelkész Bécsben, *Makucz Ernő*, az Orsolya-apácák lelkésze N.-Váradon, *Sárosy István*, kat. lelk. Pozsonyban, dr. *Stanczel Ferenc*, ny. egyetemi tanár Debrecenben, *Urai Sándor*, nevelő Alsó-Nyáregyházán, dr. *Votisky Elemér*, hitoktató Budapesten.

Nyugalmazottak: *Széchenyi Lajos*, kiérd. esp., újkigyósi pl., *Podbraczký Rezső*, szentszéki tan. N.-Szalontán, *Daray Mátyás*, sályi pl. N.-Váradon, *Liszt Imre*, görbedi pl., *Bogucz Sándor*, érkeserői pl. M.-Szigeten, *Holbesz József*, vaskohi pl. Kispesten, *Farkas István*, kiérd. esp. Csucsán.

LEBANIAI TEMPLOM GYOMÁN.

AZ EGRİ ÉRSEKSÉG.

ATÚLZÁS gyanúja nélkül állítható, hogy alapításában az egrí püspökség az első egyike. tekintélyében pedig és szereplő mivoltában a századok hosszú során át kétségtelenül első. Alapítója szent István király.

Miért tette a szent király az északkeleti Magyarország egyetlen püspökségének székhelyét Egerbe, annak oka méltán bölcsek tapintata lehet. Észreveszi, hogy Eger tájéka túlnépes volt a letelepült önálló törzsek rajától: Aba, Örs, Bél, Bors, Szalók, Tomaj nemzetségektől, melyeket a bölcsek fejedeleme az ő hit mindmegannyi dacos menedékeinek ismerhetett. Mint az be is bizonyosodott.

A krónikákban 1047-ik évről olvassuk, hogy *Iata* a Bélek földéről (de castro Belus) származott. Fia János, apja meggyőzését követte. 1061-ben a pogányság visszaállításának lázadó követelésével, János hadainak leveretése ellenére is, talán az egész magyar földön, Eger közellátelének dacára, a közeli Bükkben, a Békő aljában aludt ki utoljára az ősvallás oltártüze.

Az egyházmegye nagyterjedelmű volt. Hevestől Ungig terjedt. E részen csupán Máramaros, Ugocsa és Szatmár vármegyék voltak századokon keresztül az egrí és erdélyi püspökök részéről a hovatartozás kérdésében vitások, míg az 1556-iki szászsebesi országgyűlésen az erdélyi püspökség eltöröltetése kimondatván, ezeket a vármegyéket is az egrí püspökséghez csatolták.

Az egrí egyházat dús jövedelemmel látta el a szent király, főleg Borsodban és Hevesben szakítván ki részére nagy földterületeket.

Az egrí püspökségnek másik nagy jötevője sz. László, ki az egrí egyház ápolása tekintetében majdnem vetekedett a szent királlyal. A püspökség javára tett adományokat IV. Béla és II. Endre is jelentékenyen szaporította.

Az egrí püspökök jövedelmének tetemes része a tizedekből folyt be: mert nemcsak más főpapokkal közös, hanem saját szerű tizedjogai is voltak. Az egrí püspök tizedet vett abból az adóból, melyet bárki (király, királyné vagy nemes) jogosan szedett Abaujvár, Borsod, Zemplén, Ung, Szabolcs, Zaránd, Kül-Szolnok, Heves, Bereg vármegyékben, későbbben Ugocsában is. A most említett vármegyékben úgy a már ültetett, mint a jövőben ültetendő szőlők horthizede az egrí püspöké vagy káptalané volt, de Zaránd vármegyében egyedül a püspöké.

IV. Béla biznysága szerint már a «szent királyok» intézkedéséből az egrí püspökök voltak a királyok negyedik figyermekének nevelői. Talán ezért kellett, legalább az Árpádok korában, egrí püspöknek nemes származásúnak és jogtudósnak lennie.

Az egrí püspöknek joga volt a maga birtokterületén nemesíteni, voltak hűbéresei és szabad banderialistái, kik békében az egervölgyi ispán (comes) hatósága alatt állottak.

Az egrí püspökség előkelősége folytán az egrí főpapokkal a közélet és tevékenység mindenkoron találkozunk.

Főbb egrí püspök volt a királyi udvar és az ország kancellárja, mint: Katapán Imre király alatt, II. Kletus jeruzsálemi András király idejében, II. András püspök Fenenna királynénak volt udvari kerlőtnosa, Kanizsai János Zsigmond király, Rozgonyi Simon I. Ulászló alatt, Rangoni

Gábor Hollós Mátyás királynak, Bakocz Tamás II. Ulászlónak voltak kancellárjai, Zalaházi Tamás és Oláh Miklós I. Ferdinánd, Lippai György III. Ferdinánd és Szegedi Ferenc I. Lipót alatt viselték a korlátnok méltóságát.

A különböző idők egri püspökei sokat fáradoztak kovetségjárásban a pápáknál, Velencében, a német császároknál, Lengyel- és Csehországban, a török világban pedig a szultánoknál. Dóczy Orbán, Várdai Pál és Szuhay István királyi kincstartók voltak. Királyi helytartók lettek: Ujlaki Ferenc és Radéczy István. A királyi helytartók közé méltán számíthatjuk Zalaházi Tamást, mert egyike volt azon öt főúrnak, kikre I. Ferdinánd, Regensburgba a birodalmi gyűlésre menvén 1528-ban, az országot bízta.

Az egri püspökök közül több, mint tizenöt emelkedett az esztergomi érseki székre, Eger ajándékozta meg Esztergomot a szentség hírében álló Bánfi Lukács érsekkel is.

A mohácsi vést követő zivatáros századok az egri püspökséget sem kimélték meg, Eger először is majd Ferdinánd, majd Szapolyai János uralma alá került; míg 1531-ben Perényi Péter az egri püspök birtokainak nagy részét lefoglalta, a székesegyházat a kanonokok házaival együtt elpusztította, a lutheránus hitet pedig az egész Eger-völgyben erőszakosan terjesztette. 1548-ban Perényi Péter meghalván, özvegye és fia visszaadta a várat a püspöknek. Ferdinánd ekkor Oláh Miklóst, a későbbi esztergomi érseket nevezte ki püspökké.

A törököknek 1552-iki sikertelen ostroma után sem lehetett nyugta az egri

AZ EGRi SZÉKESEGYHÁZ.

egyháznak. Az újhítekkel tartó Magócsy Gáspár és Ungnad Kristóf kapitányok kiűzték a várból a katolikusokat, akik ezentúl folytonos üldözésnek, sőt bántalmazásnak voltak kitéve. 1596-ban a török elfoglalván Eger várát, egyáltalában megsemmisítette az egyházat, eltiltván az istentiszteletet is. A püspök és káptalan Jászóvárra, majd Kassára menekült. Eger csak 1687-ben szabadult föl.

Fenesty György püspök (1687—1699) visszavitte a káptalant Egerbe, ahol azonban mindent elpusztítva talált. Nagy erélyvel hozzáfogott a püspökség lelki gondozásának rendezéséhez. A püspöki székhelyet azonban csak utóda, Telekessy István (1699—1715) helyezhette vissza. Újabb fénykora következett ezután kulturai tekintetben az egri püspökségnek gr. Erdödy Gábor, gr. Barkóczy Ferenc, az akadémiai tanfolyam és a nyomda alapítója és gr. Esterházy Károly alatt. Az utóbbi, aki harmincnégy évig (1762—1799) kormányozta az egri egyházmegyét, építtette nagy költséggel a nagyszerű liceumot; ezenkívül számos plébánialakot emeltetett az egyházmegyében. Esterházy volt utolsó püspöke Egernek. Öt évi interregnum után I. Ferenc király határozatából a püspökség érseki méltóságra emeltetett. Az első érsek Fuchs Ferenc, nitrai püspök lett. Harmadik utódja, a tudós és költő Pyrker László velencei pátriárka, az oktatásügynek nagylelkű pártfogója, építtette a káptalan és a hívek hozzájárulásával a székesegyházat. Kitünő emléket állított nevének Bartakovics Béla érsek is (1850—1873), akit Samassa József, Szepes jeles püspöke követett.

DR. SAMASSA JÓZSEF, EGRI ÉRSEK.

NAGY férfiak mértéke erényük s nem szerencsájuk; mondja maga Samassa József egri érsek abban a klasszikus körlevelében, melyet érsekségének huszonötéves évfordulóján, 1898 okt. 22-én egyházmegyéjének papságához intézett.

Amit 1898-iki körlevelében mondott, az ráillik a mai korra is: «Általános mindenütt a panasz, hogy nincsenek nagy férfiak, hogy az idő az elődökben kimerült, erős jellemekben meddő a kor, akik minden kicsinységben fölüllemelkedve, magas eszményekért hevülve, a közjóért lán-goló, munkás kitartással, a közügynek méltó, hivatott vezérei lennének, önzetlen odaadással, önérdekük fölállózásával nem a hízélgésben, a szolgálai készségben, nem az érdemetlen kegyosztás-ban, de a munkában, kitartásban, elvhűségben, bátor tettekben lelve lelki megelégedésüket. Lelkes, jellemzilárd férfiak, csábokkal szemben hajthatatlanok, veszélyekben rettenthetetlenek, a törvények letéteményének hű őrei, a jog törhetetlen bajnokai».

Ezekkel a követelt tulajdonságokkal önmagát is jellemezte Eger érseke, aki immár harminc-két év óta kormányozza mint főpásztor papjait és híveit s az egyházi téren és az állami politika terén folyvást ezeket az elveket vallotta és követelte. Gyakran kellett egyedül szembeszállania a nagyranőtt ellenséges áramlatokkal, melyek az egyház ellen támadtak s a közélet tisztaságát, Magyarország erkölcsi erejét megsemmisítéssel fenyegetik.

Aki papi hivatásának szigorú teljesítése mellett oly figyelemmel kísérte mindig a politikai hullámok erőszakos játékát, mely Magyarországon a régi jeles hagyományok oszlopait ingatja és mossa alá, azt valóban égetheti az elkéseredésnek az a fájdalma, melyet mind hazánk, mind pedig egész Európa erkölcsi hanyatlása fölött kell érezniök a messze jövőbe tekintő elméknek. Ismeri nemzetét és félti sorsát; mert a modern állam túlzott követelései tönkreteszik anyagilag, laza erkölcsi fölfogása, nemtörődömsége megrontja lelkileg. Fizikailag és erkölcsileg kimerült nép pedig vajjon mi jót és nagyot alkothat a jövőben s mi módon maradhatna fenn az élők sorában?

Ismételten kifejti ezt az erőslelkű érsek, aki elveitől nem tért el, aki megfigyeléseiben éber és hű lévén, tanácsaiban bölcs és következetes maradt. Iratainak, nyílt küzdelmeinek minden összevethető sora ugyanarról az állhatatos és helyes meggyőződésről beszél.

Ez a hajthatatlanság, mely csak nagy lelkek sajátja, sokaknak nem tetszhetik a csúszás-mászás divatos korszakában; de amikor annyi jellemgyöngeséget látunk magunk körül, megragadóan imponál.

Szilárd karakterével nyerte meg az alkotmányos korszak első kultuszminiszterének, báró Eotvos Józsefnek is nagyrabecsülését, aki egészen mást, egy hajlongó diplomatát keresett benne s első érdes memorandumát olvasva, vonakodott a miniszteriumba meghívni. De mivel Horváth Mihály különösen melegen ajánlotta, próbát tett vele, hogy nem lehetne-e megpuhítani. A kísérlet balul ütött ki a szándékra nézve, mert Samassa még élesebben fejtette ki álláspontját. Ellenáll-hatatlan volt ez az erő; báró Eotvos József meghívta tanácsosának. És ezzel megnyílt a magasabb pálya az ő nagy értelmi méltóságának.

DR. SAMASSA JÓZSEF,

EGRI ERSÉK.

Samassa József 1828 szeptember 30-án született Aranyos-Maróton s miután középiskolai tanulmányait befejezte, közben 1843-ban egy évet töltvén a pozsonyi Emericanumban, a nagyszombati papnevelő-intézetbe, majd, mint legkitünőbb tanuló, Bécsbe, a Pázmáneumba küldetett s itt hallgatta az egyetemen a theológiát. 1852 július 23-án pappá szenteltetvén, a nagyszombati érseki főgimnázium tanára lön, még pedig a klasszika filológiából. Ekkor történt, hogy a magyar papság latin tudományát ócsárló német tanárok ellen latin nyelvű vedekezést adott ki, megmutatván önmaga példájával, hogy a magyar papok közt minő kiváló latintudók vannak. Nagy-Szombatban csak két esztendeig tanított, mert Scitovszky János hercegprímás Budapestre nevezte ki a központi papnevelő-intézet tanulmányi felügyelőjévé. 1859-ben Esztergomba rendelte főpásztora theologiai tanárnak s itt két évig működött ebben a minőségben.

Ugyanez időben az Esztergomban tartott zsinat jegyzője volt. Nagy tudománya és egyéni kiválósága hamar az elismerések sűrű fokozatán vitte fölebb és fölebb. 1861-ben már a budapesti egyetem theologiai fakultásának egyik katedróját foglalja el. Szónoklatának híre eljut szülőhelyére s 1869-ben bevásztják Aranyos-Maróton a képviselőházba, ahol a Deák-párthoz csatlakozott, melynek fő politikai tradícióihoz azután is hű maradt, előbb a képviselőházban, majd a főrendiházban. 1869-ben történt, mint már említettük, hogy a kultuszminiszteriumba hívták meg mint osztálytanácsost. Nemsokára ebben az állásában esztergomi kanonok és címzetes apát lön. Hivatottabbat keveset találhattak, akit az időközben megüresedett szepesi püspöki székbe emelhettek. 1871 január 1-én nevezték ki. Nagy arányokban kezdte meg működését: kezébe vette az oktatásügy regenerálását magyar szellemben, hozzáfogott a romladozó műemlékek helyreállításához. Először is a szepeshelyi Szapolyai-kápolna restaurálását rendelte el. De még nem fejthető ki nagy terveit, midőn magasabb polera hívták meg, utódjára hagyván megkezdett művének folytatását.

Egri érsek lett. Kinevezték június 18-án és október 26-án foglalta el székét. Nagy hagyományokat vett át: de méltónak bizonyult e nagy hagyományokhoz.

Egyik tüneményes és hatásában is eredményes fölszólalása az a tiltakozás volt, melyet 1880-ban Trefort Ágost vallás- és közoktatásügyi miniszterhez a katolikus jogakadémiák, köztük az egrinek megszüntetése ellen intézett. És győzött érveinek lesújtó fegyverével. Trefort nem mert többé bántani a katolikus jogakadémiákat s azota az egrí is háboríthatatlanul teljesítheti kulturális föladatát. A királyi kegy, nemkülönben kortársainak elismerése, noha ez utóbbi nem a megérdemelt mértékben, nyomon kísérték működését. Előbb valóságos belső titkos tanácsos lett, majd 1892-ben a Szent István-rend nagykeresztjét kapta; 1896-ban pedig a budapesti tudományegyetem, melynek egykor tanára volt, tiszteletbeli doktorai közé emelte.

Egyházmegyéjének tanügyére igen sokat áldozott. Az oktatás- és nevelésügynek nemzeti szempontból legfontosabb ágát, a nőnevelést számos alapítással és adománynyal mozdította elő. Berendezte újra az egrí tanítóképző-intézetet, leánynevelő-intézeteket alapított, a miskolci leánynevelő-intézetre többet adott 100.000 forintnál; új iskolák és templomok hirdetik bőkezűségét mindenfelé egyházmegyéjében. Az egyházmegyei papság nyugdíjügyének, nemkülönben a tanítók sorsa javításának fenkölt lelkű protektora. Nemsak átérti és a leghathatósabbban sürgeti a művelődés fontosságát s kívánja annak bensővé tételét erkölcsi és nemzeti érdekből, hanem arra áldoz is. Az említett példákon kívül elég arra utalnunk, hogy körülbelül kétszázezer forintot adott a

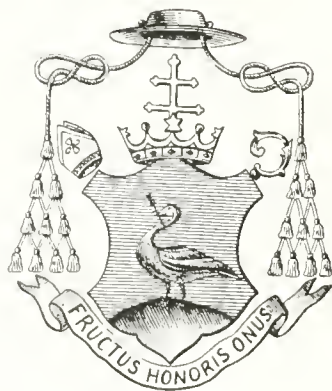
V. EGRI ERSEKI PALOTA.

lelkesek és tanítók fizetésének rendezésére; s a kongrua-kérdést egyházmegyéjében ő már megoldotta.

Adományai már meghaladják a három millió koronát. Ha nagy érdemeit általában méltani tudják szerzte a hazában, legjobban tudják bizonyára méltányolni székvárosában, melynek javáért szóval és tettel igen sokat tett. Éger városa díszpolgárrá választotta érdemeinek megörökítéséül.

Amikor érseksége jubileumát ünnepelte csöndes visszavonultságban, megemlékezett ismét papjairól, tanítóiról, gazdatisztiereiről és a szegény özvegyekről. A szegény özvegyek számára Erzsébet-alapot létesített az akkor meggyilkolt királyné emlékezetére, melynek jövedelméből 50—50 koronát kapnak az egyházmegyében élő szegény özvegyek minden év szeptember 10. napján. Ugyanekkora alapot vetett gazdasági alkalmazottjai részére s 20—20.000 koronával megnövelte a papi nyugdíj-intézetet s megajándékozta az egyházmegyei kántortanítókat.

A hasznos munkát eképen tudja megbecsülni. Mert maga teljes életében szorgalmas, fáradhatatlan munkás volt, amennyire politikai meggyőződése megengedi, kiveszi részét bőven a közélet teendőiből; így a főrendiházban, annak bizottságaiban, nemkülönben a delegációban, mint a főrendiház küldöttje, irányító tevékenységet fejt ki. Elnöke a kongruarendező-bizottságnak s mindenki tudja, hogy az autonómiai kongresszuson mily kitartással működött. S ha álláspontját nem is fogadta el a kongresszus egy része, meggyőződése, férfias föllépése, buzgalma felől mindenki csak tisztelettel nyilatkozott.

DR. SAMASSA JÓZSEF, EGRI ERSEK
CIMERE.

AZ EGREI KÁPTALAN.

APŰSPÖKSÉG régiségével igazoltnak kell tekintenünk az egri káptalan osrégi voltát is, minthogy egykorú a püspöki székkal. De másrésről tárgyaltan lenne vitatni, hogy a káptalan-
nak is az apostol-király volt az alapítója és még inkább afölött tanakodnunk, hogy hány sze-
mélyre szólt legyen az alapítólevél. Szent István ugyanis más
helyeken sem alapított káptalant, hanem az magától alakult meg
az első püspökök körül összeverődött szerzetes papokból, dia-
konusokból és a kisebb rendeken levő papjelöltekből.

Szent István kora különben nem ismer káptalant, hanem csak kanonokokat, mert tudvalevőleg kanonok-nevezet akkor még nem papi előkelőséget, hanem szerzetesszerű életmódot jelez.

Mikor az egri káptalan a történeti szemkörbe lép, akkor már jogokkal bíró önálló testület, mely javaival rendelkezik, jogainak hű őre, az oltár és tudomány, a közjó és igazság fáradhatatlan munkása.

A káptalan a XVI. század elejétől nem maradhatott békés otthonában majd a rabló főurak, majd a mindig terjeszkedőbb török miatt. I. Ferdinánd egy levele szerint 1528-ban a káptalan, midőn a mohácsi vész után levéltárának biztonságot keresett, rablótámadásnak esett áldozatul, a mikor még hivatalos pecsétje is elveszett.

Égernek török kézre jutása után a káptalan kénytelen volt hajléktalanul vándorolni. A különböző évek országgyűlése különböző helyeket jelöl ki tartózkodása helyéül, majd Kassát, majd Jászót, majd ismét Kassát, de levéltárának nagy része elveszett ezalatt. Végre Fenessy püspök visszatelepítette székhelyére.

Pyrker érsek óta a káptalannak tizennégy tagja van.

V. EGREI SZÉKSKAPTALAN LEGSÉTFE.

AZ EGREI KÁPTALAN DISZ-
JELVÉNYE.

Az egri káptalan tagjai 1901-ben.

Pánthy Endre, nagyprépost, olehinai választott püspök, aranymisés. Szül. 1820., udvari pap, majd török-szentmiklósi plébános.

Cseleji és nagybessenyői Ierenczy Imre, sz. Péterről nevezett egervári prépost, olvasókanonok, aranymisés. Szül. 1806-ban; előzőleg miskolci plébános.

Begovesevich Róbert, éneklőkanonok, skutarii választott püspök, az országos tanítói, kántortanítói nyugdíjalap intézője. Szül. 1831-ben; kápolnai plébános.

Stephanovszky Sándor, örkanonok, a bold. Szűzről nevezett pagrányi apát, aranymisés, egyházmegyei könyvtár-főőr. Szül. 1823-ban, liceumi tanár, Foglár-féle konviktus igazgatója.

Szele Gábor, arcepolisi főltszentelt püspök, általános helynök és ügyhallgató, egervári kisprépost, arany-misés. Szül. 1824-ben, udvari pap.

Zoltán Deér (Z. János), székesegyházi főesperes, gottáli apát, az Ajtatos Alapok igazgatója. Szül. 1836-ban. F. 200-évek f. nevelő-igazgató, szerkesztő, majd karcagi plébános és főesperes.

Dr. *Parfy Sándor*, sz. Egyedről címzett felhívmeti apát, a budapesti tudományegyetem bekebelezett hittud. a. od.alkanonok, t. es. és kir. udvari káplán, az egeri érseki jogakadémia igazgatója, a Szent-István-Társulat tud. és irod. Osztályának tagja. Szül. 1848-ban, udvari pap, majd kancellária-igazgató.

Zsivkóczy József, soóvári apát, szemináriumi rektor, a hittani főiskola igazgatója. Szül. 1830-ban, lelkiigazgató, gimnáziumi tanár, apátfalvai plébános, újból lelkiigazgató, nyugdíjintézeti igazgató s káptalani pénztáros.

Foltin János, sümegi prépost, dékán-kanonok. Szül. 1837-ben, szihalmi helyettes lelkész, alsóábrányi esp.-plébános, majd miskolci lelkész.

Szmrecsányi Lajos, Szentháromságról nevezett pécsi prépost, kancellária-igazgató, zsinati vizsgáló. Szül. 1851-ben, miskolci káplán, majd udvari pap.

Katinszky Gyula, egervári prépost, képzőintézeti igazgató. Született 1841-ben, képzőintézeti tanár, lap-szerkesztő, Foglár-intézeti igazgató.

Krassy Félix, tatai apát, Eger plébánosa, az elemi iskolák igazgatója. Szül. 1842-ben, lelkiigazgató, tanár, gyöngyösi plébános.

Dr. *Böhm János*, theologus-kanonok, a hittani főiskola tanára, az *Egyházmegyei Közlöny* szerkesztője, a bud. tud. egyetem hittani karának bekebelezett doktora, a Szent-István-Társulat tud. és irod. Osztálya tagja. Szül. 1850-ben, tanár, szemináriumi alkormányzó, szerkesztő.

Csekő Gábor, mörichidai prépost, nyugdíjintézeti igazgató, az érseki sajtó felügyelője. Szül. 1844-ben, kaáli esp.-plébános, címes kanonok, majd főesperes.

AZ ÉRSEKSÉG KORMÁNYZATA.

Az egeri érsekség kiterjed Heves, Borsod, Szabolcs, Hajdúvármegyékre valamint Jász-Nagykun-Szolnok vármegye legnagyobb részére. Négy főesperességre és 23 esperességre oszlik. Plébániáinak száma 200, ezek közül investált plébános 50 van.

Az érsekség területén van 22 apátság és 12 prépostság. Férfi szerzetes van 9 házban 74, apáca tanít vagy kórházban ápoló 129. Az összes áldozópapok száma az egyházmegyében 343. Lelkészzel foglalkozik 280.

Az egyházmegyei papnevelő-intézet igazgatója *Zsáskóczy József* kanonok. Aligazgató dr. *Ambrus István*, theol. tanár, egervári prépostsági káplán, középiskolai hittanár. Lelkiigazg. *Zombory Béla*, theol. tanár. Tanulm. felügyelő *Nyírszavay János*, theol. tanár. Hítségönök dr. *Huttkay Lipót*, jogakad. tanár, egyházmegyei könyvtáros. Szül. 1868. Budapest. Hittanár 1894—1899-ig Egerben, azután jogakadémiai tanár. Művei: Könyv és mosoly. Pázmány Péter. Samassa, a politikus. A nő társadalmunkban s az örök ember. Mindszenty költészete. A Fiu istenségének dogmája.

Theol. tanárok a már megnevezetteken kívül: dr. *Böhm János*, székesegyházi kanonok, a Szent-István-Társulat tud. és irod. Osztályának tagja, az «Egeri Egyházmegyei Közlöny» szerkesztője. Dr. *Sankovics Ignác*, *Lvánovitch Emil*. Szül. 1874. okt. 3. Akna-Sugatagon. Theol. tanár 1898-tól.

Az egyházmegyei könyvtár felügyelője *Stephanovszky Sándor*, kanonok. *Michalek Emánnuel*, t. kanonok. A nyomda felügyelője *Katinszky Gyula* kanonok.

Az érseki tanítóképző-intézet igazgatója *Katinszky Gyula* kanonok. A f. nevelő-intézet felügyelője *Michalek Emánnuel*, t. kanonok, másodfelügyelője *Halász Cézár* hittanár. A szegényház elnöke *Debreczeni János* apát-kanonok, szegények atyja *Krassy Félix* kanonok, plébános.

A kegyurak száma 61. Nagyobb kegyuraságok: A vallásalap 19, az egeri káptalan 18, az érsek 8, a kir. kincstár 7, gr. Károlyi Mihály 6, a szatmári püspök 5, a kassai püspök, br. Baldácsy Antal örökösei, a Kállay-család 4—4, br. Brüdern örökösei, a szatmári káptalan, gr. Dessewffy Miklós, az egervári prépostság, Fülöp szász-köburg-góthai herceg, az egeri papnevelő-intézet, gr. Szirmay Aladár örökösei 2—2 plébániában. Szabad érseki adományozású plébánia van 66.

Az egyház híveinek száma: 619.343. A lakosság vallásra nézve az 1901-iki népszámlálás szerint következőleg oszlik meg:

	Pl.	R. kath.	G. kath.	G. kel.	Ág. ev.	Ev. ref.	Unit.	Izr.	Egyéb
Heves vm.	68	225.113	265	87	888	18.628	13	10.320	31
Jász-Nagykun-Szolnok vm.	29	157.494	289	116	1.798	94.164	129	7.432	282
Borsod vm.	55	137.980	12.850	210	6.700	83.310	30	16.477	29
Szabolcs vm.	39	80.509	56.515	128	17.239	110.942	9	23.277	53
Hajdu vm.	7	15.895	11.264	120	204	107.716	—	6.216	96
Abauj-Torna vm.	2	1.266	198	—	6	1.153	—	81	—
Bihar vm. 2 közs.	—	54	752	—	7	1.266	—	56	—
Zemplén vm. 2 közs.	—	227	197	1	1	1.502	—	158	—
Bereg vm. 3 közs.	—	408	318	—	—	2.532	1	419	—
Ung vm. 1 közs.	—	93	27	—	—	142	—	23	—
Szatmár vm. 1 közs.	—	264	481	—	—	1.311	213	—	—
Osszesen	200	619.343	83.156	662	24.843	422.666	182	64.672	491

Egyházmegyei iroda. Igazgató *Parfy Sándor* apát, kanonok. Ér. titkár *Szmrecsányi Lajos* apát, kanonok. *Dutkay Pál*. Levéltáros *Ridácsik Imre*.

Székesegyházi főesperesség.

Főesperes: *Kozma Károly*, v. p. kanonok.

1. **Eger.** Az érsekség es Heves vm. székhelye. A *székesegyház* egyszersmind plébániatemplom, melyről az érsekség történetében van szó, a bold. szűz Mária szeplőtelen fogantatása tiszteletére van szentelve, egyben szent Mihály, továbbá sz. János apostol és evangélista tiszteletére. Kivüle még a *ciszterciek* Borgia sz. Ferenc, a *minoriták* Pad. sz. Antal, a sz. *Ferenc-rendiek* bold. szűz Mária szeplőtelen fogantatása, a szerviták szent János ev., az *írgalmasok* sz. József temploma; a szegénvekházában a sz. Anna-templom. *Kápolnák*: a temetőben szent Rókus, Fájdalmas Szűz, a b. szűz Mária születése, Urunk föltámadása; a várban a Kálvária-domb alatt a Szentsír kápolnája; az érseki palotában sz. István király, a papnevelő-intézetben Nagyboldogasszony, a finevelő-intézetben szent József, az angolkisasszonyok kolostorában a bold. szűz Mária szeplőtelen fogantatása, a fogházban Nep. szent János kápolnája. A plébánia újjá al. 1688. Pl. *Krassy Félix* kanonok. Sl. *Tóth Görög, Milán István, Timon Zsigmond*. Sekrestye-igazgató: *Bartalos Gyula*.

Székesegyházi javadalmak: *Kandra Kabos*, a műemlékek orsz. bizottságának, a Szent-István-Társulat tud. és irod. Osztályának tagja. *Kállay Ákos, Pamlényi Lajos, Venczell Ede, Kriston András*.

Egervári prépostsági káplánok: *Sivampel József*, érs. tanítóképző-int. tan., *Míchalek Emmanuel*, t. kanonok, dr. *Ambrus István*, theol. tanár, *Zombory Béla*, theol. tanár.

I. Mezőkövesdi esperesi kerület. (Borsod vm.)

Esp. *Közeghy Mihály*, mezőkövesdi pléb. Helv. esperes: *Kozma János*, szentistváni adm.

1. **Ároktő.** Ujjá al. 1773. Temploma szent Kereszt fölmagasztalása. Fiókegyháza *Tisza-Kézsi*. Pléb. *Végh Kálmán Mátyás*. Szül. 1864.

2. **Ivánka.** Al. 1780. Temploma Ker. szent János. Fiókegyházai: *Négyes*. Temploma Nep. szent János. Lövv. Valk. Pl. *Vörös Antal*. Szül. 1838 aug. 6. Kenyerin (Csongrádm.) Pl. 1865.

3. **Keresztes-Püspöki.** Ujjá al. 1769. Temploma sz. Kereszt fölmagaszt. Fiókegyházai: *Mező-Keresztes*. Temploma Magyarország Nagyasszonya (1899). *Nagy-Mihály*. Temploma sz. Anna (1896). Pléb. *Keszler Bertalan*. Született 1842 június 3. Gömör-Jánosiban. Pléb. 1893. Segédlelkész *Fábry Béla*. Született 1877 aug. 31. S.-A.-Ujhelyen.

4. **Mező-Kövesd.** Ujjá al. 1738. Temploma sz. László. Ujjá ép. 1873. A temetőben a sz. Olvasó, a Kálvárián a sz. Kereszt fölmagasztalása kápolnája (1887). Pl. *Közeghy Mihály*, ohati apát, esp., a Ferenc József-rend lovagja, aranymisés. Szül. 1815., fölsz. 1838. Adminisztrátor *Koncz Lajos*. Szül. 1866. Segédlelkész *Buczkó János*. Született 1874 máj. 17. Török-Szt.-Miklóson.

5. **Szemere.** Al. 1789. Temploma Sarlósboldogasszony. Fiókegyháza *Iger-Farmos*. Temploma sz. Adalbert. Pl. *Szabó Antal*. Szül. 1862.

6. **Szent-István.** Al. 1719. Temploma sz. István király.

7. **Szihalom.** Al. 1728. Temploma Urunk meanybemenetele (1758). A Kálvárián a sz. Kereszt fölmagasztalása kápolna (1858). Pl. *Zombory Béla*. Szül. 1859. Sl. *Kronberger József*.

8. **Tisza-Bábolna.** Al. 1788. Temploma bold. szűz Mária születése (1871). Fiókegyháza *Tisza-Dorogma*. Adm. *Babik József*. Szül. 1862. Azelőtt képzőintézeti igazgató Igerben. Sokoldalú irodalmi tevékenységet fejtett ki s összegyűjtötte a kath. költők életrajzeit.

II. Harsányi esperesi kerület. Esperes: *Kulesár János*, szomolyai pléb.

1. **Alsó-Ábrány.** Ujjá al. 1775. Temploma Szentlélek (1750). A Kálvárián a Szentsír kápolnája (1853). Fiókegyházai: *Felső-Ábrány, Mező-Nyárad*. Temploma bold. szűz Mária neve. Adm. *Répássy János*, a Szent-István-Társulat tud. és irod. Osztályának tagja. Szül. 1844. Számos humoros tárcáját több kötetben összegyűjtve, külön is kiadta. Sok éven át dolgozott a «Magyar Allam»-ba.

2. **Bogács.** Al. 1332. Temploma szent Márton. Régi csúcsíves részletei fönmaradtak. Adminisztrátor *Sporer Ignác*. Szül. 1840.

3. **Harsány.** Al. 1332. Temploma bold. szűz Mária születése. Fiókegyházai: *Kis-Győr, Aranyos*, sz. László, *Vatta*, a B. Sz. Mária szeplőtelen fogant. templomával. Plébános *Jekelfalussy Viktor*, ker. jegyző. Sl. *Németh József*. Szül. 1873 nov. 22. Domoszlón.

4. **Sály.** Al. 1788. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyháza Geszt. Adm. ifj. *Dosa József*.

5. **Szomolya.** Ujjá al. 1775. Templom bold. szűz Mária születése. Építtette 1898-ban Begovesevich Róbert v. püsp., kanonok. Pl. *Kulesár János*, esp. Szül. 1839.

6. **Tard.** 1332-ben létezett. Temploma sz. Péter és Pál. Fiókegyháza *Csereszalva*. Temploma Nep. sz. János. Plébános *Bárdossy Mihály*, aranymisés. Született 1826 szept. 27. Rákospalotán. Pléb. 1877-től. Segédlelkész *Schelig Mihály*.

7. **Tybold-Daróc.** Ujjá al. 1746. Temploma szent Erzsébet (1826). Fiókegyháza *Kacs*, a Szentháromság templomával. Adm. *Mátyás István*. Szül. 1852.

8. **Zsérc.** Ujjá al. 1787. Temploma a Fájdalmas Szűz. Adm. *Pathy János*. Szül. 1862. Észtergomban.

III. Polgári esperesi kerület. (Borsod vm.) Esperes: *Petrovits Gyula*, polgári pléb.

1. **Emőd.** Ujjá al. 1735. Temploma Urunk mennybemenetele. Fiókegyházai: Hejő-Keresztúr, Hejő-Szentmihály. Adm. *Bartánvi Károly*. Szül. 1848.
2. **Hejő-Bába.** Al. 1869. Temploma a győzelmes bold. szűz Mária. Fiókegyházai: Hejő-Papi, Igrici, Nemes-Bükk. Adm. *Szeccsányi Rezső*. Szül. 1850.
3. **Mályi.** Ujjá al. 1815. Temploma szent István király. Fiókegyházai: Kis-Fokaj, Ládháza, Nyék. B. szűz Mária neve kápolnájával. Pl. *Dávid János*. Szül. 1863 dec. 23. Miskolcon. Pl. 1896.
4. **Ónod.** Ujjá al. 1688. Temploma szent Julia (1867). Admin. *Szalay Gyula*. Szül. 1860.
5. **Polgár.** Ujjá al. 1728. Temploma Nagyboldogasszony. Ugyanott a bold. Szűz bemutatása kápolnája. Pl. *Petrovich Gyula*, esp. Szül. 1852 okt. 28. Erdőbényén. Pl. 1882. Oroson. Polgáron 1900. Sl. *Deér Gyula*, *Kis Balázs*.
6. **Pusztá-Szent-Margita.** Al. 1892. Temploma sz. Margit (1895). Fiókegyháza *Folyás*. Szent András templomát Pánthy Endre nagyprépost építtette 1894-ben. Adm. *Frank Károly*. Szül. 1846.
7. **Sajó-Lád.** Ujjá al. 1697. Temploma Sarlósboldogasszony. Kivüle még a Fájdalmas Szűz kápolnája. Fiókegyháza Sajó-Petri. Adminisztrátor *Csontb András*. Szül. 1861.
8. **Sajó-Szöged.** Al. 1737. Temploma szent Mihály. Fiókegyházai: Nagy-Csécs. Bold. szűz Mária templomával. *Sajó-Örös*. Az Angyali üdvözet kápolnájával. A Melczer-család sírboltja fölött szintén kápolna. Admin. *Meyer Béla*. Szül. 1875 ápr. 23. Hajdú-Hadházon.
9. **Tisza-Kürth.** Ujjá al. 1792. Temploma Nep. sz. János. Fiókegyházai: Tisza-Tarján, *Mező-Csát*. Templom sz. István király (1895). Adminisztrátor *Miklóssy Gyula*. Született 1850 május 10-én. Erdőbényén.
10. **Tisza-Palkonya.** Ujjá al. 1781. Temploma sz. István király. Fiókegyházai: *Tisza-Oszlár*, *Tisza-Szedertény*. Adm. *Vagássy Gyula*. Adm. 1893-tól. Szül. Egerben, 1860. ápr. 22. Jó szó és Jó olvasmány c. népies vallásos füzeteket adott ki.

DR. HUDEKAY EDE,

1894-ig esperesi tanár, a jelen mű megírásakor esperesi adminisztrátor. Egerben.

IV. Miskolci esperesi kerület. (Borsod vm.) Esperes: *Blažsejovszky Ferenc*, miskolci (alsóvárosi) pléb.

1. **Aszaló (Abauj-Torna vm.).** Ujjá al. 1733. Temploma szent László. Fiókegyháza *Halmaj*. Temploma sz. István király. Adm. *Pogray János*. Szül. 1835 okt. 1. Parádon. Adm. 1894.
2. **Diós-Győr.** Ujjá al. 1734. Temploma bold. szűz Mária neve. A templom előtt a pálosok kolostorából eredő Szűz Mária-szobor 1340-ből. Pl. Nagysittkei *Kiss László*. Szül. 1862 május 13. Mantuában (Olaszország). Pl. 1893-tól. Sl. *Markovits Pál*. Szül. 1874 okt. 22. Varamon.
3. **Felső-Zsolca.** Ujjá al. 1817. Temploma Ker. sz. János (1900). Fiókegyházai: Alsó-Zsolca, Sajó-Arnóth. Adm. *Köncz Pál*. Szül. 1862. Nagy-Toronyán.
4. **Görömböly.** Al. 1775. Temploma Szentháromság. Fiókegyháza *Csaba*, az Angyali üdvözet templomával. Adm. *Panulín Péter*. Szül. 1869 febr. 19. Hortvón.
5. **Hámor.** Al. 1794. Temploma szent Flórián. Ezenkívül a szenvedő Jézus kápolnája (1874). Admin. *Huszkó Endre*. Szül. 1863 nov. 30. Rózsahegyen. Adm. 1895-től.
6. **Miskolc.** (Alsóváros.) Al. 1332. Temploma szent Péter és Pál (1727). Ezenkívül a minoriták Nagyboldogasszony temploma, a Kálvárián a sz. Kereszt föltalálása (1863), a fogházban a sz. Kereszt, az irgalmas nővérek kolostorában a bold. szűz Mária kápolnája. Miskolc-Mindszenten a Mindenszentek temploma. Fiókegyháza *Szirma*. Fájdalmas Szűz kápolnájával. Pl. *Blažsejovszky Ferenc*, egresi apát, esperes. Szül. 1843 okt. 27. Sályon (Borsod m.). 1877. diósgyőri, 1893. miskolci pl. 1894. egresi apát. Sl. *Farkas Gyula*, *Klecz Bertalan*. A kir. kath. gimnázium igazgatója *Polgár György*, paed. író. Hittanár *Dömötör György*. Született 1869 október 1. Nagy-Doboson.
7. **Miskolc.** (Felsőváros.) Al. 1837. Temploma szent Anna. Admin. *Zabray György*. Szül. 1863.
8. **Sajó-Szent-Péter.** Ujjá al. 1762. Temploma sz. István király. Tizenhárom fiókegyháza közül *Bahonyban* Szentháromság, *Berentén* a sz. Kereszt bemutatása kápolnájával. Adm. *Lipp Károly*. Szül. 1866 okt. 12. Aranyos-Maróton. Adm. 1894.
9. **Szirma-Bessenyő.** Al. 1332. Temploma a bold. szűz Mária születése. A kastélyban a bold. szűz Mária kápolnája. Fiókegyházai: Sajó-

KANDRA KÁROLY,

fiókegyházi karkáplán, a jelen mű megírásakor esperesi adminisztrátor. Egerben.

Bessenyő, Sajó-Keresztúr, Adm. *Hellebronth Miklós*, Szül. 1866. október 8. Vargedén, 1893–1896. theol. tanár Egerben, azóta adm.

10. **Uj-Huta**, Al. 1800. Temploma sz. Kereszt főlmagasztalása, Adm. *Kötöcs Károly*, Szül. 1868. nov. 4. Zsibón, Adm. 1898-tól, Irt. elbeszéléseket az Alkotmányba és Magyar Szemlébe.

V. Szendrői esperesi kerület. Esperes: *Krempaszky István*, szendrői pleb.

1. **Edelény**, 1332-ben letezett. Temploma bold. szűz Mária születése. Kivüle még Nep. sz. János kápolnája. Fiókegyházai: Borsod, Szuha-Kallo, Adm. *Nagy Géza*, Szül. 1862. szept. 10. Apcon, Adm. 1893. Hírlapokba dolgozott s több önálló műve jelent meg.

2. **Felső-Nyárád**, Al. 1816. Temploma Urunk mennybemenetele (1864).

3. **Hangács**, Al. 1332. Temploma sz. Adalbert (1879). Fiókegyházai: *Damak, Nyimár*, Ker. szent János kápolnáival, Adm. *Farkas Zsigmond*, Szül. 1862. okt. 7. Putnokon, Adm. 1893. Dolgozatai megjelentek a Magyar Államban, Egri Egyházi Közlönyben, Borromacusbán, a Szent-István-Társulat népiratkái sorozatában.

4. **Lád-Bessenyő**, Ujjá al. 1817. Temploma sz. Andras, Fiókegyházai: *Szendró-Lád*, Bold. szűz Mária neve templomával, *Bárány*, Sz. József kápolnáival, Adm. *Hattyar Andras*, Szül. 1861.

5. **Sajó-Galgóce**, Al. 1769. Temploma Sarlósboldogasszony, Fiókegyházai: *Dubicsány, Sajó-Kazsa*, Temploma szent József, Adm. *Pally János*, Szül. 1816. júl. 5. Szegeden, Adm. 1894.

6. **Sajó-Vámos**, Ujjá al. 1802. Temploma bold. szűz Mária neve, Fiókegyházai: *Pálfalva, Boldca*, Bold. szűz Mária szeplőtelen fogantatása templomával, Adm. *Baráczius József*, Szül. 1866.

7. **Szendrő**, Al. 1332. Temploma Szer. sz. Ferenc, A Kálvárián a szent Kereszt főlmagasztalása-kápolna, Fiókegyházai: *Abod, Meszes, Galgács*, sz. István király, *Szalonna*, sz. László király templomával, Pl. *Krempaszky István*, ker. esp. Szül. 1827. okt. 22. Nagy-Illiceen, Pl. 1884. Sl. *Pejó Ignác*.

8. **Szent-Jakab** (Abauj-Torna vm.), Ujjá al. 1788. Temploma sz. Jakab, Adm. *Fenekes Gyula*.

9. **Magyar-Szirák**, Ujjá al. 1755. Temploma Nagybaldogasszony, Fiókegyházai: *Finke, Ziliz*, Admin. *lahodi Réta, Kálmán*, Szül. 1865. okt. 10. Budapestén. Megírta a magyarországi kath. műegyesületek történetét. Szirákon népkönyvtárt alapított.

10. **Szuhogy**, Al. 1737. Templ. Szentháromság, Fiókegyházai: *Alsó- és Felső-Telekes, Rudabánya*, sz. Anna kápolnáival, Adm. *Nagy Ferenc*.

100. LEK. 7. TEREK (1896. MEGSEJTTE).

VI. Várkonyi esperesi kerület.

Esperes: *Nagy Antal*, várkonyi pleb.

1. **Airó**, Főmált 1332. Temploma sz. Mihály.

Romjaiból fölépült 1786. Fiókegyházai: *Csepány*, Keresztelő szent János; *Dívósd*, szent György; *Jardanháza*, boldogságos szűz Mária születése templomával, Plébános *Dobó Zsigmond*, Segédlelkész *Szlovácsik János*, Született 1875. október 8. Gyöngyösön, Irodalommal is foglalkozik.

2. **Domaháza**, Ujjá al. 1732. Temploma szent Erzsébet, Ép. 1760. Ujjá ép. 1806. Fiókegyháza *Sikátor*, Temploma Havibaldogasszony (1764), Adm. *Barcsák Mihály*, Szül. 1860.

3. **Nádasd**, Ujjá al. 1816. Temploma sz. István kir., Adm. *Cserényi Mihály*, Szül. 1815. szeptember 17. Sztrajnyán.

4. **Sajó-Németi**, Ujjá al. 1729. Temploma sz. Peter és Pal, Ujonan építették 1861–1867. Fiókegyházai: *Ceuter, Királyd. Sz. Imre, Mercse*, bold. szűz Mária szeplőtelen fogantatása templomával, *Telezd*, Adminisztrátor *Arnyal János*, Szül. 1838.

5. **Sára**, Al. 1737. Temploma sz. János, Fiókegyházai: *Nekézseny, Bóta*, Jézus sz. Neve; *Csokva*, Nagybaldogasszony; *Omány*, sz. Anna templomával, Adm. *Makra Peter*, Szül. 1841. júl. 21. Szegeden, Adm. 1882. Sl. *Czimmermann György*, Szül. 1877.

6. **Várkony**, Főmált 1332-ben. Temploma sz. Miklós, Fiókegyházai: *Bolók*, Sarlósbaldogasszony; *Ózd*, sz. Kereszt főlmagasztalása templomával, Pl. *Nagy Antal*, esperes, tanf. Szül. 1837. szept. 26. Diósgyőrött, Pl. 1882. Sátán, 1892. Várkonyban, Sl. *Huszorvics János*, Született 1872. okt. 21. Töltszéken, Ozdi helvi káplán dr. *Csepela Lajos*, Szül. 1873.

VII. Apátfalvai esperesi kerület. (Borsod vm.) Esperes: *Vass Imre*, apátfalvi pléb.

1. Apátfalva. Fömmállt 1332. Temploma Nagyboldogasszony. Ugyanitt sz. István kir. temploma. Az Anna kápolnája. Fiókegyházai: *Mikófalva* (Hevesm.), sz. István kir.; *Mónos-Bél*, Nep. sz. János; *Mónos*, sz. Márton templomával. Ugyanitt Borr. sz. Károly kápolnája. *Szilvás*. Pl. *Vass Imre*, esp. Szül. 1859 ápr. 5. Kis-Tornván. Pl. 1895. Sl. *Reisinger Alajos*.

BLAZSEJOVSZKY FERENC,
apat. plébános, Miskolc.

2. Balaton. Fömmállt 1332. Temploma sz. Márton. Fiókegyháza *Bekölce* (Hevesm.). Temploma bold. szűz Mária születése. Adm. *Zsitnyánszky Adolf*.

3. Bán-Horváth. Ujjá al. 1769. Temploma bold. szűz Mária neve. Fiókegyházai: Bánfalva, Kis- és Nagy-Barca, Sajó-Vadna, Sajó-Ivánka, *Uppony*. Sz. Cecília templomával. Adm. *Vándorfy János*. Szül. 1866.

4. Csehi. Al. 1737. Temploma szent Olyasó. Ugyanitt Urunk föltámadása kápolnája. Fiókegyháza *Szűcs*, bold. szűz Mária születése templomával. Adm. *Dobóczy Gábor*. Szül. 1859 márc. 26. Hevesen. Adm. 1889-től.

5. Csermely. Fömmállt 1332. Temploma szent Lőrinc. Fiókegyházai: Mogyorósd, *Lénárd-Daróc*. Sz. János ev. templomával. Adm. *Nemes Antal*. Szül. 1865 júl. 31. Nagy-Breznán. Adm. 1899.

6. Dédes. Ujjá al. 1820. Temploma sz. György. Fiókegyházai: Malinka-Tapolcsány, Tardona, Visnyó. Adm. *Kotán János*. Szül. 1864 jan. 25. Jász-Berényben. Adm. 1898.

VIII. Egri esperesi kerület. (Heves vm.)

Esperes: *Párty Antal*, kerecsendi pléb.

1. Bakta. Ujjá al. 1789. Temploma sz. Katalin. Adm. *Pogonyi Bernát*. Született 1865 április 7. Egerben. Admin. 1892. Hámorban és Új-Hután, 1898-tól Baktán.

2. Bátor. Ujjá al. 1772. Temploma sz. Imre. Ugyanitt Nep. sz. János kápolnája. Fiókegyházai: *Aranvos*, Ker. sz. János (1828); *Bocs*, sz. Márton templomával. Adm. *Kovács Matvás*. Szül. 1854. jan. 20. Fel-Debrőn. Adm. 1888. Napkoron, 1897-től Bátorban.

3. Eger-Szalók. Al. 1714. Temploma Kármelhegyi bold. szűz Mária. Kegyhely. Ezenkívül sz. Vendel kápolnája. Fiókegyháza *Felső-Szolátb*. Temploma Nep. sz. János. Adm. *Féber Gyula*. Szül. 1854 szeptember 20. Gyöngyösön. Adm. 1894. Több hirlapba dolgozott s önálló munkái is jelentek meg, ezek közt: Szertartástan, Egyháztörténet. Sl. *Bencze Lajos*. Szül. 1875 jan. 30. Homoród-Lövétén.

4. Fel-Német. Ujjá al. 1789. Temploma sz. Rozália. *Szarvaskő* fiókegyházban Ker. sz. János temploma. Adm. *Kiripolszky István*. Szül. 1862.

5. Felső-Tárkány. Ujjá al. 1705. Templ. sz. Magdolna. Pl. *Novák Károly*. Szül. 1862 nov. 1. Ebedecen. Pl. 1895.

6. Kerecsend. Ujjá al. 1779. Temploma Nep. sz. János. *Deménd* fiókegyházban Pád. sz. Antal temploma. Adm. *Párty Antal* esp. Szül. 1837. Sl. *Fáber Béla*.

7. Kis-Tálya (Borsod vm.). Ujjá al. 1722. Temploma Sarlósboldogasszony. Fiókegyházai: *Andornak*, szent András; *Ostoros*, Mindenszentek templomával. Adm. *Török István*. Szül. 1851 nov. 8. Gömör-Jánosiban. Adm. 1892. Sl. *Lengyel László*. Szül. 1875 okt. 13. Hevesen.

8. Maklár. Ujjá al. 1732. Temploma Szentháromság. Fiókegyháza Nagy-Tálya. Pléb. *Hamán Endre*, kiérd. esperes. Sl. *Fábry Dezső*. Szül. 1872 márc. 23. Diósgyőrött.

9. Novaj (Borsod vm.). Ujjá al. 1785. Temploma sz. Imre. Adm. *Szakali János*. Szül. 1851 január 30. Jász-Berényben. Adm. 1892.

Hevesi főesperesség.

Főesperes: *Csekő Gábor*, prép. kanonok.

I. Felső-hevesi esperesi kerület.

Esperes: *Szepessy Lajos*, erdőkövesdi lelkész.

1. Balla. Al. 1715. Temploma sz. Miklós. Fiókegyháza *Nagyfalva*, sz. Kerezt fölmagasztalása templomával, melynek 1746-ban festett fámennyezete műbecsű. Pl. *Biró Sándor*. Született 1837 szept. 7. Ballán. Pl. 1874-től. Sl. *Melicher Sándor*.

PLÉBÁNIAI TEMPLOM, MISKOLC.

2. **Bátony.** Ujjá al. 1757. Temploma sz. György. Fiókegyháza *Macanka*. Temploma sz. István király. Adm. *Juhász Károly*.
3. **Bodony.** Ujjá al. 1732. Temploma sz. Mihály (1776). Fiókegyháza *Parad*, szent Ottilia templomával (1758). Az idetartozó Parád-fürdön a sz. Kereszt kápolnája. Adm. *Kollár Béla*. Szül. 1840 jan. 20. Fuzéren. Adm. 1882-től. Sl. és hely. id. *Farkas Gyula*. Szül. 1871 szept. 3. Hevesen.
4. **Dorogháza.** Főnállt 1332. Temploma sz. Kereszt fölmagasztalása. Fiókegyházai: *Matra-Mindszent*, a Mindenszentek, *Sziba*, a bold. szűz Mária születése templomával. Pléb. *Melicher László*. Szül. 1863. okt. 4. Pl. 1894.
5. **Erdőkövesd.** Al. 1784. Temploma szent István király. Fiókegyházai: *Istennézeje*, a Fájdalmas Szűz, *Várasszó*, sz. Péter és Pál templomával. Pl. *Szepeszy Lajos*, esp. Szül. 1855 márc. 28. Tállyán. P. 1885. Sl. *Rigó Máttyás*. Szül. 1876 jun. 10. Jász-Mihály telkén.
6. **Pétervására.** Főnállt 1332. Csucsives, ékes temploma sz. Márton. Ép. 1817. Ugyanitt a Fájdalmas Szűz és a kastélyban Borr. szent Károly és Mária Magdolna kápolnája. Fiókegyházai: *Fuzes*, *Ivud*. Temploma Szentháromság. Adm. *Kucsera Ferenc*. Szül. 1865.
7. **Reesk.** 1333. főnállt. Temploma sz. István király (1894). Ugyanitt Jézus sz. Szíve kápolnája (1900). Fiókegyháza *Derecske*, a Fájdalmas Szűz kápolnájával. Adm. *Ókóth Ferenc*, kiérd. esp. Szül. 1841 nov. 30. Ónodon. Adm. 1894. Sl. *Nádassy Ferenc*. Szül. 1877 jan. 22. Ruzsopolyánán.
8. **Sírok.** Ujjá al. 1713. Temploma bold. Szűz szeplőtlen fogantatása. Fiókegyházai: *Szajla*, szent Kereszt fölmagasztalása; *Szék*, Szentlélek; *Terpes*, sz. Lőrinc templomával. Adm. *Mezey Illés*. Sl. *Radványi Béla*. Szül. 1876 szept. 5. S.-A.-Újhelyen.
9. **Szent-Erzsébet.** 1332. főnállt. Temploma sz. Erzsébet. Fiókegyházai: *Fedömes*, szent István király; *Lelesz*, a bold. szűz Mária születése; *Szent-Domonkos*, szent Domonkos templomával. Pléb. *Berzeviczy Kelemen*. Szül. 1829 nov. 29. Berzevicén. Pl. 1884-től. Sl. *Sas Béla*.

II. Közép-hevesi esperesi kerület. Esperes: *Vincze Alajos*, kápolnai pléb.

1. **Adács.** 1331-től főnáll. Temploma sz. Jakab. Adm. *Kintzly Béla*. Szül. 1863 okt. 1. Borsod-Szent-Istvanon. Adm. 1894.
2. **Aldebrő.** Al. 1788. Temploma Szentlélek. Adm. *Szabó István*. Szül. 1845.
3. **Detk.** Főnáll 1332-től. Temploma sz. György. Fiókegyházai: *Ludas*, a Szentháromság; *Ugra*, szent Imre templomával. Adm. *Hamza József*. Szül. 1856. Égerben. Adm. 1889. Heő-Bábán. 1893. Mályon. 1896. Detken. Sl. *Kiszely Imre*. Szül. 1878 jan. 24. Sátán.
4. **Domoszló.** Főnáll 1332-től. Temploma szent Demeter. Ugyanitt Nep. szent János kápolnája. Pléb. Marcinfalvai *Dobos István*. Szül. 1842 márc. 3. Lasztócon. Pl. 1872-től.
5. **Feldebrő.** Főnáll 1332-től. Temploma sz. Márton. A temetőben Nagyboldogasszony, a Kálvárián a Szentsír kápolnája (1863). Adm. *Horváth Jenő*. Szül. 1859.
6. **Felső-Nána.** Főnáll 1332-től. Temploma sz. István király. *Fűcs* fiókegyházában sz. Anna temploma. Adm. *Rigó József*. Szül. 1845.
7. **Kaal.** Ujjá al. 1764. Temploma szent Péter és Pál. Pl. *Csekő Gábor*, prépost, kanonok, főesperes. Szül. 1844 aug. 17. Nagy-Gomboson. 1871. al-debrői, 1876. kaali plébános, 1897. t. kanonok, 1899. főesperes. (Időközben székesegyházi kanonok lett.) Sl. *Marnó Gyula*. Szül. 1876 márc. 10. Nógrád-Surányban.
8. **Kápolna.** Főnáll 1332-től. Temploma bold. szűz Mária szeplőtelen fogantatása. Fiókegyházai: *Kompoltb*, bold. szűz Mária születése; *Tófalu*, Szentháromság templomával. Pl. *Vincze Alajos*, esperes. Szül. 1839 jun. 12. Pélyen. Négy kötet egyházi beszédet és több népies füzetet írt, valamint különböző lapokba cikkeket. Sl. *Gulyás István*. Szül. 1875 aug. 8. Mácsán. *Gergelyty János*. Szül. 1875 jun. 24. Mária-Pócsón.
9. **Karácsond.** Főnáll 1332-től. Temploma sz. Miklós. Adm. *Érös Gedeon*, aranymisés. Szül. 1825. Kis-Körösön. Adm. 1872. Sl. *Hollis János*. Szül. 1873 szept. 10. Nyír-Gebén.
10. **Verpelét.** Ujjá al. 1771. Temploma Mindenszentek. Fiókegyháza *Szent-Mária*, Sarlósboldogasszony templomával. Adm. *Boldizsár Benedek*. Szül. 1846 márc. 13. Duna-Földváron. Adm. 1892. Irodalmi téren is működött. Sl. *Kovács-Gulyás István*. Szül. 1875 dec. 18. Jász-Berényben.

III. Alsó-hevesi esperesi kerület. Esperes: *Puchlin Kazmér*, hevesi pléb.

1. **Boconád.** Ujjá al. 1773. Temploma sz. Mária Magdolna (1770). Fiókegyháza *Tarna-Bod*. Temploma sz. István király (1779). Adm. *Énekes János*. Szül. 1866.
2. **Erdő-Telek.** Főnáll 1332-től. Temploma sz. Kereszt fölmagasztalása (1748). Fiókegyházai: *Tenk*, *Hanyi*. Sz. Anna kápolnájával (1719). Adm. *Vass József*. Szül. 1853 márc. 10. Bessenyön.
3. **Erk.** Ujjá al. 1723. Temploma sz. István kir. (1760). Fiókegyháza *Tarna-Örs*. T. Sz.-Miklós (1754). Ugyanitt szent Anna kápolnája. Pléb. dr. *Zudar Sándor*, a Sz.-István-Társulat tud. és irod. Osztálya tagja. Szül. 1852 nov. 20. Battán. Pl. 1889. Négy évig szerkesztette az Egri Egyházmegyei Közlönyt.
4. **Heves.** Ujjá al. 1718. Ugyanakkor épült Ker. szent János temploma. Megújították 1771. Pl. *Puchlin Kazmér*, esp. Szül. 1814. Sl. *Lipták József*. Szül. 1874. Miskolcon.
5. **Kis-Köre.** Ujjá al. 1740. Temploma sz. Péter és Pál. Adm. *Csonth Béla*.
6. **Pély.** Ujjá al. 1724. Temploma sz. Demeter (1773). Adm. *Gyenes Pál*, kiérd. esp.
7. **Tarna-Méra.** Al. 1717. Temploma sz. Márton (1766). Fiókegyházai *Zaránk*. Temploma szent Imre (1780). Fogacs pusztán Nep. sz. János kápolnája (1776). Adm. *Tóth Gyula*. Szül. 1859 ápr. 1. Monokon.

8. Tarna-Szent-Miklós. Al. 1780. Temploma sz. Miklós. Fiókegyháza *Pusztá-Hegy*. Boldogságos szűz Mária neve templomával. Épült 1796. Adminisztrátor *Dauderer Ferenc*. Szül. 1848.

PÁLFFY KLEMENT,
esperes-plébános. Sz.-Tiszánál.

IV. Tiszánineni esperesi kerület. (Heves vm.) Esp: *Ujbelyi Lajos*, sarudi pl.

1. Bessenyő. Al. 1788. Temploma sz. Lőrinc. *Dormandháza* fiókegyházában a bold. szűz Mária születése temploma (1772). Adm. *Szűcs József*, kiérd. esperes.
2. Füzes-Abony. Főnnáll 1332-től. Temploma Ker. sz. János. Ép. 1736. Újjá ép. 1816. *Szűcs* pusztán szent Vendel és a sz. Kereszt kápolnája. Adm. *Less Lajos*. Szül. 1851 febr. 11. B.-Gyarmaton. Sl. *Lukács Ferenc*. Szül. 1874.
3. Kömlő. Al. 1770. Temploma Nagyboldogasszony. Adm. *Szmida Viktor*, a Szent-István-Társulat tud. és irod. Osztálya tagja. Szül. 1851.
4. Mező-Tárkány. Újjá al. 1710. Temploma szent János evang. Plébános *Ludsker Sándor*. Szül. 1846 febr. 26. Csanáloson. Pl. 1897. Sl. *Mudrik László*, minorita-rendi.
5. Poroszló. Újjá al. 1772. Temploma b. szűz Mária neve. Adm. *Farkas Vilmos*.
6. Sarud. Újjá al. 1739. Temploma Szentháromság. Pl. *Ujbelyi Lajos*, esperes. Szül. 1841. Sl. *Szuszay József*.
7. Tisza-Nána. Újjá al. 1733. Temploma bold. szűz Mária szeplőtelen fogantatása. A temetőben szent József kápolnája (1895). Pl. *Mattvasovszky Kalman*. Szül. 1846. Sl. *Csima Emil*.

V. Tiszántúli esperesi kerület. (Jász-Nagykun-Szolnok vm.)

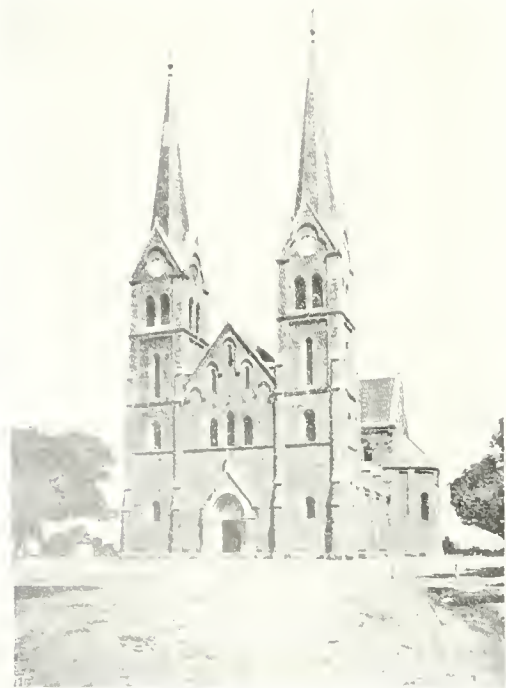
Esperes: Szendrői *Göcze Aladár*, abádszalóki pléb.

1. Abádszalók. Al. 1772. Temploma sz. Kereszt földmagasztalása. Fiókegyházai: Tisza-Bura, Tisza-Derzs. *Taksony* pusztán a sz. Kereszt földmagasztalása kápolnája (1895). Pl. Szendrői *Göcze Aladár*, esp. Szül. 1840.
2. Kőtelek. Al. 1742. Temploma sz. István király. Fiókegyháza *Tisza-Süly*. Szent László templomával. Pl. *Kiss János*. Szül. 1861. Sl. *Sárpataky Ferenc*.
3. Kúnhegyes. Al. 1820. Temploma a Szentháromság. Fiókegyházai: *Tisza-Roff*, szent József; *Tomaj*, szent Móríc kápolnájával (1892). *Gyenda* pusztán sz. Mihály temploma (1900). Adm. *Kubicza Lajos*. Gyendai helyi káplán *Förster Károly*.
4. Nagy-Ivány (Heves vm.). Al. 1756. Temploma Ker. sz. János. A temetőben a Fájdalmas Szűz kápolnája. Adm. *Skody József*. Szül. 1830. Sl. *Darányi Ferenc*.
5. Nagy-Kőrű. Főnnáll 1332-től. Temploma sz. Mária Magdolna. Adm. *Huszár Gyula*. Szül. 1858.
6. Tisza-Beő. Főnnáll 1332-től. Temploma Ker. sz. János. Adm. *Füleky Lajos*. Szül. 1861.
7. Tisza-Örs. Al. 1766. Temploma Sárloboldogasszony. A temetőben kápolna. Fiókegyházai: *Tisza-Igar*. Nep. szent János templomával. Madaras, Szent-Imre. Adm. *Törösváry Tivadar*. Sl. *Mozser Béla*.
8. Tisza-Füred (Heves vm.). Al. 1776. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyházai: *Tisza-Örvény*. Sz. Anna kápolnájával. Tisza-Szőllős. Pl. *Tariczky András*, aranymisés, a koronás arany érdemkereszt tulajdonosa.

VI. Kúnszentmártoni esperesi kerület.

Esperes: dr. *Rétay Gyula*, t. kanonok, törökszentmiklósi pléb.
Hely. esperes: *Fröbner Lajos*, dévaványai pléb.

1. Dévaványa. Al. 1793. Temploma szent Anna. Pléb. *Fröbner Lajos*, h. esp. Szül. 1849. Budapesten. Adm. Dévaványán 1898. Hely. esperes. 1900. Megelőzőleg Püspök-Ladányban volt lelkész. Sl. *Nagy János*. Született 1877 július 12-én. Egerben.
2. Fegyvernek. Újjá al. 1862. Temploma szent Vendel (1864). Adm. *Obács Titusz*. Sl. *Lucze Béla*.
3. Kenderes. Újjá al. 1766. Temploma Nagyboldogasszony. A temetőben szent Anna kápolnája. Fiókegyháza *Kisnjszállás*, a bold. szűz Mária neve templomával (1899). Pléb. *Sir Lajos*. Szül. 1861. Sl. *Varjú József*.
4. Kun-Szent-Márton. Al. 1721. Temploma szent Márton. A Kálvárián a Hétfájdalmú Szűz, a temetőben a Szentlélek kápolnája. Fiókegyháza *Mesterszállás*, a szent Olvasó kápolnájával. Pl. id. *Dózsa József*. Szül. 1845. Kun-Szent-Mártonban. 1874. napkori, 1888. kun-szentmártoni pléb. Ismertette Máramarost,

TISZÁNENI TEMPLEM (1890) - MIKLÓSON.

Erdélyt, Bukovinát külön kötetben. Sl. *Pap Andras, Király Istvan, Fény Zsigmond*. Hevesi kaplan. Mesterszálláson *Harmath Janos*.

5. Tisza-Püspöki. Al. 1723. Temploma sz. Marton. Adm. *Kolosei Kende Karoly*. Szül. 1843.

6. Tisza-Szajol. Al. 1885. Temploma sz. István király. Adm. *Dobóczy Janos*. Szül. 1853.

7. Török-Szent-Miklós. Újjá al. 1740. Temploma a Szentháromság. A Kálvárián a Fájdalmas Szűz, a patacakolostorban Jézus sz. Szíve, a temetőben a bold. szűz Mária kápolnája. Fiokegyháza az idetartozó népes puszták. *Kétső-Kenyvelen* szent Imre kápolnája a Baghy-sírbolt fölött. Pl. dr. *Réay Gyula*, t. kanonok, esperes. Sl. dr. *Bertók Istvan, Barcsai Sándor*.

8. Turkeve. Al. 1778. Temploma sz. Péter és Pal. Adm. *Hegyesy János*. Szül. 1847.

Patai főesperesség.

Főesperes: *Hegyesy József*, t. kanonok, pásztori pléb.

I. Felső-patai esperesi kerület. (Heves vm.) Esperes: *Dobrányi Karoly*, patai pléb.

1. Ape. Főmáll. 1332-től. Templom sz. István király. Épült a husziták idejében. Pl. *Hegyesy József*. Szül. 1834. Hevesen. Pl. 1868.

2. Ecséd. Főmáll. 1332-től. Temploma Mindenszentek. Adminisztrátor *Dobrányi János*. Született 1834 márc. 26. Budán. 1865. sz.-mihályi. 1874. felső-tárkányi. 1886. ecsédi pléb. Dolgozott a Magyar Állam, Religio s más lapokba.

3. Hort. Újjá al. 1731. Temploma Szentlélek. Adm. Várkonyi *Harkóczy János*. Szül. 1846. Csányban.

4. Nagy-Réde. Újjá al. 1788. Temploma sz. Imre (1874). Adm. *Horchath János*. Szül. 1851. Tisza-Nánán. Adm. 1888-tól.

5. Pásztó. Főmáll. 1332-től. Egyik temploma sz. Lőrinc, másik Szentlélek. Hajdan a pásztoi apátság székhelye. Pl. *Hováni József*, t. kanonok, főesp. Sl. *Sikorszky József*, született 1872. Hétháron. *Kiss Balázs*, született 1875. Jász-Dózsán.

6. Pata. (Gyöngyös-Pata.) Főmáll. 1332-től. Temploma bold. szűz Mária születése. Pl. *Dobrányi Karoly*, esperes. Szül. 1847 jan. 26. Egerben. Pléb. 1890.

7. Rózsa-Szent-Márton. (Előbb Fancsal.) Al. 1742. Temploma szent Márton. Fiokegyháza *Csücsi*, Mindenszentek templomával. Adm. *Hajdukócsy Ödön*. Született 1861. Gyöngyösön. Segédlelkész *Szilvassy Jenő*. Született 1877 dec. 12. Tardon.

8. Szurdok-Püspöki. Al. 1714. Temploma szent Kereszt főmagasztalása. Fiokegyháza *Szent-Jakab*. Szent Jakab templomával. Pl. *Balassy János*, szül. 1861. Bethlenfályán. Pl. 1894-től.

9. Tar. Újjá al. 1700. Temploma sz. Mihály. Fiokegyháza *Hászonyi*. Szent Mária Magdolna templomával. Adm. *Pizay Istvan*. Szül. 1868.

HEGYESY JÓZSEF, FŐESPERES

II. Közép-patai esperesi kerület. Esperes: *Köncsi László*, solymosi plébános.

1. Gyöngyös. (Felső plébánia.) Főmáll. 1332-től. Főtemploma sz. Bertalan. Ezenkívül sz. Orbán templom. A kórháznál sz. Erzsébet, a Kálvárián Krisztus Urunk szenvedése temploma (1878), az irgalmas nővérek kórházában a bold. szűz Mária szeplőtelen fogantatása kápolnája. *Bene* pusztán a Ker. sz. János temploma. Adm. *Tóth Kálmán*, S. *Köncsi Bertalan*. Szül. 1864 ápr. 6. Sztárván. *Finezyky Béla*, főgimn. hittanár. Szül. 1873 márc. 14. Nagy-Kaposon. Dr. *Hegyesy Béla*. Szül. 1870 júl. 20. Budapesten. *Szabó Imre*.

2. Gyöngyös. (Alsó plébánia.) Al. 1788. Temploma Sárlósboldogasszony. Ezenkívül a Szentlélek kápolnája. A szegény nők házában a Szentháromság kápolnája. Fiokegyháza *Gyöngyös Püspöki*. Temploma sz. János evangélista. Pl. *Magyar Imre*, Ferenc-r. Sl. *Mudry János*, *Dobány Imre*, *Miskó Ratael*, Ferenc-r.

3. Gyöngyös-Halász. Főmáll. 1332-től. Temploma sz. Anna. A szőlőhegyen a Kármelhegyi Boldogasszony kápolnája. *Atter* fiokegyházában az Orangvalok temploma. Adm. *Deme József*. Sl. *Kemény György*.

4. Gyöngyös-Oroszi. Újjá al. 1788. Temploma sz. Katalin. Adm. *Köncsi Pal*.

5. Gyöngyös-Tarján. Főmáll. 1332-től. Temploma Mindenszentek. A temetőben a Fájdalmas Szűz kápolnája. *Fajzai* pusztán a sz. Kereszt kápolnája. Adm. *Borbély Pal*, szül. 1862 jan. 4. Aszódon. Adm. 1900.

6. Markaz. Újjá al. 1788. Temploma a bold. szűz Mária szeplőtelen fogantatása. Adm. *Mészáros Balázs*. Szül. 1859 febr. 2. Kis-Tapolcsányban. Adm. 1895.

7. Saár. Régi plébánia. Temploma sz. Péter és Pal. A szőlőhegyen sz. Anna és sz. János ev. kápolnája. Fiokegyháza *Feresmarth*. Temploma Ker. sz. János. Adm. *Ragy Ferenc*. Szül. 1864 szept. 21. Szolnokon. Adm. 1891.

8. Solymos. Újjá al. 1709. Temploma sz. Miklós. Pl. *Kontra László*, esperes. Szül. 1851 febr. 20. Karáson. Pl. 1893. Esp. 1895. Műveltségtörténeti tanulmányokat írt.

9. Visonta. Újjá al. 1825. Temploma szent Kereszt főmagasztalása. Fiokegyháza *Hálósi*. Szent Katalin templomával. Adm. *Fedák János*. Szül. 1830 jun. 9. Jászón. Adm. 1878.

III. Felső-jászsági esperesi kerület. Esperes: *Koncz Menyhért*, prép., jászberényi pléb.

1. Csány (Heves vm.). Főnnáll 1332-től. Temploma sz. György. A temetőben a bold. szűz Mária neve (1887). Adm. *Kubinyi Viktor*. Előbb kalocsa-bácsi e. m. Több önálló munkája jelent meg.
2. Jász-Arokszállás. Régi plébánia. Temploma Szentháromság. Ugyanitt a Haviboldogasszony kápolnája. Adm. *Gejza*. Szül. Jász-Mihályteleken 1852. Pl. 1890. Sl. *Tóth István*. Szül. 1869 dec. 15. Jászáron.
3. Jászberény. Al. 1672. Főtemploma Nagyboldogasszony. Kivüle még a bold. szűz Mária neve temploma. A sz. Ferenc-rendieknek Jézus sz. neve temploma; továbbá sz. Rozália, az apácakolostorban a bold. szűz Mária szeplőtelen fogantatása, a fogházban a sz. Kereszt, a temetőben a bold. szűz Mária kápolnája. Pléb. *Koncz Menyhért*, prép. esp. Sl. *Piroska István*. Szül. 1869 dec. 16. Csongrádon. *Hebrony Kálmán*. Szül. 1870 márc. 12. Andornakon. Főimm. hittanár *Matuszka Mihály*. Szül. 1870. Sárospatakon. Dolgozik különböző lapokba. Elemi isk. hittanító *Bányász András*. Szül. 1870 nov. 14. Harakócon. A kath. legényegyesület elnöke.
4. Jász-Dózsa. Al. 1704. Temploma sz. Mihály. Ezenkívül Sarlósboldogasszony kápolnája. Adm. *Bozoky János*. Sl. *Kubasek József*. Szül. 1875.
5. Jász-Felső-Szent-György. Al. 1701. Temploma sz. György. *Kerekudvar* pusztán Nep. sz. János kápolnája. Adm. *Kiszely Ferenc*, aranyvisés. Szül. 1824. Sl. *Köncsev János*.
6. Jász-Fényszaru. Al. 1692. Temploma Mindenszentek. A Kálvárián a sz. Kereszt fölmagasztalása kápolnája (1880). Pl. *Han Pál*. Szül. 1844. Sl. *Varga Sándor*.
7. Jász-Jákóhalma. Al. 1705. Temploma sz. Jakab. A temetőben a sz. Kereszt fölmagasztalása kápolnája (1884). Pl. *Ficzek Károly*, t. kanonok. Szül. 1818 jan. 28. Jász-Arokszálláson. Pl. 1856. Abád-Szalókon, 1865. Jász-Jákóhalmán. 1901-ben tartotta gyémántmiséjét. Jákóhalmán két új iskolát építtetett és több ezer forintnyi alapítványt tett. Hely. pl. *Bárdos Pál*. Sl. *Barsy József*.
8. Jász-Szent-András. Al. mint helyi káplánság 1889., plébánia 1897. Temploma sz. Kereszt fölmagasztalása (1762). Adm. *Kovács Mihály*. Szül. 1867.
9. Nagy-Füged. Al. 1724. Temploma sz. Erzsébet. A temetőben bold. szűz Mária neve kápolnája. Fiókegyháza *Zsadány*. Sz. Mihály templomával. Pléb. *Hulin István*. Szül. 1841 aug. 15. Jász-Berényben. Pl. 1888. Sl. dr. *Demeter István*.
10. Pusztá-Monostor. Al. 1839. Temploma bold. szűz Mária születése. Adm. *Szolesányi János*.
11. Vámos-Györk (Heves vm.). Újjá al. 1763. Temploma Mindenszentek. Építtette Sámassa József érsek 1897-ben. Adm. *Csaudáry Pál*. Szül. 1847.
12. Visznek. (Heves vm.) Újjá al. 1747. Temploma sz. László. Adm. *Csomor György*. Szül. 1841 okt. 15. Saáron. Adm. 1876.

IV. Alsó-jászsági esperesi kerület. Esperes: *Justus József*, t. kanonok, alattyáni pléb.

1. Alattyán. Újjá al. 1734. Temploma sz. Mihály. Pl. *Justus József*, t. kanonok. Szül. 1833.
2. Bessenszőg. Al. 1792. Temploma Ker. sz. János. Adm. *Ambrus László*. Szül. 1863.
3. Jász-Alsó-Szent-György. Al. 1701. Temploma Szentháromság. Pl. *Lippay Lajos*. Sl. *Lipták József*.
4. Jász-Ápáti. Al. 1689. Temploma bold. szűz Mária születése. A temetőben a bold. szűz Mária neve kápolnája. Fiókegyháza *Heves-Ivány*. Pl. *Fülöp Ferenc*. Szül. 1839. Sl. *Major Zoltán*. Szül. 1868. Margittán. *Vágásv Domokos*. Szül. 1874. Vágóson. (Udvarhelym.)
5. Jász-Kisér. Al. 1701. A protestánsok megtámadták s elűzték a plébánost, akit királyi rendelettel 1769-ben iktattak be újra. Temploma a sz. Kereszt fölhalálása. Adm. *Dobó Ferenc*. Szül. 1852.
6. Jász-Ladány. Al. 1734. Temploma Sarlósboldogasszony. Pl. *Pászthy Gyula*. Sl. *Tóth István*.
7. Jász-Mihálytelek. Al. 1742. Temploma szent Márton. Ugyanitt a Haviboldogasszony kápolnája. Pléb. *Farszky Ferenc*. Szül. 1842.

Szabolcsi főesperesség.

Főesperes: *Ferenczy Bertalan*, prépost, nagykállói pléb.

I. Kisvárdai esperesi kerület. Esperes: *Nádasi Tersztyánszky Dezső*, fényes-litkei pléb.

1. Ajak. Újjá al. 1789. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyházai: *Anarcs*. Szentháromság kápolnája. Berencs, Pátroha. Adm. *Vinczeff Péter*. Szül. 1868 jan. 15. Korondon. Adm. 1899. Cikkeket írt a Magyar Alambt és Alkotmányba.
2. Fényes-Litke. Újjá al. 1732. Temploma Szentháromság. Fiókegyházai: Komoró, Thuzsér. Pl. *Nádasi Tersztyánszky Dezső*, esperes. Szül. 1843.
3. Gemzse. Al. 1826. Temploma Krisztus Urunk születése. *Nagy-Farsány*. Sz. Kereszt fölmagasztalása temploma. Adm. *Csak János*. Szül. 1835 máj. 12. Nagy-Tárkányban. Adm. 1867.
4. Karasz. Újjá al. 1856. Temploma szent István király. Adm. *Lovisek Mihály*. Szül. 1852.
5. Kékese. Al. 1830. Temploma szent László. Fiókegyházai: Kis-Cigánd (Zemplén vm.), Nagy-Cigánd (Zemplén vm.), Domorad, Konyar, Veresmarth. Adm. *Fábry Imre*. Szül. 1856.
6. Kis-Várda. Főnnállt 1332-től. Temploma sz. Péter. A temetőben a Szögyény-Marich-család sírboltja

kápolnával. Fiókegyházai: *Dögbe*, Sz. Hedvig kápolnájával. *Jéke*, Sz. Adalbert templomán kívül. Nep. szent János kápolnájával. *Papp*, A Horváth-család magánkápolnája. Pl. *Bertóby Benjamin*. Sl. *Nozák Gejza*.

7. **Kopócs-Apáti**. Ujjá al. 1780. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyházai: Bács-Aranyos, Cserepes-Kenez, Gyüre, Lövé, Lövé-Petri. Bereg megyében: *Tisza-Kerecseny*. Kápolnával. Tisza-Adony, Tisza-Szalka, Tisza-Vid. Adm. *Haralyi Fejér Ignác*. Szül. 1857. júl. 28. Haralyban. Majd minden kath. lapba írt közleményeket; önállóan kiadta szentbeszédeit, az apáttalvi búcsujáró-hely történetét, iskolai gyermekjátékokat és népszokásokat. «A fehér név eredete és erkölcsi jelentősége» értekezést.

8. **Mándok**. Al. 1819. Temploma Urunk mennybemenetele. Tizenhárom fiókegyháza közül *Bezdeden* kápolna van a Szentháromság tiszteletére. Adm. *Pethő József*. Szül. 1851. júl. 23. Jéken. Írt különböző lapokba, 1892-ben kiadta egy kötet költeményét; a Sz.-István-Társulatnál több népiratkáját.

9. **Nyír-Bakta**. Ujjá al. 1780. Temploma Urunk mennybemenetele. Ép. 1519-ben. Egyik harangja 1596-ból ered. Fiókegyházai: *Jákó*. Temploma Nep. sz. János, Kántor-Jánosi (Szatmár vm.), Kérés, Lórántháza, Ramocsa-háza, Rohod, *Taja*. Adm. *Körchma Pál*. Szül. 1855.

10. **Thass**. Ujjá al. 1775. Temploma sz. Kereszt főmagaszt. Adm. *Fülöp Ilek*. Szül. 1856.

II. Rakamazi esperesi kerület. Esperes: *Oldall Odön*, tisztaeszlári pléb.

1. **Bercel**. Ujjá al. 1880. Temploma sz. Lajos. Fiókegyházai: *Buly*. Temploma sz. Mária Magdolna. Karád, Paszab. Adm. *Szögyvény Jenő*. Szül. 1847.

2. **Tisza-Dada**. Ujjá al. 1820. Temploma sz. Anna. Fiókegyházai közül Takta-Kenez szigetén a kastélyban a bold. szűz Mária kápolnája. Adm. *Krieh Mihály*. Szül. 1865. jan. 16. Pócs-Petriben.

3. **Gáva**. Ujjá al. 1869. Temploma sz. József. Építette Samassa József érsek 1898. Pl. *Szalay László*.

4. **Rakamaz**. Ujjá al. 1729. Temploma sz. István király. A Kálvárián a Szentsír kápolnája (1863). Fiókegyházai: Nagyfalu, Timár. Adm. *Halász János*. Szül. 1847. jan. 10. Konyáron. Adm. 1899. Sl. *Linner János*, szül. 1874. jan. 21. Ungváron.

5. **Szent-Mihály**. Ujjá al. 1866. Temploma sz. József. Fiókegyháza Tisza-Büd. Adm. *Molnár Ferenc*. Szül. 1838. márc. 29. Sz.-Mihályon. Adm. 1874-től.

6. **Tardos**. Al. 1729. Temploma Szentháromság. Fiókegyházai: Báj, Csobaj, Pthrügy, Tisza-Ladány. Adm. *Kilcsin Gábor*. Szül. 1852.

7. **Tisza-Eszlár**. Ujjá al. 1805. A plébániának Basahalmán van. Temploma Nagyboldogasszony. Építette 1895. Samassa József érsek. *Basahalmán* a Jézus sz. Szíve temploma. Pl. *Oldall Odön*, esp. Szül. 1856. márc. 28. Tápió-Ságon. 1885. hittanár Nyiregyházán. 1887. pl. Tisza-Eszláron. 1900. esp.

8. **Tisza-Lök**. Ujjá al. 1790. Temploma bold. szűz Mária neve (1887). Adm. *Agáczy János*. Szül. 1839. jan. 1. Miskolcon. Adm. 1868.

9. **Uj-Vencsellő**. Al. 1786. Temploma Nagyboldogasszony. A kastélyban szent Miklós kápolnája. Fiókegyházai: Balsa, Ó-Vencsellő, Szabolcs. Adm. *Bukoveczky Sándor*. Szül. 1857.

10. **Zalkod**. Ujjá al. 1748. Temploma sz. Mária Magdolna (1757). Fiókegyházai: *Kenézlő*, szent Mihály kápolnájával; *Tiss*, a Szentháromság templomával. Adm. *Hortolányi Antal*. Szül. 1857.

III. Nyiregyházi esperesi kerület. Esperes: *Verzar István*, nyiregyházi pléb.

1. **Demecsek**. Ujjá al. 1813. Temploma Sarlósboldogasszony. A temetőben sz. Terézia kápolnája. Fiókegyházai: *Beszterce*, *Bogdány*, a Szentháromság templomával. Gégény, Kék. *Székely*, a bold. szűz Mária fogantatása kápolnájával. Adm. *Pöpozits József*. Szül. 1865.

2. **Ibrány**. Ujjá al. 1808. Temploma Nagyboldogasszony. Ellátja a kereszttői plébánia.

3. **Kemese**. Ujjá al. 1819. Temploma sz. István király. Fiókegyházai: *Nagy-Halász*, Nep. szent János templomával (1888). Rád, Tura, Vasmegyer. Pl. *Király Antal*. Szül. 1840.

4. **Keresztút**. (Kótaj). Al. 1846. Temploma sz. Péter és Pál. Ép. ugyanakkor. Adm. *Veress Antal*.

5. **Napkor**. Főnállt 1332-től. Temploma szent István kir. Adm. dr. *Szentimrey Gábor*. Segédlelkész *Szepessy Sándor*. Szül. 1868.

6. **Nyiregyháza**. Ujjá al. 1770. Temploma Urunk mennybemenetele. Ép. 1810. Ujjá alakították 1868. Királytelek pusztán Nagyboldogasszony kápolnája (1874). Pl. *Verzár István*, esp. Sl. *Pápay Lajos* hittanár, szül. 1871. okt. 21. Szolnokon. *Leskó József*, szül. 1871. febr. 13. Ungváron. Irodalmi téren is működik.

7. **Oross**. Ujjá al. 1745. Temploma sz. Kereszt főmagasztalása (1804-1814). A temetőben szintén a sz. Kereszt kápolnája. Fiókegyháza Pazony. Adm. *Gergelyffy Béla*. Szül. 1872.

IV. Nagykállói esperesi kerület. Esperes: *Németh Gyula*, geszterédi pléb.

1. **Geszteréd**. Alap. 1332. Temploma sz. Anna. Fiókegyházai: *Balkány*. Kápolnája sz. Lajos. Bököny, Hugyaj, Szakoly. Pl. *Németh Gyula*, esp. Szül. 1851.

2. **Hajdu-Dorogh**. Al. 1857. Temploma bold. szűz Mária szeplőtelen fogantatása. Ép. ugyanakkor. Fiókegyháza *Hajdu-Némés*, a Szentháromság templomával (1896). Adm. *Kucséra József*.

3. **Kálló-Semjén**. Ujjá al. 1810. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyháza *Birt*, a Megváltó kápolnájával. Ellátja a nagykállói plébános.

6. Levelek. Újjá al. 1770. Temploma Szentháromság. Fiókegyházai: Bessenyöd. *Ibrony*, sz. Terézia kápolnája. *Ó-Fehérvő*, sz. Erzsébet templomával. *Táb.* Adm. *Novák Béla*. Szül. 1869.
7. Nagy-Kálló. Fömlalt 1332-től. Temploma sz. Péter és Pál. Pl. *Ferentzy Bertalan*, landeki prépost. Sz. el. 1841. Sl. *Szepessy Sándor*.
8. Nyír-Adony. Újjá al. 1779. Temploma sz. György. Fiókegyháza Mihálydi. Adm. *Szepessy Antal*.
9. Nyír-Bátor. Újjá al. 1717. Temploma az Angyalok királynéja. Fiókegyházai: Bogáth, Gyulaj, Pilis-Pince, a Szentháromság kápolnájával. Pl. *Tamás Marcel*, min.-r. Sl. *Konkolyi Barna*, min.-r.
10. Nyír-Lugos. Al. 1870. Temploma sz. Erzsébet. Fiókegyházai: Encsencs, Gelse. *Nyír-Bélték*, Nagy-Lugos asszony templomával. Adm. *Truszkó István*. Szül. 1859.
11. Pöcs-Petri. Újjá al. 1771. Temploma szent Kereszt föltalálása. Fiókegyházai: Kis-Leta, *Mária-Pöcs*. Temploma bold. szűz Mária. Pl. *Hollo Mihály*. Szül. 1835.
12. Szent-György-Ábrány. Al. 1814. Temploma sz. Kereszt fölmagasztalása (1868). Fiókegyházai: *Acsád*, István király kápolnájával, Budai-Abrány, Érkenéz, Mártonfalva, Vámos-Pécs (Bihar vm.), *Bánbaza* pusztán bold. szűz Mária neve kápolnája. Adm. *Kasztl Dezső*. Szül. 1866.
13. Ujfehértó. Újjá al. 1767. Temploma Urunk mennybemenetele. Fiókegyházai: Hadház, Téglás. Adm. *Kadar Béla*. Szül. 1854.

V. Püspökladányi esperesi kerület. (Hajdú vm.) Esperes: *Zsigray János*, karcagi pléb.

1. Balmaz-Ujváros. Al. 1814. Temploma Urunk mennybemenetele. Adm. *Ujhelyi Kálmán*.
2. Böszörmény. Újjá al. 1861. Temploma sz. István király. Fiókegyháza *Felső-Józsa* sz. József kápolnájával (1897). Adm. *Sembéry Miklós*. Szül. 1868.
3. Egyek. Al. 1768. Temploma sz. József. Fiókegyháza Csege. Adm. *Sturmann Gyula*. Sl. *Szabó Ferenc*.
4. Karcag. Al. 1769. Ekkor csak egy kath. család volt a városban. Mária Terézia tizenkét kath. családot telepített be; ma a katolikusok száma már 1000-en felül van. Temploma sz. István király. Pl. *Zsigray János*. Szül. 1845 máj. 13. Sárospatakon. Adm. 1882. Demecszerben, 1890. karcagi pléb. 1897. esp. Hitoktató és sl. dr. *Kovácsóczy Kornél*, szül. 1873 dec. 1. Király-Darócon.
5. Nádudvar. Al. 1752. Temploma sz. Kereszt fölmagasztalása. Adm. *Rabecz Lajos*.
6. Püspök-Ladány. Újjá al. 1780. Temploma sz. Péter és Pál. Fiókegyházai: Földes, Saáp (Bihar vm.), *Tetellen*. A bold. szűz Mária születése kápolnájával. Adm. *Mildner Béla*. Szül. 1855 jan. 17. Adm. 1886. Leveleken, 1894. Böszörményben, 1898. Püspök-Ladányban.
7. Szoboszló. Újjá al. 1775. Temploma sz. László. Adm. *Kalocsay Gusztáv*. Szül. 1863.

PÜSPÖK-LADÁNYI TEMPLOM TORONYLON.

A SZEPESI PÜSPÖKSÉG ÉS KÁPTALAN.

NKIVALTSÁGOS szepesi prepostság már megvolt a XIII. század elején. Mikor és ki alapította, nem tudjuk, csak hogy 1209-ben már létezett s prépostja akkor Adolf volt. A szepesi préposti méltóságban az ország legkiválóbb férfait találjuk. A király s királyné udvari kancellariusai, a királyi hercegek nevelői a szepesi prépostsággal jutalmazták, s nem egy ízben mint királyi követek szerepelnek a római szentszéknél. Az egri és esztergomi káptalanok prépostjai többször a szepesi prépostságra leptek elő. A török hódoltság idejében a szepesi préposti székből állandóan megyés püspököket találunk, kik egyházmegyejük székhelyeit nem foglalhatták el.

A prépostot kezdetben a káptalan választotta; a megválasztott prépostot pedig az esztergomi érsek megerősítette. Később a királyok nevezték ki a prépostokat.

Mátyás király a kegyüri jog gyakorlatát átengedte a Szapolyai-családnak, mely a szepesi vár ura lett. A Szapolyai-család kihalta után a kegyüri jog visszaszállott a magyar királyokra, s ezentúl mindig ők gyakorolták azt.

A szent Mártonról nevezett szepesi prépostság egyenesen a szentszékeknek volt alárendelve s a szepesi prépostok mintegy püspöki joghatóságot gyakoroltak. Peres ügyekben ítéltek, a felebezés meg volt engedve az esztergomi érsekhez, egyházi zsinatokat hívtak össze olyképen, hogy a kik az érseki egyház-zsinatokon résztvenni akartak, azt szabadon tehettek, egyházlátogatásokat végeztek, a szepesi plébánosoktól székepenzt (cathedralium) szedtek, szent Márton colleg. egyház kanonokjait kinevezték vagy kinevezés vegett az esztergomi érseknek bemutatták, a püspöki jelvényeket használták, az egész szepesi kerületet nem az esztergomi érsek nevében, hanem saját nevükben kormányozták.

Legnagyobb fényt akkor erte el a szepesi prepostság, midőn Jakab prépost 1291-ben a püspöki címet s jellegét szerezte meg a prepostságnak, úgy hogy a szepesi egyház címére (ad titulum fecit. Scepus) püspökké föl is szentelték. A püspökség azonban utódjaira nem szállt át. I. Lajos király közbenjárt ugyan VI. Kelemen papának, hogy a szepesi prepostság helyett püspökség állhassék, e törekvése azonban az esztergomi érsek ellenállásán hajótörést szenvedett.

A XVI. századtól kezdve a prepostság kiváltságos helyzete fokozatosan elhalványult és a prépost lassankint az esztergomi érsek közvetlen főnhatosága alá került.

A prepostsággal egyidejűleg szerveztetett a tarsas káptalan. Kezdetben negy tagból állott, kik a prépost tanácsát képezték és a sz. Márton egyházának tiszteletére adott jövedelmek felét élvezték.

Az ugynevezett káptalani méltóságokat, a olvasó-, az éneklő- és orkanonokságot Mátyás prépost (1231–1258) alapította s Benedek esztergomi érsek (1251–1262) megerősítette. A káptalan rendezését befejezte Lukács prépost (1282), ki a már létező negy kanonoki stallumhoz még hat újat alapított s főntartásukra saját dezmájának egy részét átengedte.

A tatárok pusztítása alatt a káptalan levéltára is a lángok martaleka lett s a káptalan templo-

1600-ig épséggel állt, de a tatárok elvonulása után IV. Béla király kegyéből sokra építette. 1604-ben újra fölépült. A husziták pusztítása idejében a levéltárat Rozgonyi Simon bíró érsek a szepesi várba vitette, mely azonban a csehok kezébe kerülvén, az okiratok, melyek a szepesi nemesi levéls a káptalanra vonatkozó fontos irat volt, elvesztek.

Mint hogy a káptalan sok ellenséges támadásnak volt kitéve, Hetessi Pethe Márton prépost 1598-ban fallal vétette körül. Mindazáltal a Boeskey-, Bethlen-, Rákóczy- és Tökölyi-lázadások alatt sokat kellett szenvednie a káptalannak.

A Szepességben a tatárok betörése előtt kevés plébánia létezett. A szászok azonban letelepítésük után plébániákat is létesítettek, úgy hogy a XIII. század közepén több mint negyven plébánia volt.

A szászoknak különben is kiváltságos helyzetük volt. V. István 1271-ben kelt szabadalomlevelében egyéb jogok közt a plébánosválasztás jogát is megadta városaiknak. A városok pedig lelkészeik főtartására a dézsmát engedték át nekik. A szabad plébánosválasztás jogát a községek akkor is megtartották, midőn Zsigmond király 1412-ben a Regalium Parochorum 24 községe közül 13-at Lengyelországnak elzálogosított. Mióta 1772-ben a 13 szepesi város és Gnédza, Lubló és Podolin városok újra Magyarországhoz csatoltattak, a magyar király, mint legfelsőbb kegyúr (a pénzügyminiszterium által) gyakorolja a prezentálás jogát.

A 11 város, mely a 24 királyi város szövetségéhez tartozott, de el nem zálogosított, megtartotta a szabad plébánosválasztás jogát, még akkor is, mikor Mátyás király 1465-ben azokat Szapolyai Imrének adományozta. A Szapolyai-család kihalta után a városok adományozás útján 1527-ben a Thurzó-családra mentek át, utánuk pedig 1638-ban Csáky István gróf kapta a szepesi várat a 11 várossal együtt. E városokban, a kath. vallásra való visszatértük után, a Csáky-család gyakorolja a prezentálás jogát.

A szepesi lelkészek a németországi egyetemekkel való állandó összeköttetésük útján a német hitújítókkal is összeköttetésben lévén, hamar hívei lettek a protestantizmusnak. A plébánosok jövedelmét, a tizedet, lefoglalták a lutheranusok, sőt még a prépost javadalmát is világiak foglalták le.

Az új tanok követői nagy pártfogót találtak Thurzó Szaniszlóban, a szepesi vár urában. A 24 város szövetsége 1582-ben Csütörtökhelyen hamvazó szerdán tartott gyűlésén ünnepélyesen is kimondta, hogy az ágostai hitvalláshoz ragaszkodik.

A 24 város szövetségének tagjai sok tekintetben még alávetették magukat a prépostnak. Thurzó Kristóf ösztönzésére azonban 1614-ben Lőcsén külön szervezkedtek és szuperintendens választottak, nevezetesen Nylander István váraljai lelkészt. Forgách esztergomi érsek Szepeshelyre érkezvén, azonnal tiltakozott az újítások ellen. Mint hogy a lengyel kormány szintén tiltakozott az újítások ellen s nem engedte meg, hogy a 13 városban szuperintendens legyen, Nylander lemondott anélkül, hogy bárminő szuperintendensi jogot gyakorolt volna.

A kath. vallás buzgó védelmezője volt az akkori lublói vár kapitánya, ki fogadalmat tett, hogy a szent helyekhez zarándokol abból a célból, hogy a Lubló körül fekvő egyházak visszaszereztesse. Midőn 1615-ben a 13 elzálogosított városban körutat tett, kísérletet tett a templomoknak visszafoglalására, de ez alkalommal csak a gnédait tudta visszaadni a katolikusoknak. Bethlen Gábor erdélyi fejedelem alatt üldözésnek voltak kitéve a kath. lelkészek s Hoszutóthy László prépost is kénytelen volt Lengyelországba menekülni.

A visszatérítés munkáját nagyban előmozdította Bársony György (1663–1675) prépost.

A templomok visszaszerzésére is csak 1671-ben tettek meg a komoly lépések, bár már a 1648-iki országgyűlésen a katolikusok nem mulasztották el a tőlük jogtalanul elvett templomokat vissza követelni s ennek folytán egynehány templomot vissza is foglaltak. Mihály lengyel király 1671. ún. 24-én Varsóban kelt nyílt parancsa értelmében megengedte a 13 város kath. lakóinak, hogy a templomokat a «disszidensekkel» közösen használják azzal a kikötéssel, hogy ha

a 13 város ágostai hitvallású lakói e rendeletnek ellenszegülni, avagy azt kijátszani merészkednének, nemkülönb ha az Isten, a szentek, a király személye ellen és a kath. klérus ellen káromkodásokat szörnának. 13.000 arany birság mellett mindennemű szabadalmaikat, a templomok közös használatát, a kápolnákat, iskolákat, plébániákat, az egyházi alapítványokat örök időkre elveszítik, minisztereik (lelkészeik) pedig a 13 szepesi városból kiutasíttatnak. Az isteni tisztelet végzését e városokban pedig a kegyesrendi atyákra bízta.

A SZEPESI KÁPTALAN
REGIBB FECSÉTFE.

A templomok ügyében eljáró magyar és lengyel vegyesbizottság 1674 április 24-én a 13 szepesi városban levő lutheránus lelkészeket Magyarországból kitiltotta. Ennek alapján Lubomirszky Szaniszló lengyel király meghatalmazottja, Suchodolszky megbízta Bársony szepesi prépostot, hogy a 13 városban a templomokat visszafoglalja. A prépost erélyesen fogott hozzá a templomok visszafoglalásához, minek következtében azok nemsokára a katolikusok birtokába kerültek.

Az evangélikus lelkészek legnagyobb része a száműzést választotta s nem írta alá a reverzalásokat, melyek szerint magukat a király iránti hűségre kötelezik. Ezzel megszűnt az a szövetség, mely századokon át a szepesi prépostság területén főnnállott s oly sok kiváltságot élvezett.

A Rákóczy-féle mozgalmak idejében a protestánsok ismét több templom birtokába jutottak s az evangélikus lelkészek megújították a 24 város szövetségét s 1705-ben Késmárkon Rákóczynak esküdtek hűséget. A 13 város külön szeniorátust alakított «Szepesi 13 városi esperesség» cím alatt, mely az ág. ev. egyház legújabb beosztásáig főnnállott.

Sigrai János szepesi prépost által (1696–1718) 1700-ban megéjtett visitatio canonica jegyzőkönyve szerint a kath. egyház már a megújulás jeleit mutatja. Ekkor a szepesi prépostsághoz tartoztak: Szepeshely (10 filiálissal), Lőcse és Késmárk kir. városok, Lubló városához tartozó 13 város szövetsége, a bányavárosok szövetsége (6 plébánia), az alsóhernádi szövetség (12 pléb.), a felsőhernádi szövetség (19 pléb.), az alsópoprádi (6 plébánia), a dunajeci (11 pléb.) és a görög katolikusok szövetsége (10 pléb.)

A prépostság majdnem 600 éves főnnállása után az az ismételten megújuló törekvés, hogy a Szepességen állandó püspökség szerveztessék, végre Mária Terézia elhatározásából megvalósult. VI. Pius pápa hozzájárulásával a szepesi prépostság püspökséggé emeltetett, joghatósága kiterjesztett a szepesi prépostsághoz régóta tartozott szepesi főesperességen kívül még a lipői és árvi főesperességekre, melyek az esztergomi érsekségből a szepesi püspökséghez csatoltattak.

A püspökség szervezése után Szalbek Károly váci kanonok s nagyprépost, fölszentelt nemesini püspök s váci püspöki vikárius neveztetett ki püspöknek. Püspöki székének 1776. évi nov. 11-én, az egyházmegye védőszentjének napján történt elfoglalása után hozzálátott az új egyházmegye viszonyainak rendezéséhez. Kiváló gondját képezte a papnevelés s Mária Terézia hozzájárulásával megalapította Szepeshelyen a papnevelő-intézetet.

Gr. Révay József nagy érdemeket szerzett az egyházmegye rendezése körül. Utóda, br. Brigido Mibály, kit 1806-ban neveztek ki, I. Ferenc királytól megnyerte a szepesi káptalan részére a kitüntető jelvény megadását, a vörös-fehér sávós selyemszalagon függő és szent Márton képét viselő keresztet. A papnevelő-intézet építését folytatta s 1810-ben befejezte. 1816-ban bekövetkezett halála után a nagyesszé Pyrker László, a későbbi egrői érsek és velencei patriárka lett szepesi püspök. Ez Szepeshelyen tanítóképző-intézetet alapított. De már 1821-ben el kellett hagynia székét, kineveztetvén velencei patriárkának.

A SZEPESI KÁPTALAN ÚJABB
FECSÉTFE.

Utóda 1823-ban *Balik József* esztergomi kanonok lett, aki részben a papság hozzájárulásával megalapította az egyházmegyei alapot. Nem feledkezett meg a püspöki uradalom szegény özvegyeiről és árváiról sem, alapítványt tett le számukra. A tanítók segélyalapját, a tanítóképző-intézet alapját, az elaggott és beteg papok segélyalapját növelte. Meghalt 1847-ben, élete 90-ik évében.

Jekelfalussy Vince, a későbbi székesfejérvári püspök nem foglalta el székét. Utóda *Zaboyatzky László*, majd 1871-ben *Samassa József* egri érsek lett, őt csakhamar *Császka György* követte, akit 1891-ben kalocsai érsekké nevezett ki Ő felsége. Erdemeit élete történetében méltatjuk

A szepesi káptalan tagjai 1901-ben:

Nagyprépost: *Liptay Ferenc*, novii v. püspök, mezőtelegdi apát, aranymisés. Szül. 1814 szept. 16. Krompachon. 1842. püsp. titkár, 1851. poprádi adm., szentszéki tan., 1858. pléb. Poprádon, 1863. kanonok, 1870. apát. 1874. tanítóképző-int. igazg., 1880. nagyprépost, 1881. p. prel., 1888. v. püspök.

Olvasókanonok: Dr. *Richnavszky Pál*, p. prel., bucsáni apát, püsp. vikárius. Született 1836 nov. 25. Kolacsón. 1858. theol. tanár, 1873. t. kanonok, 1875. szentszéki tan., 1880. kanonok. 1894. p. vikárius.

Éneklőkanonok: *Landiger Antal*, menedékszírti prépost. Szül. 1827 május 27. Poprádon. 1854–1867. löcsei gimnáziumi tanár, 1868. u. o. igazg., 1870. leibici pléb., 1873. prépost, 1881. kanonok, 1882. szepeshelyi pléb.

Órkanonok: *Fertsek Nándor*, p. prel., tormovai apát, püsp. irodaigazgató. Szül. 1846 november 28. Iglón. 1873. egyházm. levéltáros, 1874. titkár, 1876. irodaig., 1879. liskófalusi pl., 1881. t. kanonok, 1883. ismét irodaigazg., kanonok, 1886. apát, 1892. prel.

Székesegyházi főesperes: *Popovich László*, oldalkanonok, tisztessölgvi apát. Szül. 1830 nov. 16. Zsegrán. 1869. kluknói pléb., 1876. esperes, 1889. kanonok, 1891. apát.

Árvai főesperes: Dr. *Zimmermann Ignác*, hunfalvi prépost. Született 1843 szept. 6. Szomolnokhután. 1870-ben löcsei hittanár, 1874-ben Bécsbe ment az Augustincumba, 1879. lelkiig., 1890. kanonok, 1898. prépost.

Liptói főesperes: *Hillay Neit*, krompachi prépost, főtanfelügyelő. Szül. 1837 június 27-én Iglón. 1861. papnevelő-int. tanár, 1868. hittanár Löcsén, 1881. menhardi pl., 1892. kanonok, 1898. prépost.

Mesterkanonok: *Uradzky József*, háj-szent-lőrinci prépost. Szül. 1827 febr. 26. Krompachon. 1855. pléb. Izsakfalun, 1876. adm. Szepesváralján, 1889. prép., 1891. iglói pléb., 1893. kanonok.

Horváth Viktor, a papnevelő-intézet igazgatója. Szül. 1848 nov. 28. Szepes-Váralján, 1874. egyházm. levéltáros, 1876. szentszéki aljegyző, theol. tanár, 1879. püsp. titkár, 1891. papnevelő-int. igazg., 1895. kanonok. Munkát írt a szepesi székesegyházról.

Zvada Ferenc, mézskuti apát. Szül. 1846 jan. 22. Rózsahegven. 1871. püsp. szertartó, 1873. jablonkai pléb., 1899. apát, 1900. kanonok.

1901. KALTAJA DE
JUVENAL.

1901. SZEPESI SZÉKESEGYHÁZ
TIMBRUM.

DR. SZMRECSÁNYI PÁL,
SZÉPESI PÜSPÖK.

DR. SZMRECSÁNYI PÁL, SZEPESI PÜSPÖK.

SZÜLETTE 1816. évi május hó 2-ikán a sárosmegyei Daróc községben. Csaladjának őse I. Miklós, aki 1290 körül élt és akinek nagyatyja, Lőrinc, résztvett 1211-ben a Sajó mellett a tatárok ellen vívott utközetben. Erdemeinek jutalmául IV. Béla királytól a nemesi címert kapta és egy kies fekvésű falut Liptó megyében, Szmrecsánt. Innen a Szmrecsányi név is és a nemesi előnév.

A püspök atyja Szmrecsányi Ódon, anyja Berzeviczy Mária bárónő volt, báró Berzeviczy Vincének leánya, akiben kihalt a Berzeviczy-család bárói ága. Testvérei közül többen nyilvános tisztségben szolgálnak vagy szolgálták a hazát.

A nagyreményű Pál középiskolai tanulmányait részint Kassán és Eperjesen, részint Egerben végezte, itt már mint az egri papnevelő-intézet növendéke. A hittudományi tanfolyamot az egri érseki liceumban kezdte meg, majd a budapesti egyetemen folytatta és befejezte. Pappá 1869-ben szentelték.

Első segédlelkészi állomása Nyír-egyháza volt. A következő évben Maklárba küldték káplánnak. Mindkét helyen szerették plébánosai és hívei. Rászolgált ugy személyes tulajdonságaival, mint a lelkek iránt való buzgalmával. A központ figyelme így a törekvő fiatal pap fele fordult s meg 1870-ben tényleg Egerbe hívták székesegyházi hitszónoknak.

Itt lényeges fordulat állott be pályafutásában. Bartakovics érsek 1871-ben aulájába hozta levéltárosnak és iktatónak, egyúttal szentszéki aljegyzőnek, mely állásban Bartakovics utódja, Samassa is megtartotta maga mellett, kinek annak idején hallgatója és kedvelt tanítványa volt az egyetemen. 1875-ben első titkárává nevezte ki. Ezen minőségben hat évet töltött. Innen kezdve gyors futamban emelkedett az előléptetés skáláján. 1881-ben az érseki iroda igazgatója lett; ugyanebben az évben t. kanonok, 1886-ban valóságos kanonok, 1888-ban az egyházmegyei könyvtár felügyelőjévé s ugyanazon évben tyulthai címzetes apáttá neveztetett. 1891-ben érseke fölmentette irodaigazgatói tisztétől és az érseki jogliceum igazgatójává nevezte ki. Végre 1891. dec. 1-je meghozta a hirt, hogy Szmrecsányi Pál egri kanonokot a király szepesi püspökké kinevezte. A következő év márc. 27-ikén megtörtént a felszentelés.

DR. SZMRECSÁNYI PÁL SZEPESI PÜSPÖK EMLÉKÉRE

Szorg és szeretet, tudás és hit, egyházi érzület és hazafias szellem él összhangban benne. Szempillantásának szigorában ott csillámlik a szeretet sugara: tudománya a vallásos hitet tükrözi vissza; főúri hajlamainak a nép érdeke ad irányt; szíve egy ütemmel dobog egyházáért s hazájáért.

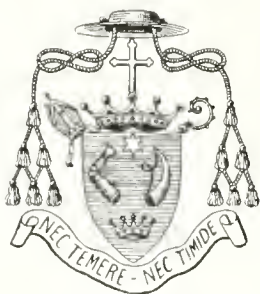
Tudományszeretetét elárulja gyönyörű és értékes könyvtára, könyvekre, folyóiratokra évenként fordított összegek. A sok szociális és széptani munka főhangon hirdeti a társadalmi kérdés és művészet iránt való élénk érdeklődését. Nagy műbarát is.

Magánéletében szerény és igénytelen. A hiú kitüntetések nem szereti, sem a maga, sem a papjai számára. Az ünnepeltetést, ahol csak lehet, kerüli. Nyájának igazi pásztora. Figyelme az egyházmegyei élet minden mozzanatára kiterjed; de ami szeretetének kiváló tárgyát alkotja, amit mindennél előbbrevalónak tart, az a lelkészet. Papjaitól e téren követeli elsősorban a rátermettséget. Az iskolaügy gondjainak különös részét alkotja, minden lehető módon és eszközzel oda-hatván, hogy a népiskolák a törvény követeléseinek megfelelően és a nép anyanyelvével összhangzatban, hazafias szellemben vezettessenek.

Bőkezűségében minden szenvedő részesül: templom, iskola, tengődő pap és tanító, tanuló, tűzkárosult, szemérmes szegény és koldus. Rövid nyolc év alatt saját pénztárából körülbelül 280.000 koronát adott ki jótékony célokra, nem tekintve a természetben nyújtott nagymérvű segélyezéseket.

A politika nem mezeje. Papjainál sem szereti. Ha mégis akár hazafias, akár egyházi érdekből e tere lépni kénytelen, elve a mérséklet; inkább békében megegyezni, mint szakítani.

A magyarok megtérése és a magyar királyság megalapítása kilencszázados évfordulója alkalmából, a budapesti magyar királyi tudomány-egyetem hittudományi karának előterjesztésére, tiszteletbeli hittudomány-doktorrá nevezte őt ki az apostoli király.

DR. SZMRECSÁNYI PÁL, SZEPESI
PÜSPÖK CIMERE.

AZ EGYHÁZMEGYE KORMÁNYZATA.

ASZEPESI egyházmegye Szepes, Arva és Liptó vármegyékre terjed ki, ennek megfelelőleg három főesperességre oszlik, tizennégy esperességi kerülettel. Plébániáinak összes száma 165. Az egyházmegye területén van 1 reális és 5 címzetes apátság, 1 reális és 13 címzetes prépostság.

Az összes egyházmegyei papság száma 217. Az egyházmegye területén van 7 szerzetes-kolostor 23 taggal, 4 apácakolostor 32 taggal. A plébániai 165 templom mellett van 103 fiókegyházbéli templom, 5 szerzetes-templom és 145 kápolna.

A papnevelő-intézet igazgatója *Horváth Viktor* kanonok. Aligazgatója *Truník András*. Szül. 1863 okt. 1. Iglón. Alig. 1893-tól. Lelkiigazgató dr. *Rolny Frigyes*. Szül. 1862 márc. 28. Szepes-Béln. Tanulmányi felügyelő dr. *Stuckner János*. Szül. 1869 márc. 22. Liptó-Szent-Ivánon.

Liceumi igazgató *Zimmermann Ignác*, kanonok. Tanárok az említett előjárókon kívül: dr. *Wülfjeur Károly*. Szül. 1854 okt. 4. Karcagon. Dr. *Jurik János*. Szül. 1866 jan. 8. Káposztafalun. *Ilöhr Ignác*. A tanítóképző-intézet igazgatója dr. *Szemann János*. Szül. 1871 jan. 4. Sz.-Mindszenten.

A kegyurak száma 34. Nagyobb kegyuraságok: O felsége 32, a vallásalap 31, az árvai uradalom 17, a szepesi püspök 6, káptalanával még 2, a br. Palocsai-Horváth örökösök 6, az eperjesi püspök és káptalana, gr. Csáky Károly utódai, gr. Csáky Antal utódai 4—4, herceg Hohenlohe-Oehringen és a Máriássy-család 3—3, a Görgey-család, Löcse és Rózsahégy városok 2—2 plébániában.

Az egyházmegye híveinek száma: 217.499. A lakosság vallásra nézve az 1901-iki népszámlálás szerint következőleg oszlik meg:

	Pleb.	R. kath.	Gör. kath.	Gör. fe.	A. v.	Unit.	Unit.	Egyéb.
Szepes vm.	88	98.183	17.878	60	21.291	583	9	6.516
Arva vm.	40	75.337	19	13	6.936	50		2.648
Liptó vm.	37	43.979	49	3	34.953	71	4	3.092
Összesen	165	217.499	17.946	76	63.180	704	13	12.256

Egyházmegyei iroda. Igazgató *Fertsek Nándor*, prel., kanonok. Titkárok: dr. *Rolny Ferenc*. Szül. 1864 márc. 2. Szepes-Béln. Dr. *Kheberich Márton*, szentszéki tan. Szül. 1869 okt. 2. Német-Lípesén.

Az egyházmegye védőszentje sz. *Márton*.

Székesegyházi főesperesség.

Főesperes: *Popovich László*, apátkanonok.

1. Szepeshely. Régi plébánia. Temploma szent Márton, egyszersmind székesegyház. Ősrégi templom. 1142-ben a sz. Márton-hegyen már templomot találtak a szászok. A mostani székesegyházat ennek alapjain 1460—1462 körül kezdték építeni. Az építkezést a pénzhány és a belső villongások többször megakasztották; de 1478-ig mégis befejezték és ez év október 25-én szentelték föl. A régi román háromhajós templomból fennmaradt az északi és nyugati fal a két toronnyal; az új építmény csücsíves. A régi templom falmaradványán látható 1317. évszámmal egy régi freskókép, melyet Henrik prépost (1316—1322) festetett s Károly Róbert diadalát ábrázolja. Az új templom hajója két pillér által három részre van osztva, a középhajó hálóboltozattal, a két mellékhajó csillagboltozattal van fődve. A hosszhajót a szentélytől két négyszögletes pilléren nyugató diadalív választja el. A szentély falait csücsíves ablakok törik át. A templom hajóinak falaiban több márványsíremlék van, köztük Váraljai Szaniszló pécsi püspöké (1548), Hetesi Pethe Márton és több más jeles préposté. Az eredetileg csücsíves stílus szárnyasoltár idők folyamán sokat szenvedett és kijavításakor veszített eredetiségéből; de Császa György érsek szepesi püspök korában az eredeti modorban helyreállította, valamint az egész templomot újra stilszerűen kifestette és díszítette. A székesegyház déli részéhez van építve a *Krisztus sz. Tésze kápolnája*, melyet Szapolyai István nádor 1488—1493. években építtetett. Fiókegyházai közül *Almásán sz. Mária Magdolna*, *Baldöcon sz. Anna*, *Lucskán* a bold. szűz Mária temploma. Pléb. *Popovich László*, apát, kanonok, foesperes. Segédlelkészek, egyúttal karkáplánok: *Sommer Bernát*. Szül. 1864 máj. 17. Iglón. *Ilöhr József*. Szül. 1873 dec. 1. Almásán.

3. Szepesváralja. Al. 1174. Temploma bold. szűz Mária születése. Fiókegyháza *Kohlbach*, szent József templomával. Pl. *Zemancsik István*, p. kamarás, szentszéki tan. Szül. 1855 dec. 24. Szepes-Váralján. Sl. *Oravec* 1869 márc. 26. Iglón.

I. Olaszi esperesi kerület.

Esperes: dr. *Vajdovszky János*, t. kanonok, szepesolaszi pléb. Hely. esperes: *Schellengh Ágoston*, mindszenti pléb.

1. Felső-Répás. Főmállt 1307-től. Temploma sz. Katalin. Fiókegyháza *Szepes-Szent-Pál*, sz. Péter és Pál templomával. Adm. *Szillay Béla*. Szül. 1868 febr. 13. Adm. 1900.

2. Felső-Szalók. Al. 1699. Temploma szent Mihály (1883). Pléb. *Marbecka András*. Szül. 1862 szept. 1. Relovban.

3. Haraszt. Al. 1740. Temploma Szentháromság. Fiókegyháza *Matejóc*, sz. Katalin templomával. Pléb. *Moys László*. Szül. 1867 ápr. 8. Liptó-Szent-Mihályon. Pl. 1895-től.

4. Kluknó. Al. 1726. Temploma sz. Katalin. Richnó fiókegyházában sz. Mihály temploma. Pléb. *Groch János*. Szül. 1853 jún. 9. 1885. pl. Pálmafalun, 1889. Kluknón. Sl. *Bajcsy György*.

5. Körtvélyes. (XIV. sz.) Temploma szent Katalin. Fiókegyháza *Vitkóc*, sz. Fülöp és Jakab templomával. Pl. *Oravec* *Béla*. Szül. 1854 ápr. 16. Csütörtökhelyen. 1883. pl. Lucsivnán, 1887. Körtvélyesen.

6. Mindszent. Al. 1502. Temploma Mindenszentek. Fiókegyházai: *Ragyóc*, sz. Antal, *Pongrácfalu*, szent Szaniszló templomával. Pl. *Schellengh Ágost*, h. esp. Szül. 1832 jan. 5. Krompachon. Pl. 1876. Hely. esp. 1889. Sl. *Sztanó Lipót*. Szül. 1876 febr. 3. Rózsahegyen.

7. Pólyanóc. Főmállt 1397-től. Temploma bold. szűz Mária. Fiókegyházai: *Harakóc*, sz. Mihály, *Korotnok*, sz. Máté templomával. Admin. *Mabályi Ignác*. Szül. 1855 júl. 4. Zubrohlován. Adm. 1890.

8. Szepes-Olaszi. Al. 1235. Temploma Ker. sz. János. Temploma becses műemlék, a XIII. századból származik. A XIV. században csúcsíves stílusban átalakították. *Kolinfa* fiókegyházában Szer. szent Ferenc temploma. Pl. dr. *Vajdovszky János*, t. kanonok, szentszéki tan., esp. Szül. 1830 nov. 1. Késmárkon. 1859. theologiai tanár, 1873. pléb. Olaszin, 1875. szentszéki tan., 1876. t. kanonok. Sl. *Elischer János*. Szül. 1873 ápr. 25. Nagy-Prónán. Ifj. *Dideczky János*. Szül. 1876 máj. 1. O-Lublón.

9. Szepes-Szent-Lőrinc. Al. 1787. Temploma sz. Lőrinc. Pl. *Hannulya Péter*. Szül. 1854 ápr. 10. Alsó-Répáson. Pl. 1886. Bjelipotokon, 1898. Szent-Lőrincen.

10. Szlatvin. Régi plébánia. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyháza *Vitkóc*, sz. Bertalan kápolnájával. Pl. *Huisz Ede*. Szül. 1865 jún. 17. Szepes-Bélán. Pl. 1898-től.

11. Velbach. Főmállt 1200-tól. Temploma sz. Péter és Pál. *Olcno* fiókegyházában Magyarország Nagyasszonya temploma. Pl. *Mindszenti Mihály*. Szül. 1856 szept. 22. Mindszente. Pl. 1888.

12. Zsegra. Al. 1245. Temploma Szentlélek (XIII. sz.). Érdekes falfestményei egész északi falát és a diadalívet borítják, egyik sz. Lászlónak legendájából a kun fejedelem által elrabolt leány megszabadítását ábrázolja. Fiókegyházai: *Dubrava*, szent János evang. templomával. *Beharóc*, *Petróc*. Sz. Márton templomával. *Olsavka*. *Szepes-Ujvár* pusztán szent Kozma és Dömjén temploma. Pléb. *Laczko József*. Szül. 1862 március 19-én Szepes-Váralján.

DR. ROLNY FERENC,
püspöki titkár, a jelen mű megírásánál
munkatárs, Szepeshelyen.

DR. FERENC,
VII. püspök, az epif. püsp. Szepeshely.

II. Lőcei esperesi kerület.

Esperes: *Beerwaldszky János*, apát, iglói pléb.

1. Ábrahámfalva. Főmállt 1383. Temploma sz. Simon és Judás. Fiókegyházai: *Farkasfalu*. Szent Anna templomával. *Lőkfalva*. Templommal. Pl. *Haber Károly*. Szül. 1834 szept. 25. Jurgovban. Pl. 1896-tól.

2. Csontfalu. Al. 1886. Temploma sz. István király. Plébános *Strissovsky Pál*. Szül. 1831 jan. 14-én Tótfalun. Pl. 1886-tól.

3. Csütörtökhely. Al. 1215. Temploma sz. László. A minoriták kolostorát 1672-ben alapította gr. Csáky István. Nevezetes a Szapolyai-kápolna, a XVI. század csúcsíves építészeti alkotásainak gyöngye. Valószínűleg Szapolyai István nádor özvegye, Hedvig építtette mauzoleumnak. A csütörtökhelyi kápolna merészebb és nyulánkabb a szepeshelyi Szapolyai-kápolnánál. A reformáció alatt a protestánsok birtokában volt. Az 1638. és 1647. országgyűlések elrendelték visszaadatását, mi végből kívülről ajtót kellett rajta törni, mert a templom, melyből nyílt, megmaradt a protestánsok birtokában. 1668-ban gr. Csáky Ferenc a minoriták gondozására bízta a kápolnát. A kápolnát újabb időben helyreállították, hogy ez lehetséges volt, abban legtöbb érdeme van a nemrég elhunyt Gmitter Alfonz minorita atyának, római magyar gyón-

tatónak es a műemlékek országos bizottságának. A helyreállítást 1901-ben fejezték be. Fiókegyháza: *Szepes-Daróc*, sz. Erzsébet; *Lengvárd*, sz. György templomával. Adm. *Belesék Kornel*, min.-r.

4. **Görgő.** (XIII. sz.) Temploma sz. Simon és Judás. Fiókegyháza: *Domány*. Sz. István vért. templomával. *Roskóc*, a bold. szűz Mária; *Köncván-Delyán*, szent Mihály kápolnájával. *Kolesó*. Bold. szűz Mária születése templomával. Pl. *Pukacs Román*. Szül. 1852 aug. 4. Szepesváralján. Pl. 1890-től.

5. **Igló.** Al. a XIII. században. Régi szép temploma Nagyboldogasszony. Ép. a XIII. században, átalakították háromhajósra és csücsüvesre a XIV. században. Ugyanitt a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása, a Szentháromság, a sz. Kereszt és a sz. Olyasó kápolnái. Pl. dr. *Beercwalds-ty János*, bóli apát, esp. Szül. 1846 máj. 19. Felső-Répáson. 1879. odorini pl., 1882. esp., 1893. apát, 1894. iglói pl. Sl. *Paydussak Máté*. Szül. 1871 nov. 16. Bobrón. *Rác Gyula*. Szül. 1869 szept. 18. Késmarkon. *Pallák János*. Szül. 1874 szept. 4. Szepes-Olaszán.

6. **Kis-Hnilec.** Al. 1808. Temploma sz. Kereszt (1885). Fiókegyháza: Bindt, Rosztok, *Jerobután* a bold. szűz Mária kápolnája. Pl. *Jablonszky András*. Szül. 1861 jan. 2. Jablonkán.

7. **Lőcse.** Régi plébánia. Temploma sz. Jakab. Épült 1245. és a következő években, háromhajós bazilika-stílusban, egyes részleteit később csücsüves stílusban átalakították. 1567-től 1673-ig az evangélikusok bírták, míg I. Lipót rendeletéből Bársony György prépost vissza nem vette. 1874–1876. megújították. Terjedeleme nézve vetekedik legnagyobb középkori egyházainkkal. Párját ritkító szépségű szárnvasoltára 1508-ból. A templom egváb oltárai, síremlékei, padjai mind remek műemlékek; a templom a keresztény művészetnek valóságos muzeuma. Ritka szépségű Haviboldogasszony oltára. Kivüle a minoriták, hajdani jezsuiták Szentlélek temploma; most gimnáziumi templom; a fogházban Nep. sz. János kápolnája (1855), a felső temetőben a szent Kereszt, az alsóban Borr. sz. Károly kápolnája (1846). A Lőcse melletti Mária-hegyen Haviboldogasszony tiszteletére 1247-ben emelt kis kápolna helyett 1766-ban új templomot emeltek. Az ottani kegyszobrot népes buesujárásokban keresi föl a messze környék július 2-án és nyolcadán. 1842-ben itt gör. kath. kápolnát is építettek. A kegyszobrot a protestánsok üldözése alatt a hívek elrejtették a város falaiba, ahonnan csak 1698-ban került napfényre. Pl. *Kompányik Celestin*, szentszéki tan., garam-szt-benedeki c. apát. Szül. 1848 márc. 22. Bobrón. Pl. 1886., apát 1889. Sl. *Cserny Antal*. Szül. 1871 márc. 7. Szepesváralján. *Illecskó Lajos*. Szül. 1876 okt. 5. Lőcsén.

8. **Márkusfalva.** Al. 1280. Temploma sz. Mihály. Fiókegyháza: *Teplieska*. Bold. szűz Mária születése templomával. Leszkovján, *Kotterbach*. Sz. Kelemen kápolnájával. Ollyse. Pl. *Kern Gyula*. Szül. 1859 január 8-án S.-A.-Uj-helyen. Pl. 1885-től. Sl. *Hiteba János*.

9. **Nagy-Hnilec.** Al. 1808. Temploma bold. szűz Mária (1897). Fiókegyháza Gömör-N.-Hnilec. Adm. *Missik István*. Született 1843 dec. 1. Andrásfalun. Adm. 1874-től.

10. **Odorin.** (XIII. sz.) Temploma szent Miklós. Fiókegyháza: *Dénesfalu*. Sz. Mária Magdolna; *Jannik*, sz. Bertalan templomával. Pl. *Omais István*. Szül. 1864 nov. 4-én Szomolnokhután. Pléb. 1894-ben Szlatvinban, 1896. Odorinban.

11. **Pálmafalu.** Al. 1787. Temploma bold. Szűz szeplőtelen fogantatása. Fiókegyháza *Kurimján*. Sz. Quirín templomával. Adm. *Kubasch Viktor*. Született 1867 okt. 3. Polyanócon. Adm. 1895.

12. **Szepes-Sümeğ.** Régi pléb. Temploma sz. Kereszt. Fiókegyháza *Illéstalva*, a Fájdalmas Szűz templomával. A plébániához tartozik a Sans-Souci nevű magános sz. Kereszt-kápolna. Pl. *Klein József*. Szül. 1844 febr. 9. Podolinban. Pl. 1879-től.

13. **Zavada.** Al. 1787. Temploma sz. Anna. Fiókegyháza *Ulozsa*. Ker. sz. Janos templomával. Adm. *Draboth János*. Szül. 1871 dec. 9. Lőcsén. Adm. 1897.

14. **Szepes-Sümeğ.** Fiókegyház romló. Agyaróca.

III. Savnikai esperesi kerület. Esperesi: *Kuninszky Vince*, lethánfalvi pléb.

1. **Istvánfalu.** Al. 1787. Temploma Nagyboldogasszony. *Stracena* fiókegyházában szent Mária Magdolna kápolnája. Adm. *Almásy István*. Szül. 1872. jan. 5. Rózsahegyen.

2. **Káposztafalu.** Régi plébánia. Temploma sz. Lőrinc. Ugyanitt Nep. sz. János és sz. Borbála kápolnái. *Bethlenfalva* fiókegyházában sz. Kozma és Dömjén temploma. Pl. *Raub József*. Szül. 1824 október 29. Rozsnyón. Pléb. 1869. A koronás arany érdemkereszt tulajdonosa. Sl. *Kucsera Károly*. Szül. 1863 május 1-én Turján (Trenesén vm.).

3. **Kubach.** Régi plébánia. Temploma sz. Mihály. *Kraczan* fiókegyházában sz. Erzsébet temploma. Pléb.

Jekelichovszky János. Szül. 1848 nov. 19. Podolinban. Pl. 1899. Sl. *Kapitány Ambrus.* Szül. 1875 szeptember 10. N.-Bohrócán.

4. Lethánfalva. Régi plébánia. Temploma Mindenszentek. Fiókegyházai: Hadusfalu. *Tamásfalu*, szent Mihály, *Arnótfalu*, sz. Ilona templomával. Pl. *Kussinszky Vince*, esp. Szül. 1839 ápr. 2. Szepes-Olaszín. 1868. pl. Hanusfalván. 1899. Lethánfalván. Sl. *Lipsei János.*

5. Luesivna. Régi plébánia. Temploma sz. Márton. Fiókegyházai: *Alsó-Szunyava*, Mindenszentek, *Felső-Szunyava*, sz. Miklós templomával. Pl. *Handlovics József.* Szül. 1854 febr. 9. Szepes-Olaszín. Pl. 1887-től.

6. Savnik. Al. 1601. Temploma bold. szűz Mária születése. Hajdan ciszterci apátság. A savniki várban, mely ma püspöki kastély, az Angyali üdvözlés temploma. A várat 1692-ben a jezsuiták kapták, fölösztatásuk után Mária Terézia 1776-ban az új szepesi püspökségnek adta. Pléb. *Kahanyecz Mátyás*, szentszéki tan. Született 1823 szept. 18. Görögön. 1872. pl. Liptó-Szent-Andráson. 1888. Savnikon.

7. Svábóc. Al. 1248. Temploma sz. Fülöp és Jakab. Sz. László legendájának jeleneteit ábrázoló értékes régi falfestményei vannak. A diadalíven az utolsó ítélet. A Lándzsásfaluvál közös *Szent-Andráson* szent András temploma, *Kissőcön* sz. Mária Magdolna kápolnája. Pl. *Kurucz András.* Szül. 1839 okt. 20. Javorinán. Pl. 1874.

8. Szepes-Teplie. (XIV. sz.) Temploma Szentháromság. Pl. *Kaczvinszky József.* Szül. 1867 március 29. Lethánfalván. Pl. 1898.

9. Szepes-Véghely. Régi eredetű. Temploma Ker. sz. János. Pl. *Csurják Lajos.* Szül. 1865 június 16. Liptó-Szent-Miklósön. Plébános 1899.

10. Vidernik. Régi plébánia. Temploma sz. Simon és Judás. *Szepes-Jánosfalu* fiókegyházában sz. Katalin temploma. Pléb. *Majercsák Mihály.* Szül. 1862 szeptember 23. Kis-Szalókon. Pl. 1892.

11. Vikartóc. Al. 1794. Temploma sz. Márton. Plébános *Teschler Béla.* Szül. 1868 ápr. 23. Almáson. Plébános 1900.

PLÉBÁNIAI TEMPLOM A MÁRIA-TEPLOMMAL ÉS A PLÉBÁNIA-HÁZAI, SZEPES-OLASZÍN.

IV. Felkai esp. kerület.

Esp.: *Breznyák János*, nagyszalóki pléb.

1. Batizfalu. (XIII. sz.) Temploma Mindenszentek. *Gerlachfalva* fiókegyházában a sz. Kereszt földmagasztalása, *Menguszfalván* szent Tamás apostol temploma. Pléb. *Schürger Ödön.* Szül. 1869 december 29. Nagyszöllösön.

2. Felka. Al. 1245. Temploma sz. János evang. (XIII. sz.). Pléb. *Pollágh Károly*, aranymisés, szentszéki tan. Született 1816 nov. 3. Lőcsén. Pl. 1845. Gombáson, 1879. Kubachon, 1884. Felkán.

3. Gánóc. Al. 1308. Temploma sz. Mihály. Ellátja a svábóci plébánia.

4. Hunfalu. Al. 1247 körül. Temploma sz. Kereszt. *Nagy-Lomnic* fiókegyházában sz. Katalin temploma. Pl. *Jaczkó István.* Szül. 1839 dec. 26. Lőcsén.

5. Izsákfalva. Al. 1245 körül. Temploma szent Miklós. Plébános *Kubik János.* Született 1860 febr. 25. Mindszentén.

6. Matheóc. Al. 1231 körül. Temploma szent István király. Pl. *Mibálik János.*

7. Müllenbach. Al. 1246 körül. Temploma szent Margit. Fiókegyházai: *Ó-Tátrafüred*, a boldogságos szűz Mária szeplőtelen fogantatása; *Felső-Erdőfalva*, szent Péter és Pál templomával. Plébános *Grincovszky Agoston.*

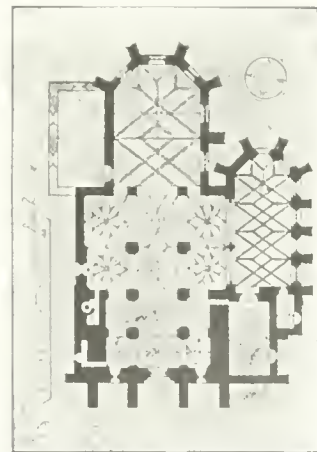
8. Nagy-Szalók. Al. 1245 körül. Temploma szent András. Fiókegyházai: *Alsó-Erdőfalva*, az Angyali üdvözlés; *Alsó-Tátrafüred*, sz. István és sz. László templomával. Pl. *Breznyák János*, esp.

9. Poprád. Al. 1245 körül. Ugyanaz időből eredt sz. Egyed temploma, értékes régi falfestményekkel (sz. Márton sz. lordy). Fiókegyháza *Sztráza*, Ker. szent János templomával. Plébános *Andreidesz György*. Segédpléb. *H. János Károly.*

10. Szepes-Szombat. Al. 1244. Temploma sz. György, ugyanazon időből. Remek oltárai jókarban fennmaradtak. Pl. *Szedélyi Károly*, szentszéki tan. Szül. 1846 ápr. 13. Sz.-Szombaton. 1876. polyanóci pléb., 1879. leányisk. igazg. Szepes-Olaszín, 1888. szepes-szombati pléb.

V. Késmárki esperesi kerület. Esperes: *Laufik Ferenc*, prépost, késmárki pléb.

1. Béla. Al. 1092. Temploma sz. Antal apát. Pl. *Begala Sándor*. Szül. 1839 márc. 3. Savnikon. 1873. pl. Nedecen, 1874. esp., 1894. bélai pléb. Sl. *Starosztovičs János*.
2. Bussóc. Régi plébánia. Temploma sz. Lőrinc. Pl. *Spiriczsa Ferenc*. Szül. 1861 nov. 30. Krompachon.
3. Durand. Al. 1226. Temploma szent Mátyás. Pléb. *Scheffsik János*. Szül. 1844 augusztus 20. Almáson.
4. **Holló-Lomnic**. Régi plébánia. Temploma szent Katalin. Fiókegyháza *Szent-György*. Sz. György templomával. Adm. *Hägner Rudolf*. Szül. 1859 febr. 17. Trsztenán. Adm. 1891 óta.
5. **Késmárk**. (XIV. sz.) Temploma sz. Kereszt fölmagasztalása. Háromhajós, csúcsives. Építeni kezdték 1444-ben, befejezték körülbelül 1498-ban. Az egyházmegye legtekintélyesebb templomai közé tartozik. Híres szobrászati mű a hajdani gerendakereszt, mely jelenleg a főoltáron van. Fiókegyházai: *Késmárk-Rökusz*, szent Márton, *Nagy-Eör*, szent Anna, *Keresztfalva*, Krisztus Urunk születése, *Förberg*, sz. Márton, *Kis-Szalók*, sz. Mihály templomával. Pl. *Laufik Ferenc*, csudányi prépost, esperes. Született 1815 november 16. Tótfalun. 1876. plébános Kuklőfalun, 1892. Késmárkon, 1901. prépost. Sl. *Lang Jakab*. Szül. 1870 júl. 17. Müllnbachon. *Dolyák Márton*. Szül. 1869 okt. 25. Savnikon.
6. **Landek**. Al. 1313 körül. Temploma sz. Miklós. Pl. *Deutsch Gyula*. Szül. 1839 április 14-én Szepes-váralján. Pl. 1872 óta.
7. **Leibic**. Al. 1248. Templom Nagyboldogasszony. Ugyanitt a Szentlélek temploma. Pléb. *Harencsár József*, t. kanonok, szentszéki tan. Született 1859 aug. 26. Iglnon. 1885. szentszéki jegyző, püspöki szertartó, 1890. t. pápai káplán, 1891. püspöki titkár. Pl. 1901 óta. Sl. *Boháresik Sándor*. Szül. 1869 dec. 21. Gánócon.

V. SZEPESVÁRALJAI SZERKESZGÉNY ALAPRAJZA.

SZEPES-OLASZII RÉGI TORONY.

purifikációja. *Viborna* fiókegyházában sz. Orsólya temploma. Pl. *Greschik Rudolf*. Szül. 1857 ápr. 1. Löcsén. Pl. 1886 óta.

12. **Zsdjár**. Al. 1693. Temploma Szarlósboldogasszony. Adm. *Haber Pál*. Szül. 1842 jan. 23. Adm. 1891.

VI. Nedeci esperesi kerület. Esp.: id. *Haber Ferenc*, krompachi pl.

1. **Alsó-Lapos**. Főnnállt 1774. Temploma szent Quirinus. Pléb. *Kompányik Ferenc*. Szül. 1864 szept. 7-én Bobrón. Pl. 1895 óta.
2. **Felső-Lapos**. Al. 1660. Temploma sz. Péter és Pál. Ugyanitt sz. Flórián kápolnája, a temetőben Pád. szent Antal kápolnája. Fiókegyháza Kis-Lapos. Adm. *Szkalszky Ede*. Szül. 1875 nov. 15. Kis-Lipniken.
3. **Fridman**. Al. 1073. Temploma szent Péter és Pál. Ugyanitt a Kármelhegyi bold. szűz Mária, Szarlósboldogasszony és sz. Flórián kápolnák. Fiókegyháza Falstún. Pléb. *Ritzinger János*. Szül. 1841 ápr. 12. Hunfalun. Pl. 1872. Mátvásfalun, 1874. Fridmanban.
4. **Jurgov**. Régi plébánia. Temploma sz. Sebestyén. Fiókegyházai: *Csarmagura*. Temploma Szentháromság; ugyanitt Ker. sz. János kápolnája. *Javorina*. Sz. Anna templomával. Adm. *Kubaszák Antal*. Szül. 1865 nov. 11. Zubrohlaván. Adm. 1896.
5. **Kacvin**. (XIII. sz.) Temploma Mindenszentek. Ugyanitt a Szentháromság és sz. Anna kápolnák. Pléb. *Pataky János*. Szül. 1856 jún. 18. Szepesváralján. Előbb richvaldi pléb.

HARENCSÁR JOZSEF,
t. kanonok, plébános, Leibic.

6. Krompach. Al. 1278. Temploma sz. Márton. Fiókegyháza Durstín. Pl. id. *Huber Ferenc*, esperes. Született 1842 máj. 7. Alsó-Laposon. Pl. 1875 óta.
7. Nagy-Frankvágása. Al. 1748. Temploma sz. Miklós. Fiókegyházai: Kis-Frankvágása, Oszturnya. Plébános ifj. *Huber Ferenc*. Született 1848. okt. 6. Relovban. Pl. 1897 óta.
8. Nedec. (XIII. sz.) Temploma sz. Bertalan. Pl. *Gorrek Béla*. Szül. 1864 december 29-én Iglóbután.
9. Tribs. Al. 1769. Temploma sz. Erzsébet. Plébános *Nagy Mihály*. Született 1834 aug. 30. Kacvinban.
10. Uj-Béla. (XIII. sz.) Temploma szent Katalin. Adm. *Rajcan Ferenc*. Szül. 1864 ápr. 2. Liptó-Ujvárot.

VII. Ófalvi esperesi kerület.

Esperes: *Hillay Jakab*, mátyásfalvi pléb.

1. Hanusfalva. (XIII. sz.) Temploma sz. András. Fiókegyháza Jezerszko. Pl. *Krúvecz Péter*. Szül. 1870 máj. 11. Liptó-Szent-Andráson. Pl. 1899 óta.
2. Helivágás. Al. 1781. Temploma Szarlósboldogasszony. Pl. *Soffrankó Pál*. Szül. 1844 jún. 24. Körtvélyesen. Adm. 1883 óta.
3. Lechnic. Al. 1278. Temploma sz. Jodók. Ide tartozik a Vörös-kolostor (hajdan karthauzi kolostor, ép. 1319.) Páduai sz. Antal templomával. Pléb. *Mihályik Mihály*. Született 1863 szeptember 12-én Szepesváralfján.
4. Lessnitz. Régi plébánia. Temploma sz. Mihály. Adm. *Cseh János*. Szül. 1872 dec. 31. Szepes-Sümegen.
5. Mátyásfalu. Al. 1659. Temploma sz. Péter és Pál. Fiókegyháza *Giebel*. Bold. szűz Mária és sz. József kápolnájával. Pl. *Hillay Jakab*, esp. Szül. 1841 jan. 17. Iglón. Pl. 1871. Esp. 1879.
6. Relov. Al. 1787. Temploma sz. Kereszt főlm. Pl. *Wagner Viktor*. Szül. 1851 dec. 18. Podolinban.
7. Richwald. (XIV. sz.) Temploma Ker. sz. János. *Havka* fiókegyházában a bold. Szűz szeplőtlen fogantatása kápolnája. Adm. *Klein Ferenc*. Született 1874 március 31. Podolinban.
8. Szepes-Ófalu. Al. 1200 körül. Temploma Nagyboldogasszony. Pléb. *Bobinszky Jakab*. Született 1841 júl. 26. Gnézdában. Pl. 1879 óta.

PLLBÁNIAI TEMPLOM ES HARANG-TORONY, SZEPES-SZOMBAT.

VIII. Lubló-i esperesi kerület. Esperes: dr. *Pirhalla Sándor*, podolini pléb.

1. Alsó-Ruzsbach. (XIV. sz.) Temploma sz. Katalin. Fiókegyháza: Lackova, *Felső-Ruzsbach*. Bold. Szűz templomával. Pl. *Szmolko Ince*. Született 1843 júl. 29. A.-Ruzsbachon. Pléb. 1876. Holló-Lommicon, 1891. Alsó-Ruzsbachon. Pl. *Bednárík János*. Szül. 1839 máj. 17. Sz.-Darócon.
2. Gnézda. (XIII. sz.) Temploma sz. Bertalan. Fiókegyházai: Kamjonka, *Forbasz*. Sz. Dorottya templomával. Pl. *Pumperv József*. Szül. 1835 dec. 8. Rozsnyón.
3. Hobgard. Al. 1315. Temploma szent András. Fiókegyházai: *Lublóvár*. Temploma szent Mihály. Szádek. Plébános *Sax Lajos*. Született 1836 április 19. Sz.-Olaszím. Pléb. 1895 óta.
4. Kis-Lomnic. Al. 1682. Temploma szent Katalin. Admin. *Fedor Sándor*. Szül. 1869 május 2. Iglón.
5. Kolácskó. Al. mint h. káplán-ság 1787., plébánia 1809. Temploma sz. Mihály. Pl. *Sztassik Károly*. Szül. 1868 okt. 15. F.-Lipnicán. Admin. 1899 óta.
6. Mnisek. Al. 1787. Temploma szent Kereszt. Fiókegyházai: Pílhó, Käese, *Granasztó*. Bold. szűz Mária szeplőtelen fogantatása templomával. Adm. *Andrássovszky István*. Szül. 1866 aug. 17. Eperjesen. Adm. 1897 óta.
7. Ó-Lubló. Al. 1222. Temploma szent Miklós. Fiókegyházai: Jarembina, Littmanova. Adm. *Huszka Vendel*. Szül. 1875 okt. 20. Rózsa-hegyen.
8. Podolin. Al. 1295. Temp-

ÓFALVI KATOLAI TEMPLOM (MÁTYÁSFALVA).

loma Nagyboldogasszony. Plébános dr. *Pirhalla Márton*, esp. Szül. 1852 okt. 12-én Kismárkon. 1883. theol. tanár, 1890. pl., 1901. esp.

9. **Toppore.** Al. 1292. Temploma szent Fülöp és Jakab. Adm. *Doleschall Kornél*. Szül. 1859 máj. 11-én Szarvason. Adm. 1891.

10. **Uj-Lubló.** Al. 1308. Temploma sz. János ev. *Lublóúrdön* a sz. Kereszt fölmagasztalása kápolnája. Pl. *Csumitta János*, ker. tanf. Szül. 1856 júl. 1. Krompachon. Pl. 1884 óta.

Árvai főesperesség.

Főesperes: dr. *Zimmermann Ignác*, prépost, kanonok.

I. Trsztenai esperesi kerület. Esperes: *Pironcsák István*, t. kanonok, trsztenai pléb.

1. **Alsó-Lipnica.** Al. 1727. Temploma sz. Lukács ev. *F.-Lipnicán* sz. István kápolnája. Pléb. *Bonk József*. Szül. 1858 júl. 31. Podvilken. Pl. 1889 óta. Sl. *Pessek Antal*. Szül. 1876 jan. 24. Liptó-Szent-Miklóson.

2. **Bukovina.** Al. 1803. Temploma sz. Rozália. Adm. *Kalyánszky János*. Szül. 1849 febr. 4. Harakócon.

3. **Chizsne.** Al. 1787. Temploma sz. Anna. Pl. id. *Dideczky János*. Szül. 1845 máj. 1. Löesén. Pl. 1889 Zavadán, 1897. Chizsnén.

4. **Csimhova.** Al. 1786. Temploma szent Imre. Fiókegyházai: Vittanova, *Licszek*. Sz. Mihály templomával. Plébános *Brincsa Mátyás*. Szül. 1841 febr. 16. Fridmanban. Pl. 1899. Segédlelkész *Bleba Mária*. Szül. 1869 július 11. Liptó-Ujváron.

5. **Felső-Zsubrica.** Alap. 1787. Temploma sz. Mihály. Fiókegyháza Alsó-Zsubrica. Pléb. *Petrúška János*. Szül. 1842 jún. 19. Harakócon. Pl. 1889. Csimhován, 1898. Zsubricán. Sl. *Vojtassák János*.

6. **Hladovka.** Al. 1787. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyháza Szuchahora. Pl. *Zaják István*. Szül. 1866 dec. 25. Veszelen. Pl. 1898 óta.

7. **Jablonka.** Al. 1787. Temploma Urunk színeváltozása. Admin. *Hromada Antal*. Szül. 1872 nov. 8-án Komjátán. Adm. 1899.

8. **Oravka.** Al. 1658. Temploma Ker. szent János. Pl. *Haluska István*. Szül. 1857 máj. 27. Turdossinban. Pléb. 1889. Hradovkán, 1897. Oravkán.

9. **Pekelnik.** Al. 1787. Temploma sz. Jakab. Pléb. *Szmolko József*. Szül. 1841 ápr. 13. Alsó-Ruzsbachban.

10. **Podvilk.** Al. 1618. Temploma sz. Márton. Fiókegyházai: Szárnya, Harkabúz. Pl. *Schelling János*. Szül. 1860 dec. 30. Podbielen. Pl. 1890 óta.

11. **Trsztena.** Régi plébánia. Temploma sz. Márton. Ugyanitt a sz. Ferenciek sz. György temploma. Fiókegyházai: Brezovica, Zábido. Pl. *Pironcsák István*, t. kanonok, esp. Szül. 1844 febr. 22. Knyázán. Pl. 1871-ben Arvaváralján, 1874. esperes, ugyanakkor trsztenai pléb., 1891. szentszéki tan., 1899. t. kanonok. Sl. *Prikaszky Tamás*, sz. Ferenc-r.

12. **Turdossin.** Régi plébánia. Temploma Szentháromság. Fiókegyházai: Krasznahorka, Medvedze, Alsó-Stepanó, *Felső-Stepanó*. Bold. szűz Mária kápolnájával. Lavkó. Pl. *Zosztják József*. Szül. 1869 február 18. Dlubán. Pl. 1900 óta. Sl. *Dudasko István*. Szül. 1874 dec. 13. Löesén.

13. **Usztye.** Al. 1787. Temploma sz. Erzsébet. Fiókegyházai: Oszada, Hamry. Pl. *Andússy Károly*. Szül. 1831 szept. 21. Szepeshelyen. 1870. pl. Muttnén, 1879. Usztyen.

II. Námesztói esperesi kerület. Esperes: *Murdzsák József*, órabesai pléb.

1. **Bobró.** Al. 1788. Temploma sz. Jakab. Ugyanitt Nagyboldogasszony kápolnája. Adm. *Donay József*. Szül. 1858 márc. 14. N.-Tapolcsányban.

2. **Erdődka.** Al. 1787. Temploma Ker. sz. János. Pl. *Matuska József*. Szül. 1869 július 9-én Tvarozsnán. Pléb. 1898 óta.

3. **Hrustin.** Al. 1787. Temploma Ker. sz. János. Fiókegyházai: *Babin*. Szentlélek templomával. *Vanyovka*. Sz. Vendel kápolnájával. Pl. *Klinovszky Ágoston*. Szül. 1846 aug. 10. Rabesicán. Pl. 1883. Oláh-Dubován, 1895. Hrustinban. Sl. *Hanuska János*. Szül. 1874 aug. 21. Zólyom-Jakabfalun.

4. **Krussetnica.** Al. 1787. Temploma sz. Mihály. Fiókegyháza *Lomna*. Jézus sz. Szíve kápolnájával. Pléb. *Huross József*. Szül. 1851 márc. 20. Zubrohlaván. Pl. 1888 óta.

KATHOLIKUS ELEMIS ISKOLA IGÓN.

5. Lokea. Al. 1665. Temploma Szentháromság. Pl. *Csizmár Andras*. Szül. 1853 júl. 7. Dluhán. Pl. 1886. O. Koberan, azután Lokcán. Sl. *Stoffkő Mihály*. Szül. 1876 szept. 14. Mindszenten.
6. Mutne. Al. 1787. Temploma sz. Mária Magdolna. Pl. *Grappa Vendel*. Szül. 1844 dec. 24. Oravkán.
7. Námestző. Al. 1612. Temploma sz. Simon és Judás. Fiókegyházai: *Szlanica*, sz. Kereszt földmagasztal; *Jaszénica*, Urunk színeváltozása templomával. *Tavrecska*, Hétfájdalmú Szűz kápolnájával. Pl. *Murin János*. Szül. 1863 ápr. 21. Námestzőn. Előbb zubrohlavai pléb. Sl. *Maxián Albin*. Szül. 1877 febr. 10. Zólyom-Jakabfalun.
8. Novotny. Al. 1787. Temploma B. Sz. Mária születése. Pl. *Schwarz Vendel*. Szül. 1862 okt. 17. Námestzőn.
9. Ó-Rabesa. Al. 1771. Temploma Sárloboldogasszony. Fiókegyházai: Polhora, Szihelne. Pl. *Murdzšák József*, esperes. Szül. 1848 febr. 13. Teplicskán. 1876. rabesicai pl., 1881. esperes, 1897. órabesai pléb. Sl. *Bajor Mihály*. Szül. 1876 okt. 1. Bobrón.
10. Rabesica. Régi plébánia. Temploma Mindenszentek. Pl. *Miklusica János*. Szül. 1858 ápr. 13. Námestzőn.
11. Veszele. Al. 1754. Temploma szent Erzsébet. Pl. *Zeman Mátvás*. Szül. 1867 február 15. Vikartócon.
12. Zakameno-Klin. Al. 1758. Temploma Nagyboldogasszony. Pl. *Jójticek József*. Szül. 1861 dec. 18-án F.-Lipnicán. Pl. 1893 óta.
13. Zubrohlava. Al. 1770. Temploma sz. Péter és Pál. Pl. *Grigely Román*. Szül. 1875 febr. 22. Námestzőn. Sl. *Kriššieskő Izidor*. Szül. 1876 nov. 1. N.-Bobrón.

III. Kubini esperesi kerület. Esperes: *Balgha A. Jenő*, árvaváraljai pléb.

1. Alsó-Kubin. Al. 1380. Temploma sz. Katalin. Fiókegyháza F.-Kubin, a Szentháromság templomával. Pl. *Hjebha Péter*. Szül. 1859 febr. 21. Liptó-Sz.-Péteren. Pl. 1900-tól. Sl. *Dolyák Pál*. Szül. 1870 jan. 17. Savnikon.
2. Árva-Nagyfalu. Régi plébánia. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: *Zabress*, sz. Erzsébet; *Zsassko*, sz. Gál templomával. Párnica. Pl. *Richter János*. Szül. 1872 febr. 8. Iglón. Pl. 1900-tól. Sl. *Sterbák János*.
3. Árvaváralja. Al. 1650. Temploma Nep. sz. János. Fiókegyháza A.-Lehotka. Pléb. *Balgha A. Jenő*, esp. Szül. 1858 szept. 9. Zászkaljon. Pl. 1885., esp. 1899.
4. Bezine. Al. 1787. Temploma bold. szűz Mária. Fiókegyházai: *Knyázsa*. Sz. Simon és Judás templomával. Medzibrogy, Mokragy. Pl. *Klochány József*. Szül. 1852 aug. 8. Malatinán. Pléb. 1885. Maluzsinán, 1892-ben Malatinán, 1900. Bezinen.

5. Bjelipotok. Al. 1787. Temploma sz. István kir. Pl. *Doránszky Andras*. Szül. 1863 nov. 11. Námestzőn.

6. Chlebnic. Al. 1787. Temploma Nagyboldogasszony. Pl. *Jenő Andras*. Szül. 1868 szept. 25. Mindszenten. Pl. 1899 óta.

7. Habovka. Al. 1787. Temploma a Fájdalmas Szűz. Fiókegyháza *Zuherec*, sz. Vendel templomával. Pléb. *Hattyár János*. Szül. 1865 máj. 17. Rózsahegyén. Pléb. 1897 óta.

8. Kriva. Al. 1865. Temploma szent József. Pl. *Stefanička József*. Született 1849 dec. 1. Zázriván. Pl. 1881 óta.

9. Malatina. Al. 1798. Temploma Mindenszentek. Pléb. *Szmižsár Bertalan*. Született 1873 szept. 15-én Árvaváralján. Adm. 1900 óta.

10. Nizsna. Al. 1692. Temploma szent Gál. *Podbiel* fiókegyházában Sárloboldogasszony kápolnája. Pl. *Chmel Mihály*, kiérd. esperes. Szül. 1819 aug. 26. Kacvinban. Pl. 1845 óta. Sl. *Tomesa József*. Szül. 1871 augusztus 2-án Krembachon.

11. Oláh-Dubova. Al. 1815. Temploma szent Mihály. Pl. *Lábner Ede*. Szül. 1865 január 30-án Likavkán.

12. Paraszt-Dubova. Al. 1674. Temploma szent Mihály (1885). Fiókegyházai: *Dluha*. Sz. László kápolnájával. *F.-Lebota*. Szentháromság templomával. Pléb. *Kuchár Pál*, kiérd. esp. Született 1829 január 20. Szepesváralján. Pl. 1865-ben. 1884—1899. esp. Sl. *Dornik János*. Szül. 1876 dec. 22. Lueskin.

13. Putzó. Al. 1787. Temploma szent

UBÁNYAI TEMPLOM IGLÓN. (SZEPESMEGYE.)

Restaurálta Steindl Imre építőművész

András. Fiókegyháza *Pribiss*. Szent Katalin templomával. Adm. *Kovácsik Antal*. Szül. 1870 szept. 1. Zubrohaván. Adm. 1899 óta.

14. **Zázriva**. Al. 1748. Temploma Mindenszentek. Adm. *Brissák János*. Szül. 1866 ápr. 1-én O-Rabesán. Adm. 1901 óta. Sl. *Janečskó János*.

Liptói főesperesség.

Főesperes: *Hillay Néit*, prép., kanonok.

I. Felső-liptói esperesi kerület. Esperes: *Hlebik János*, dovallói pléb.

1. **Csorba**. Fönnállt 1222. Temploma sz. András. *Vázas* fiókegyházában Rem. sz. Antal temploma. Pléb. *Schneider József*. Szül. 1841 febr. 4. Poprádon. Adm. 1882 óta.

2. **Dovalló**. Al. 1694. Temploma sz. Márton. Ugyanitt a szent Kereszt kápolnája. Fiókegyházai: *Kokava*, sz. Simon és Judás; *Pribilina*, sz. Katalin templomával. Pl. *Hlebik János*, esp. Szül. 1843 máj. 14. Lőcsén. 1875. papn-int. alig., 1882. pl., 1892. esp.

3. **Hybbe**. Fönnállt 1637. Temploma Mindenszentek. Fiókegyházai: *Király-Lehota*, *Viebodna*. Sz. István vért. templomával. Pl. *Klimcsik Antal*. Szül. 1843 szept. 24-én. Zakomeno-Klinben. 1881. sztankováni, 1889-ben hybbei pl. Sl. *Kojda Ignác*. Szül. 1873 jún. 6. Pekelniken.

4. **Liptó-Sz.-András**. Al. 1411. Temploma sz. András. Fiókegyházai: *Benedekfalva*, *Szeles-Poruba*, *Konszka*, *Jakabfalva*. Plébános *Rovder János*. Szül. 1863 jan. 14. Ulozsán. Pl. 1893 óta.

5. **Liptó-Sz.-István**. (XIV. század.) Temploma sz. István ev. Fiókegyházai: *Magyarfalva*, *Német-Poruba*. Sz. Lukács kápolnájával. *Szent-Péter*. Sz. Péter és Pál templomával. Pl. *Platthy Zsigmond*. Szül. 1863 november 24-én Anesikfaluban. Pl. 1894 óta.

6. **Liptó-Ujvár**. Al. 1808. Templ. *Sarlósboldogasszony*. Fiókegyháza *Kis-Poruba* és *Szmikanec*. Admin. *Kropács János*. Szül. 1876 nov. 1. Dovallón.

7. **Maluzsina**. Alap. 1808.

Temploma sz. Kereszt fölmagasztalása. Pléb. *Horvath István*. Szül. 1859 május 12. Viehodnán. Pléb. 1893 óta.

8. **Teplieska**. Al. 1766. Temploma Ker. sz. János. Adm. *Borodács Andras*. Szül. 1868 okt. 27. Almáson.

LIPTÓ-SZ.-MÁRIAI TEMPLOM.

II. Közép-liptói esperesi kerület. Esperes: *Krasznecz József*, nagybobróci pléb.

1. **Alsó-Matryasóc**. Al. 1787. Temploma sz. László. Adm. *Hattala Ede*, kvaesáni pléb. Szül. 1859 jan. 27. Bártfán. Pl. 1890 óta.

2. **Bodafalva**. (XIII. sz.) Temploma sz. László. Fiókegyháza *Kis-Palugya*, sz. János evang. templomával. Pl. *Omaisz Ignác*. Szül. 1869 ápr. 30. Szomolnokhután. Előbb liptóújvári pléb.

3. **Hutty**. Al. 1787. Temploma sz. Márton. Pl. *Hromada József*. Szül. 1870 jul. 24. Rőzsahegyen.

4. **Kvaesán**. Régi plébánia. Temploma sz. Katalin. Fiókegyháza *Hosszurét*. Jézus sz. Szíve templomával. Pl. az alsómatryasóci plébános.

5. **Liptó-Szent-Erzsébet**. Al. 1339. Temploma sz. Erzsébet. Fiókegyházai: *Kelecsén*, *Király-Lubella*, *Nemes-Lubella*, *Dubrava*. Sz. András templomával. Pl. *Urvay Ferenc*. Szül. 1872 január 25. Machalfalun.

6. **Liptó-Szent-Kereszt**. (XIII. sz.) Temploma sz. Kereszt. Pl. *Kuchár Endre*. Szül. 1842 nov. 8. Szepesváralján. Pl. 1874. Arvaváralján. 1876. esp., 1883. nagyfalusi pl., 1891. szentszéki tan., 1899. liptó-szent-keresztii pléb. Irodalmilag is működik. Sl. *Bačkor Péter*. Szül. 1876 júl. 26. Német-Lípesén.

7. **Liptó-Szent-Mária**. (XIII. sz.) Temploma bold. szűz Mária. Tizenhárom fiókegyháza van. Adm. *Zerna István*. Szül. 1868 dec. 10. Nagy-Váradon.

8. **Liptó-Szent-Miklós**. Régi plébánia. Temploma sz. Miklós. Fiókegyházai: *Verbice*, *Plostin-Hlano*, *Andrásfalva*. Nep. sz. János kápolnájával. Pl. *Dörner István*. Szül. 1849 aug. 22. Szepesváralján. 1884. litoktató Bécseben a sz. Szív-kolostorban, 1889. liptóújvári, 1898. liptó-szent-miklósi pléb.

9. Nagy-Bobroc. (XIII. sz.) Temploma sz. György. Fiókegyháza: Jalóc, Pálfalva, Kis-Bobroc. *Nádasd, György* szentek. *Szmracsán*, az Angyali üdvözet templomával. Pl. *Krasznecz József*, esp. Szül. 1844 január 11-én Német-Lipcsén. 1885. szlécsi, 1892. nagybobrocói pléb., 1893. esperes. Sl. *Papp Jenő*. Szül. 1877 ápr. 15. Tiszolcon.

LŐCSÉ-MÁRIAHEGYI TEMPLOM.

14. Tarnóc. (XIII. sz.) Temploma Szentlélek. Hét fiókegyháza van. Pléb. *Kovalszky János*. Szül. 1855 dec. 28. Szepes-Ófalun. Előbb huttyi pléb.

III. Alsó-liptói esperesi kerület. Esperes: *Móser Károly*, lizskófalvi pléb.

1. Gombás. Al. 1787. Temploma sz. Kereszt. Fiókegyháza: Sossó, Fenyőháza. Pl. *Bleha János*. Szül. 1845 febr. 20. Liptó-Ujváron. Pl. 1884 óta.

2. Hrboltó. Al. 1787. Temploma sz. Katalin. Adm. *Zsilla János*. Szül. 1852 április 1-én Liptó-Ujváron.

3. Komjáthna. (XV. sz.) Temploma sz. Gál. Pl. *Králik Alajos*. Szül. 1864 febr. 11. Bobrón. Pl. 1892 óta.

4. Liptó-Oszada. Al. 1752. Temploma Ker. sz. János. A temetőben a sz. Kereszt kápolnája. Fiókegyháza: *Hlavács*. Nep. sz. János; *Korytnica-fürdőn* sz. András kápolnája. Pl. *Missuta István*. Szül. 1862 aug. 16. Lizskófalun. Pl. 1891 óta.

5. Liptó-Szent-Mihály. Al. 1787. Temploma sz. Mihály. Fiókegyháza Ivachnófalva. Pl. *Klímesák József*. Szül. 1830 febr. 19. Uj-Bélán. 1860. püsp. levéltáros, 1869. durandi, 1880. liptó-ujvári, 1889. liptó-sz.-mihályi pl.

6. Lizskófalva. Al. 1560. Temploma Urunk színeváltozása. Pl. *Móser Károly*, esp. Szül. 1835 Szepes-Váralján. 1879. pl. Gombáson, 1883. Lizskófalván. Sl. *Szlavkovszky Ferenc*. Szül. 1877 április 2-án Káposztafalun.

7. Lucski. Al. 1818. Temploma sz. Kereszt. Fiókegyháza *Kelemenfalva*, szent Péter és Pál kápolnáival. *Lucski-fürdőn* a bold. szűz Mária kápolnája. Pl. *Bázsik András*. Szül. 1866 jan. 19. Zuberecen. Pl. 1897 óta.

8. Ludrófalva. Al. 1812. Temploma Mindenszentek. Kivüle még egy ősrégi Mindenszentek temploma. Fiókegyháza: *Nemes-Ludrova*, *Nagy-Selmec*. Jézus szent Szíve kápolnáival. *Kis-Selmec*. *Kuth* pusztán Nep. szent János kápolnája. Pl. *Kekát Ágoston*. Szül. 1857 júl. 16. Rózsahegyén. Pl. 1884 óta.

9. Luzsna. Al. 1787. Temploma Szentháromság. Pl. *Rovder István*. Szül. 1853 jan. 2. Zavadán. Plébános 1886 óta. Sl. *Háber András*.

10. Likavka. Al. 1884. Temploma sz. György. Fiókegyháza *Szent-Márton*. Temploma sz. Márton. Pléb. *Janovcsik István*. Szül. 1857 szept. 20. Okolicsnón. Pl. 1884 óta.

11. Revuca. Al. 1787. Templ. bold. szűz Mária purifikációja. Pl. *Tomik József*. Szül. 1853 jan. 12. Szlancán.

12. Rózsahegy. Fönnállt 1318. Temploma sz. András. Ugyanitt a B. Sz. Mária, sz. Vendel és Sarlósboldogasszony kápolnák; a kegyesrendiek sz. Kereszt temploma, a Kálvárián templom, a temetőben a B. Szűz kápolnája. Pl. dr. *Kurimszky Antal*, prépost. Szül. 1837 jún. 12. Eperjesen. 1878. hunfalvi, 1881. felkai, 1884. rózsahegyí pl., 1886. prépost. Sl. *Hörvath János*. Szül. 1876 ápr. 20. *Grigely József*. Szül. 1871 febr. 4. Námesztón. *Tomkulyák József*. 1873 ápr. 11. Krussetnicán.

13. Szlécs. Al. 1326. Temploma sz. Simon és Judás. Pl. *Hlinka András*. Szül. 1864 szept. 27. Csernován.

14. Sztankován. Al. 1787. Temploma Mindenszentek. Pl. *Pažurik Márton*. Szül. 1859 máj. 26. Podbielen.

15. Tepla. Al. 1373. Temploma szent Pülöp és Jakab. Fiókegyháza közül *Kamenecen* Nep. szent János, *Bessenyőfalun* Szentháromság kápolnája, *Thurikon* Sarlósboldogasszony temploma. Pl. *Flossák János*. Szül. 1846 ápr. 8. Bobrón. Pl. 1884. Revucán, 1888. Teplán.

Egyházmegyei papok különböző hivatalokban és az egyházmegyén kívül: *Gyulaffy József* hittanár Lőcsén, *Chovanecák Dániel* hittanár Trsztenán, *Liteczky Béla* hittanár Lőcsén, *Grúsz László* p. kamarás, kat. lelkész Krakkóban, *Aranyossy József* kat. lelkész Aradon, *Vágás Endre* kat. lelkész Szerajevóban, *Kemény Éde* kat. lelkész Budapesten, *Platzner Jenő* kat. lelk. Sopronban.

Nyugalmozottak: *Vilcz Ferenc* Bártfa-Ujfalun, *Klug Károly* Lőcsén, *Klinovszky Aurél* Námesztón, *Aláby Ignác* Füleken, *Venczkó János* Savnikon, *Jablonszky János* Alsó-Lipnicán, *Sztarinszky Pál* Bobrón, *Rovder István* Liptó-Szent-Andráson, *Mathész István* Rózsahegyén.

A ROZSNYÓI PÜSPÖKSÉG ÉS KÁPTALAN.

MIUTÁN a hitújítás Gömör vármegyében és szomszédos részeiben is nagy pusztítást vitt véghez a kath. egyház terén, úgy hogy a XVII. század elején csupán három katolikus pap maradt egész Gomörben, ez a gyászos körülmény nem kerülte ki Pázmány Péter, a halhatatlan emlékü egyházfőjedelem mindenre kiterjedő figyelmét. Hogy visszahódíthassa az elvesztett tért, mindenekelőtt szükségesnek látta, hogy Rozsnyón is, mely a mód fölött nagy kiterjedésű esztergomi érseki főegyházmegye legtávolabb részei közé tartozott, püspökség alapíttassék. Tervével az 1636-ik évi november hó 13-ára Nagyszombatba II. Ferdinánd által egybehívott vallásügyi értekezlet előtt lépett föl nyíltan és az alapítandó püspökség javadalmazására az esztergomi érseki főegyházmegye és a mult század zivatarai között megszűnt szerzetesrendek idegen kezekre került s később elzalogosított gömöri birtokait hozta javaslatba. A biboros javaslatát az értekezlet egybehangzó helyesléssel fogadta s Lamormain Vilmos atya és udvari gyóntató közbenjárásával fölterjesztette II. Ferdinánd királynak. A király is jóakarattal fogadta; de Pázmány közbejött halála s a föltorlódo kedvezőtlen politikai körülmények a terv végrehajtását meggátolták. Csak Mária Terézia királynő fogta föl az elvágott fonalat s elhatározván a püspökségek szaporítását, ez ügyben a pápához fordult.

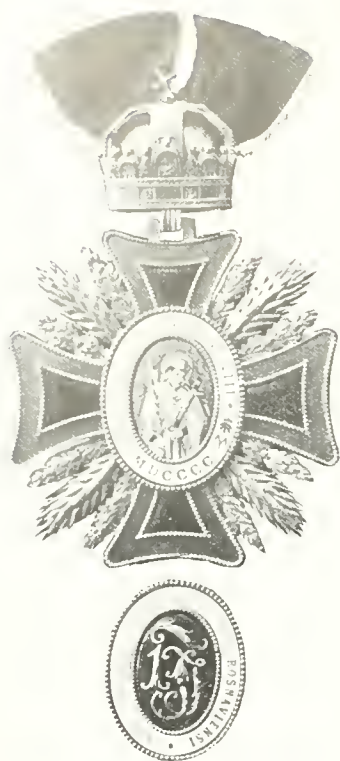
VI. Pius pápa készséggel fontolóra vette Mária Terézia szándékát, hogy a magyar püspökségek számát növelje s azt nemesak helyeselte, de elismerő dicséretét is kifejezte és így a tervezett püspökségek, ezek között a rozsnyóinak alapításához beleegyezését örömmel megadta.

A rozsnyói új püspökség alapítására vonatkozó pápai bulla után a királyi okirat 1775. évi március hó 13-án rendelte el a püspökség fölállítását. Az 1776. évi január hó 15-én kelt pápai rendelet és királyi oklevél teljes részletességgel állapítja meg e püspökségre vonatkozó rendelkezéseket. A püspökségre vonatkozó pápai bulla és királyi rendelet egyidejűleg a fölállítandó káptalan vagyoni viszonyait is rendezte.

A püspöki egyházmegye és székeskáptalan alapításával természetesen mindenekelőtt a székesegyház nyert fényben és tekintélyben. Gr. Révay Antal, az egyházmegye tulajdonképeni első főpásztora minthogy Galgóczy János meghalt, mielőtt egyházmegyéje kormányzását átvette volna – székhelyére érkezte után azonnal új főoltárt állíttatott, az egész templomot kijavíttatta, a Bakócz-kápolna alatt levő sírboltot gyökeresen restauráltatta s a megye főpapjainak temetkezési helyéül jelölte ki.

A rozsnyói püspökség papjait kezdetben a nagyszombati érseki papnevelő-intézetben képezette, még pedig 1811-ig, amely évben megnyílt a Rozsnyón fölállított intézet. Azóta az intézet mindinkább fokozatosan fejlesztetvén, mind a püspökök, mind a székeskáptalan tagjai anyagilag és erkölcsileg egyaránt gyámolították; jelenleg kis részben igen csekély tőkésített vagyonának kamataiból és a püspökség részéről évenként az intézet céljaira eső jövedelmekből tartatik fenn.

Alapítása idejében a rozsnyói egyházmegyében 67 plébánia volt, amely egyházak 13 alesperesi kerületet alkottak. A 13 alesperesi kerülethez jött még 1820-ban a füleki alesperesi kerület. Az egyházmegye területén azután a meglevő egyházközségek hova-tovább erősödvén, majd újjakkal szaporodván, templomok is épültek s ma a plébániák száma már 99.

A ROZSNYÓI KÁPTALAN DÍSZ-
JELVÉNYE.

A rozsnयीi székeskáptalan az egyházmegye jelenlegi főpásztorának, Ivánkovic Jánosnak kiváló gondoskodásából az 1900-ik évi augusztus hó 13-án Ischlben kelt legfelsőbb királyi elhatározással a kereszténység tizenkilencszázados és a magyar keresztény egyház kilencszázados, nemkülönb a rozsnयीi egyházmegye 125 éves évfordulója emlékére külső díszelül és kitüntetéscül külön jelvényt kapott.

Az egyházmegye nevezetesebb püspökei közé tartoztak: az apostoli buzgalmú gr. *Andrássy Antal*, *Scitovszky János*, a későbbi pécsi püspök, majd hercegprímás, *Bartakovics Béla*, később egri érsek. A rozsnयीi püspöki széken megmaradt főpásztorok közt kétségtelenül legnagyobb dr. *Schopper György*. Huszonhárom esztendei főpásztorokodása alatt a félreeső rozsnयीi püspöki székről az egész ország vallási ügyeire gyakorolt irányító befolyást és tizenegy elődje közül ő fejtette ki egyházmegyéjében a legnagyobb, páratlanul álló jótékonytságot. Elkezdve attól az időponttól, mikor püspökké lett, 1872. évi január hó elejétől, egészen halála napjáig, 1895. évi április hó 10-ig, lépten-nyomon áldozott a jótékonytság oltárán. A szerény javadalmazású rozsnयीi püspökség jövedelmén túl a sajátjából félmillió forintot meghaladó fejedelmi bőkezűséget fejtett ki jótékony alapítványokra.

Ott nyugszik az ő általa épített monumentális Kósa-Schopper-féle nagy kórházépület két szárnya közt ékeskedő, remek kis kápolna sírboltjában, hová ő maga kívánczozott.

Utóda a jelenlegi főpásztor, *Ivánkovic János* lett.

A rozsnयीi káptalan tagjai 1901-ben:

Nagyprépost dr. *Podratzky István*, sz. Györgyről nev. váradi prépost, a sz. szék alelnöke, kir. udv. káplán. Szül. 1846 júl. 20. Szomolnokon. A theológiát a Pazmaneumban végezte, majd az Augustineum tagja lett. 1872. theol. tanár, 1878. sz. széki tan., 1879. kanonok és udv. káplán, 1885. prépost, 1900. nagyprépost és vikárius.

Olv. kanonok *Schellengb Emil*, druzmai apát, székesegyházi főesperes. Szül. 1847 jún. 21. Krompachon. 1870. püspöki levéltáros, 1873. sz. széki jegyző, 1878. püsp. titkár, 1884. kanonok.

Éneklőkanonok Makkai *Fabián Ferenc*, szépkúti apát, tornai főesperes, a Kósa-Schopper-kórház és árvaház igazgatója. Szül. 1839 nov. 25. Bocskón (Zemplén vm.). 1871. hidvérgardói, 1881. tornai pl., 1889. esperes, 1891. kanonok, 1892. rozsnयीi pl., 1897. apát.

Órkanonok *Marsó Gejza*, kereki apát, nógrádi főesperes. Szül. 1839 nov. 19. Jászón. 1862. gimn. tanár Rozsnयीn, 1878. závolyi pl., 1888. t. pápai káplán, 1892. kanonok, 1898. apát.

Id. mesterk. dr. *Véner Pál*, a papnevelő-intézet igazgatója. Szül. 1856 jan. 25. Csetneken. 1884. theol. tanár, 1886. papnevelő-int. aligazg., 1892. sz. széki tan., 1895. papnevelő-int. igazg., 1897. kanonok.

Ifj. mesterk. *Horváth József*. Szül. 1863 aug. 3. Udvarmokon. 1889. sz. széki jegyző, 1892. püsp. titkár, 1896. sz. széki tan., 1900. kanonok.

A ROZSNYÓI SZÉKESKÁPTALAN PECSÉTJE.

IVÁNKOVICS JÁNOS.
ROZSNYÓI PÜSPÖK.

IVÁNKOVICS JÁNOS, ROZSNYÓI PÜSPÖK.

IVÁNKOVICS JÁNOS Szegeden született 1846 december 24-én. Szülei korán beleoltották az ifjúba Isten szeretetét, de eltöltötték szívét lángoló hazaszeretettel is. Középiskoláit a szegedi piarista-gimnáziumban végezte, hol tanárainak csakhamar föltűnt gyors fölfogása és szorgalma. Nem elégedett meg az ismeretekkel, melyeket az iskola szűk falai között szerzett, hanem folytonos olvasgatás között töltötte idejét. Különös előszeretettel viseltetett a történelem iránt, mely kedvenc tárgya maradt mindig.

A középiskolai tanulmányok végeztével a csanádi püspökhöz fordult, hogy őt papnövéndékei sorába fölvegye. A püspök örömmel fogadta a tehetséges ifjút és szívesen adta meg kérelméhez a bejegyzést. Temesvárt töltött ezután serény munkálkodásban néhány évet, megnyerve előjáróinak szeretetét nyílt, egyenes jellemével.

1870-ben vette föl az egyházi rend szentségét. A következő évben már Török-Becsén találjuk őt segédlelkészi minőségben.

Buzgó munkássága közben érte a főpásztor rendelete, mely őt a szeged-belvárosi plébániára helyezte. Rövid idő alatt itt is osztatlan elismerésben részesült.

Szegeden azonban nemcsak vallási, de a társadalmi élet terén is hivatott szerep jutott osztályrészeül. Olvasottsága s műveltsége sok hivat toborzott köréje; de kiválóan a szegény nép sorsa feküdt emberszerető szívében. Már régóta figyelemmel kísérte a veszélyt, mely az iparososztályt fenyegette s elhatározta, hogy minden erejét fölhasználja annak megmentésére. Élére állott az iparosok mozgalmának, ő vezette az evangélium szellemétől áthatva működésüket s a társadalom ez osztályának úgyszólván lelke volt.

Munkásságát ezalatt a fokozódó elismerés koronázta. Alig húnyta le szemeit a szeged-rókusai plébános, a közfigyelem mindjárt Ivánkovics felé fordult s 1885-ben egyhangúlag választották őt meg plébánosnak. Itt nyílt meg tettevagyó lelkének újabb tere. 1887-ben megválasztották képviselőnek a szegedi második kerületben.

Mint az egyháznak hű fia, nem mulasztotta el azokat a kötelességeket sem, melyeket a haza rótt reá. Az volt szilárd meggyőződése, hogy az egyháznak és államnak karöltve kell haladnia a közös cél elérése érdekében. «Össze kell törnie a béklyókat – mondá – melyek az egyház működését akadályozzák, s azzal egyetértőleg kell működni, mert annak szabadsága az állam szabadságát is jelenti.»

Egyházi téren fokozatosan érte a megérdemelt kitüntetés. Előbb esperes, később apát lett s mint ilyen jött 1892-ben Budapestre a vallás- és közoktatásügyi miniszter mellé osztálytanácsosi minőségben, hol buzgó s fáradhatatlan tevékenységeért nemsokára a püspöki címet nyerte.

Schopper György halála után őt szemelték ki a rozsnयी egyházmegye főpásztorává. 1897-ben szentelték püspökké Kalocsán s mindjárt utána bevonult székhelyére.

Ivánkovics útja valóságos diadalmenet volt. Rozsnयी városa ünnepi díszet öltött, hová nagy

személy gyülekeztek hazánk egyházi és világi nagyjai. Látta a főpásztor e lelkesedést s még szeret örömmel töltötte el e látvány, erősen föltette magában, hogy minden erejét egyházmegyéje boldogítására fogja fölhasználni.

Mindenekelőtt a lelkiekre irányítá figyelmét. Sorba látogatta meg a plébániákat. Szeretettel hallgatta meg papjai panaszát, mindegyikhez volt valami bátorító szava s a legtöbb helyen anyagi áldozatokkal is segített. S ez utóbbi az, mely legjobban megragadja elménket, mert Ivánkovics jellemét ez a legragyogóbb valóságban tárja elénk. Szíve tárva-nyitva áll mindig a szegények előtt, kik bizalommal mennek hozzá, mert tudják, hogy részvétet és segítséget nyernek tőle. Nem riad vissza az áldozatoktól, kinek ez a legnemesebb cél lebeg szemei előtt: a nép boldogítása.

Szomorú tapasztalatai közt azonban talán a legfájóbb az volt, hogy megyéje nyugdíjazott papjai végső szegénységben élnek. Erre fordította tehát a főpásztor most minden gondját, azzal az elhatározással, hogy nyugdíjalapot létesít. A gondolatot tett követte s annyi áldozat és oly sok nehézség után törekvését fényes siker koronázta, maradandón biztosítva emlékét alattvalóinak szívében. Kiváló atyai gonddal csügg papnövendékei sorsán is, átalakítva a papnevelő-intézet épületét a kor igényeinek megfelelően. Nagy körültekintéssel és bő tapasztalatokkal vette kezébe a tanügyet s körleveleiben nem szűnik meg sohasem figyelmeztetni a tanítókat nemes föladatuk buzgó teljesítésére.

Nem mulaszthatjuk el még e helyen, hogy az érdemeikről ne szóljunk, melyek a főpapot a magyarság terjesztése körül megilletik. Körülvéve a különféle nemzetiségektől, fölébredt szívében a vágy, hogy a hazának nyelvben is hű alattvalókat neveljen. Körlevelei tanúskodnak arról az erős akaratról, melylyel e hazafias tervének keresztülviteléhez fogott, s melyen ma is törhetetlenül buzgólkodik.

IVÁNKOVICS JÁNOS ROZSNYÓI
PÜSPÖK CÍMERE.

AZ EGYHÁZMEGYE KORMÁNYZATA.

ROSZNYÓI egyházmegye székesegyházi, nógrádi és tornai három főesperességre oszlik, 14 esperességi kerülettel. Ezekben összesen 99 plébánia van, köztük egy curatia. A plébániák közül tiszta magyar 51, magyar-tót 18, tiszta tót 18, tót-német 10, tiszta német 2.

Az egyházmegye területén van 2 apátság és 3 prépostság. Az egyházmegyei papok száma 154; ezek közül lelkészettel 126 foglalkozik. Szerzetesház van 7, a szerzetesek száma 28; az apácáknak 34 kolostoruk van. Az egyházmegyei papnevelő-intézet igazgatója dr. *Véner Pál* kanonok. Aligazgató *Göbl Márton*. Szül. 1862 aug. 17. A theológiát Rómában végezte. 1888. lelkiig., 1899. sz. széki tan.

Lelkiig. *Beliczky János*. Szül. 1866 dec. 12. Tanár 1897.

Tanulm. felügyelő *Fábián Antal*. Szül. 1866 jún. 9. Tanár 1893. Ezenkívül még tanár dr. *Wahlner Béla*. Szül. 1862 dec. 6. Tanár 1896.

A rozsnyói főgimnáziumban, mely a premontrai kanonokrend vezetése alatt áll, az egyházmegyei papok közül tanárok: Láng Antal, Freivolt Endre, Wahlner Gejza, Bárdossy Gejza, Timkó László.

A kegyurak száma 21. Nagyobb kegyuraságok: a vallásalap 30, a koburg-góthai herceg 13, a jászóvári prépostság 5, a földművelésügyi miniszter 4, a gr. Andrássy-család 3, a megyés püspök, a gr. Forgách-család, Dreher Antal 2—2 plébániában. Szabad püspöki adományozású javadalom 25.

A hívők száma 191.427. A lakosság vallásra nézve az 1901-iki népszámlálás szerint következőleg oszlik meg:

	Pléb.	R. kath.	G. kath.	G. kel.	Ag. cv.	Ev. ret.	Unit.	Ltr.	Egyéb
Gömör vármegye	48	79.838	1.344	84	59.459	31.707	9	5.399	4
Nógrád vármegye	26	78.318	156	32	32.454	1.079	10	4.117	8
Abauj-Torna vármegye	16	16.875	2.084	36	571	8.893	6	1.080	1
Szepes vármegye	9	15.947	4.311	8	6.364	212	1	718	1
Szikla (Zólyomn.)	—	449	—	—	5	—	—	6	—
	99	191.427	10.895	160	98.853	44.891	26	11.620	14

Az egyházmegyei iroda. Titkár *Dittel István*, sz. széki jegyző. Szül. 1872 dec. 14. Levéltáros *Pájer János*, sz. széki aljegyző. Szül. 1874 aug. 30.

Az egyházmegye védőszentje *Nep. sz. János*.

Székesegyházi főesperesség.

Főesperes: *Schelleugh Imil*, apát-kanonok.

Rozsnyó. A püspökség székhelye. Al. a XII. században. Temploma, mely egyszersmind püspöki székesegyház, csücsíves stílusban a XIII. század végén épült Nagyboldogasszony tiszteletére. A hussziták nagyon megromgálták. Újjá ép. 1514—16. Bakócz bíboros áldozatkészségéből, kinek nevét a sz. Kereszt-kápolna viseli. 1550 körül az evangélikusok elfoglalták; a katolikusok csak 1670-ben kapták vissza. 1682-től 1687-ig Thököly alatt ismét a protestánsoké volt. Tornyja újabb építmény. 1777-ben újra díszítették, a Bakócz-kápolnát pedig átépítették. A székesegyházon kívül: a Xav. sz. Ferenc gimnáziumi templom (1660), a sz. Ferenc-rendiek sz. Anna temploma (1826), a Kálvárián a Fájdalmas Szűz temploma (1741); továbbá a következő kápolnák: sz. Kereszt a püspöki székházban, sz. László a papnevelő-intézetben, a sz. Rózsafűzér az apáca-kolostorban, a Jézus sz. Szíve kápolnája a Schopper György püspöktől 1888-ban alapított Kósa-Schopper-kórházban. Főkegyházai: *Berzete* sz. Antal templomával (1798), Csucsom, *Kőrös* Jézus sz. Szíve kápolnájával, Nadabula, *Rekenye-Ujfalú*. Temploma szent Mihály (1827). Az erdőben sz. Magdolna régi templom, Rudna. Pl. *Fábián Ferenc*, apát-kanonok. Sl. *Krosnyiczky János*. Született 1864 december 27. *Dörffel Elek*. Született 1871 április 23. Succentor *Gallus Péter*. Született 1868 július 31. Succ. 1901.

I. Rozsnyói esperesi kerület. (Gömör- és Kishont vm.) Esp.: *Teschler Antal*, prépost, csetneki pléb.

1. Barka. Fönnállt 1428. Temploma a Kármelhegyi bold. Szűz (XV. sz.) 1896-ban újjá építették. Fiókegyházai: *Faluicska* (gör. kath. templommal), *Kovácsvágás* Xav. sz. Ferenc templomával (1866), *Lucska* a vasgyárral, sz. János ev. templomával, Szárpatok. Pl. *Nagy Imre*. Szül. 1859 okt. 25. Pl. 1894.
2. Csetnek. Újjá al. 1734. Temploma sz. Judás (1753). Tizenöt fiókegyháza van. Pl. *Teschler Antal*, szabolcsi prépost, esp. Szül. 1812 jún. 6. Pl. 1875. Prép. 1891. Esp. 1900.
3. Dobsina. 1326-ban fönnállott. Újjá al. 1726. Temploma Xav. sz. Ferenc (1791). Öt fiókegyháza van. Pl. *Szuszai Antal*. Szül. 1864 ápr. 17. Pl. 1896.
4. Hárskút. Újjá al. 1662. Temploma Ker. sz. János. Újjá ép. 1894. Fiókegyháza *Dernő* sz. Miklós templomával (1779). Pl. *Zemann Jenő*. Szül. 1874 jún. 9. Pl. 1900.
5. Krasznahorka-Váralja. 1366 óta fönnáll. Régi Mindenszentek temploma újjá ép. 1895. Fiókegyházai: *Krasznahorka*. Az *Andrássy* grófok vára. Temploma a bold. szűz Mária (1700), *Krasznahorka-Hosszúrét* szent György templomával, *Andrási* (Pacs) Szentháromság templomával (1805). Pl. *Szkaupil József*. Szül. 1864 máj. 9. Pl. 1896. Hosszúréten, 1900. Krasznahorka-Váralján. Sl. *Kerchnyak János*.
6. Nagy-Veszverés. Fönnállt 1397. Temploma épült 1802. Fiókegyházai közül *Betlérén* sz. Erzsébet, *Henckón* Mindenszentek régi temploma. Adm. *Bednárík István*. Szül. 1844 szept. 26. Adm. 1874.
7. Pelsőc. Régi pl. Újjá al. mint curatia 1827. A régi megyeházában volt kápolna helyett 1901-ben új kápolna épült. Hat fiókegyháza van. Cur. *Fedák Tivadar*. Szül. 1831 okt. 21. Cur. 1890.

II. Várgedei esperesi kerület. (Gömör- és Kishont vm.)

Esperes: dr. *Stefánik János*, sz. széki tan., várgedei pléb.

1. Cered. (Nógrád vm.) Al. 1753. Temploma Mindenszentek (1731). Pl. *Alk Antal*. Szül. 1844 jún. 6.
2. Egyházasbást. Fönnállt 1397. Temploma sz. Miklós (1805). Fiókegyházai: Ó-Bást és Vecseklő (Nógrád vm.), *Almágy* (Gömör vm.). Régi templomát 1900-ban restaurálták. Pl. *Fibiger Ferenc*. Szül. 1839 nov. 15. Pl. 1879. Sl. *Paulik Béla*. Szül. 1863 jan. 24.
3. Gesztere. Fönnállt 1397. Temploma sz. András (1787). Fiókegyházai: *Détér* sz. István kir. kápolnájával, *Jeszte-Darnya*. Pl. *Tergalecz Lipót*. Szül. 1834 nov. 14. Pl. 1872.
4. Péterfalva. Al. 1811. Régi temploma Szentháromság. Ugyanitt a bold. Szűz kápolnája. Fiókegyháza *Dobfenek*. Pl. *Fodor József*. Szül. 1862 nov. 29. Pl. 1877.
5. Sőregh. Újjá al. 1787. Új temploma sz. Mihály (1868). Fiókegyházai: *Csorna* az Örangyalok templomával, *Ajnácskó*. Plébános *Ridilla József*. Született 1861 márc. 19.
6. Várgede. 1397-ben létezett. Temploma sz. Katalin (1826). A temetőben sz. Anna kápolnája (1895). Fiókegyházai: *Balogfalva* sz. Magdolna, *Kerekgede* sz. Márton (1836), *Kis-Gömöri* sz. Erzsébet templomával (1888), *Korlát* (Nógrád vm.), *Gortva-Kisfalud*. Pl. dr. *Stefánik János*, sz. széki tan. Szül. 1839 máj. 13. 1867. theol. tanár, 1879. lelkiig., 1888. pl., 1894. esp.
7. Zobor. Újjá al. 1806. Temploma régi, sz. Simon és Judás. Újjá ép. 1835—36. Fiókegyháza *Pogony* (Nógrád vm.) sz. Mihály-templommal (1837). Pl. *Ruby Antal*. Szül. 1850 jan. 13. Pl. 1890.

III. Putnoki esp. kerület. (Gömör- és Kishont vm.)

Esperes: *Liptay Arnold*, putnoki pléb.

1. Deresk. 1560 körül megszűnt; 1645-ben Széchy Mária helyreállította. Sz. Mihály templomát 1749-ben kibővítették. Fiókegyházai közül *Lévárton* Sarlósboldogasszony temploma (1873). Plébános *Duschek Ferenc*. Született 1851 január 14-én. Plébános 1890. Ratkó-Lehotán, 1895. Deresken. Segédlelkész *Fekete Ferenc*. Született 1872 március 5-én.
2. Harkács-Sánkfalva. Al. 1632. Temploma bold. sz. Mária (1784). Nyolc fiókegyháza van. Pl. *Hoffmann Gyula*. Szül. 1861 szept. 22. Pl. 1898.
3. Lice. 1397-ben fönnállt. Temploma sz. Miklós (1830). Pl. *Karkalics Sándor*. Szül. 1855 júl. 26. Pléb. 1892. N.-Csoltón, 1893. Licén.
4. Méhi. 1397-ben létezett. Temploma sz. István kir.

A ROZSNYÓI SZÉKESEGYHÁZ.

A ROZSNYÓI FÜSTÖK NYARALÓJA SOMODIBAN.

7. Ragály. Al. 1831. Temploma Nav. sz. Ferenc (1842). Tíz fiókegyháza van. Adm. *Drescsik János*. Szül. 1861 máj. 15. Adm. 1893.

(1773). Hét fiókegyháza van. Plébános *Dráveczky Kálmán*. Született 1860 május hó 9-én. Adminisztrátor 1894. Pilisen, 1900. méhi pl.

5. Nagy-Csoltó. Újjá al. 1756. Temploma a bold. szűz Mária szeplőtelen fogantatása. Újjá ép. 1848. Nyolc fiókegyháza közül *Berethén* sz. András kápolnája (1864). *Kecson* Urunk mennybemenetele temploma (1827), *Melléte* a B. Sz. Mária templomával. XIII. sz. Adminisztrátor dr. *Szuchanek József*. Született 1864 augusztus 9-én. Adm. 1893.

6. Putnok. 1286-ban létezett. Temploma Szentháromság (1835). Fiókegyházai: Héth, *Abafala* Nagyboldogasszony, *Müllé* Mindenszentek (1797), *Szent-Király* sz. László-templomával (1753). Pléb. *Liptay Arnold*, esp. Szül. 1852 okt. 24. 1881. Zakárfalván. 1890. Szomolnokon, 1899. Putnokon. Sl. *Horváth Bálint*.

IV. Rimaszécsi esperesi kerület. (Gömör- és Kishont vm.)

Esperes: *Lenner Miklós*, t. kanonok, szentsimoni pléb. Hely. esp.: *Bráz János*, rimaszécsi pléb.

1. Baraca. Újjá al. 1787. Temploma Szentháromság (1787). Hét fiókegyháza közül *Fügén* a bold. szűz Mária sepl. fogant. temploma. Pl. *Ecsedy Tivadar*. Szül. 1835 okt. 15. Pl. 1874. Bárnán, 1890. Baracán.

2. Dobóca. Újjá al. 1745. Régi sz. László-templomát 1835-ben újjá építették. Négy fiókegyháza van. Pl. *Untener Mihály*. Szül. 1839 okt. 28. 1891. gimn. tanár, 1896. theol. tanár. Pléb. 1901.

3. Feled. Újjá al. 1774. Régi Sarlósboldogasszony-templomát 1883-ban újjáépítették. Fiókegyházai: *Bellény, Jánosí Ker. sz. János* tiszt. nev. kéttornyú temploma hajdan sz. Benedek-rendi apátsági templom volt. 1879-ben újjá épült. Pálfalva, Serke. Pl. *Szepessy Károly*. Szül. 1850 dec. 31. Pl. 1890.

4. Rima-Szécs. Újjá al. 1787. Temploma sz. Pál. fordulása (1803). Hat fiókegyháza van. Pl. *Bráz János*, hely. esp. Szül. 1840 máj. 13. Pl. 1873. Esp. 1883.

5. Sajó-Püspöki. 1263-ban létezett. Temploma B. Sz. Mária születése (1794). Fiókegyházai: *Bánréve, Lénártfalva, sz. Anna, Felkenye* a sz. Olvasó templomával (1892). Plébános *Tornay János*. Született. 1854 november 22.

6. Szent-Simon. 1397. létezett. Temploma sz. Simon és Judás. Újjá ép. 1877. Fiókegyházai: *Alsó- és Felső-Hangony. Sz. Anna*-templomát 1899. bővítették, *Uraj*. Templ. a bold. Szűz szeplőt. fogant. Jéne, Susa. Pl. *Lenner Miklós*, t. kanonok, esp., a Ferenc József-rend lovagja. Szül. 1813 dec. 6. Pl. 1854. Esp. 1862. T. kanonok 1864. Az egyházmegye Nesztora.

V. Murányi esp. kerület.

Esperes: *Schusztér Antal*, jolsvai plébános.

1. Jolsva. Újjá al. 1689. Rombadólt régi sz. Péter és Pál templomahelvett 1849-ben építettek újat. Hét fiókegyháza közül *Chisnyón* az Angyali üdvözlés temploma. Pl. *Schusztér Antal* esp. Szül. 1841 okt. 7. Pl. 1875. Hosszúrétén, 1896. Jolsván.

2. Murány. Al. 1797. Templ. sz. György (1893). Pl. *Barilla János*. Szül. 1853 április 21-én. Plébános 1893.

A ROZSNYÓI PÜSPÖKI LAK.

DR. PODRACZKY ISTVÁN,
nagyprépost, Rozsnyón.

(1768). Ugyanitt Nep. sz. János kápolnája. Pl. *Dollák Rudolf*. Szül. 1867 aug. 28. Pl. 1900.

4. **Polonka.** Régi pl. Templomát Ker. sz. János tiszteletére Wesselényi Ferenc nádor és neje, Széchy Mária építették 1666-ban; felszentelték 1715-ben. 1890-ben belsejét díszesen átalakították. Ezenkívül Nep. szent János kápolnája (1828). Fiókegyháza *Zavadka* Nep. sz. János templomával (1784). Pl. *Golda János*, esp. Született 1845 dec. 5. Pl. 1876. Vereskőn, 1883. Forgáchfalván, 1888. Polonkán. Esp. 1900.

5. **Vereskő.** Al. 1846. Temploma Urunk mennybemenetele (1825). Nyolc fiókegyháza van. Pl. *Gazdik Károly*. Szül. 1851 jún. 1. Pl. 1889.

3. **Murány-Hosszúrét.** A reformáció előtt már létezett. Temploma sz. Mihály. Újjá ép. 1897-ben. Fiókegyháza *Murány-Lehota* a Bold. szűz Mária születése templomával (1833). Pl. *Neumann János*. Szül. 1870 jan. 3.

4. **Nagy-Röce.** Régi pl. Temploma sz. Lőrinc. 1892-ben újjá építették. Fiókegyházai közül *Tizesréten* Sarlósboldogasszony temploma. Pl. *Beliczky Gusztáv*. Szül. 1860 dec. 25. Pl. 1894.

5. **Rákos.** 1397-ben létezett. Temploma Szentháromság. Újjá ép. 1760. Nyolc fiókegyháza van. Pl. *Djubek János*. Szül. 1859 ápr. 10. Pl. 1892.

6. **Ratkó-Lehota.** Al. 1810. Temploma sz. Miklós. Huszonkét fiókegyháza van. Pl. *Kristófsák János*. Szül. 1863 okt. 3. Adm. 1895. Pl. 1901.

7. **Süvete.** Újjá al. 1743. Régi temploma sz. Margit. Hat fiókegyháza közül *Perhászton* sz. Anna kápolnája (1851). Pl. *Kishonthy Barna*. Szül. 1852 jún. 10. Pl. 1892.

VI. Garami esperesi kerület. (Gömör- és Kishont vm.)

Esperes: *Golda János*, polonkai plébános.

1. **Helpa.** Al. 1788. Temploma Nagyboldogasszony (1800). Adm. *Hellő József*. Szül. 1866 ápr. 11.

2. **Murányhuta.** Al. 1810. Temploma Orangyalok (1835). Adm. *Török Rudolf*. Született 1868 jan. 12.

3. **Pohorella.** Régi pléb. Temploma szent István király

Dollák Rudolf. Szül. 1867

DR. VÉNER PÁL,

apát, kanonok, a papnevelő-intézet korm., Rozsnyó.

Nógrádi főesperesség.

Főesperes: *Marsó Géza*, kanonok.

I. Füleki esp. kerület. Esp.: *Fábián Kamill*, fülek-püspöki plébános.

1. **Fülek.** 1397-ben létezett. A törökök kiűzése után a sz. Ferenc-rendiek vették át 1694-ben. Temploma Nagyboldogasszony (1726). Fiókegyházai:

Fülek-Kovácsi szent László-templomával. Újjá ép. 1899. *Sid* (Gömör-Kishont vm.). Temploma a bold. szűz Mária neve (1897). Adm. *Kapás Arnold*, sz. Ferenc-rendi házfő. Sl. *Keckés Donát*, *Smoling Péter*.

2. **Fülek-Püspöki.** Újjá al. 1706-ban. Temploma szent István kir. (1728). A temetőben az Angyali üdvözet kápolnája. Fiókegyházai: *Béna* (Gömör-Kishont vm.) Urunk mennybemenetele, *Csákányháza* sz. Erzsébet templomával, Ragyolc. Pl. *Fábián Kamill*, esp. Szül. 1843 aug. 2. Pl. 1894. Sl. *Puskás Róbert*. Szül. 1864 máj. 7.

3. **Galsa.** Újjá al. 1773. Temploma a bold. szűz Mária születése (1762). Fiókegyházai *Ipoly-Nyitra* szent Orsolya-templomával (1825), Fülek-Kelecsény. Pl. *Mariska Gyula*. Szül. 1852 jún. 10. Pl. 1900.

4. **Guszóna.** Újjá al. 1774. Temploma Sarlósboldogasszony (1836). Fiókegyháza *Magyar-Hegymeg* sz. Mihály templomával (1885). Pl. *Benyó József*. Szül. 1840 ápr. 18. Pl. 1880.

5. **Ipoly-Bolyk.** 1397-ben létezett. Temploma sz. Dénes. Újjá ép. 1889. Fiókegyháza *Pinc* a Mindenszentek templomával. Pl. *Krompaszky István*. Szül. 1849 aug. 18. Pl. 1890. Harkács-Sánkfalván, 1898. Ipolybolykon.

6. **Osgyán.** 1397-ben létezett. Temploma sz. Mihály (1774). Fiókegyháza *Nagy-Daróc*, sz. Gál templomával. Pl. *Hegedűs János*. Szül. 1867 szept. 15. Pl. 1901 óta. Sl. *Stepán József*. Szül. 1876 július 15.

7. **Sávoly.** Újjá al. 1717. Temploma Szentlélek. Újjá ép. 1893.

MARSÓ PÁL,
püspöki kanonok, Rozsnyón.

Bolgárom fiókegyházában Mindenszentek kápolnája (1894). Pl. *Nagy Kálmán*. Született 1861 március 19-én. Plébános 1898 óta.

II. Losonci esperesi kerület. (Nógrád vm.)

Esp.: *Dr. Falibora János*, losonci pl. Hely. esp.: *Borbás Gejza*, vilkei pl.

1. **Karaneskeszi.** Fönnállt 1397. Temploma sz. Mihály (1784). Fiókegyházai. harminc puszta és bányatelepen kívül: *Karanesalja*. Sz. Miklós templomával. *Karanes-Apátfalva*, *Karanes-Berény*. Temploma Mindenszentek (1792). *Lapujtó*. A magyarok Nagyasszonya templomával (1899). Pl. *Káposztássy Imre*. Született 1845 okt. 25. Pl. 1882. Feleden, 1890. Karaneskeszin. Sl. *Kemény Dezső*. Szül. 1878 január 14-én.

2. **Litke.** 1397-ben létezett. Temploma sz. Kereszt földmagasztalása. Ép. 1360. Fiókegyházai: *Kis-Gerge*. A bold. Szűz szeplőtelen fogantatása temploma 1503-ban épült. *Lipta-Gerge*, *Mihály-Gerge*. Nep. sz. János templomával (1766). *Tarnoc*. Urunk mennybemenetele templomával (1747). Ugyanitt sz. Anna kápolnája (1813). Pléb. *Saskeőy Ferenc*. Született 1841 február 7-én. Plébános 1886. Baracán, 1890.

Litkén. Segédlelkész *Kupcsák Pál*. Született 1876 március hó 11-én.

3. **Losonc.** Régi plébánia. A reformáció alatt meg is szűnt. Újjá al. 1755. Temploma Angyali üdvözlés (1783). 1849-ben az oroszok a várost fölégetvén, elpusztult. Bartakovics érsek építtette föl újra. Fiókegyházai: *Losonc-Apátfalva*, *Miksi*. Sz. Olvasó templomával (1896). *Videfalu*, *Nagyfalu*. Pl. dr. *Falibora János*, béli apát, esp. Szül. 1847 febr. 8. 1878. sz. sz. jegyző, 1884. püsp. titkár, 1886. pléb., 1888. t. pápai káplán, 1890. esp., 1900. apát. Sl. *Vájdá Gyula*. Szül. 1872 szeptember 6. *Mihalovics Gyula*. Szül. 1877 június 27.

4. **Pilis.** Újjá al. 1796. Temploma sz. Péter és Pál (1830). Fiókegyházai *Kis- és Nagy-Romhány*. Pléb. *Komlóssy Mihály*. Szül. 1863 szeptember 12. Pl. 1900 óta.

5. **Rapp.** Régi pl. Temploma sz. Márton (1765). Fiókegyházai: *Kalonda*. Sz. Imre templomával. Újjá ép. 1895. *Mulyadka*. Jézus sz. Szive kápolnája. (1894). *Térbéled*. Temploma sz. Erzsébet (1896). Pléb. *Varga Péter*. Szül. 1830 jan. 27. Pl. 1864. Pilisen, 1879. Cereden, 1890. Rappon. Sl. *Fejér Miklós*. Szül. 1870 nov. 11.

6. **Vilke.** 1397-ben létezett. Temploma Mindenszentek (1762). Fiókegyházai: *Törönts*. Szent Erzsébet templomával. *Jelsőc*, *Panyí-Daróc*. Temploma szent András. Plébános *Borbás Gejza*, helyettes esperes. Született 1850 november hó 20-án. Plébános 1886 óta. Segédlelkész *Ninger Ferenc*. Született 1865 május hó 12-én.

KOMORÓCZY MIKLÓS.

ógymiaziumi tanár, a jelen mű megírása ut munkatárs, Rozsnyón.

MARKAI LÁSZLÓ.

apát, Sencen. Rozsnyón.

III. Mátrai esperesi kerület. (Nógrád vm.) Esperes: *Kovács Nándor*, prépost, salgótarjáni pléb.

1. **Bárna.** Al. 1799. Temploma Nagyboldogasszony (1822). Pl. *Bresztovszky István*. Szül. 1814 aug. 24.

2. **Kazár.** 1397-ben már létezett. Temploma sz. Ilona. Igen régi, 1899-ben újjá építették. Fiókegyházai: *Mátra-Szélé*. Temploma Mindenszentek (1726). *Vízslás*. Temploma a bold. Szűz szeplőtelen fogantatása. Pléb. *Grantner Antal*. Szül. 1840 jan. 6. Pl. 1892 óta. *Meiszél György*. Szül. 1875 febr. 21.

3. **Kis-Terenne.** 1397-ben létezett. Temploma sz. István vért. Újjá ép. 1875. Fiókegyházai: *Nemli*, sz. Mihály templomával. Szúpaták. Pl. *Gleidura Gejza*. Szül. 1851 ápr. 10. 1880. gimn. tanár Rozsnyón, 1890. hárskúti pl., 1899. esp., 1900. kis-terennei pléb. Sl. *Szerény Gyula*. Szül. 1874 jún. 15.

4. **Mátra-Novák.** Al. 1797. Temploma Nep. sz. János (1800). *Homok-Terenne* fiókegyházában sz. Márton temploma (1424). Pl. *Derbész József*. Szül. 1834 júl. 15. 1871. szent-andrási, 1875. szilasi, 1883. dereksi, 1895. mátra-nováki pléb.

5. **Salgó-Tarján.** 1397-ben létezett. Temploma

HEBÁNYAI TEMPLOM. ÓLSVÁN.

124*

bold. szüz Mária születése. Újjá ép. 1820. és 1866. Fiókegyháza a tartozó bányatelepeken kívül: *Zagyva-Róna*. Sz. András templomával. Pl. *Kovács Nándor*, prépost, esperes. Szül. 1841 máj. 15. 1872. derecki, 1878. nováki, 1895. salgótarjáni pléb., u. a. esp. Sl. *Göbl Henrik*. Szül. 1865 máj. 20. *Policsek Rudolf*. Szül. 1866 ápr. 4. *Borbás György*. Szül. 1868 ápr. 11.

6. **Somos-Ujfalu.** Újjá al. 1796. Temploma sz. Miklós. 1896-ban megújították. Fiókegyháza Somoskő. Pl. *Bolcsó Alajos*. Szül. 1842 jan. 9. Pl. 1880. Pilsen, 1888. Somos-Ujfalun.

IV. Gácsesi esperesi kerület. (Nógrád vm.)

Esperes: *Miessl Zsigmond*, gácsfalvi pléb.

1. **Alsó-Sztregova.** Újjá al. 1811. Temploma Nagyboldogasszony (1811). Tíz fiókegyháza van. Plébános *Kaminszky Ágost*. Született 1865 november hó 23-án. Plébános 1896.

2. **Berzence.** Újjá al. 1781. Temploma bold. szüz Mária születése (1785). Tizenkilenc fiókegyháza közül Garábon hajdan premontrei prépostság volt. A *szűzök* üveghutatelepen Kossuch Karolina 1887-ben templomot építtetett a sz. Kereszt tiszteletére. Pl. *Morvay Viktor*. Szül. 1849 ápr. 25. Pl. 1884.

3. **Divén.** Régi pléb. Temploma Mindenszentek. A várban sz. Anna kápolnája (1775). Tíz fiókegyháza közül *Podrecsányban* Szentháromság kápolnája. *Rőzsa-Lehotán* Szer. sz. Ferenc temploma (1755). Pl. *Szokolovszky Benedek*. Szül. 1863 március 20. Pléb. 1896 óta. Sl. *Koritko János*. Szül. 1872 április 1.

4. **Divén-Oroszi.** Al. 1788. Temploma sz. Márton (1803). Ezenkívül Pád. sz. Antal kápolnája (1856). Fiókegyházai: Alsó- és Felső-Bzova. Pl. *Dulla Nándor*. Szül. 1864 okt. 18. Pl. 1898 óta.

5. **Felső-Tiszovnik.** Al. 1772. Temploma sz. Fülöp és Jakab. Újjá ép. 1896. Tizenegy fiókegyháza közül *Divén-Obután* bold. Szűz Mária neve temploma. Pl. *Deuts Rudolf*. Szül. 1844 febr. 21. Pl. 1882 óta.

6. **Gácsfalva.** Al. 1350 körül. Temploma szent György (XIV. sz.). *Gács várában* Nagyboldogasszony kápolnája. *Gácson* sz. Kereszt földtalálása temploma (1835). A temetőben a Szentháromság kápolnája (1843). *Kis-Tugáron* Borr. sz. Károly temploma (1842). Pl. *Miessl Zsigmond*, esp., kor. aranyéremkeresztes. Szül. 1842 szept. 16. Pl. 1880. Berzencén, 1884. Gácsfalván, 1897. esp. Sl. *Sarlós János*. Szül. 1876 aug. 2.

A JOLSVAI PLÉBÁNIAI TEMPLOM. (OLDALRÓL.)

V. Kishonti esperesi kerület. (Gömör- és Kishont vm.)

Esperes: *Szeman Endre*, prépost, rimaszombati pléb. Hely. esperes: *Stubendek József*, kokovai pléb.

1. **Antalfalva.** Al. 1809. Temploma sz. Kereszt földmagasztalása (1834). Hat fiókegyháza van. Pl. *Sztrek Ede*. Szül. 1852 jan. 25. Pl. 1891 óta.

2. **Forgáchfalva.** Al. 1799. Temploma b. szüz Mária szül. (1822). Fiókegyházai: Drabszko, *Ottília*. Szent Anna kápolnájával. Homolcsánpaták, Gyurkovka, Alsó- és Felső-Polyánka (Nógrád vm.), Szikla (Zólyom vm.). Pl. *Dortsák József*. Szül. 1853 ápr. 5. Pl. 1883. Vereskőn, 1889. Forgáchfalván.

3. **Kokova.** Újjá al. 1803. Temploma szent Péter és Pál (1820). Húsz fiókegyháza van. Pléb. *Stubendek József*, helyettes esperes. Született 1861 július 3. Adminisztrátor 1893. Divén-Orosziban, 1897. pléb. Kokován, 1898. helyettes esperes.

4. **Nagy-Szuha.** 1397-ben létezett. A protestantizmus alatt megszűnt, de a híveket a parasztruhában rejtőző plébánosok megtartották hitükön, míg a plébániát ismét nyíltan helyreállíthatták. Új temploma szent Miklós (1815). Fiókegyházai: *Fazekas-Zsaluzsán*. Temploma Nagyboldogasszony (1785). Ezenkívül a Fájdalmas Szűz kápolnája (1825). *Lusán*. Sz. Anna temploma 1844-ben épült. A temetőben a Jézus sz. Szíve kápolna (1898). Pongyelok, Vályko, Szelce. Plébános *Bobák Béla*. Szül. 1853 febr. 18. Pl. 1884. Sl. *Bottka János*.

5. **Nyustya.** Al. 1769. Temploma a sz. Kereszt földmagaszt. (1802). Tíz fiókegyháza van. Pl. *Komora János*. Szül. 1857 jún. 12. Pl. 1892. Tiszolcon, 1899. Nyustván.

6. **Ráhó.** Újjá al. 1769. Temploma bold. szüz Mária neve. Tizenegy fiókegyháza van. Pléb. *Liban Neit*. Szül. 1857 jún. 22. Pl. 1892 óta.

7. **Rima-Szombat.** Újjá al. 1771. Temploma Ker. sz. János fejévétele (1773). A vármegyei kórházban az Angyalok királynéja kápolnája. Hét fiókegyháza van. Pl. *Szeman Endre*, prépost, esperes. Szül. 1857 november 3. Pl. 1893. Putnokon, 1895. esperes, 1899. rimaszombati pléb., 1900. prép. Sl. *Benčík Samu*. Szül. 1873 márc. 29. *Markovits Gejza*. Szül. 1876 ápr. 14.

8. **Tiszolc.** 1397-ben létezett. Temploma Nagyboldogasszony (1845). Pl. *Kamm Ede*. Szül. 1866 júl. 5.

A MURÁNYI TEMPLOM.

9. Uza-Panyit. Al. 1828. Temploma Nagyboldogasszony (1872). Húsz fiókegyháza közül *Felső-Balogon* a kastélyban a sz. Kereszt-kápolna. Pl. *Kutka Sándor*. Szül. 1857 aug. 18. Pl. 1899.

Tornai főesperesség.

Főesperes: *Fábián Ferenc*, kanonok.

I. Tornai esperesi kerület. (Abauj-Torna vm.)

Esperes: *Holzmann Zsigmond*, hidvégardói pléb.

1. Almás. Újjá al. 1698. Temploma Szentháromság. Ép. 1500. 1895-ben megújították. Fiókegyháza *Körtvélyes*. A B. Szűz szeplőtelen fogant. templomával. Pl. *Dorogsághy Barna*. Született 1861 jún. 11. Pl. 1897 óta.

2. Görgő. Igen régi plébánia. Újjá al. 1788. Temploma Ker. szent János. Építetett 1500 körül. Adminisztrátor *Jolsvay János*. Született 1829 december hó 12-én. Adminisztrátor 1897 óta.

3. Hidvég-Ardó.

A régi plébániát Zsarnón alapították újjá, de innen 1736-ban áthelyezték. Temploma az Angyali üdvözlés. Igen régi, 1897-ben újjá épült. Fiókegyházai: Beeskeháza, Horváthi, Bodva-Lenke, *Bodva-Vendégi*. Sz. István és sz. Imre templomával. Pléb. *Holzmann Zsigmond*, esp. Szül. 1847 dec. 8. Adm. 1878. Deresken, 1880. Tornán, 1891. pl. Hidvég-Ardón, 1891. esp. Irodalmilag is működött.

4. Jablonca. Újjá al. 1789. Temploma 1500 körül épült, de csak szentélye maradt fenn, helyett 1867-ben új templomot építettek. Fiókegyházai: Borzova, *Derenk*. Sz. Simon és Judás templomával (1731). *Szilice*. A szent Kereszt fölmagaszt. kápolnájával. Adm. *Mester István*. Szül. 1860 augusztus 4-én. Adm. 1898.

5. Perkupa. Al. 1864. Temploma szent István király (1800). Hat fiókegyháza van. Adm. *Szokolovszky Gejza*. Szül. 1858 szept. 16. Adm. 1892. Uza-Panyiton, 1899. Perkupán.

6. Szent-András. Újjá al. 1787. Szent András temploma igen régi. Fiókegyházai: Barakony, *Rákó*. Temploma sz. Terézia. Adm. *Glajk József*. Szül. 1863 ápr. 21. Pl. 1900 óta.

7. Szilas. Újjá alakított 1700-ban. Temploma szent József (1774). Fiókegyházai: *Nádaska*. Szent Krisztina templomával.

1776-ban újjá építették. Komjáthi. Plébános *Szilbert Lajos*. Született 1859 szeptember 16. Plébános 1897 óta.

8. Szögliget. 1397-ben létezett. Temploma Sárlósboldogasszony. Igen régi. Fiókegyházai: Szin, Petri, Jósafő. Pl. *Kovács Agost*. Szül. 1865 máj. 8. Pl. 1900 óta.

9. Torna. 1274-ben létezett. A reformáció alatt elnyomták; de a szendrői Ferenc-rendi szerzetesek helyreállították, nevezetesen Hamar és Hirko páter, de temploma a XIII. században épült; 1889-ben újjá építették. Fiókegyházai: *Aj*. Sz. József templomával (1764). *Udvarnok*. A bold. szűz Mária születése templomával (1801). Méhészke, Szádelő. Pl. *Möhler Károly*. Született 1853 január 7. 1886. gimn. tanár Losoncon. Pl. 1891 óta.

10. Torna-Ujfalu. Újjá al. 1787. Temploma Ker. sz. János. Ép. 1328. Fiókegyháza *Zsarnó*. Szentháromság templomával (1833). Pl. *Mészáros András*. Szül. 1845 nov. 27. Pl. 1891-től.

II. Jászói esp. kerület. (Abauj-Torna vm.)

Esp.: dr. *Wentko Jusztin*, prem. kanonok, rudnoki pléb.

1. Felső-Mecenzéf. 1834-ig Alsó-Mecenzéffel egy plébánia volt. Temploma sz. Mária Magdolna (1773). Pl. *Erben Benedek*, prem. k.

PLÉBÁNIAI TEMPLOM, RIMASZOMBATON.

PLÉBÁNIAI TEMPLOM, LOSONCON.

KATH. ELEMI ISKOLA, LOSONCON.

A RIMASZOMBATI TEMPLOM IŐOLTÁRA.

2. **Jászó.** Al. 1243. Temploma sz. Mihály. 1896-ban restaurálták. Ezenkívül a mecenzéi úton a szenvedő Krisztus és a rudnoki úton Sarlósboldogasszony kápolnája. *Jászóváralja* és *Jászóvár* premontrei prépostságot a premontrei kanonokrendnél külön ismertetjük. Adm. *Fogelthon Alajos*, prem. k.

3. **Jászó-Debröd.** Újjá al. 1734. Temploma sz. Péter és Pál (1834). Adm. *Gedeon Miklós*, prem. k.

4. **Jászó-Mindszent.** 1506-ban létezett. Temploma Mindenszentek (1766). Adm. *Vavrik Rikbárd*, prem. k.

5. **Rudnok.** Al. 1775. Temploma sz. György (1841). Az erdőben sz. Anna temploma, melyet a nép sűrűn látogat. Ezt 1770-ben Sauberer András prépost építtette. Plébános *Wentko Jusztin*, prem. k.

6. **Stoós.** Igen régi plébánia. Temploma Nep. sz. János. Pl. *Tribaltsik Sándor*. Szül. 1851 március 20.

III. Szepesi esperesi kerület. (Szepes vm.)

Esperes: *Maruzsinszky János*, szomolnoki pléb.

1. **Gölniebánya.** 1397-ben fömállt. Temploma Nagyboldogasszony. 1899-ben megújították. Az idetartozó *Thurzófüred* nyaralótelepen sz. Kereszt kápolnája (1890). Fiókegyházai: *Prakfalva*. Szent Ludmilla templomával. 1900. Ker. sz. János kápolnájával. A bányatelepen sz. Kereszt kápolnája. Pléb. *Szobissék Emil*. Szül. 1866 nov. 18-án. *Cebí*. succentor. Pl. 1901 óta. Sl. *Vojtassák Gyula*. Szül. 1878 ápr. 10.

2. **Jekelfalva.** 1397-ben fömállt. Temploma szent Antal apát. Igen régi. 1872-ben újjá építették. Fiókegyházai: *Nagy-Folkmar*. Szent Mihály templomával, 1895-ben megújították. Plébános *Glósz Lajos*. Szül. 1850 jún. 29.

Margitfalva, *Phoenixbuda* (Sáros vm.). Sz. Katalin templomával. Kojsó. Plébános *Glósz Lajos*. Szül. 1850 jún. 29. Pl. 1886 óta.

3. **Krompach.** 1397-ben fömállt. Temploma sz. János ev. 1885-ben újjá építették. Ugyanitt Nep. szent János kápolnája (1776). Fiókegyházai Alsó- és Felső-Szlovinka. Pl. *Majkúth István*. Szül. 1843 máj. 22. Pl. 1879 óta. Sl. *Macbay Alajos*. Szül. 1869 júl. 6.

4. **Merény.** Régi plébánia. Temploma sz. István király (1770). Fiókegyházai: *Henzlóva* (Gömör vm.). A B. Sz. Mária szül. templomával (1890). *Lassúpatak*. Temploma sz. József (1892). Pléb. *Boboresik György*. Szül. 1837 ápr. 24. Adm. 1885. Tiszolcon, 1892. pléb. Merényben, Sl. *Csercenka János*. Szül. 1877 ápr. 1.

5. **Szepes-Remete.** 1338-ban létezett. Temploma sz. Kereszt fölmagasztalása (1820). Fiókegyháza Nagy-Kunchfalu. Pl. *Sass Ferenc*. Szül. 1862 nov. 1. Pl. 1899 óta.

6. **Svedlér.** 1338-ban létezett. Temploma szent Margit. Ép. 1569. 1890—1893-ban újjá építették. Fiókegyháza Ovíz. Pl. *Stromp József*. Szül. 1841 dec. 24. Pl. 1874. Sz.-Remetén, 1890. Svedléren.

7. **Szomolnok.** 1310-ben létezett. Temploma sz. Katalin (1804). Ezenkívül a Szentlélek temploma (1666). A stoósi hegyen a Sarlósboldogasszony temploma (1735), mely a nép különös kegyeletének örvend. Ugyanott a hegyi sz. József-kápolna. Fiókegyháza *Dénes* (Gömör vm.). A Fájdalmas Szűz templomával (1749). Pl. *Maruzsinszky János*, esp. Szül. 1839 okt. 6. Pl. 1874. Stoószon, 1890. Szomolnokon, Sl. *Lukács István*.

8. **Szomolnok-Huta.** Al. 1785. Temploma Nagyboldogasszony (1751). Pléb. *Dörner János*. Szül. 1861 júl. 22. Pl. 1899 óta.

9. **Zakárfalva.** Al. 1787. Temploma szent Mihály (1812). Pl. *Paulovszky Antal*. Szül. 1852 május 1. Egyházmegyei papok különböző hivatalokban: *Klinger István* apát, egy. tanár Budapesten, *Laczek Gyula* hittanár Losoncon, *Linkesch Miksa* tanár Lőcsén, *Schurina István* reálisk. igazg. N.-Kállón, *Liptay Ede* kath. lelk. Szarajevóban, *Fodor István* kórházi gondnok Rozsnyón.

Nyugalmazottak: Leszniczky Mihály, Rojko András, Gramantik Bálint, Thuránszky Antal, Vincze Alajos, Mayer Manó, Veiszláp Lajos, Kupcsik József.

A KASSAI PÜSPÖKSÉG ÉS KÁPTALAN.

NAGYKITERJEDÉSŰ esztergomi és egrí egyházmegyék fölosztását és új püspökségek alapítását már III. Károly király alatt tervezték. Az esztergomi egyházmegyének fölosztását Mária Terézia királynő 1776-ban hajtotta végre, az egrí egyházmegye azonban még harminc évig maradt meg nagy terjedelmében. Csak I. Ferenc király hasította ki belőle 1803 aug. 5-én kelt rendeletével

PÜSPÖRI PALOTA KASSÁN.

a kassai és szatmári püspökségeket s ezt VII. Pius pápa épen egy évvel később hagyta jóvá. A kassai püspökség joghatósága alá került néhány plébánia kivételével az akkori Abaujvármegye, valamint Sáros és Zemplén vármegyék.

A kassai püspök jövedelmének megállapításáról az alapító király akként intézkedett, hogy a hejcei, harsányi, sziráki, egeresi, tiszakürti, keresztespüspöki, csapóközi és szentmáriai birtokok, valamint Sáros és Zemplén vármegyék megléperjes város tizede, melyek addig az egrí püspököt

illeték. a kassai püspöké legyenek. Első püspök Szabó András esztergomi kanonok és a Pazmaneum kormányzója lett. akit 1804 dec. 18-án iktattak be a püspöki székbe. A jelenlegi püspök, Bubics Zsigmond a főpásztorok sorában.

A püspökséggel egyidejűleg alakult meg a székesegyházi káptalan is hat taggal. A kanonokok jövedelmi forrásául a tiszta-örsi és tiszta-örvényi birtokokat, valamint Bártfa és Kis-Szeben városok tizedét rendelte az alapítólevél. 1856-ban a hetedik, ifjabb mesterkanonoki stallumot alapították.

Az egyházmegyei papnevelő-intézet épületéül I. Ferenc király a szent Ferenc-rendieknek 1787 óta elhagyott kolostorát jelölte ki.

A kassai káptalanból eddig ketten emelkedtek megyés püspöki székre: Kollárcsik István rozsnyói püspök 1850-ben és Dessewffy Sándor csanádi püspök 1890-ben.

A kassai káptalan tagjai 1901-ben:

Nagyprépost: Medveci és kisbisztercei *Medveczky Ede*, thessői prépost. Szül. 1835 dec. 31. Bártfán. 1860. succentor, 1862. pléb. Boldogkő-Váralján, 1880. esp., 1890. kanonok, 1891. prépost. Nagyprépost 1901.

Olvasókanonok: *Lesskő István*, darnói prépost, a III. oszt. vaskorona-rend lovagja. Szül. 1835 dec. 25-én Hétháron (Sáros vm.). 1859. kat. lelkész, 1867. hittanár, 1871. pécsujfalusi pléb., 1880. esperes, 1878—1892-ben orsz. képviselő, 1888. prépost, 1890. kanonok.

Éneklőkanonok: *Belky Károly*, máriavölgyi apát, papnevelő-int. igazg. Szül. 1819 júl. 14. Miskolcon. 1874. püsp. szert., 1878. szentszéki jegyző, 1884. püsp. titkár, 1886. irodaigazg., 1897. kanonok.

Órkanonok: *Perlsberg Ede*, bártfai apát, püspöki vikárius. Szül. 1838-ban Alsó-Vereckén. 1862. püsp. ikt., 1864. levéltáros, 1871. kecer-peklényi, 1879. töketerebesi pléb., 1887. esp., 1895. zempléni főesp., 1897. kanonok, 1898. püsp. vikárius.

Székesegyházi főesperes: *Kozora Endre*, pestujhegyi prépost, kassai pléb. Szül. 1844. Kassán. 1879. adm. 1882. pléb. Kavecsánban, 1887. Forrón, 1894. esp., 1897. kanonok.

Id. mesterkanonok: *Fodor Sándor*, maróthi prépost, egyházmegyei főtanfelügyelő. Szül. 1840. Fintán. 1870. alsó-körtvélyesi, 1874. parnói adm., 1880. u. o. pléb., 1889. Szepsiben, 1891. h. esp., 1901. kanonok.

Ifj. mesterkanonok: *Pletényi Endre*, boldogfalvi apát, a Ferenc József-rend lovagja. Szül. 1829. Uporban (Zemplén vm.). 1858. kecer-peklényi, 1870. eperjesi pl., 1872. esp., 1873. apát, 1888. sárosi főesp., 1901. kanonok.

A KASSAI KÁPTALAN DISZ-
JELVÉNYE

BUBICS ZSIGMOND.

KASSAI PÜSPÖK.

BUBICS ZSIGMOND, KASSAI PÜSPÖK.

OLY tudomány, a szépművészetek iránti finom érzék, igaz és lelkes magyar erzes jellemzik Kassa püspökét, Bubics Zsigmondot. A tudományok iránti hajlam élénken nyilatkozott egész családjában, tudós és író volt két testvére is, a tudományok és művészetek kedvelője édes atyja, Bubics Mihály, aki Tolnamegyében, Ozorán tisztartója volt az Eszterházy hercegeknek. Itt született Bubics Zsigmond is 1821 március 11-én. Középiskoláit Magyar-Óvárrott, Sopronban és Győrött végezvén, lelkének komolyabb iránya, vallásos érzése a papi pályára vonzották. Győrött lett kispappá, de a theológiára már a Pazmaneumba küldte püspöke. 1844 július 22-én szentelték pappá. Csak rövid ideig volt káplán, mert csakhamar a bécsi Augustineumba küldték felsőbb kiképzés végett. Innen visszatérve, a papnevelő-intézet tanárává nevezték ki.

Mint theologiai tanárt hívta meg herceg Esterházy Pálgyermekéi mellé nevelőül. Bubics Zsigmond örömmel vállalkozott, mert a hercegi család körében módja nyílt addig is már szeretettel űzött művészi tanulmányainak kibővítésére.

Tizenkét évig vezette a nemrég elhunyt Pál herceg nevelését és annyira megnyerte az öreg Pál herceg kegyét, hogy bizalmasává, barátjává tette, mely barátságát megőrizte halálos ágyáig. Növendékével beutazta egész Nyugat-Európát s ez alatt nemcsak hogy nagy magánszorgalommal tanulmányozta az összes műtárlatokat, hanem maga is avatott kézzel dolgozott, úgy hogy több nyilvános tárlat is fogadott el tőle képeket. Vázlatkönyve számos igazi művészi becsü dolgozatot őriz ebből a korból: de magánképtárában több nagyobb műve mutatja, hogy nemcsak műértő, hanem igazi művész is.

Nevelői tisztét befejezvén, gyorsan haladt az egyházi pályán. 1867-ben győri szentszéki tanácsos. 1871. é. monostori apát lett. 1879-ben pedig herceg Esterházy, mint kegyúr, a rátóti

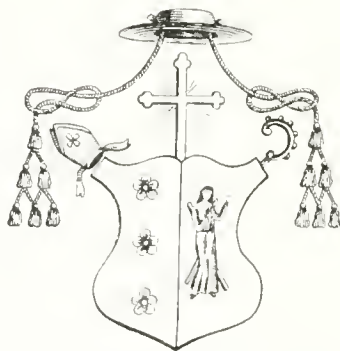
A KASSAI SZÉKESEGYHÁZ DELRŐL.

Waldalmas prépostságot adta neki. 1880-ban a nagyváradai papnevelő-intézet igazgatója lett. 1881-ben Sopronmegyében országgyűlési képviselővé választották s ez idő alatt egyszersmind az Esterházy-birtokok zárgondnoka lett. Az óriási kiterjedésű hitbizományi javakat nagy tapintattal és buzgalommal vezette és rendbe hozta. úgy hogy aránylag rövid idő alatt fölszabadította a zárlat alól. Ez idő alatt a történelmi irodalom terén is buzgó munkásságot fejtett ki.

Mint képviselő Bubics Zsigmond inkább a komoly irányú tárgyakkal és művészeti kérdésekkel foglalkozott, különösen a közoktatásügyi bizottságban. Gyorsan nőtt tekintélye. Előbb nagyváradai kanonokká, majd novii v. püspökké, 1887 augusztus 2-án pedig kassai megyés püspökké nevezték ki, miután Schuster Konstantin kassai püspök a váci püspökség vezetését vette át.

Kormányzása a kassai egyházmegye történetének legszebb lapjait foglalja el. Főpásztori működésének kiváló gondját képezi az oktatás ügye. Úgy tekinti az iskolát, mint a vallásos és nemzeti érzelmek legalaposabb és leghatásosabb élesztőjét. A magyar nemzeti irodalomnak is gyöngyei azok a körlevelek, melyeket, mindig a vallásos ihlettől átragyogtatva, a magyar nemzeti irányú nevelés érdekében kiadott. Főpásztori és irodalmi működésének két tűzoszlopa a Magyarország ezredéves ünnepe és a magyar kereszténység kilencszázados ünnepe alkalmából kibocsátott remek körlevele.

Aranymiséjét 1894-ben mutatta be az Úrnak. 1896-ban ő felsége belső titkos tanácsossá nevezte ki. Ekkor érte meg azt az örömet is, hogy egyik legnagyobbszerű emlékünk, a kassai dóm újjá építése az ő elnöklete alatt befejeződött és azt az országos ünnepek keretében fölszentelhette. Emellett azonban több más kitüntetés is jutalmazta érdemeit. Lovagja az I. oszt. vaskoronarendnek, a Lipót-rendnek, a szász kir. Albrecht- és a bajor Szent Mihály-rendnek. A Magyar Tudományos Akadémia előbb levelező, majd rendes tagjául választotta.

BUBICS ZSIGMOND KASSAI PÜSPÖK
CIMERE.

AZ EGYHÁZMEGYE KORMÁNYZATA.

AKASSAI egyházmegye három, nevezetesen székesegyházi, tarcafői vagy sárosi és zempléni főesperességre oszlik, melyek 18 esperességet foglalnak magukban. A plébániák száma 197. Ezek közül tiszta magyar nyelvű 19, tiszta tót 83, magyar-tót 16, tót-magyar 31; a többi német-magyar vagy vegyes. Anyatemplom 197, fiókegyházi templom 241, szerzetes-templom 11 van az egyházmegyében. Az egyházmegye területén a görög szertartású katolikusoknak 305 templomuk van. Az egyházmegye területén 3 reális és 4 címzetes prépostság, 1 reális és 7 címz. apátság van. Az összes áldozópapok száma 310. A két nembeli szerzetesek száma 153.

Az egyházmegyei papnevelő-intézet igazgatója *Belky Károly* kanonok. Aligazgató *Aranyossy Gyula*. Lelki-igazgató *Krajník Mihály*. Tanulmányi felügyelő *Kasztell Aladár*, egyszersmind theol. tanár.

Tanárok: dr. *Čsiszárík János*, dr. *Hoffmann Arnold*, *Kaminszky Sándor*.

A kegyurak száma 91. Nagyobb kegyuraságok: A vallásalap 31, Kassa városa 10, a földművelésügyi miniszter 5, Bártfa városa, gr. *Andrássy Gejza*, gr. *Zichy-Péchy Jakobina* 4—1, a jászóvári prépostság, gr. *Szirmay György* 3—3, ő felsége, a leleszi prépostság, a Szimvői-Merse-család, *Frigyes anhalt-dessai herceg*, gr. *Andrássy Dénes*, gr. *Andrássy Tivadar*, gr. *Dessewffy Dénes*, *Alajos és Béla*, gr. *Hadik-Barkóczy Endre*, gr. *Károlyi László* 2—2 plébániában.

Az egyházmegye híveinek száma: **313.026**. A lakosság vallásra nézve az 1901-iki népszámlálás szerint következőleg oszlik meg:

	Pleb.	R. kath.	G. kath.	G. kel.	Ag. ev.	Ev. ret.	Unit.	Izr.	Egyéb
Abauj-Torna vm. Kassa városával	56	95.306	17.850	70	6.521	31.516	12	12.908	16
Sáros vm.	70	93.753	53.434	28	11.494	187	6	12.262	6
Zemplén vm.	71	123.967	101.053	127	6.807	64.457	20	31.533	29
Összesen	197	313.026	172.337	225	27.825	96.160	38	55.703	51

Egyházmegyei iroda. Titkár és levéltáros *Plent Nándor*. Iktató *Hartsár István*. Szert. gr. *Csáky Adorján*. Az egyházmegye védőszentje sz. *András* apostol.

Székesegyházi főesperesség.

Főesperes: *Kozora Endre*, kanonok.

1. **Kassa.** Főrvényhatósági város. Már 1283-ban virágzott. Újjá al. 1687. Temploma egyszersmind székesegyház sz. Erzsébet tiszteletére.

A szent Erzsébet székesegyház.

Magyarországnak is egyik legbecesebb, Felső-Magyarország legnevezetesebb és legszebb műemléke. Mikor épült, biztosan nem állapítható meg; de az újjá építéskor fölfedezett legrégebb templom alapfalából bizton következtethető, hogy már a XIII. században állott első alakjában. Ez az ősi templom tűz miatt elpusztulván, 1378 után új templom épült helyébe, háromhajós esücsíves építmény. Henszlmann a Magyarországon élt Villard d'Homme-courtot tartotta építőmesterének; de ez annál kevésbé valószínű, mert ő már az új templom építésének megkezdése előtt meghalt. A hagyomány Erzsébetet, Nagy Lajos anyját tartja építőjének; de legbizonyosabb az, hogy az áldozatkész polgárok adományából és Zsigmond király támogatásával épült, de nagyon lassan, mert 1437-ben is csak annyira haladt, hogy isteniszteletet tarthattak benne. Mai napig is esonka déli tornyát sem fejezték be. Északi tornyát később emelték és Mátyás király is hozzájárult a templom folytatólagos építéséhez. Ez időben készült a gazdagon áttört művi szentségház is, mely a mai templom legnevezetesebb ékessége. Mestere állítólag *Crom István*, aki 1472-ben fejezte be. Mátyás halála után hirtelen félbeszakadt az építkezés. A trónkövetelő *Albert lengyel herceg* ostromában tetemesen megsérült a templom, de *Crompholz Miklós* építőmester 1496—1497-ben helyreállította. Az északi torony felső emeletével 1502-ben készültek el.

A templom e után is sok viszontagságon ment keresztül. 1556-ban tűz pusztította el. Harangjainak emelől később egy nagy harangot öntöttek, melyet külön harangtoronyban kellett elhelyezni. Ez a torony, az úgynevezett Orbán-torony a székesegyház északi oldalán áll külön.

A HÁROM KASSAI VERTANU.

A hitújítás alatt a templomot a protestánsok foglalták el, de 1602-ben Barbiano császári tábornok visszaadta a katolikusoknak. Csakhamar Bocskay, elfoglalván Kassát, a reformátusoknak adta; visszakerülvén, Bethlen alatt megint a protestánsok birtokába jutott. Utoljára Thököly alatt 1683-tól 1687-ig volt protestáns kézen, míg végre 1687-ben végleg visszakerült a katolikusok birtokába. Székesegyházzá 1804-ben, a püspökség megalapításakor lett. A Bocskay ostroma alatt szenvedett károkat legutóbbi újjá építéseig nem hozták helyre alaposan s miután az 1813-iki és 1845-iki vízáradás, nemkülönb az 1842-iki földrengés is megrongálta, szükségessé vált alapos kijavítása. Fábry püspök 1857—1863-ig nagy áldozattal végeztette azt; de szerencsétlenségére kontár kezekbe került a fonséges építmény, melyek még többet rontottak rajta, úgy hogy az 1875-iki nagy vihar következtében tarthatatlanná vált az egész templom. Ekkor Trefort miniszter Steindl Imrét bízta meg, kinek tervei szerint előbb Weber József, ennek halála után Fröde Vilmos vezetése mellett nemcsak megmentették, hanem új, ragyogó díszbe öltöztették. Tizennyolc évig tartott a restaurálás, 1896 szeptember 6-án szentelte föl Samassa József egri érsek, míg a mellékoltárokat Bubicys Zsigmond kassai, Schuster Konstantin, akkor váci és Szmracsányi Pál szepesi püspök szentelték meg.

Déli tornyának kiépítésével, mely szintén ki van tűzve, átalakításának költségei 3,200.000 koronára rugnak. Értékes nevezetessége a székesegyháznak a már említett szentségházon kívül a szent Erzsébetet és cselekedeteit ábrázoló XV. századbéli (valószínűleg 1476) szárnyas főoltár, melyet a híres Wohlgemuth Mihálynak tulajdonítanak. A székesegyház terjedelme nem nagy, de építészeti tagozása, kecses ékítményei, díszes kapui legszebb csücsíves templomunkká emelik. Érdekes déli előépítménye, a triforiumokkal gazdagon díszített oratorium, melybe a díszesen áttört kőfalakon belül négyszeres esaváros, egymással találkozó csigalépcső, a «királylépcső» vezet. A templom hosszúsága 54 méter, szélessége 29 méter, a középhajó magassága 24 méter. Harminchét festett ablak világítja meg, melyeket előkelő jötevők ajánlottak föl.

A székesegyház mellett délre van a XIII. századból eredő, merész építésű sz. *Mihály-kápolna*, hajdan temető-kápolna.

A plébánia területén vannak még: a sz. *Domokos-rendiek* Nagyboldogasszony temploma, épült 1235-ben, újjáépítették 1894-ben. Az *Orsolya-szűzek* sz. Mihály temploma (XVII. sz.). A *papnevvelő-intézet*, hajdan sz. Ferenc-rendiek csücsíves Pád. sz. Antal temploma. Ép. a XIV. században. A *premontréiek* Szentháromság temploma (1683). A *kórházban* Szentlélek (1730), a Kálvárián a Fájdalmas Szűz (1730), a Rozália-hegyen a szent Rozália temploma (1715). *Kápolnák*: Sz. András a püspöki palotában, a bold. szűz Mária a nemesi konviktusban, sz. Mária Magdolna a Kálvárián, Nep. sz. János a főházban, sz. Kereszt a *Bankó-fürdőn*, a Rozália-hegyen a bold. szűz Mária és Ker. sz. János, a katonai reáliskolában Szer. sz. Ferenc, a katonai kórházban bold. szűz Mária, Jézus sz. Szíve a legényegyesület házában és a bold. szűz Mária a Domonkosok III. rendjének házában. Pl. *Közora Endre*, kanonok. Sl. *Illés István*. Szül. 1847. Kassán. *Hajfinger János*. Szül. 1865 dec. 23. Dubravapusztán (Sáros vm.). *Hambor József*. Szül. 1867 nov. 16. Éperjesen. *Bednárík Ferenc*. Szül. 1870 febr. 9. Sirokán.

I. Kassai esperesi kerület.

Esperes: *Tomiesko Alajos*, enyickei pléb. Hely. esperes: *Hunyady József*, széplaki pléb.

1. **Alsó-Mislye.** Al. 1712. Temploma sz. Miklós (1805). Fiókegyházai közül *Bologdon* sz. Mihály (1732), *Felső-Mislyén* Fájdalmas Szűz temploma (1874), *Zsadyban* a bold. szűz Mária kápolna (1863). Pléb. *Duschék János*. Szül. 1844 Ujfalun (Vasm.). Pl. 1882. Hilyón. 1885. A-Mislyén.

2. **Bárea.** Al. 1789. Temploma sz. Péter és Pál (1757). Fiókegyháza *Zvebs*. Ker. sz. János templomával (1864). Pl. *Dragóner Béla*. Szül. 1850 nov. 20. Kis-Bereznán. Pl. 1898 óta.

3. **Enyieke.** Régi plébánia. Temploma Ker. sz. János (1660). Fiókegyházai: *Bölsze*, *Borsárd*, szent Imre (1864); *Szakaly*, a sz. Olvasó templomával. Ugyanitt a sz. Kereszt kápolnája. Pl. *Tomiesko Alajos*, esperes, szentszéki tanácsos. Szül. 1844 Sacán. 1867. theologiai tanár, 1873. plébános, 1890. esperes. Irodalmilag is működött. Sl. *Téglási József*. Szül. 1876 febr. 20. Berzevicén.

MEDVECZKY EDL,
nagyprépost Kassán.

4. **Felső-Olesvár.** (XIII. sz.). Temploma sz. István király (1810). Fiókegyházai közül *Beszterem* Nep. sz. János (1765), *Rozsgonyban* a sz. Kereszt fölmagaszt. (1860) temploma. Pl. *Korács Tamás*. Szül. 1842 Magyar-Izsépen. 1871—1876. képző-int. tanár és igazg. Kassán. Pl. 1876 óta.

5. **Kassa-Ujfalu.** Újjá al. 1788. Temploma sz. László (1864). Pl. *Liteczky József*. Szül. 1854 febr. 28-án Gáboltón. Pl. 1886 óta.

6. **Kenyhec.** Újjá al. 1771. Temploma Nagyboldogasszony (1748). Fiókegyháza *Szina*. Sz. Péter és Pál templomával (1869). Adm. *Maláricsik László*. Szül. 1850 jún. 24. Sátoralja-Ujhelyen. Adm. 1894 óta.

7. **Koksó-Mindszent.** Al. 1695. Temploma Mindenszentek (1786). Hét fiókegyháza közül *Csányban* a B. Sz. Mária neve (1777), *Gecsén* a B. Szűz Mária születése temploma (1750). Ugyanitt a temetőben Urunk színváltozása kápolnája. Pl. *Plent István*. Szül. 1864 nov. 22. Kassán. Kassai hitoktató volt.

8. **Lengyelfalu.** Al. 1810. Temploma Nagyboldogasszony (1877). Fiókegyházai Alsó- és Felső-Hutka. Pl. *Schimitschek Lajos*. Szül. 1860 aug. 23. Hlaván. Adm. 1891., pléb. 1898.

9. **Regete-Ruszka.** Al. 1750. Temploma bold. szűz Mária neve. Ép. 1204. Újjá ép. 1750. és 1894. Tizennégy fiókegyháza közül *Alsó-Kemencén* a sz. Család kápolnája (1817), *Kis-Szaláncon* a bold. szűz Mária születése, *Nagy-Szaláncon* sz. István kir. (1754), *Osván* sz. Péter és Pál (1748) temploma. Pl. *Sidelszky Gyula*. Szül. 1850 Kis-Szebenben. Pl. 1882. Felső-Vadászon, 1891. Ruszkan. Sl. *Csicseri Károly*.

10. **Széplak.** Al. 1725. Temploma sz. Jakab. Fiókegyházai: Széplak-Apáti, Szilvás-Apáti, Zdoba. Pl. *Bellis János*. Szül. 1857 aug. 11. Roskoványban. 1885. adm. Hilyón. 1888. pl., 1901. széplaki pl.

II. Gönci esperesi kerület. Esperes: *Liszky Nándor*, szántói pléb.

1. **Abauj-Szántó.** Régi pl. Temploma az Angyali üdvözlét. Fiókegyházai: Csekháza, Gibárt, Hernád, Búd. Pere. Pl. *Liszky Nándor*, sz. széki tan., esp. Szül. 1842 okt. 19. Szirma-Bessenyőn. Pl. 1879., esp. 1890. Sl. *Pollák János*. Szül. 1875 jan. 2. Abauj-Szántón.

2. **Boldogkő-Váralja.** Al. 1773. Temploma sz. Kereszt. Ép. ugyanekkor. Újjá ép. 1882. Ugyanitt szent Donát és a sz. Kereszt (1862) kápolnái. Fiókegyházai: Alsó- és Felső-Céce, Arka, *Boldogkő-Ujfalu*. Temploma bold. szűz Mária születése (1825). Pl. *Káger József*. Szül. 1864 szept. 20. Kaszaperen (Csanád vm.). Pl. 1890. Sl. *Záhorszky István*. Szül. 1876 szept. 22. Sajó-Körömben.

3. **Fony.** Al. 1810. Temploma Nep. sz. János (1788). Fiókegyházai: Mogyoróska, Regéceke. Pl. *Zhoray János*. Szül. 1859 febr. 23. Éperjesen. Pl. 1888.

4. **Füzér.** Újjá al. 1737. Temploma sz. István kir. Adm. *Novák László*. Szül. 1865 jan. 25. Füzéren.

5. **Gönc.** Al. 1418. Temploma sz. Imre (1474). Az erdőben a régi pálos-templom romjai. *Telkibányán* a B. Sz. Mária születése temploma (1862). Zsujta. Pl. *Bódy Barna*. Szül. 1861 okt. 29. Velejtén. Pl. 1892.

6. **Gönc-Ruszka.** Újjá al. 1787. Temploma Nagyboldogasszony (1851). Ugyanitt a sz. Kereszt kápolnája. Adm. *Karácsony Imre*. Szül. 1868 dec. 5. Közép-Pulyán (Sopron vm.).

7. **Hejce.** Régi pl. Temploma sz. István kir. (1783). A püspöki kastélyban a sz. Kereszt kápolnája. Bubics püspök 1888—89. újjá építette. Fiókegyházai: Vilmány és Vilmány-Kisfalu. Pl. *Weiszker Károly*. Szül. 1862 okt. 9. Malatinán (Árva vm.). Pl. 1890.

8. **Kis- és Nagy-Kér.** Al. 1860. Temploma sz. Péter és Pál (1831). Fiókegyháza Alpár. Adm. *Nagyiváni József*. Szül. 1868 szept. 5. Göncön.

9. **Nádasd.** Újjá al. 1763. Temploma sz. Anna (1756). Fiókegyházai: Abaujvár, *Alsó-Kéked* a Szentháromság templomával (1729), *F.-Kéked*, Pánvok. Adm. *Jávorszky Ferenc*. Szül. 1844. Késmárkon. Adm. 1891.

10. **Radvány.** Al. 1806. Temploma sz. Eduárd (1830). Kilenc fiókegyháza van. Pl. *Csurilla Agoston*. Szül. 1855. Krompachon. Pl. Radványban 1892. Sl. *Schopp Marton*. Szül. 1870 szept. 24. Szomolnokon.

11. **Vizsoly.** Újjá al. 1788. Temploma Ker. sz. János (1799—1801). Fiókegyháza *Karlát* a Szentháromság templomával. Újjá ép. 1872. Pl. *Bodnár Endre*. Szül. 1861 máj. 1. Krasznik-Vajdán.

PERISBERG L. D. I.

p. ut. kanonok, püspöki helyettesi, Kassa.

LESKÓ ISTVÁN,
prépost, kanonok, Kassán.

KOZORA ANDRÁS,
prépost, kanonok és plébános, Kassán.

III. Sacai esperesi kerület. Esperes: *Antal Károly*, tihanyi pléb.

1. **Aranyidka.** Al. 1773. Temploma Mindenszentek (1768). Fiókegyháza Réka. Adm. *Muhay Péter*. Szül. 1840 márc. 1. Kassán Adm. 1880. Aranyidkán.

2. **Béla.** Al. 1737. Temploma Ker. sz. János. Újjá ép. 1897. Fiókegyházai: Kis-Folkmár, *Hámor*. Temploma sz. Kereszt fölmagaszt. (1861). Adm. *Gocsál János*. Szül. 1859 ápr. 21. Sz. Ferenc-rendi volt.

3. **Felső-Tökés.** Újjá al. 1722. Temploma Szentháromság (1869). Fiókegyháza *Alsó-Tökés* sz. Mihály templomával. Pl. *Makovits Sándor*. Szül. 1856 márc. 3. Kassán Pl. 1886.

4. **Hilyő.** Újjá al. 1726. Temploma sz. Borbála (1783). Fiókegyháza *Bukóc*. Temploma sz. Anna (1835). Adm. *Damits József*. Szül. 1872 márc. 8. Ó-Lublón.

5. **Jászó-Ujfalú.** Régi eredetű. Temploma sz. István vért. (1807). Fiókegyházai: *Halkóc* a bold. szűz Mária kápolnájával, *Semse* sz. András templomával (1854). Ugyanitt a sz. Kereszt kápolnája. Pl. *Zselinszky János*. Szül. 1867 jan. 4. Kis-Szebenben. Pl. 1897.

6. **Miszlóka.** Al. 1728. Temploma sz. Bertalan. Fiókegyháza *Baska* sz. István kir. templomával (1811). Pl. *Fischer Antal*. Szül. 1867 jún. 13. Kassán. Pl. 1898.

7. **Opáka.** Al. 1789. Temploma sz. Flórián (1784). Adm. *Lieszkovszky József*. Szül. 1849 szept. 17.

8. **Pány.** Al. 1788. Temploma sz. Katalin. Pléb. *Oleár Ignác*.

Született 1863 július 15. Jablonkán. Pléb. 1893.

9. **Pólyi.** Régi pl. Temploma sz. Mihály (1822). A temetőben Urunk föltámadása kápolnája (1896). Fiókegyházai: *Kis-Ida*, Sárloboldogasszony (1795), *Lörincke* sz. Lőrinc templomával (1813). Pl. *Kaprinay János*. Szül. 1848. Szepes-Váralján. 1878. adm., 1891. pl. Lénártón, 1894. Pólyin.

10. **Saca.** Al. 1738. Temploma Nagyboldogasszony (1779). Ugyanitt a kastélyban a sz. Kereszt kápolnája. Fiókegyháza Buzinka. Pl. *Wéber Agoston*, sz. széki tan. Szül. 1844. Éperjesen. 1870. adm. 1876. pl. Sacán.

11. **Tihany.** Al. 1788. Temploma sz. Anna (1850). Pl. *Antal Károly* esp. Szül. 1833. Alsó-Szlovinkán. 1867. hankóci, 1870. tihanyi pl., 1897. esp.

IV. Szepsi esperesi kerület. Esp.: *Bercsinszky Alajos*, alsómecenzéfi pléb. Hely. esp.: *Mágócsy Endre*, szepsi pl.

1. **Alsó-Mecenzéf.** Al. 1430. Újjá al. 1682. Temploma a bold. szűz Mária születése (1735). Pl. *Bercsinszky Alajos*. Szül. 1826 máj. 6. Kassán. Pl. 1858. Esp. 1890. Aranymisés. Sl. *Schoberwalter Antal*. Szül. 1865 szept. 24.

2. **Buzita.** Újjá al. 1740. Temploma sz. Kereszt fölmagaszt. (1791). Fiókegyházai: *Alsó-Lánc* sz. Péter és Pál kápolnájával (1842), *Felső-Lánc* a bold. szűz Mária születése templomával (1776), Reste. Adm. *Ignác János*. Szül. 1851. Tisza-Lúcon. Előbb csésesi adm.

3. **Csécs.** Al. 1789. Temploma sz. János ap. (1800). Fiókegyháza *Szeszta*. Temploma Nep. sz. János. Adm. *Degró Péter*. Született 1834 december 12. Sóvárótt.

4. **Hernád-Petri.** Al. 1788. Temploma sz. Péter (1869). Fiókegyházai: Hernád-Szölled, *Hernád-Véscse* a sz. Kereszt fölmagaszt. templomával (1811). *Pusztá-Radvány* Jézus sz. Szíve kápolnájával (1884). Pl. *Szekerák Károly*. Szül. 1857 márc. 24. Szepes-Olaszin. 1892. adm., 1894. pl. Hernád-Petrin.

5. **Hidas-Németi.** Al. 1865. Temploma sz. Kereszt föltalálása (1800). Fiókegyházai: Szurdok, *Tornyos-Németi* bold. szűz Mária neve templomával (1890). Pl. *Wüller György*. Szül. 1840 márc. 16. József-falun. Pl. 1877.

6. **Jánok.** Al. 1788. Temploma B. Sz. Mária születése (1767). Pléb. *Laczkó Mihály*. Szül. 1850 aug. 28. Szakalyon.

7. **Krasznik-Vajda.** Al. 1711. Temploma bold. szűz Mária neve. Öt fiókegyháza közül *Pamlényban* sz. Mihály kápolnája. (1895). Adm. *Regéczy Gyula*. Szül. 1856 jún. 22. Adm. 1891-től.

8. **Nagy-Ida.** Al. 1742. Temploma sz. Márton. Fiókegyháza *Komaróc*, Krisztus Urunk memybemenetele kápolnájával (1864). Pl. *Zagolla Ferenc*. Szül. 1867 okt. 4. Kassán. Pl. 1898.

9. **Perény.** Al. 1761. Temploma Szentháromság. Fiókegyháza *Hym* sz. István kir. templomával. Adm. *Homoky Lajos*. Szül. 1861 márc. 14. Sátoralja-Ujhelyen.

10. **Somodi.** Újjá al. 1769. Temploma sz. Márton (1780). Ugyanitt a püspöki kastélyban a Fájdalmas Szűz kápolnája (1838). Plébános *Tomori István*. Született 1862 szeptember 21. Szepsin. Pl. 1895-től.

MÁGÓCSY ENDRE,

plébános, esperesi helyettes, Szepsi.

11. Szepsí. Újjá al. 1711. Temploma Szentháromság. Újjá ép. 1896. Ugyanitt sz. Rókus kápolnája (1833). Fiókegyházai: *Bodolló* Sarlósboldogasszony, *Makranc*. Pl. *Mágócsy Endre*, hely. esp. Szül. 1853 nov. 8. Krompachon. 1880. theol. tanár. 1896. papnevelő-int. aligazg. Pl. 1901. Sl. *Rajcsák Elek*. Szül. 1874 febr. 21. Csécsen.

V. Szikszói esperesi kerület.

Esperes: *Vasenszky István*, encsi pléb. Hely. esp.: *Telegdi István*, deteki pléb.

1. Detek-Tenger. Al. 1780. Temploma sz. Péter és Pál. Újjá ép. 1880. Pl. *Telegdi István*, hely. esp.

2. Encs. Al. 1747. Temploma sz. József (1785). Pl. *Vasenszky István* esp. Sl. *Holló Ferenc*.

3. Fáj. Al. 1788. Temploma Szentháromság (1788). Fiókegyházai: Fülökéres, Litka, Szemere. Pléb. *Hankovits Ferenc*. Szül. 1841 okt. 10. Boldogkő-Váralján. Pl. 1881.

4. Felső-Gagy. Újjá al. 1756. Temploma bold. szűz Mária születése. Ot fiókegyháza van. Pl. *Tasnády József*. Szül. 1861 szept. 30. Tályán. Pl. 1891-től.

5. Felső-Novaj. Al. 1783. Temploma bold. szűz Mária neve (1791). Hat fiókegyháza van. Pl. *Gömöry Éde*, prem. kanonok.

DR. CSIZSÁRIK JÁNOS,
udvari káplán, theológiai tanár, a jelen tiszta
megírásánál munkatárs. Kassa.

6. Felső-Vadász. Al. 1432. Temploma sz. József. Építtette Rákóczi György 1601. Újjá ép. 1862. Hét fiókegyháza közül *Szakácsin* Krisztus Úrnak mennybemenetele temploma (1838). Pl. *Gerenday Sándor*. Született 1858 március 7. Hymben. Adminisztr. F.-Vadászon 1891-től.

7. Forró. Al. 1338. Temploma Nagyboldogasszony (1729). Ugyanitt Nep. sz. János kápolnája (1839). Fiókegyházai: *Dévecser* sz. István kir. kápolnájával, Fancsal. Pl. *Timkó Jordán*. Szül. 1871 aug. 6. Gálszécsen.

8. Hernád-Kéres. Al. 1630. Temploma sz. Lőrinc (1814). Adm. *Fedeleny Éde*. Sl. *Molnár János*.

9. Ináncs. Újjá al. 1788. Temploma sz. Terézia. Fiókegyházai: Csobád, Hernád-Szent-András. Pl. *Albrecht István*. Szül. 1862 okt. 20. Bártfán. Pl. Ináncson, 1895-től. Irodalmi téren is működik.

10. Léh. Al. 1769. Temploma Nep. sz. János (1823). Hét fiókegyháza közül *Homrogdón* kápolna van, *Monajon* sz. Anna temploma (1755). Adm. *Makovszky Ferenc*. Született 1874 március 7. Bodrog-Keresztúron.

11. Nyésta. Al. 1760. Temploma az Angyali üdvözlés. Fiókegyházai: Selyeb, Szolnok, Ujlak-Szanticska. Pl. *Bobinszky Tivadar*, prem. r. Szül. 1854 okt. 16. Rusbachon (Szepes vm.).

12. Szikszó. A reformáció alatt megsemmisült. Újjá al. 1742. Temploma Szentháromság. Újjá ép. 1867. Plébános *Chrismár Napoleon*, szentszéki tanácsos. Született 1841 május 6-án Budapesten. Plébános 1887-től.

Tarcafői vagy sárosi főesperesség.

I. Bártfai esperesi kerület.

Esperes: *Korányi Antal*, prépost, bártfai pléb.

1. Bártfa. 1535-ben megszünt. Újjá al. 1699. Temploma sz. Egyed. Igen régi, hajdan a ciszterciek temploma volt. 1879–1898. egészen újjá épült, 1899-ben Bubics Zsigmond püspök nagy ünnepélyességgel fölszentelte. Ugyanitt a sz. Ferenciek Ker. sz. János temploma, egykor az Ágostai kanonokrendé volt, épült a XV. században, a kórházban sz. Anna (1822), a felső temetőben sz. Mihály temploma (1848); továbbá a következő kápolnák: az alsó temetőben sz. Jakab (1822), a Kálvárián Kaczvinszky Éde v. plébános által 1869-ben épített kápolna. Fiókegyházai: *Bártfa-fürdő* sz. Kereszt (1821), *Bártfa-Ujjfalu* a bold. szűz Mária születése templomával. Plébános *Korányi Antal*, veszprémi prépost, esperes. Született 1842 július 27. Eperjesen. 1869. adminisztrator, 1871. plébános Kapin, 1886. esp., 1888. bártfai pléb., 1893. prépost. Sl. *Prónai Rudolf*. Született 1870 nov. 14. Kurimán. *Harkabusz Imre*. Született 1872 nov. 12. Eperjesen.

DR. CSÁKY ADORJÁN GRÓF,
püspöki szertartó. Kassa.

2. Felső-Volya. Al. 1762. Temploma szent Terézia (1869). *Alsó-Volya* fiókegyházában B. Sz. Mária születése, *Lvukavican* sz. Dorottya temploma. Pl. *Pjokopcijs Janos*. Szül. 1872 jún. 11. O-Lublón. Pléb. 1897.

3. Gáboltó. Régi pl. Temploma sz. Adalbert. Ugyanitt az Urvaország, a régi sz. Adalbert- és a szent Kereszt-kápolnák. Fiókegyházai: Alsó-Tvarosze, *Aranypataka* sz. András (1843), *Kúró* sz. Simon és Judás (1841), *Szerző* sz. Márton (1843) templomával, ugyanitt a Fájdalmas Szűz kápolnája (1860). Pl. *Zapotoczky Mihály*. Szül. 1874 márc. 12. Ortutón (Sáros vm.). Pl. 1882-től.

4. Hertnek. Al. 1788. Temploma sz. Katalin (1610). A temetőben a régi sz. Kereszt, továbbá a hártfai úton a Szentháromság kápolnája (1858). Fiókegyháza *Bartosfalu* a bold. szűz Mária születése templomával. Ép. 1610. Pl. *Minich János*. Szül. 1836 június 19. Illésfalván (Szepes vm.). Adm. 1873-tól.

5. Lénártó. Al. 1792. Temploma sz. Lénárt (1829). Kilenc fiókegyháza közül *Malycón* az Angyali üdvözet temploma. Pl. *Fogarassy József*. Szül. 1864 ápr. 9. Vág-Besztercén. Pl. 1894.

6. Lófalu. Főnnállt 1455. Temploma bold. szűz Mária bemutatása. Ép. 1499. Fiókegyházai: *Bércalja*. Temploma Mindenszentek (1764). Ugyanitt a Fájdalmas Szűz kápolnája (1888), *Klyussó* sz. Márton templomával (1752). *Zabava* pusztán sz. Vendel kápolnája (1713). Adm. *Novák Ferenc*. Szül. 1873 nov. 29. Késmárkon.

7. Magyar-Raszlavica. Al. 1733. Temploma bold. szűz Mária születése. Ép. ugyanakkor. Fiókegyházai: *Ábrámfalva* sz. Anna templomával (1882), *Lapos*, *Tót-Raszlavica* sz. Miklós (1882), *Trocsán* sz. István király templomával. Adm. *Andráscsik János*. Szül. 1860 máj. 13. Fricsen. Adm. 1890.

8. Oszikó. Al. 1621. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: *Fricske* sz. Márton templomával (1822), *Vanyiskó* sz. Imre fatemploma összeroskadt. Pl. *Palencsár János*. Szül. 1860 jan. 7.

9. Richvald. Főnnállt 1456. Temploma sz. Bertalan. Hét fiókegyháza közül *Hervartón* Szer. sz. Ferenc jókarban levő fatemplomával (1593), *Sihán* sz. Kozma és Dömjén temploma (1852). Pl. *Csepreghy Róbert*. Szül. 1853 dec. 31. O-Lublón. Pl. 1888.

10. Sárpaták. Főnnállt 1456. Temploma sz. Orsolya (1772). Fiókegyházai: *Rokító* Vizkereszt (1825), *Tarnó* sz. Katalin (1826) templomával. Adm. *Csermák Nándor*. Szül. 1867 máj. 4. Szakolcán.

11. Zboró. Al. 1550 körül. Temploma sz. Margit és László. Ép. 1555. Ugyanitt Nep. sz. János temploma, ép. 1640 körül, továbbá sz. Anna, a szenvedő Megváltó és a Szentháromság kápolnái. Tizenkilenc fiókegyháza közül *Hosszuréten* sz. Anna (1826), *Sztebnik-Huttán* a bold. szűz Mária neve (1853), *Smilnón* sz. István király temploma. Pl. *Vasskó József*. Szül. 1871 aug. 27. Mochnyán (Sáros vm.). Pl. 1899.

ENYICSEI TEMPLOM ÉS PLÉBÁNIA.

A RÓM. KATH. LEGNYEGYESÜLET KÁPOLNÁJA, KASSÁN.

II. Kis-Szebeni esperesi kerület.

Esperes: *Hartsár Péter*, prépost, kisszebeni pléb.

1. Kis-Szeben. Újjá al. 1687. Temploma sz. János fejevétele. Ép. a XIV. században, újjá ép. 1895. Ugyanitt Boldogasszony szeplőtelen fogant. temploma, melyet 1375-ben építtetett Hermann szebeni bíró és Kálmán polgár. 1738-ban a kegyesrendieknek adták át. Ugyanitt a temetőben a szenvedő Krisztus, a Tarca folyónál Nep. sz. János kápolnája, továbbá két kápolna a bold. szűz Mária tiszteletére. Fiókegyházai: *Magyar-Jakabfalva* sz. Lőrinc (1856) és *Orkuta* a bold. Szűz bemutatása templomával (1847). Pléb. *Hartsár Péter*, prépost, esp. Szül. 1845 júl. 3. Mocsolyán. 1886. pl. Hermányban és esp., 1891. szebeni pl., 1896. sz. széki tan. Sl. *Fagulya Lajos*. Szül. 1870 okt. 11. Kassán. *Balás Tivadar*. Szül. 1871 aug. 13.

2. Fries. Al. 1788. Temploma sz. Bertalan (1740). Ugyanitt sz. Juliánna kápolnája (1811). Fiókegyházai: *Bertót* sz. Márton (1865), *Hedri* sz. István vértanú templomával. Pl. *Hedry Lajos*. Szül. 1871 febr. 15. Sirokán.

PLÉBÁNIAI TEMPLOM KASSA-ÚJFALUN.

(1610) templomával. Pl. *Antolik József*. Szül. 1843 ápr. 6. Kohlbadon. Pl. 1885. Sl. *Kubik József*. Szül. 1871 febr. 22. Jablonkán.

7. **Siroka.** Al. 1671. Temploma sz. Miklós. A temetőben sz. Kereszt kápolnája (1824). Fiókegyházai: *Nagy-István* sz. András (1778), *Kis-István* sz. Borbála (1828) templomával. Pl. *Dobránszky János*. Szül. 1869 máj. 9. Nagy-Városon. Pl. 1899.

8. **Szent-Kereszt.** Al. 1743. Temploma sz. Kereszt földmagaszt. (1755). Ugyanitt sz. Bálint kápolnája. Fiókegyházai *Andrásvágás*, *Hrabkó* sz. Judás és Simon, *Mochnya* sz. Mihály templomával. *Német-Jakabvágás* a szenvedő Krisztus kápolnájával (1847). Pl. *Sallay Mátyás*. Szül. 1846. Zsebfalun. Pl. 1875-től.

9. **Szinye.** Fönnállt 1232. Temploma B. Sz. Mária. Ép. 1262 körül. 1514-ben és 1853-ban megújították. Ugyanitt Nep. sz. János kápolnája (1780). Fiókegyházai: *Kajata* sz. András (1784), *Szinye-Ujfalu* sz. Pál fordulása (1782), *Lászka* sz. Imre templomával (1887). Pl. *Kurimszky János*. Szül. 1864 nov. 14. Varamón.

III. Eperjesi esperesi kerület.

Esp.: *Telekesy János*, hanusfalvi pléb. Hely. esp.: *Kleinovszky Antal*, nagysárosi pléb.

1. **Alsó-Sebes.** Régi pl. Temploma Jézus és bold. szűz Mária neve. Fiókegyházai: *Felső-Sebes* sz. Katalin (1625), *Finta* Sarlósboldogasszony (1755), *Kellemes* bold. szűz Mária születése (1806), *Sebes-Füralja* a Szent-háromság templomával (1755). Adm. *Kessereő Domonkos*, sz. Fer. r.

2. **Bajor.** Al. 1798. Temploma sz. Mihály (1826). Fiókegyházai: *Berki* sz. Katalin temploma a XIV. században épült. Buják, *Izsep*. Temploma sz. Anna (1825), Kvacsán. Pl. dr. *Virág Pál*. Szül. 1865 ápr. 2. Bökiben.

3. **Eperjes.** Szab. kir. város. Sáros vármegye székhelye. A plébánia al. 1233 körül. Temploma sz. Miklós. Allítólag már a X. században építették volna. Erzsébet, Nagy Lajos anyja 1347-ben háromhajós bazilika-stílusban újra építtette, 1660-ban a protestánsok foglalták el, 1711-ben azonban visszakerült. Ugyanitt a sz. Ferenc-rendiek sz. József-temploma. A fogházban a sz. Kereszt, a temetőben szintén sz. Kereszt, továbbá sz. László kápolnája, a «Stephania» felső leányiskolában a bold. szűz Mária kápolnája (1882), a Kálvárián a sz. Kereszt temploma (1752), Ceméte-fürdőn sz. Donát kápolnája (1802). Pl. *Pletényi Endre*, apát. (Időközben kassai kanonok lett.) Sl. *Andruscsakievics Henrik*. Szül. 1850 okt. 20. Tót-Raszlavicán. *Zaborovszky Béla*. Szül. 1867 dec. 17. Jurkó-Volyán. *Sikorszky Árpád*. Szül. 1873 okt. 21. Héthárson. *Magyar János*. Született 1868 jún. 24. Kassán.

4. **Hanusfalva.** Al. 1717. Temploma Nagyboldogasszony. Tizenhárom fiókegyháza közül *Megyesen* szent Mihály, *Tapoly-Bisztrán* sz. Orbán, *Tapoly-Hermányon* sz. Jakab (1850) temploma, *Kecér-Pálvágáson* sz. István kir. kápolnája (1889). Pl. dr. *Telekesy János*, esp. Szül. 1850 okt. 4. Héthárson. Adm. 1882., pl. 1889. Hanusfalván, 1894. esp. Sl. *Poszpech József*. Szül. 1868 jan. 2.

5. **Kapi.** Újjá alakított. 1783. Temploma szent Márton (1800). Fiókegyházai:

3. **Hermány.** Al. 1772. Temploma sz. Erzsébet. 1776-ban és 1890-ben megújították. Pl. *Hodobay Miklós*. Szül. 1868 dec. 24. Szukón (Zemplén vm.). Adm. 1897.

4. **Jernye.** Újjá al. 1700. Temploma sz. Antal apát. Ép. 1524. Újjá ép. 1768. Fiókegyházai: *Debő* szent Miklós, *Mocsolya* sz. Kereszt földmagaszt. templomával (1750). Adm. *Csupák Rudolf*. Szül. 1871 márc. 1. Iperjesen.

5. **Szinye-Lipőc.** Újjá alakított 1714. Temploma sz. György. Fiókegyházai: *Istvánvágás* a B. Sz. Mária bemutatása (1859), *Singlér* sz. Mihály templomával, *Lacso*, *Rencissó*. Pl. *Milyon Lukács*. Szül. 1866 okt. 12. Tribsen.

6. **Nyárs-Ardó.** Al. 1725. Temploma sz. Demeter. Ép. 1520 körül. Ugyanitt sz. Kereszt (1778) a Fájdalmas Szűzanya (1813) és sz. Sebestyén kápolnája, az 1831-iki kolera alkalmával fogadalomból épült. Fiókegyházai: *Osztrópatak* sz. Kozma és Dömjén (1538), *Úsz-Peklén* Mindenszentek (1615), *Úsz-Sulgó* szent Imre

A FÜZERI VÁRROM, DELRŐL.

10. **Körmény-Nemettalu, Kapivágás, Kökény.** Adm. *Kovács István*. Szül. 1859 márc. 14. Budapesten. Adm. 1888.

11. **Nagy-Sáros.** Al. 1200 előtt. Temploma sz. Jakab. Újjá építették. Ugyanitt a várban szent Kunigunda, a váraljai temetőben sz. Erzsébet kápolnája, melyet Rákóczi idejében építtetett. Fiókegyházai: *Gergelylaka* bold. szűz Mária születése (1744), *Megye Mindenszentek* (1810) templomával, *Kacs* púsztán a bold. szűz Mária szeplőt. fogant. kápolnája (1868). Pl. *Kleinovszky Antal*. Szül. 1841 jún. 13. Szepes-Olaszin. Adm. 1876., pl. 1882. Zsebfalun, 1901. Nagy-Sároson. Sl. *Miklusicza János*. Született 1871 december 12. Namesztón.

12. **Radács.** Újjá al. 1685. Temploma sz. Márton. Ép. 1632. Fiókegyházai közül *Berzenkén* sz. András, *Szent-Imrén* sz. Imre temploma. Pl. *Virág József*. Szül. 1853 jan. 12. Matyasócon. Pl. Radácson 1893.

13. **Szedlice.** Régi pl. Temploma Krisztus Urunk színeváltozása. Fiókegyházai: *Klembérek*, *Miklós-vágás*, *Szárászvölgy* sz. Miklós templomával. Adm. *Jagnessák Pál*. Szül. 1849 jún. 4. Rapesán (Arva vm.).

14. **Szent-György.** Régi pl. Temploma sz. György. Fiókegyházai: *Bodonlaka* Mindenszentek kápolnájával, *Gombosfalu*. Temploma bold. szűz Mária neve. Ugyanitt a Szent-háromság kápolnája, *Rotvaj* a bold. szűz Mária születése kápolnájával, *Tolcsemes* sz. Miklós, *Uszfalu* a sz. Kereszt földmagaszt. templomával. Ugyanitt a Pád. szent Antal kápolnája. Adm. *Mibélyi József*. Szül. 1852 június 10. Nagy-Ruszkán. Előbb Mogyoróskán volt adm.

15. **Szent-Mihály.** Főmáltt 1334. Temploma szent Mihály. Ugyanitt a kastélyban a szent Kereszt kápolnája.

Plébános *János József*. Született 1841 március 15. Szímye-Lipócon. Adminisztrator 1867., plébános 1887.

16. **Ternye.** Újjá al. 1735. Temploma szent Katalin (1736). Hozzáépítve a szent Család kápolnája. Kilenc fiókegyháza közül *Adámföldén* szent Anna (1725), *Kis-Szilván* a boldogságos szűz Mária születése, *Nagy-Szilván* Nagy-boldogasszony, *Szedikerten* szent István vértanu temploma (1754). Adminisztrator *Mikita Antal*. Született 1863 december 13-án Kassán. Adminisztrator 1898.

17. **Zsebfalu.** Régi pléb. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyháza *Kis-Sáros*. Temploma Mindenszentek. Adm. *Sárosy István*. Szül. 1842 aug. 16. Varannón. Előbb szentgyörgyi adm.

A FUZÉRI VÁR KÁPOLNÁJÁNAK ROMJAI.

KÖRMÉNY-NEMETTALU. TEMPLOM.

IV. Sóvári esperesi kerület.

Esperes: *Krucsilák István*, szentistváni pléb.

1. **Boroszló.** Régi pléb. Temploma Nagyboldogasszony (1782). Fiókegyházai közül *Bogdányban* sz. Anna (1768), *Felső-Mérken*. Nep. sz. János kápolnája (1868). Pl. *Kompányik István*. Szül. 1861 aug. 31. Bobrón.

2. **Budamér.** Régi pléb. Temploma Mindenszentek (1745). Fiókegyházai: *Berettő* a Fájdalmas Szűzanya templomával (1785), *Böki* sz. István kir. kápolnájával, Jánoscska, Senyék. Adm. *Sidelszky Pál*. Szül. 1864 jan. 26. Kis-Szebenben. Adm. 1895.

3. **Kakasfalu.** Al. 1814. Temploma Ker. sz. János (1815). Öt fiókegyháza közül *Gulyvészen* sz. Mihály temploma (1819). Pl. *Liber János*. Szül. 1829 jan. 30. Nagy-Sároson. Adm. 1888., pl. 1890. Kakasfalun.

4. **Kavcsán.** Al. 1788. Temploma sz. Péter és Pál. Ugyanitt a B. Sz. Mária kápolnája. Pl. *Konc Ódön*. Szül. 1860 aug. 16. Kassán. Pl. 1887.

5. **Kecer-Peklén.** Régi pléb. Temploma sz. László (1628). Tizenhárom fiókegyháza közül *Bolyár* Szentháromság (1770) templomával, *Hérlén* sz. Péter és Pál kápolnájával, *Ufalu*. Temploma szent Borbála (1874). Plébános *Grofsik István*. Született 1851 febr. 21. Alsó-Sebesen. Adm. 1894. Plébános 1898.

6. **Kende.** Al. 1788. Temploma sz. Mihály (1819). Fiókegyháza Somos-Ujfalu. Adm. *Sebes Ferenc*. Szül. 1845. Eperjesen. Adm. 1887.

7. **Lapispatak.** Al. 1783. Temploma sz. Mihály. Fiókegyházai: Haraszi, Királynép. Adm. *Tamássy Mátyás*. Szül. 1869 febr. 23. Hamborghban (Sáros vm.). Adm. 1899.

8. **Nagy-Ladna.** Al. 1739. Temploma Mindenszentek. Fiókegyházai: Kis-Ladna, Terebó, *Közeg* sz. Katalin (1730), *O-Ruzsin* Sárlósboldogasszony (1769) templomával. Pl. *Ivaneczky János*. Szül. 1850 jan. 27. Gulyvészen.

9. **Somos.** Al. 1331. Temploma sz. Judás Fiókegyházai: *Abo* a sz. Olvasó (1769), *Lemes* sz. Márton (1635), *Licsért* sz. Márton (1833) templomával. Pl. lipóci *Keczser Belizár*. Szül. 1855 nov. 1. Ung-Kereszten.

10. **Sóvár.** Régi pléb. Temploma Szentháromság. Ép. a XIV. században. Eredetileg a templáriusoké volt, akik eltávozván, 1413-ban a sz. Ferenc-rendiek kapták és 1533-ig bírták. 1757-ben megújították. Ugyanitt a Várhegyen sz. István kir. temploma. Ép. XVI. sz. 1879-ben újjá építették. Sóbányán Ker. sz. János temploma (1826). Ezenkívül sz. Rókus kápolnája (1832). Fiókegyházai: *Enyicke* az 1887-ben megújított Szentháromság, *Salgó Xav. sz. Ferenc* (1664), *Terjékfalu* sz. Mihály templomával (1742). Pl. id. *Sikorszky András*, prépost. Szül. 1856 ápr. 30. Héthárson. Plébános 1888. Sl. *Magyar Elek*. Szül. 1869. szept. 7. Barancson. *Cselényi István*.

11. **Szent-István.** Régi pléb. Temploma sz. István vért. Ép. 1480. *Kisfalu* fiókegyházában a bold. szűz Mária születése temploma 1433-ban már állt. Pl. *Krucsilák István*, esp. Szül. 1841 aug. 25. Kassán. Pl. 1882-től.

12. **Szent-Péter.** Újjá al. 1763. Temploma Mindenszentek (1716). *Harság* fiókegyházában a boldogságos szűz Mária eljegyzése temploma. Plébános *Rámer Vilmos*. Született 1865 máj. 8. Eperjesen. Plébános 1897.

13. **Vörösvágás.** Al. 1788. Temploma sz. Miklós. Fiókegyházai: *Huvész*, *Tubrina* a bold. szűz Mária neve templomával (1863). Adm. *Galyavszky György*. Szül. 1864 febr. 4. Bércán.

PLÉBÁNIAI TEMPLOM ALSÓ-METZENZEFEN.

V. Tapolyi esperesi kerület.

Esperes: *Adamovics József*, kurimai pléb. Hely. esp.: ifj. *Sikorszky Endre*, töltszéki pléb.

1. **Bányavölgy.** Al. 1788. Temploma sz. Kereszt fölmagaszt. (1861). Negyvenöt fiókegyháza közül *Szorocsinban* sz. Miklós (1700), *Tissinecen* a bold. szűz Mária bemutatása temploma (1874). Pl. *Martényi Endre*. Szül. 1864 nov. 30. Pécs-Ujfalu. Pl. 1896.

2. **Hajzslin.** Régi pléb. Temploma sz. Kereszt fölmagaszt. (1750). Ugyanitt a Kármelhegyi bold. Szűz kápolnája (1887). Hét fiókegyháza van. Adm. *Szepessy János*. Szül. 1864 máj. 16. Kassán. Adm. Hajzslinban 1892.

3. **Hankóc.** Al. 1788. Temploma sz. Márton (1835). Öt fiókegyháza közül *Herbejben* sz. Katalin fatemplom (1682). Adm. *Leiteregh Károly*. Szül. 1868 márc. 17. Ungvárott.

4. **Hrabóc.** Al. 1788. Temploma sz. József (1768). Fiókegyházai: *Komaróc* sz. István kir. (1856), *Polyakóc* sz. Erzsébet templomával. Adm. *Kangyera József*. Szül. 1867 febr. 23. Nyizsnán. Adm. 1894.

5. **Kapronca.** Al. 1245. Temploma sz. András. Hajdan a ciszterciéeké volt. Hat fiókegyháza van. Pl. *Kolbay Gábor*. Szül. 1845 Eperjesen. 1881. adm., 1890. pl. Kaproncán.

6. **Karácsonmező.** Régi plébános Temploma sz. Miklós. Adminisztrátor *Faxmann József*.

7. **Kurima.** Al. 1334. Temploma sz. Mihály. Újjá ép. 1860. Ugyanitt Nagybold. és a szenvedő Megváltó kápolnája. *Dubina* fiókegyházában a B. Sz. Mária neve (1863), *Kucsinban* a B. Sz. Mária temploma (1860). Pléb. *Adamovics József*, sz. sz. tan., esp. Szül. 1828 jan. 1. Sóbányán. Pl. 1855. Sl. *Záhora János*.

PLÉBÁNIAI TEMPLOM SZIRSZÓN.

KORÁNYI ANTAL,
prépost, plébános, Bártfa.

8. Nyírjes. Al. 1786. Temploma sz. Kereszt főlmagaszt. *Margonya* fiókegyházában sz. Mihály kápolnája (1890). Adm. *Faszilyák István*. Szül. 1854 aug. 11. Pósfalun. Adm. 1886.

9. Pósfalu. Al. 1788. Temploma bold. szűz Mária születése (1882). Hat fiókegyháza közül *Komlóson* Nagyboldogasszony temploma (1764). Pl. *Lamos Román*. Szül. 1836. Lipócon (Turóc vm.). Adm. 1876., pl. 1887.

10. Radoma. Al. 1750. Temploma a sz. Olvasó (1797). Tizenkét fiókegyháza közül *Kerekreten* sz. Márton (1750), *Mesztiszón* a bold. szűz Mária születése temploma (1847). Adm. *Ondárik Pál*. Szül. 1855. márc. 27. Ragyócon (Szepes vm.). Adm. 1888. Szedlicén, 1899. Radomán.

11. Töltszék. Régi pl. Temploma sz. Simon és Judás (1741). *Deméte* fiókegyházában K. sz. János temploma (1892). Pl. ifj. *Sikorszky Endre*, esp. Szül. 1856. ápr. 30. Héthárson. Pléb. 1888., esp. 1895.

VI. Tárcai esperesi kerület.

Esperes: *Brühl Menyhért*, héthársi pl.

1. Alsó-Szalók. Alap. 1214. Temploma bold. szűz Mária születése. Újjá épített. 1674. Adm. *Fenyvesházy Endre*. Szül. 1858 aug. 17. Sóvárrott. Adm. 1889.

2. Berzevice. Al. 1264. Temploma Mindenszentek. Ép. ugyanakkor. Hozzácsatolva a sz. Kereszt kápolnája. Fiókegyházai: Balázsvágás, Stelbach. Adm. *Pernyik András*. Szül. 1850 nov. 10. Szerencsen. Adm. 1882.

3. Daróc. Újjá al. 1753. Temploma sz. Katalin. Fiókegyházai: Bajorvágás, *Polom* sz. Pál fordulása, *Schönviz* sz. Márton templomával. Ép. 1295. Adm. *Makovics József*. Szül. 1875 jan. 15. Héthárson.

4. Dobó. Al. 1761. Temploma a bold. szűz Mária bemutatása. Fiókegyháza *Pétermező* sz. Mária Magdolna templomával (1760). Pl. *Kuzmiák István*. Szül. 1833. dec. 26. Folyvárkon. Adm. 1862., pl. 1876.

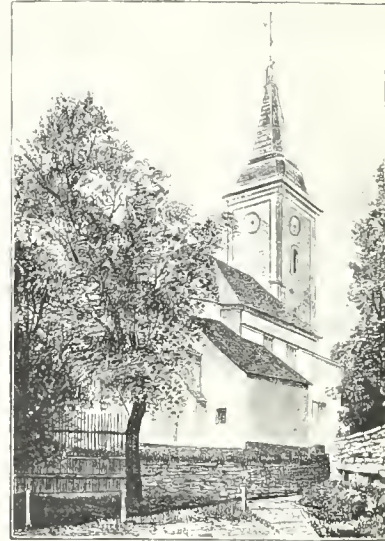
5. Hamborg. Al. 1788. Temploma sz. Márton. Ugyanitt *Nep. sz. János* kápolnája. Fiókegyháza *Tiszoka* sz. Erzsébet templomával. Ugyanitt a bold. szűz Mária neve kápolnája. Pl. *Krakovszky József*. Szül. 1861 máj. 31. Eperjesen. Adm. 1894. Lapispatakon, pl. 1899. Hamborgon.

6. Héthárs. Al. 1748. Temploma sz. Márton. Ugyanitt Krisztus Urunk színeváltozása kápolnája (1837). *Decső* fiókegyházában sz. Mihály temploma (közös a gör. katolikusokkal). Pl. *Brühl Menyhért*, sz. széki tan., esp. Szül. 1851 jan. 6. Kis-Szebenben. Pl. 1885. A-Szalókon, 1889. Héthárson, 1894. esp.

7. Krivány. Régi pléb. Temploma sz. István vért. Adm. *Grega János*. Szül. 1865 jún. 13. Szinyén.

8. Lubotín. Al. 1777. Temploma bold. szűz Mária neve. Pl. *Rusznyák Bálint*. (Áth. Plavnicára.)

9. Palocsa. (XIV. sz.) Temploma sz. Margit. Ugyanitt a sz. Kereszt,

KÉGYELEMTEMPLOM HERTNEKEN, BÁRTFA
MELLETT.

sz. Margit, a Szentháromság, a B. Sz. Mária, *Nep. szent János* kápolnái. Hat fiókegyháza van. Pl. *Zsebráczy Géza*. Szül. 1869 jan. 7. Eperjesen. Pl. 1895.

10. Pécs-Ujfalu. Régi pl. Temploma *Nep. sz. János*, azonkívül *Nep. sz. János* és a bold. szűz Mária kápolnái. Négy fiókegyháza van. Pléb. *Soltész Ede*. Szül. 1859 április 14. Demétén (Sáros vm.).

11. Plavnica. Régi pléb. Temploma a bold. szűz Mária. Ugyanitt a Fájdalmas Szűzanya kápolnája.

12. Roskovány. Újjá al. 1737. Temploma sz. Antal apát. Fiókegyházai: *Jakab-Folya* szent Mihály, *Förösalma* szent Márton templomával. Adm. *Laborczy Mihály*. Született 1859 jan. 19. Butkán. Adm. 1892.

13. Tárca. Régi plébánai. Temploma Krisztus Urunk levé-

A ZIRCZÓI PLÉBÁNIAI TEMPLOM BELSŐJE.

PLEBÁNIAI TEMPLOM HÉTHÁRSÓN.

- lása temploma, *Kisztén* sz. István kir. kápolnája. Pl. *Czifrák Valér*. Szül. 1860. nov. 7. Lőcsén. Pl. 1891.
2. **Céke.** Régi pléb. Temploma sz. Mária Magdolna. Hét fiókegyháza közül *Kúson* Nep. sz. János temploma. Adm. *Várlaki Sándor*. Szül. 1861 dec. 11. Szigordon (Sáros vm.). Adm. 1894.
3. **Gálszécs.** Fönmállt 1337. Temploma Nagyboldogasszony. Ép. 1494. Újjá építették 1871. és 1895. Hat fiókegyháza közül *Bacskón* Pád. sz. Antal temploma. Pl. *Gáy János*. Szül. 1857 ápr. 11. Szepes-Teplícen. 1883. udvai, 1889. gálszécsi pl. Sl. *Ubrinovic Sándor*. Szül. 1871 szept. 1. Kissőcon.
4. **Imreg.** Al. 1753. Temploma sz. Ferenc. Adm. *Schmidmayer Antal*, minor. házfőnök.
5. **Lasztóc.** Régi pléb. Temploma sz. Mihály (1861). Fiókegyházai: *Csörgő* a bold. szűz Mária születése (1898) templomával, *Legenye* Krisztus Urunk színeváltozása kápolnájával (1777), *Magyar-Izsóp* sz. Kereszt földmagaszt. (1863), *Mihályi* Szentháromság (1813), *Velejte* bold. szűz Mária neve (1870) templomával. Pl. *Hérics Ferenc*. Szül. 1825. Csörgön. Plébános. 1855. Cékén, 1867. Lasztócon. Aranymisés. Segédlelkész *Frimmer János*.
6. **Nagy-Azar.** Al. 1718. Új temploma bold. szűz Mária születése. Ép. 1890. Fiókegyházai: *Zebegnyő*, *Kis-Azar*. Csúcsíves temploma sz. Mária Magdolna (XV. sz.), *Szécs-Keresztúr* Ker. sz. János temploma. Ép. 1779. Pl. *Dörner Károly*, kiérd. esp. Szül. 1833 jan. 14. Fricsen. Pl. Richvaldban 1861. Nagy-Azaron 1887.
7. **Nagy-Kázmér.** Al. 1718. Temploma sz. István kir. (1892). Kilenc fiókegyháza közül *Iványban* szent Anna temploma. Pl. *Iványi Károly*. Szül. 1856 márc. 21. Fekesházán. Pl. 1891.
8. **Parnó.** (XIV. sz.) Temploma sz. István kir. Új. Hat fiókegyháza közül *Szécs-Polvánkán* a Szentháromság (1878), *Kereplyén* a B. Sz. Mária neve temploma (1896). Adm. *Derfínyák Béla*. Szül. 1866 okt. 25. Krompachon.
9. **Pelejte.** Fönmállt 1333. Temploma Szentháromság. Újjá ép. 1894. Fiókegyházai: *Egres*, *Kis- és Nagy-Ruszka*, *Cselej* sz. Anna templomával. Újjá ép. 1839. Pl. *Géczy István*. Szül. 1846 szept. 29-én. Kis-Szebenben. Pléb. 1877. Nagy-Cseben, 1885. Pelejtén.
10. **Szacsur.** Al. 1739. Temploma szent Miklós (1769). Négy fiókegyháza van. Adminisztr. *Sefcsik Gyula*. Született 1872 június 29. Lőcsén. Adminisztrátor 1900.
11. **Szilvás-Ujfalu.** Al. 1744. Temploma sz. József (1749). Fiókegyházai: *Kalsa*, *Kozma*. Adm. *Szokolszky Bertalan*. Született 1868 aug. 27. Kassán.
12. **Tőke-Terebes.** Régi pléb. Temploma Sarlósboldogasszony. Ép. 1400. Újjá ép. 1882. Fiókegyházai: *Hordicsa*, *Miglész*, *Vécse*. Plébános *Hiszem Kálmán*, esp. Szül. 1852 aug. 28. Gölnicbányán. Pl. 1890. Parnón, 1897-ben Terebesen. Esperes 1895 óta. Segédlelkész. *Holub Nándor*. Született 1869 szeptember 15-én.

tele a keresztről. Fiókegyháza *Olyso* sz. Simon és Judás templomával. Pl. *Reiner József*. Szül. 1867 augusztus 27. A-Szalókon. Pl. 1894.

14. **Tarkő.** Régi pléb. Teploma Mindenszentek. Fiókegyházai: *Kijó*, *Harcvár-Lucska* a Szentháromság templomával. Adm. *Matbia András*. Szül. 1862 okt. 8. Sáros-Megyén. Adm. 1893.

Zempléni főesperesség.

I. Gálszécsi esperesi kerület.

Esperes: *Hiszem Kálmán*, tőketerebesi plébános.

1. **Barancs.** Régi pléb. Teploma sz. Péter és Pál (1756). A temetőben bold. szűz Mária neve kápolnája. Hét fiókegyháza közül *Garanyban* a sz. Kereszt földalá-

PLEBÁNIAI TEMPLOM HÉTHÁRSÓN.

Építette a raguzai Vince mester.

15. Vehéc. Al. 1779. Temploma Nep. sz. János (1817). Fiókegyházai: Juszkó-Volya, *Varanuó-Csemernye*, *Kaban-Volva* sz. Anna. Pléb. *Székiba Fince* Szül. 1860 jan. 20. Bártfán. Előbb Sárpatakon volt adm.

II. Homonnai esperesi kerület. Esperes: *Leboczky Eudre*, színnai pléb.

1. Ciróka-Hosszumező. Al. 1333. Temploma szent Anna. Fiókegyházai: Valaskóc. *Modra*, szent István Mihály (1764); *Nagy-Kemence*, sz. István vértanú templomával (1792). Közösen használják a gör. katolikusokkal. Adm. *Hornvák Ágoston*. Szül. 1862 okt. 31. Homonnán. Adm. 1898 óta.

2. Felső-Körtvélyes. Al. 1788. Temploma sz. Péter és Pál (1757). Fiókegyházai: Agyidóc, *Rovna*. Bold. szűz Mária születése templomával (1852).

3. Göröginye. Régi plébánia. Temploma Nagyboldogasszony (1706). Hat fiókegyháza közül *Kárnán* a sz. Olyasó (1770), *Turócón* a bold. szűz Mária neve (1779) templomával. Pl. *Blanár József*.

4. Homonna. (XIV. sz.) Temploma Mindenszentek. Egykor a szent Ferenc-rendieké volt. 1795-ben újjá építették. Ugyanitt a Kálvárián a Fájdalmas Szűzanya (1891), a várban a magyarok Nagyasszonya (1874), a kőr-

RÁKÓCZY UDVARI TEMPLOMA ZBORÓN.

házban a bold. szűz Mária szeplőtelen fogantatása kápolnája (1885). Hat fiókegyháza közül *Házsínán* szent Erzsébet (1790), *Jeszenőn* sz. Márton, *Kobanócon* Ker. sz. János (1780) temploma. Pléb. *Székurkay Ágoston*, apát, szentszéki tan. Szül. 1828 aug. 7. Kis-Szebenben. 1855. pléb. Lófalun, 1873. Homonnán, 1883. apát. Sl. *Gallé Marcel*. Szül. 1878 jan. 8. Kis-Szebenben. *Árcay-Nagy Bálint*. Szül. 1878 febr. 14. Nagy-Sároson.

5. Izbugya-Hosszumező. Al. 1864. Temploma sz. István király. Fiókegyházai közül *Tót-Kriván* sz. Anna kápolnája (1864). Adm. *Bélafi Bálint*. Szül. 1870 febr. 9. Sirokán.

6. Leszkóc. Al. 1730. Temploma az Urvacsorája (1798). Fiókegyházai: Hegedűsfalva. *Mislyiua*, szent Kereszt fölmagasztalása (1725); *Topolovka*, Nagyboldogasszony (1758); *Zavadka*, bold. szűz Mária bemutatása (1770) templomával. Adm. *Király János*. Szül. 1841. Hrubón. Adm. 1882 óta.

7. Lyubise. Al. 1785. Temploma sz. Mihály (1771). Fiókegyházai: Dedasóc, Felső-Ladiskóc, Hankós. *Alsó-Ladiskóc*, az Orangvalok (1769); *Koskóc*, a Szentlélek templomával. Adm. *Székely Viktor*. Szül. 1860 szept. 5. Liptó-Szent-Miklóson. Adm. 1891. Hermányban, 1894. Lyubisén.

8. Örmező. Al. 1690. Temploma Urunk mennybemenetele (1808). Fiókegyházai: Márk-Csemernye. *Barkó*, sz. Mihály (1742); *Nátafalva*, Mindenszentek templomával. Ép. 1413. Sl. *Harsághy Eudre*. Szül. 1876 apr. 12. Kassán.

9. Papina. Régi plébánia. Temploma Nagyboldogasszony (1756). Tizenhat fiókegyháza van. Adm. *Közsár Bálint*. Szül. 1861 febr. 4. Adm. 1888 óta.

10. Peticse. Al. 1802. Temploma a bold. szűz Mária neve. Fiókegyházai: *Helmecke*. Temploma sz. Mária

PLEBÁNIAI TEMPLOM ZBORÓN.

esp. Szül. 1830 okt. 14. Lőcsén. Pl. 1867., esp. 1888. Sl. *Medveczky Imre*, sz. Ferenc-r.

3. **Király-Helmec.** (XIV. sz.) Temploma Szentlélek. Öt fiókegyháza van. Pléb. *Somogyi Gergely*, prem. kanonok. Szül. 1843. Szegeden.

4. **Lelesz.** Al. 1142. Temploma szent Kereszt föltalálása. Újjá ép. 1892. Fiókegyháza Lelesz-Polyán. Pléb. *Heffler Konrád*, prem. kanonok.

5. **Nagy-Kövesd.** Újjá al. 1763. Temploma sz. József (1814). *Bodrog-Szerdahelyen* a Kármelhegyi Boldogasszony (1774). *Bodrog-Szőgön* Vízkereszt temploma. Újjá ép. 1877. *Páciban* a bold. szűz Mária kápolnája (1763). Plébános *Bányász Ödön*. Szül. 1843 aug. 9. Monokon. Pl. 1876 óta.

6. **Nagy-Tárkány.** (XIV. sz.) Temploma bold. szűz Mária születése. Újjá épült két új toronnyal 1894. Tizenegy fiókegyháza közül *Agárdon* a Szentlélek temploma. *Bélyen* a bold. szűz Mária szeplőtelen fogantatása. *Perbenyiken* az Angyalok királynéja kápolna. Adminisztr. *Labocsinszky Adolf*. Született 1845 nov. 6. Radymnoban (Galícia). Adm. 1884. Sl. *Tomesányi Kálmán*. Szül. 1874 szept. 17. Eperjesen.

7. **Rad.** Al. 1636. Temploma Szentháromság (1822). Fiókegyházai: *Bodrog-Vécs.* Pálfölde, Szinyér. *Kis-Ujlak*, a bold. szűz Mária neve; *Sz.-Mária*, a bold. szűz Mária születése templomával (XIX. század). Adm. *Wischán József*. Szül. 1829 ápr. 13. Tarcalon. Adm. 1863.

IV. Nagymihályi esperesi kerület.

Esperes: *Kapossy Menyhért*, vásárhelyi plébános.

1. **Alsó-Körtvélyes.** Régi plébánia. Temploma sz. Fülöp és Jakab. Nyolc fiókegyháza közül *Alsó-Úrböcon* sz. István király. *Koles-Hosszumezőn* a Szentháromság. *Kucsiban* Sarlósboldogasszony temploma. Adminisztr. *Novák József*. Született 1866 március 18. Istvánhután. 1889. tanulmányi felügyelő, 1892. tanítóképző tanár 1895. adminisztrátor.

2. **Butka.** Al. 1746. Temploma Szentháromság. Adm. *Gerich Gyula*. Született 1859 febr. 25. Eperjesen.

Magdolna (1777), ugyanítt Sarlósboldogasszony kápolnája (1863). *Kis-Kemence.* Nep. sz. János kápolnájával. Porubka. Adm. *Sztranyavszky József*. Született 1836 márc. 5. Vág-Besztercén. Adm. 1893 óta.

11. **Szinna.** Al. 1782. Temploma szent Kereszt föltalálása (1736). Ugyanítt Nep. szent János (1838) és a Fájdalmas Szuzanya kápolnája (1850). Harmíncsat fiókegyháza van. Pl. *Lehoczky Endre*, esp. Szül. 1845 dec. 7. Füzéren. 1877. adm. Udván, 1884. pl. Szinnán, 1891. esp. Sl. *Varza János*. Szül. 1876 szept. 18. Páciban.

12. **Udva.** Régi plébánia. Temploma Szentháromság (1701). *Felcsőn* fiókegyházában Sarlósboldogasszony temploma (1775). Adm. *Madarassy Béla*. Született 1861 márc. 21. Jakubjánban. Adm. 1891 óta.

III. Bodrogközi esperesi kerület.

Esperes: *Szepessy Ede*, prépost, bolyi plébános.

1. **Battyán.** Régi plébánia. Temploma szent István király (1659). A kastélyban a Szentháromság kápolnája (1650). Fiókegyházai: *Ag-Csermő.* *Bacska.* Sz. Imre templomával. *Kaponya.* Pl. *Lojda József*. Született 1864 aug. 12. Sátoralja-Ujhelyen. Adm. 1888.

2. **Boly.** Al. 1806. Temploma sz. Miklós. Fiókegyházai: *Szolnocska.* *Féke*, Urunk mennybemenetele (1806); *Zétény*, sz. István király templomával. Ugyanítt a kastélyban a bold. szűz Mária kápolnája. Pl. *Szepessy Ede*, prép.,

FÜLÖP ÉS JAKAB, HELFHÁRSÓN.

ILIÁNIAI TEMPLOM HOMONNÁN.

(újja ép. 1896.), *Morván* sz. István király templomával (1892). Pl. *Kapossy Menyhért*, esp. Szül. 1824 okt. 24. Agárdon (Zemplénmegye). Plébános 1857. Esperes 1895. Segédlelkész *Abşzolon Ede*.

V. Sztropkói esperesi kerület.

Esp.: Dr. *Schütz Nándor*, t. kanonok, sókuti pléb. Hely. esp.: *Strasser Antal*, varannói pléb.

1. **Hrubó.** Al. 1785. Temploma sz. Péter és Pál (1780). Hat fiókegyháza van. Pléb. *Kapala János*. Szül. 1885 máj. 7. Trsztenán. Sz. Ferenc-rendi volt.

2. **Jankóc.** Al. 1736. Temploma I.sz. Oltáriszentség (1770). Tizenegy fiókegyháza közül templom van a következőkben: *Alsó-Sitnyice*, bold. szűz Mária neve (1786); *Felső-Sitnyice*, szent Olvasó (1893); *Gyapalóc*, Ker. sz. János (1751); *Kosaróc*, Szentháromság; *Lukasóc*, Urunk színeváltozása (1763). Adm. *Sárospataky Károly*. Szül. 1863 nov. 3. N.-Domásán. Adm. 1892 óta.

3. **Matyasóc.** Al. 1740. Temploma sz. Miklós (1773). Öt fiókegyháza közül *Benkőcon* sz. Imre (1783), *Csicsván* sz. Kereszt fölmagaszt. (újja ép. 1876), *Tavarnán* sz. József (1794) temploma. Adm. *Tbain István*. Szül. 1869 dec. 17. Kassán. Adm. 1898 óta.

4. **Mogyoróska.** Al. 1711. Temploma a Boldogságos Szűz Mária (1753). Fiókegyházai: *Petkóc*, *Remenye*, *Fekete-Patak*, Boldogságos Szűz Mária születése (1792); *Mibalkó*, B. Sz. Mária szeplőtelen fogantatása; *Tapoly-Izsep*, B. Sz. Mária neve (1736) templomával.

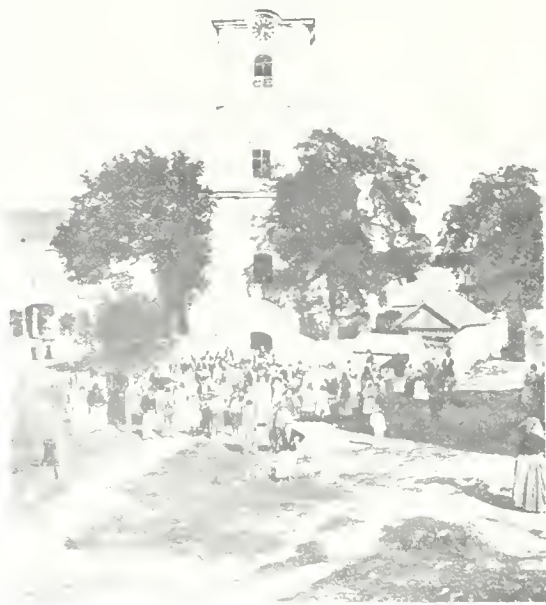
5. **Nagy-Dobra.** Régi pl. Temploma Szer. sz. Ferenc. Ugyanitt a Kármelhegyi szűz Mária kápolnája. Hat fiókegyháza közül *Kvakócon* Szentlélek (1774), *Tót-Krajnyán* Szentháromság temploma. Admin. *Hudák Adám*. Szül. 1871 szept. 28. Klyussón.

6. **Nagy-Domása.** Al. 1788. Temploma b. szűz Mária születése (1851). Fiókegyházai: *Giglóc*, *Holcsikóc*, *Kelcse*. Temploma sz. István király (1780). Pl. *Tutkovics József*. Szül. 1831. Orosz-Peklénben. Adm. 1874 óta.

7. **Sókut.** Al. 1600. Temploma szent Miklós. Újjá ép. 1884. Fiókegyházai: *Mernyik*, *Rudlyó*, *Zamutó*. *Agyagos*, sz. István vértanú, *Csákló*, Nagyboldogasszony (1884), *Komaróc*, szent Mihály, *Tót-Jésztreb*, Szentháromság templomával. Pl. dr. *Schütz Nándor*, t. kanonok, szentszéki tan., esp. Szül. 1843 febr. 21. Krompachon. Felsőbb tanulmányait az Augustineumban végezte. Pl. 1878. Esp. 1879.

8. **Sztropkó.** Al. 1767. Temploma a legszentebb Oltáriszentség. A szent Ferenc-rendieké Szentháromság. Harminchat fiókegyháza közül *Nagy-Breznyicén* sz. József temploma (1763), *Hocsán* a Mindenszentek fatemploma (1639). Adm. *Jablonszky Kornél*. Sl. *Blabó Lajos*, sz. Ferenc-r.

9. **Varannó.** (XIV. sz.) Temploma B. Sz. Mária születése. Ép. 1580. A protestánsok elvették, de 1672-ben visszavették.

LEHOCZKY ENDRE,
esperes, plébános, Szirma.

JANKÓCI TEMPLOM TOKAJBAN.

Hat fiókegyháza közül *Hencőcon* sz. László (1779), *Magyar-Krucson* Urunk színevált. (1814), *Szedliszken* Ker. sz. János templ. (1790). Pl. *Strasser Antal*, h. esp.

10. **Zemplén-Turány.** Al. 1787. Temploma sz. Anna (1838). A temetőben sz. Imre kápolnája. Kilenc fiókegyháza közül *Alsó-Olsván* a b. sz. Mária szepl. fogant. nev. közös templ. Adm. *Knapik József*. Szül. 1855 febr. 7. Gyurkón (Sárosm.). Adm. 1890 óta.

11. **Zsalobina.** Al. 1788. T. Szer. sz. Ferenc (1765). Fiókegyházai: *Jeszénóc*, sz. Mihály (1788), *Kis-Domása*, Nagyboldogasszony (1724) templ. Adm. *Széman János*. Szül. 1861 dec. 23-án Soóvárott.

VI. Tokaji esperesi kerület.

Esperes: *Bergler Gyula*, prép., tokaji pléb. Helyettes esperes: *Gedeon János*, tarcali pléb.

1. **Gesztye.** Újjá al. 1818. Temploma Nagyboldogasszony. Adminisztrátor *Csicseri Ferenc*.

2. **Girincs.** Al. 1737. Temploma Nagyboldogasszony (1739). Fiókegyházai: Sajó-Hídvég, Sajó-Kesznyéte. *Köröm*, a bold. szűz Mária szül. templomával (1801). *Berzék*, Jézus sz. Neve (1865); *Kis-Csécs*, sz. Anna (1865) kápolnáival. Pl. *Hankó Gyula*. Szül. 1863 febr. 21. Ináncson. Pl. 1897 óta.

3. **Hernád-Németi.** Főnállt 1531. Temploma sz. Joákim és Anna (1768). Ó-Siska pusztán a bold. szűz Mária szeplőtelen fogantatása kápolnája (1879). Fiókegyházai: Belső- és Külső-Böcs (Borsodm.), Hernád-Kak, Tisza-Luc. Adm. *Benkő János*. Szül. 1848. Görgön. Sl. *Tarsozich Lajos*. Szül. 1875 aug. 5.

4. **Mád.** (XIV. sz.) Temploma Szentháromság. Újjá ép. 1891. A temetőben a sz. Kereszt kápolnája (1866). Pl. *Osváth Mátyás*. Szül. 1838 Monokon. Adm. 1870. Ináncson, 1895. Mád. Sl. *Vay Mátyás*.

5. **Mező-Zömbor.** (XIV. sz.) Újjá al. 1803. Temploma sz. Mihály. Adm. *Sándor János*. Született 1842 szept. 13. Abauj-Szántón.

6. **Monok.** (XIV. sz.) Újjá al. 1731. Temploma Sarlósboldogasszony (1814). Fiókegyházai: Megyaszó, *Golop*. Bold. szűz Mária neve kápolnáival (1886). Pléb. *Bessenyei István*. Szül. 1857 nov. 30. Király-Helmecen. Pl. 1883 óta. Sl. *Szepesi Gyula*. Szül. 1875 ápr. 23. Tállyán.

7. **Rátka.** Al. 1855. Temploma szent Anna (1807). Adminisztrátor *Szignárovich János*. Született 1842-ben Podolinban.

8. **Szerenes.** (XIV. sz.) Újjá al. 1612. Temploma boldogságos szűz Mária születése (1759). Fiókegyházai: Legyes-Bénye, Ond, *Bekecs*. Templ. Nagyboldogasszony (1751). Pl. *Kovács Sándor*. Született 1869 február 4-én Kassán. Kassa-Bélán volt adm. Sl. *Csillag Márton*. Szül. 1871 szept. 21. Győr-Szent-Mártonban.

9. **Takta-Szada.** Al. 1866. Temploma sz. István király. Fiókegyháza Takta-Harkány. Adm. *Szabó Bálint*. Szül. 1838 dec. 10. Kunhegyesen. Adm. 1886 óta.

10. **Tállya.** (XIV. sz.) Újjá al. 1688. Temploma sz. László. A temetőben Urunk föltámadása kápolnája. Pl. *Köbler Jakab*. Született 1867 máj. 1. Alsó-Mecenzéfen. Sl. *Szedlacsek Szilárd*. Szül. 1879 máj. 21. Pető-Szinyén.

11. **Tarcal.** Újjá al. 1699. Temploma Urunk mennybemenetele (1766). Pl. *Gedeon János*, h. esperes. Született 1828 nov. 21. Alsó-Mecenzéfen. Pl. 1858. Gönc-Ruszkán, 1875. Tarcalon, 1899. esp. Sl. *Bujnovszky Tamás*. Szül. 1876 jún. 26-án.

12. **Tokaj.** Újjá al. 1712. Temploma Ker. sz. János (1718). Pl. *Bergler Gyula*, prép., esp., sz. sz. tan., arany-misés. Szül. 1821 szept. 13. Kassán. Pl. 1850. Sl. *Karniss István*. Született 1865 augusztus 11-én. Kolcs-Hosszumezőn.

VII. Ujhelyi esperesi kerület.

Esperes: *Breth Gyula*, bodrogkereszturi pléb.

1. **Bodrog-Keresztur.** Újjá al. 1711. Temploma a szent Kereszt fölmagasztalása. Újjá ép. 1882—1896. Fiókegyháza *Bodrog-Kisfalud*. Temploma sz. Anna (1810). Plébános *Brett Gyula*, esperes. Született 1857 július 2-án. Debrecenben.

A Katholikus Magyarország.

ILEBÁNIAI TEMPLOM VARANNÓN.

BRETH GYULA,
esperes, pléb., Bodrog-
Keresztúr.

PLÉBÁNIAI TEMPLOM PARNÓN.

2. Erdőbenye. Fonmalt 1331. Temploma sz. György (1790). A fürdőben szent Anna kápolnája. Fiók-
 e ylvái: Baskó, Sima. Adm. *Szekeressy János*. Szül. 1853. Kenyhecen. Adm. 1887 óta.
3. Erdő-Horváti. Al. 1733. Temploma sz. Kereszt föltalálása (1787). Fiókegyházai: Komlóska, *Regéci-
 H. a. Temploma sz. Anna* (1870). Pl. *Somsák Elek*.
4. Olasz-Liszka. Újjá al. 1711. Temploma Nagyboldogasszony. Újjá ép. 1898. Adm. *Gecei Lajos*.
5. Sárospatak. A XIII. században létezett. Újjá al. 1683. Temploma bold. szűz Mária szeplőtelen foganta-
 ta. Ép. 1201. Ugyanitt a várkastélyban sz. Erzsébet, a temetőben sz. Anna, az apácakolostorban Jézus sz. Szíve
 kápolnája. Öt fiókegyháza közül *Károlyfalván* Nep. sz. János (1877), *Józseffalván* a boldogságos szűz Mária neve
 temploma (1885). Adm. *Gruska Lajos*. Szül. 1865 júl. 15. Nagy-Mihályon. Sl. *Malicsky József*. Szül. 1868 dec. 1.
 Szántón. *Csernyiczky István*. Szül. 1873 aug. 4. Homonnán.
6. Sátoralja-Ujhely. 1360 körül már virágzott. Temploma sz. István király (1795). A kegyesrendieknél
 Nagyboldogasszony, a kórházban a Sentháromság (1710), a fogházban a sz. Kereszt (1782), az apácakolostorban
 Jézus sz. Szíve (1898), a temetőben az Úrvacsorája kápolnája. Hat fiókegyháza közül *Kis-Toronyán* és *Szőllőskén*
 sz. József kápolnái. Pl. *Katinszky Géza*, szentszéki tan. Szül. 1848 ápr. 13. Rimaszombaton. 1877—1897. tanító-
 képző-int. tanár, azóta plébános. Sl. *Petsár Gyula*. Szül. 1879 dec. 22. Sátoralja-Ujhelyen. *Violet Gyula*. Született
 1871 június 9-én. Irodalmi téren is működik.
7. Tolesva. Al. 1437. Temploma a b. szűz Mária születése (1711). Fiókegyházai: *Bodrog-Olaszi*. Szent-
 háromság templomával (1878). Bodrog-Sára, Bodrog-Zsadány, Vámos-Ujfalu. Adm. *Kolbay Gergely*. Szül. 1850
 márc. 10. Eperjesen. 1883. Trauconfalván, 1896. adm. Tolesván. Sl. *Koredko Ede*. Szül. 1864 ápr. 25. Polyanócon.
8. Trauconfalva. Al. 1788. Temploma bold. szűz Mária születése (1845). Fiókegyháza Makkos-Holyka.
 Adm. *Páyer Ferenc*. Szül. 1867 nov. 5. Adm. 1899 óta.
- Egyéb alkalmazásban levő egyházmegyei papok: *Goltz Károly* kat. lelk. Przemyslben, *Bodjanszky Károly*
 kat. lelkész Kassán, *Kvacsák Gyula* kat. lelkész, *Konrády Lajos* kat. lelk., *Kamení Arzen*, *Korponay István* tanár
 Kassán, *Laczkó István* nevelő, *Hamrák János* nevelő, *Kovács Kálmán* lelk. Keeport (Amerika), *Miklusica Simon*
 tanár Kassán, *Otto Alajos* nevelő, *Sikorszky Árpád* nevelő, *Kálmán Sándor* nevelő, *Klimkoviés József* kat. lelkész
 Dolnja-Tuzlán, *Schleiminger Jenő* kat. lelkész Klagenfurtban.
- Nyugalmazottak: *Almássy Miklós* Csontfalun, *Kaszaniczky Antal* Eperjesen, *Frantz Károly* Hernád-Petrin,
Mihály Márton, *Sipos Endre* Bécsben, *Vitkó József* Homonnán, *Beziák Ferenc* esperes Kassán, *Kocsis András* Eper-
 jesen, *Mihályffy László* Miskolcon, *Horváth Károly* Kassán, *Oberle Károly*, daróci pl., *Pikula Mátyás*, vehéci pléb.,
Grofszik József, mindszentí pl., *Kákos Endre* pl. Hernád-Németin, *Zsendoviés János* pl. Hernád-Kéresen.

DR. REFÁR JENŐ,

theologiai tanár, a jelen mű megírásánál munkatárs,
 Eperjesen.

A SZATMÁRI PÜSPÖKSÉG ÉS KÁPTALAN.

A SZATMÁRI egyházmegyét és püspökséget boldog emlékű VII. Pius pápa beleegyezésével I. Ferenc király alapította (1804 március 23.); kiszakította a kassai püspökséggel együtt a nagykiterjedésű egrí egyházmegyéből. Célja a püspökség alapításának, mint I. Ferenc király alapító okiratában mondja, az volt, hogy a szatmári püspökök gondjai által a keresztény ügy ezen az elhagyott vidéken erősödést nyerjen, az igaz hit terjedjen. A szatmári egyházmegyébe kebelezték az alapító okiratok Szatmár, Bereg, Máramaros, Ugoesa, Ung vármegyéket egészen és Szaboles vármegyének három helységét.

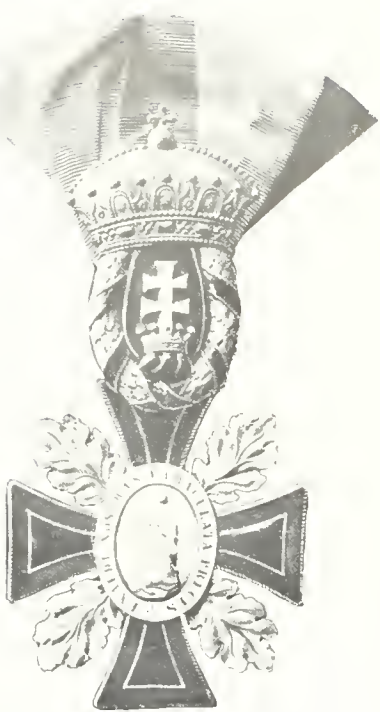
A püspökség megfelelő javadalmazásul kapta Tisza-Nána, Kömlő, Kis-Köre, Sarud, Tisza-Halászi Heves vármegyében, a zsérci uradalmat Borsodmegyében, a magyaródi és hidvégi pusztákat. A káptalan birtokai: Bessenszögh és Tisza-Püspöki Jász-Nagykun-Szolnok vármegyében.

Az egyházmegye első püspökévé nagyszalatónyi báró Fischer István egrí kanonokot, káptalani vikáriust nevezte ki I. Ferenc király, aki az egyházmegyét szervezte. Neki adományozta a boldogságos Szűzről nevezett szentjobbi javadalmas apatságot is, melynek javadalmát utódai, Klobusiczky, Kovách és Hám is élvezték.

A kanonokokat 1805 február 10-én iktatta be Tajer György egrí kanonok és pedig Kovách Flóriánt nagypréposttá, Szuhányi Györgyöt olvasó, Korom Mihályt éneklő, Mészáros Györgyöt örkanonokká, gr. Waldstein-Wartenberg Jánost székesegyházi főesperessé, Gaal-Homoky Lászlót mesterkanonokká, míg február 12-én Fischer püspöknek ünnepélyes bevonulása és beigtatása történt meg.

Fischer püspöknek, aki 1807-ben egrí érsekké lett, utódja Klobusiczky Péter lett, akinek kiváló jámborsága és tetteje tizenöt évi kormányzása után jelentős nyomokat hagyott. Kormányzása alatt az egyházmegye katolikus híveinek száma 62 ezerre emelkedett, a plébániák száma 74-re.

Az egyházmegye életének aranykora a szent emlékű *Hám János* püspök (1827—1857), előbb egrí kanonok alatt állott be. Ami Szatmáron kulturális tényező, nagy alkotás, szépség van, azt mind Hám alkotta vagy annak létesítésében legalább is jelentékeny tényező volt. Egyetértve káptalanával és a városi elöljárósággal «Szegényeknek aggápoló intézetét» alapította 1829-ben, melynek alaptőkéjéhez (81.254 frt 20 kr.) Hám püspök 63.715 frt 30 krt adott. 1884-ben ez az intézet föloszlott, vagyona a belügyminiszterium jóváhagyásával egy részében a városra szállott, másik részében pedig (51.265 frt 35 kr.) a püspökségre ment át, mely az intézetet a «szatmári püspöki szegények intézete» néven máig is föntartja az irgalmas nénék kolostorában. 1834-től 1838-ig az irgalmas-rendiek kolostorát és kórházát építtette föl a püspök nagyjórészt saját pénzén. Eközben a székesegyházat bővíteti, díszíti, drága egyházi szerekkel, ruhákkal ajándékozza meg és 1837 aug. 20-án ünnepélyesen fölszenteli. A szent Vinceről nevezett irgalmas nénék maig is fönnálló anyaházát, iskoláit és templomát szintén fölépíttette s 1846 jul. 11-én ünnepélyesen fölszentelte.

A SZATMÁRI KÁPTALAN DISZJELVÉNYE.

Ugyanezen időben konviklust épített fiúk számára, melyet utóbb Jézus-társasági atyák vezetésére bízott. Alapítványának kamataiból évről-évre 35 tanuló nyer máig az intézetben teljes ellátást. Hám építtette a szatmári esinos Kálvária-templomot, a temetői kápolnát, a ma tanítóképző-intézetül szolgáló épületet. De nemcsak székhelyére terjedt ki a szentéletű püspök figyelme. Beregszász város régi katolikus templomának félszázad óta pusztuló romjait nagy költséggel nagyszerű bazilikává alakította át, Nagy-Szöllös templomát is teljesen újjá építtette. Az egyházmegyében 19 plébániaházat és iskolát építtetett.

Harminc esztendei püspöksége alatt 12 új plébániát állított egyházmegyéjében. Hám Jánost hercegprímássá nevezték ki, de kinevezése a szabadságharc idejébe esett s az elnyomatás kormánya lemondásra kényszerítette a szelid lelkű, de magyar szívű egyházlőt, kinek boldoggá avatási pöre folyamatban van.

Hámnak utódja Haas Mihály püspök is derekas munkát végzett nyolc évi (1858—1866) kormányzása alatt. Az egyházmegye legnagyobb fájdalmára korán hívta őt Isten magához, valamint utódját, Kézdipolányi Biró Lászlót, az egyházmegye legnagyobb fiát (1866—1872). Biró püspök mély tudományá-

val, alázatos, szelid lelkületével, kifogyhatatlan jóságával, élete példájával a legnagyobb, a legjobb hatást gyakorolta egyházmegyéjére.

Munkája, valamint utódainak, Schlauch Lőrinc, később váradi bíboros püspök (1873—1887) és Meszlényi Gyula püspököknek nemes áldozatkészsége, mind egyházi, mind világi téren kifejtett buzgósága, főpásztori gondja újabb és újabb alkotásokat hozott létre.

A szatmári káptalan tagjai 1901-ben:

Nagyprépost: *Szabó Norbert*, sz. Benedekről nev. szkalkai apát, kanonok 1887-től.

Olvasókanonok: dr. *Kádár Ambrus*, prépost, pápai kamarás, püspöki vikárius. Szül. 1845 febr. 25. Akna-Sugatagon. Theologi tanulmányai után két évet töltött az Augustineumban. 1874. püsp. iktató, 1875. szertartó, 1877. titkár, 1887. c. kanonok, 1893. kanonok, 1894. papnevelő-int. igazg. 1898. bényi prépost. Dolgozott különböző lapokba. Önálló művei: Az egyházi törvényhozás társadalmi jelentősége. A világi hívek közreműködése az egyházban.

Éneklőkanonok: *Hámon József*, prépost. Szül. 1838 dec. 17. Pinkafőn. A theológiát a budapesti egyetemen végezte. 1873. gimn., 1871. theol. tanár, később aligazgató. Rendezte a szeminárium anyagi ügyeit, 1897. kanonok.

Órkanonok: *Hebelein Károly*, prépost. Szül. 1838. Ungvári plébános és főesperes volt. Kanonok 1900-tól.

Székesegyházi főesperes: *Pemp Antal*. Felsőbányai plébános volt. Kanonok 1900.

Iskoláskanonok: dr. *Lessenyey Ferenc*. Szül. 1841. Volt sz. széki házasságvédő. Kanonok 1901-től. Irodalmi téren is működött.

A SZATMÁRI KÁPTALAN
PECSETJE.

MESZLÉNYI MESZLÉNY GYULA,
-ZATMÁRI PÜSPÖK.

MESZLÉNYI GYULA, SZATMÁRI PÜSPÖK.

MESZLÉNYI GYULA, a Fejérmegyében törzsökös régi Meszlenyi-család sarja. 1832 január 22-én született Fejérmegye Velence községében. A gimnáziumot részint Pécsen, részint Székes-Fejérvárott, a bölcseletet Nagy-Szombatban végezte; a theológiát pedig mint a Pazmaneum növendéke Bécsben. Fölszentelése után 1857-ig, mint jeles tudományos képzettségű fiatal papot Scitovszky János hercegprimás a nagyszombati főgimnázium tanárává nevezte ki, majd pedig magához vette az érseki udvarba s előbb levéltárossá, nemsokára pedig érseki titkárrá tette. Ebbeli állásában nyerte el 1862-ben a pápai t. kamarási kitüntetést.

A míg ez idő alatt alkalma volt az egyházmegyei kormányzat minden ügyével megismerkedni a jeles főpásztorának oldala mellett: nem hagyta nyugodni a vágy, hogy a hívek lelki üdvének gondozásával is teljesítse papi hivatását. 1866-ban tehát a lelkipásztorkodás áldásos mezején találjuk őt, mint komáromi plébánost. Tizenöt évig működött itt buzgó munkássággal. 1869-ben apáti méltóságot is nyervén, amikor előjáróinak megérdemelt figyelme és a király kegye visszaszólította Esztergomba, a káptalanba. Hat évig volt esztergomi kanonok s egyszersmind a papnevelő-intézet kormányzója. 1887-ben Schlauch Lőrinc szatmári püspök a nagyváradai püspökségre helyeztetvén át, ő felsége 1887 okt. 17-én Meszlényi Gyulát nevezte ki helyébe szatmári püspökké. A következő évben, április 29-én szentelte őt föl a szatmári székesegyházban Császká György akkori szepesi püspök s még aznap el is foglalta székét.

Meszlényi Gyula püspök folytonos kiépítés alatt álló egyházmegyéjének bokros kormányzata mellett főképen az oktatásügy emelésén fáradozik. Mert senki sincs jobban áthatva a katolikus nevelés ügyének fontosságától, mint, amely alapja a jövő nemzedék hitbeli erősségének és buzgalmanak. Hjjabb korában szorgalmasan forgatta a tollat is, sok cikket, ezenkívül több önálló füzetet írt. A sz. Sir-rend lovagja és a német lovagrend keresztese.

MESZLÉNYI GYULA, SZATMÁRI PÜSPÖK
CIMERE.

AZ EGYHÁZMEGYE KORMÁNYZATA.

ASZATMÁRI egyházmegye föloszlik öt főesperességre, nevezetesen: székesegyházi, beregi, máramarosi, ugocsai és ungi főesperességre, melyek 12 esperesi kerületet foglalnak magukban. A plébániák száma 95. Az egyházmegyében van 1 címzetes apátság és 2 címzetes prépostság. Szerzetesház 7, apácakolostor 8 van az egyházmegyében; egyházmegyei szegényekháza 5.

A papnevelő-intézet igazgatója dr. *Kádár Ambrus*, kanonok. Aligazgató *Láng Antal*, lelkiügyszg. dr. *Binder András*, tanulmányi felügyelő dr. *Wolkenberg Alajos*. Szül. 1871 jun. 17. Szatmáron. Tanulm. felügyelő 1893-tól. Megírta a szatmári papnevelő-intézet történetét. A «Spirítizmus» című munkáját a budapesti egyetem theol. kara 1899-ben pályadíjjal tüntette ki. Tanárok az említettekén kívül *Irinvi Tamás*. Született 1862. Debrecenben. Tanár 1893. Munkája Esketési beszédek. *Bodnár Gáspár*. Szül. 1861 jan. 6. Beregszászon. Szerkesztője a «Téli Éstek» szépirodalmi lapnak. Számos népies elbeszélést és oktató művet írt. Önállóan 31 műve jelent meg, részint a Szent-István-Társulat, részint saját kiadásában; regény, elbeszélés, színművek és ifjúsági művek, valamint népiratkák.

A PÜSPÖKI PALOTA SZATMÁRON.

A kegyurak száma 15. Nagyobb kegyuraságok: a kir. kincstár 19, a gr. Károlyi-család 17, a vallásalap 5, a pénzügyminiszterium, a gr. Schönborn-Buchheim-család 4—4, gr. Hadik-Barkóczy Endre, a br. Perényi-család 2—2 plébániában. Szabad püspöki adományozású javadalom 32 van.

Az egyházmegye híveinek száma: **144.258**. A lakosság vallásra nézve, az 1901-iki népszámlálás szerint, közetkezőleg oszlik meg:

	Pl.	R. kath.	G. kath.	G. kel.	Ág. ev.	Ev. ref.	Unit.	Izr.	Egyéb
Szatmár vm. Szatmár várossal ...	44	60.750	153.769	2.256	1.026	118.796	39	27.241	28
Szabolcs vm.	1	782	1.094	—	2	1.730	1	746	—
Ugocsa vm.	8	7.264	52.417	14	108	12.928	10	10.566	9
Máramaros vm.	14	23.430	220.817	88	310	8.918	24	56.006	5
Bereg vm.	8	19.128	103.261	44	780	56.289	26	29.052	9
Ung vm.	20	32.904	83.936	56	562	19.003	12	16.776	17
Összesen ...	95	144.258	615.294	2.458	2.788	217.664	112	140.387	68

Egyházmegyei iroda: Igazgató és püspöki titkár *Szabó István*, pápai kamarás, szentszéki tan. Levéltáros és iktató *Hámon Róbert*. Szül. 1873 febr. 14. Pinkafőn. Sz. széki jegyző. Udvari pap pozsony-tomasóci és kusnyiri *Antal Miklós*. Szül. 1878 márc. 24. Ondrohón (Nyitram.)

Az egyházmegye védőszentje sz. *István király* és *Olajhafőtt sz. János*.

Székesegyházi főesperesség.

Főesperes: *Pemp Antal*, kanonok.

I. Szatmári esperesi kerület. Esperes: *Polányi Endre*, mező-csengeri pléb.

1. Szatmár-Németi. (Törv. város. A püspökség székhelye.) Régi plébánia, 1230-ban kivett plébánia volt. 1710-ban elpusztult, 1636-ban újra alapították. Temploma, egyszersmind székesegyház 1837-ben szenteltetett föl *Ung* mennyhemenetele tiszteletére. Schlauch Lőrinc püspök 1883-ban déli tornya alatt lourdesi kápolnát épít-

BODNÁR GÁSPÁR,
tanítóképző-intézeti igazgató, Szatmár.

1863. Fiókegyházai: Óvári, Pete. Adm. *Surányi Károly*.

3. Lázári. Ujjá al. 1838. Temploma szent László. Öt fiókegyháza van. Pléb. *Kerekes Mihály*, sz. sz. tan. Szül. 1813 szept. 1. Kőmörön. Pl. 1874-től.

4. Mező-Csenger. Ujjá al. 1804. Temploma Szentháromság (1829). Tizennégy fiókegyháza közül *Komlód-Tótfalu*n a Hétföld. Szűz kápolnája, *Pátyodon* sz. István király temploma. Pléb. *Polányi Endre*, esp.

5. Sárköz. Ujjá al. 1800. Temploma szent Kereszt föltalálása (1799). Fiókegyházai: Adorján, Egri, Sárköz-Ujlak. Pl. *Pillich Ottó*.

6. Zajta. Ujjá al. 1793. Temploma sz. György. Igen régi. Tizenegy fiókegyháza van. Pl. *Hámon János*. Szül. Wenigzellben. (Stájerorsz.) 1836 febr. 3. Pl. 1890.

II. Fehérgyarmati esperesi kerület.

Esp.: *Gáspárdy Rezső*, t. kanonok, fehérgyarmati pléb.

1. Cseke. A XII. században virágzott. Temploma Szentháromság (1811). Hét fiókegyháza van. Pl. *Fanyek Ferenc*, szentszéki tan.

DR. KÁDÁR AMBRUS,
apát, kanonok, puspoki helyettes, Szatmár.

tetett. A Paulai szent Vince leányainak temploma a boldogságos Szűz szeplőtelen fogantatása tiszteletére szintén a XIX. század közepén épült. Kivüle még: a Kálvárián Krisztus Urunk, a temetőben a Föltámadás, az irgalmasok házában szent Erzsébet, a püspöki lakban és a papnevelő-intézetben a bold. szűz Mária, a Jézus-társasága konviktusában a bold. szűz Mária szeplőtelen fogantatása, az apáca-kolostorban Krisztus Urunk, a gimnáziumban szent Imre, a szegényekházában szent József kápolnája. Tizenöt fiókegyháza van. Pl. *Toth József*. Sl. *Ekkel Lajos*. Karkáplán id. *Unger Lajos*.

A szatmári főgimnázium tanárai: *Ratkovszki Pál* igazgató, *Fásztus Elek*, dr. *Reizer György*, dr. *Fechtel János*, *Orosz Alajos*, *Fölkel Béla*, *Haller Jenő*, *Bagossy Bertalan*. A kir. kath. tanítóképző-intézet igazgatója *Perényi János* szentszéki tan. Szül. 1819 jun. 28. Nagy-Károlyban. Tanár 1878. Egyszersmind az irgalmasnénék lelki igazgatója. Cikkeket írt a «Magyar Állam»-ba, «Magyar Koroná»-ba és több lapba. Aligazgató *Báthory Endre*. Született 1862 jun. 30. Sárköz-Ujlakon. Tanár 1886., aligazg. 1900. Szerkesztője a «Heti Szemlé»-nek 1895-től. Tanár *Lengyel József*. Szül. 1868 dec. 8. A theológián kívül a budapesti Paedagógiumban tett polg. isk. tanári vizsgálatot. Irodalmi téren is működik.

2. Darah. Régi

plébánia. Temploma Magyarok Nagvaszszonya. 1739-ben vették vissza a protestánsoktól. Ujjá épült

A SZATMÁRI SEKERESEGYHÁZ.

2. Fehérgyarmat. Ujjá al. 1750. Templ. sz. Péter és Pál (1816). Tizenhat fiókegyháza van. Pl. *Gáspárdy Rudolf*, t. kanonok, esp. Sl. *Holtzmann Béla*.

3. Jánk. Al. 1753. Temploma Szentháromság. Tizennégy fiókegyháza van. Adm. *Barna János*.

4. Mátészalka. Al. 1860. Temploma Szentháromság. Öt fiókegyháza van. Pl. *Vadász Ágoston*.

5. Nyír-Csaholy. Al. 1857. Temploma sz. László (1871). Négy fiókegyháza van. Adm. *Gubányi Elek*.

6. Papos. Ujjá al. 1822. Temploma Nagyboldogasszony. Négy fiókegyháza van. Adm. *Szatmári Lajos*.

7. Pusztá-Dobos (Szabolcs vm.). Al. 1813. Temploma Nep. sz. János. Nyír-Mada fiókegyházában szent János ev. kápolnája. Pl. *Schmelez Lajos*.

8. Vitka. Al. 1777. Temploma Nagyboldogasszony (1836). Kilenc fiókegyháza van. Adm. *Féjér Kálmán*.

III. Nagykárolyi esp. kerület. Esp.: *Matlaskovszky Miklós*, vállaji pléb.

1. Csanáros. Al. 1725. Temploma szent Kereszt föltalálása (1751). Ujjá ép. 1866. Kivüle Nep. szent János (1772). A temetőben szent József kápolnája. Pl. *Kovács Lajos*.

1. SZ. RÓMAI KATH. TEMPLOM ÉS GIMNÁZIUM MÁRAMAROS-SZIGETEN.

2. **Csomaköz.** Újjá al. 1840. Temploma szent István király (1856). Kivüle a temetőben Sárlósboldogasszony és Loyolai sz. Ignác kápolnája. Fiókegyháza Bere. Pl. *Kosztira Ignác*, t. kanonok, érd. esp.

3. **Fény.** Al. 1720. Temploma sz. Mihály (1785). Ugyanitt sz. Flórián, a szőlőben Havi-Boldogasszony, továbbá Lázár föltámasztása kápolnája. Pléb. dr. *Csánk István*, szentszéki tan. Szül. 1838. Nyir-Bátorban. 1865. ungvári gimn. tanár, 1866. szaniszlói, 1877. fényi pl.

4. **Kálmánd.** Al. 1804. Temploma sz. Anna (1866). A temetőben és a szőlőben kápolna. Fiókegyháza Börvely. Pl. *Soltész Imre*. Született 1833 márc. 25. Ungvárott. Az iskolára nagyobb alapítványt tett; hitközségi takarékmagtárt létesített.

5. **Kaplony.** Régi plébánia. Temploma Pád. szent Antal, hozzácsatolva a Károlyi grófok sírboltja. A temetőben a Föltámadás kápolnája. Adm. *Hricsovszky Timót*, szent Ferenc-rendi házfő. Segédlelkész *Masa Viktor*, *Toldy Péter*, szent Ferenc-rendiek.

6. **Mező-Petri.** Újjá al. 1743. Temploma sz. Erzsébet (1786). Ezenkívül Nep. szent János, a temetőben a Megváltó kápolnája. Hat fiókegyháza közül *Bessenyön sz. Vendel*, *Kide* pusztán sz. Egyed kápolnája. Pl. *Brázy János*, szentszéki tan. Sl. dr. *Bakkay Kálmán*.

7. **Mező-Terem.** Al. 1860. Temploma sz. Kereszt fölmagasztalása (1859). A temetőben a Hétfájdalmú Szűz kápolnája. Pl. *Cziferézer Alajos*. Szül. 1833 jun. 21. Csomaközön. Pl. 1860-tól.

DR. WOLKENBERG ALAJOS,
theológiai tanár, Szatmár.

8. **Mérk.** Al. 1834. Temploma szent Péter és Pál (1813). A temetőben a Föltámadás kápolnája. *Vasvári* fiókegyházában Borr. sz. Károly temploma. Ellátják a nyirbátori minoriták.

9. **Nagy-Károly.** (Szatmár vármegye székhelye.) Újjá al. 1724. Temploma Kal. sz. József (1769—1778). Egyszermind a kegyesrendiek temploma. A temetőben két kápolna, a városon kívül a Szentháromság kápolnája. Fiókegyháza Genes. Adm. *Palczér Ernő*, szentszéki tan., kegyesrendi házfő, a koronás arany érdemkereszt tulajd. Sl. *Timár Péter*, *Tietz Sándor*.

10. **Szaniszló.** Újjá al. 1880. Temploma sz. György (1824). A temetőben sz. Terézia kápolnája. Fiókegyházai: Ér-Körtvélyes, Penészlek, *Reszege*. Sz. Ignác és sz. Rozália kápolnáival. Pl. dr. *Jordán Károly*, apát, pápai káplán. Sl. *Soltész Ferenc*.

11. **Vállaj.** Al. 1750. Temploma Szentlélek (1776). A temetőben Szentháromság kápolnája. Pléb. *Matlaskovszky Miklós*, esperes. Szül. 1845 dec. 6. Ondrohó-pusztán (Nyitram.). Lelkész volt Bartafaluban 1876. Homoródon 1880. Vállaji pl. 1895.

IV. Erdődi esperesi kerület. Esperes: *Láng Ferenc*, erdődi pléb.

1. **Alsó-Homoród.** Al. 1781. Temploma szent Kereszt fölmagasztalása. Tíz fiókegyháza van. Plébános *Einbolcz József*.

2. **Erdőd.** 1216-ban már virágzott. Temploma Nagyboldogasszony. Ép. 1482. Újjá ép. 1736. A szőlőben szent Donát kápolnája. Pléb. *Láng Ferenc*, esp. Sl. *Varga József*.

RÁVÁRIA UNGVÁROTT.

3. **Kraszna-Béltek.** Régi plébánia. 1545-ben a protestánsok elfoglalták. Temploma sz. László. 1724-ben vették vissza. A szőlőben sz. Orbán, a temetőben sz. János és Pál kápolnája. Pl. dr. *Bobus János*. Szül. 1861 dec. 31. Ungváron. 1894. rónaszéki adm., 1895. kraszna-bélteki pl. Kath. szövetkezeteket, kölcsönmagtárt alapított.

4. **Madarász.** Al. 1886. Temploma szent Mária Magdolna. Adm. *Czimmermann János*. Született 1866 ápr. 29. Vállajon.

5. **Nagy-Majtény.** Újjá al. 1724. Ugyanakkor vették vissza Nagyboldogasszony templomát. Hat fiókegyháza közül *Gilvácsón* a temetőben sz. Anna kápolnája. Pl. *Hungg Leó*. Sl. *Török Lajos*. Szül. 1877 szept. 8. Királyházán.

6. Nántü. Al. 1850. Temploma Szentháromság. Adm. *Erni János*.
 7. Sándorfalu. Al. 1779. Temploma szent Eraszmusz (1783). Hat fiókegyháza közül Nagy-Szokondon Sarlósboldogasszony temploma.
 8. Szakasz. Ujjá al. 1816. Temploma sz. Flórián. Fiókegyháza Gyöngy-Gyűrűs. Pl. *Mellau György*.
 9. Szinfalu. Al. 1861. Temploma szent Anna (1816). Négy fiókegyháza van. Plébános *Ternyei Béla*.

GÁSPÁRDI RUDOLF,
 c. káplánok, esperes, plébános, Fehér-Gyarmat.

10. Töke-Terebes. Al. 1719. Temploma Urunk mennybemene-tele. A temetőben Lázár föltámasztása, azonkívül sz. Anna kápolnája. Fiókegyháza Piskárkos. Adminisztrátor *Molnár István*.

V. Nagybányai esp. kerület.

Esperes: *Pály Ede*, szentszéki tan., felsőbányai pléb.

1. Alsó-Fernezely. Al. 1790. Temploma bold. szűz Mária szep-
 lőtelen fogantatása. Fiókegyházai: Felső-Fernezely, Blidár, Fekete-
 patak. Adm. *Szőgyény Lajos*.

2. Barlafalu. Al. 1785. Temp-
 loma sz. Mihály (1800). Tizenkét
 fiókegyháza van. Admin. *Bötsch
 Károly*.

3. Felsőbánya. Ujjá al. 1719.
 Temploma Nagyboldogasszony
 (1818). A temetőben és a Kálvá-
 rián kápolna. Pl. *Pály Ede*, szent-
 széki tan., esp. Sl. *Juhász János*,
Pásztor József.

FRANK JÓZSEF,
 főesperes, plébános, Szinyérváralja.

4. Giród-Tótfalu. Ujjá al. 1792. Temploma Ker. szent János fejevétele. Adm. *Dobróczy Alajos*, min.
 5. Józsefháza. Al. 1800. Temploma sz. István király. Fiókegyházai: Aranyos-Medgyes, Berence, Görbed. Pl. *Moldován Endre*.
 6. Lajosvölgye. Al. 1863. Temploma Nep. sz. János (1863). Tizenhat fiókegyháza van. Ellátja a józsef-
 házai plébános.
 7. Láposbánya. Ujjá al. 1769. Temploma bold. szűz Mária születése. Hét fiókegyháza közül *Misztbányán*
 Nep. sz. János, *Miszt-Tótfalun* sz. Lőrinc temploma. Adm. *Felbö Gyula*.
 8. Nagybánya. Régi plébánia. Ujjá al. 1692. Temploma Szentháromság (1720). A minoritáké sz. Miklós.
 A régi templom csúcsíves volt, de a reformáció alatt tornyán kívül lerombolták. A tornyot 1896-ban restau-
 rálták. A temetőben sz. Rozália kápolnája. Kilenc fiókegyháza van. Adm. *Szőke Béla*. Szül. 1870. Aradon. Több vidéki
 lapba írt. Az egyházi zene művelője, Nagybányán egyházi zeneegyesületet alapított. Sl. *Fiszter Károly*, *Szépi Béla*.
 9. Nagy-Somkut. Curatia. Alapított 1890-ben. Temploma szent László. Curatia *Veszprém Sándor*.
 10. Szinyérváralja. (XIV. sz.) Ujjá al. 1753. Temploma bold.
 szűz Mária szep. lőtelen fogantatása. Ép. 1421., visszafoglaltatott 1719.
 Hat fiókegyháza közül *Illobán* sz. István király temploma. *Frank József*,
 ugoicsai főesperes. Szül. 1834 febr. 26. Ungvárott. 1859. királyháza, 1863. türterebesi, 1881. szinyérváraljai pléb. 1899. főesp. Sl. *Köller Béla*.

Beregi főesperesség.

Főesp.: *Furgách János*, prépost, munkácsi pléb. Esperes: *Szalay Sándor*, beregszászi pléb.

1. Bárdháza. Al. 1773. Temploma sz. Anna. Harminchét fiók-
 egyháza van. Pl. *Spreuer Miklós*, sz. sz. tan.

2. Beregszász. Régi pl. Ujjá al. a XVII. században. Temploma
 a sz. Kereszt fölmagasztalása. Ujjá ép. 1846. A megyei kórházban Paulai
 sz. Vince, az apácakolostorban szent Anna kápolnája. Huszonegy fiók-
 egyháza közül Beregszász-Végárdón sz. Imre, Nagy-Muzsajon sz. Kle-
 mentina kápolnája. Adm. *Szalay Sándor*, esperes. Szül. 1852 febr. 7.
 Munkácson. 1882—1896-ig tanítóképző-int. tanár, 1896. beregszászi
 adm. Sl. *Tamási Jenő*, *Reiter Endre*.

3. Felső-Schönborn. Al. 1788. Temploma Nagyboldogasz-
 szony. Ugyanitt Nep. szent János kápolnája. Huszonnyolc fiókegyháza

KÁLVIÁRIA-TEMLOM SZALMÁRON. 128

PLÉBÁNIAI TEMPLOM NAGY-KÁROLYBAN.

fiókegyháza közül *Felső-Ilrabonicsán* szent Péter és Pál, *Zsdenyován* szent Anna kápolnája. Plébános *Lédeczy Adorján*.

Máramarosi főesperesség.

Főesp.: *Müller Károly*, m.-szigeti pléb.

I. Szigeti esperesi kerület. Esperes: *Kozma Béla*, n.-bocskói pléb.

1. **Akna-Sugatag.** Al. 1794. Temploma szent Péter és Pál (1835). Tizenöt fiókegyháza van. Plébános *Erdőssy Ervin*. Sl. *Horváth György*.

2. **Akna-Szlatina.** Al. 1833. Temploma sz. István kir. (1857). Fiókegyházai: *Alsó-Apsa*, kápolnával. Fehéregyháza, Körtvélyes, Közép-Apsa, Szlatina. Pl. *Schubert Géza*. Szül. 1841. Dombrovián.

3. **Felső-Vissó.** Al. 1790. Temploma szent Anna. Huszonnégy fiókegyháza van. Plébános *Hungréder György*, t. kanonok, szentszéki tan. Segédlelkész *Irsik Lajos*.

4. **Kabola-Polyána.** Al. 1786. Temploma Nagyboldogasszony. Fiókegyházai: *Apsica*, *Felső-Apsa*, *Ruszucska*. Plébános *Ujhelyi Antal*, érd. esp. sz. tan. Szül. 1831 jan. 2. Bilkén. Adm. *Havasi József*. Szül. 1867 márc. 25. Ungvárott. Adm. 1898.

5. **Körösmező.** Al. 1785. Temploma szent Péter és Pál. Öt fiókegyháza van. Adm. *Rónai István*. Született 1866 jun. 17. Szatmáron. Adm. 1898. Több cikket írt különböző kath. lapokba és folyóiratokba.

6. **Nagy-Bocskó.** Al. 1796. Temploma Ker. sz. János ev. (1804). Hat fiókegyháza van. Pl. *Kozma Béla*, esp. Sl. *Szentmihályi Lajos*.

7. **Rahó.** Al. 1791. Temploma Nep. sz. János. Négy fiókegyháza van. Pl. *Kaufmann Gyula*.

8. **Rónaszék.** Al. 1730. Temploma Nep. szent János. Ugyanitt szent Kereszt földmagasztalása. A bányatelepen Szerafi sz. Ferenc és sz. Anna kápolnája. Kilenc fiókegyháza van. Adm. *Krasznay Zsigmond*. Szül. 1864 ápr. 11. Kemeccsén. A theológiát Budapesten végezte. Tanár volt Beregszászon, a máramarosi felsőbb leányiskolánál, a szatmári tanítóképzőben. Pl. 1895.

9. **Máramaros-Sziget.** Ósrégi eredetű. Visszavétetett 1730. Temploma Borr. szent Károly. Ugyanitt Krisztus Urunk legsz. vére, bold. szüz Mária szeplőt. fogant., Jézus szent Szíve, a kórházban a Föltámadás kápolnája. Két fiókegyháza közül *Szigetkamarán* Nep. szent János kápolnája. Pléb. *Müller Károly*, apát. Sl. *Biró Kálmán*, szül. 1863 febr. 2. Beregszászon. *Pilcz Éde*, szül. 1873 szept. 21. Nagy-Károlyban. *Schwegler Alajos*, közkórházi lelkész. *Boglucz Sándor*, nyug. pl. Szül. 1837 jan. 6. Bélfényéren. Erkeserői plébános volt. Forma Jeremiás álnéven több röpiratot adott ki.

ULFERTH ALFONZ,
esperes, plébános, Huszt.

LATIN SZERI. PLÉBÁNIAI TEMPLOM UNGVÁROTT.

II. Huszti esperesi kerület. Esperes: *Ulterth Alfonz*, huszti pléb.

1. Dombó. Al. 1778. Temploma Sárlósboldogasszony (1775). Ellátja a németmokrai plébánia.
2. Huszt. Ósrégi. Visszavétetett 1765. Temploma sz. Anna. Ugyanitt sz. Kereszt, Nagyboldogasszony és sz. Rozália kápolnái. 42 fiókegyháza van. Pl. *Ulterth Alfonz*, esp. Szül. 1845 március 11. 1875. adm. 1881. pl. Visken, 1892. Huszton.
3. Német-Mokra. Al. 1777. Temploma Nep. sz. János (1812). Tizenkét fiókegyháza közül *Királymezőn* sz. Magdolna-kápolna. Adm. *Czifer Ferenc*.
4. Técső. Ósrégi. Újjá al. 1780. Temploma szent István kir. (1888). 12 fiókegyháza közül *Kerekhegyen* sz. Felix temploma. Pl. *Enyedi Alajos*.
5. Visk. Újjá al. 1780. Temploma szent Miklós. 13 fiókegyháza közül *Bustvabúzáán* Nagyboldogasszony temploma. Pl. *Ileszay Lajos*. Szül. 1861. Tiszaújlakon. Pl. 1894. Dolgozott különböző lapokba. Önálló művei: A legszentebb Rózsafüzér titkai. Katolikus hitigazságok egyházi beszédekben. A fejedelmi törvény.

Ugocsai főesperesség.

Főesperes: *Frank József*, szinérváraljai plébános.

I. Ugocsai esperesség.

Esperes: *Govrik János*, kökényesdi pléb. Hely. esp.: *Dimand Lajos*, túr-terebesi pl.

1. Fancsika. Újjá al. 1756. Temploma Jézus szent neve. Fiókegyházai: Egres, Sásvár, Szirma. *Mátyfalva* sz. István kir. templomával. Adm. *Fedorcsik Péter*.
2. Halmi. Régi pl. Újjá al. 1862. Temploma Jézus sz. neve. Hat fiókegyháza van. Adm. *Mandics János*. Szül. 1869 dec. 25. Munkácsen. Adm. 1898.
3. Királyháza. Régi pl. Újjá al. 1727. Temploma szent Péter és Pál. 15 fiókegyháza közül *Nagy-Tárnán* a bold. szűz Mária kápolnája. Pléb. ifj. *Unger Lajos*. Született 1872 okt. 16. Szatmáron. Pl. 1901.
4. Kökényesd. Régi pl. Újjá al. 1741. Ugyanakkor vétetett vissza sz. Imre temploma. Öt fiókegyháza van. Adm. *Govrik János*, sz. széki tan., esp.
5. Nagy-Szöllős. Ugocsa vm. székhelye. Al. 1295. Újjá al. 1863. Temploma Krisztus Urunk mennybenemetele. 1791-ben szerezték vissza a sz. Ferenc-rendiek. Ugyanitt a sz. Ferenciek temploma, továbbá a sz. Cécília kápolnája a temetőben. 13 fiókegyháza van. Adm. dr. *Zaboray Pál*.
6. Nevetlenfalu. Régi pl. Visszavétetett 1744. Temploma sz. Kereszt. Tíz fiókegyháza közül *Fekete-Ardón* sz. Rozália temploma. Adm. *Köncs László*.
7. Tisza-Ujlak. Régi pl. Sz. Ilona-templomát 1556-ban a protestánsok foglalták el. A temetőben a szent Kereszt, a város végén Nep. szent János kápolnája. Tíz fiókegyháza van. Pl. dr. *Buza Sándor*. Sl. *Jaklovics György*.
8. Túr-Terebes. Újjá al. 1646. Ugyanakkor került vissza Nagyboldogasszony temploma. A szőlőben sz. Donát, a temetőben Krisztus Urunk a keresztről levétele, Túr mellett Nep. sz. János kápolnája. Adminiszt. *Dimand Lajos*, esp.

Ungi főesperesség.

I. Felső-ungi esperesi kerület.

Esp.: *Benkő József*, ungvári pléb.

1. Felső-Domonya. Al. 1727. Temploma a Sárlósboldogasszony (1759). Ugyanitt Nep. sz. János és sz. Vendel kápolnái. Nyolc fiókegyháza közül *Petrocon* az Orangyalok kápolnája. Adm. dr. *Jóna József*.
2. Jenke. Al. 1810. Temploma sz. István kir. (1853). 11 fiókegyháza közül *Bezón* a bold. szűz Mária neve, *Székön* a Jézus sz. Szíve temploma. Pl. *Horatius Pál*.
3. Eőr-Darra. Régi pl. Temploma a bold. szűz. Mária születése (1781). Kilenc fiókegyháza van. *Lakártón* a szent Olvasó temploma. Pl. *Laurenzky Ferenc*, sz. széki tan.
4. Nagy-Berezna. Al. 1801. Temploma Szentháromság. 31 fiókegyháza van. Pléb. *Adamkovich Jenő*. Segédlelkész *Kompaneck Gáspár*.

HAMPE JÁNOS,
... káplánok, aranymises áldozópap.
Ungvár.

ÓSRÉGI Szentlélek-templom Győrben, Ung-megye.

PLÉBÁNIAI TEMPLOM GERÉNYBEN, UNGMÉGYE.

5. Szerednye. Al. 1805. Temploma sz. Lukács. Tizennyolc fiókegyháza közül *Hlubokán* a sz. Olvasó temploma. *Pupka-Helmecen* Urunk mennyhemenetele kápolnája. Plébános *Muncskó Pál*, sz. széki tan. Sl. *Drabus István*.

6. Turja-Remete. Alap. 1854. Temploma sz. Kereszt földmagaszt. Ellátja a nagybereznai plébános.

7. Ungvár. Ung vármegye és a munkácsi gör. szert. püspök székhelye. (XIV. sz.) Temploma szent György. 1880–81. kibővítették, 1885–86. belsejét díszesen helyreállították. — A megyeházában a sz. Kereszt kápolnája, továbbá a Kálvária-kápolnák a szőlőhegyen, az apáca-kolostorban a bold. szűz Mária, a kórházban sz. József kápolnája. *Gerény* fiókegyházában sz. Anna temploma, *Radváncon* a Szentháromság kápolnája (1637). Pléb. *Benkő József*, esp. Sl. *Komka Vilmos*, *Sirola Károly*. Ny. főgimn.

hittanár. *Hampel József*, t. kanonok. Szül. 1826. Ungvárott. Tanár volt 1856–1884. Hittanár dr. *Fibiğer Sándor*. Szül. 1858. Felsőbányán. Hittudományi- és neveléstani cikkeket írt különböző folyóiratokba.

II. Középgungi esperesi kerület. Esperes: *Csechticzky József*, tibi plébános.

1. Felső-Remete-Vasgyár. Al. 1848. Temploma Szentháromság. Adm. *Lahocsinszky Béla*.

2. Nagy-Zalacska. Al. 1806. Temploma sz. László (1848). *Csecebó* fiókegyházában a sz. Olvasó temploma. Adm. *Táby Abrahám*.

3. Szenna. Ujjá al. 1718. Temploma Sarlósboldogasszony. Hét fiókegyháza van. Pl. *Buzinkay Gyula*.

4. Tiba. Ujjá al. 1750. Temploma Nagyboldogasszony. Tizennyolc fiókegyháza közül *Órdög-Porubkán* a sz. Olvasó, *Szobráncon* sz. Lőrinc, *Vájuatinán* sz. Kereszt földmagaszt. temploma, *Szobráncc-fürdőn* sz. Péter és Pál kápolnája. Pl. *Csechticzky József*, esp. Sl. *Vojtkó János*.

5. Ubrezs. Al. 1862. Temploma sz. István kir. 14 fiókegyháza közül *Fekesházán* a bold. szűz Mária születése temploma. Pl. *Fialkovszky József*.

6. Vinna. Al. 1735. Temploma sz. Anna. A temetőben a sz. Család kápolnája. Öt fiókegyháza közül *Izbugyán* a Fájdalmas Szűzanya temploma. Pl. *Blažsek Géza*.

III. Alsó-gungi esperesi kerület. Esperes: *Schirulsky Gyula*, kistráthi plébános.

1. Csap. Helyi káplánság. Alapított 1890. Temploma sz. Anna. Helyi káplán dr. *Buday Sándor*.

2. Császlóc. Al. 1841. Temploma Nagyboldogasszony. Ép. 1594. Ujjá ép. 1846. Hét fiókegyháza közül *Homokon* Ker. sz. János temploma, *Nagy-Göcön* sz. Anna kápolnája. Adm. *Pajor András*.

3. Csicsér. Ujjá al. 1780. Temploma sz. László. Ugyanitt a bold. szűz Mária szeplőt. fogant. kápolnája. Öt fiókegyháza van. Adm. *Makár Sándor*.

4. Dobó-Ruszka. Ujjá al. 1601. Temploma sz. Kereszt földmagaszt. Ujjá ép. 1849. 13 fiókegyháza közül *Kis-Szelmencen* a Szentháromság temploma. Pl. *Zsettkay Lajos*.

5. Kis-Kapos. Ujjá al. 1815. Temploma sz. Simon és Judás. Fiókegyházai: Csepely, Nagy-Kapos, Veskóc. Pl. dr. *Tóth Lőrinc*, prem. kanonok.

6. Kis-Ráth. Al. 1718. Temploma sz. Mihály. Nyolc fiókegyháza közül Szürthén a sz. Kereszt földtalálása temploma. Pl. *Schirulsky Gyula*, esp.

7. Pálóe. Ujjá al. 1721. Temploma Ker. sz. János. Ugyanitt Krisztus Urunk kápolnája. A kastélyban szintén kápolna. Öt fiókegyháza közül *Viszokán* a Hétfájdalmu Szűz temploma. Pl. *Müller István*. Sl. *Boross Bertalan*.
Az egyházmegye szolgálatán kívül: *Jelinek Ignác*, *Vittendorfer Antal*, kat. lelk. *Szlovik Félix*, kat. lelkész. *Gálffy Ferenc*, kat. int. tanár Kassán. *Szártorisz Ferenc*, gimn. tanár Selmebányán. *Pebám Imre*, Bécsben. *Agoston Károly*, gimn. tanár Eperjesen. *Fodicska Imre*, min. s. titkár Budapesten. *Sarmaságh Géza*, főgimn. tanár Nyitrán.
Nyugalmozottak: *Esztegár István*, rahói pléb. *Dier Lajos*, gimn. tanár Ungvárott. *Müller József*, aknagazdái pl. *Schulez Antal*, hittanár Munkácsen. *Hofbauer Ignác*, túrterebsi adm. *Kállay Lajos*, aknazslatinai pl. *Dony János*, nagysomkúti pl. *Kaisz József*, Szatmárm.

A GYULAFEHÉRVÁRI ÉS FOGARASI GÖR. SZERT. KATHOLIKUS EGYHÁZMEGYE.

GYULAFEHÉRVÁRI zsinaton 1700. év szeptember 14-én a római kath. egyház közösségébe visszatért románoknak csak egy érseki székek volt sulfragan püspökök nélkül. A Rómával egyesült románok részére csak egy püspökséget kanonizált XIII. Ince pápa 1721-ben: a gyulafehérvári és fogarasi püspökséget, amelynek joghatósága egész Erdélyre s a hozzá csatolt részekre terjedt ki. A magyarországi románok részére csak Mária Terézia idejében VI. Pius pápának 1797. évi június 23-án kelt bullájával állították föl a nagyváradi gör. kath. püspökséget. A kellő számú püspöki székek hiányában keresendő az ok is, hogy az összes románok, akik 1700-ban a római szentszékekkel az Uniót elfogadták, ismét helyenkint visszatértek a schismára.

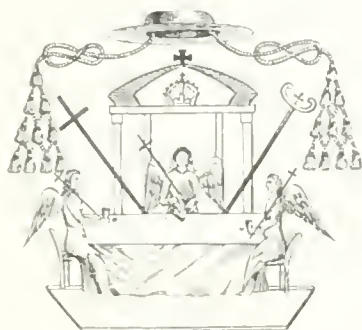
A szent Unio megerősítésére s egyúttal a hívek lelki szükségeinek előmozdítására szolgált a gör. kath. egyházprovincia visszaállítása. Az egyháztartomány visszaállításán sokat fáradozott Erdélyi Vazul, a felejtetetlen emlékű nagyváradi gör. kath. püspök, akinek segítségére volt az akkori hercegprimás, Scitovszky János 1850 január havában kelt fölterjesztésével.

I. Ferenc József király a gör. kath. egyház iránt mindig tanusított jóindulata folytán 1850 december hó 12-én kelt legfelsőbb elhatározással a gyulafehérvári és fogarasi tartományt visszaállította, a gyulafehérvári és fogarasi püspöki széket érseki méltóságra emelte és még két új püspökséget állított föl, a szamosujvári és lugosi püspökségeket. IX. Pius pápa 1853 nov. 26-án kelt «Ecclesiam Christi» kezdetű bullájával az új egyháztartomány fölállítását kanonizálta.

Az érsek székhelye Balázsfalva.

ÉRSEKI PALOTA BALÁZSFALVÁN.

MDCCCLV

GÖR. SZERT. KATHOLIKUS EGYHÁZMEGYÉK ÉRSEK
CIMERE.

APSAI MIHÁLYI VIKTOR, GYULAFEHÉRVÁRI ÉS FOGARASI GÖR. SZERT.
KATHOLIKUS ÉRSEK.

APSAI Mihályi Viktor született Joódon, Máramaros vármegyében, 1841 május 19-én. A középiskolát Nagy-Váradon, Nagy-Szombatban és Kassán végezte 1857-ben. Papnövendékké levén. Rómába ment a theológiára, melyet négy évig hallgatott volt a «Collegio Urbano de Propaganda Fide» intézetben, mint a szent Athanázról nevezett pápai görög kollégium növendéke. 1863-ban nyerte el Rómában a hittudományok doktorának fokát s ugyancsak Rómában szentelték pappá 1863 nov. 8-án.

1864-ben hazajött és a szamosujvári papnevelő-intézetben lett tanulmányi felügyelő, valamint az egyháztörténelem és kánonjog tanára. 1869-ben érseki titkár lett Balázsfalván, nemkülönben szentszéki tanácsos és II. fokú házassági törvényszéki bíró. Mint érseki titkár főpásztorát elkísérte 1869-ben a vatikáni zsinatra. 1872-ben Lónyai miniszterelnök ösztönzésére magyarra fordította a Vancea érsek által ez évben Balázsfalvára összehívott nemzeti értekezlet emlékiratát. 1873-ban t. esperessé nevezte ki Vancea János érsek.

Tudományos készülsége és az egyházmegyei ügyek vitelében való erélyessége magasabb egyházi állásra tette hivatottá. 1874-ben megürülvén a lugosi püspökség, Ő felsége ez év novemberében őt nevezte ki e méltóságra. A pápa 1874 december 21-én prekonizálta; Vancea érsek pedig 1875 febr. 14-én szentelte föl Balázsfalván.

Húsz éven át kormányozta ez egyházmegyét, mely idő alatt többszörös kitüntetésben részesült XIII. Leó pápától, aki házi főpapjává, pápai trónállóvá és római gróffá nevezte ki. Püspöksége alatt az egyházmegyében 30 templom és 26 új papi lak épült; 1882-ben és 1883-ban egyházmegyei zsinatot tartott. Vancea János halála után ő benne egyesülvén a bizalom. 1893 ápr. 16-án a Balázsfalván tartott választó-zsinaton a papság 82 szavazattal elsőnek jelölte az érsekségre. Ő felsége 1894 nov. 9-én nevezte ki gyulafehérvári és fogarasi érsekké. Beigtatása 1895 máj. 26-án ment végbe székhelyén, Balázsfalván. 1900 szept. 18-án az egyháztartomány püspökeinek közreműködésével nagy pompával ünnepelte a balázsfalvi székesegyházban a sz. Unio kétszázados évfordulóját.

A BALÁZSI ALVI SZÉKESEGYPHÁZ.

APSAI MIHÁLYI VIKTOR.

YULAIÉI ERVÁD. LOGARÁSI GÖR. KATH. LISZ.

AZ EGYHÁZMEGYE KORMÁNYZATA.

AZ EGYHÁZMEGYE föloszlik a fogarasi vikáriusság területével együtt 31 esperességre, melyekben 710 plébánia van. Kiterjed Alsó-Fehér, Torda-Aranvos, Kolozs, Kis-Küküllő, Maros-Torda, Szeben, továbbá a fogarasi vikáriussággal Fogaras, Brassó, Háromszék, Udvarhely és Csik vármegyékre, tehát magában foglalja Erdély legnagyobb részét.

Az érseki székesegyházi káptalan tíz tagból áll. A káptalan tagjai: *Moldovanu M. János*, ált. érsekhelyettes, nagyprépost. *Popu Mateiu Simon*, olv. kanonok. *Hosszú József*, gimn. igazg. vezeklő kanonok. *Popu Gábor*, éneklő kanonok. dr. *Burea Agost*, örkanonok. dr. *Hosszú Vázul*, isk. kanonok. dr. *Szmigelski Viktor*, kancellár kanonok. *Uilacanu Sándor*, előadó kanonok. *Rusu V. János*, mesterkanonok. dr. *Marcu Izidor*, theol. kanonok.

Az érseki papnevelő-int. igazgatója *Ratiu Vázul*, alig. *Vándor Tivadar*, felügyelő dr. *Suciu Vázul*.

Az érseki kisebb papnevelő-intézet igazgatója *Viciu Emil*, felügyelő dr. *Ratiu János*.

Az érsekség fenntartja a balázsfalvi főgimnáziumot és tanítóképző-intézetet.

Az érseki iroda igazgatója dr. *Marcu Izidor*, érs. titkár, főjegyző *Popu István*. Érseki szertartó *Micu Brutus Junius*.

I. Nagyenyedi esperesi kerület. Esperes: *Maior János*, nagyenyedi pl.

1. **Nagy-Enyed.** Régi pl. Temploma sz. Miklós. Pl. *Maior János*, esp. Sl. *Gerasim Laurán*. 2. **Fel-Enyed.** R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Pascu Aurél*. 3. **Asszonynépe.** R. pléb. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Gruția Sandor*. 4. **Magyar-Bagó.** R. pl. T. sz. Tivadar. Pl. *Fodor Tivadar*, esp. Sl. *Man Jeromos*. 5. **Maros-Béld.** R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Marian János*. 6. **Vládháza.** R. pl. T. bold. szűz Mária halála. Pl. *Fodor Traján*. 7. **Fugad.** R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Brandieu János*. 8. **Csombord.** Al. 1885. T. bold. szűz Mária. Adm. *Marcu Agoston*. 9. **Alsó-Orbó.** R. pl. T. sz. Arkangyalok. Ujjá ép. 1900. Pl. *Márk Simon*. 10. **Közép-Orbó.** T. bold. szűz Mária születése. Pléb. *Dáncea Vázul*. 11. **Fel-Gyógy.** R. pl. T. bold. szűz Mária. Pl. *Popu Szofron*. 12. **Háporton.** R. pl. T. sz. György. Pl. *Makár Aron*. 13. **Oláh-Lapád.** R. pl. T. bold. szűz Mária halála. Pl. *Popu Tamás*. 14. **Muzsina.** Al. 1611. T. Szentháromság. Pl. *Pascu Aurél*. 15. **Miriszló.** Al. 1802. T. sz. Arkangyalok. 16. **Megyerék.** Al. 1703. T. sz. Joákim és Anna. Fiókegyháza *Lörincréve*. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Radu Tivadar*. 17. **Maros-Kapud.** R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Stancelu Tivadar*. Sl. *Stancelu Lörinc*. 18. **Maros-Szent-Király.** R. pl. T. Szentháromság. 19. **Kis-Akna.** R. pl. T. sz. Demeter. Pl. *Munteán Jeromos*. 20. **Vadverem.** R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Mihálteanu János*. 21. **Oláh-Apahida.** R. pl. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Maros-Gombás*. Pl. *Barbu Izidor*. 22. **Pacolka.** R. pl. T. bold. szűz Mária születése. Pl. *Rosciu Sándor*. 23. **Nyirmező.** Al. 1790. T. bold. szűz Mária halála. Pléb. *Morár Vázul*. 24. **Oláh-Rákos.** Al. 1809. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Bersán János*. 25. **Tompaháza.** R. pl. Temploma 1675-ben épült. Adm. *Aron Miklós*. 26. **Tövis.** Al. 1665. T. bold. szűz Mária. Pl. *Szerb György*. 27. **Gyertyános.** R. pl. T. Krisztus Urunk mennybemenetele. Pl. *Morár Vázul*.

II. Gyulafehérvári esperesi kerület. Esperes: *Micu Simon*, gyulafehérvári lelk.

1. **Gyula-Fehérvár.** Régi pléb. Temploma bold. szűz Mária halála. Pl. *Micu Simon*, esp. 2. **Gyula-Fehérvár.** Al. 1700. T. Szentháromság. Pl. *Luca Lajos*. 3. **Borbánd.** R. pl. T. Szentháromság. Pl. *Bolianu Ferenc*. 4. **Boros-Sz.-Benedek.** R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Franco Amos*. 5. **Boros-Boesárd.** Al. 1861. T. sz. Illés. Pl. *Giurka Aurél*. 6. **Karna.** R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Sára János*. 7. **Csáklya.** Al. 1825. T. bold. szűz Mária oltalma. Pl. *Raica Péter*. 8. **Kisfalud.** R. pl. T. sz. Miklós. Pl. *Totojan Joákim*. 9. **Koslárd.** R. pl. T. sz. Péter és Pál. Adm. *Posariu Fülöp*. 10. **Krakkó.** Al. 1824. T. sz. Miklós. Pl. *Bersán Tivadar*. 11. **Alsó-Gáld.** R. pl. Krisztus Urunk születése. Pl. *Hulea Aurél*. 12. **Felső-Gáld.** Al. 1732. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Raica Izidor*. 13. **Gáldtő.** Al. 1732. T. szent Miklós. Pl. *Sierbanu József*. 14. **Magyar-Igen.** Al. 1784. T. sz. Paraszceva. Pl. *Andrea Vázul*. 15. **Intregáld.** Alap. 1789. T. sz. Illés. Fiókegyháza *Popesci*. T. sz. Miklós. Pl. *Nesztor János*. 16. **Magas-Berlest.** Al. 1843. T. szent Ilona és Konstantin. 17. **Magas-Kozsokány.** Al. 1702. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Birlea Miklós*. 18. **Nekrilést.** Al. 1843. T. sz. Miklós. Adm. *Necrelescu Miklós*. 19. **Vajasd.** R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Ratiu*

20. Maros-Szent-Imre. R. pl. T. sz. Joákim és Anna. Pl. *Papiu Kelemen*. 21. Sárd. Al. 1836. T. sz. Miklós. Pl. *Boa Eneas*. 22. Gáld-Pataka. Al. 1877. T. sz. Miklós. 23. Kis-Gyógypatak. Al. 1867. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Gosiescu Miklós*. 24. Alvinc. R. pl. T. bold. szűz Mária halála. Pl. *Corna Jakob*.

III. Nagymási esperesi kerület. Esperes: *Pap Vazul*, meszes-szentgyörgyi lelk.

1. Fel-Egregy. Al. 1825. Temploma sz. Péter és Pál. Adm. *Moldocán Mité*. 2. Nagy-Almás. R. pléb. F. Krisztus Urunk mennybemenetele. Pl. *Petran Flórián*. 3. Bábony. R. pl. T. Szentlélek. Adm. ugyanaz. 4. Berese. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Stefán Miklós*. 5. Kásapatak. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Marincasiu Simon*. 6. Vármező. Al. 1822. T. sz. Péter és Pál. Pl. *Maxim Gyula*. 7. Csömörlő. Al. 1824. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Petranu Sandor*. 8. Kőkényes. R. pl. T. Szentlélek. Pl. *Pöpu István*. 9. Középlak. (XVIII. sz.) T. sz. Arkangyalok. Adm. *Galisiu János*. 10. Nyíres. R. pl. Temploma 1742-ben épült. Pl. *Marincasiu Sándor*. 11. Nyerce. R. pl. T. Szentlélek. Pl. *Mesesiann Illés*. 12. Pusztá-Rajtolc. Al. 1846. T. bold. szűz Mária halála. Adm. *Galisiu János*. 13. Nagy-Rajtolc. R. pl. T. bold. szűz Mária halála. Pl. id. *Simocu János*. Sl. ifj. *Simocu János*. 14. Meszes-Szent-György. R. pl. T. sz. György. Pléb. *Pap Vazul*, esp. 15. Cold. R. pl. T. Szentlélek. Pl. *Pap Valér*. 16. Farnas. R. pléb. T. Szentlélek. 17. Zutor. Al. 1827. T. bold. szűz Mária születése. Pl. *Mocanu Vazul*.

IV. Aranyosi esperesi kerület. Esperes: *Pap Simon*, aranyoslónai plébános.

1. Bágyon. R. pl. T. sz. Miklós. Adm. *Crisián Vazul*. 2. Csákó. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Popu Aurél*. 3. Alsó-Füged. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Boér György*. 4. Felső-Füged. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Boér György*. 5. Maros-Déce. R. pl. T. sz. Arkangyalok. 6. Dombó. R. pl. Temploma 1867-ben épült. Adm. *Násku Jusztin*. 7. Aranyos-Gyéres. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Migia Chariton*. 8. Gyéres-Szent-Király. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Petricasu Demeter*. 9. Harasztos. Al. 1803. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Giurgiu Julián*. 10. Hidas. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Cretia János*. 11. Inakfalva. R. pl. T. sz. Miklós. ifj. *Galea Miklós*. 12. Aranyos-Lóna. R. pl. T. sz. György. Pl. *Pap Simon*, esp. 13. Mohács. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Pap Gábor*. 14. Örményes. Al. 1700. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Pap János*. 15. Aranyos-Polyán. R. pl. T. bold. szűz Mária halála. Pl. *Nemes Ambrus*. 16. Sinfalva. R. pl. T. bold. szűz Mária őtalma. Adm. *Gaja Sándor*. 17. Várfalva. R. pl. T. sz. Arkangyalok. 18. Veresmart. R. pl. Temploma 1878-ban épült. Pl. *Jakobescu Péter*.

V. Magyarbényei esperesi kerület. Esperes: *Horsa János*, m.-bényei lelkész.

1. Elekes. R. pl. T. sz. György. Pl. *Pap Andronikus*, Sl. *Micu György*. 2. Magyar-Bénye. R. pl. T. szent Miklós. Pl. *Horsia János*, esp. 3. Alsó-Kápolna. Al. 1790. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Valean Pantaleon*. 4. Oláh-Karácsonfalva. R. pl. T. Szentháromság. Pl. *Calugáru Vazul*. 5. Oláh-Bükkös. R. pl. T. Szentháromság. Adm. *Trifu Elek*. 6. Fajsz. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Popescu János*. 7. Iklód. R. pl. T. sz. Germán és Epifán. Pléb. *Lita József*. 8. Zsitve. Al. 1813. T. sz. Miklós. Pl. *Negrea György*. 9. Pánád. R. pl. T. sz. Demeter. Pl. *Sabadosiu János*. 10. Szancesal. R. pl. T. Szentháromság. Pl. *Smigelszky Vazul*. 11. Boldogfalva. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Barna Vazul*. 12. Maros-Szent-Benedek. Al. 1807. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Miku György*. 13. Bethlen-Szent-Miklós. Al. 1836. T. sz. Miklós. Adm. *Barna János*. 14. Szpin. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Costea Alimpius*. 15. Tatárlaka. Al. 1834. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Langa Joákim*. 16. Hosszúpatak. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Trifu János*. 17. Szász-Völgy. R. pl. T. bold. szűz Mária halála. Pl. *Tufan György*. 18. Szász-Vesszős. R. pl. T. bold. szűz Mária születése. Pl. *Faustu Emil*.

VI. Balázsfalvi esperesi kerület. Esperes: *Barbat György*, balázsfalvi pl.

1. Bessenyő. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Pauletti Tivadár*. 2. Balázsfalva. Az érsekség székhelye. R. pl. T. Szentháromság. Ugyanitt a sz. Arkangyalok temploma. Pl. *Barbat György*, esp. Sl. *Nistor Gyula*. 3. Oláh-Bogát. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Margineanu János*. 4. Kis-Kerek. R. pl. Temploma 1743-ban épült. Adm. *Rusu Izidor*. 5. Buzás-Bocsárd. Al. 1800. T. sz. Paraszceva. Pl. *Mediseanu Miklós*. 6. Szász-Csanád. T. Szentháromság. Pl. *Harsianu Aurél*. 7. Nagy-Cserged. R. pl. Temploma 1804-ben épült. Pl. *Pap János*. 8. Kis-Cserged. Al. 1852. Pl. *Suciu Vazul*. 9. Oláh-Csesztve. R. pl. T. sz. Miklós. Pl. *Hula Maxim*. Sl. *Abrudan Tivadár*. 10. Csufud. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Albini Sándor*. 11. Karácsonfalva. R. pl. T. sz. Miklós. Pléb. *Latin Miklós*. 12. Glogovác. R. pl. T. sz. Vazul. Pl. *Aron János*. 13. Hosszúaszó. R. pl. T. Szentháromság. Pléb. *Bacil Vazul*. 14. Lodormány. R. pl. T. Szentháromság. Pl. *Bacila Vazul*. 15. Lunka. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Lita István*. 16. Farkastelke. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Puján Miklós*. 17. Monora. R. pl. Temploma 1737-ben épült. Pl. *Handrea János*. 18. Mikeszásza. R. pl. T. sz. György. Pl. *Dokolin Fülöp*. 19. Mihálfalva. R. pl. T. 40 vértanú. Pl. *Pap György*. 20. Obrázsa. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Blasiannu Artimon*. 21. Ohába. Al. 1809. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Mibaltán János*. 22. Veresegyháza. R. pl. T. sz. Miklós. Pl. *Deák János*. 23. Sorostély. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Aron György*. 24. Szászpatak. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Ulicea Dénes*. 25. Csicsóholdvilág. Al. 1750. T. sz. Illés. Adm. *Dancu Vazul*. 26. Tür. Al. 1750. T. sz. Arkangyalok. Plébános *Popu Pecurariu János*. 27. Véza. Régi pléb. Templ. Gyertyaszentelő Boldogasszony. Plébános *Moldocán Viktor*.

VII. Katonai esperesi kerület. Esperes: *Moldován János*, katonai plébános.

1. Báld. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Pîntea Simon*. 2. Budatelke. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Daniela Jeromos*. 3. Pusztá-Kamarás. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Laurentiu Agoston*. 4. Katona. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Moldován János*, esp. 5. Köbölkút. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Rusu Demeter*. 6. Mező-Kecséd. R. pl. T. sz. Paraszceva. Pl. *Rusu Péter*. 7. Csehtelke. R. pl. T. bold. szűz Mária oltalma. Pl. *Popu Emil*. 8. Meződomb. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Colceriu István*. 9. Fűzkút. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Stupineanu Lázár*. 10. Lompérd. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Kalián Fazul*. 11. Novály. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Pap Simon*. 12. Mező-Örményes. R. pl. T. bold. szűz Mária halála. Pl. *Toda András*. Sl. *Toda Laurán*. 13. Pete. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Magyar-Légen*. T. sz. Paraszceva. Pl. *Péter János*. 14. Magyar-Palatka. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Micu Bazil*. 15. Mező-Szombartelke. T. sz. György. Pl. *Bozácú János*. 16. Mező-Szent-Mihálytelke. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Pap Konstantin*. 17. Nagy-Sármás. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Rusu Konstantin*. 18. Kis-Sármás. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Micu János*. 19. Mező-Szilvás. T. sz. Paraszceva. Adm. *Lupanu Sándor*. 20. Septér. T. bold. szűz Mária halála. Pl. *Turcu Daniél*. 21. Nagy-Cég. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Cbicudean János*. 22. Kis-Cég. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Rusu Valér*. 23. Tuson. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Sinteu Fazul*. 24. Mező-Ujlak. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Costinu Konstantin*. 25. Viszolya. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Popu János*.

VIII. Cikendáli esperesi kerület. Esperes: *Kután Demeter*, szakadati pléb.

1. Alcina. Al. 1851. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Barsánu Miklós*. 2. Bendorf. T. sz. Miklós. Pl. *Popuiu János*. 3. Cikendál. T. sz. Péter és Pál. Pl. *Áron Demeter*. 4. Kolun. Al. 1827. T. bold. szűz Mária. Pl. *Jurca János*. 5. Dálya. T. sz. Miklós. Pl. *Vas Galakteon*. 6. Fofeld. T. sz. Miklós. Pl. *Comsia János*. 7. Oláh-Tyúkos. Al. 1827. T. sz. Paraszceva. Pl. *Opreán Aurél*. 8. Glimboka. T. sz. Miklós. Adm. *György János*. 9. Holcmány. Al. 1829. T. sz. Paraszceva. Pl. *Pinciu Miklós*. 10. Illenbák. Temploma ép. 1852. Pl. *Luca Maté*. 11. Szász-Ujfalu. Al. 1833. T. sz. Miklós. Adm. *Moldován Simon*. 12. Szent-Jánoshegy. T. sz. Paraszceva. Adminiszt. *Tatu János*. 13. Veresmart. Al. 1876. T. sz. Péter és Pál. Adm. *Popoviciu József*. 14. Szászhuz. Al. 1814. T. bold. szűz Mária. 15. Szakadát. T. Szentháromság. Pl. *Cuteanu Demeter*, esperes. 16. Mártonhegy. Al. 1884. T. sz. István vért. Adm. *Opreán János*. 17. Prázmár. T. bold. szűz Mária halála. Admin. *Gergely János*. 18. Vurpod. Al. 1842. T. sz. Péter és Pál. Adm. *Siara János*.

IX. Kolozsvári esperesi kerület.

1. Egeres. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Mibálka János*. 2. Apahida. T. sz. Péter és Pál. Pléb. *Moga Illes*. 3. Erdőfalva. T. Urunk mennybemenetele. 4. Argyas. Al. 1816. T. sz. Péter és Pál. Pléb. *Lebene Gergely*. 5. Bács. T. bold. szűz Mária oltalma. Adm. *Micsianu Fazul*. 6. Berend. T. Urunk mennybemenetele. Adm. *Popu Samu*. 7. Bodonkút. Al. 1726. T. sz. Demeter. Fiókegyháza *Diós*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Pap György*. 8. Kis-Kapus. Al. 1763. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Popu János*. 9. Kajántó. Al. 1785. Temploma 1791. épült. Pl. *Giurgiu Miklós*. 10. Kolozsvár. Al. 1800. Temploma 1803-ban épült. Pléb. *Rosiannu István*. 11. Kolozs-Monostor. Al. 1722. T. bold. szűz Mária oltalma. Admin. *Pap Valér*. 12. Kóród. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Papucescu Fazul*. 13. Derite. T. Szentlélek. Fiókegyháza *Nyárszo*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Lebene János*. 14. Fejérd. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Kozma Agoston*. 15. Fefek. T. bold. szűz Mária halála. Pl. *Popu Gábor*. 16. Szász-Fenes. T. sz. Demeter. Adm. *Popu Emil*. 17. Magyar-Gorbó. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyházai: *Türe*. T. sz. Arkangyalok. *Mikó*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Romantian János*. 18. Gyalu. T. sz. Miklós. Adm. *Popu János*. 19. Lápupatak. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Dán Péter*. 20. Magyar-Macsás. Al. 1787. T. szent Arkangyalok. Adm. kajántói pl. 21. Magyar-Nádas. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Topan János*. 22. Pappfalva. T. Szentháromság. Pl. *Papucescu Fazul*. 23. Nagy-Petri. T. Szentlélek. Adm. *Manu János*. 24. Szász-Mihálytelke. T. 1872. épült. Adm. *Feldereanu András*. 25. Magyar-Szent-Pál. Al. 1722. T. sz. Arkangyalok. Adm. ugyanaz. 26. Magyar-Sárd. T. sz. György. Pléb. *Topán János*. 27. Solyomtelke. Al. 1824. T. Urunk mennybemenetele. Adm. a topai pl. 28. Sztána. Al. 1795. T. Urunk mennybemenetele. Pléb. *Hornea János*. 29. Vásártelke. Alap. 1828. Temploma 1791-ben épült. Adm. *Dán Péter*. 30. Szucsák. T. szent Arkangyalok. Adm. a bácsi pl. 31. Szumurduk. Al. 1715. Temploma 1715-ben épült. Pl. *Stanu Lukács*. 32. Forgácskút. T. sz. Péter és Pál. 33. Tótfalu. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Selageanu Tivadár*. 34. Pusztá-Topa. Temploma Szentlélek. Admin. *Pap Fazul*. 35. Tóttelek. T. Urunk mennybemenetele. 36. Topa-Szent-Király. T. Szentlélek. Pléb. *Bochisiu János*. 37. Kalota-Szent-Király. Temploma sz. Arkangyalok. Adm. *Lebene János*.

X. Kolozsi esperesi kerület. Esperes: *Moráriu Dénes*, mezőöri pléb.

1. Ajton. T. sz. Miklós. Adm. *Hiesiu Hilár*. 2. Aranykút. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Giurgiu Tivadár*. 3. Berkenyes. Temploma ép. 1656. Admin. *Bigbianu Sándor*. 4. Bóos. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Cingian Hilár*. 5. Botháza. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Deák Sándor*. 6. Korpád. T. sz. Arkangyalok. Plébános *Petean János*. 7. Kolozs. Régi plébánia. T. sz. Arkangyalok. 8. Dezmér. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Porutiu Aurél*. 9. Magyar-Fráta. T. Szentlélek. Pléb. *Julián Tivadár*. 10. Kötelend. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Hopartean Fazul*. 11. Oláh-Gyéres. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Blaga János*. 12. Györgyfalva. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Schiopu János*. 13. Alsó-

Zsuk. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Popescu Vaşul*. 14. Felső-Zsuk. T. Szentháromság. Pl. *Popu Aurél*. 15. Mező-Ör. T. sz. Paraszceva. Pl. *Moráriu Dănes*. 16. Nemes-Zsuk. T. sz. Miklós. Pl. *Peteanu Simon*. 17. Para. T. b. szűz Mária. Pl. *Hodărna Mihály*. 18. Rőöd. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Porutiu Aurél*. 10. Mező-Szent-Jakab. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Lăzar Agoston*. 20. Tótháza. T. Szentháromság. Pl. *Rusu Valér*. 21. Felső-Szovát. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Faragó Vaşul*. 22. Visa. T. sz. Arkangyalok. Adm. a kötelendi pl. 23. Vajda-Kamarás. T. sz. Arkangyalok. Főkegyháza *Készü*. T. sz. Paraszceva. Pl. *Hadareán Traján*.

XI. Magyar-derzsai esperesi kerület. Esperes: *Hategian János*, m.-derzsai pléb.

1. Nagy-Esküllő. Régi plébánia. T. sz. György. Pl. *Petraru János*. 2. Borzova. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Draganu Aurél*. 3. Somró-Ujfalu. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Moldovău Dănes*. 4. Kalocsa. T. bold. szűz Mária ótalma. Pl. id. *Mibályi János*. Sl. ifj. *Mibályi János*. 5. Csernek. T. Arkangyalok. Adm. *Sestrasiu Vaşul*. 6. Kettősmező. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Muresian Demeter*. 7. Kecskéháza. T. Szentlélek. Pléb. *Popu István*. 8. Kendermező. Temploma 1531-ben épült. Pl. *Kosztá Dániel*. 9. Alsó-Kékes-Nyárló. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Andreiu János*. 10. Csáki-Gorbó. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Andreiu János*. 11. Vötes. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Flórián Julián*. 12. Magyar-Derzse. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Hategian János*. 13. Füzes. T. szent Péter és Pál. Pl. *Sierbău Illés*. 14. Galgó. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Popu Vaşul*. 15. Farkasmező. Temploma szent Arkangyalok. 16. Páncél-Cseh. T. Szentlélek. Pl. *Fodor Aurél*. 17. Paptelke. Al. 1802-ben. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Farga Viktor*. 18. Réce-Keresztur. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Deacu János*. 19. Pusztá-Szent-Mihály. Alap. 1736. T. sz. Arkangyalok. Pléb. ifj. *Andreiu János*. 20. Szótelke. T. szent Arkangyalok. Főkegyháza *Szent-Katolna-Derna*. Templommal. Pl. *Mibály Gyula*. 21. Tihó. T. sz. Péter és Pál. Főkegyháza *Örmező*. T. sz. Péter és Pál. Pl. *Coste Elek*. 22. Komlós-Ujfalu. Al. 1830. T. sz. Arkangyalok. Plébános *Nossa János*. 23. Ugruc. T. Szentlélek. Pléb. *Berceanu István*. 24. Vajdaháza. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Colceriu Vaşul*.

XII. Dicső-szent-mártoni esperesi kerület. Esperes: *Daskal Miron*, küküllővári pléb.

1. Abosfalva. Al. 1825. T. sz. Arkangyalok. Főkegyháza *Pöcsfalva*. T. sz. Arkangyalok. Admin. *Pap Mihály*. 2. Adámos. T. sz. Miklós. Főkegyháza *Dombó*. T. sz. Arkangyalok. 3. Bernád. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Faust István*. 4. Alsó-Bajom. T. Ker. sz. János. 5. Borzás. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Munteşku Vaşul*. 6. Küküllővár. Al. 1800. T. Szentháromság. Pl. *Daskal Miron*. 7. Királyfalva. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Muresianu Miklós*. 8. Csüdötelke. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Popu János*. 9. Deésfalva. Temploma 1877-ben épült. Pl. *Cirka Sándor*. 10. Dicső-Szent-Márton. Al. 1822. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Pascu Lőrinc*. 11. Vámos-Gálfalva. T. sz. Arkangyalok. *Szőkefalva*. Bold. szűz Mária templomával. Pléb. *Lupu Mihály*. 12. Harangláb. T. sz. Arkangyalok. Admin. *Czirka Sándor*. 13. Magyar-Sülye. T. sz. Arkangyalok. Admin. *Hurgăşiu Tivadar*. 14. Magyar-Sáros. T. sz. Arkangyalok. *Borgács* főkegyházában sz. Arkangyalok temploma. Pléb. *Papiu Benjámín*. 15. Sövényfalva. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Copăcianu János*.

XIII. Radnóti esperesi kerület. Esperes: *Gerasimu Áron*, oláh-péterlakai pléb.

1. Cintos. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Metea Demeter*. 2. Buzás-Bessenyő. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Camdeu Vaşul*. 3. Bábahalma. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Boraiu Demeter*. 4. Bord. T. Arkangyalok. Pléb. *Skridon János*. 5. Nagy-Cserged. T. sz. Arkangyalok. 6. Kis-Cserged. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Radutiu György*. Sl. *Radutiu Jenő*. 7. Kincses. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Ignătu Miklós*. 8. Kerellő. Régi pl. T. Szentháromság. Pléb. *Todoru György*. 9. Maros-Csapó. T. szent Arkangyalok. 10. Oláh-Kocsárd. T. szent Arkangyalok. Admin. *Lechintanu Theodor*. 11. Dégh. T. szent Arkangyalok. Újjá ép. 1850. Pléb. *Gerasim Teofil*. 12. Radnóth. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Nirasteanu Péter*. 13. Somótelke. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Kristea Péter*. 14. Gyulas. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Folea Vaşul*. 15. Lackód. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Sokolu József*. Sl. *Haudrea János*. 16. Maros-Ugra. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Cirka Sándor*. 17. Oláh-Péterlaka. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Gerasim Áron*, esp. 18. Maros-Szent-Jakab. Al. 1835. T. sz. Arkangyalok. Főkegyháza *Kutyfalva*. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Marginean Vaşul*. 19. Kerellő-Szent-Pál. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Todoru György*. 20. Szélkut. T. bold. szűz Mária ótalma. 21. Oláh-Sályi. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Doktor János*. 22. Erdőalja. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Anka János*. 23. Vidrátszeg. Temploma sz. Arkangyalok. Admin. *Viciu János*.

XIV. Faragói esperesi kerület. Esperes: *Rătiu Kelemen*, tekei pléb.

1. Mező-Erked. Régi pléb. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Makaveiu János*. 2. Szász-Bányica. Al. 1723-ban. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Campeanu János*. 3. Barátfalva. T. sz. Arkangyalok. 4. Budurló. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Rusu Simon*. 5. Kozmatelke. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Újjá ép. 1898. Pl. *Cibulkuteanu Simon*. 6. Mező-Királyfalva. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Măteiu Tivadar*. 7. Nagy-Erese. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Chetianu Simon*. 8. Faragó. T. Szentháromság. Adm. *Popu Oktáv*. 9. Kis-Fülöpös. T. sz. Paraszceva. Pl. *Răbiu János*. 10. Harasztos. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Chetianu János*. 11. Szász-Ludvég. Régi pl. T. Szentháromság. Pl. *Furdu Tamás*. 12. Nagy-Nyulás. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Hosszu János*. 13. Kis-Nyulás. T. Urunk mennybemenetele. Pl. *Harsia Daniél*. Sl. *Harsia Vaşul*. 14. Szász-Akna. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Braţfaleanu Vaşul*. 15. Oroszfája.

T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Komlod*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Micla János*. 16. Szász-Péntek. Alap. 1607. T. sz. Arkangyalok. Plébános *Domsia Tivadar*. 17. Paszmos. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Rusu Konstantin*. 18. Dedrád-Széplak. Al. 1834. T. sz. György. Ujjá ép. 1866. Pléb. *Rusu Tivadar*. 19. Szent-András. Régi pléb. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Gora Péter*. 20. M.-Szokol. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Popu Jakab*. 21. Oláh-Solymos. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Stupineanu József*. 22. Teke. Al. 1876. T. Szentháromság. Pl. *Raciu Kelemen*, esperes. 23. Oláh-Ujfalu. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Moldovanu János*.

XV. Gyergyó-szent-miklói esperesi kerület. Esperes: *Campeanu Illés*, gyergyó-szent-miklói pléb.

1. Gyergyó-Alfalu. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Baias Gyula*. 2. Gyergyó-Bélbor. Al. 1794. T. sz. Miklós. Adm. *Teslocanu János*. 3. Gyergyó-Békás. Régi pléb. T. bold. szűz Mária halála. Pléb. *Cotta Simon*. Sl. *Kotta János*. 4. Csik-Szent-Domokos. Al. 1782. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Solnai Dénes*. 5. Csik-Szépvíz. T. bold. szűz Mária halála. Fiókegyháza *Közvás*. T. sz. Simon. Pléb. *Gergely György*. 6. Gyergyó-Holló. Alap. 1835. T. sz. Simon. Pléb. *Dobreanu János*. 7. Gyergyó-Domuk. T. sz. Illés. Adm. *Dreganu Demeter*. 8. Gyimes. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Csobotariu Gabor*. 9. Gyergyó-Salamás. Al. 1815-ben. T. Miklós. Pléb. *Codârcea Virgil*. 10. Gyergyó-Szent-Miklós. Temploma 1900. épült. Pl. *Campeanu Illés*, esperes. 11. Zsadán-relek. Al. 1842-ben. T. szent Kereszt fölmagasztalása. Pléb. *Rătiu Aurél*. 12. Gyergyó-Tölgyes. Al. 1800-ban. Egyik temploma szent Arkangyalok, másik bold. szűz Mária halála. Pl. *Mera János*. 13. Gyergyó-Zsedánpatak. Al. 1795. T. szent Demeter. Pléb. *Butnariu Pompejus*. 14. Gyergyó-Várhegy. Temploma 1896. épült újra. Pléb. *Moldovanu Péter*. Sl. *Urzika Iazul*. 15. Vasláb. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Donescu Sandor*.

XVI. Erzsébetvárosi esperesi kerület. Esperes: *Kapeán István*, erzsébetvárosi pléb.

1. Egrestő. Al. 1661. T. Urunk születése. Fiókegyháza *Balacsár*. T. bold. szűz Mária ótalma. Plébános *Popu János*. 2. Berethalom. Al. 1834. T. Szentháromság. Pl. *Avram Tivadar*. 3. Cikmántor. Al. 1812. T. bold. szűz Mária. Pl. *Danu Tivadar*. 4. Nagy-Kapus. Al. 1823. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Olteanu János*. 5. Koród. R. pl. T. Szentháromság. Pléb. *Comesu Péter*. 6. Szász-Dánya. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Popu Aurél*. 7. Szász-Ernye. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Román János*. Sl. *Román Miklós*. 8. Gogán. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Gogán-Fáralja*. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Nobil Valér*. 9. Gyákos. Al. 1812. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Vámos György*. 10. Hundorf. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Ujjá ép. 1900. Pl. *Galea Miklós*. 11. Erzsébetváros. R. pl. T. sz. Miklós. Pl. *Kapeán István*, esperes. 12. Leppend. T. sz. Paraszceva. Pléb. *Popu Aurél*. 13. Szász-Ujfalu. T. szent Miklós. Pléb. *Munteanu Miklós*. 14. Szász-Szent-Ivány. Al. 1882. T. sz. Miklós. Pléb. *Isipu János*. 15. Szász-Sáros. T. szent István és sz. Tivadar. Pl. *Szeketa István*. 16. Oláh-Solymos. Al. 1812. T. bold. szűz Mária halála. Adm. a vámos-udvarhelyi pl. 17. Somogyom. T. Ker. sz. János. Pléb. *Sierbán György*. 18. Vámos-Udvarhely. Al. 1813. T. sz. Arkangyalok. Pl. ifj. *Popu János*. 19. Váldhid. Al. 1829. T. Szentháromság. Pléb. *Borza Tivadar*.

XVII. Indali esperesi kerület. Esperes: *Suciu György*, indali pléb.

1. Kis-Bánya. Al. 1825. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Olteanu Gábor*. 2. Bélavár. Al. 1863. T. b. szűz Mária halála. Pl. *Petrutia Miklós*. 3. Bikalat. Al. 1809. T. sz. Arkangyalok. Ujjá ép. 1898. Pl. *Rătiu János*. 4. Ivánfalva. Al. 1837. T. sz. Demeter. Pl. *Olteanu Gábor*. 5. Hagymás. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Pusztá-Szent-Király*. T. bold. szűz Mária ótalma. Pl. *Muresian Bazil*. 6. Hesdát. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Jára-Víz*. Temploma sz. Miklós. Pl. *Farkasiannu Iazul*. 7. Alsó-Jára. Al. 1809. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Lukaciu János*. 8. Indal. T. Urunk születése. Pl. *Suciu György*, esp. 9. Oláh-Léta. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Bordau Tivadar*. 10. Magura. Al. 1780. T. sz. Arkangyalok. 11. Kis-Bánya-Havas. Al. 1810. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Márku János*. 12. Alsó-Podsága. T. sz. Arkangyalok. 13. Oláh-Rákos. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Olteanu Gábor*. 14. Asszonyfalva. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Popu Iazul*. 15. Szelisese. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Flórián József*. 16. Alsó-Szolesva. T. Szentlélek. Pl. *Hatieganu József*. 17. Szégárs. Al. 1740. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Péterfi Miklós*. 18. Magyar-Szilvás. T. Szentháromság. Pl. *Márku Emil*. 19. Sűtmeg. Al. 1826. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Maris István*. 20. Pusztá-Egres. Régi pléb. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Rokovitanu Miklós*. 21. Szurduk. Al. 1791. T. szent Arkangyalok. Pl. a bikalati pléb.

XVIII. Ludasi esperesi kerület. Esperes: *Solomonu Miklós*, marosludasi lelkész.

1. Maros-Bogát. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Cuciu Miklós*. 2. Mező-Bodon. Al. 1715. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Flassa Iazul*. 3. Mező-Kapus. T. sz. Arkangyalok. Ujjá ép. 1896. Pléb. *Suciu Iazul*. 4. Kece. T. Arkangyalok. Pl. *Danila György*. 5. Mező-Keménytelke. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Harsianu Tivadar*. 6. Mező-Cikad. Al. 1700. T. bold. szűz Mária ótalma. Pléb. *Bogdanu János*. 7. Mező-Cikud. (Uj plébánia.) Al. 1836. T. bold. szűz Mária ótalma. Pl. *Iguatu Simon*. 8. Mező-Koók. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Groze Makabens*. 9. Maros-Dátos. Temploma 1900. épült. Pl. *Anghelu Iazul*. 10. Oláh-Dellő. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Nemes István*. 11. Gerend-Keresztúr. T. sz. Vazul. Pl. *Popu Lupu*. 12. Hadrév. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Popu Teofil*. 13. Kis-Iklánd. T. sz. Péter és Pál. Ujjá ép. 1888. Pl. *Orbán Romulus*. 14. Maros-Lekenese. T. sz. Arkangyalok. Ujjá ép. 1883. Pl. *Boér János*. 15. Maros-Ludas. T. sz. Péter és Pál. Pl. *Solomonu Miklós*, esperes. 16. Maros-Orbó. T. sz. Arkangyalok. Pléb.

Nagyvárán *Agoston*. 17. Mező-Szengyel. T. Szentháromság. Pl. *Flórián György*. 18. Mező-Szent-Margita. T. szent Arkangyalok. Pl. *Almásianu Agoston*. 19. Kerelő-Sóspatak. T. Szentlélek. Fiókegyháza *Székely-Sóspatak*. T. Szentháromság. Pl. *Prekupu Sándor*. 20. Mező-Ujfalu. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Voda Sándor*. 21. Mező-Tóhát. T. szent Arkangyalok. Üresedésben.

XIX. Medgyesi esperesi kerület. Esperes: *Moldován János*, medgyesi pléb.

1. Szász-Egerbegy. Régi pl. Temploma sz. Miklós. Pléb. *Botezanu János*. 2. Szász-Almás. Al. 1810-ben. T. Urunk föltámadása. Pl. *Aronu Iazul*. 3. Écel. T. Urunk mennybemenetele. Pl. *Stojan Iazul*. 4. Felső-Bajom. T. bold. szűz Mária ótalma. Pléb. *Porea Miklós*. 5. Balázstelke. T. sz. Arkangyalok. Plébános *Moldován Sándor*. 6. Baráthely. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Medesianu János*. 7. Kezler. Al. 1808. T. sz. György. Pléb. *Popu János*. 8. Kőrös. Régi pl. T. szent Arkangyalok. Pléb. *Nitin Aron*. 9. Darlóc. T. szent Arkangyalok. Pléb. *Savu György*. 10. Asszonyfalva. Al. 1825. T. Arkangyalok. Pl. *Botezanu János*. 11. Szász-Ivánfalva. Al. 1700. Temploma 1747-épült. Pléb. *Muntean János*. 12. Magaré. Al. 1862. T. Szentlélek. Pléb. *Suciu József*. 13. Medgyes. Al. 1816-ban. T. Urunk mennybemenetele. Pl. *Moldován János*, esperes. 14. Ingodály. Al. 1825. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Aron Titus*. 15. Mardos. Al. 1815. Temploma Urunk mennybemenetele. Pl. *Oprea Iazul*. 16. Muzsna. Al. 1829-ben. Temploma 1841-ben épült. Pl. *Popovics Tivadár*. 17. Péterfalva. Al. 1811. T. sz. Arkangyalok. Újjá ép. 1822. Pléb. az ingodályi pl. 18. Nagy-Ekemező. Al. 1824. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Neagosiu János*. 19. Kis-Ekemező. Al. 1808. T. sz. Demeter. Pl. *Oprea Péter*. 20. Rovás. Al. 1810. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Szász-Mártonfalva*. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Stojan Miklós*. 21. Kis-Selyk. Al. 1803. T. sz. Arkangyalok. 22. Sályá. Al. 1828. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Popu János*. 23. Völcs. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Boér Dénes*. Sl. *Muntean János*. 24. Baromlaka. Al. 1834. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Popu János*.

XX. Maróthlakai esperesi kerület. Esperes: *Popu János*, maróthlakai pléb.

1. Boes. T. Urunk mennybemenetele. Pl. *Agrisiannu Péter*. 2. Sebes-Váralja. Régi pléb. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Kis-Sebes*. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Petrisioriu János*. 3. Csucsá. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Egeres*. T. bold. szűz Mária tiszt. Pléb. *Trutia Gyula*. 4. Inesel. T. Urunk mennybemenetele. Pléb. a bocsi pl. 5. Felső-Füld. T. bold. szűz Mária ótalma. Pl. *Tulbure György*. 6. Közép-Füld. T. Szentháromság. Fiókegyháza *Alsó-Füld*. T. szent Arkangyalok. Pléb. *Popu Tivadár*. Sl. *Popu István*. 7. Hodosfalva. T. sz. György. Pl. *Braica Tivadár*. 8. Meregyó. T. Urunk mennybemenetele. Pléb. *Romantian Romulus*. 9. Maróthlaka. T. Szentháromság. Újjá ép. 1882. Pl. *Popu János*, esp. 10. Malomszeg. T. Szentlélek. Fiókegyháza *Magyarókeréke*. T. Szentlélek. Pl. *Mesianu György*. 11. Retyicel. Al. 1838. T. Szentlélek. Pl. *Anca Pál*. 12. Székelyó. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Marincasiu Miklós*. 13. Viság. Al. 1800. T. Szentháromság. Fiókegyházai: *Lanka*. T. sz. Arkangyalok. *Trányis*. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Siancu János*.

XXI. Marosi esperesi kerület. Esperes: *Vancea József*, marosvásárhelyi pléb.

1. Nyárad-Andrásfalva. T. sz. Péter és Pál. Pl. *Gligor Sándor*. 2. Mező-Bánd. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Szántelek*. T. sz. Arkangyalok. Újjá ép. 1894. Pl. *Popu Fülöp*. 3. Bárdos. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Saltelechi Iazul*. 4. Mező-Csávás. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Galambod*. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Kalimán Demeter*. 5. Csitt-Szent-Iván. T. sz. Demeter. Fiókegyháza *Mező-Panit*. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Boros István*. 6. Nagy-Ernye. T. sz. Arkangyalok. 7. Harasztkerék. T. szent Arkangyalok. Fiókegyháza *Vaja*. T. sz. Arkangyalok. Pléb. a karácsonfalvi pl. 8. Harcó. Al. 1775. T. szent Arkangyalok. Fiókegyháza *Mező-Kövesd*. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Cotorea Konstantin*. 9. Karácsonfalva. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyházai: *Hagymás-Bodon*. T. sz. György. *Káposztás-Szent-Miklós*. T. sz. Arkangyalok. Admin. *Crisián János*. 10. Kebele-Szent-Iván. Al. 1824. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Agárd*. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Tatár Iazul*. 11. Mező-Ménés. Al. 1780. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Mező-Kölpény*. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Méra Agoston*. 12. Maros-Vásárhely. T. Urunk mennybemenetele. Pléb. *Vancea József*, esperes. 13. Mező-Madaras. T. sz. István vértanu. Pléb. *Florianu János*. 14. Nyárádtó. T. Szentháromság. Pl. *Viciu Elek*. 15. Szabad. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Suciu Péter*. 16. Maros-Szent-György. Pl. *Bucsa Mihály*. 17. Maros-Szent-Anna. T. Szentháromság. Pl. *Maté Aron*. 18. Mező-Sámsond. T. sz. Gergely. Pl. *Popu Mihály*. 19. Sárd. Al. 1809. T. sz. Demeter. Pl. *László Gyula*. 20. Szent-Lőrinc. T. sz. Paraszcva. Fiókegyháza *Nyomat*. T. sz. Demeter. Pl. a sárdi pl. 21. Szent-Háromság. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyházai: *Bálintfalva*. T. sz. Arkangyalok. *Bacska-Madaras*. T. sz. György. Pléb. *Lupu Iliás*. 22. Nagy-Tereme. Al. 1812. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Major Sándor*. 23. Kis-Tereme. T. sz. Arkangyalok. 24. Mező-Uraj. Al. 1834. T. sz. János ev. Pl. *Harsianu Miklós*. 25. Székely-Uraly. T. szent Arkangyalok. Pl. *Popu Melietius*. 26. Vajdakuta. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Nyilca Agoston*.

XXII. Maros-ujvári esperesi kerület. Esperes: dr. *Radu Sebestyén*, marosujvárnai pléb.

1. Maros-Káptalan. Régi pléb. T. Aranyszájú sz. János. Pléb. *Buzdugán Meliton*. 2. Csekelaka. T. szent Paraszcva. Pléb. *Trif Agoston*. 3. Maros-Csucs. Régi pléb. T. sz. Arkangyalok. Újjá ép. 1873. Pléb. *Olarin János*. 4. Maros-Csesztve. T. szent Arkangyalok. Pléb. *Gruja Iazul*. 5. Csongva. T. bold. szűz Mária halála. Fiók-

egyháza *Csongva-kolostor*. T. bold. szűz Mária halála. Pl. *Moldován János*. 6. **Maros-Koppánd**. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Siandru Fülöp*. 7. **Maros-Forró**. T. sz. Miklós. Pl. *Sazu Tivadar*. 8. **Gabud**. T. sz. Miklós. Pl. *Germanu Miklós*. 9. **Gambuc**. Al. 1778. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Bucur Gyula*. 10. **Maros-Gezse**. Al. 1731. T. Aranyszájú szent János. Pl. *Simu György*. 11. **Gerend**. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Ilián Gyula*. 12. **Miklóslak**. Al. 1798-ban. T. bold. szűz Mária halála. Pl. *Rusu Teofil*. 13. **Nagylak**. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Baciu János*. 14. **Lándor**. T. sz. Paraszceva. Pl. *Spineanu György*. 15. **Marosujvár-Akna**. Al. 1811. T. sz. Miklós. Pl. *Radu Sebestyén*, esp. 16. **Oroszi**. Al. 1823. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Cismasiu Adorjan*. 17. **Oláh-Szilvás**. Al. 1822. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Santimbreanu János*. 18. **Soós-Szent-Márton**. Al. 1816. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Nemesiu Vince*. Sl. *Hirián Illés*. 19. **Ispánlaka**. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Krisztea Kándi*. 20. **Oláh-Tordas**. T. sz. György. Pléb. *Germán Emil*. 21. **Felső-Ujvár**. Temploma 1898. épült. Pl. *Simu Miklós*.

XXIII. Udvarhelyi esperesi kerület. Esperes: *Sándor István*, szekelyudvarhelyi pléb.

1. **Abásfalva**. Al. 1786. T. sz. Miklós. Fiókegyháza: *Homoród-Almás*. Temploma épült 1899. *Homoród-Karacsónfalva*. Temploma ép. 1877. Pl. *Boer István*. 2. **Alsó-Boldogasszonyfalva**. Al. 1827. T. bold. szűz Mária halála. 3. **Bözöd-Ujfalú**. Al. 1817. T. sz. György. Pl. *Piroska Mihály*. 4. **Oláh-Zsákod**. T. szent Arkangyalok. Pl. *Boer Sándor*. 5. **Székely-Udvarhely**. Al. 1787. T. bold. szűz Mária halála. Pl. *Sándor István*, esp. 6. **Szováta**. Al. 1796. T. sz. Miklós. Fiókegyháza *Ilyésmező*. T. Urunk születése. Pléb. *Gergely János*. 7. **Szárász-Ajta**. Al. 1854. T. sz. Miklós. Fiókegyháza: *Baróth*. T. Szentháromság. *Zalánpaták*. T. Szentháromság. Pl. *Boer Gyula*. 8. **Szent-Erzsébet**. Al. 1811. T. sz. Miklós. Pl. *Sándor János*.

XXIV. Mező-pagocsei esperesi kerület. Esperes: *Stoica János*, mezőpagocsei pléb.

1. **Pusztá-Almás**. Régi pléb. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Póka*. T. Szentháromság. Pléb. *Moldován Simon*. 2. **Bala**. Al. 1825. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Barbulescu Sándor*. 3. **Bazéd**. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Áldea Ágoston*. 4. **Mező-Gerebenes**. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Tatár Gábor*. 5. **Kis-Lekence**. Al. 1877. Temploma ép. 1866. Pléb. *Angelu Valér*. 6. **Mező-Méhes**. Régi pléb. T. Szentháromság. Pléb. *Gramma Paribén*. 7. **Majos**. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Poran Miklós*. 8. **Mező-Pagocsa**. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Stoica János*, esperes. 9. **Mező-Rücs**. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Pántea János*. 10. **Mező-Szent-György**. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Bucur János*. 11. **Mező-Szakál**. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Popu Miklós*. 12. **Mező-Szent-Márton**. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Bálint János*. Sl. *Valea Sándor*. 13. **Mező-Sályi**. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Rusu Vazul*. 14. **Uzdi-Szent-Péter**. Al. 1711. T. szent Miklós. Pléb. *Costin József*. 15. **Nagy-Ölyves**. T. sz. György. Pl. *Coltoru Gábor*. 16. **Mező-Velkér**. T. sz. Miklós. Pl. *Petrutiu Miklós*. 17. **Mező-Záh**. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Nagy Tivadar*.

XXV. Régeni esperesi kerület. Esperes: *Uilacanu Péter*, szászrégeni pl.

1. **Abafája**. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Crisián Hieroteus*. 1. **Görgény-Adorján**. T. Szentháromság. 3. **Oláh-Bölkény**. T. bold. szűz Mária születése. Pl. *Mariesianu Mihály*. 4. **Magyar-Bölkény**. T. szent Arkangyalok. Pl. *Popescu Valér*. 5. **Berecetke**. Al. 1816. Temploma újjá ép. 1896. Pl. *Zeban Simon*. 6. **Kakucs**. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Ilovičiu János*. 7. **Kásva**. T. Szentháromság. Fiókegyháza *Görgény-Úveg-Csűr*. Temploma 1858. épült. Pl. *Rocotianu Demeter*. 8. **Alsó-Köhér**. T. sz. Miklós. Pléb. *Harsianu Jeremiás*. 9. **Felső-Köhér**. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Máté Miklós*. 10. **Kincses**. T. sz. Miklós. Pl. *Moldován Demeter*. 11. **Körtvélykapu**. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Gaur Gyula*. 12. **Ligeth**. T. sz. Miklós. Pléb. *Botian Péter*. 13. **Radnótfája**. Al. 1824. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Chinezu Pál*. 14. **Felfalu**. Al. 1727. T. sz. Arkangyalok. 15. **Görgény-Szent-Imre**. Al. 1700. T. sz. Demeter. Pléb. *Petru Miklós*. 16. **Magyar-Fülpös**. Al. 1832. T. sz. Vazul. Megújított 1866. Adm. *Popu János*. 17. **Hétbükk**. Régi pl. T. sz. Miklós. Pléb. *Dumbrava Aurél*. 18. **Maros-Hudák**. Al. 1812. T. sz. Péter és Pál. 19. **Görgény-Hadák**. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Ternaveau Sándor*. 20. **Görgény-Libánfalva**. Al. 1815. T. sz. Miklós. Pl. *Racotianu János*. 21. **Görgény-Sóakna**. Régi pl. T. Urunk bevonulása Jeruzsálembe. 22. **Oláh-Nádas**. Al. 1823. T. sz. Arkangyalok. 23. **Görgény-Orsova**. T. sz. Demeter. Pl. *Cioba Gábor*. 24. **Petele**. Al. 1700. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Iliá Gergely*. 25. **Magyar-Régen**. Régi pl. T. Szentlélek. Pl. *Csibotár Péter*. 26. **Szász-Régen**. Régi pl. T. Szentháromság. Pléb. *Uilacanu Péter*, esp. 27. **Erdő-Szakál**. Al. 1700. T. Szentlélek. Pléb. *Botian Ágoston*. 28. **Felső-Répa**. Al. 1867. T. sz. Miklós. Fiókegyháza *Alsó-Répa*. Temploma 1888. épült. Plébános *Covrig Fülöp*. 29. **Vajda-Szent-Iván**. Al. 1732. T. szent Arkangyalok. Pléb. *Catone János*. 30. **Szent-Mihálytelke**. Al. 1700. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Popu Tivadar*. 31. **Sárpatak**. Al. 1857. Temploma ép. 1783. Fiókegyháza *Várhegy*. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Illés Mihály*. 32. **Nagy-Szedesrjes**. Al. 1849. T. sz. Miklós. Fiókegyháza *Iszító*. T. sz. Illés. Pl. *Gaur Zakeus*. 33. **Saropháza**. T. szent Demeter. Pl. *Scridonu Vazul*. 34. **Kis-Szedesrjes**. Al. 1799. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Kis-Ilye*. T. sz. Miklós. Pl. a nagy-szedesrjesi pl. 35. **Görgény-Oroszfalu**. Régi pl. T. Urunk mennybemenetele. Pléb. *Nistoru Gergely*. 36. **Oláh-Telek**. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Maros-Jára*. Temploma ép. 1700. Pl. *Radu Jakab*. Sl. *Radu Miklós*. 37. **Toldalag**. Al. 1824. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Catone János*. 38. **Oláh-Toplica**. Régi pl. T. sz. Miklós. Pléb. *Sbircea Simeon*. A kolostorban a Szentháromság temploma. 39. **Alsó-Oroszi**. T. sz. Arkangyalok. Plébános *Crainicu Gyula*.

XXVI. Verespataki esperesi kerület. Esperes: *Montani Gyula*, zalatlnai pléb.

1. **Abrudbánya.** Régi pl. T. Szentháromság. Pl. *Ciura Sándor*. Sl. *Simu János*. 2. **Bisztra.** Al. 1700-ban. T. bold. szűz Mária születése. Pl. *Papiu Sándor*. Sl. *Simu Péter* és *Márk Romulusz*. 3. **Bucsum.** Al. 1810-ben. Temploma 1821. épült. Pl. *Popu Arion*. 4. **Topánfalva.** Régi pl. Temploma ép. 1830. Pléb. *Porutiu Gyula*. Sl. *Ungureanu Miklós*. 5. **Csertés.** Al. 1811. T. sz. György. Pl. *Ariesianu József*. 6. **Korna.** Al. 1829. Pl. *Mogosiu György*. 7. **Fenes.** Régi pléb. T. bold. szűz Mária születése. Megújították 1825. Pléb. *Todorescu Miklós*. 8. **Lupsa.** T. bold. szűz Mária születése. Fiókegyháza *Lupsa-Kolostor*. T. sz. Miklós. Pl. *Candrea András*. 9. **Muska.** Al. 1816. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Oprea András*. 10. **Offenbánya.** Al. 1827. Pléb. *Tordai János*. 11. **Petrozsán.** Al. 1835. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Dosua Tivadar*. 12. **Kis-Aranyos.** Régi pl. T. Gyertyaszentelő Boldogasszony. Pléb. *Ponoreanu Miklós*. 13. **Verespatak.** Al. 1848. T. b. szűz Mária halála. Adm. *Butuariu Izidor*. 14. **Szohodol.** Al. 1826. T. Urunk mennybemenetele. Pl. *Radu János*. 15. **Zalatna.** Régi pl. T. bold. szűz Mária halála. Pl. *Montani Gyula*, esperes.

XXVII. Szászsebesi esperesi kerület. Esperes: *Dobrescu Sándor*, szászsebesi pléb.

1. **Berve.** Régi pl. Temploma sz. Péter és Pál. Pl. *Heprián János*. 2. **Buzd.** T. Aranyszájú szent János. Pl. *Mikleá János*. 3. **Maros-Csüged.** T. Szentháromság. Pl. *Magde János*. 4. **Kuifalva.** Al. 1764. Pléb. *Bitea János*. 5. **Oláh-Dálya.** Régi pl. T. Szentlélek. Pl. *Popu János*. 6. **Dobring.** Al. 1822. T. bold. szűz Mária halála. Pléb. *Vanasa Jakab*. 7. **Hosszutelke.** Régi pl. T. szent Miklós. Pl. *Albonu János*. 8. **Drassó.** T. b. szűz Mária születése. Pl. *Neagu János*. 9. **Drombár.** T. Szentháromság. 10. **Demeterpatak.** Al. 1824. T. sz. Paraszceva. Pléb. *Márk Simon*. 11. **Oláh-Girbó.** Régi pléb. T. sz. Miklós. Pléb. *Margineanu Miklós*. 12. **Heningfalva.** T. sz. Arkangyalok. Ujjá ép. 1892. Pléb. *Munteán Miklós*. 13. **Oláh-Herepe.** T. Szentháromság. Pléb. *Filipescu Antal*. 14. **Preszáka.** T. Szentháromság. Pl. *Popu János*. 15. **Felső-Maros-Váradja.** Régi pl. T. Szentháromság. Ujjá ép. 1900. Pl. *Stoján Abraham*. 16. **Szász-Sebes.** Régi pl. Temploma 1818-ban épült. Pl. *Dobrescu Sándor*, esperes. 17. **Kis-Enyed.** T. sz. Arkangyalok. Pl. *Deacu Elek*. 18. **Sóspatak.** T. bold. szűz Mária halála. Pléb. *Hatiegán Miklós*. 19. **Spring.** T. sz. Arkangyalok. Pl. *Cordea Péter*. 20. **Sztrázsa.** T. Szentháromság. Pléb. *Stánciu János*. 21. **Táté.** Al. 1826-ban. T. sz. Péter és Pál. Pl. *Giurka Miksa*. 22. **Gergelyfája.** Al. 1817. T. bold. szűz Mária. Pl. *Margineanu Mihály*.

XXVIII. Nagyszebeni esperesi kerület.

1. **Kis-Ápold.** Régi pl. T. sz. Miklós. Pl. *Stanila János*. 2. **Örményszékes.** T. sz. Arkangyalok. Pl. *Opris Simon*. 3. **Alamor.** T. sz. Arkangyalok. Pl. *Lázár Elek*. 4. **Bolya.** T. sz. Arkangyalok. Pl. *Hulea János*. 5. **Bürcös.** T. szent György. Pléb. *Suciu Viktor*. 6. **Fenyőfalva.** Al. 1826. T. bold. szűz Mária halála. Pl. *Clainu Demeter*. 8. **Mihályfalva.** Al. 1813. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Popescu Pál*. 8. **Hidegvíz.** T. sz. Arkangyalok. Pl. *Deacu Demeter*. Sl. *Fintila Joákim*. 9. **Hermány.** Al. 1814. T. sz. Paraszceva. Pl. *Radu Miklós*. 10. **Felső-Gezés.** Temploma Ker. sz. János. Pl. *Stoján Valér*. 11. **Guraró.** T. sz. Paraszceva. Pl. *Aron Dénes*. 12. **Kis-Ludas.** Al. 1825. T. sz. Miklós. Pl. *Sztaicu János*. 13. **Kakásfalva.** Al. 1825. T. sz. Miklós. Pl. *Decei Ananiás*. 14. **Hásság.** Al. 1833. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Popu Miklós*. 15. **Oláh-Ivánfalva.** T. sz. Paraszceva. Pl. a vecsérdi pl. 16. **Nagy-Ludas.** T. Szentháromság. Pl. *Solomonu József*. Sl. *Staiiku Elek*. 17. **Orlát.** Al. 1710. T. sz. Miklós. Pl. *Brdu Péter*. Sl. *Decei Dénes*. 18. **Rakovica.** Régi pl. T. Szentháromság. Pl. *Flórián Valér*. 19. **Szád.** T. bold. szűz Mária halála. Pl. *Oros János*. 20. **Sáldorf.** Al. 1825. T. sz. Miklós. Pl. *Vladu János*. 21. **Resinár.** Régi pl. sz. Illés. Pl. *Popu János*. Sl. *Simonetti Pompilius*. 22. **Szelistye.** T. sz. Paraszceva. Pléb. *Roska Demeter*. 23. **Nagy-Seben.** Al. 1786. T. sz. Péter és Pál. Adm. *Toganu Miklós*. 24. **Nagy-Selyk.** Régi pl. Temploma 1875-ben épült. Pléb. *Domsia Aron*. 25. **Salkó.** Al. 1700. T. sz. Paraszceva. Pl. *Stajku János*. 26. **Nagy-Csűr.** Al. 1817-ben. 27. **Kis-Csűr.** Al. 1804. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Mibuletiu Aron*. 28. **Szelindek.** Al. 1790. T. Szentháromság. Pléb. *Mihaltianu Miklós*. 29. **Isztina.** Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Pekulea Márián*. 30. **Tiliska.** Al. 1812. T. sz. Miklós. Pl. a szelistyei pl. 31. **Toporesa.** Régi pl. T. Szentháromság. Pl. *Sztajku Elek*. 32. **Vecsérd.** T. szent Paraszceva. Pl. *Oros Filemon*. 33. **Vesztény.** T. sz. Paraszceva. Pl. *Papui János*. 34. **Vizakna.** Régi pléb. T. szent Arkangyalok. Pl. *Ghisoiu János*.

XXIX. Háromszéki esperesi kerület. Esperes: *Solnai János*, kézdipolyáni pléb.

1. **Árkos.** Régi pl. Temploma 1888. épült. Pl. *Boér János*. 2. **Nagy-Borosnyó.** T. sz. Demeter. Pl. *Boér János*. 3. **Nagy-Kászon.** T. sz. Arkangyalok. Pl. *Boér Artem*. 4. **Csik-Szent-György.** T. sz. György. Pl. *Sándor János*. 5. **Csik-Lázárfalva.** Al. 1862. T. sz. Miklós. Pl. *Boér György*. 6. **Gelence.** Al. 1834. T. sz. Miklós. Pléb. *Bokon András*. 7. **Illyefalva.** Al. 1807. T. sz. Paraszceva. 8. **Lemhény.** Régi pléb. T. sz. György. 9. **Lisznyó.** Al. 1808. T. sz. Szentháromság. Pl. *Boér János*. 10. **Kézdipolyán.** Al. 1750-ben. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Solnai János*, esperes. 11. **Al-Torja.** Al. 1812. T. Arkangyalok.

XXX. Tordai esperesi kerület. Esperes: *Cordarcea Artemis*, újtordai pl.

1. Böő. Régi pl. T. sz. Demeter. Pl. *Maska Fazul*. 2. Berkesz. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Macelariu Ému*. 3. Pusztá-Csán. Al. 1811. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Porutu Samu*. 4. Csűrűlye. Al. 1711. T. Szentháromság. Pléb. *Tamosiu Janos*. 5. Komjátszeg. Régi pléb. T. szent Miklós. Pléb. *Moldovan Miklós*. 6. Mező-Nagy-Csán. T. szent Arkangyalok. Pl. *Stojka Peter*. Sl. *Socolu Gyula*. 7. Maros-Koppánd. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Patuceanu Janos*. 8. Alsó-Füle. T. bold. szűz Mária ótalma. Pl. *Gabudeanu Janos*. 9. Felső-Füle. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Plébános *German Gabor*. 10. Mikes. T. Szentlélek. Pl. *Crisianu Simon*. 11. Mészkö. Temploma 1796-ban épült. Pl. *Luka Simon*. 12. Magyar-Peterd. Al. 1776. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Balint József*. 13. Közép-Peterd. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Bene Sandor*. 14. Felső-Peterd. T. bold. szűz Mária halála. Pléb. *Mezei Istvan*. 15. Pusztá-Szent-Márton. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Balint János*. 16. Szelistye. T. sz. Arkangyalok. 17. Szind. T. szent Arkangyalok. Pl. *Nikora Janos*. 18. Alsó-Detrehem. Al. 1838. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Bugneru Janos*. 19. Felső-Detrehem. T. Szentlélek. Pléb. *Ratiu Miklós*. 20. Új-Torda. T. Szentháromság. Pl. *Cordarcea Artemisz*, esperes. 21. Ó-Torda. Al. 1840. T. bold. szűz Mária ótalma. 22. Tur. T. Szentháromság. Pléb. *Rusu Simon*. 23. Mező-Örke. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Popu Gyula*.

Fogarasi vikáriusság.

Érseki vikárius: *Macaveiu Jakob*, fogarasi pléb.

I. Alsó-Venicei esperesi kerület. Esperes a püsp. vikárius.

1. Nagy-Berivoj. Régi pl. T. sz. Paraszceva. Pl. *Sokolu Samu*. 2. Bánykyut. Al. 1811. T. szent Miklós. Pl. *Crisianu Janos*. 3. Kis-Berivoj. Régi pl. T. sz. Miklós. Pl. *Radesiu Andras*. 4. Bohole. T. sz. György. Pléb. *Popociciu Peter*. 5. Bucsum. T. Szentháromság. Pl. *Ghirecasiu Damaszk*. 6. Nagy-Sink. Al. 1834. Temploma épült 1842. Pl. *Bastea Janos*. 7. Köhalom. Al. 1822. T. sz. Miklós. Pl. *Spornicu György*. 8. Kálbor. Al. 1732. T. szent Arkangyalok. Pl. *Kandea Mózes*. 9. Alsó-Komána. Régi pléb. T. sz. Paraszceva. Fiókegyháza *Kucsuluta*. T. szent Paraszceva. Pl. *Popu József*. 10. Kopacsél. Temploma 1776-ban épült. Pl. *Komsea Fülér*. 11. Dézsán. Régi pléb. Temploma 1817-ben épült. Pl. *Receanu Miklós*. 12. Fogaras. Al. 1700. T. sz. Miklós. Pl. *Macaveiu Jakob*, esperes. Sl. *Chisiereanu Demeter*. 13. Grid. Al. 1826. T. sz. Paraszceva. Pl. *Mdorcea Gyorgy*. 14. Herzsény. Régi pl. T. szent Miklós. Pl. *Fetu György*. 15. Homoród. Al. 1822. T. bold. szűz Mária halála. Pl. *Repede György*. 16. Huréz. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Sasu Dániel*. 17. Illény. Temploma 1839-ben ép. Pl. *Cornea Gabor*. 18. Marzsinen. T. sz. Miklós. Pl. *Fulicea Máté*. 19. Moha. Al. 1695. T. sz. Paraszceva. Pl. *Mardan Miklós*. 20. Ohába. Régi pléb. T. sz. Paraszceva. Pl. ifj. *Crisianu Janos*. 21. Riisor. T. sz. Paraszceva. Pl. *Boer Eutim*. 22. Sebes. T. sz. Miklós. Adm. *Dimboiu Fülér*. 23. Sárkány. Al. 1702. T. sz. György. Plébános *Langa Peter*. 24. Ó-Sinka. T. szent Péter és Pál. Pl. *Fulicea Janos*. 25. Sóna. T. bold. szűz Mária ótalma. Pl. *Helm Spiridon*. 26. Oláh-Tyúkos. Al. 1832. T. szent Arkangyalok. Pl. *Carlănea Szofron*. 27. Szász-Tyúkos. Al. 1335. Temploma 1838-ban épült. Pléb. *Cosocariu Hilar*. 28. Teleki-Récese. Al. 1836. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Boer György*. 29. Ó-Tohán. R. pléb. T. Urunk mennybemenetele. Adm. *Brumboiu Mózes*. 30. Vaád. (XVII. sz.). T. Gyertyvaszentelő Boldogasszony. Adm. *Bunea Janos*. 31. Vajda-Récese. Régi pl. T. Gyertyvaszentelő Boldogasszony. Pléb. *Receanu Miksa*. 32. Alsó-Venice. T. sz. Paraszceva.

II. Voilai esperesi kerület.

1. Besimbák. Régi pl. T. sz. Miklós. Pl. *Sierbanu Janos*. 2. Alsó-Árpás. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Fas Fazul*. 3. Kerc. Al. 1812. T. sz. Paraszceva. Pl. *Lichirie Miklós*. 4. Dragus. Régi pléb. Temploma 1835-ben épült. Pl. *Jurkocan György*. 5. Dridif. Régi pl. T. sz. Paraszceva. Pl. *Oprisiu József*. 6. Földvár. Régi pl. T. szent István. Pl. *Anzyelu Nesztor*. 7. Jás. Régi pl. T. bold. szűz Mária halála. Pl. *Flvea Maté*. 8. Liza. Régi pl. T. sz. György. Pl. *Muntean Miklós*. 9. Ludisor. T. Szentháromság. 10. Netot. Al. 1861. T. sz. Demeter. Pléb. *Tisoli Miklós*. 11. Oláh-Ujfalu. Al. 1837. T. sz. György. Pl. *Bugner Sandor*. 12. Alsó-Porumbák. Régi plébánia. T. sz. Miklós. Pl. *Comsutiá Illés*. 13. Felső-Porumbák. Al. 1700. T. sz. Paraszceva. Pl. *Komsia Miklós*. 14. Pozsorta. Régi pl. T. sz. Miklós. Pl. *Negrea Mózes*. 15. Rukkor. Régi pl. T. sz. Paraszceva. 16. Szeráta. Régi pl. T. Gyertyvaszentelő Boldogasszony. Pl. *Mesariu Nesztor*. 17. Szkorei. T. szent Paraszceva. Pl. *Pap Janos*. 18. Szeszcsor. Régi pl. T. sz. Miklós. Pl. *Sas Dániel*. 19. Szevesztrény. Régi pl. T. sz. Miklós. Pl. *Miku Janos*. 20. Felső-Ucsa. T. sz. Demeter. Pl. *Bursu Mózes*. Sl. *Burs Janos*. 21. Alsó-Vist. Régi pl. Temploma sz. Arkangyalok. Adm. *Sianbru Döme*. 22. Voila. Régi pl. T. bold. szűz Mária születése. Pl. *Sierban Miklós*. Sl. *Sierban Sandor*.

A NAGYVÁRADI GÖR. SZERT. EGYHÁZMEGYE.

MIUTÁN 1700-ban létrejött a sz. unio Rómával, az első püspök Athanáz lett. 1721-ben a később a gyulafehérvári püspökséggel egyesült fogarasi püspökség alapított. Ezt követte 1776-ban a váradai püspökség megalapítása. Váradon a görög katolikusok lelki ügyei már előbb is gondozásban részesültek, különösen gr. Csáky Imre püspök (1702—1732), aki maga is értette az oláh nyelvet. viselt szerető gondot a görög szertartású hívekre, akiknek számára külön főesperest nevezett ki. 1748-ban a latin szert. püspök mellé görög szert. püspököt is prekonizált XIV. Benedek pápa, nevezetesen Kovács Meletius diószegi plébánost; a külön egyházmegyét azonban Mária Terézia alapította meg 1776 nov. 30-án. Az első püspök *Drágossy Mózes* váradai plébános lett. Az alapítást a pápa 1777 június 16-iki bullájával hagyta jóvá s Drágossyt ugyane hó 23-án prekonizálta. Ugyanakkor nyerte alapítását a káptalan is, melynek eleinte csak öt tagja volt; de már a második püspök, *Darabanth Ignác* alatt hatodik stallummal egészítették ki. A papnevelő-intézetet II. Lipót király alapította.

1843-ban *Erdélyi Vazul* foglalta el a püspöki széket, akinek kormányzata alatt hetvenkét plébániát csatoltak ki a munkácsi egyházmegyéből s kebeleztek a váradiba. Miután pedig 1853-ban a lugosi és szamosújvári egyházmegyéket állították föl pápai jóváhagyással és a fogarasi püspökséget gyulafehérvár-fogarasi címmel érsekségre emelték, a váradai gör. szert. püspökség is megszűnt az esztergomi érsekség alá tartozni, mely az említett új érsekség alá rendeltetett. Erdélyit 1862-ben bekövetkezett halála után *Papp-Szilágyi József*, ezt 1873-ban *Olteanu János* követte, aki azonban már 1877-ben meghalt. Utóda lett *Pável Mibály*.

A nagyváradai gör. szert. káptalan tagjai:

Nagyprépost *Kövérny Tivadar*. Szül. 1819 márc. 10. Porteleken. A theológiát a központi papnevelő-intézetben végezte. Előbb gimn. tanár és igazgató, 1871. kanonok. Nagyprépost 1881-től.

Olvasó-kanonok *Vela Pál*, kácsi apát. Szül. 1830 július 25. Világoson. A theológiát Bécsben végezte. 1876—79. püsp. titkár, 1879. kanonok, 1888. apát.

Éneklő-kanonok dr. *Laurán Agoston*, p. prael., püspöki vikárius, kalocsai apát. Szül. 1844 dec. 5. Petén. A theológiát Rómában végezte s ugyanott szentelték föl. 1871. t. pápai kamarás, 1875. püsp. irodaigazgató, 1879. papnevelő-intézeti igazgató, 1881. kanonok, 1896. püsp. vikárius, 1900. pápai prael. Irodalmilag buzgó működést fejtett ki magyar, román és latin nyelven. Magvas egyházpolitikai és vallásbölcseleti cikkei magas tudományos színvonalon állanak.

Órkanonok *Sarkadi Tibamér*. Szül. 1832 okt. 31. Fegyverneken. Volt farnosi és nagybárodai lelkész, 1874. t. főesp., 1883. kanonok.

Iskolás-kanonok *Jubász György*. Szül. 1824 júl. 24. Nagy-Váradon. 1852—95. lelkészkedett, 1895. kanonok.

Kancellár-kanonok *Nyes Mózes*. Szül. 1843 szept. 17. Gurbán. Belényesen tanár volt, 1872. szintyei, 1875. szintyei pléb., 1880—96. theol. tanár, papnevelő-int. aligazg., 1896. kanonok.

A NAGYVÁRADI GÖR.
KATHOLIKUS KÁPTALAN
PECSETJE.

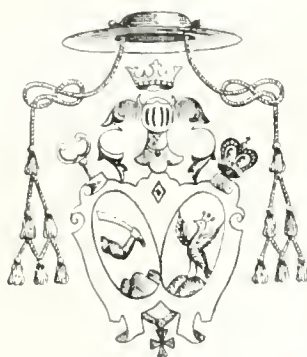

PETERTYEI PÁVEL MIHÁLY,
NAGYVÁRADI GÖR. SZ. KATOL. PÜSPÖK.

PETERITYEI PÁVEL MIHÁLY, NAGYVÁRADI GÖR. SZ. KATH. PÜSPÖK †

PÁVEL MIHÁLY született 1827. szept. 6-án Lénárdfalván, Szatmarmegyében. 1852-ben Ungvárott felszenteltetvén, a román ügyekre nézve a munkácsi sz. szék jegyzőjével neveztetett ki. Majd Alsó-Apsán lelkészkedett. 1856-ban pedig a szamosújvári egyházmegye szervezésekor Alexi János püspök bizta meg, mint sz. széki jegyzőt, a szervezési munkálatok nagy részével, melyeket oly buzgon végzett, hogy a püspök a legnagyobb elismerés mellett nevezte ki 1860-ban szlatinai plébánossá, egyszersmind máramarosi püspöki vikáriussá. 1871-ben a máramarosszigeti kerület képviselővé választotta. 1872-ben a Ferenc József-rend lovagkeresztjével tüntette ki. Ő felsége s ugyanez év szeptember 11-én szamosújvári püspökké nevezte ki. Beigtatása 1873. január 26-án ment végbe. 1879-ben helyezték át a váradi püspöki székre. Ez egyházmegye kormányzatában alkotásaival örök emlékeztetővé tette nevét. A székesegyházat megújította és újra ékesítette, a váradi görög kath. román elemi iskolának új épületet emeltetett, hasonlóképen újjá építette a belényesi templomot, valamint a plébánialakot; a belényesi gimnáziumot a modern követelményeknek megfelelőleg föl-építette, szervezte, a tanárok fizetését rendezte és biztosította, a tanárok özvegyei és árvái számára intézetet alapított s a gimnázium mellé megalapította a Pável-internátust, melyben 134 növendék nyerhet elhelyezést, nemkülönben megalapította a Pável-leányárvaházat, polgári iskolával egybe-kötve. 1882-ben egyházmegyei zsinatot tartott s általában mindent elkövetett papsága tekintélyének emelésére és anyagi helyzetének javítására. Erdemeinek jutalmául 1888-ban a Szentatya házi főpapjává, 1890-ben pedig Ő felsége val. b. titkos tanácsossá nevezte ki.

PÁVEL MIHÁLY NAGYVÁRADI
GÖR. KATH. PÜSPÖK CIMERE

A NAGYVÁRADI GÖR. SZERT. KATH. EGYHÁZMEGYE KORMÁNYZATA.

AZ EGYHÁZMEGYE hat főesperességre és 19 esperesi kerületre oszlik. Plébániáinak száma 170. Egyházmegyei intézetek: a nagyvárad-i papnevelő, a tanítóképző-intézet, felső elemi iskola, a belényesi főgimnázium, a Pável-internátus, a Pável-árvaház.

A kegyurak száma 12. Nagyobb kegyurak: a vallásalap 77, a nagyvárad-i latin szert. püspök 9, a lat. szert. káptalan 6, a várad-hegyfői prépostság 2 plébániában. Szabad püspöki javadalmazású plébánia van 77.

Az egyházmegyei iroda igazgatója *Nyes Mózes* kanonok. Titkár dr. *Bulcu Kornél*. Szertartó *Muresianu Demeter*. Igatatók: *Darabanth György* és *Mikulás György*.

Az egyházmegye védőszentje sz. *Miklós*.

Székesegyházi főesperesség.

Főesperes: *Vela Pál*, kanonok.

I. Nagyvárad-i esperesi kerület. Esperes: *Varju C. Vazul*, szentandrás-i pl.

1. **Bedő**. Al. 1779. Temploma a sz. Arkangyalok. Pl. *Bárdossy Gábor*. 2. **Betfia**. Al. 1779. T. Nagyboldogasszony. Adm. *Plastinu Bazil*. 3. **Csehi**. Al. 1857. T. a sz. Arkangyalok. Adm. *Sfurlea György*. 4. **Gyires**. Al. 1779. T. Krisztus Urunk születése. Pl. *Botba Samu*, t. főesp., sz. széki tan. 5. **Hájó**. Al. 1779. T. a sz. Arkangyalok. Pl. *Cinca János*. 6. **Kardó**. Al. 1760. T. a sz. Arkangyalok. Pl. *Fritea Antal*. 7. **Nagy-Várad**. A püspök székhelye. Al. 1844. Temploma egyszersmind püspöki székesegyház. Ezenkívül sz. Miklós kápolnája. Pl. *Mága János*, t. kanonok. Sl. *Hetkö Valér*, püsp. szert. 8. **Nagy-Várad (Olaszi)**. Al. 1796. T. sz. György. Pl. *Gentz János*, t. főesp., az arany kor. érdemkereszt tul. 9. **Nagy-Várad (Olaszi)**. (Ruthén pl.) Al. 1786. T. Szentlélek. Pl. *Ditiu Mihály*, sz. széki tan. 10. **Nagy-Szántó**. Al. 1780. T. a sz. Arkangyalok. Adm. *Nyéki László*. 11. **Nagy-Ürögd**. Al. 1730. T. Nagyboldogasszony. *Illye* és *Kis-Ürögd* fiókegyházakban kápolna. Pl. *Popovicin Aurél*. 12. **Sályi**. Al. 1768. Fatemploma Urunk mennybemenetele. Pl. id. *Pápp György*. 13. **Szent-András**. Al. 1736. T. a sz. Arkangyalok. Pl. *Varju C. Vazul*, esp., sz. széki tan. 14. **Székelytelek**. Al. 1754. T. sz. Miklós. Adm. *Ternován Viktor*.

Marosi főesperesség.

Főesperes: dr. *Laurán Agoston*, prael. kanonok.

I. Boros-sebesi esperesi kerület. Esperes: *Pápp János*, bokszegi pl.

1. **Beél**. Al. 1741. Temploma Ker. sz. János. Pl. *Nyisztor Demeter*. 2. **Bokszeg**. Al. 1834. T. sz. György. Pl. *Pápp János*, esp. 3. **Ignesd**. Al. 1834. Temploma nincs. 4. **Miniád**. Al. 1834. sz. György kápolnájával. Adm. *Crasnicu Arkád*.

II. Makói esperesi kerület. Esperes: *Bozintanu Sándor*, nagylaki pl.

1. **Makó**. Al. 1776. Temploma bold. szűz Mária. A temetőben kápolna. Pl. *Boros János*. Sl. *Borlanu János*. 2. **Nagylak**. Al. 1847. T. a sz. Kereszt földmagaszt. Pl. *Bozintanu Sándor*, esp. 3. **Sajtény**. Al. 1863. T. a B. Sz. szentjeplőt fogant. Adminisztrátor *Major György*. 4. **Szemlak**. Al. 1856. T. Nagyboldogasszony. Adminisztrátor *Bradu Demeter*.

III. Simándi esperesi kerület.

1. **Apatelek.** Al. 1834. Temploma sz. András. Adm. *Szántay Ágoston*. 2. **Gurba.** Al. 1834. T. sz. György. Pl. *Puscariu János*. 3. **Kerülős.** Al. 1834. T. Szentlélek. Pl. *Tarziu Ágoston*. Sl. *Ternovan Viktor*. 4. **Simánd.** Al. 1833. T. sz. Péter és Pál. Pl. *Mibálka József*. 5. **Szintye.** Al. 1839. F. bold. szűz Mária születése. Adminiszt. *Munteanu Péter*.

IV. Világosi esperesi kerület. Esperes: *Pascutiu Márk*, világosi pl.

1. **Berzova.** Al. 1871. T. a bold. szűz Mária szeplőtelen fogantatása. Adm. *Muresian Aurél*. 2. **Galsa.** Al. 1834. T. Nagyboldogasszony. Pl. *Zsiros Fazul*. 3. **Gyulica.** Al. 1834. T. bold. szűz Mária bemutatása. Adm. *Calean Teofil*. 4. **Felménes.** Al. 1834. T. Nagyboldogasszony. Adm. *Selagiann György*. 5. **Kreszta-Ménes.** Al. 1834. T. Szentlélek. Adm. *Munteanu Adorján*. 6. **Világos.** Al. 1834. T. sz. Péter és Pál. Pl. *Pascutiu Márk*, esp.

Berettyói főesperesség.

Főesperes: *Sarkadi Tibamér*, kanonok.

I. Berettyói esperesi kerület. Esperes: *Papp Gyula*, sátszegi pléb.

1. **Csanálos.** Al. 1842. Temploma sz. Mihály és Gábor arkangyalok. Pl. *Filimonu Gyula*. 2. **Csujafalva.** Al. 1817. T. a sz. Arkangyalok. Pl. *Papp János*. 3. **Farnos.** Al. 1789. T. a sz. Arkangyalok. Adm. *Butilla Romulusz*. 4. **Fegyvernek.** Al. 1812. T. a sz. Arkangyalok. Adm. *Sarkadi Axent*. 5. **Felső-Derna.** Al. 1833. T. sz. Miklós. Adm. *Kerecsi János*. 6. **Görbesd-Kövesegyháza.** Al. 1842. Kápolnája Nagyboldogasszony. 7. **Hagymádfalva.** Al. 1779. T. N. sz. Bazil. Pl. *Hudsi Péter*. 8. **Kis-Tórfalu.** Al. 1838. Kápolnája sz. Miklós. Adm. *Kávási György*. 9. **Kővág.** Al. 1817. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Papp Antal*. 10. **Nadántelek.** Al. 1779. T. a sz. Arkangyalok. 11. **Sárszeg.** Al. 1827. T. sz. Miklós. Pl. *Papp Gyula*, esp. 12. **Sastelek.** Al. 1842. T. szent Miklós. 13. **Szarkó.** Al. 1828. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Papp János*. 14. **Szent-Lázár.** Al. 1814. T. a sz. Arkangyalok. Pl. *Ternovanu János*. 15. **Terje.** Al. 1827. T. a sz. Arkangyalok. Pl. *Germán Péter*.

II. Lonkai esperesi kerület. Esperes: *Bönyi Antal*, kéczi pl.

1. **Apáthi-Keresztúr.** Al. 1801. T. sz. Arkangyalok. 2. **Csehtelek.** Al. 1842. T. sz. Péter és Pál. Adm. *Marcutiu Mihály*. 3. **Déda.** Al. 1777. T. Nagyboldogasszony. Adm. *Terlicu Bazil*. 4. **Dízser.** Al. 1803. T. szent Arkangyalok. Adm. *Clintocu József*. 5. **Genyéte.** Al. 1777. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Darabos György*. 6. **Kéc.** Al. 1777. T. Nagyboldogasszony. Pl. *Bönyi Antal*, esp. 7. **Monos-Petri.** Al. 1842. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Antalu Kornél*. 8. **Pápfalva.** Al. 1789. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Tamasiu Bazil*. 9. **Széplak.** Al. 1816. T. szent György. Adm. *Germanu Péter*. 10. **Vedres-Ábrány.** Al. 1778. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Hetco Péter*.

Körösi főesperesség.

Főesperes: *Jubász György*.

I. Belényesi esperesi kerület. Esperes: *Antalu Ágoston*, belényesi esp.

1. **Belényes.** Al. 1760. T. sz. Demeter. Pléb. *Antalu Ágoston*, t. főesperes, szentszéki tan. 2. **Belényes-Ujlak.** Al. 1786. T. Nagyboldogasszony. Adm. *Papp Demeter*. 3. **Dragotyán.** Al. 1822. Kápolnája sz. Arkangyalok. 4. **Fenes.** Al. 1883. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Pallady Antal*. 5. **Füzegy.** Al. 1783. T. Szentlélek. Pléb. *Kiss György*. 6. **Gyalány.** Al. 1774. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Pápfalvi András*. 7. **Jánosfalva.** Al. 1783. T. sz. György. Pl. *Köváry János*. 8. **Nyégerfalva.** Al. 1805. T. Nagyboldogasszony. Pl. *Ardeleanu György*. 9. **Petrány.** Al. 1779. T. sz. Miklós. Adm. *Antal Ágoston*. 10. **Pokola.** Al. 1835. T. az Angyali üdvözet. Adm. *Marinescu György*, tb. aesp., főgimn. tanár. 11. **Preszáka.** Al. 1800. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Opre János*. 12. **Rézbánya.** Új plébánia. Kápolnája a bold. szűz Mária születése. Adm. *Péter Tivadar*. 13. **Sonkolyos.** Al. 1779. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Popescu Pál*. 14. **Valány.** Al. 1779. T. az Angyali üdvözet. Adm. *Văcărescu Dénes*.

II. Hollódi esperesi kerület. Esperes: id. *Papp János*, hollódi pléb.

1. **Dekányesd.** Al. 1860. T. az Angyali üdvözet. Adm. *Ardeleanu Jenő*. 2. **Drág-Cséke.** Al. 1856-ban. T. Szentlélek. Adm. *Papp János*. 3. **Hollód.** Al. 1761. T. sz. Miklós. Pl. id. *Papp János*, szentszéki tan., esperes. 4. **Hosszuliget.** Al. 1860. T. sz. Miklós. Adm. *Mozs Tivadar*. 5. **Kis-Dumbrovica.** Al. 1831. Temploma szent

1. **Mocsár**. Al. 1803. T. Szentháromság. Adm. *Boba Jakab*. 7. **Roos**. Al. 1798. T. szent Demeter. Admin. *Maté Grácián*. 8. **Szombatság**. Al. 1784. T. bold. szűz Mária szeplőtelen fogantatása. Admin. *Maté Grácián*. 9. **Venter**. Al. 1781. T. sz. Miklós. Pl. *Anca Tazul*.

III. Sebes-körösi esperesi kerület. Esperes: *Sipos István*, révi pléb.

1. **Bánlaka**. Al. 1843. Temploma nincs. 2. **Dubricsony**. Al. 1846. T. Nagyboldogasszony. Admin. *Popa Mihály*. 3. **Felső-Bezna**. Al. 1857. T. sz. Miklós. Pl. *Kunk János*. 4. **Kis-Báród**. Al. 1815. T. sz. Demeter. Pléb. *Sz. Agoston*. 5. **Körös-Topa**. Al. 1825. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Venter János*. 6. **Nagy-Báród**. Al. 1827-ben. T. sz. Demeter. Pl. *Perényi Mánó*. 7. **Ósi**. Al. 1778. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Abrudán Kornél*. 8. **Rév**. Alap. 1751. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Sipos István*, esp. 9. **Törös**. Al. 1858. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Stanca Tivadar*.

Laksági főesperesség.

Főesperes: *Nyes Mozes*.

I. Nagylétai esperesi kerület. Esperes: *Papdani Antal*, nagylétai pléb.

1. **Álmosd**. Al. 1789. T. sz. Arkangyalok. *Csokaly* fiókegyházban Nagyboldogasszony kápolnája. Admin. *Szeremi Viktor*. 2. **Bagamér**. Al. 1762. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Szilágyi György*. 3. **ÉR-Kénéz**. Régi plébánia. T. sz. Miklós. Pl. *Clintocu János*. 4. **ÉR-Selind**. Al. 1777. T. sz. Miklós. Pléb. *Mosolygó Dániel*. 5. **Hosszu-Pályi**. Al. 1749. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Thubé György*. 6. **Kakad**. Al. 1750. T. Angyali üdvözet. Pléb. *Ditiu Sándor*. 7. **Nagy-Léta**. Al. 1750. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Papdani Antal*, esperes. 8. **Nagy-Léta**. (Rutén pléb.) Al. 1752. T. Angyali üdvözet. 9. **Poesaj**. Al. 1743. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Szabó Gyula*. 10. **Vértés**. Al. 1760. T. szent Arkangyalok. Adm. *Darabant Kornél*.

II. Vasadi esperesi kerület. Esperes: *Cresineacu István*, nyiradonyi pléb.

1. **ÉR-Adony**. Al. 1790. T. bold. szűz Mária születése. Adm. *Turdean Illés*. 2. **ÉR-Körtvélyes**. Régi pl. T. sz. Miklós. Admin. *Cosma János*. 3. **ÉR-Tarcsa**. Al. 1760. T. bold. szűz Mária születése. Admin. *Kiss Valér*. 4. **Gálos-Petri**. Al. 1763. T. Szentlélek. Adm. *Botta Miklós*. 5. **Nyir-Acsád**. Al. 1734. T. bold. szűz Mária neve. Pléb. *Bisztrán Viktor*. 6. **Nyir-Adony**. Régi pléb. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Cresineacu István*, esperes. 7. **Szent-György-Ábrány**. Al. 1793. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Székely János*. 8. **Vasad**. Al. 1764. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Marosán Demeter*. Sl. *Szeremi Szilveszter*.

Szatmári főesperesség.

Főesperes: dr. *Branu Felicián*.

I. Alsó-szopori esperesi kerület.

1. **Alsó-Szopor**. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Rezei Lajos*. 2. **Felső-Bodád**. Régi plébánia. T. szent Arkangyalok. Pl. *Papp Sándor*. 3. **Gyöngy**. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Tamás Bazil*. 4. **Kegy**. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Mihailu Simon*. 5. **Kis-Szokond**. Régi pléb. T. sz. Arkangyalok. *Lophágy* fiókegyházban szintén templom. Pl. *Lazinu András*. 6. **Nántü**. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Mihalea János*. 7. **Oláh-Gyűrös**. Régi pléb. T. sz. Arkangyalok. *Szakasz* fiókegyházban bold. szűz Mária születése temploma. Pléb. *Gitta Kornél*. 8. **Oláh-Hodos**. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Tida Mihály*. 9. **Oláh-Meddes**. Régi pl. T. sz. Miklós. Adm. *Gramma Sándor*. 10. **Rákos-Terebes**. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Bogdanu András*.

II. Erdőszádai esperesi kerület. Esperes: *Popu István*, oláhujfalusi pléb.

1. **Bartafalu**. Régi pl. T. sz. Bazil. *Balotafalu* fiókegyházban sz. Miklós temploma. Pléb. dr. *Ciceronescu Sándor*. 2. **Bugság**. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. *Mező-Aranyos* fiókegyházában sz. Miklós temploma. Pl. *Farkas Sándor*. 3. **Erdőszáda**. R. pl. T. Nagyboldogasszony. Pl. *Branu Dénes*. 4. **Farkas-Aszó**. R. pl. T. szent Miklós. Adm. *Pelle András*. 5. **Oláh-Bozinta**. R. pl. T. sz. Miklós. Admin. *Marinescu Aurél*. 6. **Oláh-Ujfalu**. Régi pléb. T. sz. Miklós. *Oláh-Ujfaluban* sz. Miklós temploma. Pl. *Popu István*, esp. Sl. *Popu Bazil*. 7. **Tománnya**. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Marchisiu Romulusz*. 8. **Zazár**. Régi pl. T. sz. Kereszt főlmagaszt. Pl. *Popu Elek*.

III. Érmelléki esperesi kerület. Esperes: *Lázár Gábor*, szaniszlói pléb.

1. **Csomaköz**. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Fernes Lázár*. 2. **Dengeleg**. R. pl. T. sz. Miklós. Pléb. *Egri István*. 3. **ÉR-Endréd**. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Bönyi Bertalan*. 4. **Piskolt**. Al. 1778. T. sz. Arkangyalok.

Adm. *Selagianu Florian*. 5. **Portelek**. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Kerezyi György*. 6. **Reszege**. Régi pléb. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Muresianu Mihály*. 7. **Szaniszló**. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Laciar Gabor*, esperes. 8. **Vezend**. R. pl. T. Urunk színeváltozása. Pl. *Szilágyi János*.

IV. Madarászi esperesi kerület. Esperes: *Cinca János*, piskárkosi pléb.

1. **Amác**. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Ternocanu Károli*. 2. **Madarász**. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Marcusiu Lajos*. 3. **Oroszfa**. Régi pléb. T. sz. Arkangyalok. *Hirip* fiókegyházban kápolna. Adm. *Muresianu György*. 4. **Piskárkos**. R. pl. T. sz. Miklós. Pl. *Cinca János*, esperes. 5. **Réztelék**. Régi pléb. T. sz. Arkangyalok. *Szatmárhegy* fiókegyházában templom van. Pl. *Gramma József*. 6. **Szatmár-Zsadány**. R. pl. T. sz. Miklós. Pléb. *Perényi György*. 7. **Töke-Terebes**. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Ghegariu Jakim*.

V. Nagykarolyi esperesi kerület. Esperes: *Suta György*, kis-uj-majthényi pléb.

1. **Domahida**. R. pl. T. Nagyboldogasszony. *Kaplony* fiókegyházában sz. Arkangyalok temploma. Adm. *Ajaky János*. 2. **Esztró**. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Adm. dr. *Lauran Pál*. 3. **Genes**. R. pl. T. Nagyboldogasszony. Adm. *Selagianu János*. 4. **Kis-Uj-Majthény**. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Suta György*, szentszéki tan., esperes. 5. **Mező-Terem**. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Darabant Mihály*. 6. **Nagy-Károly**. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. dr. *Branu Felicián*. Sl. *Szabó Ignác*. 7. **Nagy-Károly**. (Rutén pl.) Régi pl. T. Urunk mennybemenetele. Pléb. *Pažubanić Ignác*. 8. **Szent-Miklós**. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Lesianu Bazil*.

VI. Szamosközi esperesi kerület. Esperes: *Gitta Antal*, borhidi pléb.

1. **Borhid**. R. pl. T. sz. Paraszcseva. Pl. *Gitta Antal*, esperes. 2. **Ivácskó**. Régi pléb. T. Ker. szent János. 3. **Közép-Homoród**. R. pl. T. sz. Arkangyalok. *Felső-Homoród* fiókegyházában sz. Arkangyalok temploma. Pléb. *Papp András*. 4. **Krassó**. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Dringo Tivadar*. 5. **Lippó**. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Nutiu Sándor*. 6. **Nagy-Kóles**. R. pl. T. Nagyboldogasszony. Pl. *Ternocanu János*. 7. **Pappkó**. R. pl. T. szent Arkangyalok. *Ó-Huta* fiókegyházában sz. György temploma. Pl. *Gitta Viktor*. 8. **Pácafalu**. Régi pléb. Temploma sz. Arkangyalok. Pléb. *Varga Timót*. 9. **Remetemező**. Régi pléb. T. bold. szűz Mária születése. Adm. *Pelle Aurel*. 10. **Válaszúr**. T. Nagy sz. Bazil, Naz. sz. Gergely és Ar. sz. János. Fiókegyházai: *Moriborsa*, bold. szűz Mária születése; *Mogyorós*, sz. Arkangyalok templomával. 11. **Veresmart**. Régi pl. T. bold. szűz Mária születése. Pléb. *Ossianu Pamfiliusz*.

VII. Szatmári esperesi kerület.

1. **Csenger-Bagos**. R. pl. T. sz. Mihály és Gábor arkangyalok. Pl. *Popoviciu József*. 2. **Csegöld**. Régi pl. T. bold. szűz Mária születése. Pl. *Popoviciu János*. 3. **Csenger-Ujfalu**. R. pl. T. Nagyboldogasszony. Adm. *Szabó János*. 4. **Óvári**. R. pl. T. sz. György. Adm. *Szilágyi Viktor*. 5. **Pere**. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Csigby János*. 6. **Porcsalma**. Régi pl. T. bold. szűz Mária neve. *Pátyod*, bold. szűz Mária születése templomával. Pléb. *Szobotha János*. 7. **Szamos-Dob**. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Ciurdariu Mihály*, kiérd. esp. 8. **Verés**. R. pl. T. bold. szűz Mária születése. Adm. *Ardeleanu Bazil*.

A SZAMOSUJVÁRI GÖR. SZERT. KATH. PÜSPÖKSÉG.

ASZAMOSUJVÁRI gör. kath. egyházmegye föllállítását I. Ferenc József király rendelte el és 1853 december 6-án kelt bullával IX. Pius pápa jóváhagyta. Az új püspöki megye székhelyéül Szamosujvárt tüzték ki s Ő felsége 1854. évi márc. 17-én első szamosujvári püspökké *Alexi János*, nagyváradai gör. kath. örkanonokot nevezte ki, akit IX. Pius pápa ugyanaz év december 16-án prekonizált. 1856 szeptember 7-én foglalta el székét. Ugyanez időben szervezték a káptalant, 1858-ban pedig megalapították a papnevelő-intézetet.

Alexi püspök buzgón szervezte az egyházmegyét. 1863-ban bekövetkezett halála után két évig üres volt a püspöki szék. 1865-ben Vancea János nagyváradai gör. katolikus éneklőkanonok lett második püspökké. Az új püspök az előde által megkezdett püspöki vizitációkat folytatta, az egyházmegye részére

könyvnyomdát alapított, a népiskolák föllállításán nagy eredménnyel működött, sokat buzgólkodott a székesegyház, a püspöki lak és a szeminárium fölépítésén. Erdemeinek elismeréséül 1868-ban a gyulafehérvári és fogarasi metropolita-érseki székre választották és 1868. év nov. 21-én Ő felsége ki is nevezte. Vancea János püspök áthelyezése után 1872-ig ismételen Pop Macedon nagyprépost, mint káptalani vikárius kormányozta az egyházmegyét. Vanceát *Pável Mibály*, őt *Szabó János* követte a püspöki székben.

SZ. BAZIL-RENDI KOLOSTOR ES TEMPLOM, BIKSZÁD. (SZATMÁRM.)

SZABÓ JÁNOS.
TAMOSÉVÁRI PÜSPÖK

DR. SZABÓ JÁNOS, SZAMOSUJVÁRI GÖR. KATH. PÜSPÖK.

SZABÓ JÁNOS, a negyedik szamosujvári püspök. Született 1836-ban Dengelegen, Szatmár-megyében, felszentelték 1859-ben. Gyorsan emelkedett a felsőbb egyházi tisztségekben. Mint nagyváradi kanonokot 1879 február 18-án nevezték ki püspökké és 1879 aug. hó 18-án foglalta el székét. Az egyházmegye javának előmozdításán, a hitélet föllendítésén és a kath. hit megszilárdításán és gyarapításán minden erejéből sikeres eredménnyel fáradozik.

Apostoli működésének eredménye, hogy püspöksége alatt számos díszes templom épült föl az egyházmegyében. Az iskolák az egyházmegye területén nagyrészt buzgó fáradozásának köszönhetik létüket. Az egyházmegyei tanítóképző-intézetet újra rendezte s annak belső felszereléséhez tetemes áldozattal is járult. Az egyházmegyei alapok gyarapodását számos célszerű intézkedéssel mozdította elő. Erdemei elismerésül Ő felsége a Ferenc József-rend nagykeresztjével, majd a val. belső titkos tanácsosi méltósággal tüntette ki.

1882 nov. 1-én egyházmegyei zsinatot tartott s azon üdvös intézkedés hozatott az istenitisztelet, a lelkészek kötelességei, az ifjúság tanítása, a szentségek kiszolgáltatására és a papságnak a tudományokban való tökéletesedésére vonatkozólag. A papság szellemi műveltségének ápolására és előmozdítására elrendelte, hogy évenként kétszer tartassanak minden esperesi kerületben papi koronák és hogy minden évben prosynodális vizsgálatok legyenek. 1890-ben kieszközölte a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumnál, hogy a püspöki lakul szolgáló bérbevett házak a püspökség részére örök áron megvételtesenek, amivel a püspökséget méltatlan helyzetből szabadította meg.

SZABÓ JÁNOS SZAMOSUJVÁRI
PÜSPÖK CIMERE.

AZ EGYHÁZMEGYE KORMÁNYZATA.

ASZAMOSUJVÁRI gör. kath. egyházmegye 43 esperességre oszlik, összesen 489 plébániával. A székesegyházi káptalan hat tagból áll. Tagjai 1901-ben: Nagyprépost *Papiu János*, Olvasó k. *Bene Sándor*, Orkanonok *Georgiu János*, Iskolás k. *Leményi Illés János*, Kancellárkanonok joódi *Iváskó János*.

A püspöki papnevelő-intézet igazgatója *Georgiu János*, kanonok. Tanulm. felügyelő dr. *Bojoru Viktor*, Lelkiig. dr. *Domide Oktávián*, egyszersmind theol. tanár. Tanárok még: dr. *Fabianu Péter*, *Pordea Vazul*, dr. *Gbelie Sándor*, sz. széki tanácsosok.

Egyházmegyei iroda: Igazgató *Georgiu János*, kanonok. Sz. sz. jegyző *Pordea Vazul*, theol. tanár. Iktató s levéltáros *Melian János*.

Az egyházmegye védőszentje *szent József*.

I. Szamosujvári esperesi kerület. Esperes: *Leményi Sándor*, szamosujvári pléb.

1. **Alsó-Gyékényes.** R. pl. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Szekerés-Törpény*, T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Perbaitia Zorobábel*. 2. **Dengeleg.** T. sz. Péter és Pál. Adm. *Hosszu Konstantin*. 3. **Felső-Gyékényes.** T. szent Arkangyalok. Fiókegyháza *Sajgó*, T. sz. Mihály és Gábor. Adm. *Popu János*. 4. **Girolt.** T. szent Arkangyalok. Adm. *Tincu Miklós*. 5. **Víz-Szilvás.** T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Hesdat*, T. sz. Arkangyalok. Admin. *Plaiannu Ambrus*. 6. **Kérő.** Al. 1736. T. sz. Arkangyalok. 7. **Kodor.** T. sz. Arkangyalok. 8. **Néma.** T. sz. Arkangyalok. Adm. *Mann György*. 9. **Oláh-Péntek.** T. sz. Arkangyalok. Pl. *Oltean Aurél*. 10. **Ormány.** T. sz. Arkangyalok. Adm. *Veres János*. 11. **Szamos-Ujvár.** T. bold. szűz Mária bemutatása. Egyszersmind székesegyház. Pl. *Leményi Sándor*, esperes. Sl. *Boros Hilár*. Az országos fegyintézetben lelkész *Hodorean János*. 12. **Széplak.** Temploma T. sz. Arkangyalok. Adm. *Sonea János*. 13. **Szükerek.** T. sz. Arkangyalok. Adm. *Tataru János*.

II. Szt.-Margittai esperesi kerület. Esperes: *Gbelneru Sándor*, szamosujvár-németi pléb.

1. **Árpástó.** Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Motentanu Prokop*. 2. **Báton.** Al. 1732. T. sz. Paraszcseva. Adm. *Muresianu György*. 3. **Csaba.** T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Csaba-Ujfalva*, T. sz. Arkangyalok. Adm. *Salvanu Pál*. 4. **Cóptelke.** T. sz. Arkangyalok. Adm. *Juga Gergely*. 5. **Mikeháza.** T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Szent-Benedek*, T. sz. Miklós. Adm. *Neamtu Vazul*. 6. **Omlás-Alja.** Al. 1800. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Muresianu Sándor*. 7. **Ördögös-Füzes.** T. sz. Arkangyalok. Adm. *Pladutin Teofil*. 8. **Péterháza.** T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Szilágyó*, T. sz. Arkangyalok. Adm. *Muresianu István*. 9. **Szamosujvár-Németi.** R. pl. T. sz. Demeter. Pl. *Gbelneru Sándor*, esperes. 10. **Szásznyires.** R. pl. T. sz. Miklós. Fiókegyháza *Bálványos-Fáralja*, T. Szent-háromság. Adm. *Banciu János*. 11. **Szent-Margita.** R. pl. T. sz. Miklós. Adm. *Dragosiu Gergely*.

III. Kackói esperesi kerület. Esperes: *Welle János*, sz. sz. tan., deési pléb.

1. **Dalmár.** Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Baiesiu János*. 2. **Deés.** Al. 1804. T. Nagyboldogasszony. Fiókegyháza *Al-Or*, T. sz. Arkangyalok. Pl. *Welle János*, esperes. Sl. *Avram Sándor*. 3. **Deés-Akna.** Régi pléb. Egyik temploma T. sz. Arkangyalok, másik sz. György. Adm. *Popu Máté*. 4. **Kackó.** Al. 1830. T. sz. Miklós. Adm. *Plaiannu János*. 5. **Kápolna.** T. sz. Arkangyalok. Adm. *Paska János*. 6. **Karulyfalva.** Al. 1874. T. sz. Péter és Pál. Fiókegyháza *Drágosfalva*, T. sz. Arkangyalok. Adm. *Centea Illés*. 7. **Kis-Doboka.** T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Magy-Bórszó*, Al. 1835. T. bold. szűz Mária. Fiókegyháza *Köfrinkfalva*, Temploma szent Arkangyalok. Adm. *Popu János*. 8. **Nagy-Honda.** T. sz. Arkangyalok. Adm. *Cosma Miklós*. 9. **Sósmező.** Temploma Szentlélek. Adm. *Popu János*. 10. **Szelecske.** Temploma szent Arkangyalok. Adm. *Popu János*. 11. **Torda-Vilma.** Al. 1808. T. bold. szűz Mária. Temploma szent Arkangyalok. Adm. *Medana János*. 12. **Torda-Vilma.** Al. 1808. T. bold. szűz Mária. Temploma szent Arkangyalok. Adm. *Medana János*.

IV. Rettegi esperességi kerület. Esperes: *Gorou János*, kozárvári pléb.

1. Alsó-Kosály. Régi pl. T. B. Sz. Mária születése. Adm. *Martianu Gabor*. 2. Csicsó-Mihályfalva. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Mnostonseg*. T. sz. Paraszcéva. Adm. *Busitia Istvan*. 3. Emberfő. Al. 1838. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Cuntereiu Gergely*. 4. Felső-Orbó. Al. 1880. T. B. Sz. Mária születése. Adm. *Vajda Tivadar*. Sl. *Vajda Demeter*. 5. Gánes. Al. 1798. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Bungardeanu Anvel*. 6. Horgospataka. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Budu Istvan*. 7. Kozárvár. Régi pl. T. sz. Miklós. Pléb. *Gorou János*, esp. 8. Lábfalva. T. sz. Péter és Pál. Adm. *Brebariu Ticalar*. 9. Négerfalva. T. sz. Demeter. Adm. *Juga Konstantin*. 10. Peecsétszeg. Al. 1792. T. Mindenszentek. Fiókegyházai: *Felső-Kosály*. T. sz. Arkangyalok. *Guga*. Temploma sz. Arkangyalok. Adm. *Tamasiu Vazul*. 11. Retteg. Régi pl. T. sz. Miklós. Fiókegyháza *Báca*. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Popu Ambrus*.

V. Csicsó-keresztúri esperesi kerület. Esperes: *Puscaru Gergely*, bethleni pléb.

1. Alsó-Ilosva. Régi pl. T. Ker. sz. János. Fiókegyháza *Nagy-Debrek*. T. szent Arkangyalok. Pléb. *Deacu János*. Sl. *Deacu Valér*. 2. Bethlen. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Puscaru Gergely*, esp. 3. Csicsó-Keresztúr. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Fel-Or*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Isaiu György*. 4. Felső-Pusztá-Egres. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Fogarasi Pompejus*. 5. Felső-Ilosva. Régi pléb. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Lonkafalva*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Manciu György*. 6. Ispánmező. R. pl. T. bold. szüz Mária. Fiókegyháza *Szita*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Halesu János*. 7. Kis-Kaján. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Nagy-Kaján*. T. szent Miklós. Admin. *Moldován György*. 8. Kőfarka. T. sz. Miklós. Adm. *Muresian József*. 9. Középfalva. T. sz. Paraszcéva. Fiókegyháza *Potinyásza*. T. sz. Miklós. Adm. *Rebreanu István*. 10. Szészárma. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Kudu*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Rebreanu János*.

VI. Betleni esperesi kerület.

Esperes: *Fogarasi Mihály*, tóhádi plébános.

1. Alsó-Oroszfalu. Régi pléb. T. szent Miklós. Adm. *Popu Konstantin*. 2. Apa-Nagyfalva. Al. 1848. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Boteanu János*. 3. Bööd. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Cberestesiu Agoston*. 4. Felső-Oroszfalu. T. sz. Miklós. Adm. *Popu János*. 5. Füge. Régi pl. T. sz. Mihály és Gábor. Fiókegyházai: *Felső-Egres*. T. sz. Arkangyalok. *Alsó-Egres*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Popanu Simon*. 6. Kócs. T. sz. Arkangyalok. Admin. *Militean János*. 7. Magyar-Nemegye. T. szent Arkangyalok. Pléb. *Popu Miklós*. 8. Málom. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Onighi Samsou*. 9. Oláh-Nemegye. T. sz. Miklós. Adm. *Petri Gábor*. 10. Oláh-Némethi. Régi pl. T. szent Arkangyalok. Adm. *Bulbucu János*. 11. Pereszlop. T. sz. Paraszcéva. Admin. *Belciugu János*. 12. Sajó-Udvarhely. T. szent Arkangyalok. Fiókegyháza *Szász-Bréte*. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Muresianu Tivadar*. 13. Tóhát. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Somkerék*. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Fogarasi Mihály*, esperes. 14. Virágos-Berek. Régi pléb. T. Szentháromság. Fiókegyháza *Magasmart*. T. szent Paraszcéva. Adminisztrátor *Muresianu Gergely*.

FARKAS JÁNOS

plébános, Székelykeresztúr, Székelykeresztúr.

VII. Láposi esperesi kerület. Esperes: *Muste Vazul*, magyarláposi pléb.

1. Alsó-Söcs. Al. 1777. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Popescu Gergely*. 2. Boérfalva. R. pl. Egyszerű temploma Nagyboldogasszony, másik sz. Miklós. Adm. *Manu Emil*. 3. Budafalva. T. sz. Paraszcéva. Fiókegyháza *Kupsafalva*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Nodisiu János*. 4. Felső-Szőcs. T. sz. Vazul, szent Gergely és Aranyházájú szent János. Adm. *Olteanu János*. 5. Kosztafalva. Al. 1885. T. sz. Péter és Pál. Adm. *Nodisiu János*. 6. Lápos-Debrek. Al. 1795. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Nodisiu János*. 7. Magyar-Lápos. Al. 1798. T. szent Arkangyalok. Fiókegyháza *Kőb-pataka*. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Muste Vazul*, esp. 8. Oláh-Lápos. R. p. T. Nagyboldogasszony. Fiókegyháza *Rákosfalva*. T. szent Péter és Pál. Adminisztrátor *Filipu Vazul*. Segédlelkész *Nemesiu József*. 9. Oláh-Láposbánya. Al. 1750. T. szent Arkangyalok. Fiókegyháza *Horgospataka*. Kápolnája közös a római katolikusokkal. Admin. *Dragosiu Demeter*. 10. Rogoz. Al. 1886. T. sz. Paraszcéva. Fiókegyháza *Libaton*. T. szent Arkangyalok. Adminisztrátor *Bodea Sándor*. 11. Rohi. Régi pl. T. sz. Miklós. Fiókegyháza *Diszón-Pataka*. T. szent Miklós. Adminisztrátor *Marton Jusztin*. 12. Tökés. Temploma szent Miklós. Fiókegyháza *Tagfalva*. T. szent Demeter. Adm. id. *Popu Miklós*.

VIII. Alparéti esperesi kerület. Esperes: *Orián József*, kissomkuti pléb.

1. Alparét. Újabb. Temploma 1892. épült. Adm. *Danciu Vazul*. 2. Bezdéd. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Bocsi Mihály*. 3. Bujdos. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyházai: *Autos*. T. sz. Arkangyalok. *Tálosfalva*. Temploma sz. Miklós. Pl. *Popu Sándor*. 4. Csatán. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Török János*. 5. Hosszumező. T. szent Arkangyalok. Adm. *Rotariu János*. 6. Keménye. Régi pléb. T. szent Arkangyalok. Fiókegyháza *Mánya*. T. Szentáromság. Adm. *Aluasiu Dániel*. 7. Kis-Somkut. Régi pl. T. sz. Miklós. Fiókegyháza *Pestes*. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Orián József*, esp. 8. Nagymező. Al. 1797. T. sz. Demeter. 9. Erdő-Oláh-Vásárhely. Al. 1845. Temploma sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Pusztajffalu*. T. Szentlélek. Adm. *Muresianu Sándor*. 10. Szinye. R. pl. T. sz. Vazul. Adm. *Munzatu Gábor*. 11. Szóváros. R. pl. T. sz. Miklós. Pl. *Munzatu János*. 12. Záproc. Régi pl. Temploma sz. Arkangyalok. Adm. *Budu Janos*.

IX. Váádi esperesi kerület. Esperes: *Cherebetiu Péter*, oláh-bogátai pléb.

1. Alsó-Hagymás. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Budu András*. 1. Dobrocsina. T. szent Arkangyalok. 3. Rév-Kolostor. Régi pl. T. Nagyboldogasszony. Pl. *Cherebetiu Vazul*. 4. Magyar-Bogáta. Régi pl. Temploma sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Kálna*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Buteanu Vazul*. 5. Oláh-Bogáta. T. sz. Paraszceva. Fiókegyháza *Alsó-Körtvélyes*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Cherebetiu Péter*, esperes. 6. Oláh-Fodorháza. Régi pléb. T. sz. Miklós. Adm. *Hosszu Gábor*. 7. Orosmező. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Kabolapataka*. Temploma sz. Arkangyalok. Adm. *Biltiu Aurél*. 8. Semesnye. T. szent Arkangyalok. Admin. *Petrica Simon*. 9. Tőkepataka. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Muresianu János*.

X. Szurduki esperesi kerület. Esperes: *Iliesiu István*, nagykeresztesi pléb.

1. Buzamező. Al. 1851. T. szent Arkangyalok. Fiókegyháza *Csömény*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Pocolu János*. 2. Csáka. R. pl. T. Nagyboldogasszony. Pléb. *Paska János*. 3. Hegyköz. Al. 1847. T. szent Arkangyalok. Adm. *Rusu Dániel*. 4. Kis-Keresztes. R. pl. T. sz. Miklós. Adm. *Popu Vazul*, h. esp. 5. Konkolyfalva. Temploma sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Kornislaka*. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Sima Konstantin*. 6. Ködmönös. Régi plébánia. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Sima János*. 7. Kő-Lozna. Régi pl. T. bold. szűz Mária születése. Fiókegyháza *Lozna-völgy*. T. sz. Miklós. Adm. *Merutin Emil*. 8. Nagykeresztes. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Iliesiu István*, esperes. 9. Nagy-Lozna. T. sz. Demeter. Fiókegyháza *Klic*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Popu Pachomius*. 10. Salamon. Al. 1814. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Popoviciu Miklós*. 11. Szurduk. Régi pl. T. Urunk születése. Fiókegyháza *Szalona*. T. sz. Miklós. Adm. *Anceanu Julián*. 11. Tót-Szállás. Al. 1814. T. sz. Simon. Pl. *Popoviciu Gábor*. 13. Zálha. Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Tormapataka*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Marga Jakob*.

XI. Buzai esperesi kerület. Esperes: *Cherestesiu Péter*, buzai pléb.

1. Aranyos-Szent-Miklós. Régi pl. T. sz. Miklós. Fiókegyháza *Dellő-Apáti*. T. sz. Arkangyalok. Admin. *Pap János*. 2. Bongárd. Al. 1820. T. szent Arkangyalok. Adm. *Cherestesiu Sándor*. 3. Buza. Al. 1756. T. szent Arkangyalok. Pl. *Cherestesiu Péter*, esperes. 4. Centé. Al. 1756. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Vice*. Temploma sz. György. Adm. *Andrei János*. 5. Fekete-Lak. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Rusu Demeter*. 6. Kapor. Temploma sz. Arkangyalok. Adm. *Olteanu Dániel*. 7. Kéthely. Régi pl. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Magyar-Borzás*. Adm. *Blaga Illés*. 8. Mányik. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Groze Szever*. 9. Meleg-Földvár. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Kupsia Demeter*. 10. Szász-Enes. Al. 1817. T. szent Paraszceva. Fiókegyháza *Bödön*. T. szent Arkangyalok. Adm. *Popu Aurél*. 11. Szász-Máthé. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Aranyos-Szent-Móric*. T. bold. szűz Mária bemutatása. 12. Szászujfalu. Al. 1773. T. sz. Paraszceva. Adm. *Papiu Lázár*. 13. Szászujos. Temploma régi, sz. Arkangyalok. Adm. *Maierianu Sándor*. 14. Szász-Zsombor. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Veregyház*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Nicbi Tivadar*.

XII. Gyulai esperesi kerület. Esperes: *Moldován János*, kis-eskülli pléb.

1. Babuc. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Kovácsi*. T. sz. Arkangyalok. Adminisztrátor *Popu Mihály*. 2. Bádok. T. sz. Arkangyalok. 3. Borsa. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Bochisiu János*. 4. Drág. T. sz. Vazul. Adm. *Pap Simon*. 5. Gyula. Régi pl. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Csomafája*. T. szent György. Admin. *Tartia János*. 6. Hosszu-Macskás. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Szent-Márton*. T. bold. szűz Mária. Admin. *Leményi István*. 7. Kis-Esküllő. R. pl. T. sz. György. Fiókegyháza *Adalín*. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Moldován János*, esp. Admin. *Moldován Izidor*. 8. Magyar-Fodorháza. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Ördög-Keresztur*. T. sz. Arkangyalok. Admin. *Olteanu Teofil*. 9. Magyar-Ujfalu. T. szent Arkangyalok. Fiókegyháza *Kide*. T. szent György. Adm. *Nemesiu István*. 10. Solyomkő. T. sz. György. Adm. *Borgován Vazul*. 11. Válaszút. Al. 1775. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Popu Csud*.

XIII. Lozsárdi esperesi kerület. Esperes: *Coroian Szabin*, dobokai pléb.

1. Doboka. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Coroian Szabin*, esp. 2. Esztény. Al. 1821. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Szarvas-Kend*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Pataky Vazul*. 3. Felső-Tök. T. sz. Miklós. Fiókegyháza *Igrice*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Deacu Traján*. 4. Keesed. Fiókegyháza *Keesed-Szilvás*. T. sz. Kereszt földmagasztalása. Adm. *Chintoanu János*. 5. Kendi-Lóna. Al. 1827. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Kis-Iklód*. Temploma Ker. szent János. Adm. *Muresianu János*. 6. Kis-Jenő. Al. 1827. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Moldován Teofil*. 7. Lozsárd. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Onok*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Popu Gyula*. 8. Magyar-Köblös. T. bold. szűz Mária szeplőtelen fogantatása. Fiókegyháza *Alsó-Tök*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Bocsiu Tivadar*. 9. Nagy-Iklód. R. pl. T. bold. szűz Mária bemutatása. Adm. *Onciu József*. 10. Poklostelke. T. szent Arkangyalok. Adm. *Deacu David*. 11. Teötör. T. sz. Miklós. Fiókegyháza *Moró*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Popu János*. 12. Tótfalu. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Tataru János*.

XIV. Széki esperesi kerület. Esperes: *Puscariu Vazul*, szentgyedí pléb.

1. Boncnyires. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Kis-Szék*. T. Szentháromság. Adm. *Deacu Dénes*. 2. Cege. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Rusu Vazul*. 3. Erdő-Szombatelke. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Kötke*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Olteanu Endre*. 4. Göe. T. Ker. sz. János. 5. Gyulatelke. T. bold. szűz Mária. Fiókegyháza *Murokháza*. T. sz. Miklós. Adm. *Plaiu Agoston*. 6. Mikola. T. Nagyboldogasszony. Adm. *Margineau Konstantin*. 7. Mohály. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Kis-Deveser*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Margineau János*. 8. Noszoly. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Filipanu József*. 9. Ombuz. T. szent Arkangyalok. Pléb. *Cherestesiu János*. 10. Pujon. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Dragos Gyula*. 11. Száva. T. sz. Paraszceva. Fiókegyháza *Bogács*. Temploma sz. József. Adm. *Muresianu Arentius*. 12. Szék. R. pl. Egyik temploma sz. Arkangyalok, másik sz. János ev. Pl. *Farkas János*. 13. Szépkényerü-Szent-Márton. R. pl. T. sz. Vazul. Fiókegyháza *Oláh-Tásárhely*. Temploma sz. Miklós. Adm. *Rusu János*. 14. Szent-Egyed. R. pl. T. sz. Péter és Pál. Pl. *Puscariu Vazul*, esp. Segédlelkész *Dragosiu Gyula*. 15. Szent-Gotthárd. T. sz. Miklós. Adm. *Fekete Gergely*. 16. Vasas-Szent-Iván. 1795 előtt létezett. T. sz. Demeter. Fiókegyháza *Császári*. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Cherestesiu János*.

XV. Rodnai esperesi kerület.

1. Bikis. R. pl. T. sz. Demeter. Adm. *Popu Dömjén*. 2. Borgó-Beszterce. Régi pléb. T. bold. szűz Mária bemutatása. Adm. *Zagrai Panteleimon*. 3. Borgó-Maros. T. Ker. sz. János. Adm. *Rusu Jakab*. 4. Borgó-Tiha. Temploma szent Arkangyalok. Adm. *Dologa János*. 5. Földra. T. szent Arkangyalok. Adm. *Popu Konstantin*. 6. Gaureny. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Onisioru Mihály*. 7. Hordó. T. sz. Paraszceva. Adm. *Popu Jakab*. 8. Kis-Ilva. Temploma sz. Arkangyalok. Adm. *Georgitta Miklós*. 9. Kis-Rebra. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Precupu Antal*. 10. Less. T. sz. Kozma és Dömjén. Adm. *Cosbuc Leó*. 11. Luska. T. sz. Miklós. Adm. *Ciurdareanu János*. 12. Magura. T. Aranysz. sz. János. Adm. *Bulbucu Zakariás*. 13. Majer. Egyik temploma sz. István vért., a másik sz. Paraszceva. Adm. *Avrám Lázár*. 14. Mákód. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Szoldea Vazul*. 15. Mititei. T. szent Miklós. Adm. *Szoldea Vazul*. 16. Nagy-Ilva. T. szent Demeter. Adm. *Szlavoca Jeromos*. Sl. *Malain Dániel*. 17. Nagy-Rebra. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Rotár Onesim*. 18. Naszód. R. pl. T. sz. Miklós. Adm. *Nasutiu János*. 19. Naszód-Szent-György. Régi pl. Egyik temploma szent Miklós, másik Gyümölcsoltó Boldogasszony. Adm. *Sohorca Szilveszter*. Sl. *Chinteanu Aurél*. 20. Neposz. T. Gyümölcsoltó Boldogasszony. Adm. *Moldován György*. 21. Ó-Rodna. R. pl. T. sz. György. 22. Párva. T. Gyümölcsoltó Boldogasszony. Adm. *Sangeorgeanu János*. 23. Pojény. T. sz. Paraszceva. Adm. *Rusu János*. 24. Romuli. Régi pléb. T. sz. Péter és Pál. Adm. *Chita Pál*. 25. Runk. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Dumitru Tivadar*. 26. Szálva. T. bold. szűz Mária. Adm. *Dumbrava Vazul*. 27. Szent-József. T. sz. Paraszceva. Adm. *Buzila István*. 28. Szupláj. R. pl. T. sz. Péter és Pál. Pl. *Fetti György*. 29. Teles. R. pl. T. sz. Miklós. Pl. *Popu Gergely*. 30. Új-Rodna. T. Urunk mennybemenetele. Pl. *Filipoiu Hiláron*. Sl. *Grapini Pamfil*. 31. Zágra. R. pl. T. sz. Paraszceva. Adm. *Zimveliu János*.

XVI. Budáki esperesi kerület. Esperes: *Deak Cirill*, kis-sajói pléb.

1. Gledény. R. pl. T. Szentháromság. Adm. *Harsianu Oktávián*. 2. Kis-Sajó. R. pl. T. Gyümölcsoltó Boldogasszony. Pléb. *Deacu Cirill*, esperes. 3. Maros-Oroszfalu. T. Gyümölcsoltó Boldogasszony. Adm. *Boka Gergely*. 4. Monor. T. sz. Vazul. Adm. *Tankó Péter*. Sl. *Tankó Simon*. 5. Monosfalu. T. sz. Péter és Pál. Adm. *Olteanu Demeter*. 6. Nagyfalu. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Serling*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Popu János*. 7. Oláh-Budák. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Dumbrava János*. 8. Ragla. T. sz. Paraszceva. Adm. *Posmusian Illés*. 9. Szent-Iván. T. sz. Paraszceva. Adm. *Mihailás János*.

XVII. Besztercei esperesi kerület. Esperes: *Domide Gerázsím*, besztercei pléb.

1. Alsó-Sebes. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Barsanu János*. 2. Ardány. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Olteanu Tivadar*. 3. Árakolya. T. sz. Demeter. Adm. *Juga Illés*. 4. Berlád. Al. 1826. T. sz. Paraszceva. Adm.

1. Beszteree. R. pl. T. Nagyboldogasszony. Pl. *Domide Geraszim*, esp. 6. Billak. R. pl. Temploma *Arhangel*. Adm. *Bungardeanu Mihaly*. 7. Felső-Sebes. T. Urunk mennybemenetele. Adm. *Nechiti Iazul*. 8. Griss. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Butta Nicefor*. 9. Harina. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Lekence*. Temploma bold. szüz Mária születése. 10. Kerlés. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Szász-Cegő*. T. szent Arkangyalok. Adm. *Abca Sandor*. 11. Nec. T. sz. Demeter. Adm. *Suia Nicetas*. 12. Sajó-Keresztúr. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyházai: *Sarvar*. T. szent Arkangyalok. *Szent-Jakab*. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Muresianu Illés*. 13. Sajó-Magyaros. R. pl. T. szent Arkangyalok. Adm. *Moldovan Tivadar*. 14. Sajó-Sólymos. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Baciu Janos*. 15. Sófalva. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Szeretfalva*. T. sz. Paraszcva. Admin. *Simon Simeon*. 16. Szász-Fellak. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Baciu Mihaly*.

XVIII. Csokmányi esperesi kerület. Esperes: *Paulu Janos*, letkai pléb.

1. Arany-Mező. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Illesiu Janos*. 2. Csokmány. T. sz. Paraszcva. Admin. *Top Titus*. 3. Honda-Pataka. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Buzura Iazul*. 4. Kis-Nyires. T. szent Arkangyalok.

A FŐTÉRI ÖRMÉNY TEMPLOM SZAMOSUJVÁRON.

GÖR. KATHOLIKUSOK TEMPLOMA BIRSZÁDON.

Pl. *Botba Sandor*. 5. Lemény. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Toplica*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Botba Emil*. 6. Letka. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Kucsulát*. T. sz. Arkangyalok. Admin. *Paulu Janos*, esperes. 7. Nagy-Buny. T. szent Arkangyalok. Pl. *Flórián Gergely*. 8. Hosszu-Rév. T. szent Arkangyalok. Adm. *Buzura Péter*. 9. Románfalva. T. sz. Miklós. Fiókegyháza *Frinkfalva*. T. sz. Miklós. Pl. *Petrisioru Péter*. 10. Szásza. Temploma sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Zsugraszta*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Maxim Janos*. 11. Szekatura. Al. 1880-ban. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Buzura Iazul*. 12. Szelnica. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Petrisioru Péter*.

XIX. Náprádi esperesi kerület. Esperes: *Cheseli Janos*, náprádi pléb.

1. Kelence. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Gavrisiu Tivadar*. 2. Kis-Goroszló. T. szent Arkangyalok. Fiókegyháza *Delrecen*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Meciu Janos*. 3. Köőd. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Caba Péter*. 4. Kocsis. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Gvulaszeg*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Gbitiu Iazul*. 5. Náprád. Temploma bold. szüz Mária születése. Pl. *Cheseli Janos*, esperes. 6. Pojnica. Al. 1847. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyházai: *Uj-Náprád*. T. sz. Arkangyalok. *Pirosa*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Sacu Demeter*. 7. Purkerec. T. Nagyboldogasszony. 8. Dospataka. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Avrám Janos*. 8. Róna. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Uj-Náprád*. T. sz. Demeter. Adm. *Dumitrescu Janos*. 9. Szamos-Nagy-Goroszló. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Uj-Náprád*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Caba Lőrinc*, sz. sz. tan.

XX. Kápolnok-monostori esperesi kerület.

1. Berence. R. pl. T. sz. Miklós. Adm. *Simon Sándor*. 2. Csernyefalva. T. szent Arkangyalok. Adm. *Popu János*, sz. sz. tan. 3. Kapnikbánya. R. pl. Temploma a. m. v. i. katolikusokkal közös, bold. szűz Mária születése. Megújították 1878-ban. Adm. *Karsai Fazul*. 4. Kapnikbánya. R. pl. T. sz. Péter és Pál. Pl. az előbbi. 5. Kápolnok-Monostor. T. szent Arkangyalok. Adm. *Arany Mihály*. 6. Karúya. T. bold. szűz Mária születése. Pl. *Lengyel Zsigmond*. 7. Kovács. T. szent Arkangyalok. Adm. *Arany János*. 8. Nagyhegy. T. szent Arkangyalok. Fiókegyháza *Brébfalva*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Popu Sándor*. 9. Haragos. T. sz. Miklós. Fiókegyháza *Gropa*. T. szent Demeter. 10. Rózsapatyka. T. szent Demeter. Fiókegyháza *Rózsapatyka*. T. szent Paraszceva. Adm. *Dragomiru János*. 11. Szurdok-Kápolnok. T. bold. szűz Mária bemutatása. Adm. *Simon Sándor*. 12. Új-Preluka. Újabb keletkezésű. T. Szentharomság. Fiókegyháza *Aspra*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Popu György*.

XXI. Nagy-nyiresi esperesi kerület.

1. Alsó-Kis-Fentős. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Puszta-Hagykő*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Péter Sándor*. 2. Gyökeres. T. sz. Miklós. Fiókegyháza *Tölgyes*. Temploma szent Miklós. Adm. *Petráriu János*. 3. Hagymás-Lápos. T. sz. Gábor és sz. Mihály. Adm. *Bobalileu János*. 4. Hosszufalu. T. Szentharomság. Fiókegyháza *Magosfalva*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Buteanu Fazul*. 5. Kis-Bozinta. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Kölcér*. T. szent Arkangyalok. Adm. *Paulu Nikodém*. 6. Lukácsfalva. T. sz. Paraszceva. Fiókegyháza *Dantálva*. Temploma b. szűz Mária születése. Adm. *Muresianu Fazul*. 7. Nagy-Nyires. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Popu Fazul*. 8. Pribékfalva. T. sz. Miklós. Fiókegyháza *Fehér-Szék*. T. sz. Paraszceva. Adm. *Góza János*. 9. Pusztá-Fentős. T. szent János. Fiókegyházai: *Szappan-Pataka*. T. szent Arkangyalok. *Füdő-Aranyos*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Simon János*.

XXII. Nagy-somkúti esperesi kerület. Esperes: *Serbu Janos*, sz. sz. tan. nagysomkúti pléb.

1. Butyásza. R. pl. T. Nagyboldogasszony. Adm. *Unguru Sándor*. 2. Csolt. Régi pl. T. sz. Miklós. Fiókegyháza *Berkesz-Pataka*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Botba Gyula*. 3. Gaura. T. sz. Miklós. Fiókegyháza *Durusa*. T. sz. Miklós. Adm. *Iulrean Fazul*. 4. Jeder. T. sz. Miklós. Fiókegyháza *Stecer*. T. sz. Paraszceva. Adm. *Babics Endre*. 5. Jóháza. T. sz. Joákim és Anna. Adm. *Coteliu Fazul*. 6. Kölcse. T. sz. Arkangyalok. 7. Nagy-Körtvélyes. T. sz. Paraszceva. Fiók. *Fericsé*. T. sz. Paraszceva. Adm. *Hosszu János*. 8. Nagy-Somkút. R. pl. T. sz. Péter és Pál. Pl. *Serbu János*, esperes. 9. Remete. T. sz. Miklós. Pléb. *Popu József*. 10. Szakálosfalva. T. Nagyboldogasszony. Pl. *Dósa János*. 11. Törökfalva. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Hoerila*. T. szent Arkangyalok. Adm. *Hanga Izidor*. 12. Váralja. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Andreica János*.

XXIII. Ippi esperesi kerület. Esperes: *Vicasiu Janos*, hidvégi pléb.

1. Almás. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Szőcárhegy*. T. szent Demeter. Adm. *Podina György*. 2. Alsó-Kasznács. Al. 1700. T. Nagyboldogasszony. Fiókegyháza *Felső-Kasznács*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Vicasiu Emil*. 3. Doh. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Domoszló*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Muresianu Agost*. 4. Hidvég. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Vicasiu Janos*, sz. sz. tan. esp. Pl. *Vicasiu Agoston*. 5. Keresztelek. T. szent Arkangyalok. Adm. *Drágos Abraham*. 6. Maladé. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Bulzan Ambrus*. 7. Márka-Szék. Régi plébánia. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Cserese*. Templommal. Adm. *Popiliu Janos*. 8. Pore. T. Urunk mennybemenetele. Fiókegyháza *Ipp*. Templommal. Adm. *Cupia Demeter*. 9. Soómály. T. szent Arkangyalok. Fiókegyháza *Kemér*. Templommal. Adm. *Popu Fazul*.

XXIV. Krasznai esperesi kerület. Esp.: *Barbolicies Aljomp*, szilágyssomlyói pléb.

1. Alsó-Bán. R. pl. T. Nagyboldogasszony. Fiókegyháza *Felső-Bán*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Moldovan Janos*. 2. Bagolyfalva. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyházai: *Borona-Mező*. T. sz. Demeter. *Palička*. Temploma szent Arkangyalok. Adm. *Fajda Tadar*. 3. Ballaháza. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Kraszna-Tótfalu*. Temploma sz. Arkangyalok. Adm. *Suru Ignác*. 4. Bogdánháza. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Cherebetiu Gergely*. 5. Csizer. Temploma Mindenszentek. Fiókegyháza *Bojan*. T. Szentharomság. Adm. *Orián Aurél*. 6. Kraszna. Régi pl. Temploma sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Hovát-Petenye*. T. szent Arkangyalok. Adm. *Petruca Aurél*. 7. Márton. Temploma sz. Arkangyalok. Adm. *Moldorán Agoston*. 8. Pecsely. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Costea György*. 9. Perje. Temploma sz. Péter és Pál. Adm. *Budisanu Janos*. 10. Szereden. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Ghetie Fazul*. 11. Szilágy-Somlyó. R. pl. Temploma 1876. épült. Fiókegyháza *Hovát*. T. szent Arkangyalok. Pl. *Barbolicies Aljomp*, sz. sz. tan. esp.

XXV. Magyar-valkói esperesi kerület. Esp.: *Barboliviciu Alymp*, szilágsomlyói lelk.

1. **Detrehem**. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyházai: *Ellős, Nagyfalu*, mind a kettő szent Arkangyalok templomával. Adm. *Simonu Gerő*. 2. **Felső-Szék**. T. szent Arkangyalok. Fiókegyháza *Tusa*. Temploma szent Arkangyalok. Adm. *Sima Lőrinc*. 3. **Füzes**. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Ufvágás*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Cadusu Péter*. 4. **Gyümölcsényes**. T. szent Arkangyalok. Adm. *Piutea Simon*. 5. **Hálmosd**. T. szent Arkangyalok. Adm. *Cársiai Agoston*. 6. **Jaáz**. T. szent Arkangyalok. Fiókegyháza *Váralja*. Templommal. Plébános *Kócaes János*. 7. **Magyar-Valkó**. Adm. *Avramu Lőrinc*. 8. **Oláh-Valkó**. T. szent Arkangyalok. Fiókegyháza *Paptelek*. Templommal. Adm. *Trufásiu János*. 9. **Somlyó-Csehi**. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Coste Alyp*.

XXVI. Perecseni esperesi kerület. Esperes: *Papiriu János*, szécsi pléb.

1. **Badacon**. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Farkasiu János*. 2. **Bádon**. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Filipu Simon*. 3. **Magyar-Kecel**. T. sz. Arkangyalok. 4. **Oláh-Baksa**. Régi pl. T. szent Arkangyalok. Adm. *Iliesiu János*. 5. **Oláh-Kecel**. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Flouta Grácián*. 6. **Perecsen**. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Sima Sándor*. 7. **Récese**. Templ. szent Arkangyalok. Fiókegyháza *Vársolt*. T. bold. szűz Mária születése. Adm. *Popu Kelemen*. 8. **Somlyó-Győrtelek**. R. pl. T. szent Arkangyalok. Fiókegyháza *Lompért*. Templommal. Admin. *Criste Vázul*. 9. **Szécs**. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Papiriu János*, sz. sz. tan. esp.

XXVII. Várcai esperesi kerület. Esperes: *Costea Sándor*, felső-várcai pléb.

1. **Alsó-Várca**. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Popu Vázul*, h. esp. 2. **Felső-Várca**. R. pl. T. bold. szűz Mária születése. Fiókegyháza *Közép-Várca*. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Costea Sándor*, esperes. 3. **Hadad-Győrtelek**. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Márcu János*. 4. **Kirva**. T. szent Arkangyalok. Adm. *Maioru Leó*. 5. **Kusály**. T. Szent-háromság. Adm. *Sima Gergely*. 6. **Menyő**. T. szent Arkangyalok. Adm. *Bobátielu Tivadar*. 7. **Mutos**. T. szent Arkangyalok. Fiókegyháza *Völcsök*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Popu Demeter*. 8. **Szilágy-Szeg**. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyházai: *Nyirmon, Lele*, sz. Arkangyalok templomával. Adm. *Popu Gergely*.

XXVIII. Brédi esperesi kerület. Esperes: *Popu Tivadar*, várteleki pléb.

1. **Bréd**. R. pl. T. szent Arkangyalok. Adm. *Paraskanu Dávid*. 2. **Cseglény**. T. szent Arkangyalok. Fiókegyházai: *Prodánfalva, Zsibó*. Templommal. Adm. *Andreiu Gergely*. 3. **Cigány**. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Juga Konstantin*. 4. **Egrespatak**. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Gurzőfalva*. T. sz. Arkangyalok. 5. **Fülményes**. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Nyírsid*. Templommal. Adm. *Rusu János*. 6. **Göresöny**. T. szent Arkangyalok. Fiókegyháza *Nagy- és Kis-Dobra*. Templommal. Adm. *Popu Miklós*. 7. **Haraklány**. Temploma szent Arkangyalok. Adm. *Filipu Alimp*. 8. **Karika**. T. sz. Arkangyalok. 9. **Mojgrád**. T. sz. Arkangyalok. 10. **Paptelek**. T. bold. szűz Mária. Pl. *Talosiu János*. 11. **Vártelek**. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Popu Tivadar*, sz. sz. tan., esp.

XXIX. Érmelléki esperesi kerület. Esperes: *Popu Gergely*, ujnémethi pléb.

1. **Ákos**. R. pl. T. sz. Arkangyalok. *Kraszna-Mibályfalván* szent Arkangyalok temploma. Adm. *Baliban Antal*. 2. **Csőg**. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Szakácsi*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Hoblea Vázul*. 3. **Ér-Kávás**. T. bold. szűz Mária születése. Adm. *Filep György*. 4. **Ér-Kisfalva**. T. szent Arkangyalok. Fiókegyháza *Kraszna-Céglény*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Cadariu Sándor*. 5. **Ér-Mindszent**. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Ér-Girolt*. T. szent Arkangyalok. Adm. *Popu Gyula*. 6. **Ér-Szent-Király**. T. Nagyboldogasszony. Adm. *Farcau János*. 7. **Ujnémeth**. T. szent Arkangyalok. Pl. *Popu Gergely*, esp.

XXX. Ilyésfalvi esperesi kerület. Esperes: *Iárna Elek*, felsőszilvágyi pléb.

1. **Alsó-Berekszó**. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Cionka Demeter*. 2. **Alsó-Szilvágy**. Régi pl. T. szent Arkangyalok. Adm. *Centea András*. 3. **Bükk-Tótfalu**. T. sz. Péter és Pál. Adm. *Lengyel Tivadar*. 4. **Egerbegy**. T. szent Arkangyalok. Adm. *Popu János*. 5. **Felső-Berekszó**. T. bold. szűz Mária születése. Adm. *Vasvári János*. 6. **Felső-Szilvágy**. T. szent Arkangyalok. Pl. *Iárna Elek*, sz. sz. tan. esp. 7. **Gardányfalva**. T. sz. Arkangyalok. Adm. *I Ionciu Gyula*. 8. **Ilyésfalva**. T. sz. Arkangyalok. 9. **Manó**. T. szent Arkangyalok. Fiókegyháza *Töböt*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Mandrutiu Agoston*. 10. **Mosóbánya**. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Branu Emil*. 11. **Ormény**. T. bold. szűz Mária születése. Fiókegyháza *Igerbát*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Szabó István*. 12. **Szamosújvár**. T. szent Arkangyalok. Fiókegyháza *Vicsa*. T. szent Arkangyalok. Adm. *Popu János*. 13. **Szélszeg**. T. szent Arkangyalok. Adm. *Nitor János*, h. esp. 14. **Vadafalva**. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Gavrasiu Vázul*.

XXXI. Nagyszegi esperesi kerület. Esperes: *Căpâna Gábor*, szamos-udvarhelyi pléb.

1. Benedekfalva. Al. 1782. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Oláh-Háza*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Boca Pál*.
2. Bősháza. Al. 1782. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Oláh-Háza*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Popu János*.
3. Dabjon. T. bold. szűz Mária. Fiókegyháza *Dabjon-Ujfalu*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Popu János*.
4. Inó. T. szent Péter és Pál. Adm. *Varna Teofil*.
5. Kucsó. T. szent Arkangyalok. Adm. *Popu Mihály*.
6. Nagymanjfalu. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Debrén*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Căpâna György*.
7. Nagyszeg. T. szent Arkangyalok. Adm. *Tamsianu Péter*.
8. Oláh-Nádasd. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Mátyás György*.
9. Sölymos. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Caba László*.
10. Sülelmed. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Căpâna*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Popu János*.
11. Szamos-Széplak. T. szent Arkangyalok. Adm. *Branu I. János*.
12. Szamos-Udvarhely. T. szent Arkangyalok. Pl. *Cherebetiu Gábor*, esp.

XXXII. Sámsondi esperesi kerület. Esperes: *Fajda Gábor*, nagyderzsidai pléb.

1. Bábea. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Popu Péter*.
2. Bikáca. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Bruchentai János*.
3. Felső-Szopor. T. bold. szűz Mária. Adm. *Ostianu Agoston*.
4. Girókuta. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Cupsia Demeter*.
5. Kis-Derzsida. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Cordis Ábrám*.
6. Korond. T. szent Arkangyalok. Adm. *Fasvári Viktor*.
7. Kövesd. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Mesesiann Gábor*.
8. Nagy-Derzsida. T. szent Arkangyalok. Pl. *Fajda Gábor*, esp.
9. Ökörítő. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Hosszumező*. T. szent Arkangyalok. Adm. *Ostianu Péter*.
10. Szilágy-Somfalu. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Szilágy-Kis-Nyires*. Templommal. Adm. *Lengyel János*.
11. Szilágy-Sziget. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Szilágy-Sámsond*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Turtureanu Kristóf*.

XXXIII. Szarvadi esperesi kerület. Esp.: *Coroianu Demeter*, sz. sz. tan., tasnád-szántói pléb.

1. Balásháza. R. pl. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Magyar-Csaholy*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Sjura Váczul*.
2. Ér-Hatvan. Al. 1774. T. szent Arkangyalok. Adm. *Patcasiu Váczul*.
3. Ér-Szodoró. Al. 1773. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Ér-Körös*. T. bold. szűz Mária bemutatása. Adm. *Gael Hilárius*.
4. Nagy-Bajom. Al. 1776. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Usztató*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Lobontiu Imil*.
5. Oláh-Csaholy. Al. 1776. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Orbó*. T. szent Arkangyalok. Adm. *Modi György*.
6. Peér. Al. 1776. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Pele-Sarvad*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Cucu István*.
7. Sző-Demeter. Al. 1773. T. sz. Miklós. Fiókegyháza *Oláh-Keszi*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Muresianu Váczul*.
8. Tasnád-Szántó. Al. 1773. T. Gyümölcsoltó Boldogasszony. Pl. *Coroianu Demeter*, esp.
9. Tasnád-Szarvad. Al. 1773. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Tasnád*. T. sz. György. Adm. *Stanciu György*.
10. Tasnád-Szilvás. Al. 1775. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyházai: *Csány*, *Tasnád-Málomszeg*. Mindkettőnek temploma szent Arkangyalok. Adm. *Lobontiu Patrik*.
11. Új-Kis-Pacal. T. szent Arkangyalok. Fiókegyháza *Nagy-Pacal*. T. szent Arkangyalok. Adm. *Popu Agoston*.
12. Zálnok. Al. 1770. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Buteanu János*.

Szatmári főesperesség.

XXXIV. Avasi esperesi kerület. Esperes: *Darabantu Gyula*, bujánházi pléb.

1. Avas-Felsőfalu. Régi pl. T. bold. szűz Mária születése. Pl. *Demian Atanáz*.
2. Avas-Ujfalu. T. szent Arkangyalok. Fiókegyháza *Mőzesfalu*. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Erdöss Simon*.
3. Bikszád. (XVII. sz.) T. bold. szűz Mária születése. Adm. *Szabó Gábor*. Sl. *Baban Sándor*.
4. Bujánháza. Régi pléb. T. Nagyboldogasszony. Adm. *Darabantu Gyula*, esp.
5. Kányaháza. T. B. Sz. Mária születése. Adm. *Berinde Ambrus*.
6. Komorzán. Régi pléb. T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Ciobali János*.
7. Lekence. T. sz. Paraszcva. Adm. *Pálfi Daniel*.
8. Ráksa. T. Nagyboldogasszony. Adm. *Erdöss Váczul*.
9. Rózsapallag. T. bold. szűz Mária születése. Adm. *Dobosy Sándor*.
10. Tártolc. T. sz. Illés. Adm. *Dredeán Jenő*.
11. Terep. T. bold. szűz Mária születése. Adm. *Mirsiannu Szabó*.
12. Túrvekony. T. sz. Demeter. Pléb. *Erdöss Péter*.
13. Vámfalu. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Szerbak János*.

XXXV. Felsőbányai esperesi kerület. Esperes: *Popu Istvan*, felsőbányai pléb.

1. Szakállas-Dombó. T. bold. szűz Mária születése. Fiókegyházai: *Oroszfalu*, *Felső-Sándortanya*, mindkettő templommal. Adm. *Cionte Demeter*.
2. Felső-Bánya. R. pl. T. Nagyboldogasszony. Pl. *Popu Istvan*, esperes.
3. Felső-Ujfalu. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Gyódtótfalu*. T. sz. Péter és Pál. Adm. *Palota Sándor*.
4. Kisbánya. T. szent Arkangyalok. Adm. *Lupan Miklós*.
5. Lacfalu. T. Nagyboldogasszony. Fiókegyházai: *Magyar Kékes*. T. sz. Arkangyalok. *Pusztatelek*. T. bold. szűz Mária születése. Pléb. *Bátfalu*. T. bold. szűz Mária születése. Pléb. dr. *Lucaciu László*.
6. Oláh-Kékes. R. pl. Egyik temploma bold. szűz Mária születése, másik szent Arkangyalok. Adm. *Mosolygó Agoston*.
7. Sürgyefalu. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyházai: *Gyorketalu*. T. sz. Paraszcva. *Nyegrefalu*. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Siráni Gyula*.

XXXVI. Nagybányai esperesi kerület.

1. **Also-Fernezey.** R. pl. T. szent Joákim és Anna. Adm. *Pap László.* 2. **Alsó-Ujfalu.** T. Nagybaldogasszony. Fiókegyháza *Fekete-falu.* T. Nagybaldogasszony. Adm. *Pascha György.* sz. sz. tan. 3. **Felső-Fernezey.** T. sz. Demeter. Adm. *Anderko János.* 4. **Hidegkút.** T. Nagybaldogasszony. Adm. *Breban Ábrám.* 5. **Láposbánya.** T. sz. Demeter. Fiókegyháza *Miszbánya.* T. bold. szűz Mária születése. Adm. *Popu András.* 6. **Lénárdfalu.** T. sz. Péter és Pál. Adm. *Cherechesiu István.* 7. **Misztórfalu.** T. szent Arkangyalok. Fiókegyháza *Misztmagyaros.* T. Nagybaldogasszony. Adm. *Popu Sándor.* 8. **Nagy-Bánya.** Régi pl. T. Nagybaldogasszony. Pl. *Bilt István,* esp. Sl. *Popu András.* 9. **Tökés.** T. Szentháromság. Adm. *Campianu Manó.*

XXXVII. Szatmári esperesi kerület. Esperes: *Pap Ambrus,* királydaróczi pléb.

1. **Aranyos-Megyes.** Régi pl. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza *Görbed.* T. sz. Demeter. Pl. *Dobosy Péter.* 2. **Batiz-Vasvári.** T. Urunk mennybemenetele. Pléb. *Napoianu Dániel,* sz. sz. tan. 3. **Király-Daróc.** T. sz. Arkangyalok. Pl. *Pap Ambrus,* esp. 4. **Szatmár.** Al. 1808. T. sz. Arkangyalok. Pl. *Pap Lajos.* 5. **Udvari.** T. sz. Arkangyalok. Pl. *Anderco Vazul.*

XXXVIII. Szinyérváraljai esperesi kerület. Esperes: *Leményi-Popu József,* apai pléb.

1. **Apa.** R. pl. T. Szentlélek. Pléb. *Leményi-Popu József,* sz. sz. tan., esperes. Sl. *Gogia Vazul.* 2. **Berence.** T. sz. Demeter. Adm. *Popu Sándor.* 3. **Illoba.** T. sz. Arkangyalok. Fiókegyházai: *Sebespatak.* T. sz. Arkangyalok. *Hundal.* T. sz. István. Adm. *Anderkó Simon.* 4. **Józsefháza.** T. sz. Arkangyalok. Adm. *Lucaciu Konstantin.* 5. **Nagy-Sikárló.** T. sz. Paraszceva. Fiókegyházai: *Kis-Sikárló.* T. sz. Arkangyalok. *Monostor.* T. sz. Demeter. Adm. *Brebanu Miklós.* 6. **Paróháza.** T. sz. Arkangyalok. Pléb. *Berinde Gábor.* 7. **Szamostelek.** Al. 1778. T. szent Vazul. Pléb. ifj. *Dobosy Péter.* 8. **Szinyérváralja.** Régi pléb. T. Szentháromság. Pl. *Berinde Elek.*

XXXIX. Turci esperesi kerület. Esperes: *Kovács Antal,* nagytarnai pléb.

1. **Batares.** R. pl. T. Nagybaldogasszony. Fiókegyháza *Komlos.* T. sz. Vazul, sz. Gergely és Aranyszájú sz. János. Pl. *Popu Jakab.* 2. **Kis-Gérc.** T. bold. szűz Mária születése. Pl. *Roman János.* 3. **Nagy-Gérc.** T. szent Arkangyalok. Adm. *Budu Kornél.* 4. **Nagy-Tarna.** T. Nagybaldogasszony. Fiókegyházai: *Boesko.* T. sz. Arkangyalok. *Szárászpatak.* T. bold. szűz Mária születése. Pl. *Kovács Antal,* esp. 5. **Turc.** T. sz. Miklós. Pl. *Popu János.* Segédlelkészek: *Dobosy János.* *Hotea János.*

Máramarosi vikáriusi kerület.

Vikárius: *Budu Titusz,* sz. sz. tan.

XL. Izai esperesi kerület. Esperes: *Ivasco János,* rozávllyai pléb.

1. **Batiza.** R. pl. T. sz. Paraszceva. Adm. *Ilad János.* 2. **Gloód.** T. sz. Miklós. Fiókegyháza *Szlatinka.* T. szent Paraszceva. Pléb. *Birlea György.* 3. **Nánfalva.** R. pl. T. bold. szűz Mária születése. 4. **Rozávllya.** T. sz. Arkangyalok. Pl. *Ivasco János,* esp. 5. **Sajó.** T. bold. szűz Mária születésnapja. Adm. *Illiczky István.* 6. **Sajó-Polyána.** T. sz. Paraszceva. Adm. *Petrovai György.* 7. **Szurdok.** T. sz. Arkangyalok. Adm. *Húban Gyula.*

XLI. Joódi esperesi kerület. Esperes: *Gyenge Sándor* sz. sz. tan., drágomérfalvai pléb.

1. **Drágomérfalva.** T. Nagybaldogasszony. Pl. *Gyenge Sándor,* esp. 2. **Felső-Szelistye.** (Alsó plébánia.) T. sz. Miklós. Adm. *Comanu János.* 3. **Felső-Szelistye.** (Felső plébánia.) T. sz. Miklós. Adm. *Ilad Vazul.* 4. **Joód.** T. bold. szűz Mária születése. Adm. *Zoicasiu Aurél.* Sl. *Popu Titusz.* 5. **Kis-Boeskö.** T. sz. Paraszceva. Adm. *Balint Gergely.* 6. **Konyha.** T. sz. Miklós. Adm. *Szálka Péter.* 7. **Szaesal.** T. sz. Arkangyalok. Adm. *Koman Sándor.*

XLII. Kaszói esperesi kerület.

1. **Akna-Sugatag.** Al. 1861. T. bold. szűz Mária születése. Közös a r. katolikusokkal. Fiókegyháza: *Hódvára.* T. sz. Arkangyalok. Adm. *Timis Gábor.* 2. **Barcánfalva.** T. sz. Arkangyalok. Adm. *Kovács András.* 3. **Budfalu.** Két temploma sz. Miklós. Adm. *Gyenge Viktor.* 4. **Fehérfalu.** T. sz. Miklós. Fiókegyháza: *Somfalu.* T. sz. Miklós. Adm. *Fucec József.* 5. **Felső-Kálinfalva.** Egyik temploma bold. szűz Mária születése, másik szent Miklós. Pléb. *Comanu Viktor.* 6. **Mikolapataka.** T. sz. Arkangyalok. Adm. *Serbák Antal.* 7. **Szerfalu.** Két temploma sz. Paraszceva. Adm. *Fucecu Emil.* 8. **Vánecsfalva.** R. pl. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Anderco István.*

XLIII. Márai esperesi kerület. Esperes: *Jódi Vazul*, farkasrévi pléb.

1. Bárdfalu. R. pl. T. bold. szűz Mária születése. Adm. *Birlea Péter*. 2. Bréb. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Dorosiu Miklós*. 3. Desze. T. szent Paraszceva. Adm. *Szerbák Antal*. 4. Falu-Sugatag. T. sz. Paraszceva. Fiókegyháza: *Hernécs*. T. bold. szűz Mária születése. Pl. *Belea Gerő*. 5. Farkasrév. Al. 1806. T. sz. Miklós. Pl. *Jódi Vazul*, esp. Sl. *Nap Vazul*. 6. Gyulafalva. T. Nagyboldogasszony. Adm. *Szálka Péter*, sz. sz. tan. 7. Krácsfalu. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Fetu Joákim*.

XLIV. Szigeti esperesi kerület. Esperes: *Lázár Vazul*, középapsai pléb.

1. Alsó-Apsa. Al. 1776. T. sz. Vazul. Adm. *Ivasko Vazul*. 2. Alsó-Apsa. T. sz. Miklós. Adm. *Huban Imil*. 3. Alsó-Róna. R. pl. T. bold. szűz Mária születése. Adm. *Meszarosiu György*. 4. Fejéregyháza. Al. 1787. Temploma Urunk mennybemenetele. Adm. *Dorabant Agoston*. 5. Kabolapatak. T. Krisztus Urunk föltámadása. Adm. *Rednik Gyula*. 6. Közép-Apsa. (Alsó plébánia.) R. pl. T. sz. Miklós. Pl. *Lázár Vazul*, esp. 7. Közép-Apsa. (Felső plébánia.) T. szent Miklós. Adm. *Ciora Vazul*. 8. Máramaros-Sziget. Régi eredetű, de csak 1871-ben önállósították. T. Nagyboldogasszony. Adm. *Bud Titusz*, Sl. *Ilmiczky Vazul*. 9. Szaplonca. R. pl. T. bold. szűz Mária születése. Adm. *Balea Simon*. 10. Szarvaszó. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Fane János*. 11. Falu-Szlatina. T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza: *Akna-Szlatina*. Temploma, mely a r. katolikusokkal közös, sz. István király. Adm. *Dorosiu János*.

XLV. Vissói esperesi kerület. Esperes: *Popu Pál*, felsővissói adm.

1. Alsó-Vissó. R. pl. T. sz. Miklós. Adm. *Comanu János*. 2. Borsa. (Alsó plébánia.) T. sz. Arkangyalok. Fiókegyháza: *Borsa-Bánya*. Temploma, mely a r. katolikusokkal közös, szerái sz. Ferenc. Adm. *Mosolygó Illés*. 3. Borsa. (Felső plébánia.) T. sz. Arkangyalok. Adm. *Danu Vazul*. 4. Felső-Vissó. T. Mindenszentek. Adm. *Popu Pál*, esp. 5. Közép-Vissó. T. Gyümölesoltó-Boldogasszony. Adm. *Drágosiu Gyula*. 6. Leordina. T. sz. Arkangyalok. Adm. *Timis György*. 7. Mojszény. T. sz. Paraszceva. Pléb. *Drágos Vazul*. 8. Mojszény-Kláštrum. T. Gyümölesoltó-Boldogasszony. Adm. *Mibályi Péter*. 9. Petrova. T. Nagyboldogasszony. Adm. *Calinu János*.

A LUGOSI G. KATH. EGYHÁZMEGYE ÉS KORMÁNYZATA.

Lugosi egyházmegye, mint tudjuk, a legifjabb egyházmegyék közé tartozik, a mennyiben a gyulafehérvár-fogarasi érsekség szervezésekor, 1853-ban alapították. Az egyházmegye területét Krassó-Szörény, Temes, Torontál és Hunyad vármegyékben szabták meg. A jelenlegi püspök dr. *Radu Demeter*, negyedik főpásztor a egyházmegyének.

A püspökség alapításával egyidejűleg alapította I. Ferenc József királyunk a hattagú káptalant is.

A káptalan tagjai 1901-ben: Nagyprépost *Popu Péter*, p. prel. Olvasókanonok *Densusán Benjamin*, Örkanonok *Boros János*, Iskoláskanonok *Malinca János*, Kancellárkanonok *Gián Mihály*, Mesterkanonok *Nestor Miklós*.

Az egyházmegyében öt főesperességben 15 esperesség van 159 plébániával.

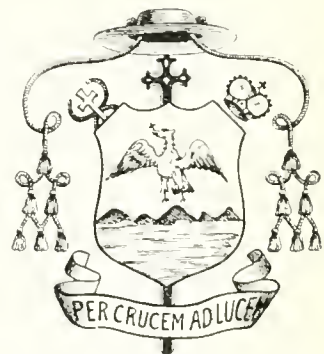
Az egyházmegyei iroda igazgatója *Boros János* kanonok, sz. széki jegyző dr. *Firéza Dániel*, aljegyző dr. *Radu Jakab*, püsp. szertartó *Tincu János*, tollvivő *Muntean Péter*.

DR. RADU DEMETER, LUGOSI GÖR. SZERT. KATH. PÜSPÖK.

Dr. Apsai Mihályi Viktornak gyulafehérvári és fogarasi gör. kath. érsekké történt megválasztása, illetőleg kinevezése folytán a lugosi gör. kath. püspöki székre 1896 november 22-én dr. Radu Demetert nevezte ki a király, ami az egyházmegye határain túl is nagy meglepetést keltett.

Radu Demeter született az alsó-fehérmegyei Szász-Ujfaluban, 1861 november 7-én jómódú földmivelő szülőktől, kik korán fölismerve törekvő fiuk szép tehetségét. Nagy-Ényedre vitték iskolába. A jámbor gyermek szülei házából magával vitte az isten-félelmet, mely a ferencrendiek vezetése alatt még mélyebb gyökeret vert lelkében, úgy, hogy már ekkor tisztában volt élete föladatával s hivatásával, melyre különös hajlamot érzett, hogy pap lesz. Miután Balázsfalván középiskoláit elvégezte, Vancea érsek 1879-ben Rómába küldte a böleselet és hittudomány hallgatására. Ezzel legfőbb vágya teljesült. A szorgalmas fiatal theologus nemsokára a Propaganda félelmetes hitvitázója lett. Ebbeli tehetségéért legszebb elismerésben akkor részesült, midőn 1884-ben a Szentatya egy nyilvános vita győzteseként a nagy aranyéremmel tüntette.

1885-ben a filozófia és hittudomány doktorává avattatott, majd ugyanaz év július 24-én pappá szenteltetett s mint ilyen hat évi távollét után visszatérve hazájába, a balázsfalvi érseki irodában nyert alkalmazást. A következő tavaszon már Bukarestben találjuk, mint az ottani nagyszámu gör. kath. hívek lelkesztét. Ez az ő tulajdonképeni kiforradásának a helye; a római elméleti ember tulajdonképen itt vált gyakorlativá.

DR. RADU DEMETER, LUGOSI
PÜSPÖK CIMERE.

DR. RADU DEMETER,
LUGOSI PÜSPÖK.

Nagy munkásságának kifejlesztésére a szöszekeket és kathedrát választotta. Nagyhatású predikációi a román fővárosban csakhamar hírneves szónokká tették.

Nem kisebb szolgálatot tett egyházának mint theologiai tanár. E tisztségre Pálma József bukaresti rom. kath. érsek nevezte ki, megbizván a dogmatika és böleselet előadásával a főnhatósága alatt álló szemináriumban. Nemsokára e szeminárium rektorává lett s mint ilyen soha sem szünt meg munkálkodni azon, hogy a romániai kath. egyháznak tudományos, lelkes és önfeláldozó papságot neveljen.

1895-ben a bukaresti rom. kath. egyházmegye ügyésze és az egyházmegyei javak gondnoka lett. Ezen minőségében I. Károly király két ízben is fontos egyházipolitikai megbízatásokkal küldte Rómába. Ily szakadatlan munkásság közepette érte az a nem várt kitüntetés, hogy Ő felsége 1896 november 22-én a lugosi gör. kath. püspöki székre őt nevezte ki s ugyanazon év dec. 3-án prekonizáltatott. 1897 május 9-én dr. Mihályi Viktor érsek püspökké szentelte és május 16-án tartotta püspöki székhelyét. Azóta minden törekvése odairányul s minden erejét arra fordítja, hogy szegény papságának szellemi és anyagi jólétét előmozdítsa, meglévén róla győződve, hogy túlsúlyban levő sokkal hatalmasabb ellenfeleivel csak így

lesz képes a küzdelmet fönntartani s egyházmegyéjének fönntmaradását a schismaticusok törekvései ellen biztosítani.

Székesegyházi főesperesség.

Főesperes: *Densusian Benjamin*, olv. kanonok.

I. Lugosi esperesi kerület. (Krassó-Szörény vm.) Esperes: *Popovics György*, lugosi pléb.

1. Bálinc. Alap. 1857. T. Krisztus Urunk föltámadása. Pl. *Pap Demeter*. 2. Nagy-Kostély. T. sz. György. Pl. *Petrovics József*. 3. Dobrest. T. sz. Illés. Pl. *Szűcs Julián*. 4. Lugos. T. sz. Lélek eljövetele. Pl. *Popovics György*, esp. Sl. *Szaku János*. 5. Nevrinesa. T. bold. szűz Mária születése. Pl. *Pintea Péter*. 6. Peruf. T. bold. szűz Mária születése. Pl. *Blasesku Ádám*. 7. Szilha. T. bold. szűz Mária. Pl. *Greco Demeter*. 8. Valea-Lunga. T. bold. szűz Mária születése. Pl. *Domsia Titusz*.

II. Buziási esperesi kerület. (Temes vm.)

Esperes: *Secasianu Miklós*, szilasi pléb.

1. Budinc. T. sz. György. Pl. *Jebunu András*. 2. Hissziás. T. sz. György. Pl. *Vacarescu János*. 3. Hittyiás. Templ. Krisztus Urunk föltámadása. Pléb. *Lupescu Miklós*. 4. Rakovica. T. bold. szűz Mária születése. Pl. *Popovics Simon*. 5. Szilas. T. Krisztus Urunk mennybemenetele. Pl. *Secasianu Miklós*, esp. Sl. *Barbus Miklós*. 6. Susanovec. T. bold. szűz Mária születése. Pl. *Popovics Nikodém*.

III. Vermesi esperesi kerület. (Krassó-Szörény vm.)

Esperes: *Bolbok Miklós*, vermesi pléb.

1. Apádia. T. Szentlélek eljövetele. Pl. *Munteán János*. 2. Furlog. T. sz. Péter és Pál. Pl. *Katona Péter*. 3. Izgár. Temploma bold. szűz Mária halála. Pl. *Morár György*. 4. Szekejus. T. sz. Péter és Pál. Pléb. *Daesó István*. 5. Vermes. T. Krisztus Urunk mennybemenetele. Pléb.

DENSUSIAN BENJAMIN,
főesperes, Lugos.

M., esp. 6. Viszág. T. bold. szűz Mária születése. Pl. *Jancu Livius*. 7. Zgribesty. T. sz. Paraszcova. Pl. *Dumoniu János*. 8. Nagy-Zorlenc. T. bold. szűz Mária halála. Pl. *Crisan Joakim*.

Temesvári főesperesség.

Főesperes: *Boros János*, örkanonok.

I. Temesvári esperesi kerület. (Temes vm.) Esperes: *Telescu György*, aradi plébános.

1. Arad. (Törv. város.) Al. 1776. T. bold. szűz Mária halála. Pl. *Telescu György*, esp. 2. Khizdia. T. bold. szűz Mária. Pl. *Tiaba Demeter*. 3. Krivobára. T. bold. szűz Mária halála. Pl. *Boros Vazul*. 4. Jezvin. T. szent Tamás. Pl. dr. *Popu Istvan*. 5. Parác. T. Krisztus Urunk föltámadása. Pl. *Dumoniu János*. 6. Temesvár. Al. 1771. T. bold. szűz Mária születése. Pl. *Traila György*. 7. Zábrány. Al. 1770. T. bold. szűz Mária. Pl. *Frantiu Joakim*.

II. Csákovai esperesi kerület. (Temes vm.) Esperes: *Teaba Kornél*, ligeti pléb.

1. Fölya. T. sz. Miklós. Pl. *Ardelean Simon*. 2. Gilád. T. sz. György. Pl. *Muntean György*. 3. Iklód. T. sz. Péter és Pál. Pl. *Czárán Vazul*. 4. Liget. T. sz. Péter és Pál. Pl. *Teaba Kornél*, esp. 5. Petromány. T. sz. Péter és Pál. Plébános *Zsivánka Mihály*. 6. Zsebely. Temploma sz. Illés. Plébános *Jorgoviciu Romulus*.

BOROS JÁNOS,

örkanonok, a jelen mű megírásánál munkatárs,
Lugos.

III. Torontáli esperesi kerület.

Esp.: Dr. *Luca Laurán*, sz. sz. tan., nagykomlói pléb.

1. Ó-Béba. Templ. bold. szűz Mária halála. Pl. *Valgurja Liviusz*. 2. Nagy-Komlós. T. bold. szűz Mária ótalma. Pléb. Dr. *Luca Laurán*, esp. 3. Egres. T. sz. Háromság. Pl. *Lupescu Lukács*. 4. Nagy-Szent-Miklós. Pl. *Deciu Vazul*. 5. Szerb-Csanád. T. sz. Péter és Pál. Pl. Dr. *Lucaciu Epaminondas*.

Oravicai főesperesség.

Főesperes: *Madincea János*, kanonok.

I. Oravicai esperesi kerület. (Krassó-Szörény vm.)

Esp.: *Porutin Viktor*, román-oravicai pléb.

1. Ciklova. Temploma bold. szűz Mária halála. Pl. *Pasku Jeromos*. 2. Csukics. T. bold. szűz Mária születése. Pl. *Béres Miklós*. 3. Greovác. T. bold. szűz Mária születése. Pl. *Pasku Vazul*. 4. Illádia. T. Szentlélek eljöv. Pl. *Madincea Oktavián*. 5. Markovec. T. sz. György. Pl. *Ginka Joakim*. 6. Oravica. Al. 1864. T. sz. Illés. Pléb. *Porutin Viktor*, szentszéki tan., esp. 7. Kis-Tikvány. T. Krisztus Urunk föltámadása. Pl. *Popu Abel*. 8. Nagy-Tikvány. T. Krisztus Urunk föltámadása. Pl. *Russu Demeter*, sz. sz. tan. Adm. *Pasku Szofron*. 9. Zsittin. T. bold. szűz Mária halála. Pl. *Barbu Romulusz*.

II. Bogsáni esperesi kerület. (Krassó-Szörény vm.) Esperes: *Pasku Jeromos*, n.-bogsáni pléb.

1. Német-Bogsán. Temploma Szentlélek eljövetele. Plébános *Pasku Jeromos*, esperes. 2. Gerlistye. Temploma bold. szűz Mária halála. Plébános *Popovics József*. 3. Germán. (Temes vm.) Temploma sz. János ev. Plébános *Bosica János*. 4. Rafna. Temploma Krisztus Urunk föltámadása. Adminisztr. *Popesku Miklós*. 5. Resica. Temploma Krisztus Urunk föltámadása. Plébános *Hóza Miklós*. 6. Székás. Temploma Krisztus Urunk föltámadása. Plébános *Ganga Nikefor*. 7. Tirnova. Temploma Szentlélek eljövetele.

III. Váradai esperesi kerület.

1. Kermesa. (Krassó-Szörény vm.) T. bold. szűz Mária ótalma. Pl. *Petean József*. 2. Klopódia. (Temes vm.) T. Szentlélek eljövetele. Pl. *Cutera Illés*. 3. Komoristye. (Krassó-Szörény vm.) T. bold. szűz Mária születése. Pl. *Strimber Kornél*. 4. Lacunás. (Temes vm.) T. sz. Pantaleon. Pl. *Jónás András*. 5. Meresina. (Krassó-Szörény vm.) T. bold. szűz Mária halála. Pl. *Miocu Efrem*. 6. Nagy-Szurduk. (Krassó-Szörény vm.) T. bold. szűz Mária szül. Plébános *Nicola György*. 7. Váradia. (Temes vm.) Temploma Szentlélek eljövetele. Plébános *Jorgovics Pál*, szentszéki tanácsos.

Vajdahunyadi főesperesség.

Főesperes: *Gian Mihály*, kanonok.

I. Vajdahunyadi esperesi kerület. Esperes: *Pap János*, vajdahunyadi esp.

1. Bäcsi. T. sz. György. Pl. *Popuics Benjamin*.
2. Nagy-Baresa. T. sz. Miklós.
3. Boos. T. sz. Miklós.
4. Gyalár. T. sz. Mihály és Gábor. Pl. *Lengyel Kornel*.
5. Vajdahunyad. Al. 1700. T. sz. Miklós. Pl. *Pap János*, esperes.
6. Maesó. Al. 1800. T. sz. Mihály és Gábor. Pléb. *Popu Mész*.
7. Maros-Németi. T. Ker. sz. János. Pléb. *Lupsa János*.
8. Ploszkabánya. R. pl. Temploma 1842-ben ép. 9. Jó-Valesal. T. sz. Demeter. Pl. *Jonascu Todor*.
10. Pokol-Valesal. T. bold. szűz Mária halála. Pl. ugyanaz.
11. Vecél. Al. 1700. T. sz. Demeter.

MADINCEFA JÁNOS,
kanonok, Lugos.

II. Bábolnai esperesi kerület.

Esperes: *Blasianu Agoston*, nagyági pléb.

1. Bábolna. R. pl. T. sz. Miklós. Pl. *Jancu Peter*.
2. Cséb. T. Angyal udvozet. Pléb. *Popuics Miklos*.
3. Csígmő. R. pl. T. bold. szűz Mária halála. Pl. *Boca Fazul*.
4. Algyógy. R. pl. T. sz. Miklós. Pl. *Popu György*.
5. Homoród. Régi eredetű. T. sz. Mihály és Gábor. Pléb. *Popu Jozsef*.
6. Polyána. R. plébánia. T. Szentlélek. Pl. *Popu János*.
7. Rengeteg. T. sz. Miklós. Pl. *Bukur Abraham*.
8. Nagy-Ág. Al. 1796. Templon a bold. szűz Mária halála. Pléb. *Blasianu Agoston*, esp.
9. Szarakszó. R. pl. T. Szentlélek.

III. Kudsiri esperesi kerület.

1. Balomir. Al. 1700. T. Szentháromság. Pléb. *Balomir Abraham*.
2. Berény. T. bold. szűz Mária halála. Pl. *Ciumas János*.
3. Kasztó. T. bold. szűz Mária halála. Pl. *Lupsior Adám*.
4. Kudsir. Al. 1700. Templ. Szentháromság. Pl. *Dregitiu János*, Adminisztr. *Crisianu Todor*.
5. Martinesd. Al. 1700. T. sz. Gábor és Mihály. Pl. *Lupulescu János*.
6. Szászváros. Al. 1742. T. sz. Miklós. Plébános *Ratin Gyula*.
7. Perkász. T. sz. Gábor és Mihály. Pl. *Lázár Miklos*.
8. Romoshely. T. bold. szűz Mária halála. Plébános *Szodoy Izidor*.
9. Rómosz. Al. 1700. T. Krisztus Urunk mennybemenetele. Plébános *Vajdeanu János*.
10. Sebeshely. T. Ker. sz. János.
11. Alkenyér. Al. 1700. T. Szentháromság. Adm. *Munteanu Miklós*.
12. Paad. Al. 1700. T. Szentháromság. Pl. *Acramu János*.
13. Tordas. T. Szentlélek. Pléb. *Jancu Döme*.
14. Vajdej. T. bold. szűz Mária halála. Pl. *Popuics Jozsef*.

IV. Halmágyi esperesi kerület.

Esperes: *Popu Konstantin*, körösbányai pléb.

1. Körösbánya. Al. 1853. T. bold. szűz Mária halála. Pl. *Popu Konstantin*, esp.
2. Bukaresty. Al. 1807. T. sz. Angyal udvozet. Pl. *Boticu Miklós*.
3. Kurety. T. Krisztus Urunk mennybemenetele. Pléb. *Guga Sandru*.
4. Nagy-Halmágy. Régi pléb. T. bold. szűz Mária halála. Pléb. *Birta Péter*.
5. Rudabánya. T. sz. Péter és Pál.
6. Zdrapc. R. pl. T. sz. Miklós. Pl. *Guga János*.

Hátszegi főesperesség.

I. Alsóhátszegi esperesi kerület.

1. Bajesd. Al. 1700. Temploma Mindenszentel.
2. Kernyesd. Al. 1700. Krisztus Urunk mennybemenetele. Pléb. *Barbesku Miklos*.
3. Nagy-Csula. Al. 1700. T. bold.

A LUGOSI GOR. KATH. SZÉKESÉGHYÁZ.

Márió halála. Pl. *Sybilka Péter*. 1. Korojesd. Al. 1700. T. Mindenszentek. Pl. *Bora János*. 5. Demsus. Al. 1700. T. sz. Jeremiás. Pl. *Cbetiann Péter*. 6. Alsó-Farkasdin. Al. 1700. T. Szentháromság. 7. Felső-Farkasdin. Al. 1700. T. Mindenszentek. Pl. *Romann Mózses*. 8. Hátszesel. Al. 1700. Temploma Mindenszentek. Pl. *Itul János*. 9. Hátszeg. Al. 1700. T. Szentháromság. 10. Felső-Nyiresfalva. Al. 1700. T. sz. Epifán és Germán. Fiókegyházai közül *Alsó-Nyiretfalván*, *Meszteken* és *Kékesfalván* van templom. Pléb. *Stupinean József*. Sl. *Pataky János*. 11. Macesd. Al. 1700. T. szent Tamás. 12. Poklisa. Al. 1700. T. sz. Paraszceva. Pléb. *Pogány Zsigmond*. 13. Páros-Pestere. Al. 1700. T. Szentlélek eljövetele. Pl. *Pap Mihály*. 14. Reketyefalva. Al. 1700. Egyik temploma sz. Illés, másik Krisztus Urunk mennybemenetele. Pl. *Ólteán Sofron*. 15. Fejérvíz. Al. 1700. Pl. *Mihaleszku Aron*. 16. Óralja-Boldogfalva. Al. 1779. T. Szentlélek. Pléb. *Dobrean Dénes*. 17. Stej. R. pl. T. sz. Demeter. Pléb. *Jubasiu Kornél*. 18. Alsó-Szálláspataka. Al. 1700. T. sz. György. 19. Felső-Szálláspataka. Al. 1700. Templ. sz. Atanáz és Cirill. 20. Serély. Al. 1700. T. Szentháromság. Pl. *Suciu Benő*. 21. Alsó-Szilvás. Al. 1700. T. sz. Miklós. Pl. *Nandra László*. 22. Felső-Szilvás. Al. 1700. T. sz. Péter és Pál. Pl. *Nandra Péter*. 23. Váralja. Al. 1700. T. sz. Miklós. Pl. *Cetaliann Vazul*. 24. Totesd. Al. 1700. T. Szentlélek. Pl. *Ilca Mózses*. 25. Tustya. Al. 1700. T. Szentháromság. Pl. *Tusceann Teofil*. 26. Valióra. Régi pléb. T. Szentlélek. Pléb. *Simonetti Szilviusz*.

II. Zsilvölgyi esperesi kerület. Esperes: *Radicu István*, petrozsényi pléb.

1. Nagy-Baár. R. pl. T. Szentlélek. Pl. *Voimu Péter*. 2. Kimpulu-Nyág. Al. 1854. T. sz. Gábor és Mihály. Pl. *Stanciu Szilárd*. Sl. *Berinde István*. 3. Korojesd. R. pl. T. sz. Gábor és sz. Mihály. Pl. *Todorann Miklós*. 4. Galác. R. pl. T. az Angvái üdvözlet. Pl. *Suciu János*. 5. Iszkrony. R. pl. T. sz. Gábor és Mihály. Pl. *Burlecu Péter*. 6. Mező-Livádia. Al. 1700. T. sz. György. Pl. *Vladislav Zsigmond*. 7. Lupény. R. pl. Pl. *Bologa Atanáz*. 8. Merisor. R. pl. T. bold. szüz Mária halála, más temploma sz. Péter és Pál. Pl. *Saturnu Izidor*. 9. Párosény. R. pl. T. sz. Tamás. Pl. *Tódor György*. 10. Petrozsény. T. Szentlélek. Pléb. *Radicu István*, esp. 11. Petrosz. R. pl. T. Krisztus Urunk mennybemenetele. *Krivúdia* fiókegyházában templom. Pl. ifj. *Bora János*. 12. Ponor. R. pl. T. Szentlélek. Pl. *Chirián Lázár*. 13. Puj. Al. 1700. T. sz. György. Pl. *Bocanicu János*. 14. Borbátvíz. Régi pl. T. Szentlélek. Pl. *Draghicu Elek*. 15. Urikány és Hubicsény. R. pl. Templomai: Krisztus Urunk mennybemenetele és sz. Mihály és Gábor. Pl. *Zugrav Miklós*. 16. Farkaspatak. R. pl. T. Krisztus Urunk szineváltozása. Pl. *Voimu Miklós*.

III. Várhelyi esperesi kerület. Esperes: *Bocatin Ábel*, várhelyi pl.

1. Alsó-Boncár. R. pl. T. sz. Illés. Pl. *Raca Romulusz*. 2. Felső-Boncár. T. sz. Illés. Pl. *Bociacu András*. 3. Bukova. R. pl. T. sz. Demeter. Pl. *Bora Jusztin*. 4. Klopodia. T. Ker. sz. János. Pl. *Mikuleszku Jakab*. 5. Várhely. Al. 1700. Temploma 1857-ben épült. Pl. *Bocatin Ábel*, sz. sz. tan., esp. 6. Hubicza-Várhely. Al. 1812. T. sz. György. 7. Osztrovel. T. Mindenszentek. Pl. *Jubasiu Mihály*. 8. Nagy-Osztró. Al. 1700. T. Szentlélek. Pl. *Csáky Péter*. 9. Paucsinesd. T. Krisztus Urunk mennybemenetele. Pl. *Tiarina Jusztin*. 10. Nagy-Pestény. Al. 1700. T. Szentlélek. Pl. *Popu Sámson*. 11. Kis-Pestény. T. sz. Tivadar. Pl. *Popu Ambrus*. 12. Malomvíz. Al. 1700. T. Mindenszentek. Pléb. *Bernát Simon*. 13. Völgye. T. sz. György. Fiókegyháza: *Sibisel*. Templommal. Pl. *Popu Mihály*. 14. Zajkány. Al. 1700. T. sz. Atanáz. Fiókegyháza: *Pojen*. Templommal. Pl. *Popu Manasnes*.

A PÜSPÖRI LAK LUGOSON.

A PANNONHALMI FŐAPÁTSÁG.

A PANNONHALMI FŐAPÁTSÁG CIMERE.

GYÖRMEGYÉBEN emelkedő Pannonhalma (Mons Pannoniae) nem a római pannoniai tartománytól, hanem a hegy tövében elterülő Pannonia római községtől vette nevét; amint ezt újabb kutatások és ásások mind bizonyosabbá teszik.* Már a római uralom idején híressé lőn az által, hogy Martinus római ezredes fia, később toursi püspök a Mons Pannoniae tövében létezett másik római községben, a Sabaria Siccában született. Nagy Károly az avarok legyőzése után Pannonhalmán az Európaszerte már akkor dicsőített szent Márton tiszteletére kápolnát épített és e vidékre a morva-szlávokat telepítette. A IX. század alkonyán honalapító őseink jelentek meg Pannonia téerein. Bánhidánál vívta

Árpád a honfoglalás utolsó csatáját, melynek bevégezte után «övéivel fölmenvén szent Márton hegyére, midőn gyönyörű változatosságban látta a vidéket, szíve eltelt nagy örömmel, nemes érzelmekkel». (Anonymus.) Ez esemény megörökítésére épült az ezredéves ünnepségek során a hármaskút középső, a legkimagaslóbb pontján országos költségen *egy kupolás emlékmű*, melynek betetőzését képezi az a szent korona, melyet első magyar királyunknak hozott a római pápától az első pannonhalmi apát.

Amint az állam-alkotás befejezését képezte az a tény, hogy szent István nemzetével a keresztény hitre tért és Pannonhalmán az akkor legnépszerűbb papokat, a szent Benedek-rendi szerzeteseket telepítette; úgy 1001-ben kiállított alapító-oklevelével bevégzi az atyjától megkezdett munkát s a templomot és monostort sok kiváltsággal és földi javakkal gazdagon ellátja.

Akár Anasztáz, akár Asztrik volt ezen anya-monostor első apátjának neve, annyi bizonyos, hogy Pannonhalma első lakói külföldről jött bencések valának.

A pannonhalmi főiskola volt az első hazánkban, mely jeles szónokokat és írókat képez. Innen szedte szent István, mint az általános történetben kifejtettük, első püspökeit. Pannonhalma első apátját küldi Rómába, hogy a pápától királyi hatalmának elismerését megnyerje és koronát kérjen.

Szent István halála után Vatha lázadása különösen a hittérítő bencések ellen irányult, kiknek apátságát Pannonhalmán teljesen elpusztította. Föléledését I. Endre, I. Béla, Salamon és Gejza ismét hatalmasan elősegítették; szent László alatt pedig a monostor visszanyerte régi fényét.

Rövid virágzás után a monostor tüzvész martaléka lőn, de Dávid apát a templommal együtt újjáépítette. A Pannonhalma iránt nyilvánult kegyelet azonban nemsokára tünedezni kezdett, mivel az Istvánok, Imre és Endre egymáselleni tusái megingatván a személy- és vagyon-

* Dr. Récese: Viktor «Pannonhalma tövében elterülő, Pannonia római község és legújabb ásásaim». Arch. Értesítő 1897. évf. júniusi szám.

hatalomságot, a sz. hegy lakoi könyv helyett kardot forgattak, katonákat toborzottak és tartottak. Az emiatt meglazult papi fegyelmet egy erőteljes kormányzó kéz ismét helyreállította Uros vagy Uriás apát személyében. A küzdelemből diadalmasan kibontakozott II. Endre királyt Uriás apát a Szentföldre követte, honnan visszatérvén, újjáépíttette a főmonostort.

A tatárhad elől Pannonhalma alá menekülő IV. Béla királynak 800 márka ezüstöt kölcsönzött Uros apát. Ugyanakkor a szerzetesek erős kőfallal erősítették meg várszerű monostorukat. A királyt üldöző vad esorda ugyan hiába ostromolta meg Pannonhalmát, de azért nagy kárt tett benne. A visszatért király gazdagon megajándékozta a monostort, a rend által épített Szigliget-vár megváltására balaton-melléki falvakat adományozott neki és jobbágynak kiváltságokat biztosított.

Az Anjouk korát követő időkben a monostor fénye is megint halványulni kezdett. Zsigmond király 1393-ban kiadott okiratában a bencéseket még minden tekintetben példásaknak

A PANNONHALMI FŐAPÁTSÁG.

mondja. Nemsokára azonban apátok helyett kormányzók (gubernatores) és helytartók (administratores) állottak a monostor élén s ezzel a hitélet le hanyatlott.

A politikai ügyekben gondatlan II. Ulászló szokatlan erélyvel fogott a szerzetesi élet újjáalakításához. *Tholnay Mátét*, a kancellária jegyzőjét nevezte ki pannonhalmi apáttá és a magyarországi összes bencés apátságok *főapátjává* és őhajának megvalósítását a pápánál is megsürgette.

X. Leo 1514-ben kelt bullájában az előbbi pápák és királyoktól (1001–1514) adott kiváltságokat mind megerősíti, a pannonhalmi apátságot *főapátsággá*, ennek apátját pedig az összes magyar bencés monostorok *főapátjává* és *primásává* emeli; Magyarország érsekei és püspökei joghatósága alól kivonja s *közvetlenül* a római szentszékek veti alá és *főpásztori* joghatósággal látja el. Ennek alapján Tholnay főapát Pannonhalmára hívta össze a bencés apátokat és a rendi fegyelem újjászervezésén fáradozott, még pedig sikerrel. De nemsokára a nemzettel együtt a főapátságot is megrendítette a mohácsi vész.

Ezután Pannonhalma állapota nem volt más lassú haldoklásnál. Várnagyok gondjaira birták, kik a főapátság jövedelmeit a Zápolya ellen viselt háborúk szükségleteire fordították. 1593-ban Hasszán 3000 emberrel Pannonhalmára rontott és Baranyai Pál főapát hősiei védelme dacára az ősi monostor tornyaira a félhold kitüzetett. A törökök újra megerősítették a várat, de 1597-ben Miksa főherceg emberei visszafoglalták. Csak 1638-ban tértek vissza a szerzetesek és *Pálffy Mátyás* főapáttal élükön ismét a tudományok műveléséhez fogtak.

WÁGNER LŐRINC,
dömölki bencés-apat.

Az 1687-iki országgyűlésre a főmonostor perjele és alperjele ment el a rend jogainak védelmére. Credenationalis levelükön fordul elő első ízben a főapátság mai pecsétje öt szívvvel és «pax» jelszóval. *Magger Placid*, kit a konvent ekkor kért a királytól főapátul, az elnéptelenedett főapátsági helységeket ellátta lelkészekkel és tanítókkal. Kormányára alatt (1647–1665) nagyban művelték a rendtársak a tudományt, amint a könyvtárban nyomtatásban is meglevő és megvitatott tételek is bizonyítják.

Geney Egyed főapát idejében 1683. Kara Musztafa nagyvezér serege a nagy költséggel helyreállított várat, monostort és templomot fölgyújtotta.

Az 1687-ik évi országgyűlésen a Karok és Rendek a bencések elidegenített apátságainak visszaállítását követelték. *Simoncsics Gellért* főapát akkor 58 bencés apátság fölélesztését követelte. Mivel azonban ezeket a főapátság visszaváltani nem volt képes, a megváltási jogot átengedte külföldi bencés apátságoknak, így került a tihanyi, zalavári és telki apátság idegen kézre. A tihanyi apátságot csak 1716-ban sikerült *Göncz* főapátnak 20.000 frton az altenburgi bencésektől visszaszerezni; a telki apátságot pedig «a tudománya miatt irigylésre méltó», *Vohlfart* főmonostori hittanárta ruházta.

Új korszakot alkotott Pannonhalmán a Rákóczi pártbeli kuruc katonából alázatos szerzetessé lett *Sajghó Benedek* főapát. A rend növendékeit Rómában, a nagyszombati és salzburgi egyetemeken képezte. A pannonhalmi főiskolát oly magas színvonalra emelte, hogy a főmonostor nem egyszer adott theol. tanárokat a győri egyházmegyének is.

Sajghó Benedek főapátnak köszöni Pannonhalma egyik építészeti remekét, a merész nagybolthajtású ebédlő-termet, a barokkizlésnek egyik legszebb emlékét hazánkban.

Mária Terézia kitüntető szeretettel viseltetett Pannonhalmára; ennek főapátját és utódjait 1770-ben az ország mágnásai sorába iktatta. 1775-ben személyes látogatásával róttá le tiszteletét a szent-hegy iránt.

II. József 1786. nov. 14-én kelt rendeletével a többi birtokos-renddel együtt a pannonhalmi szent Benedek-rendet mint különösen hazafias érzelműt is eltörölte, épen akkor, mikor az előbb eltörölt jezsuiták helyett a komáromi gimnáziumban a tanítást átvette.

Csak Ferenc király állította vissza a bencés rendet 1802. év ápr. 25-iki rendeletével. E rendelet értelmében a rend áll a pannonhalmi főapátságból, a tihanyi, bakonybéli és dömölki főapátságokból; a szerzet köteles a következő tíz gimnáziumot: Pozsony, Győr, Pécs, Székes-Fehérvár, Nagyszombat, Kőszeg, Komárom, Esztergom és Pápa tanárokkal és 21 helységet lelkészekkel ellátni.

Novák Krizosztom pécsi főigazgatót főapáttá tették és 32 életben maradt bencéssel, nagyszámú egyházi és világi főúr jelenlétében, *Kollonics László* kalocsai érsek mint biztos nagy ünnepélylyel vezette be az ősi monostor jogaiba. Szervezkedés közben a fehérvári és pécsi főgimnáziumot a zirciek vették át, minék fejében a bencések a pozsonyi és győri jogakadémiákon a böleseleti fakultást vállalták el.

ILLMÓKER ÖSPALY,
tihanyi apát.

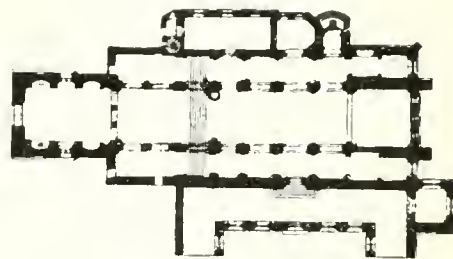

DR. RECSEY VIKTOR,

szent Benedek-rendi áldozópap, fokonvtartó,
a jelen mű megírásában munkatárs, Pannon-
halma.

Kovács Tamás főapát alatt épült 1830-ban a századokra szánt hatalmas torony és 1831-ben a nagyszerű könyvtári épületszárny. Ekkor alakult *Guzsics Izidor* apát vezetése alatt Bakonybélben a tanárképző-intézet.

A kiegyezés után a magyar tanárok itthon való kiképzetésére irányulván minden törekvés, *dr. Kruesz Krisztofi* akkori főapát beszüntette a rendi növendékeknek külföldön való kiképzetését és 1870-ben Pannonhalmán tanárképző-intézetet szervezett. Ő építtette újra a székesegyházat, melynek felszentelésén *József főherceg* képviselte a királyt és hangsúlyozta, mily hálás tanítványa ő a bencés rendnek, mert *dr. Rómer Flórisban* tanárját tiszteli: fiait is bencések tanítására bizta. *Dr. Kruesz* volt az első

A PANNONHALMI FŐAPÁTSÁGI TEMPLOM
ALAPRAJZA.

bencés főapát, ki valóságos b. titkos tanácsos lőn. Matta kezdődött a *szaldapáti apátság*nak a főapátsághoz való visszacsatolási ügyének tárgyalása, melyet *Vaszary Kólos* fejezett be. Ennek személyében pedig a királyi kegyelem Pannonhalmát a legnagyobb kitüntetésben részesítette, midőn az ország hercegprimásává tette. Pannonhalma tudományos és tanítási ügyének magas színvonalra emelésén most *Febér Ipoly* főapát fáradozik.

A pannonhalmi bencések között jelenleg 8 hittudományi, 18 bölcsélettudományi doktor és 101 okleveles főgimnáziumi tanár van. Pannonhalmán van a rendnek négy tanfolyamból álló *tanárképző főiskolája*, melyen 15 tanár tanít. Ezzel az intézettel párhuzamos a *theológiai főiskola* 4 tanárral.

A PANNONHALMI FŐAPÁTSÁG EBEDLŐTERME.

DR. FEHÉR IPOLY.
PANNONHALMI FŐAPÁT.

DR. FEHÉR IPOLY, PANNONHALMI FŐAPÁT.

DR. FEHÉR IPOLY pannonhalmi főapát szül. Visken 1842 április 11-én. A jeles tanuló 1858. év szept. 8-án vétette föl magát a pannonhalmi szent Benedek-rend kebelébe, hol 1863 máj. 26-án szerzetesi fogadalmat tett. Miután a pannonhalmi tanárképző-intézetben főiskolai tanulmányait is lényes eredménnyel végezte, 1865 szept. 24-én áldozópappá szentelték, a budapesti tudományegyetemen pedig tanárképesítő oklevelet nyervén, azonnal kinevezetett Pannonhalmára a fizika és matematika tanárának. Ekkor írta meg «Kísérleti természettan»-t, a «Vegytan alapvonalai»-t és a «Vegytan rövid vázlat»-t.

Midőn a magyar természetvizsgálók XVII. nagygyűlésük elnökévé *Kruesz* Jón, akkor *Fehér Ipoly* mint a tudós-társaság titkára szerkesztette az évkönyvet és a 674 lapra terjedő, tartalmas «Györmegye és város leírása»-t. Az alig tízéves tanárt 1874-ben az esztergomi főgimnázium igazgatójává tették. Rövid idő alatt annyira emelte a főgimnázium szellemi színvonalát, hogy a főigazgató azt jelenthette Trefort miniszternek: a főváros szomszédságában van egy igazgató, kihez fogható az egész kerületben nincs. A miniszter előterjesztésére 1881-ben a Ferenc József-renddel tüntették ki, 1882-ben pedig kinevezette kir. főigazgatónak Szegedre.

Ő az általa vezetett középiskolák közül különösen a községeket szervezte újra. Az összes iskolakönyveket beszolgáltatta magának és gondosan tanulmányozta, úgy, hogy minden tantárgyhoz szakszerűen hozzászólhatott. A szerb nemzetiségi igazgatókat nem tűrte és minden magyarellenes könyvet és térképet az iskolából kiküszöbölt.

Sokszoros tanulmányútja mellett a közoktatási miniszter megbízásából 1885-ben a bajor közoktatás tanulmányozása végett beutazta Bajorországot, mely tapasztalatait «A bajor középiskolák szervezete» cím alatt kimerítő munkában ismertette. Svédországot és Norvégiát szintén közoktatási célokból 1887-ben járta be. Szerbiában és Bulgáriában ismét a közoktatási kormány megbízásából 1889-ben tanulmányozta a közoktatásügyet. Itt szerzett tapasztalatait «Szerbia középiskolái» címen írta meg. Ezen jóindulatú méltatásért a szent Száva-rend középkeresztjével tüntette ki a szerb király.

Midőn *Füszary Kolos* főapátot a királyi kegy az ország első főpapi székébe emelte, utódjává a pannonhalmi szent Benedek-rend *Fehér Ipolyt* választotta meg. A három rendi jelölt közül a kir. kinevezés 1892 március 18-án *Fehér Ipolyt* érte, 1892 június 5-én iktatták be Pannonhalmán.

Hogy a lefolyt évtized alatt mit tett Pannonhalmán és az egész rend szervezetében, mennyire emelte a főiskolát, mit tett a gimnáziumok és népiskolák érdekében, hogyan fáradozott a plébániák ügyeinek rendezése körül, plébániái templomok kegyuri fontartása körül, a rendi gazdálkodás intenzívebbé tétele érdekében, arról csak az tud, aki fáradhatatlan buzgalmának közvetlen tanúja Pannonhalmán. Az esztergomi főgimnáziumot és a pápai gimnáziumot újra építtette, a komáromi és kőszegi gimnázium újjáépítését előkészítette. Rendezte a nagyjelentőségű

1870-ban király-alapítvány jogi kérdését, mely a múlt század eleje óta összekuszálódott. Az orsz. oktatási tanács elnökségére szintén őt választotta meg a kormány. Az ő jelentőséges kormányzása alatt érte a bencés rend hazai lételének 900 éves jubileumát, melynek emlékeül egy nagyobbabású történeti monográfia megírására buzdította a rend tagjait. E 12 kötetre tervezett munka első kötete már elhagyta a sajtót, mely a rend áldozatkészségének fényes bizonyítéka. Ujabbban *Véber Ipolyt* a II. osztályu vaskorona-rend lovagjává avatta a királyi kegy, a m. tud. akadémia tiszteletbeli tagjává tette és a m. tud. egyetem a magyar állam ezredik évfordulója alkalmából a hittudományok tiszteletbeli tudorává avatta.

A PANNONHALMI FŐAPÁTSÁG KORMÁNYZATA.

A pannonhalmi főapátság alá négy apátság: a bakonybéli, zalavári, tihanyi és dömölki (kiscelli) tartozik; nemkülönbön 13 plébánia; de vezetése alatt áll összesen 26 plébánia, 3 fő- és 3 kisgimnázium. A rend kegyurasága alá 35 község tartozik.

A főmonostori perjel *Kröllér Miksa*, a pannonhalmi országos levéltár őre, szentszéki tanácsos, az irtalmás-nének gyórszentmártoni társházának igazgatója. Főapáti helyettes és fő ügyhallgató *Borbély Kornél*, a hittudományok licenciátusa. Alperjel *Vojnits Döme*, a főapáti egyházkerület esperese, a pannonhalmi főiskola igazgatója, szentszéki tanácsos. Novíciusok mestere *Morocz Emilián*, a papnevelő-intézet tanulmányi felügyelője és lelkiigazgatója, szentszéki tanácsos. A novíciusok másodmestere dr. *Öcsényi Anzelm*. A központi könyvtár őre dr. *Rései Viktor*, egyszersmind a főmonostori érem- és régiséggyűjtemény őre, az Orsz. Múzeum- és Könyvtár-Bizottság tagja, a római Archeologiai Akadémia levelező-, az atheni Archeologiai-Társulat külső tagja, a Szent-István-Társulat Tud. és Irod. Osztálya és a M. Tud. Akadémia bizottsági tagja. Számos történelmi és archeologiai munkát írt. A levéltár őre dr. *Erdélyi László*, a rend monografusa.

A főapátsági főiskola tanári kara: Igazgató *Vojnits Döme*. Theol. tanárok: dr. *Öcsényi Anzelm*, szentszéki tan., dr. *Hajdu Tibor*, szentszéki tan., a Szent-István-Társulat Tud. és Irod. Osztálya tagja, dr. *Szinek Izidor*, a «Szent Gellért» ifjúsági hitszónoklati folyóirat szerkesztője, dr. *Schermann Eged*.

A középiskolai tanárképző tanárai: *Palatin Gergely*, dr. *Zoltvány Irén*, *Malatin Gottbárd*, dr. *Bödiss Jusztin*, *Jándi Bernardin*, dr. *Várkonyi Odilo* †, dr. *Erdélyi László*, *Sörös Pongrác*. Ezenkívül a gimnáziumi tanfolyamon tanítanak még: *Bozmánszky Gyárfás*, *Ányos Arisztid*.

Főapáti titkár: dr. *Kardos Cselesztin*.

A székesegyház őre: dr. *Szinek Izidor*. Lelkész *Gyulai Rudolf*.

A főapátsági javak kezelő kormánya: *Kröllér Miksa*, *Bierbauer Lipót*, *Pallos Kajetan*, központi számvevő. Kerületi kormányzók: *Ollinger Alkuin*, a Ferenc József-rend lovagja, *Bierbauer Lipót*, *László Boldizsár*. A székház gazdája *Csapó Antonin*.

A rend összes személyzetének száma 198; ezek közül áldozópap 157. A joghatósága alá tartozó egyházterület híveinek száma 25.186.

A pannonhalmi székesegyház.

A pannonhalmi épületek legrégebbi része a főoltár alatti úgynevezett *kripta* vagy altemplom. Ennek helyén épült a hagyomány szerint Pannonhalmán az első keresztény templom.

Uriás apát, ki II. Endrét a kereszties háborúba követte, hazatérvén, elhamvasztva találta templomát és 1219-től 1225-ig román-gót átmeneti izlésben újjá építtette. A templom akkori építkezése képezi nagyjában a mai templom alakját.

A székesegyház történetének újabb korszaka a XV. század végére esik, mikor a középső hajót fölemelték és a két oldalhajót a főhajó végeig meghosszabbították. Ez tisztán eszthetikai szempontból történt. Ekkor épült újra a késői esücsíves izlést mutató keresztfolyosó, mely a főmonostori templomnak mintegy kiegészítő része. 1567-ben nagy tűzvész rongálta meg. 1594-ben Szinán pása elfoglalta a monostort, de 1597-ben visszafoglalták és Pálffy Miklós nagy buzgalmat fejtett ki templomának restaurálásában, melynek székesegyházi jellege a főapát főpásztori joghatóságának mindinkább való kidomborodásával szintén érvényre jutott.

1683-ban Kara Mustafa serege a templomot ismét fölgyújtotta, de úgylátszik csak a tetőzete hamvadt el, mert újra való fölszenteléséről nincs tudomásunk. Ekkor történhetett a templom első bevakoltatása és izléstelen meszeltetése is. Azóta is többször rongált az izléstelen kor a templomon. Dr. *Kruesz Kriosztom* pannonhalmi főapát azonban Ipolyi Arnolddal értekezvén, *Storno Ferenc* műépítőt megbízta a pannonhalmi székesegyház restaurálásával, aki azt 1875-ben be is végezte.

A restaurálás minden tekintetben sikerültnek mondható. Mai alakjában a székesegyház román-gót átmeneti izlésben épült; támoszloprendszerrel, három hajóval kereszthajó nélkül s egyenesen záródó szentélyvel bír. Méretei arányosak. Talaja négy fokozatban emelkedik a szentély felé és ez emelőleg hat a szemléllőre is. A torony alá eső előcsarnokból két lépcsőn a magasabb régi hajórészbe és tízenöt lépcsőn a kripta fölött emelkedő szentélybe jutunk.

A szentélynek eredetileg keresztboltozata volt, de ezt a XV. században magasabb csillagerincezetű boltozattal cserélték föl. A diadalív (arco trionfale) mérsékelt csücsívet alkot. A székesegyházat három hajóra osztó pillérek több oszlopból vannak összetéve s átmetszetükben általán keresztalakot mutatnak. A pillérek ékítményei oly érdekes eltéréseket tüntetnek föl, hogy egyik sem egyezik a másikkal. Az oszloptalapzat *attikai*. Az oszlopfők levélékítményei is a legnagyobb változatosságot mutatják. Beesések a templom fallfestményei is.

A szentély fő díszét a mennyezetes, ú. n. ciborium-oltár teszi. Négy vörös-salzburgi márványoszlopon nyugszik a libanoni cédrusfából faragott mennyezet. Nevezetes részlete a templomnak a sz. Benedek- és a szűz Mária-kápolna, valamint az altemplom. Ezt hat szabadon álló oszlop három egyenlo hajóra osztja. Az oszlopoknál figyelemreméltó a vállkőnek, oszlopfőnek és oszloptalpnak nvoleszögű alakítása; míg maga a törzs hengeralakú és átmérőjét egész emelkedésében megtartja. A boltgerincek *tompa* csücsíveket alkotnak, mi a román izlésből a gótba való átmenetre utal. Az altemplomot egy századnál is régibbnek kell tartanunk a felsőnél. Egyik főnevezetessége az altemplomnak az oltárral szemben levő vörös márvány fülke, melyet a hagyomány szent István székének tart. A kripta, mint a fölötte levő szentély, három ablaku, melyeken az üvegfestésű oroszlán, hal és galamb, a három isteni személyt jelképezi.

A székesegyházból a renaissance izlésű, porta speciosán át jutunk a díszes keresztfolvosóra.

A keresztfolvosó, mely egyetlen hazánkban, már a XV. századból származik és 1885-ben renoválták *Uasary Kolos* főapát alatt. A gazdag tagozású csillagboltozat és az íveket tartó támkövek és torzalakok változatossága valóban kiváló figyelemre méltó. A stilizált kőbélletű, széles gót ablakok üvegfestményei a Megváltó szentvándésének 14 stációját teszik szemlélhetővé.

A központi könyvtár, levéltár és gyűjtemények.

A bencések rendi alapszabályai szerint minden monostornak könyvtárral kell bírnia. Hazánkban szent István királyunk megalapítván az első bencés apátságot Pannonhalmán, alapját vetette meg az első hazai könyvtárnak is. Ez a főapátság régi oklevelével is igazolható.

A főapátsági levéltár legnagyobb kincsét, az egyetlen hazai chartulariumot, melynek régóta «Liber Ruber» a neve, a XIII. század végén írták Pannonhalmán; ez az apátság okleveleinek egykorú másolatait tartalmazza 1235-ig. Ez a fennmaradt emlék; valamint az ugyanazon időből származó Pray-kódex, mely a deákmonostori templom számára készült, bizonyítja, hogy Pannonhalmán a szerzetesek a «stuba scriptatoriá»-ban írott könyvekkel folyton-folyvást szaporították a könyvtárt.

Az első pannonhalmi nyomtatott könyv tudomásunk szerint az a Breviárium, melyet Tholnay Máté főapát 1506-ban nyomtatott a pannonhalmi szent Benedek-rend számára.

A nyomdászat újabb termékein kívül ekkor még folyvást kézíratos munkákkal is szaporították a pannonhalmiak könyvkészletüket. Egyik valóban ékes emléke e könyvírás művészetüknek az a hártya-kódex, melyet «Evangelia et preces» címen az egyetemi könyvtár őriz.

A XVIII. század vége felé egyre nagyobb gondot fordíthatott a pannonhalmi szent Benedek-rend apátságainak könyvtáira. *Somogyi Dániel* főapát többi között 1772-ben 350 érton (akkor tekintélyes összeg) megvette Kollinovits pozsonymegyei földbirtokos halála után ennek gazdag könyvtárát.

Midőn II. József császár 1786-ban a pannonhalmi szent Benedek-rendet is fölözlatta, a könyvtárról újabb lajstromot írt össze, mely akkor 4249 kötetet tud kimutatni. A könyvek az egyetemi könyvtárba kerültek.

A rendnek 1802-ben történt visszaállításakor már csak 700 és néhány könyv került vissza Pannonhalmára, azért találkozik az ember többször a pesti egyetemi könyvtár bélyegével. Az akkor már főapáttá lett *Novák Krištof* volt könyvtárosnak a rend újjászervezésénél egyik főgondja volt újabb, gazdag és válogatott könyvgyűjtemény beszerzése.

Novák Krištof halálával 7273 munkával szaporította a központi könyvtárt, mely magán-könyvtárát még mint bakonybéli apát és főigazgató szerezte össze.

A könyvtár történetében újabb fordulatot jelez az 1822-ik év, melynek október havában a rendet kormányzó Horváth Pál tihanyi apát által egybehívott nagy káptalani gyűlés 9. pontja a jogszokást, mely szerint a rend többi könyvtára a pannonhalmival szemben alárendelt helyzetben volt, határozatilag szentesítette. A rend vidéki könyvtárainak kettős katalógust kellett vezetniök, melyek közül az egyik példányt «a központi könyvtárba» Pannonhalmára kellett beszolgáltatniök. Az elhunyt bencés tanárok könyvtárai szintén Pannonhalmára voltak szállítandók.

Horváth Pál kormányzó apát 1824 május 6-án tette le alapkövét az Engel bécsi építész tervrajza nyomán épülő új könyvtárnak, mely utóbb a Pack építészttől tervezett melléktermekkel jelentékeny módosulást szenvedett. Fényesen fölépült az országban nagyságára nézve páratlan könyvtár, tágas termeivel, kúpjáival, karzataival, múzeumaival, kép-, régiség-, érem- és természetani gyűjteményeivel. Jóniai stilben alkotott 36 oszlop emeli erkélyeit. Ivet Kleiber esetének freskói díszítik.

Igazán korszakot alkotó dr. *Czinár Mór* főkönyvtáros működése. 1843—1867-ig mint tényleges könyvtáros előregedvén, 1868—1874-ig mint könyvtári felügyelő működött Pannonhalmán. Nevezetes könyvtárosok voltak még *Szeder Fábán* és *Czuczor Gergely*.

A könyvtár mostani rendezésének Kuncze Leó vetette meg alapját s ha, Czinárról mondhatta valaki, hogy «emberfölötti» munkát végzett, úgy bizonyára Kunczere is alkalmazható ez. Ő egymaga a rend tanárjelöltjeinek segítségével az egész óriási munkát néhány év alatt elvégezte. Ekkor már 100.000 kötetre szaporodott a könyvtár. A gyöngye szervezetű Kuncze testben-lélemben megtörve, kénytelen volt bucsút venni kedves könyvtárától.

A cédula-katalógust az 1879-ben könyvtárossá kinevezett *Halbik Ciprián*, most tihanyi apát létesítette.

Apáta tisztelet kinevezése után dr. *Récsi Viktor* vette át a könyvtárt, aki feltározta. A könyvtár jelenleg 6.000 kötetnél többet foglal magában. A könyvtár mellett becses gyűjteménye a főapátságnak a kincs- és régiségtár, valamint a levéltár.

A levéltár. Pannonhalmán kétféle levéltárt kell megkülönböztetni. A főapátsági vagy rendi, mely főként Apád-házi királyainktól kiállított egykorú diplomákban igen gazdag és a másik országos vagy helyi levéltár, mely magzatos neve dacára kisebb jelentőségű és csak egyes családok neimesi leveleit tartalmazza.

A pannonhalmi rendi levéltár 5 darab diplomát rejt a XI. századból, 24 darabot a XII. századból, 11 darabot a XIII. századból, 3721 darabot a XIV., 442 darabot a XV. és 448 darabot a XVI. századból. Legértékesebb az a 29 diploma, mely a XI. és XII. századból való, mivel az egész országban ezen korból összesen csak 60 darab ismeretes és ez összeg fele Pannonhalmán van. Legértékesebb kincse szent István alapító-, illetőleg kiváltságlevele, melyet drágaköves aranyozott tartóban a főapát őriz a lakosztályán levő kincstárban.

A fiókapátságok.

Bakonybél.

A szent Móriról nevezett bakonybéli apátságot sz. Gunter, Gizella királyné rokona alapította. Itt tartózkodott sz. Gellért is püspökké való kinevezése előtt s innen is választott munkatársakat, mint azt élete történetéből tudjuk. Az apátság a XIII. században már hiteleshely kiváltságával bírt. A kolostor a XVI. század elején, több viszontagságot szenvedvén, az apáton kívül már néptelen volt, de Mihály apát II. Ulászló parancsára kénytelen volt azt újra benépesíteni. Ugyancsak II. Ulászló az apátság kegyúri jogát a pannonhalmi főapátságnak adományozta; 1512-ben Jakab apátot már a főapát nevezte ki. A török hódoltság alatt tönkre ment, de 1665-ben helyreállították. Jelenlegi temploma 1753—1758-ban épült. II. József eltörölte; de 1802-ben I. Ferenc ezt is helyreállította.

A konvent tagjai 1901-ben: *Sebők Arkád* perjel, aranymisés. *Fekete Tivadar*, *Winterkorn Sándor*, *Bálint Vendánt*, *Vomasits Odo*, dr. *Kemény Kolumbán*.

A zalavári apátság.

A sz. Adorjánról nevezett zalavári apátságot sz. István azon a helyen alapította, ahol a szláv keresztényeknek székesegyházuk volt, hol 870-ben Method szláv istentiszteletet rendszeresített. Alapítása évét 1019-re teszik. Szent László 1091-ben megerősítette az apátság kiváltságait, nemkülönben Károly Róbert, Nagy Lajos és Zsigmond is. A törökök a Balatonvidék déli részét is elpusztítván, a monostor lakói elszéledtek. Csak 1715-ben állította helyre az ausztriai göttweichi apátság, mely azonban a kolostort egészségesebb vidéken, a mai Zala-Apátiban építtette föl. Az apátság 1882-ig maradt a göttweichiak birtokában, midőn ismét sikerült a pannonhalmi szent Benedek-rendbe bekebelezni.

A konvent tagjai 1901-ben: *Füssy Tamás* perjel, aranymisés, a Ferenc József-rend lovagja, a Szent-István-Társulat volt igazgatója s annak Tud. és Irod. Osztálya tagja, a zalavári országos levéltár őre. Alperjel és jószágkormányzó dr. *Haudek Ágoston*, szentszéki tanácsos, a Szent-István-Társulat Tud. és Irod. Osztálya tagja, a Congregatio Episcoporum et Regularium consultora. *Wagenhoffer Titusz* házi lelkiatya, *Rezynek Albert*, zalaapáti lelkész, *Jerger Adorján*, *Danka Placid* könyvtáros.

Tihanyi apátság.

Alapította I. Endre király sz. Ányos püspök tiszteletére 1055-ben. Az apátságot igen sok viszontagság érte, különösen a kapzsi oligarchák birtokfoglalása miatt. 1393-ban az apátsági birtokokat már annyira elharácsolták, hogy alig bírt néhány szerzetest eltartani. A mohácsi vész után üresen maradt s a monostort várrá alakították át. A törökök kiűzetése után ismét föléledt, amennyiben 1701-ben Regondy Rajmond, altenburgi apát a császári hadi kincstártól 20.000 forintot megvette; de birtokait nem tudván visszaszerezni, 1710 után Göncz pannonhalmi főapátnak adta el a vételáron. Így az apátság ismét a magyar bencések tulajdonába jutott. A mai templomot 1730-ban kezdték ismét fölépíteni az eredeti épségében fennmaradt altemplom fölött. József császár ezt az apátságot is megszüntette; de Ferenc király 1802-ben helyreállította.

Apát *Halbik Ciprián*. Szül. 1840 júl. 6. Dákán. (Veszprémm.) Tanár volt Győrött, gimnáziumi igazgató Komáromban, 1879. könyvtáros Pannonhalmán, 1885. alperjel, 1891. perjel, apáttá kinevezték 1894. Irodalmi munkássága sokoldalú. Főbb művei: Adatok Pannonhalma multjához. Benső vonatkozások a földrajz és történelem között. Az 1809-iki Győr-Kis-Megyer táján vívott csata. Részt vesz a rend monografiájának írásában.

A konvent tagjai 1901-ben: *Sashegyi Damaszcén* perjel, *Pebám Máté* alperjel, dr. *Vurdics Ignác* házi lelkiatya, *Thamboffer Cirill* f., *Lingl Valerián*, a balatonfüredi fürdő igazgatója, *Bors Mihály*, a somogy megyei birtokok kormányzója, *Sipőcz Benedek*, tihanyi lelkész.

Dömölki apátság. (Kis-Cell.)

A jelenleg Kis-Cellen levő, bold. szűz Máriáról nevezett apátság első századairól kevés biztosat tudunk. Csak a hagyomány szerint II. Béla alapította. A birtokában levő csodatevő szűz Mária-szoborról már a XV. században

is megemlékeznek. E szobrot a törökök elől a pannonhalmi főapátság deaki birtokára szállították. Sajghó Benedek főapát (1722–1768) Koptik Ottót, a stájerországi sz. Lambert apátság tagját nevezvén ki dömölki apáttá, ez elhozta a mária-celli szűz Mária-kép mását és számára 1739-ben kápolnát építtetett a pördömölki legelőn. Ezzel vetette meg alapját Kis-Cellnek. Ennek helyébe emelte gróf Erdődy György a mai bucsujáró templomot s az új monostort is e templom mellé építtették.

Apát dr. *Wagner Lőrinc*.

A konvent tagjai 1901-ben: *Jagicza Lajos* perjel, jóságkormányzó, *Füzesi Paulin* alperjel, aranyvisező, *Gulyás Elek*, szentszéki tanácsos, *Szentimrei Márton*, *Labach Berthold*, szentszéki tag, házi lelkiatya, *Seredi Marcell* f., *Grätzer Pius*, kiscelli lelkész.

A főapátság joghatósága alatt álló plébániák.

1. **Győr-Szent-Márton.** (Győr vm.) Eredete 997. Temploma a székesegyház. Ezenkívül Pannonhalmán Nagyboldogasszony temploma és a Fájdalmas Szűz kápolnája. A mezőváros temploma bold. szűz Mária bemutatása. Ujjá ép. 1880. Adm. *Gyulai Rudolf*.

2. **Bársonyos.** (Veszprém vm.) Al. 1753. Temploma bold. szűz Mária szeplőtelen fogantatása. Admin. *Bakonyvári Ildefonz*.

3. **Csanak.** (Győr vm.) Al. 1787. Temploma sz. Kereszt fölmagaszt. Adm. *Epölyi Mainrad*.

4. **Deáki.** (Pozsony vm.) Al. a XI. században. Temploma Nagyboldogasszony. Adm. dr. *Hargha Samu*, római arkasz, szentszéki tan.

5. **Füss.** (Komárom vm.) Régi pl. Temploma sz. Benedek apát. Adm. *Schulz Vendel*.

6. **Lázi.** (Veszprém vm.) Ujjá al. 1727. Temploma sz. Katalin. Adm. *Röss Mór*.

7. **Nyalka.** (Győr vm.) Ujjá al. 1817. Temploma bold. szűz Mária születése (1872). Adm. *Tolb Ince*.

8. **Péterd.** (Veszprém vm.) Al. 1840. Temploma sz. Péter és Pál. Ugyanitt sz. Rókus kápolnája. Admin. *Lászlófi Kamill*.

9. **Ravazd.** (XI. sz.) Temploma sz. Márton. Tarján pusztán sz. Benedek kápolnája. Adm. *Barna Albanáz*.

10. **Szent-Iván.** (Győr vm.) Régi pl. Temploma Ker. sz. János. *Véneken* szent János, *Kis-Magyar* pusztán sz. Anna kápolnája. Adm. *Németh Vilmos*.

11. **Tárkány.** (Komárom vm.) Ujjá al. 1734. Temploma sz. László. Adm. *Horváth Mátyás*.

12. **Tényő.** (Győr vm.) Régi pl. Temploma Sarlósboldogasszony. Adm. *Beck Julián*.

13. **Varsány.** (XI. sz.) Temploma sz. Adalbert. Ujjá ép. 1884. Adm. *Mesterházi Imre*.

A főapátság egyházterületéhez tartozik, de a szomszéd egyházmegyék plébániájához van csatolva Dénesd (Pozsony vm.), Tömörd p. és Kis-Csanak p. (Komárom vm.).

1. **Esztergomi székház és főgimnázium.** Házf. és ig.: *Hollósi Rupert*. Tanárok: *Panghy Özséb*, *Schedl Arnulf*, *Csikász Villihald*, *Borosay Dávid*, *Rózsa Vítál*, *Bárdos Remig*, *Bausz Detre*, *Kovács Vidor*, *Hoblmuth József*, *Mészényi Lambert*, *Dombay Nárcisz*, *Varsányi Román*, *Agatsin Gyula*, *Vidóczy Asztrik*.

2. **Győri székház és főgimnázium.** Házf. és ig.: *Acsay Ferenc*. Tanárok: *Hanniker Timót*, *Kisfaludi Tóbiás*, *Osztovcics Gellért*, *Németh Regináld*, *Récsy Farkas*, *Perényi Otmár*, *Saly Bruno*, *Tell Anasztáz*, *Németh Ambrus*, *Leudvai Hugó*, *Szakács Béla*, *Börzsönyi Arnold*, *Kemény Fülöp*, *Molnár Szulpic*, *Ruzsicska Aurél*, a székház gazdája. Hitsz.: *Strommer Viktorin*.

3. **Soproni székház és főgimnázium.** Házf. és a székház gazd.: *Löskay Fidél*. Igazgató: *Gallik Oszvald*. Tanárok: *Rácz Endre*, *Schurmann Szörény*, *Luncz Alajos*, *Császár Kilián*, *Darvas Orbán*, dr. *Török Veremund*, *Pacher Donát*, *Tibanyi Miklós*, *Szilágyi Oszkár*, dr. *Hetyei Modeszt*, *Horváth Flóris*, *Rozner Teobald*, *Gácsér Kalazant*. Hitsz.: *Benyák Ottó*.

4. **Kőszegi székház és kispimnázium.** Házf. és ig.: dr. *Mázy Engelbert*. Tanárok: *Freh Alfonz*, házi lelkiatya, *Simon Tádé*, *Molnár Béla*, *Hofbauer Konstantin*, *Högyészai Amand*, *Vörös Balduin*, *Kiss Szerafin*, *Kocsis Lénárd*.

5. **Pápai székház és kispimnázium.** Házf.: *Osovicsky Kázmér*. Igazg.: *Pető Menyhért*. Tanárok: *Novák Ede*, nyug., *Stanits Fulgent*, dr. *Horváth Cézár*, *Prikkel Mária*, *Bán Guilbert János*, *Seredi Dénes*, *Szekeress Bonaventura*.

6. **Komáromi székház és kispimnázium.** Házf. és ig.: *Horváth Kristóf*. Tanárok: *Gidró Bonifác*, *Laki Benno*, *Székely Damáz*, *Hevesy Bernát*, *Hajós Benő*, *Molnár Ervin*, *Jeney Ernő* nyug., *Tibanyi Gábor*.

Budapesten vannak: dr. *Bita Dezső*, a budapesti tud. egyet. hittud. tanára, *Franciscs Norbert*, budapest-kerületi főigazgató, *Terlanday Emil*.

A PÁLOS-REND.

PALOSOK rendje magyar földből nőtt, e hon nevelte, Rómában és mindenütt, hova később kiterjedt, tisztán magyar rendnek tartották. 1215 a kiinduló pont, hol sz. Pál követői az első kolostort kapják. Ez Patach Bertalan pécsi püspök alapítványa, ki az egyházmegyéje területén szétszórtan élő szerzeteseket összegyűjti s még határozatlan formában az együttélésre utalja. Anyagilag is segíti a kolostort, Achilles pedig, Bertalan püspök utódja, folytatja a megkezdett szent ügyet. 1252-ben már Fratres Ordinis S. Pauli néven szerepelnek. 1250-ben már a második kolostort alapítják, a sz. Kereszt-ről nevezett pilisi kolostort. Alapítója b. Özséb, volt esztergomi kanonok, ki a tatárjárás után méltóságát a remeteélettel váltja föl.

Özséb érzi, hogy e tisztán magyar rend magyar talajon nagyra hivatott. Ez vezeti arra a gondolatra, hogy a fejlődő rendre a pápa áldását, megerősítését is kikérje, annál is inkább, mert a lateráni zsinat egyik határozata szerint új szerzet csak pápai engedéllyel alapítható. Rómába indul tehát, hol Aquinói sz. Tamás pártolásával IV. Orbán pápa kedvezően fogadja a szép eszmét s Pál veszprémi püspököt utasítja, hogy a rendet vizsgálja meg s véleményét Rómába küldje. Hogy pedig életerős az elültetett palánta, az új hét kolostor mutatja, amelyek közül nevezetesebbek az örményesi, badaacsonyi, bakonyi és keőkuthi rendház. Az új provinciális, Benedek atya, márszépszámú szerzetest kormányoz. A rend iránt IV. Béla király is kezd érdeklődni, meglátogatja Benedeket, sőt pilisi birtokát is a szerzetnek adományozza.

1297-ben ismét új, szigorúbb szabályokért folyamodnak, három évvel később pedig provinciálisuknak Lőrinc atyát, a buda-szent-lőrinci monostor alapítóját választják meg. Ez időből valók a szalai, veresmarthi s diósgyőri monostorok is, ezek között különösen az utóbbi nevezetes, Erzsébet, Lajos, Zsigmond, Mátyás királyok kedves szerzetháza. Így azután nem csoda, ha az 1308-ban Magyarországra jött Gentilis bíbornok elragadtatva nézi a mindinkább erősödő rendet. Még ugyanazon évben december 13-án megengedi, hogy véglegesen szent Ágoston szabályai szerint élhessenek. Gentilis intézkedését megerősítette V. Kelemen pápa, majd XXII. János, ki megváltotta a rendet a tizedtől is, 1319-ben pedig a generális-választás jogát is megkapták. Az alapítástól számított száz év múltán már több, mint ötven kolostort számlál a pálos-rend, a rendtagok száma pedig majdnem kétezzer. 1329—1340-ig mindig új és új kolostorok épülnek. 1340-ben a rend a pápa hozzájárulásával a fehér ruhát fogadja el, melynek kizárólagos viselése a szerzet

részétülnek, de legtöbb jogot XI. Gergely pápa Mare magnum bullája ad nekik (1371). Fölmmenti a tartományi gyűléseken való megjelenés alól, megengedi, hogy generálisáikat szabadon választthassák, elengedi a tizedfizetést, interdictum idején is — zárt ajtók mellett — misézhetnek, temethetnek stb. Lajos király pedig, mintegy versenyezve a pápával, személyes barátságával tünteti ki a rendet, uralkodása alatt a gönci, monyorókeréki, csáktornyai monostor épül, majd magának a királynak legszebb alapítása, a híres máriavölgyi monostor (1377). Még ugyanazon évben kelt pápai bulla teljesen fölmmenti a pálosokat a püspökök főnhatósága alól.

Két évvel Lajos király halála után az ország határait is túllépi Remete sz. Pál szelleme, midőn a Pálosokat meghívják Lengyelországba, hogy ott állandóan letelepedjenek. Ma már egyedül itt élnek pálosok, a censtochovai kolostorban és Krakkóban.

Az ország katasztrófája azután megrendítette a pálosok

FELI SHEIM GYULAI-KASTÉLY, AZEII ÖTT PÁLOS-KOLOSTOR,
FELISŐ-ELFELÁNTON.

BOREI-KOLOSTOR

létét is. 1576-ban már jóformán csak füstölgő, földig rombolt kolostorokról beszélhetünk. István atya, a 49. generális, alig kormányoz annyi pálost, mint amennyi száz évvel előbb egy-egy kolostorban volt.

És emellett lábrakapott a fegyelmetlenség is. Kevés szerzetes volt, még kevesebb fölügyelet és fegyelem. Csaknem teljesen szabadok voltak, a gyakori érintkezés is a világgal — a romlást eredményezte. Pázmány Péter azonban helyreállította a szerzetet, még új kolostort is alapított, a régiékből többet régi fényükbe helyezte. Igaz, hogy az újraébredés után a kolostorok száma erősen megfogyott, de amennyi megmaradt, kettőzött szorgalommal, páratlan buzgalommal dolgozott a megifjuláson. Tudomány és éltszentség terén a pálosok viszik a vezérszerepet, soraikból érsekek, püspökök, szentéletű papok, neves írók, költők, kitűnő tanárok és lángelkű pásztorok támadnak. Ányos, Virág, Versegly, Alexovics, Kreskai, Tanc Menyhért — mind nagynevű pálos. A gimnáziumok, melyek pálos kézen voltak, a többi hazai iskolák mintatípusává lettek, azokban nemcsak vallásos, de széles körben mozgó, kitűnő hazafias nevelést kaptak a tanulók. 1671-ben X. Kelemen pápa már megengedi a rend generálisának, hogy theológusait a bölcselet és theologia doktoráivá promoveálhassa. XIV. Kelemen pápa még többet tett, mert a generálisnak nemcsak az infula, pásztorbot és keresztviselés jogát adta meg, de megengedte azt is, hogy kelyheket, harangot szentelhessen, sőt növendékeinek a hajkoronát és a négy kisebb rendet is föladhassa. A politikai életben sem kisebb a jelentőségük, mert pálos volt Széchenyi Pál, ki a békeközvetítés szerepét vitte a király és Rákóczy Ferenc között s kiről a krónika följegyezte, hogy Isten különös kegyelméből a haza ez igaz hí fia országot és királyt mentett meg a legváltóságosabb helyzetből.

II. József császár egy tollvonással megsemmisítette a pálosok rendjét. 1787 február 7-én aláírta a pálosok halálos ítéletét. Március 20-án minden kolostorba beállították a királyi biztosok, fölolvasták a császári rendeletet, mindent zár alá helyeztek, a pátereknek, az eltörölt kolostorokban összesen 290-nek, augusztus 20-ig még kegyelemidőt adtak.

A pálos-rend ingó vagyona tíz millióval, ingatlan birtokainak évi jövedelme 200.000 forinttal növelte a vallásalapot. Ezzel a pálos-rend ki volt törölve Magyarország kulturéletéből. Föltámasztani nemzeti kötelesség.

A CISZTERCI-REND TÖRTÉNETE MAGYARORSZÁGON.

SZENT Benedek fiai már másfél évszázadon át terjesztették és szolgálták a kereszténységet hazánkban, midőn a ciszterci-rend Magyarországra telepedett. A ciszterci-rendet az a szellem szülte, mely VII. Gergely személyében testesült meg. Ilyen példa hatása alatt alapítja meg szent Brunó a karthauzi-, szent Norbert a premonitri- és szent Róbert 1098-ban a ciszterci-rendet.

Szent Bernát még élt, midőn a ciszterci-rend első raja Magyarország határait átlépte. Ezek a telepések az ausztriai Heiligen-Kreuzból érkeznek hozzánk s szállnak meg *Cikádoron*, a mai Bättaszéken (Tolna vm.) 1142-ben. Erre mintegy négy évtized telik el s újabb településről nem olvasunk. III. Béla királyunk tekintete azonban ismét a ciszterciekre esik. Szomorúan vette észre ugyanis, hogy nemzete félszázad alatt keveset haladt, erkölcse alig szelidült; az időközben betelepült rokon népek még nem olvadtak be a nemzettestbe; az ország belsejében pedig még sok a gazdátlan föld, melyet őserdő és víz borít.

III. Béla királyunk a ciszterci szerzetesekben ismeri föl azokat az embereket, akik a magyar nemzet kiművelésében és a magyar föld munkálásában első sorban segítségére lehetnek.

De egy csöpp oka sem volt, hogy hazánk és Németország között bensőbb viszonyt teremtsen. Nem is ide, hanem Franciaországba fordult s tárgyalni kezd «Cisteaux»-val, a ciszterci-rend főapátságával. Így alapít 1179-ben *Egreesen* (Torontál vm.) apátságot, ahová Pontigny francia ciszterci szerzetesét hívja meg. Három év múlva (1182) meg a Bakony rengetegeiben létrehozza a *bakonyi* (de Bokon), mai néven *zirci* apátságot. Ennek első lakói egyenest Clairvauxból (Clara-Vallis), szent Bernát híres apátságából jönnek. Ezért nevezték Zircet más-ként «Nova-Claravallis»-nak is.

Az új telepések csakhamar megnyerték III. Béla kegyét. Csakis így történhetett meg, hogy már a következő évben a magyar király vendégül látja udvarában Péter cisteauxi főapátot, a ciszterci-rend fejét, továbbá Ubcellus párisi apátot, Vilmos cisteauxi perjelet, Péter és Servius cisteauxi rendtagokat.

E találkozásnak nagy eredménye lőn. III. Béla kiadta azt a szabadságlevelet, amelynek értelmében a már létező s a jövőben keletkező hazai ciszterci monostorok Magyarországon is ugyanazt a szabadságot élvezik, melynek a rend Franciaországban birtokosa; az ismeretes szerzetes rendtagok és paraszt fráterek (fratres conversi) s az ő révükön az ismeretlenek is, ha a szükség úgy kívánja, szolgálattevőikkel együtt egyik monostorból a másikba járhatnak-kelhetnek.

Ez alkalommal beszélték meg az új monostorok alapításának ügyét s a király *Szent-Gotthárdon* (Vas vm.) és *Pilisén* (Pilis vm.) már 1184-ben megalapítja az apátságot. Pilisre «Acéy»-ből, Szent-Gotthárdra meg «Trois-Fontaines»-ből érkeznek meg a konvent.

III. Béla első nejének, Annának halála után VII. Lajos Margit leányát, II. Henrik angol király Henrik fiának özvegyét vette nőül. Ez a lépés hazánk fejlődésére döntő befolyással lett s szinte meggyökereztetette a királyi családban azt az előszeretetet, melylyel III. Béla király lelke a ciszterciek felé fordult. Még maga III. Béla megalapítja a *pásztói* (Heves vm.) apátságot 1190-ben. Fiai közül Imre *Kerzen* (Fogaras vm.) 1202-ben, Endre *Tapolcán* (Toplica, Gothó, Topuszkó, Horvátországban) 1205-ben és *Posegán* (Vallis Honesta de Posega) 1232-ben; unokái közül meg IV. Béla király *Bélakuton* (Pétevárad) 1235-ben, Kálmán herceg *Savnikon* (más néven Szepes) 1223-ban; s végül rokonai közül Domokos nádor *Borsmonostoron* (más néven Máriahegy, Kedhely, Sopron vm.) 1194-ben, Moys kir. tárnokmester és testvére, Sándor meg *Ábrahámon* (Tolna vm.) 1263-ban alapít ciszterci apátságot.

A királyi család jó példája főpapjainkra és főurainkra is hatott. Mycha főúr 1219-ben a *pornói* (Vas vm.), Kilit egri püspök 1232-ben a «*Kúnok-Bél-Háromkút*» nevű apátságát (Apátfalva, Trium Fontium de Beel Cumanorum), Péter zágrábi esperes 1255-ben, Zágráb mellett, a *Szent Jakabról nevezett szávaszigeti*, vagy *szent egyed-szigeti* monostort hozza létre. *Szent-Kereszt* (Zeng közelében, 1214), *Kapronca* (Sáros vm.), *Észtergom-mező*, *Szent István király*, *Buda* és *Paradicsomvölgy* monostorok alapítóit nem ismerjük.

A ciszterciek néhány Benedek-rendi kolostorba is betelepüdnek s ezeket újjászervezik. *Telkit* maga az alapító, *Ercsit* (Fehér vm.) Bánca István esztergomi bíboros-érsek, a *siklói Szentháromság* apátságot meg Siklói Miklós ispán fia Péter mester adja a kezükre.

Brassóban, *Pozsonyban*, *Veszprém völgyében* és a *Szent Jakabról nevezett Száva- vagy Szent Egyed-szigeten* ciszterci apátok laktak.

Az apátság élén az apát áll. A hatalom a kezeiben összpontosul; a felelősség a vállain nyugszik. A konvent feje a perjel (prior). Ő az apát jobb keze és helyettese. Az ő helyettese az alperjel, aki vele együtt elüljárószámba megy. A novitius-mester (magister novitiorum) a monostor nevelője; a sekrestyés a szerzetesek ébresztője és az istentisztelet gondozója; a kántor a segédkántorral a rendtagokat egyházi énekekre tanítja és a karban (chorus) az éneket vezeti; a betegápoló (infirmarius, magister infirmorum) a betegeket gondozza, a gazda (cellerarius) a monostor anyagi ügyeit vezeti; az asztalterítő (refectorarius) az ebédlőt tartja rendben s az ételt és italt kiosztja; a vendéglátó (hospitalarius) a vendégek és a monostorba érkező szegények és betegek elszállásolásáról és élelméről gondoskodik; a kapus (portarius) a monostor őre s épen ezért ez állásra higgadt és koros egyéneket alkalmaznak; a pénztáros (bursarius) a monostor jövedelmét kezeli; a ruhatáros (vestiarius) meg a rendtagok ruházatáról gondoskodik.

A rend tagjainak az ima, elmélkedés, az élvezetről lemondás, vagyis a lelki és erkölcsi élet művelése elsőrangú céljuk. Amint éjjél után a kettőt elütötte, a monostor lakossága talpon van. Versenyezve sietnek a szentegyházba, a karba. Itt a kora hajnal esendjében rákezdik a zsoltosma éneklését, ami napjában nyolcszor ismétlődik. A hajnal és est homályában elmélkednek.

Naponkint mindegyik szerzetes két tál fött ételt, továbbá gyümölcsöt vagy valamely hüvelyes növényt, egy font kenyeret és egy hemina — 0.2729 liter bort kap. Húst, tojást és kezdetben halat nem esznek.

A ciszterci-rendre *nemzetünk művelése* terén szép föladat várakozott. Plébániák ugyan a középkorban nincsenek, a hívek lelki életét azonban gondozzák. Pásztó alapítását a Mátra aljában és a künök bélháromkúti apátságát a Békő tövében kétségkívül a künök megtérítése magyarázza meg. De másutt is találkozunk a ciszterciekkel a hívek lelki ügyének szolgálatában.

A ciszterci-rend kiváló gondot fordított arra, hogy *tanult*, jól kiművelt tagjai legyenek. Már a belépésnél szigorúan megválogatja az embereit. Gondoskodik azután iskolák föllállításáról és föntartásáról. Az 1245-iki nagykáptalan meghagyja, hogy minden rendi tartománynak (provincia) legyen egy hittudományi intézete. A rendtagok hazánkból a párisi egyetemet is fölkeresték. Már XII. Benedek pápa elrendelte, hogy amelyik monostorban negyven szerzetes (monachus) rendtag van, kettőt, ahol meg tizennyolc él, egyet köteles küldeni a párisi egyetem kollegiumába, a Bernardinumba. A rendtagok azonban hazánkból mégis inkább a bécsi egyetemet keresték föl.

Ilyen előtanulmányok után a rend jeles erőkre tett szert. III. Honorius pápa 1221-iki levelében nemes önértéssel olvashatjuk, hogy a magyar cisztercieknek szellemi műveltség tekintetében milyen jó nevük volt. Ebben fölszólítja a pápa az esztergomi és kalocsai érseket, küldjenek hozzá két, három vagy négy *megbízható és tudományos szerzetest, de ha lehet, mégis cisztercieket*, kiket a pogány népek megtérítésére akar küldeni.

Ezek a tanult emberek a kolostori életnek igazi áldásai. Amint ráérnek, nekilátnak a szellemi munkának. Az ő második otthonuk a könyvtár (armarium) és az írószoba (stuba scriptoria), melyekkel mindegyik kolostorban találkozunk. Itt tanulnak, olvasnak, írnak és másolnak. Kézirataik alapvonása az egyszerűség; de azért a díszes és izléses kezdőbetűk sem hiányoznak belőlük.

A ciszterci-rend, a lelki és erkölcsi élet művelése mellett, a *földművelést* vallotta elsőrangú föladatának.

A ciszterciek a földet jórészen maguk művelik. S mivel erre a szerzetes rendtagok (monachus) munkájára elégtelen, tartanak *paraszt frátereket* (fratres conversi) is.

Rendszerint vad, zord, erdős s mocsaras vidéken, völgyben, a folyó balpartján telepednek le. Zirc a Bakony rengetegében, Pilis a Pilishegy lábánál, Pásztó a Mátra aljában, Bélháromkút a Békő tövében a Bükkben, Savnik a Szepességben, Kerz az erdélyi havasok alatt, Cikádor a Sárviz és Szent-Gotthárd a Rába mocsarainál nyíltan hirdetik a hatalmas munkát, melylyel a ciszterciek a földet a művelődésnek meghódították.

VAJDA ÖBÖN.

zirc-pilis-pásztó-szentgotthárdi apát

A kolostorok környékén épülnek a puszták, a majorok (grangia). Ezeket olyan távolságban szervezik, hogy rendtagok a munka végeztével még aznap hazatérhetnek a kolostorba.

A magyar ciszterciek nemzetgazdasági rendszere európai magaslapon állott. Egyszerre századokkal vitték előbbre a nemzetgazdaságot mindazon helyeken, ahol az ő kezök munkált. Mindegyik kolostoruk egy-egy nemzetgazdasági iskola volt. Saját jobbágyaik — mert távolabbi birtokaikon ezek is voltak — és a vidékbeliek tőlük tanulták el a földmívelés, gyümölcstenyésztés és kertészkedés fejlettebb alakját s az állattenyésztés helyesebb módját.

A ciszterciek a *mesterségekhez* is értenek. Mindegyik kolostor maga készíti, amire szüksége van. Acs, kovács, takács, tímár, varga, pék és kőműves a rendtagok soraiból kerül ki. *Kereskednek* is és eljárnak a vásárookra. Ide azonban mindig legalább is két szerzetes rendtagnak és egy paraszt fráternek kell mennie.

Lélekemelő jelenség egy ciszterci kolostor mint *jótekonysági intézmény* is. Rajzoljuk csak magunk elé a középkori Magyarországot. A vándornak alig van hol lehajtani a fejét; a betegek és szegények egyedüli menedékhelye egy-egy kolostor. S ilyen világban mily fölségesen hangzik ez a ciszterci rendszabály: A kapús szobájában mindig kell lennie kenyérnek a szegények és utasok részére. A segédkapús a konyhában mindennap összeszedi az ételmaradékokat, a halottak részét és amit a gazda ad s a kapús szobájába viszi, hogy az érkezők között kiosszza.

A betegek előtt pedig *kórházukat* nyitják meg. A betegápolásban olyan ügyességre tesznek szert, hogy Jakab pálesztrínai püspök s pápai követ, IX. Gergely pápa beleegyezésével, a kalocsai érsek bácsi kórházába ápolókul egyszer s mindenkorra két ciszterci parasztfráttert (fratres conversi) rendelt ki a posegai kolostorból.

Apátságaink a *honvédelem* terén is lerótták hazafiás kötelességüket. Midőn a tatárjárás után IV. Béla maga sürgeti az előkelőket, hogy várakat építsenek: János pilisi apát a pozsonyi vár Vedric részét a saját költségén toronnyal erősíti meg.

A ciszterci konventek *biteleshelyi* működéséről kevés adatunk van. Mindössze is Cikádor, Egres, Kerz és

Pásztó története mentett meg néhány esetet. De annál jelentősebb szerep jutott a cisztercieknek a *jogélet* másik mozzanatában. A római pápák, mint az egyháziak főbírái, gyakran megtisztelik a ciszterci apátokat s elvételeket is bizalmukkal, midőn a püspökök, sőt még az érsekek közötti perekben is vizsgáló- s mi több, ítélőbíróul küldik ki.

A cisztercieknek a *művészetek* terén is kiváló érdemeik vannak. Egyházaikban a félkörív csúcsívve nyújtják ki s így megszületik az *átmeneti stíl*. Tehát a ciszterciek megjelenése magyar földön — művészettörténeti szempontból — korszakalkotó esemény. Hiszen az átmeneti stíl kezdete — épen a ciszterciek révén — nálunk előbbre esik, mint Németországban.

Amint valahol megszállnak, először csak ideiglenesen építkeznek és pedig fából. Kőépületekre csak akkor került a sor, ha lábukat már megvetették s

A ZIRCI APÁTSÁGI KOLOSTOR ÉS TEMPLOM HOMLOKZATA.

az építkezés föltételeit előteremtették. Egyházaikat a boldogságos Szűz tisztelésének és pedig legnagyobbbrészt Nagyboldogasszonynak szentelik. A boldogságos Szűz neve még az apátságok címéből sem marad ki soha.

Építkezésüknél főszabály az egyszerűség. Sokat adnak arra, hogy templomaik és monostoraik egyöntetűleg épüljenek. E tekintetben valóságos hagyomány fejlődött ki. Ennek hatása alatt éltek és nőttek föl a rendtagok soraiból kikerült építőmesterek is.

A ciszterci egyházak alaprajza latin keresztet tár elénk. Kereszthajójuk — eltérőleg a hazai szokástól — mindig van. A hajók záródása rendszerint egyenes. A szentély két oldalán, a kereszthajótól keletre páros kápolnákat emelnek csöndes miséik és magánáhitatuk végzése céljából. Félköríves gerincboltozat helyett a csúcsíves hevederboltozatot alkalmazzák. Az ablakok félköríve rendszerint még nem megy át a csúcsívbe. Altemplomot (crypta, catacomba) egyházaikban sehol sem találunk. A hatalmas harangtoronyok helyett csak kis tetőtornyot (Dachreiter) építenek.

Az emberi és állati torzalakoknak az ő egyházaikban nincs helyük. Szent Bernát erős tiltakozása a művészetnek illetően elfajulása ellen örök időkre érvényben maradt. Ez a fölfogás a festményt majdnem egészen kiszorította egyházaikból. Művészi érzékük azonban ezért kárpótlást keresett. Az ablak üvegdarabjainak összeolmozásánál úgy járnak el, hogy az ólomvonalak művészi egészszé olvadjanak össze. Később ezeket utánozták s az üvegre szürke alakokat festettek (Grismalerei, grau in grau). A XIII. század közepén túl a technika a színcsoportosítás gazdag változataival remekel náluk.

A rend szigorú egyszerűsége a festő ecsetjével a szobrász vésőjét is majdnem egészen kitiltja a templomból. Csak a pillérlábon fut végig az egyszerű vonal; az oszlopfőt meg levélcsomó és levélfűzér ékesíti. Egyházi ruháik és edényeik szintén lehetőleg egyszerűek.

A ciszterci-rend összes apátságainak feje: Cisteaux (Cistercium) apátja. Utána a négy legrégebbi apátság — Firmitas (La Ferté), Pontiniacum (Pontigny), Clara-Vallis (Clairvaux) és Morimundus (Morimond) — apátja következik. A többi apátság — közvetlenül vagy közvetve — ebből az ötből települ. A telepítő apátság fejének

LÁSZCZIK BERNÁRD,
szent-gotthárdi perjel.

erővel hét magyar apátság benépesítését határozzák el. A nyugati művelődésnek ez a hatalmas tábora meg is indul és el is érkezik hazánkba s új szellemet hoz tengődő apátságainkba.

A megindult fejlődést azonban Hunyadi Mátyás király halála megakasztotta. A Jagellók gyászos korszaka apátságainkat commendatori kezekre juttatta. S ezzel beköszöntött a hanyatlás, melynek a reformáció és a török hódoltság beköszöntével halál lón a vége. A rendtagok vagy az önvédelemben pusztultak el, vagy a külföldre menekültek.

Jó száz év telik el s a cisztercieknek nyoma sincs Magyarországon. Végre is az osztrák ciszterciek támasztanak föl néhány apátságot halottaiból. Legelőször Zirc áll lábra; 1659-ben Lilienfeldhez, 1699-ben meg Heinrichauhoz csatolják. Pásztót 1702-ben, Pilist meg 1712-ben kebelezik be Wellehrádba; Szent-Gotthárdot pedig 1731-ben az ausztriai Heiligen-Kreuzba.

Az új munka a birtokok visszaszerzésével és újjászervezésével indul meg. Zircen a mai kolostor alapkövét 1727-ben, a templomét meg 1732-ben teszik le. Birtokaikat szakszerűleg művelik s virágzó gazdasági életet teremtenek. A rendtagok a rendi birtokokon és egyebütt is, mint lelkészek, a hit- és erkölcsi élet emelésén fáradoznak, templomokat és iskolákat építenek. Veszprém elemi iskolái is az ő tevékenységükről beszélnek. Pásztón rendházat emelnek.

A magyar ciszterciek között a pilis-pásztóiak lépnek legelőször a gimnáziumi oktatás terére. A jezsuiták eltörlése után 1776-ban az *egri* gimnázium vezetésére és főtartására vállalkoznak. II. József császár eltörlő rendelete egyidőre ugyan megakasztotta működésüket, de I. Ferenc király 1802-ben ismét kezükre adta az *egri* gimnáziumot. Zircet II. József nem törölte el, mivel ez Heinrichau révén a porosz királyt is érintette volna.

Az 1790–1791-iki országgyűlést megelőző nemzeti lelkesedés hullámai a zirci apátság falait is nyaldosták. Veszprém vármegye követi utasításai közé fölveszi a zirci apátság elváltatását Heinrichautól. Ezt 1810-ben eltörölték. Így azután *Dréta Antal*, aki 1812 óta a pilis-pásztói apátság élén áll, 1814. évi aug. 19-én a hármast — zirci, pilisi és pásztói — magyar apátság apátjává lett. Zirc meg már egy évvel előbb, 1813-ban a *székesfejérvári* és *pécsi* gimnázium vezetésére vállalkozott.

címe: *atyaapát* (pater abbas); a települő apátságot *fiók-apátságnak* nevezik (abbatia filialis). Ez a szervezet mindegyik apátságnak önállóságot biztosított saját jogkörén belül; mindegyiket alárendeltjévé tette az atyaapátnak s főlérendeltjévé a fiókapátságnak. Az atyaapát a fiókapátság visitatora s mint ilyen azt évenként meglátogatja. Ő ügyel föl a fegyelemre; s ha az meglazul, ő állítja helyre.

A ciszterci-rend szervezetében elsőrangú tényező volt az évenkénti *nagykáptalan*, a rend szülőhelyén, Cisteauxban (Cistercium). A nagykáptalan az egész rendnek törvényhozó és bírói testülete. Itt eleinte az összes apátok minden évben kötelesek voltak megjelenni. XIII. századi rendelkezés szerint azonban a magyar apátok csak három évenként mennek el. Jellemző, hogy a XIII. század elején nálunk a Benedek-rendi apátokat is a ciszterciek tanítják meg a káptalantartás módjára.

Közben-közben azonban a rendnek belső bajokkal kellett küzdenie. Már Nagy Lajos korában a hanyatlás jelenségeivel találkozunk. Mindez azonban csak előjele azon elernyedésnek, mely a XV. században az egész egyházban észlelhető. A renaissance a vallásosság virágát mindenütt, még a kolostor falai között is megcsípdeste. Hunyadi Mátyás király még egyszer védelmére kel a vallásos szellemnek s a ciszterci kolostorokat is lábra akarja állítani. Magyarország hatalmas királya a cisteauxi nagykáptalantól reméli hazai kolostoraink újjászervezését.

A nagykáptalant nemes szellem töltötte el. A magyarországi kolostorok újjászervezése ügyében bizottságot küld ki; a rendtagokhoz meg fölszólítást küld, amelyben a rendi közszellemet hangsúlyozza előttük és serkenti, buzdítja és kéri őket, hallgassák meg és kövessék a fölhívó szöveget, mert csak így lehet megmenteni a magyarországi apátságokat. S most fölséges jelenség tárl elénk. Az apátok már a nagykáptalanon száznál több rendtagot megajánlanak a magyarországi telepítésre. Nemsokára a kiküldött bizottság is összeül s tanácskozássra hívja a németországi apátokat. Ezek közös

A CISZTERCI-REND APÁTSÁGI TEMPLOMA ES SZEKHÁZA,
SZENT-GOTTHÁRDON.

A ciszterci-rend most a hármás apátság keretében átszervezkedik tanító-renddé. E pillanattal a magyar ciszterci-újászületési korszaka kezdődik.

Erre a dicső munkára a ciszterci rendtagok Zircről indulnak ki. *Villax Ferdinánd* és *Rezutsek Antal* apát gondoskodtak róla, hogy a kolostor az egész rendnek méltó középpontja legyen. Az előbbi az emeletes régi kolostorra elül még egy emeletet épít gyönyörű könyvtárral és gyűjteményekkel. A mai apáti lakást alapjaitól ő építi föl. Az utóbbi meg a régi kolostor keleti és déli oldalát emeli föl két emeletre s itt helyezi el a rendi hittudományi intézetet.

A ciszterci-rend nevelő és oktató munkáját a királyi bizalom fénye fogta körül, midőn Ferenc József apostoli királyunk a rend három főgimnáziumához — Eger, Pécs és Székesfejérvár — negyedikül a *bajait* is a magyar ciszterci-ek kezére adta. Ugyanekkor (1878) a *szent-gotthárdi* apátságot a zirci, pilisi és pásztói apátsággal egyesítette. A négy főgimnáziumba az 1901/902-ik tanévben 1460 tanuló jár.

A ciszterci-rend tanintézeit saját anyagi erejéből emeli föl, alakítja át, építi újjá és szereli föl. A rendtagok kiművelésére nagy gondot fordít. Azelőtt hazai és külföldi egyetemekre küldötte őket kisebb-nagyobb csoportokban s részben Zircen, saját hittudományi és tanárképző-intézetében gondoskodott szerzetespapi és tanári kiképzésükről. *Supka Jeromos* apát nevéhez fűződik az a nevezetes tény, hogy ezt a házi tanintézetet 1889-ben Zircről Budapestre telepítette s itt a magyarországi tanítórendek között elsőnek szervezte a ciszterci-rend hittudományi- és tanárképző-intézetét. A hittudományokat négy rendi theologia-doktor s szaktanár, kebelükből egy igazgatóval, adja elő. A bölcsészettudományokat a budapesti kir. magyar tudomány-egyetemen és részben a műegyetemen hallgatják. A novíciusok Zircen, a gimnáziumi növendékek meg Egerben nevelődnek.

Az 1901/902-ik tanévben van a rendben 1 apát, 103 misés rendtag és 44 növendék. A négy főgimnáziumban van 60 tanár. Ezek közül: 55 okleveles rendes, 1 törvényileg képesített rendes és 4 szakvizsgálatot tett helyettes tanár. Ezenkívül dr. *Platz Bonifác*, szegedi tankerületi kir. főigazgató; dr. *Békefi Remig* meg budapesti tudomány-egyetemi tanár. A 103 rendtag között van: 11 theologia-doktor, 1 kánonjog-doktor, 17 bölcsészettudomány-doktor és egy levelező tagja a Magyar Tudományos Akadémiának. *Tajda Ödön* apát a Szent István-rend és a Lipót-rend birtokosa; *Alaghy Dezső* a Ferenc József-rend lovagja. Tizenkét rendtag rendi hivatalokban foglalkozik, 17 meg lelkipásztorkodással.

A ciszterci-rend a magyar tanító-rendek között elsőnek kezdte meg már tíz évvel ezelőtt magyar nyelven közrebocsátani a hazai ciszterci apátságok történetét. Rendtag tollából eddig megjelent: «*A pilisi apátság története 1184—1814*», «*A pásztói apátság története 1190—1702*» és «*A cikádori apátság története 1142—1894*». A millenium alkalmával a rend *Emlékkönyvet* adott ki, mely felöleli a ciszterci-rend történetét Magyarországon 1142—1896-ig; az egri, székesfejérvári, pécsi és bajai főgimnázium, a budapesti hittudományi-intézet és a rendi lelkészségek történetét; a rendi írók életét és műveit; s végül a rendi birtokok gazdasági viszonyait. A ciszterci-rend nyolcszázados főnállásának emlékezetére meg kiadta dr. *Piszter Imre* jeles munkáját «*Szent Bernát élete és művei*» címmel.

VAJDA ÖDÖN PÁL, APÁT.

A zirci, pilisi, pásztói és szentgotthárdi apátságok apátja, a szent István-rend vitéze, a Lipót-rend lovagja, stb. Született Kaposvárott, Somogy vármegyében, 1834 január 29-én. A hetedik osztályból Pécsen a ciszterci-rendbe lépett. A próbaév befejeztével, 1853-ban mint rendi növendék Egerbe ment, innen a hittudomány első évére Ausztriában a szentkereszt-i ciszterci kolostorba, de már a második évet Egerben végezte, mert a magyar érzelmű rendtagoktól buzdítatva, a növendékek nem akartak a német ciszterci kolostorba visszamenni. Szerzetesi fogadalmát 1856 augusztus 14-én tette le. Ugyanezen év őszén kezdte meg tanárkodását a székesfejérvári főgimnáziumban, és tanárkodásának második évében, 1858 február 13-án szentelte föl őt pappá Farkas Imre székesfejérvári megyés püspök. Ujmiséjét Zircen mutatta be ugyanez év április 4-én.

A tanári pályán 12 évig működött, és tanítványainak szeretetét lelkiismeretes kötelességtudásával, igazságos bánásmódjával, de főleg jó szívével érdemelte ki. Jó szívét legjobban jellemzi a következő történet. Egyik nap korán reggel, mikor mások még aludtak, erős kopogást hall a fiatal tanár ajtaján; fölnyitja az ajtót, s ime egy apát lát maga előtt két kis fiúval. Az apa így szól: hazafias tetteimért a német rendőrség üldöz, ime itt van ez a két ártatlan gyermek, legyen olyan jó, vegye őket gondozásába, mert nekem még ez órában menekülnöm kell. És a fiatal ciszterci tanár gondjaiba vette a két kis fiút, kik ma is hálával és szeretettel viseltetnek pártfogójuk iránt.

Rezutsek Antal zirci apát ismervén a fiatal tanár megbízhatóságát és komoly jellemét, őt 1868-ban előszállási segédkormányzóvá. 1874-ben pedig az összes előszállási uradalom önálló jószágkormányzójává nevezte ki. Huszonhárom évet töltött a gazdálkodás terén, lelkesedéssel szolgálván a rend ügyét a mezőgazdaság előmozdítása és jövedelmezőbbé tétele által. *Supka Jeromos* apát halála után a rendtagok bizalma a jószívű előszállási jószágkormányzó felé fordult. 1891 április 2-án első helyre választották meg. Ugyanezen évi május 9-én, nevezte ki őt O felsége apáttá, június 13-án pedig báró Hornig Károly veszprémi megyés püspök ünnepélyesen fölavatta. Mint apát a rend minden ügyére kiterjesztette gondosságát, de főleg az anyagi ügyek rendben tartására és a tanárképzésre fordította figyelmét, hogy a rend az újabb kor követelményeinek minden téren megfelelhessen. Az ő apátsága alatt nyert befejezést a zirci templom restaurálása, épült a szentgotthárdi és eplényi iskola. Ő alakította át a bajai, majd legújabbán az egri főgimnázium épületét nagylelkű bőkezűséggel. Társadalmi szereplését a III. Béla- és Vörösmarty-ünnepély, valamint a veszprémi megyei közigazgatási gyűlések fényesen igazolják. Erdemeiért O felsége a Lipót-rend, majd később a Szent István-rend keresztjével tüntette ki. Nagy hálával tartozik iránta O felsége lakossága is, mert az új bírósági épülethez és a kisdudóvóval egybekapcsolt leányiskolához ő adta a telket. A zirci Erzsébet-kórház szintén az ő hozzájárulásával épült a szenvedő emberiség vigasztalására.

A rend tagjai.

Zirci konvent. Dr. Szalay Alfréd, r. perjel. Dr. Szentes Anzelm, r. alperjel s apati titkar. Majer Moric, aranymises. Ereky Alfonz, r. számvevő. Bohrer Julián, házi lelkiatya. Lajer Nándor, korm. Kalocsay Alán. Rázgha Balduin, zirci lelkész. Dr. Hang Dániel, apati jegyző s esztergári lelkész. Csokonay Zsigmond, noviciusmester. Munkácsy György, zirci s.-lelk. *A konvent kebelén kívül:* Dr. Platz Bonifác, szegedi tanker. főigazgató. Lövärdi Alajos, jószágkorm. P.-Csákányban. Kéri Vidor, jószágkorm. Előszálláson. Barbarics Róbert, Budapesten. Dr. Békefi Remig, egyet. tanár Budapesten. Dr. Szeghy Ernő, nevelő Japánban.

Szentgotthárdi konvent. Laszcsik Bernárd, perjel. Lóskay Bekény, ny. rendtag. Dr. Bartha Tamás, könyvtáros. Aigner Sándor, ny. rendtag. Bíró Mór, ny. rendtag. Mezey Miksa, ny. rendtag. Káposztássy Jusztinián, korm. Dr. Berger Máté, szt.-gotthárdi lelkész.

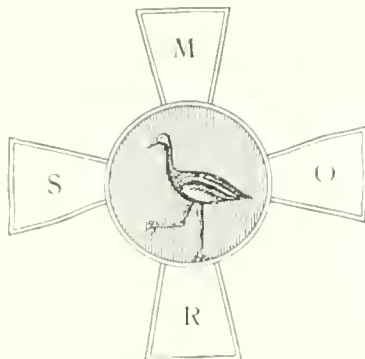
Egri konvent. Kassuba Domokos, perjel s igazg. Miskovics Elek, alperjel. Ereky Alfonz. Dr. Maczki Valér. Kovách Demjén, Saád Henrik, Prácsér Albert, Wolf Agoston, Szalay Gábor, dr. Werner Adolf, Küzdly Aurél, dr. Markovits Bálint, Mátrai Rudolf, Perényi Kandid, dr. Varga Demjén, dr. Kürti Menyhért, dr. Nagy Benő gimn. tanárok.

Székesfejérvári rendház. Szenczy Győző, házfő s igazgató. Alaghy Dezső, Hamzus Gellért, Szilágyi Jenő, dr. Czapáry László, Török Konstantin, Vass Krizosztom, Richter Mátyás, dr. Molnár Samu, dr. Kapossy Endre, Chimorányi Ede, Reiszter Ottó, Erdőssy Bódog, dr. Láng Ince, Kiss Albin gimn. tanárok.

Pécsi rendház. Dr. Vass Bertalan, házf. és igazg. Gyilkos Péter, Szegedy Fülöp, Nemes Tivadar, Zalay Mihály, Békefi Vilmos, Légár Hugó, dr. Greksa Kázmér, dr. Mócs Szaniszló, Buzássy Ábel, Magdiés Gáspár, Bitter Illés, Károly Ignác, dr. Polgár Iván.

Bajai rendház. Fölker Gusztáv, házf. s igazg. Lednický Ipoly, Székely Károly, Szántó Kamill, Kálman Kolos, Fehér Adorján, dr. Horyáth Jeromos, Borsodi Miklós, dr. Dombi Márk, Nagy Vazul, dr. Madarász Flóris, Marosi Arnold, Böleskey Odön, Rónai Lajos, Radványi Teofil.

Budapesti rendház. Dr. Piszter Imre, házfőnök. Dr. Pecsner Emil, dr. Mihályfi Akos, dr. Czilek Balazs. A lelkészeket az illető plébániáknál soroljuk föl.

A SZENTLELCI-REND CÍMERE.

A PREMONTREI KANONOKREND.

A jászóvári prépostság.

AZ A KIRÁLYI leirat, amelyvel I. Ferenc 1802-ben visszaállította a premontrei-rendet, három régi prépostságot egyesít a jászói prépost-praelatus főnöksége alatt: a Keresztelő szent Jánosról nevezett jászóvári, a Szent Keresztről címzett leleszi s a szent István első vértanúról nevezett váradhegyfokit.

E három prépostság közül a legrégebbnek a váradhegyfokit tartják. Nem valószínű ugyan, hogy már II. István alapította volna 1130-ban, amint azt eddig általánosan hitték, de annyi kétségtelen, hogy III. Béla alatt már virágzott. Monostorának első lakói némelyek szerint magából Prémontreből, mások szerint a lotharingiai valroi-i apátságból (Regia vallis) áttelepült rendi tagok voltak.

Későbbi eredetű a leleszi prépostság, amelyet Boleszláv váci püspök alapított. Adományát III. Béla oklevéllel erősítette meg. A hűtlenség gyanujával terhelt püspöktől Imre király elvette ugyan az adományozott birtokot, de II. Endre 1214-ben visszaadta a rend céljaira s egyuttal elrendelte, hogy a monostorban, a hová a meggyilkolt Gertrud királyné testének egy darabját temették, két pap örök időkre misét mondjon a szerencsétlen véget ért királyné lelki üdvéért.

A jászóvári prépostság alapításának éve szintén bizonytalan. Valószínűleg szintén III. Béla alatt keletkezett, de valamivel később.

A rend első és bizonyára egyik legkiválóbb jötevője, akinek nevét az okmányok megőrizték: Kálmán halcsi fejedelem, IV. Béla király öccse, a ki a jászói monostort számos birtokkal gazdagította s régi, valószínűleg fából épült lakóházát lerontván, helyébe szilárdabb anyagból újat építtetett. De még be sem volt fejezve az építés, midőn a tatárjárás országos csapása mindent elpusztított s a kegyeletes alapító életét sem kimélte meg. Albert, az első magyar premontrei prépost, a kit névszerint ismerünk, nagy buzgalommal lát hozzá az újjászervezés nehéz munkájához s új alapító okiratot eszközöl ki IV. Bélától. A tatárjárás a váradhegyfoki monostort is elpusztította, de hogy hamariból mihamar föléledt, bizonyítja az, hogy 1251-ben már I. Pétert találjuk préposti székében.

Mind a három prépostság a legrégebb időkől fogva számos kiváltsággal volt fölrubázva. A pápák biztosította régi jognál fogva az esztergomi érseki szék közvetlen főhatósága alá tartozott mind a három; a rend tagjai, valamint alattvalói ki voltak véve a megyei ispán bírói hatásköre alól; prépostjaik széleskörű bírói hatalmat gyakoroltak jobbágyaik fölött, sőt régebben a pallosjoggal is rendelkeztek; mind a három prépostság hiteleshely volt, a melynek teendőit tudományosan képzett s a peres eljárásban gyakorlott rendi tagok végezték.

Prépostjai sorában mind a három monostor sok kiváló férfiút tud fölmutatni. Az Árpád-házbeli királyok alatt Váradhegyfok viszi a vezérlő szerepet. Prépostjai az összes magyar premontrei monostorok atya-apátjai, de nem függetlenek a valroi-i anyaegyháztól. Ez a viszony azonban idő folytán megváltozik. II. Jakab prépost 1294-ben egyetemes káptalan hí össze váradhegyfoki székházába, a melyen egyebek közt a látogatói főhatóság ügye is szóba kerül. Jászó e káptalan határozata szerint Váradhegyfoktól függetlenné lesz s mind a két prépostság a morvaországi zbrdovici apát főhatóságát fogadja el.

A Nagy Lajos fényes uralmát követő zavaros időkben mind a három prépostságra a megpróbáltatások nehéz napjai következtek. A rendi tagok állandó harcban vannak hol a szomszéd nemesekkel, hol a haszonbérlokkal és jobbágyokkal, sőt a királyok túlkapásai ellen is többiben fölemelik tiltakozó szavukat. A váradhegyfoki prépostság földjeit és jövedelmeit erőszakosan lefoglalják a várad püspökök s a káptalan jobbágyai, míg a szomszédos földesurak a rend helységeit pusztítják. Jászót a szomszéd bányavárosok és Szepszi lakosai nyugtalanítják folytonos betöréseikkel és határvillongásaikkal.

A szomszédok e fenyegető magatartása s a jászói jobbágyok

187. JÁSZÓ VÁRHEGYFOKI PREMONTREI TEMPLOM. XIII. SZ.

lázongási kísérletei tették szükségessé a monostornak várrá való átalakítását, ami 1436-ban, III. Szaniszló prépost alatt, meg is történt. Ez idő óta nevezik a monostort Jászóvárnak (castrum Jászó). Az ekképpen megerősített várszerű épület alig egy pár év múlva jó szolgálatot tett a rendnek. Szaniszló prépost Albert király halála után I. Ulászlóhoz csatlakozott. Kassa város Habsburg-párti polgárai azon ürügy alatt, mintha az időközben megkoronázott V. László érdekeit védenék, megtámadták a jászói várat. De az erős falak ellenállottak a rohamnak s az ostromlók e miatt boszújukban a prépostsági birtokokat dúlták föl. Ulászló király sereget küldött a monostor ótalmára, mely a hűtlenné vált jobbágynok elkobzott javaival kártalanította a rendet.

A leleszi prépostság a XIV. században nyugalmas jólétnek örvendett. Tevékeny prépostjai kiváló tekintélyre tettek szert s 1355-től rendszeren fölátogatói s atya-apátjai voltak az összes magyar premontrei monostoroknak. Pálóczy Domokost VI. Orbán pápa egyetemes káptalan összehívására szólította föl, mert a rend generálisa, a premontrei apát, VII. Kelemen ellenpápához csatlakozott. Pálóczy halála után azonban (1403) e prépostság ügye is rosszra fordult. Még el sem volt temetve a prépost, midőn hatalmas rokonai a leleszi házra törtek, kincstárát kirabolták s azután a prépostság helmei birtokát is törvénytelenül lefoglalták.

A várnai szerencsétlen csata után beállott anarchia csapásait legjobban Jászó szenvedte meg. Birtokait mindenfelől megtámadták s elragadták, sőt Giskra rabló hadai a konvent békés lakóit is kikergették lakásukból s ezek Bíró Lukács préposttal együtt földönfutókká lettek. Csak mintegy húsz év múlva, Mátyás alatt, térhettek vissza jogos birtokukba s Mátyás bőkezűsége biztosította megélhetésüket.

A váradhegyfoki monostor ezalatt gyászos süllyedésnek indult. A prépostságnak ez az állapotja éppen kapóra jött Vuk Bálint nagyváradi püspöknek, II. Ulászló bizalmas tanácsosának, aki az ősszerzetesi intézmény bomladozását hozván föl okul, az összes hazai premontrei prépostságok eltörlésén fáradozott. Támogatta őt ebbeli törekvésében Miklós prépost is, aki egyúttal a váradi káptalannak is feje volt.

Vuknak sikerült 1494-ben, IV. Sándor pápa bullájával kezében, rábírní az erélytelen Ulászlót, hogy a váradhegyfoki monostort összes javadalmaival a karthauzi szerzetnek adományozza. Vuk a következő évben elhalálozván, utódja, Domonkos, nem adta át a karthauziaknak a monostort, hanem a prépostság javaiból társas káptalant alapított, melynek tagjai a Szent László sírjáról címzett egyház kánonokjai lettek. Jászóra nézve a kegyúri jogot Ulászló Kassa városára ruházta át.

A mohácsi vész után hazánk annyi más intézményével egyetemben prépostságaink is pusztulásnak indulnak. A kítört vallási és politikai harcok közepette a váradhegyfoki monostor teljesen elpusztul, hiteleshelyi joga megszűnik s becses levéltára is nyomtalanul elvész. (1566.) A jászói prépostságot Kassa városa nem képes megvédeni a szomszéd birtokosok betörései ellen, miért is I. Ferdinánd király visszavette a kegyúri jogot, de a korona Jászót, az ő ótalma alatt sem tudja hanyatlásában föltartóztatni, 1550-ben már csak egy tagja van a konventnek s a törvényhozásnak intézkednie kell, hogy az egri káptalan teljesítse a hiteleshely teendőit. 1553-tól fogva a világi papságból kinevezett prépostok állanak a rend élén. 1613-ban a töröktől székhelyéből kiűzött egri káptalan telepszik meg a jászói várban, melynek birtokából azonban csakhamar kizavarja Bethlen Gábor. Később Thurzó Imre, majd Thököli lesz rövid időre ura Jászónak.

Nem volt kedvezőbb a sorsa Lelesznek sem az általános zűrzavarban. Monostorát IV. János prépost a mohácsi vész után királyi engedéllyel várrá alakította át, hogy nagybecsű levéltárát megvédelmezhesse. Utódja, II. György alatt Perényi Péter, az új vallás híve, elfoglalta a leleszi várat, templomát teljesen kifosztotta, sőt még a tetejét is leszedette, hogy ne lehessen istentiszteletet tartani benne. Agoston, az utolsó rendi prépost (1556–1564), aki a templomot ismét helyreállította, a hiteleshelyi teendők végzésére már világi papokat volt kénytelen alkalmazni, mert a konvent tagjai lassankint kihaltak. Agoston prépost halála után Schwendi Lázár császári tábornok felsőbb megbízás nélkül elzalogosította a prépostsági javakat, de az országgyűlés 1567-ben azok egyesítését rendelte el. Az így egyesített préposti javadalmat ez időtől fogva kiválóbb egyházi férfiaknak jutatta adományként a királyi kegy.

Körülbelül másfél század múlva azonban a premontrei monostorok egymás után föltámadtak hamvaikból. I. Lipót király, meg akarván jutalmazni Schöllingen Ferencz alsó-ausztriai perneggi apát áldozatkészségét, aki mintegy 230.000 forintot adott a török elleni háború céljaira, a jászói és leleszi prépostságot 1697-ben neki adományozta. Ezt az adományt utódja, I. József a váradhegyfoki monostorral egészítette ki. De mivel Perneggnek

FARKAS MENYHÉRT,
jászói prépost.

terhek költségebe került az elhanyagolt javadalmak fölruházása, a cseh-osztrák rendkerületi káptalan hozzájárult ahhoz, hogy Jászót, Leleszt és Váradhegyfokot Kratochvíll Károly lukai, morvaországi apát váltsa magához. Ettől fogva a nevezett prépostságok fejeit a lukai káptalan választotta saját tagjai közül.

Ilyen függő viszonyban maradt a leleszi és váradhegyfoki prépostság egészen a rend eltörléséig, 1787-ig; Jászói ellenben Sauberer György prépost alatt függetlenítette magát. Sauberert 1745-ben választotta meg a lukai káptalan jászói préposttá. Ez a nagyszerű és kiváló tetterejű prépost kezdettől fogva arra törekedett, hogy Jászót teljesen függetlenítse az anyaegyháztól. Nagy huzavona után 1770-ben sikerült is ezt kivinnie.

Ebben az évben nyílt meg az új jászói konvent s ekkor vettek föl a visszaállítás óta először hazai ujoncokat a rendbe. Ugyanő rontatta le a régi erődöt is s építtette helyébe a maig is fennálló s pazar fényvel, izlésesen díszített, barokkstilű templomot s a kétoldalt, négyszög alakban épült, kastélyszerű házat.

Utódja már magyar származású prépost: Csák Gellért, akinek halála után, 1787-ben, II. József eltörölte a rendet. De 1802 március hó 12-én a boldog emlékü I. Ferenc visszaállította, egy fő alatt egyesítvén a jászói, leleszi és váradhegyfoki prépostságot, Jászó székhelylyel. A rend 12 plébánia kezelését, a bíteleshely teendőit s négy gimnázium vezetését vállalja magára. Ezek: a löcsei, az ungvári, a nagyváradi és a rozsnói. Az ungvárit 1811-ben a kassával cserélte föl. Kassán és Nagy-Váradon azonkívül a nemesi ifjak konviktusát vezeteti s a kir. jogakadémiákon a bölceleti tan-székeket látja el.

Jelenleg a plébániákon kívül három gimnázium s a kassai konviktus vezetése s ellátása van a rend gondjaira bízva, valamint a kegyuraság alá tartozó egyházak és iskolák gondozása és főtartása.

E munkakör betöltésén Istenbe vetett bizalommal és törhetetlen odaadással fáradozva lép be az újjászületett prépostság létének második századába.

DR. TAKÁCS RÓBERT,
premontrei kanonok, Lelesz.

DR. TAKÁCS MENYHÉRT, JÁSZÓVÁRI PRÉPOST.

Sátoralja-Ujhely városa vallja szülöttének, de ő mindig kassainak tartotta magát. Itt élte gyermekkorát, itt végezte iskoláit s itt működött mint tanár és igazgató hosszú ideig.

Született 1861. szeptember 3-án. Szíve leghőbb vágya teljesült, midőn 1879. október 5-én fölvehette a premontrei-rend ruháját. Amely tiszta lelkesedéssel állott be szent Norbert fiainak seregébe, oly komolyan fogta föl hivatását s fáradhatatlan buzgalommal látott hozzá kettős: szerzetesi és tanári pályája előfeltételeinek megszerzéséhez. 1883-ban rendfőnöke Rozsnóra küldte tanárnak és itt szentelték pappá.

Két évi tanárkodás után rendfőnöke engedélyével Jászóra ment, hogy szaktanulmányait befejezhesse.

Miután vizsgálatait a kolozsvári egyetemen kitünő sikerrel letette, még egy esztendeig Jászón maradt s a rendi tanárképző iskolában a neveléstant adta elő. Ekképen elkészülve s duzzadó tetterővel eltelve, került 1887-ben újabb működése színterére, a kassai főgimnáziumhoz, melynek valamikor növendéke volt s a hová szíve vágya mindig vonzotta. Sokoldalú s egyre szélesebb körre terjedő munkásságának tanúbizonyságai azok a tudományos

értekezései és cikkei, amelyeket gyors egymásutánban nyilvánosságra bocsátott s melyek nevét a tudományos világban csakhamar ismertté tették: A római elegikusok; Az eleusisi mysteriumok; A rómaiak nevelése; A régi rómaiak játéka, stb. A kassai tanári körnek megalakulása óta tevékeny tagja, 1896-tól fáradhatatlan alelnöke volt.

Már mint tanárnak sokszor nyílt alkalma nem közönséges szónoki tehetségét ragyogtatni. Hatalmas alakja, rokonszenves megjelenése, közvetlen előadása imponálólag hatottak hallgatóira s alig volt nyilvános alkalom, a melyen a szerény, de minden szépért s jóért nemesen buzduló ifjú tanárt ne kívánták volna hallani. Szeretetreméltó egyénisége napról-napra népszerűbbé

A PREMONSTRÁTIÉK FŐGIMNÁZIUMA ROZSNÓN.

es kedveltebbé tette a társadalom köreiben úgy, mint rendtársai előtt. Így történt aztán, hogy amidőn 1898-ban a kassai gimnázium igazgatói állása megüresedett, társai egyhangulag őt ajánlották a rendfőnököknek e diszes állásra.

Rövid két évi igazgatói működése idejére esik az a nagyszabású társadalmi akció is, melyet mint városi bizottsági tag a Kassán fölállítandó harmadik egyetem érdekében megindított. E fontos ügy érdekében annyi buzgalmat fejtett ki, hogy ha a kassai egyetem eszméje valaha testet ölt, azt Kassa városa első sorban Takács Menyhért buzgólkodásának fogja köszönhetni.

De a Gondviselés sokkal magasabb szerepkört szánt a lángbuzgalmu s papi ére nyekben is bővelkedő férfúnak. Benedek Ferenc prépost, akit már magas korban állított rendtársai bizalma a rend élére s akit a szakadatlan munka s a felelősségteljes állásával járó sok gond teljesen kimerítettek, a rend ügyeinek vezetésében segédre szorult. A vallásügyi miniszter ennél fogva 1899. évi november havában elrendelte az utódlási joggal fölruházandó helytartó megválasztását. E választásnál Takácsot Nátafalussy Kornél nagyváradi főigazgató mellett a második helyre jelölték társai. Nátafalussy azonban a választás után megrongált egészségét hozván föl okul, visszalépett s ezért új választás vált szükségessé. 1900. február havában gyűltek össze a rend tagjai Jászón s mindjárt az első szavazásnál nagy többséggel Takács Menyhértet jelölték az első helyre. A jelölést ápril havában követte a felség kinevezése.

Mint kinevezett helytartó még a tanév végéig vezette Takács az igazgatói teendőket s nehéz szívvel vált meg ettől az állásától, amelyhez hajlamaj s tanári ambíciója kötődtek. Nem sokáig kellett viselnie a kíségtői tisztet, mert Benedek prépost már július 2-án meghalt. Fiatalon, 38 éves korában lett Takács Menyhért egy tekintélyes testület feje s az a körülmény, hogy annyi jeles idősebb rendtag mellett társainak nagy többsége őt találta legérdemesebbnek e kiváló állásra, bizonyítja, hogy megtalálták benne mindazokat a tulajdonokat, a melyek a rend működésének üdvös irányítására képesítik.

FELEX-LURDŐ, NAGYVÁRAD MELLELI.
A JÁSZÓI PREMONSTRÉTI LURDÓVÁROSRÓL.

A rend tagjai 1901-ben.

Jászóvári konvent. Argalács Márk, perjel. Richmavszky Alajos, alperjel. Gonda István, házgonnok. Kukoly Bálint, gazd. tanácsos. Ládav Kázmér, ny. tanár. Szentkirályi Zsigmond, noviciusmester, a könyv- és levéltár őre. Szekeress Frigyes, jószágkormányzó. Dobó Konstantin, főszámvevő. Dr. Vajó József, theol. tanár. Sándor Jenő, theol. tanár. Dr. Altenburger Rafael, theol. tanár. Bakonyi Ambrus. (A theologia 1902-ben a budapesti Norbertinumba helyeztetik át.) *A konvent kívül:* Dr. Károly Hugó, fels. leányisk. igazgató Budapesten. Nátafalussy Kornél, tanker. főigazgató Nagy-Váradon.

A JÁSZÓVÁRI PREMONSTRÉTI LURDÓVÁROSRÓL.

Leleszi konvent. Dr. Kussinszky Arnold, házfő. Zubriczky Flóris, ny. tanár, a levéltár őre. Szignárovics Agoston, ny. tanár. Dr. Farkas Róbert, házgonnok.

Kassai társház és főgimnázium. Dr. Horváth Balázs, házfő, igazgató. Tanárok: Fábrián Imre, Istvánffy Pál, Kohányi Ferenc, Répászky Barna, Krauze Ervin, Szabó Adorján, Vály Tibor, dr. Strache Bódog, Kardos Mátyás, dr. Bognár Virgil, dr. Stuhlman Patrik, Abonyi Ottó, Égly Károly, Telepy Marcell, Halmos Viktor, Zimányi Mihály, Ernyi Gilbert. A kir. konviktus kormányzója dr. Stóhr Szilárd, a Ferenc József-rend lovagja. Alkormányzó Ráth Evermód. Tanulm. felügyelők: Luger Valér, Kézy Kamill, Rosztóczy Leo.

Nagyváradi társház és főgimnázium. Kotunovics Sándor, házfő és igazgató. Tanárok: Agáczy Norbert, Kertész Miksa, Ponty Kelemen, dr. Károly Irén, dr. Kolozsváry Béla, Novotny Alfonz, Smetka Odön, dr. Pácz Sándor, Víz Lénárd, Beke Boldizsár, Sebesztha Farkas, Mártoncsik Albert, Kiss Kolos, dr. Tóth-Szabó Pál, Kende Gyula, Lakner Gáspár.

Rozsnyói társház és főgimnázium. Szepesi Géza, házfő és igazgató. Tanárok: Möller Arisztid, Mosolygó Lambert, Balogh Endre, Sarneczky Gellért.

A budapesti tanárképző-intézet kormányzója Fábry Emil.

(1902-ben megnyílik a rend Norbertinum theológiai intézete és tanárképzője.)

A CSORNA-PREMONTREI KANONOKRENDBEN EGYESITETT CSORNAI, HORPÁCSI, TÜRJEI ÉS JÁNOSHIDAI PRÉPOSTSÁGOK.

PREMONTREIEK, mint már említve volt, hazánkba 1130-ban jöttek be II. István uralkodása alatt, ki a hagyomány szerint az első beköltözőknek a szent István által védszentje tiszteletére Nagy-Váradon emelt benedécs rendű egyházat és monostort adta. Gyorsan terjedt el, mint Franciaországban és a német birodalomban; a király példáját számtalan országnagy követte és gazdagon javadalmazott apátságokat alapított, egyházakat emelt, úgy hogy első beköltözőkétől számított alig száz év múlva már mintegy 50 monostoruk volt a premonstreieknek az ország különböző részeiben.

A szent Mihály főangyalról nevezett csornai prépostságot Osl ispán, a róla nevezett nemzetség ősapja, valószínűleg már a XII. század második felében alapította és javadalmazta, a miért hiteles pecsétjében a konvent folytonosan «Conventus Oslonis» Osl konventjének nevezte magát.

A hely, melyen a templom és monostor állott és mely köré az urilakok épültek, a szolgák és jobbágyok házái csoportosultak, kezdetben Surna, aztán Cherna vagy Csérna, végül Csorna nevet nyert, — lehet, hogy Osl ispán egyik fia, Sur után; az sínes azonban kizárva, hogy az alapítás idejében itt székelt szláv eredetű népek nevezték volna így el.

A prépostság anyagi helyzetét az alapító Osl ispán után ennek ivadécai, a prépostság pátronusai, nevezet

szerint fiai: Osl (II) szörényi bán, Beled királyi pincemester, továbbá Moritz és Miklós (Szatmár fia) gazdag adományaikkal annyira gyarapították, hogy már 1228-ban rendes konvent működött Csornán; mert ez évről Dömötör mint örkanonok említették; pedig ilyen csak rendes konventben szokott lenni. Sőt 1255-ben már a csornai konvent tagokat is adott Rajkra (Zalamegyében), hol a lindvai Bánlyak ebben az évben premonstreit prépostságot alapítottak.

Utóbb a XIV. század vége felé a Kanizsai grófok, úgy mint János az esztergomi érsek, Miklós királyi tárnok, István zágrábi püspök, ismét István kir. ajtónálló, mint méltó ivadécai az Osl grófi családnak, időnként többféle földbirtokot ajándékozva, egészen fölszerelték az őseik által alapított prépostságot. Hiteleshelyi előjogot a prépostság 1393-ban Zsigmond királytól nyert.

1520-ban II. Lajos király bíraskodási hatósággal, pallos-joggal ruházta föl a prépostságot.

A mohácsi vészre következett időszakban a magyar premonstreiekre is szomorú napok köszöntöttek be; a prépostságot majd világi főurak foglalták el, majd jézustársaságbeli atyák szerezték meg, majd pedig világi papoknak adományoztatták, mintegy kommenda gyanánt. A kommenda, mely kiváltkép a hitújítás idején vált nagyon szokássá, midőn számos apátság vagy prépostság a vallási viszálykodás folytán tagok hiányában tényleg létezni megszűnt, a pápai vagy királyi adományozás egy neme, mely által az egyes apátságok vagy prépostságok magas állásu vagy kedvelt egyházi személyeknek mintegy gondviselésére bizattak. Ezek az ilyen kommendakép birt apátságok vagy prépostságok jövedelmeit élvezték,

DR. KUNC ADOLF JÓZSEF,
csornai prelátus és prépost.

az alapítvánnyal összekötött kötelmek elvégzését csekély díjazás mellett vagy szerzetesekre vagy ezek hiányában világi papokra bízta.

A csornai prépostságot is ilyen kommandatáriusnak adományozták, midőn Kámoneczy Gergely prépost alatt a hitújítók a rendtagokat szétűzték; javainak legnagyobb részét azonban hg. Eszterházy kapuvári uradalmába kebelezték be örökösen. A kommandatáriusok aztán az elűzött premonstreiek helyett, minthogy hiteshely fenntartási kötelemmel nyerték a prépostságot, a közel vidék plébánosai közül neveztek ki többeket a hites konvent tagjaivá.

1535–1595-ig a csornai hites konvent jegyzőkönyvei már rendszeresen vezettek. 1595-ben megszűnik működése és csak 1664-ben kezd újra hiteles kiadványainak jegyzőkönyveit vezetni és ez tart egész 1786-ig, a rendnek II. József császár által történt eltöröltetéseig, amikor összes okiratai a győri székeskáptalannál tettek le.

A kommandatáriusok közül Telekessyt és Szent-Tamássyt, ki 1658-ban a régi templom helyébe újat emelt, különösen ki kell emelnünk. Általánosságban azonban a kommandatáriusok vajmi keveset törődtek a gondjaikra bízott prépostsággal és egyházaival, úgyannyira, hogy midőn 1697-ben ismét premonstreik kézre került, nem sokkal jobb állapotban találták, mintha a török pusztította volna el.

Midőn I. Lipót alatt hazánknak sikerült a török igtát lerázni, a félhold uralma alól felszabadult ország a rend és szervezes első teendőinek ismerte a birtokaiból kivart egyházi testületeket régi jogaikba visszahelyezni. Így kerültek ismét vissza a premonstreiek is kipusztított régi lakóhelyeikre. Az 1697-ben kelt királyi visszaillesztő okirat, elismeréssel emlékeztet meg a premonstreiekről, de kiváltképp az ausztriai peremegyi prépostságnak hazafias áldozatkészségéről és azon tetemes pénzbeli áldozatról, mellyel a török elleni hadviselés költségeinek fedezéséhez hozzájárult, mintegy jutalmul ez áldozatért Schöllingen Ferenc apátnak adományozta az üresedésben levő jászóvári, leleszi és csornai prépostságokat. Ekkor egy kézbe került vala-

memyi még tényleg létező premonstreik prépostság, az egy jánoshidai kivételével, melyet 1655 óta Meyners Kazimír strachovi premonstreik kanonok bírt. Ez egyesítés azonban, mint tudjuk, nem tartott sokáig, Csornát és Türjét 50.000 forintért a gradicsi apátságnak engedték át. Ettől kezdve ismét Jászó a lukai, Csorna és vele együtt Türje a gradicsi rendből nyerte prépostjait.

A gradicsi konvent kebeléből választott prépostok nyolcan voltak. A nyolcadik Kameniczky Agoston (1774–1786.), kitünő férfiú, ez lett volna, úgy látszik, hivatva, hogy a csornai prépostságot rendeltetése kellő színvonalára emelje; csak hogy midőn préposti székhelybe jutott, már meg voltak számlálva a rend napjai. Ő eszközölte a monostori épületnek teljes átalakítását. Alig két évi prépostsága után, midőn épen a rendtagok szaporítását tervezte volna, érkezett II. József császár rendelete, mely új tagok fõlvételét tiltotta. E rendelet előhírnöke volt a halálos ítéletnek, mely soká nem is vártott magára: 1786 december 7-én kelt császári rendelet a premonstreik-rend eltöröltetését kimondotta, a prépost csekély nyugdíj mellett visszavonult Prágába, a rendtagok pedig különféle állásokban nyertek alkalmazást.

A rend eltöröltetése után négy évre, 1790. június 25-én a monostor és templom, 270 más lakházzal együtt pusztító tűz martaléka lett.

1802-ben azonban I. Ferenc király a rendet visszahelyezte régi székhelye és javainak birtoklásába; a csornaihoz egyuttal a horpácsi-, jánoshidai-, és türjei prépost-

A CSORNA-PREMONSTREIEK CSORNAI RENDHÁZA.

A CSORNA-PREMONSTREIEK JÁNOSHIDAI RENDHÁZA.

A CSORNA-PREMONSTREIEK TÜRJEI RENDHÁZA.

ságot is csatolta oly feltétel mellett, hogy a bekebelezett plébániák lekipásztorokkal való ellátásán kívül, kötelezve legyen a szombathelyi és keszthelyi gimnáziumot tanárokkal és egyéb szükségeseikkel ellátni.

Ugyanez evi országgyűlés 16-ik törvénye a csornai káptalan közhiteliségét is visszarendelte, de a hiteles levéltárt s pecsétet csak 1810-ben vette át a konvent a győri káptalantól, mely azt a rend fölösztatása után őrizte. A hiteleshely csak a közjegyzői intézmény fölállítására szűnt meg, hiteles működését pedig az akkori francia háború miatt csak 1818-ban kezdhetette meg.

Kameniczky, mielőtt a rend visszaállítása törvényesen megtörtént volna, azon évben Prágában elhalálozván, a csornai egyház, és a vele egyesített horpácsi, jánoshidai és türjei egyházak prépostjává Harsányi István zabrdovici premontrai kanonok, az idő szerint kecskeméti plébános és aicskai prépost neveztetett ki. A monostort mostani alakjában Harsányi prépost kezdte építeni, de csak utóda fejezhette be.

Harsányinak 1803. augusztus 3-án bekövetkezett halálával a megüresedett préposti széket Buday Ágoston foglalta el 1804. április 3-án. Ő fejezte be a csornai monostornak építkezését és vette meg 1808-ban Batthyány gróftól 30.000 forint bécsi bankértékben a jelenlegi szombathelyi rendházat.

DR. KUNC ADOLF JÓZSEF, CSORNAI PRÉPOST.

Dr. Kunc Adolf, a Csorna alatt egyesített csornai sz. Mihály, horpácsi sz. Péter és Pál, türjei B. Szűz, jánoshidai ker. sz. János prépostságok főpapja és premontrai apát, a magyarországi premontrai generális vikáriusa, született Sálon, Vas vármegyében, 1841. december 18-án. 1857-ben lépett be a rendbe s miután 1863-ban letette az ünnepélyes fogadalmat, hivatásának teljesítésére tanárnak rendelte előljárósága. Főlöszleg a premontrai-rend tagjainál külön hangsúlyoznunk a tudományosságot, melynek e rend tagjai mind előkelő bajnokai; de Kunc Adolf külön is kivált tudományával és jeles egyéni képességeivel, melyek csakhamar tekintélyt szereztek személyének. Tanított a rendnek mind a keszthelyi, mind a szombathelyi gimnáziumában. Valószínű, hogy már Keszthelyen való időzése alatt a balatonparti kisvárosnak, mint egy nagy vidék természetes középpontjának természetes fontosságát fölismerve, érlelődhetett meg benne az a gondolat, melyet, a rend élére kerülve, igyekezett az illetékes tényezők közreműködésével megvalósítani. Kartársainak nagyrabecsülése ugyanis őt jelölvéen első sorban a rend fejéül, 1884. június hó 14-én Ő felsége kinevezte préposttá és ugyanez év aug. 20-án Csornán ünnepélyesen be is iktatták. 1893. március 15-én a magyarországi premontrai egyetemes vikáriusa lett. Főpapi kormányzása alatt a rend két gimnáziumának emelése és újkarba hozatala volt legfőbb gondja. Mint szombathelyi tanár maga tapasztalván az ottani gimnáziumi épület hiányosságát, a rohamosan emelkedő város külső díszét is jelentékenyen emelő új rendházat és gimnáziumot építtetett 300.000 forint költséggel; a keszthelyi kis gimnáziumot pedig főgimnáziummá fejlesztette. Ekképen mind a két intézet a rend előkelőségéhez méltó hajlékot és egyszersmind fölszerelést kapott. Áthatva a tudományos képzettség mai követelményeinek tudatától, a rend ifjú tanárjelöltjeinek kiképzésére is fokozott gondot fordít. Noha kerüli a föltünést és szerényen önmagában keresi munkájának jutalmát: érdemei nem maradtak észrevétlenek. Ő felsége kétizben tüntette ki, a Ferenc József-renddel és a szent István-rend kiskeresztjével díszítvén föl őt. Dr. Kunc Adolf a tudományos irodalomnak is munkása volt; irodalmi művei közül különösen Szombathely város monografiáját emelhetjük ki.

DR. EDELMANN SEBŐ,

premontrai kanonok, főgimnázium igazgató
Ferenc József-rend lovagja, Szombathely.

A rend tagjai 1901-ben.

A rendi káptalan. Laky Demeter János, csornai perjel, I. J. R. lovagja, prép. †. Sztraka Gábor János, alperjel. Kóvári Károly Pál, ny. főgimn. tan. Rezsöly György Gusztáv, közp. főpénzt., házigondnok, az orsz. levélt. hites őre. Kőfaly Vidor Antal, jószágfelügyelő, a F. J. R. lovagja. Sebesy Alajos Antal. Stronszky Agost Ferenc, prép. titkár, tisztb. rendnagy, könyvtárnok.

A szombathelyi főgimnázium. Dr. Edelmann Sebő János, főgimn. ig., F. J. R. lovagja. Dr. Dallos József Sándor, h. főgimn. ig. Tanárok: Módly Krizsó Sándor, rendi főszámv., Horváth Gellért József, Hajdu N. János Pál, György Endre János, Kárpáti Kelemen József, Schreiner X. Ferenc Károly, Steiner Miklós Hübert, Csígházy Ernő Kálmán, Novák Béla István.

A keszthelyi főgimnázium. Dr. Burány Gergely Imre, tisztb. főig., főgimn. ig. Tanárok: Pákor Adorján István, Markovits Arnold Lajos, Láng Emil Károly, Lakatos Vince József, Berkes Ottó János, Vargha István J., Gönci Ede István, Pap László István, Kóhalmy Márton Béla, Bakó Vilmos Ádám, Peér Leo István.

Türjei társház. Illés Rafael István, jószágfelügyelő és pléb.

Jánoshidai társház. Fábry Pál József, pléb. Réty Gyula István, koadjutor. *A rend kebelén kívül:* Dr. Pauer Imre Rudolf, egyet. r. tanár, Budapesten.

DR. KUNC ADOLF JÓZSEF, CSORNA-
PREMONTREI PRELÁTUS ÉS PREPOST
CIMERE.

SZENT FERENC SZERZETE HAZÁNKBAN.

SAJNOS, a ferencrendiek Magyarországra való első bejöveteléről biztos adataink nincsenek. Hogy az első letelepedettek honmét jöttek hozzánk, az sem bizonyos. Némelyek úgy vélekednek, hogy talán Szászországból vagy Thüringiából származtak ide, magyar szent Erzsébet közbenjárása folytán. Hogy Németországból jöttek át hozzánk, a mellett bizonyít a rend annalistája: Wadding, ki azt írja, hogy 1228-ban Piano de Plano Carpini német miniszter hozzánk is küld prédikátorokat a ferenciekből. 1222 táján volt már a ferenciek között magyar származású, — Ábrahám Hungarus — kit két más társával Wormsban pappá szenteltek.

Néhány évvel később már több szent ferencrendi kolostorra találunk.

Első konventjük valószínűleg Esztergomban alakult meg, mint a magyar egyház központján, a hol azon időben minden szerzetes-testület csoportosult. Bizonyára erről, mint anyaházról nevezték el az új tartományt «*provincia Strigoniensis*»-nek. És hogy ez már 1235-ben fennállott, abból kitűnik, hogy IX. Gergely pápa az említett évben, úgy 1238-ban is bullát intézett «*ministri fratrum Minorum Strigoniensis Provinciae*», vagyis a kisebb testvérek esztergomi provinciájának tartományi főnökéhez, hogy innen a bolgárok schismaticus fejedelme: Assanus ellen keresztes hadat szervezzenek.

De hogy lássuk, mennyire eltérők, mint főntebb említjük, az erre vonatkozó adatok, vannak jegyzeteink, melyek az ellenkezőt állítják. A Pázmány-féle 1629-ik zsinat jegyzékében ez áll: «*Monasterium Agriense fundatur per Cletum episcopum Agriensem circa tempora s. Francisci*». Szentiványi Márton és Thuróczy László ugyanezt erősítik, mikor az utóbbi így ír: «Eger igen-igen szerencsés város, mivel még szent Ferenc életében kebelébe fogadhatta a püspök kegyéből a kolduló-rend gyermekeit. A letelepedés éve nem egész biztos, de 1225 előtt és 1210 után történt».

— Ambrozowszky Mihály egeri kanonok még mindehez hozzáadja: «II. Cletus alatt jönnek be a ferenciek, kiknek alapítója maga is járt személyesen Magyarországon». Ezek tehát az egeri konventet tekintik elsőnek, de ez alig bírhat kellő alappal. Az tagadhatatlan, hogy Eger egyike volt a legrégebb konventeknek, de azért 1210—1225 közé nem eshetett építése.

Az említett esztergomi provincia 1234-ben már több házzal birt. Az esztergomi rendfőnök egész 1239-ig a német rendfőnökök alá tartozott. Az említett évben azonban a római generalis káptalanon, a német provinciák főnhatósága alól kivételt s teljesen önálló független provinciává emeltetett, melynek első Minister Provinciális Fr. János herceg, III. Fülöp francia király testvére volt. Az 1260-ik Narbonne-ba hítt egyetemes káptalan hazánkban már nyolc kustodiát sorol föl, melyek az anyaegyházhoz csatolva, a «*Provincia Strigoniensis*»-t vagy «*Hungariae*»-t alkotá.

Szent Ferenc fiai csodálatos gyorsasággal terjedtek el az egész országban. Nagy szükség volt rájuk s ez okozta gyors

OZORAY IZIDOR,

a B. Sz. Máriáról e. szent Ferenc-rendi tartomány főnöke, Pozsony.

SZENT FERENC RENDIEK KOLOZSVÁRI TEMPLOMA,

elterjedésüket. A térítő buzgalom hozta közénk őket s azon korszak szomorú viszonyai adtak is nekik elég teret a munkálkodásra. Majd idegen pogány nép, a kunok nemzetsége ékelődik be közénk, majd a tatár-török pusztítás, majd a huszita mozgalmak, majd megint az aldunai tartományok szolgáltattak elég alkalmat hittérítői buzgalomuknak megpróbáltatására.

A kunokat az uralkodók a helyett, hogy megfékeztek volna, még dédelgetik, a főuraink összeházasodnak velök, sőt még királyi családbeliek is. E korszakba esik a tatárok betörése s pusztítása Magyarországon. A tatárok és kunok közé IV. Ince pápa Ferenceseket küld. Fölkeresték a sátrakban tanyázó kunokat. A legnagyobb erőfeszítésekkel hatoltak át az erdőségeken s járhatlan úton, mocsarakon keresztül.

A kunok térítése egybeesik az aldunai missziókkal, melyben a Ferenceseknek szintén nagy szerep jutott ki. Nagy Lajos különös figyelmet fordított a Balkánra, az ottani népeket, kik javarészt a keleti schizmatikus egyháznak voltak hívei, katolikusokká akarta tenni. E misszióra a Ferenceseket szemelték ki. Evégből Boszniában külön vikáriátus alakult s ez lett a misszió központja. Itt gyülekeztek az egyes provinciákból a nyelvre különböző, de

GYERGYÓSZÁRHEGYI SZ. FERENCZRENDEI KÖZSÉGI KÖLDULÓSTOR.

A SZ. FERENCZRENDEI CSÍKSOMLYÓI TEMPLOMA.

Néhány évvel később a konventuálisok kerekedtek felül, Drágffy Bertalan, Geréb Péter és más főnemsek pártfogása alatt, kik 1500-ban maguk elé rendelték Rákos mezejére az obszervánsok magyarországi főnökét és meghagyták neki, hogy a folytonos surlódások megszüntetése és elkerülése végett, kövessen el mindent övéi között a konventuálisokkal létrehozandó egyesülés érdekében. Ha pedig erre nem volnának hajlandók, legyenek elkészülve arra, hogy az országból kiűzetnek. A «cséri barátokra» azonban nem hatott sem a kérés, sem a fenyegetés.

Sok huza-vona után 1502-ben egyességre léptek, kimondván, hogy a konventuálisok az általános rendfőnök (Generalis Minister) alá tartoznak, az obszervánsoknak pedig közvetlen fejük az ő vikárius generálisuk.

Azonban ez legkevésbé sem hozta létre a kívánt békét. Míg végre 1523-ban Spanyolországban Burgosban megtartott rendi káptalan úgy intézkedett, hogy a további zavarok elkerülése céljából a két magyarországi fél minden tekintetben különítessék el egymástól, és két külön magyar tartományt (provinciát) képezve, a régi

buzgalomban egyforma testvérek, és ismét terjeszkedtek Szerbia, Bulgária tartományába, sőt hazánk déli részébe is átjöttek. Nálunk a közvélemény szerint, a esanád-megyei Cseri község volt a főhelyök, homán közönségesen «cséri barátoknak» is hívták őket. Ez aldunai misszióban szerzett érdemeikért ez egyszerű köldulo rend rendkívüli kitüntetésben részesült hazánkban. Dalmáciának és a hozzánk tartozó déli részeknek főpásztorai csaknem kizárólag soraikból kerültek ki, sőt többen közülök nálunk is püspökséget nyertek.

Az úgynevezett «cséri barátok» IV. Jenő pápától megnyerték az engedélyt, hogy különválva a bosnyák-tartománytól, ahová eddig tartoztak, külön magyar vikáriátust alakíthassanak. Ez alkalommal Julián bíbornok, apostoli legátus, több régi úgynevezett konventuális kolostort átadott nekik, amit IV. Jenő pápa később jóváhagyott. Ekkor igen kiélesedett az egymástól való megkülönböztetés. A régi konventuálisok, ezek pedig mint obszervánsok szerepeltek. 1118-ban ugyanezen a pápai követ meghagyásából ez utóbbiaknak birtokába jutott az anyakolostor is több más házzal együtt. 1192-ben VI. Sándor pápa még az utlaki, szécsényi, pataki és pécsi konventeket is kivézi a konventuálisok kezéből.

A KOROSBANAI TEMPLOM ÉS KÖLDULÓSTOR-RAJZ.

A FERENCRENDI K. TEMPLOMA ÉS HÁZA NYITRÁN.

1661. évben Szent László név alatt «Provincia S. Ladislai» emeltetett.

A Szent István provincia Erdélyben, szintén a Mariana provincia gyermekének tekinthető. Az erdélyi provincia a protestánsok által történt elpusztítása után csakhamar újra föltámadván, 1640-ben magát elkülönzé s szent István magyar királyról nevezett külön provinciává alakult.

Az Üdvözítőről nevezett (Salvatorianus) provincia, mint már láttuk, a nagy kiterjedésű bosnyák provinciából származik. Alakulásának történetét és idejét röviden már vázoltuk.

A szent Kapisztrán Jánosról nevezett provincia 1520-ban alakult, de ennek kolostorai csak részben voltak Magyarországon, minthogy Szlavoniára és Alsó-Ausztriára is kiterjedtek. 1757-ben újra alakult. 1825-ben négy kolostort kapott Ausztriában, de az újabb reformáláskor egészen Magyarország határai közé szorították s ma tiszta magyar provincia.

Van még egy ferencrendi provincia Magyarországon. «Provincia Minoritarum», köznyelven *minoriták*, akikről külön lesz szó, valamint a szintén szent Ferenc szabályait követő kapucinusokról.

Legújabbban e provinciák száma megkevesbedett. A keresztény kath. anyaszentegyházat dicsőségesen kormányzó XIII. Leo pápa, a szent Ferenc-rendet

FERENCRENDI TEMPLOM SZAMOSÚJVÁRON.

iránt különös buzgalommal és vonzódással viseltetvén, annak többféle elágazását egyesíteni akarván, a teljes egyöntetűségre akarta visszaterelni, mint volt kezdetben. Eddig jól-lehet egy és ugyanazon főkormányzó, generalis miniszter alá rendelve, mégis négy külön családra voltak oszolva: *Observantium, Reformatorum, Excalceatorum et Recollectorum* elnevezéssel különböztettek meg. A pápa 1897 okt. hó 4-én kiadott rendeletével mindez elnevezéseket megszüntette s valamennyit egyesítette. E rendelet folytán most az egész szerzetesrend, minden megkülönböztető előnév nélkül, általában: «*Ordo Fratrum Minorum*», vagyis a «kisebb testvérek rendje», neveztetett el; ezzel egyszersmind mindazon konstitúciók, rendszabályok, melyekkel előbb bírtak, megszüntek, s most az egész összes rend, egy egészen új általános rendszabály megtartására van kötelezve.

A DIVALI FERENCRENDI TEMPLOM ÉS KOLOSTOR.

Ez a nem várt új konstitúció nagy meglepetést szült, s több helyen kisebb-nagyobb zavarokat idézett elő. De talán sehol akkorát mint nálunk Magyarországon, minthogy az itteni viszonyok más országokétól nagyon is elütők lévén, a magyar provinciák, különösen a «summa paupertatis», vagyis végső szegénység fogalmára nézve bizonyos kedvezményekkel éltek, s mostantól nemcsak ez, hanem a belső disciplina is szigorúbb lett, a külső viselet, a ruházat is igen nagy változáson ment át, mi oly nagy visszatetszést szült, hogy a régi fogadalmát tevők ezek megtartására kötelezve nem érezven magukat, legnagyobb részük római dispenczióval élve, a fogadalom alól fölmentést kért, s az egyházmegyébe mint világi papok vétették föl magukat. Ennek következtében a kolostorok egyénekben igen megfogyatkoztak, s most Istenbe vetett reménnyel várják, míg majd az ifjú sarjadék ismét benépesíti őket.

Ez új konstitúció folytán Lauer Alajos miniszter generalisnak 1898 július 14-én kiadott rendeletében a konstitúciókat elfogadott szerzetesek számára itt nálunk «Nagyszombati Commissariust» állítottak föl; ez öt kolostort foglalt magában; négyet a Marianus és egyet a Salvatorianus provinciából, melyeknek fejevé Ozorai Izidort tették. Az ő joghatósága alá tartoztak: a nagyszombati, malackai, szombathelyi, fejérvári és szalkolcsei kolostorok.

Két év múlva azonban a nagyszombati kommisszariátust megszüntették. A miniszter generalis a konstitúciók értelmében reáruházott jognál fogva az osztrák és magyar provinciák kiterjedésének más határokat írt elé, és ezeknek az 1900 május 29-én Rómában tartott tanácskozáson új kormányzókat választását rendelte el. Ez új határolás folytán itt nálunk két régi provincia: az Üdvözítőről és szent Lászlóról nevezett teljesen megszűnt, kolostorai a szűz Mária, szent István és Kapisztrán provinciákhoz csatoltattak. E hozzácsatolás által különösen a Mariánus és Kapisztrán provinciák több új kolostort nyertek s terjedelmökre nézve nagy változáson mentek át. A ladislaiták és kapisztránusok szlavóniai és horvátországi kolostoraiból új provincia alakult: szent Cirill és Method elnevezéssel.

Igy tehát 1900-tól Magyarországon csak öt szent ferencrendi provincia van, ú. m.: szűz Mária, szent István, Kapisztránus, szent Erzsébet (minorita) és kapucinus. A rendházakat az egyes egyházmegvék helveinél említjük meg.

SZ. FERENCRENDI TEMETŐM ÉS KOLOSTOR SZOLNOKON.

SZ. FERENCRENDI TEMETŐM ÉS KOLOSTOR GYÖNGYÖSEN.

A MAGYAR MINORITA-REND.

MINORITÁK, a sz. Ferenc-rend egyik ága, hazánkban elég gyorsan terjedt el. 1230-ban már virágoztak a bajai (Franco Villa), a bácsi, lékai, pozsegai, bánostori s a pesti «A S. Petrum Apost.» címzett rendházak, sőt a székesfejérvári «Ad S. Emericum Ducem» címzett kolostor már oly tekintélyes volt, hogy egy custodia fejevé lett. Ep ily tekintélynek örvendett már ekkor a zágrábi kolostor is, melyet a legendák szerint szent Ferenc is meglátogatott.

Nemcsak az uralkodó és a papság, hanem a városok polgárai is pártolták az új rendet. Ezt bizonyítja az a tény, hogy 1238-ban Nagy-Szombat város polgárai városukba is bevezették a rend tagjait, a következő évben pedig Varasdon kaptak új kolostort.

Az 1241—42. évi gyászos emlékü tatárjárás alatt a rend az országgal együtt sokat szenvedett. Hihetőleg valamennyi kolostor elpusztult, mert hisz a városok, melyekben állottak, csaknem mind tönkre mentek. A rend azonban a bajt hamar kiheverte. Már a következő években a fentebb említett kolostorok mindenike ismét virágozott; sőt már 1248-ban Nyitrán, 1260-ban Zimonyban gyarapodott újjakkal.

Hazánk második alapítója, IV. Béla király, hatalmas pártfogója volt a minoritáknak. Jakab és Pál szerzetesek gyóntatói voltak, kiket később Rómába követségbe is küldött. 1249-ben Budavárában Ker. sz. János tiszteletére kolostort alapított.

Az uralkodó család mellett az apostoli szentszék is kiténtette a provincia egyes tagjait. Így 1265-ben a pápa a magyar minorita rendtartomány egyik tagját, Walter atyát, saját káplánjává s gyóntatójává s később zágrábi püspök-helyettesé nevezte ki. Két évvel előbb (1263) Henrik (Imre) atya, stephanopolitani és chimensi püspök lett. *O volt az első a magyar minoriták között, ki a püspöki székhelyig emelkedett. Az első érsek a magyar rendtartomány tagjai közül Péter atya, Máriának, V. István leányának, II. Károly szicíliai király nejeinek káplánja volt, ki 1292-ben spalatói érsek lett.*

A XII. század a magyar minorita-rend történetének leghűbb korszaka. A század első évében, 1301-ben alapították a szegedi «ad B. M. V. de nivibus» és a nagyváradi «ad S. Spiritum» címzett kolostorokat, Trencsénben és O-Budán szintén. Róbert Károly 1312-ben Debrecenben, 1325-ben pedig Lippán, Erzsébet királyné pedig 1328-ban Szatmáron az ő védőszentje, sz. Erzsébet tiszteletére emeltek kolostorokat. Ugyanez évben Dansch gróf alapított a mai Okolicsnón a rendnek új kolostort. Nagy Lajos királyunk udvarmestere, Ugrin Miklós a Szerémségben, Ujlakon (1355), Telegdy Csanád esztergomi érsek Telegden a templáriusok egykori kolostorát fölépítette, s azt a rendnek adta (1335). A következő évben I. András erdélyi püspök Besztercén alapított a rendnek kolostort. II. Kálmán püspök Szombathelyen egy kórházat alakított

át kolostorrá s ezt a rendnek adta 1360-ban. Tíz évvel ezután az uralkodóház egyik tagja, Erzsébet királyné, a Johannoták s a Domonkosok egykori beregszászi kolostorát a minoritáknak ajándékozta; a következő évben Szászvárosban alapított új kolostort. A királyné példáján fölbuzdulva, 1386-ban Laczkovics István erdélyi vajda alapította a keszthelyi rendházat. A kolostor temploma a bold. Szűz tiszteletére volt szentelve. Ide temették el később az alapítót is.

A kolostorok virágzása mellett a rendtartomány egyes tagjait is érték kitérítések.

Volt rea idő (1379–87), midőn egy minorita, Deméter atya állott mint bíboros és esztergomi érsek a magyar hierarchia élén. A kalocsai érseki székben is e században három minorita ült: László (1317–37), István, előbb nyitrai püspök, majd jeruzsalmi patriarcha és Laky Dénes. A következő században azonban hanyatlani kezdett. Előbb az observantia, majd a török s a protestantizmus fosztották meg a rendtartományt kolostoraitól. Az első — bár kisebbszertű — dőfést az ország külellenségeitől kapta a rend. A csehek ugyanis Zsigmond király alatt beütve hazánkba, pusztították a felvidéket, 1422-ben Trenesén városát is tönkretették. A várossal együtt elpusztult a minoriták rendháza is. A század közepe táján, az observantizmus terjedésével, a rendtartomány számos kolostora ment át, részint önszántából, részint foglalás vagy adományozás útján sz. Ferenc szigorúbb elvű fiaihoz.

1453-ban foglalták el a törökök az egykor oly hatalmas Byzancot s már egész Európát fenyegették fegyverekkel. Ugyanazon évben pusztították el a török fegyverek a zimónvi és eniki (enghei) minorita kolostorokat is. E csapásokhoz járult még 1441-ben a besztercei, később a margitszigeti kolostor elpusztulása. Mind e csapásokkal szemben kevés kárpótlást nyújtott a rendnek az a néhány kolostor, melyet egyes jámbor alapítók emeltek az Úr nagyobb dicsőségére. Így Hunyady János is alapított Tövisen egyet, a sz. Imrénél kivívott győzelem emlékére. Később megkapta a rend a ciszterciek számára alapított vasvári kolostort; s mert ez időben nagy tevékenységet fejtettek ki a jászok és kunok megtérítésében, e téren szerzett érdemeiknek elismerésül IV. Sixtus pápa «Sacrae Religionis» című bullájával a jászberényi kolostort a magyar minoritáknak adta. 1480 körül Báthory István Nyír-Báthorban alapított kolostort s ugyanez évben kapta a rend a varannói rendházat, melyet Rivold nevű főúr alapított.

1526 után a rendnek is letűnt fénylő esillaga. A mohácsi vészről csaknem két századon át fölváltva magyar és olasz rendfőnökök kormányozták a provinciát, mely már közel volt a végbomláshoz.

1530-ban a török beütés után, mint annyi társa, a szászvárosi kolostor is elpusztult. Ugyanezen évben a vallási türelmetlenség, mint a szászok többi városából, úgy Nagy-Szebenből is kiűzte a minoritákat. Zápolya János közbenjárására visszakapta ugyan a rend a templomot és kolostort, de három év múlva már újra és végkép száműzték onnan a rend tagjait.

1533-ban az okolicsnái kolostor jutott az obszervansok kezébe. 1541-ben Szolimán szultán földülta Szombathelyt; ez alkalommal a várossal együtt a minorita kolostor is elpusztult. Így jártak egymásután a többiek is.

1557-ben János Zsigmond elvette a minoritáktól a székelyudvarhelyi kolostort s azt erősséggé alakíttatta át. A következő század elején, 1601-ben engedélyt nyertek ugyan a minoriták, hogy Székelyudvarhelyen újra telepedhesenek, de az idők mostohasága s a nagy pénzhiány miatt a kolostor sohasem épült föl. A XVII. század elején (1606) a kaproncai kolostor az obszervanciára ment át. Ez volt az utolsó minorita rendház Horvát-Szlavonország területén.

Az erdélyi nagyfejedelemség területén, ahol az elfoglalt tövisi kolostor is feküdt, még meglehetősen állott a rend, úgyannyira, hogy VIII. Orbán pápa 1627 május 15-én kelt «Militantis Ecclesiae» bullájával Erdélyben minorita rendtartományt alapított. Az erdélyi provincia a következő kolostorokból állott: 1. Bákó (Moldvában), 2. Brassó, 3. Felfalu, 4. Hunyad, 5. Gyula-Fehérvár, 6. Kolozsvár, 7. Maros-Vásárhely, 8. Medgyes, 9. Thennis, 10. Tergovist (Moldvában). E provincia azonban csak rövid ideig maradhatott fenn. Az ellenséges dűlások annyira tönkretették, hogy 87 év múlva a «Sz. Háromságról nevezett őrség» címe alatt beolvadt a magyar provinciába (1714).

A magyar rendtartományban a XVII. században ismét derengeni kezdett a fölvirágzás hajnala. 1609-ben Gersei Pethő István és fivére Ferenc, jászóvári prépost Sztropkón, «ad.S. Crucem» templomot és kolostort emeltek a minoritáknak. Rövid idő múlva priberi Milíth György a Szentháromság tiszteletére Radon kolostort és templomot építtetett (1637). Mikor pedig I. Lipót ült sz. István trónján, úgy látszott, hogy a magyar minorita-rend ismét föl fog virágozni. E fölvirágzásnak hatalmas tényezője volt Reggiani János magyar rendfőnök és jeles író, ki nagy befolyást gyakorolt a jámbor lelkű, vallásos Lipótra. Alatta egymásután emelkedtek a kolostorok, melyek közül több még most is fennáll.

DR. CSÁK GYULA,
minoritarendi magyarországi főnök

Az elpusztult nagybányai kolostor is föltámadt 1692-ben. Néhány év múlva II. Rákóczy Ferenc kuruc csapatai elűzték ugyan a minoritákat a város területéről, de a XVIII. század elején már ismét itt találjuk őket.

A nagybányai kolostorral csaknem egyidejűleg az Erdély nagyfejedelemség területén fönnálló minorita provincia is kapott egy új kolostort. Ugyanis Nagy Mózes esztelneki plébános szülőföldjén, Esztelneken, a papnövendékek számára iskolát állított, melyben a tanítás vezetését a minoritákra bízta; de mert e hely a föntemlített célra alkalmatlan volt, a boldog emlékű alapító Kantába, Kézdi-Vásárhely külvárosába helyezte át az intézetet, ahol a minoritáknak egyszersmind kolostort is emelt (1696).

Budavárának visszafoglalása után Caraffa Antal gr. kormányzó, Reggiani János minorita atyának Eger városában a hasonló nevű folyó partján, a híd mellett egy török meceset ajándékozott, a hozzátartozó házikókkal és kerttel együtt. Ezen ajándékot Fenesy Ferenc egri püspök jóváhagyván, 1712-ben a régi török épületeket lerontották s báró Barkóczy Ferenc és gr. Eszterházy Károly püspökök hozzájárulásával, páduai szent Antal tiszteletére szép templomot és kolostort emeltek.

A XVIII. században a Maros és Duna vidékén a pusztító török uralom miatt nagyon megfogyatkozott a kath. száma. A hitéletet úgyszólván csak a buzgó tábori papság tartotta fönn. Egy ilyen láng-

A MINORITÁK EGRI TEMPLOMA ÉS HÁZA.

buzgalmú férfiú, *Höfllich Kamil*, bajor minorita, ott hagyván tábori kápláni állását, melyet a Württemberg huszárezrednél viselt, Aradon telepedett le. A derék szerzetes itt saját pénzén telket vett és e telken templomot és rendi testvérei számára kolostort építtetett (1702) s a királyi udvari kamara és a csanádi püspök jóváhagyása mellett a plébániát is kezdte vezetni.

Az 1714-ben megszűnt erdélyi provincia a «Szentháromságról nevezett örség» címe alatt beolvadt a magyar rendtartományba. Amagyar provincia ez új örségében egyes főurak pártfogása mellett csak-

hamar több új kolostor emelkedett. Az egykori beszercei kolostor romjait fölépítet-

ték. Három év múlva királyi és püspöki engedély mellett Kolozsvárnak sz. Péterről nevezett külvárosában telepedtek le. Ugyanazon évben Alsó-Fehér vármegye kath. közösségének kérésére s Kornis István főispán közbenjárására Antalffy János erdélyi püspök megengedte, hogy két minorita atya Nagy-Ényeden letelepedhessenek s itt lelkipásztori teendőket végezheszenek. 20 év múlva az atyák a hívek adakozásából készpénzen vett telken, a város közepén templomot és kolostort emeltek, Maros-Vásárhelyen 1739-ben építtettek templomot és kolostort.

Ugyanez időben Erdély határában, Szilágy-Somlyón is kapott a rend egy új kolostort, melyet csíkszent-királyi Andrassy Ferenc báró alapított 1731-ben.

1752-ben a rend Miskolcon négy osztályú algimnáziumot alapított, melyet Mária Terézia királynőnk 20 év múlva hat osztályúra emelt. A jezsuita-rendnek 1773. bekövetkezett föloszlatása után három évre a nagybányai, majd 1788-ban az aradi gimnázium vezetését vette át a provincia.

Később Bajthay Antal erdélyi püspök közbenjárása folytán, Mária Terézia pártfogása mellett, a rend Kolozsvár belvárosában saját költségén kolostort emelt, hová a szent Péter külváros kolostorának lakói is átköltöztek. E kolostor mellé a királynő bőkezűségéből Urunk színeváltozásának

A MINORITÁK MISKOLCI TEMPLOMA.

DP. CZACH GILBERT,
minorita-rendi aldozópap, magyar apostoli gyóntató,
római sz. Péter-templomban.

tiszteletére fényes templom épült. A XIX. század a szenvedések folytonos láncolata volt a rendre nézve. Az elemi csapások mellett a szabadságharc alatt az ellenséges hadak pusztításai, később az abszolutizmus mindent elnyomó uralma, majd a rend vezetése alatt álló középiskolák elvilágiasítása hatalmas vágásokat ejtettek a rendtartomány testén.

A század első nevezetesebb eseménye a minorita-rendre a szilágysomlyói gimnázium alapítása volt (1826). Tíz évre a gimnázium megnyitása után a lugosi gimnázium vezetését vette a rend kezébe. Emellett azonban, mint már fentebb is említve volt, beköszöntöttek az elemi csapások. 1827-ben egy iszonyú tűzvész elhamvasztotta az egri kolostor és templom tetőit. Az óriási tűz a templom gyönyörű falfestményeit nagyon megrongálta. 1843-ban a miskolci kolostor is az egri sorsára jutott. Itt is úgy a templom, mint a kolostor a város nagy részével elhamvadt.

A MAGYARORSZÁGI MINORITA-REND PECSETJE.

A 48–49-iki mozgalmas időkből a magyar minorita-rend is kivette a maga részét. A háborús idők közepette még az első évben (1848) be kellett szüntetni a kézdivásárhely-kantai és szilágysomlyói gimnáziumot, melyek az oláhok zaklatásainak legjobban kitétt vidéken feküdtek. A következő évben (1849), mikor Nagynyed az ellenség kezébe került, a nagyenyedi minorita székház templomával

együtt az oláhok féktelen dühének esett áldozatul, s csak négy év múlva tudta Visztkócsy Henrik háztónok a vallásalapból s a hívők kegyes adakozásaiból nyert összegben helyreállítani.

A világosi katasztrófa után az aradi rendház tagjainak szomorú szereplés jutott osztályrészül. Az aradi minorita rendház 4 tagja kísérte utolsó útjára a 13 vértanút.

A gyászos elnyomatás napjaiban kénytelen volt lemondani a rend a lugosi gimnázium vezetéséről. Két év múlva a miskolci nagygimnázium is négyosztályú algimnáziummá lett. Ezzel szemben azonban a rend mintegy kárpótlásul azt nyerte, hogy ismét megnyithatta a szilágysomlyói algimnáziumot. 1873-ban az aradi gimnázium, melyben 85 évig tanítottak a minoriták, világi kezekbe ment át.

1886-ban a miskolci, 1887-ben a nagybányai gimnáziumot államosították. Legújabb időben azonban a kézdivásárhely-kantai algimnázium áll fejlesztés alatt. Az 1901–902-iki iskolai évre megnyílt már a VII. oszt. is.

A minorita rendházakat az illető egyházmegyék plébániáinál említjük meg.

A rend főnöke *Csák Czirjek*, egyszersmind aradi pléb. Szül. 1855 dec. 28. Kis-Kún-Félegyházán. Igazgatója volt a szilágysomlyói gimnáziumnak, melynek történetét is megírta. Ezenkívül sok cikket és értekezést írt, főleg vidéki lapokba. Fáradhatatlanul törekedett azon, hogy az aradi társház és a plébánia-templom, mely Arad nagy kárára a városnak egyetlen nagyobb kath. temploma és meglehetősen dísztelenségével kirítt a sok újabb fényes világi épület közül, ékes új építménnyel váltassék föl. Ebbeli buzgalma Isten dicsőségére sikerrel is járt s a minorita-rend temploma rég óhajtott kiváló díszre lesz Aradnak.

A MINORITÁK KOLOSTORÉI TEMPLOMÁ

A MINORITÁK KESZULÖBEN LEVŐ TEMPLOMA ES HÁZA ARADON.

A KAPUCINUSOK.

SZENT TERENC által es az ő példájára alapított kolduló rendek a római szentszéknek a leghűbb alattvalói voltak s a legnagyobb gondjuk csak az volt, hogy az egyház tekintélyét és fényét növeljék. Ezért az egyes pápák kiváltságokkal is fölruházták, a szabályok szigorúbb pontjai alól fölmentették, vagy azokat enyhítették, csak-hogy életerős hivatásukban ne gátoltassanak.

A szent alapító halála után Cortonai Illés már a gyengébb és enyhébb életmódot folytatta, mert belátta, hogy az idők változtával a viszonyok nem engedhetik meg a föltétlen szegénységet. Páduai sz. Antal, ki a szigorúbb életmód követők élén állott, midőn a belső villongások napfényre jöttek, a római szentszék elé vitte a dolgot. IX. Gergely pápa Cortonai Illést, mint az egész rend generálisát, hivatalától megfosztotta, de egyúttal kijelenté, hogy a sz. alapító végrendelete a testvérek beleegyezése nélkül sem őtet, sem utódját nem kötelezheti. Ez történt 1230-ban és 1236-ban Illést ismét megválasztották a rend generálisává. De nemsokára ismét megfosztották állásától. A viszálynak csak IV. Ince pápa vette elejét, midőn különbséget tett a tulajdonjog és haszonélvezeti jog közt.

Bár szegénységet fogadtak, a szükséges tárgyakat megszerezhetik, fekvő birtokuk is lehet, de csak azok haszonélvezete van megengedve, míg a birtokok tulajdonját az egyház tartja főnn magának.

Legnagyobb vitája volt a ferencrendiekkel XXII. János pápának. Ugyanis V. Kelemen, hogy a ferenciek kebelében kitért meghasonlást megszüntesse és a spirituálisokat a konventuálisokkal kibékítse — valószínűleg a viennei egyetemes zsinaton — egy terjedelmes bullát tett közzé, melybe sz. Ferenc szabályainak vitás pontjait — a ruházatra és szegénységre vonatkozólag — részletesen magyarázta, s fölhívta a túlbuzgókat, legyenek rajta, hogy a rendek újra egyesüljenek. Többen alávetették magukat e fölhívásnak, mások azonban makacsul ellenállottak.

XXII. János több jelesebb theologust, a párisi egyetemet, nemkülönben jelesebb ferencrendi tudóst szólított föl véleményadásra. Óriási tollhare kezdődött. Eleinte a tétel fölött vitatkoztak, de később az egyház tekintélye ellen fordultak s oly módon támadták az egyház alkotmányát, oly elveket állítottak föl, mint Kálvin tette ezt az ő rendszerével.

X. Leó pápa békülékenyebb hajlammal iparkodott véget vetni a surlóásnak.

Ezideig a conventuálisok választottak egy Minister Generalist, míg az obszervánsok két vikáriust választhattak, kiket azonban a Minister Generalis erősített meg.

Az Ara Coeli kolostorban tartott capitulum generalisimum X. Leó pápa óhajára a Minister Generalist az obszervánsok közül választották, míg a konventuálisok csak egy magister generalist bírtak, kit ugyanesak a Min. Generalis erősített meg. Mindkét párt elhagyta a különböző elnevezést s egy elnevezést fogadott el, t. i. Fratres Minores Regularis Observantiae. A pápa az elsőbbségi jogot az obszervánsoknak tartotta főnn. Ebbe belenyugodtak a konventuálisok. Később azonban rendüknek Magister Generalisának megerősítését nem kérték s így a két társaság, bár egy elnevezés alatt volt, az összekötő kapesot teljesen föloldotta.

A sz.-Ferenc-rend e megoszlása folytán a reform alkalomával egy más Ferenc-rend is keletkezett: a kapucinus-rend. Alapítója Bassi Máté, obszerváns ferencrendi szerzetes a monte-

1800. ÉVI KÖNYV. A FERENC-SZÖL BECSUJÁRÓ-
(A FERENC-SZÖL BECSUJÁRÓ.)

falcai kolostorban. Máté ugyanis arra a gondolatra ébredt, hogy sz. Ferenc, a rend alapítója, nem olyforma ruhában járt, mint ők járnak, hanem az önkénvt vállalt szegénységnek fogva egy sokkal egyszerűbb szabású öltönyt viselt, melynek kamzsa egyszerű és hosszúkás alakú. Erre magatervezte egyszerű hosszú esuklyás ruhát készített és abban járt mezítel, hajdon föl, teljes szegénységben. Kezdetben társai üldözték, mire ő egyenesen VII. Kelemen pápához fordult. A pápa megengedte ennek a ruhának hordását, megengedte egyúttal a hit hirdetést, megengedte a remeteéletet, azzal a kikötéssel, hogy tartoznak évenként az obszervánsok capitulumán résztvenni. A «kapucinus» elnevezésüket a hosszú capicium után kapták és azt meg is tartották.

1536-ban III. Pál pápa «Congregatio Fratrum Minorum Conventualium de Vita Eremitica Cappucinatorum» név alatt újra megerősítette a legszigorúbb életrendet követő rendet, mely mint önálló és független rend a legszebb fejlődésnek indult.

Brindisi sz. Lőrinc — Laurentius a Brundisio — hivatásának élve, mint egyszerű kapucinus ott hagyta boldog fészket, bejárta Európát, csak hogy a hit, a vallás vigaszt ott hintse el, hol a nép annak hiányát leginkább érezte. Iskolázottságánál és műveltségénél fogva tárt karokra talált mindenütt. Hogy működésének állandó tanyát űthessen, megalapította 1599-ben az osztrák-észeli kapucinus provinciát, melynek generalis-comissariusává neveztetett ki.

Élhez a tartományhoz tartozott a bécsi kolostor is, mely a mostani osztrák-magyar provinciának anyai kolostora. Csak az 1673. évben választották el a észeli provinciát az osztrák tartománytól s így létesült az osztrák-magyar tartomány, melynek provinciális a Bécsben székel. Minthogy a magyar kolostorok nagyobb számmal vannak, a politikai körökkel a levelezés magyar nyelven történik, úgy az osztrák-magyar provincia fejének *mindig magyar embert szoktak választani*.

Legelső és legrégebb ház a *bazini*, Pozsonymegyében, 1674-ben alapította Szelepcshényi György esztergomi érsek.

1676-ban Strattmann grófné megvetette alapját a pozsonyi háznak, míg a későbbi években a templomot gróf Eszterházy primás építtette föl ujonnan. A pozsonyi kolostor úgyszólván a központja a rendnek, amennyiben a kapucinus növendékek itt neveltetnek, itt tanulnak. Ugyanevak Széchényi György érseknek köszönhetjük az ország fővárosában 1692. évben épített kolostort, melyet II. József császár a plébániai teendőikkel is megbízott. A magyar tartománynak egyik kolostora sem szenvedett annyit, mint a budai ház 1849-ben.

Nagyváradon 1727. évben gróf Csáky Imre püspök telepítette le a kapucinusokat.

Az összes magyarországi kolostorok közül legtöbb történelmi mozzanatokkal bír a máriabesnyői és temploma, mely az ország egyik leghíresebb buesújáró helye, melyet Grassalkovich Antal gróf alapított 1763-ban azon a helyen, ahol 1759-ben a régi templom romjai alól csodálatosan épségben találták meg a ma ismert kegyszobrot.

A tartomány feje *P. Lukács Földi*. Rendházak vannak Budapesten, Bazinban, Pozsonyban, Moóron, Nagyváradon, Tatán, Mária-Bessnyőn.

A KAPUCINUSOK KOLOSTORA, NAGYVÁRAD.

A KAPUCINUS-RENDSZER CIMERJE.

SZENT DOMONKOS RENDJE MAGYARORSZÁGON.

RENDET sz. Domonkos alapította. 1170-ben született Calarogában, Spanyolországban. Előkelő család sarjadéka; édes anyja, Joanna y Aza, a boldogok közé van iktatva. A fiatal nemes ifjú tanulmányait a valenciai egyetemen végezte. Ezután az osmai szerzetes-kanonokok közé lépett, hol nemsokára alperjel lesz. Jövendő hívásával egy véletlen ismertette meg. Az osmai püspök elutazott Dániába. Utazásában sz. Domonkos kísérte. Dél-Franciaországon mentek keresztül, ahol azon időben az albigenai eretnekek igen is el voltak terjedve. A lelkes alperjelt igen megszorította az eretnekek vaksága és megtérítésükről gondolkodott. Toulouseban maradt; itt hirdette Isten igéjét. Lassankint megérlelődött benne az eszme, hogy szerzetet alapít, amely lekipásztorkodással, különösen Isten igéjének a hirdetésével foglalkozik. Az új szerzetet III. Honorius pápa erősítette meg először 1216-ban.

Az ujonnan alakult szerzetrend hivatalos neve «Ordo Fratrum Praedicatorum». Az elnevezést még III. Ince pápa adta egyik szent Domonkoshoz intézett leiratában. A név a rend főfeladatának jellemző kifejezése. A régiebb szerzetes-rendek csaknem kizárólag a szemlélődést és kézimunkát tekintették főfeladatukul. Sz. Domonkos volt az első, aki egy olyan szerzetnek vetette meg az alapját, amely lényegénél fogva és első sorban a lekipásztorkodással foglalkozott. Szent Domonkos azonban nem szakított a régi szemlélődő szerzetekkel, miként azt a XVI. században alapított társulatok és szerzetek

tették. Ellenkezőleg, az ő eszméje volt a szemlélődő élet egybekapcsolása a külső tevékenységgel. Megtartá a régi szerzetek szigorú bűjtjeit, a hűstől való folytonos megtartóztatást. Az officium divinum (a breviarium) ünnepélyes elvégzése éjjel-nappal a rend sarkalatos szabályaihoz tartozik. De ezen szigorúságot azáltal könnyíti meg, hogy kivételt enged és ír elő, ahol a főcél elérése, t. i. a sz. tudományok ápolása és a külső tevékenység azt megkövetelik.

A sz. alapító halálakor, 1221-ben már körülbelül negyven kolostor létezett. Bolognában halt meg szent Domonkos, a rend második általános gyűlése után. Itten találkozunk azon férfival, aki az új rendet édes hazánkban bevezette. Ezen a rendgyűlésen sz. Domonkos fölosztotta a rend kolostorait egyes rendtartományokba; de olyan rendtartományt is alakított, ahol még csak ezután kellett meghonosítani rendjét. Ilyen volt Magyarország is. Az új rendtartomány feje Paulus Hungarus lett. Bolognában tanította az egyházjogot és mint híres dekretalista lépett be az új szerzetbe. Sz. Domonkos őt bizta meg a rend elterjesztésével Magyarországon. Társul boldog Szádokot adá neki.

Megjelenésük föltűnést keltett. Az első kolostort Veszprémben alapították, melyet később a győri, pesti és budai, esztergomi, váci, vasvári, kassai rendházak követték.

A magyar sz. Domonkos-rendiek nagybárá hitiszónoklással és hitegyházzal foglalkoztak. Maga boldog Pál az «Apostolus Cuma-

MICHL LEÓ,

1870-1871-iki áldozópap, egyetemi ny. tanár, Freiburg, Svájc.

SZABÓ SÁDOK,

a sz. Domonkos-rendiek tartományi főnöke.

norum» (kunok apostola) nevet viseli. 1242. vagy 1244-ben halt meg negyven társával sz. hitéért. Szent barátja, Szádok pedig Sandomírban a Lengyel-földön nyerte el számos társával a vértanúkoronát. A szerzet gyors elterjedésére mutat az, hogy a tatárok csaknem százötven sz. Domonkos-rendit gyilkoltak le.

A tatárjárás után gyorsan fölújult a rend. 1254-ben Budán már általános káptalángyűlése volt b. Humbert rendfőnök alatt, ami arra mutat, hogy a budai kolostor igenis nagy és népes volt.

A XVI. század szent Domonkos-rendjét is megsemmisítette Magyarországon. A hitújítás és a török uralom alatt nem maradhatott fenn a szerzet. Magyarország felsőbb részeiben fekvő kolostorok már a husziták idejében sokat állottak ki. A hitújítás s a vele egybekapcsolódott kolostorrombolás mindent elpusztított.

I. AL. CSÁK LÁI,

sz. Domonkos-rendi ácsos p. p., a novíciusok mestere, a jelen mű megírásánál munkatárs, Szombathelyen.

a magyar rendtartományt egyesítette a cseh rendtartományval. Először is a magyar kolostorokba vitte át a reformot. Sok nehézségre akadt, sokat türt, sokat kellett elviselnie; de tetterős akarata keresztül vitt mégis mindent. A négy magyar kolostor bensőleg megújult. Szent Domonkos valódi szelleme és rendjének szigorú szabálya szerint él.

Rövidesen meg kell még emlékeznünk a sz. Domonkos-rendi apácákról is. Hazánk egyik nagy szentje, Arpádházi sz. Margit, IV. Béla király leánya is sz. Domonkos öltönyét viselte. A sz. alapító első műve apáca-kolostor volt. 1206-ban Prouilleben, Dél-Franciaországban alapított egy nőkolostort. Idővel igenis megsokasodott azon nőkolostorok száma, amelyek az ő szabályai szerint szolgáltak Istennek. Szemlélődés volt főcéljuk: imával, önmegtágadásukkal és áldozatukkal használtak az emberiségnek. Első kolostoruk hazánkban Veszprémben volt. IV. Béla király leánya számára a nyulak szigetén új kolostort alapított. Ebben a kolostorban élt szentül leánya, Magyarország előkelő főnemes leányainak a társaságában.

DOMONKOS-RENDI KOLOSTOR, PÉCSBEN.

Csak 1642-ben a valenciai általános rendi gyűlésen

tesznek ismét említést a szerzet visszaállításáról Magyarországon. Ferrari Zsigmond volt az, aki teljes erejét ezen magasztos célnak szentelte. Olaszországban született, tanulmányait Salamancában végezte. A rend főnöke Grácha, majd Bécsbe küldötte, ahol tanárkodott. 1635-ben a rend főnöke megbizta a rend visszaállításával. Teljes lélekkel munkálkodott ezért Ferrari, célját el is érte. Ket új kolostor alapját vetette meg Szombathelyen és Sopronban, a régi még fennálló kolostorok benépesítésén is fáradozott.

1703-ban a szentszék I. Lipót király kérésére a magyar kolostorokkal egyesítette az ausztriai, stájer és karinthiai kolostorokat. Így a magyar rendtartomány német kolostorokat is foglal magában. Ez egyesített rendházak között Magyarország területén volt hét ház: Kassa, Pest, Pécs, Szombathely, Sopron, Vác és Vasvár.

II. József a váci, pesti és pécsi kolostorokat eltörölte. A pécsi kolostor helyén jelenleg színház áll. A pesti kolostor az Angol-kisasszonyok kezében van. A váci kolostor plebánia lett s a káptalan tulajdona, de a templom jókarban áll. A többi, kegyelemből megtürt négy kolostor az akkori eszmék befolyása alatt csakhamar elvesztette igazi szerzetesi szellemét. Rómával, ahol a rend főnöke lakik, megszünt minden összeköttetés. A fölvilágosodás befészkelte magát a kolostorokba is. Az ötvenes évek elején körülbelül már csak negyven tagja volt a magyar rendtartományoknak az ausztriai kolostorokkal egyetemben.

Isten azonban még sem hagyá el sz. Domonkos művet. Férfiakat támasztott, a kik a szerzetet megújították a régi fegyelmet helyreállítván és a régi igazi szerzetesi szellemet ápolván. A rend főnöke Jandel Vince, az osztrák-magyar provincia kolostorainak újjászervezésével Anselmi Tamás fiatal olasz szerzetest bizta meg. Ez Grácha jött megalapítá ott a szigorú szerzetesi életet és megkezdte a többi kolostor reformálását. 1856-ban ideiglenesen

DOMONKOS-RENDI KOLOSTOR, SOPRONBAN.

1868-ban Kőszegen alapították meg újra a sz. Domonkos harmadrendű apácák első kolostorát. Ezek nem a földessel foglalkoznak, hanem tanítással, oktatással. Rendszabályuk, életmódjuk teljesen elüt azon szent Domonkos-rendi nővérekétől, akikről előbb emlékeztünk. A községi kolostort D'Azula nemes német család tagjai alapították. Jelenleg elemi és polgári iskolát és kath. tanítónőképzőt vezetnek a nővérek. 1888-ban Vasvároton alapítottak egy új házat, ahol elemi és polgári iskolát látnak el. Van azonban kilátás arra, hogy sz. Domonkos-rendi leányai még más helyeken is megtelepedhetnek.

Tartományi perjel *Szabó Szádok* (Bécsben). Szül. 1869 nov. 16. Vasváron, provinciális lett 1898.

III. RÉSZ. DOMONKOS-REND
CIMERE.

A JEZSUITA-REND MAGYARORSZÁGON.

JÉZUS-TÁRSASÁGÁT Loyolai Inigo Ignác alapította. Született 1491-ben ősrégi nemes családból az Azpeytia városkához tartozó Loyola várában Észak-Spanyolországban. Ifjabb éveiben Aragóniai Ferdinánd udvarában mint apród szolgált; később V. Károly hadseregében tüntette ki magát. 1521-ben ugyanis a franciák Pampelona várát keményen ostromolták; Loyola Inigo is a vár vezérlő tisztjei közé tartozott, s midőn a várbeliek a parancsnokkal együtt a várat már-már föladták, Loyola lépett elő s meggyőző lángszavaival oly bátorságot öntött a csüggedő társakba, hogy a vár védelmére továbbra is lelkesültek. De midőn a május 20-iki nagy ostromnál egy ágyúgolyó Inigo mindkét lábát súlyosan megsebesítette, az ő bukásával a vár is francia kézre került. Az ellenség tisztelettel hajlott meg a megsebesült hős előtt, s őt saját várába, a közel Loyolába szállította. Itt a kórágyon a Szentek Életének olvasása annyira hatott nagyrahitott lelkére, hogy Krisztus követésére szánta magát.

Fölgyógyulva bajából, 1522-ben a montserrati kegyhelyen Krisztusnak s Szűz Anyjának szentelte föl életét; majd a közel Manresa egyik barlangjában egy álló évet szigorú vezeklésben, s a belsőbb lelki élet gyakorlataiban töltött el. Itt írta meg öntapasztalatai nyomán a «Lelki gyakorlatok» híres könyvét, mely később ezreket és ezreket nyert meg Krisztus követésének.

Belátva, hogy magasabb tanulmányok nélkül a lelkek üdvén behatóbban nem munkálkodhatik, harminc-három éves korában Barcelonában előbb a latin iskolák tanulmányozására tökélel el magát; onnét az alcaí, a salamancai, s végre a párisi egyetemre lépett át. Az utóbbi világvárosban kitűnő tehetségű, nagy tudományvívő férfiakat bilincsel magához. A francia Lefèvre Pétert, a spanyol Xavéri Ferencet, Laynez Jakabot, Salmeron Alfonzot, Bobadilla Miklóst és Rodriguez Simont — mint egykor tisztársait Pampelona védelmében — úgy most e szemenszedett hittudósokat lángszavaival meggyőző erejével Krisztus követésének nyerte meg. 1534 augusztus 15-én tették le Ignáccal egyetemben a párisi Montmartre egyik kápolnájában a szegénység és tisztaság fogadalmait s esküvel kötelezték magukat, hogy vagy Palestinában fognak apostolkodni, vagy ha erre egy év lefolyta alatt alkalom nem nyílnék, a római pápa rendelkezésére a missziókra fognak jelentkezni. Nemsokára még három francia hittudós: Le Jay, Codure és Brouet szegődtek hozzájuk. Végre fogadalmuk értelmében mind a tizen III. Pál pápánál jelentkeztek, aki 1540 szeptember 27-ikéről keltezett «Regimini militantis Ecclesiae» bullájával Jézus-Társaságát «Societas Jesu» néven mint új egyházi rendet végleg megerősítette.

Ezekután a társak Ignácot választották első generálisuknak, ki mint olyan messzeható apostoli munkálkodása közepette Rómában a rendtársak kiképzésére a híres Collegium Romanumot, később a német és magyar

ifjak egyházi fölnevelésére a Collegium Germanico-Hungaricumot építette. Midőn Loyolai Ignác 1556 jul. 31-én meghalt, a szerzet Európában már ezernél több rendtársat számított; a rendalapítót a római szentszék 1622-ben a szentek sorába iktatta.

A szerzet jellegje volt és maradt mai napig is: Ad majorem Dei gloriam! Isten nagyobb dicsőségére! A cél, melyet a rend kítűzött fiainak: lelkes, erélyes küzdelem saját magas tökéletességükért; emvedetlen munkálkodás mások lelki üdvéért! Az eszközök, melyekkel a társak e célra törnek: szigorúan szabályozott lelki gyakorlatok; a szegénység, tisztaság

ALORNÁK, A JEZSUITA-REND TÁRSASÁGÁNAK

és engedelmesség fogadalmának megtartása; a szentségek buzgó használata. A külső ténykedés főleg a prédikálást, a tevékenykedést, a missziókat, a tévelyek leküzdését írásban és szóban, s különösen az ifjúság oktatását karolja föl.

A szerzetnek rendkívüli ereje, mely a történelem lapjain összehasonlíthatatlanul nyilatkozott, nemcsak katonasági ügyelmének, hanem még inkább a rendtagok aszkétikai és tudományos magas képzettségének volt következménye. A rend hihetetlen gyorsasággal terjedt el nemcsak Európa majdnem összes államaiban, hanem a többi világrészekben is. Foy szerzetnek sem volt annyi barátja, de annyi ellensége sem. A folytonos üldözések, kiűzetések csakis acélozták a rendtagok erejét, küzdelmi képességét. Midőn pedig a XVIII-ik század második felében, főleg az európai Bourbon-udvarok ellenséges sürgetésének engedve, XIV. Kelemen 1772-ben a jezsuita-szerzetet fölloszlatta, a forradalom szelleme is Európászerte hamar túlsúlyra vergődött. Azért csakis az egyházi, állami magas érdekek megóvására történt, hogy VII. Pius pápa 1814 augusztus 7-én «Sollicitudo omnium Ecclesiarum» bullájával a szerzetet ismét föltámasztotta.

A jezsuiták magyar hazánkban is elsőrangú szerepet játszottak. A fentemlített római Collegium Germanico-Hungaricum-ból kerültek ki Lósi Imre, Lippay György, Szelepcsényi György, gróf Eszterházy Imre, gróf Csáky Miklós, gr. Barkóczy Ferenc, mindannyian eszterg. érsekek és Magyarország primásai. Szintügy Gubasóczy János, gr. Széchenyi Pál, Klobusiczky Ferenc kalocsai érsekek; továbbá Kisdi Benedek, Jakussich György, gr. Pálffy Imre, Bársony György, Telekesy István, gróf Esterházy Károly egri püspökök és ezeken kívül még húsznál több megyés püspök.

Hazánkban a szerzetet Oláh Miklós primás telepítette meg, midőn 1561-ben kollégiumot nyitott a társaknak. E kollégium sok vizálynon ment keresztül; mindannak dacára 1617-ben hatszáz, 1626-ban pedig ezernél több tanulót számlált. 1635-ben Pázmány Péter bíboros-primás megalapította az egyetemet, melyet később primásutódai mindjobban kibővítettek. Az egyetem a jezsuiták vezetése alatt főleg a XVIII. században magas virágzásban állott, míg végre 1777-ben a szerzet fölloszlata után Budára helyezték át.

Akadémiákkal bírt még a szerzet Budán (1701), Kassán (1660), Győrött (1719), Kolozsvárott (1579) és Zágrábban (1608). Szemináriumiak voltak: Nagy-Szombatban négy, Bécsben az úgynevezett Pázmáneum magyar papnövendékek számára, Pozsonyban az Emericanum, Budán, Kassán, Kolozsvárott, Ungvárott és Zágrábban. Ezeken kívül az országban hét nemesi konviktusban nevelte az ifjúságot, tizenkét kollégiumban nyitott gimnáziumot és tizenöt rezidenciában apostolkodott a lelkek üdvén.

Legnagyobb nyereség érte azonban a magyar katolikus egyházat, midőn gróf Forgách Ferenc esztergomi bíbornok-érsek halála után II. Mátyás királyunk és V. Pál pápa 1616-ban Pázmány Péter magas képzettségű jezsuitát emelte az esztergomi primási székre. Ő volt a reformáció zavaraiiban meggingott katolikus hitéletnek hazánkban újjáteremtője; ő maga harmincnál több főúri családot nyert vissza a régi, katolikus hitnek. Nem kisebb sikerrel működtek nagyszombati egykori rendtársai is, midőn rövid néhány év alatt ötven főnemesi családot, s mintegy harmincezer elpártoltat térítettek vissza a katolikus hitre. Hasonló szerencsével működtek a társak többé-kevésbé az egyéb állomásokon is.

Messzeható tevékenységet fejtett ki hazánkban a szerzet az irodalom terén is. Pázmány Pétert, a magyar bíboros Cicerót, korunk is mint a mai irodalmi nyelv megteremtőjét ismeri el. Számos könyve, főleg az «Igazságra vezérlő Kalauz», Prédikációi, Imádságos Könyve; Kempis Krisztus Követésének fordítása még mai napig is a nép kezén forognak.

Pázmányon kívül a vallásos irodalom terén, hogy a száz és száz névből csak egynehányat kiemeljünk, jelesen működtek még Baranyay Pál, Csete István, Gyaloghy János, Hajnal Mátyás, Hevenessy Gábor, Káldi György a bibliafordító, Kereskényi Ádám, Kolozsvári Pál, Pereszlényi Pál, Rajesányi János, Szabó István, Sámbar Mátyás, Arator Szántó István, Szerdahelyi Gábor, Taksonyi János, Tarnóczy István.

A szépirodalom terén: Faludi Ferenc, Spangár András, Baróti Szabó Dávid, Despotovich János, Sajnovics János.

A történetírás mezéjén: Földváry Mihály, Dobronoki György, Kaprimay István, Katona István, Kazy Ferenc, Kollár E. Ádám, Nádasy János, Péterffy Károly, Pray György, Szentiványi Márton, Timon Sámuel, Turóczy László, Wágner Károly.

A természettudományokban: Fridválszky János, Hell Miksa, Kéri Ferenc, Lippay János, Reviczky Antal stb.

A szerzet föltámasztása után főleg Scitovszky János bíboros-primás sürgetésére I. Ferenc József királyunk a társakat 1833-ban Nagy-Szombatban megtelepítette; az itt megnyílt noviciátusra következtek később (1854) a pozsonyi kollégium a filozófiai magasabb tanulmányokkal; a kalocsai nagy kollégium (1860) az érseki főgimnázium és konviktussal; a szatmári (1857), kapornaki (1860) rendházak, végre (1889) a budapesti rezidencia.

A JEZSUITA-TÁRSASÁG CÍMLÉJE.

A KÁRMELITA-REND MAGYARORSZÁGBAN.

MIKÉNT a többi szerzetesrendek legnagyobbbrészt már az alapítók életében megtelepedtek hazánkban, úgy a kármelita-rend is korán ismeretes lehetett, mert már első latin generálisáról ezt találjuk följegyezve: S. Bertholdus I. Carmelitarum Generalis Latinus ex Hungariae Regum prosapia ortus. Nehéz, sőt szinte lehetetlen volna okiratokkal bizonyítani, hogy szent Berthold tényleg magyar királyi vérből származott, de miként bizonyosan tudjuk, hogy a keresztes hadak idejében nem egy angol és francia keresztes vitéz vonult vissza a Kármel szent magánvába, hogy ott távol a világ zajától csendes remeteéletet éljen, ép oly könnyen föltehető, hogy valamely magas származású magyar lovagra is annóra hatott a Kármelnek páratlan szép fekvése, hogy az ott lakó remetékhez csatlakozott, s hazájától távol kereste és találta meg a memvbe vezető utat.

SOÓS ISTVÁN,
kármelita perjel Budapecsten.

Hazánkban azonban a kármelitákat Nagy Lajos királyunk anyja, Erzsébet özvegy királyné telepítette meg, ki valószínűleg 1343-ban tett nagy zarándoklata alkalmával Rómában ismerkedett meg a renddel. A betelepítés mégis csak később, 1375-ben történt. A kolostort és templomot, Erzsébet királyné Budán építtette, de hogy hol, ma már nem tudni biztosan.

Hogy meddig maradt fenn, szintén bizonytalan, de valószínű, hogy a török időkben pusztult el. Budavárának visszavétele után 1692-ben azonban már ismét itt találjuk a kármelitákat és a mai miniszterelnöki palota mellett a vár fokán épült virágzó kolostorukból több mint ötven éven át látták el a krisztinavárosi úgynevezett kéményséprő kápolnát, míg II. József 1784-ben jónak nem látta templomukat színházzá alakíttatni, a kolostort pedig katonai célokra fordítani.

A budai alapítás után egy évre már Pécsen, később Privigyén, Eperjesen Podolinban, Székes-Fejérvárott stb. alakultak kisebb-nagyobb kolostoraik,

melvekről azonban aránylag nagyon kevés adat maradt reánk.

A főntemlített kolostorok az enyhített szabályt követő *sarus* kármelitákéi voltak, míg a szent Terézia által eredeti szigorúságában helyreállított szabályt követő *sarutlan* kármeliták csak 1667-ben telepedtek meg hazánkban és 1722-ben nyertek a törvényhozás által honossági jogot.

Ugyanis Szelepesényi György esztergomi érsek végrendeletében 50.000 forintot hagyott, hogy abból a sarutlan kármelitarend számára kolostor alapíttassék. Végrendeletének végrehajtója gróf Kollonich Lipót győri püspök.

Az első kolostor helyül Győrt választotta, hol a várbástya közelében megszereztek egy magánháza, melyet a lehető legszerényebben berendeztek, 1697 október 8-án három atya és két testvér érkezett Bécsből, kik az első családot képezték. A tagok száma azonban csakhamar szaporodott s újjá kellett építeni a kolostort és a templomot.

1714-ben fogtak az építéshez, de a templomot csak 1725-ben, a kolostort pedig még hét évvel később, 1732-ben fejezték be.

Kollonich Lipót primás, elődjének, Szelepesényi érsek 50.000

ZENKER BRUNÓ,
kármelita perjel Győrött.

...ant is hagyatékának azonban csak felét fordította a győri házra, felét pedig kamatoztatta, hogy abból egy másik kolostort építhessen a sarutlan kármeliták számára. Ez a másik a határszéli *Szakolca* városban épült, még a győrinél is nagyobb arányokban, két emelettel és igen szép templommal, mely csakhamar kedvelt búcsújáróhelye lett nemcsak a környék lakóinak, hanem a szomszédos morva községek híveinek is. Közel száz évig virágzott, míg II. József az irgalmasoknak adta át, akik abban kórházat rendeztek be, melyet mai napig is főtartanak.

Közel kétszáz évig állt fenn a sarutlan kármelita-
rend hazánkban, anélkül, hogy számra gyarapodott volna, míg a tisztis régi törzs napjainkban egész váratlanul új eseményt hajtott és pedig ott, ahol hajdan hazánkban első gyökerét verte: *Budapest*en.

A rendnek három tagja ugyanis az 1895-ik év tavaszán a győri kolostor akkori perjelének, P. Soós Istvánnak vezetése alatt a budapest-terézvárosi templomban missziót tartott. Alkalmuk nyílt ekkor a főváros kültelki munkásméneinek szellemi elhagyatottságáról meggyőződni, s ennek hatása alatt elhatározták, hogy e lelki inségen segítőnek, a főváros VI. kerületének kültelkén, a szegény gyári munkások között, kik a hit vigasztalását oly fájdalmasan nélkülözték, megtelepesznek.

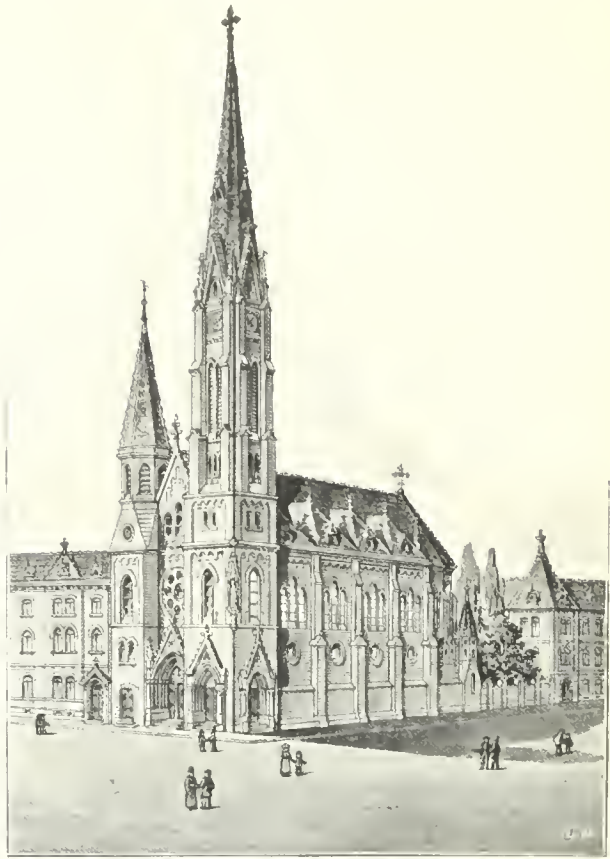
Az akadályt, fáradságot nem ismerő P. Soós nyomban hozzá is fogott a munkához. Győrben lemondott perjeli hivataláról, nyakába akasztotta a koldustarisznyát, kért, gyűjtött, dolgozott, s mindeneknek bámulatára alig egy év múlva, 1896. július 19-én ötöd-magával bevonult egy csinos kis kolostorba, mely a VI. kerületi Huba-utcában mintegy varázs-
ütésre létesült, egy kis kápolná-

A SARUTLAN KÁRMELITÁK CÍMFRE.

val, melyben a szegény munkásmép határtalan öröme azonnal megkezdte apostoli munkásságát. A kápolna azonban már a megnyitás napján kicsinynek bizonyult. Százával álltak sokszor esőben-hóban a szabad ég alatt, ami P. Soóst mindinkább arra ösztönözte, hogy a szükségnek és kíváncságnak megfelelő templomot létrehozassa.

Ily nagy műnek létesítéséhez azonban egymagát elégtelennek tartván, másokat is igyekezett tervének megnyerni. Első sorban a székesfővároshoz folyamodott segítségért, mely ritka nagylelkűséggel 60.000 forintot szavazott meg a nemes célra. Majd egy templómépítő-egyesületet szervezett, melynek célja volt a szükséges összeget az építésre összegyűjteni. Az egyesületnek elnöke gróf Károlyi Sándor lett, aki egymaga 50.000 forinttal járult az építési költségek fedezéséhez. Ilyen kedvező kilátások mellett 1898 május 2-án hozzá fogtak a templom alapozásához, s a munka oly serényen folyt, hogy a 45 m. hosszú, 15 m. széles templom 70 m. magas tornyával 18 hónap

A KÁRMELITÁK TEMPLOMA BUDAPESTEN.

alatt teljesen elkészült, s hét oltárral berendeztetett ugyannyira, hogy a megtelepedés után 3 évre, 1899 október 15-dikétől, 18-dikig a fölszentelés szinte példátlan fényvel és pompával ment végbe az ország bíboros hercegprimása és több püspök részvételével. Kiváló fényt és jelentőséget adott az ünnepélynek a király, valamint Jozefa főhercegnő megjelenése, a miniszterek, zászlósorak és a legelőkelőbb magánasaládok kíséretében.

Meg kell emlékeznünk a kármelita-
rendnek női ágáról is, mely szintén mintegy tíz évvel ezelőtt honosodott meg hazánkban.

Ugyanis boldogult gróf Eszterházy Mór özevegye, szül. Lobkovicz Polixena hercegnő - ki férje halála óta a mayerlingi kármelita-apácák között a szerény Soror Ignatia név alá rejtőzve tölti napjait - jó idő óta foglalkozott azzal a tervvel,

A KÁRMELITÁK TEMPLOMA ÉS RENDHÁZA GYŐRÖN.

hogy szent Terezia leányait Magyarországra telepíti. Később került tehát az alkalom, midőn 1892-ben Zalka János győri püspök a pálos-rendnek Sopron mellett fekvő bányai városban, de jó idő óta üresen álló bánfalvi kolostorával megkínálta.

Előzetes tárgyalások után a kolostor a hozzátartozó ingatlanokkal együtt 11.000 forintért az apácák tulajdonába ment át, s a szükséges átalakítások megtörténtével 1903. október 3-án szent Terezia leányai, az első sarutlan kármelita-apácák szép csendben bevonultak Magyarországra. Először a városban, s később az exszázadokkal előbb megszentelt új otthonukat. A kolostornak jelenleg 16 tagja van.

AZ IRGALMASOK ÉRKEZÉSI HÁZA

A BETEGÁPOLÓ IRGALMAS REND.

IRG. REND.
Istenes szent
János.)

Az irgalmas-rendet *Istenes szent János* alapította Spanyolországban, Granadában 1537-ben. A rend, mely nem csupán Európában, hanem Amerikában is mély gyökeret vert, ugyanazon szellemben működik, mint az alapítás századában, vagyis vallásbeli, nemzetiségi s állásra való tekintet nélkül öleli magához a szenvedő emberiséget. Ennek a magasztos elvnek köszönhető, hogy a rend Ausztriában is elterjedt a XVII. sz. elején, herceg *Lichtenstein* Özséb pártfogásával II. Rudolf uralkodása alatt.

1605-ben nyílt meg az első kórház Ausztriában, Felsbergben. Ennek mintájára alakult aztán 29 kórház, melyek egy rendtartományi főnök vezetése alatt végezték kötelességüket, aki az osztrák-magyar rendtartományi főnök nevet viselte. A rendházaknak nehézkes térbeli viszonyai miatt aztán a királyi felség és a Szentatya beleegyezésével 1856-ban önállóvá lett a magyar provincia s azóta a 13 rendház t. i.: *Pozsony, Eger, Szepesváralja, Temesvár, Pápa, Kismarton, Nagyvárad, Vác, Pécs, Szokolca, Zágráb, Szatmár és Budapest* kizárólag a magyar birodalmi rendtartományi főnök kormányzata alá tartoznak.

Az első magyar rendtartományi főnök *Gelencsér Privatus* volt. Utána *Ferençzi Imre* következett. 1882-ben *Fűzy Szaniszló* jutott a rendtartományi főnökségre.

Az irgalmas-rend kórházaiban *sok ezerre* rug azok száma, akik ápolásban részesülnek.

Az új budapesti kórház, mely 1903-ban készül el, a régi kórház kertjének telkén épült; homlokzatával és kápolnájával a Zsigmond-utcára, két szárnyával a Duna felé, a Császár- és Lukács-fürdők kertjéhez esatlakozó Margit-parti fővárosi parkra néz. 250 ágyra rendezett, el van látva a szükséges operáló-termekkel, orvosi szobákkal, fürdőkkel, gyógyszerházzal. Az egész berendezés legkényesebb modern egészségügyi föltételeknek megfelelő; központi fűtéssel és világítással, porfogó, könnyen fertőtleníthető burkolatokkal, szóval mindazzal, ami egy elsőrendű kórház kellékeihez tartozik.

FÜZY SZANISZLÓ,
az irgalmasok tartományi főnöke, Pozsony.

FÜZY SZANISZLÓ.

Született 1830 október 2-án Veszprémben. Gimnáziumi tanulmányainak befejeztével az irgalmas-rendbe lépett 1849 július 26. Felsőbb tanulmányait Bécsben, az egyetemen végezte. Felsőzados szerzetesi jubileumát 1899-ben ünnepelte. Ezen idő alatt mint okleveles gyógyszerész Pozsonyban, Temesvárott és Pécsen működött. Mint perjel 1874 óta egész 1882-ig volt alkalmazva *Temesvárott és Pozsonyban*. Ugyanez évben választotta meg a rend tartományi főnökének egyhangú bizalommal. Jelenleg már hatodszor van megválasztva. Irányelve volt a rendet a legnagyobb fokra emelni nemcsak szorosán vett

AZ IRGALMASOK RENDJÉNEK FŐHÉLYE ÉS KÓRHÁZA POZSONYBAN.

missziója keretében, hanem egyuttal arra is törekedett, ami neki sikerült is, hogy a rend a magyar nemzeti ügyet is mindig szem előtt tartsa, szóval a *bazajiai* *trénveket* is ápolja.

Lankadatlan buzgaloméért többször részesült királyi kitüntetésben, így a Ferenc József-rend lovagja, kir. tanácsos és a Vaskorona-rend lovagja.

Ezekon kívül a király a honvédelmi miniszter útján *legfelsőbb* elismerését fejezte ki a betegápolás érdekében kifejtett önfeláldozó munkásságáért.

A rend anyagi jóvoltát hathatósan előmozdította a szenvedő emberiség érdekében nagyszabású alkotásokat tett *Pécsen*, *Nagy-Váradon* és *Pápan*, melyek mind az ő nevéhez fűződnek. Összes munkásságára azonban akkor tette föl a koronát, midőn a székesfővárosban a modern kor követelményeinek minden tekintetben megfelelő mintaszerű *kórházat* építtetett (egy millió hatszázezer korona költséggel), mely hivatva van az egész nemzet osztatlan elismerését kivívni. A befejezéshez immár közelálló monumentális nagy kórház nemcsak a humanizmus ékessége, de egyuttal a főváros méltó díszé is.

Az irgalmas-rend magyar tartományának összes kórházaiban 1900-ik év lefolyása alatt vallás- és nemzetkülönbség nélkül felvétettek és ápolottak.

Kórház	1890-iki állomány- munkált		1900-iki évben felvétettek		Munkált				Összesítve elborítottak	
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	gyermek	összes	férfi	nő
Pozsony	18	—	565	—	11	—	—	—	560	—
Eger	15	—	353	—	25	—	2	—	324	—
Szepesváralja	76	—	22	—	5	—	—	—	8	—
Temesvár	9	—	178	—	7	—	—	—	168	—
Pápa	8	—	208	—	2	—	—	—	205	—
Kis-Marton	7	—	252	—	6	—	—	—	244	—
Nagy-Várad	8	—	135	—	7	—	—	—	127	—
Vác	22	—	499	—	11	—	5	—	486	—
Vác	4	—	134	—	10	—	—	—	122	—
Pécs	32	—	607	—	20	—	3	—	584	—
Szokolca	12	—	161	—	11	—	1	—	156	—
Zágráb	319	149	2560	1509	146	82	25	6	2364	1460
Budapest	61	—	918	1	52	—	8	—	868	—
Budapest	14	—	581	1	30	1	2	—	505	—
Budapest	11	—	—	—	1	—	—	—	10	—
Szatmár	14	—	280	—	9	—	—	—	265	—
Összeg	660	149	7452	1511	353	83	46	6	6994	1460

A rendházak perjelei. *Pozsony*: Perjel a rendfőnök, Titkár Szepessy Lajos, Alperjel Silhányi János. *Eger*: Klinovszky Albert. *Szepes-Váralja*: Büress Paulin. *Temesvár*: Dubniczky Benjamin. *Pápa*: Moscosovics Boldizsár. *Kismarton*: Szigeti István. *Nagy-Várad*: Wimmer Julián. *Vác*: Csinesara Beda. *Pécs*: Pataky Lucid. *Szokolca*: Kollár Bertrand. *Szatmár*: Kremmer Ede. *Zágráb*: Lengyel József. *Budapest*: Thuróczy Kornél.

IRGALMAS-REND SZÉKESFŐVÁROSI KÓRHÁZÁNA

A SZERVITÁK („MÁRIA SZOLGÁI“) RENDJE.

DAGYBOLDOGASSZONY napján, 1233-ban született meg e rend. E szerzet alapítója tulajdonképen a bold. szűz Mária, aki akaratát hét előkelő szentéletű férfiúval közölte, akik csakugyan zászlaja alá esküdtek, hogy életüket az ő és isteni Fia szenvedéseinek szemléletére és embertársaik lelkiüdvösségének előmozdítására szenteljék.

Jelenleg a szerzet rendházai a következő helyeken vannak: *Olaszországban* öt tartományra osztva 30-on fölül. *Tirolban* 11. *Ausztria-Magyarországon* 7 (4+3). *Angliában* 4. *Amerikában* 4. *Bruxellesben* 1.

A SZERVITÁK BUDAPESTI TEMPLOMA ÉS KÖLÖSTÖRE.

Szervita-apácák pedig a következő helyeken: *Olaszországban* 13. *Franciaországban* 2. *Angliában* 2. *Spanyolországban* 2. *Bajorországban* 1. *Tirolban* 1.

A magyarországi rendházak közül jelenleg csak három áll fenn, mert a stocingi, loretoi és váthi házat II. József megszüntette.

Jelenleg következő magyarországi rendházak állanak fenn:

I. *A budapesti rendház.* Az 1688. évi nov. 13-iki legfelsőbb parancs a váci-kapu mellett fekvő «török Meccet»-et ideiglenes templomnak, ennek szomszédságában levő házat rezidenciának jelölte ki, végre egy építendő

kolostor és templom elhelyezésére alkalmas telket adott. A szerviták Straklíz Imre atya alperjellel, egy született magyar ember vezetése alatt 1689 július 2-án vonultak be ideiglenes otthonukba, mely 1718-ban állott fönn. 1711-ben egy atyán kívül mindnyájan a pestis áldozataivá lettek.

1718-48-ra terjed a rendház fénykora; ekkor épült az 1872-ig főmállott kolostor és templom, mely utóbbi, az átalakítást leszámítva, ma is ugyanaz. A szervita-atyák temploma előtti Mária-szobor föllállítása a

templom építésének idejére esik. Az 1739-iki pestis-járvány idejében, midőn a templom zárva volt, a szervita-atyák engedélyt nyertek, hogy e szobor alatt szentmiséket tarthassanak és esténként 7 $\frac{1}{2}$ órakor kitett ciborium mellett a fájdalmasolvasót elimádkozhassák.

Nagyon sokat szenvedett a konvent és templom az 1849 május 9. és 12-én történt bombázatás alkalmával.

1869-ben Gorove János miniszter fölhívására a rendház 1000 m² területet a postaépület számára átengedett; a jelenlegi rendház újjáépítése és a templom átalakítása 1872-73. évben történt, a költség 517.830/69 forintba rugott.

A rendház 200 éves főmállását a 7. alapító szentté avatásának ünnepségével együtt 1889 okt. 14, 15, 16. napján ünnepelte bold. emlékü Hiesz M. Bonifác perjel alatt.

2. *Az egrí rendház.* Az egrí szerviták 1687. évben I. Lipót király engedelmével foglaltak helyet Egerben.

A mai kolostor alapkövét Erdődy Gábor egrí püspök tette le 1728 április 22-én. A templom a rendházzal együtt 1736-ban készült el. Jelenleg nagy híre van az egrí fájdalmas bucsúnak (szept. 3-ik vasárnapján).

Ha a multba visszatekintünk, egy népszerű alakkal találkozunk, aki élete legnagyobb részét itt töltötte s akinek porai itt nyugszanak a föltámadás napjáig; ez az alak Száicz M. Leo, a kath. újságírás magyar úttörője.

3. *A frankói rendház* eredete 1695-re nyúlik vissza, Eszterházy Pál herceg, nádor építtette. A kolostorral összefügg a plébánia-templom, mely még 1347-ben fölszenteltetett.

A főoltáron álló Mária-szobor már a XII. században a hívők tisztelettárgya volt, mely tűzvészben s az ellenségek pusztítása közepette a templommal együtt mindig sértetlen maradt. A jelenlegi berendezés az Eszterházy hercegi család bőkezűségéről tanuskodik. A sekrestve közelében van a rend sírboltja, amelyben többi rendtársai között nyugszik Fr. M. Pál, azaz Eszterházy Adam Lipót József rátóti prépost, Eszterházy Pál nádor fia († 1720 febr. 16.). Frankó várában egy a bold. Szűz tiszteletére szentelt kápolna van, mely mintegy filiálisa a kolostor-templomnak. Ugyszintén filiális a rendháztól jó másfél órára fekvő sz. Rozália-kápolna, a hasonló nevű heggyen, mely kápolnát szintén Eszterházy Pál herceg alapította 1670-ben, e kápolnához nyári időben bucsúsok is jönnek.

FICHELBERG JÁNOS

(Szerviták tanácsbírója)

GOROVE JÁNOS

(Egri rendház)

SZENTSPIRITUS

(Szerviták)

A KEGYES-TANÍTÓREND HAZÁNKBAN.

SOKAN azt hiszik, hogy az ingyenes népoktatás korunk eszméje; holott már három századdal ezelőtt támadt a nevelésnek egy nagy apostola, ki életét teljesen az iskolának szentelte s ki az ingyenes oktatás szolgálatára rendet alapított. Ez a nagy férfiú Kalazanci sz. József s a tőle alapított rend a kegyes-tanítórend.

Kalazancius 1556-ban született Spanyolországban ősrégi nemesi családból; tiszta lelkének vonalmát követve, papi pályára lépett s egy ideig hazájában szolgálta a hívek lelki üdvösségét. Egy titkos szózat azonban Rómába küldözgette, azért mindenét elhagyva, csakugyan az örök városba költözött. Itt a legalsóbb néposztály erkölcsi züllésnek indult eseményeit gyűjti össze, hogy megmentse őket a társadalomnak. Egy jólelkű plébános két kis szobát bocsát rendelkezésére, ide gyűlnek az első, testileg, lelkileg elhanyagolt tanítványok. Kalazancius a szerény épület falára kívül az iskola irányát jelölő nevet: *scuole pie*, kegyes iskolák. E névben minden benne van, ami a nevelésre becses: a hit és a szeretet, az elme és a szív, az isteni és az emberi.

1597-ben nyílt meg az első piarista iskola és egy-két év alatt Kalazancius iskolája lett Róma legkedveltebb intézete. Erre szervezte társulatát s 1621-ben XV. Gergely szerzetté emelte. Így jött létre a kegyes-tanítórend. Ettől kezdve bámulatos módon terjednek a piarista iskolák.

Míg Kalazancius a népiskola szervezésében teljesen önállóan járt el, a gimnáziumi oktatásban a kor legkitünőbb iskoláját, a jezsuita iskolát vette mintának. Itt sem volt azonban másoló: iskoláit önállóan fejlesztette s szabadabb keretbe illesztette. Szerzeteseit első sorban tanítókká nevelte, ami nem volt meg egy szerzetben sem; megismertette velük a tanulókkal való bánásmódját: *severitatem cum benignitate miscere* — ez a főszabály.

Hazánkban a piarista-rend még az alapító életében vert gyökeret. *Podolin* az a hely, mely először látott piaristát falai között (1642). Ez a város az elzálogosított szepesi városok között lévén, akkor Lengyelországhoz tartozott. A piaristákat egy kiváló lengyel herceg, Lubomirszky Staniszló telepítette a nyugalmas helyen fekvő Podolinba, de már kezdettől fogva voltak ez intézetnek magyar tanulói.

Privigyé az első hely, mely már magyar területre fogadta be a piaristákat (1666); ném-sokára megtelepültek Breznóbányán (1673), Kőszegen (1677) és Szent-Györgyön (1685). Ez időben e házak a lengyel rendtartomány alá tartoztak. 1695-től a magyar házakat a német rendtartomány kormányzása alá helyezték, a magyar piaristák ügyeit azonban külön magyar

MAGYAR G. BOK,

az első piarista tanítórend tartományi tanítója

alkormányzók vezettek. Ezek elseje *Mösch Lukács* volt, a nagytudományú matematikus, aki jelen volt Buda visszavételénél, sőt a haditanács az ő tanácsát fogadta el az ostromló tábor elhelyezésénél.

1721-ig maradtak a magyar házak a német provinciához csatolva. Ezen időben egymást követték a nagylelkű alapítványok. 1701-ben Mattyasovszky László a hatalmas *nyitrai* házat alapítja,

JÁNOS BATTYÁNYI

1701-ben alapította a piarista gimnáziumot a nyitrai házban, a piarista házban, a piarista házban, a piarista házban.

amelynek virágzó konviktusában számos előkelő ifjú nevelkedett. Otthont nyerne a piaristák *Veszprémben* (1711., alapítja Volkra püspök), *Vácon* (1714., alapítja Kollonics Zs., mint váci püspök), *Kecskeméten* (1714., al. Koháry István), *Pesten* (1717., al. a rend és részben Pest városa), *Besztercén* (1717., al. Steinwill altábornagy), *Debrecenben* (1719., al. Bako János vál. püspök), *Szegeden* (1720., al. Szeged városa), *Korponán* (1720., al. Olasz Pál esztergomi kanonok).

Fontos hivatást teljesített a rend ez időben. Bár magának is a legtöbb helyen ellenséges viszonyokkal, szegénységgel kellett megküzdenie, mégis lankadatlanul kitartott, úgy hogy iskolái virágzásnak indulnak s versenyeznek a jezsuiták iskoláival. A rend nemes munkáját az 1715-ki országgyűlés azzal jutalmazta, hogy a 102. törvényekkel meghonosította.

Ennek megtörténetével természetesnek kell találnunk, hogy *Zajkányi Lénárd* magyar alkormányzó arra igyekezett, hogy a magyar piaristák önálló provinciává szervezkedjenek. Igyekevése nem volt sikertelen: 1721-től kezdve önállóvá különült a magyar rendtartomány s első feje éppen *Zajkányi Lénárd* lett. A házak alapítása a XVIII. század további folyamán is szépen haladt. Egymás után jöttek létre az ország minden részében piarista intézetek:

megtelepültek *Nagy-Károlyban* (1725., alapítója Károlyi Sándor gr.), *Tokajban* (1727., al. Pikóczy Eleonóra; innen 1789-ben II. József rendeletére Sátoralja-Ujhelyre költöztek), *Rózsabegyben* (1729., al. gr. Löwenburg Jakab), *Máramaros-Szigeten* (1730., al. III. Károly király), *Kis-Szébenben* (1739., al. Dessewffy István), *Magyar-Ováron* (1739., al. Zsidaniés István Jódószedő), *Székely-Lánán* (1750., al. Bibics Jakab; 1788-ban *Temesvárra* költöztek), *Nagy-Kanizsán* (1765., al. Battyányi Lajos nádor). Mikor 1773-ban a Jézus-társaságát megszüntették, a rend gimnáziumaiból a piaristák vezetésére bíztak hármat: *Kolozsvárt*, *Selmecet* és *Trencsént*.

Tanrendszerük nem volt szigorúan körvonalozva Constitutióikban s azért annak az ország viszonyaihoz, a haladó kor kívánalmaihoz mért fejlesztését könnyen eszközölhették. S valóban a piaristák egyik főgondja volt ez mindig; ezt mutatja már a filozófia tanítása is. Megmaradt Görver János rendfőnök tanterve 1757-ből, amely mutatja, mily gondot fordítottak a piaristák a matematikára, a *hazai* történelemre, a *magyar* nyelvre; ami ez utóbbi tanítását illeti. Görver egy századdal megelőzte korát. Általában a piaristák már igen korán hirdetik a magyar nyelv tanításának szükségét.

II. József, bár a szerzetes-rendek közül egyedül a piaristákat nem törölte el, hatalmas ellenfélre talált a rendben németesítő törekvései miatt. Nem tudták felejtetni, hogy a rendnek megtiltotta a római főnökséggel való összeköttetést, másrészt hazafiságuk tiltakozott a német nyelv általánosítása ellen. Küzdenek ellene írásban és szóval. Így Benyák, Horányi, Dugonics. Az újra-éledő magyar irodalom munkásai között ott találjuk a piaristákat is. Dugonics András, a kor legnépszerűbbírója, aki első eredeti regényünket, az *Etelkát* írta; ő különben mint szak tudós is jeles ember (matematikus) s min-

A KÖZÉP-TEREKI REZSŐHÁZ ÉS A FŐGIMNÁZIUMI ÉPÜLET BUDAPESTEN, A HATÉVESEN A BELVÁROSI TERNYÁVAL.

Magyar nyelvű magyar. Közülök kerül ki Révai Miklós, a nagy nyelvész, Horányi Elek, Szablik Elek, az első leggömb készítője Magyarországon, Perczel Imre (theologus), Koppi Károly s több mások is ebből az időből. A piaristák már régebben megmagyarosították az iskolai színjátékok (Pállya 1807, Benyák), most, midőn a magyar játékszint megalapítják, a piaristák látják el új darabokkal. A piarista Simai Kristóf «Igazházi»-ja nyitja meg a magyar előadások sorát. Világi drámánk első műveit: Dugonics András, Endrődy János, Egerváry Ignác.

Pedig ezek a szorgalmas munkások szerény eszközökkel rendelkeztek, sokat türetek, sokat szenvedtek. Alapítványaik hihetetlenül csekélyek, az egyes tagok valósággal nélkülöztek. A XIX-ik század elején a devalváció végső anyagi romlással fenyegette a rendet; e bajból I. Ferenc mentette meg a fehérvári koronaörökség javadalmainak adományozásával.

A XIX. század elejétől egész 1849-ig az új Ratio educationis szerint tanítanak. Ebben az időben alapították a *lévai* (1815), a *budai* (1832) és a *nagybecskereki* (1846) házat. Az 1848-i évek a piaristákra sem maradtak hatástalanul. A növendékpapók legnagyobb része fegyvert fogott a haza védelmére, de a fölszentelt tagok közül is sokan résztvettek szabadságharcunkban, mint tábori papok. Elég legyen itt Erdősi Imréről, a branyiszkói hős piaristára rámutatni. A 48-as idők hatása azonban más tekintetben is érezhető volt. Akadtak, akik a rend alkotmányát is meg akarták változtatni s ezáltal a rendet válságos helyzetbe sodorták. E helyzet egész 1853-ig bénította a rend működését, amikor a Szcizovszky primás elnöklete alatt tartott reformáló káptalan visszaállította a rend régi szervezetét.

A Thun-féle németesítő rendszer kihívta a piaristák kritikáját; az új Organisations-Entwurf hátrányait kimutatják s nemzeti irányú rendszert mernek javasolni. Gimnáziumaikban lelkes magyar tanárok tartják ébren a nemzeti lelket; így különösen Pesten a nagynevű filozófus, Horváth Cyrill. E rendszer bukásával nagy szerep várt a piarista rendre az új terv megállapításában; résztvettek ebben is, résztvettek az új tanári nemzedék nevelésében is mint egyetemi tanárok (Reisinger, Szepesi, Somhegyi, Horváth Cyrill). Az első tanárvizsgálóbizottság elnöke is a piarista rendfőnök lett, Purgstaller József.

Az 1883. évi XXX. törvénycikk óta teljesen az állami tanterv szerint tanítanak, igyekeznék mégis ennek keretén belül a nevelésben és módszerben érvényesíteni a multaktól megszentelt hagyományokat. A említett törvénycikk nagy kötelezettségeket ró a rendre, amelyeknek csak küzködve tud megfelelni.

A KEGYES TANÍTÓREND TEMPLOMA ES A KATH. FŐGIMNÁZIUM
KISKEMÉNEN.

Azonban nemesak a tanügy terén igyekeznek szolgálni hivatásukat, a társadalmi téren is vannak alkotásaik. Itt említjük meg, hogy három, úgyszólván legvirágzóbb katolikus egyesületünket piaristák alapítják meg: Trautwein János alapítja Cziráky grófnővel az Oltáregyesületet, Szabóky Adolf a Kath. Legényegyletet, Léway Imre pedig a Budapesti Kath. Kör megalapításával a kath. körök atyja nevet érdemelte meg.

Jelenleg 24 gimnázium és 4 népiskola áll a rend vezetése alatt, melyekben körülbelül 8—9000 tanuló nyer kiképzést évenként; a tanügy terén (egyetemen, gimnáziumokban, rendi intézetekben stb.) működik összesen körülbelül 240 tag; a szerzetes tanári pályára előkészül 120 növendék; a tagok összes száma megközelíti a 400-at.

A rendi növendékek kiképzésére a rend 1894. és 95-ben tanárképző-intézeteket alapított; ezek a kolozsvári és budapesti Kalazantinumok.

A rend tartományi főnöke *Magyar Gábor*.

MAGYAR GÁBOR.

Magyar Gábor, a magyar kegyes-tanítórend főnöke, szül. Kun-Félegyházán (Pestm.) 1842 január 10-én. Tanult a szegedi főgimnáziumban hat osztályt elvégezve, 1859-ben a kegyes-tanítórendbe lépett. A szerzetesi életre állítással a piaristák budapesti főgimnáziumában folytatta és végezte be középiskolai tanulmányait. Az 1860-as évek közepén a kegyes-tanítórend főnökeként ezután helyettes tanárnak küldték ki a tatái (1861—64), majd a nagykanizsai gimnáziumba (1864—65), hol az ügyes, rokonszenves fiatal tanárnak Magyarország közoktatásügyének mostani vezére,

dr. Wlassics Gyula is tanítványa volt. Az 1865—66. tanév, melynek elején áldozó pappá szenteltetett, már a szegedi főgimnáziumban találja őt, hol aztán, leszámítva a következő 1866—67. tanévet, mint amelyben a kecskeméti gimnáziumban tanított, 32 éven át 1898-ig működött. Szegeden a történelem tanításával foglalkozott, miközben 1869-ben a budapesti egyetemen tanári oklevelet szerzett. Az 1869—70. tanévben, mint a történelem tanára, a kath. tanítóképző-intézetben is működött.

Az 1871. év december havában Bolgár Mihály, a szegedi főgimnáziumnak akkori kitűnő igazgatója Andrassy Gyula gróf külügyminiszter fia nevelésének vezetését vevén át, a kegyes-tanítórend kormánya a régi jónevű és nemzetiségi szempontból nagyfontosságú gimnázium élére Magyar Gábort, az alig 30 éves fiatal tanárt nevezte ki. 27 évi igazgatói működésének eredményei minden tekintetben igazolták a kegyes-tanítórend kormányának emberismeretét és körültekintését s kétségbevonhatatlanná tették, hogy ez időkből a szegedi főgimnázium rátermettebb igazgatót nem nyerhetett volna.

1898 júl. 11-én emelte őt társai bizalma a hely. rendfőnöki székbe. Szeged városa mely sajnálattal vált meg tőle és sokszoros érdemeiért dísztagjai sorába emelte, mert nem volt Szegednek kulturális mozgalma, melyet buzgalmával és vezető szellemével elő nem mozdított volna.

Nehéz szívvel vált meg az intézettől, melyhez őt 32 évnek eredményteljes munkássága fűzte s melynek

A KEZESSÉG-TANÍTÓREND CÍMERE.

A KONSTANTINÁK KOLLEGIUMA KONSTANTINÁPOLYBAN.

A képen látható templom a Hagia Sóna, egészen jobbra felül az intézet színház és szertár, a tágas udvartól balra a rendtagok, alul a növendékek lakásai.

magas színvonala, életteljes virágzása s nagy körben élő jó neve az ő alkotó, szervező és vezető erejét hirdette; de a kötelesség parancsolt s az új rendfőnök, mint maga írta, föleserelte a kis folyón ringó kis sajkának kormánylapátját a nagy tengeren hánvkolódó hajó kormányrúdjával.

Mert tagadhatatlan, hogy nehéz idők járnak a kegyes-tanítórendre; 24 gimnáziumának az idők rohamos fejlődése közepette színvonalon tartása meghaladja anyagi erejét s a mult időkben elvállalt nagy terhek következményeit most sinylí igazán. De a rend tagjai az 1900. évi július hóban megtartott nagygyűlésen büszkeséggel és önbuzgalmukat visszanyerve hallgatták vezérok beszámolóját és új, férfias zászlóbontását s úgyszólván egyhangúlag választották meg most már rendes főnöküknek, kitől a magyar kegyes-tanítórendnek új fölvirágzását várják, mert megismerték benne a tökéletes férfiút.

A kegyes-tanítórend tagjai 1901-ben.

Rendi kormánytanács: *Kalmár Endre*, aranymisés, kir. tan., tiszt. rendfőnök. Kormánysegédek: *Pap Nep. János*, a rend pénztárosa, házi lelkiatya, Budapesten; *Fekete Endre*, a rend tanügyi biztosa, nevelési és tanulmányi vezető, a középiskolai rendi hittanárokat képesítő bizottság elnöke; *Müllner Pál*, a rend vagyoni gondnok; *Palczey Ernő*, házfőnök, Nagy-Károlyban; *Farkas József*, a rend számvevője, könyv- és levéltárosa, Budapesten; dr. *Vajda Gyula*, a kolozsvári Ferenc József tud. egyetemen ny. r. tanár, a rend kolozsvári hittudományi és tanárképző-intézetének felügyelője, a középiskolai hittanárokat képesítő bizottság elnöke, Kolozsvárott; dr. *Vámos Károly*, jószágkormányzó, Mernyén.

I. Budapesti ház. Rendfőnöki titkár és irodavezető: *Hénap Tamás*. Házfőnök: *Szölgyény János*. Csaplár

10. *Debreceni ház.* *Táradt Károly*, házfőnök, gimn. ig. *Matirko Konrád*, m. főnök. Tanárok: Vas Károly, Nagy Vilmos, Langh János, Niklos János.

11. *Budapesti Kalazantinum.* Ig.: Szölgvény János. Tanulmányi felügyelő: dr. Acsay Antal, theol. tanár. Incol. tanár: Titz Antal. Lelkiig.: Schweighoffer János.

2. *Debreceni ház.* *Táradt Károly*, házfőnök, gimn. ig. *Matirko Konrád*, m. főnök. Tanárok: Vas Károly, Nagy Vilmos, Langh János, Niklos János.

II. KÁROCSI FERENC ÉS ZIRNYI ILONA SÍRJA A LAZARISTÁK KONSTANTINÓPOLYI SZ. BENEDEK TEMPLOMÁBAN.

Legalul Rülöczy sírköve, az oltár lecke-oldalán elfődvé Zirnyi Ilona sírköve.

Kustár Ignác, aranymisés, m. főnök és lelkiatya. Tanárok: Kis Sándor, Szabó János, Szukup János, Para Endre, Kiss Béla, Preseller Ferenc.

9. *Nagybeeskerekéi ház.* *Balázs József*, házfő, igazg. Tanárok: Farkas Ignác, m. főnök, Csintalan Pál, Mejtényi Géza, Freész Endre, Vidákovich Dániel.

10. *Nagykanizsai ház.* *Horváth György*, házfő, igazgató. Tanárok: Perger Kal. József, Mészáros József, Nyilassy Károly, Mészáros Lajos, Ince István, Kalesok Leo, Vándor József, Perényi József, Mátyás József, Veszner Gyula, Arndt Endre, Lakatos József.

11. *Nagykárolyi ház.* *Páleser Ernő*, k. tanácsos, házfő, h. pléb. *Vanke József*, tisztb. k. tanácsos, lelkiatya. *Barabás József*, m. főnök, igazgató. Tanárok: Nádor Béla, Timár Péter, Holczinger Imre, Tietz Sándor, Klacsó

3. *Kecskeméti ház.* *Tóth György*, házfő, gimn. ig. *Arányi Ágost*, m. főnök. Tanárok: Vékony József, Járvás Mihály, Molnár Kálmán, Mondik Pál, Vörös Cirill, Récsy Ede, Hannig István, Német Károly, Király Lajos, Kövesi Lajos, Kovács Antal. (Időközben budapesti igazgató.)

4. *Kis-szebeni ház.* *Véber Antal*, igazg. Zimka Ncp. János, m. főnök. Tanárok: Pakos János, Hajós Ede, Benczik Béla, Czimmermann Pál.

5. *Kolozsvári ház.* *Kozár Ferenc*, házfőnök, igazg. *Erdélyi Károly*, m. főnök, gimn. ig. *Réti Márton*, lelkiatya, elemi isk. ig. Tanárok: Tóth Sándor, Schiehmán Endre, Olajovits János, Pintér Pál, Krasznopolszky József, Rietly Károly, Novotny Endre, Bán József, Lóky Béla, Tubán Tibor, Varjas Endre.

Kolozsvári Kalazantinum. Felügyelő: dr. Vajda Gyula, kormánysegéd, egyetemi tanár. Igazgató: Russel Károly, theol. tanár. Lelkiig.: Janny László. Prefektus: dr. Hám Antal, theologiai tanár.

6. *Lévai ház.* *Vörös Mátyás*, házfő, igazg. *Gyulányi Lajos*, m. főnök, lelkiatya. *Gusztafy Endre*, ny. gimn. tanár. Tanárok: Cseri József, Harkay István, Czimmermann János, Rády József, Priváry József, Gácsér Endre, Brach József, Fejér Gyula, Pózna József, Kósa István.

7. *Magyar-óvári ház.* *Rappensberger Vilmos*, házfő, gimn. igazg. Tanárok: Weigang Kal. József, Baeskor István, Kontarszti Dezső, Mátrai János, Szabó István.

8. *Máramarosszigeti ház.* *Malonyay István*, házfő, igazg.

Istvan, Csóti Márk, Lőrincz Gábor, Rózsa István, Voggenhuber Oszkár, Kummergruber Imil, Schultheisz Vince, Haunstädter József, Majoros Béla.

12. **Nyitrai ház.** *Horvát Sándor*, t. főig., házfő, gimn. igazg. Tanárok: Váry Gellért, k. tanácsos, m. főnök, Roch Gyula, Ferenczi József, Kovács József, Cserhelyi Sándor, Szűcs István, Adler Jenő.

13. **Podolini ház.** *Szárnozsky Ede*, házfő, igazg. *Géczy Benedek*, m. főnök. Tanárok: Merényi Lajos, Nagy József, Márki Ferenc, Szalai Károly, Saláta Károly, Varga Ferenc.

14. **Privigyei ház.** *Rózsahegyi János*, házfő, igazg. Tanárok: Porkoláb József, Guba Pál, Leitner József, Szapita Antal, Farkas Miklós, Agárdy Lajos, Puder József.

15. **Rózsahegyi ház.** *Pálmai Miklós*, házfő, igazg. Tanárok: Budavári József, m. főnök, Feld Vilmos, Sárfly Ignác, Salánky István, Wittkó József, Sinkovits Ferenc, Groszman Antal.

16. **Sátoralja-ujhelyi ház.** *Horvath Sándor*, házfő, igazgató. Tanárok: Kovács Endre, Tóth Pál, Karsay János, Sebes János, Hám Sándor, Boross Antal, Dékay Lajos, Medveczky János, Ambrusztér Sándor, Hadady Géza, Pécsi Odón, Somogyi István.

17. **Selmechányai ház.** *Pánek Odón*, házfő, igazg. *Ried György*, aranymész, m. főnök, lelkiatya. Tanárok: Étele Károly, Huber Imre, Margorin János.

18. **Szegedi ház.** *Zsér Endre*, házfő, *Cserép Sándor*, igazgató, *Faló Mihály*, házi lelkiatya. *Tóth Antal*, elemi népisk. felügyelő. Tanárok: Fekete Póly, Simonides István, Baksay József, Szinger Kornél, Orafsik Kal. József, Schandl Miklós, Finda Antal, Bite Béla, Frank István, Jászai Rezső, Both Ferenc, Szalay István, Dívényi Gyula, Floderer Imre, dr. Bartha György, Prelogg József, Komáromy Rezső, Gärtner József.

19. **Szentgyörgyi ház.** *Püredi János*, házfő, igazg. *Palkóczy Károly*, m. főnök és lelkiatya. Tanárok: Kurutz János, Jakab Gyula, Szmutni Rezső, Pálffy János.

20. **Tatai ház.** *Pintér Elek*, t. k. tanácsos, házfőnök, igazg. *Szokán Sándor*. Tanárok: Bencik Ferenc, Schüssler Albert, Hollósy Béla, Surányi Gyula.

21. **Temesvári ház.** *Számek György*, házfő, igazg. Tanárok: Lauch N. János, dr. Círusz Geza, Sátran József, Cseh Lajos, Adelsberg József, Tökés Lajos, Rozs Lajos, Schima János, Friedreich Endre, Kuesera Rezső, Magony József.

22. **Treneséni ház.** *Krasznayánszky Károly*, házfő, *Rauchbauer József*, igazg. Tanárok: Charusz László, t. kormánysegéd, Simon Gyula, Sróff Gábor, Sítán Gergely.

23. **Váci ház.** *Halmi László*, t. k.-tanácsos, házfő, igazg. *Raudveg Mihály*, az ujoncnöv. m. mestere. Tanárok: Csósz Imre, Arányi Béla, Pachinger Alajos, Kövessy Kálmán, Martin Péter, Sarang József, Szabó József, Sáfrány Károly, Varju János, Szabó Ignác, Bognár János, Ándor Károly, Barna Leander, Fehér Flórián.

24. **Veszprémi ház.** *Takács József*, házfő, igazg. *Pintér Kalman*, m. főnök. Tanárok: Szegess Mihály, Tóleséry Ferenc, Kroll Rudolf, Laczkó Dezső, Keller János, Tomory Endre, Zsigmond János, Balogh Sándor, Eberhardt Béla, Csukovits Sándor, Frick János, Alter Béla.

A LAZARISTÁK HÁZA ETILS-C. BÁN.

A LAZARISTÁK.

A missziói társulatot Páli sz. Vince a XVII. század első harmadában alapította. Eme társulat tagjai lazaristáknak is neveztetnek az első házról Párisban, mely sz. Lázárnak volt szentelve. Ez a társulat már kezdettől fogva missziók, lelki gyakorlatok és más egyéb munkák által, melyeket az Urnak szöllejében a püspökök és plébánosok meghívására végzett, iparkodott a hitélet és az erkölcsiség megújítását és szilárdítását kieszközölni, melyen oly sikeresen dolgozott, hogy nemcsak a róm. kath. egyház, hanem még világi fejedelmek is ezt a társulatot és az ő törekvéseit pártolta.

Már az első tartományi főnök, Schlick Domonkos, ki székhelyét Grácban ütötte föl, nyíltan kimondotta, hogy eljön az az idő, midőn szent Vince fiai, a lazaristák, Magyarországra fognak letelepedni, hogy itt a szent missziók és a lelki gyakorlatok terén megújítsák a hitéletet és számtalan lelket mentsenek meg. És csakugyan többen fíradoztak, hogy a lazaristákat meghonosítsák édes magyar hazánkban; így dr. Schopper György, rozsnői püspök, Bundala Mihály, lelkiigazgató és többen mások.

A LAZARISTÁK PECSETJE.

Azonban valamint minden igazi jónak, úgy eme gondolat megvalósításának is megvoltak az ő akadályai. Előbb egy nemes búzamagnak kellett a föld alá szállania, hogy a gondolat valóságot nyerjen. Ez a nemes búzamag László főherceg tragikus halála volt.

Mélyen szomorodott fenséges atyja, József főherceg ugyan belenyugodott az isteni Gondviselés végezetébe; de arra is gondolt, hogyan örökíthetné meg szeretett László fia emlékét. Ismervén a lazaristák buzgóságát és példás életüket, a tartományi főnökhöz fordult és följajánlotta piliscsabai volt nyaralóját mint társházat, azonban ez nem fogadhatta el az ajánlatot a küldhető tagok hiánya miatt. Erre József főherceg a lazaristák egyetemes főnökéhez fordult és miután itt sem vihette keresztül szándokát, egyenesen XIII. Leo pápát kérte meg, hogy ez ügyben közbenjárója legyen. Így ő szentsége rendeletére nyitotta meg Piliscsabán 1898 április 24-én dr. Steiner Fülöp püspök a lazaristák első magyar házát; honnét eddig már nagyon sok misszió indult édes magyar hazánkba és sok lelkigyakorlatot tartottak mind a házban, mind a házon kívül. Ezzel az intézettel tehát József főherceg a lelkivigasztalás új forrását nyitotta meg.

A lazarista atyák egy szomorú és kegyeletes történelmi emlékezettel kapcsolatban is különösen érdeklők Magyarországot. Ők azok ugyanis, akik a konstantinápoly-galatai Szent-Benoit templomukban II. Rákóczi Ferenc fejedelem hamvait őrzik. Itt temették el az 1735-ben Rodostóban elhunyt fejedelmet, de ide hozták anyja, Zrínyi Ilona, valamint Rákóczi József és Beresényi Miklós neijének hamvait is. E Magyarországnak drága maradványok a Bold. Szűz oltára előtt nyugosznak. A fejedelem egyszerű sírköve az oltár előtt a talapzatban van; a többi három a templom falában.

A Szent-Benoit templomot, mely régi román stíli genuai építmény volt, 1682-ben XIV. Lajos francia király restauráltatta barokk modorban s akkor a jezsuita atyáknak adta át. Miután 1773-ban a jezsuita rendet eltörölték, a templomot a lazaristák kapták.

A templom be van építve a lazarista rendház terjedelmes épületei közé. Ez az épületesoport azonban nemcsak kolostor, hanem egyszersmind a konstantinápolyi francia gyarmat iskolája és konviktusa, gazdag könyvtárral, természetrajzi múzeummal. Egyszersmind általános iskolája ez a galatai keresztény ifjúságnak.

KAJDI JÁNOS,
lazarista atya, a Sz. György-intézet igazgatója,
Konstantinápoly, Galata.*

A SZENT BAZIL-REND MAGYARORSZÁGON.

A görög szert. kath. sz. Bazil-rendjének megalapítását a történelem följegyzései szerint viselkedésében egészen a sz. István első magyar király idejére. Katona István szerint Achtum görög szertart. herceg Maros várában, Maros mentében monostort alapított, melynek apátja gör. szert. püspök volt. Csanád, Achtumnak vezére, fejedelmével történt összekoecanása után sz. Istvánhoz átszökött s tőle fegyveres segítséget nyervén, elfoglalta Maros várát, mely ez idő óta Csanád vezér nevéből Csanádnak nevezetik. Csanád a görög püspököt szerzeteseivel együtt a monostorból kiköltöztetvén, azt sz. Gellért, az első csanádi püspöknek és 12 nemet szerzetesnek lakóhelyül átadta. Világos ebből, hogy sz. István korában Csanádon volt egy szerzetház, melyet gör. szert. szerzetesek laktak.

Maga sz. István is gör. szert. apácák részére Veszprémben monostort alapított, mely az esztergomi érsek joghatóságának volt alávetve.

A XI. és XII. században a gör. szert. monostorok általánosan el voltak terjedve, sőt még a XIII. század elején is.

A XIII. század a gör. szerzetesekre nézve a hanyatlás századának nevezhető.

A hanyatlásnak legfőbb oka azonban abban keresendő, hogy a gör. szert. híveknek csak szakadozott időközökben voltak saját ritusú püspökeik, máskor pedig a latin szertartású püspökök gondozása alatt állottak, kik lassacskán a latin szertartás követésére bírták őket. Mi nem is járt valami nagy nehézséggel, mert kezdetben a két szertartás között még annyi különbség sem volt, mint most (egy naptár mellett), az ünnepek száma egyenlő, a böjt fegyelme ugyanaz.

A gör. szertartásnak hanyatlása természetesen maga után vonta a sz. Bazil-rendnek hanyatlását is. I. Endre által Visegrádon alapított monostor 1221-ben megszűnt. A XIII. század folyamán hasonló sorsra jutott a többi, míg IV. Béla uralkodása alatt a tatárok az utolsóját is elpusztították.

Koriatovics, ki Podoliának fejedelme volt, 1354. év előtt jött Magyarországra, hol Braklav várában, 1354 év őszén kötött szerződés értelmében Podoliáért cserébe kapta a makovicei és munkácsi uradalmakat hercegi címmel.

Koriatovics főispánja volt a megyének, mint ilyen gondoskodott népének anyagi jólétéről, azonban a lelkiekről sem feledkezett meg és 1360-ban Munkács mellett, Csernek-hegyen a sz. Bazil-rendi szerzetesek részére monostort alapított.

Koriatovics Tódor tehát, midőn Csernek-hegyen monostort alapított, ezzel megalapította a sz. Bazil-rendjét és a munkácsi egyházmegyét is.

A sz. Bazil rendjének megalapításától kezdődőleg úgy magát a rendet, valamint az egyházmegyét is szerzetes-püspökök kormányozták. Igaz, a történelem erről nem szól s csak 1458. és ismét 1488. évben Mátyás király által kiadott okiratokban van említés Lukács presbyterről. Habár ez a Lukács csak presbyternek nevezetik, mindazáltal az 1458. évben kiadott királyi okiratban oly kifejezések foglaltatnak, melyek arra engednek következtetni, hogy Lukács több volt közönséges presbyternél vagy hegumennél. Lukácsnak, miután kinevezetését a királytól kapta, okvetlenül püspöknek kellett lennie és pedig annál is inkább, mert ugyanazon iratban hatalmat nyert *et in suis solitis iurisdictionibus tenere et conservare debeatis* — és végül, mert ő szedte a tizedet, mint az Mátyás királynak 1488-ki évben kiadott iratából világosan kiténik.

Lukácsnak utódai mind a csernekhegyi monostorban laktak és a sz. Bazil-rend főnökei voltak. Olsavszky Simeon püspök idejétől, 1733—72-ig a püspökök a sz. Bazil-rendi szerzetesek közül választottak ugyan, vagy ha a választás világi papra esett, az köteles volt ünnepélyes szerzetesi fogadalmat tenni, a rendet azonban 1733. évtől nem a püspökök, hanem úgynevezett protohegumének kormányozták annál is inkább, amennyiben 1772-ben Bradács János püspök elhalálózásával a szerzetes-püspökök névsora befejezést nyert és Bacsinszky András püspök megnyitotta a világi püspökök névsorát.

Mindaddig, amíg a püspökök voltak a rendnek főnökei, annak sorsa azonos volt a görög szertartás, a püspökség és az egyházmegye sorsával, amennyiben ez a három teljesen egybe volt forrva.

A gör. ritusnak és a sz. Bazil rendjének föntartása és fejlesztése ebben a korszakban valamivel könnyebb volt, mint a Koriatovics előtti időben.

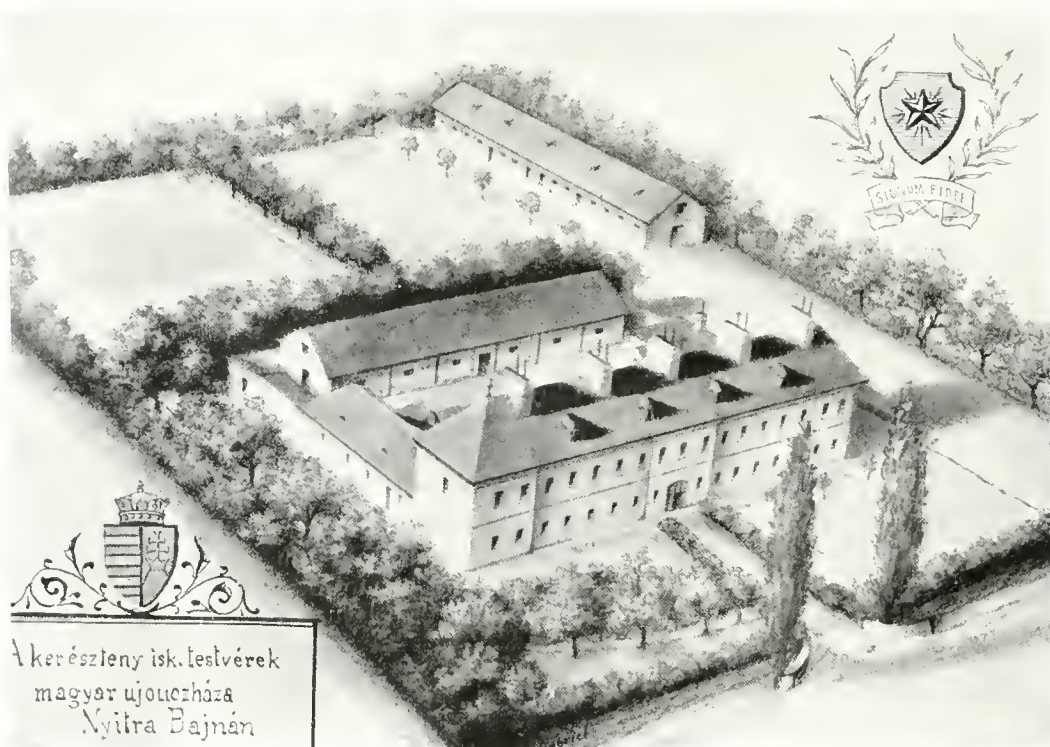
Nehéz idők következtek a rendre és az egyházmegyére nézve János püspöknek, Lukács utódjának halála

A SZ. BAZIL-REND
CÍMERE.

1571-1572. A. 1511. évben bekövetkezett pórlázadás, II. Szolimán török szultán vezérlete alatt a törökök a mohácsi gyászos vész után Szapolyai János és habsburgi Ferdinánd között a magyar koronáért folytatott partos háborúk a sz. Bazil rendjét nem hagyták érintetlenül. Ezekben a viharos időkben a szerzetesek a munkácsi és a csernekhegyi monostor, a gör. szertartásnak vára, a munkácsi egyházmegyének bölcsője, 60 éven keresztül üresen, elhagyatottan állott.

Nem kevesebbet szenvedett a rend a hitújító erdélyi fejedelmektől és azok híveitől, kik a reformációt a munkácsi váraparancsnok útján kényszerítette, hogy a római egyházzal megkötött uniótól álljon el, amit a püspök meg is tett, és midőn jobb lelkiismeretét követve, ismét az uniót terjeszteni kezdte, Balliny a püspök elfogatására Joó Mihály hadnagy vezetése alatt katonákat küldött a csernekhegyi monostorba, kik 1640. évben december 13-án a templomba betörvén, az épen miséző püspököt az oltárnál megfogták és püspöki ornátusban Munkács város utcáin keresztül a várba hurcolták, hol két éven keresztül fogva tartatott és csakis III. Ferdinánd hathatós közbenjárása folytán nyerte vissza szabadságát. Az egyes monostorok folytonos zaklatásnak voltak kitéve, birtokaikat a reformátusok élszedték, Tökölyi lázadása alkalmával, 1690. évben a körtvélyesi monostorban a szent edényeket

A KERESZTÉNY ISKOLAI TESTVÉREK MAGYARORSZÁGI UJONCHÁZA NYITRA-BAJNÁN.

összetörték, a szent képeket baltákkal vágták, amidőn ez a monostor teljesen el is pusztult. Montecucoli katonái sem bántak valami kíméletesen a szerzetesekkel; erről tanubizonyságot tesz egy a csernekhegyi monostor könyvtárában mai napig is látható evangéliumos könyv, melynek szélére föl van jegyezve, hogy az abból hiányzó lapokat Montecucoli katonái vágták ki karddal az 1703. évben. De ezután Isten segítségéből beállottak a nyugalmas fejlődés évei. A rendnek mostani főnöke Leukanics Ince. A rendnek jelenleg 42 tagja van.

LEUKANICS INCE.

Leukanics Ince, a sz. Bazil-rend feje, született 1837. évben április 1-én Zemplén vármegyébe kebelezett Zuella községben, hol atyja gör. szert. kath. lelkész volt. A gimnáziumi osztályokat végezte Bártfán, Ungváron és Eperjesen, a filozófiai kurzust pedig a szatmári szemináriumban. A sz. Bazil rendjébe lépett 1856-ban, egyszerű fogadalmat tett 1858-ban és 1861-ben Halecskovics Elek rendfőnök kezeibe letette az ünnepélyes szerzetesi fogadalmat. A hittudományok elvégzése után, 1865-ben Gaganecz József eperjesi püspök pappá szentelte. Eután a rend tulajdonát képező mária-pócsi népiskolához tanítónak rendeltetett, hol 4 éven keresztül működött, s az iskolát már előbb is egyéb kötelességek teljesítése mellett nyolc éven keresztül ellátta tanítói teendőikkel. Az 1869. évben tartott választó nagygyűlésen Mikita Máté rendfőnök mellé rendi titkárnak, 1872-ben mária-pócsi, 1875-ben bíkszádi monostorfőnökké és Mikita Máté rendfőnöknek 1885-ben történt elhalálása után, tekintettel mély tudományosságára, tiszta jellemére, érdemeire és fáradtságot nem ismerő munkásságára, a rendnek főnökévé választott és ezen hivatalában kellő tapintattal és atyai szeretettel mai napig is kormányozza a rendet.

A KERESZTÉNY ISKOLATESTVÉREK.

AKERESZTÉNY iskolatestvérek férfi-kongregációját La Salle szent János alapította kétszáz évvel ezelőtt Franciaországban. Tagjai arra vállalkoztak, hogy a legszegényebb munkás néposztály elhagyott, elárvult férfigyermekeit gondjaikba veszik, tanítják, nevelik. E férfitársulat tehát csakis kizárólag fiúgyermek tanításával és nevelésével foglalkozik, azokat egész tanulópályájukon végig vezetik s nemesak elméleti, hanem gyakorlati kiképzésben is részesítik, amennyiben a kézműipar minden ágából műhelyeik vannak.

Az ismert világrészekén mindenütt vannak házaik és fiúiskoláik a keresztény iskolatestvéreknek.

Mi magyarok, bár a keresztény iskolatestvéreknek közvetlen szomszédságunkban, a Bécs melletti Strebersdorfban van anyaházuk, mégis alig ismerjük a társulatot és csakis a püspöki kar és főuraink áldozatkészségének köszönhetjük, akik éveken át vállalkozó magyar ifjakat tanítottak Strebersdorfban, akik Győrött és Esztergomban sikerrel állották ki a tanítóképzővizsgálatot, hogy immár öt házuk van Magyarországon is: Csornán, Budapesten, Ürményben, Nyitra-Bajján és Bács-Topolyán.

Az iskolatestvérek további elterjedése Magyarországon amál inkább remélhető, mert «A magyar keresztény iskolatestvéreket képző és segítő egyesület» címen társulat van alakulóban, mely szabályainak jóváhagyását a m. kir. kormánytól már kikérte.

Ez az egyesület vállalkozik arra, hogy a magyar keresztény iskolatestvéreknek hazánkban anyaházat létesítsen s anyagi szükségleteiről gondoskodjék. E célra alapítványok, tagsági díjak, adományok és hagyományok szolgálnának tökéül.

Az első anyaház céljaira Nyitra-Bajján a volt m. kir. méntelep dr. Tóth Károly vásárolta meg a nyitra-bajnai közbirtokosság megbízottjától, Boll János plébánostól az egyesület részére, amely telep áll egy emeletes épületből 28 teremmel és szobával.

A telket az összes épületekkel a magyar iskolatestvérek már át is vették. A legelső alapítványt a magyar keresztény iskolatestvérek első anyaházára Blümmelhuber József esztergomi prelátus-kanonok 20.000 koronával tette, gr. Hunyadi Imre 8000 koronával lépett az alapítók közé. Gr. Hunyadi Imréné szül. Györy Felícia grófnő 4000 koronát adott, kikhez a nyitrai püspök és még több egyházi és világi méltóság csatlakozott nagyobb adományokkal. A fővédőséget a trónörökös, Ferenc Ferdinánd főherceg fogadta el.

DR. TÓTH KÁROLY,

Sz. Géza tér, d. Ivarja, bék. 1. emelet, 10. sz. szobában, Csornán, Ürményben.

KERESZTÉNY ISKOLATESTVÉREK
C. MIRE.

AZ APÁCÁK ÉS ISKOLÁIK.

Női szerzetek áldásos működésének történetéről, nemkülönben egyes intézeteikről megemlékeztünk részint a «Katholikus Magyarország» első részében, a magyar kath. egyház egyetemes történetében, részint a második rész népiskolai oktatásáról szóló fejezetében, nemkülönben az egyes egyházmegyéknél. E helyen összefoglalva kívánjuk felsorolni az egyes kongregációk intézeteit.

Angolkisasszonyok. (Észtergomi e. m.) *Budapest.* Fejedelemasszony: Almásy Mária. — (Veszprémi e. m.) *Veszprém.* F. a. Soóky Karolin. — (Egri e. m.) *Eger.* Farkas Szidónia. *Éperjes.* Böhuniczky Izabella.

Jézus szent Szívéről nevezett apácák. (Észtergomi e. m.) *Budapest.* F. a. Boos-Waldeck Mária.

Miasszonyunkról nevezett iskolanővérek. (Észtergomi e. m.) *Pozsony.* F. a. Marschall Mária. — (Pécsi e. m.) *Pécs.* F. a. Brunner M. Gabriella. — (Váci e. m.) *Majsa.* F. a. Stellingis M. Ludovika. — (Kalocsai e. m.) *Kalocsa.* F. a. Franz Mária Terézia. *O-Becse.* Schreiner M. Jakobina. *Topolya.* Szabó M. Leona. *Baja.* Traxler M. Katalin. *Szabadka.* Fábry M. Szerafina. *Bács.* Stürzl M. Andresia. *Ujvidék.* Kohlbeck M. Bonaventura. *Kunbaja.* Bayer M. Antonia. *Jankovác.* Schreiner M. Eulália. *Bács-Temerin.* Somody M. Beata. *Moholy.* Kohlbeck M. Alice. *Bács-Álmás.* Vujkovic M. Kázimira. *Zombor.* Michael M. Stanislava. *Zombor.* (Övöképző.) Nagy M. Ildefonza. *Petrovszellő.* Török M. Norberta. *Foktó.* Kiss M. Vincencia. *Horgos.* Lehel M. Benedikta. *Hódságh.* Budweiser M. Borromaea. *Futtak.* Szabó M. Ignácia. — (Csanádi e. m.) *Temesvár-Józsefváros.* Litschgi M. Abundancia. *Temesvár-Belváros.* Urbász M. Hedviga. *Temesvár-Gyár-*

AZ ANGOLKISSASSZONYOK
INTÉZETÉNEK JELESÍTJE.

város. Dorosulics M. Edmunda. *Temesvár-Erzsébetváros.* Bohm M. Regina. *Temesvári kórház.* Meune M. Skolasztika. *Perjános.* Forster M. Demetria. *Lippa.* Riedhammer M. Hildegarda. *Fersec.* Sutter M. Harlindis. *Oravicabánya.* Lippenmeier M. Hieronyma. *Szeged-Álsóváros.* Prücklmeier M. Sigismunda. *Nagy-Becskerek.* Schmidt M. Angelika. *Földvár.* Klein M. Alexandrina. *Mehala.* Moró M. Erzsébet. *Csáková.* Forster M. Vimibalda. *Delta.* Fügér M. Bernardina. *Uj-Arad.* Edl Reginalda. — (Nagyvárad e. m.) *Debrecen.* Stillmayer M. Margit.

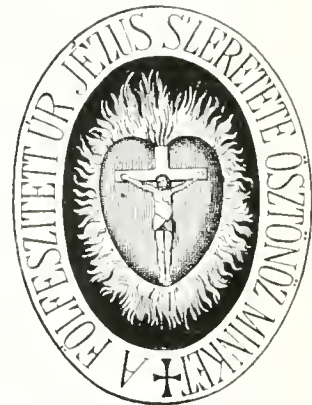
Erzsébet-szüzek. (Észterg. e. m.) *Budapest.* (H. k. kórház.) F. a. Pachler Emerícia. *Pozsony.* Weigert Mária Vilma.

Orsolya-szüzek. (Észtergomi e. m.) *Pozsony.* F. a. Börzsey Stefánia. *Nagy-Szombat.* Gramantik Gabriella. — (Győri e. m.) *Győr.* Mayer Róza. *Sopron.* Desits Ladislava. — (Nagyvárad e. m.) *Nagy-Irád-Olaszi.* Pataky Filomena. — (Erdélyi e. m.) *Nagy-Szeben.* Matasovits Angela. — (Kassai e. m.) *Kassa.* Lipsey Viktória.

Irgalmas nővérek. (Észtergomi e. m.) *Budapest.* F. a. Brunner Matrona. *O-Buda.* Erbler Jozefa. *Margit-kórház.* (III. k.) Soldan Bernardin. *Tabán.* Zainko Amanda. *Rökus-kórház.* Perignatz Innocencia. *Szent István-kórház.* Leber Perseveranda. *Szent László-kórház.* Wozmitzka Natália. *Pesti szegényház.* (VII. ker.) Weisz Berta. *Krisztinavárosi szegényház.* Nagl Lidvina. *Krisztinaváros.* Rózsa Szalécia. *Szent János-kórház.* Terlic Virgilia. *Angyalföld.* Fries Cherubina. *Ferenc József-kórház.* Fink Leontina. *Terézváros.* (Próféta-utca.) Hahn Mária. *Józsefváros.* Böck Vilma. *Egyetemi klinika.* Neubauer Vincencia. *Stefánia-kórház.* Posch Theodora. *Ferencváros.* Mataus Terézia. *Ferencvárosi menedékház.* Herkenrath Klementina. *Ranolder-intézet.* Holeczmann Auguszta. *Vakok intézete.* Türk Ludovika. *Kőbánya.* Grassl

AZ IRGALMAS NŐVÉREK BUDAPESTI INTÉZETÉNEK JELESÍTJE.

IRGALMAS NŐVÉREK JELESÍTJE.

A SZ. ANNARÓL NEVEZETT IRGALMASNÉK TLMÉ-
LOMA ÉS KOLÓSTORA VESZÉPRIMBEN.

ház: Pusterhoffer Leopoldina. *Pápa*. Gábiel Erzsébet. *Kéthely*. Harl Teréz. *Tapolca*. Strobelberger Gizella. *Kaposvár*. Beichel Szabina. Kórház: Leber Szerafin. *Várpalota*. Tauss Mária. *Keszthely*. Parecco Eugénia. *Nagy-Kanisza*. Rublik Gabriella. *Pápa-Kövecsi*. Ellinger Petronella. *Lengyeltóti*. Hagen Celsa. *Zala-Ápáti*. Berkes Viktória. *Mesztegye*. Ambichl Jozefa. — (Nyitrai e. m.) *Nyitra*. Borbély Karolina. U. o. Hebenstreit Jozefa. Kórház: Molnár Szidónia. Megyei kórház: Eder Szerafin. *Trencsén*. Fücsök Kunigunda. Kórház: Plevka Priszka. *Kis-Appony*. Prohászka Paula. *Mócsnok*. Vavrinc Natália. — (Besztercebányai e. m.) *Besztercebánya*. Bauer Modeszta. *Német-Próna*. Bencenleitner Priszka. — (Székesfehérvári e. m.) *Székes-Fehérvár*. Markovszky Paula. U. o. Bach Krisztina. *Alcsút*. Markovics Gizella. *Duna-Álony*. Jurmanovits Katalin. *Velence*. Szentgáli Tharzilla. *Perkát*. Albrecht Floriána. *Csákvár*. Rossmann Brigitta. *Martonvásár*. Fanta Borgia. *Csurgó*. Black Klementina. *Tétény*. Ledo Kornélia. — (Szombathelyi e. m.) *Pinkafő*. Sova Franciska. *Kőszeg*. Schlögl Janka. *Sárvár*. Bischofberger Coletta. *Léka*. Pozdoschek Emerica. — (Kalocsai e. m.) *Kalocsa*. Kórház: Jankovits Hedvig. — (Csanádi e. m.) *Német-Cernya*. Fojtik Gonzága. *Zombolya*. Wasinka M. Ágnes. *Temesvár-Józsefváros*. Miskarz M. Angela. *Szeged*. Szegényház: Enk Stefánia. *Resicabánya*. Hoppe Emma. *Anina*. Wagner Leopoldina. *N.-Komlós*. Bayer Klára. U. o. Bencsik Augusztina. *Pancsova*. Türk M. Cristophora. — (Nagyvárad e. m.) *Nagy-Várad*. Ujváros: Baschny Ladislava. *Olaszi*: Wiesinger Kazilda. Szent László-intézet: Smak Vinfrida. *Velence*: Grünner Klára. — (Erdélyi e. m.) *Gyergyó-Szent-Miklós*. Bota Benedikta. *Kőröspatak*. Zambori Gabriella. *Székelly-Udvarhely*. Stabisevszky Virginia. — (Egri e. m.) *Eger*. Hersics Rafaela. Kórház: Löhr Helena. *Gyöngyös*. Schuster Klotilda. *Arvaház*: Hökön Jozefa. Leányiskola: Kőszeghy Ositha. *Nagy-Kálló*. Hegedüs Ernesztina. *Török-Szent-Miklós*. Nagl Bernardina. *Miskolc*. Mollinári Emerika. *Jászberény*. Udvardi Dominika. — (Szepesi e. m.) *Szepes-Olaszi*. Jurmanovits Katalin. *Lőcse*. Angerer Felicitás. *Rózsahegy*. Bota Klára. *Turdossin*. Kögl Anasztázia. — (Kassai e. m.) *Kassa*. Schwarz Alojzia. *Sárosputak*. Mariska. Melánia. *Sátoralja-Ujhely*. Kreszelbauer Maximiliana. *Homonna*. Techit Mária. U. o. Paczelt Angela. *Király-Helmec*. Capp Regina. *Inyicke*. Münzer Helena. *Boldogkő-Váralja*. Watzka Thekla. *Eperjes*. Fatér Terézia. (Rozsnyói e. m.) *Rozsnyó*. Baázs Rosamunda. *Kösa* Schopper-árvaház: Riedl Antónia. *Rimaszombat*. Ederer Gizella. *Salgótarján*. Aster Nimonia. — (Szatmári e. m.) *Szatmár*. Woelfle Áfra. Szent József-ház: Görösös Pia. *Városi kórház*: Thury Almeda. *Ungvár*. Mária-ház: Hauser Bernáda. Kórház: Novák Domitilla. *Mármaros-Sziget*. Király Szerafina. Kórház: Kren Theodolinda. *Felsőbánya*. Lukász Regis. *Pálóc*. Klukán Rajmonda.

SZ. VINCERŐL NEVEZETT SZERZETESNŐK KOLOSTORA PÁPÁN.

Albina. — (Kalocsai e. m.) *Szabadka*. Kórház: Maurer

Az isteni szeretet leányai. (Esztergomi e. m.)

Hildegunda. — (Pécsi e. m.) *Föherceglak*. Ludwig *Füles*. Foltinovicz Mária. *Magyar-Ovár*. Kondvitska Adel-
haida. Kórház: Unersthuber Skolasztika. *Kapuvár*. Zalka
Kalazancia. *Rajka*. Merkl Speciosa. *Tata*. Lerch Viktória.
Mibáti. Csizmadia Emerika. *Mosony*. Medits Eustella. —
(Veszprémi e. m.) *Toponár*. Lábai Michaela. *Berzence*.
Martinkovits Marcella. — (Váci e. m.) *Vác*. Vogl Augusztá
Teréz. *Rákospalota*. Venszky Eugenia. *Fóth*. Hrabusitzky
Anna. *Ujpest*. Sailler Angelá. — (Nyitrai e. m.) *Pruszka*.
Mártony Erzsébet. — (Szombathelyi e. m.) *Kis-Cell*.
Petzrik Amália.

A szent Keresztről nevezett nővérek. (Eszter-
gomi e. m.) *Aranyos-Marót*. F. a. Fimberger Leontia.
Pozsony. Kreuz Frídiana. Cseléd-otthon: Baán Evan-
gelista. *Zavar*. Schwiedemoch Perpetua. — (Pécsi e. m.)
Dolnji-Miholjac. Schmitt Bruna. — (Veszprémi e. m.)
Nagy-Berény. Kreith Albertina. — (Székesfehérvári e. m.)
Lovas-Berény. Fellhauer Skolasztika. — (Szombathelyi
e. m.) *Belláinc*. Wodoschek Vilma.

Karmelita-nővérek. (Győri e. m.) *Bánfalva*.
F. a. Festl Alojzia.

Domonkos-apácák. (Szombathelyi e. m.) *Kőszeg*. F. a. Zündt M. Henrika. *Tasvár*. Hercel M. Vincencia, perjelnö.

Szent Ferenc-rendi nővérek. (Esztergomi e. m.) *Budapest*. Szent Istvánháza. *Csiffár*. Szent Erzsébetháza.
Ivánka. Szent Károly-háza. — (Veszprémi e. m.) *Zirc*. F. a. Wengiczek Anna. — (Nagyvárad e. m.) *Nagy-Várad*.
Biharmegyei köz-kórház: Hillmeier Bartholomea. Szeminárium: Weber Leokricia. *Szilágy-Somlyó*. Paulics Mária
Relegáta. — (Erdélyi e. m.) *Nagy-Szeben*. Mayer Petronella. *Brassó*. Kórház: Preis Szaléczia. *Hátszeg*. Joseffi Aurea.
Holzmenzen. Mathea Mária. *Dicső-Szent-Márton*. Heider Eucheria. *Lupény*. Wagner Adél. *Maros-Vásárhely*.
Grimmer Vunibalda. *Petrozsény*. Engelhart Agapita. Kórház: Agotai Broniszlava.

Jó Pásztor leányai. (Esztergomi e. m.) *Budapest*. (III. k. Ó-Buda.) F. a. Grote Mária.

Az Üdvözítőről nevezett nővérek. (Esztergomi
e. m.) *Budapest*. F. a. Vetter Ambrózia. *Érsekújvár*. Polg.
isk.: Fülöp Alexia. Elemi isk.: Magyar Melánia. Kisded-
óvó: Bejczy M. Monika. *Naszvad*. Paál Viktória. *Pozsony*.
Ferenc József-kórház: Ehrlich M. Pia. *Tardoskedd*. Recskéi
M. Juszta. — (Pécsi e. m.) *Szigetvár*. Witsch Adel-
haida. — (Győri e. m.) *Sopron*. Steinmayer Sztaniszlava.
U. o. Winzenhörlein Lidvina, Gresinger Theodora. Kór-
ház: Ziegler Michaela. *Nezsider*. Gursky Peregrina. *Győr*.
Nádorváros. Gröger Hedvig. *Csorna*. Hofer Ignácia.
Csepreg. Kusits Anzelma. *Kis-Marton*. Pohlky Klementina.
Köbalom. Schiller Vincencia. *Miklósfalva*. Freidt Mar-
tina. *Féltorony*. Wutschek Rozália. *Győr-Kajár*. Vörös
Karolina. — (Veszprémi e. m.) *Nagy-Kapornak*. Undorfer
Emerika. — (Székesfehérvári e. m.) *Budakeszi*. Farkas
Brigitta. — (Szombathelyi e. m.) *Robonc*. Schetzle
M. Bonaventura.

Budapest. F. a. Uri Borgia. *Nagy-Lévárd*. Kónya M.
Romana. — (Győri e. m.) *Győrsziget*. Amrein Jozefa.

IRGALMAS NENÉK ANYAHÁZA SZATMÁROTT.

PAULAI SZENT VINCE LEÁNYAINAK
KOLOSTORA, MOCSONAK.

A HORVÁT-SZLAVON EGYHÁZI TARTOMÁNY.

HORVÁTOK, kik a VII. században összes szláv rokonaik előtt legelőbb vették föl a szent keresztiséget (IV. János pápa alatt 640—642. és I. Márton alatt 649—653.) már 900 körül önálló királyságot alkottak, mely azonban rövid tartamú volt és csak a Gordon Kapella-hegységen túli részre, vagyis Zengtől Makarskáiig s a tengertől legfeljebb a ma Boszniában levő Livnóig terjedt.

A horvát-szlavon egyháztartomány Dráva-Száva és Kulpa közti részének keleti felét őseink mindjárt a honfoglaláskor megszállották s emélfogva e rész (a mai Szerém, Verőce és Pozsega vármegvék nagyobb része) 1526-ig közvetlenül az anyaországhoz tartozott s a Djakovártól délre eső 10 □ mértföldet kivéve (az is csak 1244-től) a pécsi és kalocsai egyházmegyék virágzó, 5 főesperességre oszlott alkotó része volt.

A mai Varasd, Zágráb és Körös-Belovár vármegyék területe a mai Pozsegamegye nyugoti részével s Verőcemegye északnyugati csücskével együtt képezte egészen 1746-ig, illetőleg 1790-ig a régi Szlavonországot s a magyarok megtérése után nagyjából még pogány szlovénekkal népesült. Ezek megtérítésére alapította szent László a régi Szlavonország egyetlen püspökségét, a zágrábit s azt a kalocsai érseknek rendelte alá.

A XIX. század politikai eszméi lényegesen változtattak a magyarok és a horvát-szlavonok testvéri viszonyán, nemcsak politikai, de egyházi tekintetben is. A gyászos emlékü, ú. n. Bach-korszak 1852-ben az új Horvát-Szlavonországot kivette a magyar primátusság alól, a zágrábi püspökséget érsekséggé emeltette, alája rendelvén Djakovo és Zeng róm. kath., Körös gör. kath. püspökségeket és a belgrád-szemendriai püspököt. A horvát-szlavon hierarchiának ezt a függetlenítését 1852 december 11-én megerősítette IX. Pius pápa is *Auctorem omnium* kezdetű bullájával. Ez időtől Horvát-Szlavonország egyházi tekintetben külön *provincia croatico-slavonica*, s mint ilyen Magyarország-tól teljesen független, püspökei azonban mint szent István birodalmának egyházi méltóságai, tagjai a magyar főrendiháznak.

Az egyház és állam közötti viszonyt a konkordátum szabályozza (1855 aug. 18), mely Horvátországban csekély kivétellel (a VIII. és XIV. fejezet hatályon kívül van) ma is jögerős. Ennek értelmében a katolikusok házassági ügyei az egyházi bíraskodás tárgyai s a magyar polgári házasság és anyakönyvvezetés érvénynyel nem bírnak.

Horvát-Szlavonország egyházi és politikai határai nem fődik egymást teljesen. Kivételt képez ugyanis a Muraköz 16 plébániával, mely politikailag Magyarországhoz, egyházilag azonban a zágrábi érseki megyéhez tartozik; továbbá Verőcemegye 13 plébániája, melyek a pécsi püspökséghez tartoznak. E kérdés rendezése igen fontos s bár eddig is több kísérlet tétetett ez ügyben, azok eredményre még nem vezettek.

Az egyháztartomány területe 42,531 km. harmadfélmillió lakossal; ezek 71,8%-a katolikus, 25,5% görög nem egyesült, 1,8%-a protestáns és 0,8%-a zsidó.

A papnevelésről két püspöki papnevelő gondoskodik: a djakovári és a zengi; továbbá a zágrábi Ferenc József-egyetem theol. fakultása, melynek hallgatói közt más egyházmegyebeliek is vannak.

A püspöki székek és egyházi méltóságok betöltése az apostoli király jogát képezik, ki egyúttal a plébániák túlnyomó részének kegyura.

Aránylag csekélyszámuak a szerzetesrendek is. Legszámosabban vannak a Paulai szent Vincéről nevezett zágrábi irgalmas nővérek, kiknek nemcsak valamennyi horvát püspökség területén, de még a Balkánon is vannak kolostoraik.

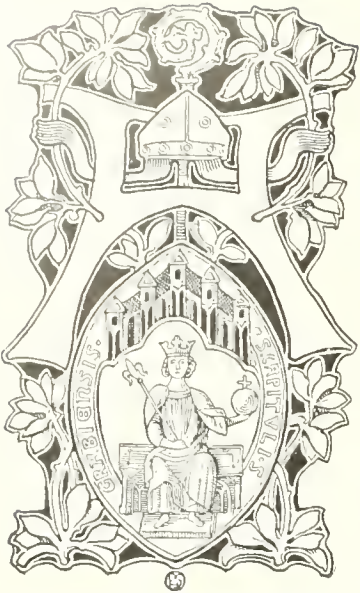
Nagyfontosságú a népre a Szent Jeromos irodalmi egyesület (*Knjicevono društvo sv. Jeronima*); alapítója Haulik bíboros (1867), célja, «hogy keresztény könyveket nyujtsen tanulságos tartalommal». Ez egyesület védője a mindenkori zágrábi érsek. A tagsági-díj egyszerismindenkorra 10 korona, mely összegért a tag élet-hossziglan évente 4—5 könyvet kap. Az egyesületnek van 1,1389 tagja, s eddig 113 könyvet bocsátott ki másfél millió példányban.

GUGLER PÁL,

il. püspök, ariániai perjel és zágrábi nagyvív. post.

A zágrábi érsekség.

A ZÁGRÁBI SZÉKESKÁPTALAN PECSÉTJE.

ZÁGRÁBI érsekség területén már a római császárság idejében létezett a sisciai (sziszeki) püspökség, mely azonban a népvándorlás viharai közepette elpusztult.

A szlapon zágrábi püspökség alapítója, mint azt már az általános részben jeleztük, szent László volt, ki 1093-ban szervezte a zágrábi egyházmegyét s azt a kalocsai érsekségnek rendelte alá. Első püspöke Duch vala.

Utána 68 püspököt számlál a zágrábi egyházmegye története szakadatlan sorban, köztük boldog Casotti Ágostont (1296—1303), ki Aquinói szent Tamás tanítványa volt a párisi egyetemen.

Mint tudjuk, a püspökség 1852-ben lett érsekség.

Zágráb jelenlegi érseke, dr. *Posilovič György*, az érsekek sorában a harmadik

1834 ápr. 24-én született Svanigradban. A gimnáziumot Zágrábban, a theológiát a bécsi egyetemen végezte. 1858-ban pappá szenteltetvén, tanulmányait a bécsi Augustineumban folytatta s 1861-ben theol. doktorrá avattatott. Egyházmegyéjébe visszatérve szeminaryumi tanulmányfelügyelővé és az új-szövetségi Szentírás-tanulmányozás tanárává nevezetett. 1871-ben elnyerte az újonnan fölállított zágrábi Ferenc József-egyetemen a nyilvános rendes tanárságot, hol a theologia fakultáson az új-szövetséget adta elő. 1872—1875 a *Katolicki list* című egyházi hetilapnak volt szerkesztője, mely minőségben számos theologiai és egyházpolitikai kérdésről értekezett. 1876 március 23-dikán zengg-modrusi püspökké nevezetett ki.

Ő felsége 1894 március 17-dikén zágrábi érsekké nevezte ki, mit XIII. Leó pápa a május 18-diki titkos konzisztóriumban meg is erősített. Ünnepeles székfoglalása 1894 július 7-dikén történt. 1896-ban elnyerte a v. b. t. tanácsosi méltóságot.

A káptalan alapítása összeesik a püspökségével s ma 28 alapítványi kanonok-állást számlál, de valamennyinek betöltése csak az 1880-diki nagy földrengés által a székesegyházon s káptalani épületeken okozott kár helyreállítása után várható.

A kanonokok jelvénye egy szent László képével ellátott s a király által adományozott kereszt. Az érsekség 15 főesperességre oszlik, melyek ismét esperességi kerületekre oszlanak, mindenik több plébániával. Az egyházmegye 37 kerületében 348 plébánia van, melyek közül csak hatot látnak el szerzetesek.

A papok száma 596; ezek közül 455 lelkipásztorkodással foglalkozik.

Az első székesegyház, mely 100 évnél tovább épült, 1217-ben készült el s szent István első magyar király tiszteletének volt szentelve; alig 25 éves fönnállása után azonban, mint számos e korbéli műemlékeink a tatárjárás dúlásai közepette elpusztult. A mai csücsíves izlésű székesegyház alapját Timotheus püspök tette le s a XV. század harmadik tizedében nyert befejezést.

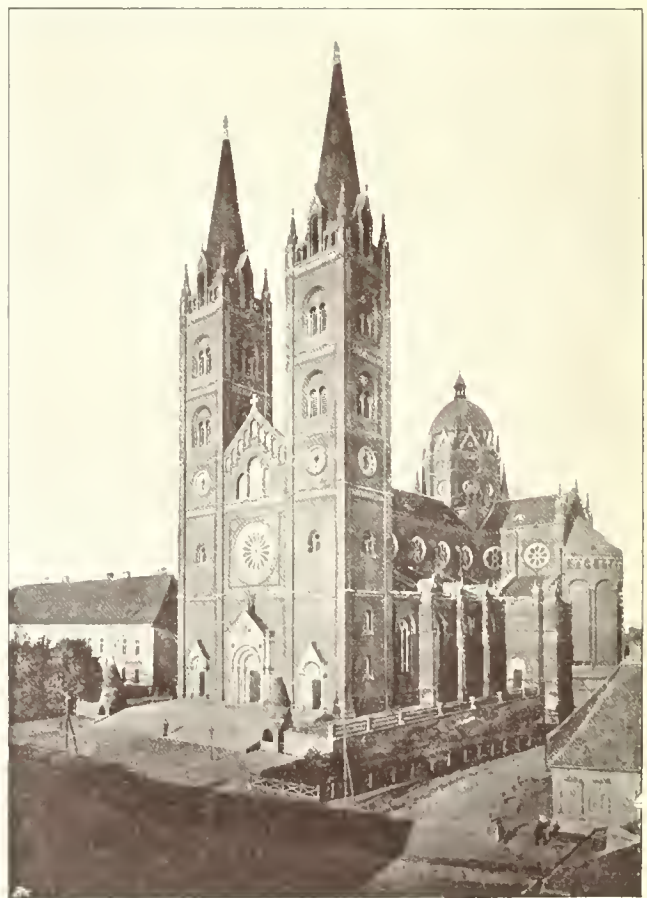
Ez a mű is számos viszontagságon ment keresztül.

Diszes főkapuját és két tornyát az I. Ferdinándtól Zágráb elfoglalására küldött spanyol seregek tették tönkre 1527-ben, többszörös épen nem stilszerű javítás után pedig 1624- és ismételten 1645-ben tűzvésznek esett áldozatul.

A XVII. század közepe táján restauráltatott, mely alkalommal egyik tornyát is fölépítették.

A jelenlegi dóm stilszerű átalakítása Mihalovics érsektől ered, ki e nagy föladattal 1878-ban a híres bécsi Schmidt dómépítőt bizta meg, ki az építést, illetőleg átalakítást saját tervei szerint 1879-ben meg is kezdte.

Az 1880-diki nagy földrengés után, mely semmi jelentékeny kárt nem okozott, egyik tanítványának, Bollé H. Ármán műépítőnek adta át az építkezést, mely ma már teljesen készen méltán foglal helyet a csücsíves középkori műemlékek sorában.

A DJARKOVÁRI SZÉKESEGYHÁZ KÜLSEJE.

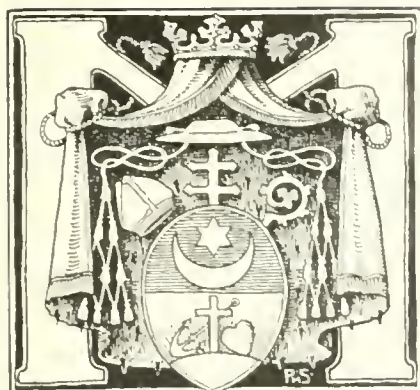
DR. POSILOVIĆ GYÖRGY.
ZÁGRÁBI ÉRSEK.

DR. STROSSMAYER JÓZSEF GYÖRGY.

SZÉKESBÍRÓ, BUDAPEST, 1896.

A szerémi és boszniai püspökség.

A DJAKOVÁRI PÜSPÖKSÉG CIMERE.

AR PÜSPÖKNEK címében világosan benne van ennek az egyházmegyének egész történeti fejlődése: Episcopus Bosniensis seu Diacovenssis et Sirmiensis. Területén a kereszténység nagyon régi s rajta több püspökség létezett, melyek közül a szerémi (*Sirmiensis*) nevű (a mai Mitrovica helyén álló Sirmium várostól) eredetét a kereszténység gyermekeibe vitte vissza. Ennek alapítójául szent Pétert tartják, aki tanítványát Epacenetest, ennek halála után pedig Andronicust bízta meg a püspökség vezetésével. Ez a püspökség Episcopatus Sirmiensis nevet viselt.

A magyarok megtérésekor a dunaszávaközi Szerémség a kalocsai egyházmegyéhez csatoltatott. 1228-ban IX. Gergely pápát új püspökség alapítására kéri a kalocsai érsek, mivel egyházmegyéjét óriási kiterjedésénél fogva kellőleg gondozni nem képes.

Ily módon alapított az új szerémi püspökség 1229 január hó 20-dikán. Székhelye a Szerém-Ujlaktól (most szerbesen Ilok) keletre eső Bánmonostora (Banostor) lett, de joghatósága túlnyomórésztben csak a Száva jobb partjára terjedt, miért is utóbb a régi Sirmium mellé, szent Iván névvel új székhelyet építettek.

E püspökség 1526-ban török főnhatóság alá került. Boszniában szintén alakult püspökség a XII. században.

Kálmán herceg, IV. Béla öccse, 1238-ban a sok nehézséggel küzködő boszniai püspökségnek ajándékozta Djaquárt és az ettől délre eső földet egészen a Szávaig (mintegy 10 mértföldet), hogy székesegyháza biztos helyen legyen s a püspök magát és káptalanát eltarthassa. Így kapcsolódott a boszniai püspökség Magyarországhoz. Teljesen a magyar kath. egyház tagjává 1247-ben lett, mert ebben az évben a pápa a boszniai püspökséget a ragusai érsekségtől elválasztotta és a kalocsai érsekséghez csatolta. 1238-tól 1543-ig e püspökség joghatósága a Drina és Verhász folyók közére terjedt (Boszniában); Magyarországból vagy Szlavóniából, az említett 10 mértföldnyi területet kivéve, semmi sem tartozott hozzá. 1513-tól 1688-ig Djaquár török kézen volt.

1688—1701. években a fáradhatatlanul veszekedő Olovai Miklós püspöknek sikerült Djaquárt visszazereznie.

Ez időtájt (1709—1716) a szerémi püspökséget is helyreállították, de új területtel, mert a dunaszávaközi Szerémséget adták neki. XIV. Kelemen pápa 1773 július 9-én kelt bullájával ezeket az újjalakított boszniai vagy djaquári és szerémi egyházmegyéket egyesítette. 1852-ben az egyesült püspökség a zágrábi érsekséghez csatoltatott. Az egyesítés óta Djaquár hatodik püspöke dr. *Strossmayer József György*.

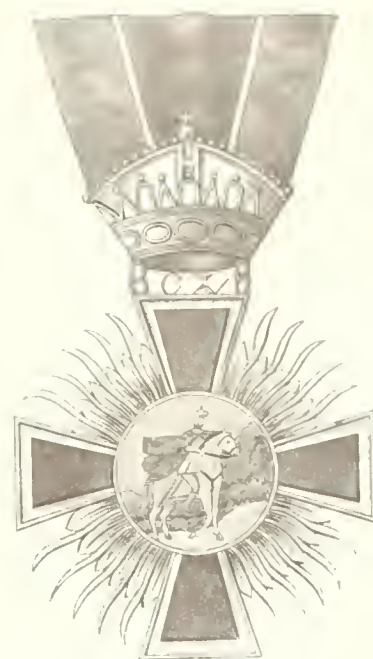
Vikárius és egyuttal örkanonok dr. Vorsak Engelbert, zenopolisi címz. püspök. A 8 tényleges kanonoki álláson kívül 6 tiszteletbeli van.

A püspökség 4 főesperességre és 11 esperességre oszlik 90 plébániával s 205 templommal. Az utolsó negyedszázad alatt 19 templom épült s 5 plébánia létesült.

Szerzetesrend és női kolostor kevés van az egyházmegye területén. A kapisztráni szent Jánosról nevezett Ferencrendieknek 3 konventjük van. A kapucinusoknak Észéken van kolostoruk. A szent keresztől nevezett nővérek betegápolással és tanítással foglalkoznak Djaquáron s Vukováron.

A bucsújáró helyek között első helyen áll Mária-Schnee Pétervárad közelében.

A dóm, Szlavónia legszebb temploma, Rösner Károly bécsi műépítő tervei szerint készült, végrehajtói ennek halálával Schmidt báró és Bollé valának. Nagyszerű három hajós román templom.

A ZÁGRÁBI KÁPTALAN DISZJEIVENE.

MÁRIA ES MÁRTA.

Idősb Seitz falfestménye a djaquári székesegyházban.

A zeng-modrusi egyesített püspökség.

A ZENG-MODRUSI PÜSPÖKSÉG CIMRE.

Itt (lat. Segnia, horv. Senj) alapítási éve ép oly ismeretlen, mint első püspöke. Biztos, hogy a XI. században még nem volt meg. 1169-ben említik első püspökét, Mireust; ettől kezdve a püspökség, a korbáviaival (illetőleg modrusival) való egyesítéséig 1370-ig 34 püspököt számlál. Területéhez eredetileg Zeng környéke, Vinodol, Jacka és Busán megyék tartoztak.

A korbáviai püspökség föllállítása «a lelkipásztorkodás könnyebb elvégzése céljából», a spalatói szinat határozata folytán történt 1185-ben, mely határozathoz III. Orbán pápa is hozzájárult. Az új egyházmegye első püspöke Marut Máté spalatói kanonok lett. Ő és 14 utóda Korbáviában (horvátul Krbava) székeltek 1460-ig. Területe a Modrus-tól Udbiná-ig terjedő vidék volt.

A törökök betörései miatt II. Pius beleegyezésével Modrus városába tétetett át a püspöki székhely, hol egy századnál tovább maradt. Az egyházmegye egy részének a törökök által történt elfoglalása után VIII. Orbán pápai rendelettel *canonice per aequalitatem perpetuo* a modrusi püspökséget a zengivel egyesítette. Így keletkezett a zengi püspök címe: *Episcopus dioecesium Segniensis et Modrusiensis seu Corbaviensis*. A püspökség 1852-ben a zágrábi érsekség alá került.

A jelenlegi püspök, dr. Maurovič Antal, 1851 szeptember 8-án született Zágrábban, hol gimnáziumi és theologiai tanulmányait is végezte. Előbb gimnáziumi hittanár, 1891-ben pedig a zágrábi tudomány-egyetemen az egyháztörténet nyilvános rendes tanára lett. Az 1894–95-diki iskolai évben rektori tisztséget is viselt. Zengi püspökké 1895 július 13-án neveztetett; felszentelése, melyet a zágrábi érsek végzett, október 27-én, ünnepélyes beigtatása november 10-én ment végbe.

A püspökségben két székeskáptalan van: a zengi, melynek tagjai a *cappa maior* kitüntetésben részesülnek s a modrusi, melynek tagjai elszörtan Noviban, Buccariban és Bribirben tartózkodnak. Ezenkívül van *Fiuméban* társas káptalan 5 taggal.

A püspökség 5 főesperességre, 15 esperességre és 134 plébániára oszlik. Legnépesebb plébániája az egyházmegyének *Fiume*, 30.000 hívővel s 6 segédlelkészszel, mely 1787 óta szakadatlanul a zengi püspökség tartozéka.

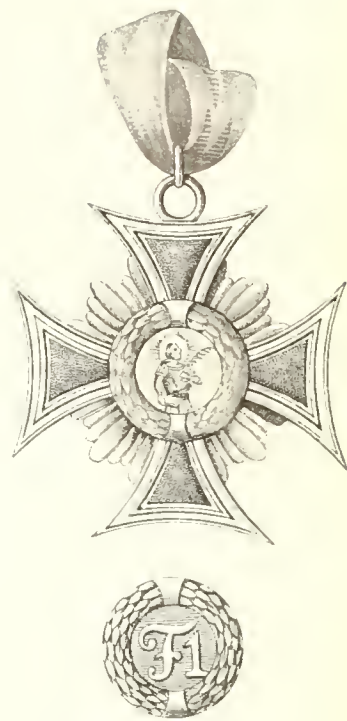
A kettős püspökség a pápai szék részéről ósrégi és ritka kiváltságban részesül s ez az ó-szláv nyelv használata mind a szentmisében, mind az istenisztelet valamennyi ténykedésében.

A szláv nyelv használata valamikor a zágrábi egyházmegye kis részében is fönnállott s a latin mellett sűrűn használták a szláv nyelvet, melyet azonban a latin idővel teljesen kiszorított. A zengi egyházmegyében azonban a mai napig föntartotta magát.

A papságra készülők az Ozegovics Imre püspök által 1857-ben alapított zengi konviktusban neveltetnek, melyet a jelenlegi püspök jelentékenyen kibővített.

Az egyházmegye területén tartózkodó szerzetesrendek között legrégibb a ferenceseké, (*provinciae S. Crucis Croatiae-Carnioliae*), ők látják el a tersatói kegyelemhelyet. A fiumei kapucinusok, főleg gyónatással és Isten igéjének hirdetésével foglalkoznak. A porto-réi régi várba, melyet vásárlás útján szereztek meg, néhány éve olasz Jézus-társaságiak telepedtek. A női szerzetek közül találjuk a szent Benedekrendiekét Fiuméban s Páli szent Vincenővéreit a fiumei, ogulini, goszpicsi kórházban (1858).

Nagy büszkesége az egyházmegyének a messze vidéken ismert tersatói kegyelemhely Fiume fölött, melyről a hagyomány ezeket írja: 1291 május 10-én a nép nagy csodálkozva egy templomocskát talált, melyről a plébános azt az isteni kinyilatkoztatást vette, hogy az a szent Szűz názárethi háza. A Frangepán Miklós gróf által Názáretbe küldött emberek azzal a meglepő értesítéssel jöttek vissza, hogy amely napon ez a titokzatos templomocská Tersatóban megjelent,

A FIUMEI TÁRSASKÁPTALAN DISZJELVÉNYE.

A ZENGI SZERKESEGYHÁZ BELSEJE.

DR. MAUROVIĆ ANTAL.
ZENGG-MODRUSI PŐSPOK.

DROHOBICZKY GYULA.

KOROSI PUSOK.

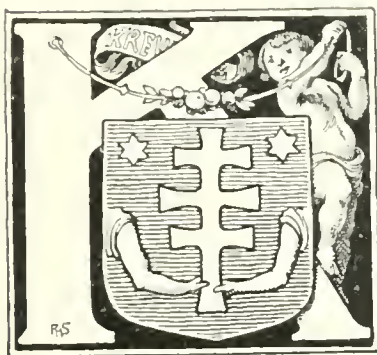

ILL. ME.

ugyanakkor a názárethi ház eltűnt helyéről. A templomon eszközölt mérések is mindenben egyezők voltak. Azonban szűz Mária e földi lakóhelyének a tersatóiak csak rövid ideig örvendhettek. 3 évi 7 hónapi ottléte után 1294. december hó 10-én eltűnt a kápolna s Loretóban találták meg. A templomon eszközölt újabb mérések s a Tersatóba és Názáretbe kiküldötték egybehangzó értesítési ismételt megerősítették azt a hitet, melyben az Ige testté lőn. IX. Kelemen pápa külön officiumot engedélyezett ennek az eseménynek emlékére s XIV. Benedek ez officiumot egész Dalmáciára kiterjesztette.

Tömegesen zárandokolt most a nép Loretóba s könyörögtek szűz Máriának, térjen vissza hozzájuk. Frangepán Miklós gróf, hogy megvigasztalja az elszomorodott népet, ugyanazon a helyen, hol egykor a szent ház állott, kápolnát építtetett, melyet ma is Sanctuariumnak neveznek, a helyről, melyet a szent ház megszentelt. 1644-ben a sanctuariumhoz templom épült, mely a XIX. században bővítést nyert. V. Orbán pápa, hogy a nép szomorúságát enyhítse, Frangepán gróf kérésére 1367-ben, a tersatói kápolnának egy Mária-képet ajándékozott, mely ma is kegyelemképe Tersátónak. A képet körülvevő számos áldozati tárgy tanúságot tesz nemcsak a nép ájtatosságáról, de kérésének meghallgatásáról is. A kincstár ajándékokat őriz I. Lipót és III. Károly királyoktól, valamint Mária Teréziától. A kegyelemhelynek különböző nyelveken gazdag irodalma van.

A kőrösi gör. kath. püspökség.

A KŐRÖSI PÜSPÖKSÉG CIMERE.

ÖZTUDOMÁSÚ, hogy a régi Szlavóniának és Horvátországnak keresztény kézen maradt része a XVI. század vége felé a görög keleti vallású szerbek (köznévén vlahok) ezreinek képezte menedékhelyét, hol biztos ótalomra találtak a törökök ellen. Hogy ezek a közös ellenséggel szembeszállni bármely pillanatban készek legyenek, megkapták az elhagyott földterületek egy részét s minden adókötelezettség alól fölmentettek. Ezen menekültek között volt a szent Bazil-rendi Vratanja Simeon szerzetes is, ki társaival a katolikus egyházzal egyesült s a római pápa primátusságát elismerte. Hogy azonban népével az unióhoz hű maradhasson, Domitrovič Péter, zágrábi püspök Marcsa kolostort (Ivanics mellett) adományozta neki a szomszédos földterülettel s V. Pál pápa beleegyezésével püspökké szenteltette. Azonban mind ő, mind utódai egészen 1737-ig nagyon állhatatlanok voltak a katolikus hitben; minduntalan visszaestek a félhitűségbe (schisma), kivált mióta a Csernovics Arzémmal bevándorolt szerbek I. Lipót királytól szabad vallásgyakorlatot s pátriárkát nyertek. A görög szerb tartású kath. szerbek száma ettől kezdve még inkább fogyott. Csel, fenyegetés és erőszak napirenden voltak, csak hogy a gör. egyesülteket püspöktől elszakítsák. A gör. keleti határörök dűlének esett áldozatul a gör. egyesült püspökök székhelye, Marcsa-kolostor is, melyet 1737-ben kifosztottak s fölgyújtottak. Ily hallatlan erőszakoskodások közepette nem esoda, ha a gör. szert. kath. püspökségnek csak 4 plébániája maradt. Mária Terézia kárpoztásul a földült Marcsa kolostorért nekik adta Preseka jóságát s a gör. kath. püspök székhelyül Kőrös városát rendelte, mit VI. Pius pápa 1777 június 16-án kelt bullájával meg is erősített. Így keletkezett a kőrösi gör. kath. püspökség, mely 1852-ben a zágrábi érseki megye kötelekébe lépett.

Megyéi püspök dr. *Droboczeky Gyula*, a kőrösi püspökök névsorában a nyolcadik, római gróf, pápai trón-

HIRSAŦO, A TRANGEPÁNOK ŐSI VÁRA HUME MELLÉLT.

álló, Ő szentsége házi praelátusa, a magyar főrendiház és horvát országgyűlés tagja, Körös szab. kir. város díszpolgára stb. Született Karácsonfalván, 1853 november 5-én; tanulmányait Ungvárott végezte, hol 1880-ban pappá szenteltetett. Az ungvári-férfitanítóképzőn 1883-ig mint tanár, azontúl mint igazgató működött és egyúttal a «Kelet» című folyóiratot szerkesztette.

Ő apostoli kir. felsége által 1891-ben kőrösi püspökké történt kinevezése s a pápai szentszék megerősítése után 1892 július 11-én Ungvárott püspökké szenteltetett. Ünnepeles székfoglalóját 1892 augusztus 28-án tartotta. Mint püspök ki tudta vívni híveinek szeretetét és egyházmegyéje érdekei mindenkor gondoskodása tárgyát képezték, mit székesegyházának restaurálása és a szegényeknek és tanulóknak tett számos adakozása eléggé bizonyít.

A püspököt az egyházmegye kormányzásában a kőrösi székeskáptalan támogatja, mely 4 kanonoki állást számlál a szokásos méltóságokkal, jogokkal és kötelességekkel. Alapítása 1840-re esik.

A püspökség 3 esperességre és 2 püspöki vikáriátusra oszlik: az egyik a dalmáciai Kricske, a másik a szlavóniai Iészék. Az egyházmegyének 24 plébániája közül 3 dalmáciai, 5 délmagyarországi, a többi Horvát- és Szlavonországhoz tartozik. Ezekhez csatlakozott 1897-ben egy horvátországi, 1900-ban pedig egy boszniai kurácia.

A mult század utolsó negyedében 4 új plébánia keletkezett. A székesegyház egykor ferencrendi templom, a szomszédos püspöki palota pedig kolostor volt; mindkettőnek mai célra való átépítését Bubanovic püspök végeztette 1801-ben. A Szentháromság tiszteletére szentelt, egykor csúcsíves templomot a jelenlegi püspök újjátarta meg stilszerűen.

A kegyelemhelyek közül kiemelendő a kőrösi székesegyház s a bács-keresztúri Vodica, mely az Istenanya tiszteletére van szentelve.

KEGYELEMOLTÁR A TERASOI TEMPLOMBAN.

A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI M. KIR. MINISZTERIUM ÉS A KATH. ÜGYEK.

HREGEBBI magyar alkotmány intézményesen kifejezésre juttatta a katolikus vallás uralkodó jellegét. Erről tanuskodnak azok a törvénycikkek (1557: XIII., 1559: XXXVIII., 1563: XXIV., 1566: XXII.), amelyek értelmében két *prelátus*, habár csak címzetes is, a *királyi táblának* bírója volt. Sőt a *hétszemélyes* táblánál három prelátusnak kellett az 1715: XXIV., 1723: XXIV., 1741: XXIV. t.-c. alapján szavazattal bírnia.

Ha már az igazságszolgáltatás terén ily tekintet volt a róm. kath. egyházra, csak természetesen tűnhetik föl, hogy a legfőbb végrehajtó hatalmat képviselő kormánysszékek sem képeztek kivételt. Tényleg a korábban főnnállott *kir. helytartótanácsnál* két tanácsos, egy pedig a *magyar királyi kancelláriánál* mint udvari tanácsos és előadó kezelte az egyházi ügyeket.

A kormánysszékek helyébe lépett alkotmányos *miniszterium* 1848-ban állandó szervezetet nem alkothatott. A kiegyezés után a kath. egyház külön képviseltetése az igazságszolgáltatás magasabb fórumain megszűnt; a helytartótanácsi és kancelláriai egyházi referensek ügykörét a *vallás- és közoktatásügyi miniszteriumnak* mai napig főnnálló *I. ügyosztálya* örökölte.

Ami ezen ügyosztály hatáskörét illeti, az természetesen a kath. egyház megváltozott közjogi állása és általában az egyháznak az államban elfoglalt közjogi helyzete szerint igazodik.

A magyar koronás király a kiváltságon alapuló *főkegyúri jog* címén széleskörű hatáskört gyakorol, a kultuszminiszterium közvetítése mellett, merőben egyházi természetű ügyekben.

Ide tartoznak: az érsekek, címzetes és valóságos püspökök, apátok, prépostok, kanonokok, több egyházmegyében a káptalanon kívüli főesperesek és némely, a felségnek főntartott kisebb javadalmasok — plébánosok, oltárnokok — kinevezései. Mindezen személyi ügyek, az illetékes egyházi főhatóságok előterjesztései alapján a miniszteriumban kellőképp előkészítettévé, legfelsőbb elhatározás alá terjesztetnek. Az ily címen előálló ügyforgalom megítélésére elegendő annak fölemlítése, hogy évenként átlagosan mintegy 70—80 egyházi kinevezés történik legfelsőbb elhatározás mellett.

Körülbelül hasonló arányokat tüntet föl az ügyforgalom a vallás-tanulmányi és egyetemi alapok kegyurasága alatt álló plébániák betöltésénél, ahol a bemutatási jogot, az egyházi hatóságok hármasságával szemben, a miniszter gyakorolja.

A főkegyúri jog alapján intéztek mindazon ügyek, amelyek a székes- és társas-káptalanok, javadalmas apátok, prépostok, általában a szerzetesrendek, a papnevelő intézetek vagyonszerzésére, a törzsvagyon elidegenítésére, megterhelésére vonatkoznak.

Nem kisebb mértékben érinti a miniszterium működése az alsó papság javadalmi viszonyait, miután ugyanott intéztek végső fokon a magán kegyúri viszonyból kifolyó és a bemutatási jog gyakorlata, avagy a kegyúri szolgáltatások körül fölmerülő villongások; a kegyúri viszony létesítésére avagy megszüntetésére, illetve megváltására irányuló kérelmek; a hívek szolgáltatásai (párber, kepe, egyházi adó, egyéb természetbeli és munkabeli szolgáltatások) körül: a kivetés, a mentesítés, megváltás stb. címén fölmerülő vitás ügyek.

A kath. egyháznak a *mai vallásfelekezetekkel* való érintkezési pontjai is számos esetben igénylik a kultuszminiszterium közvetítését, avagy döntését: a nagyszámú anyakönyvi kiigazítások, a vallás változtatások, a gyermekek vallásos nevelése, a külföldi hatóságokkal való érintkezésnek csaknem kimeríthetetlen és sokoldalú *casuisticájában*.

Mindezekhez sorakoznak az *általános érdekű egyházi kérdések*, amelyeket főleg az utolsó tíz évnek egyházpolitikai fejlődése vetett föl. Ezek sorából elegendő: a kath. autonómiára, a kongruára, a nemzetiségi törekvéseknek az egyház kerületén belül helylyel-közzel fölbukkanó jelenségeire, a külföldre vándorolt magyar honosok legújabb időben fölkarolt egyházi ügyeire utalni, amelyek arról tesznek tanúságot, hogy az egyházi életnek igen számos idegszála fut a miniszteriumon keresztül.

Nem érdektelen fejezet a miniszterium első ügyosztályának működésében a *kath. alsó papság segélyezése*, amely az utolsó évek óta már ügyelemreméltó arányokat kezd ölteni. E segélyek hivatják a segélyre szoruló kath. alsó papság helyzetét türethetővé tenni addig is, amíg a *kath. kongrua* végleges megoldást nyer. Segély címén különböző rovatok alatt az 1903. költségvetési évre mintegy 800,000 korona födözet irányoztatott elő. A segélyek az illetékes főpásztorok javaslatai alapján olyképp osztatnak ki, hogy a segélyre szoruló egyházmegyék papságának évi jövedelme az egész vonalon emeltetik.

Szegény orsú, különösen a népoktatás terén érdemeket szerzett elaggott kath. férfiak gyámolítására — olgal a *Széchenyi-Kollonich alap*. Ezen alapnak mintegy 75—80, egyenkint 126 koronával ellátott ösztöndíj állomása van, amelyek betöltése végett 2—3 évenként, ha t. i. nagyobb számban vannak már üresedések, pályázat hirdtetik. A betöltést, az egyházi hatóságok javaslatai alapján, a miniszter eszközli.

A kultuszminiszterium első ügyosztályának főnöke rendszerint egyházi férfiú, aki ezen állásra az ország hercegprímásának, esetleg az illetékes megyés főpásztor véleményének is a meghallgatásával, a kultuszminiszter javaslata alapján, Ő Felsége által neveztetik ki és a miniszterium tanácsosainak concretuális Státusában foglal helyet.

Eddigelé, 1867. év óta, a következő egyházi férfiak állottak az ügyosztály élén:

1. *Lipovniczky István*, mint esztergomi kanonok (1867); onnan nagyváradai püspökké neveztetett; 2. *Szabó Imre* (1868—1869), iszkázi plébánosból és országgyűlési képviselőből osztálytanácsos; onnan szombathelyi püspökké neveztetett; 3. *dr. Samassa József*, esztergomi kanonok (1869—1870); onnan szepesi püspökké, majd egri érsekké neveztetett; 4. *Rónay Jácint* (1870—1871); onnan Rudolf trónörökös oktatója a magyar történelemben, majd pozsonyi nagypréposttá neveztetett; 5. *dr. Dulánszky Nándor*, esztergomi kanonok (1872—1875); onnan székesfehérvári, majd pécsi püspökké neveztetett; 6. *Hidasy Kornél*, esztergomi kanonok (1875—1882); onnan szombathelyi püspökké neveztetett; 7. *bárá Hornig Károly*, esztergomi kanonok (1882—1888); onnan veszprémi püspökké neveztetett; 8. *Széchenyi Jenő* (1889); onnan nagyváradai kanonokká neveztetett; 9. *dr. Wolafka Nándor*, nagyváradai kanonok (1889—1892); onnan kispréposttá és debreceni plébánossá neveztetett; 10. *Ivankovits János*, címzetes apát (1892—1896); onnan rozsnói püspökké neveztetett. Jelenben ügyosztályfőnök: *dr. Várady L. Árpád*, sebenicói vál. püspök, csanádi apát-kanonok. (L. csanádi káptalan).

Az első ügyosztály földolgozásához tartozó ügyeken kívül kiterjed még a vallás- és közoktatásügyi miniszter hatásköre részint rendelkezés, részint vezetés, részint felügyelet alakjában, a különböző katolikus oktatási intézetekre, névleg: a Pázmány Péter által alapított budapesti magy. kir. tudományos egyetemre (l. a jelen művet 356. old.), a katolikus jogi akadémiákra (l. a jelen művet 373. s köv. old.), a katolikus közép- és népiskolákra (l. a jelen művet 301. s köv. és 321., 322. old.) s minden egyéb katolikus oktatási és nevelési intézetre.

A vallás- és közoktatásügyi miniszteriumot 1895 január 15. óta Wlassics Gyula dr., Ő Felsége valóságos belső titkos tanácsosa, az I. oszt. vaskorona-rend tulajdonosa, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, országgyűlési képviselő vezeti.

Wlassics Gyula született 1852 márc. 17-én Zala-Egerszegen. Miután az egyetemet Budapesten és Bécsben elvégezte, ügyvédi oklevelet szerzett, de már 1875-ben igazságügyi szolgálatba lépett. 1882-ben komáromi, később budapesti alügyész lett, s egyszersmind e minőségben az igazságügyi miniszterium kodifikáló osztályában működött. Rövid idő múlva igazságügyi miniszteri titkárrá és később budapesti hely. kir. főügyésszé neveztetett ki. 1890-ben egyetemi tanár lett. 1892-ben a csáktornyai kerület orsz. képviselőjéül választotta. A képviselőház több bizottságában nagy munkásságot fejtett ki, nemkülönben a jogi irodalom terén is; önálló jogi munkák mellett szorgalmasan írta cikkeit nemcsak a szaklapokba, hanem a napilapokba, is. A Magyar Tudományos Akadémia már 1885-ben levelező tagjául választotta. 1895 január 15-én nevezte ki Ő Felsége vallás- és közoktatásügyi miniszterré; választókerülete ugyanakkor újra megválasztotta, valamint 1896-ban és 1901-ben is neki adta mandátumát. Másodízben, a Széll-kormány kinevezésekor, 1899-ben bizta meg Ő Felsége a vallás- és közoktatásügyi tárca vezetésével. Ugyanez évben a Magyar Tudományos Akadémia másodelnöke lett. Az ő minisztersége alatt kezdődtek meg előmunkálatai a kongrua rendezésének, valamint az orsz. kath. autonómia szervezésének.

Az orsz. kath. autonómia kérdésének fejleményeit a következő fejezet ismerteti.

A KATH. AUTONÓMIA.

NEMZETI jogfejlődésünknek az alkotmányosság s az állami célok keretében elhelyezett egyeni szabadság voltak mindenben vezérelemei. Magyarország mint alkotmányos királyság lépett be az európai népcsaládba s a kereszténység fölvétele sem térítette el a nemzeti jogfejlődés útjairól, ezért a hűbér-rendszer soha ki nem fejlődhetett, a nemzetet képező nemesi osztály állandóan gyakorolta a törvényhozói jogot.

A katolikus egyház intézményesen forrott egybe a magyar királysággal, de azért megtartotta függetlenségét. Isteni autonómiája, a hierarchia, soha nem volt alárendeltje a királyságnak, mely a gyakorlatban a királyi patronátus kifejlesztetésére vezetett ugyan, de ez a patronátus valójában a korona oltalmát s nem annak az egyház fölött való uralmát jelentette.

Magyarországon az állam és egyház e szent harmóniája egész az utolsó századig változatlanul megmaradt. Erdélyben azonban uralomra jutván a protestantizmus, a kath. egyházra súlyos megpróbáltatások nehezédtek, melyeknek ellenében az alkotmányos jogban keresett menedéket a történeti kath. egyház. Így keletkezett a bevett vallások rendszere, mely egyúttal a vallási szabadságnak és autonómiának elemeit is magában foglalta. Erdélyben a katolikusok a XVI. és XVII. századtól kezdve küzdenek a szabad vallásgyakorlatért és egyházi ügyeik szabad intézhetéseért, míg ugyanez idő alatt Magyarországon a protestánsok küzdtek ki lépésről-lépésre önkormányzatukat.

Sajátságos, bár a nemzeti alkotmányosság szelleméből megmagyarázható jelenség, hogy midőn Magyarországon az 1791-iki országgyűlésen a protestáns autonómia mai jogrendszerét megnyeri, ugyanakkor nyer határozott alakot Erdélyben a kath. autonómia. Csakhogy amíg a protestánsok azonnal szervezkednek és iskoláik, alapjaik kezelésével, elüljáróiknak választásával alkotmányos jogaiknak birtokába lépnek, addig a katolikusok továbbra is a királyi patronátus oltalmában bizakodva, szinte tehetetlenül nézik, mint intézik a történeti egyház jogai ellen a támadásokat az ekkor már kifejlődni kezdő állami mindenhatóság nemzetközi elméletének s a parlamentáris alkotmánynak politikai előharcosai.

Csak midőn a képviseleti alkotmánnyal elszakadtak az utolsó szálak is, melyek a kath. egyházat az államhoz fűzték s midőn a királyi patronátust magát is az állami felségjogok példájára majdnem az alkotmányos felelős kormány hatáskörébe helyezik át, az 1848: III. törvénycíkkel: akkor indul meg a katolikusoknál is a mozgalom, hogy mint alkotmányos polgárok szabad testülete az államtól függetlenül intézhessék egyházi ügyeiket.

1848 március 20-án tartotta a püspöki kar első tanácskozását a katolikus egyház autonómiája fölött és minthogy a királyi patronátus kialakult joggyakorlatát is az a veszély fenyegette, hogy az állami jognak tekintetvén, a felelős kormány hatáskörébe vétetik át: a koronához fordult kérelmével a püspöki kar s csakugyan már négy nap múlva megérkezett a királyi válasz, hogy a királyi patronátus jogai az udvari kancellária számára tartatnak fenn. Azonban az udvari kancelláriának e jogkörét az alkotmányos képviselet mellett a törvényhozás vezetői elismerni nem akarták s így keletkezett az 1848: III. törvénycikk 7. §-a, mely az érsekek, püspökök, prépostok és apátok kinevezésének jogát a király személyét megillető jognak címezte el, a királyi patronátus többi jogosítványait pedig hallgatagon érintetlenül hagyta s mind a mai napig e jogosítványokat a korona megbízottja, a kultusz-miniszter által gyakorolja.

Az 1848-iki törvényhozásnak irányítóit nem vezette a kath. egyház jogainak tisztelete. A püspöki kar tehát újabb tanácskozás után április 7-én a rendek táblájához fordult kérelmével — Rónay János, Csanádmegye követe nyújtotta azt be — melyben kéri:

SZÁFÁRY GYULA GRÓF,
volt miniszterelnök, a katolikus autonómiai kongresszus
világi elnöke.

1. hogy a kath. egyháznak a polgári hatalomhoz való viszonya a szabadság és vallási függetlenség alapján a bevett eljárással hasonlólag rendeztessék; 2. hogy a zsinatok és egyházi gyülekezetek tartása ne akadályoztassék; 3. hogy a katolikusoknak iskoláik alapítására, berendezésére, igazgatására való joga biztosítottassék; 4. hogy alapítványaik, ideértve az addig a helytartótanács alatt állókat is, egy csupán egyházi és világi katolikusokból álló bizottság kezelje.

Deák Ferenc igazságügyminiszter a kérvény tárgyalását kívánta, ám a rendek Beöthy Ödönnek, Bihar-megye követének indítványára, azt mint elkésettet visszautasították.

A bekövetkezett zavaros időkben a kérdés leszorult a napirendről. Voltak ugyan többen, akik a kath. autonómia szervezése fölött több ízben tanácskoztak Szeitovszky János akkori pécsi püspöknél, de elhatározásra nem került a sor. A nemzetnek alkotmányáért vívott harcában a katolikusok szervezkedését úgyis lehetetlenné tették az események.

Csak midőn a nagy küzdelemben az erők utolsó fokozására kellett gondolniok, hozta újra fölszínre az autonómiát Horváth Mihály, aki mint a Kossuth-kormány kultuszminisztere, 1849 június 15-én kiadott fölhívásával Szent István napjára egybehívta a katolikusok alkotmánygyűlését. Ám a világi szomorú nap a halál éjszakáját borítja a nemzetre. A katolikusok veszített jogukat együtt sirathatták el az elvesztett hazával.

Az erdélyi katolikusok szerencsésebbek voltak. Az 1791-i országgyűlésnek a katolikusok szervezkedését és önkormányzati jogukat elismerő végzése, egynek kivételével, szentesítést nyertek és így az erdélyi kath. státus szervezetének mai alakja voltaképpen ez évtől kezdődik, noha a státusgyűlést ott is 1846-ban hívta össze először Kovács Miklós püspök. E gyűlés végzése azonban nem emelkedtek erőre és 1849-ben itt is a catholica comissio helyett a politikai hatalom vette át a katolikus alapokat és iskolákat. 1860-ban visszaállítottott a kormányzék és vele a catholica comissio, mely utóbbi 1870-ig a katolikus autonómia szervezéséig intézte a kath. ügyeket.

Az ötvenes évek szomorú napjaiban a nemzeti reménykedés vette szárnyaira a kath. autonómiát. Szünetelvén az alkotmányosság a társadalmi életben, a kath. társulatok ülésein keresték az érintkezésre nemzetünk nagyjai is az alkalmat. A Szent-István és Szent-László társulatok ülésein nem egyszer találkoztak a nemzet politikai vezetői, sőt közbejövén a protestáns autonómiai pátenis, a katolikusok is siettek annak oltalmazására.

Az alkotmány visszaállításának első mozgalmi közt mindjárt fölillant a kath. autonómia eszméje. Az erdélyi rendek 1865-ben Kolozsvárra országgyűlésre hivatván egybe, a gyűlés kath. tagjai 1866 január 10-ikén Fogarassy Mihály erdélyi püspök vezetése alatt gyülekezvén, alázattal kérték ő felségét a státusgyűlés egybehívására. A választ már az alkotmányos kormány minisztere, báró Eötvös József adta meg, aki 1867 szept. 12-én értesíti az erdélyi püspököt, hogy ő felsége aug. 19-én kelt elhatározásával megengedte, hogy az erdélyi kormányzéknel a cath. comissio megszüntetvén, a hatásköréhez tartozó ügyek a kath. státusnak adassanak át. 1868-ban a státusgyűlés kidolgozott egy tíz fejezetből álló szervezetet, de mielőtt az igazgatótanácsot megválasztották volna, a státusgyűlés 1868 február 15-én bezárattott s a cath. comissio továbbra is fönmaradt, nem lévén kinek átadnia az ügyeket.

Ugyanez időben Magyarországon is komoly elhatározás történt a kath. autonómia szervezésére. Báró Eötvös József a koronázás után egy hónapra levelet írt Simor Jánoshoz, az új hercegprímáshoz, melyben

hivatkozva az erdélyi kath. státus történeti alapjaira, a vallási viszonyosságot és egyenlőséget kimondó 1848: XX. törvénycikkre s a szabadságnak az egyházat is áldásosan fejlesztő hatására, kijelenti, hogy «egyházunknak csak szabadságra van szüksége, minthogy az 1848: XX. törvénycikknek, mely minden vallásfelekezetek egyenlőségét kimondja, hazánkban más értelme nem lehet, mint az, hogy a kath. egyház az autonómiának azon mértékével ruháztassék föl, melyet az ország evangélikus egyházai élveznek». Sürgeti báró Eötvös József a világi elemeknek a kath. egyház ügyeinek intézésében való befolyását a dogmatikus, liturgiai és fegyelmi, szóval az egyházkormányzati hatáskörnek a hierarchia részére való föntartása mellett s levele végén így szól: «... miután ezen meggyőződés, hogy azon közönyösség, mely hazánk katolikusai között létezik, csak az általam említett úton szüntethetik meg s miután csak általam szüntethetik meg azon alárendeltség is, melyben az ország katolikus többsége iskolai, sőt politikai tekintetben az evangélikus kisebbség irányában áll, tekintetbe véve végre azon szoros összeköttetést, melyben a kath. egyháznak állása hazánk, sőt a birodalom legfontosabb érdekeivel áll: kötelességemnek tartottam hercegséged előtt nyíltan kimondani nézeteimet azon eszközök iránt, melyektől egyházunk állása és jövője meggyőződés szerint e hazában függ».

Báró Eötvös Józsefnek e levelére Simor János 1867 szeptember 8-án válaszolt, örömét fejezve ki az erdélyiek «férfiás önérzete, vallási buzgalma» és a miniszter lovagias készsége, méltányossága és igazságérzete fölött, azután védelmébe veszi a kath. egyházat, tévesnek mondván a fölfogást, «mintha a világi katolikusok egyházi befolyásának eddigi mellőzése hazánkban az egyház szervezetéből venné eredetét s mintha az a klerusnak volna fölróható» s azután panaszt emel. «A kath. egyháznak — írja Simor János — sem uralkodó államegyházi címe, sem alkotmányos jogai nem tiltották azt, hogy idők folytán a fejedelm apostoli jogainak nevében a

GR. APFONYI ALBERT,*

b. t. tanácsos, a képviselőház elnöke, az autonómia kongresszus egyik vezérfője.

kath. egyház autonómiájának majdnem korlátlan kezelését hazánkban is a királyi kormányzások ragadják magukhoz. Az államegyház nem jelentett többé azontúl egyebet, mint az állam gyámságát». Majd a kath. alapok kezelésének hiányait tarj. föl a primás s az 1848-iki püspöki karra hivatkozik s arra, hogy két év előtt Szcitovszky primás vezetése alatt tanácskozáján, a püspökök máris kérelemmel fordultak a koronához. Végül «szerencsés találkozásnak» mondva a miniszter gondosságát, fölajánlja készségét a katolikusok alkotmányos szervezetének megalkotásához.

1867 október havában a püspöki kar már megállapított egy tervezetet a kath. autonómia számára. 1868 októberében pedig az országgyűlés kath. fertáinak sorából vegyes tanácskozást hívott össze Simor János a központi papnevelőbe. Maga nyitotta meg az ülést. Deák Ferenc az alkotmányozó kongresszus egybehívására tett indítványt. Az előkészítő gyűlést 1869 június 24-én tartotta meg Simor János. E gyűlés elkészítette a választási szabályzatot s azt a korona 1869 szept. 26-án hagyta jóvá. E szerint a kongresszusnak tagjai: 1. a püspöki kar és a pannonhalmi főapát (25), a káptalani küldöttek (4), a tanítórendek képviselői (5), a világi papságé (34), összesen 68 egyházi tag. 2. A világi hívek 132 választott és a pátronusok 4 választott képviselője, együtt a két státus 201 taggal.

1870 október 26-ára hívta össze Simor János az alkotmányozó gyűlést, maga nyitotta azt meg s tartalmas beszédben vázolta az autonómia feladatát; hogy «az egyház sérthetetlen szervezetének határai közt a világi képviselő az egyházi és iskolai ügyek körében befolyásban részesíttessék, hogy az új intézmény a belső békességet ápolja, hogy a katolikus nép garanciát bírjon vallásszabadságának biztonságára, az egyházi és iskolai vagyonnak kezelésére, egyházi és iskolai önkormányzatának függetlenségére oly módon, mely az apostoli király védelmén kívül semmi más jogos beavatkozást nem ismer, mint amelyet mint államszükséget minden más felekezett elfogadni tartozik».

Az alakulás során báró Sennyey Pál alelnökké, Horánszky Nándor, Balogh Sándor és Pollák János jegyzökké választottak. Báró Jósika Samu indítványára a szervezet javaslatának elkészítésére huszonhéttagú bizottságot választott a kongresszus. A bizottság tagjai voltak: I. Egyháziak: Haynald Lajos érsek, Pankovics János munkácsi, Bíró László szatmári püspökök, Babics János kanonok, Sárkány Miklós bencés apát, Schlauch Lőrinc, Veszely Károly, Schopper György, Pader János. II. Világiak: Bartal György, Gajzágó Salamon, gróf Keglevich Béla, Horváth Döme, Kubinyi Rudolf, Abonyi István, Szilágyi Virgil, gr. Apponyi György, gr. Zichy Nándor, Hrabár Manó, br. Sennyey Pál, Nehrebeczky Sándor, Perczel Miklós, Majer Károly, Huszár Ferenc, gr. Pejachevich László, Inkey Zsigmond, gr. Zichy Henrik. Póttagok: Devics József, Bulla Teofil egyháziak; Mészáros Károly, Mály István, Gál János, Pap János világiak.

E bizottsághoz utasították a rutén és román szertartású görög katolikusoknak külön autonómikus szervezkedésére vonatkozó előterjesztését is.

A kongresszus ez ülése után megállapította tanácskozási rendjét, mely a második kongresszus tanácskozásainak is alapját képezte.

A huszonhéttagú bizottság 1871 február végére készítette el javaslatát, melynek ellenében a bizottság kisebbsége is készített munkálattal. A többség javaslata az országos kath. gyűlés és igazgatótanács mellett egyházmegyei gyűlést, egyházmegyei tanácsot, esperes-kerületi tanácsot, egyházközségi gyűlést és tanácsot hozott javaslatba az autonómia szerveiül. A nagyobb javadalmakra való előterjesztést a többség javaslatára, az igazgatótanács hatáskörébe vonja (a püspöki kart és az egyházmegyei hatáskört csak «meghallgatja»); a javadalmasokat hitbizományyszerűleg meghagyván javaik kezelésében, azaz az összes javadalmasok javait, úgy a vallási, tanulmányi és egyéb kath. alapokat «a magyarországi kath. egyház tulajdonát» képező javaknak nyilvánítja; az iskolai autonómiában az államnak a protestánsok jogkörének megfelelő befolyást igényel az autonómiai hatóságok számára.

A kisebbségi munkálattal alapjában ugyanez elveken nyugszik azzal a hozzáadással, hogy az egyházzal szemben sokkal élesebben emeli ki az alapjában téves és a többségi munkálattal is föllelhető fölfogást, mintha az autonómia gyámságot jelentene az egyház fölött.

A szervezeti javaslatot a kongresszus 1871 március 11-én vette tárgyalás alá. Heves vitákban élesedett ki az ellentét a többség és kisebbség között, sőt a püspöki kar szónokainak nem egyszer kellett védelmére kelnők isteni joghatóságuknak. Ellenben az állami főhatóságról, a placetumról oly hangon vitatkoztak, mely az egyházi köröket mindinkább elkedvetlenítette s már-már az egyházi fejelem és tekintély megtagadásával fenyegetett.

Heves kifakadások hangzottak el a vatikáni concilium vészteljes döntvényei ellen (Bartal György), a magyar egyházat Rómától függetleníteni akarták (Horánszky Nándor), a kath. javakat állami javaknak jelentették ki (Kállay Ödön), a hívek befolyását követelték az egyházkormányzatra (Hatala Péter), kérvényezési jogokat hangoztattak még dogmatikus ügyekben is (Babics János). A többség részéről Szilágyi Virgil, Haynald Lajos, Barta Béla, br. Jósika Lajos, gr. Apponyi György,

RAKOVSZKY ISTVÁN,
cs. és kir. kamarás, országgyűlési
képviselő, a katolikus autonómia
kongresszus egyik vezértérfia.

DR. HOVÁNYI GYULA,
jogakadémiai tanár Nagyváradon, az autonómiai
kongresszus előadója.

gr. Cziráky János, Schlauch Lőrinc, Perger János, Lonkay Antal, báró Sennyey Pál voltak a főbb szónokok. Különösen hatalmas erővel szóltak Haynald és Perger a püspöki karból, Schlauch a világi papság soraiból, gr. Apponyi György, br. Sennyey Pál, gr. Cziráky János a világiak közül.

A szavazásnál március 21-én 163 igazolt kongresszusi tag közül a többségi munkálatra szavazott 96, ellene 54. S ennek folytán a részletes tárgyalást azonnal megkezdték, nagyobb vitát a javadalmak jogi természeté, a kir. patronátus határai, a magánpatronátus, a püspöki székek betöltése (Schopper—Hatala), a hívek kérvényezési joga (Bartal—Szabó Imre), a magánpatronátus (Apponyi Gy.—Pap János) fölött folytattak.

A március 29-én tartott XXIV. ülésen részleteiben is elfogadták a szervezetet s következő napon 12-es bizottságot választottak, mely a munkálatot a királynak átadja. Simor János, ki az összes üléseket vezette, megnyugtató és reményt keltő szavakkal zárta be a tanácskozást és napolta el a kongresszust.

1871 június 12-én nyújtotta át a küldöttség Bécsben a királynak a kongresszus munkálatát, mely a koronától a kultuszminiszteriumba került és mint Trefort mondotta, «az asztalfiókban maradt». Az autonómia iránt vajmi kevés érdeklődés mutatkozott ezután. A püspöki kar nem sürgette, mert a kongresszus lefolyása nem volt biztató a kath. egyház belső békéjére, a politikai hatalom a kath. javak kiadásától vonakodott s emellett iskolai téren is az állami mindenhatóság kezdete kibontani szárnyait.

A konzervatív és erős katolikus gondolkodású főurak mindinkább lezorultak a hatalomról, az ország közszelleme fölött az opportunist liberáliszmus vett erőt, mely szándékosan tért ki a kath.

UGRON GÁBOR,

országgyűlési képviselő, a katolikus autonómia kongresszus egyik vezérfője.

egyház közjogi helyzetének szabályozása elől, hogy az autonómiával a kath. javak és alapok jogi természetét is függőben tarthassa. Eötvös Józsefet Pauler Tivadar, majd Trefort Agoston váltották föl s a kath. autonómia ügye húsz esztendőre megfeneklett az opportunist liberális és opportunist katolikus politika országútján.

A magyarországi katolikusok országos szervezkedésének meghiusulása idején az erdélyi egyházmegye hívei sokkal szerencsésebben fáradoztak s a kath. státus szabályainak megállapítása után az autonómiának valóssággal birtokába léptek.

1873-ban újra összejött a státusgyűlés, megválasztotta a 24 tagú igazgatótanácsot, számára utasítást dolgozott ki s a vallásügyi miniszter útján a korona szentesítését kérte. Trefort miniszter ez év jan. 16-án értesíti az erdélyi püspököt, hogy ő felsége elismervén a státusnak jogát az évenként való gyűlések tartására, az igazgatótanács választására, jóváhagyólag tudomásul vette a szervezkedést és helybenhagyta, hogy a püspökmegyei státus «az összes ekkorig a kath. egyházi bizottság hatásköréhez tartozó ügyeket jövőben a ma már megválasztott 24 tagú igazgatótanács befolyásával kezelendi és intézendő».

A kath. státus ez új szervezete azóta példásan működik. Hatásköréhez tartoznak az Erdély részére kiszakított vallási, tanulmányi alapok és számos más alapja, nevelő-intézeteket, középiskolákat tart fenn s azokban jelentékeny autonóm jogokat gyakorol, noha e jogok nem egyeznek meg a protestáns autonómia bírt jogaival; az alapokat részben a kolozsvári kir. adóhivatal kezeli és a státus gyakorolja fölöttük az utalványozási jogot, részben uradalmakat vásárolt az értékpapírok helyett s azokat a maga tisztviselőivel hasznothajtó módon kezelte. Egészséges kath. közszellemet teremtett, melylyel az egyházmegye világi híveit az egyház jogainak védelmére egyesítette. A státusnak az erdélyi püspök vezetése alatt évente megtartott gyűléseinek példás lefolyása, a tanácskozásokon résztvevő s az országos politikában is számottevő világi kath. tagok viselkedése érlelték meg a magyarországi katolikusokban is a reménységet az autonómiai szervezkedés újabb megkísérlésére.

Való igazság, hogy az első kongresszus javaslata nem volt méltó a nagy kérdés fenségéhez, nem tisztelte az egyház isteni alapját, az apostoli joghatóságot. És a lelkeken mindjobban erőt vett liberális korszellem, nem igen biztatott reménységgel, hogy az új kongresszus lélekben megigazultan javítsa meg az első kongresszus hibás alapokra épített szervezetét. Az erdélyi kath. státus jó példájának és az egyházpolitikai nagy megpróbáltatásoknak kellett jönniök, hogy a katolikus szervezkedés, az alkotmányos szellem s a törvényesített vallás-egyenlőség alapján az egyház, törvényeinek tekintetében, újra napirendre hozattassék.

Az 1890-ik évi költségvetési vitánál, midőn a február 26-iki rendelet nyomán az egyházpolitikai küzdelmek megkezdődtek, gr. Csáky Albin kultuszminiszter ígérte meg, hogy az autonómiát napirendre hozza. A következő évben Polónyi Géza sürgette meg a minisztert,

GRÓF CSEKONICS ENDRE,

az autonómiai kongresszus háznagya.

aki az egyházközségekben való szervezkedést ajánlotta, később bizalmas tanácskozást is hívott össze, mely új kezdőpontul az első kongresszus munkálatainak újra való fölvetelét ajánlotta. A püspöki kart is megkereste a kultuszminiszter s elvben a püspöki kar azonnal hozzájárult ahhoz, hogy az új kongresszus az 1870-iki alapokon hívassék össze.

A teljes erővel kitört egyházpolitikai háborúság néhány évre újra leszorította az autonómia kérdését, de már az 1896. évi költségvetés vitájánál bejelentette Wlassics Gyula, az új vallásügyi miniszter, hogy ő felsége a kongresszus egybehívására elhatározását írásba foglaltatta. A királyi elhatározás 1895. nov. 24-én kelt Bécsben s ebben elrendeli ő felsége, hogy az 1869. évi választási szabályzat alapján hívassék későbbi időre össze a kongresszus, melyhez az 1870/71-ik kongresszus munkálata azzal küldessék vissza, hogy azt «a változott viszonyokra való tekintettel, valamint a legfőbb kegyúri és felügyeleti jogok s a róm. kath. egyház szervezeteinek szigorú szem előtt tartásával újabb megfontolás alá vegye, a kellő módosítás után jóváhagyás végett újlag terjeszse föl».

A királyi elhatározásra 1897. május 14-én újabb királyi kézirat jelent meg, melyvel az új kongresszus összehívását hat hónapon belül rendeli el a király és fölhatalmazza erre a hercegprímást, aki a választók összeírására az 1897. év június 24-ét tűzte ki s magát a kongresszust ez év nov. 11-ére Budapestre összehívta.

A választások majdnem mindenütt egyhangúan történtek a kath. vezetők előzetes megállapodása folytán s tekintettel az első kongresszus tanulságára, a választók és jelöltek katolikus megbízhatóságára is mindenütt nagy figyelemmel voltak s csak olyanokat választottak képviselőkké, akik a lezajlott egyházpolitikai harcokban a katolikus meggyőződésnek tűzpróbáját kiállották. A második kongresszus tiszta katolikus szelleme ezen az egyházpolitika folytán történt kiválásnak volt szerencsés eredménye.

1897. november 11-én Vaszary Kolos bíboros prímás nyitotta meg a második alkotmányozó katolikus kongresszust hosszabb beszéddel, hivatkozva a királyi elhatározásra, a vallási egyenjogúságra és viszonyosságra, melynek «természetes folyománya, hogy a kath. egyház is függetlenségét és szabadságát ugyanazon mértékben élvezze, mint azt a hazánkban törvényesen bevett más felekezetek élvezik». Hangsúlyozta azonban a királyi patronátust, a kath. egyháznak megváltozhatatlan szervezetét és a szentszékhez való viszonyunkat; kijelenti ennél fogva, hogy «az egyházi autonómiának célja s föladata csak az lehet, hogy az említett tényezők jogainak figyelembevételével az egyház külső ügyeit, vagyonát, intézeteit, a nevelést, az oktatást, a vallásosságnak mindmennyi segédeszközét gondozza, rendezze és az ezekre vonatkozó szabályzatot az egyház alkotmányába ennek sérelme nélkül illeszse s ez által előmozdítsa azt, hogy a kath. öntudat erősödjék, hogy a kath. ügyek körüli érdeklődés növekedjék, hogy az egyháziak és világiak együttes tevékenysége áldásosan gyümölcsözőzzék, szóval hogy azon támogatás, melyet a kath. vallás azelőtt az állam részéről élvezett, a katolikusok tömegében bírja ezentúl erős gyökerét».

Az eljárási szabályok alapján kiküldött igazoló-bizottság vezetésére Schlauch Lőrinc váradí bíboros püspököt kérte föl a hercegprímás. A következő ülésen a tisztkart választották meg. Alelnökké választott gróf Szapáry Gyula, egyházi jegyzővé Giesswein Sándor kanonok, világi jegyzőkké dr. Günther Antal és Ziskay Antal. Gróf Szapáry Gyula programmszerű székfoglalójában az 1848 : XX. törvényekre, az első kongresszuson megadott püspöki jóváhagyásra s az erdélyi kath. státusra hivatkozott s utalt az önbizalomra s az egyetértésre. «Ha célt akarunk érni — így szólt — ne állítsunk föl mesterségesen ellentéteket az egyházi és világi elem érdekei között; ne nyúljunk ahhoz, ami vallásunk alapföltétele, ami az egyházé, de adjunk módot arra, hogy a pénzügyi és vagyoni kezelés kérdéseiben és a közigazgatási kérdésekben a világi elem befolyást nyerjen». Végül a szentszék és a király iránt való hódolatra hívta föl a gyűlést, amit ez nagy lelkesedéssel fogadott.

Gróf Apponyi Albert egy huszonhetes bizottság kiküldését ajánlja. Megválasztattak báró Hornig Károly, Ivánkovich János, Rajner Lajos, Vajda Ödön, Steiner Fülöp, Molnár János, Répássy György, Samassa József, Karsch Lollion egyháziak; gr. Apponyi Albert, gr. Szapáry Gyula, Hoványi Gyula, Ságghy Gyula, Günther Antal, gr. Esterházy Móríc Miklós, Marsovszky Endre, gr. Zichy Nándor, Mócsy Antal, gr. Csekonics Endre, Rakovszky István, gr. Wenckheim Frigyes, gr. Károlyi Sándor, Ugron Gábor, Pásztélyi Jenő, Hortoványi József, Timon Ákos, Gyórfly Gyula világiak.

1897. nov. 13-án küldetett ki a 27-es bizottság s teljes három évbe került, míg a munkálattal elkészült. E hosszú idő alatt tárgyalások folytak a kultuszminisztérium megbízottjaival, maga a bizottság is többször átdolgozta munkálatait, 9-es albizottság küldetett ki, mely ismét hármass bizottságra bízta a tárgyalásokat a kormány képviselőjével s a püspöki kar megbízottaival. A bizottság többsége 1899. május 25-én betérjesztette a kongresszus vezetőségének munkálatait, melylyel szemben a kisebbség (Hortoványi József, Gyórfly Gyula, Ságghy Gyula és Ugron Gábor) külön munkálatot adott be ez év okt. 25-én.

A kongresszus 1900. január 31-én gyűlt újra egybe s a vitát azonnal megkezdte. A többség munkálatait dr. Hoványi Gyula, a kisebbségét dr. Gyórfly Gyula vezette a kongresszus elé. Mindjárt az első üléseken kiderült, hogy a két munkálat mellett erős pártok keletkeztek. Elvi különbség volt, hogy a többség munkálata majd teljesen a püspöki kar számára foglalta le az autonómiát s a vagyoni kérdésben fentartani kívánta a kormány kezelését, addig az ellenzék a kongresszus számára követelte a kijelölést, az alapokat, az iskolákat. Kiderült

DR. ZISKAY ANTAL,
kir. tanácsos.

azonban az is, hogy a többségi javaslat hívei közül is többen helyeselték a kisebbségi munkálat egyes elveit. Horánszky Nándor halasztási indítványt tett az iránt, hogy a többségi javaslat elvben elfogadtván, annak alapján a 27-es bizottság a kormánynyal új tárgyalásokat kezdjen. Ságghy Gyula indítványozta, hogy a kisebbségi munkálat is a bizottsághoz utaltassék, hogy abból a vita terén helyesnek bizonyult rendelkezések az új munkálatba folytessenek. Az indítvány fölött hosszú vita indult meg. Apponyi Albert gr. és Schlauch Lőrinc bíboros a halasztási indítványnak többségét biztosították. 1900 febr. 10-én szavazott a kongresszus, elfogadván a 27-es bizottság munkálatát általánosságban 81 szóval 37 ellen és Horánszky indítványát 83 szóval 50 szó ellen, Ságghy Gyulának pótdítmányát pedig egyhangúlag, mely szerint a 27-es bizottság vegye figyelembe a kisebbségi munkálatból a kath. alapok és alapítványok kezelésére és ellenőrzésére, a javadalmak betöltésére biztosítandó autonómikus hatáskör megállapítására, a közvetlen általános választásra, az egyházmegyei gyűlésre, az oktatás és nevelésre vonatkozó rendelkezéseket. A halasztási indítvány elfogadásával a második kongresszus első ülészaka véget ért.

A 27-es bizottság a kongresszus utasítása értelmében fölkérte a hercegprímást s átírt a kultuszminiszterhez, hogy az autonómiai munkálatok fölött véleményt mondjanak s tájékoztatást adjanak, mily hatáskörrel volna az autonómia szervezhető. A püspöki kar márc. 3-án tartott tanácskozásáról Schlauch, Hornig és Szmrecsányi püspököket küldte ki, akik április 25-én tették közzé a püspöki kar tájékoztató iratát. E nagyterjedelmű munkálat a kath. alapok és alapítványok kiadását hangsúlyozta s az iskolákra is széleskörű jogot kíván az autonómiának, például az erdélyi kath. státust állítja fel. «A püspöki kar — így hangzik a hivatalos vélemény — közös tanácskozmányában hozott határozatának megfelelőleg azt kívánja, hogy a kath. vallásoktatási nevelés céljaira szánt, jelenleg a kormány által kezelt kath. alapok és alapítványok, valamint az azokból fentartott kir. kath. tanintézetek ügye, a kir. kath. jogakadémiát is beleértve, úgy rendeztessék, miként az jelenleg Erdélyben gyakorlatban van. Kívánja ezzel kapcsolatosan, hogy a budapesti egyetem kath. alapja az autonómiának egy általa létesítendő kath. egyetem céljaira kiadassék.»

Ez év május havában a 27-es bizottság 12-es albizottságot küldött ki, hogy az a püspöki kar megbízottjaival s a kultuszminiszter képviselőivel a tervezet határait megvitassa. A júniusban megtartott közös tanácskozás azonban eredményre nem vezetett. A miniszteri küldöttek csupán költségvetési jogot voltak hajlandók engedni az autonómiának s mivel az ellentétek mindinkább kielesedtek, a közös tanácskozás eredménytelenül oszlott el s az albizottság Szapáry Gyula, Apponyi Albert grófokat és Rajner Lajos esztergomi kanonokot küldte ki, hogy folytassák a tárgyalásokat és jussanak megállapodásra a szervezetnek adható jogosítványok fölött.

Az 1901. év a kiküldött hármás bizottság tanácskozáisaival tellett el. Végre elkészült az új munkálat s azt a kongresszus 1902 jan. 9-én vette tárgyalás alá. E munkálat az előzőhöz képest jelentékeny megszorításokat tartalmazott, a kijelölést a püspöki karra bízta, az alapok és iskolák kérdésében a statusquot akarta törvényesíteni azon a címen, mert a kormány a szélesebb körű autonómiát még nem engedné. E miatt a kongresszus első ülésén a hármás bizottság ellen erős hangok hallatszottak. Apponyi Albert gróf jan. 11-én nagy beszédben védte álláspontját, de a beszéd hidegen hagyta a kongresszust. Hortoványi József, Dudek János, Rakovszky István, Ugron Gábor, Csernoch János, Ságghy Gyula voltak az ellenzék főbb szónokai; a javaslat mellett Günther Antal szólalt föl.

A jan. 16-án tartott ülésen Schlauch bíboros a püspöki kar nevében jelentette ki, hogy a püspöki kar ragaszkodik azon hivatalos véleményéhez, melyet a 27-es bizottság tájékoztatására adott. Nagy lelkesedést keltett Mailáth Gusztáv erdélyi püspöknek a hármás albizottság munkálata fölött mondott elítélő bírálat; mellette Horánszky Nándor és Ásbóth János beszélték. Horánszkynek az oktatás államosításáról tett nyilatkozata — mely Mailáth püspököt fölszólalásra bírta — a vitát még keserűbbé tette. Szavazás előtt Samassa József egri érsek mondott nagyszabású beszédet, a javaslat ellenzői részéről Ugron Gábor szólt nagy hatással. A 27-es bizottság munkálatát általánosságban elfogadta 69, nem fogadta el 56 kongresszusi tag. Világos volt azonban Szmrecsányi szepesi püspöknek a püspöki kar nevében tett nyilatkozata után, hogy a részletes vita során a munkálat alapelveiben is nagy változás alá fog kerülni. E célból a részletes tárgyalás során függőben hagytak az elvi jelentőségű szakaszok. Febr. 6-án a kongresszus febr. 17-éig elnapolta üléseit. Ekkor előterjesztette a püspöki kar a vagyonra és iskolákra vonatkozó, a kisebbség álláspontjához nagy közeledést jelentő módosításait, melyekhez az Apponyi Albert gróf vezetése alatt álló párt is hozzájárulását jelentette ki. Határozatba ment az is, hogy a kath. alapokra és alapítványokra jogfentartó nyilatkozatot tesz a kongresszus. Március 16-án tartotta utolsó ülését a kongresszus, s elfogadván a királyi főpatronushoz intézett feliratnak s a jogfentartó nyilatkozatnak szövegét, megválasztotta a küldöttséget, mely a megerősítést a koronától kérni fogja. Vaszary Kolos bíboros, esztergomi érsek köszönő iratot intézett a kongresszus ülésait nagy tapintattal vezető Szapáry Gyula grófhhoz s ezzel az alkotmányozó gyűlés befejezte feladatát.

A kongresszus munkálatát márc. 13-án nyújtotta át a Szapáry Gyula gróf vezetése alatt megjelent küldöttség a budai kir. várpalotában. A király átvevén a szabályzatot, kijelentette, hogy azt fontolóra veszi és jelentéssel végett a kormánynak kiadja.

MAGYARORSZÁG

RÓM. KATH. EGYHÁZMEGYÉI

a jelen időben.

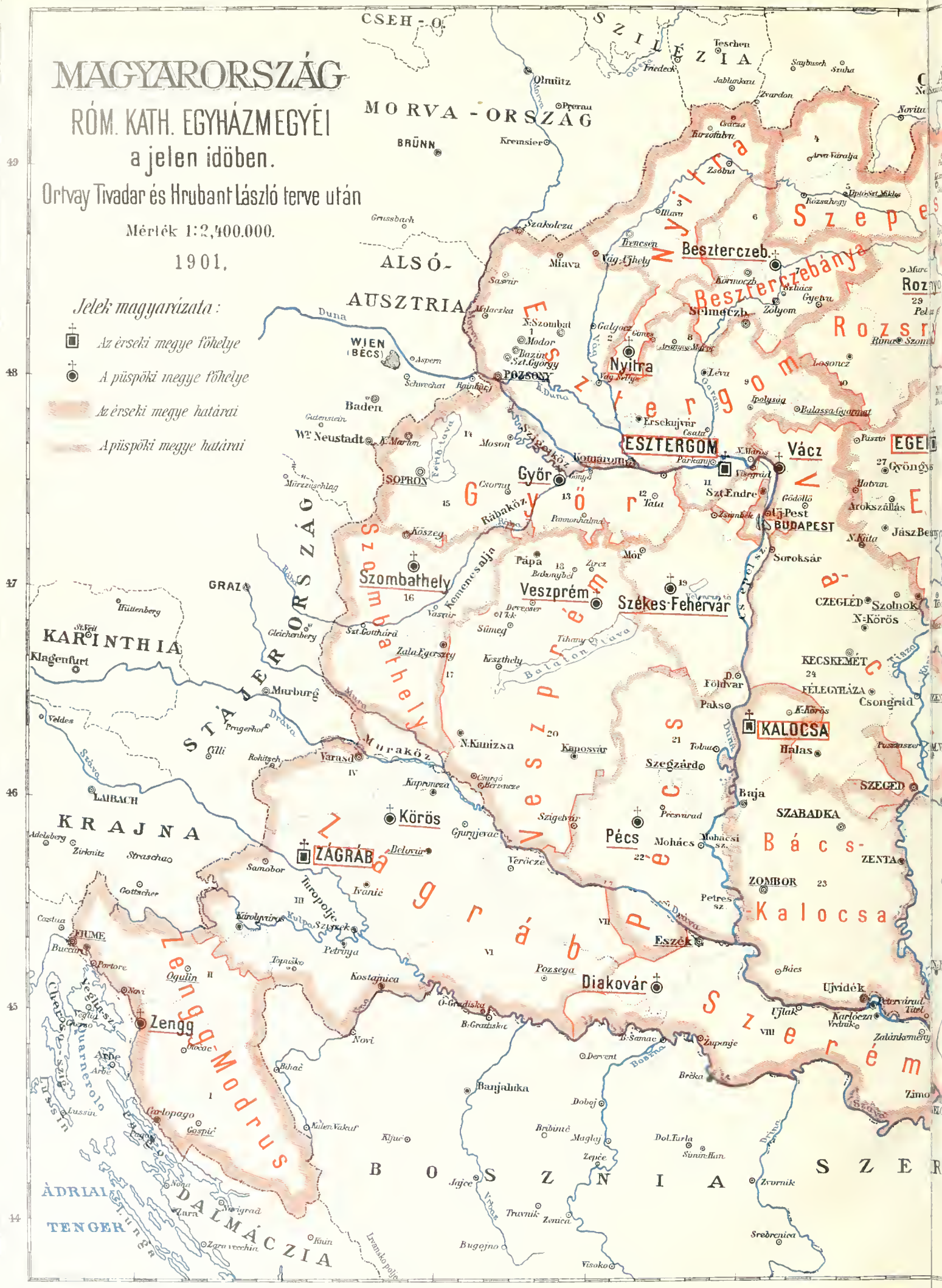
Ortvay Tivadar és Hrubant László terve után

Mérték 1:2,400.000.

1901.

Jelek magyarázata:

- Az érseki megye főhelye
- A püspöki megye főhelye
- Az érseki megye határai
- Apüspöki megye határai

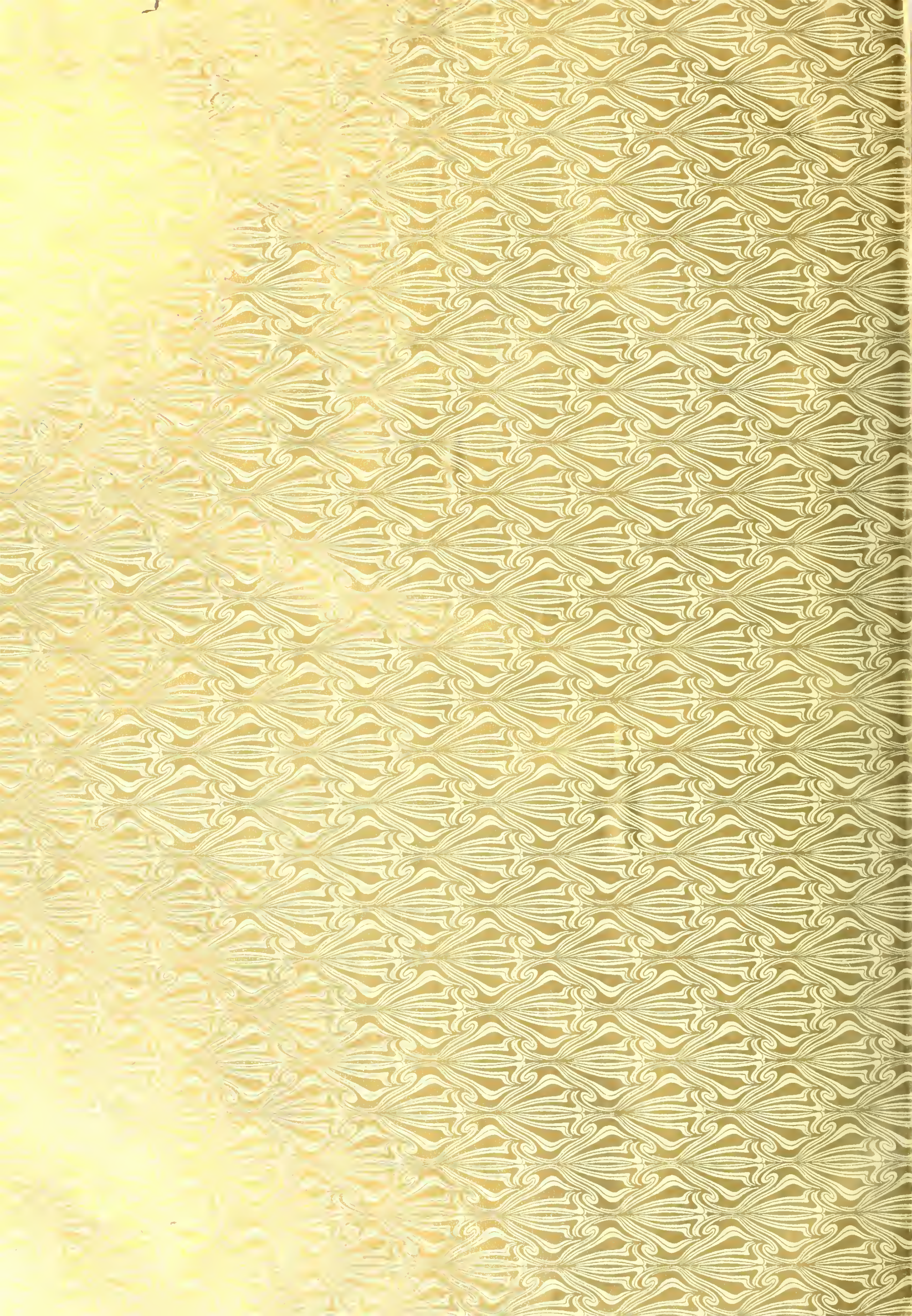

POLITIKAI FELOSZTÁS.
I. Magyarország vármegyéi:

1 Páczony	44 Csanád
2 Nyitra	45 Arad
3 Irásán	46 Törölni
4 Arva	47 Ténés
5 Liptó	48 Krassó-Szörény
6 Török	49 Hunyad
7 Zólyom	50 Alsó-Fehér
8 Bars	51 Torda-Aranyos
9 Hont	52 Kolozs
10 Sográd	53 Szolnok-Doboka
11 Esztergom	54 Beszterce-Naszód
12 Komárom	55 Maros-Torda
13 Győr	56 Csik
14 Moson	57 Ubrarhely
15 Sopron	58 Kis-Küküllő
16 Vés	59 Nagy-Küküllő
17 Zala	60 Széchenyi
18 Veszprém	61 Fogaras
19 Fejér	62 Brassó
20 Somogy	63 Haromszék
21 Tolna	64 Fiume város és területe
	65 Békés

II. Horvát-Szlavonország vármegyéi:

I. Likai Krkava	III. Zágráb	V. Belovár-Körös
II. Modruš-Fiume	IV. Várasd	VI. Pozsega
	VII. Verőce	VIII. Szerém

BX Kiss, János
1519 A katolikus Magyarország
K5
köt.2

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

GOTTMAYER NÁNDOR
KÖNYVKOTÓI MŰINTÉZETE
= BUDAPEST =

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 14 08 17 08 003 8